

ПРОТОКОЛИ
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ,

ДРЖАНЕ У КРАГУЈЕВЦУ И БЕОГРАДУ 1875/6

Sub. 33270

У БЕОГРАДУ
У ДРЖАВНОЈ ШТАМПАРИЈИ
1876

ПРОТОКОЛИ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

у Крагујевцу 1875. године.

СТАМОВЉЕЊЕ И ОТВАРАЊЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ.

Број 1.

О Великој Госпођи 15 августа 1875 по указу Његове Светлости Кнеза Српског Милана Обреновића IV скупине се посланици народне скупштине пре подне у дворани скупштинској.

Бр. 2.

Пошто се посланици скупине, уђоше у дворану и господа министри, и то: председник министарства и министар унутрашњих дела Данило Стефановић, војени, Коста Протић, финансије, Чеда Мијатовић, правде, Радовић и просвете Стојан Новиковић, и тад председник министарства рече:

„Господо избраници, ми смо сада дошли да се само видимо, а ви сад изволите наставити онако, како вас закон упућује.“

Бр. 3.

После тога узе реч г. Панта Јовановић да по члану 2. пословног реда треба изабрати одбор за пријављивање и испитивање пуномоћија од 9 лица,

па да би тај избор бржи био предлаже да ма које лице кандидира ове одборнике.

У овоме га подпомаже Илија Стојановић и одређује за бирача Вују Васића.

Бошковић је противан овоме и тражи да се гласа поименце за све одборнике; а Спасоје Тајсић рече, да имаде и старих и нових посланика и да би добро било да се прочита име појединог посланика, па тек онда усвојимо.

Вују Васић рече, ја сам по моме мњењу ова лица за кандидате тога одбора побележио, и то:

1. Илију Стојановића, 2. Раку Кузића, 3. Адама Богосављевића, 4. Пају Вуковића, 5. Мијаила Смиљанића, 6. Јоцу Бошковића, 7. Димитрија Јовановића, 8. Симу Милошевића, и 9. Панајота Сандуловића.

Пошто скупштина није имала шта противу ових лица, то их је једногласно за одборнике признала и упутила на рад, који им по пословном реду припада. —

Бр. 4.

Одређен одбор са прегледањем пуномоћија бавио се 16. и 17. Августа ове године, а 18. истог месеца продужен је предходни састанак:

Почетак у 9 и по часова пре подне.

Присутствовали су господа: Министар председник Стефановић, војени Протић, просвете Новаковић и правде Радовић.

Бр. 5.

На овоме продуженом предходном састанку, председник одбора г. Димитрије Јовановић, позва скупштину, да саслуша извештај одборски о пре-

гледању пуномоћија; но пре свега да се посланици по азбучном реду прозову.

Јован Бошковић као одборник прозивље посланике.

Списак

Посланика народне скупштине, изабраних за 1875. 1876 и 1877. год. који су у почетку скупштине дошли.

Аксентије Ковачевић, Адам Богосављевић, Алекса Станковић, Андреја Милосављевић, Антоније Шумкарац, Андреја Перуничкић, Арсеније Гавриловић, Алекса Поповић, Аврам Јовановић, Александер Николајевић, Араићео Милојевић, Благоје Божић, Вују Васић, Владислав Вујовић, Васа Стошић, Владислав Павловић, Драгутин Ризнић, Димитрије Димитријевић, Димитрије Голубовић, Димитрије Милетић, Димитрије Јовановић, Димитрије Катић, Живкојин Душманић, Жика Миленовић, Живан Јовановић, Живко Чолић, Живко Јовановић, Живко Стевановић, Илија Мојић, Илија Стојановић, Илија Максимовић, Илија Ратајац, Ивко Остојић, Јован Рајчић, Јован Бошковић, Јован Радосављевић, Јаков Поповић, Јеврем Шолуновић, Коста Спужић, Коста Радовановић, Коста Пејић, Љуба Каљевић, Лазар Владисављевић, Милан Глигоријевић, Милија Урошевић, Мијаило Радосављевић, Милан Кнежевић, Милосав Вукомаповић, Милан Милутиновић, Мијаило Смиљанић, Милосав Марковић, Милосав Вељковић, Мијаило Радовановић, Мелентије Дробњаковић, Милан Топаловић, Милош Симић, Мијаило Гератовић, Миленко Ломић, Милутин Гарашанин, Милош Глишић, Миленко Петровић, Милија Миловановић, Младен Жујовић, Младен Мивић, Новица

Недић, Никола Крушежевић, Недељко Живадиновић, Никола Милосављевић, Новак Милошевић, Петар Катић, Петар Ђуричковић, Панајот Сандуловић, Панта Јовановић, Павле Вуковић, Павле Самуровић, Петар Шајковић, Петар Стевановић, Рака Кукић, Радисав Милосављевић, Радоња Недић, Радисав Симић, Радован Милошевић, Раденко Драгојевић, Стојадин Радоњић, Спасоје Тајсић, Сима Секулић, Сима Милошевић, Стеван Крстић, Стеван Поповић, Сима Несторовић, Трифун Милојевић, Урош Кнежевић, Цветко Милић, Ђорђе Миловановић, Ђорђе Ђоровић, Ђорђе Милетић, Ђорђе Миладиновић.

Председник одбора Јовановић каже, да има пријављених 97. По указу пак треба да буде народних 101 и владиних 7, свега 108 посланика; па кад се је 97 пријавило, то је више од три четвртине, који могу да раде као скупштина.

Јован Бошковић чита за овим извештај одбора, који гласи овако:

Народној скупштини.

Одбор за пријављивање посланика и испитивање њихових пуномоћја, који је изабран од сакупљених на дан 15. Августа 1875. год. посланика народне скупштине по смислу члана 2. закона о пословном реду, примио је од представших народних посланика пуномоћства, а од владиних посланика уверења о њиховом избору; и пошто их је тачно прегледао, и пуномоћства са актима сравио, нашао је, да су пуномоћства народних и уверења владиних посланика по пропису изборног закона издата, и по томе да се посланици као пуноважно овлаш-

ћени имају прогласити за посланике народне скупштине, и то за време предстојеће трогодишње перiode скупштинске од 1875-те до 1877-ме године закључно.

Међу тим одбор сматра за дужност да скупштини јави, да бирачки одбор за левички срез није записивао имена бирача, за кога је који гласао, него су испод имена бираног посланика стављани знаци „*почиока*“ (—) и то онолико, колико је за кога гласало. Но и ако је по члану 32-м изборног закона ваљало бележити имена бирача, то опет одбор наводи, да је овај избор законит, пошто су се одборници уверили из акта и свију спискова изабраних повереника, да је толико повереника гласало, колико је у записнику одборском означено, и пошто је и сам бирачки одбор у записнику ставио, да је гласало 135 повереника и од тих да је за Миленка гласало 123 а за Милосава 110, те по томе да су они савршену већину гласова добили; а пошто односно бележења и нема никакве жалбе, то је одбор мненa да скупштина огласи пуномоћства поменута два посланика за уредна и пуноважна.

Само што се тиче избора Недељка Живадиновића, посланика среза бугар-моравског, одбор је нашао, да није по закону учињен за то, што је на изборној скупштини гласало 123 повереника, од којих су за Недељка само 39 гласали, и тако на првом избору Недељко није добио савршену већину; а други ужи избор није држан према члану 64-м изборног закона између њега и Стојана Јанковића, који је после Недељка добио највише гласова, (35 гласова). Зато одбор предлаже скупштини на ре-

шење, да се према томе закону нареди ужи избор између Педељка и Стојана, и на туђељ да се врате дотична акта господину министру унутрашњих дела; а док се то не изврши, да посланик Недељко не учествује у решавању скупштинских послова.

Противу неких избора било је и жалби од стране полицијских власти, појединих одборника изборне скупштине и од приватних лица. Одбор је те жалбе расмотрио и о њима подноси своје мишљење народној скупштини, која ће имати да реши у колико су исте жалбе основане или неумесне.

Тако противу избора Милије Миловановића и Илије Ратајца посланика среза темнићског постоји нека приметба од председника и једног одборника изборне скупштине, жалба начелника среза темнићског и жалбе Спасоја Поповића и Авсентија Милићевећа. Приметба је управљена на то, што су неки од повереника били на избору под оружјем, и на опомену председниковоу да се нису хтели удалити, и што су после избора одбора бирачког неки од ових чланова промењени од стране незадовољних повереника, због чега да је било велике ларме при избору; а и што није од стране среза изабрано 222 повереника према броју пореских глава, него само 218. У главноме и средња власт наводи то исто у жалби, а додаје и то, да је било наговора и договора да се Милија и Илија за посланике изберу. Авсентије и Спасоје жале се да су силом од неких повереника отерани као чланови бирачког одбора, а на њихова места други не законом за одборнике узети.

Но ове жалбе по мишљењу одбора нису ни од каке

важности, кад је дато право повереницима да изберу за чланове бирачког одбора она лица, у којима имају највише поверења, и кад сила и претња није употребљена противу кога повереника, јер да је такове било, онда би се по свој прилици присиљени жално на таково насиље. С тога је одбор мишља да скупштина преко свију ових жалаба пређе на дневни ред.

Противу избора Миленка Петровића и Милосава Вукомановића постоји жалба начелника среза девачкога и Вула Поповића, свешеника као повереника. Ове су жалбе управљене на то, што се одбор развишао у три часа и 45 минута по подне; но одбор је мишљања, да су и те жалбе неосноване с тога, што је сам жалноц Вула признао, да је он тек у 4 и по сата дошао на биралиште, а по чл. 59. изборног закона одбор није дужан био да чека и после 4 сата по подне, кад је гласање свршено, и кад се нико више за гласање није пријавио осим попа Вула, који се према закону одоцнио од гласања.

Противу избора Стојадина Радоњића, посланика среза сврљичког, изјавио је жалбу средњи начелник, Марко Рашић, Петар Борђевић, Никола Милетић, Никола Јевтић, Војин Трандавиловић, Игњат Видојковић и Петко Кретић.

У тим жалбама напомиње се у главноме то, да је при ужем избору посланика изабран други одбор, а онај први да је искључен; да су два одборника још док није био закључен одборски рад, отишли и нису сачекали да потпишу записник и пуномоћије посланика; и најзад да је на избору било подговарања, да се Стојадин за посланика из-

бере; али одбор сматра, да су ове жалбе неуместне, и да је избор по закону учињен; јер што се тиче избора чланова бирачког одбора, ту је закон дао право повереницима, да она лица за одборнике изберу, у којима имају највише поверења, осим местног кмета, који је по закону претседник одбора, и који је и на ужем избору претседавао; а што су два одборника напустила рад пре свршетка избора, одбор ни ту не налази да има такове противу законитости, да би се избор могао уништити, кад је по члану 56. изборног закона довољно и три одборника за уредно бирање посланика. Тако исто неуместна је жалба и у томе, што се напомиње неко подговарање повереника да гласају за Стојадина, кад ту није било никаквог присиљавања, што би се могло узети као казниво дело по члану 18. тачки 6. и 71. изборног закона. С тога је одбор мишлења да скупштина и преко тих жалби пређе на дневни ред.

Противу Раденка Драгојевића, посланика среза звиждског постоји жалба среског начелника, што је речени посланик и прошле године био изабран за посланика, на је онда скупштина у својој седници од 13. Новембра његов избор уништила, по одбор налази да је ова жалба неоснована, јер као што се види из прошло-годишњег протокола скупштинског, посланик Раденко био је под судом, на је ослобођен из недостатка доказа, а по чланку 18. тач. 3 4 и чл. 22 изборног закона, не може бити изабран само онај, који је осуђен за злочинство или извесан преступ, а не и онај, који је само из недостатка доказа ослобођен. Одбор држећи се строго смисла закона, надази, да је овај избор по све за-

конит, па с тога предлаже скупштини да преко ове жалбе пређе на дневни ред.

Противу избора Јована Бошковића посланика среза јадранскога, постоји жалба среског начелника да је избор закључен пре 4 сата, да је 6 у место 4 лица изабрано за одборнике бирачке скупштине и да је одбор забрањиво прегледање рада; по одбор налази, да је ова жалба по све неоснована, кад се из записника који је поред одборника, и од стране неки повереника оверен, види, да је избор по закону учињен и да је одбор своју радњу закључио после 4 сата, кад никога није било да гласа; па с тога одбор предлаже скупштини, да преко ове жалбе пређе на дневни ред.

Противу избора Николе Милосављевића посланика среза студеничкога изјавили су жалбу: Савко Жојић, Анђелко Радовић и остали, свега на броју седам, који су навели у главном то, да је гласао за Николу Петар Андрић из Рудња, који није повереник и што је Никола и кажњен био полицијском влашћу; а поред тога наведи су у жалби још неке ствари, које нису ни од каквог значаја: по одбор држи да је и ова жалба по све неоснована, пошто се сам одбор из списка повереника уверио да је Петар Андрић изабран за повереника од стране дотичне општине, и по томе да је био у праву да гласа; а онај други навод жалилаца: да да је Никола био кажњен полицијском влашћу, незаслужује никаквог призрења, према чл. 18. изборног закона. За то одбор предлаже да скупштина преко оне жалбе пређе на дневни ред.

Противу избора Ранка Тајсића посланика среза

Драгачевачког, који није на скупштини дошао, изјавила је жалбу и среска и окружна полицијска власт, а тако исто поднео је жалбу и бирачки одбор противу полицијске власти.

Полицијска власт у својој жалби као поглавито наводи противу избора то, што је изабрани посланик у притвору судском због оних дела, која су наведена у члану 18. тач. 3 и 4 изборног закона, и да би скупштина могла по тој жалби своју одлуку донети према поменутом члану 18. изборног закона, нужно је предходно да се добаве акта о кривиди Ранковој, како би се скупштина могла уверити, за какво је дело поменути посланик под суд и у притвор стављен. С тога одбор износи ову ствар скупштини на решење, предлаже, да се предходно изишту поменута акта ради наведене цели.

Бирачки одбор у својој жалби наводи разне злоупотребе среске власти, које је ова починила око избора посланика, и жали се, како срески старешина после свршеног избора над одборницима бирачког одбора чини неку истрагу. Одбор је мњења, да се ова жалба упути влади, те да она по истој што скорије испита ствар и према истој даље по закону поступи.

Противу избора Милије Урошевића посланика вароши Зајечара жалили су се Тома Антоновић и Велимир Милојковић, а поред те жалбе Велимир је поднео и другу жалбу, у којима жалиоци наводе да је било невог наговарања при давању гласа за Милију; али како никаквог насиља ни притиска на бираче није било, то одбор према члану 18 тачки 6-ој и 71 изборног закона, кад неостоје случа-

јеви који су у тим законима предвиђени, сматра да су и ове жалбе неумесне, за то предлаже скупштини, да и преко њих пређе на дневни ред.

О избору Алексе Здравковића и Петра Илија, посланика среза зајечарског, полицијска власт доставила је, да су акта о избору ових посланика украдена, и за то поверенички одбор није могао издати пуномоћје реченим посланицима. Међу тим полицијска власт испитала је протоколарно одборнице повереничке скупштине о томе, како је избор текао и на коме је избор остао, па је тај протокол овамо скупштини послат. Одбор уверио се из испита чланова повереничке скупштине, да је на првом бирању пао избор савршеном већином гласова на Алексу Здравковића, и избор о томе објављен; а за тим, да је на другом ужем избору између Петра Илија и Уроша Милошевића, пао избор на Петра, но да овај избор није објављен зато што су се повереници били разишли; а опет пуномоћје, да није издато с тога, што је председник одборница казао, да није било форме од пуномоћја у одбору, а опет срески начелник на њихово поискавање да им такову није могао дати што је код себе није имао, па за то су оставили за сутра да тај посао доврше, но да су преко ноћ акта из суднице украдена, те после нису могли пуномоћје издати. Према оваковом стању ствари одбор је мишљења, да се избор речених посланика огласи као законит, и они у скупштину позову, кад је саслушањем одборника доказано, да је при избору испуњено све оно, што се према изборном закону имало извршити.

Противу Новака Милошевића посланика среза

црногорског, изјавио је жалбу Милош Поповић свећеник са још 32 потписата друга, у том смислу, да је за Новака неправилно један глас више додат и ако га није било, те је тако Новак само са тим једнаким гласом добио савршену већину, и да је капетан претио апсом, ако повереници гласају за кога другог, а не за Новака, по одбор, пошто је брижљиво расмотрио акта и сравнио спискове није могао наћи, да је који глас више додат, но што је за Новака гласало; и за то предлаже, да се преко тога пређе на дневни ред; а што се тиче оног навода, да је капетан претио апсом, одбор је мњења, да се иста жалба пошље господину министру унутрашњих дела да узме на одговор поменутог среског начелника, и даље по закону са њим поступи.

Противу избора посланика среза Пожешког, Јеврема Шолуповића изјавила је жалбу среска власт, Милан Жувић и Сретен Ковачевић, који су у главном навели то, да је срески писар Јанићије Томић наговорио људе да гласају за Шолуповића, а срески начелник да је у својој жалби још и то напоменуо, како је исти Шолуповић био под судом за нека злочинства; али како о томе жалници никакве доказе не наводе, а срески начелник не јавља, како су код суда окончана она дела, за која вели, да је Шолуповић био под судом, осим што напомиње за једно дело, да је Шолуповић ослобођен из недостатка доказа, — то одбор сматра, да су ове жалбе неосноване, и за то предлаже скупштини, да преко истих пређе на дневни ред.

Дужност је одбору да напомене, да неки од посланика нису на скупштину дошли, него су од

ових и то: Јовам Крмановић посланик вароши Београда и протојереј смедеревски Милутин Банић владин посланик, дали оставке на посланство; а Петар Митровић посланик вароши Јагодине тражио је 40 дана одсуства, иначе ако му се то неодобри, онда нека му се сматра молба као оставка.

Одбор је мњења да се одма нареди нов избор за варош Београд на место посланика Крмановића, који је дао оставку; а за Митровића мњења је, да му се не уважи одсуство, јер ако би 40 дана одсуствовао, онда би варош Јагодина остала незаступљена; него нека му скупштина прими оставку, а за варош Јагодину нека се нов избор нареди.

Посланик Мијајло Терзибашић, тражио је 12 дана одсуства, Иво Остојић јавља депешом да ће до три дана доћи на скупштину.

Посланик за варош Књажевац још није изабран, што је ужи избор наређен 19. ов. м. као што јавља полицијска власт депешом.

Посланик среза омољскога, Станоје Ђорђевић, није дошао, него је тражио одсуство за двадесет дана. —

Тако исто и посланик вароши Лознице Цветко Јездић, тражио је петнајесто-дневно одсуство.

Посланик среза посаво-тамнавског Стеван Марковић није дошао због болести.

Одбор је мњења, да се Терзибашићу, Станоју и Јездићу одобри тражено одсуство, а изјава Иво Остојића и извештај о Стевану Марковићу да се узме к знању.

Подносећи одбор овај свој извештај пародној скупштини о избору посланика, јавља, да се до сада

пријавило 96 посланика, који је број довољан за пуноважно решавање у скупштини по члану 82. устава земаљског и члану 9. закона о пословном реду.

Напоследку одбор прилаже списак свију посланика који су се до сада пријавили, под $\frac{1}{2}$. и под $\frac{3}{4}$. сва акта, која су одбору на употребу дата.

18. Августа 1875. год.

у Крагујевцу.

Председник одбора,
Д. Ђ. Јовановић.

одборници:

Јован П. Бошковић, Ил. Стојановић, Михаило Смиљанић, Рака П. Кукић, Сима Милошевић, П. Ј. Вуковић, Пан. Сандуловић, Адам Богосављевић.

18. Августа дошао је и посланик Ивко Остојић. Одбор је прегледао и његово пуномоћје, па је нашао да је уредно.

Председник одбора,
Д. Ђ. Јовановић.

Пошто је пак г. председник министарства зажелио још једном да се прозову посланици по азбучном реду, то је по жељи његовој одборник Павле Вуковић учинио, и затим су сви дошавши и прозвани посланици положили заклетву у присуству споменутог председника министарства.

Бр. 6.

После положене заклетве по наређењу чл. 53. устава и чл. 10. пословног реда, а под председништвом Димитрија Јовановића, као председника одбора, приступило се избору шест лица за звање председника и подпредседника.

Било је и гласало 97 посланика. Рад бележења и контролисања гласова одређен је исти одбор, који је и за прегледање пуномоћства био.

По свршеном гласању добили су:

1. Љубомир Каљевић	78	гласова.
2. Димитрије Јовановић	62	"
3. Александер Николајевић	58	"
4. Сима Несторовић	48	"
5. Коста Спужић	40	"
6. Павле Вуковић	39	"
7. Јоца Бошковић	32	"
8. Милош Глишић	30	"
9. Адам Богосављевић	28	"
10. Мијанло Терзибашић	27	"
11. Милија Миловановић	20	"
12. Вујо Васић	19	"
13. Антоније Шумкарац	17	"
14. Никола Крупежевић	16	"
15. Драгутин Ризнић	14	"
16. Мијајло Смиљанић	12	"
17. Милутин Гарашанин	12	"
18. Панта Јовановић	7	"
19. Спасоје Тајсић	6	"
20. Петар Катић	4	"
21. Илија Стојановић	3	"
22. Симо Милошевић	2	"
23. Мијајло Радовановић	2	"
24. Раденко Драгојевић	2	"
25. Благоје Божић	1	"
26. Алекса Здравковић	1	"
27. Урош Кнежевић	1	"
28. Милош Симић	1	"

И према овоме прва тројица имају савршену већину и оглашени су за кандидате.

На ужем избору између Несторовића, Служића, Вуковића, Бошковића, Глишића и Богосављевића добили су:

Несторовић Сима	78 гласова.
Служић Коста	62 "
Бошковић Јоца	44 "
Вуковић Паја	42 "
Милош Глишић	32 "
Адам Богосављевић	30 "

и тако по овоме добили су апсолутну већину Несторовић Сима и Служић Коста, који су такође за кандидате оглашени.

На трећем пак ужем избору, учињеном између Бошковића и Вуковића, добио је:

Бошковић	52 гласа
Вуковић	44 "

и с тога је Бошковић као шести кандидат оглашен.

Састанак је овај трајао до 11 и по сати и тад су се посланици разишли, а одбор је остао да састави протокол, са којим да извести владу о избору ових 6 кандидата сходно чл. 10. посл. реда.

Бр. 7.

Овако устројени протокол по чл. 10. посл. реда одбор је одма тог истог дана предао влади на даљи поступак.

Бр. 8.

Пошто је прошло два дана, а то беше 20. Августа ове године пре подне, наређен је опет предходни састанак и по трећи пут, и тад дође у скупштину само председник министарства, министар

унутрашњих дела г. Данило Стевановић, који саопшти указ Његове Светлости, да је нов кабинет образован и да су постављени: за председника министарства и министра грађевине, г. Стевча Михаиловић; за министра иностраних дела, а по потреби да заступа у дужности председника министарства, г. Јован Ристић; за министра унутрашњих дела г. Јефрем Грујић; за министра правде г. Радивој Милојковић; за министра финансије г. Коста Јовановић; за министра просвете и црквених дела г. Алимпије Васиљевић; за министра војеног г. Тихомиљ Николић.

На ово се скупштина одазва са: „Живио Кнез.“

После саопштеног указа рече г. Стефановић, да има скупштина очекивати наредбе за даљи рад од новог министарства.

Овај састанак би свршен у 10 сати пре подне.

Бр. 9.

20-г Августа, ове године, после подне, по четврти пут би наређен предходни састанак, и на томе састанку председник одбора г. Димитрије Јовановић саопшти скупштини денешу г. Јефрема Грујића, министра унутрашњих дела, којом јавља да ће ново министарство, пошто прими дужност од пређашњег министарства, које се ради тога вратило из Крагујевца у Београд, са скупштином одпочети рад 27. Августа, ове године.

Бр. 10.

26. Августа ове год. би састанак у 9 сахата. На овом састанку скупштина једногласно одлучи, да се телеграфским путем од стране скупштине од-

прави честитка имен-дана Њеној Светлости будућој Књагинњи Наталији. Денеша је одма у том смислу направљена и у скупштини прочитана, на пошто би усвојена одпраћена је Њеној Светлости у Париз. На ову честитку Њена Светлост одазвала се скупштини истог дана телеграфским путем, и кад би у скупштини њен одпоздрав прочитат, пропраћен је са усклицима „Живиаа.“

Бр. 11.

27-г Августа, ове године на шестом предходном састанку у 10 сати, пре подне скупшше се посланици, а у исто време дође и министар унутрашњих дела г. Јефрем Грујић, који прочита указ Његове Светлости, којим се ово-годишњој народној скупштини поставља за председника Љубомир Каљевић, а за подпредседника Димитрије Јовановић.

На ово се скупштвна одазва са „Живиао Кнез.“

Бр. 12.

За овим председник г. Каљевић изговори ове речи скупштини:

Браћо! Хвала вам на поверењу, које ми овим избором указасте. Ја ћу се трудити да га оправдам савестним вршењем закона о пословном реду, који прописује моју дужност, — а вас молим, да ми у томе помогнете разборитим држањем у свим питањима, која пред вас дођу, јер само страсљивим са слушавањем један другог и искреним поштовањем свачијег мишљења може наша радња бити трезвена, и наши закључци корисни по земљу и Кнеза.

За њим устаде подпредседник г. Димитрије Јовановић, на и он рече:

И ја вам благодарим браћо на поверењу, које сте ми садањим избором указали, а гледаћу да г. председника у дужности својски подиомогнем, како би се послови скупштвеники што брже, тачније и уредније вршити могли.

Бр. 13.

После ових беседа прочитат је и други извештај одбора за прегледање пуномоћја, који гласи овако:

Рађено 27. Августа 1875. год. У Крагујевцу.

Одбор за прегледање пуномоћја народних и владиних посланика, прегледао је пуномоћја и акта, која се односе на избор посланика за варош Књажевац Ђоке Главашкића и уверења владиних посланика и то:

Милована Спасића, Милосава Протића, Радисава Тодоровића, Живка Недића, Јакова Павловића, Димитрија Матића, Крсте Ђорђевића, Васе Мазаревића, Панте Срећковића, Љубомира Стојановића, Косте Атанасковића и Димитрија Милојевића, па је нашао, да су и пуномоћја народног посланика уредна и пуноважна.

Председник одбора,

Д. Ђ. Јовановић.

одборници:

П. Ј. Вуковић, Адам Богосављевић, Јов. Бошковић, Михаил Смиљанић, Пан. Сандуловић, Панја Стојановић, Сима Милошевић, Рака П. Кукић.

Рађено 28. Августа 1875. У Крагујевцу.

Г. г. Стојан Марковић, Алекса Стојковић, Стојан Вељковић, Јован Димитријевић, Марко Лазаревић, и Сима Живковић, као владини посланици дошли су у скупштину и положише своја уверења.

Одбор за пријављивање и прегледање пуномоћнице, нашао је, да су иста уредна и пуноважна.

Председник одбора.

Д. Ђ. Јовановић.

одборници :

Ил. Стојановић, П. Ј. Вуковић, Рака П. Кувић, Адам Богосављевић, Михаил Смиљанић.

и позвани су сви ново дошавши посланици да се заједно, који се у присуству г. министра унутрашњих дела и закеше.

Бр. 14.

Пошто је и ово свршено, председник г. Калевић позвао је скупштину, да изабере себи четири секретара.

Било је и гласало 102 посланика.

За контролоре и бележнике гласова, одредила је скупштина: Илију Стојановића, Павла Вуковића, Мијанла Смиљанића и Јоцу Бошковића.

По свршеном гласању добили су савршену пуну ову лица:

Илија Стојановић добио је 98 гласова

Адам Богосављевић „ „ 86 „

Урош Кнежевић „ „ 79 „

Панта Срећковић „ „ 60 „

и сва ова четири лица скупштина је огласила за своје секретаре на овогодишњој народној скупштини.

Бр. 15.

После овог свршеног избора председник г. Калевић позва скупштину, да одреди из сваког округа по једнога депутата, који ће сутра дан са осталим званичницима скупштинским ићи Његовој Светлости,

и јавити да је скупштина образована и позвати је да скупштину отвори.

У депутацији изабрали су ова лица:

Васа Стошић, Милан Панчић, Павле Вуковић, Александер Николајевић, Милош Симић, Николас Остојић, Коста Спужић, Алекса Поповић, Антоније Шумкарац, Милосав Вељковић, Сима Секулић, Миленко Петровић, Никола Кружевић, Урош Кнежевић, Вујо Васић, Мијанло Радовановић, Петар Катић, Владислав Вујовић, Димитрије Милојковић и Милосав Протић.

Бр. 16.

Данас пак, 28. Августа у 11³/₄ сати пре подне, отишла је депутација у двор, да Његову Светлост позове у скупштину, и да јој јави, да је скупштина образована.

У пола један сат по подне пуцњава топова огласи долазак Његове Светлости у скупштину.

Светли Кнез Милан пошто је допраћен министрима, депутацијом и званичницима скупштинским, а и многобројним народом у скупштину, отворио је народну скупштину 1875. год. овом беседом:

БЕСЕДА

којом је његова светлост, књаз српски, Милан М. Обреновић IV отворио овогодишњу редовну народну скупштину у Крагујевцу.

Поштовани Посланици!

Свагда Ми је било мило, да се вађем у средини представника мога народа, а овај пут имао сам више но и када до сада узрока пожелети, да се с вама састанем; јер одавно у Србији није била Народна Скупштина сазвата у озбиљнијим прили-

кама но што су садашње, па за то и ако сам и досада потребовао ваше родољубиве потпоре, да своје тешком задатку одговорим, данас је највише потребујем.

Да, поштовани посланици! Народ је наш на граници наше отаџбине узнемирен у своје домаћем спокојству. Оставив своја поља један део наше пограничне браће мора под оружјем да мотри на безбедност наше земље како на западној, тако и на источној граници њеној.

Вама је познато, да су догађаји, који су се појавили у суседним нам областима, у Босни и Херцеговини, бацили Србију у овај тежак положај. Тамошњи народ, не видећи краја својим патњама, устао је с оружјем у руци, да се брани од злоупотреба, које подноси у пркос благим и великодушним намерама Његовог Величанства Султана.

Царска влада, предузимајући мере, које смерају да умире ове области, пригуња у исти мах голему војску снагу на нашим границама. Ово прикупљање војске око Србије отежава наш и иначе тежак положај. Докле народ наш, погледајући на ово скупљање као на претњу, тражи од владе мере за одбрану, дотле невољници и хришћанске и мухамеданске вере, бежећи испред мача и ватре, траже заклона у нашој земљи, те отаџбини нашој и њеним властима доносе нове бриге и намећу неизмерне жртве.

Ово стање ствари, ако би се продужило, постало би најзад несвесно; по као што В. Порта у договору са гарантним силама, предузима дело измирења, можемо се уздати у мудрост Његовог Ве-

личанства Султана и Великих Гарантних Сила, да ће се проваћи успешан начин, којим ће се коначно успокојити ови крајеви, којих нам судбина не може бити равнодушна.

Јер пошто Србија, као непосредна суседна ових области, више него и ко трци и у моралном и у економном погледу од периодичних устанака њихових становника, то је и она не мање интересована, да се таквом ставу једном за свагда крај учини. За то ћу и Ја, у границама наших слабих сила, настојавати, да се постигне резултат, који би повратно задовољство у узнемирене крајеве.

Поштовани посланици! Ма да су министри које сам у садашњим важним околностима око себе сабрао, тек од мало дана наименовани, они ће вам ипак предложити и неке законе, који смерају на боље уређење наших земаљских установа, а на име законе: о јачим јемствима за личну безбедност, о широј самоуправи општинској и о већој слободи печатње. Како су се на пређашњим скупштинама слушале жеље, да се ови важни предмети што пре предузму, Ја и не сумњам, да ће се они повољно и расправити, пошто влада народној жељи овако на сусрет излази.

Радујем се најпосле, што вам могу навестити догађај, који једнако годи и Моме срцу и Мојој владалачкој дужности. Као потомак оне лозе, за коју је народ српски свагда засведочавао своју оданост, мислим, да сам, испуњавајући своју личну жељу, изишао на сусрет и народној, одабравши себи за другарицу у животу и на престоу своје Наталију Петровну, из суседног нам народа руског.

за који нас вежу и везе вере и крви, и много бројне драгоцене успомене прошлости.

Народна је скупштина отворена. Нека Бог умудри народно представништво да може своје задатку достојно одговорити: нека и у овој прилици завлада она слога, која се у озбиљним тренутцима свагда јављала с једне стране у самој скупштини, а с друге између Скупштине и Моје владе.

Ту је почетак, ту најчвршћи основ наше моћи, наше будућности.

У Брагујевцу, 28. Августа 1875.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV. с. р.

Пошто је Светли Кнез изговорио ову беседу, скупштина се одазвала три пута са „Живно.“

За тим пропраћена је Његова Светлост министрима и многобројним народом у двор. А председник закључио је састанак у 2 сата по подне, и казао први редовни састанак сутра пре подне у 9 сах.

Председник народне скупштине.

Љубомир Каљевић.

Секретар.

Илија Стојановић.

подиновици:

Трифун Милојевић, Борђе Мидетић, Павле Самуровић, Радован Милошевић, Никола Крупежевић, Милош Симић.

ПРВИ РЕДОВНИ САСТАНАК

29. Августа у 9 часова пре подне.

ПРЕДСЕДАВА

Каљевић

СЕКРЕТАР

Адам Богосављевић.

За министарским столом министар унутрашњих дела Јевр. Грујић.

Одсуствују: Милија Урошевић, Младен Жујовић, Недељко Живадиновић и Спасоје Тајсић.

На окупу свега 112 посланика.

Бр. 1.

Пошто Ж. Неђић и Ђоровић учинише неке приметбе на протокол предходне скупштинске радње протокол би исправљен и усвојен.

Бр. 2.

Секретар Кнежевић прочита два телеграфска поздрава.

Бр. 3.

Затим председник јави, да је на реду да се изберу три одбора: законодавни, финансијски и одбор за молбе и жалбе.

За законодавни одбор на првом гласању добили су савршену већину гласова: Куквић 101. Ђоровић 100. Илија Стојановић 94. Стојан Марковић 74. Стојан Вељковић 66. Аксентије Ковачевић 61. Глишић 60. На другом ужем гласању између Петра Катића, Вуковића, Драгојевића, Голубовића и Радована Милошевића, добио је савршену већину Катић (74 гласова). На трећем ужем гласању између Вуковића и Голубовића добио је савршену већину Вуковић (58 гласова).

Бр. 4.

У 12 часова седница је закључена, а продужена у три часа по подне.

Пошто председник објави да је на реду да се изберу 9 чланова за финансијски одбор, предузе се гласање, под контролом скупштинских секретара и на првом гласању добише савршену већину гласова: Несторовић 77. Николајевић 72. Вуја Васић 71.

Дим. Катих 70. Панга Јовановић 68. Мијајло Радовановић 63. На другом ужем гласању између Милије Миловановића, Богосављевића, Терзибашића, Крушежевића, Максимовића и Радоње Недића, добили су савршену већину гласова: Милија Миловановић 104, Терзибашић 70, и Илија Максимовић 61.

Затим се прешло на бирање 9 чланова за одбор за молбе и жалбе и на првом гласању добили су савршену већину гласова: Смиљанић 104, Служић 82, Бошковић 72, Милосав Марковић 66, Ризнић 62, Стошић 59, Атанацковић 59, и Сандуловић 56 гласова, а на другом ужем избору између Невка Остојића и Богосављевића, добио је Остојић савршену већину 56 гласова, јер је гласало свега 111 посланика.

Бр. 5.

Кад се сва три одбора изабраше, Ал. Поповић предложи, да председник кандидује шест лица, који ће протоколе скупштинске подписивати, што председник учини и скупштина једногласно усвоји избор ових шест лица: Милоша Симића, Крушежевића, Боку Милетића, Радована Милошевића, Павла Самуровића и Тривуна Милојевића.

Бр. 6.

Затим председник закључи седницу и заказа други састанак за сутра у 8 и по часова ради договора о адреси.

Председник нар. скупштине

Љ. Каљевић.

Секретар

Ад. Богосављевић.

опуномоћени подписници:

Трив. Милојевић, Павле Самуровић, Борђе Милетић, Ник. Крушежевић, Радов. Милошевић, Милош Симић.

САСТАНАК II.

30. Августа 1875. године.

ПРЕДСЕДАВА

Љ. Каљевић

СЕКРЕТАР

Урош Кнежевић.

За министарским столом г. Јевр. Грујић министар унутр. дела.

Од посланика нису дошли: Спасоје Тајсић, који је болестан.

На скупу било је свега 112 посланика.

Седница је започета у 8 и по часова пре подне.

Бр. 7.

Пошто председник отвори седницу, секретар Адам Богосављевић прочита протокол прошлог састанка.

На то нико ништа није приметио до само што посланик Алекса Поповић рече да је он предложио да председник кандидује шест лица подписника протокола. Та је приметба усвојена.

Бр. 8.

Председник објави да је сад на реду да се бира одбор за адресу, на питање хоће ли скупштина да се састави за то нарочити одбор, или да се здруже сва три већ постојећа одбора са званичницима скупштинским, те да они израде адресу.

О овом питању наста мала дебата и жагор. Чуше се разна мишља. Једни веле да се састави нарочити одбор. Други опет да се председник договори с одборима оним, који већ постоје. Тривун Милојевић и још неки напомињу, да у постојећа три одбора нису заступљени сви окрузи и за то би тре-

бало то попунити. Неки омет устају и протестују против тога наводећи да је то противно уставу што и председник објасни с тим, да сваки посланик заступа народ а не округ.

После кратке дебате усвоји се: да се поуне она три одбора са још три лица из оних округа који нису заступљени у одборима а ти су: београдски, смедеревски и вњажевачки.

К њима још да се додаду званичници скупштински, т. ј. председништво са секретарима.

Бр. 8.

За овим је дат одмор и по одмору јави се да су избрани: за округ београдски Радован Милошевић, за смедеревски Никола Крупежевић а за вњажевачки Антоније Шумварац, те се придружише к оним трима одборима зарад састава адресе.

Пошто се за састав нарочитог одбора као и за улаз председништва у одбор мора тражити приставак од владе, то председник објави, да влада сада има да да своју реч.

Министар унутр. дела Грујић у име владе изјави: да и влада мисли да при саставу одбора за адресу треба да се подупне изразе мисли народа. По уставу одбор се не може састављати по округима, јер сваки посланик представља народ. По влада пристаје да се према чл. 80. послов. реда образује нарочити одбор за адресу од 35 лица, т. ј. од три одбора, којима ће се придружити званичници скупштински и три лица, које скупштина одреди. Влада најпосле вели пристаје према чл. 116. послов. реда да и председник може бити у одбору.

С овим је свршен овај састанак у 9¹/₄ часова пре подне.

Председник скупштине

Љ. Каљевић.

Секретар

Ур. Кнежевић.

пописници:

Павле Самуровић, Борђе Милетић, Милош Симић,
Ник. Крупежевић, Тр. Милојевић, Радован
Милошевић.

САСТАНАК III.

2. Септембра 1875. у Крагујевцу.

ПРЕДСЕДАВАО

Љубомир Каљевић.

СЕКРЕТАР

Илија Стојановић.

За министарским столом: министар унутрашњих дела и министар правде.

На окупу имаде 109 посланика.

Нису дошли као болестни: Спасоје Тајсић, Алекса Ломић и Вукомановић.

Одеуствују са дозволењем: Алекса Поповић, Милија Урошевић, Младен Жујовић, и Недељко Живадиновић.

Почетак седнице у 3¹/₄ сата по подне,

Секретар Урош Кнежевић чита протокол прошлог састанка, кој би усвојен без праметбе.

Број 9.

Председник јавља да је Терзибашић, посланик за варош Београд дошао у скупштину.

Секретар Стојановић прочита извешће одбора за прегледање пуномоћја, којим се признаје уредност пуномоћја. Скупштина усваја.

Број 10.

Спасоје Тајсић моли за 30 дана одсуства; због болести. Председник јавља, да му је дао три дана, а за ресто предлаже скупштини. Скупштина му и ресто дозвољава.

Алекса Поповић моли за 20 дана одсуства. Скупштина одобрава; а Милија Урошевић јавља се да ће кроз 5 дана доћи у скупштину.

Број 11.

Председник јавља да има неколико указа кнежевих:

Секретар Илија Стојановић чита:

а; указ, којим се овлашћује министар унутрашњих дела да поднесе народној скупштини предлог закона о измени и допуни закона о устројству општинских власти.

Упућује се законодавном одбору.

б, указ, којим се овлашћује министар унутрашњих дела да поднесе скупштини предлог о измени и допуни закона о печатњи.

Упућује се законодавном одбору; затим

г. министар унутрашњих дела јави, да је трећи закон о већој личној сигурности готов, и указ подписан од Његове Светлости, но за то се не подноси, што је у штампи.

Скупштина прима и знању.

Број 12.

Секретар Илија Стојановић чита следеће указе:

а, указ, којим се овлашћује министар унутрашњих дела, да поднесе предлог скупштини те да се више потрошена сума у 44.209 гр. и 7 пара пор. на куповине јечма за рану и ковање поштанских коња за рач. 1873 годину исплати.

б, указ, којим се овлашћује министар унутрашњих дела да поднесе скупштини предлог, да се више потрошених у рачун. 1873. год. 16.767 гр. и 18 пара пореских на куповање јечма за израну поштанских коња исплати, и

в, указ, којим се овлашћује министар унутрашњих дела, да поднесе скупштини предлог, да се више потрошена сума од 24.160 гр. и 24 паре пор. на куповање сена за израну поштанских коња у рачунској 1875 год. исплати.

Сва ова три указа упућују се одбору финансијском.

Број 13.

Јован Бошковић управља питање на председништво у томе: како дописници новина вређају посланике са њиховим неистинитим дописивањем; тражи, да их председништво оиомене, да тако више нераде; у овоме подпомаже га и Драгутин Ризнић.

Председник одговара: да за посланике вреде протоколи скупштински, а не приватна дописивања, и ако би у приватним дописима било увреде, то сваки може у новинама или путем власти тражити да се исправи.

Број 14.

Милутин Гарашанин пита: зашто није дневни ред по чл. 52 посл. реда објављен и моли да се то у будуће не догађа.

Председник признаје, да није за сада било објаве, али у будуће чиниће се све онако како пословни ред налаже; а међутим ако се не може са дањи предмет, који је на реду изнесен, претресати, то ће се објавити за други састанак.

Број 15.

Драгутин Ризнић тражи, да се о Ранку Тајсићу донесе решење може ли доћи у скупштину или не.

Председник одговара Ризнићу да је на дневном реду читање извештаја одборског за прегледање пуномоћства и да је ту и предмет Ранка Тајсића.

Број 16.

Секретар Илија Стојановић чита извештај одборски и скупштина сва пуномоћства посланичка оглашава за уредна и прима у извештају именована лица у пуномоћјама за посланике трогодишње 1875. 1876. и 1877. периоде скупштинске. Само што се тиче избора Недељка Живадиновића, посланика бугар-моравског пошто нема савршене већине оглашава се избор за незаконит и наређује ужи избор између Недељка и Стојана Јанковића.

Аксентије Ковачевић тражи да се по чл. 4 избор закона нареди нов, а не ужи избор.

Подпредседник објашњава мишлење одборско, да је основано на чл. 38 избор. закона и да не може бити ужи избор између другог сем између Недељка и Стојана.

Аксентије Ковачевић: по изборном закону може бити ужи избор пре скупштине а доцније не, дакле и овди пошто је скупштина састављена не може бити ужег избора.

Илија Стојановић: пошто изборним законом није забрањен ужи избор после састава скупштинског, то не смета ништа да се ужи избор учини, јер је ово најкраћи пут да посланик буде изабран.

Петар Ђуричковић. Усваја мишлење одборско и тражи да се телеграфским путем ужи избор нареди.

Што се тиче избора посланика левачког Миленка Петровића, усваја се мишлење одбора и избор за законит оглашава.

Никола Крупежевић примети, да се у будуће погрешка не догађа, јер полиција може овим путем своје љубимце да протура,

О избору Милије Миловановића и Илије Рагајца, посланика среза темнићског, усваја се мишлење одборско: да се избор за законит огласи, а преко жалбе пређе на дневни ред.

О избору Стојадина Радонића, посланика среза звиждског, и Николе Милосављевића посланика среза студеничког, мњење је одборско; да се избор огласи за законит, а преко жалби пређе на дневни ред. Скупштина усваја. —

О избору Ранка Тајсића, посланика среза драгачевског, мњење је одборско: да се изишту акта кривице Ранкове, па онда реши, може ли бити посланик или не; а што се тиче жалбе бирачког одбора, коју је поднео противу среског начедника, да се преда влади да ствар испита и по закону поступи.

Милија Миловановић тражи, да се Ранко позове у скупштину, па ако скупштина нађе да се да суду, да се преда, а иначе никако; јер зна се како полицијске власти хоћеју и да подметну дело, а тако исто и интригишу ово избора.

Живко Чолић тражи, да се други посланик избере, ако је под судом.

Јеврем Шолуновић уверава скупштину о невиности Ранковој и да је то дело подметуто Ранку од полиције; каже да се је капетан ваљао и никао „за Бога убите ме, немојте Ранка за посланика.“

Мијанло Смиљанић каже да је Ранко код полиције, а не код суда; треба га позвати у скупштину, а истрагу наредити противу полицијске власти.

Бурђе Ђоровић предлаже истрагу противу полиције, но да nebude као лане у Јадру и Јагодини.

Председник одбора, Димитрије Јовановић, изјављује: да је одбор зато у своје извешћу тражио акта, што се из извешћа полицијске власти види, да Ранко није слободан, већ да је у притвору судском; па да би се видело, дад је Ранко доиста дат за дела она, која га за посланика неспособним чине, то је одбор мњења, да се акта добаве, и ова се ствар без акта не може ни свршити.

Министар унутрашњих дела обећава, да ће акта на најбржи начин добавити и да ће ствар тек онда решити, а за сада ни он о овој ствари ништа не зна без акта да каже, као што држи, да ни скупштина без акта решавати неће.

Крупчежевић убеђен, да је Ранко Тајсић невин, тражи да се час пре у скупштину позове.

Радоња Недић тражи да се Ранко прво у скупштину доведе, па онда акта траже.

Председник изјави, да ће проћи само три — четири дана док се акта набаве, и по томе придружује се не као председник, но као посланик мишлењу г. Смиљанића.

Г. министар унутрашњих дела: „кад хоће скупштина једно решење да учини, то треба да јој кажем, могу ли да га извршим; ја кажем немогу, док акта недобијем, а скупштини дајем готовост, да ће то бити до који дан.

Адам Богосављевић тражи, да се полиција узме на одговор, а Ранко позове у скупштину, почем су жалбе полицијске најбољи доказ, да се у изборе незаконито мешају, јер одкуд то, да никад нема жалби против избора владиних посланика? За то, што се никад народ у њихове изборе не меша.

Александер Николајевић. Само ако је Ранко у слободи, мишлења је, да дође у скупштину и да буде посланик; јер се види да га полиција узима на одговор и ставља у притвор само да nebude посланик. То се и тиме тврди, што је касација Ранка за извесно дело ослободила.

Смиљанић тражи, да се тужба против полиц. власти прочита.

Драгутин Ризнић мишлења је, да се Ранко позове у скупштину, а министар да повуче среског старешину на одговор, што је Ранка уапсио као посланика, пошто је изабран.

Председник. Дело Ранка Тајсића не може се пре решити док се акта не добаве; јер ово се све површно говори. У овоме га подпомаже Живко Недић.

Радоња Недић. Тражи да се тужба прочита, коју је одбор противу полиције поднео.

Председник. — Желили скупштина?

Скупштина усваја да се чита.

Секретар Илија Стојановић чита најпре изјаву одбора, а затим тужбу председника одбора и осталих повереника. Пошто би читање свршено г. министар унутрашњих дела узе реч и каза: да му је г. министар правде баш сада јавио, да су акта о Ранку Тајсићу по другом питању добављена и находе се код г. министра правде, и да ће их он су-

тра ставити на сто председништва да се од њих учини употреба.

Сима Несторовић: ако је Ранко у слободи, нека се позове у скупштину, а акта доцније разгледа; шта више да се умоли г. министар да учини истрагу противу капетана за злоупотребу.

Министар унутр. дела и по други пут рече: да он не може ништа учинити док се акта не разгледају, а пошто су акта овде, то ће се сутра учинити.

Милош Глишић пристаје пошто су акта овде да се та ствар сутра сврши; али што се тиче шаљања комисије, он тражи да се из средине скупштинске три или четири лица пошаљу да ту ствар потанко испитају, а не као што је ланске године остало напразно, и послати у комисију сами сродници.

Урош Кнежевић објасњава, да Ранко није у слободи, него је по лекарској сведочби одпуштен да издржава притвор у својој кући.

Александер Николајевић каже да се молба одбора бирачкога упутити одбору за молбе и жалбе да је овај прегледа. У осталом слаже се са Глишићем, и наводи како полицијске власти свуда агитишу при изборима. За доказ наводи да има 7 президијала при себи, и поднеће их скупштини када буде узтревало.

Председник по жељи министра унутр. дела ставља питање.

— Јесте ли зато да се акта прегледају?

Скупштина усваја.

Министар унутрашњих дела. Што се тиче комисије ја немам шта да кажем, ако одбор нареди истрагу и ја ћу је наредити, па шта се буде свршидо јавићу скупштини.

Ђоровић. Тражи да се капетан разреши од дужности док се над њим чини истрага.

Милија Миловановић. Тражи као и Глишић састав комисије из чланова скупштинских.

Председник. Пошто је ствар дата одбору, то да се престане од комисије, док одбор не поднесе извешће.

Скупштина усваја. Затим се даље чита:

Број 17.

О избору Милије Урошевића, посланика зајечарскога мишлење одборско: да се преко жалби пређе на дрвени ред, а избор за законит огласи. Скупштина усваја.

О избору Алексе Здравковића и Петра Илија посланика среза зајечарског, одбор је мишлења: да се њихов избор огласи за законит и ако су акта покрадена, — пошто је одбор на протоколу изјавио да су они за посланике уредно изабрани.

Скупштина усваја, и наређује да се одма позову.

О избору Новака Милошевића посланика среза приоречкога, мишлење је одборско: да се избор законит, а преко жалби пређе на дневни ред, с тим, да се жалба противу полиције пошаље г. министру на даљи рад.

Коста Спужић, Драгутин Ризнић и Милија Миловановић, предлажу, да се жалба против полиције упутити одбору за молбе и жалбе да о њој одбор донесе мишлење.

Илија Стојановић и Аксентије Ковачевић противни су овоме, пошто је ова жалба пред једним одбором била, — за то сад треба скупштина да реши.

Секретар Илија Стојановић по жељи скупштине а на предлог Јована Бошковића чита жалбу.

Председник ставља на гласање: хоће ли се жалба упутити одбору за молбе и жалбе.

Скупштина усваја да се упути одбору, па ће онда бити закључак и о избору.

О избору Јеврема Шолуповића посланика среза пожешкога и Јована Бошковића посланика среза јадранског, постоји мишљење одбора: да је избор законит и преко жалби да се пређе на дневни ред. Скупштина усваја мишљење одборско.

Број 18.

Секретар Илија Стојановић чита оставке: Јована Креманивића посланика за вар. Београд, Милутина Банића посланика владиног и Петра Митровића посланика јагодинскога, а под условом ако му се 40 дана осуства не даде.

Мнење је одборско ово: да се свима тројица уваже оставке, и потом нареде избори за Београд и Јагодину.

Скупштина усваја мнење одбора и наређује нове изборе за Београд и Јагодину.

Број 19.

Секретар чита молбу Стојана Ђорђевића посланика омољског за двадесето-дневно одсуство.

Скупштина одобрава одсуство.

Број 20.

Цветко Јездић посланик вароши Ловнице тражи 15 дана осуства.

Пошто је протекло рок одсуства од 15 дана то је скупштина решила: да се Цветко позове да за 5 дана дође; иначе, да му се огласи место за празно;

Тако исто скупштина решава: да се и Стеван Мирковић, посланик посаво-тавнавски, који је болестан позове, или да определи кад ће доћи.

Број 21.

Секретар чита жалбу противу избора Милутина Гарашанина, а председник чита депешу бирачког одбора и бирача да је избор законит и да је највећи мир и поредак владао.

Радоња Недић, предлаже да се жалба одбаци.

Коста Спужић и Милутин Гарашанин траже да иде одбору за молбе и жалбе. Скупштина усваја да се преда одбору.

Састанак закључен у 6 сата по подне, а сутра ће се заказати будући састанак и објавити дневни ред.

Председник народне скупштине
Љуб. Каљевић.

Секретар,

Илија Стојановић.

ПОДПИСНИЦИ;

Милош Симић, Павле Самуровић, Радован Милошевић, Ник. Кружевић, Тр. Милојевић, Ђорђе Милетић.

САСТАНАК IV.

7. Септембра 1875.

ПРЕДСЕДАВАО

Љубомир Каљевић.

СЕКРЕТАР

У. Кнежевић.

За министарским столом: министар унутрашњих дела, министар спољних послова, министар правде, министар просвете и црквених дела и министар финансије.

Од посланика нису дошли: Алекса Поповић, који одсуствује, Младен Жујовић и Спасоје Тајсић, који је болестан.

На окупу било је свега 114 посланика.
Седница је почела у 4 часа после подне.

Бр. 22.

Председник објави да је на реду сад пројект
адресе, коју прочита, а она гласи овако:

А Д Р Е С А

коју је редовна народна скупштина, држана у Кра-
гујевцу 1875. године, поднела Његовој Светлости
Књазу српском Милану М. Обреновићу IV.

ВАША СВЕТОСТИ,

Премилостиви Господару!

Кад народна скупштина види у својој средини
свога племенитог владарца, и кад владалац, ста-
рајући се неуморно око унапређења миле нам отаџ-
бине, у овом озбиљном и тешком времену очекује
од народне скупштине родољубиве потпоре, онда је
и народно представништво готово, да се у највећем
одушевљењу одзове Вашој Светлости овим родољуб-
љем и оданашћу, које се од народне скупштине с
правом очекује, и које је народ српски свагда осве-
дочавао према славном дому Обреновића.

Господару! Заиста је тежак положај, у коме се
данас Србија налази. Народ наш на граници, као
што и Ваша Светлост навешћује, узнемирен је у
своје домаћем спокојству. Прикупљање големе во-
јене снаге на границама нашим од стране Отоман-
ске Порте, која заузима претећи положај према Ср-
бији, отрже нам један део браће наше од својих
поља и огњишта, и принуди га, да под оружјем
мотри на безбедност наше земље, вако на западној
тако и на источној граници њеној.

Народ српски, који је ову милу домовину мачем
и крвљу откупио, добро се опомиње оних речи Ваше
Светлости у прокламацији од 1872. године: „да би
грешно било изгубити и најмању тековину наших
отаца, а мало попоно, да сами ништа не привре-
димо.“ Те су речи остале дубоко урезане у срцу
сваког Србина. Добро је, да се сетимо ових речи
у садашњим тренуцима. Време је озбиљно, али је,
Господару, не мање озбиљна и воља српског на-
рода, да се нађе на висини свога положаја.

За то скупштина у име српског народа, овим
свечано изјављује, да је народ наш готов, да за-
штити своју отаџбину, да одбрани своју слободу и
да очува тековину великог Милоша и наших де-
дова. Нема оне жртве, коју Србија не би у то име
принела на свети олтар наше домовине. На глас
Ваше Светлости народ је готов, да као један човек
стане на браник своје драге отаџбине.

Господару, вековечне патње принудиле нашу
Браћу у Босни и Херцеговини, те усташе, да се са ору-
жјем уруци боре за своја човечанска и народна права.

Продивање њихове крви врећа наша братска
осећања; њихов очајни глас налази племенитог од-
зива и у осталом просвећеном свету. Ми не можемо,
ми не смемо бити равнодушни према њиховој судбини.

Скупштина је прокинула најдубљим осећа-
њима захвалности, што види, да ће Ваша Светлост
настојавати, да се узнемирени крајеви коначно ус-
покоје, и нашој патничкој браћи стално задовољење
прибави.

И на овом патриотском путу може Ваша Све-
тлост потпуно рачунати на потпору народа срп-

сног. Он је готов, да и у то име стави на расположење Вашој Светлости сва средства, која би потребна била, да се овај велики задатак еретно изврши. Народна скупштина, изјављујући у име народа српског и овде своју готовост на све жртве, уверена је, да ће Ваша Светлост са својом владом руководити ово велико дело начином, који ће бити најсходнији, да се Србија одзове своје позиви с поносом и чашћу.

Народна скупштина прихватиће давно очекиване предлоге, који су у престолној беседи напоменути. Она ће их претрести и оценити са свом озбиљношћу, коју предмети овог замашаја заслужују, и још на овој скупштини решити их.

Међу тим скупштина ће и од своје стране, у колико је могуће, учинити неке предлоге, који су од преке потребе за развитак наших уставних установа, а нарочито оне, који се тичу измена и допуна неких наређења у уставу, који се односе на јачу одговорност министарску, на преображај нашег законодавства у духу живота народног и његових потреба, као и на то, да се судство, и администрација упрости и скрати.

Народ се српски обрадовао, што је Ваша Светлост изабрала себи друга, а народу кнегињу, од суплеменог нам народа руског Наталију Петровну, која ће, красећи престо српски, својим врлинама добре мајке народне, очувати и обезбрити народу српском његову омиљену династију Обреновића.

Народна скупштина честитајући овим Вашој Светлости избор заручнице, поред свога одушевљења, може само подићи свој глас уз глас целог народа,

да Бог благослови сретан и дуговечан брачни живот Ваше Светлости и будуће светле кнегиње Наталије.

Господару, народ је српски у сва времена поимао потребу слоге, а највише у садањим озбиљним тренуцима; и народна скупштина дели потпуно мишљење Ваше Светлости, да је ту почетак, ту најчвршћи основ наше моћи, наше будућности.

На завршетку, народна скупштина моли Бога, да изајде свој благослов на Вашу Светлост и на вашу драгу отаџбину, и да учврсти десницу српску, којом ће Србин, носећи високо заставу слободе, а вођен славним Обреновићем, на све стране ускликнути:

Живио књаз Милан М. Обреновић IV.

Живио народ српски.

У Крагујевцу

7. Септембра 1875. год.

Председник народне скупштине

Љубомир М. Каљевић.

Подпредседник

Димитрије Ђ. Јовановић.

Секретари:

Илија Стојановић.

Урош Кнежевић.

Адам Богосављевић.

П. С. Срећковић.

Посланици:

Аврам Јовановић. Аксентије М. Ковачевић. Алекса Стајковић. Алекса Стојковић. А. С. Николајевић. Андреја Милосављевић. Андреја Перуничкић. Арап-ћед Милојевић. Арсеније Гавриловић. Антоције Шумварац. Благоје Божић. Вуле Васић. Владислав Пав-

ловић. Владислав Вујовић. Васо Д. Маџаревић. Васо К. Стошић. Драгутин М. Разнић. Димитрије Димитријевић. Д. Матић. Д. Ж. Милојковић прота нег. Д. Голубовић. Димитр. Милетић. Дим. Катић. Живоин Душманић. Живко К. Недић. Живко Јовановић. Живко Јовковић. Живко Чолић. Живко Стефановић. Илија Ж. Мојић. Илија Максимовић. Илија Ратарац. Јован С. Раичић. Јован П. Бошковић. Јован Димитријевић. Протојереј Ј. Павловић. Јаков Б. Поповић. Јован Радисављевић. Јеврем Шолуповић. К. Ј. Спужић. Коста Радовановић. Коста Атанацковић. Коста Пеић. Крста Георгијевић. Лазар Владисављевић. Милан Главторијевић. Љ. Ж. Стојановић. Милија Урошевић. Милосав Р. Протић. Милан Кнежевић. Марко А. Лазаревић. М. Вукомановић. М. Спасић. Михајило Радовановић. Михајило Смиљанић. Милан Милутиновић. Младен Микић. Милосав Марковић. Милосав Вељковић. Милентије Дробњаковић. Милан Топаловић. Милош Симић. Мијанло Гератовић. Миленко Ломић. М. Гарашанин. М. Д. Глишић. Миленко Петровић. М. Миловановић. Мих. Н. Терзибашаић. Новица Педић. Никола Крупежевић. Никола Милосављевић. Новак Милошевић. Петар Катић. Петар Буричковић. Панајот Сандуловић. Папта Јовановић. Павле Самуровић. Петар Шајковић. Петар Стефановић. Рака Кукић. Радисав Милосављевић. Р. Тодоровић. Радоша Недић. Радисав Симић. Радован Милошевић. Раденко Драгојевић. С. Вељковић. Стојан Марковић. Стојадин Радовић. Стапоје Ђорђевић. Сима Секудић. Сима Милошевић. Ст. Крстић. Стеван Поповић. Сима Несторовић. Тр. Милојевић. Цветко Минић. Ђока Главашаић. Ђ. Ми-

ловановић. Бурђе П. Ђоровић. Ђорђе Милетић. Ђорђе Миладиновић. Сима Живковић. Жика Миленовић.

Бр. 23.

Скупштина се одазва са бурно „живео кнез“ и „народ“ на усвоји адресу већине без икаквих примедаба и у основи и у целини.

Бр. 24.

Председник заказује да је на реду да се избере једна депутација, која ће одети Кнезу адресу и вели да ће бити довољно шест посланика.

Бр. 25.

Аксентије Ковачевић каже да према овако важном акту треба да буде једна група бар од 6 посланика и председника.

Председник Каљевић по захтеву скупштине кандидира за депутацију ове посланике: Милоша Глишића, Вују Васића, Мијанла Терзибашаића, Косту Спужића, Милосава Вукомановића, и Симу Несторовића, што скупштина усвоји с тим, да се тој шесторици прида и председник.

Бр. 26.

За овим председник објави, да ће се прозивати сви посланици по реду, те да потпишу адресу.

Бр. 27.

Сви посланици потписаше адресу и по томе је дато $\frac{1}{4}$ часа одмора.

Бр. 28.

По одмору председник јавља да многи посланици ишту одсуства, па прочита њихове молбе.

Бр. 29.

— Према томе скупштина даде одсуства:

Димитрију Катићу 4 дана. Међутим поједини посланици почеше примећавати, да је незгодно давати одсуства.

Радован Милошевић каже да се за 4 дана може давати, а за то време нек раде одбори.

Милош Глишић примећује, да нико не иште одсуства ђефа ради, већ зарад потребе. Треба давати одсуство, но да би имао потпуан број за решавање, нек председништво води о томе рачуна.

Васо Манаревић објасњава баш и кад би се свело на број, који је довољан за решавање, опет може наступити случај, да се ко резболе, или да добије денешу да мора ићи и т. д. Зато треба имати увек резерву.

Председник вели да се према садањем броју могу пустити само петорица.

Рака Кукић каже, да мора осуствовати 4—5 дана, због деце.

Димитрије Катић и

Милош Симић опет веле то исто, да морају осуствовати, на макар им се упразнило место.

Павле Самуровић наводи да мора ићи да товари свиње.

Милан Топаловић вели да мора осуствовати због две грађевине.

Председник каже: пошто многи ишту одсуство, то за пет дана нек раде одбори, а за то време, ком је близу нек оде до куће. Од оних вели, што ишту веће одсуство за сад да се пунте петорица, на кад се они врате, да се пунте други.

Скупштина усвоји то и према томе дата су одсуства: Самуровићу, Милошу Симићу, Милосаву Вељковићу и Димитрију Димитријевићу по 20 дана, Милану Топаловићу 10 и Јакову Поповићу 6 дана.

Бр. 30.

Секретар Илија Стојановић прочита указ Његове Светлости, којим се овлашћује министар правде, да поднесе скупштини закон о измени и допуни закона о поступку судском у кривичним делима.

Бр. 31.

Упућује се предлог одбору законодавном.

Бр. 32.

Председник заказује, да после седнице остану одбори.

Бр. 33.

Прима се к знању.

Бр. 34.

Председник објављује, да је на реду да се прочита извештај одбора за молбе и жалбе, о избору Ранка Тајсића.

Известилац тог одбора Коста Атанасковић прочита тај извештај, који гласи овако:

Народној Скупштини!

Против избора Ранка Тајсића, посланика среза драгачевског у чачанском округу, који није на скупштину дошао — изјавила је жалбу среска и окружна полицијска власт, а и бирачки одбор поднео је жалбу, против полицијске власти.

Полицијска власт вао главно у жалби наводи против избора то, што је посланик у суцвом при-

твору због оних дела, која су наведена у члану 18 тачки 3. и 4. изборног закона.

Услед овога, одбор за молбе и жалбе, разгледао је акта Ранкова оптужења, па по њима нашао је: да је Ранко од полицијске власти 30. Јула ове године оптужен суду за 6 дела, и да је дежурни судија, за сва та дела Ранка узео под суд и у притвор ставио, али да је то решење, по жалби Ранковој касацијони суд поништио и препоручио суду, да друго решење донесе сходно закону.

По овоме, суд је на ново у сваком делу ценио доказе, па настав, да у једном делу нема кажњивости, — својим решењем од 16. Августа текуће године № 11925, ослободио је Ранка за то дело од суђења, — а за осталих 5 дела, настав, да извиђај полицијски није потпун, нарочито у томе, што није извиђано оно, што је Ранко у одбрану наводио, — вратио је акта полицијској власти, са позивом, да извиђај допуни, и за тим о сваком делу по ново размисли, имали кажњивости или нема.

Начелништво није хтело учинити ово, што је суд тражио, већ је суду вратило акта, са изјавом, да суд извиди сам, шта му је нужно, — а због тога, појавио се сукоб између начелништва и суда, те по том узроку, — суд је послао сва акта господину министру правде на даљу радњу, а Ранка, по гласу решења од 23. Августа ове год. № 12140, отпустио кући.

Између дела, по којима се имаде чинити допуни извиђај, полицијска власт, окачествовала је два дела, као злочинство, и по томе, што је Ранко у време избора и за та дела, био у суцвом при-

твору, изгледало би, да Ранко по 5. тачки чл. 18. и 21. изборног закона, — неби могао бити изабран за народног посланика. Али, пошто је радиња, дежурног судца, као несходна закону, поништена касацијоним судом, — то одбор узима, да нема узрока, по ком би се избор Ранков поништити могао.

Ово мишлење, одбор оснива на томе: а., што држи, да законодавац замишља такав суцви притвор, кад је ко доиста какво дело учинио, и за такво дело законом у затвор стављен. Не може се дакле и онај затвор узети, кад је који у затвор стављен, или против закона, или по хрђавом разумевању закона, као што је према Ранку случај, б., према стању, како сад стоји, против Ранка и нема оптужења. Јер, пошто је полицији враћено на допуни извиђај, то ће се тек тим извиђајем потврдити, да ли доиста стоје она дела, која су против Ранка изнешена, и да ли их је доиста Ранко учинио. А све дотле, Ранко се не може за кривца сматрати. Доследно пак томе, и онај затвор, у коме је Ранко био, у време избора, — одбор сматра као и да постојао није. Па, пошто је избор Ранков и у осталом уредан, — то је одбор мишлења, да се Ранко одмах телеграмом у скупштину позове, а властима препоручи, да Ранковом доласку не праве сметње (чл. 47. избор. закона). Одбор још јавља, да је у овоме по чл. 103. закона о пословн. реду саслушао и г. министра унутрашњих дела, као владиног повереника, и да је г. министар казао, да ће своје мишлење пред скупштином дати.

Што се тиче жалбе бирачког одбора, против полицијске власти, — одбор је мишлења, — да се

по тој жалби озбиљна истрага нареди, но пошто начин, који ће одредити, како ће се извиђење учинити, — захтева озбиљно проучавање, то ће одбор о томе доцније извештај поднети.

3. Септембра 1875. год.
у Крагујевцу.

Председник одбора,
Јован И. Вошковић.

Извештач,
К. Атанацковић.

одборници:
Михајил Смиљанић, К. Ј. Спужић, Пан. Сандуловић, В. К. Стошић, Драгутин М. Ризнић,
Милосав Марковић.

Бр. 35.

Скупштина једногласно усвоји одборски извештај, по коме се избор Ранков сматра за законит и нареди да се Ранко позове одма телеграфским путем у скупштину.

Министар унутрашњих дела у име владе изјави, да противу тога нема ништа с погледом на решења окружног и касационог суда.

С тим је закључен овај састанак у 6 часова по подне.

Председник скупштине
Љ. Каљевић.

Секретар
Ур. Кнежевић.

пописници:
Стеван Поповић, Трифун Милојевић, Радован Милошевић, Борђе Милетић, Никола Крупежевић.

САСТАНАК V.
14. Септембра 1875. године.

ПРЕДСЕДАВА
Љ. Каљевић

СЕКРЕТАР
Урош Кнежевић.

Присутни од министара: министар унутрашњих дела, министар грађевина и министар просвете и црквених дела.

Од посланика нису дошли: Алекса Стојковић, Алексевије Бовачевић, Алекса Поповић, Милутин Гарашанин, Стојан Марковић, Сима Живковић, Ђурђе Боровић, Димитрије Димитријевић, Димитрије Годубовић, Димитрије Милетић, Живко Чолић, Невко Остојић, Јован Димитријевић, Јаков Поповић, Лазар Владисављевић, Милосав Вељковић, Милан Топаловић, Милош Симић, Милош Глишић, Недељко Живадиновић, Паја Вуковић, Павле Самуровић, Радоња Недић, Стојан Вељковић, Живко Недић, Јован Рајичић, Младен Жујовић и Спасоје Тајсвић.

На окупу има дакле свега 92 посланика.

Бр. 36.

Председник јавља, да нема довољног броја за решавање, па с тога заказује сутрашњи састанак у 8 часова пре подне.

Прима се.

Секретар
Урош Кнежевић.

Председник нар. скупштине
Љ. Каљевић.

пописници:
Стеван Поповић, Трифун Милојевић, Радован Милошевић, Борђе Милетић, Никола Крупежевић.

САСТАНАК VI.
 15. Септембра 1875. године
 ПРЕДСЕДАВА
Димитрије Јовановић.
 ПОДПРЕДСЕДНИК.
 СЕКРЕТАР
Урош Кнежевић.

Присутни министри: председник министарства, министар грађевине, министар унутрашњих дела, министар финансије, министар војени и министар просвете и црквених дела.

Од посланика нису дошли: Аксентије Ковачевић, Алекса Стојковић, Алекса Поповић, Димитрије Димитријевић, Димитрије Годубовић, Димитрије Милетић, Живко Чолић, Ивко Остојић, Јован Димитријевић, Јаков Поповић, Љубомир Каљевић, Лазар Владисављевић, Милосав Вељковић, Милан Топаловић, Милош Симић, Милош Гашић, Младен Жујовић, Недељко Живадновић, Павле Самуровић, Стојан Вељковић и Спасоје Тајсић.

На окупу има свега 99 посланика.

Бр. 37.

Потпредседник пошто је отворио седницу јавља да је председнику Каљевићу умра сестра, те не може доћи, с тога ће га он заступати у председничкој дужности.

Затим извештава скупштину, да је одређена депутација предала адресу Његовој Светлости 10-г овог месеца у 4 часа по подне. Том приликом вели, Његова је Светлост изјавила радост, што из тог важног акта види, да у средини скупштине влада

споразумлење и патриотска слога, која је нарочито нужна у данашњим приликама, а уједно захвално је скупштини на изјавама оданости према њему и његовом дому.

Скупштина се одазва на ово са бурно „живео Кнез.“

Бр. 38.

Потпредседник јавља да има неколико указа^а, којима се овлашћује влада, да поднесе извесне предлоге, па позива скупштину да их саслуша.

Секретар Илија Стојановић чита указе и то:

1. Указ, којим се овлашћује министар финансије да поднесе скупштини предлог о новчаној тарифи по динарској системи;

2. Указ, којим се овлашћује министар финансије да поднесе предлог закона о измени 4-те тачке чл. 35. закона о метарским мерама.

3. Указ, којим се овлашћује министар финансије да поднесе предлог, да може из готовине државне касе оставше по рачуну за 1874. годину издати на плату бивших министара, који су од 19. Августа разрешени од дужности и остали на расподужењу 20.502 гр. пор.

4. Указ, којим се овлашћује министар финансије да поднесе предлог, да може из државне касе поред 160.000 гр. пор. што је одређено буџетом на држање скупштине, издати још 160.000 гр. пор. на исте потребе.

5. Указ, којим се овлашћује министар финансије да поднесе предлог да може из државне касе издати поред оних 160.000 гр. пор. на држање скупштине још 2106 гр. пор.

6. Указ, којим се овлашћује министар финансије да поднесе предлог, да се из готовине државне касе увећа кредит за 1875. рачунску годину на редовне непредвиђене потребе са 140.000 гроша пор. ради исплате означених потреба.

7. Указ, којим се овлашћује министар финансије да поднесе предлог, да се на терет готовине државне касе, може ставити у расход сума од 222.508 гр. и 16 пара пор. колико је у 1874. год. на повраћај такса неуместно у касу примљених више издата, него што је буџетом предрачуњено и одобрено.

8. Указ, којим се овлашћује министар финансије да поднесе предлог, да се на терет готовине државне касе може ставити у расход 624 гроша и 28 пара пор. колико је у 1873. издато више на повраћај прихода, који су неуместно ушли у касу.

9. Указ, којим се овлашћује министар финансије, да поднесе предлог, да се на терет готовине државне касе стави у расход 17.738 гр. и 35 пара пор. колико је више преко буџета потрошено у 1874. год. за путне и подвозне трошкове финансијских чиновника.

10. Указ, којим се овлашћује министар финансије да поднесе предлог: да издатак на наднице помажућих амала ђумрука београдског у 6000 гр. пор. до 1. Новембра 1875. год. стави на партију кредита одређеног на ванредне потребе.

11. Указ, којим се овлашћује министар финансије да поднесе предлог, да може 1292 гр. и 13 пара пор. што је утрошено више у 1875. год. на издржавање питомаца финансијске струке, ставити на терет готовине државне касе за ову годину.

12. Указ, којим се овлашћује министар финансије да поднесе предлог, да се више учињени издатак 1872. год. у 625 гр. пор. на повишицу плате чиновника у ђумруку београдском, стави у расход за ову годину.

13. Указ, којим се овлашћује министар финансије да поднесе предлог о томе: да се одобри поступак министра финансије што је у 1874. год. на терет суме редовних непредвиђених потреба утрошио више преко буџета 35.000 гр. пор. на рудничке трошкове подринског рудника.

14. Указ, којим се овлашћује министар финансије да поднесе предлог: да може из готовине државне касе исплатити 32.000 гр. пор. и 35 пара пор. што је утрошено више на подизање топонице олова и осталих грађевина у Круњу.

Сви ови предлози упућени су одбору финансијском.

Бр. 39.

Потпредседник јавља да има више молби од посланика, који траже одсуства, а неки опет, који су на одсуству депешама траже продужај.

Васа Маџаревић упита колико има посланика и дад има довољан број за решавање. Потпредседник објасни да их има довољно а за тим секретар Илија Стојановић чита молбе посланика овим редом:

Сима Милошевић тражи 12 дана одсуства.

Даје му се и то од дана кад дође Глишић.

Јован Радосављевић иште 12 дана продужења.

Није му дато.

Радисав Симић тражи 12 дана по после оду-
стаде сам.

Алекса Поповић депешом из Новог Сада тражи
да му се продужи одсуство још 10 дана.

Даје му се и то рачунајући од 5. ов. м. кад
је примљен телеграм.

Лазар Владисављевић због бербе винограда и
кукуруза тражи 25 дана.

Дозвољава му се.

Стојан Вељковић иште пет дана одсуства ра-
чунајући од 13. ов. мес.

Даје му се.

Аксентије Ковачевић тражи још 3 дана про-
дужена.

Даје му се и то од 13. ов. мес.

Јован Митрићевић тражи 10 дана одсуства с
тога, што му је син отишао на границу, а жена му
се разболела.

Даје му се.

Јаков Поповић иште 4 дана одсуства и то ра-
чунајући од 12. ов. мес.

Дозвољава се.

Димитрије Голубовић тражи 10 дана одсуства
због домаће болести.

Даје му се.

Димитрије Милетић иште 15 дана и то од 12.
ов. мес. због једне општинске парнице а и својих
послова.

Одобрено.

Живан Јовковић тражи 15 дана због једног су-
ђења, које му пада 19. ов. мес.

Дозвољено му је, но од времена кад морадне поћи.

Милево Петровић тражи 15 дана због болести
детење од 15. ов. мес.

Одобрено му 10 дана.

Бр. 40.

Секретар Илија Стојановић чита изјаву доз-
ничког посланика Цветка Јездића, којом јавља, да
се његов недолазак у скупштину сматра као оставка.

Уважена му је оставка и наређено да се одма
учини нов избор.

Бр. 41.

Секретар Илија Стојановић чита изјаву посла-
ника Стевана Мирковића, којом јавља да због тешке
болести није могао до сад доћи, но да ће кроз 15
дана доћи чим се опорави.

Прима се к знању.

Бр. 42.

Потпредседник јавља, да је власт извештена да
су већ изабрана два нова посланика и то у Бео-
граду Војин Радуловић а у Јагодина Јеврем Мар-
ковић. —

Прима се к знању.

Бр. 43.

Петар Ђуричкивић чита председништво, зашто
није изнет на дневни ред предлог о самоуправи
општинској кад је свршен у одбору пре 3 дана.

Илија Стојановић као члан одбора одговара да
је извештај врло велики те с тога још није преписан.
Чим буде готов изнеће се.

Бр. 44.

Потпредседник јавља да има сада чеки ствари
на дневном реду, но пре нег што се почне претре-

сати позва посланика Ранка Тајсића да положи заклетву.

Тајсић је затим у присуству мин. ун. дела положио заклетву.

Бр. 45.

Известилац одбора за молбе и жалбе Коста Атанасковић чита извештај одбора на жалбу противу избора посланика грочанског Милутина Гарашанина и вели: пошто жалбоци не подносе нити именују какве доказе, то је одбор мњења да се пређе на дневни ред.

Усваја се.

Бр. 46.

Известилац одбора за молбе и жалбе Коста Атанасковић чита даље извештај одборски по жалби г. Павла Радивојевића због незаконитог избора у срезу моравском округу пожаревачком. По томе одбор налази, да треба наредити ислеђење кад се наводе докази, а изборни посланици Милан Милутиновић и Коста Радовановић да остану и даље у радњи скупштинској до извиђаја.

Број 47.

Рака Кукић вели да се пређе на дневни ред, јер се жали сам Павле. Он негодует на капетана, што није изабран он за посланика.

Милија Миловановић каже, да треба изаслати комисију и усвојити одборско мњење. Власти вели, уилвишу, свуда на изборе и оне нам са тога одузеше трећину времена. Треба извиђај, а избор оне двојице нека остане законит.

Рака Кукић вели: ја сам из тог среза. Знам како стоји. Жалбоц има личну мржњу на капетана. Нанио се једном на унао у вловку. Треба одбацити жалбу.

За овим затражише неки да се прочита жалба. Потпредседник: хоће ли то скупштина, чује се са свију страна: да се прочита.

Плија Мојић наводи, кад доказа има, треба ствар извидити, па ко буде крив, нека плаћа трошкове.

Јован Бошковић вели: кад се подносе докази, треба ствар извидити, а не једном веровати, а другом не.

За овим пошто је ствар испријена, потпредседник ставља питање: ко је за одборско мњење т.ј. да се учини извиђај, нека седи, а ко против, нека устане.

Сви седе и тако је усвојено одборско мњење, по ком се има наредити извиђај.

Број 48.

Известилац одбора за молбе и жалбе, Коста Атанасковић, чита извештај одборски по жалби бирачког одбора у срезу драгачевском, против среског начелника. Тај извештај гласи овако:

Народној Скупштини!

Одбор за молбе и жалбе размислио је, па који ће се начин извидити жалба бирачког одбора у срезу драгачевском, дата против начелника реченог среза г. Павла Анђелковића, за незаконито његово поступање, (3. Августа ове године) приликом избора посланика за народну скупштину, — па по дугом размисљању нашао је:

По чл. 50. и 51. изборног закона, све жалбе против избора предају се скупштини, те скупштина према њима, а у погледу на чл. 47. реченог закона решава: да ли избрани може бити примљен за посланика или не?

Па, кад се жалбе скупштини предају, и кад скупштина по њима решава, — онда, одбор подзећи са тога гледишта, налази, да по закону скупштина имаде удела и у извињању тих жалби. Ово пак тим пре, што је жалба скупштински акт, па дакле сасвим је доследно: да скупштина имаде учешћа и у радњи, која излази из тога акта. Одбор налази, да се по закону не може ово спорити скупштини: јер, кад би скупштина била сасвим изкључена из извињања жалби, значило би, да је скупштина одступила од закона и да по жалби ништа ни радила није.

Сем тога, одбор налази, да ће скупштина тек само тако доћи до потпуног уверења: да ли је жалба на истини основана, ако и скупштина буде суделовала у самом извињању жалбе. То је једино, што ће пресећи свако даље сумњичење о законитој радњи приликом извињања.

Са тих разлога одбор предлаже скупштини, да се умоли влада, да према закону о чиновницима одреди комисију за извињај речене жалбе, а тој комисији да се као чланови придруже из скупштине два или три скупштинара, које скупштина одреди. Но пошто за сад имаде приличан број скупштинара на одсуству, а осим тога може се појавити потреба да се још гди комисија изашље, то да се тим изашљањем неби окрвио број који је по закону нуж-

дан у скупштини за решавање, — одбор је мишлења да се у овом садањем случају одреде два скупштинара, који ће бити као чланови комисије.

Најзад одбор и то јавља, да је саслушао и г. министра унутрашњих дела, као владиног повереника, па да је г. министар задржао право, да своје мишљење пред скупштином даде.

10. Септембра 1875. г.
у Крагујевцу.

Председник одбора,
Јован Вошковић.

Извештаиц одбора,
К. Атанацковић.

одборници:

Пан. Сандуловић, Милосав Марковић, Драгут. М.
Ризвић, М. Смиљанић.

Одвојено мишљење:

Ако влада држи да према постојећим законима не може из скупштине ни један посланик у речену комисију ићи, онда сам мишлења, да се комисија и не шаље.

10. Септембра 1875. г.
у Крагујевцу.

Члан одбора,
К. Ј. Спужић.

Бр. 49.

Драгутин Ризвић вели да према извештају има он предлог да учини, који је потписан од 10 посланика.

Потпредседник примећује, да овди није реч о предлозима, већ о извештају.

Ризвић одговара да је у свези.

Љивко Педић објасњава, да је законом о чиновницима и законом о поступку кривичном про-

писано, како се извиђају кривице чиновника и свештеника. Од тога се не може одступити. Но мислим да би се могло измирити то тиме, да се донесе допуна за тај случај, те да буду и чланови скупштине у комисију, или да г. министар удеси, пошто у скупштини има чиновника као посланика (жагор). Иначе ако решимо како одбор хоће, суд ће уништити извиђај као незаконит.

Милија Миловановић одговара, да нигде у закону не стоји, да из народне скупштине изабрана комисија не може извиђати злоупотребе чиновника при изборима. Што не стоји написано, то може да буде. Што г. Живко каже, да суд неће уважити, то не стоји. Скупштина је највиши суд.

Радоња Недић брани одборско мишљење и хоће извиђај, само да се капетап уклони, као што примети Боровић.

Налија Мојић напомиње, да треба владу најпре саслушати.

Потпредседник одговара да најпре скупштина треба да даде своје мишљење.

Драгутин Ризнић каже да се слаже с одбором, но да би то имало законску силу, тражи да се допуни § 51. изборног закона, за шта он има написан предлог.

Јеврем Шодуповић каже, да влада није основала то право скупштине, нити мишљење одбора. У закону стоји да скупштина тумачи законе. Кад скупштина има права суделовања у решавању, онда има права и у извиђају, — зато је он за одборско мишљење.

Потпредседник објасњава да су по уставу три основне власти: законодавна, извршна и судска. Законодавну, вели, врши кнез са скупштином, извршну кнез преко својих органа, а судску судови. Ако се усвоји мишљење одборско питање је какву ће власт да врши комисија. Држим да је противно уставу, да скупштина, која има само законодавну власт, врши јошт судску, или извршну; скупштина може одредити комисију, но само контролну. Таква контрола само би присуствовала при извиђају. Упустили се даље, те да даје упутства, иследна власт била би у праву да одбије свако мешање, јер она — иследна власт — по уставу има посла само с министрима. Контрола дакле остала би пасивна. Према томе треба порадити код министра за извиђај, па буде ли коме криво, може се жалити.

Рака Кукић вели и лане је обрицано од стране министра, да ће послати јаку комисију, па ништа. Зато треба изаслати два члана из скупштине.

Петар Буричковић одговара Недићу и Ризнићу на оно, што веле, да треба најпре формулисати предлог, па га узаконити, па каже да би такав закон вредно за будуће случајеве, а повратне силе нема. —

Живко Недић каже да то вреди за материјални закон, а не за формални.

Буричковић остаје при речи, да се сваки суди по закону, под којим се дело догодило.

Б. Боровић хоће да изађу из скупштине два члана, па вели кад је кнез Милош могао по доласку да одреди комисију од чиновника и грађана, која је изнашла толика зла, зашто неби могли и ми.

Коста Спужић на говор потпредседника примећује, кад смо дали комисији из скупштине да ћути, зашто неби дали право да што примети? По свакојакo другаче стоји, кад се при том ислеђењу чиновник удаљи од власти, кад се зна да су ту јошт и два члана из скупштине. Без тога не казује се лако истина, јер му се може лако шкoдити. Зато треба да чинимо оно, што је добро за општу ствар.

Министар унутрашњих дела говори, да овди није питање о томе, какве би требало написати законе. Дође ли се до тога, да треба писати предлоге, влада ће дати своју реч. Но сад је реч о томе, како стојимо у пракци, шта можемо радити у духу закона. Ви знате да од устава јошт нигда скупштина није одређивала из своје средине комисију за овакве извешаје. Знате да је то тражено и лане, па је влада оспорила. Но садања влада по смислу чл. 42. устава и чл. 50. и 47. изборног закона, по којима избор треба да је слободан, вољна је да извешај буде безпристрастан, па је склона, да то буде у присуству два члана из скупштине; јер скупштини припада примање жалби и решавање о законитости и незаконитости избора.

Усваја се од скупштине.

Бр. 50.

Потпредседник позива известиоца финансијског одбора Александра Николајевића, да прочита два финансијска предлога.

Милија Миловановић примети, да треба најпре решити то, хоће ли присуствовати капетан при извешају. Потпредседник вели, та је ствар свршена.

Извештач Николајевић чита предлог министра унутрашњих дела, којим тражи да се више потрошених 24.160 гр. и 24 пр. пор. на куповину сена за поштанске коње у 1875. години исплати из неотрошених кредита. Затим чита одборско мњење, које усваја предлог, јер се уверио да је издатак уместан.

Бр. 51.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 52.

Извештач Николајевић чита одборско мњење о предлогу министра унутрашњих дела да му се у расходу ове године призна више утрошена сума од 44.209 гр. и 7 пр. пор. у 1874. години на куповање јечма, за рану и ковање поштанских коња, одборско мњење одобрава предлог, само Симо Несторовић остао је да да мњење скупштине.

Бр. 53.

Симо Несторовић каже да је буџет закон, који вреди за годину дана. Буџет несме нико прекорачити. Министар је требао да предвиди да ће јечам поскунити. На тај начин могу сви министри трошити преко буџета, час за ову час за ону потребу. Такву практику не могу да одобрим, но нек плати из свог џена, који је трошио преко буџета, јер ако нећемо поштовати буџет као закон, онда нека сваки министар троши преко године колико хоће, па нек нам поднесе рачун.

Панџа Јовановић као председник одбора објасњава да је мислење Несторовића неосновано. Штита буџет се вели несме прекорачити, али овде

ствар не зависи од воље министра већ од других прилика и околности. Саобраћај поштански мора се одржавати. Коњи се морају ранити. Министар не сме пустити да скапавају. Што је цена скочила то није по вољи министровој. Што је дакле утрошено преко буџета није по вољи министровој, већ је то захтевала државна потреба.

Симо Несторовић одговара да је много одобрено на поште и да је требало у одбору имати извештај о томе, колико има пошта и колико коња, па да се сравни с овим што је утрошено. Што каже г. Панта да министар није могао предвидети скупу годину то не стоји, јер он увек узима за мерило најскупу годину.

Панта Јовановић напомиње како се често у једној години од одобрених кредита покаже уштеда и потроши се мање, но што је одобрено, тако се исто може потрошити више но што је предвиђено. Као што се министру не може пребацити у првом случају, тако не може ни у другом, само треба да се оправда пред законодавном влашћу.

Симо Несторовић остаје при своме да се буџет као закон не сме прекорачити.

Јован Бошковић примећује на говор Несторовића и као члан финансијског одбора у више прилика зна, да министар увек стави у буџету највишу цифру али му ми избришемо. Сад наступи случај на пр. нестане артије, требало позатварати канцеларије? Друго је што се тиче пензија. Ту преко буџета немамо, али овде је утрошено чисто на државну потребу.

А. Николајевић остаје при томе да је немогуће да се не одобри овај издатак.

Панта Јовановић вели: Несторовић се боји да нема довољно контроле. Скупштина је овде контрола па ће видети, да ништа није потрошено по вољи министра већ по потреби државној.

Министар унутрашњих дела вели: да после објаснења председника одбора, који је добро разложно ствар немам шта да говорим.

Пошто је тако исцриљена ствар потпредседник пита, да ли скупштина усваја одборско мњење и скупштина га усвоји.

Бр. 54.

Секретар Илија Стојановић чита два указа кнежева и то један, којим се овлашћује министар унутрашњих дела, да поднесе предлог да се засеок Веселиновац у срезу колубарском округу ваљевском одвоји од истог среза и дода срезу ваљевском; — и други указ, којим се овлашћује министар унутрашњих дела да поднесе народној скупштини предлог да се село Добриње, у срезу моравском, окр. пожаревачког, одвоји од истог среза и дода срезу млавском истог округа.

Бр. 55.

Оба ова предлога упућена су одбору законодавном.

Са овим је закључен овај састанак у 11 часова пре подне, а сутрашњи је заказан у 8 и по часова пре подне.

Потпредседник,
Д. Ђ. Јовановић.

Секретар,
У. Кнежевић.

Потписници:

Стеван Поповић, Трив. Милојевић, Радован Милошевић, Борђе Милетић, Ник. Крушевић.

САСТАНАК VII.
16. Септембра 1875. године.

ПРЕДСЕДАВАО

Љ. Каљевић

Од г.г. министара биле: председник министарског савета Стевца Михаиловић, министар унутрашњих дела Јеврем Грујић, министар војени Тихомиљ Николић, министар финансије Коста Јовановић и министар просвете и црквених дела Алимпије Васиљевић.

Састанак отворен у 9¹/₂ сати пре подне.

Бр. 51.

Пошто се прочита списак посланика — свега их је било на окупу 99.

Бр. 52.

За овим секретар И. Стојановић прочита две поздравне скупштини депеше од грађана Градишких и Ивањичких.

Бр. 53.

За овим секретар И. Стојановић чита интерпелацију Александра Николајевића на министра унутрашњих дела о злоупотребама начелника среза звиждског Павла Павлићевића за време избора посланика 1874. год. и пита на чему је ствар.

Скупштина усваја да се ова интерпелација преда одбору законодавном.

Бр. 54.

Секретар Стојановић чита интерпелацију посланика Петра Катића на министра грађевина за грађење моста између Крушевца и Карановца, која се упућује финансијском одбору.

Бр. 55.

Даље, Стојановић чита питање, упућено на скупштинско председништво, послаником Димитријем Милетићем, који пита председништво хоће ли се претресати питање о дућанима сеоским, на што председник одговара, да скупштина није о томе већала, нити какву одлуку довела и скупштина усваја да овоме питању нема места и као такво решава да се одбаца.

Бр. 56.

Секретар Стојановић чита питање посланика Ђоровића, управљено на министра финансије о четвртм одбору економном, на што скупштина реши да се упути одбору законодавном.

Бр. 57.

Даље, секретар Стојановић чита интерпелацију Петра Стефановића, Андрије Перуничкића, Јеврема Шолуповића, Младена Микића, Милана Глигоријевића и Илије Мојића, управљену на министра финансије о уписивању комисијом у данак удовица, саватих и слених, који се без прошње не могу лебом да ране; скупштина усваја да се ова интерпелација као *литна* упути одбору финансијском.

Председник јавља, да су сада на реду предлози народних посланика, и

Бр. 58.

Секретар Стојановић чита предлог Јеврема Шолуповића, Петра Стефановића, Андрије Перуничкића и Николе Милосављевића о правичнијем плаћању пореза по вредности непокретних добара и земаља и скупштина усвоји да се овај предлог преда одбору финансијском.

Бр. 59.

Секретар Стојановић чита предлог Илије Стојановића, Станоја Борђевића, Николе Крупежевића и још њих 22 посланика о реорганизацији судова и полиције и о кругу власти општинске, среске и среских судова и касационе и о другачијем устројству срезова, и скупштина усваја, да се овај предлог преда одборима законодавном и финансијском.

Бр. 60.

Секретар Адам Богосављевић чита свој предлог и још неколицине посланика, којим се предлаже скупштини да реши, да се једним актом умоли Његова Светлост Књаз, да дође у Крагујевац и ту се бави за време скупштинског рада.

Председник скупштине каже, да ово није предлог него само изјава, у којој се тражи, да се исказе жеља скупштинска, да Његова Светлост дође у Крагујевац. Књаз има право по уставу, да сам одређује место бављењу свом и за само време скупштинско, јер он онда може да опуномоћи своју владу, да она отвори и затвори скупштину. С тога и треба најпре о овоме да чујемо владино мишљење.

Министар унутрашњих дела каже, да према чл. 76. устава, који каже: „Књаз сазива, отвара и закључује скупштину; он одређује време у години, кад ће се, и место где ће се она сазвати. Он може отворити и закључити скупштину и преко нарочитог за то пуномоћника. А ако је скупштина сазвата у случајима чл. 12., онда је отварају они, који су сазвали.“ Дакле према наређењу устава, мислим, да не би било места да се о томе води претрес у скупштини. Друго је то, што се може

чути као жеља, а друго је то, да се води претрес, а још мање доносити закључење какво. Ја мислим, вели, да се овај предлог не би могао узети у саветовање према самом уставу. Разлика је: што се може желети и разлика је, шта се по уставу и закону може чинити и радити. Пре свега имамо се обзирати, да не изиђемо из границе, коју је устав положио свакој власти. То је прво код сваке власти, да не излази из границе законске. И скупштина треба да остане у тим границама. Према оваком наређењу устава и према пословнику скупштина може да донесе, или да се предлог остави без икаквог решења, па да се пређе на дневни ред, или да се одложи на неизвестно време или да се преда коме одбору на оцену. Ово треће не би могли примити да се преда коме одбору. Остаје дакле: или да се остави без икаквог решења, па да се пређе на дневни ред или да се одложи на неизвесно време. Остаје дакле, да се остави без икаквог решења.

Пошто је још неколико посланика о овоме говорило, на питање председника, скупштина усваја, да се овај предлог за сада остави без решења.

Бр. 61.

Секретар П. Стојановић чита интерпелацију на министра унутрашњих дела, посланика Ник. Крупежевића о дефектима у неким касама полицијским и пита, да ли се пронашли кривци и који су. Ова се интерпелација упућује одбору финансијском.

Бр. 62.

Секретар Стојановић чита предлог Антонија Шумкарца, Николе Крупежевића и још њих 20.

посланика о томе, да се порез купи од 1. Маја и од 1. Новембра. По решењу скупштине и овај се предлог упућује одбору финансијском.

Бр. 63.

Секретар И. Стојановић чита предлог Антонија Шумкарца, Николе Кружежевића и још деветнајест посланика, да се одреди неколико чланова скупштине да државну касу прегледају. И по решењу скупштине и овај се предлог упућује финансијском одбору.

Бр. 64.

Секретар Стојановић чита предлог Николе Кружежевића и још њих дванајест посланика; да се пасоши или сасвим укину или да за њих сваки плаћа. И овај је предлог решењем скупштине упућен финансијском одбору.

Бр. 65.

Председник јавља, како су два члана подписника на одсуству и на њихово место предлаже Стевана Поповића и Владислава Павловића, што скупштина усваја.

Бр. 66.

После четврт сата одмора председник јавља да је на реду извештај одбора за молбе и жалбе и

Известилац одбора за молбе К. Атанацковић чита извештај о избору посланика Новака Милошевића. Извештај гласи овако:

Народној скупштини

Услед жалбе против избора посланика за срез пригорски округа ужичког, одбор за молбе и жалбе разгледао је жалбу и бирачке спискове, па је нашао:

да од кандидата за посланике, на првом избору ниједан није добио савршену већину, по да су: Мата Поповић и Новак Милошевић добили највише гласова, те је између њих по члану 64. изборног закона држат ужи избор, а на овом избору да су по гласу записника бирачког одбора, обојица добили по 61. глас и да је затим одбор одма огласио за посланика Новака.

Одбор у записнику и то каже: да је при прегледу спискова нашао да је још један повереник гласао за Новака, али због велике ларме која се при крају избора догодила није записат. — Те са тог узрока тај је повереник у бирачки списак записат, после, пошто је објављено, да је избор закључен и тако по том узроку Новак је добио 62. гласа и на ново од одборника за посланика оглашен.

Већина одбора за молбе и жалбе налази да је радња бирачког одбора неправилна према закону а ево зашто:

По последњем одељку чл. 33. избор. закона, чим је објављено да је гласање престало, не сме се више ничији глас примити. Но овди се каже, да је један повереник раније гласао, па само није записат био, али ово не вреди. По чл. 35. 36. и 65. избор. закона само су они бирачи, који су у бирачки списак записати. Мимо ових, нико се за бирача узети не може. Најзад чудновато изгледа, што бирачки одбор каже, да је за Новака гласао још један, који у бирачки списак није био записат, — а не каже одбор, одкуд сазнаде да је доиста и тај гласао, што као бирач није у списак записат.

По овоме не може се узети, да је за Новака гласало 62. но на против мора остати онако, како је казано у почетку записника бирачког одбора а то је 61 за њега а 61 за Мату. Па како избор при једнаком броју гласова оглашује Новака за посланика, а по члану 46. избор. закона и не наводи се а мање је доказано да је Новак старији од Мате годинама, то одборова радња и са тог узрока не вреди.

Мимо овога: По гласу бирачких спискова, име сваког бирача који је био на првом и ужем избору, обележено је плајвазом с леве и десне стране. Поред имена Теофила Раковића, Мише Радојевића, Тапасија Бакића и Милана Јанковића обележено је плајвазом само са леве стране, а то представља да су ови бирачи само један пут гласали.

Напротив, из бирачких спискова види се, да су Теофило и Мина на првом избору гласали за Јеремију Стојишића, а Тапасије — Тане — и Милан за Василија Цвејовића. На ужем пак избору записано је, да су гласали за Новака. (види бр. 31. 32. 38. и 40).

Но према томе, што је код осталих бирачких имена, који су на оба избора гласали, — обележено плајвазом с леве и десне стране, а код поменутих бирача само с леве стране, — то се појављује сумња да су они на ужем избору гласали, јер да је то било, извесно је, да би се и поред њихових имена с обе стране обележило. Ова је сумња тим вероватнија, што именовани бирачи на првом избору за пона Новака ни гласали нису, и што се жалбом представља да је поп Новак по ушљиву власти изабрат. По томе дакле, кад се ова четир бирача за која се сумња,

да су гласали, одузму од броја бирача на ужем избору, онда излази да је за пона Новака гласало 57. а не 61. како је у бирачком списку записано.

Према таквом стању, а у погледу на чл. 47. избор. закона, већина је одборска мишлења, да се избор пона Новака огласи за неважећи, и нов избор вaredи, — па зато има част предложити скупштини, да и она изволи то уважити.

Што се тиче извиђења жалбе, дате против капетана реченог среза, одбор је мњења, да се и та жалба извиди на онај начин, како је решено за извиђај у драгачевском срезу. Одбор је у овом саслушао г. министра унутр. дела, као владиног повереника и он је задржао право, да своје мишлење пред скупштину даде.

Најзад и то се јавља, да је у одборској већини и одборник Ивко Остојић, — али да извештај није потписао зато што је на одсуству.

3. Септембра 1875 год.

У Крагујевцу.

Одборници:

К. Ј. Служић
Милосав Марковић
Драгут. М. Ризвић

Известилац:

К. Атанацковић

Јоца Бошковић чита извештај одборске мањине које усваја мњење одбора за пријављивање посланика — да се до извиђења има сматрати избор Новака као законит. Што се тиче извиђена, мањина се слаже с већином одбора.

Председник говори, како су и већина и мањина сагласни у томе, да треба извиђај учинити. Разлика

је само у томе, што већина предлаже, да се избор посланика Новака огласи за незаконит, а мањина оставља посланика у скупштини дотле, док се извиђај учини.

Алек. Николајевић тражи да чује мишлење владино.

Министар унутрашњих дела изјављује, да влада оставља скупштини, да она реши, хоће ли посланик остати у скупштини или не; што се пак тиче извиђаја комисије, о томе ће влада дати своју реч.

После говора Кружежевића и Мијата који су за то, да посланик остане у скупштини док се извиђај неврши, Председник ставља питање и скупштина усваја, да Новак Милошевић остаје у скупштини до извиђаја комисије.

Што се пак тиче тога, како ће се тај извиђај учинити, влада изјави, да ако скупштина жели да одреди из средине своје некога, у томе погледу што се тиче злоупотреба влада остаје при ономе, што ја у подобној прилици рекао о извиђају околу изборе посланика Ранка Тајсића.

Бр. 67.

Извештај Коста Атанацковић чита извештај о жалби Марије жене Бранка Андрејевића из Ракинца, која тражи обновљење парнице; али како питање о понављању парнице решавају судови, а не скупштина, одбор је мишлења: да се преко ове жалбе пређе на дневни ред, што и

Скупштина усваја.

Бр. 68.

Извештај К. Атанацковић чита како Новак Поњавић са још једанаест подисатих лица из среза

трнавског представљају разне злоупотребе среских власти и жале се, што их среске власти сада потржу на одговор, а одбор је мишлења: како ова жалба није била пред надлежним министром, одбор о жалби не може давати мишлења; но како се у жалби излажу неправде, које среска власт према жалитељима извршује, то о овоме последњем одбор је мишлења, да се ова жалба преда влади ради знања; — и скупштина усваја мишлење одбора.

Бр. 69.

Извештај К. Атанацковић јавља, да Катарина Тодоровић из Београда, као сирота са ситном децом тражи издржавање према заслуги свога мужа, али не подноси о томе никакве доказе, због чега одбор предлаже, да се преко ове молбе пређе на дневни ред, што и скупштина усваја.

Бр. 70.

Извештај К. Атанацковић чита молбу Милуна Кривића из среза козничког, који се молби за помоћ као син Илије Кривића, борца за ослобођење; но не подноси о томе никакве доказе и одбор предлаже да се преко ове молбе пређе на дневни ред, што и скупштина усваја.

Бр. 71.

Извештај К. Атанацковић чита, како Владимир Перунички, парох Плочки, среза јоханичког доставља неке злоупотребе М. Шуквића среског начелника; али како ова жалба није била пред надлежним министром, а износе се неке злоупотребе, одбор мисли, да се преда влади на оцену. И скупштина усваја, да се преда влади на оцену.

Бр. 72.

Посланик Александер Николајевић ниште речи кад би дата реч, он напомиње, како се јучерашњим, а и данашњим претресом види, да су власти полицајске на више места преборачавале и газиле закон. То прекорачавање, вели, није зависило само од њихове воље, него је зависило од воље властника, који су до скора на столицама властничким били, и који су много зада починили за ово две године. И за тим јавља, како је о томе написао једну изјаву, која гласи овако:

Народној Скупштини!

Са јучерашњим и данашњим претресом ми смо браћо завршили жалосну драму безпримерних злоупотреба полицијских власти при изборима народних посланика у скупштину. Ми видесмо где је полиција у више прилика на најсуровији начин нападала људе, који бившој влади небеху по вољи, где она није зазирала ни од каквих средстава, само да протури владине кандидате, а обори и повизи оне људе, који делом показаше да су народни пријатељи.

Земља ова браћо не памти призоре, какви се десеше за ове две године дана од како западе власт у руке људма, којима ништа не беше свето, који закон и власт и средства, што им на расположењу стајаху употребише на то: да угуше глас народа и тиме обезбеде дуги опстанак њихове клике на властничким столицама. Па можемо ли ми браћо, допустити да сви ти данлуди прођу, а да их не жигосемо. Ми, које народ посла амо да утвримо правницу и обезбедимо земљу од насиља полицијске власти, а нарочито од оних, који тима властима

длбтираше да онако душмански насрћу на народне људе. Ја мислим, браћо, да ми неможемо и несмемо отићи нашим кућама и у народ, ако једном за свагда не жигосемо и не осудимо тако поступање познатих власника, па зато предлажем: да им се, кад друго по уставу не можемо, — изјави крајње негововање и жеља да у напредак Бог нас сачува и нашу земљу од таквих себичних и самовољних власника. —

15. Септембра 1875.
у Крагујевцу.

Алек. С. Николајевић
посланик.

Кад је Николајевић свршио своју изјаву, онда и посланик Мих. Терзибашећ прочита своју изјаву, која гласи:

Браћо, Ми јуче решисмо, да се из средине скупштине одреде два лица, која ће као присујућа контрола бити, при извиђају агитирања власти, при избору посланика г. Ранка Тајсића.

Браћо, Ја лично познајем тога капетана, који је те неприлике безакоња и чинио. Он није прво тако енергичан, да по сили своје дате му власти то чини, јер је јако плашљив, већ то мора да је налог, да тако чини од његовог надлежног бив. министра.

Дотле ја неби био мњења да се комисија шаље, док се он прелходно не позове да се испита, јели његов поступак био по сопственој вољи, или по налогу његовог министра; јер не само овај, но у опште сви незакони поступци спрам наших другова г.г. посланика, а имено; Адама Богосављевића, Милије Миловановића, Александра Николајевића, Илије

Мојића и Бошковића, пису их власти њихове гавале, што су они ма шта њиховим начелницима или капетанима учинили, већ су добили президијале министра, да тако имају поступи, или изгуби ће свој лебац. И зато су приморани тако нечовечна и незакона дела чинити. Ја сам за то да се предходно позову све власти, које су такве експецесе чиниле најпре овде у скупштину, да се овде испитају јесу ли та незакона дела по свој самовољи или по налогу министра чинили, и тада ћемо увидети, да су те извршујуће власти добиле такве налоге президијално и тада не требамо шиљати комисије у срезове и окружија већ позвати министра, који је такве президијале давао, да нама овде одговора, јер писмо ми заступници народни наплаћени с њима тиме, што су оставку дали, јер кад може осуда постићи начелника и капетана, треба да може још пре министра који је власт закона злоупотребио, и својом самовољом заменио, које не сме бити, и ако им не потражимо рачуна, то могу и у будуће сви господа министри вршити у народу што оће, а кад дођу да одговарају народу за своја беззакона дела а они положи оставку и тиме су од сваке одговорности разрешени, које не би требало овако да буде, већ треба да их суду на осуду дамо, и штете што су гађајућим личностима нанете да плати, па у будуће да се узму у намет, кога желе гађати, јер народ има своје заступнике, који ће га од незаконог гавана заступити и тиме ће му прибавити већу гаранцију за личну безбедност народњу дотле, док исту законом неуредимо.

Министар унутрашњих дела каже, да су то тако изненадни предлози, да влада управо не може да има опредељеног мишлења о њима, да ли су они уставни и по томе да ли се могу узети у претресање, као што закон о пословном реду прописује. Па зато, непресуђујући ни најмање ствари додирнуте у њима, неупуштајући се ни најмање у оцену њихову, влада мисли, да би требало, да се за сад оба предлога одложе. Међутим има се времена да се размислимо, да ли су ти предлози такви, да се могу узети у надлежни поступак. И по чл. 97. пословника може се решавање о предлозима одложити на неизвесно време.

Дл. Николајевић каже, да ако се сматра његов предлог као неуставан, он моли, да председник пита: има ли 12. посланика, који његов предлог подпомажу.

Председник вели, да се оба предлога могу упутити законодавном одбору, да се донесе мишлење, да ли одговарају уставу или не. Одбор ће позвати владу, па неба она тамо даде своје мишење.

Министар унутрашњих дела вели: ако се разуме тако, да се ти предлози упућују одбору у тој цели, да одбор донесе мишлење, да ли они одговарају уставним наређењима, онда добро. Али се с тим непресуђује то, да је тиме, што су ти предлози упућени одбору, примљено, да су они уставни; премда би правилније било, да се одложи решавање о њима засад, пошто се они увек могу изнети на претрес.

Стеван Поповић мисли, да би боље било, да се одма упуће одбору.

Председник каже, да се овим упућивањем одбору ништа не пресуђује, јер се они упућују одбору

само зато, да одбор каже може ли овакав предлог, као што су они, бити поднет т. ј. може ли према уставу такав предлог доћи пред скупштину или не. Тамо ће бити и влада позвана, па ће се онде видети, има ли места, да по овоме предлогу даље радимо или не.

Министар унутрашњих дела говори, како се ти предлози могу упутити одбору само зато, да се види могу ли се упутити доцнијем одбору или не.

Председник напомиње, како је овде питање само о томе да ли по уставу може бити донет такав предлог у скупштину. Ради тога се и предлаже, да се упуте законодавном одбору да даде мишљење: да ли ови предлози могу бити узети у надлежни поступак т. ј. је су ли уставни предлози.

Бр. 73.

Председник јавља, да је на реду извештај законодавног одбора, о поднесеном предлогу закона о изменама у устројству општинском.

Секретар Илија Стојановић чита извештај, који гласи :

Народној Скупштини!

По садањем закону о устројству општина и општинских власти од 24. Марта 1866. г. општине су наше у врло многим обзирима зависне од државних власти с једне стране у томе, што се државне власти поред вршења врховног надзора, који је нуждан зарад одржања државног јединства и вршења постојећих закона и законитих наредба државних власти — мешају у све скоро општинске послове тако да општине не могу скоро ништа да

учине без претходног пристања, одобрења и потврде надзорних власти, а с друге опет у томе, што се општине упоредују малољетнима и као такве стоје у управи са својом имаовином и руковању са општинским приходом и расходима као и у трошењу прихода под непрекидним и административним туторованем државних власти тако, да се ни један поде већи издатак из општинске касе не може учинити без претходног одобрења надзорне власти, која у то име претходно одобрава и веће општинске буџете. Исто тако општине по овом закону нису самосталне ни у избору општинских власти и представљача, јер важење избора зависи од претходне потврде и одобрења државних власти и државне се власти могу мимо тога по вољи и нахођењу мешати и у сам избор општинских власти, па и ублажати са општинских звања кметове и остале општинске представљаче тако, да садањи кметови зависе сасвим од полицијских државних власти и да често више наличе на капетанске пандуре, но на општинске старешине. У опште, наређењима сада важећег општинског закона потврено је скоро сасвим начело општинске аутономије, по којој општине ваља да су у својој радњи поред постојећег права државне власти на врховни надзор, самосталне, ваља да могу самостално доносити и извршивати одлуке у границама свога делокруга, бирати и смењивати општинске власти и у опште предузимати све законске мере, које су нужне за унапређење општинског заједничког живљења.

У интересу проширења ове општинске аутономије влада је Његове Светлости под 30. пр. мес.

поднела народnoj скупштини законски предлог, kojim се у то име чине неке измене и допуне у општинском закону. И пошто је законодавни одбор предлог овај свестрано испитао и проучио, нашао је, да он необухвата сва она наређења, која су по нахођењу одбора пузна, те да се може рећи, да наше општине имају бар оне самосталности у општинским пословима, која је према нашим друштвеним приликама и потребама могућа и нужна. Стога је законодавни одбор у владиној предлогу учинио са своје стране неке измене и допуне и пошто је о њима саслушао министра унутрашњих послова у име владе част му је предложити народној скупштини да изводи решити, да се што пре узаконе ове измене и допуне у закону о устројству општина и општинских власти. Тако:

1. *Одбор налази, да ваља у чл. 3. општинског закона, који гласи:*

„Чл. 3. Две или више општина могу се у једну општину спојити или:

1. Кад то оне саме захеле, или
2. Кад власт нареди.

У првом случају морају се општине најпре саме између себе погодити, како да у будуће притежавају и уживају општинска добра, на пошто то учине, изјављују својој непосредној надзорној власти преко својих судова жељу ради спојења, а надзорна власт достављаће те изјаве својим путем министру унутрашњих дела.

У другом случају сама ће власт учинити шта треба, те да се општине уједно споје; но ако дотичне општине саме не пристану да се и њихово

посебно општинско имање уједно састави, — тада имање сваке поједине општине остаје и даље раздвојено.

Власт само онда наређује, да се две или више општина уједно спају, кад се нађе, да поједина општина није у стању точно одправљати општинске послове и вршити јавне дужности, које општине имају, било што је у којој општини број житеља врло мали, било из мог другог узрока.“

„Укинутим наређењем, по коме су надзорне власти могле и саме по својој увиђавности наредити, да се две или више општина уједно споје или једна од друге одвоје. —

По овоме се овај чл. замењује:

Чл. 3.

Две или више општина могу се у једну општину спојити, кад то оне саме захеле. У овом случају морају се општине најпре саме између себе погодити, како да у будуће притежавају и уживају општинска добра, на пошто то учине, изјављује својој непосредној надзорној власти преко својих судова жељу, ради спојења, а надзорна власт по изискатом мњењу збора (чл. 13.) доставља својим путем ову жељу министру унутрашњих послова на решење.

А тако исто и у чл. 4. који гласи:

„Чл. 4. Два или више села, која у скупу једну општину сачињавају, могу се раздвојити у засебне општине, такође или по жељи својих житеља, или према потреби, по наређењу власти на онај исти начин, који је у чл. 3. изложен.“

Али пре него се таква села раздвоје у засебне општине, морају се житељи истих села сагласити, како ће нове општине стојати међусобом, што се тиче општинског атара и уживања општинских добара.

„Да се изостави после речи: „такође“ реч: „или“ и после речи: „жители“ речи: „или према потреби по наређењу власти“, а на крају се додаје ово: „Ако се општине у овоме не могу да сложе, ствар ће се предати на решења изабраном суду, (§ 434. грађ. поступка.“) —

По овоме се цео чл. 4. замењује овако:

Чл. 4.

Два или више села, која у скупу једну општину сачињавају, могу се раздвојити у засебне општине такође по жељи својих житеља на онај исти начин, који је изложен у члану 3.

Али пре него се таква села раздвајају у засебне општине морају се житељи истих села сагласити, како ће нове општине стајати међу собом што се тиче имаовине, општинског атара и уживања општинских добара.

Ако се општине у овоме не могу да сложе, ствар ће се предати на решење изабраном суду, (§ 435. грађ. поступка)

3. Код II. под насловом: општински збор чл. 13. који гласи:

„Чл. 13. Општински збор свршава следеће послове:

1. Бира посланике и поверенике за народну скупштину.

2. Бира одборнике и њихове замењенике.

3. Даје мињеније о томе, да ли да се општина, село и засеок сајузи са којом другом општином.

4. Даје мињеније о свима предметима, које му упути надзорна власт, или општински суд.

О скуповима селским минист. унутрашњи дела издаће особено упутство.

По селским општинама може општински суд и онда сазвати општински збор, кад треба да се што обзнани, а нађе се, да ће се то најбоље моћи учинити у збору.“

„Кад има који од преднаведени послова у збору да се сврши, онда се збор свагда скупља на позив општинског суда.“ —

Замењује се овим:

Чл. 13.

Општински збор свршава следеће послове:

1. Бира општинског кмета, чланове општинског суда и кметовске помоћнике, а тако исто и одборнике и њихове заменике.

2. Даје миње о томе, да ли да се по изјављеној жељи већине општинских становника општина, село или засеок, састави са другом којом општином (члан 2, члан 3) или да се село од дојакешње општине одвоји и за себе општину састави (чл. 4.)

3. Решава:

О општинском прирезу кад исти прелази суму, коју може по закону о порезу од 2. Октобра 1864. год. сама управна власт да одобри;

а тако исто и о сваком задужењу општине као и отуђењу непокретних општинских добара; и о

свакој општинској грађевини или предузећу, за извршења кога морао би се или ударити на житеље прирез прелазећи меру законом о порезу одређену или учинити зајам :

Све ове послове под овом тачком 3. назначене изнеће општински суд на решење општинском збору тек онда, пошто је најпре општински одбор о томе закључио по члану 66.

4. Решава и о свима оним предметима за које се овим или другим којим законом нарочито наређује да решава збор.

5. Даје мишлење о свима предметима које му упуту надзорна власт ; и

6. Решава питања о нијацама.

Кад има који од преднаведени послова у збору да се сврше, онда се збор свакад скупуља на предлог општинског суда.

Општински суд сазваће општински збор.

Или кад државна надзорна власт то захте :

Или кад сам суд за потребно нађе.

Или кад општински одбор реши ;

Или кад му писмено изјаве жељу и означе општинску потребу за Београд њих стотина, за окупне вароши њих петдесет, а за варошице и села њих двадесет становника, који имају право гласања на збору у општинама до 300 пореских глава, а ако у овим општинама има више од 300 пореских глава, онда поред ових двадесет треба да су поднети још по пет на сваку ма и непуну стотину преко двеста.

Члан 14. који гласи :

„Чл. 14. На општинском збору имају право гласања.

1. У селским општинама :

Сви пунолетни чланови општине који нису под туторством или старатељством, нити су као слуге под платом код други, као што су шегрти, калфе, и други, који бећарски данак плаћају.

2. У општинама по варошима и варошицама.

„Сви они, који поред својства изложени у точки 1. за селске општине, још потпуни данак од шест талира плаћају, по закону од 2. Октобра 1864. године.“ —

Заменије се овим :

Чл. 14.

На општинском збору имају право гласања :

Сви чланови општине :

1. Ако су пунолетни а нису под старатељством нити су као слуге, шегрти, калфе и т. д. под платом код других, и 2. у општинама по варошима и варошицама сви они, који поред тога плаћају потпуни државни данак од 6 талира по закону од 2. Октобра 1864. године. (Збор. XVII. стр. 278.)

По од овога се изузимају они, који су ослобођени од плаћања данка због старости, или зато, што има потомака и задругара, због којих су они ослобођени од плаћања данка.

Члан 18. који гласи :

„Чл. 18. Да општински збор може свршити посао, ради кога је сазван, потребно је да на збор дође најмање трећина гласача.

Ако на збор не дође ни трећина гласача, пред-

седатељ општинског суда сазиваће ког другог дана збор на ново, и тада ће свршити посао они, који на збор дођу, а у протоколу ће се завести, на који је начин посао свршен.“

Додаје се после последњег одељка овај одељак: „Овај се члан не односи на изборе општинског кмета, чланове општинског суда, кметовских помоћника одборника и замењеника, за које вреди пропис члана 21.“ —

По овоме цео члан 18. замењује се овим:

Чл. 18.

Да општински збор може свршити посао ради кога је сазван, потребно је, да на збор дође најмање трећина гласача.

Ако на збор не дође ни трећина гласача, општински ће суд сазвати кога другог дана на ново збор, и тада ће свршити посао они, који на збор дођу, а у протоколу ће се завести, на који је начин посао свршен.

Овај се члан не односи на изборе општинског кмета, чланова општинског суда, кметовских помоћника, одборника и заменика, за које вреди пропис члана 21.

Код чл. 19. који гласи:

„Члан 19. Кмет као председатељ општинског суда отвара збор и председава у истом, осим кад има да се бира кмет, у ком случају председаваће у збору најстарији по годинама одборник.“

Ради прикупљања и пребројавања гласова приликом гласања председатељ одређује два одборника или два члана гласача.“

„Председатељ даје на знање надзорној власти кога ће се дана збор скупити.“ —

„У првом одељку речи: „Најстарији по годинама одборник“ замењује се речма: „Најстарији по звању члан општинског суда; ако се у једанпут бирају и кмет и сви чланови општинског суда и кметовски помоћници, онда најстарији по годинама одборник (чл. 21. тач. 4. став. 4.)“ а последњи став да се допуни овим: „Председник у општинама окружних вароши и вароши Београду.“ —

По овоме се члан 19. замењује овим:

Чл. 19.

Кмет као председник општинског суда отвара збор и председава у истом, осим кад има да се бира кмет, у коме случају председаваће у збору најстарији по звању члан општинског суда; ако се у једанпут бирају и кмет и сви чланови општинског суда и кметовски помоћници, онда најстарији по годинама одборник.

Ради прикупљања и пребројавања гласова приликом гласања збор одређује два одборника, или два члана гласача.

Председник у општинама окружних вароши и вароши Београду даје на знање надзорној власти, кога ће се дана збор скупити.

Код чл. 20. који гласи:

„Чл. 20. На збору сваки гласач даје лично свој глас.“

Сваки члан гласач изказује слободно своје мишљење о ономе, о чему се у збору ради; али се недопушта, да један другом утиче у реч, да прави

у збору неред, или да говори речи, које другог вређају или које су иначе неучтиве и забрањене.

Председатељ има право а и дужност, опоменути свакога гласача на ред и учтивост, а и из збора удалити свакога, који би и после учињене опомене продужио правити неред или кога вређати.

Догоди ли се у збору већи неред, па га председатељ не може да стиса, он распушта збор и о томе извештава своју надзорну власт, а дотично лице према величини и својству кривиде, може узети на одговор.“

У последњем одељку после речи: „он распушта збор“, додаје: „но одма га завазује за други који дан најдаље за осам дана.“ а после речи: „Надзорна власт“ додаје се: „По последњој тачци члана 19.“ са додатком последњег одељка: „Кад се збор тако састао да може пуноважно свршавати посао (чл. 18). онда се узима, да је оно свршено, т. ј. да је закључак збора, на што пристане половина гласача и један више. Но о изборима општинског кмета, чланова општинског суда, кметовских помоћника, одборника и заменика вреди чл. 21.“ —

Члан 20. замењује овим:

Чл. 20.

На збору сваки гласач даје лично глас.

Сваки члан гласач изказује слободно своје мишљење о ономе, о чему се на збору ради; али се никоме недопушта, да један другоме утиче у реч, да прави у збору неред или да говори речи, које другог вређају, или кој^е су иначе неучтиве и забрањене.

Председник има право а и дужност опоменути сваког гласача на ред и учтивост, а из збора удалити свакога, који би и после учињене опомене продужио правити неред или кога вређати.

Догодили се у збору већи неред, па га председник не може да стиса, он распушта збор, но одма га завазује за други који дан, најдаље за 8 дана, а дотично лице према величини и својству кривиде може узети на одговор.

Кад се збор тако састао, да може пуноважно свршавати посао (чл. 18.) онда се узима, да је оно свршено, т. ј. да је закључак збора, на што пристане половина гласача на збору и један више. Но о изборима општинског кмета, чланова општинског суда, кметовских помоћника, одборника и заменика вреди чл. 21. овог закона.

Члан 21. који гласи:

„Чл. 21. Кад се на збору бирају општински одборници (чл. 13. точ. 2.), или кад се збор саветује о ком другом предмету (чл. 13. точ. 3. и 4.) онда се узима, да је оно свршено, на шта пристане половина гласача на збору и један више. Но ако при избору општински одборника nebude ове свршене већине, онда ће се сматрати да су они изабрани, који добију односно највише гласова.“

„Што се тиче избора посланика за народну скупштину, о томе важи закон скупштински.“

Да се замени овим:

Чл. 21.

Избор општинског кмета, чланова општинског суда, кметовских помоћника, одборника и заменика бива овако:

1. Одбор одређује, а општински суд објављује дан збора за бирање на десет дана пре.

Одбор ће уједно придати председнику збора два одборника.

А ако одбор наређује у један дан бирање и кмета и свију чланова општинског суда и кметовских помоћника, он ће такође означити и онога одборника, који је у општинском одбору по годинама најстарији и који ће председавати на збору и у бирачком одбору по првоме одељку чл. 19. и по 4. ставу тачке 3 у овоме члану.

2. Збор за бирање почиње у 8. сахати изјутра.

И чим председник збора каже, да је збор започет, бирачи ако их има двадесет а ако нема, а оно чим их се толико накупи, изабраће и придати председнику још два лица од гласача на збору.

Ови пет лица (тачка 1. и 2.) састављају бирачки одбор, који ће водити бригу о целој радњи збора сазваног за бирање.

Они ће посао између себе поделити, а могу за писарски посао узети и општинске званичнике.

Бирачки одбор решава по већини гласова.

Кмет, или кад се кмет бира најстарији члан општинског суда, или ако се и кмет и сви чланови општинског суда и кметовски помоћници уједанпут бирају, најстарији по годинама одборник из општинског одбора (чл. 19.) као председник бирачког одбора и целог збора, дужан је старати се, да се одржи ред на збору, а где он не би могао успети да ред одржи, одбор може тражити помоћи од државне власти и ова је дужна притећи му у помоћ.

Цео бирачки одбор, или најмање тројица, имају једнако заседавати око намештеног стола одкако је почео па до подне и од два сахата после подне, па док непрестане збор.

4. Бирачи ће за гласање прилазити одборском столу начином који је од бирачког одбора показан.

Бирачки ће одбор пустити да гласа само оног бирача, који је записан у азбучном списку гласача на збору и бирач ће јавно казати, кога хоће за оно за шта се бира.

Ако је општински одбор наредио у један дан бирање кмета, чланова општинског суда, кметовских помоћника, одборника и заменика, бирачи ће за све уједан пут гласати, т. ј. казати кога за које звање хоће.

Чим који бирач да глас, онај одборник, који држи азбучни списак удариће поред његовог имена знак, да је гласао.

А онај одборник, који бележи бирања лица, пошто је на особеном табаку написао звање и име лица, за које је дат глас написаће оздо име бирача који глас даје а под његовим именом записиваће се редом имена оних, који дају глас за исто звање и исто лице.

Бирачи могу долазити на збор у селима до три а у окружним варошима и варошицама до пет сахата после подне. У то време бирачки ће одбор, ма да сви бирачи нису дошли, изрећи и огласити, да се после долазећи на избор непуштају. А потом пошто прими гласове од свију оних, који су на време дошли, а још нису гласали, одбор ће бирачки решити и огласити, да је гласање свршено.

Чим је одбор огласио најпре да је долазеће на збор свршено, несме се нико више пустити на збор, а потом чим је огласио, да је гласање свршено, несме се више ничији глас примити.

Ако су у горе одређеног времена сви, који по изборном списку имају право гласања на збору дошли и гласали, одбор ће решити и огласити и пре одређеног времена да је гласање свршено.

6. Чим је свршено гласање, одбор ће одма сачинити све табакe свију бираних уједно, обележити их бројевима један, два и т. д. с назначењем, колико је свега табака и с додатком на крају једног празног табака, на ће крајеве коња општинским печатом утврдити.

7. Затим ће одбор по азбучном списку пребројати гласове свију, који су их дали, и на крајњем празном табакy бираних лица написати словима целокупан број бирача, који су гласали и то ће одма јавно казати.

8. После ће одбор приступити скупљању у употређивању гласова, колико је који бирали добио, и објавиће ко од бираних има савршену већину т. ј. више од половине од свију, који су гласали.

9. Ако ни један од бираних нема савршену већину, одбор ће то јавно казати и објава ће двојицу који према осталима имају највише гласова.

Ако осим двојице, који према осталима имају највише гласова, има више њих који те исте бројеве гласова имају, одбор ће их све назначити.

10. У случају тачке 9. овога члана у општинама вароши и варошица, бирачки ће одбор о свему

начинити и потписати оглас, који ће се општинским судом објавити као што је објављен у дан збора за право бирање.

У том огласу има стајати: колико је свега бирача, колико је било гласача, које је савршена већина гласова; имена оних бираних, који су назначени да су добили највише гласова, и између којих се има бирати наново; место где ће се и дан када ће се почети и завршити ужи избор.

Рок за ужи избор не може бити краћи од два ни дужи од осам дана.

На ужем избору ужи бирачки одбор ради као и на првом избору. Но ако би који члан бирачког одбора био сиречен, његово ће место попунити бирачки одбор од бирача. Ужи избор бива само између оних бираних, који су у огласу бирачког одбора назначени, да имају највише гласова.

11. У случају тачке 9. овога члана у сеоским општинама збор, који се неће разилазити, догод се избор сасвим несврши, приступиће одма ужем избору.

И за то ће бирачки одбор одма позвати гласаче да гласају за кога од оних за које је он по 9 тачки означио, да су имали највише гласова.

И при томе гласању ради и бирачки одбор и збор као и при првом бирању.

12. Одбор бирачки објавиће и у варошким и у сеоским општинама ко од оних по деветој тачки означених има највише гласова.

Ако двојица или више њих, који према осталима имају највише гласова, онда ће бити онај, који је годинама старији, што ће бирачки одбор одма оценити и објавити.

13. Бирачки ће одбор кад је свршен избор, одма на последњем празном сабору ставити и одма јавно објавити: кад је и како је започет, држат и свршен збор за бирање и ко је и како је изабран па ће се цео одбор потписати.

Спискове бирачке одбор ће одма предати општинском суду.

Чл. III. под насловом: општински суд под 23. чл. који гласи:

III.

Општински суд.

„Чл. 23. У општинском суду ради кмет као председатељ са два члана. Општинском суду има се према потреби дати у помоћ један или више писара.

У вароши Београду, као и у осталим већим окружним варошима, где би било потребе поделити и на одељења (квартове) министар унутрашњи дела одобрава, да се за свако такво одељење постави помоћник кметовски с правима и дужностима изложеним у члану 40. и 41.“

„После речи: „са два члана“ ваља додати „Но општине могу по потреби изабрати и више чланова за вршење општинских послова као што се општинском суду и т. д. а тако и последњи одељак изменити у томе, да се учини наређење, по коме министар поставља кметовске помоћнике.“ —

По овоме члан 23. замењује се овим:

Чл. 23.

У општинском суду ради кмет као председник са два члана. Но општине могу по потреби иза-

брати и више чланова за вршење општинских послова, као што се општинском суду има према потреби дати у помоћ један или више писара.

У вароши Београду као и у осталим већим окружним варошима, где би било потребе поделити их на одељења (квартове) може се поставити за свако такво одељење кметовски помоћник са правима и дужностима изложеним у члановима 40. и 41.

Чл. 24. који гласи:

„Чл. 24. У вароши Београду, као и у свима окружним варошима и у варошицама кмета и чланове општинског суда бира општински одбор на неодређено време. Општински одбор бира и кметовске помоћнике, такође на неодређено време, у оним варошима, које би биле на одељења подељена (чл. 23).“ —

По овоме цео члан 24. замењује се овим:

Чл. 24.

Општински кмет, чланови општинског суда и кметовски помоћници бирају се на две године.

Рок се сваком рачуна од дана избора.

Чл. 25. који гласи:

„Чл. 25. Кмета и чланове општинског суда по селским општинама бирају исто тако на неодређено време повереници, који ће се имати из целе општине најуре изабрати.

Сваком таквом приликом бира се по дванајест повереника у општинама, које неби више од триста порески глава имале, а где више буде, изабраће се на сваки сто пореских глава, који би преко општинских глава било, по четири повереника више.“ —

По овоме цео члан 25. замењује се овим:

Чл. 25.

Пређашњи могу бити наново изабрани.

Члан 26. који гласи:

„Чл. 26. Ако је селска општина састављена из више села, повереници свију села укупно бирају кмета општинског, а повереници сваког села посебице осим онога, где станује кмет општински, бирају себи кметовске помоћнике.

Приликом сваког таког бирања има свако село изабрати за себе по двајест повереника.

Одбор општински у варошима, које су на одељена одељене, а повереници у селским општинама, који су из више села састављене, приликом избора кметовски помоћника одређују, који ће од њих бити у исто време и чланови општинског суда. Где у оваквим варошким и селским општинама неби било толико кметовски помоћника, колико је нужно чланова општинског суда, онда лице, које се има изабрати, да се допуни број чланова општинског суда, бира се на онај исти начин као и кмет општински.“ —

По овоме цео члан 26. замењује се овим:

Чл. 26.

И ако је варошка општина подељена на више одељена, а селска састављена из више села, опет општински одбор састављен из свију одељена или села бира и кмета и чланове суда и помоћнике.

По помоћници кад се бирају морају бити из одељена или села, за које се бирају.

Ако има више помоћника, бо што треба чланова у општинском суду, онда збор одређује, који ће од помоћника бити уједно и чланови суда.

Ако је мање помоћника, бо што треба чланова у општинском суду, онда збор бира особено члана за општински суд.

Члан 27. који гласи:

„Чл. 27. Ако у којој општини или селу, ма из ког узрока неће да бирају поверенике (чл. 25. и 26), или они опет кмета, чланове општинског суда или помоћнике кметовске, онда сама непосредна власт чини избор па за оне, за које она сама избор неodobрава подноси учињени избор па одобрење надлежној власти, која важи и за варош и варошице.

По овај избор власти остаје само донде, док дотична општина неизјави жељу, да избор па пропису учини.“ —

По овоме цео члан 27. замењује се овим:

Чл. 27.

Ако збор неће ма из ког узрока да бира кмета онда га бира одбор, а ако ни одбор неће, онда га поставља надзорна местна власт.

По овај избор одбора или власти остаје само донде, док збор неучини избор.

Код члана 28. који гласи:

„Чл. 28. Сваки, који је за кмета, члана општинског суда или помоћника кметовског изабран и потврђен, или влашћу постављен (чл. 27), мора најмање годину дана служити по истеку кога времена, као и онда, ако би међутим и пре истека године наступили узроци, због који се по чл. 58. немора примити избора, може дати оставку на звање, која се подноси на уважење оној власти, која сам избор одобрава.“

Да се речи: „оној власти, која сам избор одобрава“ замене речма: „општинском одбору“ и речи: „и потврђен“ изоставе. —

По овоме се цео члан 28. замењује овим:

Чл. 28.

Сваки, који је за кмета, члана општинског суда или помоћника кметовског изабран или влашћу постављен (чл. 27) мора најмање годину дана служити, по истеку кога времена, као и онда, ако би међутим и пре истека године наступили узроци, због којих се изабрани по члану 58 немора примити избора, може дати оставку на звање, која се подноси на уважење општинском одбору.

У чл. 29. који гласи:

„Чл. 29. За кмета, чланове општинског суда и помоћнике кметовске могу бити изабрани они чланови општине или села, који могу бити одборници (чл. 52).

Сваки члан општине дужан је примити се дужности, за коју је изабран или одређен.

Ко немора примити се да буде одборник (чл. 58), тај се немора примити ни да буде кмет или члан општинског суда или помоћник кметовски.

Кад се изабрани или влашћу одређени кога од поменути општински звања неће да прими, дужан је тога ради најмање за осам дана, после саопште-ног му избора, поднети молбу оној власти, која одобрава избор тога звања, (чл. 31), с означењем узрока, због који се неће да прими избора.

Према важности разлога, дотична ће власт или молбу уважити, у ком се случају има нов избор учинити, или молитеља решењем одбити. У послед-

њем случају дужно је исто лице примити се звања, за које је изабрано или одређено, које ако неби и после добијеног решења хтело учинити, непосредно надзорна власт изриче над њим, на корист општинске касе, повчалу казни у селским општинама и селима до пет талира, а у општинама по варошима и варошицама до тридесет талира. Но ако се и после ови казни нехтеде примити тог звања, надзорна власт осуди ће га у селским општинама и селима да плати од пет до тридесет талира, а у варошима и варошицама од тридесет до сто двадесет талира.“

Да се речи: „оној власти, која одобрава избор тог звања (чл. 31.)“ замене са речи: „одбору“; речи: „на осам дана“ да се замене са речма: „одма и најмање за три дана“ речи: „дотична ће власт“ са речи: „одбор“; речи: „надзорне власти“ са речи: „одбор“ и на крају да се дода: „противу овога решења нема места жалби.“ —

По овоме се цео чл. 29. замењује овим:

Чл. 29.

За кмета, чланове општинског суда и кметовске помоћнике могу бити изабрани они чланови општине или села, који могу бити одборници (чл. 52).

Сваки члан општине дужан је примити се дужности, за коју је изабран или по члану 27. постављен.

Ко немора примити се, да буде одборник, (чл. 58.) тај се немора примити ни да буде кмет, или члан општинског суда или помоћник кметовски.

Кад се изабрани или влашћу постављени (чл. 27.) кога од поменутих општинских звања неће да

прими, дужан је тога ради одма а најдаље за три дана после саопштеног му избора поднети молбу одбору с означењем узрока, због којих се неће да прими избора.

Према важности узрока одбор ће или жалбу уважити, у ком се случају има нов избор учинити, или молбеља решењем одбити. У последњем случају дужно је исто лице примити се звања, за које је изабрано или постављено, које ако неби и после добијеног решења хтело учинити, одбор изриче над њим на корист општинске касе новчану казну у сеоским општинама и селима до пет талира, а у општинама по варошима и варошицама до тридесет талира. Но ако се изабрани и после ове казни нехтедне примити тога звања, одбор ће га осудити у сеоским општинама и селима да плати од пет до тридесет талира, а у варошима и у варошицама од тридесет до сто двадесет талира.

У чл. 30. који гласи:

Чл. 30. У општинском суду као председатељ и чланови истога немогу бити:

1. Два или више лица, која стоје међу собом у свези сродства до трећег степена.
2. Државни чиновници у служби налазећи се, као и пензионери и свештеници и учитељи.
3. Официри и војници стајаће војске.

Онај, који је једном био кмет, или члан општинског суда, или помоћник кметовски, па је из истог звања из какви узрока одпуштен, не може се на ново бирати, док непротеку три године, од времена одкако је одпуштен.

„У првој тачци после речи: „степен“ додати реч: „закључно“.

По овоме се чл. 30. замењује овим:

У општинском суду као председник и чланови немогу бити:

1. Два или више лица, која стоје међу собом у свези сродства до трећег степена закључно;
2. Државни чиновници у служби налазећи се, као и пензионари, и свештеници и учитељи.
3. Официри и војници стајаће војске.

Онај, који је једном био кмет, или члан општинског суда или пуномоћник кметовски, па из истог звања из каквих узрока одпуштен, не може се наново бирати док непротеку три године од времена, одкако је одпуштен.

Члан 31. који гласи:

Чл. 31. Избор кмета, чланова општинског суда и помоћника кметовски чини се у присуству надзорне власти, која сама одобрава избор чланова општинског суда и помоћника кметовски, а избор кмета у варошицама и селима подноси на одобрење окружном началничеству. Избор пак кмета у Београду и другим окружним варошима подноси се на одобрење министру унутрашњих дела,

Власт надзорна, која је надлежна да одобри избор помоћника кметовски, надлежна је и зато, да одобри избор исти као чланова општинског суда (чл. 26).

Замењује се овим:

Чл. 31.

1. Надзорна власт може да буде присутна при изборима кмета, чланова општинског суда и помо-

Шинка кметовских, кад вађе за потребно, или је општински одбор позове. Но ни у ком случају власт се не може мешати у биранје нити из ма кога узрока дан избора одгађати.

2. Општински суд чим по тачци 13. у члану 21. овог закона прими свиекове бирања од бирачког одбора известиће одма надзорну власт о свршеном избору.

3. Противу избора на збору свршених сваки се бирач може жалити одбору само у овим случајевима:

а. Ако избор није извршен по прописима закона, и

б. Ако изабрано лице не може по закону бити оно, за шта је изабрано.

4. Рок је за подношај жалбе три дана од дана избора.

5. Жалбе се предају ванписмено општинском суду, који ће их предати општинском одбору, а жалцоцу издати уверење.

6. Ако општински суд у овоме року недобије никакву жалбу, он ће одма извести општински одбор и изабрана лица у дужност увести.

7. Ако напротив општински суд у реченом року добије жалбу од бирача, који има право гласања на збору, он ће одма по истеку рока сва акта тичућа се избора предати општинском одбору заједно са жалбама и својим извештајем.

8. Општински је одбор надлежан да по жалбама бирача испита, оцени и коначно реши: јели избор на прописима закона извршен и може ли изабрано лице по закону бити оно, за шта је изабрано.

9. Ако се докаже да избор није свршен по прописима закона, или да изабрано лице не може по закону бити оно, за шта је изабрано, одбор ће решити, да се жалба одбади.

10. Ако се напротив докаже, или да избор није свршен по прописима закона, или да изабрано лице не може по закону бити оно, за шта је изабрано, одбор ће издати решење по законском пропису и разлогу основано, којим ће дотичан избор уништити и поваредити.

11. Ако је решењем одбора жалба одбачена општински ће суд чим одбор реши поступити по 6. тачци овога члана.

Код члана 32. који гласи:

Чл. 32. Председатељ и чланови општинског суда, и помоћници кметовски (чл. 26.), полажу пред надлежним полицајним чиновником ову заклетву: „Ја Н. Н. закљичем се јединим Богом, да ћу владајућем Књазу Н. Н. и отечеству веран бити, да ћу дужности мога звања тачно одправљати и општинеке и државне интересе савестно заступати, тако ми Бог помогао“.

„Речи: „надлежним полицајским чиновником“ замењују се речма: „општинским одбором“ и реч: „бравити“ додаје се у заклетви, а на крају се додаје овај одељак: „ова заклетва на писмено стављена и заклетим лицем потписана, а свештеником, који је заклео, одостоверена, чува се у општинској архиви.“ —

По овоме цео члан 32. замењује се овим:

Чл. 32.

Председник и чланови општине суда и помоћници кметовски (чл. 26.) полажу пред општинским

одбором ову заклетву. „Ја Н. Н. закљичем се јединим богом да ћу владајућем књазу Н. Н. и отацтву веран бити, да ћу се устава и закона земаљских придржавати, да ћу дужност мога знања тачно оправљати и општинске и државне интересе савестно заступати и бранити, тако ми Бог помогао.“ —

Ова заклетва написана стављена и потписана заклетим лицем и свештеником који је у црквеном округу заклео, одостоверена, чува се у општинској архиви.

Код члана 35. који гласи :

Чл. 35. Општински суд, као власт општинска, која има да заступа и чува општинске интересе, ради следеће послове :

1. Бира писара и друге званичнике општинског суда, и предлаже их на потврђење непосредно надзорној власти.

Избор лекара и инжињера подноси се на одобрење надлежном министру.

2. Управља општинским имањем, старајући се да се што од истога не окрњи, не умали и не уништи.

3. Располаже општинским приходима.

4. Предлаже општинском одбору суму, која је потребна да се као прирез покупи, на у сагласију са одбором располаже исти, као и друге општинске терете, на поједине житеље.

5. Води рачун о свима приходима општинским.

6. Води бригу о сиротињи општинској.

7. Надзирава над туторима, који рукују са пунилим имањем, на кад приметити да тутори неса-

вестно поступају са пунилама и њиховим имањем, извештава о томе надзорну власт.

8. Даје сведочанства о владању појединих житеља општине, о њеном стању, имању, сродству и о другим њеном личним одношењима.

9. Уверава се, да ли се протоколи крштени, венчани и умрли уредно воде.

У селским општинама ово ради надзорна власт.

10. Садејствује при попису житељства са државним властима. Води тачно списак чланова своје општине, списак лица способних за гласање на збору, као и списак оних лица, која су дужна порез плаћати. —

11. Чува сва општинска писма, акта, књиге и томе подобно.

12. Издаје сведочанство о томе, да је неко жив, да се налази у општини и тим подобно.

13. Управља општинском поштом, помоћу које стоји општина у поштанској свези са другим суседним општинама.

Како ће се вршити послови општинске поште, о томе ће министар унутрашњих дела издати особено упутство.

14. Прима и отишта општинске служитеље.“

У тачци 1. изостављају се речи : „непосредно надзорној власти,“ а речи : „надлежном министру“ са речима : „општинском одбору,“ а у тачци 1. додају се речи : „лекара, инжињера,“ после речи : „бира“ и најзад изостављају се речи : „и предлаже на потврђење непосредно надзорној власти.“ У дотичној тачци после речи : „старајући се да се“ додати речи : „попише и премери,“ а у 7. речи : „ту-

торима“ да се замени са речи : „стараоцима ;“ у 8. тачци после речи : „општине“ да се додаду речи : „према члану 8. под 7. последњи став у тачци 9. увида се.“

По овоме исто члан 35. који гласи :

Чл. 35.

Општински суд као власт општинска која има да заступа и чува општинске интересе, ради следеће послове :

1. Вира лекара, инжењера и писара и друге званичнике општинског суда ; избор лекара и инжењера, подноси се на одобрење општинском одбору. —

2. Управља општинским имањем старајући се, да се исто попише и премери и да се што од истог неокрпи, неумали и неуништи.

3. Располаже општинским приходима.

4. Предлаже општинском одбору суму, која је потребна, да се као прирез покуни, па у сагласију са одбором располаже исти, као и друге општинске терете на поједине житеље.

5. Води рачуне о свима приходима општинским.

6. Води бригу о општинској сиротињи.

7. Надзирава над старатељима, који рукују са пунилским имањем, па кад примети, да стараоци несавестно поступају са пунилама и њиховим имањем, извештава о томе старатељског судију.

8. Даје сведочанства о владању појединих житеља општине, на основу члана 8. под 7. овог закона као и о њиховом стању, имању, сродству и другим личним одношајима.

9. Уверава се, да ли се протоколи крштених, венчаних и умрлих уредно воде.

10. Садејствује при попису житељства са државним властима. Води тачно списак чланова своје општине, списак лица способних за гласање на збору, као и списак оних лица, који су душни порез плаћати.

11. Чува сва општинска писма, акти, књиге и томе подобно.

12. Издаје сведочанства о томе, да је негод жив, да се налази у општини тим подобно.

13. Управља општинском поштом, помоћу које стоји општина у поштанској свези са другим општинама.

Како ће се вршити послови општинске поште, о томе ће министар унутрашњих дела издати особена упуства ; и

14. Прима и отпушта општинске служитеље. У члану 37. последњи став увида се.

Чл. 38. који гласи :

Чл. 38. Општински суд у окружним варошима, варошницама и у селима ; где министар финансије, нареди, приликом полагања рачуна одбору предлаже му уједно и буџет прихода и расхода за идućу рачунску годину.

Ако се из буџета увида, да редовни приходи општински нису довољни, да се подмире општински трошкови, суд ће предложити, да се сума у колико недостаје до подмирења општински трошкова, надокнади прирезом.

Ако одбор поднесени буџет, одобри, али не одобри да се известни издаци прирезом подмире,

назначити ће начин, како мисле да се ови издатци подмирити могу; неодобри ли пак и саме неке издатке, назначиће зашто их не одобрава и општински суд, поред спровода буџета, поднеће све те примедбе одбора, као и своје разлоге, зашто налази, да су одбором неодобрени издатци нужани, надзорној власти, која ако нађе предлог суда за уместан, а недостатак, који је за подмирење расхода нуждан, превазилази суму, коју надзорна власт може сама да одобри, подноси ствар министру финансије на одобрење.

Овако се исто има поступати и онда, кад би се мимо буџета какви изванредни издатци имали чинити, па на то неби хтео да пристане општински одбор.*

Чл. 38. укида се.

Код члана 39. који гласи:

„Чл. 39. Општински суд у варошима и варошицама држаће недељно најмање два пута, а у селима једанпут редовна заседанија и дане, у које ће ова заседанија држати, назначиће још у почетку сваке године. — Но осим ових редовних заседања, може и ванредна држати, свагда, кад председатељ за нужно нађе и заседаније нареди.“

После речи: „нареди“ да се дода: „или кад то општински одбор због нагомиланих послова захте.“

По овоме се чл. 39. замењује овим:

Чл. 39.

Општински суд у варошима и варошицама држаће недељно најмање два пута, а у селима један пут редовне седнице и дане, у које ће ове седнице држати, назначиће још у почетку сваке године. Но

осим ових редовних седница, може држати и ванредне свагда, кад председник за нужно нађе и седницу нареди или кад то општински одбор због нагомиланих послова захте.

Код члана 46. који гласи:

„Чл. 46. Председатељ општинског суда, осим означени послова, има још и ово да врши:

1. Он прима и отвара писма на општински суд управљена. Сви се послови преко њега достављају општинском суду, одбору или збору, у колико коме треба да се то саопшти, и стара се о извршењу њиховом.

2. Он чува при себи општински печат и удара га на писмена, што се од стране општинске власти издају.

3. Он потписује писма, која се од стране општинске власти шаљу или издају.

4. Он надзирава, да се сви послови у општини тачно врше, одговоран је за све неуредности, узима на одговор оне, који неуредно, небрежљиво и неискрено отправаљају послове и према томе чини даље нужне кораке.

5. Председатељ општинског суда у варошима и варошицама може општинске званичнике дисциплинарно казнити: увором или губитком плате до осам дана. Кад председатељ нађе, да који од званичника општински већу од ове казне заслужује, он представља ствар надзорној власти.

6. У хитним случајима он сам предузима и наређује потребне мере, да се отклони свака несрећа или штета.

5. Тачка замењује се овом: „председник општинског суда може општинске званичнике дисциплинарно казнити укором или губитком плате до осам дана, а општински суд може их казнити губитком плате до петнајест дана и уклонити их са звања.

Дисциплинарну казну над општинским лекаром и инжењером изриче општински суд, а уклања их са звања општински одбор по предлогу општинског суда.

По овоме се цео чл. 46. замењује овим:

Чл. 46.

Председник општинског суда осим означених послова има још ово да врши:

1. Он прима и отвара писма на општински суд управљена, сви се послови преко њега достављају општинском суду, одбору или збору и он је дужан, све наредбе надзорне власти саопштити општинском суду, одбору или збору, у колико коме треба да се то саопшти и стара се о извршењу њиховом.

2. Он чува при себи општински печат и удара га на писмена, што се од стране општинске власти издају.

3. Он потписује сва писма, која се од стране општинске власти шаљу или издају.

4. Он надзирава, да се сви послови у општини тачно врше, одговоран је за све неуредности, узима на одговор оне, који неуредно, не бржљиво и неискрено одправљају послове и према томе чини даље нужне кораке.

5. Председник општинског суда може општинске званичнике дисциплинарно казнити укором или

губитком плате до осам дана, а општински суд може их казнити губитком плате до петнајест дана и уклонити их са звања.

Дисциплинарну казну над општинским лекаром и инжењером изриче општински суд, а уклања их са звања општински одбор по предлогу општинског суда. —

„Чл. 47. Председатељ и чланови општинског суда немогу се удаљити из општине без пријаве и одобрења.

У окружним варошима и у вароши Београду председатељ неможе се без одобрења надзорне власти никуд из општине удаљити на дуже време од двадесет и четири сата: по варошицама и селима, неможе се без одобрења надзорне власти удаљити на дуже време од три дана, но и тада треба да извести о свом одлазку свог законог заступника.

Одсуство до месец дана даје председатељу надзорна власт, а за одсуство дуже од тога времена потребно је одобрење непосредно више власти.

Кад председатељ добије овако одсуство, или је спречан другим узроком, да дужност своју врши, надзорна власт одређује, ко ће га од чланова општинског суда, или од одборника заступати у дужности. За краће нав време заступаће га старији по избору члан општинског суда.

Председатељ даје члановима општинског суда и званичницима општинским одсуство у варошима до три, а у варошицама и селима до седам дана; за дуже одсуство потребно је одобрење надзорне власти.

Ово, што је казано за чланове општинског суда, важи и за помоћнике кметовске.

Члана суда, ако је потребно, заступа члан одбора, кога председатељ на то одреди.

Свагда кад кметовски помоћник добије одсуство, власт, која одсуство одобрава, одредиће у једно, ко ће га за то време у дужности заступати.

Ономе, ко је одређен, да заступа у дужности одсуствујућег председатеља или члана општинског суда или помоћника кметовског, кад то вршење дужности траје дуже од десет дана, даје се накнада. Та накнада припада само онима, који неврше никакву другу платежну службу и равна је плати онога, кога се дужност врши. Ономе, коме се одсуство од дужности због болести даје, тећи ће плата и за време одсуства, а у свим другим случајима одсуства плата престаје.

Замењује се овим:

Чл. 47.

1. Председник, чланови општинског суда, кметовски помоћници и сви остали званичници општински немогу се удалити из општине без пријаве и одобрења.

2. Општинском кмету, члановима суда и кметовским помоћницима, даје одсуство до десет дана општински суд сам, а до шест недеља по предходном одобрењу одбора.

Свима осталим општинским званичницима даје одсуство сам општински суд.

3. У хитном и одлагана нетријећим случајевима може дати одсуства до три дана: Председнику, члана суда који га по закону заступа, а предсе-

дник члановима општинског суда, кметовским помоћницима и свима осталим званичницима општинским.

4. Председника, кад одсуствује или је спречен заступа у дужности по звању старији члан општинског суда.

5. Члана општинског суда, кад одсуствује или је спречен, заступа кметовски помоћник, који није члан, или ако их је више, који нису чланови, онај кога одреди општински суд.

А кад нема кметовски помоћника, онда члан одбора, кога одреди општински суд.

6. кметовског помоћника који није члан општинског суда, кад одсуствује или је спречен, заступа члан општинског одбора.

7. Општинским званичницима кад одсуствује или су спречени, одређује заступника општински суд.

8. Овоме, који је одређен заступа у дужности одсуствујућег председника или члана општинског суда или помоћника кметовског, кад то заступање траје дуже од петнајест дана, даје се накнада равна плати онога, кога одређени заступа. Накнада ова припада само оним, који неврши никакву другу платежну службу. Ономе, коме се даје одсуство од дужности или који је спречен у вршењу дужности због болести, тећи ће плата и за време одсуства, а у свима другим случајевима одсуства због свога посла или због посла општинског или народног, који је нарочито плаћен, као и у случају одсуства дужег од петнајест дана, плата престаје.

Код IV. под насловом: општински одбор код члана 53 који гласи:

Члан 53. Не могу бити изабрани за одборнике:

1. Чиновници надлежатељства, који над општинском непосредно надзоравају.

2. Општински званичници под платом (осим председатеља и чланови општинског суда), у чему се и свештеници и учитељи јавних школа подразумевају, као и општински и други надлежатељства служитељи.

3. Сродници до другог степена.

Ако су овакви сродници случајно изабрани старији по избору узима се за одборника.

Државни чиновници осим они под 1. могу се примити за одборника само по одобрењу својих надлежних министара.

У другом одељку речи: „свештеници“ изоставља се.

По овоме се члан 53. замењује овим:

Чл. 53.

Немогу бити изабрани за одборнике:

1. Чиновници надлежатељства, који над општинском непосредно надзоравају.

2. Општински званичници под платом осим председника и чланова општинског суда, учитељи јавних школа као и служитељи општински и других јавних надлежатељства.

3. Сродници до другог степена закључно.

Ако су овакви сродници случајно изабрани, старији по избору узима се за одборника.

Државни чиновници осим оних под 1 могу се примити за одборнике само по одобрењу својих надлежних министара.

Код чл. 55. који гласи:

„Чл. 55. Избор одборника и замењеника важи за четири године узастопце; али свагда после две године половина одборника изступа из одбора, а који ће одборници уједно време изабрани изступити, решава се коцком.

Пређашњи одборници и заменици могу бити наново изабрани.“

По овоме цео члан 55 замењује се овим:

Чл. 55.

Одборници служе две године. Прва половина одступа после једне године коцком, а после сваке године заоставша половина одступа без коцке.

Чл. 58. који гласи:

„Чл. 58. Сваки члан општине, који буде изабран за одборника, или замењеника, дужан је примити се тога избора и одржавати дужности одборника за време, за које је изабран:

Избора се пак не морају примити:

- 1., Они, који су навршили шездесет година.
- 2., Они, који због дуготрајнуће болести и слабости нису у стању вршити дужност одборника.
- 3., Они чланови општине, који се по свом редовном занимању већином налазе на страни или на путу.

4., Државни чиновници у служби наодећи се

5., Они који су били одборници и замењеници за прве четири године после тога, кад су престали бити одборници.“

Да се речи у тачци 5. „прве четири године“ замене речма: „једну годину.“

По овоме се овај члан замењује:

Чл. 58.

Сваки члан општине, који буде изабран за одборника, или замењеника дужан је примити се тога избора и одправљати дужности одборника за време, за које је изабран.

Избора се пак не морају примити:

1. они, који су навршили шездесет година.
2. они који због дуготрајуће болести и слабости нису у стању вршити дужност одборника.
3. Они, чланови општине, који се по свом редовном занимању већином налазе на страни или на путу.

4 Државни чиновници у служби налазећи се, и

5. Они, који су били одборници и заменици за једну годину после тога, кад су престали бити одборници или заменици.

У члану 59. који гласи:

„Чл. 59. Разлоге ових чланова општине, који су у точки 1. 2. 3. и 5. чл. 58. споменути, прегледа и уважава општински суд и кад те разлоге уважи, онда се по наредби надзорне власти или бирају нови одборници на њихово место, или одбор замењеницима попуњава број одборника.

Ако општински суд не уважи разлоге исти чланова они се могу противу тога жалити надзорној власти, која је, према важности разлога, може разрешити од дужности одборника, али докле се не разреши, дужни су вршити своје дужност као одборници и замењеници.“

Речи у 4. реду првом одељку: „надзорне власти“ реч „одбора“ а тако исто и у другом одељку,

Члан 59. замењује се овим:

Чл. 59.

Разлоге оних чланова општине, који су напоменути у тачкама 1. 2. 3. и 5. члана 58. прегледа и уважава општински суд, и кад те разлоге уважи, онда се по наредби одбора или бира нови одборници на њихова места, или одбор заменицама попуњава број одборника.

Ако општински суд не уважи разлоге истих чланова, они се могу противу тога жалити општинском одбору који их према важности разлога може разрешити од дужности одборника, али докле не буду разрешени дужни су вршити своје државности као одборници и замењеници.

У члану 60. који гласи:

„Чл. 60. Кад које лице, осим они у чл. 58. именовани, не би хтео примити се дужности одборника и замењеника, дужно је тога ради најдаље за осам дана после саопштењем му избора, поднети молбу општинском суду а у селима надзорној власти с назначењем узрока, због који не може да се прими избора. Према важности разлога дотична ће власт или молбу уважити, у ком се случају има други за одборника или замењеника изабрати, или ће молитеља решењем одбити. Ако је молитељ решењем одбијен, на опет неће да се поверене му дужности прими, казни ће се новчано, и то по селима до десет талира, по варошима и варошицама до двадесет талира, и опет се мора дужности примити.

Казну ову изриче и извршава у варошима у варошицама општински суд, а у селима надзорна власт, а новци од исте казне утичу у оба случаја у општинску касу.“

Да се речи: „а у селима надзорној власти“ замене са речи: „одбор“ а „дотична власт“ са речи: „општински суд“ а последњи одељак да се измени тако, да казну изриче без разлике општински суд

По овоме се цео члан 60. замењује овим:

Чл. 60.

Кад које лице осим оних у члану 58. именованих неби хтело примити се дужности одборника и заменика, дужно је тога ради најдале за осам дана после саопштеог му избора поднети молбу општинском суду са назначењем узрока, због којих не може да се прими избора. Према важности, разлога, дотична ће власт или молбу уважити у коме се случају има други за одборника или заменика изабрати, или ће молитеља решењем одбити. Ако је молитељ решењем одбијен на опет неће да се прими поверене му дужности, казниће се новчано и то: у селима до десет, а по варошима и варошицама до двадесет талира и опет се мора избора примити.

У члану 64. који гласи:

„Чл. 64. Све што општински суд има по решењу општинског одбора да уради подлежи надзору одбора, који кад је незадовољан радњом општинског суда, жали се на исти надзорној власти.“

Да се на крају речи: „жали се надзорној власти“ замене речма: „поступа по члану 70. овог закона.“

По овоме цео члан 64. замењује се овим:

Чл. 64.

Све што општински суд има по решењу општинског одбора да уради, подлежи надзору одбора,

који кад је незадовољен радњом општинског суда, поступа по члану 70. овог закона.

Код члана 66 који гласи:

„Чл. 66. Садејствовања и пристајање одбора потребно је:

1. да се може из општинске касе на неку потребу учинити издатак, који није у буџету.

2. Да се заведе неко ново општинско звањје, или да се умложи број општински звањчиња и служитеља.

3. да се ко овласти, да може општину у парницама пред судом заступати.

4. Да се одобри куповина и продаја као и давање под закуп непокретни добара.

Без одобрења закондатне власти ни једна општина неможе од свог непокретног имања ништа отуђити.

О давању општински земаља оскудним, као и о општинској шуми и потесу постоје особена правила.

5. Да се општина може задужити, потребно је решење закондатне власти, (види устројств-државног савета од 17. Августа 1861 године В. № 1657.

С. № 1597. 36. XIV, стр. 156. у §. 3. точ. д.)

6. Да се предузму ма какве општинске грађевине, ако трошак за исте а у варошима и варошицама износи више од педесет, а у селским општинама више од пет дуката цесарски.

7. да се на општину разреже прирез, или иначе та се општина прими ма каквог терета, који би имали теглити или поједини житељи општине, или сама општина.

Одбор садејствује са општинским судом, да се прирези и други терети, по смислу закона на поједине разрежу.

У случају том кад треба да се какав јавни посао уради, за које је потребан већи број људи и подвозни средства, одбор у име општине наређује, како да се та потреба подмири општим радом.

У оваком случајима дужан је радити сваки житељ општине, кон подлежи плаћању државног пореза.

Државни чиновници, свештена лица, учитељи, општински званичници, служитељи књажевог двора, као и општински државни служитељи, не раде лично, него се одкупују новцем по одређеној такси, или шиљу у место себе друго лице, које је за рад способно.

А и остали житељи општине могу место себе послати лице за рад способно, а по одобрењу општинског суда могу се и новцем од личног рада одкупити по одређеној такси.

У варошима одбор може овластити општински суд, да разрезује терет рада на поједине, у ком случају одбор води контролу, да ли се то уредно разрезује.

8., да се удјествује све оно, за шта се у овом закону каже да је потребно да општина уради, или да она пристане;

9., да се ко прими за члана општине овим случаја, кад ко по закону постоје члан.

„Тачка 1. замењује се овим:

„1. а, да може из општинског прихода или из општинске касе учинити какав издатак, који није састављен у предрачун;

б, да се одобри општински прирез, по ако исти прелази меру законом одређену, потребно је још и одобрење збора (чл. 13 тачка 3.) па ако и збор усвоји, поднеће се предлог о томе на одобрење државној власти (чл. 90. тачка 8. устава.)

в, Да одобрава давање под закуп општинских добара;“

г, Да може општина купити какво непокретно добро;“

Тачка 4. замењује се овом:

„4. Да може општина продати и уопште отуђити што од својих непокретних добара,“ и најзад тачка 5, замењује се овом:

„5. Да се може општина задужити. Но у оба ова случаја под 4. и 5. потребно је још и сагласије збора (чл. 13, тачка 3.) и одобрење државне власти (чл. 90. тачке 8. и 9. устава.)“

По овоме се цео чл. 66 замењује овим:

Чл. 66.

Садејствовање и пристајање одбора потребно је:

1. а, Да се може из општински прихода или из општинске касе учинити какав издатак, који није стављен у предрачун.

б, Да се одобри општински прирез; по ако исти прелази меру законом одређену, потребно је још и одобрење збора (чл. 13, тач. 3.) па ако и збор усвоји, поднеће се предлог о томе на одобрење државној власти (чл. 98. тач. 8. устава).

в, Да одобрава давање под закуп општинских добара; и

г, Да може општина купити какво непокретно добро.

2. Да се заведе неко ново општинско звање, или да се умножи број општинских званичника и служитеља.

3. Да се когод овласти да може општину у парницама пред судом заступати.

4. Да може општина продати и у опште отуђити што од својих непокретних добара,

5. Да се може општина задужити.

Но у оба ова случаја под 4. и 5. потребно је још и сагласије збора (чл. 13. тачка 3.) и одобрење државне власти (чл. 90. тач. 8 и 9. устава).

О давању општинских земаља оскуднима, као и општинској шуми и општинском потесу постоје особена правила.

6. да се предузме ма какве општинеке грађевине и предузећа ако трошак за исте у варошима и варошицама износи више од хиљаду а у сеоским општинама више од две стотине динара.

7. Да се на општину разреже прирез или иначе, да се општина прими ма каквог терета, који би имали теглити или поједини житељи општине или само општина.

Одбор садјествује са општинским судом, да се прирези и други терети по смислу закона на поједине разрежу.

У случају том, кад треба да се какав јавни посао уради, за који је потребан већи број људи и подвозних средства одбор у име општине наређује, како да се та потреба подмири општин радом.

У оваким случајевима дужан је радити сваки житељ општине, који подлежи плаћању државног пореза.

Државни чиновници, свештена лица, учитељи, општински званичници, служитељи књажевог двора као и општински и државни служитељи нераде лично, него се одкупљују новцем по одређеној такси, или шиљу уместо себе друго лице, које је за рад способно.

А и остали житељи општине могу место себе послати друго лице за рад способно, а по одобрењу општинског суда могу се и новцем од личног рада одкупити по одређеној такси.

У варошима одбор може овластити општински суд, да разрезује терет рада на поједине, у коме случају одбор води контролу, дали се то уредно разрезује.

8. Да се удејствује све оно, за шта се у овом закону каже, да је потребно, да општина уради, или да она приставе, и

9. Да се когод прими за члана општине, осим случаја, кад ко по закону постаје члан.

Код члана 69. који гласи:

„Чл. 69. Ако одбор поменутих лицама одреди малу плату тако, да се због тога неби могло наћи лице способно за исте послове, или да људи, по које падне избор, немогу одтуда живити пристојно, а вршењем општинске дужности морају своје приватне послове напустити, у том случају, ако одбор ни после учинене му примедбе од стране надзорне власти, неби одредио већу плату, онда надзорна власт на предлог општинског суда, представља ствар на решење министру финансије

Решење, које министар финансије у споразумљењу са министром унутрашњи дела по овоме изда, обавезателно је за општину.

Но влате општинским званичницима, које би се решењем министра одредиле, без саизводења одбора, могу највише толике бити, да за кметове као председатеље и писаре по пет гроша чаршиски, за чланове општинског суда и помоћнике кметовске по три гроша чаршиска рачунсћи на главу пореску, терета превазићи не смеју.*

У првом одељку речи: „надзорне власти.“ са „општинског суда“ и речма: „министру финансије“ замењује се речма: „општинском збору“; а тако и у другом одељку речи: „министар финансије у споразумењу са министром унутрашњих дела“ замењује се речма: „општинског збора“; а трећи се одељак укида.

По овоме цео члан 69 замењује се овим:

Чл. 69.

Ако одбор поменутих лицима одреди малу плату тако, да се због тога неби могло наћи лице способно за исте послове, или да људи, на које падне избор, немогу отуда живити пристојно и вршењем општинске дужности морају своје приватне послове напустити, у том случају, ако одбор и после учињене му приметбе од стране општинског суда, неби одредно већу плату, збор решава ствар.

Решење збора обавезно је за општину.

Чл. 70, који гласи:

Чл. 70. Кад одбор општински дозна и увери, да је председатељ или члан општинског суда, или кметовски помоћник небрежљив, неспособан или неискрен у вршењу поверене му дужности чини надлажне кораке код надзорне власти, или да се такво

лице дисциплинарно казни, или да се у место њега друго избере, а надзорна власт извиди ће ствар, и ако нађе да има кривице, казни ће кривица, а према важности кривице и званија га лишити.

Замењује се овим:

Чл. 70.

1. Кад одбор општински дозна и увери се, да је председник или члан општинског суда или кметовски помоћник неуредан у дужности, или да ради на штету општински интереса, или да се одао порочном животу или да му је у опште владање такво да га чини недостојним за његово звање, одбор може овакво лице предложити општинском збору, да се оно са звања уклони, подрепивши свој предлог нужним разлозима.

2. Одбор може тражити, да се које од именованих лица и онда са звања, на коме је, уклони, кад се ово покаже посве неспособно за то звање.

3. Општински збор примивши овакав предлог извидиће ствар. Па ако нађе, да је кривица доказана и да је таква да дотично лице треба уклонити са звања збор наређује, да се дотично лице клони са звања, о чему извештава општински суд, а овај опет одбор.

Општински суд имаће одма дотично лице од дужности разрешити, а одбор према тачци 1. 7. чл. 21. нов избор наредити.

4. По општински збор може сменити одбор и сам без предлога одборовог како у случајевима напоменутих у тачци 1. тако и онда, кад одбор неврши тачно у закону саобразано полицијске и

друге државне и општинске послове, који су му у дужност стављени, пошто најпре о томе саслуша општински одбор.

Решење своје саопштава збор општинском суду, који га одма извршује.

Код V. Под насловом: надзор државне власти над општинама у члану 76. који гласи:

„Чл. 76. Општине и општинске власти стоје под врховним надзором државног правителства, које преко своји дотични надлежатељства извршава и упражњава тај надзор, по сили кога оно има право сва она закључења збора, одбора, или суда општинског задржати од извршења, па и уништити која би била противна постојећим законима, или би вређала интересе државне и општинске.

Она закључења општински власти, која по овоме закону потребују одобрење надзорне власти, немогу се извршити, док не буду надлежном надзорном влашћу расмотрена и одобрена.

Што надзорна власт нареди, општински суд извршава, а општина после тога може се на наредбу надзорне власти даље жалити.

У петом реду реч „све“ заменити са речи: „само“ и изоставити речи: „или би вређала интересе државне и општинске“ и на крају после речи: „законима“ додати: „или законитим наредбама државних власти за државне интересе или послове.“ Противу одлука дотичних надлежатељства може се општински суд, одбор или збор жалити надлежном министру. Одлуке општинског суда, одбора или збора извршене су, ако надлежни министар најдаље за двадесет дана од дана пријема одлуке ствар не

реши,“ на место другог и трећег одељка који се изостављају, додати ово: „Но ако општинска власт неће да врши законе или законите наредбе државне власти за државне интересе или послове, надзорна ће власт дотичну општину натерати, да то изврши, или ће на њен трошак сама извршити.“

По овоме се чл. 76. замењује овим:

Чл. 76.

Општине и општинске власти стоје под врховним надзором владе која преко својих дотичних надлежатељства извршује и упражњава тај надзор, по сили кога она има права, само она закључења збора, одбора или суда општинског задржати од извршења па и уништити, која би била противна постојећим законима или законитим наредбама државне власти за државне интересе или послове.

Противу одлука дотичних надлежатељства којима се закључења збора, одбора или суда општинског задржавају од извршења или уништавају, може се збор, одбор или суд жалити дотичном министру

Закључења општинског збора, одбора или суда извршена су, ако надлежни министар најдаље за 20 дана од дана пријема закључења, ствар нерешити.

Ако општинска власт неће да врши законе или законите наредбе државне власти за државне интересе или послове, надзорна ће власт натерати дотичну општину, да то изврши, или ће на њен трошак сама извршити.

Код члана 77. који гласи:

„Чл. 77. Варош Београд стоји под непосредним надзором управитељства пароши Београда; окружне

вароши стоје под непосредним надзором дотичног началничества окружног, а све остале општине стоје под надзором срески власти. —

Све пак општине само се преко своји непосредни власти односе вишим властима.

Последњи одељак да се замени овим: „општине у општинским пословима могу се непосредно односити свима државним властима.“

По овоме исто чл. 77. заменује се овим.

Чл. 77.

Варош Београд стоји под непосредним надзором управе вароши Београда, окружне вароши стоје под непосредним надзором дотичног началничества окружног, а све остале општине стоје под непосредним надзором среских власти.

Општине у општинским пословима могу се непосредно односити свима државним властима.

Код члана 78. који гласи:

Чл. 78. Свака општина дужна је у почетку рачунске године саставити предрачун своји годишњи прихода и расхода (буџет), и по њему своје приходе прикупљати и расходе исплаћивати. Буџет се у течају први петнајес дана рачунске године вишој власти доставља само знања ради, ако он суму од 1.000 гроша порески, непревазилази. Ако је пак сума већа од 1.000 гроша порески, важење буџета зависи од одобрења надзорне власти. Буџет од 3.000 гр. порески одобрава среска власт, буџет до 10.000 гр. пор. одобрава окружно началничество, а буџети преко 10.000 гроша порески шаљу се министру финансије на одобрење.

У сваком годишњем буџету треба ставити један кредит за подмирење оногодишњи непредвиђени потреба, који не може већи бити од једне десете части целе буџетске суме. Из овог кредита могу општине по решењу одбора, без предходног одобрења надзорне власти, за поједине потребе, изузимајући на плате служитеља, трошити онолико гроша колико у општини глава порески има. За веће издатке морају тражити одобрење надлежне надзорне власти.

Закључне рачуне с књигама и документима о свима приходима и расходима општинским подноси одбор на преглед и одобрење надзорној власти, које се надлежност за то у овом реду поставља: рачуне, за који буџете није потребно одобрење надзорне власти, прегледа срезка власт; оне, где је потребно одобрење ове власти, прегледа окружно началничество; оне који одобрава началничество — управитељство — прегледа министарство финансије, а оне, које одобрава исто министарство, прегледа главна рачунска контрола.

Да се у првом одељку изоставе речи: „ако он суму од 1.000 гроша порески непревазилази и т. д.“ до краја овог одељка. Исто тако у другом одељку да се изоставе речи: „који не може већи бити од једне десете части целе буџетске суме и речи: без предходног одобрења надзорне власти,“ као и речи: „онолико гроша, колико у општини глава пореских има. За веће издатке морају тражити одобрење надлежне надзорне власти“. После другог одељка да се дода ово: „по свршетку рачунске године, кад одбор општинске рачуне прегледа, општински ће суд изложити одма у судници на углед за петнајест

дана под надзором једног општинског званичника закључене рачуне о приходима и расходима општинским са приметбама одборским, како би их сваки члан општине разгледати и уверити се могао, нарочито о томе: да ли су тачно заведени сви расходи, приходи од аренде, горосече, казни печата и т. д.

Ово стављање на углед објави ће општински суд у општини.

Ако се у року овом непојаве никакве приметбе на верност рачунске радње, онда ће се са рачунима поступити даље како овај члан ниже наређује.

По ако се у наведеном року појаве приметбе да је радња неверна, одбор ће одма са својим објашњењем о томе известити дотичну надзорну власт, која ће ствар извидити одмах на лицу места у присуству одбора. На ако се докаже, да у радњи има хотимичног неверства, онда се злоупотребице одмах разрешава од дужности и с њим се даље по закону поступа; а ако се докаже хотимично неверство, али се докаже неуредност или неправилност, онда ће се поступити по члану 70. овог закона. Најзад последњи одељак замењује се овим:

„Закључне рачуне са књигама и документима о свима расходима и приходима општинским, подноси одбор на преглед и одобрење за буџете од три хиљаде гроша пореских оружјим властима, а за веће буџете главној контроли“.

По овоме се цео члан 78 замењује овим:

Чл. 78.

Свака општина дужна је у почетку рачунске године саставити предрачун својих годишњих прихода и расхода (буџет) и по њему своје приходе

прикупљати и расходе исплаћивати. Општина ће доставити свој буџет државној власти, свакад, кад она то захте.

У сваком годишњем буџету треба ставити један кредит за подмирење оногодишњих непредвиђених потреба. Из овога кредита могу општине по решењу одбора трошити за поједине потребе, изузимајући плате.

По свршетку рачунске године, кад одбор општинске рачуне прегледа, општински ће суд изложити одма у судници на углед за петнајест дана под надзором једног општинског званичника, закључене рачуне о приходима и расходима општинским са приметбама одборским, како би их сваки члан општине разгледати и уверити се могао нарочито о томе: да ли су тачно заведени сви расходи и приходи од аренде, горосече, казни печата и т. д.

Ово остављање на углед објави ће општински суд у општини.

Ако се у року овом не појаве никакве приметбе на верност рачунске радње, онда ће се са рачунима поступити даље, како овај члан ниже наређује.

По ако се у наведеном року појаве приметбе, да је радња неверна, одбор ће одмах са својим објашњењем о томе известити дотичну надзорну власт, која ће одма ствар извидити на лицу места у присуству одбора, на ако се докаже, да у радњи има хотимичног неверства, онда се злоупотребице одмах разрешава од дужности и с њим се даље по закону поступа; а ако се не докаже хотимично неверство, али се докаже неуредност или неправилност, онда ће се поступити по чл. 70. овог закона.

Закључне рачуне са књигама и документима о свима приходима и расходима општинским подноси одбор на преглед и одобрење: за буџете од три хиљаде гроша пореских окружним властима, а за веће буџете главној контроли.

Чл. 79. који гласи:

„Чл. 79. Надзорна власт кад примети неуредност у делању општинске власти, управи с општинским имањем и приходима и у вршењу званичних послова, она издаје нужна поучења, упутства и настављена или иначе, према стању ствари, чини са своје стране нужне кораке, да се тим неправилностима и неуредностима стане на пут.

У хитним и случајевима надзорна власт сама непосредно одређује, шта треба, да би се неуредностима и неправилностима у општинским пословима стало на пут; и о свом наређењу извештава своју вишу власт, а и општински одбор у колико то у круг делању одбора спада.

Замењује се овим:

Чл. 79.

Кад надзорна власт онази неуредност или неправилност у радњи општинских власти на извршење закона којих законитих наредаба државних власти за државне власти, за државне интересе или послове, она има права, да опомиње и упућује општинску власт на тачно и законим прописима саобразно решење послова и да јој у границама закона издаје нужна настављена.

У овим случајевима и кад је опасност у одлагању, може надзорна власт сама непосредно на-

редити шта по закону треба да би се неправилностима стало на пут и о томе известити и своју вишу власт и општински одбор.

Чл. 80. који гласи:

Чл. 80. Кад се председатељ, члан, писар или други који званичник општинског суда, или помоћник кметовски покаже небрижљив, неспособан или неискрен у вршењу поверени му дужности, онда непосредно надзорна власт, према стању ствари, казни такво лице укором или губитком плате до петнајест дана, у ком случају новчана казна улази у општинску касу; а може га сама, према величини оног, рад шта се окривљује, и са званија уклонити, ако је надлежна била за одобрење избора његовог, иначе чини о томе предлог оној власти, која избор истог званичника по овоме закону одобрава.

Да се укине. По овоме.

Чл. 80. Укида се.

Код Члана 81. који гласи:

„Чл. 81. У хитним случајима, и кад би штетно и по све опасно било за интерес, државне или општинске оставити општинске званичнике у дужности, председатеља може и сама непосредна надзорна власт на своју одговорност а остале званичнике општинског суда, општински суд с општинског званија уклонити, па накнадно тражи за то одобрење.

Чл. 81. Укида се.

Члан 82 кој гласи:

„Чл. 82. у случају том, кад има да се који општински званичник уклони од дужности, власт, која га уклања, стара се о томе, ко ће за време вршити послове, које је отправљао званичник са

званија уклоњени, и уједно нареди ће све, што треба, да се општина не оштети, и да се послови у општини уредно управљају.

Да се укине. По овоме.

Чл. 82. Укида се.

У чл. 83. који гласи:

Чл. 83. Надзорна власт може посредством свог чиновника присуствовати у седницама општинског збора и одбора, и где би се потреба показала, мере предузети за одржање реда.

Додаје се на крају „по зактеву општинске власти“.

По овоме цео члан 83 замењује се овим:

Чл. 83.

Надзорна власт може посрством свога чиновника присуствовати у седницама општинског збора и одбора и где би се потреба показала може предузети мере за одржање реда по зактеву општинске власти.

Прелазно наређење.

Закон овај ступа у живот 1. Новембра ове године и тога дана имају се у целој земљи извршити избори општинских власти.

У исто време одбор подноси скуштини под приложено мњење гг. Петра Катића и Павла Вуковића.

15. Септембра 1875. године
у Крагујевцу.

Известилац:

Илија Стојановић.

Председник одбора,
Стојан Марковић.

Члакови:

Рака П. Кукић.
Ђурђе Ђоровић
Петар Катић.
П. Ј. Вуковић.

Одвојено Мњење

Мажине законодавног одбора, о предлогу закона
о изменама и допунама у закону о општинама
и општинским властима.

Подносени чланови одбора законодавног слажемо се са већином одборском у свему само не у члановима: 14. 19. 25. 27. 31. 79. и 83. и то:

Чл. 14.

По редакцији у овоме члану право гласања имају на општ. збору у окр. варошима само они, кои плаћају подиуни грађански данак од 6 талира.

Ми држимо да цепање или одвајање, као неке касте, свуда па и овде треба избегавати, дакле једно стога, друго, што би се овим многим грађанима српским гласање закратило, што никако не треба да буде; треће; што се овим даје вредност богатимима на штету сиромашњијег и четврто; што је и уставу а наиме чл. 23. противно који вели: да су сви Срби пред законом равни. Убеђени само да треба:

Право гласања на збору општ. свакоме дати који плаћа грађански данак ма колики био, ако му није другим узроком то спречено.

Чл. 19.

Последњи одељак овога члана налаже да председник општине у окр. вароши мора свагда извести надзорну власт кога ће се дана општ. збор држати.

Пошто је ова потреба за села и варошице одпала, то треба да и по окр. варошима одпадне тим пре, што надзорна власт више изборе неодобра-

на нити се у општинске ствари мешати има, као што је до сада било, зато предлажемо:

Да се овај одељак укине.

Чл. 25.

Пређашњи могу наново изабрани бити. Ово је по редакцији одборској, по мислимо да кад се неко мора избора примити кад још није у општини служно; то бар пошто је неслужно треба га неко време поштедити па предлажемо да,

Чл. 25. гласи:

Пређашњи могу на ново изабрани бити по неморају се избора примити док непрођу 4 год. од вако је то звање одслужно.

Чл. 27.

У овоме члану даје се право надзорној власти, да она може сама поставити кмета или помоћника или члана ако га одбор или збор неће да избере.

Ово никад неће наступити. Ако је до сада који пут било, узрок му је у томе: што је избор вршио одбор, а одобравала полиција, па кад се избор полицији недопадне она неоптврди већ нареди други избор, а одбор налазећи да је изабрано лице добро и способно за изабрано звање, нехте друго лице бирати; онда је власт излазила и сама кмета постављала што јој је можда добро дошло било; по сада када кмета или чланове и помоћнике небира одбор већ збор, и то на начин као што је бирање народ. посланика колико дође на збор нити ће нити може икада случај наступити да се неће кмет или члан да избере, па зато тај

Чл. 27.

Треба са свим укинути.

Чл. 31.

Овај члан а тачка I наређује: да надзорна власт присуствује при избору кмета, чланова или помоћника општ. суда.

Ово је врло опасно за општинску самосталност, јер сви добро знамо, какви су неходи бирања до данас излазили, у које се полиција мешала и гди је присуствовала, зато јој овди, као врло важној радњи општинској рукаве скратити ваља: па предлажемо да се:

1. Тачка у 31. члану сасвим укине.

Чл. 79.

Чланом овим остављено је широко поље надзорној власти кад она може „да нареди шта по закону треба“ већ је треба ограничити. Сав народ о толико времена тражи самоуправу општина, а ову јој дати под стегом полиције, исто је толико колико никако је недати. Све је у напред именованим члановима предвиђено и начине за одкло-нење довољно постарано; јер ће насигурно одбор и збор једне општине пре увидити и као непосредно тичућу се неправилност сиречити него полиција, којој та неправилност, неки пута и годити може, зато предлажемо да члан:

79. гласи

Кад власт опази неуредност у радњи општински власти само за извршење закона или законитих наредба држане власти за државне потребе, може, јој издавати нужна настављења у границама закона.

Чл. 83.

Овај члан највише потиरे општинску самосталност у колико јој се то овим изменама и допунама даје, кад може надзорна власт у сваком заседању одбора и збора присуствовати, и мере за одржање реда предузимати.

Гди се год до сада надзорна власт умешала у општинску радњу слабо је добрим родом уродило, но ако се оће жеља и бојазан власти да задовољи, онда бар да присуствује само у том случају, када је одбор или збор позове; као што је у члану 21. овог. зак. при бирању кмета и чланова казано; према чему би тај члан гласно:

Чл. 83.

Надзорна власт може преко свог званичника, само онда присуствовати у заседању општинског одбора или збора када од њих позвана буде.

Ово је наше мишење које подносиће Народној Скупштини на оцену предлажемо; да се као корисно по општину и њену самосталност усвоји.

15. Септембра 1875 године.
у Крагујевцу.

Чланови одборске комисије,

Петар Катић
П. Ј. Вуковић.

Одвојено мишлење Илије Стојановића

члана законодавног одбора

При претресу закона о општинама

1. Пета тачка код члана 51 каже „бирачи могу долазити на збор у селима до три а у окружним варошима и варошицама до пет сахата после подне, у то време бирачки ће одбор, ма да сви бирачи нису дошли изрећи и огласити да се после долазећи на збор непуштају“. и т. д.

Ова пета тачка излаже људе поштене и послушне великој дагуби и непосличењу зато, што ће сваки послушан грађанин до 12 сати увек доћи, а ко је не послушан тај ти неће ни после подне доћи чим њега из јутра на посао нема. Узмимо за пример да у једној општини имаде по азбучном списку 150. бирача који имаду право гласања од ових дошло је и гласало до подне 130. и добили су гласове:

Петар	100
Павле	20
Јован	10

Према овоме ја не знам на шта би било чекати и после подне ону двајесторицу до три и пет сахата после подне, кад Петар имаде савршену већину још до подне и да она двајесторица баш и да гласају ил за Јована ил за Павла, они с тим ништа Петру избор покварити не могу. Зато сам ја мишлења да се у истој тачки чл. 21. после речи „и огласити да је гласање свршено“ дода ово:

„Но ко би до подне толико бирача дошло и гласало, да бирано лице већ имаде савршену већину, и да недошавши по азбучном списку, баш и да дођу и гласају опет да не могу избор осујетити; то да одбор може и у подне огласити избор за свршени.“

2. По члану 26. општински збор бира и кмета и чланове суда и помоћнике. Што се се тиче избора за помоћнике ја сам овоме противан, а ево зашто: збору смо дали избор кметова, а овди селу које са другим сачињава општину ил засеоку одузимамо право и намешемо му гласове из другог

села тако да помоћник може увек бити изабран против воље своји сељана а ево како: два ил три села од по 100 глава сачињавају општину и за свако село треба помоћника изабрати. Овај помоћник имаде управо све оне дужности које има и кмет. Сад кад се бира тај помоћник збор онога села и да је са 90 гласова за кога противан омет се оглашава онај за кога су 10. глас свој дали јер их у томе она два села подпомажу и зато сам мишлења да се члану 23. дода ово после другог одељка:

„У селима пак да помоћнике бира само онај збор села коме је тај помоћник потребан“

3. У чл. 31. нејасно је казано како може надзорна власт при изборима присуствовати. По овој редакцији надзорна власт може наређивати да одбори поједини општина одређују онако дане избора како ће она моћи свуда при изборима присуствовати, а са овим се крши право општинеко, зато сам мишлења да се чл. 21, тачки 1-вој дода ово:

„На ма било једног нетог дана избора у више општина.“

4-ти Четвртом тачком §. 70 дато је право збору да може одбор и без предлога по тачки 1-вој сменити, и тако и онда кад неврши тачно полициске и друге државне и општинеке послове, ако ова тачка у важности остане онда смо начисто да никад ништа неможе општина што предузети и извршити, јер свако предузеће скопчано је са плаћањем а то појединим неспада у рачун и одма ће се предузимати промена одбора рад осујећења изреченог решења, никад ништа неће бити велим зато, што ће увек на збору бити незадовољника и ради-

ти само о промени кметова и одборника. Ја држим, кад је казано у чл. 55. да одборници служе две године и после једне године одступа сваки пут половина онда незнам зашто недати поверење овим људма бар за толико време: збор пак знајући дужност одборника у овоме нека се пенали по нека бира паметне и трезвене људе па ће му и посао добро ићи, ако ова тачка у важности остане, онда сам мишлења укинути одбор кад никакве дужности нема, по свакојако интерес општински захтева, а и ја сам тога мишлења да одбори остану, ако је број мали да се увелича, а четврта тачка § 70.

„Да се укине.“

Ово је моје одвојено мишлење које подносим Скупштини на решење.

15 Септ. 1875

Крагујевац.

Председник законодав. одбора,

Илија Стојановић.

Састанак је закључен у пола један сахат по подне.

Подаредседник скупштине

Д. В. Јовановић.

Секретар,

П. Срећковић.

опномоћени подписници:

Трив. Милојевић, Стеван Поповић, Владислав Павловић, Ник. Крупчевић, Ђорђе Милетић, Радован Милошевић.

САСТАНАК VIII.

17. Септембра у 9 часова пре подне у Крагујевцу.

ПРЕДСЕДАВАО

Љ. Каљевић

СЕКРЕТАР

Адам Богосављевић.

За министарским столом: Министар председник, министар унутрашњих дела, просвете, финансије и војни.

Бр. 74.

Секретар Кнежевић, прочита протокол VI. састанка, који би усвојен без приметбе.

Бр. 75.

Затим министар унутраш. дела прочита указ, којим се скупштини налаже, да своје седнице продужи у Београду.

По прочитању указа, председник одма огласи да је седница закључена.

После пошто је објављено, да је седница закључена, председник заказа посланицима да се не разилазе кућама својим, но да сви буду у прву идућу недељу на конак у Београду.

*За председника народне скупштине
Поглављеник,*

Д. Ђ. Јовановић с. р.

Секретар,

Адам Богосављевић с. р.

Потписници:

Владислав Павловић, с. р. Никола Крунежевић, с. р.
Ђорђе Милетић, с. р. Стеван Поповић, с. р. Тривун
Милојевић, с. р. Радован Милошевић, с. р.

САСТАНАК IX.

22. Септембра 1875. године у Београду.

ПРЕДСЕДАВА

Љ. Каљевић.

СЕКРЕТАР

Илија Стојановић.

За министарским столом сви министри сем председника министарства и министра грађевине и министра спољних послова.

Почетак седнице у 10 сати пре подне.

Број 76.

Председник јавља да је састанак отворен и да би се видело да ли има довољан број посланика за решавање наређује прозивку.

Председник прозивље.

Отсуствују:

Алекса Стојковић, А. Николајевић, Д. Димитријевић, Д. Милетић, Ж. Јовановић, Ж. Стефановић, Илија Максимовић, Јован Димитријевић, Коста Спужић, К. Радовановић, Лазар Владисављевић, Милосав Вељковић, Милан Милутиновић, М. Симић, Недељко Живадиновић, Петар Катић, Павле Самуровић, П. Шајковић, Радован Милосављевић, Р. Драгојевић, Сима Живковић, Спасоје Тајисић, Сима Милошевић, Стеван Кретић, Сима Несторовић и Ђорђе Миладиновић.

По свршеној прозивки председник јавља, да нема довољан број посланика и заказује четврт саката одмора, док одбор прегледа пуномоћја новодошавших посланика.

Број 77.

После одмора чита се извештај одбора, којим се јавља скупштини да су пуномоћја посланика Јеврема Марковића, Војина Радуловића и Стевана Мирковића уредна и пуноважна.

Скупштина усваја.

Број 78.

Председник наређује да поводошавши посланици приступе заклетви, и они се заклетве у присуству г. мин. унутр. дела.

Председник јавља, да са овим заклетим посланицима има довољан број посланика за решавање, јер их свега на окупу имаде 98.

Бр. 79.

Председник износи на решење молбу Живка Јовковића због одсуства.

Живко устаје и јавља да му је та потреба престала.

Председник јавља да и Стеван Крстић тражи одсуства од 10 дана.

Скупштина одобрава.

Бр. 80.

Председник јавља, да има три интерпелације за читање.

Секретар Илија Стојановић чита:

Интерпелацију Јована Бошковића, Ар. Гавриловића, Илије Мојића, Ризнића и Новице Недња, управљену на г. председника министарског савета, којом питају, је ли спремила влада формалне предлоге да се чиновницима средским укину бесплатни квартири и да се посланицима шиљу пројекти на проучавање пре сазива скупштине на један месец дана; пошто је то прошло-годишња народна скупштина решила, ако није спремила, је ли вољна да спреми?

Интерпелацију ових истих посланика, управљену на г. министра финансије, којом се пита: је ли што влада предузела по решењу народне скупштине од 1870. године, а по молби сељана села Запређа у округу подринском због одузете земље и ако није, мисли ли што предузети и кад?

Обе ове интерпелације упућују се одбору финансијском.

Секретар прочита и трећу интерпелацију Адама Богосављевића са још 20 друга поднесених, којом

питају г. министра унутрашњих дела, из којих је узрока преселно скупштину из Крагујевца у Београд и мисли ли да још какво путошествоје са истом предузима.

Упућује се одбору законодавном.

Бр. 81.

Председник јавља да има и неколико предлога: Васа Стошић чита свој и другова својих предлог, да се у свима окружним варошима и у варошцама: Свилајенцу, Параћину и Карановцу постави по 6 разреда гимназијске реалке о трошку државном: да се у средским општинама поред трећег дода још и четврти разред, а Београд ако потребује више школа да изволи о свом трошку издржавати. Упућује се одбору законодавном.

Бр. 82.

Секретар Илија Стојановић чита:

Предлог Петра Стефановића и његових другова да се министар финансије овласти да при ослобођавању лица од данка имаде у виду најпре пограничне округе и да из ових најпре од данка ослобођава лица, пошто је њихова земља неродна и дивља. Упућује се одбору финансијском.

Бр. 83.

Председник јавља, да је на дневном реду продужење читања извештаја одбора законодавног о допунима и изменама у закону општинском.

Бр. 84.

Извештај одбора секретар Илија Стојановић чита:

(Види напред штампан извештај и одвојено мишлење обоје мањине.)

Председник јавља, да ће се дебата о овом пројекту сутра наставити, а за сада објављује да је јавна седница закључена и заказује се за сутра у 8 сахати. Међу тим сада заказује тајну седницу и позива слушаоце да изађу.

Састанак свршен у 1 и по сахат по подне.

*За председника нар. скупштине
Потпредседник,*

Д. Ђ. Јовановић.

Секретар,

Илија Стојановић.

пописници :

Трив. Милојевић, Нив. Крупежевић, Ђорђе Милетић, Стеван Поповић, Владислав Павловић, Радован Милошевић.

САСТАНАК X.

28. Септембра 1875. године у Београду.

ПРЕДСЕДАВА:
ПОТПРЕДСЕДНИК,

Димитрије Ђ. Јовановић.

СЕКРЕТАР,

Илија Стојановић.

Почетак у 11 часова.

За министарским столом нови министри.

Бр. 85.

Председник министарског савета, г. Љубомир Каљевић представља скупштини нову владу, која је на позив Његове Светлости Књаза, а под његовим председништвом састављена и за тим прочита изјаву владиног правца, кога ће се у погледу политике и у погледу унутарње управе земаљске држати. Та изјава гласи овако :

Браћо!

Нама су свима добро познате прилике, у којима се данас налазимо. Тегоба положаја неби дозвољавала и јачим силама него што су наше, да се занесу претераним поуздањем у себе. Али светиња патриотске дужности у оваким тренутцима узвишава храброст воље и улива снагу, која се јединством опште народне свести и осећања, топло и живо загрева и подрађује. Очувати у оваким приликама част и достојанство Србије, наше драге отаџбине, а узданице наше страдајуће браће, унапредити интересе српског народа и старати се за бољу будућност његову, — наша је општа дужност.

Та дужност не може мање бити света дужност сваке српске владе, па и садањег кабинета Његове Светлости.

Недовољећи о овом и као смо врло свромни у оцењивању својих сила, ми смо се опет одважили одазвати се позиву Његове Светлости, ослањајући се на Његово драгоцено поверење и рачувајући с поуздањем на вашу патриотску потпору.

Преображаји унутрашњег политичног, просветног, економног, финансијског и административног става земље, као и довршење наше војничке организације и убојне спреме, — толико пута на народним скупштинама живо жељени и јасним гласом захтевани, — озбиљна сигурност личности, слободна штампа, слободан састанак и друге народне слободе које су у другим срећним земљама давно већ постале делом, чекају на наше и ваше усталачке руке, да их остваримо и потомству предамо, као аманет, по коме ће се знати и помињати, да

ми писмо само за себе него и за њега — за будућност српског народа — живели и радили.

Терети су ово браћо велики за нашу снагу, али ако их ви — народно представништво — с нама поделите са оном тврдом вољом, с каквом смо их ми прихватили, онда се ми заједно с вама можемо и смемо надати да ћемо с образом моћи казати и књазу и народу:

„Поуздали сте се у нас и ми вас писмо постидели; Србија и српство добила су од нас оно што смо им ми у овим данима кадри дати.“

Као Срби и истинити родољуби, изиђимо дакле једно другоме братски на сусрет и хајте сложено да радимо за срећу и славу народа српског и његовог књаза Милана, на ће све добро бити ако Бог да!

Живео Књаз! Живео Народ!

Скупштина се одазвала са „живео“ Књаз.

Бр. 86.

Потпредседник јавља, да се неће данас држати седница. Заказаће се кад ће бити састанак.

Вичу да се данас ради.

Министар председник јавља, да ће се споразумети са потпредседником о дневном реду и колико сутра биће састанка.

Седница била до 12 сахати пре подне.

Потпредседник нар. скупштине

Д. Ђ. Јовановић.

Секретар.

Илија Стојановић.

пописници:

Тривун Милојевић, Никола Крупежевић, Стеван Поповић, Борђе Милетић, Владислав Павловић, Радован Милошевић.

XI. САСТАНАК

29. Септембра 1875 у 3 часа по подне.

ПРЕДСЕДАВА:

ПОДПРЕДСЕДИТЕ:

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР:

Адам Богосављевић.

За министарским столом председник министарства, министар просвете, правде, грађевина, финансије и министар спољних послова.

Одеуствују: Димитрије Димитријевић, Димитрије Годубовић, Живко Недић, Живко Чолић, Лазар Владисављевић, Миленко Ломић, Младен Жујевић, Панта Јовановић, Павле Самуровић, Петар Шајковић, Сима Живковић, Спасоје Тајсић, Сима Милошевић, Стева Крстић и Борђе Миладиновић.

Бр. 87.

Секретар Срећковић прочита протокол VII. састанка, који би усвојен, пошто Богосављевић и Крупежевић учинише неке приметбе, које секретар не уважи, јер речи: да скупштина позове Књаза, неучтиве су по мишљењу Срећковића, зато треба ставити у протокол: да скупштина умоли Књаза, тако исто и речи: чиновничке краће и чиновници допови, то су опет по мишљењу Срећковића грубијанске речи, зато се у протокоду замењују са речма дефицит и кривци.

Бр. 88.

Секретар Богосављевић прочита протокол VIII. састанка, који би усвојен без примсдаба.

Бр. 89.

Секретар Илија Стојановић прочита протокол IX. састанка, који би усвојен пошто се исправиле приметбе Шолуновића и Ризнића.

Бр. 90.

Секретар Стојановић прочита протокол X. састанка, који би усвојен без примедба.

Бр. 91.

За тим потпредседник чита молбе Спасоја Тајсића и Димитрија Димитријевића, за продужење одсуства, које скупштина уважи. Тако исто и молбу Косте Пејића за 20 дана одсуства, скупштина одобри.

Бр. 92.

Секретар Стојановић прочита указ, којим се овлашћује министар унутр. дела да поднесе ово год. народној скупштини предлог о изменама и допунама закона о општинском устројству.

Председник министарства изјави: да влада усваја мишљење одборске већине, а тако исто и мањине П. Катића и Вуковића, јер није имала времена да са своје стране поднесе нов предлог о општинском устројству.

Бр. 93.

Потпредседник пита скупштину: оће ли се одма наредити нов избор за варош Ужице?

Скупштина реши: да се нов избор одма нареди.

Бр. 94.

За тим потпредседник објави да је на реду да се изберу три кандидата за упражњено место председника.

При првом гласању добили су: Несторовић 46 гласова, Здравковић 36, Терзибашић 28, Вуковић 26, Јеврем Марковић 25 и Гарашанин 22. Но како ни један од ових није добио савршену већину, јер је гласало свега 104 посланика, то се предузе друго гласање за три лица између ових шест.

На другом гласању добили су: Јеврем Марковић 76, Здравковић 69 и Несторовић 63 гласа.

Потпредседник објави: да су Марковић, Здравковић, Несторовић и потпредседник, четир предложена кандидата за председника.

Бр. 95.

После тога предузе се избор једног члана за одбор законодавни, на упражњено место Стојана Марковића. На првом гласању би изабран за члана законодавног одбора Ранко Тајсић са 82 гласа.

За тим потпредседник закључи седницу, а другу наказа за сутра у 10 часова пре подне.

*За председн. народ. скупшт.
потпредседник*

Д. Ђ. Јовановић.

Секретар

Адам Богосављевић.

ПОТПИСНИЦИ:

Тривун Милојевић, Стеван Поповић, Радован Милошевић, Никола Крупчевић.

САСТАНАК XII.

30. Септембра 1875. год. у Београду.

ПРЕДСЕДАВАО

Димитрије Ђ. Јовановић.

СЕКРЕТАР

Урош Кнежевић.

Састанак је отворен у 11 часова пре подне.

Од министара дошли су: председник министарства, министар унутрашњих дела, министар грађевине, министар финансије и министар правде.

Од посланика, који су присуствовали дошли су: Димитрије Годубовић и Младен Жујовић.

Бр. 96.

Председник министарства чита указ Кнежев, којим се за председника скупштине поставља досадањи потпредседник Димитрије Јовановић, а за потпредседника Алекса Здравковић.

Скупштина се одазва са бурно „живео Кнез.“

Бр. 97.

За овим председник и потпредседник заузеше своја места и благодарећи Кнезу и скупштини на поверењу изјављују да ће се старати да оправдају то поверење.

Прима се к знању.

Бр. 98.

Председник јавља, да је посланик Сима Милошевић болестан, па тражи још 8 дана осуства. Одобрава се.

Бр. 99.

Председник јавља, да има више предлога и интерпелација, који ће се сада прочитати, па позива секретара да их чита.

Секретар Илија Стојановић чита предлог Ђорђа Милетића и осталих, о пограничним стражарима, којим се предлогом тражи да стражарење буде обавезано за сву земљу.

Предлог овај упућен је одбору финансијском.

Бр. 100.

Секретар Илија Стојановић чита предлог Адама Богосављевића и осталих, који зарад измене устава траже да се сазове велика народна скупштина.

Предлог је упућен законодавном одбору.

Бр. 101.

Секретар Илија Стојановић чита предлог Васе Стошића о изменама у уставу.

П овај предлог упућен је одбору законодавном као истоветан са оним под бр. 100.

Бр. 102.

Секретар Илија Стојановић чита два предлога о укидању жандармерије и то један предлог Милије Миловановића и осталих, а други Димитрија Катића и осталих.

По приметби Алексе Поповића оба ова предлога упућена су не само законодавном, већ и финансијском одбору.

Бр. 103.

Секретар Илија Стојановић чита предлог Петра Стефановића и осталих о томе: да се зарад исправке киселе воде у Приликама, срезу моравичком, окр. ужичком, изда из државне касе помоћ од 800 д. ц.

Предлог је упућен финансијском одбору.

Бр. 104.

Секретар Илија Стојановић чита предлог Петра Катића и осталих, којим се тражи:

1. Да се истера из службе сваки чиновник и то без пензије, који је под фирмом женином, или који пренаша своје имање на другог;

2. Да се истера из службе сваки чиновник, који учини злоупотребу ма и за један грош;

Упућен је законодавном одбору.

Бр. 105.

Секретар Илија Стојановић чита предлог Јована Бошковића и осталих, којим се тражи да се све цркве огласе за својину народну, јер их је народ градио, па да општина може располагати приходима.

Упућен је одбору законодавном.

Бр. 106.

Секретар Илија Стојановић чита предлог Аврама Јовановића и осталих. Предлогом се тражи да се укине 5. тачка уредбе о механама, необзирући се на то да ли су оне близу црква и школа.

Предлог је упућен одбору законодавном.

Бр. 107.

Секретар Илија Стојановић чита предлог Драгутина Ризнића и осталих, којим се тражи да се к члану 51. избор. закона дода: да при истрази због злоупотреба чиновника, нарочито при изборима, буду у комисији и по два посланика из скупштине.

Упућује се законодавном одбору.

Бр. 108.

Секретар Илија Стојановић чита предлог Јеврема Шолуновића и осталих, о пензијама чиновничким, по ком предлогу треба довести у сугласност члан 70. закона о чиновницима са члан 107. устава.

Упућује се одбору законодавном.

Бр. 109.

Секретар Илија Стојановић, чита предлог Јована Бошковића и осталих, о увидању чиновничких трошкова у срезovima.

Упућено је финансијском одбору.

Бр. 110.

Секретар Илија Стојановић чита предлог Јеврема Шолуновића и осталих о томе: да се уведе испит чиновнички за звање, које му се даје и то пред комисијом од учених људи и двојице из народа. —

Упућено је одбору законодавном.

Бр. 111.

Секретар Илија Стојановић чита предлог Јеврема Шолуновића и осталих о томе: да се испита овчарска бања стручно и да јој се да помоћ.

Упућено је одбору финансијском.

Бр. 112.

Секретар Илија Стојановић, чита предлог Димитрија Катића и осталих, о организацији стајаће војске, којим се тражи да се рок службе сведе на једну годину.

Упућује се законодавном одбору.

Бр. 113.

Председник јавља да је свршено с предловима и сад ће се прећи на интерпелације.

Секретар Панта Срећковић чита интерпелацију Петра Катића на министра унутрашњих дела, којом се протестује, зашто је узет у службу Марко Њволић, писар среза драгачевског, кад је раније учинио злоупотреба на 400 д. в.

Упућено одбору законодавном.

Бр. 114.

Секретар Панта Срећковић чита интерпелацију Николе Милосављевића на министра финансије, ко-

јом пита: зашто пограничним стражарима среза студеничког није повишена плата у талар, као што је урађено свуда пре три године, и да ли је то уштеда?

Упућује се одбору финансијском.

Бр. 115.

Секретар Панта Срећковић чита интерпелацију Петра Катића на министра грађевине, којом пита: зашто нису оправљене две ћуприје на путу од Крушевца до Караовца, у срезу трстеничком на реци пописској и врњачкој, кад је грађа довучена?

Упућује се одбору за молбе и жалбе.

Бр. 116.

Секретар Панта Срећковић чита интерпелацију Николу Милосављевића и Косте Пејића, на министра унутрашњих дела, којом питају, ко је овластито среске старешине, да сами разрезају на народ среске трошкове без кмета и одборника?

Интерпелација је упућена одбору финансијском.

Бр. 117.

Секретар Панта Срећковић чита интерпелацију Николу Милосављевића и Косте Пејића, којом питају министра финансије: зашто је зимушња пописна комисија уписивала у данак старце од 80 до 90 година, неспособне и убоге, кад су били ослобођени?

Упућује се одбору финансијском.

Бр. 118.

Секретар Панта Срећковић чита интерпелацију Јеврема Шолуповића, на министра грађевине због путова: од Јавора преко Ивањице до Пожеге, а

одатле за Београд преко Маљена, и од Пожеге преко Гојне горе у Горњи Милановац, на пита: зашто оба пута обилазе село Добриње историјски важно. Упућује се одбору за молбе и жалбе.

Бр. 119.

Председник јавља, да су дошла два нова посланика: Недељко Живадиновић за срез бутар-моравски, округа алексиначког и Теша Марковић за варош Лозницу.

На позив председника, секретар Илија Стојаповић прочита извештај одбора за преглед пуномоћја, који је нашао, да су пуномоћства уредна.

Скупштина усваја, а затим су оба посланика заклети у присуству господ. министра унутрашњих дела. —

Са овим је закључен састанак у 12 и по часова у подне, а заказан је у 3 часа по подне.

Председник,

Д. Ђ. Јовановић.

Секретар,

У. Кнежевић.

ПОДПИСНИЦИ:

Трив. Милојевић, Владислав Павловић, Ђорђе Милетић, Стеван Поповић, Ник. Кружевић, Радован Милошевић.

САСТАНАК XIII.

30. Септембра 1875. године.

ПРЕДСЕДАРА:

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР,

Урош Кнежевић.

Састанак је отворен у 3 и по часа по подне.

Присутни министри: Председник министарства министар унутрашњих дела, министар грађевина, министар финансије и министар правде.

Од посланика нико не осуствује.

Бр. 120.

По позиву председника, секретар Илија Стојановић прочита извештај одборски о неким изменама у закону о самоуправи општинској као и приметбе одборске.

За тим председник напомиње неке нове измене и допуне владине, које одбор није ставио у свом извештају, за то што их је усвојио.

Коста Спужић примећује, да се оваким читањем губи време, већ треба читати члан по члан па уз сваки где има, напоменути како владине, тако и одборове приметбе.

Пошто скупштина приста на то, председник упита, да ли има ко да говори што у опште о овом закону. Кад нико немаде ништа, секретар Илија Стојановић прочита трећи члан закона о општинама по старом и новом закону са приметбама.

Бр. 121.

На ово :

Вујо Васић примети да у 3. члану реч „погодити“ треба заменити са „договорити.“

Министар правде објасњава, да је погодба ствар свршена, а договор предходи погодби.

На питање председника скупштина усвоји овај 3. чл. по редакцији.

Јеврем Шолуновић упита само, да ли има какве разлике између селских и варошких општина, — нашта му није одговорено, пошто је ствар свршена. —

Бр. 122.

Секретар Илија Стојановић чита 4. члан закона о томе, кад се могу села, која састављају једну општину, раздвајати у засебне општине.

Бр. 123.

Мијајло Смиљанић пита : да ли ће о раздвајању решавати збор у случају, где 2—3 села од 200—300 пор. глава састављају једну општину, па вели, ако је тако, онда једно село од 100 глава не може нигда постићи своју жељу, јер ће га при решавању надвладати оних 200 глава.

Јеврем Шолуновић напомиње, да би требало законом одредити, колика треба да је општина, јер без тога умлажаваће се број општина, кметова, одборника, поротника и писара. На тај начин малене општине пропадају и не могу издржати трошкове. Трeбало би дакле да општина не буде мања од 300—500 глава пор.

Председник одговара да се тога не треба бојати, јер село кад види, да нема услова за образовање општина, оно је неће ни образовати.

Председник министарства објасњава, да ће власт државна, која решава о раздвајању, имати на уму то што каже г. Шолуновић, па где је немогуће, неће ни дозвољавати раздвајање. У осталом вели, због разноликости наших предела и положаја села незгодно је опредељавати, колико која општина треба да има становника.

Стеван Поповић вели, да свака општина треба да има бар 300 глава.

Аксентије Ковачевић потпомаже Смиљанића и вели да треба овај члан да се исправи, па да се дода *по вољи својих житеља*. Без тога, према чл. 3. и 13. по коме општински збор решава о раздвајању и спајању села у једну општину, једно село,

које хоће да се одвоји за се, или споји са другом општином, нигда неће постићи своју жељу, јер ће га надвлађавати бројем због осталих села.

Председник објасњава да ту ствар не решава збор, већ по чл. 13. даје се само миње, а министар решава.

Министар правде додаје, да ће село или општина, које се раздваја или спаја, изјавити најпре своју жељу општини са разложима. О томе донеће закључак збор, навести разлоге итд. на према томе ће решити министар.

Аксентије Ковачевић одговара, да овде није реч о општинама већ о селу. Како ће имати министар миње, незна, ал вели, требало би у закону означити, на који би се начин могла села одвајати од општина.

Министар правде вели, да посланик треба да учини предлог за измену.

Алекса Поповић вели, да је то лако. Село, које хоће да се одвоји, општина га мора пустити, које опет хоће да се споји, мора га примити.

Радован Милошевић каже, селу, које хоће да се одвоји, треба дозволити, по да не буде мање од 100 глава.

Милија Миловановић слаже се са Ковачевићем само би вели, требало ограничити број глава, као што каже Радован Милошевић, а не дати право министру да он решава.

Урош Кнежевић одговара, да се не може ограничавати број глава, јер образовање општина не зависи од тога, колико ће бити у њој глава, него зависи од имовног стања. Често једно село од 50

глава, због имовног стања, може бити способније да образује општину и да издржи све терете, него друга три села, и ако су већа бројем становника. Апсолутно је дакле немогуће, по главама образовати општину.

Петар Ђурички вели: немогуће је удешавати, колико да буде глава у општини стога, што су у више округа села раштрвана и удаљена по 2—3 сата. Кад им се неби дало да се раздвајају, тешко би им било. Но ако збор целе општине решава о раздвајању, онда се једно село не може нигда одвојити. Треба дакле да збор тог села решава, и то да се усвоји. Ако се при раздвајању села неби могла погодити о имовини, онда нек им реши избрани суд.

Аксентије Ковачевић предлаже да се учини измена код чл. 13. тачке 2. на да се каже: „по изјављеној жељи већине селских становника итд.“ наводећи, да је са тим чланом у свези овај 4. чл.

Председник напомиње, да се може учинити измена само таква, која би ушла у чл. 4.

Панта Јовановић вели, да изговора посланика види, да они хоће, да кад село изјави жељу о спајању или раздвајању, да то мора бити. Он вели, да то по уставу не може да буде. Устав је дао то право државној власти. У предлогу је лепо казано да село изјављује жељу. Збор опет по чл. 13. даје о тој жељи миње, а министар после решава. Зато он је за редакцију. У потврду свог миње прочита чл. 126. устава.

Илија Ратајац, каже: као што овај г. предговорник рече, то је тако и ја само... прекидају га и вичу довољно је.

Акс. Ковачевић доказује, да његов предлог није у опречи са уставом, јер село само изјављује жељу, а у члану 3. министру је остављено право да решава.

Ст. Поповић вели, кад у једној општини има три села, онда кад се једно одваја, треба га питати зашто, јер је било можда 30 година у заједници, па треба чути жељу и осталих.

Стојадин Радоњић вели, овде се не држи пословни ред. Једни дошли на говоре по шест пута као Ковачевић. Имамо ваљда и ми општине и срез. У предлогу је лепо казано, ја не знам шта хоће говорници.

Б. Ђоровић каже, да је јасно казано, да се села могу развојити у засебне општине по жељи својих житеља на онај начин, који је изложен у члану 3.

Јован Рајичић помаже Кнежевића и вели, врао је добро казао. Код нас каже има засеок Светлић од 60 глава. Ово је сигурно и богато, па може издржати и кмета и писара и све друго. Кад хоће да се одвоји нек му се да.

Илија Стојановић као извештач објасњава да је и одбор имао у виду то што хоће Ковачевић и Смиљанић, но га је у томе спречавао члан 126. устава, као што је лепо приметно Паута Јовановић.

Пошто је ствар довољно испрљена, председник поставља питање: ко је за чл. 4. онакав, као што је у предлогу владино, и као што га је одбор усвојио нек седи, ко је противан нек устане. Сви седе и тако је усвојен чл. 4.

Бр. 124.

Извештач Илија Стојановић чита замену чл. 13. о пословима општинског збора.

Бр. 125.

Прва тачка усвојена је без измена.

У другој тачки:

Акс. Ковачевић предлаже, да се у место речи „општинских“ стави „селских становника“ наводећи да то ни у колико није у противности са чл. 126. устава, јер збор даје само мњење, а државна власт решава.

Б. Ђоровић потпомаже Ковачевића, а такође и више њих од 12.

Радов. Милошевић вели, биће несреће, ако се пусти свако село, да за се образује општину.

Ђуричковић потпомаже Ковачевићеву измену наводећи, да се тако могу задовољити и села и општине.

Извештач П. Стојановић потпомаже владин предлог као уместан и вели, ако усвојимо оно што збор закључи, вређамо устав. Пего збор нека каже мњење, а министар ће решити.

Пошто је ствар испрљена и пошто је влада пристада на измену Ковачевића, председник је поставио питање: ко је за предлог владин са изменом Ковачевића нек седи, ко против нека устане. Нико не устаје и тако је усвојена ова друга тачка са изменом Ковачевића.

Извештач Илија Стојановић чита трећу тачку закона.

Урош Кнежевић примећује да у пројекту није нигди ништа казано о отуђивању покретних добара општинских, па држи да би добро било да се овде, где је реч о непокретности, уврсте и покретна добра (чује се: то је добро).

Председник, има ли кошта да примети на то, што је казао Кнежевић. Напомиње, да треба имати на уму, да има покретних ствари од врло мале вредности, а овдје је реч о збору, а не одбору.

Председник министарства, министар унутрашњих дела напомиње, да је у овој 3. тачци случајно изостало нешто, што је противно уставу. Зна се, да по чл. 90. тач. 9. устава, отуђивање непокретних општинских добара, одобрава државни савет. У пројекту казано је, да збор *решава* о отуђивању непокретности. Да неби било сукоба са уставом, треба још у тексту додати: „*по одобрењу државног савета.*“

Благоје Божић вели, кад висмо у стању да продамо општинска добра, онда не треба да их зовемо општинска, но државна.

Председник објасњава, да би се могли у овој 3. тачци позвати на члана 66. овог закона, где је предвиђено, да оваква отуђивања одобрава државни савет.

Јеврем Шодуповић примећује, да тај став треба да однадне, па да дође горе где се каже: „*даје мишљење*“

Милован Спасић вели, да је то предвиђено у чл. 66.

Председник чита чл. 66. који стоји у свези са чл. 13.

Милован Спасић опет примећује, да не може остати реч „*решава.*“

Коста Свужић вели, нашто опет стављати „*решава,*“ збор, кад му не вреди решење и кад је то противно уставу.

Председник министарства објасњава, да је најбоље да се позовемо на чл. 66. овог закона, што би и усвојено.

Затим се враћају на питање, које је покренуо Кнежевић.

Алекса Поповић, подпомаже Кнежевића и вели, да има и врло великих општинских покретности. Напомиње, како је ужичка општина, кад је вупила турска добра, имала на 2—3 хиљаде дуката камена, цигаља и т. д. зато треба да збор решава и о покретности.

Б. Ђоровић је противан и вели, да би са ситницама отишли далеко.

Урош Кнежевић објасњава опет, да има и покретности од замашне вредности, па пита, да ли је кукуруз општинска покретност или не? Најпосле вели, ако се хоће, можемо одредити вредност до које ће решавати одбор, а преко које збор.

Дим. Милојковић, противан је томе, и вели довољна је гаранција у томе што збор решава о свима грађевинама дакле и о материјалу т. ј. о покретности. Ако се изречно каже, да решава о покретности, онда се иде далеко и долази до ситница.

Председник министарства, министар унутр. дела вели: Не стоји то као што каже предговорник, да кад збор решава о грађевини, да решава и о материјалу па и о свима покретностима. Што је казао Кнежевић могло би се примити, јер као што је казао Поповић има покретности веће вредности од непокретности. Само требало би одредити већу вредност н. пр. за села преко хиљаду гроша да решава збор, а за вароши преко 100 дуката.

Војин Радуловић вели, да се узме до 3000 гр.

Председник пита: Ако скупштина усваја предлог Кнежевића, да ли би добро било да се стави да збор решава за покретности у селима преко 300 динара, а у вароши преко 1000 динара. Узме ли се мање, губе се толике наднице.

Васо Мацаревећ узима, да је мала цифра 1000 динара за Београд и друге веће вароши. У Београду вели има 4000 пор. глава. На збор треба да дође трећина те да ствар реши. Скоро nigда први пут не буде довољног броја, те се позивље збор и други пут. Нашто толика дангуба за ситнице. У Београду има 32 одборника. Људи су поштени, што да они не решавају. Ја сам дакле за то, да се узме већа цифра за збор, и то по пореским главама.

Председник предлаже, да се узме за селске општине од 300, за варошке од 1000, а за Београд од 5000 динара на више.

Међу тим вели, требало би да знамо, да то није где предвиђено, нарочито у дужностима одборничким.

Известилац Илија Стојановић чита члан 66. т. 6. Но пошто се не види, дато је одмора $\frac{1}{4}$ часа док је осветљена сала.

Председник по одмору напомиње, да је било мњења, да за покретности одредимо цифру, но г. Кружежевић приметио је, да је удесније, да одредимо по динар на главу, па по томе да се одређује вредност.

Н. Кружежевић вели: Не треба делити на вароши и села, јер има сеоских општина од 800 глава, а има их од 50 као и вароши од 300 глава. Према томе неразмјерна би била вредност. За то би нај-

боље било узети: кад вредност покретности прелази динар на главу пореску да решава збор.

Председник држи, да би требало узети више од динара, јер ће бити више штете по вајде.

Војин Радуловић вели, да се узме пет динара на главу, јер иначе већа је штета.

Сви пристају по пореским главама да се одреди. Неки вичу да се узме на главу по два, неки по три динара.

Новак Милошевић, за два динара, јер се зборови држе обично празником.

Милосав Вељковић је за један динар на главу јер његова општина има 800 глава, па ће бити много за одбор да решава о покретности, која вреди 1600 динара.

Шолуповић је за један динар а Гератовић за два.

Кружежевић разлаже, да се збор nigда не сазива за једну ствар већ за више, и према томе нема разлога, што неки кажу да ће бити више штете.

Ђоровић остаје за два динара.

Алек. Николајевић разлаже, да се не треба управљати по главама, већ одредити округлу цифру, јер је тешка ствар у томе, како ће да одреди вредност покретности онај, који сазивље збор.

Драгутин Ризвић, помаже Николајевића и вели овда би председник морао увек да одређује вредност.

Илија Стојановић вели: Да останемо онако, како је у 13-ом члану, а што се тиче покретности да је оставимо одбору и то под чл. 66.

Аксентије Ковачевић подпомаже Илију Стојановића, и вели да је најбоље ово питање распра-

вити код чл. 66. и оставити одбору ком смо дали поверење. Ако се остави збору тешко је. Сем тога, дошли би у сукоб са уставом у томе, што се хоће да именује чл. 89. и 90. устава.

Председник вели, да треба овде расправити то питање, осим ако се хоће да стави у дужност одбору то је друго.

Илија Стојановић вели, треба ставити питање о томе: хоће ли се узети да збор решава о покретности.

Урош Кнежевић одговара Ковачевићу и Стојановићу, да то није никакав разлог што они кажу да имамо одбор ком смо дали поверење. На тај начин не треба нам ни зашта ни збор, а после не доследно је да збор решава о покретности од 5 дуката а одбор о покретности од 1000 дуката.

Милутин Гарашанин побija разлоге Николајевића и Ризвића у оном где кажу да је тешко предвидети кад би се казало у селима треба 300 динара, онда би требала комисија да оцени, да ли вреди толико ствар, која хоће да се отуђи.

Паја Вуковић је за то, да се оставе збору само веће ствари као кукуруз, а остало да решава одбор.

Милосав Марковић вели, одбору је дато поверење нег он решава тим пре, што се ствари продају лицитацијом.

За овим председник, кошто је ствар исприљена поставља питање: ко је за то, да збор решава о продаји покретности нека седи, а ко је за то да одбор решава, а не збор, нека устане. — Већива устаје.

Дакле усвојено је, да о отуђењу покретности решава одбор, а не збор.

Известилац Илија Стојановић чита редом тачку 4. 5. и 6. овог закона.

Усвојене су све три тачке, само код 5. тачке Адам Богосављевић примети да реч „надзорна власт“ треба изоставити, па ставити: „надлежна државна власт,“ што је усвојено.

Известилац Илија Стојановић чита 7. тачку.

Министар финансије примети да у место „надзорна власт,“ треба ставити: „државна управна власт“ или „надлежна власт“ што је и усвојено.

Терзибашић вели, да за Београд треба узети 200 глава, те да могу сазвати збор.

К. Служић примећује, да су нејасне у пројекту оне речи: „кад му изјаве жељу и означе потребу.“ За кога је то меродавно? Да ли ће суд прихити ту потребу и ако неће да сазове збор, ко да реши?

Председник министарства министар унутрашњих дела одговара, да нема места Служићевој приметби. „Потреба“ и „жеља“ два су разна појма, суд мора сазвати збор, кад се најави да је потребан.

Шодуповић одговара, да је нејасан израз потреба, већ их треба означити (жагор).

Н. Кружевић вели, „потреба,“ боље је казати да означе „предмет.“ (Вичу: то је све једно).

Акс. Ковачевић разлаже, да је издишно ништа уметати у текст, већ треба остати при предлогу који је уместан, јер се најпре најави жеља па се после означава потреба.

Ал. Поповић потпомаже Спужића и вели, треба изрично казати „потреба збора“ особито за случај, кад би се мењао кмет те да мора сазвати.

Ђурчиновић вели, да је излишан сваки говор, већ треба остати при редакцији, кад се зна да суд мора сазвати збор.

Према томе на питање председника скупштина усвоји да остане по предлогу.

Терзибашић само напомену да за Београд треба 200 глава да изјаве потребу збора.

Алекса Поповић примети, да ли има 12 посланика да га помажу и кад га нико нехте помоћи прешло се је на даљи рад.

Бр. 125.

Известилац Илија Стојановић чита даље члан 14. закона.

Бр. 126.

Председник објасни, да је овим законом дато право гласања на збору свима поменутиим члановима, који су пореске главе, ма и неплаћали потпун данак грађански.

Б. Ђоровић примећује, да треба додати још, да немају право гласања они, који су упропастили своје имање на карте, коцку, пијанством и т. д. и који су осуђивани за крађу.

Алекса Николајевић пита, шта ћемо са онима који не плате за 2—3 године данак. То није предвиђено чл. 16.

Паја Вуковић одговара, да то има у закону.

Пошто председник прочита 16. члан старог закона усвојен је овај 14. чл. без икаквих измена.

Бр. 127.

Известилац Илија Стојановић, чита члан 18. закона.

Бр. 128.

Адам Богосављевић примећује да је мало једна трећина гласача за збор. Треба узети бар две трећине, јер кад људи знају, да се без њим може нешто свршити, неће да долазе на збор. Тим се њарод одучава од заузимања за општинске ствари, јер збор је народу школа, где се учи да позна своје право, да се учи општинској самоуправи, па и народној.

Коста Спужић одговара, кад тражимо самоуправу нема смисла претпостављати да нећемо долазити на збор. Излишно је дванут сазивати збор, већ једанпут, па колико их дође.

Акс. Ковачевић помаже Адама и вели, да је хтео говорити у истом смислу. Додаје само да је много две трећине гласача за збор, већ је довољно пола. —

Илија Стојановић, говори противно Адаму на вели: који су позвани треба да дођу, јер овим чланом није забрањен никоме долазак, могу и сви, а не само две трећине доћи. Неће ли они, пристају да ради трећина.

Терзибашић доказује како се зна из искуства да нигда на други збор није дошло више гласача но на први. За то је излишно сазивати збор по други пут.

Војин Радуловић говори у истом смислу и вели, зашто би дангубио?

Паја Вуковић одговара, да збор више пута ради позамањније ствари па је боље сазвати га и по други пут, јер ће више њих чути.

П. Ђуричиновић помаже то и вели, да се збор сазива и други пут, ако не буде довољно гласача.

Јеврем Шолуповић је противног мишлења и хоће да се одма реши ствар на првом збору, само треба збор одредити у празнични дан и означити предмет за решавање, па ће сваки доћи.

Н. Кружежевић напомиње, да је узалуд објављивати написмено, кад су сељаци већином неписмени (прекидају га).

Пошто је ствар исцрпљена председник постави питање: ко је за владин предлог нек седи, ко је против нек устане.

Устало их је само 4—5 и тако је чл. 18. усвојен по предлогу.

Бр. 129.

Известилац Илија Стојановић чита даље 19. чл. закона.

Бр. 130.

Војин Радуловић примећује где стоји да председава најстарији по годинама одборник, треба ставити: „*најстарији по служби*“, јер има више искуства.

Мијанко Смиљанић је за Војиново мњење или ког збор одреди.

Паја Вуковић вели: да то вреди за кмета.

Гарананић каже, да је тешко бирати најстаријег по искуству, јер се по селима обично бирају сви у један мах.

Терзибашин хоће да одбор бира кога хоће.

Илија Стојановић вели, ако се остави одбору, опет ће бити галаме око избора.

Алекс. Николајевић остаје при томе, да се бира најстарији по годинама. Тако бива и у скупштини, а то је народни обичај освештан практиком.

Милосав Марковић, вели: да остане као и до сад.

На питање председника скупштина усвоји овај 19. чл. без измене.

Бр. 131.

Известилац Илија Стојановић чита даље члан 20. закона.

Бр. 132.

Председник министарства, министар унутрашњих дела напомиње, да после речи „*закључак збора*“, треба додати реч „*оно*“ како би се мисао јасније исказала.

К. Спужић пита, шта ће бити у случају кад се поделе гласови по пола, па вели тада би требало да је председников глас решавајући.

Председник министарства, министар унутрашњих дела потпомаже то, па вели, у том случају најбоље је да она страна решава, на којој је председник.

Алекса Поповић пита, где ће се уставит то, што се збор одлаже због переда? Може се интересирати емет, па навалице више пута распуштати збор.

Председник министарства одговара, да људи ваљда неће бити толико разуздани, да и по други пут праве неред.

Јеврем Шолуповић потпомаже Алексу па вели, да проузроковача нереди ваља осудити да плати штету и даугубу.

Папта Срећковић наводи, да није право да једна половина грађана примора другу половину

на оно, што друга неће. Тим би се натурило често оно, што је неправедно. Што се тиче нереди, сваки воле наметан грађанин неће на другом збору правити неред, према томе ја сам за редакцију.

Илија Стојановић вели, ако ћемо се пуштати у појединости никад нећемо бити готови. Треба остати при редакцији.

Аксентије Ковачевић потпомаже Спужића и вели, по свима гласовима онде је решавајући глас где је председник. Без тога ствар се никада неби свршила.

Ђорђе Ђоровић потпуно се слаже са Ковачевићем.

Панта Срећковић одваја друге ствари од ове, на вели, овде се тиче свију грађана. Није мудро, да само један глас на једној половини убије расположење других грађана. Боље је дакле кад се поделе по пола гласови, сазвати други збор, за које ће се време обавестити људи и бити велика већина.

Алекса Поповић, потпомаже Спужића с тим, кад то правило вреди у скупштини, што неби и у збору.

Драгутин Ризнић потпомаже такође Спужића.

Пошто је ствар исцрпљена и пошто влада прими приметбу Спужића, то председник постави питање: ко је за владин предлог нег седи, ко против нека устане, (већина седи). И тако је чл. 20. усвојен са додатком Спужића.

На завршетку министар финансије изнесе један предлог скупштини, који се тиче подривских рудника. Он вели, мој је претходник издејствовао

указ, којим за те руднике тражи кредит у 36.000 гроша пор., т. ј. 24.000, што је потрошено преко лавског буџета и још 12.000 што је потребно. Шеф одељења вели, изненада ми је дао указ са актима. Ствар је у таком стању, да се мора одма решити, јер ће се разићи раденици. Истина не могуће је сад одма решити, но то јављам скупштини зарад тога, да скинем одговорност и сваке непријатне посљедице.

Милутин Гарашанин пита: је ли већ учињен предлог скупштини?

Председник одговара да није, но је спремљен.

Председник министарства, министар унутрашњих дела вели, потпис је на указу пређашњег министра, но господин министар морао је вечерас саопштити то скупштини с тога, да скине одговорност са себе.

Гарашанин каже, да промена личности министра не може бити узрок овој ствари.

Шеф одељења требао је да води бригу о том, и да представи министру да се раније учини предлог. —

Министар финансије одговара, да је изненадно добио акта о овој ствари без обавештења. Друго није могао радити ништа но да извести скупштину те да скине одговорност са себе.

Председник министарства каже, да ће о томе г. министар донети нов указ и предлог, а међутим телеграфом задржаће се раденици још који дан.

Министар финансије опет каже, да он тим само скида одговорност са себе, а скупштини оставља

да се размисли како ће се ова ствар моћи решити сутра.

Састанак овај закључен је у 7 и по часова у вече. Сутрашњи заказан је за 9 часова пре подне.

Председник,
Д. В. Јовановић.

Секретар,

Ур. Кнежевић

подинисници:

Трив. Милојевић, Владислав Павловић, Ђорђе Милетић, Стеван Половић, Ние. Крупежевић, Радован Милошевић.

САСТАНАК XIV.

1. Октобра 1875. године у Београду.

ПРЕДСЕДАВА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

У. Кнежевић.

Од министара дошли су: председник министарства, министар унутр. дела, министар правде и министар финансије.

Од посланика осуствују: Спасоје Тајсић, Милаш Милутиновић и Петар Шајковић, који су болесни.

Од посланика што су били на осуству дошли су: Ђорђе Миладиновић, Павле Самуровић и Димитрије Димитријевић.

Састанак је отворен у 9 и по часова пре подне.

Бр. 133.

Секретар Адам Богосављевић прочита протокол XII. састанка.

Панта Срећковић примећује да је предлог Адамов писао по стенографским белешкама, а остало је његово.

Крупежевић каже, да скупштина није окачествовала да су му изрази гробијански већ г. Панта.

У осталом протоколу је усвојен.

Бр. 134.

Председник јавља да је Јован Бошковић искао три дана осуства због болести сина. Одобрава се.

Бр. 135.

Известилац Илија Стојановић чита текст закона и то члан 21.

За тим чита тачку по тачку.

Тачка 1.

Симо Несторовић примећује да место речи „кмета“ боље је ставити „председник.“

Председник министарства, министар унутрашњих дела наводи да је боље оставити реч „кмет“ као народну, јер председник више је израз чиновника.

Стева Поповић вели кад има више села у једно општини треба знати, који је главни кмет.

Сима Несторовић остаје при речи наводећи да се добар домаћин каже кмет.

Председник министарства, министар унутрашњих дела вели, да кмет има управ две дужности. Он је и председник и администратор, реч кмет вреди за оба та појма.

Васа Стошић хоће, да се употреби реч главни кмет. —

Аксентије Ковачевић наводи, да је најбоље, да остане по предлогу, по коме најпре долази избор кмета, па чланова и најпосле помоћника. Неможе

се казати никако избор главног кмета и њихових помоћника, јер помоћници врше засебне послове у седима, које им суд наложи, а чланови заседавају с главним кметом. Поред тог реч „кмет“ употребљава се у целој Србији.

На питање председника за овим је усвојена прва тачка, само је из последњег стана по предлогу министра председника изостављен посљедни израз „по првоме одељку чл. 19. и т. д. до краја“ као излишан.

Тачка 2.

Ова је тачка усвојена без приметбе.

Тачка 3.

Јеврем Шолуповић примећује, да је рђава она реченица на крају и да би требало казати „док не стане гласача на збору“ а не док престане збор.

Урош Кнежевић разјасњава, да би се цео онај став могао скратити где се каже: кмет или ако се кмет бира најстарији члан суда и т. д. могао заменити са речи „председавајући“, а ко може председавати одређено је чланом 19. одговарају да је јасније овако.

Адам Богосављевић тражи да се изоставе речи којима се овлашћује одбор да позове државну власт зарад одржања реда, јер то је срамно за збор да се он само на заповест једног ћате стишава и умири, а не и на позив свога председника и одбора.

За овим на питање председника, усвојила је скупштина трећу тачку као што је.

Тачка 4.

Аксентије Ковачевић примећује да му је остало нешто нејасно, кад чл. 18. не може се враћати

зато нека остане у протоколу а то је: да и скитајући се цигани долазе у азбучни списак.

Председник министарства, министар унутраш. дела одговара да скитачи цигани плаћају арач, а не данак и по томе немају право гласања.

Алекса Поповић каже, да су и они уведени у грађански данак.

Председник министарства, министар унутр. дела одговара, да они плаћају данак, који се настане, а остали арач. Ко плаћа данак има право гласања, па био које му драго народности.

Никола Милосављевић примећује, да је незгодно гласати у један мах, за кметове, чланове, помоћнике, одборнике и заменике. Простом човеку не могуће је да у један мах гласа за толике људе. Зато сам мишлења, да се најпре изберу кмет и помоћници, па после одбор.

Миленко Петровић потпомаже га.

Аврам Јовановић пита шта ће бити по селима где незнају да читају.

Радован Милошевић потпомаже Николу.

Петар Ђуричковић говори против предлога Николиног и вели, ко је писмен записаће имена свију, ко није он ће упамтити.

Милја Миловановић потпомаже предлог Николиног а тако и Алекса Поповић који наводи, да је тешко упамтити толика имена, већ би сваки радио с листама, а ту може бити злоупотреба. Исто то брани и Илија Стојановић узимљући за пример општину која има 800 глава, у којој требају четир кмета, 16 одборника и 8 заменика.

Министар финансије напомиње да влада нема ништа противу тога.

Јеврем Шодуповић вели да треба најпре бирати одборнике па после кметове.

Живко Стевановић је зато, да се најпре бира кмет, па помоћници, а за тим одборници и заменици. Видели смо вели и овде да може бити злоупотреба. Било је њих 5—6 неписмени, па им је при бирању председника други записивао имена оних, за које гласа. Тако ће општински писари радити у општинама.

Димитрије Милетић казује, како се код њих бира 29 лица, и то најпре кметови, помоћници па одборници.

Милосав Марковић такође вели, да је немогуће гласати за све у један мах. Поред тога може се десити, да се избере за кмета онај, који се бира за одборника. Дакле најпре треба бирати кметове, за тим помоћнике, па онда одборнике.

Министар финансије разлаже да би најбоље било оставити збору да сам избере начин како ће бирати кметове и остале, дад т. ј. почесно или све скупа.

Пошто је ствар издриљена а и влада прима предлог да се бира почесно, то председник ставља питање: Ко је за то, да се најпре бира кмет с помоћницима, затим одборници и најпоследне заменици нек седи, ко је против тога нек устане.

Сви седе, и тако је усвојено да се најпре бира кмет с помоћницима, затим одборници и најпоследне заменици.

М. Терзибашић примећује, да таква редакција може остати само за села а за вароши и Београд

не. Ту треба оставити три дана па једног дана изабрати кмета, чланове и кметовске помоћнике, другог дана одборнике и трећег њихове помоћнике.

Председник пита имали 12 посланика да потпомажу предлог г. Терзибашића (чује се има).

Милован Спасић доказује, да је најбоље оставити то самом збору нек уреди како је најбоље. Ако не може свршити све једног дана нек продужи.

Милењко Петровић каже, да је најбоље да сваки засеок и село бира само за се свог помоћника, јер ако збор бира, онда ће из једног села бити два кмета, а из другог ни један.

Алекса Поповић говори исто што и Спасић.

Димитрије Милојковић брани мишење министра финансије и вели није добро одређивати 2—3 дана у застопце па оставити да се гласање једног дана сврши, па где се не може свршити нек продужи и сутра.

Јован Рајчевић је зато, да се по селима сврши избор за дан да људи не дангубе, а у варошима може бити и више дана.

Ранко Тајсић је истог мишења да се по селима сврши избор за дан да се неби одлагањем штетно народ а по варошима може бити онако, као што предлаже г. Терзибашић.

Известилац Илија Стојановић каже, да је најбоље ставити у тексту „два — три дана“ па где се сврши; а где не сврши, нек се продужи и другог дана. Тако ће се обухватити и предлог г. Терзибашића.

Бока свештеник вели, где се не може свршити нек се продужи.

Председник напомиње да је излишно стављати у текст „два, три дана,“ кад тамо стоји да ће гласање трајати, док не пристане збор.

Ђорђе Милетић вели, где се може свршити за дан нег се сврши, где не може, нетреба одређивати време.

Алекса Поповић примети да то може бити, но нада у 5-ој тачки треба избрисати оно где се каже „до пет сахата.“

Председник одговара да ће се о томе говорити кад дође ред. За тим прочита редакцију као што је написана и скупштина усвоји ту редакцију 4-те тачке са изменом у 3-ем одељку.

Тачка 5.

Известилац Илија Стојановић чита пету тачку као што стоји у пројекту.

Ђ. Боровић примети да у првом ставу треба додати речи „ако на зборишту неби било гласача, може одбор да каже да не прима више.“

Председник објасњава да је то предвиђено у другом ставу тачке пете.

Драгутин Ризнић налази да је кратак рок за селске бираче до 3 сата, већ треба до пет.

П. Буричковић је зато, да се реч „по селима до 3 сата“ избрише, јер сељаци доцне долазе, па да се каже: „да се гласа док има бирача на окупу.“

Алекса Поповић вели, нетреба ограничење у времену, него нег се продужава док се сврши.

Ранко Тајсић је за предлог одборски, јер сељак радо иде на бирање кмета и осталих.

М. Терзибашић вели, да треба одредити време, а не чекати до по ноћи.

Јов. Рајичић вели оно исто што и Тајсић.

Алекса Поповић напомиње, да се треба обаврети и на општини у ужичком округу, где сељак мора ићи по 6 сати даљине на збор.

Јеврем Шодуповић примећује да баш најпоштенији људи немогу да дођу на време, јер му треба обићи стоку, ливаду, њиву и т. д. зато и за села треба оставити до 5 сати.

А. Ковачевић каже, најбоље је казати, до залазка сунца, јер сељак нема сата. Што се каже да сељаци долазе рано није истина, јер сваки има посла изјутра, а чека се и на кмета, док он обиђе потрице итд.

П. Вуковић примећује, да некад сунце залази у 4, некад у 5 сати итд. зато је за редакцију.

М. Гератовић вели, да је давгубно за сељаке одређивати сат, већ треба оставити до залазка сунца, или до мрака.

П. Стефановић каже, да је боље до 5 сахата, него до залазка сунца, јер може бити облачно време.

П. Буричковић, осудио је против тога јер се сељак не може управљат, по сату и остане ли тако, кмет може врло лако изигравати закон и колико хоће казати да је сати, па по том удешавати и гласање.

Известилац Илија Стојановић, остаје при редакцији и вели, да је одбор имао у виду и то и до залазка сунца — што је казао у 9. тачки због ужег избора. Ако се остави до 5 сати, онда неће моћи да буде ужи избор. Одбор је мислио да ће сваки доћи на време.

Р. Милошевић је за предлог и вели: што се неки боје злоупотреба, ако се одреди време до 3 или 5 сати неумесно је. Законом је казано да нико не може бити изабран без савршене већине. Ко има већину изабран је па ма у колико сати. Оставити опет до залазак сунца незгодно је, јер се зими често несна, ни кад се рађа ни кад залази сунце.

Др. Ризнић вели, да треба оставити или до 5 сати или захода сунца, јер не стоји то да ће сваки доћи на време на збор. Што важе г. Шолуповић истина је. Сваки гледа да најуре сврши свој посао, па онда иде на састанак и једино трче одма, кад чују да капетан зове.

Милосав Марковић вели да се остане при редакцији, само да се дода до захода сунца, који су послушни они ће доћи за рана а који неће они и не долазе.

Р. Тајсић доказује да не може бити до захода сунца, зато што се не може да сврши ужи избор.

П. Ђуричковић објасњава противно Илији Стојановићу па важе баш зато, ако би наступно случај ужит избора треба оставити до захода сунца, те да не дангубе људи.

А. Ковачевић говори противно Р. Милошевићу па важе, шта ће бити ако до 3 сата не дође довољан број гласача, или потргне ко сат па важе сад је 3, те не дадне гласачу да гласа? Зато опет велим треба оставити до захода сунца.

Живко Стефановић вели, жао ми је што дангубимо. Што се тиче сељака знам да ће доћи рано сваки, чим чује да се бира кмет. Он неће доћи на пример, кад се зове да плати данак, да иде на кулук итд.

К. Служић каже, није цељ закона да се избор сврши што пре, већ што праведније и боље, а да буде праведнији биће онда, кад сви дођу на збор, а пре ће доћи, кад је дужи ров. Зато сам дакле, или да буде до 5 сати или до захода сунца.

М. Терзибашећ разлаже, како ће се у пракци повазати врло хрђаво, ако се у један мах бирају и кмет и чланови, и помоћници и одборници и заменици, онда ће сељак морати да седи три дана на окупу и да дангуби. Зато треба наредити да се једни бирају једне, други друге недеље итд.

Р. Кукић остаје при предлогу, јер ће вели, сваки добар домаћин свршити свој посао од 10—12, а најдаље два сата. Нашто да чека после до мрака.

Н. Крушежевић каже, кад би се бирао само кмет, могло би остати до 3 сата, али узмимо случај кад буде ужи избор, кад се бирају и одборници и заменици — онда је немогуће свршити све. Зато сам да се не бирају сви једног дана.

Даје се $\frac{1}{4}$ часа одмор.

Председник после одмора разлаже како су у дебати искрсла два главна питања. Једно је да ли да се долазак по селима ограничи до 3 сата, или до захода сунца, или до 5 сати. Друго је питање о томе: ако се избор не сврши једног дана, да ли да се продужи другог.

Сад вели председник да пређемо на прва питања. Ко је дакле зато, да остане по предлогу до 3 сата нека седи, ко је опет до заода сунца нека устане.

Устало их је 40, те тако је остало да буде по предлогу до 3 сата и тим је усвојен цео први став тачке 5.

Затим је прочитан и усвојен и други и трећи и последњи став тачке 5.

Бр. 136.

Извештај Илија Стојановић чита даље тачке: 67, 89, 10, 11, 12, и 13.

Усвојено је све без икаквих измена по предлогу. —

Бр. 137.

Извештај Илија Стојановић чита члан 23. закона, усваја се.

Бр. 138.

Извештај Илија Стојановић чита члан 24. закона о томе да се кмет, чланови и помоћници бирају на две године.

Драгутин Ризнић вели, да рок од две године не треба одређивати. Ако је кмет хрђав што да га тршим две године, а ако је добар што да га пуштамо. —

Ж. Стефановић је да буде избор на годину дана, на ако је добар кмет нека се бира опет. Буде ли једна година боље ће се старати.

А. Николајевић је такође за годину дана, јер се је вели искуством доказало, да су кметови чинили гране злоупотребе и да их је, кад се докопају власти, тешко било истерати. Буде ли кмет добар народ ће га опет узети.

П. Буричковић слаже се с Николајевићем и додаје да и с тога још треба бирати на годину дана, што кметство сматрају већином као кулук.

Тривун Милојевић је за редакцију т. ј. да буде избор на 2 године на вели: што каже г. Никола-

јевић да је тешко истерати кмета то не стоји. Законом је то предвиђено. Њих 20 могу сазвати збор на истерати.

П. Вуковић слаже се с Николајевићем у томе, тешко је било пређе истерати кмета. Али сада је то све чл. 70. предвиђено и хрђав кмет може се истерати у свако доба. Зато остаје при редакцији.

Р. Милошевић вели, не треба се плашити редакције, јер пређе зборови нису имали ову власт, коју сада имају. Њих 20 могу одма сазвати збор. Јован Рајичић потпомаже Николајевића.

А. Поповић је такође за годину дана, јер ће се кмет боље старати. Буде ли добар опет га можемо бирати.

Коста Спужић је осудно против сваког рока из два узрока. Једно с тога, што су кметове дужности многобројне. Он вели, мора да потрчи на све стране. Радећи тај посао, мора напустити свој и тако после године дана ми га пуштамо кући, пошто се је човек упропастио — а овамо је добар. Рећи ће ко да по чл. 25. опет може бити изабран. Истина може, али опет дође по неки истерани чиновник или банкротирани трговац на се протурити преко људи и задобије за се већину.

С друге опет стране за кметство, ниште се практично искуство, проћи ће и по 2—3 месеца док он сазна посао. Тамај се упознао, а ми га отпуштамо. То су дакле разлози са којих сам противу сваког рока. —

В. Радуловић је за редакцију предлога, јер се за пола године дана нека уватити посао.

Ивко Остојић вели, по мишлењу г. Служића иде се на то, да се кмет богати другу годину.

Н. Кружевић је за годину дана, па ако вели кмету буде штетно, може одступити ако би га поново изабрали. На тај начин неће се протурати за кмета сваки, а ко је добар, нигда пронасти неће.

Р. Кувић остаје при предлогу па каже, за годину дана не треба мењати ни чобанина, а камо ли кмета. Та за 5—6 месеци што каже г. Војин тешко је уватити и посао. Добром кмету мало је пет година.

А. Николајевић вели, кметско звање није никаква спрема за рад, већ је то морална дужност сваког грађанина. Кад се овако кметује по годину дана, поштеније ће се радити. Неће кмет имати нужде да угађа ни Петру ни Павлу, јер зна да је кмет за годину.

Ст. Радовић вели, боље је да кмет буде годину дана. Чим буде дуже он почне да врда и понале га.

Дим. Катић потпомаже Николајевића.

Нанта Срећковић вели, ово осећање, које је дубоко удивено у нама противу власти отуда је, што до сад није било рока. Стотинама их је казнило, док су збацивали кмета. Многи су пронасти. Али оставимо то, па да се упитамо, је ли боље бити члан скупштине три године или једну? То вреди и за кмета. Треба времена док се упозна с послом. Главни је дакле хоћемо ли власт и то јаку или хоћемо да се играмо с кметом. Буде ли кмет за годину гледаће да се ником не замери и ништа не ради. Ја би био мисле да буде за три године па ако је хрђав, лако га је истерати.

Известилац Илија Стојановић каже: ако гледамо на општи интерес треба бирати кмета на 2 године дана. Ако гледамо на интерес кмета, доста му је година. Остане ли дуже пашће у омразу и биће извикан.

Сима Несторовић разлаже, да се не може бирати кмет на неизвесно време, као што хоће госп. Служић, јер је то потрла практика. Што г. председник министарства каже, да у 28. чл. овог закона стоји да може служити најмање годину, то се не односи на овај члан, у осталом слаже се са г. Николајевићем.

Председник министарства, министар унутрашњих дела одговара Сими, да је то био само одговор на разлоге неких посланика што су казали да не треба да се обвезују.

Пошто је исцрпљена ствар председник ставља питање: ко је за владин предлог да се бира на две године нек седи, ко је да се бира на годину нек устане.

Вишина устаје, и тако је решено да се кмет бира на годину дана.

Бр. 139.

Известилац Илија Стојановић чита чл. 25., по ком пређашњи могу бити на ново изабрани, али се примити не морају док не протеку 4 године.

Милија Урошевић вели, да се онај, који одслужи, не мора примити.

Љивко Стефановић је против тога и вели, па тај би се начин изређали сви поштени људи, па би кметство спало на најхрђавије.

Милош Симић помаже Урошевића.

П. Буричковић брани предлог и вели, довољно је да се за 4 године не мора примити, а после мора. Јер би иначе дошли за кметове хрђави људи.

П. Срећковић вели, кад је био говор о збору и избору кметова, изгледало је као да сваки жели да буде кмет, а сад као да неће нико! Нисам зато да се ко може натерати да кметује или да буде одборник.

Председник министарства напомиње да не треба ову ствар брзо решавати. Треба добро размислити, јер ако не буде кметство обавезно, можемо остати без кмета.

Рава Кукић говори, да се сваки по истеку 4 године мора примити, јер и. пр. у општини од 150 глава у брзо ће се сви изређати, па ћемо остати без кмета.

А. Николајевић, одговара председнику министарства, да се не треба плашити да ћемо остати без кметова. Њих ће бити свагда.

Јов. Шолуповић брани предлог ако се хоће да нам за кметове дођу добри и поштени људи. Иначе доћи ће ред на хрђаве.

К. Спужвић каже, сама реч „мора се примити“ у члану 28. значи да му се не даје добро. Он ће се примити и послужити вако тако. А ако се не мора примити онда ће ваљан платити 120 талира. Зато треба повисити казна.

И. Стојановић додаје, ако се мисли да ће хрђави људи доћи за кметове, онда да се узимљу и из других села.

М. Урошевић напомиње, да се у варошима може наћи увек добри и поштени људи, па је лако. Но

у селима ако се не могу да нађу лако за кметове, онда нек се одвоје села од вароши, па за села да се мора примити.

Пошто је ствар исцрпљена довољно, председник поставља питање: ко је за предлог нек седи, а ко против нек устане.

Вишина седи и тако је предлог усвојен.

Састанак је тако закључен у 1 сат по подне а сутрашњи је заказан у 9 пре подне. Давас по подне да раде одбори.

Председник,

Димитрије Јовановић.

Секретар,

Урош Кнежевић.

ОПНОМОЖЕНИ ПОДПИСНИЦИ:

Владислав Павловић, Тривун Милојевић, Борђе Милетић, Стеван Поповић, Ник. Крукежевић, Радован Милошевић.

САСТАНАК XV.

2 Октобра 1875. године.

ПРЕДСЕДАВАО:

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР,

Урош Кнежевић.

Од министара дошли су: председник министарства министар унутрашњих дела, министар правде и министар финансије.

Од посланика нису дошли: Спасоје Тајсић и Цветко Мичић.

Састанак је отворен у 9 и по часова пре подне.

Бр. 140.

Председник јавља да још нису готови протоколи од прошлих састанака, те ће се прећи на дневни ред одма.

Секретар Панта Срећковић чита затим чл. 26. закона о бирању кмета и помоћника.

Секретар Илија Стојановић после тога чита приметбу одборску.

Бр. 141.

И влада и скупштина усвојише одборску приметбу у првом ставу.

Бр. 142.

Известилац Илија Стојановић чита даље чл. 27. о случају кад збор неби хтео да избере кмета, а тако ни одбор.

У једно прочита и одборску приметбу.

Бр. 143.

Усваја се са одборском изменом, на што пристаје и влада.

Бр. 144.

Известилац Илија Стојановић чита члан 28. закона.

Бр. 145.

Панта Јовановић примећује да реч „може дати оставку“ нема смисла, јер кад се по истеку године бира кмет онда хтео нехтео мора изићи.

Алекса Поповић каже, да се место речи „може“ стави „мора“ или „дужан је.“

Председник је за то, да се измени овај члан, јер се кмет бира на годину дана и по истеку године хтео нехтео мора одступити.

Пан. Јовановић предлаже ову редакцију: сваки, који је за кмета, члана или помоћника изабран мора саужити годину дана.* Сад речи: „по истеку ког времена итд. нех изостану на на место тога да се стави реч „но“ итд. све до краја.

Председник према тој исправци прочита редакцију целог члана, која би усвојена.

Бр. 146.

Известилац Илија Стојановић чита даље члан 29. о томе: ко може бити изабран за кмета, члана или помоћника.

Бр. 147.

Шолуповић примећује да је незгодно оставити тако. Овди вели каже се да могу бити сви изабрани који могу бити одборници, а у члану 52. казато је опет, да на збору може гласати сваки, који има непокретних добара. На тај начин могу купити прљушу за два дуката па сам добио право да будем одборник па и кмет. То је опасно. Заузеће места сама сиротиња. Зар у њима да има општина гаранције? С тога мислим да треба узаконити, да не може бити изабран нико ко нема у вароши имања до 500 дук. ц. а у селма до 100 д.

Председник одговара да ту ствар оставимо кад дођемо до чл. 52.

Шолуповић каже да тог члана нема у пројекту.

Председник одговара да ништа не чини. Ако га нема може се поднети.

Благоје Божић пита, мора ли се примити кметства, онај који је казњен са 120 талира, кад би га опет изабрали?

Председник напомиње да ће се о томе говорити при последњој тачци.

Радован Милошевић мишлења је, да за члана или одборника не треба бирати сваког, већ бар оне, који плаћају потпун данак.

Ђ. Ђоровић вели, да треба имати гаранције. Кмет треба да има непокретног имања од извесне вредности, иначе ће снасти све на безкућнике.

П. Ђуричковић тражи да се прочита члан 52. кад се на њ позивљу — што Алекса Николајевић прочита.

И. Стојановић вели, доста су судији богаташи, да дамо и сиротињи нека и она мало суди. Ако су сиротни могу бити наметнији, трезвенији и поштенији од богаташа.

Р. Милошевић, разлаже да је ово први закон за уставом, па не треба трчати тако брзо. Он вели да је зато, да сваки може гласати кад је Србин, а по уставу смо сви равни. — Дакле довољно је да сваки има право гласања, а не треба дозволити да се и цигани могу узети за кмета.

Милија Миловановић одговара, да чудно изгледа искључавати оне људе, које хоће општина да избере. Зар мало, вели он, има богатих људи, који су непоштени и по ансама леже, зар мало има богаташа који су кајишари; с тога сам за то, да може изабран бити сваки који има право гласања.

Павле Вуковић, доказује да је редакција овог члана довољна, јер није дато свакоме право, да може бити изабран, а гласати може.

Министар правде примећује, да сада није на реду чл. 52. и да ће се о њему говорити кад се дође на ред.

Ђ. Ђоровић одговара разлозима Милије Миловановића на вели, да је у једном селу један кмет потрошио целокупан данак зато што је слабог стања. Зато треба имати гаранције.

Панта Јовановић разлаже, да треба усвојити редакцију. Он вели, не треба се бојати тога, да ће непоштени доћи за кмета. То је одклоњено законом. Чл. 29. казано је да кметови могу бити они, који могу бити одборници, а чл. 52. да одборници могу бити, који имају право гласања и имају непокретних добара. Најпосле чл. 16. прописано је ко не може бити одборник и ко не може гласати. По њиховности правити разлике тешко је у пракци. Зато остаје за редакцију.

Васа Стошић тражи да се из чл. 52. избришу речи „има непокретних добара“ јер разлике нема између српских грађана нит ко може казати да је то имање извојевао на Косову.

Сима Несторовић остаје при редакцији и вели не треба правити разлику између сироме и богатог, јер сироманији може бити наметнији и поштенији. Кога општина избере нека буде.

Н. Кружевић је такође за то, да за кмета узима село оног у ком има поверења. До сад су већином узимали гесе, који су бивали уз власти. Не треба дакле ограничавати.

Акс. Ковачевић разлаже, да је изашно говорити, већ треба прећи на редакцију; слаже се са Несторовићем и Пантом Јовановићем на вели, кметство није монапол, те да се мора имати Бог зна каквог имања, већ је то морална дужност, која се може свагда одузети. У осталом о овој ствари треба говорити кад се дође до члана 52.

К. Спужић наводи да би се отешчала ствар ако би доносили поново предлог већ треба сад свршити. Кад је вели дато право гласања сваком, који плаћа грађански данак, тим је признато да може бити и одборник; сваки даљи говор излишан је.

М. Терзибашевић је одсудно противан томе, да онај, који не плаћа потпун данак, може бити вођа општине и кад није кадар да заради ни себи, а камо ли општини.

П. Буричковић је за то, да сваки може бити изабран, који има право гласања, — јер не дати то, значило би, дати му да оре, а недати да сеје. Нестина је што кажу, да у селу има више хрђави по добри. Хрђаво је дати једнима право, а другима не. Ја сам зато да остане по редакцији, а чл. 52. казано је ко може бити одборник.

Председник напомиње да овди није читање о редакцији већ о томе, треба ли сад о томе говорити, или код члана 52.

И на питање скупштина усвоји да се код чл. 52. поднесе предлог.

За овим известилац чита други став из чл. 29. који је усвојен, а изостављене су речи „или по чл. 27. постављен.

Чита се даље и 3. тачка која би усвојена с тим, да се избришу речи „влашћу постављен.“

Код 4. тачке председник примети да реч талир треба заменити са динаром.

Мил. Гарашанин пита шта ће бити у случају, кад онај који је двапут казњен, што се није хтео примити избора, буде поново изабран. Хоће ли се опет казнити?

Драг. Ризнић у говору Гарашанина додаје још и то, да би требало учинити поделу између вароши и варошица кад је учињена између села и вароши, па да буде већа казна за вароши по за варошице.

Акс. Ковачевић вели, да би требало додати к тој редакцији још и то: „после те друге казни избрани се не мора примити избора“ док не прођу 4 године од како је биран први пут.

Известилац Илија Стојановић вели, да је добра редакција, само треба додати; „да се после казни избрани не мора примити.“

Председник објасњава да је Гарашанин навео реч о томе, пошто кмет буде једном казњен, што се није примио избора, онда хоћели се примити доцније или не.

Мил. Гарашанин каже, да за таквога треба да се сматра као да је и одметовао.

Председник пита има ли 12 посланика да потпомажу предлог Гарашанина и Ковачевића.

Р. Милошевић примећује како ће се казнити избрани са 30 талира, кад он нема ни пет талира имања.

Министар финансије разлаже, да неби требало сматрати као да је одметовао онај, који се неће да прими избора пошто је казњен, јер врло често биће случајева, где се избрани не може да прими кметства са разних узрока у онај мах кад га изберу, а после месец два дана он би се примио, зато би требало редакцију друкчије штилизирати.

К. Спужић разлаже, да је цел општине, да има ваљаног кмета на пита, је ли та цел постигнута, кад се неће да прими избора, баш онај, који је ва-

љан; слаже се са Гарашанином и Ковачевићем, да се после четири године мора примити избора оно лице које је казниено што се није примило, само вели казни требала би да буде већа.

М. Гарашанин напомиње, да је г. Алекса означно, објасни значај његове речи и вели, да је законом наређено, да може бити биран и онај који је одслужно.

Б. Божић налази да је казни не сразмерна и да би требало одвојити селске и варошке општине од окружних.

Ковачевић примети да би требало учинити измену што се цифре тиче и место 5 талира 25 динара итд. Што скупштина усвоји.

Др. Ризнић као и Божић, мишљења је да се села и варошице одвоје од окружних вароши што се тиче те казни.

Кукић налази да је неправедно узети вароши и варошице у једно. Предлогом није узета одсечна цифра те да се ко мора казнити с највећом мером већ остављено је, да се може удешавати према месту и лицу.

Дим. Катић налази да би се промашио закон, кад би се оставило да се избрани за 4 године не мора примити, јер онда би се богатији извлачно, а сирома морао да служи. Зато је мишљења да се избрани не мора примити за годину, затим на питање председника скупштина усвоји да се додатак овај овако стави: онај ко буде казниен по други пут да се не мора примити избора за 4 године дана. После тога председник упита да ли има 12 посланика који потпомажу предлог Божића и Ризнића о томе

да се учини разлика између вароши и варошица што се тиче казни. Никто не потпомаже тај предлог и тако се прешло на даљи рад.

Бр. 148.

Известилац Илија Стојановић чита члан 30 о томе до ког степена сродства не могу бити заједно у суду кмет и остали персонал.

Бр. 149.

Председник објасњава да по уставу стоји до 4 степена, а овди је узето до 3 степена, међу тим Милован Спасић примети, да је у чл. 39. изостао један додатак одборски и то овај: да противу решења одборског нема места жалби.

На питање председника скупштина усвоји да се стави тај додатак, а затим се продужи дебата о чл. 30.

Ник. Кружежевић примећује, да по предлогу могу бити у суду кметови два рођена брата од стрицева. Зато треба узети до 4 степена.

Аксентије Ковачевић додаје још да се стави у предлог сродство по тасбини до другог степена.

Председник потпомаже то, да треба правити разлику, сродства по крви и тасбини.

В. Радуловић против тога је, јер вели има малих села и где су сви у близком сродству.

А. Јовановић примећује да су предлогом обухваћена сва сродства.

Р. Кукић потпомаже Ковачевића.

Пошто је ствар исцрпљена председник објасни да то одговара и уставном уређењу, што посланици предлажу да се узме сродство по крви до 4 степена,

а по тасбини до 2. степена. Што скупштина и усвоји и тако је са том изменом усвојена 2. тач. чл. 30. само Никола Крушежевић примети, да не треба правити разлике међу чиновницима, већ нека се узме за кмета и председник министарства кад мало пре пвемо правили разлику између богатих и сиромаха. Затим известилац чита 3. тачку која би усвојена па се пређе на последњи одељак овога члана где се говори да се онај, који је из каквих узрока одпуштен може бирати по нова тек кад истеку три године.

Ђоровић примећује да је пред изборе позбацивано много кметова, па пита, зар и они да не могу бити избрани.

Председник министарства одговара му, тога од сад не може бити, већ ће једино збор постављати и збацивати кметове.

И. Срећковић примећује, да додатак к чл. 30. треба избрисати до краја, јер нема смисла према чл. 25.

Кукић одговара, да то вреди за оне, који су отпуштени, а не за оне који су избрани.

А. Поповић слаже се са преде. минист., што се говора тиче Ђоровићевог.

Р. Тајсић зарад објаснења пита хоће ли овај закон вредити и за оне, који су досад позбацивани као што је у његовом срезу сад збачено 17 кметова по вољи полиције и решењем је базато, да не могу бити избрани за три године; њега потпомаже и Алекса Поповић.

Председник министарства одговара, да ће овај нови закон вредити и за те збачене кметове и да

они могу бити избрани, што нег уђе у протокол као објаснење.

А. Поповић тражи да се умете додатак у закон зарад јасности што многи усвајају, а потпомаже и Ђоровић.

Илија Стојановић каже, да треба избрисати последњи став овог члана као не нуждан, јер кметове бира збор, а не полиц. власт.

Преде. мин. разлаже, да не треба стављати то у закон, по у протокол као објаснење, па ће влада кад закон изиђе, расписом га растумачити свима.

А. Поповић то помаже с тим, да се и распис одма са законом разашље.

А. Николајевић разлаже, распис министарски није закон, нити тумач закона, и да је он против тога, јер садањи министар може тумачити тако закон, ал ће доћи сутра други кој ће окренути другиче зато вели, ја разумем да садањи закон вреди само за оне кметове, који су до сад збачени.

Председник министарства, министар унутрашњих дела одговара, да закони немају повратне силе, те по томе, што су год до сад радиле полицијске власти нада; с тога није нужно стављати то у закон, јер такво би правило после 4 године било излишно.

Терзибашећ тражи, да се на завршетку дода само ово: „од ступања овог закона у живот.“

Председник министарства остаје при томе, да ће се одма расписати властима како треба разумети закон.

Терзибашећ вели, као год што министар тумачи закон на пољу, тако ће и на штету.

Р. Тајсић предлаже, да се при крају додаду још и ове речи „по овом закону.“

Д. Матић налази да је боље тај уметак додати код речи отиуштен и то после, што скупштина и усвоји.

Председник разлаже да треба изоставити речи „из каквих узрока“ на се позвати на чл. 70.

А. Поповић налази да то није нужно, јер је јасно, кад се каже, „по овом закону.“

Коста Спужић доказује, да треба најпре расчистити то питање: је ли скупштина зато, да могу бити бирали за кметове и они који су пре збачени. Ако се то хоће, невидим гаранције у закону.

Известилац Илија Стојановић мисли, да последњи одељак треба избрисати сасвим, јер општине саме бирају и збадују ког хоће.

За овим председник поставља питање и би усвојено да остану речи „по овом закону“ као што је стављено у редакцију. За тим је дато $\frac{1}{4}$ часа одмора.

Бр. 150.

Секретар Илија Стојановић чита указ кнежев, којим се овлашћује министар финансије, да може поднети скупштини предлог, да се поред оних 24000 гр. пор. што је преко буџета потрошено ове године, може утрошити још 12000 гр. пор. на подринске руднице.

Бр. 151.

Предлог је упућен одбору финансијском као хитал. Међутим министар финансије објасни да ће наредити да се испита тачно тај рудник, и да се у будуће не чини толики издатак без одобрења.

Бр. 152.

Известилац Илија Стојановић чита прву тачку чл. 31. о присуству државне власти на општинским зборовима.

Бр. 153.

Милош Глишић примећује, да се у место речи „не може“ стави „не сме.“

П. Буричковић вели, да не треба власт никако позивати, нити да она сме долазити, јер ће онда испасти по старом да полиција кандидира ког хоће за кмета.

Др. Ризнић потпомаже Глишића, јер у редакцији није казано изречно „кад овлада перед да се позове.“

На питање председника скупштина усвоји ову прву тачку са изменом, коју учинише Глишић и Ризнић.

Бр. 154.

Известилац Илија Стојановић чита другу тачку, члана 31., а за тим тачку 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. и 11.

Бр. 155.

Све су ове тачке усвојене по предлогу без измене, само у другој тачци место речи „надзорна“ стављено је „државна.“

Код тачке 5. Буричковић и Милија Милова-новић приметили су да би поред речи писмено требало ставити и усмено — што је усвојено, а Војин Радуловић приметио је, да се каже „да власт мора дати жалиоцу уверење.“

Код тачке 8. А. Николајевић опет приметио је да одбор може одуговлачити ствар више месеци, зато му треба одредити рок, с тога је и одређен рок од 10 дана.

Бр. 156.

Известилац Илија Стојановић чита чл. 32. о заклетви кмета, чланова и помоћника.

Бр. 157.

П. Буричковић примети, да би требало заклинати тако и одборнике пошто они раде много веће ствари по суд.

Алек. Николајевић примети, да би место речи „председник“ требало ставити „кмет“, што се и усвоји.

В. Стошић каже, да место Н. Н. треба ставити у заклетви Милану М. Обреновићу IV.

М. Глишић каже, да треба изоставити речи „у црквеном окруту“ јер је то излишно, већ да може свештеник бити обучен у обично одеело с епитрахилем.

М. Смиљанић помиње то и вели, зашто свештеник да облачи цео окрут кад врши много већа чинодејства с епитрахилем и крстом.

Председник министар потпомаже исто мњење.

Јов. Рајичић говори противно Глишићу и Смиљанићу и вели, треба да је спреман свештеник, а не да није по механи на отуд да дође.

С. Поповић каже, да свештеник по парохији кад иде, носи само епитрахил, крст и требник. Зато треба јавити пону да донесе окрут црквени.

П. Буричковић разлаже, зашто да се овде заклетва врши у црквеном окруту, кад то не бива код судија осталих судова, којима поверавано част и пмање. Ко се вели не боји крста и еванђеља, тај се не боји ни окрута.

М. Глишић одговара Рајичићу на вели, ако пош и изађе из механе, одећа му неће избити пиће из главе, а што се тиче говора г. понз Стева, вели, да у сваком суду има крст и еванђеље те не треба носити.

Р. Тајсић је зато, да остане по редакцији, јер и ако се судије заклинју сада друкче не чини ништа, јер ми сада кројимо нов закон. Узмели се да је све једно био нов у одежди или не, онда он може навући и чакшире.

Д. Милојковић прото, налази да је брди излишан сваки говор. Редакција може остати вели, а може се и избрисати. Све једно је, свештенство има свој пропис по коме свршава заклетве и о томе скупштина неможе решавати.

Пошто је тако испријена ствар председник пита: ко је за то да се избришу речи „црквени окрут“ нек седи, ко је против нек устале, вишина седи и тако је усвојено да се изоставе те речи.

Бр. 158.

Известилац Илија Стојановић чита чл. 35.

Бр. 159.

А. Николајевић примећује да лекара треба да бира одбор, а не суд.

Предс. министар каже, да место речи „бира“ треба ставити „предлаже.“

Н. Милошевић мњења је да лекара и вилкињера бира збор.

П. Буричковић је за редакцију само да се додаду и општански служитељи.

И. Стојановић одговара, да се о служитељима говори у тачки 14.

М. Глишић напомиње да се место речи „бира“ не може узети реч „предлаже“ као што вели председник министар са тога, што се тамо говори и о писару.

В. Васић вели, да све званичнике треба суд да бира у договору с одбором.

Поповић помаже Вују и вели да писар није мала чиниеница, њему се поверавају акта, толике ствари итд.

М. Терзибашић одговара, да је недоследно и неумесно тражити тачност од председника, а овамо да му одбор намеће званичнике.

М. Глишић помаже Терзибашића, а тако исто и Рака Кузић, Тривун Милојевић и Милија Миловановић наводећи да је кмет одговоран за сав рад, па кад то стоји нек бира, ког хоће за писара, а лекара и инжењера нек бира одбор.

С. Несторовић је противан томе и вели, где год задире у општинско плаћање треба одбор да решава. Суд треба да предлаже све, а одбор да решава. Није ли добар писар нека суд предложи одбору да се збаци.

В. Стошић одговара, да је и он за то, али онда да кмет не одговара за тачност персонала.

Р. Милошевић напомиње како је као кмет имао писара, за ког је морао да плати недостатак, примећује да председник треба да бира, а одбор нек одређује плату.

Председник министар на говор Несторовића одговара да заиста одбор и води рачун о свима издацима. Одбор мора да зна за све трошкове и преко њега то иде. Зато се не треба бојати.

С. Поповић је зато, да писара бира одбор, јер вели из искуства се зна, да је кмет отпустио добра писара па узимао рђава.

Р. Тајсић вели, да треба писара да бира одбор, а не председник, јер сам видно, где се писар сукоби са свима кад зна да зависи само од кмета.

Ђ. Ђоровић је зато, да писара бира суд, а лекара и инжењера суд с одбором.

М. Урошевић пита, који су то општински званичници? Нашто председник одговара, да су то рачуновође, извршници, практиканти итд.

М. Миловановић одговара Несторовићу на оно где вели, ако је писар рђав нека предложи суд одбору да га збаци, па каже на тај би начин пронале опште ствари.

Ј. Шолуновић вели да суд треба цео персонал да предлаже одбору, а што се тиче одговорности зна се по закону да сваки одговара за своја дела. —

А. Ковачевић разлаже, да треба остати при редакцији, јер је вели члан 46. побројано много дужности, које снадају у круг општинског суда а одговорност кметову.

Б. Спужић каже како нема ни једне тачке, која брани председника. Кад је то, како можемо натурити председнику лице за писара па да он одговара за њ, зато треба остати при редакцији. Да се опет писар и кмет неби здружили и чинили зла, можемо се помоћи код чл. 70. и међ остале увретити и писара (чује се, врл добро).

Пошто је испрљена ствар председник раздваја ова питања :

1. Да писаре и друге званичнике бира суд, и
2. Инжињера и левара да предлаже суд одбору. —

Обоје усвојено је. Но председник примети да би ову другу тачку требало ставити под члан 66. где се говори о правима и дужностима одбора а не овде.

М. Гарашанин налази да је само предлагање неко право и дужност општинског суда, на кад је то, онда треба то уврстити овде међ остала права и дужности. Међутим вели, требало би сва одборска права груписати у једном члану, а сва, општинског суда права, у другом члану.

Председник наводи да је боље да се изложи чл. 66. где се говори о одбору.

Министар финансије вели, да се по говору г. Гарашанина може и овде нешто казати, те да се доведе у везу са чланом који говори о одбору.

Усвојено кад се буде дошло до чл. 66. да се тамо стави 2. тач.

Бр. 160.

Известилац Илија Стојановић чита 2. тачку.
Усваја се.

Бр. 161.

Известилац Илија Стојановић чита 3. тачку.

Бр. 162.

А. Ковачевић вели, да треба додати реч „и расходима.“

М. Спасић каже, да се стави још и „по решењу одборском.“

А. Николајевић пита, шта значи то „расходима.“

Изгледа као да значи изкључиво располагати без контроле одборске.

Председник министар и председник објасњавају да је буџетом одређено, колико се и наша има потрошити, а преко тога суд не може. То све стоји у члану 66. а само реч „располаже“ донста је не погодна.

А. Гавриловић примети да место речи „располаже“ треба ставити „рукује“.

Скупштина усваја то, но с тим, да се према тој речи изостави онај уметак „и расходима.“

Бр. 163.

Известилац Илија Стојановић чита тачку 4. 5. 6. и 7.

Бр. 164.

Усвојене су све по редакцији, само код тач. 5. додато је „и расходима.“

Бр. 165.

Известилац Илија Стојановић чита тачку 8. за давање сведочанства: о владању, имању, стању, сродству и личним односима.

Бр. 166.

Алек. Николајевић, тражи да се претходно прочита члан 8. о устројству општина, па да се говори.

Пошто председник прочита тај члан, Николајевић продужава говор и вели, нема гаранције оставити самом суду да даје уверења, јер ће тада

много зависити од расположења и нерасположења. Зато таква уверења треба, да даје суд у зговору с одбором.

Ал. Поповић и М. Марковић помажу Николајевића.

Д. Милојковић објасњава, да ће суд издавати сведочење о сродству где се тиче наслеђа, а не о степенима сродства зарад ступања у брак. Ако је то, држим, да суд за то није меродаван. Онда би се венчавали они, који се не могу венчати по закону, на основу таквих сведочења.

Д. Ризнић одговори да се не разуме да ће суд давати уверења о степенима сродства, већ просто да ли су род, браћа од стричева, тетка итд. где се то устрази.

Д. Милојковић објасњава, да су судови више пута давали сведочење у којој позитивно кажу, да нису у сродству. Може ли се уважити таква сведочења? Такве случаје је одбијам. За то су надлежне духовне власти.

Илија Стојановић мисли, да би најбоље било да се најпре претресе члан 8. па да се тамо поброји све, који су хрђавог владања, па онда се неби потрзао одбор за сваки случај осим где би био предмет веће важности.

Никола Крупежевић вели, да је боље и лакше одборнику да дође и сто пута, него пустити да пропадају људи. Има случајева где се ради човеку о глави, па ту треба дати сведочење.

И тако скупштина усвоји да уверења издаје суд у договору са одбором.

Затим пита председник има ли кошта да говори о уверењима, о сродству, што је предлог. Милојковића.

Аксентије Ковачевић вели, да остане као што је написано. Радње су подељене. Зна се шта је чије. Ако се ниште о степенима сродства, разуме се, надлежне су духовне власти, а у кривичним и другим предметима суд.

Б. Ђоровић, да се остане при редакцији.

С. Поповић примећује, да се никако не да суду, да издаје уверења о венчању.

А. Ковачевић разлаже, да је 8. тачка старог устројства врло важна. Тамо је који су хрђавог владања — треба да се обавестимо, а не да карактеришемо неке као рђаве, зато ту ствар треба оставити за сутра.

Председник вели, ако је жеља скупштине може се прећи преко ове тачке за сад.

Међутим јавља, да госп. Стојан Вељковић не може да учествује више у седницама законодавног одбора због посла у канцеларији. Зато треба избрати друго лице у одбор.

Благоје Божић примећује да треба да остане у одбору, јер владини посланици, који су учени и правници већином брже где се кроји закон, а овамо још хоће да излазе из одбора.

Затим председник закључи састанак у 1 сат по подне, а избор члана за законодавни одбор остави за сутра, кад је заказан састанак у 9 сати пре подне.

Председник.

Д. Ђ. Јовановић.

Секретар.

Урош Кнежевић.

подинници:

Трив. Милојевић, Стеван Поповић, Никола Крупежевић, Ђорђе Милетић, Радован Милошевић, Владислав Павловић.

САСТАНАК XVI.

3. Октобра 1875. године у Београду.

ПРЕДСЕДАВА:

Димитрије Ђ. Јовановић.

СЕКРЕТАР:

Илија Стојановић.

За министарским столом министри: унутрашњих дела, правде, финансије и грађевина.

Бр. 167.

Почетак седнице у 9 и по сати пре подне.

Председник отвара састанак.

Осуствују Милан Милутиновић и Живко Недић.
На окупу има их 106.

Протокол јучерањег састанка није готов зато се нечита.

Живан Јовковић тражи осуство три дана. Скупштина одобрава, а тако исто одобрава се три дана осуства Стевану Крстићу.

Бр. 168.

Милош Глишић управља питање на председништво да му одговори, зашто, из којих узрока и шта га руководи, да скупштинске седнице одређује овако лоције од 10 сахати и предлаже, да се одређују седнице у 8 сати.

Председник одговара, да и он дели мишљења предговорника, но то не стоји само до председништва, већ и до владе која треба да у седници присуствује, а ова је са послом оптерећена, те зато се тако и одоцњавају седнице, но да ће председништво о томе учинити договор са владом, и ако је могуће, гледаће се, да се раније седнице одређују.

Председник јавља, да је г. Стојан Вељковић јавно устмено, да неможе као члан у законодавном одбору учествовати, и предлаже, да се друго лице избере.

Секретар Срећковић прозива. По свршеном гласању, добио је Д. Матић 52, а М. Гарашанин 40 гласова, но пошто ни један није имао савршену већину, то је учињено уже гласање, и на овоме добили су, Матић 56, а Гарашанин 52, и по томе Матић оглашен за члана законодавног одбора.

Бр. 169.

Председник јавља, да се прелази на дневни ред и то на чл. 33. тач. 8. устројства општинског да се покренуто питање Димитрија Милојковића о сродству, и Александра Николајевића о измени чл. 8. т. 7. истог закона реши.

Димитрије Милојковић протојереј, у подужем говору објасњавајући, шта могу општинска сведочанства издана о сродству, учинити у случају ступања у брак, мишљења је, да сведочанства о сродству, нису меродавна за закључавање брака.

Петар Ђуричковић каже, да је законито, добро, корисно и за народ и свештенике, да се усвоји овако, како је предложено, дајући о томе више разлога. У овоме подпомаже га Аксентије Ковачевић, додајући још и то, да постоји закон о дрвеним властима, и кормчији и да овди неможе никакве злоупотребе бити.

Председник ставља на питање, усваја ли скупштина предлог као што је? (Скупштина усваја.)

Бр. 170.

Прелазни се на предлог А. Николајевића.

Алек. Николајевић чита чл. 8. т. 7. под а, б и в, где се говори о онима, који су хрђавог владања и затим чита чл. 349. прив. пост. и чл. 18. казнителног закона, и предлаже, да се речи под а, „проста преступлења“ избришу, а да се дода: „док се у права неоврате“. Тако исто предлаже, да се у тач. под в речи: „из недостатка доказа“, сасвим избришу.

Председник упућује Николајевића, да нов предлог о измени члана 8. поднесе, а овди ништа не смета, да се тач. 8. чл. 35. реши, јер што се доцније у чл. 8. т. 7. измени, обавезно је за чл. 35. тачку 8.

Николајевић говори, да остане, тач. 8. чл. 35. нерешена, док он предлог од чл. 8. не поднесе. У овоме подпомаже га Буричковић.

Министар правде у име владе изјављује, да учињени предлог иде одбору, јер пре претреса не може влада своју реч дати, пошто је ово једна важна ствар.

Председник очет изјављује да се ова тачка 8. чл. 35. може сад одмах решити.

Николајевић. Противан је овоме очет, и тражи да се не реши.

Рака Кукић тражи објаснење, а од своје стране предлаже да уверења која власти траже, даје општински суд у договору са одбором, а остала сам општински суд.

Председник. По тачки овој, сва се уверења дају у договору са одбором.

Рака Кукић, важе, да то није добро и треба то раздвојити по предлогу његовом.

Б. Боровић предлаже, да се оно позивање на чл. 8. изостави, и да одбору и суду на благоразумије.

Буричковић слажући се са предлогом Николајевића тражи да 8 тач. члан 35. остане сада не решена.

Председник министарства у име владе пристаје

Председник: Прелазимо даље о сродству и другим личним одношајима, хоће ли одбор са општинским судом, или сам суд уверења давати.

Аврам Јовановић објашњавајући да у општинама гди по десет села имаде, никако није могуће и одбор овде употребити, но предлаже, да сам општински суд издаје таква уверења.

Ав. Ковачевић противан је разлозима Аврама Јовановића, и изјављује да остане као што је решено, да се сведочанства у договору са одбором дају.

Рака Кукић остаје при своме што је напред казао.

Милутин Гарашанин тражи, да се она тачка о личним одношајима боље разјасни, јер као што је сада, може се од ње злоупотреба правити.

Милосав Марковић мишлења је, да се уверења у договору са одбором издају.

Д. Катић противан је овоме, и тражи да то врши сам општински суд.

Известилац Илија Стојановић, мишлења је, да не треба ни одбору ни општ. суду дати самовољу у издавању ових уверења, по треба у чл. 8. т. 7. цитирати сва дела, за која се грађанин као хрђавог

владана описати може. Па ако се бо у тим тачкама најде, нека се опише као рђав, а иначе не и свако друго благоразумије појединих одбити.

Терзибашић предлаже, да се гласање о хрђавом владању од стране одборника даје са белим и црним куглама.

К. Спужић мишљења је, да се уверења у договору са одбором издају, а о стању имовноме и осталом да сам општ. суд издаје.

П. Ђуричић слаже се са мишљењем М. Гарашанина, Илије Стојановића и К. Спужића.

Драг. Ризинић жели да се од дебате за сада престане, док Николајевић не поднесе предлог измена чл. 8. т. 7.

Председник даје на знање, да се прелази даље са читањем.

Известилац Ил. Стојановић чита тач. 9. која гласи: „9. уверава се, да ли се протоколи крштених, венчаних и умрлих уредно воде.“

Никола Милосављевић примећува, да то није могуће извршити, гд се општина састоји из више села. —

Аврам Јовановић: Пошто окружни протојереји врше преглед ових протокола, то је он противан, то исто право и кметовима дати и с тим, једном лицу два татора поставити.

А. Ковачевић даје примера да могу кметови сваки пут прегледати, на баш и онда, кад младиће за регрутацију уписују и из протокола изводе имена.

Председник ставља на питање: Усваја ли се ова тачка? Скупштина усваја.

Известилац П. Стојановић, чита 10. тач. која гласи: „Садејствује при попису житеља са државним властима, води тачно списак чланова своје општине, списак лица способних за гласање на збору, као и списак оних лица која су дужна порез плаћати.“

Председник пита скупштину усваја ли. Скупштина усваја.

Известилац чита тач. 11. која гласи: „чува сва општинска писма, акта, књиге и томе подобна.“

Председник пита скупштину усваја ли. Скупштина усваја.

Известилац П. Стојановић чита тачке следеће које гласе:

12., „издаје сведочанства о томе, да је когод жив, да се налази у општини и т. п.“

13., „управља општинском поштом, помоћу које стоји у општинској вези са другим општинама.“

14., „прима и одиушта општинске служитеље.“

Председник пита усваја ли скупштина? Скупштина се одазивље: „усваја.“

Известилац Стојановић чита, да се последњи став члана 37. укида и тако ће гласити: „оваки рачуни пишу се надзорној власти заједно са примедбама одбора о истим, ако би каквих било.“

Скупштина усваја.

Известилац јавља, да је 15-тој тачки додат: „прописује таксе механике односно пића, хлеба и т. д., у договору са одбором општинским. Скупштина усваја.“

Јеврем Шолуповић вели, да треба да се стави први став у дужност општинским судовима, да он

мора позвати општине, које имају права у потесима и утрвинама заједничког, те да заједнички решавају, доводећи ово у везу са предлогом додатка закону о потесима који је већ поднео, но пошто га је председник упутно да чека док се предлог реши, то је Шодуповић пристао.

Известилац И. Стојановић чита: Члан 38. укида се. Скупштина усваја.

Известиоц чита чл. 39. који гласи: „општински суд у варошима и варошицама, држаће недељно најмање два пута а у селима једанпут редовне седнице; и дине, у које ће се ове седнице држати назначиће јошт у почетку сваке године. Но осим ових редовних седница, може држати ванредне свакад, кад председник за вужно вађе и седницу нареди, или кад то одбор због натомиланих послова захте.“ Скупштина усваја.

Известилац чита чл. 46. који гласи: „председник општинског суда, осим означених послова, има још ово да врши:

1., Он прима и отвара писма на општински суд управљена, сви се послови преко њега достављају општ. суду, одбору или збору, и он је дужан све наредбе државне надлежне власти, саопштити општинском суду, одбору или збору, у колико коме треба да се то саопшти, и стара се о извршењу њиховом.

2., Он чува при себи општински печат, и удара га на писмена, што се од стране општине власти издају.

4., Он надзирава, да се сви послови у општини тачно врше, одговоран је за све неуредности, узима

на одговор оне, који неуредно, небрежљиво и нескрено одправљају послове и према томе, чини даље надлежне кораке.

5., „Председник општ. суда, може општинске званичнике дисциплинарно казнити увором или губитком плате до 8 дана, а општински суд може их казнити губитком плате до 15 дана, и уволити их са звања.

Дисциплинарну казну над општ. лекаром и инжињером, изриче општински суд, а увлања их са звања општински одбор, по предлогу општинског суда.“

Пошто су говорили: Смиљанић о другој тачки, да кмет неудар сам печат, — Ризнић да кмет не носи печат из суднице, — Ранко Тајсић, да се могу општински званичници жалити одбору кад их општ. суд одушта, и пошто је известилац дао своје објашњење, — Скупштина је усвојила овај 46. члан без икакве измене.

Известилац Стојановић чита чл. 47. који гласи:

1., „Председник, чланови општ. суда, кметовски помоћници и сви остали званичници општ. суда, не могу се удаљити из општине без пријаве и одобрења.

2., Општинском кмету, члановима суда и кметовским помоћницима, даје осуство до 10 дана општински суд сам, а до 6 недеља, по предходном одобрењу одбора.

Свима осталим општ. званичницима, даје осуство сам општински суд.

3., Ухитним и одлагање нетрпећим случајевима може дати осуства до три дана: председнику члан суда, који га по закону заступа, а председник чла-

новима општ. суда, кметовским помоћницима и свима осталим званичницима општ. суда.

4., Председника кад осуствује или је спречен, заступа у дужности по звању старији члан општинског суда.

5., Члана општ. суда, кад осуствује или је спречен, заступа кметовски помоћник, који није члан, или ако их је више, који нису чланови, онај ког одреди општ. суд. А кад нема општ. помоћника, онда члан одбора кога одреди општ. суд.

6., Кметовског помоћника који није члан општ. суда, кад осуствује или је спречен, заступа члан општ. одбора, кога одреди општ. суд.

7., Општинским званичницима, кад осуствују или су спречени одређује заступника општ. суд.

8., Ономе, који је одређен да заступа у дужности осуствујућег председника, или члана општ. суда, или помоћника кметовског, кад то заступање траје дуже од 15 дана, даје се накнада равна плати онога, кога одређени заступа. Накнада ова припада само онима, који неврше никакву другу платежну службу. Ономе, коме се даје осуство од дужности, или који је спречен у вршењу дужности због болести, тећи ће плата и за време осуства, а у свима другим случајевима осуства, због свога посла или због посла општинског или народног, који је нарочито плаћен, као и у случају осуства дуже од 15 дана, плата престаје.“ Скупштина усваја.

Васа Стошић тражи, да се и чл. 52. претресе, као што је јуче решено, ко може бити одборник.

Председник признаје, да је скупштина решила да се о овом члану говори кад се дође на ред.

Радован Милошевић предлаже у подужој беседи, да сваки онај, који плаћа подпун данак може бити одборник.

Јеврем Шолуновић у подужој беседи противан је да може сваки бити одборник и кмет, и предлаже, да може само онај изабран бити, који више има имања од онога што му се по закону продати неможе.

Адам Богосављевић чуди се, каква је то општинска самоуправа, кад хоћемо да прописујемо општини кога она може изабрати за кмета, а кога неможе. У томе подпомаже га Д. Катих.

Ранко Тајсић, одбија сваку сумњу од сиротиње, да је она непоштена, а у томе га подпомаже и Н. Кружевић.

Терзибашић одсудно говори да се ограничи ко може бити одборник.

Радован Милошевић по други пут у подужој беседи онет своди своје мишљење на то, да онај може бити кмет који плаћа подпун данак. У томе га подпомаже Алекса Поповић и Боровић.

Ан. Шумварац предлаже, да може бити онај одборник или кмет који има право бирати. У овоме подпомаже га Стеван Поповић, Драгутин Ризнић и Јован Рајичић.

П. Ђуричковић и Милија Миловановић усвајају редакцију.

Живко Чолић говори о шуми да одборници треба добро да чувају.

Терзибашић своди свој говор на то, да ако се усвоји, да може бити сваки одборник без ограничења члан 52., онда ће се испунити то да дође комуна.

Акс. Ковачевић предлаже, да се члану 53. дода: „но и они немогу бити изабрани, који подпун грађански данак неплаћају,“ — и с тим се избегава замена у чл. 52-гом. У овоме га подпомаже Војин Радуловић и Рака Кукић.

Председник ставља на гласање: „Ко је за то, да може бити кмет, члан, помоћник, одборник или заменик који неплаћа подпун данак од 6. тал. тај нека седи, а који је да може бити изабран и онај који плаћа мање од 6 талира тај нека устане. (Вишна седи).“

Скупштина усваја.

Даје се четврт сата одмора.

После одмора.

Председник чита указ Његове Светлости којим се министар правде овлашћује, да може на робинјаше јошт 192.500 гр. пор. за 1875. г. утрошити. Упућује се одбору финансијском.

Бр. 171.

Председник износи редакцију члана 52. „Сваки који има право гласања на општ. збору, и плаћа подпун грађански данак и има непокретних добара, може бити изабран за одборника.“

Милован Спасић противан је овој редакцији, а Паја Вуковић вели, да није у начелу решено.

Адам Богосављевић доказујући да није истина да онај који је богат мора бити и паметнији и поштенији од сиромашнијег човека, — навео је за доказ ове две пословице: дебело лепо, а богато мудро, и другу, која је неучтив израз и ово које се подигла дарма у скупштини, но пошто је Адам узео реч натраг, с тим је и вица престала и ствар свршена.

Коста Спужић, Алекса Поповић и Војин Радуловић, опет говоре о томе, да може бити кмет или одборник онај који плаћа подпун данак, наводећи за пример да има житеља који имају капитал или радњу на 5—600 дук. цес. али немају непокретних добара.

Јеврем Шолуповић говори за редакцију.

Известилац Илија Стојановић каже, да би се могло овако казати: „Који има непокретних добара, или сталну радњу,“ — и с тим се попуњава тражење Спужића, Поповића и Радуловића.

Миленко Петровић предлаже, да и они немогу бити изабрани за кмета или одборника који поред неплаћања подпуног данка, јошт само женино имање имају, и на женину или туђу фирму раде.

Милован Спасић предлаже ону исту редакцију као и известилац. У томе га потпомаже Ђоровић с додатком: „или није под фирмом,“ Алекса Поповић: „коју на своју руку ради.“

Радован Милошевић потпомаже редакцију Илије Стојановића.

Председник износи на редакцију: „Сваки који има право гласања на општинском збору и има непокретног имања, или има сталну радњу коју на своју руку води, а плаћа потпун грађански данак може бити изабран за кмета и одборника.“ Скупштина усваја.

Бр. 172.

Известилац чита чл. 53. тачку 1. која гласи: „немогу бити изабрани за одборнике:

1. Чиновници надлежатељства, који над општином непосредно надзиравају.“ Скупштина усваја.

Известилац чита тач. 2. која гласи: „општински званичници под платом, председник и чланови општ. суда, као и служитељи општински и других јавних надлежатељства.“

Димитрије Катић пита, зар могу и кметови бити изабрани за одборнике.

Ковачевић, кад се бришу речи: „учитељи јавних школа“ онда и они могу бити кметови, а они нису у стању да врше две дужности.

Алекса Поповић и Коста Спужић. Да кметови могу бити одборници одсудно су противни, а да се учитељи могу бирати, томе нису противни, пошто су то људи разборити и баш за такове послове потребни. Потпомаже их Петар Стефановић и Радован Милошевић с додатком, да ако дођу свештеници за одборнике, могу и учитељи.

Јеврем Шолуновић, што се тиче кметова и он се слаже са Алексом, али што се тиче учитеља противан је да могу бити одборници. У овоме га потпомаже Рака Кувић.

Димитрије Матић у подужој беседи разлажући целу за какву су учитељи, налази, да је одбор добро учинио, што је учитеље у ред осталих житеља уврстио и усваја редакцију одбора. Потпомаже га Драгутин Ризнић и Војин Радуловић.

Илија Ратајац противан је да могу учитељи бити одборници.

Сима Несторовић предлаже, да се реч „осим“ избрише и тад немогу бити кметови одборници. — Потпомаже га Милија Миловановић с додатком, да могу учитељи бирани бит

Петар Ђуричковић предлаже да се дода: „да учитељи не морају долазити у одбор кад им њихова школска дужност недозвољава.“

Господин министар просвете у подужој беседи говори, да и он није томе противан, да се могу учитељи за одборнике бирати, но с додатком, „кад им школска власт одобри.“ Наводи да има учитеља добрих, а има и слабих. Добрима, који се у својој дужности одликују, школска ће власт увек дозвољавати, а слабима неће и с тим ће се и слаби трудити, да могу ово право задобити. „Школску власт“ не разуме министра, већ ону коју жели по окружним варошима још ове године поставити.

Жљвко Стефановић противан је да могу учитељи бити одборници, јер свака општина гди се учитељ мешо није напредовала.

Известилац Илија Стојановић објасњава, да овим чланом 53. није општина приморана, да бира пона и учитеља за одборника, но ако има вољу.

Председник министарства, пристаје да се реч „осим“ избрише, јер донета нема смисла, да онај, који извршује наредбе и кога контролише одбор, да може бити сам одбор.

Председник износи редакцију која гласи: „општински званичници, председник и чланови општ. суда и служитељи општински и других јавних надлежатељства, не могу бити изабрани за одборнике, дакле који је за то нек седи, а ко је противан нек уставе. (Вишина седи).

Скупштина усваја.

Известилац чита 3. тачку која гласи: „сродници до другог степена закључно.“

Ако су оваки сродници случајно изабрани, старији по избору узима се за одборника.

Државни чиновници осим оних под 1. могу се примити за одборнике, само по одобрењу својих надлежних министара.

Никола Крупезевић примећава, да по овоме може рођени стриц и синовац да буду.

Известилац пита, да ли се ово односи и између кмета и одборника.

Скупштина објасњава да се не односи.

Председник ставља питање усваја ли скупштина трећу тачку.

Скупштина усваја.

Састанак закључен у 1 сат по подне, а заказан за сутра у 8 и по сати.

Председник,

Д. Ђ. Јовановић.

Секретар,

Илија Стојановић.

опуномоћени потписници :

Трив. Милојевић, Стеван Поповић, Ник. Крупезевић, Ђорђе Милетић, Радован Милошевић, Владислав Павловић.

САСТАНАК XVII.

4. Октобра 1875. године у Београду у 9 часова пре полне.

ПРЕДСЕДАВА :

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР,

Адам Вогосављевић.

За министарским столом : министар председник, министар просвете.

Председник објави да је на реду претресање тачке 8. члана 35. општинског устројства, по како

та тачка стоји у свези са тачком 7. члана 8. истог закона, то ће известилац законодавног одбора прочитати одборско мишљење о тој измени.

Бр. 173.

Пошто известилац прочита извештај,

Председник учини приметбу, да треба још додати : који су осуђивани за злочинства и преступења, која воде за собом губитак грађанске части док се не поврате у грађ. права ; но кад

Димитрије Матић објасни да се то разуме, јер су у редакцији стављене речи : „из користољубља учињена,“ — скупштина усвоји одборско мишљење, а с тим и 8. тачку чл. 35.

Бр. 174.

Илија Стојановић чита чл. 55. на који

Радован Милошевић примети, да сви одборници треба да служе по 2 године, на да се наново бирају и то не воцком, јер ће се тревити да извуку коцку и они које општина није рада да има више за одборнике.

Глишић пак остаје при том да вуку коцку, јер ће у одбору увек имати и стари одборника, који општинске ствари познају, на што скупштина усвоји члан 55. онако, како одбор предлаже.

Бр. 175.

При члану 58. узе реч

Глишић и предложи : да се у 4. тачци дода, да се учитељи и свештеници не морају примити избора, које скупштина усвоји.

Бр. 176.

Код члана 59. примети

Глишић да му је нејасно да се одбор попуњава заменицима, јер општина је заменика изабрала само за заменика, а не за одборника, и онда би изгледало, да га суд из једног звања премешта у друго, нашто

Илија Стојановић рече да се каже, привремено га поставља за одборника и тако скупштина усвоји предлог Глишића да се дода : а докле одбор заменицима попуњава број одборника.

Бр. 177.

Члан 60. скупштина усвоји с тим да се талари замене динарима т. ј. у селима до 50, а у варошима до 100 динара. Само што

Ризнић изјављује, да му је нејасно, који се узроци могу навести, па да се избора не мора примити. —

Боровић држи да неби требало да се прими избора за годину дана сваки, који је год важњен као год што је казано и за избор кмета.

Божић се слаже са Боровићем, јер овако кад се неби примио, шта би после било.

Шолуповић тражи, да се мора и после казни примити, јер би се богати откупљивали и избор би падао увек на сиромашне људе.

Бр. 178.

Члан 64. усвојен је без дебате.

Бр. 179.

При 66. члану

Дип. Матић предлаже да се прва тачка овако измени : да се годишњи буџет са садејством одбора

сачини и одобри. У том га помаже и Панта Јовановић.

Председник напомиње, да то што Матић предлаже, стоји у чл. 65, а Глишић наводи да о томе стоји у чл. 78.

Тачка под а, б, в, г, скупштина усвоји, а тако и тачка под бројем 2, при тачци 3. узе реч

Председник и напомену, како државни правобраноци заступају општинске парнице, како се због њих општине често не могу да поравнају, па предлаже да скупштина расправи и то, да општина при вођењу парница о земљи под шумом, независи од правителства.

Панта Јовановић наводи, да ово што председник наводи, нестоји у свези са овим, јер та је ствар законом уређена ; овде је питање, да одбор може одредити пуномоћника да општину пред судом заступа у свима парницама, зато је он за редакцију.

И тим би усвојена и 3. тачка.

4. и 5. усвојена је без дебате.

При 6. тачки узе реч

Ђуричковић и тражи да се стави већа цифра, да неби одбор за мало већу грађевину увек морао да тражи одобрење од државне власти.

Илија Стојановић упућује г. Ђуричковића на чл. 13. да о већим сумама решава збор.

Терзибашкић наводи пример, како по неке оправке и пр. кречење неке школе у вароши кошта можда 1000 дук. па зар није стидно и за такве маленкости сазивати збор.

Милија Миловановић каже, да не зна како је у варошима, но он се слаже са Илијом Стојановићем, јер и он је исто хтео Ђуричковићу да одговори.

Шодуновић наводи, да одбор у варошима може за сваку грађевину понаособ да решава.

Алекса Поповић одговара Терзибашићу, да се за веће оправке може помоћи и буџетом, а да се не мора за свашта збор звати.

Скупштина ту тачку усвоји по редакцији.

При тачци 7. узе реч

Алекса Поповић, тражи да раде и они, који никакав данак неплаћају и противан је томе да општински суд може ослобођавати од личног рада оног, који плати, јер на тај начин суд може кога за инат и да не ослободи, на га може принудити да сам лично ради, у том га помаже и Илија Стојановић.

Радован Милошевић пита, нашта су ове речи ако суд одобри. Зар да морам питати општински суд, хоће ли примити издичара место мене, кад ја знам да ће он боље од мене радити?

Председник објасњава, да ће се суд само онда питати, кад во нити даје за себе замену, нити хоће сам лично да ради, него хоће да плати.

Панта Јовановић говори, да је добра редакција, јер од плаћања данка изузети су само скитајући се цигани, а после овим се не узимљу они, који неплаћају потпуни данак.

Ђоровић је противан редакцији, јер ко неплаћа потпуни данак, он нема ни право гласања; нашто му Панта Јовановић одговори, да то по овом не стоји.

Милосав Марковић није за то, да се стави ко има право гласања, јер то право може и да се изгуби.

Ал. Поповић предложи, да се реч „теглити“ замени са речу „сносити“, које скупштина усвоји.

М. Терзибашић пита, да ли би се могло овде ставити и то, да и странци у Београду носе општинске терете и трошкове.

Председник министарства држи, да је сасвим умесно питање Терзибашића, али се то не може извршити, јер ће њихови заступници против тога да протестују, за то да се остави даљем раду владе, која на томе ради.

Никола Крупежевић пита, кад се чиновници и свештеници откупе од рада, ко ће онда њихов део рада на пример пута и т. д. да изврши? Зато је мишљења да се рад не замењује новцем, него личном заменом.

Скупштина усвоји целу 7. тачку по редакцији.

Тако исто 8. и 9. тачка би усвојена без дебате.

Председник предложи, да се овом члану дода и 10. тачка, која гласи: да се избере општински лекар и инжењер по предлогу општинског суда, коју тачку скупштина усвоји.

А. Поповић предлаже да се дода и ово: одобрава позајмице између појединих општина,

Председник јави да је овде место, где би се могла додати и 11. тачка о продаји покретности, а

А. Поповић предложи, да та тачка гласи: о отуђењу и позајмици покретних ствари.

Вуковић је противан предлогу Алексе Поповића, јер и сад једна општина другој може зајмити шта хоће, само ако има вере једна у другу.

Шолуновић каже, кад одбор решава о отуђењу покретности, разуме се да може и о позајмици решавати, јер и то је неко отуђење.

С тим скупштина усвоји 11. тачку да одбор решава о отуђењу покретних ствари.

Бр. 180.

Чл. 69. усвојен је без дебате.

Бр. 181.

Код чл. 70. узе реч

Сима Несторовић и примети, да су наши општински писари већином истрани чиновници, банкротирани трговци, зато тражи да и збацивање писара одбор предлаже збору, као год што се прописује за кметове и чланове.

Глишић неодобрава Несторовићу, да су наши општински писари онаки, као што он каже, него вели, то су већином добри људи и камо среће, да су нам сви чиновници као они.

Председник министарства вели, да овде није реч, какви су нам општински писари, него држи, кад одбор поставља писара, право је да га он и отпусти, а не збор.

Несторовић наводи, да само онај, који не живи у селу, тај незна да су наши општински писари такви, да ће завадити и два ока у глави, зато остаје при своме, да их онај и збацује ко их и плаћа.

Ђоровић напомиње, да је то питање решено, ко бира онај и поставља писара.

Ђуричковић вели, да је решено ко бира и поставља писара, али не и кога збацује и слаже се са Несторовићем о томе, какви су нам писари, и мисли да треба да их отпусти онај ко их и плаћа.

Ковачевић мисли, да би скупштина била недоследна кад би то опет решавала, јер је једанпут решено, ко бира писара тај га и збацује.

Председник изјави, да је излишан сваки даљи говор о писарима, јер о томе је већ једанпут решено. —

С тим би усвојен цео 70. чл. онакав, какав је одбор предложио.

Бр. 182.

Чл. 76. и 77. усваја се без дебате.

Бр. 183.

Код чл. 78. узе реч

Милован Спасић и пита ко се под речи „свака општина“ разуме, да ли општински суд или одбор, зато предлаже да се стави општински суд, место речи „свака општина.“

Панта Јовановић наводи, да је ово питање, о коме Спасић говори, већ расправљено.

Милован Спасић вели, да се из ове тачке не види ко саставља буџет, а ко га одобрава, јер под речи општина, може се разумети и одбор, па зар одбор сам и да прави и да одобрава буџет.

Председник наводи чл. 65. по коме одбор прегледа, измењује и одобрава буџет.

Скупштина усвоји цео чл. 78. по редакцији.

Бр. 184.

Члан 79, 80, 81, 82 и 83, усвојени су без дебате.

Бр. 185.

Код прелазног наређења узе реч

Ковачевић и рече, да је кратак рок до 1. Новембра, јер се до тог времена овај закон мора прештампати, свима општинама послати и прочитати.

Илија Стојановић предлаже, да се усвоји ово прелазно наређење, особито и кад влада томе није противна.

Служић предлаже да се реч „извршити,“ замени са речи „отпочети,“ јер смо једанпут признали да се сви избори по овом закону не могу за дан извршити.

Ризнић жели, ако је могуће да буде и краћи роб, јер ово је благодетни закон за целу земљу, па је рад да народ што пре окуси његов плод.

Глишић предлаже да ступи у живот кад га Кнез потпише.

Срећковић пристаје да овај закон што пре ступи у живот, али почем су многа наша браћа на граници, то изјављује жељу, да се избори без њих не предузимљу.

Скупштина усвоји прелазно наређење по редакцији. Затим

Председник унута и скупштини и владу, усвајају ли овако цео закон, на што се и скупштина и влада једногласно одазваше са: усваја се.

После $\frac{1}{4}$ часа одмора.

Председник јави да известилац законодавног одбора има о овом закону о општинској самоупрва да учини једно мало саопштење.

Бр. 186.

Известилац Илија Стојановић напомену, како је одбор учинио једну случајну погрешку, те је изгубио из вида неке речи у члану 76. које нису прочитане, а то су ове речи: „која би била противна материјалним законима и височајшим наредбама. —

Мин. преде. предлаже, да се ова ствар врати одбору, јер је врло важна, па неби ваљало о њој тек онако насумце решавати.

Николајевић мисли да ако се неуметне реч „материјалним,“ онда не само да немамо никакве сигурности у општинским стварима, него нам и сва наша самоуправа невреди ништа.

Пан. Јовановић држи, да треба да остане овако, као што смо решили, јер закон је закон, нема никакве разлике између постојећих закона, били материјални или формални.

Дим. Катић предлаже, да у чл. 76. остану само ове речи: општине и општинске власти стоје под врховним надзором владе, а остало све да се избрише, јер се зна, како ће влада преко надлежатељства вршити тај надзор.

А. Поповић предлаже да се ставе и речи: височајшим наредбама.

Панта Јовановић вели, да се у нашем законодавству неупотребљава више та реч: „височајше,“ на што

Алекса Поповић разлаже да није све једно: височајше наређење и наређење државне власти, јер прво означава законодавну власт, а друго може значити и наређења капетана и начелства.

Министар правде наводи, како о овој ствари не може бити дебате, јер влада није саслушана, зато предлаже да се врати одбору.

Илија Стојановић предложи да скупштина и одбор тај закон још данас сарше.

Бр. 187.

Почем је био исцрпљен дневни ред, то се по одобрењу скупштине пређе на друге неке ситније ствари.

Тако скупштина усвоји одборско мњење, да се село Добрње у окр. пожаревачком одвоји од среза моравског и преда срезу млавском.

Тако исто усваја се и одборско мњење, да се засеок Веселиновац од среза колубарског одвоји и дода срезу ваљевском.

Затим се читају ове интерпелације :

Бр. 188.

1, интерпелација Раденка Драгојевића на министра грађевине, зашто срез звиждски округа пожаревачког, оправља пут од Маркове крчме до Грабова, кад то место припада округу крајинском ?

2, интерпелација Петра Катића и других на министра просвете, којом питају, зашто митрополит и владике калуђере млађе од 40 година, знали министар за неморално владање неког игумана Пантелимона и хоће ли министар да поднесе предлог да се манастирске парохије предаду мирском свештенству.

3, интерпелацију Др. Ризвића на министра унутрашњих дела, којом пита зашто недопушта да у Аранђеловцу постоји и аманетна пошта ?

4, интерпелацију Јована Бошковића и других, којом питају министра председника да ли је што рађено по његовом предлогу, који је скупштини 1873. године поднео, да се стане на пут злоупотребама свештеничким и који је предлог дат влади на даљи рад ? —

5, интерпелација Ризвића, којом пита министра грађевине, да ли се пут од Бутлова до Аранђеловца сматра као државни, окружни или срески, — на ако је срески, ко га тако назва и по ком закону ?

6, интерпелација Жике Миленовића, којом пита министра унутрашњих дела, зашто неодобрава народу среза тимочког, да купи готову кућу у Новом Хану за среску канцеларију ?

7, интерпелација Шолуповића, којом пита министра грађевине, да ли му је познато, у каквом се стању налази стара римска камена ћуприја на реци Скранској близу Пожеге и мислили да предузме какве мере за одржање те ћуприје ?

8, интерпелација Арсенија Гавриловића, којом пита министра грађевине, зашто пут са Цера до Шапца није направљен и хоће ли наредити да се прави ?

9, интерпелација Димитрија Димитријевића, којом пита министра унутрашњих дела, зашто се канцеларија среза брзонаданичког из Неготинне непремшта у Штубик, кад је његов предлог о томе прошла скупштина унутрашњих дела на даљи рад ?

Затим се прочиташе ови предлози :

Бр. 189.

1, предлог Спужића и других да се свуда по варошима установе трговачки занатлијски одбори.

2, предлог Јована Бошковића и других о томе какве измене и допуне да се учине у уставу.

3, предлог Спужића о побољшању става учитељског.

4, предлог Петра Катића, да сви чиновници и пензионери најдаље за 30 дана од кад овај закон у живот ступи, тргну свој новац из страних земаља, где су га год под интерес дали, иначе да изгубе пензије и да се из државне службе отпусте.

5, предлог Шолуновића, да се отпочне земља убаштињавати према наређењу грађанског законика.

6, предлог Милије Миловановића и других да таније до 200 динара могу потврђивати сами општински судови, а таније веће вредности да потврђују само општински и окружни судови.

7, предлог Спужића, да кафеције ништа друго не смеју продавати осим кафе и разног фабрицираног пића.

8, предлог Аврама Јовановића и других, да се на свима брдовитим местима између постојећих караула, још по једна дода, и да се број стражара од 4 на 6 повиси.

9, предлог Спужића, да се у Шанцу установи виша женска школа.

10, предлог Петра Ђуричковића, да одсад постоји касарна у Алексинцу и да садашњи поштонски мост, који је подигнут ради проласка наше војске остане подигнут и у будуће.

11, предлог Новака Милошевића, да се зарад побољшања учитељског стања учитељске класе сведу на 5 класа тако, да је пета награђена са 150, а прва са 350 талира и да после 30 година службе учитељи добијају потпуну пензију.

12, предлог Спужића, да се никакав чиновник без његове молбе не премешта из једног места у друго, а хрђав и несавестан чиновник да се о свом трошку премешта. Тако исто и судија не може бити премештен, док му се кривица неизвиди.

13, предлог Петра Катића, да се погранични плот, карауле и грејање стражара одржава прирезом од свију данак плаћајућих глава у Србији.

14, предлог Жике Миленовића и других, да свака пореска глава плаћа бир свештенику по 3 гр. чар. на пола године.

15, предлог Арсенија Гавриловића, да се грађење путова и Ћуприја изнова надницама ради, или лицитацијом предузимачу даје, па да народ то прирезом плаћа, изузимајући сеоске и општинске путове.

Бр. 190.

По прочитању предлога скупштина одобри Ивку Остојићу осуство за десет дана.

Бр. 191.

Стошић пита, где су владини посланици: Недић, Живковић и Стојковић, на што му председник одговори, да су прва двојица болесни, а за Стојковића незна где је.

Ђоровић предлаже, да се позову, да најдаље за три дана дођу, иначе да им се место огласи за упуштено.

Бр. 192.

Глишић предложи и скупштина усвоји да се од сад вечитају цели предлози, него само изводи из њих, јер овако се много губи времена, а затим председник заказа седницу за после подне у 5 и по часова.

Продужево после подне у 5 и по часова.

Председник јави, да је одбор поново прегледао чл. 76. општ. устројства, зато да чујемо извештај одборски.

Бр. 193.

Известилац Илија Стојановић прочита извештај, који овако гласи:

Народној скупштини.

По одлуци скупштинској на данашњем састанку, законодавни одбор размислио је о ономе, како се има

разумети чл. 76. закона о уређењу општина, и нашао је, да се тај члан, а имено његов завршетак где је реч о „државним интересима или пословима“ има разумети у смислу чл. 130. земаљског устава, који гласи :

„Општинске власти дужне су поред општинских послова, да врше у својој општини и *државне послове*, које им закони опредељују.

Одбор је ово влади саопштио и она је на ово дала свој пристајак.

4. Октобра 1875. год.
у Београду.

Председник одбора,
П. Ј. Вуковић.

Известилац:

Илија Стојановић.

чланови:

Д. Матић, М. А. Глишић, Ранко Тајсић, Рака Кулић, Авсентије М. Ковачевић.

Петар Катић, Ђурђе П. Ђоровић.

Председник испричавши, бабо је текла ствар при решавању чл. 76. рече, да је та ствар већ решена, и да скупштина по 73. чл. пословног реда не може да опозове своје решење, па сад скупштина нека размисли и нек важе своју последњу реч.

Илија Стојановић доказује да ове речи : „државне власти, за државне интересе или послове,“ постоје у препису одборовом неизбрисане, одакле се сваки може уверити да је тако. И по томе одбор не иде на то да друго мишљење протури, но оно које је изреко, а ово исто тврди и влада.

Председник важе да незна, шта је одбор мислио по из стенографских белешака види се шта је казао.

Спужић је за то да полиција закључак општинске власти не може поништити, а то није ни мало противно уставу.

Милија Миловановић, мисли да је то питање решено јутрос и само је дато одбору да донесе редакцију. Зато је сваки даљи говор о томе излишан.

Алекса Поповић држи, да је овим чланом 76. остао закон о општинама исти што је и био, општине ће и одсад да служе полицији, која ће и даље чинити што јој је воља.

Николајевић доказује да треба из 76. чл. да се избришу ове речи: „само она закључења збора, одбора или општинског суда задржати од извршења, па и уништити, која би била противна постојећим законима или законитим наредбама власти,“ јер ако то остане, то ће полиција и даље моћи да чини своју самовољу.

Министар председник разлаже, да чл. 76. односи се на државне послове, а не и на општинске унутарње, а да ће се тај члан тако тумачити, видиће се из протокола, како га је скупштина разумела.

Урош Кнежевић предлаже, да се најпре сврши о томе, је ли чл. 76. решен или није, јер ако није, свршен, он има о њему да говори.

Председник одговара, да достојанство скупштине недопушта да износи стенографске белешке те да се види је ли чл. 76. решен или није, зато нека говори ко како може и зна.

Урош Кнежевић довазује, да над општинама држава мора водити надзор, тако је свуд у целом свету, па и у републиканским државама. По овом члану може и полиција да поништава општинска закључења, али како и збор може да чини незако-нитости, зато и њему треба контроле. Овде је по-грешка у штилизацији, зато он држи, да како прва надзорна власт даје своје разлоге, да тако и збор даде своје, па да о њима виша надзорна власт решава.

Ђуричић наводи члан 116. пословника, по коме скупштина у договору с владом може одсту-пити од пословног реда, као што смо по њему и од-ступили и ствар одбору вратили. Предлаже да се у овом члану поброје колико је могуће све ствари о којима општина неможе решавати и само решења општинска о тим стварима, да може надзорна власт уништавати.

Илија Стојановић вели, да се не избришу речи у чл. 76. као што их и влада није избрисала, па ће престати свака даља забуна око тога.

Тајсић доказује примером из досадањег скуп-штинског поступка, да и чл. 76. није решен, него да га треба сад решити.*

Несторовић предлаже, да се после речи задр-жати од извршења па и уништити, додаду речи : „која би била противна чл. 130. устава.“

Служић тражи да се код речи „упражњава тај надзор“ додаду ове речи : према 130. чл. устава.

Министар финансије напомиње, неби ли добро било да овај члан овако почиње : „државни инте-рес или послови, кад се врше општинском влашћу,

заштићени су државном влашћу и онда би било да држава не надзирава над општинским, него само над државним пословима.“ То мишлење потпомаже Служић, Милија Миловановић и Рајичић.

Бока Милетић, тим што смо последње речи у чл. 76. изоставили, тим смо баш ишли, да се тај члан измени тако, да полиција неможе више ути-цати у општинске ствари.

Илија Стојановић прочита редакцију одбора.

Милосав Марковић предлаже, да се усвоји пре-длог министра финансије.

Шолуновић такође усваја предлог министра фи-нансије.

Алекса Поповић држи, да и влада усваја пре-длог министра финансије, па зато не треба даље говорити.

Министар председник јави, да ће министар фи-нансије да напише редакцију.

Редакција гласи овако :

„Општине и општинске власти стоје под вр-ховним надзором владе, која преко својих дотичних надлежательства извршује и упражњава тај надзор, на основу кога она има права само она закључења, збора, одбора или суда општинског задржати од извршења, која би била противна постојећим зако-нима или законитим наредбама за државне послове (чл. 130. устава).“

Противу одлука дотичних надлежательства, ко-јима се закључења збора, одбора или суда општин-ског задржавају од извршења, може се збор, одбор или суд жалити дотичном министру, који ће, пошто ствар извиди, закључење збора, одбора или суда одобрити, или уништити.

Закључења општинског збора, одбора или суда извршна су, ако надлежни министар најлаже за 20 дана, од дана пријема закључења, ствар не реши.

Ако општинска власт неће да врши законе или законите наредбе државне власти или послове, државна ће власт принудити дотичну општину, да то изврши, или ће на њен трошак сама извршити.⁴

Пошто министар председник објасни, да по овој редакцији непосредна надзорна власт не може уништити закључења општинска, но их може само обуставити и на решење дотичном министру предложити, скупштина једногласно усвоји ову редакцију.

Председник нар. скупштине
Д. Ђ. Јовановић.

Секретар

Адам Богосављевић.

ОПШНОМОЋЕНИЦИ:

Тривун Милојевић, Стеван Поповић, Никола Крупежевић, Ђорђе Милетић, Радован Милошевић, Владислав Поповић.

САСТАНАК XVIII.

у Београду 6. Октобра 1875. године.

ПРЕДСЕДАВАО

Димитрије Ђ. Јовановић.

СЕКРЕТАР

П. Срећковић.

Од министара били су: председник министарства, министар унутрашњих дела Каљевић, министар просвете и црквених дела Бошковић, правде Марковић, министар грађевина Здравковић, министар финансије Јанковић и министар иностраних дела Павловић.

Састанак отворен у полак 10 сати.

Од посланика нису дошли на састанак: Новица Недић, Милан Милутиновић и Милан Топаловић.

Бр. 194.

Председник јавља да је на реду читање протокола састанка 12. 13. и 14. Секретар, који је радио те протоколе због својих послова није могао данас доћи, с тога ће их други секретар прочитати.

Секретар А. Богосављевић чита протокол 12. састанка, који је усвојен без приметбе.

Секретар Срећковић прочита протокол 13. састанка, на који учинише приметбе: Илија Ратајац, Јеврем Шолуновић, после чега скупштина усвоји овај протокол.

Секретар Стојановић чита протокол 14. састанка, на који учинише приметбе Алекса Поповић, Јеврем Шолуновић и Војин Радуловић, и овај протокол усвоји скупштина.

Бр. 195.

Председник јавља, да су на реду молбе за одсуство неких посланика.

Секретар Стојановић чита молбу Косте Радовановића, који тражи осуства на 10 дана, ради предстанка суду на рочиште.

И скупштина му одобри тражено осуство.

Секретар Стојановић чита молбу за одсуство Милана Милутиновића, који моли за 20 дана одсуства због болести. И њему скупштина одобрава одсуство за 20 дана.

Секретар Стојановић чита молбу посланика Милана Кнежевића, који тражи 20 дана одсуства због својих домаћих послова.

После говора неволно посланика, скупштина одобрава Милану Кнежевићу да може за 20 дана одсуствовати.

Бр. 196.

Председник позива скупштину да саслуша један указ, а секретар Стојановић прочита указ, којим се овлашћује министар финансије, да може поднети скупштини предлог: да се може издати до конца ове рачунске године 1875. министрима, који су указом од 26. Септембра ове године стављени на расподужење, нападајућу им суму од 8688 гр. пор., и тај издатак ставити у расход на терет готовине државне касе.

Овај се предлог по решењу скупштине упућује одбору финансијском.

Бр. 197.

Председник јавља, да се сада прелази на дневни ред и да је на реду предлог Илије Стојановића о проширењу круга општинског суђења, који је био пред одбором законодавним. Одбор га је претресао и донео свој извештај.

На питање неких посланика, да ли је влада пристала на тај предлог е. министар унутрашњих дела вели: да влада није усвојила тај предлог у појединостима, него је пристала на тај предлог у основу на ће влада на основу овога предлога поднети формални предлог.

Председник скупштине изјављује како и по закону, кад један предлог посланички буде примљен у одбору и скупштина га усвоји, не значи, да га она у појединостима усваја, него значи, да га у-

сваја у начеду, а после је право владино по уставу, да поднесе формални предлог.

Секретар Стојановић чита извештај законодавног одбора, који гласи:

Народној Скупштини!

Предлог Илије Стојановића посланика, и још 25 друга његових, поднешени о преустројству полицијске и судске струке, и проширењу делокруга суђења општинских судова, законодавни одбор нашао је: да овај предлог заслужује озбиљнијег проматрања, па за то га је свестрано расмотрио и за сада као неопходно нужно налази, да треба дати општ. судовима већи круг суђења, како по грађанској тако и по кривичној части, са обзиром на шару управу општинску, која је на јутрошњем састанку узаконена.

Са проширењем круга суђења по грађанској части, треба грађански поступац у нечему изменити, а на име §. 6. и остали у вези с њим стојећи.

Дакле §. 6. да се замени овако:

„Општински судови надлежни су:

а., да суде о непокретним добрима која по процени не прелазе вредност од 100 динара узимајући о наслеђству.

б., да суде дугове и све спорове до 200 динара.

в., да суде о службеностима пољским.

г., да могу парничаре равнати и за веће суме било о непокретностима, било о дуговима и покретностима, само кад парничари предстану суду и изјаве своју жељу.

д., да могу по сагласију парничара одобрвати избране судове до суме означене у тачкама а и в,

и наређивати кога се дана има суђење предузети и свршити.

§. 13. да се замени овако :

Општински судови примају и тужбе и одбране усмено, а писмене тужбе примаће само од странаца који нису из те општине, саслушавају парничаре и сведоке јавно, извиђају парнице просто, пресуђују и одмах пресуде исказују усмено и јавно и пресуде своје извршују сами.

Но пресуде изречене о непокретним добрима као и за предмете под *г*, §. 6., дужни су општински судови написмено парничарима издавати, а у осталим споровима кад парничар захте и прописну таксу плати.

Пресуде своје, ако би општински судови морали из непокретних добара извршити, имају се управљати по глави осамнајестој овог поступка и пошто тамо означене услове испуне продаћеду сами непокретно добро, и од суда окружног танију изискати.

§. 15. да се замени овако :

Противу пресуда општ. судова, дају се жалбе преко општ. суда, одбору општинском.

Општински судови на примљену жалбу издаваће реверс, кога су је дана примили.

Противу поравнења учињеног по тачки под *г*, §. 6. дају се жалбе надлежном првостепеном суду.

Противу изабраних судова за дела под *д*, §. 6. назначених, нема места жалби. Но избрани суд, дужан је за петнајест дана предати по један комад пресуде парничарима а један комад са осталим актима предати општ. суду на чување.

§. 17. да се замени овако :

Противу пресуда општинских судова, даје се жалба у свима случајима, гди парничар са пресуђењем по своје благоразумију није задовољан.

Изузећа су противу судија и овди она цета која су побројана у §. 52. овог закона за судије првостепеног суда, осим ако су парничари знали и пристали на суђење.

Тако исто и за сведока важи правило од §. 208. до §. 246. грађ. поступка.

§. 20. да се замени овако :

За разматрање и решавање жалби, довољно је три одборника, но да би увек овај број заступљен био, одредиће се уједно и два заменика, који ће по преопходној нужди осуствујућег заступати.

Овај одбор сматра се као апелација, и бираће их из средине одбора општинског у почетку свака три месеца, одбор по вишини гласова.

Овај одбор на своје обичном састанку узмеће жалбу жалноца са свима актима, и извештајем општ. суда у прегрес, и ако нађе, да је жалба умесна, вратиће дело општ. суду, са својим примедбама да по њима поступи. Ове прве примедбе обавезне су за суд општински. Нађе ли пак да је жалба неумесна огласиће пресуду општ. суда за извршину и противу овог решења, нема места жалби.

§. 23. да се замени овако :

Општ. судови наплаћиваће у ползу општине кесе од сваке губеће стране таксу :

а., на вредност спора 3%.

б., за издату пресуду 1 динар.

в., за разматрање у одбору 1 динар.

г., за мали печат по 5 пара динарски.

д., за сваки потрошени табак или штампани позив по 10 пара динарски.

§. 24. да се замени овако :

Ако општ. суд не би своју пресуду најдаље за 30 дана из покретности, а најдаље за два месеца из непокретности извршио, има места жалби одбору општинском и у том случају судије су одговорне за штету ако је њиховом кривицом што пропуштено учинити.

Рок се овај рачуна од дана, кад се је повериоц за извршење пријавио.

Поред овога одбор законодавни нашао је, да треба и §. 361. грађ. пост. као посве штетан за грађане укинути а у §. 368. заменити речи : „слаће се преко среског начелника,“ са речима : „слаће се преко општинског суда.“

У другом и трећем ставу речи : „срески начелник“ такође заменити речма : „општински суд.“

Осим овога по предлогу Стојановића требало би општ. судовима дати да суде и све иступе по кривичном закону. Одбор налази да је ово мишлење предлагача умесно и по народ корисно, зато од своје стране даје реч, да би суђење истуца требало пренети на општинске судове. По ако би се влада — што не сумњамо — ма из којих узрока овоме противила, онда одбор законодавни, бар у следећем тражи коначно разрешење, на име да се општинским судовима и по кривичној части делокруг суђења прошири, тако да се узакони да могу иступнике казнити до 12 дана затвора, и до 60 динара новчане казни, да могу судити крађе до 100

гроша, а преваре и утаје до 150 гроша са осудом и на полицијски надзор до 6 месеци и са овим би општ. суд у свима иступима у суђењу суделовао.

Најзад посланик Илија Стојановић у предлогу своје тражио је, да се укину среске и окружне садање полицијске власти, а тако исто и окружни и апелациони судови, на на место ових да се заведу срезки судови поред садањих општинских судова и касационог суда. У свима пак окружним варошима да се окружне штедионице заведу, а управа фондова укине.

Одбор законодавни полазећи са тога гледишта, што се од вајкада онажа потреба за именоване среске судове, и што садања реформа по свима струкама неодговара цели и духу данашњег народног живота, — дели мишлење са послаником Стојановићем и жели да се ова добра жеља у скоро оствари.

Пошто је пак реформисање од велике важности, то је предлог, а и одбор је мишлења да народна скупштина својим важним решењем позове владу да она о реформисању среских судова и укинућу окружних и среских садањих полицијских власти формални предлог идућој народној скупштини непременно поднесе : а што се тиче проширења дело-круга суђења општинских власти како по грађанској тако и по кривичној части, да народна скупштина позове владу, да она још ово-годишњој народној скупштини поднесе формални предлог у мери оној, коју је законодавни одбор у овоме своје извештају обележио.

Ово је све што је имао одбор о предлогу Илије Стојановића да говори, који говор износи скупштини

с молбом да га и она изводи усвојити и као хитан влади препоручити.

Влада је по овоме делу саслушана, и она је пристала у нечему да се прошири делокруг општинских власти.

4. Октобра 1875. год.

Београд.

Председник одбора,
П. Ј. Вуковић.

Известилац,
Ил. Стојановић.

чланови:

М. А. Глишић, Ранко Б. Тајсић, Д. Матић, Петар Катић, Ав. М. Ковачевић, Рака П. Кукић.

Пошто је председник скупштине у кратко разложио предлог Стојановића о проширењу општинске судске власти, скупштина усваја:

да се овај предлог упути влади као хитан.

Председник каже, да по свршетку ове ствари има свршених неколико мањих предлога, нека скупштина саслуша.

Бр. 198.

Секретар Ил. Стојановић чита извештај одбора законодавног о предлогу Драгутина Ризнића и других о измени члана 51. закона изборног. Извештај гласи:

Народној скупштини!

Предлог Драгутина Ризнића посланика и још неколико других његови поднешени у томе: да се чл. 51. изборног закона дода да може и скупштина од своје стране шиљати чланове у комисију, која буде ислеђивала жалбе противу чиновника због агитовања при изборима народних посланика; законо-

давни одбор претресао је, на једно из разлога у предлогу назваченог а друго и по убеђењу своје палаци да је овај предлог врло уместан и да би га требало овако усвојити: чл. 51. избор закона додаје се: „Кад скупштина нађе да је основана жалба противу полицајске власти, која је на избор утицала, онда ће из своје средине одредити 2 посланика, који ће при извиђају жалбе противу полицајских чиновника као контрола присуствовати. Ови ће по свршеном извиђају скупштини ако је ова на окупу — одма а ако није, кад се ова састане, поднети тачан извештај о томе извиђају. Ови посланици ако би ту дужност вршили после закљученог рада скупштинеког, имају право на 8 динара дневно, у име путног и подвозног трошка и овај трошак плаћа крива страна, иначе државна каса.

Законодавни одбор има част поднети народној скупштини по овоме свој извештај и умолити је, да она изводи овај додатак усвојити и позвати владу да још овогодишњој народној скупштини поднесе формални предлог на основу чл. 58. устава влада је саслушана.

2. Октобра 1875. год.

у Београду.

Председник закон. одбора,
П. Ј. Вуковић.

Известилац,
Ил. Стојановић.

чланови:

М. А. Глишић, Ђурђе П. Ђоровић, Петар Катић.

Кад сврши читање извештаја, Стојановић говори, да је одбор владу саслушао и да је влада казала, да ће у скупштини дати своју реч.

Министар председник на то изјави, да ће влада колико још ове године донети скупштини предлог о томе.

Скупштина усваја вако мишлење одбора о самој измени чл. 51. закона изборног, тако и изјаву владину о предлогу т. ј. усваја да влада поднесе измену чл. 51.

За овим председник даје четврт сата одмора.
После четврт сата одмора.

Бр. 199.

Председник министарства изјави у име владе ово: Мало час пред нама је био предлог Илије Стојановића и осталих и ја сам казао, да се предлог о проширењу суђења у општинским судовима усваја у начелу од стране владе; да се неби сматрало и оно што нести предлагачи предлажу о реформисању полицијних власти, које је у истом предлогу изложено изјављујем, да о томе влада није дала свој пристанак, него само за оно прво т. ј. о проширењу власти општинског суђења. Нека се тако разуме владина изјава на пристанак.

Председник скупштине јавља да су на реду интерпелације.

Бр. 200.

Секретар Стојановић чита интерпелацију Раденка Драгојевића и осталих, управљену на министра председника која гласи овако:

Интерпелација

на министра председника.

Свима је нама познато за једно питање које нас у скупштини, штампи и друштву јако занима.

Разне прилике или боље неприлике које су се десиле и које се лако понављати могу, тичу се тога питања, и догод се оно нерасправи на задовољство народа, дотле ће непрестано и државна управа имати не мало главобоље. — Питање то јесте државна служба, а на име државне слуге.

Од нас је овде далеко намера да према постојећем одношају државне службе — вређамо право што га влада има у постављању на државну службу, али један случај побуђује нас у интересу општег реда и доброг мњења о државној служби, — да учинимо овај корак.

У Београду при извесном министарству служи извештај господин од више година: код свакога је министра добар био и то нек му је на хвалу. Тај господин има два сина: један му се учи у Бечу о народном трошку и ако други сиромашни и даровити ђаци морају из београдске школе у практиканте, само ради леба. Други му је син прошле године нанео увреду нашем Кнезу и Скупштини. За ово је осуђен на две године затвора, па мислите ли да је тај господичић искусио горчину тамнице за своју размаженост? Не, он је одма чим је требао у апсу — добио државну службу још у београдској пошти са 200 талира, добио је дакле награду, добио је да може у дому оца свога седети, и даље чујте браћо! добио је на име квартира још 80 талира, а ми хоћемо да закинемо квартире онима, који у средини народа живе и службу врше.

Нама није намера да оцењујемо како тај господичић би опростен казни, али се усуђујемо овде управити на поштованог господина министра председника следећа питања:

а, какви су разлози могли да послуже, што је тај младић одма по опроштају за увреду владаоцу и народном представништву, — добио службу на још у најважнијој пошти нашој.

б, да ли није било пречих или заслужних кандидата.

в, мисли ли влада, да такво раздавање звања у државној служби безобзирно продужи; и ако мисли, онда по ком праву може се надати да ће државна служба бити одлично место у нашем друштву. —

г, по ком закону да поменути господичић поред награде са службом, добије још и 80 талира на стан и ако то постоји онда најзад.

д, да ли се тако обилато накнађује квартирење и другим државним служитељима и по ком закону?

6. Октобра 1875. год.
у Београду.

Народни посланици:
Раденко Драгојевић,
Владислав Павловић,
Ранко В. Тајсић,
Другутин М. Ризнић,
Илија Ж. Мојић.

Министар председник изјављује, да почем интерпелант није именовано лице у интерпелацији, не може ништа за сада рећи, но нека интерпелација иде одбору, где ће интерпелант именовати лице и тек онда он може извидити ствар.

Многи чланови скупштине захтевају да интерпелант именује лице о коме се говори у интерпелацији, првопотписани Драгојевић јавља, да је то

син Јована Протића, рачуновође министарства унутрашњи дела.

Скупштина усвоји да се ова интерпелација упути законодавном одбору.

Секретар Стојановић чита интерпелацију Раденка Драгојевића, управљену на министра унутрашњи дела о вожењу дрва среским канцеларијама. Интерпелација гласи:

Интерпелација

на министра унутрашњих дела.

У многим крајевима наше отаџбине, по некој одавна укоренејој праксици, народ наш и данас кулуком довлачи дрва не само за огрев среских канцеларија, но и за огрев становова среских чиновника, па ови после као из милости плаћају доносиоцима по 5 гроша од кола, а многим се и не плати, или што се у госноде одма ситно није третило, или што ови нису код куће, кад им се дрва донесу итд. — па после кад сељак поинште, дешавало се бар у срезу звиждском да госнода непризнају дуг, а сељак нема образа да се парнички за 5 гр. и тако се народ наш и у овој прилици штети на сасма невин и несиретан начин.

Осим тога, ова дрва која се из општинских шума секу, — неподлежу никаквом ограничењу шумске уредбе, него се секу од реда и бирају се чиста и здрава дрва, која се лако цепају, па и ако је осталим сељацима и за најпужније потребе домаће искључиво забрањено сечење у појединим општинским шумама.

Питам господина министра да ми каже зна, ли за наведени случај и ако зна, по ком закону дозвољава да се тако ради, и најпосле мислили и кад овоме злу да стане на пут.

6. Октобра 1875. г.
у Београду.

Раденко Драгојевић,
нар. посланик.

Скупштина усваја да се ова интерпелација упути одбору за молбе и жалбе.

Секретар Стојановић чита интерпелацију Петра Катића на министра просвете и црквених дела, која гласи:

Интерпелација

на г. министра просвете и црквених дела.

Дознао сам да је у конзисторији епархије ужичке постављен калуђер за члана конзисторије баш у оно надлежатељство ће се решава о брачним парницама, што исти има 400 талдира плате.

Дознао сам да калуђер не може решавати о брачним парницама, а то је ваљда зато што је се одрекао своје фамилије, а и мирског света када је се примио чина монашког.

А дознао сам и то, да је владика поставио за почасног члана једног попа из Чачка, који ће морати без икакве награде или љу рећи плате седм сати далеко долазити у Карановац да решава брачне парнице, уместо калуђера.

Ово питање управљам поглавито тога ради што ми је сасвим чудно, да се једном калуђеру може поверити она дужност, у коју не сме он по закону да суделује, нити пак може имати решавајућег

гласа и што овај калуђер стоји на штету народа, као члан конзисторије, јер конзисторија мора увек да чека да се послови односно брачних парница намноже, па тек доцније зове почасног члана из Чачка да реши брачне парнице. И напослетку што је овај калуђер спречио рад те се брачне парнице немогу фришко да решавају, јер су се до сад брачне парнице повлачиле по две три године не решене и што онај који се тужио конзисторији мора пропасти чекајући њено решење.

Питам господина министра је ли му је то познато и има ли каквих законских наређења о томе.

Ако ли пак има законских наређења да калуђер може запремити место члана конзисторије, пошто је ово по народ штетно, хоће ли г. министар поднети пројект закона од стране владе јошт сада да се то зваље члана, односно калуђера са свим укине и калуђер се упути у манастир да у својој ћелији живи као што је то њихова установа, чега је се он примио. Ако ли пак неће а оно зашто?

3. Октобра 1875. г.
у Београду.

Народни посланик,
Петар Катић.

Министар просвете и црквених дела одговара, да му није позната ствар. Мислим да могу примити интерпелацију, а да се и не упућује одбору и да љу на исту кроз два три дана одговорити.

Скупштина усваја да се преда иста интерпелација г. министру просвете.

Председник скупштине јавља да има неколико предлога за читање:

Мијајло Смиљанић говори, да се предлози не могу целокупни читати, него треба секретари да просто реферирају, па те реферате да скупштини читају, јер вели, тако је скупштина решила.

Председник говори, како за данас секретари нису имали времена спремити реферате, а у будуће чиниће се увек по скупштинском решењу.

Бр. 201.

Секретар И. Стојановић чита предлог Мијајла Терзибашића и осталих, о страним подацима, да плаћају варошке трошкове и на предлог председника скупштина усваја, да се овај предлог упути законодавном одбору.

Секретар Стојановић чита предлог Јеврема Шолуповића, да се члану 10. закона о потесима, дода један додатак.

Скупштина усваја да се овај предлог упути законодавном одбору.

Секретар И. Стојановић чита предлог Арсенија Гавриловића и Симе Секулића о механама и кавама и о вихном грађењу преко законом одређене мере. —

Председник изјављује, како су јошт неки посланици учинили предлоге у овом смислу, то да се овај предлог придружи истима и да се упути законодавном одбору, што скупштина усваја.

Секретар И. Стојановић чита предлог Мијајла Радовановића, да се отвори у Параћину реална школа. По решењу скупштине овај се предлог упућује финансијском одбору.

Секретар А. Богосављевић чита предлог Димит. Катића и осталих о правичнијем плаћању порезе и да плаћају порез и манастири на своја добра.

По решењу скупштине овај се предлог упућује финансијском одбору.

Секретар А. Богосављевић чита предлог Ник. Крушежевића и осталих: да држава све своје земље општинама у чијем је атару и заваима или другим околним општинама по процени вештака уступи. По решењу скупштине овај се предлог упућује одборима законодавном и финансијском.

Ђурђе Ђоровић чита свој предлог о безбедности имања и о томе да се сматра за опасну крађу и крађа волова, као и о томе, од колико до колико коштања, шта да се сматра за опасну крађу.

Секретар Стојановић јавља, да је у истом смислу поднео предлог и Јеврем Шолуповић, па треба, вели, да се овоме придружи.

И скупштина усваја да се упути законодавном одбору.

Секретар Илија Стојановић чита предлог Петра Стефановића, да има при сваком карантину, састанку и ђумруку путни објава, да се могу издати трговцима. По решењу скупштине овај се предлог упућује одбору финансијском.

Секретар Илија Стојановић чита предлог Петра Стефановића: да се тарифа ђумручка удеси, како ће на већу вредност или предмет по тежини, а не по броју, вишећ умрука, а на мању мање наплаћивати. По решењу скупштине овај се предлог упућује одбору финансијском.

Секретар Илија Стојановић чита предлог Петра Стефановића и Андрије Перунчића, којим траже, да свака општина у извесно време начини списак, у који да побележи ђуде, на које се сумња и

за које се зна, да ће ма за какву награду да сведоче неистинито.

По решењу скупштине овај се предлог одбацује.

Председник јавља да има неколико указа, које је донео министар финансије.

Бр. 202.

Секретар Илија Стојановић чита указ Његове Светлости, којим се а. овлашћује министар финансије да овогодишњој народној скупштини поднесе предлог на решење о томе: да се удовичком фонду она сума у 60.000 талира, што му је на основу височајшег решења од Аугуста 1858. год. № 975. из државне касе без интереса позајмљено остави и даље на зајму без интереса с тим, да се вишај прихода истога фонда, што би му годишње претицао преко издавања пензија, у истом подлогу даје државној каси у име одплате истога зајма.

б. Указ, којим се овлашћује министар финансије, да овогодишњој скупштини поднесе предлог: да се издатак на кирију на школску зграду и станове званичника школе земљеделско-шумарске од 1. Новембра 1875. год. у 2470 гр. пор. стави на терет партије кредита одређеног за исту годину на ванредне потребе целог правителства.

в. Указ, којим се овлашћује министар финансије, да поднесе овогодишњој народној скупштини предлог: да се из државне касе изда 2000 дук. ц. Срећку Васићу, и Алексевићу Богдановићу ради подигнућа радионице код Крушња за пољопривредне алате и справе с тим, да ову суму врате државној каси, по истeku 11 година, а докле да остану подигнуте зграде као државна својина.

г. Указ, којим се овлашћује министар финансије да поднесе предлог овогодишњој народној скупштини, да издатак на огрев званичника земљеделско-шумарске школе до 1. Новембра 1875. год. у 448 гр. пор. и 16 нара пор. стави на терет партије кредита, одређеног за исту годину на ванредне потребе целог правителства.

д. Указ, којим се овлашћује министар финансије, да овогодишњој народној скупштини поднесе предлог: измене тачке 1-ве под № 3. тачке закона о трошарини од 18. Јануара 1869. године.

е. Указ, којим се овлашћује министар финансије да поднесе овогодишњој народној скупштини предлог: да се сума, која се на основу одобрења скупштинског од 8. Децембра 1875. год. има издати у рачунској 1875. год. у име издржања г. Јоки, кћери поч. војводе Васе Чаранића, рачувајући по пет талира месечно призна у расходу државном на терет готовине државне касе.

ж. Указ, којим се овлашћује министар финансије, да поднесе овогодишњој народној скупштини предлог: да се Милосаву Пазарцу, бив. трговцу, у име милости даје док је жив из државне касе месечно.

з. Указ о томе: да председништво народне скупштине одређује награду стенографима и преписачима за време рада скупштинског и ова да им се исплаћује из суме одређене на трошкове народне скупштине и за тим, да се сви до сад на ово име учињени издатци признаду у расходима државним за ове године, у којима су учињени.

По решењу скупштине сви су ови предлози упућени одбору финансијском.

Председник јавља, да како је присутан г. министар финансије, а има више свршених предлога у одбору финансијском, да се приступи решењу истих.

Бр. 209.

Известилац финансијског одбора Александер Николајевић јавља, да је одбор прегледао интерпелацију о пописивању неспособних у данак и одбор налази, да има места, да на исту одговори г. министар. Скупштина усваја мишење одбора.

Министар финансије изјави, да ће одговорити скупштини на исту интерпелацију, кад сазна право стање ствари, о коме је говор.

Известилац Алек. Николајевић чита интерпелацију Катића о двема ђупријама и о материјалу, и одбор налази, да има места да г. министар грађевина даде потребна обавештења о истима и о манипулирању државним имањем.

Министар грађевина одговара, да ће на исту одговорити, кад сазна право стање ствари.

Известилац Дз. Николајевић чита интерпелацију Крушевића о покраденим новцима и јавља, да одбор налази: да има места интерпелацији и да на исту г. министар одговори.

Известилац Николајевић чита интерпелацију Јована Бошковића и других о кирији на станове полицијских чиновника. И одбор налази да има места ова интерпелација, која се упућује надлежном министру, што и скупштина усваја.

Бр. 204.

Известилац Александер Николајевић чита предлог Борђа Милетића, Буричковића и других, којим

траже, да цела Србија подиже ограду и карауле околу српске границе, а не само погранични окрузи. Одборско је мишлење, да се не може одступити од постојећег закона, о којој ствари постоји закон. С тога одбор предлаже, да се преко овога предлога пређе на дневни ред.

П. Буричковић говори, како овај предлог не стоји у свези са законом о окружним грађевинама; да је погранични плот и карауле имаовина целе земље, да је граница за безбедност целе земље, да је Србија као једна задруга, па једни задругари да носе више терета него ли други, то није право, да погранични окрузи носе све терете, које и остали Срби, а сувише је што морају да бране границу, да се у Србију не пренесе кужна болест из Турске или да стражаре, кад се појави каква побуна или још непреставце да су на опрезу од лопова и крадљиваца, који прелазе у Србска погранична места и краду стоку, а често и људе убијају, па још кад се плот гради, дођу српске власти те наређују и надгледају грађење, па морају погранична места и њине трошкове да носе. Ово је све сувише, што носе погранични окрузи, па нико не може рећи носе ове терете, већ само погранична места. Зато сам вели, да се плот овај прави трошком целе земље.

Петар Стевановић наводи како се слаже с гогором Буричковића додајући, да је народ погранични и онако сиромашан, сам подиже ограду и прави карауле, а то није право, па треба да се гради плот о трошку целе државе, јер је тешко томе народу, што и онако чува границу.

Ник. Милосављевић помажући говор Ђуричковића вели, да је праведно да се граница подиже целом Србијом.

Стеван Поповић каже, да наводи предговорника не стоје, јер погранични окрузи неправде плот за целу Србију, него праве због њихове стоке да се не меша са стоком из Турске. Ми по унутрашњости, вели, носимо веће терете: правимо путове, носимо барут, а и они се служе нашим путовима; право је да сваки сноси потребне у месту терете.

Илија Стојановић наводи, како је овај предлог врло уместан и праведан. За овим наводи, како истина постоји закон, али се предлогом баш иде на то да се поништи тај закон. Друго је, вели, грађење пограничних плотова, а друго су јавне окружне грађевине. Он незна чиме унутрашњи окрузи замењују грађење плота пограничним окрузима. И погранични окрузи праве путове, вуку транспорте, па треба равноправни да смо у свему и по томе општим трошком да се граде карауле и погранични плот. —

Известилац говори, како је одбор знао једнога члана скупштине из једног пограничног округа и да је тај члан скупштине казао, да тај плот ни зашто друго није, већ за чување њине стоке, да им се стока не меша са стоком из Турске. Стога Стојановић треба да поднесе предлог да се закон постојећи измени. Па и ко ће да води рачун, што ће он или други неко на граници, да побије три воца, па да му се то плати?

Алекса Поповић слажући се с говором Ђуричковића наводи, да пограничари не граде плот због

своје стоке, да погранични окрузи праве путове између камењака, гудура и врлетних места, што је много теже, него ли у равницама. Па ако се плот гради због стоке пограничара, онда зашто власт налаже, да се мора плот градити? Што се превозе транспорти по унутрашњости, држава за то им плаћа. Даље наводи, како је праведно да цела земља сноси тај терет, који сада износи на поједину пограничну главу 150 гроша, а онда би износно на сваку главу до 150 пара. Стога је, да цела земља сноси терет грађења караула и плот.

Стошић се слаже са Ђуричковићем у свему и са Ал. Поповићем и захтева да се одма гласа.

Стојадия Радовић брани предлог Ђуричковића и наводи, да погранични окрузи не само подижу карауле и плот, него чувају стражу у немирном времену и кад се каква болест на стоци у Турској покаже. С тога је за предлог.

Ђурђе Ђоровић наводи, како су барутане у Страгарима државно добро, па је пре 5—6 дана цео грузански срез ишао те правно путове до кула, у којима се чува барут. За то се баш ништа не плаћа, него је кудук.

Мил. Марковић наводи, како граница српска није граница ни општинска, ни срепска ни окружна, него је граница целе земље српске, па изводи да је праведно да цела земља и гради своју границу.

Министар председник напомиње, како се чују говори само или оних, који су с границе или оних из унутрашњости, па би добро било, да се чује говор и оних, који нису у тој ствари непосредно заинтересовани. У колико вели, ја знам, нема у за-

кону да цела земља или поједини окрузи тегле терет око грађења тога плота, него је уобичајено, да погранични окрузи то раде и подносе около тога терет.

Сад по раздозима многих посланица овде, доиста је јасно доказано, да треба да је плот целе Србије и онда неможе бити говора да треба одбацили овај предлог, него само треба размислити о томе, како да се пронађе начин извршења тога те да им се помогне, јер то захтева правда, а и иначе то су најсиромашнији крајеви у земљи. С тога и мисли да одбор прими тај предлог и да мало боље размисли о томе.

Цветко Милић вели, да ако су погранични окрузи дужни сами градити плот и карауле потребне за целу земљу, онда нема правичности нигде у свету.

Б. Милетић наводи, да га је руководило да изнесе тај предлог то, што је то својина целе земље и да је цео народ дужан около тога сносити терете, јер и плодове ужива, који од тога долазе. Па треба сви и да чувамо границу.

Милан Кнежевић казује, како је он тај посланик, који је ишао у одбор, исправља говор свој у одбору и брани предлог да цела земља сноси терете около грађења караула и подизање плота.

Сима Несторовић као члан одбора наводи, како неки од посланика мисле, да унутрашњи окрузи не носе никаквих терета државних, а у ствари носе и једни и други подједнако. Државна власт води бригу о свима својим грађанима и свагда, кад су се оваква питања подизала на скупштинама, влада је разлагала, да држава води бригу о свима и да

сваки њен грађанин сноси подједнако терете. За овим моли владу да објасни, где и кад се нису терети подједнако сносили.

Ја одбијам то, ко каже да један округ или боље рећи један крај земље ради и сноси терете за целу Србију, него кажем, да сви окрузи наше земље раде кулуке и да свака глава мора подједнако да сноси терете државне. То је нарочитим законом регулисано и то је руководило одбор, те је донео такво мишљење.

Илија Стојановић говори, ако је плот само због стоке пограничара подигнут, а није државна потреба, тражим да се влада за то одсудно изрази и онда ми плот да дигнемо, а стоку како знамо да чувамо. Ако ли је државна потреба, онда по члану 23. устава сви тај терет да сносимо.

Јоца Бошковић одговарајући Несторовићу, који непризнаје, да ко сноси више терета него ли други, наводи, да погранични окрузи има два месеца дана како људи из тих крајева непрестано чувају под стражом границу, што на против грађани из средње земље то не раде. Вели, да кметови не могу да покупе данак, што су људи на граници, на ови у унутрашњости раде и зарађују, а они на граници не могу да раде своје послове, него своју готовину троше.— Истина подрински округ не гради плот, али вели, ја ипак сматрам, да је плот државна потреба. Није тврдиња да одбрани земљу, али је нека помоћ, да се стока не меша, да људи из Турске не улазе у пограничне српске земље и ради разних других потреба државних тај се плот прави и пада на терет пограничних округа. Погра-

нични људи сnose тај терет, али не стоји ни то, да људи по унутрашњости не сnose неке друге терете, с тога сам за то, да се овај предлог прими с тим, да се сви терети, који се имају сматрати као опште државни схвате тако, да сви грађани подједнако плаћају и сnose исте.

Милија Миловановић каже, да је ствар јасна, да се то питање тиче свију нас, јер је плот целе наше државе и зато се зове: „Српска граница.“ Њега је као члана одбора руководило да онако мишљење даде ово: у закону изрично стоји да плот по граница није грађевина целе земље, него појединих пограничних округа. Ако би хтели да тај терет сноси цела земља, што је праведно, потребно је пре свега изменити тај закон, а пре тога није могуће то учинити. Зато предлагачи нека предложе, да се тај закон укине и замени тиме, да се плот сматра као грађевина целе земље, па онда да га правимо сви. Друга мисао, која је руководила одбор да изрекне, да се преко овога предлога пређе на дневни ред јесте та: кад се једном сагради тај плот, може трајати 4—5 година. Оде по неколико људи и однесу по неколико проштаца и прућа. Може ли се ухватити прави рачун, колико је ко издигнуто и колико је потрошено за тај плот, те да се баца на терет целе земље. С тога сам и дао онакво мишљење у одбору: ако ли је цела скупиштина вољна да узакони, да градимо сви тај плот, онда сам и ја за то.

Сима Милошевић напомиње, како неки говоре да се тај плот заграђује сваке године, а неки пак говоре, да се једном сагради, па траје по пет-шест

година. Ово друго није истина. У моме срезу народ није заградио тај плот има 20 година, нити га хоће икад више заграђивати. Мало му је његове сиротиње, него да и овај плот заграђује, — зашто му неки и непризнају.

Јеврем Шолуповић наводи, како није право да само пограничари заграђују плот. Али не треба изгубити ни оно из вида, што вучу терете они по унутрашњости, што не пада на терет пограничарима. Па у даљем говору наводи, да треба написати предлог узевши све ово у обзир, те сви људи сnose подједнако терете и плаћање и да то све падне на терет читаве земље.

Ранко Тајсић наводи, како он познаје терете, које сnose они на граници, а тако исто и они по унутрашњости. Па је зато, да се поништи закон о плоту, па како влада нађе за добро, онако нека и буде и нека се учини равноправност.

Известилац Николајевић каже, да смисао предлога има два значења: да цела земља гради погранични плот и одржава пограничне стражаре. Пограничне страже плаћа и одржава цела земља, а грађење плота спада у окружне грађевине. Предлагачи су тражили две ствари, а одбор финансијски није могао дати друго мишљење према предлогу предлагача. Ако предлагачи хоће у томе да се равноправност учини, нека поднесу други предлог, да се измени постојећи закон.

Јован Рајичић није противан да им се у томе помогне, али треба и они да признају да и ми по унутрашњости сносимо и вучемо терете као и они. Ми по 4 дана пробавимо превлачећи којеквалке др-

жавне ствари из тополивице или у тополивицу, па то се преко године више пута дешава. Људи су остављали своје плугове, па по више дана дангубили превлачећи државне ствари и потребе, а често проводе стражарно бегунце од села до села. Он је за то, да влада поднесе предлог, те да сви грађани сносе подједнако терет, а не овако једни више, а други мање.

Аврам Јовановић вели, да истина сви подједнако носимо кулук у целој земљи: вучемо грађу за Ђурије, вучемо барут, градимо и ми барутане и све остало носимо што и други. Осим овога, ево како наша народна војска једнако на граници без смене стражари и о своме трошку, па још да носимо заграђивање плота, то је за нас заиста сувише. Он је за то, да се како грађење пограничног плота, тако и сви други државни терети јавном лицитацијом дају на израду, па ће се тако плаћати подједнако.

Драгутин Ризнић вели, да правда и човечност захтева, да сви подједнако носимо терете државне. Да би се то постигло, нека се предлог упути влади, да влада пројектује закон о томе, како ће се носити терети подједнако.

Аксентије Ковачевић каже, да су законима подељене дужности, које има сваки држављанин да носи; зна се шта су државне грађевине, зна се шта су окружне, а зна се шта су сремке, а шта општинске. У закону стоји да је то окружна грађевина. Држава плаћа и обдржава стражаре. За овим набраја терете, које носе становништво по унутрашњости, па вели, да

треба поднети закон, који ће све разлике изравнати, те да их сви грађани подједнако носе.

Министар финансије вели, да у колико умем да оценим, чини ми се, да цела скупштина готово слаже се у главној ствари, по има нешто чега недостаје да даде излазак овој ствари. Нема никакве сумње, да они терети, који су општи, морају се једнако носити; а нема сумње, да има у сваком округу терета, у једном једне а у другом друге природе. Зна се и то, да ти терети, по начину како се они деле према природи својој морају се носити неједнако, јер се за једне иште више, а за друге мање пожртвовања. Мислим, да српски народ има толико родољубља, да неће некоме наметати да више носи терете, а себе да извуче. Чини ми се дакле, да се у главном сви слажемо, него требало би да погодимо начин изласка ове ствари, што је за сад тешко, а особито, где се сад мало раздражености показало. То се нека тако лако изнаћи за сад, него ја бих вам предложио то, или да дате ову ствар влади на оцену, па да она према предлогу изнађе какав начин, или да вратите одбору, па да се о томе мало боље размислимо. Дајте времена, а дајте коме хоћете, да се може какав начин изнаћи за излазак ове ствари. Да ли да се преда влади на оцену или да се врати одбору?

Председник пита: Ко је за предлог, тај нека седи, а ко је за одборско мишљење тај нека устане?

Како се није звало, да ли је већина за једно или за друго, председник јавља, да ово питање од-

лаже за сутра, јер је већ доцкан, а састанак заказује за сутра у 8 и по сати.

Састанак је трајао до пола два по подне.

Председник.

Д. В. Јовановић.

Секретар.
Срећковић.

ОПУНОМОЋЕНИ ПОТПИСНИЦИ:

Владислав Павловић, Стеван Поповић, Борђе Милетић, Ник. Крупежевић, Трив. Милојевић, Радован Милошевић.

САСТАНАК XIX.

7. Октобра 1875. године у Београду.

ПРЕДСЕДАВА:

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР,

Илија Стојановић.

Присутствовали сви гг. министри.

Почетак у 10 часова.

Отсуствују:

Алекса Стојковић, Живко Недић, Ивко Остојић, Коста Радовановић, Коста Пејић, Милан Милутиновић, Новица Недић, Стојан Вељковић, Сима Живковић, Спасоје Тајсић, Ђока Главанић, на окупу имаде 112 посланика.

Бр. 205.

Секретар Илија Стојановић тражи дванајестодневно одсуство од 13. ов. м. рачунајући.

Милија Миловановић пита, имали довољно посланика и ако има нека му се дозволи.

Потпредседник прозивље:

Председник јавља да има на окупу њих 112 посланика.

Министар финансије обраћа пажњу скупштинне да се даје отсуство посланицима који су више познати и могу нам помоћи, после недеље пошто важније предмете свршимо.

Илија Стојановић пристаје да отсуствује од 13. ов. мес. и скупштина одобрава да ће његова молба прва бити на реду тога дана.

Секретар Стојановић чита молбу Ђоке Главанића за тродневно отсуство.

Скупштина одобрава.

Бр. 206.

Секретар Стојановић чита интерпелацију Николе Милосављевића на г. мин. финансије: зашто је управа земљоделско-шумарске школе у Пожаревцу отказала на 13 ученика државно благодетељање.

Упућује се одбору за молбе и жалбе.

Н. Крупежевић, да се што пре учини пошто су ђаци овди.

Секретар Срећковић чита:

Интерпелацију Панајота Сандуловића на госп. министра финансије, зашто проценитељ ђумрука текијског врши агентурску радњу дунавском паробродском друштву и другу интерпелацију Панајота Сандуловића, зашто је бивши ђумрукџија текијски пропустио из Аустрије материјал за црвну текијску без ђумрука, узевши од предузимача Јована Димитријевића 2 венра.

Упућује се одбору за молбе и жалбе.

Секретар Срећковић чита интерпелацију Симе Секулића на госп. министра финансије, је ли дато Аксиентију и Срећку 2000 дуката цесар. на справе земљоделске као што је прошла скупштина решила.

Пошто је о томе већ учињен предлог скупштина прелази на дневни ред.

Бр. 207.

Алекса Поповић, пита председништво кад ће доћи мин. војени, да га пита што незамењује пограничне бригаде са непограничним него људи пропадају.

Мин. финансије, одговара уместо мин. војеног да је већ једна таква наредба учињена.

А. Поповић задовољава се.

Председник, пошто је исход гласања о грађењу пограничног плота на јучерањем састанку сумњив изашао, то се исти предлог сада скупштини на претрес износи.

Мин. фин. објасњава, да је управо било таквог предлога да се упути влади да она поднесе нуждан предлог.

Председник пита и скупштина доноси решење да се овај предлог поднесе влади да она поднесе формални пројект.

Бр. 208.

Известилац финансијског одбора А. Николајевић саопштава мишлење одбора, да нема места интерпелацији Николе Милосављевића, о повишици плате пограничних стражара.

Скупштина усваја мишлење одбора.

Известиоц А. Николајевић саопштава мишлење одбора да нема места питању Јована Бошковића о земљи, која није дата сељанима села Запређа окр. подринског.

Јован Бошковић и Драгутин Ризнић у подужим говорима бравили су интерпелацију, но скупштина

је устајањем и седењем решила да се мишлење одборско уважи.

Теша Марковић тражи да се поменце гласа, скупштина неодобрава.

Известиоц А. Николајевић саопштава мишлење одбора да нема места интерпелацији Николе Милосављевића и Косте Пејића, о томе што питаху због разрезивања средских трошкова а с тога што о томе постоји закон, на треба да се именује чиновник који злоупотребу чини.

Јев. Шолуновић говори да има места питању и ако није именовано лице.

Известиоц Николајевић разлаже да и сам министар не може да одговори, пошто није именовано лице.

Ник. Милосављевић каже, да је он готов и да именује то лице.

Милија Миловановић говори за мишлење одборско и ономе коме је криво нека се жали министру, а не да износи питање пред скупштином.

Илија Стојановић, мишлење је одборско уместо јер одговара члан 33. пословног реда. Интерпелант може овде да именује ко је тај чиновник, што незаконо ради и тад ће скупштина решити.

Илија Ратајац говори да има места питању и да се узме у призрење.

Лазар Владисављевић говори да може доказати да тако средски начелник и у Д. Милановцу ради не законом и набраја још неке злоупотребе, које се тамо догађају. За то је мишлења да има места овоме питању.

Ак. Ковачевић, у подужој беседи говори и своди на то, да је мишлење одборско уместо.

Стеван Поповић противан је питању и приповеда како се у његовом крају квите о овим трошковима издају и кметови их одостоверавају.

Минист. финансије представља да овде управо нема предмета о коме би требало разговор водити, пошто о томе постоји закон, то нека интерпелант поднесе тужбу надлежном министру противу чиновника, који не врши закон. Па кад министар неизвиди, нека се онда пред скупштином на одговор позове.

Председник, пошто је прочитао и објаснио чл. 33. послов. реда и чл. 71. устава, упитао је скупштину, и она је одговорила да је довољно обавештена.

Мијајло Радисављевић потпомаже питање Николе Милосављевића, наводи још да то бива и у његовом срезу.

Пошто је Николи остављено право да може поднети другу интерпелацију, председник опет пита скупштину, она по другом пут одговара да је обавештена довољно.

Председник даље ставља гласање: ко је за то да има места питању, тај нека седи, а ко је против тај нека устане.

Вишина седи и тако је решено да нема места питању.

Известилац Николајевић, чита мишлење одбора да има места питању Драгутина Ризића и осталих, зашто се аманетна пошта у Аравџеловцу не установи и другом питању, зашто је пут од Кутлова преко Страгара именован за срески и по ком закону.

Мин. грађ. рече, да ће о путу одговорити, пошто се упозна са тим предметом, скупштина усваја. —

Известилац Николајевић чита мишлење одбора да се предлог Аврама Јовановића са 11 другова односно умножења караула и стражара у округу крушевачком преда влади на оцену.

Скупштина усваја.

Известилац Николајевић чита мишлење одбора, да се по предлогу Николе Крупежевића и с погледом на члан 58. устава, препоручи влади, да она поднесе што пре формални предлог, да се узакони да може скупштина из своје средине одредити неколико лица да прегледају држ. касу.

Скупштина усваја.

Известилац Николајевић чита мишлење одбора да се предлог Јеврема Шолуповића односно испитивања минерални вода под Овчаром и Кабларом преда влади на оцену.

Скупштина усваја.

Известилац Николајевић чита мишлење одбора да се и предлог Петра Стефановића, односно киселе воде, у селу Приликама окр. ужичком преда влади на оцену, пошто је та вода једном испитана.

Скупштина усваја.

Известилац Николајевић чита мишлење одбора да се преко предлога Петра Стефановића, којим тражи да се најпре ослободјава сиротиња из пограничних округа, пређе на дневни ред.

Скупштина усваја.

Известилац Николајевић износи мишлење одбора да се пређе на дневни ред преко предлога Николе Крупежевића, којим тражи да се давак купи од 1. Новембра и 1. Маја сваке године.

Скупштина усваја.

Известилац Николајевић износи мишљење одбора финансијског, да по предлогу Николе Крупежића поднесе влада формални пројект, да чиновници, свештеници и учитељи пасоше плаћају кад по приватном свом послу путују.

Скупштина усваја.

Известилац Николајевић износи мишљење одбора, да треба усвојити предлог министра финансије, којим се тражи још 160.000 гр. пор. на сада сазвану скупштину да се може потрошити поред суме одређене буџетом.

Скупштина усваја.

За овим износи мишљење одбора, да се по предлогу господина министра финансије могу издати 2.106 гроша и 6 пара порески државној печатњи, за 2000 комада књига од скупштинских протокола 1874|5. године. Овај кредит да се стави на терет државне готовине.

Скупштина усваја.

Известилац износи мишљење одборско, да треба одобрити суму од 624 гроша и 28 пара пореских по предлогу господина министра финансије, од 10. Септ. ов. год. КМ 3970, која је неуместно издата у 1873. г. на повраћај прихода.

Скупштина усваја.

Известилац износи мишљење одбора, да треба по предлогу господ. министра финансије одобрити још 6000 гроша порески до 1. Новембра 1875. на издатак надница амалских ђумрука београдског и да ово падне на терет партије вредита одређеног за исту годину на ванредне потребе целог правитељства.

Скупштина усваја.

Известилац чита извештај одбора финансијског да се члан 35. закона о мерама од 1873. одељак четврти замени.

Скупштина усваја мишљење одборско.

Бр. 209.

Предс. јавља, да су на реду жалбе и молбе, које су претрешене у одбору, по пре свега да се прочитају неколико указа.

Секретар Н. Стојановић чита:

1, указ Његове Светлости, којим се министар правде овлашћује, да поднесе скупштини предлог у смотрењу личне и домаће сигурности.

2, указ којим се овлашћује министар да поднесе предлог о допуни § 123. крив. зак.

Оба ова предлога упућују се одбору законодавном.

Даље секретар Стојановић чита:

Указ, којим се министар војени овлашћује, да поднесе предлог, да се народна војска, која границу чува, рани оним прирезом, који је прошле године при бригадним скуповима претекао.

Као хитан упућује се одбору финансијском.

Д. Матић предлаже, да се овај предлог сад одма реши и да одбору не иде, само ако је влада склона да од пословног реда одступи.

Предс. министарства у име владе пристаје да се реши.

Предс. пита, имали ко да говори.

Скупштина без даље дебате усваја предлог.

Секретар Илија Стојановић чита указ, којим се министар војени овлашћује да поднесе предлог,

да се могу 7 младића више у академију примити; а, да се може сад а и у будуће примити неки број младића, који би прописаним условима одговорили и могли би о свом трошку курс академијски свршити.

Као хитан, одбору финансијском упућује се.

Бр. 210.

Известилац за молбе и жалбе Коста Атанацковић чита:

1, мишлење одбора, да се преко жалбе Милутина Видаковића теж. из Једреча, која је поднесена противу суда округа крагујевачког, због наслеђа, — пређе на дневни ред; једино за то, што оваква питања расправљају грађански судови и што дело није било пред надлежним министром тач. 7. и 8. чл. 101. устава.

Скупштина усваја мишлење одбора.

Известилац износи жалбу Косте Деспотовића, практиканта начелства крушевачког, противу решења министра унутрашњих дела, у парници са Костом Милојевићем и изјављује, да је мишлење одборско да се пређе на дневни ред, пошто је министарско решење законито.

Скупштина усваја.

Известилац чита мишлење одборско, да се пређе на дневни ред, преко жалбе Јанка Јовичића из села В. Борка зато, што дело није било пред надлежним министром.

Скупштина усваја.

Тако исто да се пређе на дневни ред и преко жалбе Илије Јовановића из Банјичине, због продажења продаје имања, пошто за оваке предмете није надлежна скупштина да решава.

Скупштина усваја.

Известилац чита мишлење одбора, да се пређе на дневни ред преко жалбе Христине Томићке из Београда која моли за помоћ и преко жалбе Петра Класаревића из Јагодине.

Милија Миловановић тражи, да се министар узме под суд који није добро расмотрио акта.

Известилац објасњава, да министар није надлежан да решења или пресуде разматра и оцењује.

Драгутин Ризнић као члан одбора за молбе и жалбе, вели да је ова жалба противу неуредне продаје и пошто се је тужиоц жалио неблаговремено суду, суд га је одбио решењем; против кога се је место касацији, жалио министру, дакле види се да је жалба неумесна.

М. Миловановић: Кад је у ствари онако, као што Ризнић објасњава, онда је и он да се пређе на дневни ред.

Председник објасњава, да по уставу судске ствари судови решавају, и административне власти немогу се мешати. Но ако би који судија прекорачио закон онда има други начин, да министар изнађе злоупотребу, т. ј. може тражити да касац. суд реши, да се такав судија узме на одговор, и онда је судија одговоран и кривично и грађански. Дакле има излаза у овој ствари.

Известилац чита мишлење одбора да се пређе на дневни ред преко жалбе Анке удове Милоша Николића бив. практик. из Параћина, — што нема основа, по ком би се могло што дати из државне касе.

Да се пређе на дневни ред преко жалбе Гли-

горија Катића из села Богдања, што скупштина није надлежна за давање механичког права.

Преко жалбе Стојана Станковића из Рачке окр. крајинског, што скупштина није надлежна да решава, је ли суд имао право да га стави под суд или не.

Скупштина усваја.

Известилац износи мишење одбора, да се молба општине Криворечке ради одвајања од среза јонаничког и спајања са срезом козничким, — преда влади на оцену.

Скупштина усваја.

Известилац чита мишење одбора, да се преко жалбе Животе Николића и друга трговаца на Сави у Београду против министра финансија и државног савета пређе на дневни ред, — пошто су решења против којих се они жале по закону основана.

Скупштина усваја.

Известилац даље чита мишење одбора да се преко жалбе Васе Поповића абације из Лознице против решења министра унутр. дела пређе на дневни ред пошто је решење министарско на закону основано.

Да се пређе на дневни ред преко молбе Алемпија Букића — Карабеговића — из Плоче за дозволу да може кунити милостињу; пошто скупштина није надлежна за давање оваких дозвола.

Да се пређе на дневни ред преко молбе Лазара и Николе браће Павловића из Придворице за општинску утрину, — пошто скупштина по закону није надлежна за давање општинских утрина.

Да се пређе на дневни ред преко жалбе Матије — Милије — Борђевића — Кожељца — свеште-

ника из Књажевца што му нису издати неких 600 талара одређених на име награде за време владе пок. Блазнавца; и друге против епископа неготињског, — пошто о томе не подноси никакве доказе.

Преко молбе г. Игњата Сенице-Сеничког инжењера министарства грађевина, који у истој као изучени рудар изјављује своје наворе, о бољем уређењу наших рудника за већи приход, — да се пређе на дневни ред, пошто је овај предлог врло нејасан, а друго што према закону само скупштинари имају право да дају предлоге скупштини.

Скупштина усваја.

Известилац чита мишење одбора, да се молба Милоша Јанковића осуђеника из Рашица окр. пожаревачког — као мајстора подкивачког који је од дужег времена радио при управи државне ергеле — за какву награду овог посла, преда влади на оцену, (вичу: да се пређе на дневни ред.)

Председник: Има ли ко о том да говори?

А. Ковачевић: Ја бих имао да питам одбор шта је њега руководило, да буде мишења да се ова молба предаје влади на оцену; кад он у молби не наводи или недоказује, да је што добро отачбини као заслугу учинио.

Известилац Б. Атанацковић: Одбор је руководио да буде мишења оваког, што је он као мајстор човек више привредио и користио држави, него други осуђеници.

Председник: Усваја ли скупштина да се пређе на дневни ред?

Скупштина усваја.

Известилац чита мњење одбора, да се преко жалбе Стеване удове Милована Трифуновића из Суботице против полиц. власти, што јој је ова неко имање за дугове синовљеве продала, — пређе на дневни ред, пошто жалитељна не подноси доказе, да је њена жалба била пред надлежним министром.

Да се пређе на дневни ред преко молбе општине Јасичке, којом су тражили да се ослободе плаћања скеларине, приликом прелаза на своје њиве, — пошто се не наводи закони основ, да би се ово могло учинити.

Преко молбе општине Сеначке — да они, који су зеленашким интересом заузели на $\frac{3}{4}$ од целог имања, буџетином неким њеним житељима, — плаћају на исто имање порезу на олакшицу њених житеља, — да се пређе на дневни ред, пошто према закону о порези нема разлога, да би се овој молби могло какво задовољење дати.

Да се пређе на дневни ред преко молбе Дамјана Поповића — чике — надзорника у вел. школи, — којом је молио да му се да пензија пошто је обневидно и онеспособно за сваки рад, — јер нема разлога, да би се овој молби могло задовољење дати, пошто служиноци овог рода по закону немају никакво право на издржање из државне касе.

Да се преко жалбе Јована Станисављевића радника из Чубре среза и окр. крајинског у колико је управљена против радње судске пређе на дневни ред пошто скупштина зато није надлежна, а уколико се тиче самовољне радње парница њихових да се преда влади на оцену и даљи рад.

Да се пређе на дневни ред преко жалбе Бранка, Андреје и жене му Марије из Ракинца ср. моравског окр. пожаревачког против министра правде, — пошто жалници и сами признају, да им је имање продато за извршење судских пресуда.

Да се пређе на дневни ред преко жалбе Илије Жикића зем. из Клаубаца, којом се жално против министра унутр. дела, што му није дао задовољења у спору са Пером Божићем онд. због оштете, — пошто скупштина није надлежна да прегледа решења, која су у кругу закона издата по споровима код општ. судова.

Да се пређе на дневни ред преко жалбе браће Ђукића-Карабеловића теж. из Плоче, — пошто се не види, да је дело било пред надлежним министром. Скупштина усваја.

Известилац чита мњење одбора да се молбу Петра Борђевића београђанина живеошег у Панчева који је као својевољац из наше стојеће војске побеглао, па да би се опет овамо могао повратити, молбо преко министра војног Његову Светлост за помиловање, — преда влади на оцену.

Скупштина усваја.

Известилац чита, да се преко жалбе Ђорђа Константиновића из Подвршке пређе на дневни ред, једно зато, што дело није било пред надлежним министром, а друго зато што је жалба управља против судске радње, а за ово скупштина није надлежна.

Да се преко жалбе Ђорђа Узуповића из Пожареваца, против министра унутр. дела, што га је унутро на парницу, што је полицијно оштећен, —

пређе на дневни ред, пошто ово дело спада у круг судске а не скупштинске власти.

Да се преко жалбе Симе Радисављевића из Крчине ср. темнићског окр. јагодинског због неке воденице пређе на дневни ред, пошто ово спада у надлежност грађанских судова, а не скупштинску.

Да се преко жалбе Стојана Станковића свећеника из Речке против касационог суда пређе на дневни ред, — пошто жалбачева жалба не спада у круг скупштинске власти.

Да се преко молбе општине парцанске, којом моле да се и на ситну стоку продавцима издају уверења, — пређе на дневни ред, пошто по чл. 94. зак. о пословном реду, само посланици имају право, да чине предлоге скупштини.

Да се преко жалбе Смиљке удове пов. Милована Пауновића из Лајковца окр. ваљевског против касац. суда, — пређе на дневни ред; пошто решења касационог суда по закону не подлеже ничијем разматрању на ни скупштинском.

Да се преко жалбе Андрије Станковића у праву живећег чиновника из Београда против ово-земаљских судова, — пређе на дневни ред, пошто је питање које жалилац пред скупштином покрене расправљено судовима, а скупштина је пак не надлежна за разматрање судских пресуда.

Да се преко жалбе Анђелије Васе Стефановића, црногорке из Београда, против бив. управника г. Барловца, за одузето јој имање које јој је блаженопочивши Кнез Михајло поклонно, — пређе на дневни ред, пошто оваква питања расправљају грађански судови, а не скупштина.

Да се преко жалбе Димитрија Павловића из Комороша окр. јагодинског, против полицијске власти због неизвршена кривичне пресуде, — пређе на дневни ред, пошто се из поднете пресуде не види, да је извршено постала.

Да се преко жалбе Вељка Јаковљевића из Такова, села у срезу црногорском окр. рудничког којом се жално против избора повереника и посланика за народну скупштину, — да се пређе на дневни ред, пошто жалбоц не подноси доказе за своје наводе. Скупштина усваја.

Председник јавља да је дневни ред свршен; но моли одборе да после подне раде.

Састанак је трајао до 12 и по сати по подне, а други каваће се, кад буде што готово из одбора.

Подпредседник скупштине

Д. В. Јовановић.

Секретар.

Илија Стојановић.

пописници:

Трив. Милојевић, Владислав Павловић, Ђорђе Милетић, Стеван Поповић, Радован Милошевић, Никола Кружежевић.

САСТАНАК XX.

8. Октобра у 4 и по сати по подне.

ПРЕДСЕДАВА:

Димитрије Ђ. Јовановић.

СЕКРЕТАР,

Адам Богосављевић.

Присутни министри: војни, финансије, грађевина, правде и унутрашњих дела.

Молбу Стевана Мирковића за 16 дана осуства, скупштина уважи.

Бр. 211.

Секретар Кнежевић прочита ове указе :

1, указ којим се овлашћује министар финансије, да поднесе скупштини предлог, да се Миловану Пејчиновићу управитељу двора урачунају у године службе и оне, које је провео као не указни чиновник.

2, указ по ком министар финансије подноси скупштини предлог, за допуну § 32. зак. о устројству ђумрука.

3, указ по ком министар финансије предлаже скупштини, да суму од 7595 гр. пореск. као више утрошену у овој години на практиканте, стави на терет готовине државне касе.

4, указ по ком министар финансије предлаже скупштини, да се из готовине државне касе исплате рачуни управи државне печатње у 11287 гроша и 30 пр. пор. за штампање табака за попис људства пореских глава и стоке.

5, указ по ком министар финансије предлаже скупштини, да се вересија од 16663 гр. пор. која је произишла од аренде скеле ђунишке и која стоји на партији Аврама Николића, сматра као пронала и да се стави у расход државни.

Сви су ови укази упућени одбору финансијском.

Бр. 212.

Затим се читају ове интерпелације :

1, интерпелација Петра Ђуричковића, којом пита министра војног, је ли одређена комисија да извиди, која и колика штета причињена са довученом грађом, код Перићевог хана близу Делиграда?

2, интерпелација Алексе Поповића, којом пита министра војног, да ли мисли да пограничну народну војску која од толико времена чува границу, замени са другом не пограничном ?

3, интерпелација Арсенија Гавриловића, којом пита министра војног, мисли ли да замени стражарење пограничне војске, са војском из других округа ?

4, интерпелација Николе Милосављевића, којом пита министра војног, зашто према члану 33. није решењем известно жалноде противу Глаше Протића начелника среза студеничког и зашто три тога начелника, који је допустио да Турци гађа у нишан и да му се почаст свира ?

5, интерпелација Николајевића, којом пита министра финансије, ко је и кад издао наредбу, да се на разблажен шпиритус од 19 гради ненаплаћује трошарина, кад закон одређује да се плаћа на сваку оку шпиритуса по 2 гр. пор. трошарине ?

Све се интерпелације упућују одборима.

Бр. 213.

После тога прочиташе се ови предлози :

1, предлог Адама Богосављевића и других : прво, да се чиновницима одмах почну обустављати плате и пензије, јер је право да и они живе од своје досадање уштеде и зараде и да осете штете као и цео народ ; друго : да се и чиновници одма упишу у народну војску и ишају на границу с народом, да се и чиновнички послови обуставе, као год што је обустављена радња целог народа.

2, предлог Јеврема Марковића и других, да се у закону, о надлежности општинских судова стави :

1, општински кмет, или помоћник кога кмет нареди са још два одборника и са надлежним подлицајним чиновником ислеђују кривца и решавају сами, да се обвњени затвори или не, као и то, има ли довољно узрока, да се кривац спроведе суду или не.

2, да § 126. крив. пост. дода још ово: „онде где нема јасних доказа о кривци, но постоје јаки основи подозрења, уверење општинско о владању обвњенога, утврђује, или обара основе подозрења према садржини уверења, каквог је владања обвњени. —

3, § 141. кривичног поступка, овако да се измени: испит обвњеног код општинског суда, бива у присуству два сведока, које од одређених сам обвњени избере.

3, предлог Радована Милошевића и других: да се за свтву стоку издаје уверење као и за крупну, да се оно сматра за просту крађу, што не вреди више од 40 динара, да се већа пажња од стране власти обрати на нерадне људе како живе.

4, предлог Стевана Поповића, да се у Горњем Милановцу оснују два разреда реалне о државном грошку.

Бр. 214.

Пошто је дошао надлежни министар, то се прочита и ове интерпелације:

1, интерпелација Николе Милосављевића, којом пита министра унутрашњих дела, зашто сам студенички срез оправља погранични плот, а не цео округ и тражи да му се каже, зашто су остала 3 среза искључена од грађења плота?

2, интерпелација Теше Марковића, којом пита министра унутрашњих дела, да ли су по закључењу скупштинском слате комисије у срез јадрански, Лозницу и Јагодину, ради извиђаја чиновничких злоупотреба при изборима посланика, и ако нису слати, хоће ли их слати?

3, интерпелација Николе Милосављевића, којом пита министра унутрашњих дела, да ли му је познато, да су Глиша Протић начелник среза студеничког и Милан Шукић начелник среза јованичког, сами без икакве контроле, чиновничке трошкове на срез разрезивали и мисли ли министар да их и даље остави да самовољашу.

Бр. 215.

Затим се прочита предлог министра војног, да се сваком војнику из бригаде Ћупријске и јагодинске издаје по 4 гроша чаршијских дневно, коњаницима и коморцијама, на сваког коња или вода по 2 гроша чаршијских, а на човека по 4 гроша чаршијских. Тако исто да се издаје и свима оним бригадама, које из свог округа оду у други, а не плаћиваће се из заоставшег покуњеног приреза за догоровање нар. војске у 1874. год.

После тога прочита се извешће одборско, као што гласи:

Народној Скупштини!

Предлог г. министра војног поднети народној скупштини у томе, да се народним војницима, који се у садашњим приликама крећу на границу одреди у име ране њихове и за које нека накнада, размотрио је одбор финансијски и у свему га ос-

талом одобрава, само није мишлења, да се пограничним војницима, кад су у служби и под барјакком ова накнада крати, већ свима подједнако издаје. И у том смислу, да се тачка под в, измени овако :

в, да се онолико издаје и свима осталим бригадама, или појединим одељењима народне војске, кад се на границу позову.

По овоме одбор је мишлења, да се предлог са овом изменом усвоји.

На ову измену дао је и г. министар свој пристанак.

8. Октобра 1875. год.
у Београду.

Председник одбора,
П. Јовановић.

Известилац,
А. Николајевић.

чланови :

М. Радовановић, И. Максимовић, М. Миловановић,
Вујо Васић, С. Несторовић.

Пошто председник јави, да ће давати реч сваком по реду, — устаде,

Спужић предложи, да би требало овај предлог решавати у тајној седници, особито кад знамо да има и неких важних интерелација за тајну седницу. —

М. Миловановић, противан је тајној седници, јер овде је питање, хоће ли се војницима онолико и онако издавати новац, као што министар и одбор предлаже.

Вуковић држи да не треба војци давати новаца, него треба уредити да се војска храни из ка-

зна, јер то би било и за државу јевтиније и за војнике угодније.

Глишић тражи или одмах тајну седницу или хоће јавно да говори, јер више не можемо давати паре, па само да седимо и готовину трошимо, него или напред, или кући.

Ризнић потпомаже Глишића и Спужића, што се тиче тајне седнице, почем би и он имао дуго да говори о важним стварима, које се не могу казати у јавној седници.

Тајсић хоће да се уместо хране издаје новац, јер су људи у чачанској бригади незадовољни са храном.

Ђуричковић каже, да цео свет зна, да је наша војска на граници и да она треба да једе, па зато је противан тајној седници. — Предлаже да се плаћа не само онима који су сад на граници, него и онима који су били, јер то захтева равноправност.

Шолуповић наводи, да је мала цифра од два гроша на коња, него треба одредити бар по 3 гр. чаршиски.

А. Поповић предлаже, да се најпре реши, хоће ли тајну седницу или не; нашто председник седницу закључи и другу заказа за сутра у 8 и по часова.

Председник,
Димитрије Јовановић.

Секретор,
Адам Богосављевић.

подрисници :

Радован Милошевић, Ник. Крупежевић, Трив. Милојевић, Стеван Поповић, Борђе Милетић,
Владислав Павловић.

САСТАНАК XXI.
9. Октобра 1875. године.

ПРЕДСЕДАВАО:

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР,

Урош Кнежевић.

Почет у 9¼ часа пре подне.

Од министара дошли су: председник министарства министар унутрашњих дела и министар правде.

Бр. 216.

Председник јавља да протоколи прошлих састанка још нису готови. Тако исто и предлог војеног министра не може се продужити, што г. министар војени није овде. Предлог опет о личној безбедности није изашао из штампе. С тога ће се прочитати предлог о допуни § 123. крив. зак.

Но пре него што је прочитана та допуна, Милош Глишић пише реч. Председник му даје.

Бр. 217.

Глишић говори како је једногласно решено да се долази у седнице пре подне у 8. а после подне у 3. Посланици долазе вели на време. Јуче смо дошли у 8¼ часова а почели рад у 11. После подне дошли смо у 3 а почели рад у 5. Шта је томе узрок, и докле ће се тако дангубити? Напомиње затим да председништво треба да је у договору с министрима па да се зна могу ли они доћи на време, а не да дангубе и одбори и скупштина код оволиких важних ствари.

Председник министарства, министар унутрашњих дела одговара да су сада уредили своје послове тако, да одсад могу долазити у свако доба.

Бр. 218.

Председник јавља да је Његова Светлост виез подписао закон о самоуправи општинској.

Скупштина се одзива са бурно „живео“

Бр. 219.

Известилац Илија Стојаповић чита предлог о допуни чл. 123 крив. закона, који се тиче лично безбедности. Затим чита извештај одборски.

Председник објашњава разлику између предлога и старог закона. По § 123 крив. зак. вели, чиновник или служитељ, који би хотимично продро у чији стан, казниће се тако и тако. По предлогу сада се казни, кад би продро, ушо у чији стан и из нехата.

Милија Миловановић пита, дал ће чиновник платити штету, ако кога уапси из нехата.

Председник одговара да је сваки чиновник одговоран за штету. Кад је вели одговоран кривично тим пре грађански одговара.

Аксентије Ковачевић чита § 127 крив. зак. и објасњава да по њему одговара чиновник и за накнаду штете.

П. Буричковић напомиње да је реч „нехат“, вејасна по народном схватању, па би боље било да се каже: „ком чиновник неби оценио прописе закона па донесе доставу о кривцу не саобразно закону да се казни и т. д.“

Министар правде разлаже да је реч „нехат“ позната у правној науци и сваки судија зна, шта је нехатна кривица. Та је реч, вели, усвојена и у другим случајима.

Јеврем Шолуповић каже да је реч „нехат“ позната у народу. Што вели г. Ковачевић да се ра-

зуме да чиновник одговара и за штету, то вреди само за кривицу, на коју је тај параграф намењен. Зато би требало то и овди изрично споменути.

Министар правде одговара да је председник лепо објаснио, да ће увек одговарати за штету оног, боји је осуђен за кривицу.

Милутин Гарашанин налази да нема гаранције у §. 127. крив. зак., јер се по њему одговара за накнаду штете само кад се учини кривица из нехата, а кад се учини намерно, нема накнаде. Зато би вели, требало навести да чиновник одговара у оба случаја.

Аксентије Ковачевић објасњава да по §. 295. крив. пост. уз кривицу иде увек и накнада штете.

М. Миловановић разлаже, да би требало да се зна, да ли чиновник одговара само онда, кад је кривица учињена непажњом. Наводи пример са Александром Николајевићем и случајеве где чиновник нападне кога, да је бунтовник, па испита по 60 сведока. Ко ће вели у том случају да плати трошкове? Зато налази, да треба чиновник да плати.

Председник објасњава да је чиновник извесно одговоран за штету, кад буде осуђен за кривицу. У закону грађанском и кривичном поступку има довољно наређења, по што се тиче случаја, где чиновник полицијски сprovede кога суду, па се нађе да нема дела казниmog, не може се узети, да је то рађено из зле намере. Имали зле намере или нехата, разуме се да је чиновник одговоран. Свакојакo унапред се не може знати, да ли је ко крив или не.

Милутин Гарашанин разлаже, да би требало ставити да се одговара за штету и онда, кад се учини кривица с намером.

Радоња Педић пита председника дали он рече да нема чиновника, који чини дело из зле намере.

Председник одговори да може бити кривице и намерне и нехатне.

Радоња Педић напомиње какав је случај био с њиме. Вели затворила га је полиција, испитала 69 сведока, сproveda суду, па суд нашао да нема кривице. Место вели да добијем оштету осуђен сам да платим трошкове, а чиновник место да се казни, од капетана II. класе, добио је за помоћника I. класе.

Јеврем Шолуновић каже да је свакад боље, кад се што изрично и јасно каже у закону. Осим тога треба да се овај § доведе у свезу с другим. Један с другим неће се растопити.

Председник тражи од предлагача, што хоће додатак, да их потпомогну 12 посланика.

Милија Миловановић разлаже да треба поставити правило да се чиновник може тужити и без питања министровог. То је нужно с тога, што су чиновници полицијски испитали толике људе, као: у Пожаревцу, Јадру, Драгачеву итд. па ништа.

Дим. Катвић вели: излишно је стављати овди и о накнади штете, кад је она предвиђена у закону грађанском.

Милош Глишић вели: Нисам противан да се стави у текст то, што траже неки, али држим да није тако нужно. Главно је да ми обратимо пажњу на кривични поступац, а нарочито на основе подозрења и околности, по којима полиција може затворити и најпоштенијег. То треба поправити и гледати да нико не дође до тог да тражи накнаду, јер нико нигда ни добио није. Па то треба обратити пажњу и на одговорност министарску.

К. Спужић потпомажући Милију, да би се избегло вели, да поштени не буду уапшени, најбоље је додати к овоме члану: „или који приведе два сигурна грађанина за јемство.“

Председник напомиње Спужића да се не предаје на кривични поступак. Реч је овди вели о кривичном закону. То су две разне ствари, које се не могу мешати. Мислим да је довољно то, кад је одбор усвојио и додао додатак, по коме се сад казни и онај, који би кога из нехата затворио.

М. Гарашанин доказује да треба узаконити сада да чиновник одговара бар по грађанској части, кад коме учини штету, јер по кривичној узалауд га је тужити, кад по чл. 110. устава треба да одобри надлежни министар, да се може чиновник тужити.

Министар правде одговара да то спада у закон о чиновницима грађанског реда и тамо треба чинити измену.

М. Гарашанин остаје при речи и вели: зашто не би усвојили да одговара за штету намерну, кад одговара за нехатну.

Коста Атинаскић налази да не треба стављати у овај члан то, да чиновник одговара за штету, јер поступком и законом кривичним обухваћена су сва дела, где се одговара; Ако уметемо овде биће штетно, јер онда би морали свуда код свију §-а предвиђати такве случајеве. Пропустили се код кога, врло се лако може чиновник извући баш онде, где највише треба да одговара. За то је сигурније остати при општем одређењу закона. Нема тог судије, који ће осудити кривца на казни а не осудити га на накнаду штете.

Даље, шта хоће г. Гарашанин да се умете да чиновник одговара за штету, кад је учини намерно, као с тога, да се избегне тражење министарског одобрења, то не вреди. По уставу и закону чиновник административни како за кривицу, тако и за оштету не може се тужити ни судити без одобрења министарског, а судије опет без одобрења касационог суда. Излишно је дакле уметати шта у овај члан, јер ако се то не стави у друге чланове, судија ће казати, ту нема одговорности, јер законодавац није предвидео.

Аксентије Ковачевић вели: Сви идемо на то да се народу ујемче што већа права. Чита затим §. 221. крив. закона, у ком ништа нестоји о том, да ће се крадљивац осудити и на накнаду штете; али вели то се попуњава §. 229. у ком се каже: да ће се *при сваком казнивом делу редовно исцељивати и ирочињена штета.*

Нема дакле основа да се бојимо да кривац поред казни неће бити осуђен и на накнаду штете.

Председник ставља питање: Ко је за предлог владин нек седи, ко је против нек устане. (Чује се: шта је предлог. Настаје жатор.)

Радоња Недић устаје и виче да треба узети и ово, што скупштина каже, а не само што каже влада.

Председник одговара да он ради по пословном реду и тек кад нека неби било, он би питао скупштину. По пословнику најпре се ставља на гласање владин предлог независно од осталих питања, која се појаве у скупштини. Кад се то расправи, онда ћемо прећи на питање, које је покренуо г. Гарашанин.

шани и то, ако га поднесе писмено и ако подпомогну 12 посланика (вичу: да оде један да напише.)

За тим председник ушта има ли 12 посланика, да га подпомогну. Чује се да има.

Министар правде изјављује, да влада није противна томе, само што по правилима кодификације то је излишно.

Баса Мадаревић доказује да је излишно уметати ништа, јер долазимо у сукоб с §. 10. крив. зак., у ком је казано за сва кривична дела, да оштећени у свакоме случају има право на накнаду.

М. Гарашанин брани своје миље и вели кад тај §. 10. није покварен тиме, што је у §. 127. стављено да се тражи накнада за нехатне штете, неће се покварити тиме, што ће се тражити и за намерне.

Затим пошто је ствар исцрпљена, председник је ставио на гласање владин предлог с додатком Гарашанина и огромном већином усвојен је и предлог и додаток. Но после се појави жива дебата о томе да је нејасно питање и да је сумњиво како је ствар решена. Спужић тражи да се пита скупштина је ли свршена ствар. Сима Несторовић не да, кад је свршено. Ковачевић зарад задовољења хоће гласање поименце. Ђуричковић вели свршено је. Алекса Поповић да се пита је ли свршено. Дим. Катић каже да су сви за прву тачку, а другу не. Најпосле пошто ту ствар објасни предс. министарства, приста скупштина, те председник стави питање ово: који каже да није свршено нек устане. Скоро сви седе и тако је предлог владин усвојен са додатком Гарашанина.

Бр. 220.

На реду је било сада да се чита додатак к' § 122. крив. зак., но председник јавља да министар просвете и црквени дела има да одговори на једну интерпелацију.

Министар просвете и црквених дела одговара на интерпелацију Петра Катића о томе, што је у конзисторији епархије ужичке постављен за члана и један калуђер. У интерпелацији, вели министар, спомињу се три ствари:

1, зашто је постављен за члана монах, кад по закону не може да буде с тога, што по природи свог звања не би могао решавати о брачним парницама;

2, зашто је постављен за почасног члана свештеник изван конзисторијалног места далеко, те се одуговлаче парнице.

3, Је ли вољна влада да учини измену у закону да се монаси нише неостављају.

Што се тиче првог питања вели министар неумесно је, јер по § 7. закона о устројству црквених власти од 30. Септембра 1862. год., при конзисторијама може се поставити за члана и по један монах, но он неучествује при ислеђивању и решавању брачних парница.

Што се тиче другог питања, оно се оправдава, § 9. тог закона, по ком се председник и чланови конзисторије бирају из подручне епархије. Што је узет за члана свештеник из Чачка, то је с тога, што се није нашао у месту сиреман човек за то. Да ли се са тога развлаче парнице мислим, да би требало навести факт.

Најпосле хоће ли се учинити измена каква у закону бар за сад је немогуће. Доста има негода што се узимљу монаси за чланове, али за измену треба се договорити са архијерејским сабором.

Петар Катић одговара да калуђер није постављен за почасног, већ редовног члана, јер има 400 талира плате. Да ли је вели могуће да се брачне партице решавају сваки дан, кад је калуђер почасни члан? Немогуће, већ се патрпа по 20—30 партица и чека се за попом из Чачка. Зашто тај поп неби био члан, већ он да долази и дангуби за бадава, а калуђер му запремно место, вуче плату, а неради?

За овим даје се четврт часа одмора.

По одмору.

Министар просвете наставља свој говор и вели да ће писати конзисторији, да се поново обавести, о фактима, који се наводе. Што се тиче потребе да се донесе предлог за измену, мисли, да је најбоље да се та интерпелација упути влади на оцену, јер на сваки начин треба се договорити са архијерејским сабором. (Чује се: врло добро).

Радоња Недић налази да треба имати у конзисторији и монаха, јер расправљање манастирских рачуна тешко је поверавати поповима.

Петар Катић вели, треба предлог да се калуђери изчисте сасвим из конзисторије, па да иду у своје ћелије, где им је место.

Никола Крушежевнић одговара Радоњи, да су калуђери неспособни да склапају рачуне своје, већ плаћају другом. Пристаје да се интерпелација да влади на оцену.

Председник за тим стави питања: усваја ли скупштина да се интерпелација да влади на оцену и скупштина усвоји.

Бр. 221.

Председник вели да је сада на реду предлог министра војног о израни наших народних војника, који чувају границу.

Известилац А. Николајевић чита предлог министра војног и извештај одборски.

Коста Спужић разлаже, да је овде нужна тајна седница тим пре, што има и неких важних интерпелација за тајну седницу. Нужна је тајна седница што има важних ствари да се изјави, а нису за јавност.

Милија Миловановић вели да је био противан тајној седници, што је држао да ће се решити само оно, што је предложено. Али пошто говорници хоће да изнесу још нека питања и он је за тајну седницу.

Милош Глишић помаже Спужића и хоће тајну седницу, јер питање изнесено, у свези је с главном ствари. При том ми овако изнурујући се и физично и материјално постаћемо европске проналице, можда неком иде у интерес да овако дремамо, да нам трговина пропада итд. зато треба да се договоримо.

Сима Несторовић противан је тајној седници, јер предлог не садржава ништа тајно. Био пријатељ или непријатељ наш сваки зна, да ми морамо рапнати војску на граници, па било да им дамо 4 или 6 гроша.

Радован Милошевић наводи да ће говорити кад се реши хоће ли бити тајна седница. Он налази да се треба насамо разговорити.

Аксентије Ковачевић разлаже да по члану 85. устава чим три посланика затражу тајну седницу да се мора уклонити публика и тек тада председништво положи ће питање, да ли ће се тој тројници придружити још и четвртина скупштине.

Сима Милошевић слаже се са Глишићем и Спужићем па вели, кад незнамо ми, колику порцију даје непријатељ својим војницима, не треба да зна колико ми дајемо.

Председник министарства помаже Ковачевића да се публика мора удалити, кад тројница затраже тајну седницу.

Председник пита, има ли тројница који хоће тајну седницу. Устају више њих.

Затим председник позва публику те се уклони.

Са тим је закључена ова јавна седница у подне.

Председник,

Д. Ђ. Јовановић.

Секретар,

Урош Кнежевић.

ПОТПИСНИЦИ:

Радован Милошевић, Никола Кружевић, Тривун Милојевић, Стеван Поповић, Ђорђе Милетић, Владислав Павловић.

САСТАНАК XXII.

10. Октобра 1875. године у Београду.

ПРЕДСЕДАВА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

Илија Стојановић.

Присутствовали г.г. министри: председник министарства, министар унутр. дела, министар ино-

страних дела, министар правде и министар грађевина.

Почетак у 10 сати пре подне.

Председник отвара састанак.

Секретар Илија Стојановић чита протокол XV. састанка. Пошто је приметба Алексе Поповића исправљена, протокол би усвојен.

Секретар Илија Стојановић чита протокол XVI. састанка пошто би приметба Шолуповића исправљена, протокол је усвојен.

Секретар Адам Богосављевић чита протокол XVII. састанка. Скупштина усваја без приметбе.

Секретар Срећковић чита молбу Косте Спужића за тродневно осуство. Скупштина одобрава.

Милија Урошевић тражи 30 дана осуства. Скупштина наређује да се не решава до 18. ов. мес.

Драгутин Ризнић моли за 20 дана одсуства. Скупштина не одобрава.

Бр. 222.

Министар грађевина одговара на интерпелацију Петра Катића о сасеченој грађи у 1865. год. за Ћуприју Попинску и Врњачку, и одговор му је у овоме:

Да ова грађа није сасечена у 1865. већ у 1862. год., да је од те грађе нешто покрадено, нешто погорело нешто и продато и добивено 382 гр. чар. која се сума налази у начелству крушевачком. Што се тиче Ћуприје Попинске да је наређено да се прави и да ће се исплатити из државне касе, а Ћуприја Врњачка неправилно се о трошку државном, већ о народњем, и што се тиче превлачења грађе да ће се старати да се манипулише како неби пропадала.

Петар Катић вели да грађа кошта 500 дук. ц. а само је 5 дук. цес. добивено. Дакле зашто није грађа сачувана, зашто је пропала и пита ко ће ту грађу да плати, јер је грехота да народ своју снагу узалуд просипа

Министар грађевина одговара да је он нашао да је грађа у 1862. год. сасечена и пренешена, и да је те године упропашћена, а по чијој је наредби сасечена није се могао извести, и дакле то је од његове стране довољан одговор.

Петар Катић остаје при своме одговору и тражи да се изнађе лице, које је ову гору упропастило, па да се осуди на сво плаћање, пошто грађа кошта 500 дук. цес.

Министар грађевина упућује Катића да о томе учини предлог ако налази за нужно.

Милија Миловановић тражи да се г. министру грађевина препоручи да он одма виновника изнађе и како на плаћање тако и на казни осуди.

Илија Ратајац подпомаже Петра Катића с додатком ако тако и у будуће остане, ту нема напредка и ми ћемо се упропастити, зато треба изнаћи ко је упропаститељ ове грађевине.

Скупштина наређује и министар прима да по овоме делу учини истрагу и о томе скупштини извести.

Бр. 223.

Секретар Илија Стојановић чита интерпелацију Петра Стевановића на г. министра грађевина о друму постојећем од Чачка до Ивањице. Упућује се одбору за молбе и жалбе.

Исти секретар чита интерпелацију Мијаила Смиљанића о томе: јели учињена истрага противу Обрена Мићића начел. ср. златиборског због његовог грозног поступања са бегунцима из Турске и народним војницима, и оће ли и даље остати на томе месту да свирепује. Упућује се одбору за молбе и жалбе.

М. Миловановић тражи да се огласи за хитну ствар и што пре донесе решење.

Министар унутр. дела вели да није акта још разгледао, а чим их разгледа наредиће истрагу и да се капетан од дужности удали.

Председник изјављује да неби сад требало упућивати ову ствар одбору пошто се г. министар обећава учинити извиђај. Скупштина усваја.

Секретар Илија Стојановић чита интерпелацију Тривуна Миливојевића о грађењу ћуприје на Дубоку у срезу посавском, управљену на г. министра грађевина, којом пита: одкуда је смео капе ан преко воље народне наредити и да плати и да кулучи народ среза посавског, кад је он донео закључење да само плати, па ма то и више било, и по ком је закону то учинио.

Упућује се одбору за молбе и жалбе.

Илија Стојановић и још 26 посланика изјављују жељу влади да се скупштина на један месец дана одложи. Скупштина изјављује да је то изјава целе скупштине.

Секретар Илија Стојановић чита предлог Миленка Петровића, Илије Ратајца, Мијаила Радо-сављевића и Николе Милосављевића о добрима манастирским да се височајше решење од 1847. год.

^{Ббр. 1999.}
^{Сбр. 729.} за неважеће огласи, и да се боље уреди уживање ових добара између сељана суседних и манастира.

Јеврем Шолуповић тражи да се председништво споразуме са владом о јучерањој седници.

А. Поповић тражи да се јучерања седница претвори у јавну. Пошто није ништа важно решавано.

Министар председник вели пошто је седница била о рани народне војске, то се сматра за јавну.

Секретар Стојановић чита предлог Јеврема Шолуповића и још 12 посланика да се овим војницима народним што су досад земљу на граници чували, изда у новцу онолико колико ће се плаћати и онима који су сад на граници.

А. Ковачевић вели да се предлог може само онда поднети ако није у свези са предметом који је већ пред скупштином. О овоме био је предмет јуче и решен у скупштини, сад нема места решавању овоме другом и зато предлаже, да се одбаци.

Председник објасњава да овај предлог није у вези са јучерањим и може се примити у претрес и предлаже да се овај предлог и предлог Милосава Марковића упуते одбору финансијском. Скупштина усваја.

Бр. 224.

Председник јавља да је на реду пројект закона о личној и домаћој безбедности.

Известилац Димитрије Матић чита извештај одбора законодавног који гласи:

Народној Скупштини!

По одлуци скупштинској на јучерашњем саставку законодавни одбор узео је у претрес предлог

г. министра правде о изменама и допунама у закону о поступку судском за кривична дела у смотрену лично и домаће сигурности.

Чланови 25. 26. 27. и 28. земаљског устава ујемчавају ту лично и домаћу безбедност.

Ограничења у тим главним правима изложена су у оним законским наређењима поступка судског за кривична дела, о којима сад речени предлог говори и којим се иде на то, да се та сужавања бар умале.

Но одбор има да примети, да се та пожељена циљ никако не може постићи само овим предлогом, о коме је реч, него уз то ниште се још и *независност судија*, да не морају стрепити какве ће их пошљедице снаћи кад своју дужност врше по закону и убеђењу.

Осим тога законодавни одбор примећава да цео поступак, поглавито глава 17-та пост. судског у крив. делима, која говори о доказима треба бољим наређењима да се замени; а нарочито §§ 236. до 239, где се говори о саставним доказима и основима подозрења, неодговарају данашњем времену и потреби.

Законодавни одбор што се тиче самог овог предлога г. министра правде има следеће да примети:

I. У другом оделу § ча 28. где је реч о сведоцима при истраживању и ислеђивању злочинства или преступења код полицијских власти, којима ће се по тамо изложеном начину трошак и дангуба плаћати у казаном случају од *туженог*, — треба место те речи „туженог“ да се каже од „осуђеног“, јер у таквом случају пресуда већ изречена и тужени

је осуђен. А одма затим у истом одељку §-фу 28. где се каже, да те трошкове, ако тужени буде ослобођен, плаћа приватни тужилац, — да се изостави цео овај израз, „или ако овај буде ослобођен од приватног тужиоца“. Јер одбор налази, да такве трошкове треба да плаћа осуђени, или ако он нема, онда држава.

II. Код §-фа 131. в, где се говори о томе, шта ће јемци плаћати за туженога, *ако овај осуђети истрагу*, а поред тога још и за новчану казну до 50 тал., — одбор предлаже, да се на крају првог одељка тог §-фа 131. в, а исто тако у почетку другог његовог одељка место израза „ако тужени осуђети истрагу“ каже, „ако тужени побегне;“ јер за ово јемци управо и јамче, а казна она до 50 талира да сасвим однадне, јер њу одбор налази за целисходну.

III. У члану 132. који почиње у случајима под 1 и 2 §. 131. и кмет ће моћи обвиненог притворити, да се дода и истраживање по кући или претрес лица учинити држећи се у томе главе 8-ме пост. судског у крив. делима. А после израза „колико могуће скорије“ да се дода „у првом случају“ и т. д. као што је написано.

Ово је што одбор има да примети на предлогу министра правде. Но одбор налази да би се личној безбедности припомогло, ако се у глави XIII-тој зак. о поступку судском у крив. делима, где је реч о закључењу полицајског ислеђења дода: за које време полиц. власт треба своје ислеђење у крив. делима да доврши, те да се то неможе одуговлачити као што сад честих случајева има.

По томе одбор предлаже, да се пов §, као 166 под а, дода овако: „ислеђење казнивих дела ислеђујућа полиц. власт мора свршити за 15 дана, ако су сведоци у оном округу где се извиђење чини, а најдаље за 30 дана ако има више саучесника у кривиди, или су сведоци из других округа“.

Поред тога законодавни одбор обраћа пажњу скупштине на §. 173 реч. пост. који гласи: „ономе који је остављен, да се на јемство из слободе брани, пронада сума за јемство дата и долази у касу државну, ако побегне, и на позив суда без оправдавајућих узрока не предстане.“

Одбор налази, да је право, да у таквом случају најпре се измири штета кривицом одбеглог учињена и дангуба сведока, и потом предлаже, да се у §. 170. крив. пост. у другом одељку после речи „суд решава да сума за јемство дата припадне каси државној“ — дода ово: „пошто се најпре измири штета кривицом одбеглога учињена и дангуба сведока, ако одбегли неби имао другог имања.“

Одбор законодавни све горе наведено саопштио је г. министру правде, и он је то примно звању и сад стоји до тога хоће ли народна скупштина приметбе одборске усвојити, а уједно решити и то: да се влада позове, да поднесе скупштини што скорије нарочити предлог о независности судској и о доказним сретствима у крив. поступку.

8. Октобра 1875. год.
у Београду.

Председник закон. одбора,
П. Ј. Вуковић.

Известилан:
Димитрије Матић.

ЧЛАНОВИ:
Ранко Тајенић, Аксентије Ковачевић, Рава Кукић,
Бурђе Ђоровић, Милош Глишић, Илија Стојановић,
Петар Катић.

Пошто су неке погрешке у штамарији учињене известиоц их објасни те се поправише.

Председник даје на знање да се говори у опште о предлогу.

Сима Несторовић сматра предложену измену као и да нема сигурности и упоређује овај закон са законом о одговорности министарској, која је привидна, слаже се са мишљењем одбора да треба основе подозрења изменити, ако се жели лична сигурност, с тога у главном предлаже да се други пројект од стране владе поднесе.

Јеврем Шолуповић каже да се само онај притворити може који заслужује већу казну од 5 год. затвора, јер према поднешеном овом предлогу није никаква лична сигурност и готово тежа је нег што је до сада била, поред овога тражи, да се влади преда да она цео поступак преради нарочито главу XVII. збрише.

Петар Ђуричковић за допуну говора Симе Несторовића и Шолуповића чита члан 131. гди само надлежна власт затворити може, наводећи да и до сада није га апено клисар него служиноци, а тако ће и од сада бити, даље наводи да нема донде личне сигурности док се чиновници од воље министарске необезбеде и он је тога мишлења, да се ово неменења, док се судије од воље министарске необезбеде.

А. Ковачевић, да и ако није баш довољна лична сигурност, опет је боље усвојити овај предлог, а после ће се при појединим тачкама дотеривати шта је боље, а у осталом влада је већ извештајем одборским позвана да што пространји предлог поднесе.

М. Гарашанин наводи да ма какви закон донели, опет немамо никакве сигурности, јер је то спречено уставом и ниједног чиновника не може суд судити док надлежни министар неodobри и зато ово само напомиње да неби се казало да смо са овим задовољни и да смо се уснавали.

Радоња Недић противан је мишљењу одборском где се кажи да може кривац код полиције 30 дана у затвору бити, то тражи да се одмах спроведе суду.

Председник министарства признаје, да је влада обећала поднети закон о личној сигурности и уколико је могла бити спремна и устав јој дозвољава она га је поднела, а скупштина нека сада прави приметбе ако какве има и влада ће се с њом споразумевати.

М. Миловановић, са овим законом донови су доста заштићени, а добри људи нису и може опет сваки на правду Бога лежати у затвор.

Министар правде објасњава да посланици говоре о појединим тачкама и зато их упућује да најпре у начелу говоре, а после о појединим тачкама. —

Милија Миловановић и М. Гарашанин кажу да га треба у начелу усвојити.

Јеврем Марковић каже, да се могло нешто више сигурности дати, најпосле требало је обезбедити од нападаја полицијског и основе подозрења изменити, јер то је главна побуда, због чега је овај закон тражен.

Алекса Поповић плаши се да се са овим предлогом само очи незамажу и зато је да се влади препоручи да други предлог опширнији поднесе,

пошто ће се седнице од 18. ов. мес. одложити по изјављеној жељи, за овим тражи да влада поднесе предлог и о независности судској до повратка скупштинског.

Министар правде ограђује се, да се овим предлогом коме очи замазују, јер она противу приметбе одборске није имала шта приметити.

Алекс. Николајевић признаје да није потпуна лична сигурност, но по старом закону још је несигурнија била, једино из љубави према чл. 131. гди се може неко на јемство из затвора пустити, тражи да се предлог у основу прими, јер ово смо сад прихватили и ко зна да ли ће што боље доћи, боље ништа него ништа.

Вујо Васић налази довољно гаранције у овом закону, али вели да је боље и при колач него празна торба, ко зна и ко јемствује да ће се други бољи пројект о томе поднети, треба приграти овај и решити на шта је нужно допунити га, али никако одбацити.

Јоца Бошковић вели, да треба устав изменити на тек онда личну сигурност као што треба осигурати, но пошто треба за измену устава више времена, то је мишљења, да се поднешени предлог у начелу прими, а влада позове да скупштини поднесе предлог о измени закона, о доказима и доказним средствима, а нарочито закон о независности судској.

Председник пита скупштину је ли довољно обавештена и пошто она одговори да јесте, даље пита усваја ли предлог, скупштина одговори: да се предлог усваја у начелу.

Председник заказује четврт сата одмора.

Бр. 225.

После одмора чита секретар Илија Стојановић члан. 28. као што је по староме закону гласно, а известиоц Матија чита предлог владни и мишљење одборско са неким изменама и према мишљењу одборском чл. 28. гласно би овако:

§ 28.

При сваком истраживању и ислеђивању злочинства или преступлења код полицајне власти, присуствоваће као сведоци два поштена грађанина, из општине, у којој се ислеђење чини и они ће сваки испит потписати са паноменом, да је цео испит над оптуженим пред њима држан. Сведоци ови назначиће том приликом и приметбе, које би можда имали на испит да учине.

У тој цели општине окружних вароши изабраће на годину дана 12—24, а друге општине 6 до 12 по могућности писмених грађана, од којих ће се по двојица из места, где се над оптуженим чини истрага, позивати да буду при ислеђивању. Овима плаћа држава у име трошка и дангубе према времену, које су провели при ислеђивању, дневно највише до 3 динара, па се после накнада од туженог, или ако овај буде ослобођен од приватнога туживоца.

Грађани ови не смеју бити сродни (§ 43.) ислеђујућем званичнику. Оптужени може противу њих узетећа чинити.

Они морају тајну до пресуђења чувати, нашта ће их иследоватељ претходно опоменути.

Тужени има право, да између ових грађана половину исклучи и тада ће власт истражна одређивати сведоке из друге половине.

Известноц Д. Матић објасњава мишлење одборско зашто је казато уместо речи туженог „осуђеног“ и да се избришу речи „ако овај буде ослобођен од приватног тужиоца.“

Председник пита има ли ко да говори о овој ствари.

А. Ковачевић каже да се у првом одељку речи „можда“ избришу, јер су то челичне вратнице полицијске власти, с којима се иследник може служити и овоме или ономе забрањивати да чине приметбе.

Министар правде објасњава да са речију „можда“ ишао се на то да сведоци могу приметбе чинити ако их имаду, ако немаду они нису приморани и најпосле пристаје да се избрише.

Васа Маџаревић слаже се са мишлењем одборским, само додаје да се од приватног тужиоца за личне увреде и проча дела која се по званичној дужности неказне, наплаћује означени трошак, а у осталим делима да држава плаћа.

Адам Богосављевић предлаже, да се реши најпре члан 19. кривичног поступка, па онда члан 28. и да се у члану 19. каже, да ислеђују злочина и преступна дела само општински, па онда окружни судови.

Председник упућује Адама да поднесе писмени предлог и одвојено од овога.

Адам Богосављевић мисли да је ово предлог у коме може и он овај свој предлог да уметне.

Јеврем Марковић тражи да се у члану 28. каже „тужени има права да бира двојицу“ и да сродници не могу бити између оптуженог као присуствујући.

А. Ковачевић моли г. посланике да говоре о ствари, која је почета.

А. Николајевић примећује противу речи „сведоци“ која је у овоме члану стављена и тражи да се замени са којом другом згодницом речи.

Министар правде објасњава да се другаче не може казати по сведоци, пошто они присуствују при испиту и ништа друго нису по сведоци.

А. Николајевић тражи да се дода „присуствујући сведоци.“

Илија Ратајац слаже се са Александром Николајевићем.

Јеврем Шолуповић слаже се са мишлењем Васа Маџаревића и додаје од своје стране да плаћају трошкове и достављачи, противан је пак мишлењу Јеврема Марковића да тужени бира присуствујуће.

Известноц Д. Матић објасњава да није можно достављаче осуђивати пошто се они никад немогу за кривце добавити, јер за тужиоце неизлазе, по достављају да је ово ил оно било.

Милија Миловановић предлаже, да се дода, „да који кога оптужи, а не недокаже тужбу,“ да тај мора да плати трошкове око ислеђења.

Скупштина се одазива да то и данас у закону постоји.

Председник објасњава, да реч „сведоци“ по предлогу Николајевића неби требало другом којом речи замењивати, пошто је казато онако како треба.

А. Николајевић тражи да се замени са „присуствујући сведоци.“

Мин. правде вели да се може заменити са „испитни сведоци.“

А. Ковачевић вели да није нужно мењати ове речи пошто су у почетку чл. 28. овако исто казате, но изменити треба реч „можда.“

Председник пита је ли скупштина обавештена и она се одазивље да је обавештена и усваја предлог владин, да се каже реч „сведоци“ за овим скупштина усваја да се реч „можда“ избрише по предлогу Ковачевићевом.

В. Васић тражи да се у другом ставу објасни да ли збор или одбор бира присуствујуће за годину дана, пошто је тамо казано и општине“ и он од своје стране предлаже, да бира суд са одбором.

П. Вуковић објасњава да је то предвиђено у устројству општинском и да је та дужност дата одбору.

П. Срећковић потпуно усвајајући приметбу г. Васића тражи да се речи „окружних вароши“ избришу па ће бити разговорије.

М. Глишић мисли да је приметба г. Панте Срећковића неумесна, пошто се баш овди опредељује број колико ће бити из вароши, колико из села присуствујући.

Известилац Д. Матић слаже се са мишљењем Вује Васића и предлаже да се усвоји пошто то није стављено у закону општинском, а требало је ставити.

Мин. правде објасњава да ово наређење стоји у свези са чл. 61. закона о општинама и по овоме закону чиниће се избор ових сведока, дакле овли би се могло укратко овако поправити, да се позовемо на чл. 61.

Мил. Спасић предлаже да се уместо речи општина каже реч „одбор“ и тако ће се разумети да одбори бирају присуствујуће сведоке.

Д. Милојковић вели, да би удесније било уместо речи „општина“ ставити реч „суд општина окружних вароши“ итд.

А. Поповић предлаже редакцију ову „у тој цели одбор општине“ итд. и тако се потпуно означава смисао речи општине.

Б. Боровић слаже се са А. Поповићем.

Председник пита скупштину усвајали предлог Алексе Поповића. Скупштина усваја и тај ће члан гласити овако :

„У тој цели одбор општине окружних вароши изабраће на годину дана 12—24, а други одбори општине 6—12 итд.“

Даље прелази се на треће питање које је одбор предложио у место од туженог „од осуђеног.“

М. Миловановић пита, сматрали се „државна власт“ за приватног тужиоца кад она неће достављача да именује, и ако се несмотрат да се то дода.

Председник упућује га, да говори само о речи „туженог“ или „осуђеног.“

М. Миловановић тражи да остане по редакцији, а на крају тог става да се дода „за приватног тужиоца сматра се и државна власт, кад неће да открије достављача, или кад је сама произвела то дело.“

Ранко Тајсић вели, ако може да се осуди достављач на плаћање, то је добро, ако неможе, онда је он противан да плаћа држава.

Петар Ђуричић слаже се са Тајсићем и тражи да буде онај крив, који је дело лажно изазвао, па ма то био приватни или чиновник.

Алекса Поповић слаже се са предговорницима Тајсићем и Миловановићем односно достављача, а

што се тиче приватних тужаца с њима се не слаже и ови треба да се од плаћања ослободе, нарочито оштећени за крађе и друга злочина дела.

Министар правде вели, да би требало додати: „за дела која се казне на приватну тужбу“ зарад јасности и с тим остају крађе, паљевине и проча злочина дела.

Радован Милошевић пита, ко ће да плати трошкове кад осуђени за увреду нема откуда.

Милован Спасић противан је осуди достављача, јер на овај начин пустиће се велико зло у народу, пошто достављање бива између двојице и нема тако довољно доказа, у овоме потпомаже га Аксентије Ковачевић и наводи да се овим никад не може постићи апсолутна правда.

Панта Срећковић вели, да у сваком случају онај који кога лажно тужи треба и да плати трошкове, а ако нема откуда, онда ником ништа и држава да ником не плаћа.

Никола Крупежевић каже, да су политични кривци најпоштенији и најчистији људи и према томе треба оделити кривице ове од осталих, а међутим увек достављача на трошкове осуђивати, јер се они највише у овим делима показују.

Милосав Марковић пита, кад се једна ствар на човска изнесе који је поштен и подведени су два сведока, је ли довољан доказ.

Ђоровић предлаже да приватни тужац плаћа трошкове само ако нема казнимог дела.

Председник објасњава, да се не би могла реч „тужени“ са речју „осуђени“ заменити пошто би то било противно § 328. кривичног поступка гдн се сваки

онај из недостатка доказа ослобођени осуђује на трошкове, даље противан је, да се ставе речи „али ако овај буде ослобођен од приватног тужаца“ пошто не би одговарале § 330. казнимог поступка и што се тиче достављача и томе је предлогу противан, јер неодговара § 51. крив. закона, зато треба гледати добро на ово усвојити.

Драгутин Ризнић и Јеврем Шолуповић говоре, да се не иде на достављаче паљевина, разбојништва, крађе и проче, по на оне који у друштву седе, на онда отиду и сасвим нешто друго казују власти што није било говора.

Петар Стефановић тражи да невин не плаћа трошкове.

Известилац Д. Матић у подужој беседи објасњава и брани мишљење одбора, а министар правде брави поднесени предлог владин и пошто је г. Шолуповић поднео предлог о достављачима, то је скупштина решила: да се предлог овај врати одбору да га претресе, а члан 28. да остане за сада нерешен.

Састанак је закључен у 1 сат по подне, а други заказан сутра у 8 и по сати.

Председник нар. скупштине
Д. Ђ. Јовановић.

Секретар:

Илија Стојановић.

подписници:

Ник. Крупежевић, Тривун Милојевић, Стеван Поповић, Ђорђе Милетић, Радован Милошевић, Владислав Павловић.

САСТАНАК XXIII,
11. Октобра 1875. год. у Београду.

ПРЕДСЕДАВАО

Димитрије Ђ. Јовановић.

СЕКРЕТАР

Урош Кнежевић.

Седница почела у 9 часова пре подне.

Од министара дошли су: председник министарства, министар унутрашњих дела, министар правде, министар просвете и црквених дела, министар грађевине, министар војни и министар финансије.

Бр. 226.

Секретар Панта Срећковић чита протокол XVIII састанка.

Ђока Милетић примети, да он није казао „да подишем предлог“ већ „да изнесем“. Исправља се.

Бр. 227.

Секретар Илија Стојановић чита протокол XIX састанка. Усваја се.

Бр. 228.

Секретар Илија Стојановић чита молбу Петра Илића, који због своји послова тражи 20 дана одсуства.

Алекса Поповић вели, да се причека који дан на ћемо сви ићи.

Драгутин Ризнић помаже то и вели: Кад је моја молба одбачена с тога, што ће се од 18-г одложити скупштина, то нек се не даје осуство.

Милија Миловаповић истог је мишљења и каже, кад нисмо дали Ризнићу, који нема никог код куће, не треба дати ни Петру, који има брата.

П. Буричковић вели, да се не даје ником осуство, јер важнијег посла за сву земља нема од овога.

На питање председника, скупштина реши: да се не даје ником осуство.

Бр. 229.

Председник јавља, да министар финансије има да одговори на неколико интерпелација.

Министар финансије одговара на интерпелацију: Петра Стевановића, А. Перуничкића, Јев. Шолуповића, М. Микића. М. Григоријевића и Илије Мојића и на другу интерпелацију, Николе Милосављевића и Косте Пејића, које су једне и исте садржине и које су поднете због неуредног увођења у данак при последњем попису. По закону о порезу од 12. Октобра 1864. год. вели министар §-ом 9. овлашћен је министар финансије, да ослободи од данка она лица у §. 5. тог закона под I. и II. т. је: редовне војнике, људе старе, женскиње, малолетнике, неспособне за рад и оне, који су на страни.

При попису 1864. год. министар финансије овлашћен је тадање комисије, да та правила у том смислу изврше. Међутим комисије су на многим местима радиле неправилно и многа лица слабог стања увела у данак и обратно. С тога је при садањем попису наређено било, да комисије не ослобођавају никог, већ да унишу сваког, па да представе министру на ослобођење.

У пописним правилама, јасно је било наређено, да се не уводе у данак лица, која су раније ослобођена, ван ако су престали узроци, са којих су ослобођена.

Но многе комисије у том су грешиле, па уводиле у данак лица, која нису поправила своје стање, по то је одма поправљено тиме, што су комисије та лица предложиле министру за ослобођење.

Што се тиче оних, који су повраћени у данак, или оних, који су плаћали на сад траже да се ослободе, многи су по поднетим документима ослобођени од комисије, која је то оцењивала у министарству.

Ако би когод поднео молбу да се ослободи, оно се најпре тражи обавештење од надлежне власти.

Истар Стевановић каже, да је сад баш добио писмо где му јављају, да су уписани у данак многи, који су пре били ослобођени, који немају имања, који имају по 60—70 година, а оптерећени су децом, па пита како да плаћају?

Јеврем Шолуповић наводи, да би се задовољно, ако су исправљене све погрешке пописне комисије, али по говору г. министра, то је уређено у неколико. Напомиње даље Панту Коларевића из његовог села, који је био ослобођен, а сад опет уписан. Тако исто и случај са једним из Глушче, који је болестан и ослобођен, а сад уписан. Он не може да изађе из куће, а има две главе које плаћају данак. Такви случајева има свуди.

Ранко Тајсић пита, кад је комисија то прегледала и по ком су закону средски начелници добили тај извештај, колико има како је прегледаво и кад су добили то наређење.

Министар финансија објасњава, да је пописна комисија пописала све по неким категоријама. Многи се жале. Министар финансије одредио је комисију

која извиђа те жалбе. Ко поднесе доказе он се ослобођава.

Што каже г. Шолуповић, да се многи слаби и сиротни уписују, а други имућнији ослобођавају, то се може догодити. Но такве случаје треба поименце побројати и онда ће се извидити поново.

Милосав Вељковић каже: да ће наредити у његовој општини, да се сваки обрати са жалбом министру. За сад примећује, да је код њих повуњено већ два данка по новом попису, а на другим местима није ни почет. Има их вели сакати, који просе па плаћају данак. Има маса које немају само два дана земље на плаћају по 100 гр. а има случаја где је син у задрузи умро, па му сад отац плаћа данак.

Јован С. Рајичић наводи, да таквих случајева има свуда. Код њега у селу има један старац, који је био на Делиграду, ништа невиди, на терету је општини, има једну пореску главу у кући, па је сад и он уписан. Други опет један сакат без имања уведен је у данак. Зато би најбоље било да општине дају уверења ко треба, да се ослободи.

Министар финансије објасњава, да се све то може догодити, али треба наћи начина како да се помогнемо. Онај кога се тиче треба да се жали, и да поднесе документа, а власт треба да пази на све неуредности. Према жалби и документима министар ће решити.

Никола Крупежевић вели: Тадашњи министар требао је отворено да каже: Народе треба ми новаца, порез несмем да повисим, по хоћу да умножим пореске главе.

Ал. Поповић каже: Што је рађено, рађено је по неком министарском распису, а не по закону. Код нас су пописали све, и сакато и Ђораво и сипливо. Нема другог лека него да министар нареди по целој земљи, да му се пошљу спискови свију они, који треба да се ослободе.

Стојадин Радоњић напомиње да је тако рађено по целој земљи. Код нас су уписивани и скитаче Цигане, па су пали на терет општини.

Миленко Петровић разлаже, да је тешко што хоће г. министар, да поједини подносе документа. Има спротиње која не може да плати, а зна се треба платити за писање, за уверење, доктору, итд. Зато је најбоље да општине дају уверења, ко да се испише.

Александер Николајевић, налази, да одговор г. министра није задовољавајући, а са разлозима појединих посланика не може се постићи цел. Главни је да се види, да ли распис министров одговара закону. По мом мишљењу та је наредба незаконна. Министар је ишао само на то, да умножи број глава. Што кажу неки да одборници и општина казује, ко да се ослободи незгодно је. Једни ће једнога, а други другога заштићавати. Но најбоље је да се види, да ли распис министров одговара закону, — па ако не, да се изда други.

Министар финансије вели: Предлог г. Николајевића обухвата две стране. С једне стране мени се намеће да ја тужим пређашњег министра и да испитујем је ли му радња законита. То је посао скупштине, а не мој.

Што се тиче другог питања о томе може се говорити. У министарству постоји комисија која испитује пописне књиге, жалбе и документа.

Према томе, ко је за ослобођавање, испише се из данка. Међу тим власти треба да пазе, да се ко не извуче из данка.

Мијанло Смиљанић невиди из целе дебате, да је главно питање на које г. министар не одговара то: по коме је закону радила комисија, кад је починила толике неправилности.

Панта Срећковић каже, да је одговор г. министра уместан. И у мом селу уписан је један старац слеп у данак, који није био у данку. Ако је ко неправедно уписан нег се жали, комисија ће исправити. На друго питање зашто није рађено по закону не може се ни донети закључак. Што кажу требало је новаца на умножавати пореске главе то не стоји. Нека је у Србији милион глава, влада преко буџета песме више да тропи. Но једни је пут да се помогнемо, да свака општина јави, ко је уписан а не може да плаћа. То је јевтиније за општину но да плаћа зањ 3 талира.

Министар финансије обавештава, да ће за рад задовољена са људма од закона испитати наредбу бив. министра, да ли је законита, или не, па ће извести скупштину.

М. Терзибалић за доказ да комисија није радила по закону, наводи, како је у Београду уписат сав пролетаријат и кочијаши и калфе. (Велики жагор.)

Председник министарства разлаже, да се изговора свију посланика види, да иду на то да се извиди је ли распис министров законит, или не. Мислим да вам је довољно кад се каже, да ће министар финансије са стручним људма испитати то. (Чује се: Врло добро).

Илија Стојановић вели, да је доста говорено, кад вели г. министар, да ће испитати да ли је наредба министрова законита или не, то је довољно, Буде ли незаконита наредиће се пов попис.

Још су неки хтели да говоре, но скупштина изјави, да је довољно обавештена.

Министар финансије објасњава свој говор на вели: да ће испитати оно упутство, које је дато пописним комисијама, да ли је законито или не. Што се тиче последица тог рада, има људи, који су можда оштећени, којима је учињена неправда, а може бити биће их, који су се извукли из данка те је држава оштећена. Постараћу се да извидим и једно и друго. Да се држава неопштств, као административна власт пазићу по званичној дужности. Што се тиче појединих они ће поднети жалбе с документима. Понајвише узимаће уверења од општине.

На питање председника скупштина пристаде, да остане тако, као што каже министар финансије.

Бр. 230.

Председник јавља, да су дошли њих пет нови владини посланика и то: г.г. Владимир Јовановић, Милан Пироћанац, Димитрије Балаитски, Стеван Поповић и Милан Кујунџић, па позва секретара, да прочита извештај одборски.

Секретар Илија Стојановић прочита извештај одбора, који је прегледао уверења посланика и нашао, да су уредна.

Скупштина усваја.

Ђоровић овди примети, да би требало да имамо списак свију посланика с додатком, одакле је који, из ког среза и села и чим се занима.

Председник га обавештава, да по пословном реду биро скупштински мора имати списак од свију посланика. Ко хоће да зна одакле је ко и чим се занима нек разбере сам. (Вичу: То не треба).

За тим су заклети сви ови посланици у присуству министра унутрашњих дела.

Дат је сад одмор $\frac{1}{4}$ часа.

Бр. 231.

После одмора председник јавља, да има неколико интерпелација и предлога што ћемо сад прочитати.

Секретар Панта Срећковић чита једну интерпелацију, коју му даде председник о Милошу Поповићу и његовом сураднику Розену, који су познати као политичке личности, о којима се свашта говори, па треба једном бити на чисто, да се види ко је патриота.

У половини читања председник прекида читање пошто се именују поједине личности на основу чл. 85. устава огласи седницу за тајну. Публика се удали.

Председник.

Д. Ђ. Јовановић.

Секретар.

Ур. Кнежевић.

ПОТПИСНИЦИ:

Ник. Крушевић, Тривун Милојевић, Стеван Поповић, Ђорђе Милетић, Радован Милошевић, Владислав Павловић.

САСТАНАК XXIV.

14. Октобра 1875. године у Београду.

ПРЕДСЕДАВА:

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

Ш. С. Срећковић.

Присутни г. г. министри: правде Марковић, грађевина Здравковић.

Председник јавља да траже осуство : посланик Милија Миловановић због рочишта у суду јагодинском, које ће бити 17. ов. месеца.

Скупштина му даје осуство.

Бр. 232.

Председник јавља да је на дневном реду „закон о личној безбедности.“

Шолуповић говори, како поднешени предлог не одговара управ ономе, што скупштина тражи.

Председник говори, како је овај предлог у начелу примљен и како се прешло на поједине чланке.

Јеврем Шолуповић захтева да се спреми бољи предлог, а за сад претресање овог предлога да се одложи, јер радећи овако, задавали би себи два посла.

Председник говори, како се сада о томе не може говорити, пошто смо прешли на појединости.

П. Ђуричковић говори такође за одлагање претреса и да се поднесе други бољи предлог о личној безбедности.

Председник онет говори како по закону ми треба да радимо, па ма колико свршили.

Мил. Миловановић каже, да у поднешеном предлогу, нема никакве личне сигурности, па наводи како полицајске власти уансе човека, држе га у затвору, па после као невини цусте, бадава држали човека у апсу. Он је за то, да се овај предлог одложи, а други бољи донесе.

Председник каже, кад пређемо на претрес појединих чланака, онда ако нађете да има какве неподпуности, ако нађете да нема довољно гаранције, да нема довољно сигурности, онда и треба приметити, да се учини нека измена или допуна уколико

ко налази да треба. Но како ви сада предлагате, пошто ће се скупштина одложити, а није још одложена, онда нема места — по закону — томе, да се предлог не претреса, јер је то питање једном било претрешено, расправљено и усвојено. Кад смо прешли на претрес појединих чланака, па претресајући први чланак, наишли смо на неке допуне и измене, које овде нисмо могли регулисати, већ смо упутили одбору да их регулише. Одбор је готов с том изменом, и сад према пословном реду, према закону кога се требамо сви држати, нама ништа друго неостаје, него да пређемо на саму ствар, зато молим известиоца одбора законодавног, да изволи продужити предлог.

Н. Крупежевић каже, да нама овде стоји на путу једна законска форма. Каже се, да је закон у начелу решен, ми можемо да исправимо ту форму, начелно нека стоји, али ми нисмо решили, да га морамо сад свршити. Он је да се овај предлог одложи, и доцније иста мисао у савршенијој одећи донесе.

Председник говори како он није казао, да ћемо га доцније претресати, него претресаћемо га, па док свршимо. Предлог поднешени неможе да се одложи за овда или онда.

Крупежевић каже, да скупштина хоће да одступи од пословног реда, ако и влада пристане на то, онда је ствар свршена.

Милош Глишић говори, како смо започели радити овај предлог, па смо прешли те радили друге ствари. И сада треба да пређемо да претресемо друге ствари па прим. овај предлог о изменама у

уставу, па онда има других ситнијих ствари, које можемо свршити. Он је за то, да се у начелу не одступа, него да се предлог одложи и нека се у њему боље обухвати та сигурност, па после да се даље ради. —

В. Јовановић говори, да је он био при општем претресу овога предлога, он га неби усвојио у начелу оваквим какав је. Закон о личној сигурности треба да обухвати у скупу све, што ујамчава личну слободу. Овај предлог не даје сва јемства за личну слободу. Друштво је ради човека, па и закон, који ујамчава слободу личности, јесте најважнији закон друштва. Мисли, да би требало израдити засебан закон о личној слободи Србина. За ујамчење личне слободе нужно је, да и судска власт буде независна, како ће бити подпуна министарска одговорност и чиновничка одговорност, јер докле остаје, да чиновник неодговара за злоупотребу власти, док министар неодобри да се даде суду, дотле нема личне сигурности. Свакако без судске независности, без чиновничке одговорности и потпуне министарске одговорности, не може бити озбиљног разговора о закону о личној сигурности.

Свој говор завршује тиме, да се право о личној сигурности ујамчи, као што се на основи уставној, најбоље ујамчити може. Ми молимо владу, да нам она поднесе не само засебан предлог о личној сигурности, него поред тога и предлог закона о судској независности и измену закона о чиновницима; тј. закон о личној сигурности мора обухватити сва јемства, која су нужна, да се Србин у овој земљи као човек може осећати слободан.

Председник напомиње, да овде у колико је то питање о самој садржини, о јемству каквога права, у толико је исто питање овде и о томе, на који начин има скупштина да дође до тога права. По закону о пословном реду, бољи вреди за скупштину, кад се поднесе какав предлог од стране владе, пошто се једном у начелу прими, он не може доцније, да се сасвим одбади. Кад се дакле у начелу прими онда по закону ништа друго не остаје, него ако скупштина нађе, да поједина наређења у њему нису довољна, да сама скупштина или поједини посланици у појединим члановима предложе измену или допуну истог члана, па да се према њима даље решава и тако у појединим члановима то питање расправља, а не сад наново да о једном предлогу кажемо да га одбацујемо, а већ смо га једанпут примили у основи. Пословни је ред закон, он веже скупштину као и сваки други закон и ми смо дужни, да по њему радимо. Што се тиче саме владе да ли ће она пристати да се тај предлог пошто је у основу примљен, одложи, мени то није познато.

Министар правде говори, како је ово сасвим нова ствар изнешена пред скупштину, он није у стању у име владе дати своју реч, пошто овде нису за сада остали министри.

Јев. Марковић предлаже, да се овај предлог одложи и позива да ли има дванајест да га подпомогну.

Председник говори, како сама скупштина по закону нема тога права, да одустаје од пословног реда. —

Јеврем Марковић, већина је скупштине устала и казала, да се од пословног реда одступи.

Председник, ви сте добро чули од г. министра правде шта је он казао. Он каже да о овоме најпре мора да се договори са својим друговима. И ја сам дужан у име закона казати ово: Скупштина нема права да одступа од пословног реда осим у сагласију са владом.

Министар правде изјављује, како може пристати само на то, да се за данас одложи претрес овог предлога, али с тим ограничењем, да оно што је већ у начелу усвојено и остане. Дакле само за данас одлаже се, а сутра да дође на дневни ред.

Председник каже, да пошто је госп. министар правде пристао, да се ствар одложи до сутра, то сада престаје о томе предлогу говор, а сада да пређемо на друге неке ситне ствари. Има неколико предмета свршених у финансијском одбору, али како овде није министар финансије, то закључавам састанак, а заказујем у 8 и по сати сутра састанак.

Председник.

Д. Ђ. Јовановић.

Секретар,

П. С. Срећковић.

оуномоћени потписници:

Радован Милошевић, Ник. Кружевић, Трив. Милојевић, Стеван Поповић, Ђорђе Милетић,
Владислав Павловић.

САСТАНАК XXV.

15. Октобра 1875. године у Београду.

ПРЕДСЕДАЛА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

У. Кнежевић.

Присутни сви министри.

Почетак седнице у 3 и по часа по подне, на окупу било 110 посланика.

Бр. 233.

Секретар Адам Богосављевић, чита протокол 20. састанка.

Усваја се.

Секретар Урош Кнежевић чита протокол 21. састанка.

Усваја се.

Секретар Илија Стојановић чита протокол 22. састанка.

Мијајло Смиљанић примећује да је код интерпелације поднете министру казао министар да ће „одма учинити извиђај.“

То исто тврди и председ. министарства.

Ал. Поповић вели да се изостави код његовог говора о личној безбедности реч „плаши се.“

Р. Тајсић вели да он није казао: „да за до-
стављача плаћа држава“ већ да плаћају швијуни
У осталом усваја се протокол.

Секретар Урош Кнежевић чита протокол 23. састанка.

Усваја се.

Секретар Панто Срећковић чита протокол 24. састанка.

Усваја се.

Бр. 234.

Секретар Урош Кнежевић чита указ Његове Светлости, којим се овлашћује министар финансије да може поднети скупштини предлог за исправку погрешке у 2. тач. 2-ог члана, као и у 1, 2 и 3. тачки чл. 3-њег зак. о ковању српске сребрне монете и то односно назива „пореских“ место „дипареских пара.“

Упућен је предлог одбору финансијском као хитан.

Секретар Урош Кнежевић чита указ, којим се овлашћује министар финансије да може поднети предлог да се до одобрења буџета за 1876. чине издатци из касе државне по буџету од 1874. године тако исто да се из тог буџета исплате сви издатци, који су издавани после изишавшег буџета за 1874. год. и тако постали новима за 1875. год.

Упућује се одбору финансијском као хитан.

Секретар Урош Кнежевић чита указ, којим се овлашћује министар финансије да може поднети предлог: да се прода јавно једно парче ливаде државне „Горње Карамустафиног чајира“ у Крагујевцу, које је парче регулационом реке Лепенице прешло на противну страну.

Упућује се одбору финансијском.

Секретар Урош Кнежевић чита указ, којим се овлашћује министар финансије, да поднесе предлог о томе: да се продају јавно сва она добра правитељствена у срезу бањском окр. алексиначком, која су означена у списку.

Упућен одбору финансијском.

Секретар Урош Кнежевић чита указ, којим се овлашћује министар финансије да поднесе предлог о томе: да се земља звана „башта у градишници“ код алексиначке бање уступи на отплату за 2 године по процени вештака сиротним црногорским породицама: Миловану Марковићу, Новици Крстићу, Божи Гојковићу, Ристи Крстовићу и Ивану Теофановићу, па овац да се употреби у ванредне приходе.

Упућује се финансијском одбору.

Секретар Урош Кнежевић чита указ, којим се овлашћује министар финансије да поднесе предлог да може на трошкове канцеларијске целе финансијске струке утрошити из државне готовине јошт 15.000 гр. пор. до краја ове рачунске године поред оних 70.000 што је на те издатке одређено буџетом.

Упућује се финансијском одбору.

Секретар Урош Кнежевић чита указ, којим се овлашћује министар финансије да поднесе предлог о томе: да може издати из готовине државне касе 457.950 гр. пор. на подмирење извесних издатака од 1874. и 1875. год, који би се имали исплатити из кредита редовних непредвиђених потреба — а тај кредит није био довољан.

Упућен одбору финансијском.

Секретар Урош Кнежевић чита указ, којим се овлашћује министар просвете и цркв. дела да поднесе предлог о накнадном кредиту за издржавање ужичке подгимназије до нове рачунске године.

Упућује се финансијском одбору као хитан.

Секретар Урош Кнежевић чита указ, којим се овлашћује министар просвете и цркв. дела да поднесе предлог за измену §. 2. зак. о устројству гимназија.

Упућује се законодавном одбору као хитан.

Секретар Урош Кнежевић чита указ, којим се овлашћује министар просвете и цркв. дела да поднесе предлог за измену §. §. 9. и 31. зак. о устројству вел. школе од 4. Септембра 1863. год. и увидању измена тог закона од 29. Септембра 1871. године.

Упућен предлог законодавном одбору као хитан.

Секретар Урош Кнежевић чита указ, којим се овлашћује министар просвете и цркв. дела да поднесе предлог закона о полагању професорских испита за средње школе.

Упућује се законодавном одбору.

Секретар Урош Кнежевић чита указ, којим се овлашћује министар просвете и цркв. дела да поднесе предлог о одобрењу 2000 гр. пор. накнадног кредита за лекове сиромашних ученика.

Упућује се финансијском одбору.

Бр. 235.

Секретар Урош Кнежевић чита указ, којим се овлашћује министар унутр. дела да поднесе предлог да се села Леновац и Лесковац у срезу бољевачком округа црногачког одузму од бољевачког и додаду срезу заичарском.

Предлог овај није ни упућен одбору, већ је одма усвојен од целе скупштине без измена.

Бр. 236.

Секретар Урош Кнежевић чита указ, којим се овлашћује министар војни да се може послужити готовином државне касе за израну народне војске, ако би она дуже остала на граници, па према утрошку да доцније поднесе предлог за накнадно одобрење.

Овај предлог као хитан по приметби Алексе Поповића усвојен је одма без измена.

Бр. 237.

Секретар Урош Кнежевић чита указ, којим се овлашћује министар војни да поднесе предлог о томе: да Таса Ђорђевић финансијска одвојено одплаћивати

свој дуг каси министарства војеног тек по истеку 5 година на начин одплате који је одобрен 20. Октобра 1872. зато, што му је изгорела кућа и дућан.
Упућује се одбору финансијском.

Бр. 238.

Председник извешћује скупштину да је посланик Коста Радовановић, који одсуствује јавно, да не може доћи до 16. ов. мес.

Прима се к знању.

Председник јавља да посланик Драгут. Ризнић тражи одсуство за 12 дана.

Одобрава се.

Бр. 239.

Секретар Урош Кнежевић чита интерпелацију Адама Богосављевића и остали, који протестују зашто владика неготински не обилази своју епархију сваке треће године, као што је наређено §-ом 100. зак. о цркв. властима.

Стеван Поповић свештеник вели да треба одбацити интерпелацију, јер кад кажу да им не треба благослов, што ће да им излази владика.

Министар просвете примећује да заступа у интерпелацији има израза таквих, са којих би требало интерпеланте опоменути. Но пошто се износе нека факта треба се обавестити. Међутим скупштина нека реши. Но посланик треба да поштује што је за поштовање. Не одбаца се интерпелација нека се упути одбору па ћу одговорити.

Према томе скупштина упути интерпелацију одбору законодавном.

Секретар Панта Срећковић чита интерпелацију посланика Уроша Кнежевића, којом пита министра

спољних послова зашто се издаје знатна сума новца бечким новинама „Новој Слободној Преси“ кад нас оне најбезобразније нападају.

Упућује се одбору финансијском.

Секретар Урош Кнежевић чита своју интерпелацију, којом чита министра финансије и спољних послова, зашто су издали др. Розену оvd. око 3000 дук. на рачун неких политичних чланака.

Упућује се одбору финансијском.

Бр. 240.

Секретар Урош Кнежевић чита интерпелацију Јеврема Марковића и осталих, којом питају министра војног докле ће остати народна војска на окупу у Алексинцу и зашто се она не размести по варошима у Алексинцу, Бањи, Крушевцу, Ражњу, Туприји и Јагодини.

Павла Срећковић предлаже да се одбаца интерпелација.

Министар војни разлаже да није могуће држати мање војске на граници, но што је сада. Наредиено је да се олакша у свему војена служба. — Досад нема никаквих болести но што су се разболела 2—3, и они су смештени у болницу. Не мора бити хрђаво здравље — ако је хрђаво време. У осталом немогуће је одредити докле ће таво стање трајати.

Јеврем Марковић разлаже да му је главна цељ у томе, да ли би боље било да се размести војска по оближњим варошима и вели постигло би се исто што и данас, а олакшала би се служба војна.

Министар војни одговара да се према садашњим приликама не може ништа друго радити. Међутим

вели шиљем сада једног вишег официра тамо, да се увери о свему и чиниће се све могуће.

Пошто је таво изцрпљена ствар председник изјави да треба прећи на дневни ред. Многи вичу да се одбаца интерпелација, но пошто Јеврем Марковић изјави да се је задовољио с одговором министровим те се нема шта одбацити, скупштина реши да се пређе на дневни ред.

Бр. 241.

Секретар Урош Кнежевић чита интерпелацију Павла Вуковића и других, којом питају зашто господа не иду на границу већ се извлаче.

Министар војни одговара да нико није ослобођен војене дужности ко год је уписан, но према занимању тај се терет сноси, више или мање. И заиста сви би требало да иду у војну службу, осим оних који су неодољиво пужни за канцеларије.

Димитрије Матић изјављује жељу да не буде никаквог изузетка већ да сви иду у војску, а и он ће сам.

Алекса Поповић, незадовољава се одговором министра нити хоће да гледа на „неодољиву пужду,* већ треба сви да иду. За канцеларије је вели доста председник, два судије и два писара.

Јован Раичић напомиње да по упису требало је много чиновника да је отишло на границу — а овамо видимо да скоро нико није отишао. Лако је вели чекати 26-ти на узети плату, а сељак да се пати. Треба и вежна господа да виде како је на границу.

Ђурђе Ђоровић противно говору министра разлаже да нема „неодољиве нужде.* Кад народ иде

на границу онда се умањавају и послони. — Зато треба сви да иду да се народ не огорчава.

Коста Спужић разлаже, како се у мирна времена извлаче чиновници из догора, на рачун потребе канцеларијске, па вели: ако ћемо да задамо страх непријатељу, треба да је ту маса народа; а ако хоћемо да дамо народу вољу и одушевљење, треба да су сви грађани на одређеном месту (чује се: врло добро.)

Милан Кујунџић вели, општи интерес ниште, да се нераздвајамо у општим стварима, већ да сви подједнако сносимо грађанске и војене дужности. Кад „неодољивост“ о којој говори министар, нешкоди званичном послу онда, кад се који тражи сам да иде у војску — онда неће штетити ни онда кад се нареди да се иде.

Илија Ратајац вели, жалостно је да господа седе комотно, а сељаци да пропадају. — У мом је округу отишла сва прва класа, жене иду око стоке, деца остају сама гладна, а рана пропада.

Равко Тајсић говори да и чиновници треба да иду зарад успокојења народа. — Петина они имају посла, особито полицијске власти. Оне прегледају рачун о средњим трошковима да ли ће им што остати за џеп, уређују регистре, сајужавају нумере итд. Треба и они да узму пушку на раме.

Урош Кнежевић слаже се у томе да треба да буде равноправности, па вели, да има у томе нечега што ни један не предвиђа. Питање је вели ко ће да опредељује „неодољивост“, ко ће да каже је ли и који чиновник пуждан за канцеларију, оставили се на вољу председнику и началнику, онда

из њихових канцеларија неће изићи ни један у војску. Сви ће бити потребни. Дакле треба наћи начина да се ту помогнемо.

Коста Спужић вели да не треба тражити начина кад је уписе одређено ко је војник.

Урош Кнежевић остаје при томе да према говору г. министра треба одредити ко ће да одређује „неодољивост.“ Иначе сви ће чиновници остати у канцеларијама.

Адам Богосављевић вели, да чиновници окружних началства треба одма да се упишу и да иду у војску, јер сви призивајемо да су нам началства непотребна. Остали да се уписују постепено и то скупштина да одређује, а не министри.

Стојадин Радовић вели, неке пензионери чувају канцеларије, — а остали сви да иду на границу — а не да сами практиканти тегле терет, а остали да играју билијара с официрима.

Петар Ђуричић разлаже да сваки треба да иде у војску, когод је уписан. О неоодољивости не треба говорити. Ко је уписан мора ићи. Важнијег посла у земљи нема, но што је овај који се сад врши на граници, а то је чување отаџбине.

Стеван Поповић свештеник слаже се с Ђуричићем да сви иду на границу, који су уписани.

Милош Глишић одговара на говор министра војног, што вели, да би усвојио говор скупштине кад би остали министри били вољни и пристаји, да иду чиновници, па вели, кад скупштина то тражи, кад народ хоће, сви министри треба одма да нареду, да и чиновници изађу на границу, ако су пријатељи народу, земљи и владару, у шта не су-

мњамо. То није правда и правда. Иначе изродиће се код војске велико неразположење и незадовољство, које ће шкодити општој ствари. — Народ је јачи од сваког у земљи, па кад народ то тражи, мора се учинити. Нетреба рачунати на „неодољив посао,“ јер од овог сада важнијег нема.

Министар војни одговара, да се и он с тим слаже и пристаје, да иду сви чиновници у војску, ако само могу према њиховој служби.

Алекса Поповић објасњава говор Глишића и вели, да мора бити оно, што је воља народа.

Илија Стојановић налази да је излишан даљи говор, јер је о том делу на једном месту казано све опредељено, — па треба позвати министра да ствар изврши.

Председник министарства на све ово одговори да влада нема интереса, да не одговори жељи скупштине, а нема ни рачуна да искључује чиновнике од војене дужности, јер је то њихова грађанска дужност. Са тога вели влада ће послати на границу све чиновнике, који могу ићи, а да се не затворе канцеларије (чује се: врло добро).

Према томе скупштина је прешла на дневни ред.

Секретар Урош Кнежевић чита интерпелацију Алексе Поповића, којом пита министра просвете и црквених дела, зашто није одговорено на жалбу учитеља основних ужичких школа, што им је одређена од општине мала награда за стан и огрев.

Министар просвете одговара да прима интерпелацију и да ће одговорити кроз неколико дана.

Скупштина пристаје.

Секретар Урош Кнежевић чита интерпелацију Младена Микића и Адама Богосављевића, којом питају министра војног, зашто господа нису отишла на границу.

Алекса Поповић предлаже да се пређе на дневни ред.

Министар војни одговара да није учињено никакво изузеће са јагодинским округом, који је одређен на 20 дана — а алексиначки стражари већ два месеца. Међутим округу јагодинском јављено је да се благовремено спреми.

Према томе скупштина је прешла на дневни ред.

Секретар Урош Кнежевић чита интерпелацију Живка Стевановића, којом пита министра војног зашто је мост драговачки премештен на Љубичево. Упућује се одбору за молбе и жалбе.

Секретар Урош Кнежевић чита интерпелацију Живка Стевановића, којом пита министра грађевине шта се мисли са касарном у Драговцу.

Упућена је одбору за молбе и жалбе.

Секретар Урош Кнежевић чита интерпелацију Ранка Тајсића, којом пита министра унутрашњих дела, зашто је премештен и унапређен срески писар госп. Љубомир Марковић, кад постоје противу њега тужбе за разне злоупотребе?

Упућује се одбору за молбе и жалбе.

Секретар Урош Кнежевић чита интерпелацију Миленка Петровића и осталих, којом питају министра војног, зашто је наредио да из округа јагодинског иде и прва и друга класа на границу, кад на многим местима није отишла ни прва класа?

Пошто је то питање раније претрешено, прешло се је на дневни ред.

Секретар Урош Кнежевић чита интерпелацију Миленка Петровића и осталих, којом питају министра грађевине, куд је новац што је претекао, а покупиен је од народа за грађење пута на Ждралници и Главеји, — идући од Крагујевца ка Крушевцу?

Пошто министар грађевине приста да одговори на ову интерпелацију, то је усвајала и скупштина.

Секретар Урош Кнежевић чита интерпелацију Симе Милошевића, којом пита министра просвете, зашто се калуђери не одвоје од народа, већ им се даје саобраћај са светом?

Упућује се одбору законодавном.

Секретар Урош Кнежевић чита интерпелацију Петра Илића и осталих, којом питају министра грађевине, зашто народ из околних села гради бесплатно бану брестовачку?

Упућена одбору за молбе и жалбе.

Секретар Урош Кнежевић чита интерпелацију Александра Николајевића, којом пита министра финансије, зашто је сведен динар на 95 пр. пр. зашто није истиснут страни новац из течаја поступним побијањем и хоће ли се поднети рачун о новцу и трошку?

Упућује се одбору финансијском.

Секретар Урош Кнежевић чита предлог Јована Бошковића и осталих, о установи срезских одбора?

Упућује се одбору законодавном.

Секретар Урош Кнежевић чита предлог Панте Срећковића и осталих, да сваки може пећи и продавати леб.

Упућен одбору законодавном.

Секретар Урош Кнежевић чита предлог Адама Богосављевића и осталих, којим предлажу да се укину три владике, а брачне парнице да суде редовни судови.

Упућено одбору законодавном и финансијском.

Секретар Урош Кнежевић чита предлог Владислава Павловића и осталих, којим предлажу да се не даје више протојерејима 8 гр. венчанице.

Поп Стеван Поповић тражио је да се предлог одбаци, но скупштина га упути одбору финансијскоме. —

Секретар Урош Кнежевић чита предлог Симе Милошевића, којим тражи да се све пограничне страже ставе под управу бригаде.

Упућен одбору законодавном.

Секрет. Урош Кнежевић чита предлог Николе Крупчевића и осталих, о измени § 265. грађанск. законика.

Упућује се одбору законодавном.

Бр. 242.

Аксентије Ковачевић предлаже да се одреди депутација из скупштине, која ће отићи Кнезу да га замоли те да одложи скупштинске седнице на месец дана, јер сви посланици имају многобројне послове око Митрова дана, а и скупштина је то усвојила. Нужно је замолити Кнеза, јер његово је право да одлаже седнице по уставу и 113. чл. пословника.

Председник потпомаже Ковачевића и вели, да се мора послати депутација, јер је по уставу владачево право распуштати скупштину. Са тога позива скупштину да избере неколико лица у депутацију.

Алекса Поповић и Милосав Марковић веле, да председник сам избере неколико лица.

Рака Кукић пита шта влада мисли ?

Министар председник изјави, да влада нема ништа противу те жеље скупштинске.

Затим председник предложи и скупштина усвоји да се у депутацију узму посланици: Мијајло Терзибашић, Милутин Гарашанин, Коста Спужић, Милош Глишић, Јован Бошковић, Мијајло Гератовић, Сима Милошевић, Миленко Ломић, Новица Недић, Илија Ратајац, Никола Кружевић, Сима Несторовић, Димитрије Катић, Рајко Тајсић, Цветко Милић, Борђе Милетић, Милош Симић, Стојадин Радовић и Милија Урошевић.

За овим даје се четврт часа одмора.

Бр. 243.

Председник јавља да је на реду закон о личној безбедности, но како је скупштина рада да се одложи овај предлог, тода чујемо шта мисли влада.

Министар председник изјави, да влада није противна томе да се предлог овај, који је усвојен у начелу, одложи до времена док се скупштина опет састане.

Тако и би усвојено.

Бр. 244.

Известилац финансијског одбора чита предлог, којим се тражи да се из готовине државне касе изда на плату бив. министара, који су разрешени 19. Авг. 20.502 гр. нор.

Затим прочита мишлење одборско, које у свему усваја предлог с погледом на § 37. зак. о чиновницима.

Адам Богосављевић веле, да им се не да ништа за то, што се нису слагали са скупштином и што ништа не раде.

Милош Глишић каже, може бити да им треба дати као што веле одбор. Али добро би било да се мало претрпе. Ми имамо да се рачунамо с тим људима. Видели смо шта су починили по земљи. Биће велике одговорности нарочито због избора, зато да им задржимо плату, па ако nebude одговорности лако им је дати. Држава је сигурна (чује се врло добро).

Урош Кнежевић веле, говор Глишића и Адама у колико разумем као правник противан је закону. Лако је казати хоћемо овако, но питам ко ће одговарати суду, кад се они туже и потраже накнаду. Где постоји закон неможемо га газити, према расположењу оваком и онаком. — У осталом што се тиче осигурања, закон је казао у ком се случају може то чинити. Скупштина не сме да иде против закона.

Министар председник каже, гос. Кнежевић је лепо разложио ствар, да им се по закону не може одузети. Међутим гледаћемо да их гди употребимо да раде. Што је казао гос. Кнежевић, то је ствар закона и што им припада мора се дати.

Милан Кујунџић веле; Ако неко то ја имам повода да не будем најбоље расположен према тим људима, јер сам добио доста жалосног искуства за ово два месеца. Но опет ми морамо радити на основу закона а ако имамо каква рачуна треба тражити. Закон нисмо изменили. Морамо га поштовати.

А узтражимо ли рачуна тражимо га јуначки, мушки и отворено.

Б. Милетић вели: Треба плаћати само онима који служе.

Јеврем Шодуповић налази да је излишан сваки говор. Кад постоји закон не смемо га газити, док не донесемо други. Ако имају право на плату, мора им се дати.

Панта Јовановић разлаже, да овде није реч о личностима већ о закону. Владалац има право по уставу да мења министре. Та се потреба чешће јавља у уставним државама. Закон постоји шта бива с министрима кад се промену. Владалац или их ставља на расположење, или их упућује на своје старо место, или на друго које. Ти људи немају тада министарску плату, но ону, са које су дошли за министре.

Што се тиче тога дал је ко крив, то је сасвим друга ствар. Овде је чисто говор о оном, шта наређује закон (чује се: врло добро. Доста је говора. Да се реши).

На питање председника изјави скупштина да је довољно обавештена.

На питање; Ко је за предлог нек седи, ко против нек устане, седели су сви и тако је предлог усвојен.

Бр. 245.

Известилац финансијског одбора Мијајло Радовановић чита предлог, којим се тражи да се изда на плату министара разрешених 26. Септ. ов. год. 8688 гр. пор.

Затим чит одборске мњење, које усваја предлог. Скупштина усваја предлог без дебате.

Бр. 246

Известилац Мијајло Радовановић чита предлог о томе да се удовичком фонду оставе на зајму и даље оних 60.000 талира, што му је позајмљено из касе 11. Авг. 1858. год.

Затим чита одборско мњење, које одбија предлог и налази да зајам одма треба вратити са 6% интер. од дана кад је прошао рок зајму.

Са свију страна зачу се да се усвоји одборско мњење, а предлог да се одбади. Милован Спасић оће да говори. Не чује се од дарме. На то устале

Министар финансије па вели: Лако је казати нећу, него се треба најпре размислити. Није то само благодетељство за чиновнике. То је установа основана из политичких разлога за опште интересе. Чиновници су неки добро плаћени, неки слабо. Помислите шта значи један чиновник, који зависи од једног повлака пера министарског. Чиновник нема њиву, нема трговину ни заната. Из малена посветио је свој живот држави. Он мора дакле да осигура своју децу. Капитал не може оставити. То је редкост. Ако дакле зна чиновник, да ће му по смрти породица просијачити, онда нигда у њему немамо сигурности за опште послове.

Са тога баш овакви су заводи установљени у свима државама. Зајам, о коме је реч и подигао је у почетку овај завод. Узети му натраг сав зајам у један мах значило би угасити ту установу сасвим, јер су сви ти новци у народу. Немогуће је покупити одмах, а и кад би било могуће, пало би на терет самоме народу.

Међутим имамо примера, где су овакви заводи чинили велике услуге држави. Тако је држава ку-

пила турска добра, распродала их на вересију, па своје дужнике наметула управи фондова — а то иде у корист једног дела народа, а остали се штете. Дакле фондови овакви не служе само за чиновничку безбедност. Срушили се ова установа не штете се само чиновници, него цео народ. Добро се дакле размислите па се ако ништа друго може постепено дуг отплаћивати са интересом. Иначе узети све значи срушити и последње уточиште за чиновничку посмртну сирочад.

Милован Спасић упознаје скушштину са ствари и вели: Капитал тога фонда сав је код народа и отплаћује се постепено. Тај се капитал не може у један мах другчије наплатити, до да се продаје народу имање. Из прихода, процента што се узимље од чиновника и интереса издржавају се сирочад чиновника, а што претече даје се на исплату државној каси.

Рака Кукић разлаже да управа сваког пологоња узима интерес, па се с тим може понешто одплатити. Свакојако не сме се остати даље без интереса.

Јеврем Шолуповић вели: Видим да одбор није најбоље расмотрио ту ствар. Ако је заиста новац у народу, и ако се не може другче покупити, до продајом имања дужника, онда је требало ставити друго решење. У осталом штетно је за државну касу да се не даје интерес. Зато сам мњења да се не узима капитал, већ да тај фонд плаћа интерес и одплату као остали дужници.

Акс. Ковачевић вели: Данас је наша држава више демократска а не као некад кад је један имао 20 пута више политичке власти по други.

Народ данас хоће равноправност, а не да се једном даје више, а другом мање. Каже се да је основан тај фонд из политичких узрора, из општих интереса, да се помажу и издржавају сирочад чиновника. Лено. Но запитајмо се господо за нашу сирочад? Паша сирочад живи од својих руку, од зараде. Имали ту равноправности кад се једном сталезу дају нека уживања, а други сам зарађује. (чује се: врло добро).

Најпосле не можемо допустити никако да се овом сталешком фонду остави и даље толика сума без интереса. Зато ја предлажем: да се тај капитал остави још за 6 година на зајму. За то време фонд да плаћа каси 6 или 5% интереса и у том року да одплати сав дуг на рате или рокове.

Министар финансије објасњава да је фонд удовички имао ту политичку и ту државну цел да се народ сачува од подмитљиви чиновника. Истина и поред тога биће их подмитљиви, али бар у много мањој мери.

Акс. Ковачевић одговара: да чиновник има своју плату, па не осигурава породицу.

Министар финансије објасњава да је фонд својина чиновничка и да је основан од улога њихових плата. Дакле није ту државни новац. У почетку учињен је зајам док се је основао фонд — али се то мора вратити. Немојте га рушити зато, што није вратио зајам, или што не може одма да врати.

Никола Крупежевић разлаже да је неправо да тај фонд удовички не плаћа каси државној интерес, а он да га вуче од народа. Но да се народу неби продавадо имање, што би се одма потражила на-

плата има начина. Сви који дугују фонду удовичком нек постану дужницима државним. Нек се те облигације пренесу.

У осталом кад је дат зајам није било никаквог политичког разлога до вастичког.

М. Терзибашић слаже се с Кружежевићем да се облигације пренесу на државну касу. Неправо је вели дати толики капитал без интереса. Он се је за 17 година већ удвојно. Остане ли другче хоћемо да тражимо и ми трговци и занатлије те исте благодети.

Милан Кујунџић противан је у основу том заводу. Држава не треба да се меша у оснивање таквих чиновничких завода. То је ствар приватна. Нек се оснивају приватна друштва, нек се осигуравају приватна друштва, нек се осигуравају и помажу. У нечему дакле у самом почетку учињена је погрешка. Држава треба да се стара за сиротињу свију грађана, а не само јединих.

Међутим није учињена ни чиновницима Бог зна каква правда. Ја сам једном уложио 15—20 дук. и други пут 20 дук. па кад ме истераше у интересу државне службе пропаде све. После дај улажи наново и ја морам а Бог зна хоћу ли имати удовицу.

Према свему томе: Ако фонд није у стању да плати одма сав дуг осим да продаје имање дужницима, онда нек остане зајам и даље а интерес да се плаћа и то да траје дотле док је такво стање. Може ли напротив фонд да исплати зајам без продаје имања, онда да га исплати одма.

Сима Несторовић разлаже да је одбор добро расмотрио ствар. Треба помислити да је од 60.000

талира до сад нарасло с интересом 180.000. То је све узето из државне касе и дато том фонду да се служи. Зар им је мало то? Што се при оснивању тог фонда несетитише и наши сирочади.

Што се боје неки да се пароду не продаје имање неће — јер ја знам да тај фонд има на два милиона дуката.

Преко милион дуката има прихода годишњег. Могло се вратити или не, ко је дужан мора.

Јован Бошковић слаже се с Несторовићем да чиновници треба да благодаре држави што су толико време уживали толики капитал без интереса. У почетку заиста кад се је оснивао фонд морало му се притећи у помоћ, док се није увеличао уловима. Али то је одавно било.

Слажем се с одбором но само би питао: је су ли нам нужни одма новци и ако су да се врате.

Не стоји да ће се продавати имање дужницима. Фонд удовички дао је тај новац управи фондова, а ова је у стању да врати држави. Но питамо: Каква је корист да се врати тај новац у државну касу? Ако се врати лежаће бесплодан и зато некористно је враћати већ нек се плаћа интерес осим ако држави треба сад одма.

Милош Глишић слаже се с Несторовићем и вели треба да се зајам врати одма.

Панта Срећковић хоће да говори. Скупштина га превиди. Неда му да говори. Настаје жагор и ларма. Председник звони. Не чује се ништа. Срећковић започиње говор: Ја дајем у тај фонд а немам да примам ништа. Држава је дала пара штедионицама и на друга места. Је ли боље да се нај-

данпут наплати све, или је боље као што каже Бошковић да се плаћа интерес и одплаћује дуг? (настаје ларма и жагор тако да се не може говорити).

Председник опомиње на ред како би сваки чуо. Вичу доста је говорено и тако најпосле узима реч.

Министар финансије на вели: Ако решите противно предлогу не можемо пристати. Решите како хоћете, но сам рад, да уклоним неколико погрешних појмова о тој ствари.

Завста, што веле неки, сваки треба да је благодаран на благодетељању, које је учињено чиновницима. И ја велим да би и трговци и сви требали да имају подобне заводе. Видите само колико дође странаца код нас и нико не пази на њих.

Они нас сами осигуравају одпожара, осигуравају живот, имања и т. д. на на тај рачун покупе доста новца и од нашег света, дигну се и однесу те наши новци пропадају. Са сваког гледишта лакше треба да се оснује један такав завод, где би се сви осигурали. Но баш зато, што тражимо, што хоћемо један општи завод за осигурање свију, не треба рушити овај што га имамо, јер ће он послужити као заметак за такав општи фонд. Ако је народ учинио чиновништву добро, не треба сада да потре то добро.

Погрешка је истина до администрације, што се није постарала за 17 година да исплати овај дуг. Но опет најбоље је да се ти новци, који су већ дати народу на одплату, враћају постепено државној каси са интересом. Сад или се пренеле обавезације на државну касу, или сам фонд одплаћивао дуг каси са интересом све једно је.

Но према целој дебати досадањој видим да ћемо се тешко сложити. Зато ћу ја узети предлог натраг те да размислим о њему, и да нађем начина како ће се ова ствар изравнати најбоље. (жагор.)

Председник објасњава скупштини да је влада властна по чл. 60. устава да тргне предлог натраг све док се коначно не реши. (Настаје велики жагор, не чује се ништа).

Министар председник разјасњава да овај, који је дужан, мора вратити дуг, и то се не потиретиме, што се предлог узима натраг. Предлог се узима само зато, што се види да скупштина није расиоложена за овакав, какав је. Предлог се дакле повлачи једино у цели, да се нађе бољи начин, како ће се одржати тај фонд, те да се не штети нико.

Министар финансије говори у истом смислу, да предлог узима само зато, да ствар боље регудише.

Председник објављује да је ствар свршена, кад је узет предлог натраг.

Потпредседник вели: Да влада по чл. 60. устава може узети натраг само пројект закона, а ово није пројект. (Жагор, чује се: свршено је, није).

После жагора председник објасни да је ствар свршена а и министар председник поново разложи, да тиме обвеза удовичког фонда не престаје.

Наста мали жагор. Међутим председник објави да је састанак закључен и објави вдући за сутра у 11 сати пре подне и то за депутацију, која ће ићи у двор Књазу.

Састанак је трајао до 8 сати у вече.

Председник,
Д Ђ. Јовановић.

Секретар,

Урош Кнежевић.

потписници:

П. Буричковић, М. А. Глишић, Петар Катих,
Сима Секулић, Воин Радуловић, Борђе П. Бојовић.

САСТАМАК XXVI.

16. Октобра 1875. године у Београду.

ПРЕДСЕДАВАЈ:

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР:

У. Кнежевић.

Присутни сви г.г. министри.

Почета седница у 3 и по сата по подне.

Од посланика нису дошли: Живко Стевановић, Радоња Недић, Благоје Божић, Милан Пироћанац и Стојан Вељковић.

Бр. 247.

Секретар Панто Срећковић чита молбу посланика Мијаила Смиљанића којом тражи 10 дана одсуства рад домаћих послова.

Пошто се је видило да има на окупу 110 посланика одобрено му је одсуство.

Секретар Панто Срећковић чита молбу Андрије Милосављевића, који иште шест дана одсуства због домаћих послова.

Одобрава се.

Секретар Панто Срећковић чита молбу Мијаила Гератовића, којом тражи три дана одсуства, због домаћих послова.

Одобрава се.

Секретар Панто Срећковић чита молбу Живка Стевановића који иште три дана одсуства због домаћих послова.

Одобрава се.

Бр. 248.

Секретар Панто Срећковић чита указ Кнежев, којим се овлашћује министар финансије да поднесе

предлог о томе: да се извршење чл. 1. зак. о ковању српске сребрне монете одложи до 1877. рачунске године.

Упућује се финансијском одбору као хитан.

Секретар Панто Срећковић чита указ, којим се овлашћује министар финансије да поднесе предлог за одобрење кредита још од 70.000 гр. пор. на трошкове народне скупштине за ову годину.

Упућује се одбору финансијском.

Бр. 249.

Известилац законодавног одбора Илија Стојановић чита предлог министра просвете, којим се предлаже измена §. §. 9. и 31. зак. о устројству велике школе од 24. Септ. 1863. год. и укидању измене од 29. Септ. 1873. год.

Затим се прочита одборско мишљење, које у свему усваја предлог.

Затим министар просвете узима реч и разлаже зашто је изнео такав предлог.

Што се тиче, вели, опште светске историје, она је предавана само у филозофском факултету и то у једном одсеку историјско-филолошком. И као професор а и пре тога уверио сам се да је нужна општа историја и за правнике. Нужна је прво зато, што ученици долазећи из средњих школа не изнесу толико знања из опште историје, колико је нужно за стручно, научно образовање. Друго опет зато, што правници уче међународно, државно и римско право, уче народну економију и статистику, а за све те науке нужно је упознати се дубље и простра-

није са светским догађајима. Моје мишлење утврђује се још и тиме, што је већина прошле године у академијском савету вел. школе била зато.

Штетно би било оставити на даље овај предлог, јер је школски течај већ одпочет. А како се правни факултет свршава за 4 године, у првој години, не учи се ниједан стручни правни предмет већ све општи, то би било довољно часова да се општа историја учи у првој години.

Најпосле ова допуна најзгодније се може додати к § 9. у оној тачци под 17. (чује се: врло добро).

Сад да пређемо на други предлог, којим се иде на то, да академијски савет даје свој суд и оцену о кандидатима за професоре вел. школе. Има и сувише разлога за измену садањег закона о постављању професора у вел. школи у том смислу, да министар има права да од пријављених кандидата бира она лица, која имају све формалне и стварне квалификације, сва морална и научна својства, која су потребна. А да се о томе увери најбоље је све молбе и сведоче послати академијском савету на оцену. Та оцена академијског савета пужна је са тога, што министар сам не може бити спреман у свима струкама те да оцени, какав је који кандидат, нити онет може имати спремих и стручних чиновника у својој канцеларији за тај посао. У великој школи напротив више или мање готово су заступљене све гране наука. Академијски савет, то је једно научно тело, то је друштво, које представља свестрану школску спрему и наученост; то је збор људи, који формалним законским значајем, а и по

унутрашњој својој вредности, треба да састављају језгро и врх наставничке образованости и научног развитака. Са тога најразложније је да академијски савет даје оцену о кандидатима, па према тој оцени да министар предлаже професоре Кнезу. Таквим начином поуздано за велику школу добијаћемо људе све већма спремне и у сваком погледу достојне. И тако велика школа и унутрашњом вредношћу и спољним угледом заузеће место, које јој пристоји према културној снази и историјско-политичком задатку нашег народа.

Према томе скуиштина је једногласно усвојила овај предлог мин. просвете.

Бр. 250.

Известилац законодавног одбора Илија Стојановић, чита предлог министра просвете о измени и допуни § 2. зак. о гимназијама.

Затим чита одборско мњење, које у свему одобрава предлог само с том изменом да се место речи „одређује се највишом наредбом,“ стави „законодавном одлуком.“

Министар просвете узима реч и разлаже шта га је покретало на овакав предлог. Средње школе, вели, а на име: гимназије, реалке, полугимназије и реалнице постоје код нас на основу зак. од 1863. и 1865. год.

Највишим решењем од 9. Јула 1865. године влада је овлашћена да може у појединим местима заводити по два разреда ниже гимназије или реалке тако назване гимназијске реалнице.

Као што је казано у побудама предлога, из тога су се рађале разне сметње.

Прво, није се на чистоту знало какав је положај овим реалчицама према вишим заводима.

Друго, кад би се појавила прилика да је гди потребан такав завод, или би затражила која општина, никад се није знало начисто, по ком се закону или законском наређењу може то да изврши.

Бивало је случајева, да су неке вароши нудиле влади нека средства у помоћ тражећи, да им се одвоје најпре поједини разреди, на после цели. Нудиле су школске зграде, средства, огрев и т. д. само су тражиле наставнике.

Бивало је опет вароши, које су у први мах за извесно време узимале па се све терете и трошкове под условом, да ће држава доцније примити то на свој буџет. Са тога су баш у уређењу и стању средњих завода настајали неизвесни и привремени одношаји.

Сад што се тиче односа тих реалчица или полугимназија према вишим гимназијама и реалци, ту је досад било 6 разреда гимназије по закону 1863. год. а раније било је 7. Устројством од 1865. год. укинут је седми, па је пре две године једном допуном подигнута гимназија опет на 7 разреда. Према томе дакле назив полугимназија није са свим тачан. Зарад исправности појмова и бољег удешавања односа међ средњим школама, нашао сам за добро узети у место назива „полугимназија“ „нижа гимназија.“ И тако од сад гимназија ће имати 7 разреда, ниже гимназије 4 разреда а гимназијске реалке по 2 разреда.

Но ово досад што рекох више су узгредне или спољне стране предлога а главно је то: да је влада

на понуду срезова, округа или општина, дужна дати одобрење, да се подигне у њима гимназијска реалка или нижа гимназија, ако ти окрузи, срезови или општине спреме и даду сва потребна средства, која су нужна за те заводе, па и плату наставницима. У том случају влада ће имати само да постави наставнике. Такве школе имале би значај као и остали државни, просветни заводи. Ученици који одатле излазе имаће иста права као и остали, који излазе из јавних завода.

Што се тиче положаја и права оваквих наставника у оваквим школама, они ће се изједначити с положајем и правом осталих чиновника. У почетку ће се наставници постављати претписом министарским за предаваче, па кроз неколико година, ако уредно и ваљано врше дужност, ако се покажу ваљани и способни, они ће имати право да се поставе за суленте и професоре и да им се наставничка служба урачуна као и државна.

Даље имам напоменути, како сам налазио да би добро било да држава не одбија понуде овим општинама, срезовима и окрузима, који су ради да имају школу, па нуде нека средства, али не могу сва уједанпут. Н. пр. нуде зграду, али нису у стању да плаћају предаваче, па траже то од владе. Или одваже се као н. пр. Ужичка општина да за годину или две плаћа све, па после да узме држава на се. Ја сам тако мислио, по одбор законодавни налази да таква одредба не би била најбоља с тога, што би се дешавало да влада иде на руку овом или оном месту те се тако не би подмиривале праве потребе. Са тога разлога одбор мисли да ви једној општини,

срезу или округу, не треба одбити тражење, кад понуди сва средства на плаћа и наставнике који ће разуме се стајати под надзором и управом министарства просвете. Доцније такав завод по потреби и могућности може се ставити на терет држави, али другаче не, по одлуци законодавној.

Тако мисли одбор, по опет важем, да би за цел народне просветне било много корисније кад би се овластила влада, да према показаној потреби може у свакој прилици наређивати и одобравати отварање нових реалцица и нижих гимназија, на ма набавка срестава и плаћање наставника пале на терет државној каси. Наравно ту би требало у напред одредити извесну суму, с којом ће министар располагати.

Најпосле примећујемо да је ово хитна и нужна ствар. Треба је што пре решити, те да се помогне прекој потреби, јер вам је познато да толика места траже овакве заводе као: Гор. Милановац, Параћин, Свилајнац и т. д. Средње школе итина потребују дубоких, стварних измена, потребују озбиљних поправака и по унутарњем задатку и по спољњем склопу, али се то није могло извршити тако олако и на брзо, већ то остављамо најближем времену. (Чује се: врло добро.)

Васо Стошић разлаже, да је неправдо да општине издржавају те средње школе о свом трошку. Сви плаћамо прирез школски те са њим издржавамо школе по Крагујевцу и Београду. Београд има гимназије, реалку, институт, вел. школу и т. д. а толике вароши као: Свилајнац, Параћин, Гор. Милановац и т. д. немају ни по једног разреда. Зар да ми сви теглимо за школе, а кад нама треба да је

сами издржавамо? Или треба подићи свуда школе о државном трошку или не треба имати ни ове у Београду о државном трошку.

Милош Глишић налази да има неке разлике између говора г. министра и самог предлога. По говору г. министра излази, да сви предавачи у оваким заводима општинским имају право на године службе и т. д. ако буду ревни и ваљани. Напротив по предлогу то нестоји. У предлогу је изриком казано за године службе тих предавача „могу се уважити“ а не „мора.“ Дакле кад се предавачима ставља као услов, да морају бити способни и ваљани, онда треба формулисати предлог тако да им се године службе предавачке морају урачунати а не да зависе од воље министара, што би жалосно било. У томе дакле чини ми се да предлог није регулисан како треба.

Министар просвете одговара Глишићу, да би радо примио ту мисао, јер и влада увек нази на то, да узима за наставнике најваљаније људе. Али вели, предлогом за сада назило се је на штедњу, коју сви траже. Међутим смисао самог предлога и јесте то, да предавачи који имају по 200, 250 и 300 талпра кад буду примљени доцније за супленте те да имају права на то, да им се урачунају године службе предавачке. Али, који би служио неко време као предавач, на одступно, или отишао у другу службу, или би се показао неспреман и недостојан тај разуме се не може имати права на године службе.

Милош Глишић остаје при својем говору и вели, не треба да смо штедљиви у томе. Одавно је требало преобразити школе. Али кад нисмо урадили, и кад се сад овим предлогом хоће неки преобра-

жај, онда бар немојмо опазивати људе те да им убијамо вољу на рад и даље усавршавање.

Министар просвете побијајући разлоге неких посланика вели, рекоше неки да није право да цео народ плаћа за школе, а професори, школе и научна средства да се гомилају на појединим местима. Истина је да та приметба са првог погледа има основа. Али погледајмо мало дубље на ствар. Кад би ми на пр. сва средства за науку, кад би школе и остало растурило по целој земљи, извесно је да би више изгубили. Растуримо тако н. пр. факултете вел. школе. Имамо их три, па их наместимо на три разна краја. Шта би било? Растурили би и ослабили све научне снаге, сва средства и све унутрашње спреме. Не стоји то до владе, што сви окрузи плаћају подједнако, а уживају неједнако. — Ено имали смо случаја са ужичком полугимназијом. Општина ужичка примила је на се да плаћа наставнике и споси терете за неко време. Сада треба тај терет да пређе на државу. Но пошто буџет није одобрен прошле године, то морамо имати накнадни кредит. Многи мисле да то није право и да ће и остале општине потрчати и тражити исте повластице. Али с погледом на све прилике и околности морамо одобрити, јер ужички округ сразмерно понајвише плаћа на школе, а најмање ужива. Поред тог Ужице је по положају на месту где лако могу доћи у школу и наша браћа из Старе Србије и Босне.

На завршетку приметно би да заиста нисмо много добили са нашим малим реалчицама од два разреда. Са њима се неможе Бог зна шта постићи,

јер је тешко набавити збирке наставних средстава мане и остале потребе, које су нужне. Са тог узрока требало би све реалчице претворити у ниже гимназије од 4 разреда, па у неколико места у Србији имати таквих нижих гимназија, или и потпуних. Но за сад, док се не предузму основне и озбиљне реформе, има и сувише разлога да остане овако како је. Са реалчицама ако ништа друго, изазваће се заузетост и одушевљење народа, те да тражи средства за више образовање. Народ ће се тако подлагано навикавати на веће жртве у корист те цели, зато нужно је да се за сад усвоји овај предлог.

Рака Кукић одговара Стошићу на вели, истина је да сви плаћамо једнако, а неживамо тако. Но сва места не могу имати све школе нити се можемо сви изравнати с престоницом, заиста сваки би рад био, да му дете сврши све школе на једном месту, ал то је немогуће. — Кад се то не може, онда бар мало по мало нек се распростире све више школа свуда по Србији и то постепено као што каже г. министар.

Милосав Марковић говори у истом смислу па каже Београд као престоница и треба да има највише школа. Наводи пример како су у Крушевцу они направилн здање од 5—6 хиљада дуката, како су набавили све спреме па платили и предаваче сами те су издејствовали два разреда реалчице. Доцније одобрен нам је вели, трећи и четврти разред и ми и сад плаћамо сами. Како је и Крушевац близу Турске, требало би да се наша полугимназија призна за државну.

Панта Јовановић на основу пословника вели, овај закон није био штампан, нити је стављен на дневни ред, те се није могао озбиљно ни проучити. У колико видим, поред просветног стања, овде се говори о неким жртвама и обвезама, које би имале да падну на терет државне касе. Што се тиче издатака из државне касе, то може бити само по одобрењу законодавне власти. Што се говори о подножају да и ти предавачи могу бити указни итд., то без размишљања не да се решити, јер ту искршавају питања о праву на плату, о пензији итд., а пошто то није печатано, не се прочита још једном тачка по тачка па да се основно реши.

Вујо Васић потпомаже Панту, да се предлог штампан па каже, не види ми се да се предлогом постизава правичност. Зашто да од тих средњих школа нема ни једне округ руднички одакле је за-синула слобода? зашто нам се не да бар реалчица од 2 разреда? зашто да су те благодети лишени само наш и ђупријски округ? ако нисмо људством онолики, колики и остали окрузи, можемо бар имати реалчице предлог је неправичан. Неправичност је у томе, што држава у једним окрузима плаћа све, а у другим морају становници плаћати и наставнике и све.

Алекса Поповић потпомаже Стошића па каже, нашто ће у Београду поред толиких школа, гимназија још и две полугимназије. Ако је са тога што има много ђака питање је, одакле су ти ђаци махом из унутрашњости. Ако је са тога што је Београд разштркан па је далеко ићи деци у школу,

онда је то слаб разлог и одпада према оскудици школа у унутрашњости.

Петар Ђуричковић налазећи да су умесни разлози неких посланика који веле да су школе што се издржавају општим трошком неправедно распо-ређене каже, овди је излишан говор о томе. Реч је овди само о школама које поједини окрузи хоће да подижу о своме трошку и у том погледу одбор је лепо казао, да им се да, а ако се помоћ тражи од државе, да се не да док скупштин не реши.

Васа Стошић објасњава да он није говорио о великој школи како неки мисле, већ о томе: зашто да Београд има толико гимназија и полугимназија, а остали окрузи не.

Милован Спасић објасњава, зашто је у Београду више полугимназија и гимназија па каже није са тога, што би далеко било ићи ђацима као што узима г. Алекса Поповић, већ зато, што се, један разред натра по 180 ученика и то из унутрашњости одакле их родитељи или шиљу својим сродницима амо, или долазе са тога, што нају где ће послуживати и учити, чега на другим местима нема. Са тога узрока морало је бити више полу-гимназија.

Стеван Д. Поповић као и Панта Јовановић тражи, да се предлог прочита још једном па ће говорити.

Министар просвете објасни шта би се имало додати као измена и допуна.

Стеван Д. Поповић продужава говор и вели, и ја се слажем с оним разлогом г. министра, да се гимназијске реалке од два разреда неустановља-

вају. То велим једно зато, што се у тим реалцима мало може да научи с тога, што поред наставничке снаге треба спреме, треба научних средстава, треба збирка и т. д. Ми то неможемо имати, јер нерасполажемо толиким новцем, без тога слабо ће се што постићи.

Поред тога ове реалцие требају више наставника. Тамо се уче скоро сви предмети, који и у полугимназијама. Све не могу предавати двојица, већ их треба 5—6 и тако се у том погледу троши на реалцие, као и на полугимназије. Истина и реалцие нису без користи и са њима се много постиже, али свакојачо боље је и причекати на оснивање гимназије или полугимназије, кад се узможе.

Најпосле што се тиче тих предавача и наставника у тим тако рећи приватним заводима треба размислити што се тиче година службе заиста би неправедно било, непризнати им године службе проведене у приватној школи, а овамо захтевати од њих све.

Јеврем Шодуповић вели, чини ми се има доста школа, ал мало добрих наставника. Боље је имати и мање школа ал поузданијих, у осталом г. министар да донесе пројект, а ја писам за сад за умножавање школа.

Аксентије Ковачевић напомиње, да је по словнику требало до 6 сати у вече обзнанити предлог, те да се размисли о њему. Овако, вели, немогуће је преломити као преко колена. Новија се један тамо други онамо. Један оће да се изостави реч „може,“ други „могу,“ трећи „не могу“ итд.

Ако ћемо дакле дебатovati, ни за 24 сата не ћемо бити готови, већ се морамо ослонити на предлог министров и одборско мњење и по том решавати. Нећемо ли, то онда да се предлог штампа и свима разда и то је најбоље, јер ствар није хитна, нити ће сви полетети да подижу гимназије.

Председник одговара на говор Ковачевића да словник није повређен и вели, предлог је изнешен од владе тек око 6 сати јуче и онда је предат одбору. Није било могуће пре да се објави, а претресао је предлог по приставку скупштине.

Аксентије Ковачевић одговара, да се заиста није могао изнети предлог пред скупштину, кад га је одбор данас претресао. Тако је исто било и при претресу удовничког фонда, а да смо се напред згоговорили неби било дебате.

Министар просвете противно говору неких посланика разлаже, да се ова ствар не може одлагати. Ствар је вели хитна, тим пре, што на многим местима једва чекају да им се одобри, да отворе овакве школе. Ако се усвоји предлог, онда ће се одобрити да на неким местима подигну гимназијске реалке. Начисто дакле ствар је у томе, да се општинама, срезовима и окрузима, који дају сва нужна средства, може одма одобрити да подижу такав завод. Што се тиче наставника, буду ли примљени доцније за скупленце или професоре, урачунаће им се године службе.

Аксентије Ковачевић вели, да је довољно, ако је скупштина вољна да реши.

Министар просвете разјасњава да може повући предлог, но вели, ствар је хитна. Ево н. пр. имамо

незгуду са ужичком полугимназијом. Ужичка се је општина обвезала да издржава полугимназију до 1874. год. а од тада да плаћа држава. Но како је лањска скупштина распуштена, нов буџет није одобрен, већ је остао стари, то онда мора се одобрити ваннадни кредит за издржање ужичке полугимназије. Што неки веле, да се ова ствар може за сад одложити, држим да би штетно било, јер се јављају из многих места, као из Горњег Милановца, да су им потребне ове школе, да имају све спреме и да нису начисто једно с тиме, како ће плаћати наставнике.

Ранко Тајсић вели, не знам из каквих су разлога г. г. Степа Поповић и Шодуповић противни умножењу школа. Истина боље би било да се збију сви овди у Београд, па да буде као оно у Пожаревцу где 10 до 12 професора долази на 30 ђака. Но ја сам свакојаво за предлог министра и одборско мњење.

Извештај Ивија Стојановић наводи да се овај предлог може одма решити. Ствар није заплетена. Тражи се двоје.

1. Да влада може на неком месту отворити школу о државном трошку. О томе одбор је реко да решава законодавна власт и

2. Кад која општина захтева да отвори школу о свом трошку и набави све што је потребно. У том случају влада треба да одобри.

Према свему дакле ствар би се ова могла решити. —

Председник пита скупштину је ли довољно обавештена о ствари и кад је одговорно да јесте, он

постави питање ово, ко је за предлог с допуном одбора нек седе, ко против нек устане.

Сви седе и тако је усвојен предлог с допуном одбора.

Бр. 251.

Извештај финансијског одбора Мијајло Радовановић чита предлог министра финансије, а и мњење одборско које усваја предлог, а овај је у томе, да се гимназијска ужичка реалка огласи за нижу гимназију и да се вишак плате персонала у 1875. год. измири из кредита одобреног буџетом за ванредне потребе.

Усваја се предлог.

Бр. 252.

Извештај Мијајло Радовановић чита предлог министра просвете који је усвојен одбором у томе да се одобри 2000 гр. пор. из кредита одређеног на ванредне потребе, на лекове сиромашних ученика.

Усваја се.

Бр. 253.

Извештај Мијајло Радовановић чита предлог министра правде, који усваја одбор о томе: да се казнином београдском заводу издаду из државне касе 192.500 гр. пор. на подмирење потреба за издржавање осуђеника за 1875. год. преко суме одређене буџетом.

Сима Несторовић каже, да није потписао извешће одборско, јер му се досади потписивати суме које су утрошене преко буџета. Треба једном бити на чисто да се не троши преко буџета. Буџет је закон и министар га не сме газити, није требало

трошити тако и. пр. на рану, сламњаче и друге ствари. За леб шта му драго, ал нашто трошити на сламњаче.

Оно истина и робијаша треба да живе као људи, по омет министар треба да штеди и скупштина треба да закључи да министар буџет сматра као закон и да га несме прекорачити, већ да тражи одобрење од законодавног тела.

Ђорђе Ђоровић је зато, да се одобри предлог и извештај одборски и ако је прекорачен буџет, јер се је морало а да је то утрошено на авановање и пензионирање чиновника неби одобрио.

Известилац Мијанло Радовановић слаже се с Ђоровићем и вели: Ова се је сума морала утрошити на рану и остале потребе. Нема места приметби г. Несторовића за сламњаче, јер су робијаша наша браћа која су погрешила. Неможемо их напустити. И ја сам зато, да се буџет не газн, али овде није било могуће другче. Неможе се предвидети колики је број робијаша. Ако се једне године и. пр. намноже не може министар казати да за њих нема одобрене суме па да их напусти или распусти. То би баш и довело државу до опасности. За то треба усвојити предлог у свему.

Ранко Тајсић слаже се с Несторовићем да су све владе сматрале досад буџет као ђуприју на сувом потоку, па су тако грабили новце из државне касе. Зато је да се ограничи и не газе буџет.

Ав. Ковачевић вели, да не треба више говорити о овој ствари. Што је утрошено, утрошено је на преке државне потребе.

Пошто је ствар тако издрљена унута председник усвајали скупштина предлог и она га усваја.

За овим председник објави да је на реду да се прочита протокол оне седнице која је држана усљед интерпелације Уроша Кнежевића о уреднику „Видов дана“ Милошу Поповићу и Розену, па пошто је интерпелација претресана у тајној седници, то се и протокол има прочитати у тајној седници. Зашто огласи седницу за тајну и публика се уклони.

Састанак је закључен тако у 7 и по сати у вече.

Подпредседник скупштине
Д. Ђ. Јовановић.

Секретар,
Ур. Кнежевић.

ПОДПИСНИЦИ:

Свма Секулић, М. А. Глишић, Ђорђе П. Ђоровић,
Петар Катић, Војин Радуловић, П. Ђуричковић.

САСТАНАК XXVII.

17. Октобра 1875. године у Београду у 9 и по сати.

ПРЕДСЕДАВА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

Панта Срећковић.

Присутни сви гг. министри.

Бр. 254.

Председник позива известноца финансијског одбора да чита предлоге и мишлења одборска.

Известилац финансијског одбора М. Радовановић чита предлог министра војног, који гласи:

Народној Скупштини!

Нема државе, која се свима средствима не-стара, — па ма то и са великим новчаним жртвама

било, — да у својој војсци прикупи и добије што већи број добро изучених официра, јер већим бројем ових ујамчен је и осигуран напредак војске у сваком погледу.

Морална висина и војено знање сваке војске, мери се моралном висinom и војеним знањем њених старешина и у колико су они способнији и више их је на броју, у толико се пре и боље постизава задаћа војске.

Пајновији ратни примери дали су довољно доказа, да је у данашње време умна снага најглавнија чињеница у свакој војсци у опште.

Пронићинути уверењем, да су за нашу младу војску, коју према нашим околностима и приликама морамо тако спремити, да би своје позиву као што треба одговорити могла, од преке потребе што више школованих официра, сматрамо да је необходимо нужно, нарочито према данашњим приликама, да се у нашу војену академију, из које једино школоване официра добијамо, ове год. прими што већи број младих.

Пошто би пак великим бројем ових питомаца пао и доста велики терет на државну касу, то да би се горњој потреби могло одговорити, а у исто време и државна каса од сувишних трошкова поштедити, држим, да би од велике користи било, кад би се усвојило да се у нашу војну академију могу примити и такви младићи, који би прописима одговарали, али који би могли и хтели, да се потпуно о своје трошку издржавају и који би међутим били подвргнути свима обвезама, дужностима и реду, који важе и за редовне питомце. По себи

се разуме, да би они по свршетку школе, поред истих обвеза, спрема државе имали и уживали равна права са оним питомцима, који су о државном трошку школу ову свршили.

Примање ових младића у војну академију, могло би од прилике бити овако:

Сваки од њих морао би подожити у време, у које се државни питомци примају пријемни испит (види у прогласу програм) и ако према овоме добију према другим прописаним захтевима за примање задовољавајућу оцену, онда се примају у школу.

Родитељи или старатељи примљених положили би онолику суму у касу министарства војеног, колико један државни питомац исту кошта и то свагда за годину дана унапред.

Примљени неразликују се ни у колико од државних питомаца, имају све подједнако како у настави тако и у дужностима и правима.

Ако би се у течају курса који од ових младића због хрђавог успеха у наукама или хрђавог владања из завода отпуштати морао, онда му се од суме министарству напред положене онолико задржава, колико његово издржање до дана одуста кошта, остало се враћа.

Ако би се у течају курса које место државних питомаца упразнило, онда од врло добрих о свом трошку васпитавајућих се младића најбољи попуњавају упражњено место т. ј. постали државни питомци и тад се од тог магновења претекши улог враћа.

Пошто је јасно, да су оба ова предлога од користи и то први, у интересу службе државне, а

други, још и у интересу државне касе, с тога част ми је замолити народну скупштину да она изволи решити :

1. Да се у нашу војну академију могу ов. год. примити преко одређеног броја још седам младића више. —

2. Да се у исту школу може сада, а и у будуће, примити неки број младића, који би прописним условима одговорили, а хтели и могли би курс исте о свом трошку да сврше.

3. Министар војени овлашћује се, да у смислу овога предлога нуждна правила прописне.

13. Октобра 1875. год.

у Београду.

Министар војени
Цукованик,

Тих. Никодић с. р.

За овим мишлење одбора, којим се због овог сувременог стања ствари, треба усвојити предлог. —

Н. Крушевић говори, како се са овим предлогом на неки начин иде на то, да се установи за богаташе и господске синове, где се могу опет спремити за господу и официре, а да се сиротиња стешњава. Противан је предлогу у начелу и тражи да се одбади.

С. Д. Поповић вели, да по његовом мишлењу овај се број младих људи тражи не зашто друго, него да се још сада држава постара за ово, у чему ће временом имати потребе по садашњим нашим приликама. Како се види, ово неће ништа државу коштати, јер ће се младићи учити о своме трошку кроз сво време учења. С тога је за предлог.

М. Гарашанин противан је примању младића, који би хтели о своме трошку да свршавају академију, с тога прво, што би ти младићи по нарочитом избору неке комисије или војног министра примани били, јер ти младићи ваљда сигурно морају положити испит, као и други, који се о државном трошку у тој школи уче. Наравно да су ти испити нужни. Ја закључујем, вели, да би ти од имућних људи, уласком у академију тражили и начинили неку странутицу само да доцније дођу у државну службу или да задобију право на њу. Сем тога треба избегавати ову поделу, којом да може неко само због тога, што је богат, користити се, а тим заузимати места оних, који су мање богати, а у овој војевој школи то треба да се избегава више него у другој ма којој, наше је војене академије та цел, да даје ваљане, научене добре официре, а никако није спекулативни завод за државу, с тога је противан предлогу у основу.

Рањко Тајсић говори како није противан предлогу министровом и мишлењу одбора о томе да се неки приме и о своме трошку уче тамо, само сам противан ономе, где се важе да се још приме њих седам и да се уче о државном трошку, јер се то товари на државни буџет.

Ал. Поповић говори да је академија она школа, у коју се само бирају и тако рећи цвет младића прима, па да после коришћу, науком и понашањем покажу, да су вредни, што се на њих трошило. За овим наводи, како су доцније у животу или због понашања или симпатије често и гори у науци боље ванџирали. Што се тиче предлога о седам преко-

бројних питомаца, који нису могли да уђу редовним путем, него траже неку странпутицу, којом да дођу у ту школу из узрока што су богаташи, и да неби богаташи у ту школу странпутицом долазили и неједнакост се чинила противан је предлогу.

В. Радуловић побијајући говор А. Поповића да ће богаташи странпутицом улазити у ту школу, каже, да не може по овоме ни богаташ ући у ту школу ако нема својства као што их има по неки од сиромаша од природе, али за паре нико ником не може дати памет. Они ће се спремати као и остали, па ће као и остали полагати испите. С тога нетреба спречавати никога тим пре, што је ово војена школа, а треба да се умножава војена спремна снага. Кад богаташ има својства и испуни све услове, који се траже а и плати још све трошкове, онда — вели — неznam зашто да се неприми. Он је за предлог.

Вл. Вујовић каже, да оно, што наводи г. Гарашанин и Ал. Поповић не стоји; ја знам вели добро да се примају у војену школу ђаци, негледећи чији су синови, да ли богаташки да ли сиромашни; знам да је и ове јесени примљен један сиротињски син, који није имао ни честите хаљине на себи, јер се показао као најбољи: по већој части сиротињска деца боље се уче, него богаташка; он би желио, да се каже, који су то богаташки синови. За предлог је.

С. Д. Поповић вели, да се изводи из прочитаног предлога, као да се неки ученици могу примати у војену академију а да не полагају пријемни испит. Ако је тако, он је томе одсудно противан ма се учично и о свом трошку.

М. Гарашанин одговарајући Радуловићу вели: Кад би били даровити од природе способни и вљани и од имућних родитеља деца, а поред плаћања и положила би испит, па и ако то све јесте, онет држи, да неби целисходно било, да ти младићи, који као богати хоће да уђу у школу и за време место другима сиромашним младићима и да доцније ти имућни младићи имају претензије на државну службу, јер они неуче ту академију што ам је мило, него уче за то, да буду официри и полагају право на прва места официрске службе, где се на сваки начин сиромашним младићима запремљује место и неће моћи да га добије. Што наводи г. Вујовић, ја ни сам казао да се у ту школу нису примали сиромашни младићи. Из свега изводи: да предлог треба одбацити.

Дим. Матић, налази, да је г. министар војени својим разлогима, које је и у одбору и овде у скупштини представио сасвим оправдао свој предлог. Сва сумња и она бојазан, која се код неких посланика појављује, да ће богаташи на штету сиротиње — по овоме предлогу — примани бити у нашу академију, — однада, јер је тамо казано какви питомци да се бирају г. ј. с каквим својствима и владањем и то баш са онаквим, како иста имају и сиромашни ученици, који се за државне питомце бирају; и после, сви младићи, који би се о свом трошку учили, имали би сва средства, која су нужна за ову школу. Неки хоће ову школу да уче ради образовања, ради користи не само своје, него и државне. Што се тиче досадањег примања питомаца у ту школу, знаћете, да су се могли примати и да су

се бадава учили богаташњи синови, као год и сиромашни о државном трошку, јер тамо није то забрањено само ако има услове, који се односе на школску способност. Дакле, овим баш иде се на то да имућнији издржавају се о своје трошку и да олакшају држави терет, а још и да се постигне намера у војсци са добро наученим и образованим официрима. За овим наводи како сиромашна деца добијају благодјејање, наводи испите примања, строгост оцена што је користво за нашу стајаћу и народну војску. Нама требају официри, па да ли се овим предлогом штети држава и да ли се тиме запрема место сиромашнима када за имућне држава ништа трошити неће, добитак је од већег броја изобразених и научених људи несумњив и према томе нема се разлога бити против предлога.

К. Атанацковић у дужем говору наводи, како нема места бити против предлога, јер су потребни једнаки услови за примање, како оних, који су државни питомци, тако и оних, који би се о своје трошку учили.

М. Терзибашаћ наводи, како је било прилика, кад смо потребовали више официра, па смо морали узимати их са стране, а међутим када се јавља прилика да се наши младци у већем броју хоће да одаду изучавању војничких наука подједнаким условима неки су томе противни, као да сви ти младци нису синови ове земље. Он моли министра да ствар објасни.

Министар војени каже, да нема никаквог узрока плашњи, да ће се овим законским предлогом начинити као нека странпутица за оне, који би под једнаким у-

словима ушли у академију. Баш примање ове године дало ми је примера и повода да овакав предлог поднесем, јер било их је 75 пријављених за питомце. И од ових 75 по свршеном испиту 50 младци постану кандидатима, који осим свију својстава положили су одличне испите, али како ни смо могли примити — по закону — више од 21., остали су сви остали просто непримљени, па ма да су сви подједнако добре испите положили. Зашто им се то неби дозволило, кад би ми на тај начин имали 40 људи више, који би свршили академију, и који би били образованији, бар за војену струку, за коју немамо довољно научених људи, па ма ко казао да их има? и зашто се то неби дозволило, кад онај богати положи испит, као и онај, који је сиромаш, да се о свом трошку учи, а сиромаш, наравно, има веће право на државно благодјејање. Ето зашто ја ту невидим да има за кога какве странпутице, јер је закону војеном све једно у дисциплини, па био он богат или сиромаш. Зашто дакле да се неби нико могао учити и издржавати о своје трошку у академији, кад нема никаквих основаних и штетних разлога за ма кога или за земљу.

П. Ђуричковић говори што се тиче те речи, да могу синови богатих запремити места сиромашцијим, о томе нећу да говорим, јер су сви — наша браћа; и ако је могуће да се то чини данас, онда је оно и пре бивало, него хоћу да кажем, да спрам броја наше стајаће и народне војске, наша академија и по данашњем закону може довољан број официра за нашу земљу давати. С умножавањем официра, бојим се, да нестане нешто налик на ону посло-

вицу: „осам људи, девет капетана,* а то би било све на терет државној каси. Што се говори да они нама баш сада требају, мислим да они немогу науку војену, као телеграфски курс за 4 месеца свршити, те да нама у данашњем времену помогну. С тога говорник и није за умножавање питомаца.

Ст. Радовић наводећи, да незна шта хоће ти богати да се уметну у школу, где дајемо новце, да који од сиромашних постане официр. Имамо једну академију за сиромашне младиће, а који су богати нека иду у друге школе и нека тамо уче, а нек не сметају сиромашној деци.

Д. Балајитски наводећи прилике у којима смо и да ће нама бити потребан већи број образованих људи за официре, и то треба да нам је главно на сваки начин да се постарамо, како би сваки што више знања и искуства добио, али с друге стране зебе да кад уђу у академију такви младићи који нису пријемни испит положили, да не наступи каква лабавост у томе заводу. Дисциплина мора бити највећа, а то је тешко постићи кад тамо уђу младићи, који су ванредним путем ушли. Кад наступи лабавост у једном таквом заводу, онда је зло и наопако. С тога је против предлога.

С. Несторовић као члан одбора говори, како академијска школа има свој прописан број младића, колико може узети а то је 25. Министар је узео 21. Није дакле више седам, као што рече Ранко, но 3. У тих 25 младића имало се то у виду, да се сиромашнији 25 приме, а нису изузети ни богатшки синови, па се због овога приметило, да су долазили више богатшки синови, него ли сиро-

машки. Нас је руководило то, да само сиромашки синови могу бити државни питомци, па с тога смо казали: овај је богат, нека плаћа, па нека се учи. Па је нас руководио и интерес државни, јер ће један сам да се издржава и тиме ће се велика корист држави прибавити, пошто ми знамо, да један питомац кошта државу око 100 дук. ц. Ишло се на то, да се у овој ствари богатшки синови несправљују са сиромашким, него да више сиромашких уђе у академију, а скупштини остаје да реши како хоће.

Ил. Стојановић каже, што се тиче данашњег финансијског стања и војених потреба, држим вели, да је дорожан број 25 младића. Што се тиче тога, да се богатским синовима забрани, да могу њи да изуче школе, и да ће се они провући онако без испита, тога се не треба бојати, јер се у предлогу каже, „сваки редовно мора положити у време, кад се државни питомци примају, пријемни испит и ако према овоме добију према другим прописаним закљетвима за примање задовољавајућу оцену, онда се примају у школу.“ Ту смо дакле на чисто да немогу да се провуку; али има нешто треће од чега зебом, а то је, што се може појавити врло много богатих младића, који ће сви положити задовољавајући испит и примити се изучавања, наравно имајући на уму известну корист и право, да ће се морати у службу примити, кад академију сврше. За овим наводи пример, кад би њих 50 свршило академију, држава би их према поднесеном предлогу морала, по свршетку школе, све у службу примити и тиме би се обтеретила држава. Да неби овога било, пристаје да се владин предлог усвоји са овом

изменом, да оне младиће, који о свом трошку академију сврше, држава немора примити за официре.

Јев. Марковић каже, да разлози Гарашићина и Балајитског сасвим су истинити и другчије не може бити, јер ако се хоће, да ти питомци буду у школи једнаки, да једнаким духом дишу, да својим радом предходе свуда и у војсци у даљем животу свом, а и војском реду заиста треба да имају једнака права и обвезе, а иначе ако између њих има разлике, онда мора сасвим другчије бити. Осим ових разлога, ја имам још овај. Наша војена школа није тако уређена да даје војничко образовање просто и чисто, па кад је ко сврши са способним успехом да може постати официр, а који са неспособним, да служи у војсци, него просто опредељује рок, да се сврши наука и да се одма да официрски чин. Та школа има за циљ да даје веће образовање и у знању специјалније официре. То управо треба да буде посао њен, а за ту циљ има довољан број добрих младића. Да се пак образује једна маса официра за фронтну службу, у тој школи не може да буде, јер није зато уређена, него зато су нужне друге школе. Према овоме држи, да је довољан број младића, а ако је број мали, нека се прими још младића и то као питомци, што је сто пута боље, него овако да се примају о свом трошку. Он је да се предлог одбаца.

Р. Кукић вели, да предговорници, који су против предлога плаше се, да после 5—6 година не буде терета за државу ако би се предлог усвојио. Ако се намноже официри, намножиће се и потреба за њих: ми немамо научних и спремих официра,

зато треба дозволити, да се уче и они, који би се о своме трошку учили, јер ће настати време, да ће нам дванут више официра требати.

Б. Милетић говори, како је поглавита намера предлога, да добијемо што већи број искусних и научених официра. Према говорима посланичким видео сам, да та школа даје довољан број научених официра. За овим вели, да се треба обазрети и на другу страну, имено: да ли ми имамо довољан број наредника и поднаредника, који могу бити официри и то много бољи и практичнији од оних из академије, јер су они своје практично знање основали на дуговременом служењу и вршењу војничке службе, а официри из академије научили су само теорију, која невреди баш толико без практике. Допустивши да се увећа број младића у академији, стади би на пут овој класи војника, која у стајаћој војсци служи. Па довољан је и садањи број младића 25. за научне официре, а за практичне официре имамо нареднике у стајаћој војсци. Противан сам увећавању броја младића, него нека остане као и до сада.

В. Стошић није противан предлогу министра војеног. Нека се примају младићи који год хоће да уче војену школу. Али шта ћемо онда, кад се нагомилају тако много, да наступи она пословица „осам људи, девет капетана.“ Државна каса не може издржавати само те официре. Он је зато да учи ко год хоће, само држава није обавезна примати их у службу. Који сврше као питомци државни, и они чим сврше да неостају официри, већ да су дужни и они да у стајаћој војсци одслуже као наредници,

те да се прво исправивују, на после да постају официри.

Р. Милошевић вели, да код нас заузима прво место просвета и војска, па незна с каквим би раздозима могли рећи, немојмо да учимо више, не требају нам школе, доста имамо научених људи. То би значило да више нико не даје своју децу у школу. Немојмо тако, него пустимо пека сваки ко има пара о свом трошку научи сина, и нека га у овој струци уснособи, јер с тим ће и држава имати користи, пошто има довољно зграда, гди ће се моћи учити и пошто су професори, који уче државне питомце плаћени те плаћени, с том само разликом; да државни питомци по свршетку школе, првенствено добијају официрску службу, па тек после они, који о свом трошку уче и то само ако је државна потреба. — У сваком случају не треба забрањивати да се уче, јер нам требају научени људи, а штета је и грехота да наша деца у страним земљама ове школе свршавају и новце троше.

Министар војени говори како не треба страховати од тога, да ће се намножити број официра. Наводи примере како је од 30 — за времена његовог учења свршило њих само 10, види се, да не сврше сви који се приме. У случајима ратним највише чине старешине и официри, што ако се доси, можемо доћи до тога, да нећемо моћи подмирити ни најнижији број и ако академија већ тако одавно постоји. Прошле године изашло их од 19—20 само зато, што смо имали вужду за официре, а имамо и с друге стране користи, јер се од најбољих официра бирају и шаљу на страну, те се у

војскама изобразенијих завода практикују по 2, 3, или 4 године, па се онда враћају у нашу стајаћу војску. Ако недозволимо, да се могу богати о свом трошку учити, нећемо моћи имати свестрано и свестручно изучене официре, а овако кад би се примали, они би као богати ишли и у страве земље и у својој струци подпуно се усавршили и нашој земљи од велике користи послужили. Ја неводим толико рачуна о стајаћој војсци, него ми немамо довољан број официра за нашу праву војску, а то је за народну војску и зато се бринем. Што рече неки посланик да се овим спречава пут наредницима и поднаредницима из стајаће војске, нека се не брине и њима остаје отворено поље да постају, као што то и сада бива. Најпосле нема места никаквој плашњи, јер сте ви сваке године ту, па ако видите, да ово није добро, а ви поправите на боље.

Председник каже, да има још пријављених посланика да говоре, али пошто је скупштина довољно обавештена, то ћу ставити ствар на гласање.

И. Стојановић говори, да има предлог за допуну ове ствари.

Председник каже, пошто је закључено саветовање и претресање овога предлога, то по пословном реду престаје сваки даљи говор.

Министар војени изјављује вољу, да се чује тај предлог Стојановића, јер може бити што боље.

И. Стојановић чита допуну „да се могу богатшки синови о свом трошку учити, али с тим не добијају право да морају доцније у државну службу примљени бити.“

Министар војени говори, како би овај предлог могао поднети. Они не морају имати то право, јер је то право власти, коме ће дати звање официра, па и они, који сврше редовно и они немају искључиво право на службу. Даље наводи како је у војеној школи строга дисциплина, па додаје, да не види узрока плашњи од примања младића у војену школу, који би се о своме трошку издржавали. За школу је све једно, био ученик државни питомца или се издржавао о своме трошку, јер се тражи способност и ко је способнији, он треба да се прими. По садашњем закону и богат и сиромашан постају државни питомци, а ако се овај законски предлог усвоји, онда ће за сиромашније ђаке боље бити, јер ће се тада, кад богатски син и сиромашки подједнако испит положе, казати: овај сиромашан као способан прима се за државног питомца, а ти си истина као и он способан но си богатог оца син, па учи о свом трошку.

Председник вели, пре него ли ставим питање о законском предлогу г. министра питам, има ли 12 посланика, који би подпомогли предлог Илије Стојановића, како би знао о чему ћу стављати питања? —

Како су сви седели, што је значило да нема дванајест посланика, који би подпомогли предлог Илије Стојановића, онда председник стави овако питање:

Ко је за предлог влади, као што га је влада поднела и као што га је одбор усвојио, тај нека седи, а ко је противан или сасвим или од чести, тај нека устане?

Председник, пошто је овим начином гласање сумњиво, то ће се поједилице гласати и сваки, кад се прозове, нека каже „за“ или „против“.

Секретар И. Стојановић прозива и по свршетку гласања председник објави:

„Гласало је 102 посланика, од којих се један уздржао од гласања, те су дали глас за или против 101 посланик. Од ових 101, гласали су 56 са „против“, а 45 са „за“.

И тако је предлог одбачен.

Бр. 255.

Извештај М. Радовановић чита извештај одбора финансијског о владином предлогу, односно сребрне српске монете, који гласи:

Народној Скупштини!

У закону од 30. Новембра 1873. г. о ковачу српске сребрне монете подкрала се је једна погрешка, што је у члану другом тачки другој казано: да је вредност једног нашег динара 100 пара пор. место да је казано 100 пара динарских.

Да је ово погрешка, доказује се тиме, што је у истом члану тачки трећој казано, да наш динар има ону исту финоћу, тежину и размер, које има и франак, а у франку је по закону о новчаној тарифи од 1. Априла 1866. год. (Збор. XX. стр. 44.) др. 22 дата вредност 2 гроша 15 пара пор. према чему и наш динар претворен у порески течај, не може имати веће вредности од 2 гроша 15 пара порес.

Да би се ова погрешка исправила, част ми је предложити народној скупштини, да изволи решити:

„Да се у другој тачки члана другог закона о ковачу српске сребрне монете од 30. Новембра 1873.

године, а исто тако и у тачкама 1. 2. и 3. члана трећег, као и у тачки 1. члана петог истог закона, реч „пореских“ замени са речју „динарских.“

ЕМ 2637.

13. Октобра 1875. г.
Београд.

Министар финансије,
М. Т. Јанковић с. р.

Одборско мњење: да се овај владин предлог усвоји и то по мишљењу већине одбора од пет против два.

На како је у одбору била и мањина, то посланик Горњо Милановачки Вујо Васић рече, да њихво т. ј. мањине одвојено мњење није стављено на хартији, него смо задржали право, да га пред скупштином изкажемо, што ево и хоћу да га изкажем. За овим настави, како је познато народној скупштини, како му се чини још од 1848. год. од петровске скупштине, па до данас, народно је представништво на свима скупштинама подизало гласа, да се једанпут учини крај системи пореској и чаршијској, да те неједнакости нестане у повцу.

Наш народ прима новце из касе у чаршиском, а враћа у касу у пореском течају. Да би се томе крај учинио, законом је наређено, да динар има у динарском течају 100 пореских, а у чаршиском течају 5 гроша.

Сад се каже: „погрешка је учињена.“ Ја не знам како то, како се која влада мења, мењају се и подкрадају се погрешке и сад би се хтело, да се тај наш новац побије. Говорнику се чини, да течај чаршијски неће никад престати, али нека не

буде те измене у пореском течају. Новац из државне касе — тај наш динар — ипак ће изићи у сто пара пореских, а овамо ће се давати у пет гроша. Кад је у закону казано: „сто пара пореских“, па нека се рачуна динарских, нека се рачуна пореских, нека се рачуна сто сантима, како хоће, само нека се једанпут ствар сврши, да немадне ништа на терету нашем, а да нам народ не трни штету. С тога сам против измене, него нека стоји како је сад у закону.

Сима Несторовић као члан одборске мањине вели, да се овде тражи, да се укине та тачка, која опредељује вредност нашем динару у пореском течају, па да се замени са тачком другом, која опредељује вредност динару у динарском или франачком течају. Овим се иде на то, да се нашем динару побије у неколико његова досадашња вредност. Ово побијање новаца наноси нашем народу велику штету. Кад би ово усвојили, значило би, да чиновник узима динар у 95 пар. пор. а у чаршији да га даје за сто пара, као што узима дукат у 56. а даје га у 60 гроша и 20 пара. Што се тиче претварања буџета у динаре говорник мисли, да се грошеви порески претворе у дукате, јер је буџет срачуван у пор. грошевима, па после сваки дукат да има 12 динара. Оваким начином да се цео буџет претвори у динаре. Онда би се на чисто знало, те неби бивало штете у народу. Поред овога, народ неће ништа да губи, а чиновник у колико је узео новац из касе, у онолико ће га и утрошити. Ако би се наши динари почели извлачити, ту је влада и скупштина па нека предупреду.

Мијанло Терзибашић каже, да неможе бити питање, колико динара да иде у један дукат, и пошто један дукат да иде, јер чим усвојим једну систему једне државе, мораш се по њој и управљати. То би, вели, тако исто било, да код нас једна ока има 400 драма, па да друга држава усвоји нашу меру, онда ока и код ње мора бити 400 драма. Како би то изгледало, да та држава усвоји нашу меру, па да каже после: једна ока има 450 драма? То неможе никако бити. Чим смо усвојили ту франачку систему, тим смо одмах признали и вредност те системе, те с тога ми сада и неможемо метути нашем динару већу вредност, него што је у ствари има, дакле, неможе се казати ни више ни мање него колико је има. Ко хоће да усвоји да један динар има сто пара пореских, онда одмах треба да усвојите 100.000 дук. ц. штете, што наш динар кошта мање. Један дукат кошта 11 динара и 22 сентима, сад оно ресто што хоћете да подигнете на дукату до 12 динара, паља одма у државном буџету да одобрите знатну штету. Ако тако хоћете онда и решите.

Мил. Спасић казује како се та погрешка увукла говорећи, да кад је прављен закон, да се сребрне монете код нас праве, онда је намерна влада била, да ступи у конвенцију европску т. ј. како ће наш динар потпуно бити раван франку, а што је у нашем закону под заградом метуто сто пара пореских, то је погрешно, јер закон изрично каже: наш је динар раван франку, а то одмах противуречи оном првом главном ставу, који каже, да је динар раван 100 п. пор. дакле се јавно види, да је нехотимична по-

грешка. Сад пак хоћемо да дамо већу вредност и другу вредност, него ли коју има франак, коме је у свему сличан наш динар, а ова је погрешка дошла отуда, што онда министар није испитивао како стоји порески грош према динару, није се обзирао на тарифу закона од 1866. год. Додвије, кад се дошло, да се одређује динар према пореском течају, комисије су радиле, занатлијско-трговачки одбор испитивао и нашло се да је погрешно у закону стављено „сто пореских пара“ вредност динара. Ово је чисто рачунско питање, које се морало расправити на стручном знању и све су стручне комисије, па и сам занатлијско-трговачки одбор признао и констатовао, да друкчије неможе бити, већ онако, како је у ствари. Ако би казали да динар има већу вредност, него што је у ствари има, онда би имали велике штете: кад би казали да у дукату има 12 динара, што у ствари нема, онда би наше сребро једнако бегало из наше земље на страну, јер би га сарафи покуповали за дукате и носили у Влашку, где би за 12 динара добили 1 дукат и нешто више, и тако би за две три године сво наше сребро из земље изашло, и ми би изгубили најмање по милиона гроша. Дакле, мора се држати у равнотежију наш динар према вредности франка, јер је наш динар по системи франачкој и кован, и зато је мишлење одборске већине врло уместно.

Радова Педић говори како он незна, зашто се боје ова господа, ако овако оставимо, као што је до сада било, да ће се много штетити. И онда су били људи у скупштини, кад су правили овај закон, па ваљда су нешто знали и гледали да се нерађа

нека штета отуда. Хоћели се имати штете или неће, то неznam, али да ће се добити у чиновничким платама, то говорник извесно зна. Што се хоће, да се замену наре пореске са парама динарским, ја бих вели казао, нека се замени како му драго, само да се не побије ништа, него нека иде динар, као што је досад ишао. Само да се не побија, јер је доста штете на тим побијањима. Он је уз одборску мањину, да се ништа неменења.

Министар финансије зарад обавештења вели, овде се неговори о таксирању других новаца према динару, него је реч о самом динару, као основној јединици; а како ће се после таксирати дукат и друге златне и сребрне монете т. ј. колико ће оне динара и динарских пара вредити, о томе може бити говора тек пошто се исправи погрешка, која је учињена у закону од 1873. године где је речено, да динар „има 100 пореских у место 100 динарских“ пара. А да је ово погрешка, како је речено у поменутом закону, доказује се тиме, што се зна: 1.) да је наш динар подицуно раван француском франку, и 2.) да се и франк као и наш динар дели на сто делова, који се зову сантими. Међутим познато је, да је наша пореска пара већа од сантима. Кад је то тако, онда ни наш динар, који је раван франку, неможе имати 100 пореских пара, које су веће од сантима.

Панајот Сандуловић вели, да је хтео говорити о динару у оном смислу, у ком је говорио г. министар, јер по системи динарској сваки динар има 100 пара, но то нису пореске, него динарске наре — франачке, што се зову сантими. Та пара пореска

ваља да се укине, а да остане чисто динарска пара, и тако ће се после примати новац како на каси, тако и у чаршији под једном ценом. Даље говори како у дукату нема 12 динара, па кад би усвојили да има, чега у ствари нема, онда најдаље за две године нећемо имати ни једног динара у нашој земљи, јер ће их покуновати за дукате и однети на страну. Слаже се с мишљењем већине одбора.

Ак. Ковачевић говори, како се овде не тражи ништа друго, већ да се каже „динарских“ уместо „пореских“, те да тиме одговори, да један динар има сто делова. Даље наводећи како би динари отишли на страну, слаже се с већином одборском.

Рад. Милошевић наводећи да се неразумне шта је сантим, динарска пара и т. д. на настаља говорити да неоголишујемо, нека се зове како хоћете и како зналци кажу да се зове, но народ чисто хоће да се једаред уреди, да кад једну ствар назари на пијаци и узме за њу новац по вредности и даде га у касу за порез или зашто друго, да му га у каси приме по оној цени, по којој га он узео. Да се новац не прима за мању, и да се не издаје за већу цену.

Министар финансије каже, да се овим предлогом ништа друго и неће, него да се дође до могућности, да престане једном тај порески и чаршијски течај, па да се заведе само један течај — динарски. — Динар има 100 пара динарских, но не пореских или чаршијских. То не треба заборављати. Што се тиче дуката, колико ће он имати вредности, о томе се сад не говори у овом предлогу, то је ствар таксирања новаца према динару, који ће бити основна новчана јединица. И овде се баш хоће

да је динар свуда динар и да, како има 100 пара у чаршији, тако да вреди и 100 пара на каси.

Ник. Кружевић напомиње како народ хоће једанпут да избегне ту главобољу и плашњу са тим пореским течајем новца, да га и кмет и ђата и баџетан и сви редом не глобе на очиглед, и да не буде више то, да дукат, кад га чиновници примају из касе вреди 56 гроша, а сељак кад прода брашно на пијаци да дукат вреди 60 и по гроша. Зато је да новци иду како на каси, тако и у чаршији. —

Илија Ратајац је за то, да буде динар и одсад, као што је и до сад био, дакле 100 пара пореских, или чаршијски, све једно, само да се више не побија. Слаже се с мишљењем одборске мањине, јер кад су изишли динари у свет и законом оснажени да иду у 100 пара пор. на тако и треба да остане.

Алекса Поповић говори, да би требало да престане сваки даљи говор према говору г. министра, да предлог иде на то, да новац или динар вреди како на пијаци тако и на каси; ако је на то тај предлог управљен, онда је дала дебата излишна, а ако није управљен на то, онда се мора гледати, те да се постигне једаред потпуна једнакост.

Сима Песторовић вели, да „динарска пара“ и ова што је сад у закону, није једно исто, него динарска пара мања од пореске. Ако усвојимо овај предлог, онда динар вреди 95 пара порески, ако ли усвојимо овако, како је сад у закону, онда ће динар вредити 100 пара порески. На ће на каси ићи 95 пара пор., а у чаршији опет пара, ако се овако усвоји.

Мијајло Терзибашић каже, да о томе нема сумње, да ће динар ићи како на каси тако и у чаршији. То је тако. Чим се изгуби грош порески и грош чаршијски и нема их више ни у буџету, ни у каси, онда ће заиста новац ићи подједнако, како на каси, тако и у чаршији, а докле год постоји тај грош порески и чаршијски, докле ће све овако и бити. Зато се и предлаже да нема више ни пореског ни чаршијског гроша, него да се све сведе у динарске паре или у динаре, те ће тако само бити динар.

Пет. Ђуричић вели, да једном треба избећи ту тешкоћу особито при плаћању пореза. Наводи како људи по читав дан путују до места, где се порез плаћа, па ако немају пореске или здраве новце, које су угодне за порез, онда иде у варош те купује пореске новце и тиме много дангуби и штетује. На онда даје дукат у 56, а враћа му се на пијаци у 60 и по гроша. То је очигледна глоба и неправда. Пара је пара, на ма била и у царским рукама. Томе треба стати на пут и завести једнакост у течају.

Милан Кујунџић пита министра, да ли ће и после, ако се предлог усвоји, да се броје по касима те пореске паре? Ако ће престати, како ћемо се сложити, ако ли неће, онда се има много говорити. —

Минист. финансије на питање Кујунџића, које је сасвим на своме месту, одговара: зато се баш динар и ковао да престане порески и чаршијски течај, а овим се предлогом хоће, да дођемо до могућности те да се то и изврши; ако и даље оста-

нимо да се говори, да динар има неке „пореске“ паре, дакле да има оно, што хоћемо да престане, и то још да има *100 пореских пара*, што у ствари никако није, нити може бити, почем се динар дели на сто делова, а сваки је стоти део динара *мањи* од једне „пореске“ паре; онда се може остати по старом.

Друга је ствар, што се динару за сад и привремено мора знати вредност у пореском течају, о чему може говора бити само у толико, у колико се тиче тога, како да се досадање књиге и рачуни, који су вођени у пореским грошевима, претворе у рачуне на динаре и после у колико је и за ову годину остављено да се рачуни воде у пореским грошевима. То је питање само о једном привременом претварању пореског течаја у течај динарски и обратно.

Мил. Спасић каже, да је само говорио о погрешци, како се увула у закону 1873. године, а сад ћу да кажем како стоји с тим пореским и чаршијским течајем. Г. министар је ствар објаснио како ће престати и порески и течај чаршијски, и тога се не треба бојати, јер ћемо олакшати народу плаћања и примања, јер кад прима сељак или ма ко на каси или ма где, он ће знати колико је примио, зна колико динара, колико пак пара, а блаженопочивши књаз то је имао у виду и на уму, те је довео крајцаре у свезу са овом системом динарском и францком, те се тако и крајцаре знаду шта вреде по систему динарској, а не као до сад пореског течаја. За овим наводи примере незгодности садашњег пореског течаја, па да би се одкло-

нине штете и све незгоде, треба да ово олобримо без икаквог разговора, јер се овим хоће чист рачун, како на каси тако и у чаршији, и да се не глоби више свет.

Јеврем Марковић наводи како сви предговорници а и г. министар изјављују жељу, да се за свагда изједначи новац. Предлогом се хоће да учини разлика између пореског и динарског течаја. То више ништа не значи, него како ће се од сад порез узимати. Треба једном знати, који су код нас у Србији нормални новци, те да се према њима определи систем, цена свију новаца што код нас вегетирају и да се донесе о томе један сасвим опширан предлог. Треба знати, колико ће динара у једном лукату бити.

Министар финансије каже, да се баш овим предлогом и иде на то. Јер, кад се означи динару права вредност, онда ће динар бити основна јединица, према коме ће се одређивати вредност другим новцима.

Јеврем Марковић: ми смо видели шта раде министри, они час овако, час овако одређују вредност новцима; како се који министар промени и дође други; одмах се тако рећи и вредност новцима мења...

Министар финансије каже да је то сасвим друга ствар. Овде је просто питање, да се исправи једна погрешка, што је ушла у закон, а то је што је казано да један динар има сто пара пореских. Он истина има сто, али не пореских, него динарских пара; јер је динар раван франку, талијанској лири и другим новцима, који су по познатој конвенцији о десетој системи новаца ковани. Ако ли хоћете да

говоримо о тарифи свију новаца, који могу у нашој земљи ићи, ви предложите да се упустимо у решавање исте, ја пристајем, — али држим, да пре свега треба да ову погрешку одбацимо из закона, па да имамо основну јединицу и мерило, по коме се можемо упустити у табирање осталих новаца. Треба најпре исправити ову погрешку, која је учињена у самоме основном мерилу новаца, па да приступимо к тарифи, а ја пристајем да се сад одмах рени цела тарифа, па одмах да престане и чаршијски и порески течај.

Јеврем Марковић мисли, да је боље све уједно решавати и новце регулисати, јер се овако плаше људи.

Јевр. Шолуповић вели, да је народна жеља, да се један пут добије стадна тарифа новаца. И занета је тарифа за нас необходимо нужна.

Нетреба допустити да се сепак вара незнајући колико који новац вреди. Предлогом треба да се уништи пара пореска, и да се намести на ово место динарска пара. Што се у предлогу наводи да је у закону погрешно стављено сто на место 95 пара пор. и да људи губе на сваком динару по 5 пара пор. то је доиста учињено нечијом погрешком. Мишљења је да се предлог усвоји, али да се динар не сме побијати ни на по паре од његове досадашње вредности и да се што пре изнесе на решење новчана тарифа.

В. Васић говори, како из говора г. министра излази, да 100 динарска пара или 100. сантима неврди више, него садашњих 95. п. пор. То је тако и тако ће и у будуће ићи на каси за динар, а из касе ће да излази динар по 5. гроша. Садашњих

наших 10 крајцара по 10 п. пор. не вреде један динар, него да ће девет крајцара по 10. п. пор. и једна петица вредити цео динар. Народ неће претрпити штету онда ако буде вредно динар 100. п. пор. као што рече Спасић, него ће претрпити штету кад даје динар у 95. пара. Државна каса неће ништа штетовати, али ће се народ гдно оштетити, јер је он узео те динаре по 100. пара, а сад ће да их врати по 95. пара.

И. Ратајац каже, да је то сасвим народу на штету, што се тражи, да динар има 95. пара пор. но да остане 100. као што је и до сад било.

Ник. Кружежевић каже, да је ствар разумео овако: влада није склонила буџет, па да би га склопила нужно јој је да зна и пречисти питање, колико ће да вреди динар.

Власти треба да један динар вреди 95. пара пореских с тога што је до сад у пореским парам рачунато. Но ми предлажемо да динар вреди 100. пара. Неки кажу, да ће отићи наши динари сви на страну ако тако усвојимо. Ја мислим, вели, кад повисимо динаре, да ће они онда тим мање отићи на страну, него као му вредност побијемо. А ако се хоће да остане динар по 95. пара и у толико да га народ даје у касу: онда остаје овај исти стари систем, да народне паре мање вреде кад се дају у порез, а више вреде кад се узимају из касе.

Министар финансије каже: ми се не разумемо. Ви прелазите од једног питања на друго. Хоће се и зато је и издат закон: да престане чаршијски и порески течај код нас и ми смо ступили у конвенцију десетне новчане системе, која ваља да буде

примљена у свима нашим новчаним рачунима. Ми смо то учинили и према томе новом десетном систему сковали новац. Сад ви важете хоћемо да повисимо, а нећемо да побијемо вредност томе новцу. Ту нема ни хоћу ни нећу, — ни да се што повишује нити обађује, ту нема ништа што стоји до наше воље, него је то ствар једнога рачуна, који је непроменљив; то су ствари испитане и утврђене тако, да се ту ничијом вољом не може решавати да буде овако или онако, него имамо само да се обавестимо како *јесте*. А што шта *јесте*: динар има 95. пара пореских, а не 100. пара пореских, јер пореска пара већа је од динарске паре. Друга је ствар, како ћемо ми друге новце таксирати, а сад овде, ово се хоће: да ми поставимо динар за јединицу, за основно мерило по коме ћемо после таксирати: франциске, рубље, дукате и друге стране монете. То се хоће. Хоће се, да се има једна новчана мера, којом ће се остаде монете или паре мерити, као што се имају мере, којима еспане и друге ствари мере. Те новчане мере, те основне новчане јединице ми сада још немамо. Ми смо је истина сковали и она је ту; али смо је сами одмах и покварили казавши у закону, да динар има оно, што нема; да вреди оно, што не вреди, да се његових сто делова зову 100 пар. „пореских“ у место 100 пара „динарски“, које су последње равне сантиметима а не парам пореским.

Цл. Стојановић слаже се с предлогом Јеврема Марковића, који каже, да нам се поднесе тарифа о свима новцима. Ово није лака ствар, да је на фрешку руку пресечемо. Па предлаже да влада

спремн тарифу о свима новцима, па тек онда да решавамо.

В. Јовановић вели да неби био противан предлогу Марковића и Стојановића, кад би било доиста потребе о којој они говоре; али овде је питање: Како ми да одредимо вредност српскоме новцу. У закону стоји да динар вреди 100 пар. пор. Но то је погрешка, као што је разјашњено у предлогу г. министра финансије. Завеста рачун је показао да динар не вреди више, него 95 пар. пор. Ако би се сад хтело да се динару даде вредност од 100 пореских пара, то би изишло на ово: да се у нас сребро у облику динара скупије прима, него и у којој другој земљи и то би нам грдно штету нанело.

У предлогу стоји, да један динар вреди 95 пар. пор. и то мора да остане тако. Што се овде чује, да се може заменити назив, на казати да динар, који вреди 95 пар. пор. да вреди 100 динарски пара, то може важити за будуће рачуне, али ми знамо да имамо старих несвршених рачуна вођених у пореском течају и да се ти рачуни измире, мора се одредити сразмера пореске паре према динарској. Свакојако за регулисање ових старих рачуна и докле онај порески течај остаје, неможе се никако управљати динар према парам, него паре према динарима. Пошто регулишемо одношај нашег сребрног новца, онда ћемо имати меру и за стране новце. Најсигурнија мера или основна јединица, коју сад имамо, *јесте* као што рекох *динар*, — динарска основа. И почем друге основе немамо, ја сам за предлог да се прими.

Сима Несторовић базује како је народ, кад је побијен онај стари новац, а изашао овај наш, много изгубио, али је онда казао: „шта му драго, макар се и изгубило, само кад ћемо једанпут добити наш новац један, који се неће мењати и сваки час побијати.“ Пре четири месеца изашао новац у народ по 100 пара, а сад да се вратимо и да важемо по 95 пара. То не смемо чинити разма на овај начин: да се цео буџет пензије и све плате претворе у ону цену, коју дивар има, па му после можемо давати праву вредност динара, а овако пре не.

М. Пироћанац одговарајући Несторовићу каже: Ако мислите, да се са одређивањем вредности динара према пореским парамма крвје некоме плате, некоме пензије; некоме више а некоме мање да се плати, онда то не може да буде. Питање о платама и пензијама решено је законом. То је питање изван скупштинске дебате, о њему не може бити овде претреса. То би понизило скупштину у њеном достојанству, да одида од плата, које су законом одређене. О платама се може нов предлог правити да се веће или мање плате дају, а не кварити новац ради тога.

Ово је питање, о коме се овде говори преко сваке мере јасно. Кад се правно бакарни новац, ишло се на то, да вреде десет сантима и 10 бакарних пара то јест 10 динарских пара једнако и то пара у пару. Г. Јовановић погрешно је ствар схватио. У осталом ово и није предмет данашње дебате, зато сам га напоменуо, а сада прелазим на саму ствар, на име: да добијемо једну основницу за мерило вредности новца.

Ми смо усвојили за меру десетичну меру у ваљини и у простору. Увели смо килограм, узели смо метар и све мере те системе, ми смо усвојили, без да смо мислили или бар тражили да пађемо, како стоји метар према нашем хвату, како стоји килограм тежине према нашој оди и т. д. јер нам то није требало. Зашто? То ће доцније доћи у питање. Као што је мало пре казао г. министар, од наше воље не зависи да би казали, да је нешто дуње или краће, него што је у ствари према првобитној мери. Колико је што тешко то се не да одредити вољом, него се то мора мерити према првобитној усвојеној мери. Ту не може скупштина да каже, да је ово или оно двапут теже. Често се може чути од финансијера, да кад дајете новцу већу вредност, него што је он има, да долазе отуда грдне штете по државу. Кад ми усвајамо првобитну меру за мерење дужине ми ћемо знати мерити с њом све дужине.

Кад дође време да се питамо шта ћемо дати за риф дужине, ми ћемо се разговарати, но сад је главно да изберемо меру на пр. риф за мерење дужине или површине. Као што овде у питању остаје нам просто да установимо мерило новцу одређујући колико динар вреди динарских пара. Просто ми сад треба да бирамо једну меру за вредност новца. Тражи се просто јединица новчана и по томе не треба се бојати, да дукат неће вредети оволико и оволико, но само толико и толико. О томе још није питање. Ствар је чиста, ништа се не може ни изгубити, ни добити тиме, што ће се изабрати динар за јединицу т. ј. мерило новчано и што му

се покаже његова права вредност. Од тога смо у добитку а ни у каквом губитку. Друго је ако се мисли да динар мање вреди у ствари т. ј. мање има чиста сребра у себи, у том случају требало би ствар послати вештачкој комисији.

Министар финансије вели да се овде јошт неопредељује вредност дуката, ни талира, ни којег другог новца, него се истражује само она основна јединица за коју смо рекли да је динар, колика је и како се дели та јединица. Ми имамо такву јединицу, али је она таксирана пореском паром, те је тиме учињена двострука или управо трострука погрешка, а то прво у томе, што се овамо иде на то да се динаром, као основном мером, друге наре таксирају, а овамо се сам динар таксира и то таквом мером, која није никакво мерило; друго, у томе, што се динар таксира *пореском паром* — дакле не чини, зашто се хоће, да га сасвим са света нестане, и треће у томе, што се динар преко свега тога још и рђаво т. ј. несправно са 100, у место са 95 пар. пор. таксира.

Нека се прочита још једном предлог. Кад М. Радовановић прочита предлог, г. министар финансије настави свој говор рекав:

Кад се читао овај предлог Сима Несторовић том приликом рече: да у закону стоји, да динар има 100 пар. пор. и да је тако из касе пуштен у народ т. ј. по сто пар. пор. а сад му се побија вредност, да би улазио у касу по 95 пар. пор. Г. Сима Несторовић је погрешно обавештен: онда кад је динар пуштен из касе у саобраћај, он није пуштен по 100 пар. пор. као што каже Несторовић,

него по 95 пар. пор. Он није дакле пуштен по закону, него чим је дошао, вредност му је сведена на његову праву вредност у порес. течају, т. ј. на 95 пар. пор. И добро је учињено, што није пуштен у саобраћај по закону, јер би се тек тако догодило сада баш оно, што г. Несторовић рече.

С. Несторовић: Јест, народ рачуна; рачуна, да кад га даје у 95 пар. пар. да то онда неби било 5 гр. чар. а народ хоће, да га даје у касу и свуда по 5 гр. потпуно, а не по 95 пар. пар.

Министар финансије наставља на вели, да народ у међусобним односима не рачуна по пореском течају. Зато немојте мешати две ствари. Динар је из касе изишао са својом правом вредношћу у 95 порески пара и кад се прима у државну касу, он се онет прима у 95 порески пара. То је познато. А сад ако хоћете о чему другом да разговарате, немојте мешати то уједно. У закону стоји да има 100 порески пара, а пошто то није истина, то је за то и дошао пред вас овај предлог, у коме, на основу највеће истине „стоји написано,“ да динар не вреди 100, него 95 порески пара и каже вам се зашто и одкуд. У закону стоји 100 пар. пара, али то је погрешно и у том смислу (т. ј. погрешно) није закон ни извршен и добро је што није извршен. Него је тадашњи министар финансије, кад је пустио тај новац у саобраћај, сазнавши најсигурније његову вредност, а уједно и погрешку, која је у закону о ковању динара учињена, пустио динаре у саобраћај с расписом, у ком је речено, да динар вреди 95 порески пара, да се по то даје из касе и по то прима у касу. Из овога видите, да

динар нема те вредности у пореском течају, коју закон каже да има, и на срећу он је изишао из касе у наред са другом вредношћу, са вредношћу истинитом. Немојте дакле говорити оно, да јесте што није т. ј. да је динар изишао из касе по 100 порески пара, а сад каса да га као побија, да га не прима скупље него у 95 порески пара. Такво говорење, то је права неистина. Ја ћу дати обавештења, али само утврдите један предмет разговора, утврдите о чему говорите, а не овако, говорећи о једној ствари, ви предајте и на толико других питања, о којима у моме предлогу није реч, нити је још сада на реду, да се о њима говори.

Вујо Васић устаје да говори ради оправдања свога мишљења на вели, г. министар каже, да је динар из касе државне изишао по 95 пор. пара. То јесте, али преко руку чиновника и за друге потребе, за материјал канцеларијски, за дрва и т. д. што се из чаршије узима, динар је изишао из касе по 100 пара порески или 5 чаршијски гроша. Кад имам да платим 36 гроша порески треба ми 14 динара по 95 пара 35 гроша и 25 пара порески, па то је 36 гроша, али сад хоћу да платим 14 и по динара и 30 пара пор. онда је 37 гр. и неколико пр. пор. данас.

Министар финансије вели, па ви само кажите нема више гроша чаршијски и онда је свршена ствар, што се тога тиче.

Вујо Васић каже, да то неможе да буде, док је света и века.

Министар финансије вели, да незна од куд се може казати, примили смо динар преко руку

чиновника, али чиновници су га примали по 95, а ми по 100 пара порески, кад ни један вам није дао у пореским парама, него у чаршијским. Па то није било на корист чиновника, него напротив од кад су почели примати плату у динарима, они губе, примају мање, по што су пре примали. А ако хоћете, да динар у чаршијском течају иде 5 гроша, онда је то на штету целе земље, јер према чаршијском течају дуката, динар има не 5, него 5 гр. и 4 пр. чарш.

Али шта би то значило правити два посла не-
нужна, у место да кажемо, динар је основна јединица и после тога престаје сваки други течај и чаршијски и порески. А кад би још казали, као што неки хоће, да динар делимо на 200 делова у чаршијском течају, онда би правили три посла: имали би порески, имали би динарски и имали би и чаршијски течај, међутим ни један не би био као што треба, јер порески течај кажемо ми 100 пара порески, а нема више него 95, чаршијски кажемо има 200 пара или 5 гроша, а није тако, него 5 гроша и 4 паре чаршијске, а динарски течај, који смо хтели да имамо сасвим напуштамо и тако онда ми би само једну већу забуну имали. Дакле, хоћете ли сада још у чаршијском течају да таксирате динар на 5 гроша и 4 паре. Кад узмете дукат у 60 гроша, и франак онако како иде, онда ћете видети, да је тако као што ја кажем.

В. Радуловић каже, да динар није ништа друго него један франак или леј влашки. Динар нема више, него 100 сантима и по томе погрешка је, што се није казало, да динар има 100 сантима или 95 пор.

пара колико вреди 100 сантима. Ако хоћемо, што смо онда погрешили и сада да грешимо, онда је наопако. Није друго, него да исправимо погрешку и дајмо му његову праву вредност, а влади да оставимо, да према томе удеси целу повчану тарифу по тој основној јединици динарској.

Акс. Ковачевић вели, да се запитамо, шта смо ми овде. Скупштина је законодавно тело, које с владом издаје законе, онда немамо ништа друго у овој прилици да урадимо, него да вотирамо да се усвоји предлог већине одбора и владин; а ако је ова скупштина једна комисија, која ће да испитује вредност и ваљаност новаца, онда можемо да неodobримо предлог, који каже да динар има 95 пар. пор. а не више, него да одредимо време на да испитујемо и анализирамо, и онда ћемо отићи у бесконачност. Ми се никако другаче спомоћи неможемо ако предлог неусвојимо.

Председник вели: Овде има једна ствар или једно питање, у коме се сви слажемо, а има једно — у коме се не слажемо. Питање у коме се слажемо јесте: да је наш динар потпуно раван франку или оној десетичној системи која је призната. То се мора признати, пошто је овај наш динар кован по оној истој системи, по којој је и франак кован. То је по уговору разни држава тако закључено, то је тако јасна ствар, коју не може нико оспоравати. И даље стоји, да се динар као у свему раван франку, дели на 100 делова. О томе неби могло, нити може бити спора, према оној конвенцији, у коју смо ступили и према оном систему, који смо усвојили за ковање како наших сребрних, тако и бакарних по-

ваца. Сто пара у бакру чини један динар. То постоји позитивно тако, да то нико не може оспоравати. У томе смо сложни.

Друго питање, у коме се не слажемо јесте: да ако ми кажемо, да један динар има 100 пара и 100 талова у бакру или динарских пара, онда се бојимо, да с тим не будемо решили и оно друго, што нас жижи. Жижи нас то, да некажемо с тим, да смо признали, да оних 100 динарских пара вреде 95 пара пореских. У томе као да се не слажемо. Сад ако је вољан г. министар да се сложи управо са скупштином, па да се каже, да заиста један динар има 100 пара динарских наших бакарних новаца; ако се сложимо у томе, онда је питање решено, али да с тим кажемо, да не решавамо и питање пореско, да динар вреди 95 пара пореских. Сада, ако смо сви сложни у томе, да један динар вреди 100 пара у бакру или 100 пара динарских, онда нема разлике између г. министра и скупштине. Ако кажемо да с тим нерешавамо порески течај, онда ту нема никакве разлике између г. министра и скупштине, него онда долази, да се особитим законом одреди однос пореских пара према динарским, да би се тачније могла уредити повчана тарифа и осталим монетама према динарској вредности.

Главно је питање у овоме: да ли с тим, што кажемо, да један динар има 100 пара динарских у бакру, да ли тим решавамо и питање пореско, да динар има 95 пара пореских. Ако нерешавамо онда нема разлике између владе и скупштине; ако ли с тим и то питање решавамо, онда има разлике између предлога и скупштине.

Милосављевић каже: Да одложимо овај предлог, да се добро размислимо, те да знамо шта ће мо решити. Ово је велико питање.

Министар финансије вели, да је њему ствар потпуно јасна, и по томе оставио се овај предлог за месец или годину дана, или се решавао сад одмах, ја остајем при ономе, што насигурно знам, да друкчије неможе бити, јер ја немам ту ништа даље да се мислим, ни да решавам; ствар је решена сама собом. Не што се тиче господо вас самих, ја доиста небих желео, да ви ову ствар решите са неком зебњом, па за то и ја пристајем, да се овај предлог одложи, па онда оном приликом, кад се поднесе тарифа о свима новцима, онда може бити до тог времена, да ћете се и сами боље обавестити и договорити, шта да учините. У осталом, решило се пре или после, сама ствар нема изласка другога, него овако мора да буде. Пристајем дакле, да се одложи ради вашег обавештења.

Председник: Г. министар пристао је да се ствар ова одложи, то да пређемо на дневни ред.

Бр. 256.

Известилац Мих. Радовановић чита предлог министра финансије за овлашћење, да за време употреби буџет од 1874. год. Предлог гласи:

Народној Скупштини!

Још неколико дана, па ће да наступи нова 1876. рач. год. а буџет државних прихода и расхода за эту годину још није се могао поднети народној скупштини, а и кад би кроз који дан и поднесен био морао би се у самој скупштини више дана претресати, и тако небити могао па време изаћи.

Па да небити се ствало са исплатама државних прихода у наступајућој 1876. рач. год. поглавито с тога, што због распушта прошле скупштине ни буџет за ову 1875. год. који би на сирам устава имао важити и даље до одређеног буџета за 1876. год. није изашао, него је на основу 65. члана устава земаљског а према највишој наредби од 13. Марта ове год. остало да буџет од 1874. год. важи и за 1875. год. то част ми је предложити народној скупштини да изволи решити:

„Овлашћује се министар финансије да до одобрења буџета за 1876. рач. год. исплаћује у истој рач. 1876. из касе државне расходе по буџету 1874. год. као год и све оне друге издатке, који су после изишавшег буџета за 1874. год. а на основу закона из касе издавани и према томе постали новима за 1875. год. а имено: пензије новоениониранних чиновника у 1874. и 1875. год. повишице плата у опште оних чиновника, који су право на такове добили већим класама било по законима о периодичним повишицама, плата професорских и телеграфских и т. д.“

Л№ 6975.

13. Октобар 1875. г.

Београд.

Министар финансије.

М. Т. Јанковић.

За овим чита извешће одбора финансијског, које гласи:

Народној Скупштини!

Одбор финансијски испитао је предлог министра финансије о потребноме овлашћењу за издатке из државне касе у рачунској 1876. год.

Пошто буџет за 1876. рачунску годину није до сад народној скупштини ни поднет, и по томе ни решен није могао бити, а рачунска година до који дан настаје: то је потребно да се министар финансије законодавно овласти, да може привремено, док се буџет за 1876. рачунску год. коначно не реши чинити узаконене издатке. Али одбор наводи, да то овлашћење, да би остало у границама законитости, не може да гласи онако као што је г. министар предложио, и с тога одбор предлаже народној скупштини, да се то замени овако:

„Овлашћује се министар финансије, да може у 1876. рач. год. док се буџет за исту год. не реши, привремено чинити из државне касе издатке по буџету, који је законодавном влашћу одобрен за 1874. рач. год.“

Одбор мисли да је ово довољно, јер у буџету за 1874. год. има један кредит на непредвиђене редовне потребе у 200.000 гр. нор. а о том кредиту постоји законско наређење од 5. Фебруара 1864. год. (збор. 17. стр. 5.) по коме министри могу сами трошити из овог кредита, на издатке, који се на основу каквог закона учинити имају, али нису буџетом предвиђени, или су случајно у буџету изостављени.

О овоме саслушан је г. министар финансије.

17. Октобар 1875. г.

Београд.

Председник одбора,
Ш. Јовановић.

Известилац,
М. Радовановић.

чланови:

Бујо Васић, М. Н. Терзибашаћ, Дим. Катић,
С. Несторовић.

Министар финансије узме реч на вели: Као што видите, пошто редован буџет за наступајућу рачунску годину није могао да вам се до сада поднесе на одобрење, ово је један привремени буџет. Ствар је у овоме. Ја оне издатке, које сам затскао, морам продужити. Ако је такав смисао овог одборског мишења, онда ја на то пристајем. Али ако је мени остављено, да ја испитујем, кад имам да учиним какав издатак, је ли ово или оно законито, што је други пре мене учинио, — онда ја на такав смисао одборског мишења не могу пристати, јер ја немам времена, ни да приступим томе а камо ли још и да испитујем и оцењујем нешто што управо и није мој посао. Скупштина има права, и то право може задржати себи, да доцније испита сама, да ли је на пр. овај или онај чиновник по закону аванзован или стављен у пензију, па ако нађе да није, она може то ставити на терет ономе, за кога мисли, да јој је одговоран. Да ја такве ствари испитујем и оцењујем, чини ми се, неби било на своме месту, што мењајуће се владе нису одговорне једна другој, него све су одговорне народном представништву. Дакле, ако ја будем у томе смислу овлашћен, да затечене издатке чиним, па после да за то одговарам, онда не могу на то пристати, јер не могу ја ценити, је ли ово или оно законито било, већ нека о томе суди сама скупштина. Заклевам да се протоколира ова моја изјава.

М. Глишићу чини се кад би овако одлучили на казали, да ће скупштина доцније оценити, је ли који издатак законит или није, да ћемо некако унасти у једну погрешку, коју после неможемо ис-

правити. Јер ако ми допустимо сад, да се плаћа тим људима, који су пензионовани преко сваке мере и рачуна, и којима можда неби требало плаћати, онда ћемо се после тешко вратити с тога пута. Држим, да према датом извештају одбора останемо при том, да ако се могу подмирити издатци за овај месец, нека се подмире, а ако се неможе, онда се неће ништа много изгубити, док неизвидимо ствар.

Председник министарства вели: Предлог је да се могу чинити досадашњи издатци дотле, док скупштина неодобри буџет за ову долазећу рачунску годину, а то је до 18. Новембра, кад ће се скупштина опет састати. Дакле ви нећете изгубити право да прегледате буџет. Напоследку ви дајте овлашћење до 18. Новембра ове год. а не даље, или док се нов буџет не реши. Кад дођете можете тражити, да вам се одмах буџет поднесе.

Изв. М. Радовановић вели, да је то одбор имао на уму, па је зато и дао одобрење, да министар може из буџета од 1874 год. који је одобрен скупштином, да по том буџету из једне суме може исплаћивати све чиновнике. А колико је који министар раније учинио издатке, које није требало да учини, то остаје скупштини да извиди: је ли законито или није, па ако види да је онај пређашњи министар крив, она ће знати, шта ће радити, или ће га тужити или већ како буде.

М. Глишић напомиње, да то треба да се запише.

Изв. М. Радовановић вели, да одбор чисто одобрава, да се из једне суме у буџету од 1874. год. то плаћа; а из буџета тога зна се колико је министар могао да пензионира, и да је много више

пензионирано, тако да садашњи министар није у стању да их плаћа. Сад, ако скупштина одобри да их може плаћати, добро, али одбор није могао дати такву одлуку.

Ав. Ковачевић каже, кад се поднесе редовни буџет скупштини на претресање и одобрење, онда ће доћи у рубрици свака позиција, а из сваке ће се позиције видети колико је и нашта издато. Дакле у онолико, у колико буде прекорачен буџет преко одобрена скупштине, што по уставу не сме да учини, у толико ће свакојако бити одговоран онај, који је то прекорачење учинио, а скупштину ништа не спречава да остане при овоме предлогу.

Ј. Бошковић је за мишље одборско, јер се оно не разликује од владиног предлога.

Министар финансије говори, да има разлике. Ви можете овластити министра да чини те издатке и даље, а задржати себи право, да оцените законитост или незаконитост оне радње министрове, која је те издатке изазвала. Ја писам то учинио, али вам опет могу казати: једни су људи стављени у пензију. Књаз на предлог свога министра има право да стави кога у пензију. То је и чињено. Је ли то било законито или није то да оставимо на страну, али ти пензионери, чим су дошли у пензију, они су по закону добили право на пензију, и ни један министар не може им то право одузети, јер би они могли и самим судским путем тражити то своје право, и добили би га. С друге стране могло би се догодити, да се не само учини неправда таквим људма, него би и штетно било за саме интересе државе, па и за саму сигурност наше јавне правде.

Јер помислите, да може бити случај, да многи људи, који су пола или цео век у државној служби провели, буду пензионирани и преко своје воље и без своје кривице. Па каква би онда правда била, да се они и њихове породице под старост оставе без леба, а какву ли би ми правду имали да очекујемо од оних, који би на њихова места дошли, па са судбине својих предходника пример и науку за своју будућност узимали? Разлику дакле треба учинити само у томе, да ли је министар дужан и властап давати њима, и да ли је то законито или није. Оно прво ви можете одобрити без штете нашег права, да после и ово друго испитате. Пензије се морају издавати, јер ће људи, који су у пензију стављени, њу и судским путем добити. Стога министар треба да се овласти, да тим људима издаје пензију, а скупштина нека испита ствар, па ако је ко незаконно стављао људе у пензију, он нека и одговара.

Изв. М. Радовановић каже: скупштина то не може да учини, прво што онај министар није требао да ставља толике људе у пензију; друго што скупштина не зна, колики је број тих пензионара. Одбор је казао: може од ових 200.000. гроша пор. да исплаћује; ако му то није доста, нека се обрати скупштини.

Министар финансије: Ја нећу да ви после имате и самном посла као што се види да имате са неким мојим предходницима. Хоћу напред да знам колико на шта могу потрошити. озбиљан човек ни један не може узети да тако на намет без правога рачуна ради, осим ако хоћемо на очиглед да се варамо. Ја то нећу. Колико ви мене познајете или непо-

знајете, не знам, али знам то да сам на министарско место дошао, да вршим закон. Ја сам пауман да га вршим савесно. Ваше је да стражарите и да оцењујете ту савесност, и ако ја прекорачим закон у мојој радњи, ја ћу и правдати своја дела. Али не намећите ми дужност, да ја оцењујем туђа дела, па да одговарам за ту оцену, кад се мора признати да последице немогу одклонити баш кад би се њихови узроци и осудили. Још ово. У буџету има сума на неке непредвиђене потребе. Добро, али та је сума за годину дана одређена. Сад ја треба као наметан домаћин да трошим из те суме онолико и онако, како ће ми та сума стићи за целу годину дана, — никако више и никако другачије. Дакле немојте постављати ни себе ни министра у један лажан положај, јер шта би било, кад би се онај ванредни кредит, који је у старом буџету одређен за годину, утрошио пре, него што би се они преко буџетни издатци новим буџетом одобрили? Онда би ви морали доћи опет до тога, да вотирате један ванредни кредит, а министар до тога, да вечито ниште ванредне кредите.

Акс. Ковачевић тражи да се обавестимо па каже: па пр. ако је прошлогодишњи буџет за пензије од 40. или 50.000. гр. пор. па ако је изцрпљен тај буџет, онда се, како ја држим, не може из другог кредита давати на пензије. Дакле, ако нема ни за овај прошлогодишњи буџет из партије новаца за пензионаре, што се може најсигурније рећи да нема, онда не сме министар финансије издавати пензије из других партија, које неби биле изцрпљене, јер ако изда и он ће прекорачити буџет за

пензионаре, па ће и он одговарати. Он може ићи само до оне цифре, која је била у прошлој години, иначе и он ће учинити незаконитост и доћи ће под одговор, као што ће и његов предшественик доћи. Зато мислим, ако је изцрпљен буџет преко одобрене суме, министар не сме издати из касе ни једну цару, а пензионари нека се пуне у редовну парницу па ко буде крив, онај пека плати.

С. Несторовић вели, да се министар мора окретати у оном кругу, који му је одређен буџетом, који је последња законодавна скупштина одобрила. Што се тиче суме за непредвиђене трошкове, каже се министру: буџет је пред тобом, па ако је то министар по закону радио, издаји; а ако видиш, да није, гледај, другаче скупштина не може да каже него то.

Мин. финан. одговарајући лично Несторовићу пита га: да ли би ви примили на себе једну такву обвезу, да ви тако што извршите? били ви и који би други озбиљан човек то примио на се? Кад ви кажете: не дај боже, онда не дај боже ни мени. И сад ако то ви од мене захтевате, ја немам и не могу ништа друго да кажем, него: „хвала вам на виђењу, поразговарали смо се, збогом, ја овог часа могу ићи кући.“

С. Несторовић управља на г. министра овако питање: да ли би г. министар могао рећи скупштини: подај овима, ма да незнаш, да ли је то по закону што дајеш.

Минис. финан. вели, да па то може рећи ово; ти су људи стекли право на пензију; они су пензионирани, а можда ниједан од њих није то желио,

па им се баш по закону пензија и морала дати, а ако ви баш нећете дати, ви хоћете да теретите људе што су пре времена и преко с оје воље пензионирани, они нису криви, а ако је ко други томе крив онога и теретите, то је што вам могу да кажем.

Дим. Катић вели, да је овде ствар сасвим чиста и јасна. Одбор је донео одлуку, да се министар управља по буџету 1874. године, али од оног броја пензионера, који је био предвиђен те 1874. год. чини ми се да је сад двапут већи број пензионера; који махом нису пензионирани по својој вољи него по вољи других. Ако смо имали 1874. године 100 пензионера, сад их имамо 200, они имају право на пензију, али министар нема новаца да им издаје, а и не сме да им издаје. Сад ко ће да им даје? Ко је ту крив?

Председник минист. вели, да је ту јасно питање, је ли право да они, који су пензионирани и већ самим тим дошли на мању плату, него што су имали, је ли право да сад изгубе и ово мање, што имају. Они нису криви, што су пензионирани, можда би они волели да су још у служби, али пензионирани су и имају право по закону на пензију. Они су добијали пензију и досад па пека добијају и одсад, за овај месец дана док не дође пред вас буџет свију издатака на одобрење. Један министар не може да поправи или да поништи акт другог министра. — Министар има право да кога стави у пензију. Сад ко води рачуна о томе, да ли је министар, кад је кога ставио у пензију, прекорачио буџет. О томе скупштина води рачуна, а не други министар. Други министар, који је те издатке за-

текао, он има да продужи радњу, да настави издавање. Дакле и садањи министар мора да издаје пензију и даље, скупштина може истраживати, је ли издатак на пензије учињен или није. Ми неможемо да касирамо пензије људима, који су то право стекли по закону, дакле врло је важеће и врло паметно како је ствар објаснио г. министар, кад се разуме, да издатци морају постојати донде, докле их скупштина не поништи, а ми знамо како се то по уставу чини. Г. министар сад тражи да га опупомоћите, да може продужити досадања издавања за известно време и ми то морамо учинити, а наравно задржавамо право да те издатке испитамо, кад дође пре нас редован буџет.

Милосав Марковић каже, да су ти пензионери пензионирани прошле године, на им до сад издавана пензија, па и за овај месец дана, док нам се не поднесе буџет, неможемо ништа друго, него да им се дају пензије док се буџет не реши; а кад се скупштина настави, онда нек се реши, ко је крив што су ти издатци увећани.

Алек. Поповић говори како се ова ствар може измирити. Г. министар тражи овлашћење, да може досадање издатке продужити. Одбор каже да не може тако да га овласти, ако министар продужи издавање на пензије, како је затекао, онда он не чини с тим никаку незаконитост. Он је нашао те издатке и продужује их и за њих он није крив; нама остаје право да кажемо: јесу ли ти издатци законито постали или нису; је ли законито то рађено или није. То можемо довести у сагласност. — Ту нема никакве сумње. Пензионер који има право

на пензију, дошао је и тражи пензију и министар финансије мора да му је да. Он није крив, али онај који је тога што му се мора пензија издавати пензионирао, а није могао да га пензионира према закону, ми ћемо имати рачуна.

Минист. финансије вели, да за једног истинитог и поштепог човека није никако прилично да чека, а и нетреба да чека, да врши неку дужност само по ономе што га везује; него треба да се управља и по своме образу. Ја нећу да дочекам, да ме скупштина за ма што потера; нећу супротности међу нама; хоћу да имате вере у мене, да ћу своју дужност вршити као што треба и докле те вере находим, дотле ћу и радити с вама, — немам ли је — онога часа чим то буде, ја имам само да кажем: Збогом! Ми треба једанпут чисто и отворено да радимо.

П. Ђуричковић каже, да смо се овде упустили у дебату, као да правимо закон о томе, ко може бити пензионар, а ко не може. О пензионарима закон постоји. Постоји закон кога могу пензионирати, а постоји закон и за онога, ко не врши закон и каже шта ће се С њиме. Овде се тражи, да се чине издатци, док се не реши буџет. Тај ми је говор сувишан. Министар треба да чини све издатке, које је затекао, док се не реши буџет. Ко мисли да је незаконито пензионирани тај има право тужити се скупштини кад год хоће. Ми треба да решимо, да министар издаје пензије онима, који су путем закона добили право на пензију. Пензионари нису криви, што су пензионари.

Председник каже, да се разумемо што се тиче самога питања. Овде има да се реши о предлогу владином и о ограничењу скупштинском да се огради од оних незаконитости, које су починили министри, који су пензионирали многе чиновнике и прекорачили буџет.

Аксентије Ковачевић каже, да је скупштина задржава право, да учини употребу од свог уставног права.

М. Проћанац вели, да скупштина задржава себи право да цени ту ствар.

Председник овде има две ствари: 1,) предлог владин; и 2,) ограничење или право скупштине да оцени: да ли су неки чиновници законито или незаконито пензионирани.

Ак. Ковачевић каже, да скупштина не цени, ко је законито, а ко незаконито пензионират, него: да ли је *прекорачен буџет*.

П. Јовановић вели, пред нама је та потреба, да се министар финансије овласти, да може од 1. Новембра ове године, а то је од почетка рачунске 1876. године чинити све потребне издатке за одржање досадашњег реда у земљи; пошто буџет за идућу годину није решен.

Министар је зато поднео један предлог у овоме смислу: да се овласти, да може по буџету од 1874 године који је скупштином одобрен, чинити издатке који су у тој години постојали, као и све оне, који су се приновили од 1874. године до сада. Ми у одбору имајући један такав предлог без сваког даљег разлога и излагања ствари и имајући на уму формално, правно стање, могли смо само онако ми-

шлење дати, какво смо дали, т. ј. последњи буџет, који је законодавном влашћу одобрен, а то је буџет за 1874. годину, и тај се ставља на расположење министру; ако би било издатака, који нису стављени у тај буџет, а они су на основу закона, онда у том буџету има једна сума од 200.000 гроша пореских, из које сами министри могу трошити на издатке, који се по закону после буџетом учине.

Сад из говора господина министра види се, да он налази, да је затекао и таквих издатака, за које сумња да су законити и за које неби могао узети на себе одговорност, да их узме за законите. Који су то поједини издатци, у чему се састоје и како су постали, — то није пред нама било, да би могли знати и по томе ми се у одбору нисмо могли упуштати у оцену: да ли су какви издатци законити или нису, с тога смо на поднешен предлог дали са своје стране онакво мишлење, какво по правичноме стању треба да буде. На једанпут сад види се, — не из предлога, него с друге стране, а било је и интервелаација на лањској скупштини, да су као неки незаконити издатци на пензије учињени, но то није могло и неможе бити за нас мерило; по томе ни ја ни одбор нисмо могли казати, нити да законитог нити незаконитог пензионирања било. Зато, што ствар није извешена пред нас као што треба, но је изнешен предлог, да се влада овласти да привремено исплаћује све досадашње издатке. Је ли било против законитости при стварању тих издатака, то је ствар контроле; то је ствар законодавне скупштине да извиди и реши, кад

пред њу дође почестни специјални буџет за 1876. годину. Тада ће скупштина узети сваку позицију по позицију да претресе и онда може пресудити, шта је по закону учињено, а шта није. Онда ће се казати: предлаже се оволико на то и на то, — законито је, добро. Где се покаже, да се предлаже више, него што је било до сад, — и онда ће министар да правда тај вишак, па ће и ту скупштина рећи, добро је или није и зашто. Ето зашто министар није могао рећи онако у опште и све што је министар затекао може издавати.

По пошто сад излази г. министар и вели, да има и таквих издатака на пензионаре и аванзовања чиновника, за које сумња да су законити и кад је опште скоро мишљење у скупштини да је преко буџета на то издавано, онда је доиста министар сада у том незгодном положају да или би морао стати са издавањем или продужити. Но ни једно ни друго ми не треба да натоваравамо њему. С тога и не остаје нам ништа друго, да тако — по предлогу и урадимо, а скупштина да задржи себи право, да доцније, кад дође пред њу буџет, оцени, јесу ли исти издатци законити или несу. Сматрајући ово као нов предлог г. министра, мишљења сам, да се тако може примити.

Мин. финансије каже: Ви сте већ чули, како је мени могуће располагати буџетом и на који начин, и какво је овлашћење мени пужно. Што се тиче те ограде од стране скупштине, она би по моме мишљењу могла оваква бити: Скупштина задржава себи право, да приликом вотирања за идућу 1876. год. испита и оцени, има ли до кога кривице, што

је прошлогодишњи буџет прекорачен, и на кога спада одговорност за то прекорачење.

М. Глишић тражи да се пре свега пречисти, шта се разумева под речју буџет. Буџет је закон. Ако га је погазио који министар, он је погазио закон, а ако скупштина сада ма како одобри то, онда и она гази закон и неће се моћи после потраг вратити. Ако остане на том, да садашњи г. министар мора да чини оно, што је пређашњи чинио и да плаћа све оно, што је онај пре плаћао, онда зашто је поднесен овај предлог? Ако оставимо овако, онда сто нас нека устане, опет оста све по старом.

Јефр. Марковић: У чл. 65. устава у 2. тачци стоји написано, (коју прочита,) на настави овако: но ако влада те предлоге не узмогне примити, а скупштина и по датом јој објашњењу, опет не одобри захтеване суме, као, и ако би скупштина, пре него што је буџет решен, распуштена била, онда важи постојећи буџет за идућу годину, изостављајући из њега оно, што је изреком на извесну потребу одређено, па је та потреба намирена. Дакле устав српски каже, важи онај буџет, који је био за прошлу годину одређен; и по томе, ако би сад скупштина решила и о ономе, што је преко тога буџета издато, онда би напустила своје уставно право и урадила противу устава.

Минис. финан. вели, да се с тим не каже да би скупштина с тим против устава урадила, ако би вотирала неки кредит, који по буџету није био дозвољан. Скупштина је толико напредне кредите одобрила. Буџет је за то, да важи за министре, али оно, што се одреди за какав издатак у буџету, не

веже скупштину да не сме одобрити још и ону суму, која се преко оног одређеног кредита у буџету утроши. За то ја и ништем овлашћење, што за мене важи буџет, и што нисам никако вољан да вам поднесем какав накнадан кредит, већ ако обете да се варамо, то ја то нећу.

К. Служић говори, како је уставом означено ко може доћи у пензију, који изслужи године службе, који остари или ослаби тако, да не може да ради. Постоји још неки закон, по ком министри у интересу свом могу стављати људе у пензије. Скупштина ограничава овај закон буџетом, да не може бити више стављено у пензију, него за онолику суму, која је буџетом одређена. Кад се скупштина и после месец дана састане, она ништа друго не може да учини, него да вишак преворачене суме падне на терет оном министру, који је то учинио. Кад није могао прекорачивати буџет, он је крив.

Мин. финан.: Само те кривице нека падну на криве, а не на невинне људе.

Ј. Шедуновић вели, да је закон о чиновницима, § 70. дао право министру, да може чиновника пензионирати и онда, кад он нађе да је интерес државне службе. Овај се §. сукобљава са чл. 107. устава, где се каже: чиновник, који не може да врши дужност свога звања има права на пензију. Ма како се пензионирао има право на пензију. Скупштина има пак право да испитује, да ли се тај министар обзирао на устав и на закон, кад је употребљавао одређене му суме буџетом на пензионирање, па ако нађе да није, може поништити, а ако нађе да јест, она ће одобрити. Међутим неизвесно је сада хоће

ли моћи министар оправдати. Је ли министар радио законито или није, то скупштина право има да цени. То скупштина не може сада да оцењује, јер је рада да иде кући, али опет зато, она не треба да изгуби право њено, да то доцније оцењује и види, па треба себи то право да задржи. Мислим дакле, да скупштина задржи себи право, кад се састане и продуже седнице, да цени је ли погажен закон или није, ко је погазио, а у исто доба да не оставимо министра у овом положају, него да му дозволимо да настави плаћање, јер им се не може одузети оно, на што су законом право добили.

Мин. финан. мисли да ће бити за скупштину довољно обезбедено право оцене о законитости или незаконитости ових издатака, ако се овако каже уз овлашћење које би мени дали по предлогу: Скупштина задржава себи своје уставно право контролесања, да приликом вогирања буџета за 1876. г. испита и оцени, да ли су буџети за 1874. и 1875. ред. год. прекорачени, и ако су, има ли какве кривице, и ако има, па кога пада одговорност за прекорачивање буџета. Овај додатак није мој предлог, него управо ваш, пошто сте изјавили да желите и тражите ограду за осигурање вашег уставног права контроле, што се тиче буџета. Влада се од своје стране на ону скупштинску ограду саглашава.

Председник скупштине ставља овако питање: *Ко је за владин предлог са овом оградом скупштинском, с којом ће предлог да саставља једну целину, — ко је зато, тај нека седи, а ко је против тога тај нека устане?*

Већина седи. *И тако је усвојен владин предлог са скупштинским додатком, као један предлог.*

Бр. 257.

Председник јавља да је сада на реду предлог, да се извршење чл. 13. закона о ковању сребрне монете одложи до идуће рач. 1877. год. Предлог гласи овако:

Народној Скупштини!

По члану 13. закона о ковању српске сребрне монете збор. 26. стр. 1. имало би рачунање на порески и чаршијски течај на државним касама престати с концем овог месеца, а од 1. Октобра ове год. па у напредак сво државно рачуноводство удезити и водити на динаре као једини законити течај у Србији, почем су наши српски сребрни новци сковани и већ у касу државну примљени, од којих је до сада и у течај пуштено за 5,080.000 динара.

Но како се због краткости времена и других пречих послова у ово доба није могло спремити све што је нужно за извршење овог посла, то имам част предложити народној скупштини да изволи одобрити: да се извршење члана 13. закона о ковању српске сребрне монете (збор. XXVI. стр. 1.) до идуће 1877. рач. год. одложи.

ЕЖ 2661.

16. Октобра 1875. г.

Београд.

Министар финансије,

М. Т. Јанковић с. р.

Пошто се прочита предлог како нико није хтео о овоме говорити, председник ставља питање: Усваја ли скупштина овај предлог? И скупштина усвоји,

да се извршење чл. 13. закона о ковању сребрне монете (збор. XXVI. стр. 1.) до идуће 1877. рач. год. одложи.

Бр. 258.

Пред. министар. рече, да има да прочита један указ Његове Светлости. За овим прочита указ:

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа
КЊАЗ СРПСКИ.

На предлог председника министарског савета, нашег министра унутр. дела а по саслушању министарског савета, на основу члана 77. устава земљског, решили смо и решавамо:

да се седнице овогодишње редовне народне скупштине одложе до 18. Новембра ове год. а тога дана да скупштина настави своју радњу у Београду.

Председник министарског савета, Наш министар унутрашњих дела, нека овај указ изврши.

17. Октобра 1875. г.

у Београду.

М. М. ОБРЕНОВИЋ с. р.

*Председник министарског савета
министар унутрашњих дела,*

Љуб. Калевић с. р.

Састанак је овај трајао до 1 и по сахат по подне.

Председник,

Д. Ђ. Јовановић.

Секретар,

И. С. Срећковић.

опуномоћени потписници:

Петар Катић, Сима Секулић, Ђорђе П. Ђоровић,
Војин Радуловић, П. Вуричковић, М. Д. Глишић

САСТАНАК XXVIII,
19. Новембра 1875. године.

ПРЕДСЕЛАВА
ПРЕДСЕДНИК :

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

Адам Богосављевић.

Почетак у 9 час. пре подне.

Присутни министри : министар председник, министар просвете.

Бр. 259.

Пошто председник поздравил скупштину доброшлицом, прозваше се посланици и нађе се, да треба још два посланика те да се може радити, зато се седница одложи док се позову још два посланика.

Пошто дођоше још два, три посланика, председник објави да се може радити. Затим се прочита да је одбор за прегледање пуномоћја, разгледао пуномоћје Илије Јовановића и нашао је, да је у свему уредно.

Бр. 260.

Председник јави да је Спасоје Тајсић посланик умро, зато скупштина одлучи да се одма нареди нов избор за варош Чачак.

Бр. 261

Милош Глишић разложи како је недостојно за једну скупштину да због недовољног броја посланика мора бировски по вароши позвати посланике и како због недошавших посланика народ је оштећен са 400 дук. цес., зато предлаже да се свима недошавшим посланицима од стране скупштине изјави негодовање.

Петар Катић разлаже, да се најпре извиде све молбе и извештаји због чега ти посланици нису могли доћи, па онда их тек осудити.

Теша Марковић такође држи, да се недошавши посланици неосуђују пре, док се не саслушају.

Милија Миловановић одобравајући предлог Глишића предлаже да се пређе на дневни ред, почем већ има довољан број посланика.

Р. Тајсић предлаже да се најпре све молбе прочитају па коме је нужно одсуство, нег му се да, а коме није, нег се одма позове.

Бр. 262.

Срећковић чита молбу Бошковића да му се даде 20 дана одсуства, коју молбу и

Теша Марковић потпомаже казујући, како он не тражи одсуство само због своји домаћи послова, него поглавито с тога, што му је дете врло болесно.

Ковачевић предлаже, да се најпре све молбе прочитају, па коме је најнужније одсуство њему и да се да.

Ђуричковић тражи да се ником не да одсуство због домаћих послова, но само због болести у кући. —

Кујунџић држи да је овде сасвим јасна ствар. Бошковић треба да се позове, па ако има болести у кући он ће јавити и ми ћемо му одсуство одобрити.

Панта Јовановић вели, да му се остави рок докле мора доћи према пословнику, јер тај рок има важних последица.

Скупштина му одобри одсуство до конца овог месеца.

Бр. 263.

На молбу Новице Недића за 15 дана одсуства скупштина реши да му се даде одсуство до конца ов. мес.

Бр. 264.

Молбу Илије Максимовића за 10 дана одсуства због болести, скупштина уважи.

Бр. 265.

Тако исто молбе : Мијајла Радовановића за 10 дана, Раке Кукића за 10 дана, Мијајла Смиљанића за 8 дана, Косте Спужића за 1 дан, Панајота Сандуловића за 10 дана, Васе Стошића за 4 дана, скупштина све уважи.

Код молбе Симе Несторовића за 20 дана одсуства, узе реч,

Коста Радовановић и рече да је Сими не могуће пре доћи, јер свиње није продао, почем су се поболеле.

Стева Крстић вели, да је Сима свиње продао и сад чека друге.

Јеврем Марковић каже како је Сима знао кад ће скупштина отпочети своју радњу, па да је своје послове свршио, а после он има сина, који га може заменити.

Скупштина му одобри одсуство до конца овог месеца.

Молбе : Благоја Божића за недељу дана, Милана Кнежевића за 12 дана, скупштина уважи, а молбу Живка Стевановића за 15 дана, скупштина не уважи, него да дође до конца ов. мес.

Молбу Петра Шајковића за 20 дана одсуства скупштина уважи, а по молби Терзибашића за 15 дана, скупштина реши да дође до конца овог месеца.

Бр. 266.

Затим на предлог председника скупштина изабра ове посланике за потписнике : Војина Радуловића, Милоша Глишића, Петра Ђуричковића, Ђоровића, Петра Катића и Симу Секулића.

Бр. 267.

Срећковић прочита своју молбу да га скупштина разреши од секретарске дужности, јер мора да предаје и лекције на великој школи, коју му молбу скупштина по објаснењу министра просвете уважи.

Бр. 268.

Председник јави да и секретар Адам Богосљевић даје оставку, јер не може да ради због слабости, по скупштина му оставку не уважи.

Бр. 269.

Раденко Драгојевић пита, шта ћемо с оним посланицима, који нису тражили одсуства, а не долазе.

Ризнић вели, да таквих има много, као Сима Милошевић, Вуковић и други.

Кујунџић предлаже да се оним посланицима, који нису тражили одсуства, остави један рок, до кога ако не дођу, с њима ће се поступити по закону. —

Ивко Остојић противан је предлогу Кујунџића, јер многи можда су још на путу.

Ковачевић предлаже да се то остави до сутра, јер су путеви и време рђави, па су се многи и због тога одоцнили.

Скупштина усвоји да се непријављени посланици причебају до 2 – 3 дана.

Бр. 270.

Затим се приступи избору једног секретара на место Срећковића, па пошто многи повикаше да буде Кујунџић, то

Кујунџић рече, да за њега постоје исти разлози, као и за Срећковића.

Ковачевић предлаже да Кујунџић има места према пословнику тек онда да се извињава ако буде изабран, а не сад.

Кујунџић вели, да се зато напред извињава, да се неби чинила два посла.

Панта Јовановић каже, да је излишан сваки говор, јер Кујунџић још незна оће ли бити изабран или не.

Панта Срећковић разлаже како за Кујунџића доиста постоје исти разлози који и за њега.

Петар Бурничковић вели, да нема места томе, што неки кажу, да Кујунџић онда треба да да оставку пошто се избере, јер тим би само више дангубили.

Пошто се избраше два контролора, предузе се гласање поименце, при чему је Стеван Д. Поповић добио 70 гласова.

Председник јави да и ако је Степа добио 70 гласова то невриди јер није било 97 гласова као што по закону треба, но само 95.

Панта Јовановић каже, да за избор званичника скупштинских тражи се просто апсолутна већина гласова.

Ковачевић доказује да је број 95 довољан за решавање, јер тај број садржава $\frac{3}{4}$ целог броја посланика и тражи да председник огласи ко је добио савршену већину гласова.

Председник одговара и објасњава Ковачевићу да се мора рачунати и повојни Тајени у целокупан број и пре него се изрече ко има савршену већину, треба најпре да се зна има ли довољан број посланика за решавање.

Министар председник каже како је председник при решавању о отсуствама казао да је довољан број 95 посланика, толико и сад има, то како ће изгледати наша досадања радња, ако сад кажемо да је број 97 потребан.

Председник објасњава ствар и вели да је број 95 био довољан док се још нису приновила 5 владина посланика, а не и сад, кад има 101 народних и 28 владиних посланика и где број 97 представља $\frac{3}{4}$.

Кујунџић чуди се одкуд је ово питање изашло на дневни ред, кад је једанпут оглашено да у скупштини има довољан број посланика и кад смо већ према томе и радили, па сад нек дођу још шест посланика они ово немогу оборити, јер број 70 садржава савршену већину.

Министар председник напомиње како је дужност председника да каже да се по закону ради, а овде лако може бити да нисмо добар рачун уватили још у почетку.

Председ. наводи како јутрос докле није хтео да отвори седницу, док се није саставно довољан број од 97 посланика, т. ј. док нису дошла још два три посланика, а што сад при гласању нема потпуног броја, то долази отуд што су неки приликом гласања отишли, зато ако налазите да има три четвртине посланика онда је свршена ствар.

Мин. предс. каже како је приликом прозивања учињена погрешка, јер у место Алексе Стојковића који није био ту, одазвао се Алекса Станковић, а после по стенографским белешкама било је свега 93 посланика.

Председник доказује како је погрешно казано да има свега 93 посланика, него је било 95, а кад се изузме Ал. Стојковић, онда остају 94 и тројица после дошав, то чини свега 97.

Ризвић држи да ако је било 96 посланика онда је свршена ствар.

Министар председник вели, кад је у почетку казано да има довољан број, онда престаје даљи говор, јер могао је неки изаћи и уздржати се од гласања, као што је до сад чињено.

Кујунџић вели, ако скупштина сутра протестује против ове наше радње, онда ћемо рушити све што смо пре овога радили, а ако непротестује онда остаје овако.

Председник објави како је по белешкењу гласало свега 95 један се уздржао, то је 96 и Сима Живковић доцније је гласао, то чини свега 97, дакле Стеван Д. Поповић има савршену већину и он је секретар.

Затим председник седницу закључи пошто прочита шта ће бити на дневном реду, а другу заказа за сутра у 8 и по часова пре подне.

Председник мар. скупштине

Д. Ђ. Јовановић.

Секретар.

Адам Богосављевић.

подписници:

Петар Катић, Милош Глишић, Војин Радловић, Ђурђе Ђоровић, Сима Секулић,
И. Буричковић.

САСТАНАК XXIX,

20. Новембра 1875. године.

ПРЕДСЕДАВА:

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР.

Стеван Д. Поповић.

За министарским столом: г. министар председник, г.г. министри финансије, просвете и грађевина. Доцније г. министар правде.

Почетак у 9½ часова пре подне.

Председник отвара састанак.

Пошто се виде, да су сви посланици на окупу осем Јована Радосављевића и Милосава Вукмановића, који су болесни, прочита се неколике молбе за осуства. Сима Милошевић моли денешном због болести детета за 12 дана осуства. Скупштина му одобрава. Алекса Ђ. Поповић, моли због домаћих послова за месец дана одсуства. После кратког говора скупштина одлучује, да се Алекса Поповић позове, да до конца Новембра ове год. дође у скупштину.

Бр. 271.

Чита се интерпелација Уроша Кнежевића, М. Д. Глишића, Н. Кружевића, Р. Тајсћа. Др. Ризвића, Триф. Милојевића, Јована Раичића, и Новака Милошевића на мин. финансије због тога, што је управа фондова у наплаћивању интереса према неким дужницима и сувише строга а према неким толико попустљива да их чека по 3—4. год. за интерес. Траже да се то одмах извиди.

Мин. Финанције прима, да одговори на интерпелацију, само не одмах, јер држи да има пречих

и важнијих ствари, и ако ова ствар није позната. Наредиће, да се све извиди и известиће скупштину.

У. Кнежевић објашњава, зашто је тражио да се ствар одмах извиди, јер дужници могу положити сад интерес; може се ујдурисати и изначити ствар па ће његов захтев изгледати као неистинит.

Министар финансије одговара, да ће се из књига видети, кад је који положио интерес.

Скупштина се задовољава с тим, да мин. финансије одговори на интерпелацију.

Бр. 272.

Чита се интерпелација Милана Топаловића на мин. грађевина због трасирања друма од Турије преко Липовице к Београду, који се још не прави.

Мин. грађевина одговара, да му још није познато колико и каквих друмова где имамо. Кад то сазна и увиди, који су путеви најпречи, он ће наредити, да се грађење предузме и изврши за оно време, које је народу могуће и најлакше.

Прелази се на дневни ред.

Бр. 273.

Чита се интерпелација Ур. Кнежевића и још десеторице посланика на министра правде због Марка Пајића, који је осуђен као политички кривац на 4. год. затвора па је издржао у Фетисламу заточење, место да издржи затвор у апсанском пожаревачком заводу.

Упућује се законодавном одбору.

Бр. 274.

Чита се интерпелација Ур. Кнежевића и још шесторице на мин. правде због Косте Поповића,

Лаолца, који је због увреде касационог суда дат под суд, па пита: ко га ослободи и унапреди место казни?

Одбору за молбе и жалбе.

Бр. 275.

Чита се интерпелација Јевр. Шолуповића на мин. грађевина због тога, што је сад измерен нов пут од Пожеге у Ариље преко најбољих њива и ливада код старог оправљеног друма од Пожеге преко Ариља у Ивањицу.

Министру грађевина.

Бр. 276.

Чита се интерпелација Станоја Борђевића на мин. финансије због ђака земљодел. шумарске школе који су предавања напустили и наумни доћи скупштини.

Мин. финансије прима да доцније одговори на интерпелацију. За сад примћује у опште, да је по његовом схватању промашена цел, која се с подизањем ове школе мислила постићи. Због данашњих појава у школи има може бити кривице и до наставника, но најглавнији узрок буни ђачкој биће то, што они и сами не виде шта ће с њима бити. Кад сврше ту школу, они траже државну службу. Та школа није ваљда установљена ради места по канцеларијама. У осталом ушло је некако у обичај да сваки па и ђаци праве неку опозицију. Управник зем. шумарске школе јавио је, како ђаци хоће да напусте школу. Министар је поручио да се опомену на послушност закону и да се позову на учење. Они су одговорили: да с бирократском владом неће да имају посла и да хоће да се жале скупштини.

Они су сад овде. Министар изјављује, да ће цеду ствар испитати и о ономе што нађе известити скупштину.

Радован Милошевић мисли, да ће због ових ђачких буна, којих је скоро било и у учитељској школи, бити кривице или до закона школских или до професора, а никако до ђака. Професори не држе дисциплине над ђацима, већ су их распустили, ђаци иду по вароши, по механама, мешају се с људима, који их трују којекваким учењем. Народ на њих све троши; даје им паре и за одело и за све на свету, па ипак се они буне. Тражи, или да се уведу строжа дисциплина или да се школа растури, па нек иде сваки куда хоће, а не овако да народне паре једе, а да ништа не учи. Он је чуо, да ти земљ. шумарски ђаци имају неке друшине (савете), у којој се препиру о томе, да ли има Бога, или га нема. Њему се чини, да то није ђачки посао, задатак, нити ће се нашем народу користити.

Ранко Тајсић. О побуни ће г. министар све извидети и разчистити. Што је реко г. Милошевић, да ти ђаци једу туђе паре, то не стоји, јер њих народ издржава. Ђаци нису криви, већ управа, као што се њему чини. Нек министар поднесе извештај па ће се видети.

Јеврем Шолуповић изјављује, да незна узроке немирима, али да је промашена циљ с установљавањем ове школе, то стоји. О учитељској школи неће да говори, а о земљоделској (школи) хоће, јер ју је и сам у прво време учио и разуме се нешто у томе. У прво време била је земљоделска школа боље уређена, него данашња, баш што се саме земљо-

радничке науке тиче. У садањој школи нема довољно нужне праксе, која треба земљоделцу, већ је то више неко научно заведење, које спрема младике за чиновнички ред. За то тражи, да се та школа укине, но тако, да се споји с богословијом и учитељском школом. (Чује се: врло добро).

Мин. финансије изјављује, да је то његова поодавнија мисао, коју спомену г. Шолуповић. т. ј. да се споје, учит. земљ. и богословска школа. Његово је убеђење, да је штетно и дангубно учити оно знање, које не налази употребе. И садањи ђаци земљ. школе, који су изучили тај завод, нису у положају, да употребе знање, које су прибавили, да га разнесу по народу, како би нам се земљорадна усавршила, за то и не траже њиве, већ канцеларије. Да би било као што треба министар мисли, да то знање треба увести у оне људе, који ће непрестано у народу живети, а то су свештеници и учитељи. Свештеници су и данас више економни него свештеници. Министар је нешто већ радио у том правцу, и пројект је о томе у послу, који ће се — кад буде готов — поднети народној скупштини.

Поводом овога говора председник обрати нажњу, како се више говори о самој земљ. шумарској школи, но о ономе што је у интерпелацији; по пошто г. мин. финансије поново изјави, да прима интерпелацију, а оно, што је говорио навео је рад обавештења о томе, шта он мисли о самој школи, то скупштина одлучи: да се интерпелација упути министру.

Бр. 277.

За тим се прочиташе два предлога П. Буричковића. У првом се износи измена §. 361. грађ.

пост. у грађанским споровима у том смислу: да суд сваком парничару доставља дотична акта преко надлежне власти, па ма где он у Србији живео. У другом предлогу износи се: да се у §. 63. закона о устројству народње војске речи „од 50. год. старији“ замене речима „од 60. год. старији“; даље, да се у 2. одељку истог §, важе; да у време учења нар. војске, у време чувања границе или рата не сме ни у којем надлежатељству остати више од 3. званичника, осем оних, које старост или болест ослобођава, а исто тако да ни при једној цркви не сме остати више од једног свештеника; и нај-послед, да се и сви цигани у нар. војску упишу.

Оба ова предлога упућују се законодавном одбору.

Бр. 278.

На реду је извештај финан. одбора од 8. Октобра ове год. о измени неких тачака закона о трошарини; но како изјави г. мин. финансије да би желео ближе се упознати с том ствари, коју је спремио његов предходник, и да би рад тога било потребно, да се то одложи, то и скупштина одлучи: да се то одложи.

Бр. 279.

Известилац — председник фин. одбора чита предлог мин. финансије, којим се тражи одобрење за 448. гроша и 16. п. пор. као вишак утрошен на огрев званичника земљ.шумарске школе, за 1875. рачунску годину као и мишење одборско, да се предлог усвоји и издатак стави на терет партије ванредних потреба целог правитељства.

Скупштина усваја предлог и мишење одборско.

Бр. 280.

Известилац — председник фин. одбора чита предлог министра финансије за одобрење суме од 2,470 гр. пор. као више утрошених на кирију земљ. шумарске школске зграде за 1875 рач. год. услед новоотвореног III разреда, као и мишење одборско: да се та сума стави на терет ванредних потреба целог правитељства.

Председник објашњава, како је буџет државни па и за земљед.-шумарску школу остао преклањски, и како се због новоотвореног разреда морало прошле године утрошити више на кирију по годину дана пре тога.

Драг. Ризвић налази, да је то рђава практика, не пружати се према буџету и да буџет неће ништа вредети, кад се једнако прекорачава.

П. Јовановић објашњава, како је буџет од 1874. г. морао да важи и за 1875. рач. годину, како се у земљ.-шумарској школи увећао број питомца и један предавач, а услед тога и зграда школска, на коју се по закону кирија плаћа. Налази да се то мора одобрити.

Јевр. Марковић напомиње, да је до министра финансије стојало, да се стара, да се буџет и за 1875. г. реши, а што се скупштине тиче, она не треба да допушта, да се буџет прекорачава. Иначе буџет неби био никакав закон.

Милов. Спасић изјашњава како има случајева где се мора издатак учинити, па ма буџет и нестигао. Такав је случај и овде. По закону, који је скупштина одобрила, трећи се разред морао установити, и он је установљен у времену, када је важио

због распуштене скупштине и за 1875. рач. годину буџет од 1874. год. Влада је морала или неустављавати III. разред земљ. шум. школе, — а то би било противу закона — или прекорачити буџет. Да неби се школа затворила, овај се издатак морао учинити, па се мора сад и одобрити.

Б. Боровић наводи, како је прошлогодишња скупштина распуштена с тога, што се видело, да скупштина неће да одобрава противзаконе издатке. Он ће овај издатак за школу одобрити; но кад дође тамо око пензија, не ће.

Милија Милованић објашњава, да је као члан фин. одбора одобрио овај издатак за то, што се није изашло из колосека буџета, и ако је на кирију одређена мања цифра него што је утрошена. Овај је вишак узет из позиције буџетске одређене на непредвиђене трошкове. За то ваља ово одобрити.

Р. Тајсић пита финан. одбор: да ли он ону буџетску позицију на непредвиђење трошкове сматра као неку пустињу, из које се сме трошити на све? И зар то нису државне паре? Уосталом стана је било за ђаке, већ није за управника и професоре, који су хтели да буду комотнији.

Акс. Ковачевић напомиње, како се усљед закона, који вуче за собом издатке, морају чинити издатци, кад иначе није могуће закон извршити. Тако је и овде. Кад се у једну собу не може да смести 30., већ само 20 ђака као што се и у ову скупшт. салу не може да смести 7—800. посланика, онда се мора тражити већа просторија и издатак се мора чинити. Излишна је дакле свака даља дебата о томе.

Скупштина усваја одборско мњење по овоме предмету.

Бр. 281.

Извештај — председник фин. одбора чита предлог мин. финансије којим се тражи одобрење да се плати из готовине државне касе државној штампарији 9341. грош и 14. п. пор. за штампана правила и протоколе, који су се удесили за попис људства и пореских глава у 187 $\frac{1}{2}$ год. и даље, да се плати државној штампарији 1946. гроша и 16. п. пор. за штампане табака за попис стоке, који се мислио предузети уз попис људства. Мњење је фин. одбора, да се предлог усвоји.

Скупштина га такође усваја.

Бр. 282.

Извештај — председник фин. одбора чита предлог министра финансије од 10. Септембра ове год. Бр. 929., којим се тражи одобрење за 17.738. гроша и 35. п. пор. као преко буџета у 1874. год. утрошених на путне, подвозне и селидбене трошкове чиновника финансијских. Ово је дошло отуда, што је: 1, влада на основу извесног закона послала два чиновника у Лондон и Париз да траже зајам; 2, што је 1874. г. била наша држава заступљена једним чиновником у саставцима статистичне јевропске комисије, и 3, што је исте године надзорник ђумручки обишао по наредби све ђумруке.

Одбор финансијски имао је на уму, да у закону од 15. Јануара 1874. год. у чл. 16. стоји: „влада бљажеска овлашћује: да за рачун Управе фондова, а на заложнице њезине може добавити према потреби до 12. милиона динара (франака) у звечећем

новцу⁴; да се овим законом није одредило начин, како да се зајам учини, нити је одобрен кредит око тражења зајма, и да је влада, имајући просто овлашћење законско да учини зајам, изабрала као најсходнији тај пут: да пошаље два чиновника у Лондон и Париз, који су имали тражити зајам. Дијурна, подвоз и остали трошкови та два изасланика изнели су 20.948. гроша 10. п. пор. Ово је сасвим напредан издатак и због њега само причињено је, да се сума од 40.000. гр. пор. прекорачи за 17.738. гр. и 35. п. пор. Према таквом стању ствари, одбор је са 8. гласова противу 1. мишљења, да се предлог мин. финансије одобри.

П. Јовановић, као извештач, објашњава одборско мњење. Он вели, да је мин. финансије навео три случаја, због којих је препорачена одређена цифра. Само тражење зајма превазишло је буџетску суму толико, да је потрошено 17.738. гр. и 33 п. пор. више. Влада је по закону била овлашћена, да добави извесну суму зајма. Тим законом није одређен начин, којим би се зајам учинио, а није одобрен ни кредит за тражење зајма. Кад је влада изабрала овај пут да пошаље неке људе рад преговора о зајму онда ваља признати и трошкове, које су ти људи учинили.

Један је члан одбора одвојно своје мњење у овој ствари.

Вујо Васић изјављује, да је он у одбору одвојно своје мњење, које ће у скупштини казати. Он сматра државу као задружну кућу, која ће напредовати, кад је у њој управа са задружном имаовином наметна. Ако ли је домаћин раскошан, онда задру-

гари нека су ма како радени и вредни, све ће отићи, што се за годину дана саспе у житнице, заради. У чл. 16. овог закона није истина казано, како ће се зајам учинити; али је министар, који је то руководио, могао то извршити на много јевтинији начин. Могао је н. пр. расписати стечај по свима новинама. То би стало 5—6 дук. а не 29 хиљада гр. пореских. По ово министар није урадио, а није ни од државног савета тражио одобрења. За то он не може одобрити овај издатак, као остали чланови одбора, који су — како се њему чини — олако прошли преко ове ствари.

Радоња Недић такође држи, да су остали одборници олако прешли преко ове ствари. Зато он предлаже, да им се изјави неповерење.

П. Јовановић налази, да оба предговорника сасвим некоректно и непарламентарно нападају на личности одборника. Ваља имати пред очима ствар, а не личности одборника; иначе нема никакве заједнице, ако се свачије мишљење не поштује. Одборници су изнели своје разлоге, нека то учине и други, а скупштина ће коначно одлучити.

К. Спужић мисли: Ако скупштина још и овај издатак одобри, онда не треба од ње ни за друге предмете тражити одобрења. Баш зато што законодавац није одредио суму, која ће се утрошити на тражење зајма, не треба овај издатак признати. Да је законодавац хтео, да се путовањем тражи зајам, он би на то одредио неку суму. Почем то није учинио, требало је тражити другог начина, који не би толико стао. Кад је министар радио по својој вољи, он нека и плаћа.

Р. Тајсић говори, да од овог издатака не треба одобрити ни једне паре и да се не треба чудити, што је толико потрошено, јер се по оним местима имало нашта утрошити.

Војин Радуловић слаже се с предговорницима у толико, да се оволики издатак не призна, почем није рађено домаћински, искрено према земљи; но није ни зато, да се сав издатак не одобри; неки се део мора одобрити. Да је министар радио ово преко банкарских кућа неби нас стало више од 100 талира. Овако могао је слати људе за цуних 5 год. па ко би све издатке на то учињене могао одобрити? Он је за то, да скупштина одреди цифру, која се смела утрошити.

Акс. Ковачевић напомиње, како скупштина није судећа власт, нити може одређивати цифру ову или ону ни трошкове. Скупштина се има управљати по уставу и по пословнику. По уставу министар не може прекорачити решени буџет. Овде је министар то урадио по свом нахођењу. За то је одговоран.

В. Радуловић објашњава, да није казао, да скупштина има да суди, већ да је министар — као што и примећују многи — могао наћи јефтинији начин.

Мин. финан. мисли, да скупштина неће хтећи да оцењује, који би начин био јефтинији, него да ће решавати, да ли се министар могао вретати у одређеној цифри, и да ли ће она одобрити прекорачену суму. Ни један министар не би могао узети на се ту одговорност, да други после оцењује прилике, због којих је ово или оно паредно. О бољем, јефтинијем или скупљем начину не треба говорити,

већ о томе: хоће ли се одобрити прекорачена цифра или неће. (Вика: „Неће! Неће!“).

Јеврем Шолуповић налази, да се министров поступак не може правдати баш за то, што законодавац није одобрио ту суму, никакав вишак не треба признати.

Драг. Ризнић не упуштајући се у оцењивање рачуна тражења зајма напомиње, да је буџет закон и да се не сме прекорачити. Министар сам вели, да је прекорачно одобрену суму, па за то му не треба то одобрити. Ако му је требало више новаца могао је тражити од кога треба.

Милош Глишић и не мисли, да одобри овај издатак, већ наводи, да је министар погазио устав тражећи новце, које није смео утрошити. По уставу чл. 90. овакви се издатци не смеју чинити без одобрења држ. савета за то министар не само треба да поднесе штету већ и да се оптужи. (Чује се: Да се оптужи).

Милос. Марковић напомиње, да је 1874. г. кад је решено да се тражи зајам, била ту и скупштина и влада. Мин. фин. требао је добро да пази да ли ће му због тражења зајма требати неких издатака, па онда да стави извесну суму у буџет. Кад то није учинио, онда је онакав, као што је казао Вујо Васић. За то издатак не треба признати, а министра под суд.

Председник министарства напомиње да ће у протоколима скупштинским из оног времена, кад је био говор о овом зајму, по свој прилици бити штогод и о томе, да се учини потребни трошак и да се наплати из набављеног зајма. Не може се ми-

слити да ће један министар финансије тражити од скупштине одобрење да се учини зајам, а да се не побрине и за то, одкуда ће се покрити учињени трошкови. О томе ће бити неког трага у скупшт. протоколима. Погрешка је само, што то није ушло и у закон. На сваки начин трошак се мора чинити, па било то преко неког бечког или нашег новчаног завода. Ово све треба извидети, па онда изрицати суд.

Б. Боровић вели, да је скупштина решила трошкове ово зајма, министар би се позвао на њене протоколе.

Тога нема.

Радоња Недић примећује, да је могло бити говора о томе, по питање је, да ли је скупштина што решила.

Др. Ризнић напомиње, да би требало, да министар а не скупштина, тражи те протоколе, као основе, по којима је нешто урадио.

Министар финансије предлаже, да се ствар одложи, те да се тачније извиди (вика: нећемо). Министар примећује: немојте „нећемо“, јер треба свуд разлог да влада, а не просто „нећемо“ или „хоћемо.“ Ако оћете, да буде према вама правде, будите и ви праведни према другима. Неправо је да ко буде несаслушан осуђен.

Вујо Васић примећује, да је требало да министар свакојако тражи одобрења од држ. савета за прекорачених 17.000 гр. пор. Крив је што то није учинио.

Р. Тајсић изјављује, да доиста не треба некога несаслушана осуђивати. Зато, ако дотични ми-

нистар мисли, да је имао места овако трошити, треба да дође овамо.

Јев. Марковић: Две су ствари овде: одобрити или не. Ако је трошак учињен противзаконо, онда министра треба дати под суд. Да би се то урадило, треба предходно све извидети. За то нека се ствар врати одбору.

Стев. Д. Поповић потпомаже предлог Јев. Марковића, налазећи, да сума од 750 дуката дата на путне трошкове два чиновника заслужује да се о њој више скупштина размисли. Треба видети закон, на основу кога је министар учинио овај издатак. Па ако се шта одлучи, да се зна, оће ли бити од тога каква резултата.

П. Јовановић објасњава, како је већина одборска схватила ово питање. Године 1873. претресан је закон о заложницама, јер је народна скупштина подлагала велику важност на то, да се помогне презадуженим грађанима. Оно народно представништво, које је у истом праву било, као и ми сад, овластито је владу да учини зајам. Оно је пропустило да определи трошак око зајма. Сад је изван наше оцене, да ли је и министров корак био паметан или не. По скупштинском овлашћењу министар је морао — чинећи зајам — чинити и трошкове. Боље би било, да је то све тачније одређено, да је скупштина дала тачан налог министру. — Министар је урадио нешто, што ми можемо покудити или не покудити, то је све, по трошак треба одобрити.

Јев. Марковић одговара г. П. Јовановићу, што скупштина није одредила тачно, на који ће се начин зајам учинити, да по уставу само влада има

право предлагања. За то је крив министар, што је пропустио оно, што је требао да учини. Остаје за то, да се ствар врати одбору на тачно испитивање (више се : сви смо за то).

К. Спужић одговара г. П. Јовановићу, да не стоји, да скупштина није дала средства за удејствовање зајма, јер у буџету има сума на путовање чиновника. Уз то је крив министар, што није тражио одобрења од држ. савета. Напоследку пита, да ли је у одбору саслушан г. министар.

Пошто му председник одговори, да то није потребно у случајима одобравања министрових предлога, онда примећује К. Спужић, да ствар не треба враћати одбору, већ је одмах решити.

А. Ковачевић понавља да је министар имао се управљати по одобреном буџету, а не по својој вољи, јер иначе могао би терати и до пет стотина хиљада дуката.

П. Буричковић напомиње, да је до сада ретко виђао да се министри држе одобреног буџета. По томе је буџет управо као нека форма, а за издатке вреди што министар нареди. Тако је и овде. Но да нам се неби пребацило, да смо ми омашили закон, нек се врати ствар одбору, да се свестрано испита како се смело овако радити, па да доцније скупштина донесе своје решење и о више утрошеној суми и кривици.

После још неколико речи министра финансије да треба ствар вратити одбору, како би се и он — министар — саслушао и после приметбе Јев. Марковића, да треба поред финансијског одбора и законодавни одбор ово да претреса, јер вели, има и

кривице, скупштина одлучи да се поменути предлог мин. финансије упути финансијском и законодавном одбору.

Четврт часа одмора.

После одмора.

Бр. 283.

Прочита се указ Његове Светлости, којим се овлашћује министар финансије, да поднесе народној скупштини предлог, да се г. Стевану Пешићу, пенз. контролору мин. војеног поврати из државне касе 3.731 гр. пор. што је од њега наплаћено по осуди главне контроле и дотичног суда, а по војеним рачунима за 1861 и 62. р. год.

Упућује се фин. одбору.

Бр. 284.

Прочита се указ Његове Светлости, којим се овлашћује министар финансије, да скупштини поднесе предлог, да се укне законодавно решење од 14. Маја 1865. (Збор. 18. с. 128.) које се односи на рудничке и блисурске шуме.

Упућује се фин. одбору.

Бр. 285.

Мин. финансије почиње одговарати на интерпелацију Јанка Јелића, б. посланика, поднету 11. Феб. 1875. г., по с више страна чују се приметбе, да не треба одговарати, јер нема тог посланика више у скупштини.

А. Ковачевић примећује, да осим Јанкове, има још доста старих интерпелација и предлога, па кад би се на то све одговарало, онда би се морало месеца дана само на то потрошити и садањи важнији послови остали би нерешени.

Мин. финансије објасњава, да је одбор и ако интерпелант није овде, нашао: да министар треба да одговори, но ако сад налази да не треба, онда треба то да изјави.

А. Ковачевић наводи лањску практику, по којој одбори лањске скупштине нису се освртали на закључке пређашњих скупштинских одбора, већ су по свом нахођењу одлучивали. И Јелићева интерпелација није била пред садашњим одбором, већ пред другим кога више нема. Зато и не треба одговарати.

Мин. финансије пита: да ли треба уопште решавати ствари, које су биле пред прошлогодишњом скупштином (чује се: нећемо), и да ли треба ову интерпелацију упутити садашњем одбору или не.

Б. Ђоровић напомиње, како по закону ваља сваки интерпелант да изјави, да ли је задовољан са одговором или не и почем то не може учинити онај, који није више посланик, то не треба ни одговарати.

Мин. финансије оће да се разликује, докле је ствар интерпелантова, а кад је постала скупштинска и да се донесе неки закључак.

Минист. председник налази, да треба правити разлику између ствари, које су решене на прошлој скупштини, јер као решене вреде, и оних ствари, које нису никако предузимате. Ове последње сматрају се као да и не постоје. У осталом свака се интерпелација може поновити или нов предлог поднети, јер кад нема више дотичног посланика нема ни онога, који треба каже, да ли се задовољава са одговором или не.

М. Миловановић налази да би се од једног посла градила два, кад се прошлогодишњи предлози и интерпелације неби примиле и претресле. — Има тамо значајних и корисних предлога, као о укинућу началства, о промени устава и т. д. Најсавесније би било упутити све предлоге одборима.

М. Кујунџић наводи, да је истина незгодно, да остану без икаква одговора ствари, које су преко скупштине изишле на јавност, али је неудесно и то, да се о нечијем предлогу говори онда кад он није више посланик, да би ствар могао објасњавати. У осталом, ту има помоћи. Ако се скупштина распусти и нова састане, онда ће се — ако народ избере исте људе — пред предлагачима решавати њихове ствари, иначе се не може ни говорити о другим предлозима и интерпелацијама. Но и овде има начина да се помогнемо. Ако се нађе који од посланика, који ће прихватити ову или ону интерпелацију, онда ће се моћи по њима што радити, аeo ли се ништа ни од кога неприхвати, онда се може с мирном савешћу оставити, јер је то доказ, да оно о чему је тамо говор, није права народна већ тренутна потреба. — Ваља дакле то од скупштинара да удари свој потпис на оно, о чему хоће да се говори.

Рад. Милошевић изјављује, да је хтео говорити у истом смислу као и г. Кујунџић.

Председник скупштине напомиње, да се поводом интерпелације Јелићеве повео разговор о интерпелацијама и предлозима оних посланика, који не седе више на посланичким клупама. Ваља потражити зато законског основа и он ће о томе да

говори. Предлог или интерпелација, то је акт једног или више посланика, а ништа од законодавне власти примљено или признато. Та ствар, ако скупштина тако одлучи, ићи ће одбору на оцену. И тада још није то скупштински акт. Из одбора доћиће опет пред скупштину и тек ту ће се видети хоће ли постати скупштински акт или не. И тако сваки предлог нема управо никакве мене у оно време кад га је посланик поднео. Тек доцније кад га скупштина коначно реши има или нема предности. Све донде дакле, докле скупштина не усвоји ствар, није то скупштински предлог. У чл. 99. пословног реда у скупштини, вели се: да предлагач може свој предлог напустити све донде, докле скупштина не изрече коначно своје закључење.

То значи, да посланик може са својим предлогом располагати по својој вољи. Из овога се види да је закон ишао на то: да се предлог нечи може претресати само онда, кад је предлагач у скупштини. Он онда може свагда докле је у скупштини да каже: ја узимам свој предлог натраг, но кад није више у скупштини, он би викао са улице: ја узимам своју ствар натраг.

Скупштина дакле не може о томе ништа решавати. Тако је и са интерпелацијом Јелићевом, која је упућена одбору, а из одбора изишла, но која још за то није свршена. Скупштина је није усвојила, за то је и нећу у претрес узимати.

Миј. Радосављевић остављајући на страну Јелића, кога може замењити његов другар, ако хоће, тражи: ако се почну узимати стари предлози, да се узимају сви уопште.

Председник објасњава, да се оно, што је говорно односи на оне, који нису више посланици, који су и сад ту, а не и на оне, они ће своје ствари тражити ако би биле забачене.

М. Пироћанац пристао би уз разлог г. председника скупштине у толико, што је доиста незгодно дебатovati о некој ствари, које предлагач није у скупштини, но да ли се од њега у томе, што он сматра, да овогодишња скупштина није лањска, па да су баш и све исти посланици. За то је погрешно, што је одбор расматрао ову интерпелацију. Скупштина обично траје 3 године, но кад се лане распустила, тада се апелирало на народ, да изнова бира посланике, који ће казати што имају. По уставу не може бити никакве везе између лањске и ове скупштине о преносу њине радње.

Министар финансије обавештава, да влади није дозвољено забацити неку ствар, која јој је од одбора упућена, да се на њу одговори. Као што министар не може казати, ни да треба ни да не треба одговарати, исто тако не може у оваковим случајима акт остати код министра већ се мора вратити у скупштинску архиву.

Милан Кујунџић одаје част таковој савесности г. мин. финансије, па прелази да боље расветли свој говор о ударању подписа. Нека се не мисли даје то формалност. Преставимо себи, да је неко лане дао неку интерпелацију. Ове године дошли су у једанпут рецимо други људи у скупштину т. ј. такви, који су противни ономе што се тражи у интерпелацији. Кад је интерпелант дао своју ствар он је онда рачунао на скупштину; па шта би било

са његовом ствари у скупштини, у којој су сада људи сасвим другог правца. Интерпелант би могао бити исмејан: од нечега наметног могло би се начинити нешто глупо. Кад пак неко усвоји ову или ону интерпелацију, онда је он прима на се, пошто је оценио да је вредно да је се привати. Зато само о оним интерпелацијама, на које се ударе нови подноси, може се решавати у овој скупштини, која није продужење лањске скупштине.

Н. Крупезевић пита: да ли је влади саопштен дневни ред, и ако јест, морали се и она држати дневна реда? Налазећи да мора, примећује, да за изнето питање нису посланици сиремљени.

Председник одговара, да интерпелације не долазе на дневни ред, јер влада одговара кад изјави да је сиремљена.

Др. Ризвић није никако зато, да се лањска акта бацају, јер по закону све треба да иде одбору, да овај да своје мишљење о овакој ствари. У лањским актима има важних предмета, има тужаба и разних докумената. О свему ваља саслушати владиног повереника, па тражити одговор од министра. Одбори дакле нека реше о свима актима, која су за скупштину.

Акс. Ковачевић напомиње, да треба правити разлику између распуштања и ове скупштине. Ова ће ако буде срећна да се одржи 3 год. дана свршити све своје ствари. Другачије с прошлоом скупштином, коју је распустила влада, која није хармонисала са народом. Ако је било лане важних предлога, као: о промени устава и др; има их и ове год. три много и боља. Поднет је предлог о

укинућу начелства и на њему се ради. Шта смо радили с лањским предлозима? Сајузили би смо их са садањим: по изишло би, да смо их извели пред скупштину које нема. Што се тиче молбе и жалбе о њима се мора у одбору редом решавати; на против старе интерпелације и предлоге ваља оставити. Г. министар врло је добро учинио, што је ово питање изнео пред скупштину.

Јефрем Шолуповић пита: да ли вреди рад прошле скупштине, и ако вреди, као што је извесно, онда се морају примити и сва акта од распуштене скупштине, иначе цео рад прошле скупштине сматрао би се као да не постоји.

П. Ђуричиновић допушта, да стоји оно што се вели у чл. 90 посл. реда; али то не стоји и у оном случају, кад би посланик умро. У закону нема исто тако nigде, да после распуштене скупштине она која дође не сме претресати предлоге скупштине, као што их с друге стране онет не мора у претрес узимати. То је остављено скупштини. По сватању говорника неби било не законито, да се лањска акта изнесу пред ову скупштину, почем су и оно били посланици као и ови данас, тим пре, што су многи наново изабрани, и као такви имају права на своје ствари. Само интерпелација оних који су умрли или нису више овде, не треба да се износе. Све остале, у којима су исказане народне потребе, нека се изнесу с новим подносима, као што предлаже г. Кујунџић.

Министар председник налази, да се са распуштањем једне скупштине прекида све што је остало не решено као што је разложио г. Пироћанац. Са-

дању скупштину не веже ништа, да предлоге онда поднете и сад узима у претрес. Да то нема може бити никаквих побуда више, а ни практичне вредности. Да једну скупштину не веже оно што је изнето пред пређашњу, јасно је и по томе, што може бити случајева, да се једна скупштина распушта баш за то, што се у њој износе предлози и захтеви, који се не слажу с назорима владе, која у таквим приликама апелује на народ и управља се према одзиву народа, који може испасти по њу повољно или неповољно.

М. Пироћанац налази, да — ако се реши узимати у претрес лањске предлоге — треба претресати све ствари прошлих скупштина. То би нам задало толико посла, да за 3 год. не би само били готови; нити би имали каквог значаја.

Ник. Милосављевић предлаже, да се пређе преко ово ствари на дневни ред, јер о томе није ништа у закону предвиђено, нити је садања скупштина, лањска скупштина, ни садањи министри ондашњи министри.

П. Срећковић напомиње, да се по уставу посланици бирају на 3 год. Кад би се посланици враћали на решавање старих предлога, они не би никад на крај изашли, нити би били израз народнога избора у времену кад су изабрати. Не вреди дангубити око неке интерпелације, која је лане поднета, по која сада нема никакве потребе ни важности и коју је може бити напустио и сам интерпелант или ако је предлог предлагач. Треба се дакле махнути претреса лањских предлога и интерпелација.

Пошто се изјави, да је скупштина довољно обавештена о овој ствари, одлучи се од стране скупштине, да се пређе на дневни ред.

Бр. 286.

П. Јовановић, извештач, чита предлог Ник. Крунежевића, Благ. Божића и још неколицине посланика, који предлажу, да држава уступи сва своја непокретна добра општинама, у чијем се атару налазе, и то по процени вештака.

Одбор финансијски мњења је: да је уставом, као основним законом признато, да држава може имати свог како покретног тако и не покретног имања, које се употребљава на државне цели, и да се за оно имање, за које влада нађе да га треба отуђити, треба да донесе законодавно решење. За то одбор предлаже на основу 93. и 94. чл. устава, да се преко овог предлога као неумесног пређе на дневни ред.

Ник. Крунежевић објашњава свој предлог, да он не тражи, да држава уступи општинама сва своја непокретна имања без разлике, као н. пр. Љубичево, где има државних зграда. У његовом срезу код варошице Хасан Паланке има једна ливада од 400 коса траве. Од толике ливаде могло би се уступити нешто или све по процени вештака. Овако држава има само 80 дук. ц. год. прихода. Општина пак дала би за ливаду 2000 дук. ц. и на тај капитал износи интерес с 10% 200 дук. Штета је дакле по државу и по томе зашто да не уступи општинама непокретна добра? (Жагор). Поклонити нико не мисли, већ да се прода, јер овако пропадају државна имања. Она ливада била је некад за-

грађена самим врљикама у кораћ, а данас је све у трње зарасло, нема ниједне врљике.

Авр. Јовановић напомиње, да је баш пужно, да се државна имања уступају појединима. У његовом округу има планина „Соколица“ а селаци немају нигде шума. У једном селу има 80—90 кућа а свуди немају земље за пашу. Зашто да се народ пати кад има земље, која се не ужива? Он је за то, да се за накнаду уступају држ. имања.

Акс. Ковачевић: По уставу, чл. 93. Кнез и народна скупштина решавају о продавању непокретног државног имања. У случају продавања може бити вајде и по народ и по државу. Ако неко државно добро, које се налази у општинском атару, има више расхода по прихода, онда је то од сметње и појединима и друштву. Кад се такво државно имање уступи појединима, онда се ови помажу, и то је добро и по државу. Предлог Крупежјевићев могао би се дакле усвојити и упутити неком одбору, да га удеси онако, како не би био штетан ни по државне интересе ни по поједина лица.

П. Јовановић, известилац — председ. финанс. одбора напомиње, да овде има неко неспоразумење. Не говори се овде о овој или оној земљи, већ се у предлогу тражи да држава све своје земље уступи општинама. По закону држава може имати непокретних добара. Но пре месец дана добила смо 3—4 предлога од владе, да се неке државне земље продаду. То ће се испитати да ли је корисније, да се задржи или отуђи, и онда ће се решити. Предлог пак Крупежјевићев овакав како је формулисан, не уместан је и преко њега ваља прећи на дневни ред.

Председник објашњава — пошто се нико више не јави за реч, — да је предлог посланички у томе да се државна земља уступи општинама по процени вештака, а одборско мишљење: да се предлог одбаци и пређе на дневни ред.

Скупштина усваја одборско мишљење.

Известилац финан. одбора чита предлог Петра Стевановића о бољој ђумручкој тарифи. Одборско је мишљење; да се упутити влади на оцену.

После неколико речи министра финан. о томе да је предузета измена целе ђумручке тарифе, скупштина усваја одборско мишљење.

Известилац финан. одбора чита предлог Стев. Поповића свештеника и М. Дробњаковића о потреби отварања реалке у г. Милановцу. Одборско је мишљење; влади на оцену.

Министар просвете подсећа, како је скоро изишла измена и доцна §. 2. зак. о устројству гимназија и како по томе они окрузи који спреме сва средства за средње заводе имају права на наставника од државе, но неко време да их сами плаћају. Доцније ће то држава све на се узети. Овим се хтело да се људи изазивају, да чине жртве на просветне цели. Но кад се помисли да скоро сваки округ у Србији има по једну средњу школу, онда је неправдо, да само два округа, руднички и ђупријски, остану без државне помоћи, почем сами округ и. пр. руднички неће бити у стању, да о свом трошку школу издржава. Могло би се дакле одобрити, да се у г. Милановцу и Ђуприји отворе по два разреда ниже гимназије.

У осталом министар се спрема, да расписом објасни смисао измењеног закона, како би се према томе свака општина управљала.

Г. Милановцу треба свакако одобрити два разреда, јер је то окружна варош, која је доста удаљена од других вароши. Исто тако потребно је за ђупирски округ, јер ту су три вароши и ни једна нема средње школе. Параћин нема у осталом ни за основну школу удобне зграде.

Скупштина се задовољава одговором г. мин. просвете.

Стеван Поповић, свештеник, тражи једнако право за све и да и у Г. Милановцу буде реалка, као што је има у сваком округу. И рудничани плаћају на школе, као и остали грађани ове земље. Зграду ће Г. Милановац, чим могне подићи.

Скупштина усваја одборско мњење.

Известилац фин. одбора чита сличан предлог о потреби реалке у Параћину. Одборско је мњење; влади на оцену.

М. Миловановић пита: да ли параћ. општина даје какве обвезе.

Мин. просвете одговара, да параћ. општина тражи дозволење за подизање зграде за нижу гимназију; но на жалост она нема зграде ни за своју основну школу. Свилајвачка општина пак има зграду за 4 разр. ниже гимназије.

Скупштина усваја одборско мњење.

Известилац фин. одбора чита предлог Васе Стошића, Петра Ђуричковића и још неколицине да се у Свилајци, Параћину и Карановцу заведу по 6 разр. гимназијских. Одборско је мњење: влади на оцену.

Пошто се прочита предлог узе реч.

Петар Ђуричковић разлаже, како никоме не треба давати привилегије, осем нешто престовници. У Београду има и нека остане велика школа, богословија, војна академија и једна цела гимназија. Што се тиче његове две полугимназије, те да се разместе по унутрашњости Србије, како би се и остали народ учио и васпитавао. Београд већ нема ни смештаја за толику децу. Кад се школе разместе по земљи, и родитељима ће лакше бити издржавати децу. Београд ужива и сувише о народном трошку, као: позориште, паркове и т. д. Београд и на школе односи више но цела Србија. Целом народу ваља дати права и задовољења.

Дим. Катић наводи, како је до сад постојало правило, да се по свима окружним варошима отварају средње школе; по ни до данас за ђупријски округ није учињено. Ђуприја није далеко од Јагодине, а Свилајинац и Параћин јесу. За то треба дати средње школе Параћину и Свилајци.

Скупштина усваја одборско мњење.

(Састанак је закључен у 1 сахат после подне).

Председник скупштине,
Д. В. Јовановић.

Секретар

Стеван Д. Поповић.

Поднописници:

М. Л. Глишић, Сима Секулић, П. Ђуричковић,
Петар Катић, Војин Радуловић, Ђурђе П. Боровић.

САСТАНАК XXX.
21. Новембра 1875 године.

ПРЕДСЛАВА :

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР :

Илија Стојановић.

Присутствовали сви гг. министри.

Почетак седнице у 3 и по сата по подне.

Бр. 287.

Председник отвара састанак и наређује да се прочита списак посланика да ли их имаде довољно на окупу, по пошто се и без прозивке увидело, то председник јавља да је дошао нов посланик Ранко Алимшић, чије ће се уверење сутра прегледати.

Председник јавља да има молба посланичких за отсуство.

Секр. Илија Стојановић прочита молбу Живка Јовановића коме скупштина одобри 15 дана отсуства, молбу Павла Вуковића због болести, коме се одобри до конца овог месеца и молбу Александра Николајевића посланика пожаревачког, код ове последње молбе би прилично говора, а на име :

Коста Радовановић представљајући важност трговине, нарочито што молиоц може бити да је пре новце за одвајање свиња дао, па му сада није можно напустити, мишлења је да се молиоцу 20 дана отсуства даде.

Милија Миловановић противан је давању отсуства посланицима и ако Александер има да одваја свиње, то исто има и он, ако неће у скупштини да ради треба да да оставку, и по томе је мишлења, да се Александер одмах у скупштину позове.

Милан Пироћанац вели, треба да тежимо, да људи, који имају и раде, долазе у скупштину за посланике, и да избегавамо од нерадни и беспослени људи, и што би молиоцу дали отсуства, ништа нас неби коштало, за то је мишлења, да се молиоцу дозволи отсуство да своје послове посвршава. —

Милија Миловановић признаје да треба да долазе имућни људи у скупштину, али ти људи не треба да предпостављају своје приватне интересе, оним тим пословима.

Никола Крупежевић потпомаже Милију Миловановића с тим, да се Александер одмах позове да дође, иначе да да оставку.

Адам Богосављевић вели, да Александер тражи отсуства због приватних послова, а зато казато је једанпут, коме су пречи своји послови него народни, тај нека да оставку.

Коста Радовановић вели, пошто и без Александра има довољног броја посланика за решавање, то да му се да 20 дана отсуства.

Аксентије Ковачевић позива се на чл. 5. и 6. пословног реда, кад неби довољног броја посланика било, да се ипак посланик позвати мора, и да му се рок остави, па шта би овде друго било кад му се неби отсуство дало, по то, да се мора позвати, доцније нов избор наредити, а то све више одузима време него тражено осуство, зато је мишлења да му се осуство дозволи, јер ћеду и остали посланици тражити па треба једни друге да замењују.

Председник предлаже да му се да осуство до св. Николе.

Радован Милошевић, треба дати осуство молитоу са разлога тих, што овди имаде довољног броја посланика за решавање, што је жеља да у скупштини буде увек добри домаћина, а не они који не раде и немају шта да раде или никаквог занимања немају, и ако се хоће тако, онда могу доћи у скупштину само попови и чиновници.

Рако Тајенћ тражи да се молито позове, да до конца овог месеца дође, примећавајући Радовану да не стоји оно, што он каже, да имаде преко довољног броја посланика још 10—15 више.

Јеврем Шолуповић каже, да је Александру трговина рад обични као сељаку радња око више, потеса, стоке итд. и кад може сељак оставити вишу, може и молито трговину, за то је да му се не да више осуства по 12 дана.

Председник вели, да се узме средња мера између траженог осуства и онога што му неки посланици одобравају и предлаже да му се дозволи 15 дана.

Скупштина усваја.

Секретар Илија Стојановић чита оставку Алама Богосављевића коју по други пут због слабости на звање секретарства даје. Скупштина уважава.

Председник наређује нов избор и позива контролоре Панту Срећковића и Ковачевића. Пошто је било гласање поименце и пошто су њих 100 посланика гласали, то је већином са 61 глас изабран за секретара Пивола Крупежевић народни посланик, председник јавља да има један указ кнежев да се прочита.

Секретар Крупежевић чита указ, којим се министар финансије овлашћује да може поднети предлог скупштини да се одобри издатак у 579 гр. и 16 пара пор. учињени на огрев званичника школе земљоделско-шумарске до 1. Новембра 1875. и да се стави на партију за исту годину на ванредне потребе целог правителства.

Скупштина упућује овај предлог одбору финансијском.

Секрет. Крупежевић чита своју интерпелацију на г. мин. ун. дела, којом пита хоће ли се земљиште „киселеводе“ уступити општини паланачкој, као што је скупштина 1872. г. решила и ако неће зашто.

Упућује се одбору за молбе и жалбе.

Секр. Крупежевић чита интерпелацију Уроша Кнежевића и осталих, на г. минист. војног, зашто управљач Љубичева није хтео да прими на дужност Мату Оптрзића капетана војног.

Скупштина упућује одбору за молбе и жалбе.

Секретар Крупежевић чита интерпелацију Новака Милошевића и Јеврема Шолуповића на госп. мин. ун. дела, којом питају хоће ли се Обрен Мићић садањи капетан среза црногачког узети на одговор и казнити за учињене злоупотребе у званичној дужности, док је као писар тога среза био, наводећи у истој интерпелацији све злоупотребе и акта предмета упропашћених, и хоће ли бити срез тај сигуран и са осталим актима пошто је гос. Обрен навикнут на упропашћење и најзад је ли право да народ три таквог чиновника.

Јеврем Шолуповић изјављује да је та интерпелација предата председништву без знања и одобрења његовог, на пошто је он сада о тој ствари другаче уверен, неће његов потпис тврдити исту интерпелацију.

Новак Милошевић остаје при своме потпису и тражи да се та интерпелација као хитна огласи.

Скупштина упућује одбору за молбе и жалбе.

Секретар Крушежевић чита интерпелацију Петра Стевановића, којом пита гос. министра војног, шта је руководило прошло-годишњу рекрутну комисију, те није саставила чете из најближих околних места око четног зборишта, него је војнике од једног четног зборишта чак на друго уписивала, а с тим војнике већем путовању излагала.

Министар војени устаде да одмах на ову интерпелацију одговори и рече: то што је чињено било је прошле године, изгледа као да није нужно било, а опет са извесних разлога може се рећи да то није било неумесно, а за то, што код нас имаде срезова толиких, да могу саставити један баталјон и претећи војника, а има срезова гди не достиже војника ни за цео баталјон, а у оваковом случају наређено је да се вишак из једног среза пребаци у баталјон другог среза. Но ипак кад се узме политичка подела земље — вели да је могло да не буде овако и стараће се да се ово исправи, тако да сваки срез може сам за једну чету, а не за више придати другом срезу и то из оближњих места.

Петар Стевановић као интерпелант задовољава се одговором овим.

Секретар Крушежевић чита питање управљено на мин. ун. дела, зашто су Теша тако зване Срчин и Лука Шумански земљоделци из Црне Варе округа шабачког у Турској, а имено у Тузлу везани отерани и позатварани и је ли влада чинила кораке да се ови људи пусти.

Минис. инос. дела вели, да ће одговорити на ово питање после неколико дана, пошто акта разгледа.

Скупштина даје министру ову интерпелацију на одговор.

Секретар Крушежевић чита интерпелацију Милана Глигоријевића, којом пита г. министра грађевине, зашто се не гради среска кућа у срезу крајинском кад има новаца покупљених 5—6 хиљада дуката.

Мин. грађ. прима интерпелацију на одговор, или одговориће пошто акта расмотри.

Секретар Крушежевић чита интерпелацију Раденка Драгојевића и Димитрија Катића, којом питају г. мин ун. дела зашто г. Алимпије Божић секретар мин. ун. дела, неиздржава шестомесечни затвор, на који је осуђен.

Председ. министарства јавља, да је г. Божић путем помиловања добио да може овај затвор новцем заменити, и он је то учинио, и по томе интерпеланти немају разлога, што говоре. Ствар је свршена.

Раденко Драгојевић вели, да је ова интерпелација писана пре одлагања скупштине, и да тада г. Божић није био добио помиловање. Сад пак пошто г. министар уверава, да је ствар свршена, он се са тим одговором задовољава.

Дим. Катић као другопотписани интерпелант тврди навод Драгојевића; но даље вели, ма какав одговор био г. министра, опет, нека се зна, да народ води рачуна о таквим стварима, па трпио се он у министарству или не.

Пред. министарства тражи да г. Катић изближе каже, шта то значи „трпио се он у министарству или не“.

Д. Катић вели, одговор ваш има места, али да народ води рачуна о томе, што је г. Божић дуго у слободи био после осуде а неспроведен у затвор.

Председник оглашава да је свршена ствар, пошто се интерпеланти задовољавају.

Секрет. Кружежевић чита интерпелацију Стевана Крстића, којим пита г. министра ун. дела, за што је г. Белимарковић задржат опет у Смедереву кад је премештен у Крагујевац. Каква је то потреба службе, која се у једном дану мења; је ли министру познато да г. Белимарковић тргује, које је противно интересима државне службе, тражећи на то одговор.

Пред. министарства одговара да је премештање, аванзовање и отпуштање чиновника ствар владина, а не скупштинска, нити појединих посланика, обраћа на то важњу посланика, те да се у будуће овакве интерпелације не праве. Но ако би посланици са приватне стране знати хтели о томе шта је било, то вели да је г. Белимарковић доиста премештен за Крагујевац, а за што, зна само надлежни министар. Но доцније дошао је Белимарковић и изјавио да су му сад деца болесна а жена да му је на смрти, па да је молио да се за сада остави

гди је. Према оваковој молби и стању, вели министар, да није могао бездушан бити, и за то га је опет на своје старо место оставио.

Што се тиче трговине, вели министар, да му није познато и о томе никакве тужбе нема, а кад му се поднесе он ће урадити шта треба.

Стеван Крстић уверава г. министра, да г. Коча доиста тргује, и он се није хтео једино с тога из Смедерева одселити. Он баталione корпи са грођем за Београд експедира а међутим сваки дан је при аукцији, те купује и препродаје, и најпосле рече да не разуме, шта то значи данас преместити а сутра оставити га по молби.

К. Спужић одговара на реч г. министра ун. дела, гди вели да је премештање чиновника ствар владина, то се признати мора по садашњим законима; и докле год то стоји, вазда ће се интерпелације без користи гомилати. Но да неби тога било, г. Спужић тражи да се поднешени предлог — закон о чиновницима прекроји и да се та сила од владе одузме, по којој она може чиновника по потреби премештати; но ако је рђав да се отера из службе.

Председник ставља на гласање и скупштина решава, да се преко ове интерпелације пређе на дневни ред.

Секр. Ил. Стојановић чита интерпелацију Уроша Кнежевића, којом се пита г. министар војени, зашто Милорад Кара-Марковић трговац из Пожаревца, у Љубичеву, издаје у место овса јечам, кад је овас 100 гр. товар, а јечам 65 гр. чар. и ко ће ту штету да плати. Скупштина упућује ову интерпелацију одбору за молбе и жалбе.

М. Миловановић чита своју интерпелацију, којом пита г. министра војеног, зашто је бригадир војнике у путу за Алексинац коњем газно; зашто је Јеврема десетара из Поточца тукао у логору; зашто је Матко Динић банкротирани трговац постављен за баталионога командира; и зашто је капетан Кузмановић неке војнике кад су били на учењу казнио.

Мин. војени одговара да, што се тиче капетана Кузмановића, то му није познато, јер му није нико тужбу поднео, сем што је чуо да је било жалби министру ун. дела — за што он не одговара. А што се осталог тиче, министар вели, да је интерпелант управо интерпелацију само по чувењу, које није требало да чини, већ се је могао усмево с њим разговарати; као што је министар по писму Милијном и ислеђење учинио, и које ће ислеђење по овој ствари скупштини поднети.

Секр. Ил. Стојановић чита предлог Новака Милошевића, Петра Стевановића, Живонна Душманића и Андрије Перуничућа, да буде старија продаја непокретног добра од интабулације, ма била сама општинским печатом утврђена.

Упућује се одбору законодавном.

П. Срећковић противан је да се ма ком одбору упути оно што се овде чита. Но тражи да скупштина предходно реши, има ли основа оно, што се предлаже. — Скупштина инак остаје при своме, да се упути одбору.

Секр. Ст. Д. Поповић чита предлог Јеврема Шолуповића, да се зиратне земље не заграђују, него да се стока чува, или да се испаша од зиратних земаља предвоји. Тако исто, да свака општина до

25 дана земље шумом засеје, или бар свака пореска глава по један дан орања.

Мин. финансије од своје стране са радосћу поздравља овај предлог, наводећи, да је крајње време да се разређење и подела поља предузме. Да заграђивање земље од стоке престане, уздржавајући се цртања жалосног стања наше економије, пошто немамо уређених економских одношаја и једанпут већ опредељеног правца у нашем пољско-привредном газдинству, а до тога никад се не може ни доћи на овај начин, као што се зиратне земље од стоке заграђују, у место да се стока од земље чува. Даље, рече министар, да је и он казао у овом смислу предлог поднети, но пошто је овај сад поднесен, то да се преда одбору законодавном или финансијском.

Б. Ђоровић вели, да је још прошле године решила скупштина да се економни одбор установи. На ово је упућена сад интерпелација, па од свега тога ништа. Зато, док се ово неоствари, ни од овог предлога ништа не може бити.

Мин. финансије упућује Ђоровића на јучерашње решење скупштинско, гди је казано да се на интерпелације од прошле године не одговара.

Ђурђе Ђоровић вели, да је интерпелација ове године.

Мин. финансије вели, да му о тој интерпелацији није ништа познато, нити да ју је добио и позива интерпеланта да је понови.

Д. Матић, пошто г. мин. финансије прихвата овај предлог г. Шолуповића, то је он мишљења да се одбору не предаје, јер и иначе треба од владе

формални предлог. Зато нека се одмах министру преда.

Драгутин Ризнић противан је разложима неких посланика, који кажу да се пређе на дневни ред, као и разлогу Ђоровића који вели, да нема одбора економног, по вели да би се и о овој ствари размислило, предлаже да се преда одбору финансијском и законодавном.

Мин. фин. вели, да би могао предлог г. Матића да усвоји, али само с тога гледишта да је боље одбору упутити, што ће више података добити од људи из самог народа.

Јев. Шодуновић, пошто нема одбора економног, то нека се преда влади, да влада поднесе пројект, а кад изађе интерпелација Ђоровића, онда ће се одбор изабрати.

Милован Спасић, овај је предлог врло важан, јер се тиче наше пољске привреде, од које народ живи. О њему је говорено више пута у народ. скупштини и у односу шума донета су нека решења, а о потесима није ништа у скупштини решавано. Зато ја бих желио, да се предмет о потесима претресе најпре у одбору, јер народни посланици најбоље познају потребе и ма да се оно, што се закључи и извршити може, па после да се предлог формални учина о изменама и допунама у закону о потесима.

А. Ковачевић вели, ако се овај предлог непосредно преда г. министру, онда neodговара уставу и по 97. чл. пословника скуп. закључење мора бити да се коме одбору преда или одложи на неизвесно

време. Зато је да се преда одборима законодавном и финансијском, да ураде као што треба.

Председник пита, коме да се преда одбору и скупштина упућује овај предлог одбору законодавном и финансијском.

Секр. Кружежевић чита предлог г. Д. Матића о вџжницама основних школа.

Упућује се одбору законодавном.

Исти секретар чита предлог П. Ђуричковића, да се § 148. грађанског судског поступка протумачи. —

И овај предлог упућује се одбору законодавном.

Исти секретар чита предлог П. Ђуричковића, да се § 775. грађ. закона замени, да удовице добијају трећу част имања свог мужа.

П. Ђуричковић наводи за пример, да је у његовој парохији једна жена 30 година живила са мужем, па се преудала и њој задруга ништа није дала, с тога је — вели — побуђен да овај предлог учини, да се правда изнађе.

Аксентије Ковачевић вели, да има такви разлога, да може овај предлог унапред побити и да ће у томе подпомогнут бити, по опет — вели — нека иде редовним путем одбору законодавном.

Председник предлаже и скупштина усваја, да се упути одбору законодавном.

Секр. Кружежевић чита предлог К. Спужића, Новице Недића, Тривуна Милојевића, Илије Стојановића, Петра Стевановића и Андрије Перуниччића да се ферије судске укину и да чиновници на отсуство непримају плату, ван болести.

Упућује се одбору законодавном.

Секр. Крупезевић чита предлог П. Ђуричковића, да се окружним и среским началницима додатак онај, што поред систематичне плате уживају укине.

Упућује се одбору финансијском.

Секрет. Ст. Д. Поповић чита предлог Аврама Јовановића, Милентија Дробњаковића, Стевана Поповића и Вује Васића, да се старешине народне војске по један месец дана обучавају у змиње доба у окр. вароши.

Упућује се одбору финансијском.

Исти секретар чита предлог Јеврема Шолуповића о стању учитеља и учитељака.

Упућује се одбору финансијском.

Исти секрет. чита предлог Јевр. Шолуповића, Илије Јокановића, Новака Милошевића, Раденка Драгојевића и Живоина Душманића, да и општин. судови по званичним делима могу бесплатно денеше давати.

Упућен одбору законодавном.

Секр. Илија Стојановић чита предлог Јеврема Шолуповића, Раденка Драгојевића, Илије Стојановића, Илије Јокановића, Милосава Вељковића, Ђурића Ђурићковића, Новака Милошевића, Арсенија Гавриловића, Милосава Марковића, Живоина Душмана и Милана Глигоријевића да сваки посланик, за онај дан у који не дође у скупштину, изгуби дијурину.

Упућује се одбору законодавном.

Секретар Крупезевић чита интерпелацију Николе Милосављевића на господина министра просвете и дрвених дела којом пита, зашто у школи рашкој и павличкој нема довољно ђака.

Мин. просвете признаје, да има више школа без довољно ђака и потребних средстава, али то је због тога, што нема довољно надзора над основним школама. Што се тиче ове ствари, ваљало би је оставити, док се не поднесе скупштини предлог за јачи надзор над основним школама, а тај предлог — вели г. министар — да ће још овогодишњој нар. скупштини поднети.

Ак. Ковачевић наводи, да је дужност општинска о свима набавама; наводи, да је за домаћине прописана казна у крив. зак. који не ће дете у школу да пошље, и најзад, да би се то боље извршивало, предлаже, да се те казни у крив. закону прошире, иначе да ће учитељи бадава плаћани бити.

Јев. Шолуповић вели да је каштига и сувише опредељена, но нема ко да је извршује, али треба тражити других средстава, а то је преустројство школа, гди ће народ видети корист од школе.

Ст. Д. Поповић говори у прилог народа окр. ужичког, чачанског и крушевачког, да је и тамо било недовољно ђака у овим ванредним околностима кад су родитељи ђачки на граници на војену дужност отишли.

Но то су ванредне прилике, које доцније престају. Но ипак и преко овога признати се мора, да је надзор недовољан и да га треба поправити, нарочито с тога, што се тај надзор води преко полицајске власти, која о наредбама министра просвете не води много рачуна.

Н. Крупезевић спојава ово питање са преустројењем наших школа. Признаје да народ нерадо даје децу у школу. Но за узрок наводи, да дете не учи

што му треба, због њега је и школа напуштена. Наводи даље да казни ништа не помажу, но влада да се постара да школе из корена преустроји тако, да сељак види корист школску.

Председник вели, да према обавештењу г. министра просвете треба прећи на дневни ред. Скупштина усваја.

Бр. 288.

Секретар Стојановић чита интерпелацију П. Катића посланика да г. мин. просвете одговори, зашто је епитрахил и печат св. Саве из манастира Студенице украђен и зашто је ту крађу калуђер Максим ислеђивао.

Мин. просвете вели, да му о овој ствари није ништа познато, но да ће наредити да се извиди, на коју цел прима интерпелацију. — Скупштина усваја.

Бр. 289.

Секр. Ст. Д. Поповић чита интерпелацију Аврама Јовановића и Ст. Поповића, да г. министар просвете одговори о фонду сирочади свештеника.

Скупштина упућује ову интерпелацију одбору финансиском.

Извест. финан. одбора П. Јовановић чита предлог Повака Милошевића и још 15 друга његових да се учитељске класе од 10 сведу на пет класа тако да учитељ V. класе добије 150 талира, IV. 200, III. 250, II. 300 и I. 350 талира. Да учитељ пошто послужи 30 год. добије потпуну пензију. Да аванзовање буде периодично сваке треће године. — Мишљење је одборско да се да влади на оцену.

Петар Буричковић говори: Да се сваки бољитак, срећа и напредак развија од људи просветних, а ти су људи учитељи, даље вели, признати се мора да су наши учитељи X. класе горе него пандури и поштоноше награђени, са овакоом наградом добијасмо неспособне учитеље и способни се примају друге службе и због овог наше школе рамљу. За то је мишљења да се овај предлог усвоји и влада умоли, да формални предлог што пре поднесе. Даље говорник наводи, да му је жао што се влада од толико година занимаше са побољшањем плата професорских и оних, који имају по 1000 и 2000 талира, а о учитељима ни гласа не би, понављајући опет да се предлог усвоји.

Мин. просвете нема разлога да овај предлог побија, но само у толико, што каже да је и он спремно предлог за скупштину о учитељима. Признаје да треба стање ових људи поправити, класе укинути и повишицу дати, али одбија оно што вели г. Буричковић да је се о учитељима мало ко бринуо; радило се нешто, али се није могло постићи. Зна се да је у корист њихову учитељска школа отворена и кад се ваљани учитељи добију, онда ће им се и стање поправити. Најпосле, рече, да овај предлог прима као једно обавештење.

Ђоровић вели: Не као обавештење, но као препоруку од скупштине.

Мин. просвете, пошто он има предлог о томе, то се ово сматра као обавештење.

Скупштина решава да се да влади на оцену Извест. фин. одбора П. Јовановић чита предлог Косте Спужића, да се учитељима даде плата први

пут 150, шесте године 200, једанајесте 250, шеснајесте 300, двадесет прве 350, двадесет шесте 400, и тридесете 450 талира, тако да са навршењем 30 године као и професори пуну плату имају. Сем овога да фамилије умраог имају пензију према плати умраог учитеља, — а напоследку за изасланике — ревизоре — да се употребе за сваки округ професори гимназија и реалака оног округа.

Одборско је мњења да се да влади на оцену.

Скупштина усваја мњење одборско.

Известилац П. Јовановић чита предлог Јевр. Шолуновића о преустројењу пореске системе, предлог гласи:

Народној Скупштини!

Наплаћивање пореза од појединаца у земљи досадањим законом о порезу, тако је неправдоудешено да готово ништа неправде нема, — само кад се замисли, да свака пореска глава има по 3 тал. по годишње да плати, остављајући да ово општине по справедливости, имућства и привреде распореде, што на превелику тугу сиротиње не бива; него она баш највише издире; хајд да и то не узмем у рачун толико, колико ово, је ли могуће да један Ужичанин плати колико један Пожаревљанин, или ти Смедеревац, Стижанин, Валевац и Мачванин. У овим местима равним, једна општина вађе, преско милион ока пшенице а тако и кукуруза, а у ужичком округу читави срез не вађе 10.000 ока пшенице и толико кукуруза, јер има места на му кукуруз и пшеница не може ни да роди, него овас и јелда и тим се рани.

Помислите господо! кад ови у равним местима, на својим кочијама возајући се, своје производе про-

носи куд и колико хоће рахат, тада Ужичанин, пјешке тера с крај границе до на другу страну србске земље, натоварену кобилу с лучем и катраном, лопцима и црецуљама, као својом скоро најглавнијом производњом, те прода, и отуда данак плати, себи и фамилији рану донесе. — Верујте господо да много и много људи има који немају ни коша ни амбара, него му је то све на кобили и самару, па су јошт такве стране да једва 60 ока на коњу кући донесе. И одиста, да вам коме из равних земаља покљони читаву имаовину, која се само као добра зове, неби сте седели ни тамо радили.

Ја смјело могу рећи да би се више на муштерији узело за једну општину н. пр. бачинску или ти коју другу, него за читав један срез у округу ужичком.

Ја држим, господо, да вам је потпуно познато, да је ово све овако, а знам да смо овде сви они који хоћемо да правични будемо; па оснивајући се на то, с правом тражим, да се закон о порезу преустроји овако:

Да сваки који у земљи живи, газда или слуга, одређену цифру н. пр. 3 цв. личног данка плати, јер једнакост пред законом имају.

По одбитку овог, да се види колки данак на сво становништво у земљи остаје које се има на привреду нешто да распореди, н. п. на вредност од 100 2 гр., а ресто пак на вредност прихода од имућности капитала.

Ово ће се моћи још подесније и правичније распоредити, ако се обрузи поделе у класе тако да н. пр. ужички округ на вредност прихода од имућ-

ности — капитала, од 100 1 плати, онда окр. ча-чански, руднички и који још у класу дође од 100 1 и по вредности плате, а други пак као бољи окрузи од ових као н. пр. крагујевачки, црнобечки, вњажевачки на од 100 2 вредности плате, и тако још други као бољи окрузи од ових са 2 и по од 100 вредности плате, стога што они као на бољој земљи јевтиније и много више рода добијају и сасвим лакше него округ слабијег квалитета земље.

Да тражим поштована господо и поједине срезове, општине, села, да чак појединца у класе сведете, знам да је немогуће и стога се ограничавам само на округе, а међутим сам понизног мишлења да се законом нареди, да окрузи, преко окружних повереника, срезове у класе ставе, срезови пак преко средских повереника општине, а ове преко својих повереника, села и најпосле села преко својих повереника, појединце у класе стављају.

И тако ће се по мом мишлењу моћи доћи до правичнијег наплаћивања пореза, јер ће по класној вредности округа показати цифру, која припада на становнике истог округа, а тако исто среза, општина, села и појединаца и на такав начин не ће имати узрока да се љути и да му је тешко, јер плаћа само оно, што је баш равноправно.

Овај закон да се има однети овако и на сва проча општа плаћања.

Посланици :

Јеврем Шолуповић,
Петар Стевановић,
Андреја Перуничкић.

Одборско мњење.

Народној Скупштини!

Одбор финансијски расмотрио је предлог посланика : Јеврема Шолуповића, Петра Стефановића и Андреје Перуничкића, којим се иде на то да се плаћање јавних дажбина у нашој земљи другојачије уреди, него што је по садашњим законима, те да пошеће јавних терета буде праведније.

Да се данак наплаћује на непокретности, приход и привреду, сарамерно снаги и имућности свакога, већ је једном учињен покушај и у нашој земљи, а на основу закона који је 1861. године о свето-преображенској скупштини издан, по морало се од извршења одустати, због разних тешкоћа и незгода, које овако важне и замашне финансијске реформе собом доносе и то још више вреди за нашу младу државу, којој недостају многи услови, нужни за извршење оваких преображаја, као што су на пр. попис, пример и оцена непокретности, стручни људи за ове и око тога послове, и томе подобно.

Сматрајући на тешкоће и недостатке напред споменуте, одбор је финансијски мишлења, да се за сад и док се потребни за то услови не спреме, неможе приступити коренитом преображају садашње наше пореске системе и зато част има предложити :

Да се преко овог предлога пређе на дневни ред.

У Београду,

7. Октобра 1875. год.

Известилок.
А. Николајевић.

Председник одбора.
П. Јовановић.

чланови :

Дим. Катић, М. Н. Терзибашић, П. Ђ. Максимовић, М. Миловановић, Мијајло Радовановић, С. Несторовић, Вујо Васић.

Да се пређе на дневни ред.

После прочитаног извешћа узео реч извештач П. Јовановић и рече :

Да је одбор ударио са својим извешћем највише на немогућност извршења овога предлога ; даље, да ово није управо предлог по жеља, јер тако и предлог гласи ; наша пореска система таква је, какве нигде у свету нема и не може се признати да је правда постигнута, пошто се то тешко постизава. — Увратко вели, да се то не може за сада остварити, јер би требало да се све земље премере, да се оцени плодност сваке земље, да се попишу сва здања — све зграде, да се попише приход итд.

Јев. Шолуповић, пошто извештач вели да је немогуће извршити овај предлог, то он тражи да му се из скупштине даду 4 члана, па ће он израдити формални предлог ; нехтедне ли му скупштина то дати, он се и сам обећава направити га, па онда неће коштати ни једне шаре.

Андрија Перуничкић као предлагач пошто увиђа да је немогуће предлог извршити, задовољава се са решењем одборским.

Јеврем Шолуповић вели, да има право да узме предлог натраг, док се још у скупштини није решио.

Мин. финансије вели да је он саставио комисију да учини могуће измене у пореској системи и да би се овој ствари изласка нашло, добро би било да предлагачи узму свој предлог натраг и министру га предаду, који да га саопшти комисији рад веће поправке у пореској системи.

П. Стевановић мисли, да треба сам господин министар предлог да узме, а не они да му га предају, пошто он зна, да је округ уживчи најспро-машнији.

Министар финансије објасњава, да кад се каже да се предлог узме натраг, с тим он не пропада, по жеља је његова да га предлагачи сами њему предаду, па још ако могу и у комисији учествују, јер би се тек онда до повољног резултата ствар ова дотерала.

Јев. Шолуповић узима предлог натраг и ради обавештења поче да говори. По пошто је у скупштини настао жагор и ларма, то је председник скупштине изјавио да је састанак за данас закључен и заказује за сутра састанак у 9 сахати пре подне.

Председник,

Димитрије Јовановић.

Секретар,

Ил. Стојановић.

опуномоћени потписници :

Петар Катић, Сима Секулић, Ђурђе Ђоровић, Војин Радуловић, П. Ђуричковић, М. А. Глишић.

САСТАНАК XXXI.

22. Новембра 1875. године.

ПРЕДСЕДАЊА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

Ник. Крупежевић.

Присутни министри: унутар. дела, правде, грађевине и спољних послова.

Бр. 290.

Састанак је отворен у 10 часова изјутра. Од посланика нису дошли: Алекса Поповић, Александер

Николајевић, Благоје Божић, Живко Недић, Живко Јовановић, Живко Стефановић, Јован Бошковић, Јован Димитријевић, Милаш Кнежевић, Марко Лазаревић, Мијајло Радовановић, Мијајло Смиљанић, Мијајло Терзибашаић, Новица Недић, Павле Вуковић, Петар Шајковић, Сима Милошевић, Сима Несторовић, болесни; Милосав Вукомановић, и Јован Радосављевић. Дошао алексиначки посланик Васа Стошић.

Секретар Урош Кнежевић чита протокол XXVI. састанка, који би усвојен, пошто учинише неке приметбе пош Стеван Поповић и Илија Ратајац.

Секретар Н. Крупежевић чита извештај одбора за прегледање пуномоћија кнежевог посланика Ранка Алимпијћа и јавља да је пуномоћије уредно.

За овим је посланик г. Алимпијћ заклет.

Бр. 291.

Секретар П. Крупежевић чита интерпелацију Косте Пејића на г. министра грађевине због пута од Плоче до Бање. Упућује се одбору за молбе и жалбе.

Секретар И. Стојановић чита предлог Симе Секулића о томе: да свештеници, чим дете крсте, издаду крштено писмо родитељима детета. Упућен законодавном одбору.

Пош Стеван Поповић предлаже да се тај предлог одбади.

Секретар Н. Крупежевић чита интерпелацију Ранка Тајсића о томе: зашто је досадани канстан драгачевски Паја Анђелковић разрекао неке среске трошкове без кметова и одборника? Упућује се одбору финансијском.

Секр. И. Стојановић чита предлог Аврама Јовановића и других: да се села ушоравају.

Панта Јовановић говори да се преко овог предлога пређе на дневни ред, почем је најновијим законом дато општинама да се уређују како за најбоље пађу.

Петар Ђуричковић подпомаже предговорника и вели да се предлог одбади.

То исто вели и Ранко Алимпијћ.

Скупштина решава да се предлог одбади и пређе на дневни ред.

Секрет. И. Стојановић чита предлог Дим. Матића: да се вођење интабулационих књига поверава у првостепеним судовима нарочитим званичницима, а ове да контролишу саме старешине суда. Упућује се законодавном одбору.

Прслази се на дневни ред.

Известилац И. Стојановић чита одборско миље да се преко интерпелације Јована Бошковића и других о злоупотребама свештеника при наплаћивању за чинодејства, почем о томе постоји закон, пређе на дневни ред.

Др. Ризнић говори да сва скупштина зна да свештеници наплаћују преко таксе.

Радов. Милошевић доказује да свештеници за чинодејство наплаћују дупло и више. Народ незна тарифу, па зато треба томе стати на пут.

Радоња Недић говори да је свакоме остављено на вољу тужити свога свештеника, кад му више узме. Предлаже да се пређе на дневни ред.

Акс. Ковачевић разлаже да министар по тој интерпелацији морао би ићи по селима и истра-

живати је ли који свештеник више што преко тарифе наплатио, а то не може бити. Треба те ситуације манути па гледати важније ствари као што је лична безбедност, слободна штампа и т. д.

Милија Миловановић говори такође да има злоупотреба не само код свештеника но и код чиновника, али има власти, па нека се жали. Сматра да је о томе издешан сваки говор.

Бр. 292.

Известилац зај. одбора П. Стојановић чита предлог Арс. Гавриловића, Симе Секулића, Аврама Јовановића о подизању механа код школе и цркве.

Одборско мњење да се пређе на дневни ред.

Аврам Јовановић и Милосав Вељковић траже да буде равноправност између села и вароши, а не да се по селима тражи растојање од 50 а у варошима 20 хвати.

Димитрије Матић говори да нема нужде правити о том нов закон и да није корисно изједначити села са варошима.

Јеврем Шолуповић каже да механа не шкоди толико школи и цркви у варошима, колико по селима. Тражи да се предлог одбаца.

Милосав Марковић говори да је се и он написао на предлог и он мисли да могу оне механе радити, које су већ подигнуте, а не нове, које би се подизале.

Б. Боровић је да се механе свуд по селима затворе, осим које су на друму.

Сима Секулић слаже се са говором Аврама Јовановића и тражи са више разлога, да се и нове подизати могу.

П. Буричковић каже да истина има у варошима механа близу цркве и школе; но то је према ондашњим околностима могло бити, али допустити то и сад било би за децу зараза. Тражи да се пређе на дневни ред.

Драг. Ризнић. Врло је смешно тражити, да се код цркве и школе подижу механе, место што би требало подизати школу близу цркве. Тражи да се пређе на дневни ред.

Зајм је скупштина решила да се пређе на дневни ред.

Бр. 293.

Председник вели да има још предлога, но пошто није саслушан дотични министар, то ће се сад прећи на молбе и жалбе.

Известилац К. Атанацковић чита молбу Светозара Таназовића из Крагујевца, да може тужити министра правде, што није дао неке судије под суд. Одборско решење гласи: да се жалба одбаца, јер је спор жалбаче решен свим судовима, а ни министар ни скупштина немају права разматрати судска решења.

Скупштина усвоји одборско мњење.

Известилац К. Атанацковић чита жалбу Недељка Белашевића и Трбушнице противу Милана Шукића капетана, што је неку његову сопственост дао општини.

Одборско је мњење да се преко ове жалбе пређе на дневни ред, што је жалба нејасна и што по закону о чиновницима мож судским путем тражити накнаду штете од капетана Шукића.

Скупштина усвоји одборско мњење.

Известилац К. Атанацковић чита жалбу Борђа Радовића ковача из Арањеловца противу министра унутар. послова, што га одбија од тражења кафанског права.

Одборско мњење: пошто жалитељ неподноси никаквих доказа у прилог његовом тражењу, да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја одборско мњење.

Известилац К. Атанацковић чита жалбу Марка Ботића из Дрена окр. ваљевског противу министра војеног, што му је јединац и првенац син узет у стајаћу војску, а и он је — Марко — неспособан за рад.

Одборско мњење: пошто жалба није била пред надлежним министром, то по 7. тачци члана 101, закона о пословном реду, да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја одборско мњење.

Извест. К. Атанацковић чита жалбу Цвија Гвозденовића из Вел. села окр. подринског противу министра финансије, што му је син као пета глава уведен у данак.

Одборско мњење: према закону о порезу одбор му не може дати задовољења, па да се пређе на дневни ред.

Панту Јовановић првим и другим својим говором доказује, да по закону о порезу отац, кад има два сина у данку, ослобођава се од данка.

Даље по истом закону у задрузи, у којој 4 или 5 лица порез плаћају, једо се ослобођава. Он је противан одборском мњењу. Почем се из интерпелација многих посланика види да је пописна комисија више неправилности чинила, то да се и ова

жалба са многим другима преда министру да извиди. Скупштина се одзива са „врло добро.“

Б. Боровић подпомаже Панту Јовановића.

Известил. К. Атанацковић брани одборско мњење.

Милија Миловановић и Петар Стевановић подпомажу Панту Јовановића.

Председник пита скупштину да ли ова ствар према члану 103. пословника да се упути влади на оцену. Многи вичу: не на оцену.

Милија Миловановић вели да треба скупштина то да протумачи па дати влади на оцену, јер влада може да каже да је умесно, па човек и даље да остане у данку.

Радован Милошевић говори у прилог жалбоца.

Председник говори да треба вратити одбору те да се о том саслуша и г. министар. Скупштина усваја.

Извест. К. Атанацковић чита жалбу Љубомира Мацића трг. из Цараћина прогиву неког капетана Вуда, што га је ансио.

Одбор је мишљења, да се преко ове жалбе пређе на дневни ред, почем није била пред надлежним министром.

Скупштина усваја одборско мишљење.

Известилац К. Атанацковић чита предлог Васе Стошића и П. Буричковића да понтонски мост на броду прѣловачком и даље остане.

Одбор је мњења да се да влади на оцену и призрење.

Председник каже да о овом предмету треба надлежни министар да се саслуша.

Гарашанин пита: зашто се и износе пред скупштину предмети, о којима није саслушан министар. Ово је само дангубљење читати, па опет враћати одбору.

Известилац К. Атанацковић говори да треба само онда саслушати министра, кад је жалба управљена против какве министарске радње, иначе не.

А. Ковачевић примећује на одборско решење, па каже да дати влади на оцену и призрење није све једно, јер је и законодавац то расположио у две тачке. Кад се да влади на призрење, онда се тиме каже: владо ти поступи по овоме.

Извест. К. Атанацковић доказује да ово што Ковачевић вели не стоји и да се може казати влади и на оцену и на призрење, јер није законом забрањено.

П. Ђуричковић објасњавајући предлог вели, да се тамо не вели само ради користи онамошњег краја, по ради опште користи. Не може се тај мост дићи и с војничког гледишта, док је Алексинац граница између Србије и Турске, јер је река велика, па се нигда не може газити. Не мисли да треба враћати одбору, јер не може се из скупштине одбору, из одбора пред скупштину, па опет из скупштине одбору, и то би било као бројанице преко руке. Миена је да тај предлог скупштина одмах реши: или да се одбаци или влади на оцену да.

Председник. Кад одбор реши да се каква жалба или молба одбаци, доиста је била таква практика да се не саопштава влади с тога, што су се надали да ће и скупштина то усвојити. Али кад одбор реши да се каква молба, жалба или предлог да

влади на оцену и тиме влада бар морално обвезе да по томе поступи, није све једно била саслушана влада или не. По члану 103. пословника треба владиног повереника саслушати. Одбор то није учинио, зато нек се врати одбору, да се саслуша надлежни министар.

Радов. Милошевић доказује да није све једно дати влади на оцену и на призрење и ово последње чини му се да је јаче. Само то моли да се има на уму.

Председник министарства доказује да по молбама, које нису биле пред надлежним министром, доиста није нужно да се саслуша министар или владин повереник, и одбор за них може према закону да каже, „ја их одбијам“. Такав је и поступак краћи. За све пак молбе и жалбе или друге предмете, који су по законској форми поднесени, треба да се саслуша надлежни министар, па тако и по овоме предмету треба саслушати министра.

Председник пита: пристаје ли скупштина, да се овај предлог упути натраг одбору, да саслуша надлежног министра. Скупштина пристаје.

Драг. Ризнић говори да се и други такви предлози врате одбору, а г.г. министре моли да, кад их одбор позове, долазе рад саслушања.

Председник министарства признаје, што Ризнић каже, али правда то тим, што су министри били у великом послу, примајући много ствари од својих предходника, па каже да ће од сада министри увек долазити.

Милија Миловановић доказује да не треба враћати одбору, по по одборовом мишењу дати влади на оцену, па она нек нареди шта се тражи.

Председник даје на знање да је то свршена ствар.

Извештач К. Атанацковић чита жалбу Ђорђа Живковића трг. из Кнежевца противу решења касационог суда, којим се одбија накнадна китабулација његова на имање Миленка Николића из Божиковца и одборско мњење: да се пређе на дневни ред, јер скупштина није надлежна да разматра судска решења.

Скупштина усваја одборско мњење.

Извештач К. Атанацковић чита жалбу Јанићија Хаџића из Милутовца, што је имање његовог оца преваром неких лица продато. Одборско је мњење: да се пређе на дневни ред, јер преваре извиђају и суде полицијске и судске власти.

Скупштина усваја одборско мњење.

Извештач К. Атанацковић чита жалбу Николе Марковића, тежака из Шљивовца окр. крагујевачког, противу средске власти, што му приликом продаје његовог имања, није оставила на уживање колико је најнужније по закону.

Одборско је мњење: да се пређе на дневни ред, јер питање о неуредној продаји решавају грађански судови, и што се није обраћао надлежном министру.

Скупштина усваја одборско мњење.

Извештач К. Атанацковић чита жалбу Филипа Гвозденовића из Брвенице, округа чачанског, што га је пописна комисија уписала по други пут у данак. Одборско је мњење: пошто жалба није била пред надлежним министром, да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја одборско мњење,

Извештач К. Атанацковић чита жалбу Рапђеца и Радивоја, браће Стојановића, тежака из Пожаревца противу решења касације по потреби виховој против капетана Панте Саудића и осталих због неуредне јавне продаје. Одборско је мњење: пошто решење касац. суда неподлежи разматрању скупштине да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја одборско мњење.

Извештач К. Атанацковић чита молбу Лазара Ђорђевића и осталих сељака, да се укину сеоски дућани.

Одборско је мњење: да се молба преда финансијском одбору.

П. Јовановић доказује да за овај предмет није надлежан одбор финансијски већ законодавни, јер је одбор финансијски надлежан за предмете финансијске, а то су приходи и расходи државни, а ово је просто регулисање права појединих грађана на радњу.

Председник обраћа пажњу скупштине да ово није предлог од посланика, већ од појединих лица, који нису посланици.

Извештач К. Атанацковић вели да није предлог већ молба.

Председник доказује да је написато у виду молбе, али је предлог.

Извештач К. Атанацковић доказује да дућани спадају у ред трговине и зато је надлежан министар финансије, а у скупштини нема одбора трговинског, зато је одбор за молбе и жалбе дао одбору финансијском. Доказује опет да то није предлог но молба и да је не треба одбацити.

Председник министарства вели: Они могу молити, али у виду молбе предлагати да се нешто узакони, или да се цео закон укине, то могу чинити само народни посланици.

М. Миловановић говори што и председник министарства и вели, да ово није молба ни предлог, но нешто сасвим друго.

Председник вели да треба само то решити да ли је ово молба или предлог и по томе да ли се може узети у поступак или не.

Јеврем Шолуповић вели: Кад скупштина не може решавати о судским решењима, не може решавати о делима, која нису била пред надлежним министром, па ни овакве молбе, онда треба казати народу да се не моли и не жали скупштини и само да се троши.

Др. Ковачевић казује како је лањске године дошло скупштини око 50—60 молаба из свију крајева Србије, да се српски дућани укину, па су сајужене са предлогом посланика, онда и ова молба нек се сајузи лањским, које се налазе у финансијском одбору.

Председник примећује Ковачевићу да он руководи ову ствар и да њега невеже оно, што је дане рађено. Ствар је само у томе вели: може ли оваква молба, као што је, узета бити у поступак или не.

А. Ковачевић брани свој говор и вели, да разуме се, овом председништву није познато, шта је дане рађено, али већини лањских посланика јесте, и они могу се договорити и уважити лањски предлог.

В. Радуловић говори да је једанпут решено, да се о лањским предлозима не говори, па тако и о овом.

Драг. Ризнић вели, да ово није лањска молба, но овогодишња. Било је, као што Ковачевић каже, и дане овоме сродних предмета па су упућени финансијском одбору, па нек буде тако и са овом молбом, а не да се одбацује.

Председник каже да треба поставити границу између молбе и жалбе. Молба је, кад се поједини моле за себе у своју корист, а кад поједине личности моле, да се неко законско наређење или цео закон укине, онда је то предлог. Па пошто је ово предлог, а предлоге може чинити влада или народни посланик, онда се по овом не може ништа ни радити.

Известилац К. Атанацковић каже, да одбор за молбе и жалбе није решавао да ли је ово молба или предлог и према томе може ли ући у скупштину, но само је решио, да иде финансијском одбору.

Председник министарства доказује да одбор за молбе и жалбе није имао права решавати, да се то упутити одбору финансијском, јер сама скупштина одређује коме ће се одбору какав предмет дати.

Известилац К. Атанацковић каже да се незна је ли ова молба читана у скупштини и да ли је упућена одбору за молбе и жалбе.

Председник министарства доказује да је ово предлог, а не молба и да у скупштини преко ове ствари треба прећи на дневни ред. Чује се: тако је, врло добро.

На питање председника: Је ли скупштина довољно обавештена, и пристаје ли да се ова ствар

одбаци, скупштина рече да је обавештена и пристаје да се одбаци. И тако је свршена ствар.

Бр. 294.

Председник јавља да је исцрпљен пословни ред па треба одбори да раде. Но како многи од посланика одсуствују, да се види има ли довољан број одборника.

Одбору законодавном нема само председника, дакле може радити.

У финансијском одбору има само четири.

Панта Јовановић вели треба да има пет, па да се може радити.

Вуја Васић вели да треба изабрати још тројицу.

Председник говори да треба унитати министра, кад се изберу још тројица, они, који одсуствују, кад дођу, могу ли радити?

Министар председник: Влада против тога нема ништа.

Вуја Васић предлаже ради бржег рада да се одбори поделе на одељења.

Председник: Кад влада пристаје, а и пословнику није противно, онда да се приступи избору одборника, но жели ли скупштина да се поименце гласа. Вичу: поименце.

Даје се четврт часа одмора.

Председник после одмора јавља, да је Ивку Остојићу посланику дошла денеша, да му је син болестан. Скупштина му даје 10 дана одсуства.

Затим пошто председник позва за контролоре Милану Миловановића и Авсентија Ковачевића, приступи се избору три лица за попуњење одбора финансијског.

Гласало је свега 99 посланика. Добили су сввршену већину гласова Јеврем Марковић 90, М. Гарашанин 63, и Адам Богосављевић 51 глас, и они су оглашени за чланове одбора финансијског.

Одбор за молбе и жалбе имао је довољно гласова.

Председник пита да ли да се избере који заменик у одбору за молбе и жалбе. Скупштина рече да не треба.

Председник завршује седницу, наређује да одбори раде и рече да ће други састанак заказати доцније.

Састанак овај трајао је до 1 сахат по подне.

Председник,

Д. Ђ. Јовановић.

Секретар,

Никола Крупежевић.

ОПУНОМОЂЕНИ ПОТПИСНИЦИ:

Петар Ђуричковић, Ђурђе Ђоровић, М. Д. Глишић,
Петар Катић, Војин Радуловић, Симе Секулић.

САСТАНАК XXXII.

24. Новембра 1875 године.

ПРЕДСЕДАВА:

Димитрије Јовановић.

СТАРЕША:

Илија Стојановић.

Приступовали сви министри.

Састанак отворен у 9. сати.

Бр. 295.

Одсуствује: Јован Радосављевић и Милосав Вукомановић, као болестни, осим оних који су добили осудство.

На окупу имаде 105 посланика.

Секретар Урош Кнежевић чита протокол XXVI. састанка од 16. Октобра 1875. скупштина усваја без примедбе.

Секретар Степа Д. Поповић у место секретара Панте Срећковића чита протокол XXVII. састанка од 17. Октом. 1875. год.

Милош Главшић учини примедбу да се његово име Милован записано, са именом Милош замени јер му је крштено име „Милош“.

Секретар исправља.

Милан Пироћанац примети, да при додатку последњег одељка о кредиту на изравнане партије, у место речи „министар председник“ треба да стоји „Милан Пироћанац“.

Тако исто учинише примедбе Радован Милошевић и Милија Миловановић, које се исправише. Најзад Милија Миловановић примети да је скупштина једном решила да се протоколи што краће воде, и тражи да се то тако и ради.

Министар финансије примети, да се место речи „одлука“ стави „ограда“ при решавању издатака и гдје је казано да министар извиди кривицу пређашњих министра, да се каже: „почем су се појавила мишљења о томе и т. д.“

Пошто се ове погрешке исправише скупштина усвоји протокол.

Бр. 266.

Секретар Крупежевић чита указ Његове Светлости да министар финансије поднесе пројект закона о буџету.

Председник чита скупштину жели ли да јој се прочита извод буџета.

Министар финансије обраћа пажњу скупштини да треба више радити а мање говорити, и да треба овај буџет одма одбору упутити, на кад се врати тек онда о њему говорити.

Упућује се одбору финансиском.

Председник јавља да има неколико интерпелација.

Бр. 297.

Секретар Крупежев. чита интерпелацију Стевана Поповића и Мелентија Дробњаковића о путу који води од Гор. Милаповца до Пожеге.

Упућује се одбору за молбе и жалбе.

Бр. 298.

Чита се интерп. Петра Катића о манастиру Велућу.

Министар просвете одговара да му није познато за оно што се наводи у интерпелацији, но вели учиниће извиђај, што се тиче тога да се манастирска добра предаду светском свештенству, о томе мора бити договор са духовном влашћу, интерпелацију прима на одговор.

Петар Катић вели да је тај манастир био неко време као мирска црква.

Председник износи предлоге на читање.

Бр. 299.

Чита се предлог Петра Ђуричковића и осталих о женидби официра.

Упућује се одбору законодавном.

Бр. 300.

Чита се предлог Ђоке Главошића да свака општина у свом атару пут насце и ђуврије направи

Председник мисли да би боље било кад би се интерпелант обратио на закон о путовима држав-

ним, среским, окружним и општинским, па ако има какве измене, то по њему да учини, те да се види јасније шта би желио, иначе што он предлаже то постоји.

Аксентије Ковачевић тражи да се преко овог предлога пређе на дневни ред, а зато, што је све ово грађење предлагача стављено у закону о сувоземним друмовима, како се имају селски друмови оправљати.

Скупштина усваја да се пређе преко овог предлога на дневни ред.

Бр. 301.

Чита се предлог Вује Васића да се сви бећари од 18 год. на више упишу у народну војску.

Неки посланици говоре да се упути одбору, неки да се одбаца и зато предлагач Вујо Васић узвече реч:

Ја чујем да нека господа траже да се предлог одбаца, а нека да се упути одбору. Неби требало тако да радимо, треба да се разумемо и разговоримо да ли је ово праведно или не, ја мислим да треба да иде одбору, па он нека да своје мишљење.

Председник пита, има ли ко да говори о овој ствари.

Петар Ђуричић тражи, да се преко овог предлога пређе на дневни ред, јер кад би се и они од 18 год. уписали у војску, онда би била цела задруга уписана, па би кућа остала празна и што имамо довољно војника и без ови младића.

Милија Миловановић тражи да се упути одбору, јер ако би се овакви људи без занимања оставили без уписа, онда кад сва војска оде у рат,

ови остају по селима и варошима да воде рат по кућама, зато је свакојако умесно да се упишу.

Скупштина упућује предлог одбору законодавном.

Бр. 302.

Чита се предлог Илије Стојановића и Алексе Здравковића да се § 60. закона о старатељству замени тако, да са масалним повцима по селима ручују стараоци са до 4000 гр. у варошима до 8000, а у Београду до 12.000, даље да се друга тачка § 75. укayne гди се тражи одобрење старатељског судије за удадбу и женидбу пунице, па да то врши општински суд са стараоцама.

Упућује се одбору законодавном.

Бр. 303.

Чита се предлог Димитрија Матића да се влади препоручи да спреми и скупштини поднесе пројект закона о целокупном преуређивању свију наших школа и надзору њиховом и да се србско свеучилиште са медицинским факултетом у нашој земљи уведе.

Коста Спужић управља питање на председништво зашто се предлози од речи до речи читају, кад је закључак скупштински да се они у кратко рефериршу и читају, јел то кривица до председника или секретара.

Председник признаје да постоји закључак скупштински, али овај предлог дат је тек јутрос.

Спужић вели, онда би га требало за сутра оставити.

Председник баш и да није овај предлог јутрос дат онет вели неби могао на се узети да га укратко

скупштини саопшти, јер би се тим повредио пословни ред, гди каже да сваки посланик има право свој предлог свестраним разлозима да потерени, најзад рече, да је овакова жеља и више њих посланика, зато се тако и чини.

К. Спужић вели, тек онда би било разлога да се цео предлог чита, кад би га скупштина одбацивала и кад то не постоји, онда није нуждно ни поткрепљавати га ма каквим разлозима.

Председник вели, да би опасно било да се напред цени да ли је један предлог од велике или мале важности и с тога је мишљења да се строго по закону ради.

К. Спужић, онда по овом закључак скупштински невреди ништа.

Председник, али кад један посланик каже, ја хоћу моје уставно право да употребим, онда нико не може то да му закрати.

Министар просвете потпуно се слаже са објашњењем г. председника нарочито зато, што кад се један предлог сав у скупштини прочита и скупштина га важљиво саслуша, то јој је лакше доцније оценити га.

Скупштина упућује предлог законодавном одбору. —

Бр. 304.

Чита се предлог Мијанла Гератовића и Андрије Милосављевића, да чим престане бити коме воденица на броду Саве, с тим да губи право на исто место, ако је други воденицу оставио.

Упућује се одбору законодавном.

Бр. 305.

Чита се изјава, уједно као и предлог Милоша Симића да скупштина озбиљније предузме рад и да се не занима са ситницама, нарочито да се узме у претрес.

Закон о проширењу делокруга општ. судова, закон о штампи, закон о личној безбедности, закон о зборовима и договорима, предлог о измени устава и буџета.

Милија Миловановић и Јеврем Шолуповић, пошто баш предагач са овим предлогом као неуместним спречава рад скупштински, то траже да се преко њега пређе на дневни ред.

Скупштина усваја.

Председник саопштава да има једна изјава Раденка Радојевића, зашто се скупштинске седнице отварају у 9 сати, кад се позива у 8 сати, а зашто се отварају у 10 сати кад се позивају у 9 сати и на пету одговара, да скупштина почиње да ради чим се посланици скупе и у колико раније дођу у толико се раније пусте, а у колико се задоцне у толико раде више.

Бр. 306.

Минист. грађевине одговара на интерпелацију Арсенија Гавриловића и Симе Секулића, одговор његов гласи:

Народни посланици, Арсеније Гавриловић и Сима Секулић, питају министра грађ. да им каже: зашто пут са Цера до Шабца није до сад направљен и зашто се не прави, је ли наређено да се исти прави, па ако није зашто, а ако јесте кад ће се направити.

На ова питања имам одговорити поштованим посланицима следеће :

Јошт под 5. Септембра 1873. год. г. министар унутрашњих дела надлежан према § 7. закона о сувоземним и јавним друмовима а усљед писма министра грађевине отпустио је налог началствима, шабачком и подринском да се међу собом споразуму и пут од Завлаке преко Цера до Шабца помоћу народа поменутих округа начине.

Под 25. Јуна ове године, министар грађевине понова је замолио министра унутрашњих дела за наређење да се у речи стојећи пут доврши, усљед тога г. министар отпустио је опет налог поменутих началствима. По извешћу началства округа шабачког, народ поменутог округа није се могао да изведе на грађење поменутог пута због тога, што је у то време народна војска била у логору на учење, усљед тога извешћа издата је наредба началству да грађењу пута приступи по свршеном логоровању и чим удесно време за народ настане, т. ј. када народ буде посвршавао своје пољске послове како неби у томе каку штету претрпипо. После неког времена наступиле су као што је свима познато такве околности, због којих се народ морао спремити да чува границу, и тако је грађење у речи стојећег пута до данас неизвршено.

Наредба постоји за грађење пута; но за сад се не може тачно да определи, у које ће се време народ позвати на рад, јер је тако рећи пре неколико дана престао да границу чува, и сад га одма позвати на грађење пута, налазим да би било доста теретно за њега.

Ово је што се интерпелације тиче, сад дозволите ми у овим да напоменем да се је министарство грађевине у колико је могуће више старало и чинило, све што је за потребно, налазило око направе нови и обдржавању постојећих путова, имајући на уму непрестано да су сигурни саобраћаји и добри путеви јаки основи, на којима почива и даље се развија боље и боље благостање народа. Но начин грађења путова код нас по моме схватању неодговара потреби, која се у томе осећа.

Према прописима законским стављено је у задатак самом народу да путове гради и да се на ово грађење онда позива кад најмање своји домаћи послова имао буде.

Но које је то време кад је народ најмање запет својим пословима домаћим, без сваке сумње то време пада на концу јесени када наступе више и у зиму. Сад могу ли се у ово време путеви градити, како се граде и уколико се начине са средствима, које народ на расположењу има, може сваки сам да расуди, који познаје наше стање.

Да ово овде напоменем побудила су ме досада од појединих народних посланика управљена питања на министра грађевина, зашто поједини путеви у извесним крајевима наше отаџбине до сад нису начињени.

Могу уверити народне посланике, који су до сада покретали ова питања о путовима, да ћу својски настати да се до сада невачињени путеви у колико је могуће на скоро начине и ако се деси да поједини путеви не буду начињени, то ће на сваки начин лежати узрок у начину грађења пу-

това, а тако исто и у недовољним средствима којима министарство грађ. располаже.

Драг. Ризнић, из говора г. министровог види да се је пажња обраћала на исправку саграђених путова, а тако и да се нови подижу, али вели да се није пажња обраћала на пут од Аранђеловца преко Даросаве, Трбушнице и Колубаре за Ваљево, Шабац и Лозницу, који пут није исправљен, за то пита, зашто се тај пут неоправља.

Минист. грађ. одговара да му за тај пут није познато.

Бр. 307

Министар грађевине одговара на интерпелацију Јефрема Шолуновића односно Ћуприје на реки Скрапежу. Одговор гласи:

Народни посланик Шолуновић пита министра грађевине је ли му познато да је на реци Скрапежу близу Пожеге камена Ћуприја, заоставша још из римски времена, опала, и ако није мисли ли се упознати, и какве мере за одржање Ћуприје предузети и ако мисли хоће ли бити скоро.

На ова питања имам одговорити поштованом посланику ово:

Упознао сам се са предметом о коме се питам. У овој години начињен је пројект и предрачуи за исправку вонросне Ћуприје. Њена оправка по предрачуну коштаће до 42.000 гр. чар., по ова оправка није се могла у овој години извршити зато што буџетом одређена сума новаца на исправке државних грађевина није довољна била не само за ову, но и за многе исправке, исто тако важни грађевина.

Идуће године наредити се да се ова оправка на сваки начин изврши; што поштовани посланик

наводи да је нешто пара од народа окр. ужичког покупљено за исправку вонросне Ћуприје, то ми није познато нити се из акта министарства грађевине може сазнати да је о томе како наређење следовало.

Јефрем Шолуновић каже да ће та Ћуприја с концем месеца пронасти и после неће имати шта оправљати, по изнова правити.

Министар грађевине вели да би било новаца та би се Ћуприја још овог лета оправила, а кад би министар из буџета на ову цел утрошио новаца, онда би га вели питала скупштина, зашто је прекорачио буџет и трошио на оно што није одобрено.

Јефрем Шолуновић вели ако нема новаца у мин. грађевине а оно сигурно има у начелству ужичком.

Аксентије Ковачевић говори да по закону о сувоземним друмовима један грађанин сме у години дана само 15 дана на друмовима да ради и по томе ни г. министар несме га више натерати и због тога неможе се ни достигнути свуда да се путеви и Ћуприје оправе.

Министар грађевине вели да је сваки дљи говор излишан, пошто ће се о овој ствари предлог од стране владе може бити још овогод. скупштини поднети.

Бр. 308.

Минист. грађевине одговара на интерпелацију Драг. Ризнића и Новице Недића, односно грађења пута од Кутлова до Аранђеловца и зидања Ћуприје на истом путу одговор гласи:

Народни посланици, Драгутин Ризнић и Новица Недић траже од министра грађев. да им одговори:

1. Да ли се пут од Кутлова преко Страгара до Арапџеловца сматра за државни, окружни или срески.

2. Ако је срески ко га је назвао среским и по коме закону, те је толики прирез за грађење поменутог пута и на њему налазећа се Ћуприја на народ среза јасеничког ударен, поред снаге коју је народ око грађења овог пута утрошио.

На ова питања част ми је одговорити поштованим посланицима, да је пут о коме је реч по тачки 10. § 5. закона о сувоземним јавним друмовима срез, пут, јер у овој тачки важе се да је пут од Крагујевца до Страгара срески; па по томе да се и од Арапџеловца као срески сматрати има, као до вароши у којој је среска канцеларија и минерална вода, он се овако сматрати има по 12. тач. истог § која важе: „И сви остали друмови, који по горњем опредељењу (3. тачка, § 2.) у овај ред спадају.“ А у 3. тачки § 2. стоји, да су срески друмови они, који кроз поједине срезове пролазе, те се са главним друмовима, било воденим или сувоземним или каквом свезом и т. д. везују, или који кроз две или више обштина пролазећа, главне друмове или вароши са каквим главним манастиром, минералном водом, или каквим јавним заведењем, скончавају. Према томе дакле овај је пут срески, и као такав, имао се градити народом дотичног среза.

Што је пак овај пут на неким местима, гди је народу тешко било да га начини, извршен средством предузимача за новац, који је од народа прирезом покупиен, па то је народ по уверењу начал.

драговољно пристао, јер је нашао да ће за њега пробитачније бити ако грађење друма на тешким местима плати, него ако би га сам извршио.

Драг. Ризвић признаје да је народ пристао да плати, али то је стога чинио, што је такав положај био да је предузимач морао брдо сећи, но у главном пита је ли тај пут срески, кад се онај преко Раче овоме подобан важе да је окружни.

Мин. грађ. упућује говорника на § 5. 3. тач. закона о друмовима и гди се јасно опредељује чији је који пут.

Председник пита и скупштина одговара да је задовољна са одговором министровим.

Бр. 309.

Известилац Гараш. чита извештај фин. одбора да има места интерпелацији Ранка Тајсића односећи се на разрезани данак за Ђурђево полг. ове године.

Скупштина усваја.

Тако исто јавља да је одбора финансијског мишљење да има места интерпелацији Аврама Јовановића и Стевана Поповића о фонду свештеничком. Уроша Клежевића односно издати новаца „Нов-сл. пресн“ и Мијајлу Розену.

Скупштина усваја мишљење одборско.

Бр. 310.

Известилац Гарашанин чита мишење одбора финансијског по предлогу г. министра војеног, да се Таси Ђорђевићу инспекцији овдашњем одобри причек још за 5 година за онај дуг што има плаћати каси министарства војеног у 69.373 гроша чарш. које мишење гласи: да му овај причек од 5 година треба одобрити.

Скупштина усваја мишлење одборско.

Известилац Гарашанин чита извештај одбора о предлогу министра финансије, односно продаје ливаде „Кара-Мустафиног чапра“ по ком је одбор мњења да се одобри предлог владин.

Скупштина усваја мњење одборско.

Известилац Гарашанин чита извештај одбора финансијског о предлогу министра финансије да се накнадни кредит за трошкове народне скупштине од 70.000 гр. порес. одобри, по ком је одбор мишлења да се одобри.

Скупштина усваја мишлење одборско.

Известилац Гарашанин чита извештај одбора финансијског о предлогу министра финансије да се расходује аренда, која је пропала код Аврама Николића у 16.663 гр. и 37 пр. пор. по коме је одбор мњења да се овај предлог неodobри.

Р. Тајсић пита да ли се по актима јасно види ко је зато крив.

Известил. Гарашанин од скупштине се тражи хоће ли се ова сума дозволити да се расходује или не, дакле скупштина се има само у томе оградити, а за даље има главна контрола која ће своју дужност испунити.

Скупштина усваја мњење одборско.

Министар финансије даје реч да ће ова ствар ићи својим путем па ако буде ко крив он ће се и осудити.

Бр. 311.

Известилац Илија Стојановић чита извештај одбора законодавног, да је одбор мишлења да има места интерпелацији Адама Богосављевића што вла-

дика није своју енархију сваке треће године према § 100. зак. о првеним властима обинао. У исто време прочита се одвојено мишлење Дим. Матића члана зак. одбора, које гласи:

„Да у самој ствари о којој је реч, да ли је епископ своју законом прописану дужност вршио, има места интерпелацији, но с тога што се интерпелант послужио непристојним изразом, мишлења сам да се овако написана интерпелација не усвоји.“

Министар просвете говори, да је било места интерпелацији, да се је интерпелант ограничио у самој ствари, али пошто је у интерпелацији употребљен израз вређајући, не само што се тиче личности, но против достојанства епископа, он држи да скупштина не може допустити да таква интерпелација пађе одзива, с којом се подрива црква, па с тога је мишлења да интерпелант другу у бољој форми интерпелацију направи, а овакву каква је не може примити.

Адам Богосављевић вели, да ту нема увреде. Увреда може бити само за онога, који мисли као владика. Како ће вели он имати и желити негов благосов, кад сам владика каже, као што се чује: „један је Адам истеран из раја, а овај треба да се спали.“ Зато опет тражи, зашто је владика погазио закон.

Председник, из речи Адамови, „по мом личном убеђењу и за мене не тражим благосов,“ изводи да Адам губи из вида да он овде не ради као Адам него као народни представник, као законодавно тело које врши законодавну власт и које тело тако исто треба да поштује закон, као што га и остали

поштују. На кад онакво тело омаловажава један стуб опште народне целине, онда заиста као што је г. министар просвете казао: подрива се вера у народу, подрива се редовно стање у земљи.

Министар просвете, усвајајући разлог председника народне скупштине разјасњава, да кад би се решење одборово одобрило, онда се неби могло казати, да је то Адам сам казао, него цела скупштина, зато не може да прими интерпелацију.

Милош Глишић, противан је гласовима оним, да се интерпелација одбац и чуди се да би то и могла скупштина да учини, кад се закон не врши. Што се тиче благосова, то је ствар лична хоће ли ко благосова или неће и о томе нема скупштина шта да решава, али овде је главна ствар „не врши се закон“ и на то треба да се пази, јер у противном случају било би сасвим противно достојанству скупштине.

Министар просвете и по трећи пут устаје и вели, да овде није питање о ствари која се износи, но о форми и да ли се може у таквој форми примити интерпелација, зато ако Адам пристане да наново препише, може ићи својим путем.

Петар Бурчковић као грађанин, свештеник и посланик сматра за дужност да коју реч каже: он вели да владика донста није обишао своју епархију у времену које је законом прописано, али што се каже да народ не жели његов благосов то није истина, народ доказује историјом и животом да је свагда своју свету цркву поштовао, а то исто и данашњи жели.

Димитрије Милојковић потпомаже г. министра просвете, стим, да он из говора Адамовог изводи личну мржњу, против које се нема шта, али пошто се каже да се неће благосова, вели г. Димитрије да с тим интерпелант вређа саму цркву, којој је заступник и пастир владика. За то обраћа скупштину на то, да се он као народни представник од овог израза ограда.

Ранко Тајсић објашњује да је по пословном реду само за предлоге прописано да се у форми праве, а за интерпелацију не, и због тога се одбора ништа није тичало, зато чалази да има места питању, а што се тиче оног изражаја о владика може бити да би он и боље написао кад би знао.

Никола Крупежевић противан је мишљењу неких да се ова интерпелација одбац; вели да је овди доста речи на сиротињу пало, па није било заузимања као за владика, признаје да је и он подписао ту интерпелацију као непрочитао, ал се зато не каје, вели, да никад звање на место неће дати важност човеку, личност једна може да обесвети достојанство самог места као што може и да га подигне, вели даље да он не тражи благосова од онога о ком је овди реч, а не и од владике, говор вије о вери, па и вера је данас ствар убеђења.

Милав Пироћанац представља речи „нетражим благослова“ да су донста неудесне према Србији као хришћанској земљи, он вели да нема земље гди нема вере. Према једном човеку може се и казати нетражим благослова, али према вери то не треба да буде; то скупштина не може да одобри, нити може да успореди безкућнике са вером као што их

г. Крупежевић равна, зато је мишлења да се одбади ова интерпелација.

Дим. Балаици примећаваше против говора Ранка Тајсића који вели да је интерпелација лична ствар једног или више посланика који је подноси, он вели то није лична ствар кад она пред одбор и скупштину долази, и сваки који шта нише треба да се служи пристојним изразима, овде се доста чуло непристојни израза тако као што мало пре рече г. Крупежевић дигла се дрека, зар се таквим речма служи у скупштини? Зато је мишлења да се интерпелација одбади или пренише па онда министру преда.

Радов. Милошевић вели, ако владика није доиста своју епархију обилазио, онда има места питању, и сваки је дужан за своја дела да одговара, али пошто се овде употребила једна непристојна реч према вери нашој, то ће бити смешно, ако она у дебати остане. Вера треба да се одржава и ако се стане вера хулити, онда ми пропадамо, зато је мишлења да се интерпелација одбади или оне непристојне речи избришу.

Јаков Павловић вели ако г. епископ своју дужност у смотрењу обилазења епархије није испунио, тим самим није дато право да се вера багателнише што Адам има лично са епископом, то нека разкриљава како зна. Он овде не говори као Адам но као народни посланик хришћанске Србије, и по томе треба да се уздржава од непристојни израза према вери. Мишлења је да Адам оне непристојне речи избрише као што г. министар просвете одобрава, па онда нека се интерпелација прими.

Адам Богосављевић вели да народ зна за то и кад би му криво било он би се тужио, по то је негова лична ствар, зато је тако и казано.

Аксентије Ковачевић у одбрану законодавног одбора наводи да је одбор зато мишлења био да има места интерпелацији што је пред очима имао саму ствар без да се је обзирао на вређајуће изразе. Одбор није мишлења да се наша црква и вера вређа и с тога се свечано ограђује, зашта и скупштину моли да то учини, како се неби у интелегенцији рађали све сами скептичари и софисте, а у нижој класи све сами бездушници.

Министар просвете представља да је ствар објашњена, и да је питање оће ли се интерпелација упутити министру у овој форми или не и од своје стране изјављује, ако скупштина рени да се интерпелација упути са оним непристојним изразима, онда се он мора поклонити, јер је не може да прими.

Министар финансије: Ствар је овде озбиљна и мора се на њу поглед бацити, ништа не може бити опасније за слободу у опште, а особито за слободе политичне, него злоупотребљивање слободе, дакле ако се жели очувати право и слобода, треба вели да их наметно употребљавамо, вели има један неписани закон, а то је закон, који нам налаже узajмно поштовање и пристојности у свакој нашој радњи; тај је закон старији и важнији од свију писаних закона и он може не вредити само за људе дивље и необразоване, али за образовано и просвећено друштво он треба и мора да вреди. Даље рече г. министар, права своја треба на пристојан начин да

употребљавамо, на начин који нас неће срамотити, на начин који је достојан образованог света, а нарочито народног представништва и најзад рече, неупштајући се у оцелу покренутог питања, да скупштина треба ову интерпелацију да врати интерпелантима, да је, ако оће, у другим пристојним изразима поднесу.

Председник пита и скупштина изјављује да је по овој ствари обавештена.

Адам Богосављевић изјављује да неће своју интерпелацију мењати.

Председник пре него би ставио питање јавља да г. министар неprima интерпелацију због израза који подкована веру.

Јефрем Марковић: Како дирање вере? Овди се вера не дира. Благослов нема никакве везе са вером и дрвном.

Милош Глишић као одборник неограђује се. Благослов несмотратра за веру. Говор није о вери по о лицу, и он први каже не треба му благослова.

Министар председник објашњава да је овди говор о томе оће ли се примити интерпелација као што је или да се измене ове речи и он од његове стране изјављује да би добро било да се те речи избришу.

Ник. Крушежевић као интерпелант пристаје да се реч „благослов“ избрише и то само ради тога да се говор више не води.

Председник ставља на гласање:

Ко неprima у овој форми интерпелацију тај нека устане, а ко prima нека седи.

Већина устаје и тако је решено да се интерпелација одбади. Састанак је закључен у 1 и по сат по подне и заказан за сутра у 9 сати пре подне.

Председник скупштине,
Д. Ђ. Јовановић.

Секретар
Ил. Стојановић.

Подношници:
Војин Радуловић, Сима Секулић, Ђурђе Ђоровић,
Пет. Ђуричиновић, Петар Катић, М. Л. Глишић.

САСТАНАК XXXIII,
25. Новембра 1875. год. Београд.

ПРЕДСЕДАВА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР,

Стеван Д. Поповић.

Од гг. министара присуствовали су: министар просвете, правде и грађевина.

Од посланика који су отсутствовали дошао Благоје Божић.

Бр. 312.

Секр. Ник. Крушежевић прочита протокол 28. састанка.

На исти учини приметбу Рад. Драгојевић, да је био за то, да се секретару Адаму Богосављевићу уважи оставка на секретарство. Протокол се усваја.

Бр. 313.

Секр. Стев. Д. Поповић прочита протокол 29. састанка.

На исти примети Милан Топаловић због свог имена. Протокол се усваја.

Бр. 314.

Секр. Н. Крушежевић прочита интерпелацију Антонија Шумварца и још двојице, на мин. просвете и црквених дела о томе, што владика неготински не обилази сваке треће године своју епархију. —

Минис. прос. и цркв. дела прима ту интерпелацију.

Бр. 315.

Секрет. Ник. Крушежевић чита интерпелацију Адама Богосављевића и још двојице на министра просвете и црквених дела о томе: 1, што је владика неготински 21. Септембра ове године запечатно касу и канцеларију конзисторије неготинске; 2, што је отпуштен са звања члана конзисторијског неки Никодије, пошто је 6 месеци без икаква посла примао плату; 3, што је у владичанском двору сад одређена најмања собица за богослужење, а најбоље собе одредио је владика на уживање неке своје сестре; и 4, што владика неготински набавља сено, вино и др. не на пијаци, већ у манастиру Букову.

Министар просвете прима ту интерпелацију с приметбама, да би се изоставила у тој реч „назови“ сестре.

Бр. 316.

Секр. Н. Крушежевић чита предлог М. Д. Глишића и још 26 посланика о правичној системи порезе, којим се тражи, да највећи порез на једну пореску главу буде по селима до 50, а по варошима до 100 тал., а у Београду до 300 тал.

Упућује се финансијском одбору.

Бр. 317.

Секрет. Н. Крушежевић чита предлог К. Спужића и још 12 посланика о томе: 1, да се војници стајаће војске обучавају сваки у своме округу; 2, да се по свима школама заведу 2 часа дневног војеног обучавања; 3, да редовно учење стајаће и народне војске буде дванут у недељи и још сваког празника; 4, да се за време учења сви издржавају од својих кућа; 5, рок војничке науке да буде једну годину, а сваке године да се цела војска из округа дванут преко лета скупља на једно место, где ће 3 дана у догору провести; 6, за годишње догороване да имају сви војници државно одело, и 6, да сваки Србин који је био у редовној војсци или слушао војну науку може постати официр, ако положи испит.

Упућује се законод. одбору.

Бр. 318.

Секрет. Ник. Крушежевић чита предлог Петра Стевановића и још 7 посланика, да се на помоћ пострададе наше браће, која су из Турске у нашу земљу пребегла, одреди из држав. касе нека сума или пронађе други неки начин помоћи.

Упућује се фин. одбору као хитан.

Бр. 319.

Секр. Стеван Д. Поповић чита предлог Ранка Тајсића и још 22 посланика о томе: да се министар унутрашњих дела у најкраћем року извести, има ли који од г. г. министара, колико и од које године неиспашених партија код појединих начелстава.

После неког објашњења од стране председника да је ово више интерпелација по предлог, упућује се као хитно финан. одбору.

Бр. 320.

Секр. Ст. Д. Поповић чита предлог Дим. Милетића и још 10 посланика, да поште примају бесплатно аманете и од општ. судова.

Упућује се законод. одбору.

Бр. 321.

Секр. Ст. Д. Поповић чита предлог Петра Стевановића и још двојице о томе: да се лиценције о прављењу државних окружних и средњих грађа држе на оном месту где се исте градити имају.

Упућује се законод. одбору.

Бр. 322.

Секр. Ст. Д. Поповић чита предлог Милије Миловановића и још 22 посланика о томе: 1, да се окружна начелства као излишна укину; 2, да власт полицијску врше средњи и општински судови; 3, да се сви несвршени предмети за месец дана сprovedу средњој власти или окружном суду; 4, сва извршна акта да се предаду окружним судовима на чување; 5, општински судови да могу од сад извршивати пресуде по грађанском спору. Окружни казначеји да се присаједине рачуноводству окр. судова.

Упућује се законод. одбору.

Бр. 323.

Министар грађевина одговара на питање Јеврема Шолуповића о друму који се прави поред пута који води од Пожеге преко Ариља у Ивањицу. У одговору наводи, како се услед интерпелације

негдашњег ариљског посланика Жив. Милошевића наредило, да се нови друм начини пошто се од разних инжењера и комисија испитало, да је ново трасирана линија боља од старог пута.

Г. министар напомиње, да се путеви праве за народ и да се при том вази: да пут буде што краћи; да се што лакше начини; да је добро начињен и да при просецању друма не буде велика штета појединцима. То је овде све испуњено.

Јеврем Шолуповић не задовољава се са одговором, јер је стари друм добар и у њега се стиче ужички друм, који се изнова трасира да обиђе узбрдицу. Одговором г. минис. није обухваћена цела интерпелација.

Министар грађев. напомиње, како су пре две, три године тражили поједини посланици бољи и удобнији пут и како је услед тога одређена комисија наша садањи пут за бољи. Министар је одобрио, као што је и требало, оно што је комисија наша.

Јеврем Шолуповић наводи, да чиновници који су одређивали нови пут, нису марили за штету појединих људи. Зато би требало да месна лица као комисија одређују, куда ће пут ићи.

Мин. грађевина примећује, да су у комисију одређена лица од полицијне власти, мештана и једног инжењера, као људи интересованих и као познавалаца.

Јеврем Шолуповић мисли, да такве комисије треба народ да бира, јер се то њега самог највише тиче и он познаје своју околину најбоље.

Илија Јокановић налази, да је данашњи пут најбољи и да то свако признаје. Зато и нека остане.

Штета ће се појединцима по закону платити. Само интересовани људи могу тражити, да пут иде уз оно брдо, као што тражи г. Шолуповић.

Јеврем Шолуповић одговара Јокановићу, да он не тражи да се иде уз брдо, већ да се иде старим друмом до преко Ћурије на Бетиње, па испод Горобила на воденицу, где је трасиран нов ужички пут. Штета појединцима не износи, као што вели г. министар, на 390 дук. ц. већ на 2.000 дуката песарских. Што он тражи, то је сасвим у интересу народа, јер се неби морале градити три нове Ћурије.

Пошто скупштина изјави, да је довољно обавештена о овој ствари, она прелази на дневни ред.

Бр. 324.

Секр. Илија Стојановић, известилац законодав. одбора чита одборско мишљење о предлогу Б. Ђоровића и Јев. Шолуповића (да се крађа стоке подведе под опасну крађу), да се преко тога предлога пређе на дневни ред.

Б. Ђоровић одвојио је мњење и тражи за то казну од 1—8 год. затвора.

Јеврем Шолуповић налази, да се може поштри казна за крађу стоке из поља, почем је јасно, да крађа није никаква дужност. Ко краде, он то чини по својој вољи и спреми, а кад украде стоку, он упропашћава човека грдно. Та треба и лопов добро да осети. Сељаци немогу држати стоку своју под законом; стока им је сва у пољу. Зато је потребна већа гаранција, но што је сад имамо по закону.

П. Бурничковић напомиње, да народ преко својих посланика жели, да се стане на пут опасним

људима, као крадљивцима. То је поручио народ сваком овом посланику. Нашим законом означена је као опасна крађа онда, кад неко обије катанак и украде ћурку или 2—3 ове пасуља, а не онда кад неко отера из поља човеку вола, који га храни. Сељак живи својим воловима и зарађујући на њима он порез плаћа. Куда ћете опасније крађе, но кад се човеку узме хранитељ из куће?! Треба дакле овакве крађе подвести под најопасније крађе. Ако то баш не иде, а оно нека се поштри. Лопову је лакше украсти из поља, тим пре, што се сада и мање казни. Народу пак све је — што има — у пољу. Дакле, нека се ускоји одвојено мњење Ђоровићево. (Чује се: врло добро!)

Рад. Милошевић напомиње, да је и он поднео предлог у истом смислу, који је још у законодав. одбору. За то ће сад о овоме говорити. Данас је, вели, дошло време, да је сељаку теже сачувати по стећи. За варошане је некако друкчије. Научњаци могу гледати на ово што се тражи друкчије по људи из народа; они могу крађу волова из поља бележити као просту крађу, а као опасну крађу оно, кад се обије немачка или француска брава; во народ сеоски то друкчије посматра, за лопова је може бити опасније кад обија браве, но кад из чајира отера човеку вола, коња или друго шта, но куд ће горе опасности, но кад покрадени остане без два вола, који су му били све?! Треба стварати законе према потреби народа. Ови случајеви нису предвиђени у закону; но зато што то не долази у устав већ у други закон, то се може изменити. Зато нека се ова ствар врати у одбор, који

ће узети и предлог његов — предговорников — у претрес и позвати још неколико скупштинара, како би се све што озбиљније испитало. Већем делу посланика народ је поручио, да се имање свију грађана што боље осигура од допова. Ако се само то достигне народ ће бити задовољан. (Чује се: Тако је).

М. Ломић говори као и Рад. Милошевић и чуди се, како се може бележити као проста крађа кад се сељаку украду волови, од којих он живи. Сељак не може да држи стоку под кључем. Управо треба да је опасна крађа, кад год се украде више од 10 гр. вредности.

Ж. Чолић слаже се са Шолуповићем, да се предлог врати одбору.

Дим. Матић напомиње, да је законод. одбор имао на уму, да је тешко сељаку, кад му се стови украде, стока, која је његова снага. У два маха се ова ствар претресала. Законодавац је ставио крађу стоке као у неку средину између простих и опасних крађа, баш из призрења која се овди износе. — § 222 казн. закона строже казни крађу стоке од осталих простих крађа, јер је прописана казна од 3 мес. до 5 год. робије. У § 223 казна је до 10 год. робије за опасне крађе, а за 3 и више опасних крађа, или за 2 и више простих и 2 опасне крађе казни се смрћу. Ово су доцета строге казне. Но често крађи стоке неје узрок то, што је законом прописана мала казна, већ то што се допови озбиљно не вађају и што се — и кад се ухвате — пуштају. Из историје законодавства зна се, да су и по другим државама хтели, да тешким ка-

знама, па и самом смрћу, сирече крађе; па се увидело, да то неје помогло. — Не би требало дакле ову ствар врати одбору, већ ваља препоручити власти, да се закон врши строго, да се допови бржљиво и брзо хватају и кад се осуде да сву казну издржавају.

Б. Ђоровић наводи, да сељаку толико исто вреде два вола, колико један брат, синовац или за другар од 25 година, и да по томе украсти сељаку волове значи толико колико и убити му вредна за другара. Волови су хранитељи сељаку. За то нека се ствар врати одбору.

М. Марковић говори у истом смислу као и Ђоровић, додајући, да се крадљивац волова суди пред поротним судом, а да не буде као до сада.

Јов. Рајичић напомиње, да то није мала ствар кад се сељаку украду волови од 40—50 дук. пес. јер без волова сељак не може да живи, почем не може ни поорати, ни посејати, ни пожњети, па ни порез платити. Чуди се, кад се за којекавве прѣ, кад се увраду испод катанца, осуђује допов на толико година робије, а за волове неће му ништа.

Плија Стојановић известилац, изјављује, да пристаје од своје стране, да се ствар врати одбору. (Чује се: Врло добро!)

После још неколико речи г. председника скупштине и Јевр. Шолуповића скупштина одлучи: да се овај предлог поврати одбору с тим, да се имају поштрирати казне за крађу стоке.

Бр. 325.

Известилац Плија Стојановић, чита извештај законод. одбора о предлогу Дим. Матића да оп-

штине у својим буџетима одређују према могућности по неку суму новаца на набавку књига за књижнице осн. школа, и одборско мњење, да предлогу има места.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 326.

Ил. Стојановић известилац, чита извештај одборски о предлогу П. Ђуричковића о измени § 775. грађ. законика, усљед које измене, удовица оставши и без деце, имала би права на трећи део мужевљевог имања, и одборско мњење: да се овај предлог одбаци.

П. Ђуричковић наводи, како се често дешава, да човек, кад се ожени, нема од имања ништа. Радећи и живећи са женом једно 10—15 година, он се обогати. Доцније умре муж и не остави деце. Имање остаје сродницима или задрузи, не гледећи на то, што је жена толико текла. То је неправдо и грех, да жена служи мужа толико година, па да после ништа нема. Говорник зна случај, где је жена видећи болесна мужа наговарала га, да се одели од задругара, како би она имање наследила. Тог неби било, кад би јој закон давао права на трећи део мужевљевог имања.

Драгутин Ризнић напомиње, да постоји закон о томе и да по томе удовица има права на уживање мужевљевог имања, ако хоће да седи и ради у кући. То је доста, и не би право било оно што предлагач тражи.

Ил. Стојановић: Бојазни предлагачевој, да жена, која је живела и радила с мужем 10—15 година, не оде из куће без икаква дела, нема места, јер

је закон дао право сваком грађанину, да може својим имањем слободно располагати. Муж може дакле у тестаменту оставити својој жени колико нађе за право, ако само хоће.

Скупштина предази на дневни ред преко овог предлога.

Бр. 327.

Ил. Стојановић известилац, чита предлог П. Ђуричковића да се § 361. грађ. поступка замени у том смислу, да суд доставља парничару акта ма где он у Србији живео. Одборско је мњење: да се пређе на дневни ред. Из узрока тог што је о овоме параграфу народна скупштина по предлогу Ил. Стојановића донела своје закључење да се укине и то 6. Октобра ов. год. на састанку XVIII.

Скупштина одлучује да се пређе на дневни ред преко овог предлога.

Бр. 328.

Ил. Стојановић известилац, чита предлог Ад. Богосављевића и још 14-торице о обустави плата и пензија чиновничких за време изванредног стања у Србији, и о пенсиу чиновника и валуђера до 50 г. у народну војску. Одборско је мњење: да се пређе на дневни ред.

Адам Богосављевић налази, да је ово најважнији предлог, и напомиње, како је народ увређен тиме, што чиновници нису ишли на границу. Правда и једнакост захтевају, да се и чиновници пенсиу у народну војску. Као што народ не добија ништа за време учена, тако исто не треба ни чиновницима да се плаћа. Нек и они затворе канцеларије, јер кад могу судови да не раде за време ферија, и кад

могу за то време да се затворе канцеларије, онда зајста пре се могу, и то без штете, затворити и за време догорована или чувања границе.

Рад. Милошевић није противан, да чиновници не иду на вечање, али не треба заборављати на то, да они раде по канцеларијама — не свој — већ народни посао. Незгодно би било отерати чиновнике на други рад, а народне послове оставити не извршене.

Мил. Миловановић напомиње, да смо сви законом обвезани, да издржавамо војне дужности; па за што то да не врше и чиновници? Кад цео свет иде на рад, кулук и т. д. онда зашто неки да седе по канцеларијама? Мњење је одборско не умесно. Сви ваља да смо војници.

Милош Глишић подипно је за предлог предлагачев. Не стоји, да су сви чиновници уписани. Пописана је само сиротиња чиновничка. Ако који с већом платом и дође на учење, одмах га зове председник на дужност. За то треба сви без разлике до 50 год. да иду на учење и на границу.

Мил. Кујунџић напомиње, да незна разлог, из ког би се правила разлика између једних и других грађана, као што се донеста чини. Ако изостају државни послови, то исто бива и с народним пословима. И баш то, што нате народни послови, да ће повода опоме који наређује вршење војених дужности, да промисли, да ли је корисно, или штетно, да се извесни дани одређују на вечања или друге војене дужности. Не увиђа, зашто и чиновници не би могли ићи на војене дужности, кад има појава, да се по 6 недеља дају на одмор чиновницима. Види

се дакле, да њихови послови могу за неко време и да стану, и да опет државна машина сасвим не стане. Не може се доводити у питање, да ли у војеној служби треба интелгентније снаге онако исто као и телесне. За то нека се одлучи, да се не прави у овом обзиру никаква разлика између чиновника и осталих грађана; нека се сви попишу, а не да само практиканти и писари представљају чиновнице. (Чује се: Врло добро!)

Јевр. Шолуповић изјављује, да је — што се тиче обустављања плата чиновничких — за одборско мњење, а што се тиче војене службе, ту је за то: да се сви без разлике упишу, јер је сваки Србин дужан да брани своју отачбину, па сви да иду и на екзерцир и на границу и т. д.

Мил. просвете и пр. дела напомиње, да постоји закон о вршењу војене дужности, и по истом пописани су сви чиновници осем министара и саветника. Питање треба да је у томе: да ли се закон врши као што треба. О овоме може дати одговора г. министар војени, кога данас овде нема. За то би требало ову ствар одложити. Кад се закон не врши, онда се треба жалити; а иначе не би га требало мењати. Сви треба да сносе војене дужности, као што је и у другом свету н. пр. у Прусској, где је син јединац у министра финансије погинуо у посљедњем француско-немачком рату.

Илија Стојановић известилац, допушта г. министру просвете, да има поменуто наређење; но зна се и то, да један по један министар пише министру војеном, да им одиусти овог или оног чиновника и

тим се путем многи неправедно испишу. Треба министар војени да објасни, по ком закону то бива.

Мил. Кујунџић напомиње исто што и Стојановић додајући, да у закону нестоји, ко се ослобођава од војсне дужности, већ то чине сами министри.

Акс. Ковачевић: И у уставу и у закону о народној војсци јасно је означено, ко је војник и ко се ослобођава. Што се тако не врши, то је друго питање. Рад тога не мора се закон мењати.

Јевр. Шолуповић напомиње, да постоји наређење неко, да се од секретара на на више не узимају на војену службу.

П. Ђуричковић напомиње, како је и он поднео предлог да се поправи закон о устројству народ. војске, јер и ако стоји нешто у закону, то се не врши. Нек се ова ствар сајузи с његовим предлогом и врати одбору, да се и министар саслуша.

Скупштина одлучује, да се овај предлог врати одбору и да се саслуша и г. мин. војени.

Бр. 329.

Ил. Стојановић известилац, чита предлог Симе Секулића о безплатном издавању крштених писама. Одборско је мишљење, да се пређе на дневни ред, јер о овоме постоје законски прописи.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 330.

Ил. Стојановић чита предлог Јевр. Шолуповића о поступном убаштивавању земаља. Одборско је мњење: да је предлог истина користан, али да превазилази нашу снагу више по што предлагач излаже. За то, да се пређе на дневни ред.

Јевр. Шолуповић примећује, да није свађена његова мисао. Он тражи само, да се одпочне с убаштивавањем, на кад се сврши. Тодшко година има, како је закон прописао баштинске вњиге. Да је се одпочело, било би све до сад готово. Ако то доста кошта, а зар народне парнице и толике таксе не односе силне новце? Даље, зар се не би могли на премеравање земље употребити официри? Срестава има, само нек се једном одпочне, јер без овога не може народ бити.

Мил. Спасић налази, да је уместан предлог г. Шолуповића. Влада је на основу извесног закона предузимала овај посао више пута. Једна је комисија дала о томе своје мишљење и влада се о томе стара. Само убаштивене земље спашће народ од великих парница. То не иде у осталом од једном, већ поступно. Тако о прављењу процена и општине да премере своје, а држава опет своје земље. Тај се посао нигде није свршио за 4—5 већ за 20—30 година.

Мин. правде потврђује што је г. Спасић навео односно рада на убаштивању. Одређена је и комисија и шиљати су људи на страну и као што се тврди од стране стручњака, овај би посао стао преко по милијуна дуката. И за целу ударања пореза треба земља да је премерена у целини и у појединим комадима, на које се дели по правцу својине. Овај се посао поверава прво инжењерима. За тим има да се определи каквоћа земље за рад величине пореза. За овај посао треба дакле доста и времена и новаца. Међутим влада ће продужити започети посао.

Скупштина, према овој изјави владе, одлучи, да се пређе на дневни ред.

Бр. 331.

Илија Стојановић известилац, чита предлог Спужа и др. о продавању кафе и фабрицираног пића по кафанама. Одборско је мњење: да се пређе на дневни ред, почем о томе постоји закон.

Скупштина усваја одборско мњење.

Четврт часа одмор.

После одмора.

Бр. 332.

Мин. правде одговара на интерпелацију Ур. Кнежевића и др. о Марку Пајићу, који је због увреде владоца осуђен на затвор, и послат у Фетислам да тамо затвор издржава. Истина је, да је Пајић осуђен на затвор и послат у Фетислам; по уједино је наређено, да он издржава затвор одвојено од осталих осуђеника. Ово се учинило за то, што у оно доба није било места у Пожаревцу за више осуђеника. Овде нема никакве и ничије кривице, јер је влади остављено, да одређује, где ће се затвор издржавати; даље, није било више места у Пожаревцу, тако је наређено, да осуђени Марко одвојено затвор издржава и најпосле по крив. законик у нема разлике између затвора и заточења што се тиче начина издржавања казне, него је у неку руку заточење лакше од затвора, почем се осуђеници не могу натеривати на рад.

Ур. Кнежевић примећује, да у главном стоји све оно о чему је он питао. Међутим њему је познато, да је у Пожаревцу било места, што може потврдити и ондашњи апсански управитељ. Што се

тиче тога, која је казна лакша, то се види по Марку, који је тако оголео, да му се готово голо тело видело.

Мин. правде: Ако је осуђеном чињена неправда, то је друго. О томе сад не може бити речи.

Ур. Кнежевић наводи, да је у Фетисламу била војна власт, а у Пожаревцу је цивилна; то није једно исто.

Мин. правде објашњава, да Пајић није дат војној власти као војник, него је у Фетисламу војни старешина вршио дужност управитеља. Међу тим су затвореници премештани у Београдски град.

М. Глишић налази, да треба вршити закон онако како се пресуди. С Пајићем изгледа, као кад би се неко осудио, да се убије из пушака, а извршиоци рекли: немамо барута за пушке, већ ћемо га обесити. Затвор не треба да се замењује заточењем.

Мин. правде: Законом није одређено место, у ком ће се казна издржавати. Законом није забрањено, да затвореници издржавају казну у истој згради са заточеницима.

Ур. Кнежевић примећује, да се из акта може видети, да нико није доставио министру, да нема места у пожаревачком апсанском заводу, него је то наредно сам министар без икаква узрока.

Мин. правде примећује, да све што је говорио, говорио је на основу акта. У актима стоји: да се Пајић премешта због тога, што у Пожаревцу нема места за више осуђеника, и наређује се, да одвојено затвор издржава.

Скупштина се задовољава одговором г. министра правде.

Ур. Кнежевић примећује, да нема ништа противу министровог одговора, којим се потврђује оно што је он казао. Он ће даље радити, што буде знао. Састанак је закључен у 12¼ часа.

Председник,

Димитрије Јовановић.

Секретар,

Стеван Д. Поповић.

опуномоћени потписници :

Војин Радуловић, Петар Катић, Ђурђе П. Ђоровић,
Петар Ђуричиковић, М. Д. Глишић, Сима Секулић.

САСТАНАК XXXIV.

26. Новембра 1875. године.

ПРЕДСЕДАВА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

У. Кнежевић.

Седница почета у 9¼ часа пре подне.

Од министара дошли су: Министар финансије, министар правде и министар грађевина.

Није дошао Милосав Вукомановић, који је болестан.

Бр. 333.

Секр. Илија Стојановић чита протокол 30. састанка.

Радован Милошевић примети, да се у његовом говору место речи „имање“ стави „занимање.“

Јеврем Шолуповић такође вели, да се у његовом говору место речи „опозива свој потпис“ стави „неће тврдити мој потпис ту интерпелацију, јер сам друкчије уверен.“

Ове су приметбе усвојене, а тако и протокол,

Бр. 334.

Секр. П. Кружежевић чита указ Књажев, којим се овлашћује министар унутрашњих дела, да поднесе предлог о изменама и допунама закона о печатњи.

Упућен одбору законодавном као хитан.

Бр. 335.

Секр. Никола Кружежевић чита интерпелацију Тривуна Милојевића, којом пита министра финансије, да ли је влада од 22. Октобра 1874. године штетила државну касу несразмерним аванзовањем и несразмерним пензионовањем чиновника, да ли постоји предлог владе те да се из кредита одобреног буџетом на вапредне потребе одобри сума од 5—600.000 гр. пор. итд.

Министар финансије одговара да прима интерпелацију и да ће одговорити у своје време.

Скупштина усваја.

Бр. 336.

Секр. Н. Кружежевић чита интерпелацију Тривуна Милојевића на министра унутрашњих дела, којом пита, да ли је одређено законом кад се имају сазивати среске скупштине и за које послове, или то зависи од воље среског старешине, и да ли је министар Стефановић паредно да се његов распис саопштава среством таквих скупштина.

Упућује се одбору за молбе и жалбе.

Бр. 337.

Секр. Стеван Д. Поповић чита интерпелацију Тривуна Милојевића, којом пита министра унутрашњих дела, одгуд је уведен обичај у срезу посав-

ском под капетаном г. Симом Милутиновићем, те на среским скупштинама на врат целог среза траже: сви кметови, сви чиновници, сви помоћници, одборници, попови, па и сами општински писари?

Упућено одбору финансијском.

Бр. 338.

Секр. Стеван Д. Поповић чита интерпелацију Илије Јокановића и Новака Милошевића, којом питају министра грађевина, што се не обрати већа пажња на округ ужички, већ и данас нема предрачуна за ужичку школу, које је план одобрен још 2. Августа 1872. год. а тако исто још није почето пресецање Забучја и ако су срезови ариљски и златиборски дали за то прирез.

Упућује се одбору финансијском.

Бр. 339.

Секр. Стеван Д. Поповић чита предлог Јеврема Шолуновића, којим предлаже, да се у закону о потесима учине измене и допуне у §§ 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8 и 9.

Упућује се одбору финансијском.

Бр. 340.

Секр. Стеван Д. Поповић чита предлог Јевр. Шолуновића, којим предлаже, да се учини додатак к' § 26. шумске уредбе у томе смислу, да свака општина буде дужна сваке године подићи по 25 дана орања младе шуме и то најпре по голим и каменитим брдима.

Упућује се финансијском одбору.

Бр. 341.

Секр. Стеван Д. Поповић чита предлог Шолуновића и осталих, о правичнијем разрезивању по-

резе према коме предлогу пореска глава из округа ужичког плаћала би годишње по 5 талира; из округа крушевачког, подринског, чачанског, рудничког и александарског по 5 и по талира; смедеревског, јагодинског, књажевачког, крагујевачког, проречког и њупријског по 6 талира.

Многи вичу да се одбади предлог. Преседник тражи да се пређе на дневни ред. — Шолуновић тражи да се гласа.

Председник за тим ставља питање: „ко је за то да се упути одбору нек седи, а ко против нек устане.“

Већина устаје и за то је предлог одбачен.

Бр. 342.

Секр. Стеван Д. Поповић чита предлог Петра Стевановића, којим тражи, да се узакони, да се из општинске касе или прирезом плаћа данак за оне, који немају нигде ништа или су отумарили где, а и имања вису оставили.

Јев. Шолуновић тражи да се одбади.

Стеван Д. Поповић је такође за то, да се одбади, јер нема случаја да је кмет за кога плаћао из свог цепа или из касе.

Петар Стевановић брани свој предлог као уместан и тражи да се упути одбору, јер неправо је да кмет плаћа за онога који је у дану, а нема одкуд да плати.

Милован Спасић је за то, да се одбади предлог, пошто је та ствар решена законом.

Председник разложи, да су се појавила два мишљења. Једни су да се одбади, други да се упути одбору, за то пита за шта је вољна скупштина. —

Вичу одбору, и тако је предлог упућен одбору финансијском.

Бр. 343.

Секр. Н. Крупежевић чита предлог Раденка Драгојевића и осталих о томе: да оштете учињене крађом и хотимичном паљевином, плаћа општина, у којој се то догодило и то две трећине, а једну трећину сам оштећени и то у случајима кад се не нађе кривац. Нађе ли се, он ће платити. Да ли је било крађе, паљевине и оштете опредељаваше одбор општински.

Упућује се одбору законодавном као хитан.

Бр. 344.

Милија Миловановић чита сам предлог свој и осталих о томе: „да се по целој земљи попишу имања свију, колико има ко давати, а колико примати. — Кад се изнађе целокупна цифра дуга, да држава толико направи банки, — артија, — на с њима да исплати све дугове, на шта интерес неће вући, већ ће дужници отплаћивати дуг за 20 година. Кад се то уради, одмах да се укину кредити. —

Министар финансије каже, да је предлог важан. Има можда по нешто, што је предлагач погодно, а има што није. Свакојакo важна је ствар, нека се упути одбору тим пре, што влада спрема предлог о осигурању имовине селачког сталежа. Нека дакле одбор том приликом размисли и о овом предлогу.

И тако је предлог упућен одбору законод. и финансијском.

Бр. 345.

Министар грађевина одговара на интерпелацију Раденка Драгојевића, којом је питао из каквих је разлога наређено, да народ среза звиждског оправља поштански пут од Маркове крчме до Грабова у планини мајданпечкој, кад то место припада крајинском округу.

Још у 1873. год. вели министар посланик за срез поречко-речки, Мијанло Јеремић, тражио је, да народ истог среза не справља све путове, који кроз његов срез пролазе, јер је тај срез врло мален по броју људства, простором је велики, а путова има доста. Са тога исти посланик предлагао је, да путове, што пролазе преко правитељствене земље Мајданпечка оправља и одржава срез звиждски и омољски, јер су ту на граници. Ондашњи министар грађевина уважио је те разлоге и обећао да учини олакшице срезу поречко-речком.

У исто време посланик Јеремић поднео је и молбу министру грађевина у томе истоме смислу. Но како по § 7, 8 и 15, зак. о сувоземним јавним друмовима, зато није био надлежан министар грађевина, већ министар унутрашњих дела, он се је под 21. Марта исте године обратио министру унутрашњих дела. На ово министар је одговорио министру грађевина, да је према извешћу началства пожаревачког и крајинског наредио: да народ среза звиждског оправља један део пута и то, од Маркове крчме до грабовачке реке, а одатле народ среза поречко-речког да продужи к Д. Милановцу. Тако је дакле остало и на том основу и разлогу

употребљен је народ среза звиждског и морало се је, јер су планине велике, а путеви никакви.

Раденко Драгојевић пита, по коме се је закону могло наредити, да срез једног округа ради путове у другом округу. — Што је Јеремић предлагао могу и ја.

Минист. грађевина остаје при одговору и вели, морало се је тако радити, јер је срез поречко-речки мален људством, велики простором а оптерећен многим путовима.

Раденко Драгојевић задржава право да пита о томе мин. ун. дела.

Лазар Владисављевић противно Раденку говори: Земљиште мајданпечко по знању је у округу крајинском. Оно је добро државно и као таково оценљено је давно од среза поречко-речког, па опет тај срез 20 година сноси сам терете те.

Што Раденко тражи да пут од Маркове крчме до Грабове оправља срез крајински округа крајинског, то неможе да буде, јер атар се зове крајински, а у ствари ни округ ни срез немају тамо своје имовине, већ је све државно. С тога тражим да се пожаревачком округу дода још више и то од Корита.

Раденко Драгојевић одговара, ако је државна земља, онда терет нека сноси и округ крајински и пожаревачки, а не тек само поједини срезови.

И тако је ова ствар свршена. Раденко се није задовољно.

Бр 346.

Председник чита једну интерпелацију Николе Милосављевића, Косте Пејића и Ђоке Главонића,

који питају председништво: зашто се предлози и интерпелације не износе редом како су примљене по да то зависи од воље председникова.

Председник одговара. Да су ме интерпеланти питали лично, ја би их обавестио. До мене нема кривице, нити зависи од мене. — Све што ми се преда одмах износим на ред. Одмах се прочита и предаје одбору. Задржава се обично само интерпелација кад нема дотичног министра, или се по кад кад изнесе који предлог пре, или што је веће важности или што влада захтева. До мене није, нити има каквог предлога или интерпелације да сам задржао. Све је прочитано и дато одборима. Сад од њих зависи, што ми они предаду ја одмах износим на дневни ред.

П. Јовановић као председник одбора финансијског одговара у име одбора, да у томе одбору има решена само једна интерпелација и то с тога што није ту интерпелант г. Александер Николајевић. Остало је све решено и интерпеланти боље би радили да су се лично обратили председницима одбора, па да се увере где су им интерпелације и шта је рађено са њима, а не да се са таким питањима бави цела скупштина.

Ник. Милосављевић вели, да зна за интерпелације, које су отишле одбору, па се ништа не ради. С тога и пита.

Драгутин Ризнић примећује, да сваки интерпелант треба да каже поименце предмет за који се пита, а не овако да се тумара.

Д. Матић у име одбора законодавног вели, да је у том одбору све решено и да у њему нема ни једне интерпелације до 2—3 предлога стара.

Н. Милосављевић вели, скупштини је познато да сам дао интерпелацију на г. министра војеног што је канетан Глиша Протић дао пушеу Турчину те је гађао у нишап. — То је интерпелација дата одбору и одбор је наредно да министар одговори, по ништа.

М. Миловановић вели, да је ту интерпелацију узео министар да одговори.

Тако се је прешло на дневни ред.

Даје се четврт часа одмора.

Бр. 347.

Председник јавља, да је на реду сад предлог закона о изменама и допунама у крив. поступку, који је усвојен у начелу. Но пре него што се почне претресати предлог, министар правде има да да изјаву једну.

Министар правде говори: Пре претреса казаћу неколико речи у цели обавештења.

Познато је свима, да је законодавни одбор при претресу овог предлога изјавио, да се њим ништа не помаже ако се не учине и друге измене у кривичном поступку, и ако се не заведе независност судска. Према томе, влада желећи да се ујамчи наше казнено правосуђе, да се осигура свачија личност на основу устава, позвала је државни савет да изради пројект закона о изменама и допунама у дотичним прописима кривичног поступка, нарочито што се тиче доказа у опште, а посебице саставних

доказа. Поред тога позван је савет да изради пројект о независности судској и да учини оне измене у кривич. поступку, које своје у вези са овим предлогом. —

Сад, кад то знате, потребно је да известим скупштину и о владиноме гледишту односно тих реформи.

То гледиште владино односи се на сам начин поступања, који је усвојен у нашем кривичном поступку а нигди не постоји. У свима напредним државама има три врсте органа, који раде у кривичним парницама, ти су: Државни тужилац (општећени), браниоц и суд. Сваки орган има свој рад, своју задаћу. Установа државног тужиоца код нас је сасвим непотпуна. Као што вам је познато у извиђању кривица постоје три ступња радње: једна је у прелатном полицијском извиђању, друга у судском дослеђењу и трећа на коначном претресу.

Прву радњу врши полицијска власт на своју руку без контроле, без удела државног тужиоца. Полицијска власт јавља се и као извидна и као тужећа. Друга је радња судско дослеђење. Ту радњу врши истражни судија и он попуњава полицијску радњу. Он се јавља као истражна власт а и као државни тужилац у толико, у колико подноси суду тужбу и спрема ствар за претрес.

Што се тиче самога претреса по § 198. крив. поступ. није дужан суд да претреса целокупно дело. Он се може ограничити на полицијски извештај и на судско дослеђење и питати дотично лице, остаје ли при томе. Тиме се промашава начело усмено-сти и равности.

Према овоме, установа државног тужиоца није код нас изведена како треба.

До истине се долази свестраном вештом и темељитом истрагом у првим тренутцима. Ако се у први мах не уђе у траг истини, доцније је тешко, и отуда судови ослобођавају поједине, и то за то, што ствар у почетку није извиђена како треба, што није предходно ислеђење као што ваља, то ће трајати све дотле, докле год полиц. власти буду радиле на своју руку, без икакве правничке спреме.

За то је и позван савет, да размисли о установи држав. тужиоца. Како је према нашем стању финансијском тешко основати ову установу, јер треба доста жртви, то је напоменуто савету да размисли, да ли би ту дужност могли вршити ваљани судски писари, који су свршили правне науке, којима би се наравно дао неки додатак.

Друго је питање, да ли да остану доказна правила у нашем поступку, т. ј. да ли да се судија веже тим правилима, по којима ће изнаћи је ли дело доказано или не, или ће се оставити без правила икаквих. У том се баш разликује наш поступак од осталих напредних држава, јер је везао судију правилима. Наука и напредно законодавство противно је томе да се судија везује правилима. По њима судија по целокупном извиђају ствари има да каже има ли кривица или не.

Кад би дакле, укинули ова правила, онда се дотичемо поротног суђења и једне средњовековне установе, која је заостала у нашем казненом праву а та је *ослобођење из недостатка доказа*. Ово ослобођавање из недостатка доказа стоји у вези са тим

доказним правилима. Установа та осуђена је у напредним земљама. Питање може бити, да ли је ко крив или не. Трећега средњег нема. То треба збрисати. И о томе дакле позван је савет да размисли.

Треће је питање о независности судској. То је врло важна гаранција за осигурање правног стања у земљи. Судија треба да је само орган закона. Он се не сме обзирати ни на шта до на закон и праву. И у томе дакле погледу, позван је савет да изради пројект о потпуној независности судској односно постављања, унапређивања, премештања, плате, пензије и т. д. по у томе назиће се да се независност та не изметне у судску самовољу, већ ће се гледати да сваки одговара за своја дела.

Најпосле напомињем, да би се према измени, која се предлаже код § 13. крив. поступка, требало постарати о притворима сигурним и уљудним, о чему би требало донети нарочити закон, па да се подигну на терет округа.

Председник јавља, да има један предлог, који су поднели њих преко 12, па би требало пре прочитати, док се није одлучео претрес.

Секретар Стеван Д. Поповић чита предлог г. Уроша Клежјевића и осталих, који предлажу да се пројект о изменама и допунама у крив. поступку врати натраг одбору с тога, што није потпуно, што је остало много празнина, и што се о томе треба побоље размислити, јер је важна ствар.

Министар правде одговара у име владе, да није противан томе предлогу тим пре, што и предлагачи сами кажу, да је пројект усвојен у начеду и од тога се не одступа.

Скупштина усвоји да се предлог врати одбору, па тамо ко шта од посланика имадне нек приметити, како би закон био потпунији, и како би се избегла многа и сувишна дебата.

Бр. 348.

Секретар Ил. Стојановић чита жалбу 32 ђака земљоделске школе, који представљају, да њихова школа не одговара свом позиву нити може произвести ваљаног пољопривредника. За то је треба реформисати. Далје наводе, да су им предавачи људи, који немају ни теориског ни практичког знања. И најпосле, жале се на сурово понашање својих наставника, па изјављују да се нећеду враћати у школу, док се не поправи то стање.

За тим се прочита одборско мњење, које одбацује жалбу, јер ако се узме као предлог, такав могу подносити само посланици, узме ли се као жалба, нема решења министарског.

Панто Јовановић слаже се са одборским мњењем и вели: Зло би било кад би се оставило ђацима да они прописују влади и наставницима, шта да раде.

Они су се могли жалити на дозвољен и пристојан начин, а не овако. С тога жалбу не треба ни претресати. Ако би се упустили у разговор, каква треба да је школа, имао би много да говорим. Али то треба оставити кад влада поднесе предлог. Све су школе за поправку па и земљоделска; али није мудро ни корисно рушити, већ треба поправљати.

Раице Тајсић вели: Земљоделску школу или треба преустројити или затворити. Ја не могу бити

толико назадан да се затвори најпотребнија школа, али остане ли овако, мора се затворити. Мајстор, који калфама и шегртима не предаје ништа практички, не значи ништа. То ти вреди и код предавача. Ако не уме он да коси, копа, жње, оре и т. д. не вреди ништа. Ја знам случај где је један ђак из Топчидерске земљод. школе насадио раоник на онако, да га није умео дотерати, док му није сељак показао. То ти исто вреди и за ђаке земљоделске школе. Они не знаду ни орати, ни копати, већ само преводе са француски.

Милан Пироћанац говори: Ова је ствар врло важна. Видимо гди се ђаци жале на професоре, где критикују њихо знање и њихово понашање. Тај је поступак огромног значаја. Истина је, да закони и установе ујемчавају садашњост народу, али настава младежи служи за залог будућности. Што се посеје, то нице. Ко ветар сеје, олују жње. Ако хоћете да знате какав ће бити човек, пазите шта ради, шта учи, па шта се навикава у школи. Пазите дал се развијају у њему зле или добре стране. По томе мери се и будућност народа.

Са тога баш ово питање треба претресати са највећом пажњом. Србија је, као што знамо, учинила сразмерно доста жртава за наставу народа. Неповољни појави, који изкршавају у потоње време, порађају основну сумњу, да ће жртве остати без заслужене накнаде.

Ти жалосни појави изкршавају баш у оним заводима, који стоје под строжијим надзором државе и где се младеж учи о трошку државном.

У сим заводима продире дух нереда, дух растројства, које неки људи сеју са отвореним шакама по народу. То су људи, којима није права вера, што не проповеда њихову веру. То су људи, којима су криви Неманићи, што не устројише Српску државу онако, како проповедају нови друштвени апостоли, који се ругају савременој науци, што не усваја њихове мисли. Народи зрелији од нас и у искуству, и у државничком знању, бране се од овакових растројничких друштвених теорија. По несрећи те мисли лако пријављују за наш народ, јер као млад олако прима блесак једнакости на ма и лажне. —

Ови нови апостоли старе осуђене друштвене вере кад не нађоше одзива код свесног света, навалили су на младеж по школама и успели су толико, да ђаци већ пишу по јавним листовима противу наставника, противу наставе, па још у листовима, који објављују рат свему, што служи за основу данашњег друштва, који објављују рат држави, а шта је Србија без државе, ништа друго, до првобитно дивље друштвено стање, у коме влада сила и неправда.

Остане ли ово стање и даље, боље је затворити школу мртвим коцем, него да нам стварају умну недоношчад (Чује се са свију страна: Врло добро).

По и опет зло је оставити без лека.

Младеж је свуда младеж. За њу пријави олако све, што је премазано каквом узвишеном мисли за човечанство и слободу. Имајмо дакле то на уму, на немојмо претерати у осуди, где су можда други више криви. Овде није питање о слободи, нити о

тиранији, нити о бирократским, или небирократским владама. Овде је питање само: може ли остати школа без реда, без ауторитета? Нереди у учитељској школи, у богословији и земљеделској школи очито показују, да је тамо нестало реда, да је изчезло поштовање према наставницима и настави, да је изгубљена воља за користан рад. Треба тежити да у држави влада слобода, али се у школи мора одржавати ауторитет. За пример узмемо једну породицу. Шта би било од ње, кад би домаћин у сваком послу морао већати с чељадма? Таква би се породица растурила. Дакле у држави тражимо слободу, а у школи и породици одржавајмо ауторитет и дисциплину.

Према свему томе ја би се сложио са мњењем одборским, али налазим да би требало скупштина да изрази још и своје сажаљење за такве појаве. Даље не треба ништа радити пошто је и влада изазвана тим појавима предузела мере за поправку. У осталом влади треба оставити одрешене руке да употреби сва средства те да поврате ред у школама. (Чује се са свију страна: Врло добро).

Драгут. Ризнић вели: Нећу да говорим о томе дал је установа земљеделске школе савршена или не. Треба говорити о ствари. Одбор се је морао држати пословника. Предлоге могу подносити само посланици. Дакле изјава ђака није предлог. Као жалба опет не може се узети, јер није била пред надлежним министром. Зато треба прећи на дневни ред.

Рад. Милошевић помаже Ризнића, и вели изјава ђака нити се може усвојити као предлог ни

као жалба. У осталом вели, „ниде квочку нигда није водило“, па ни ђаци немогу одређивати шта да им се предаје и како.

Акс. Ковачевић помаже Пироћанца па вели: Кад се није прешло на дневни ред, онда сам противан ономе, што г. Ризнић хоће да се пређе просто преко ове ствари. Треба доказати јавноме мњењу, да скупштина не подржава онакве призоре, какве видимо код ђака. Код њих чујемо да је један ђак позивао професора да му закуца испали клипац у штиклу, бранећи се у томе науком Христовом.

Зар то да трнимо и пропуштамо? Треба знати: да иза детињства долази дечаство, младост, зрелост и старост. Баци хоћеду да се младост сравни са старошћу. То би било, кад би један човек био као други; кад би сви били једних својства и мисли, једног знања и организма. Продужао се дакле ови призори, што рече г. Пироћанац, забива ће се код нас исти догађаји, који и у осталом свету, које несмем спомињати.

Никола Кружежевић одговара: Није ово прва прилика те да се сумња у истинитост навода ђачких. Они су се жалили још од пре године, писато је по пописима и т. д. Зато држим, да није до њих кривица (жагор настаје и таква вика да му не даду говорити. Вичу нећемо да слушамо).

П. Ђуричковић тражи да се Кружежевићу допусте говорити (не дају му).

Јевр. Марковић виче: Да се сваки саслуша, иначе, вели, идемо из скупштине.

Председник позива скупштину да саслуша говор Кружежевића, кад му је дата реч.

Ник. Кружежевић говори: Хоћу да кажем нешто о овој ствари (опет га прекидају). Мене није опчарао говор г. Пироћанца. Ја се крстим од његових начела и рукама и ногама. Нико не бега од добра, па ни ђаци.

Стев. Поповић свештеник одговара: Није лепо, кад је један свештеник секретар и посланик па вели, да се крсти ногама. (Вичу: Доста је говорено).

Адам Богосављевић вели: Држим да жалба ђачка несадржава предлог, већ је права жалба. Они веле да има земље, коју треба да раде, па је раде робијашни зато, што професори незнаду да раде па не дају ни ђацима. Даље, они се жале, да им је на месец дана пред испит изјављено, да ко имадне у резултату оцену „врло добро“, тај ће имати благодетење, остали не. Са тога су многи истерани. Овакви поступци не доносе благостање. Дакле ја мислим да се ђацима просто ограничава слобода говора и слободнији покрет удружењу њиховом. Према свему шкоду не треба затворити но преустројити.

Милован Спасић изјављује сажаљење, што се овакво што догађа у заводу, који је необходимо нуждан. Наш је народ земљеделан и сточаран, па то треба гајити и у самој школи. Без те школе не може се развити наша земљорадња. Завод је овај отворен тек пре три године. Зато се није могао ни учинити бог зна какав успех. Почетак је тежак.

Што се тиче зашто професори читају и преводе из страних књига нема места.

Ми немамо свору никакову пољопривредну књижевност, него се служимо књижевношћу других народа. Баци место да раде и усавршавају се, кри-

тикују професоре. Нетреба дакле ништа говорити, но изјавити сажалење према таквим појавима.

Јеврем Марковић вели, да нетреба пребацити деци за погрешке. То треба оставити на страну. Питање је само: је ли ово предлог, или жалба, и желили скупштина да говори? Ми можемо говорити што хоћемо приватно, ал овде нетреба проповедати теорије. Ја сматрам просто да је предлог проше незаконитим путем, зато неможемо о њему ни говорити, већ нек се одбади. (Чује се: Доста је говорено).

Мил. Пироћанац одговара Марковићу да скупштина има права да усвоји или одбади одборски закључак, има права да што избрише или дода, па тако и овди скупштина може осудити начин, пут, којим је пошла младеж и гледати, да се такви појави одклоне.

На питање председника, скупштина изјави да је довољно обавештена и тако се усвоји одборско мњење, по коме се прелази на дневни ред.

Састанак је тако закључен у 12 и по сахати у подне. Сутрашњи заказан је у 9 сахати пре подне, на ком ће се решавати о неким предлозима, који су претрешени у одборима: финансијском, законодавном, и за молбе и жалбе.

Подпредседник скупштине
Д. Ђ. Јовановић.

Секретар.

Ур. Кнежевић.

пописници:

М. Л. Глишић, Војин Радуловић, Сима Секулић,
Петар Ђуричиновић, Ђурђе П. Ђоровић, Петар Катић.

САСТАНАК XXXV.
27. Новембра 1875 године.

ПРЕДСЕДАВА:

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР:

Никола Крупежевић.

Присуствовали министри: Председник минист., министар просвете, министар финансије, правде и војни.

Почетак седнице у 10 час. изјутра.

Болесни: Милосав Вукомановић и Вујо Васић.
Дошли су: Михаило Смиљанић и Паја Вуковић.

Бр. 349.

Секрет. Н. Крупежевић чита протокол 31. састанка.

Усваја се.

Бр. 350.

Секрет. Стев. Д. Поповић чита предлог Уроша Кнежевића и остали: да се штаб из Чачка премести у Карановац.

Предс. вели, да је то ствар административна, а не законска, по сад ће казати г. министар шта мисли о њој.

Министар војни говори, да је то ствар чисто војна, административна и да је Чачак као стратегијска тачка изабрат; но жели да зна из којих узрока то предлагачи хоћеју?

У. Кнежевић чита опет предлог.

Министар војни вели, да је то за њега нова ствар, но почем је комисија одређена, да на извесном плану преустројства ради, зато нек се овај

предлог да комисији као материјал; а да се неупућује одбору.

Предс. вели, кад влада пристаје нек јој се да на оцену.

Скупштина усваја.

Бр. 351.

Секр. Стев. Д. Поповић чита предлог Николе Милосављевића и осталих, да се у срезу студеничком окр. чачанског и срезу јошаничком окр. крушевачког установи по једна барутана из узрока, што Турци нападају нашу суву границу.

Минис. војни каже, да је се о томе мислило, но нема се средства, али је наредио једној комисији да поднесе план и извештај о подизању ручних магацина, па вели да му се ово може предати као материјал.

Скупштина усваја.

Бр. 352.

Секр. У. Кнежевић чита предлог свој и другова: да се установи пошта, која ће ићи непосредно од Крагујевца Карановцу.

Скупштина упућује одбору финансијском.

Прелази се на дневни ред.

Бр. 353.

Секр. Ст. Д. Поповић чита интерпелацију Ур. Кнежевића и још 29 посланика, о злоупотребама при војним набавкама.

Мин. војни каже, да о томе незна ништа, по постараће се да прибави дата и да одговори на интерпелацију.

У. Кнежевић рад обавештења вели, да је дане ова ствар испитивана и сва акта по овој ствари налазе се у министарству војном.

Бр. 354.

Мин. прос. вели, да је добио случајно извештај од епископа неготинског и може одговорити на интерпелацију Адама Богосављевића и осталих (чита извештај) као што видите, вели, г. епископ је доста обилазио црноречки, књажевачки и алексиначки округ, а крајински није, што је 1870. године, био владин посланик на скупштини, у даљем говору брани епископа тим, што он — Епископ само крајински није сваке треће године обилазио, а остале јесте, што је човек у годинама и што је бивао слаб, зато му то не треба узимати у погрешку.

Адам Богосављевић, он каже да само од 1870. године није обилазио епархију, а да није ни прве, знаће Стојадин Радовић, коме је он казивао да не може и неће да излази, што му је одређено само 3 дук. дневно дијурне.

Стојадин Радовић потпуно потврђује говор Адамов.

П. Срећковић брани владика и доказује да га је видно болесна у Београду и вели, да му је разлог уместан, што наводи да је био болестан.

Предс. пита, усваја ли скупштина да се пређе на дневни ред?

Скупштина усваја.

А. Богосављевић, како да се пређе на дневни ред, кад човек доказује, да епископ неће да излази у епархију, што му је мала дијурна.

Мин. финансије доказује, да кад скупштина реши да пристаје, не треба више понављати таква питања.

Предс. каже, да је свршена ствар и позива известиоца Гарашапина.

Бр. 355.

Извес. финан. одбора М. Гарашанин чита мишљење одборско, по предлогу Петра Стевановића да се при ђумруцима и карантинима пасоши издају, које гласи: да се овај предлог упути влади на оцену.

П. Стевановић вели, да овај предлог као корпстан скупштина треба да усвоји.

Скупштина усваја одборско мишљење.

Бр. 356.

Известилац финансијског одбора М. Гарашанин чита предлог о вежбању и одеу народне војске од Аврама Јовановића и осталих, и одборско мњење које гласи: да се предлог овај, као уместан упути влади на оцену.

Скупштина усваја.

Бр. 357.

Известилац М. Гарашанин, чита предлог Јеврема Шолуповића и осталих, да и општински судови званично служе се телеграфом бесплатно.

Одборско је мишљење: потреба ова није прека ни општа, мало има општина с телеграфским стацијама и с тога да се пређе на дневни ред.

Јеврем Шолуповић вели да треба предлог усвојити, јер сељаку, кад се украде во, може телеграфирати и лопов уватити, а иначе кмет би тражио сиромашу сељаку рубљу за телеграф. Међутим господа наручују шта да им се спреми за ручак и трговац наручује вола.

Известилац М. Гараш. брани одборско мњење и вели, да ово има сvezу са буџетом, а буџет је већ предап.

Јеврем Шолуповић не верује да ово има сvezу са буџетом. Брани свој предлог и вели, право је дати општинама пошто сељаци највише спосе терете ради телеграфа.

Благоје Божић потпомаже Јевр. Шолуповића, јер вели, кад се хоће бандера да прави, онда се каже дај народ. Хоће равноправност, а не само да се хасне вароши.

Изв. Гараш. доказује да народу није небрани да телеграфише.

Стојадин Радовић потпомаже Благоја Божића и вели, кад народ гради, народ нека се и служи, а не само вароши, јер Пандирало и Грамада неће никад добити поште и телеграфа. — Он је против предлога.

Коста Спужић каже, да одборско мњење није довољно разлозима поткрепљено. То што у свима општинама нема телеграфа није никакав разлог. Тражи да се усвоји предлог.

Известилац Гарашанин каже, да је ово мишљење одборско, он има право да га скупштини објашњава. Одборски разлози могу бити довољни и педовољни, но скупштина може донети снажније разлоге „за“ или „против“. По Спужићевом захтевању дала би се баш оним општинама, које имају телеграф, нека привилегија. Одговарајући Шолуповићу, вели: сељаку који да због украђеног вола рубљу, наплатиће се од лопова, кад се увати.

Пет. Стев. слаже се са Шолуповићем.

Ак. Ковачевић каже, да кад се учини крађа каква у општини, та општина доставља државној власти, а ова одмах на захтевање телеграфише којој треба, а за приватна честитања или због иначе

какве приватности плаћа се. — Он је за одборско мњење.

Илија Стојановић не налази довољног разлога зашто је финансијски одбор овај предлог одбацно, кад у предлогу стоји: за званичан посао каввом надлежатељству. — Посао који врши држава и општина, један је. Пре су општине плаћале и пошти за писма, а сад не, па тек општини кад је шта нужно да јави или да добави, нека се служи са телеграфом, јер то народ плаћа. Он је за предлог.

Ранко Тајсић, кад у свима општинама нема телеграфа, по тек у неким а не може у свима ни да има, онда ради равноправности, да се предлог не усвоји, но да се пређе на дневни ред.

Новак Милошевић каже, да се слаже са Шодуновићем и за предлог је.

К. Служић хоће да одговори Гарашанину.

Предс. каже му да има реч Јокановић.

Илија Јокановић говори за предлог.

Димитрије Катин каже, да би се телеграфом служиле само неке општине. — Он је за одборско мњење.

Рад. Милошевић говори, да кад би се општинама дало да бесплатно телеграфишу, онда би се нагомладили послови у бесконачност, и неби се вршили државни послови. Него за краће треба бесплатно.

Војин Радуловић слаже се са говором Илије Стојановића и пита, чија је општина? Српска. — Чија је Србија? Наша. А чији смо ми? Државни. Он је за предлог.

Јеврем Марковић каже, кад би се општинама то дало, онда би се умножио посао и скупштина би морала одобрити министру већи буџет. Он је за одборско мњење.

М. Глишић каже, да не стоји то, да ће само варошке општине служити телеграфом, него ће и сеоске и зато треба то општинама дати. И ако Ј. Марковић каже, да ће се посао умножити, ипак не треба општине лишавати тог права. Он је да се предлог усвоји.

Јаков Павловић говори, да општине не врше приватне но државне, народне послове и зато је за предлог. Ако се вели посао умножи, народ ће опет имати користи, јер ће се ствари брже отправљати.

Известилац М. Гарашанин одговарајући предговорнику вели, ако се општинама даде да бесплатно телеграфишу, онда треба буџет повисити у онолико, колико је држава рачунала да ће имати прихода од телеграфа, а после имадне мање.

К. Служић одговарајући Гарашанину вели, да ово није никаква привилегија. Привилегија је вели, то: кад ја имам једно исто што и ви имате, па се мени законом даје да ја имам користи од тога, а вама се не да. Општине, које имају телеграф, служиле се, а општине које немају, служиле се такође кад узимају.

П. Ђуричић вели, да се општина и сматра као надлежатељство. Посао се неће умножити. Управо што су општине преко државне власти чиниле, оне ће сад саме, а ми и хоћемо да су општине самосталније. Општине све ни за 50 год. телеграф неће имати, али зар зато да се не ползују ни оне, које имају. Он је за предлог.

Драг. Ризнић вели, да по предлогу Шодуновића биће равноправност, јер ће се служити телеграфом и оне које га имају, а и које га немају.

Само реч „обштине“ да се замени са „обштински судови,“ он је за предлог.

Ђ. Ђоровић каже, да су за предлог само они посланици, који имају телеграфске штапаје. Но кад се не могу служити и оне обштине, које немају телеграф. Он је противан предлогу.

Ђ. Милетић, кад смо дали обштинама да се са поштом у званичним пословима безплатно служе, онда им треба дати и телеграф. — Посао се неће умножити, јер ће се само званични послови отпирљати. Он је за предлог.

И. Срећковић каже, да по овоме могло би се захтевати да се и делижанцем бадава ко вози. Он је за одборско мњење, а против предлога из разлога одборових.

Министар финансије говори, да не треба о некој ствари судити са тог завидљивог гледишта, кад ја немам неке немаш ни ти, него треба гледати, је ли ствар од општег интереса. Невидим вели, да је о тој ствари саслушан надлежни министар, па не треба сад то да се реши. Помиње један средњи пут, да срез помогне државној каси у помоћ, па да обштине имају право у хитним званичним пословима служити се телеграфом безплатно, па и ако би то било, можда би требало означити поименце те хитне и важне случајеве.

Даље вели, да треба имати на уму и Ђоровићев разлог, што су неке ближе, а неке даље обштине телеграфу. Но ипак и које су даље имале би користити, јер би се обичао дангубљење код срење власти.

Почем по овој ствари није саслушан министар, то треба решити, или да се врати одбору, или да се да влади на оцену.

Извес. М. Гараш, одговарајући министру Фин. вели, да одбор, кад решава да се преко предлога пређе на дневни ред, не мора позивати министра ради саслушања.

Мин. финансије каже, да он не чини прекор одбору.

Извес. М. Гараш. Ако се предлог упути влади на оцену, онда би требало да се зове министар, а нема смисла да се враћа у одбор, јер је одбор једном решио.

На питање председничког скупштина рече да је довољно обавештена.

Преде. поставља питања, но прекидају га са: није тако!

Министар финансије, влада се непротиви овом предлогу, но само вели, да није довољно обавештена. Себи требало одбити предлог, гди може бити, половина је посланика „за,“ а половина „против.“ Уместо би било зауставити од решања, па да се боље испита, но да ли у одбору, или да се да влади на оцену, ви решите.

К. Спужић је зато, да иде одбору, да се министар саслуша.

Изв. Гараш. доказује да министар није се морао саслушавати.

К. Спужић, јест, али скупштина је вољна да преда влади.

Председник, објашњавајући своје предлагано питање вели, зато сам казао овако: ко је зато да

се овај предлог узме у неко призрење нека седи; а ко је да се одбаци, нека устане, јер кад би казао: ко је за предлог, а ко је против предлога, онда би скупштина донела једно одсечно закључење. И ако би скупштина усвојила предлог, онда би својим решењем обвезала владу.

Ј. Шолуновић доказује, да је скупштина старија по одбор, тражи да се врати у одбор да се влада саслуша.

Известилац М. Гарашанин неоспорава да је скупштина старија од одбора. Но известиоц није тако говорио на намет, по што тако закон вели. Предлог се такође може вратити одбору, по ствар није тако заплетена, да оволиком дебатом неможемо обавештени бити. А и влада може знати, може ли примити овај предлог или не. И према томе може се положити питање: ко је за мњење одборско, а ко је да се да влади на оцену.

Председник каже, да ће да положи овакво питање: ко је за то да се предлог одбаци, нек седи, а ко је против тога, нек устане. Неки устају, а неки седе. Вичу: већина стоји, већина седи. Тражи се да се гласа поименце.

Председник, сад ћу да питам, ко је за то да се предлог одбаци, нека седи; а ко је за то, да се по овоме предлогу и даље ради, тај нек устане. Многи устају, онет се незна већина.

Министар финансије, против положеног питања нико није незадовољан, по само се незна гди је већина. Да учинимо сад пробу, на нека устану они, који су за предлог, а нека седе они, који су против предлога. (Тражи се поименце гласање).

Председник, седите, гласаће се поименце.

А. Ковачевић каже, да питање треба да буде јасно и разговетно и пита, хоће ли се овако питати: „ко је за одборско мњење да каже „за,“ а ко је да се одложи предлог, да се каже „против?“

Председник овако ћу, као и при седању и устајању, да положим питање: ко је за одборско мњење да се одбаци предлог нека каже „за,“ а ко је да се неодбаци нека каже „против.“

Радован Милошевић говори, да ко је за предлог нек каже „за,“ а ко није нек каже „против.“

Председник, седањем и устајањем гласаће бгло је сумњиво. Питање је јасно. Ко је за то, да се предлог одбаци казаће „за,“ а ко је да се не одбаци казаће „против.“

Р. Алимпић, заиста је јасније да онај, који је за предлог каже: „за,“ а који је противан предлогу каже: „против.“

Министар просвете, мислим ово ће питање бити најбоље, ко је за предлог, а против одборског мњења, нека каже „за,“ а ко је за одборско мњење а против предлога нека каже „против.“

Председник говори у прилог своме положеном питању.

Јеврем Марковић, онда нек је овакво питање: ко је за одборско мњење, нека каже „за.“ Жгагор. Председник даје четврт сахата одмора.

После одмора.

Председник поставља питање: Ко је за то да се овај предлог упути одбору финансиском, нека каже „за,“ а ко је за то, да се одбаци, нека каже „против.“

Настаје гласање. Гласало је свега 105 посланика. Четири нису гласали. Гласало је 56 „за“ а 44 „против.“ Предлог се упућује финансијском одбору да саслуша министра.

Бр. 358.

Извештај финансијског одбора М. Гарашанин чита предлог и одборско мишљење о пензији Јове Кјери Васе Чаранића бив. војводе. Мишљење гласи: да се предлог усвоји.

Скупштина усваја.

Бр. 359.

Извештај М. Гарашанин чита предлог и одборско мишљење, да се Стевану Пешићу пензионир. контролору министарства војног, из државне касе поврати 3731 гр. пор. Одборско је мишљење: да се предлог прими.

Скупштина усваја предлог.

Бр. 360.

Извештај М. Гарашанин чита одборско мишљење: да се Миловану Пејчиновићу, управитељу кнежевог двора, урачунају и ове године службе, које је провео као неуказни дворомуправитељ.

Скупштина усваја.

Бр. 361.

Извештај М. Гарашанин чита одборско мишљење: да се 7595 гр. и 16 пара пор. утрошених на плату практиканата и дијурниста министарства финансије не одобри.

Министар финансије објасњава да се тај издатак тиче његовог предходника. Знамо да је буџет закон, но и приватном човеку, може да се деси, да неку суму одреди на неки посао, али појави се

потреба, те се потроши на другу цел. Или је неко мислио да потроши на извесну цел оволико и онолико, или покаже се потреба те прекорачи. Народна пословица вели „нужда закон мења.“

Попис није чињен за 6 година. Министар га је морао учинити. Радна снага привремено је умножена, па је и буџет прекорачен.

Петина министар је требао да се обрати државном савету. Он то није учинио, и то му се може замерити. Мисли да би и други министар који би био на његовом месту морао буџет прекорачити. Зато несккупштина одобри.

Милош Глишић: Због тога, што је министар омашио, да ниште одобрење од државног савета шта му драго. Али што је министар плаћао дијурнистима 200—300 талира, кад се тај посао могао вршити са практикантима од 100 талира?

Министар финансије сумња да је толико плаћано

Акс. Ковачевић: У уставу је врло кратка одговорност министарска. Министар је могао тражити одобрења од држ. савета. Министар није газда, но само управљач. Он је учинио противно уставу и закону. Говори о узимању Булгарисовог министарства у Грчкој на одговор. Он је за одборско мишљење.

Драг. Ризнић довазује, да радна снага при овој пописној комисији није могла бити већа, но 1866. год. А тад су узимати писари из канцеларија и практиканти из судова. Тражи да се неodobри издатак нарочито и за то, што није тражено одобрење од савета.

Илија Мојић каже да је министар прекорачио буџет, а тим је учинио противу устава и постојећег закона.

Министар финансије одговарајући Ковачевићу, вели: То стоји да је домаћин друго а министар друго. Али министар је на неки начин пуномоћник домаћинов, па ако оће да заступа интересе домаћинове, он може доћи у положај, да прекорачи одређену суму, као и домаћин.

Одговарајући Ризнићу вели: да су се пре могли узимати чиновници из канцеларија, јер посао по канцеларијама није био тако умножен, али сад не. То стоји да буџет не треба прекорачити и треба тражити одговора од онога, који то учини, но ипак треба имати на уму да могу доћи и случајеви, где се то мора учинити.

Председник ставља на гласање: Ко је за предлог владин, да се призна, тај нека седи; а ко је противан, нека устане. Велика већина устаје.

Предлог је одбачен.

Председник јавља да су сад на реду неки предмети из законодавног одбора.

Бр. 362.

Извештај законског одбора Авс. Ковачевић чита одборско мњење по предлогу Николе Крупежевића посланика да се § 265. закона грађанск. измени. Мњење гласи: да се преко предлога пређе на дневни ред.

Јеврем Шолуновић доказује, да оно што вода одрони, било за брже или краће време, треба да је онога, чије је одроњено; јер други нити је купио, нити се застарелошћу може користити. Каже да се у његовом крају тако и суди. Он је за предлог.

Дим. Матић каже да једна цела глава у нашем грађ. законнику говори о више, па и о томе случају. Доказује са стране законске, да је одбор имао право, што је тако решно.

Илија Ратајац вели да он живи крај Мораве. Доста за 4—5 година једноме човеку однесе око 50 плугова земље, па другом донесе и тиме се велика неправда неким чини. И ту ипаквог закона нема. Тражи да се предлог прими, јер није право, да једни уживају а други скапавају.

Раден. Драгојевић каже да је закон добар и кад би се предмет усвојио, људи око Мораве изложили би се парницама. За одборско је мњење.

Ник. Крупежевић брани свој предлог и вели: За то, што нисам параграфлија, не могу параграфима ни доказивати; но хоћу да говорим о томе како се у народу суди. Доста то стоји, да један комшија има на једној страни Мораве 10 дана орања, а други на другој страни само један дан. Оба имају тапије. Кроз 3—4 године сва 10 дана пређу на другу страну и тако, онај што је имао један дан, сад има 11 дана, а онај што је имао 10, нема ни једног, но остане му тапија без земље. Јели у закону право написано, не знам, али народу се неправдо суди.

Авс. Ковачевић брани одборско мњење тим, што овде није предлог о томе, кад вода насилно одкине земљу и пренесе на другу страну, но кад се постепено земља одроњава, а то се не може знати чија је, јер господари нису ударили марке на песак.

Председник напомиње да министар није саслушан по овоме делу, па поставља питање: Ко је за предлог да се врати одбору . . . Жагор.

Акс. Ковачевић: Нек се гласа: Ко је за предлог, а ко је да се одбади.

Председник вели Ковачевићу, да није тако.

Мил. Гарашанин: Најбоље је да се одборско мњење стави на гласање.

Министар финансије: И влада није противна питању: Хоће ли да се прими одборско мњење или не.

Председник ставља на гласање: Ко је за предлог одборски, нек устане. Већина устаје. Предлог се одбацује.

Бр. 363.

Известилац А. Ковачевић чита одборско мњење, да по предлогу Владислава Павловића и другова, влада поднесе формалан предлог о укинућу 8 гр. чар. за печат, што се плаћало протојерејима.

Мијајло Радосављевић: Да се укине и за настојнике манастирске.

Драг. Ризвић је за предлог.

Димитрије Милојковић прота: Ако је ради уштеде, и ја пристајем да се уштеди. Но протојереји нису наметнути народу српском. Протојереји су постављени по окрузима 1839. год. Тада им је дато 100 талира на име канцеларија и вршења надзора над свештенством, па то и данас тако стоји, и ако је 1856. год., кад сам ја постао прота, било само 300 нумера, а сад је нарасло на 1500 нумера протојерејске кореспонденције. Г. 1853. одређено је протојерејима од венчања 8 гр. и ја мислим да то скупштина неће укидати, јер онда се увида могућност да обстану протојереји.

Јефр. Марковић вели да проте имају и друге приходе: дате су им најбоље парохије и капелани у помоћ.

М. Миловановић: Доста проте нису наметнуте народу, али има и злоупотребе при нацлањивању. Проте имају и посла, али су и награђени. Он је за одборско мњење.

Председник пита: Је ли скупштина довољно обавештена? (Чује се: Јесте.)

Министар просвете признаје да се може тај издатак да укине, кад се у народу осећа потреба и није противно уставу. Но има један разлог да се не укине, а да се ни чим не замени. Кад би се одузела та плата протојерејима, онда би ослабио надзор над свештенством, који је потребан ради тога да свештенство остане верно позиву свом и да одговара параврвености. Проте су имали у неким окрузима знатан приход, па укинути без замене неправично је. Предлаже: да проте по свршетку године поднесу тачан рачун, колико је имало венчаница, па окружне власти да разрежу на парохијале. (Вичу: Нећемо. Велики жагор). Због тога, што проте набављају сами канцелариски материјал, што морају да обилазе округ, мало је што имају 100 талира; но да се учини замена, макар и мало, само да се сасвим не укида.

Пред. ставља на гласање: Ко је за предлог, нека седи, а ко је против, нек устане.

Минис. просвете говори да скупштина не може укинути један издатак, који је законом регулисан, јер је потребан и пристапак владе, но нек се упути влади на оцену. (Вичу: Нећемо, нећемо).

Известилац А. Ковачевић вазује мњење одбора.

Министар просвете мисли да треба предлог упутити влади, али без тачног означања у ком смислу.

М. Л. Глишић: Узмите форму каку хоћете, само нек се зна то, да народ неће да плаћа више такву за печат.

Министар финансије казује да влада не може пристати да предлог у таквој форми прими.

Предс. каже, да разговор може бити само о гласању, а не о ствари.

К. Спужић говори да о овакој важној ствари скупштина, као снага народа, не сме да се титра. Одбор је решио и скупштина треба да реши.

Мин. фин.: Ако скупштина овим хоће да намете нешто влади, што она неможе да прими, онда влада мора дати оставку.

Коста Спужић: Врло добро. Скупштина хоће да одржи мишлење одборско, а то је да влада донесе пројект.

Мин. финансије: Влада ће донети пројект, али кад се каже, да се укине такса, то се влади заповеда.

Јован Димитријевић доказује да осим тога што је законом утврђено плаћање, у овом печату има нешто и религиозног питања.

Председник напомиње да треба ладно разсудити о овој ствари. Даље обавештава скупштину, да кад скупштина рекне да усваја неки предлог, она га не усваја од речи до речи, јер она нема права да доноси формални предлог; но само каже да је то њено мишлење, а влада ће саставити пројект.

Драг. Ризнић каже да треба дати влади, да донесе формални предлог.

Министар просвете: Кад влада поднесе пројект, биће опет разговора. Сад нека се упути влади на оцену.

Милосав Марковић говори да је једанпут ствар свршена.

Председник министарства: Ово није политичко питање, да се о њему води толика дебата.

Ви га упутите влади да донесе формални предлог, а ви имате права да га и после цените.

Председник ставља на питање: Ко је зато, да се преда влади, да поднесе формалан предлог, нека седи, а ко је против нек устане. Сви седе. Скупштина усваја предлог. Седница је сакључена у 1 сахат по подне, а заказана сутра у 9 часова изјутра. —

Председник,

Д. Ђ. Јовановић.

Секретар,

Ник. Крупежевић.

ПОДПИСНИЦИ:

Војин Радуловић, Сима Секулић, Петар Ђуричковић, Ђорђе Ђоровић, Петар Катич, М. Л. Глишић.

САСТАНАК XXXVI.

28. Новембра 1875. год. у Београду.

ПРЕДСЕДАВАО

Димитрије Ђ. Јовановић.

СЕКРЕТАР

Стеван Д. Поцонић.

Од министара присуствовали: г.г. мин. просвете, правде, грађевина и спољашњих дела.

Од посланика нису дошли они, који и последњег састанка нису били.

Бр. 364.

Секретар Ил. Стојановић чита протокол 32. састанка. На цети примети Мил. Миловановић, да је он казао, да се сви бескућници и сви без занимања, који могу чинити зла кад људи домаћини оду у војску, пошпу у нар. војску, а не у опште сви младићи од 18 год. за које он ни речи није изустно. Још примети Јеврем Шолуповић, да је он поводом познате своје интерпелације рекао: „ако нема новаца у министарству, а оно су у ужичком начелству, јер су од народа покуњени.“ После још неколико речи од стране секретара, председника и Мил. Миловановића, усвоји се протокол 32. састанка. —

Бр. 365.

Секретар Н. Кружежевић чита питање Милеје Урошевића на министра просвете о томе: што се у Зајечару не заводи III. и IV. разред реалке.

Упућује се финансијском одбору.

Бр. 366.

Секретар Н. Кружежевић чита интерпелацију Петра Катића и још 8-рице због владке Мојсија а имено: 1. да ли је истинит акт гл. контроле од 13. Маја 1871. г. ВМ 1131, који је објављен преко новина; 2. ако је истинит, да ли је оним делима г. Мојсија нането уштрба вери; 3. зашто г. Мојсије није дат досада суду на осуду; 4. мислили влада, да онаква дела треба државном милошћу награђивати, и 5. је ли истина, да је архијерејски сабор решио, да се г. Мојсије врати у дјејствителност.

Мин. просвете примећује, да је и ова интерпелација поднета у форми оне интерпелације, која

је неки дан одбачена. Посланици — интерпеланти веле: да један епископ „носи златан крет на својим грешним прсима.“ Ово је недостојно да кажу посланици за лице, које није судом оглашено да је учинило кривично дело. Како могу посланици узимати на се карактер судије? Министар тражи да се скупштина ограда против оних израза у интерпелацији; иначе пристаје, да на ову одговори, пошто се упути одбору.

П. Катић налази, да може и сме казати оно што се каже у јавним листовима. За Мојсија је требало да је дотични министар ствар одмах извидео и сировео суду, који би изрекао: крив или невин. Не подрива се вера оним изразима, као што вели г. министар, већ онаквим делима. Са свим је на месту оно што стоји у интерпелацији, јер прси епископа Мојсија грешне су доиде, докле их пред судом не оправда.

Б. Спужић: По пословнику онај посланик, који изнесе нешто на чиновника, мора то доказати и зато ће одговорати. Г. министар вели, да се износи нешто за г. Мојсија, што не постоји. Ако је тако, интерпеланат ће одговарати. Свакојако питању има места. Ако је ко крив, не треба га штедети, а ако је прав г. епископ, он ће се оправдати и тим боље по њега.

Акс. Ковачевић примећује г. Катићу, да ли је баш све истина што се пише по новинама, као н. пр. у „Ст. Ослобођењу,“ које назива скупштину „лутком на дроту комедијаша“ или је зове „сирота скупштина,“ „јадаи народ“ и т. д. Прима ли скупштина то све, што се пише по новинама? Овде се сад не говори о једном лицу, већ о установи, о мо-

раду, о цркви, о свему оном што свако поштује и што се мора поштовати.

П. Катић. Није неосновано оно што је он изнео, јер су у јавним листовима и факта набројена; штампано је писмо главне контроле под нумером, постоји ислеђење итд. Министар ту треба да чини оно што закон налаже, јер ту није без ничега.

Адам Богосављевић налази, да се овом интерпелацијом ни мало вера не напада, него се баш брани. Брани се крст, јер се пита, зашто га носе грешне прси?

Р. Тајсић примећује, кад се уопште нешто изнесе на некога, а власт не чини ништа, онда је у народу мишлење, да је оно лице криво. Нико, па ни представник цркве, не може се оставити неоправдан, кад се јавно обзнани за кривца. Зато они изрази не остану, јер ја, вели, не знам, како ћу се другачије изразити за његов грех. (Жагор).

Јев. Шолуповић. Закон постоји за оне који су пред њим згрешили. Ником се не може грех наметнути докле, докле се то судом не докаже. Закон ваља поштовати, мимо закона не можемо изрицати какав је ко. Докле суд не каже, да је епископ крив, докле и ми не смемо говорити о његовим грешним прсима. Зато ваља они изрази да се избришу, иначе интерпелацији има места.

В. Радуловић пеће никога да брани, но само мисли, да не треба да смо овде и законодавци и судије. Докле се судом не докаже, не треба да кажемо коме: „ти си грешник.“ Не доликује законодавцима, да се служе са тим изразима. Шта ће други на то да каже? Сваки ће нас осудити. Због

оних израза, треба да се интерпелација одбаци и пређе на дневни ред.

М. Миловановић чуди се, што се толики говор води. Г. министар је рекао, да ствар иде одбору; само је приметио, да има вређајућих речи. У главном је све свршено, почем ће то опет доћи пред нас из одбора, па онда ће се доста говорити. Зато, нек сад иде одбору. (Чује се: Тако је).

Министар просвете примећује г. Спужићу, Катићу и Адаму Богосављевићу, да он не тражи одбацавање интерпелације, већ је само питао, је ли ствар суђена и пресуђена тако, да она изрека може остати у интерпелацији. Том се изреком пресуђује какав је ко. Кад се каже: владика Мојсије носи крст на грешним прсима, онда је он осуђен, и на што онда тражити извиђење? Српска скупштина не може допустити, да се унапред иариче нешто погрдно, што није досуђено. Хоће ли одобрити српска скупштина, да данас сутра назове један посланик овог или министра зликовцем, пре него што су надлежни судови и једну реч рекли? То не може бити. Зато треба скупштина да тражи од интерпеланата, да оне своје речи узму натраг, па онда нека иде ствар одбору.

Што неки посланици веле, да јавно мњење тако као и интерпеланти мисли о гос. Мојсију, ја бих, вели г. министар, запитало: шта је то јавно мњење? То није означено ни у једној земљи. Неки мисле, да је јавно мњење оно, што се по новинама пише. Колико је у нас новина? Да ли 500 као у Француској, или 2000 као у Немачкој? Па и тамо се у законодавном телу не дозвољавају погрдне речи,

нити се сме узимати неко као осуђен, докле није осуђен. У име достојанства саме скупштине тражи да се изоставе поменути изрази.

П. Катић изјављује, да не пристаје на брисање и вели да он није Србин који би ишао на омаловажавање вере, већ је Србин, који хоће, да се вера и од сад поштује као што треба. Он сматра да је грешан онај, који би носио свештеничке знакове, а неби их био достојан.

Министар просвете узима да важе последњу реч. Ствар је јасна, тражи се да се оне речи из интерпелације избришу и да се скупштина огради противу њих. — Иначе се интерпелацији нико не противи.

Председник ставља ствар на гласање, по чему је сумњиво, да ли је већина устала или седела, тражи се да се гласа поменце. Пре него што се томе приступило, изјави П. Катић да за љубав неке г. г. посланика изоставља оне речи: „носи златан врет на својим грешним прсима.“

Интерпелација се упућује законодавном одбору.

Бр. 367.

Секр. Н. Крупежевић чита интерпелацију Ал. Богосављевића и још двојице, на министра грађевина о томе: колико износи предрачун за ћуприју на поречкој реци, колико је до сад покуњено новаца од народа и кад ће се отпочети грађење моста.

Упућује се одбору за молбе и жалбе.

Бр. 368.

Секр. Н. Крупежевић чита предлог Влад. Павловића и још 12 посланика: 1. Да сви приватни повериоци сељачки морају чекати 6 година с 8 на

100 годишњег интереса за исплатом дуга, пошто се осигурају на имање дужниково, и 2. По истеку 6 год. да се неисплаћени дугови наплате судским путем.

М. Спасић примећује, да није основано, што предлагачи веле, да је наш земљораднички народ презадужен. Тим се убија кредит народу, а и земља се наша у скупштини понижава. Зато тражи, да се горње речи избришу.

Ј. Димитријевић тражи, да се предлог одбади, јер постоји закон о томе.

Скупштина одлучи већином својом, да се предлог упути законодавном одбору.

Бр. 369.

Пре него што се пређе на дневни ред, запита П. Ђуричковић, зашто се не износи пред скупштину предлог о проширењу суђења општинских власти, кад је свршен у одбору.

Председник одговара, да ће скоро доћи пред скупштину, као што је извештен од г. мин. председника.

П. Ђуричковић изјављује, да се умоли влада, да тај предлог што пре изнесе на претресање.

Бр. 370.

М. Радовановић пита, зашто се није прочитала његова интерпелација?

Секр. Н. Крупежевић прочита интерпелацију М. Радовановића о томе: како су се могла гг. Чумић и Пирођанац мимо закона о устројству касационог суда поставити за чланове I. класе, пре него што су били чланови II. класе.

Упућује се законодавном одбору.

(Прелази се на дневни ред).

Бр. 371.

Аксентије Ковачевић известилац законодавног одбора, чита како је одбор разгледао предлог Жике Миленовића и другова, да свака пореска глава без разлике плаћа уз данак полугодишње по 3 гр. ч. свештеницима у име бира, који је до сада у селима дават у житу и како је одбор нашао, да влада треба да предложи измену дотичне таксе, но тако, да се по 4 гр. ч. у име бира наплаћује.

Др. Ризнић није за одборски предлог, јер се њим повишава свештенички бир на 8 гр. годишње, а по закону је до сад било и по варошима и варошицама по 6 гр. ч.

М. Петровић напомиње, да се и од предлагача тражи 6 гр.; само је одбор повисно на 8 гр. И он је за предлог.

Миј. Радосављевић предлаже, да се остави општинама, да оне дају за бир жито или у новцу по 6 гр. ч., само да се тај новац не купи уз данак, већ пре или после. Кад се купи уз данак, људима се чини да је много и да је већи прирез него и порез.

Ж. Миленовић напомиње, да је његов предлог за 3 гр. ч. као што је и по варошима, јер не увиђа зашто би ту било разлике између вароши и села. Сви треба подједнако по 6 гр. да плаћамо, а не варошани по 6, а сељаци по 8 или по 12 гр. бира. Као што се може варошки свештеник да издржава са 6 гр. тако може и сељачки, јер и он има у селу њиву и ливаду и друго као и сељак.

Аксентије Ковачевић разлаже одборске побуде за 8 гр. у име бира. Одбор је имао на уму, да се

сад у име бира даје 12 ока жита, а то је, по 24 паре ока, равно 8 гр. Кубуруз је дукат стотина. Кад се још помисли, да сваки мора донети бир општинској кући, онда изилази, да неће за народ дангубно бити, кад отпочне бир давати у новцу. Да би се народу олакшало и да би се свештеници с народом управо измирили, одбор је одредио 8 гр. за бир.

Милос. Вељковић. Бир се свештенички не купи свуд подједнако. Пегде се плаћа у новцу, а негде се даје у храни. Понегде кад свештеник види, да је храна јевтина, неће бира те године, већ га остави за годину кад храна поскупи, или тражи у новцу. Зато је најбоље, да се бир свуд изједначи и да буде по одборском 2 цв.

Н. Крупежевић објашњава Жики Миленовићу разлику између сељачког и варошког бира. Кад је изишла наредба о биру 1851. године, тада је била по 12 пр. ока жита. Онда су сеоски свештеници примали мање од 6 гр., мање од варошњих свештеника, и то је била неправда. Доцније је храна поскупела и онда су сеоски свештеници примали у храни више по варошки. Једно се другим изравњава. Хоће ли бир бити 6 или 8 гр. о томе као интересован неће да говори. То је чисто народна ствар, па народ нек реши како хоће.

М. Миловановић пита, како може одбор предлагачеву ствар мењати. Предлагач је предложио 6 гр. и није пристао на повишавање. И он је за 6 гр., јер свештеници наплаћују сада по 12 гр. кад им се бир не даје у житу. Особито толико траже

од маса, не гледећи, да ли маса има што год или нема. —

Ј. Шолуповић. Предлогом се иде на то, да се изравна бир сеоски са варошким, јер варошани дају 6 гр. у новцу, а сељаци 12 ока жита. Кад предлог иде на то, да свуд буде по 6 гр., онда одбор није имао права мењати мисао предлагачеву, тим мање, што би се онда и закон мењао, а то предлагач не жели. Жеља се није показала, да се бир свештеницима повишује; зато нек је 6 гр. за села и за вароши.

Акс. Ковачевић одговара предговорницима, да одбор не ради ни за себе ни за предлагача, већ за општу ствар. Овде се не парнични, те да тражи један оволико, а други онолико, већ се овде доносе закони за све. Дешава се, да у одбор дође нечији предлог сасвим неформулисан, па зар да се због тога одбаца, ако је у њему иначе нечега доброг? Тако и овде: одбор је нашао, да у предлогу има нечега доброг и да га у главном ваља усвојити. — Одбор само треба, да с побудама поткрепи своје мишљење, па ма се и не зауставио на самом предлогу, а скупштинско је, да усвоји предлог или одборски извештај.

Илија Стојановић. Својим предлогом није ишао одбор на већу плату, већ да скине нешто народу. Има крајева где ретко добро жито роди и где је товар увек 80 или 100 или и 150 гр. ч. Једна пореска глава мора за 12 ока жита да плати 12 или 18 гр. и онда је свештенику у интересу, да узима жито за бир, по народу је тешко, 6 гр. пак не иде у име бира, јер постоји закон да се даје 12 ока

жита и да би се то утврдило, треба на то и влада да пристане. Зато је одбор узео средину, т. ј. 8 гр. чарш.

Рад. Милошевић. Предлогом предлагачевим иде се на равноправност између народа по селима и варошима и да се свештенички бир претвори у новац, а да се не даје више — као снахијама — у житу. Далеко је боље платити одсеком у новцу као што је и за остале свештеничке послове, као: крштење, оцело итд. кад није било среће, да се тај бир сасвим укине.

Д. Катин. По досадањем начину купљења бира народ се излаже већем трошку него што и сам бир вреди. Предлог је врло уместан, да се сеоски свештеници изравњају са варошким.

Живко Чолић налази такође да је предлог добар. Он је као кмет виђао, како му сељак дође са житом и пита: је ли ово жито добро за бир, јер га свештеник неће да узме. Зато нек је бир 6 гр. чарш.

Адам Богосављевић примећује, да попови према својој дужности могу радити и своје пољске послове. Зато им је 6 гр. и одвише.

Равко Тајсић објашњава поделу између варошких и сеоских свештеника. Он вели, да варошки свештеник може за дан обићи 30—40 кућа а да ни цнцел не окаља. Коњ му не треба, крсти данас по 15. деце. Напротив сеоски свештеник има да иде само од куће до цркве по два до 3—4 сата, и толико још да трчи на крај своје парохије. Њему вису 3 гр. доста. По томе одбор узео је неку средину између 6 и 12 гр. т. ј. 8 гр. Дакле једно с

тога, а друго и с тога, што чиновници боље стоје и добијају временом све више одбор је нашао: да ваља осам гроша одредити.

Жика Миленовић неразуми, зашто је одбор одредио више по што је у предлогу. Сад није више он предлагач, већ одбор. Даље у излагању зашто је поднео овакав предлог, прича, како је за три четири године свога кметовања купио бир само од пореских глава. Кад је дошао у општину неки млади поп, и кад му је кмет предао бир у житу, он је тражио, да му покупи бир од свију измећара. Кад говорник као кмет то није учинио, попа га је тужио капетану. Ту буде одбијен. Затим га тужи начелнику који га хтеде такође одбити; но кад му поп покаже зборник и да му се бир мора дати онако како он каже, онда начелник нареди и бир се мораде покупити. Вило је случајева, да је исти поп узимао бир од пет душа, т. ј. од оца и четири сина из једне куће.

Акс. Ковачевић напомиње да је досад плаћано 12 ова жита за бир, а то чини сад 12 гр.; па да би се то нешто умалило, одредили смо у одбору по 8 гр., које је лакше сваком да да по 12 гр. Међутим скупштина не може коначно мењати законе, већ је пројектисање закона остављено влади, зато треба и скупштина што да попусти, како би исто и влада учинила и како би се до споразумљења дошло. —

Стојадин Радовић сасвим је зато, да буде, као што је одбор предложио; само нека се старци и слени људи ослободе, да не дају свештенички бир.

Дим. Матић напомиње, да има да говори за две ствари. Једна је начелна, т. ј. може ли одбор мењати предлог предлагача. С тим треба бити начисто, како засад, тако и за будуће. По ком праву чини неко предлог скупштини? По том, што је члан скупштине. Нико ван скупштине нема право предлагања. Дакле, поједини скупштинар има право да предложи како хоће, а зар читав одбор, изабрат из скупштине, да нема право предлагања приликом претресања појединих предлога, већ зар само да даје своје мишљење: прима ли или не прима поднет предлог? Говорник мисли, да одбор може и променити својом одлуком предлог предлагачев, а скупштина ће решити и о предлогу предлагача и о одборској одлуци.

Друго је, што говорник има да каже, то: да одбор није хтео рад полова да повишава бир, већ до помогне народу, а и свештенство да се не оштети. Говорнику је познато, да од народа долазе жалбе противу свештеника, што не узимају бир у своје време. Исто тако свештеници се жале, што им се бир уредно не купи, што им се даје пола кварино зрно и т. д. Ко ће то све да испитује и да решава. Да би се пресекле једном такве жалбе и да би свештеници живели у љубави са народом, одбор је с предлагачем предложио, да се бир даје у новцу. Свештенство не добија скоро ништа оваквим законом, кад место 12 ова жита прима 8 гр. у новцу. Сем свих разлога зна се и то, да је скупштина још 1871. год. казала, да се бир замени с 8 гр., и да се онда нашло, да то није довољно. Дакле није се не може ни.

Пет. Стевановић налази одборски закључак као врло уместан и праведан.

Стев. Д. Поповић налазећи, да се давањем бира у новцу хоће народу да се олакша, предлаже, да се и при плаћавању бира остави свакој општини, да то распоређује онако као што се ради при разрезавању пореза, т. ј. који више данка плаћа, да плаћа и бира више, који мање . . . мање. Тиме би се помогло управо сиромашнијем делу народу.

Јевр. Шолуновић оспорава, да одбор може преиначавати предлоге и тражи да се изравна житељство сеоско с варошким. Мњење одборско у овој ствари излази у виду предлога, а предлог сваки треба да се овде прочита, затим да се даље с њим по прописаном реду поступи.

Акс. Ковачевић позива, да се око овог не дангуби, јер је сваком сад познат и предлог и одборско мњење. Да одбор нема право предлагати, како би у закону о личној безбедности донео два пут више измена него што износи сам закон.

М. Глашић изјављује, да би одвојно мњење у одбору — да није био сиречен болешћу да дође. Напомиње, да је народ ставио у дужност свакоме посланику, да гледа, како ће народу бити лакше, а не да му се још више товари. Кад би се пристало на одборски закључак, народу би се наметнуо излишан издатак и онда кад се нико за то није молио. Није неправдо по сеоске свештенике, да за бир добијају по 6 гр. ч. од сваке пореске главе, јер се толико даје и варошким поповима. Зато нек остане по предлогу 6 гр.

Пошто скупштина изјави, да је довољно говорено о овој ствари, узвече реч;

Мин. просвете и цркв. дела. Ово је чисто народна ствар. Ако народ хоће олакшања одношаја између себе и свештеника, онда је практично, да се давање бира у природи замени давањем у новцу. Само ту треба имати на уму, хоће ли тиме бити боље или горе по свештенике. Народна скупштина ако не хтедне удесити што боље, неће ваљда штети нешто горе. Према изјави народне скупштине од 1871. требало би и сад остати на 8 гр. ч. Са 6 гр. оштетиће се свештеници по неким крајевима Србије. Зато министар мисли, да би добро било, да остане одборска такса.

Кад председник стави на гласање: Ко је за то, да се свештенички бир не даје више у природи, већ у новцу, он нек седи, — једногласно се то од стране скупштине усвоји. Кад стави на гласање: Ко је за 6 гр. ч. у име свешт. бира по предлогу предлагача, а ко за 8 гр. по одборском мњењу, скупштина већином својом усвоји: да бир свештенички буде по 6 гр. ч. годишње.

Четврт часа одмора.

После одмора.

Бр. 372.

Акс. Ковачевић, извештач, чита одборско мњење о предлогу г. Д. Матића о преуређењу свију школа у земљи и да се том приликом заведе медицински факултет и свеучилиште установи, којим се мњењем исти предлог спроводи влади на оцену. Г. министар просвете изјавио је у одбору, да ће предлог оценити кад му се упути.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 373.

Акс. Ковачевић чита одборско мишење о предлогу г. Д. Матића (да се боља пажња обрати на интабулационе књиге код првостепених судова), којим се налази, да на интабулац. књиге дондта треба обратити већу пажњу.

Г. мин. правде изјавио је у одбору, да ће у том обзиру учинити нужне мере.

Упућује се влади на оцену.

Бр. 374.

Акс. Ковачевић чита одборско мишење о предлогу г. П. Ђуричиновића о укинућу закона о женидби официра, које гласи: да се укине полагање кауције, а официри, кад хоће да се жене, да се јаве свом министру.

П. Ђуричиновић налази, да је понижење за официре, што се тражи, да јављају министру, коју ће особу да изберу себи за жену. Зар кад се њима поверава толика војска, да им се избор жене не може поверити? Ако би који од официра изабрао себи неуредну жену, он онда није достојан свога места. За то нех сваки официр узима коју хоће за жену.

Акс. Ковачевић налази, да официр према својем положају и достојанству треба да јави министру, с којом особом хоће да се венча, да се неби дошло, да узме женску, која неби допковала његовом чину и положају.

Р. Алимнић налази, да је врло умесна приметба министрова дата у одбору. Кор је официрски одлично друштво, у који се не може пустити сваки и свака фамилија. Министар треба да види, да ли

избрана женска пристоји официру. Тиме се женидба ником не ускраћује; само се тражи да буде према достојанству официрском.

Илија Мојић није за то, да се официр рад женидбе јавља министру, као што се ни други ником не обраћа, кад тражи себи срећу. То је сасвим излишно.

Рад. Недић примећује, да је био противан и пре, кад се узаконила кауција официрска. Кад су неки посланици питали онд. намесника, Блазавца, зашто не да младићима узимати за жену коју хоће и зашто им се тако смеће женити се, одговорено им је: да је то зато, да неби на официрске балове долазиле оне, које се не могу оденути и спремити као што треба. Жалосно би било кад би и дуже тако остало.

Д. Балаитски: Полагање кауције официрске и др., то је све пренето из туђинства у наш закон. У туђинству има племства. Тамо ако официр узме из простије породице, изјаве му остали: ми те не примамо у официрски кор. Тако се скоро десило у Берлину са једним пуковником, који је узео једну трговачку кћер. У нас нема племства, у нас није један бољи од другога, ако је само поштеп. На што онда ово уводити. Нех се жене и официри као и остали грађани и чиновници. Не треба други да му срећу бира.

М. Миловановић налази, да би било понижење и за нар. скућитицу, да она одређује, како ће се женити официри, од којих зависи наша будућност и распрострањење отаџбине. Досадањи је закон донет без смисла. Зато да се укине.

Јевр. Шодуповић напомиње, да смо сви пред законом равни. Ако би се хтело, да официри траже одобрење за женидбу, онда би требало и сви младићи то да чине. То је дакле права бесмислица.

Р. Тајсић напомиње, да се зна, да сваки онај који има 300 талира прихода, може кућу да издржава. Што су официрима забрањивали да се жене којом хоће, то је зато, што су официри окићени златом и одвојени од осталог народа, па како би било, још ко да узме „госпојицу,“ која незна немачке игре?! Он мисли, да узима ко коју и какву хоће.

В. Вујовић одговара Рад. Недићу, да све има свога узрока. И кад се овај закон правно, имало се на уму, да официр мора да се носи чисто и лепо. С 300 талира не може се живети, зато се тражила кауција, за то је тако било и у закону. Говорник зна једног капетана, који има 7 деце и који се једва издржава. Пре је било кауције, сад је нема а боље би било да је остала и даље. Даље, официр мора јавити за своју женидбу, па ма то било или не било у закону.

Др. Ризвић, овде се споменуло, да г. министар војни није пристао на ово што се у предлогу тражи. Г. министар није овде, зато га треба позвати, почем се без њега ствар не сме решити. Говорник је потпуно за предлог, па официр нека узима коју хоће, па макар била и рђава, ако се само њему допада.

Министар просвете напомиње, да се ништа не решава без министра војног и тражи, да се ствар одложи.

После још неколико речи о томе, скупштина одлучи, да се ова ствар одложи за други дан.

Бр. 375.

Аксентије Ковачевић чита извештај одборски о предлогу П. Вуричковића о разгледању и преписивању свију акта и одвојених мњења касационих судија (§ 148. грађ. пост.) од стране парничара и мњење одборско, да парничари и интересирани могу разгледати и преписати сва акта и одвојена мњења судија.

Мин. правде изјављује, да влада прима у основу овај предлог и да ће учинити шта пре, т. ј. или донети измену оног закона или ће се закон протумачити.

П. Вуричковић нема ништа противу одборске одлуке, само није зато, да се влади оставља, да она о томе промишља, већ да се што извесније реши. Напомиње, да је уз предлог предложио и решење касационог суда, којим се не да копирање и разгледање одвојених мњења. У прилог саме правде треба дозволити копирање, јер ће се онда боље назвати, како ће се решавати. Народ плаћа и оне судије који одвајају мњење као и оне који то не чине. Треба видети сваког шта и како ради.

Министар правде налази, да је довољно, кад се каже: влада ће о том размислити и учинити шта треба. Она ће донети или формалан предлог за измену или протумачити закон. Предлог се у основу прима.

Јеф. Марковић, рад би био да зна, како овај предлог прима влада, да ли на оцену или да поднесе формалан предлог.

Председник објашњава, да је ствар јасна, кад влада каже: да ће или поднети пројект или расписом протумачити закон, почем у грађ. пост. има наређења о копирању акта.

Стојан Вељковић обраћа пажњу скупштине на устав, пре него што се предлог усвоји у начелу, јер по уставу саветовање и гласање у судовима бива тајно, а суђење јавно, као што је и пресуда јавна.

Н. Кружевић мисли, док се судије саветују, може да буде тајна, но кад донесу решење, оно треба да је јавно.

Аксентије Ковачевић пита, шта би руководило судије, да чувају своја одвојена мишљења у тајности, која ипак морају стављати на хартију. Парничара баш и интересује, да види побуде судијне за одвојено мишљење.

На питање К. Спужића, хоће ли влада поднети скупштини о овој ствари формални предлог, одговори, —

Минист. правде, да влада прима предлог у основу, да ће размислити о томе: да ли је потребно чинити измене у закону, или је може бити закон тако јасан, да не треба ништа мењати, већ расписом ствар расправити. Ако влада не учини ни једно ни друго, скупштина има право да тражи, шта је урађено.

К. Спужић не задовољава се тим одговором и напомиње, да скупштина има права решити: да влада донесе пројект према њеном решењу.

И. Срећковић чита 115. чл. устава и у њему налази, да има места ономе што говори г. минист.

правде. Зато се ова ствар може прекинути, па ако влада не учини ништа, посланици имају право интерпелације.

Илија Стојановић напомиње, да је главно што се тражи то: да се одвојена мишљења судијска могу копирати. О томе скупштина нека донесе своје решење, а влада нека чини шта зна.

Скупштина усваја предлог Петра Вуричковића у начелу.

Бр. 376.

Аксентије Ковачевић чита одборски извештај о предлогу Јеврема Шолуповића о општинским одборима, који ће водити бригу о одржавању потеса, пуштања стоке у потес, подизања обора итд. Одборско је мишљење, да се преко предлога пређе на дневни ред, почем је то законом о потесима, шумском уредбом и другим височајшим решењем регулисано.

Јеф. Шолуповић примећује, да у закону о потесима и у закону о шумама нема ништа о ономе што он тражи у свом предлогу. Он тражи, да кад је више општина у заједници неможе свака засебно ово или оно решавати. Иначе се дешава, да једна општина каже: ја хоћу данас да заграђујем потес или затварам сточу, а друга вели: после месец дана; једна хоће да наплаћује по 2 гроша пољачине и 4 гроша за попашу, а друга хоће за прво по 20 пара, а за друго ништа. Где је дакле више општина у заједници, ту не треба свака за се да доноси закључке, већ да се то чини преко повереника или одборника о целом атару или потесу који је у заједници. Предлагач је хтео својим предло-

гом то, да се избегну сукоби и тужбе између појединих општина и људи. У закону о потесима у чл. 10. каже се: да ће се свака општина решавати у свом кругу, а он тражи, да се решење једне општине неможе без заједничког договора распростраити на другу општину. И то треба да се узакони, јер не постоји у закону. Одбор је могао према овоме одлучити, да се предлог да влади на оцену, а не да се преко њега прелази на дневни ред.

Аксентије Ковачевић правда одборско мишљење и напомиње, да је одбор имао на уму оно што стоји изриком у закону, да заграђивање потеса пада на терет свију општина које имају своје земље. Сви потесари своје терете, па ма потес био 12 сахата дужине и 4 сахата ширине. Осим тога каже се у § 10. закона о потесима: за предохрану усева општинске ће власти решавати и на 15 дана обзнанити, у којем се потесу понаша забрањује, како би живтељи знали, од кад несмеју стоку пуштати. О службености између општина постоји уредба од 29. Марта 1857. године, на коју се закон о потесима позива. Постоји уредба и о жиропаћи и понаши. Ту је уређено све, како општине између себе имају права службености. Све је дакле законима опредељено; па што онда доносити закон који би гласио исто овако као они који постоје? У осталом требало је, да предлагач јасно каже, који члан закона хоће да мења или допуњује, како би скупштина могла донети неко закључење.

Скупштина одлучује да се предлог одбаци.

Бр. 377.

Аксентије Ковачевић чита одборско мишљење о предлогу К. Спужића о установљавању вел. женске

школе у Шабцу, да се преко тог предлога пређе на дневни ред.

Скупштина одлучује да се пређе на дневни ред.

Бр. 378.

Аксентије Ковачевић известилац, чита предлог Косте Спужића и других, о учењу народне и стајаће војске, о издржавању војника, о њином оделу, о летњим вежбањима војске из једног округа и о полагању официарски испита. Одборско је мишљење: да се тај предлог упути влади на призрење.

Скупштина усваја одборско мишљење.

Председник,

Димитрије Јовановић.

Секретар,

Стеван Д. Поповић.

пописници:

Војин Радуловић, М. А. Глишић, Петар Катић,
Петар Ђуричковић, Сима Секулић, Ђурђе Ђоровић.

САСТАНАК XXXVII.

29. Новембра 1875. год. у Београду

ПРЕДСЕДАВА:

Димитрије Ђ. Јовановић.

СЕКРЕТАР,

Илија Стојановић.

Присутствовали су: Предс. министарства министар унутрашњих дела, мин. правде, грађевине и војени.

Састанак отворен у 10 час. пре подне.

Од отсутствујућих посланика дошли су: Сима Несторовић и Илија Максимовић.

На окупу било је 108 посланика.

Бр. 379.

Секр. Стево Д. Поповић чита протокол 33. састанка од 25. Нов. ов. год.

Адам Богосављевић примећува да он није пристао да се избришу речи у интерпелацији „назови сестре,“ по да се замишле овако: да је министар примио интерпелацију пошто учини приметбу да би требало избрисати ове речи.

Секретар Стево вели, да није нико ни избрисао, по само је министар казао, да без ових речи прима интерпелацију.

Затим учинише приметбу, Живко Чолић и Јован Рајчић, првome се уважи приметба, а последњем не.

У осталом скупштина усвоји протокол.

Бр. 380.

Секр. Ник. Крупешјевић чита молбу Панајота Сандуловића за 15 дана одсуства, због рачуна општинских.

Р. Тајсић тражи, да поднесе оставку ако не може доћи и да му се таква уважи.

Предс. објасњава, шта су општински рачуни и какву нужду имаду, па је мишлења да се жалиоцу дозволи одсуство.

Скупштина одобрава.

Бр. 381.

Чита се интерпелација Косте Радовановића, Милана Милутиновића и Ђорђа Миладиновића, зашто бригада пожаревачка нема шињеле, кад су исти плаћени.

Министар војени признаје да му је та ствар позната, по пошто се о томе разматра ислеђење у

министарству, то ће кроз који дан поднети скупштини одговор.

Скупштина се задовољава са одговором.

Бр. 382.

Чита се интерпелација Павла Вуковића о злоупотребама при барутанама страгарским.

Министар војени и за ову ствар признаје да му је позната, по пошто се она већ ислеђује, то вели: чим буде готово ислеђење, донеће одговор скупштини.

Јован Рајчић вели, чујем да тај управник много злоупотреба тамо прави и од новаца државних начинио је капитал на 15 хиљ. дуката и чуди се, зашто се тај чиновник тамо три на штету државу.

Министар војни прима интерпелацију и према ислеђењу које се чини, поднеће одговор, али уверава, да од оних петнајест хиљада дуката нема ни трага.

Скупштина усваја говор г. мин. војног.

Бр. 383.

Чита се интерпелација Павла Вуковића, Адама Богосављевића и Стевана Кретића, зашто се официрима поред плате издаје понека сума новаца у име награде за ревносну службу.

Упућује се одбору финансијском.

Бр. 384.

Чита се предлог Аврама Јовановића, Стевана Поповића и Ђорђа Милетића, да општински судови вересије свештеничке месечно из својих каса ислеђују, а доцније од дужника купе.

Радован Милошевић, у интересу правде, а највише и зато, што чиновници увек 26. сваког месеца своју зараду примају, а код свештеника то не постоји и ако су сви службоци народни. Мишлења је да се овај предлог упути одбору.

Јеврем Марковић сматра ову ствар тако, о којој треба нешто проговорити, а не да се пређе на дневни ред. Он вели, да то ставе свештеничко треба уредити, да они не иду по селу као какви просјаци и да се не завађају са народом при наплаћивању свештенодејства, већ да живе са народом у љубави. Зато је мишлења да се предлог упути одбору.

Скупштина прихваћа говор г. Марковића као уместан, и упућује предлог одбору финансијском.

Бр. 385

Чита се предлог Ђорђа Милетића, Милосава Вељковића, Петра Илића, Ђоке Главошњића, Радисава Симића и Аврама Јовановића, да се такса жи ровнице од 1 гр. на 2 гр. повиси.

Стево Д. Поповић мишлења је, да се овај предлог одбаци, из узрока, што нико стоку не догони из други држава у нашу земљу, него наши људи, који су заједно извојевали ову слободу под незаборављеним кнезом Милошем. Дакле, што једне општине више, а друге мање шуме имају, то није право да се овима, што немају такса повишава, већ је право да и без једног гроша журе свиње.

Упућује се предлог одбору финансијском.

Бр. 386.

Чита се интерпелација Мијанла Радовановића и Радисава Симића, зашто се болница у Параћину

не отвара, као што је мин. унут. дела у 1869. г. одобрио.

Упућује се одбору за молбе и жалбе.

Бр. 387.

Секр. Кнежевић чита указ Његове Светлости, којим се овлашћује мин. унутр. дела, да поднесе предлог о допуни чл. 51. изборног закона од 10. Октоб. 1870. г.

Председник пита скупштину, је ли вољна да се овај предлог сад одма у претрес узме?

Министар председник тражи, да се најпре прочита предлог, па ако вађе скупштина да се може решити, она нека и реши, иначе да иде одбору.

Секрет. Кнежевић прочита предлог министров, који гласи овако:

Према показаној потреби, минист. унут. дела, има част предложити народној скупштини, да би изводела решити:

Чл. 51. изборног закона скупштинског од 10. Октоб. 1870. г. допуњавати се овако:

„Кад скупштина вађе, да је основана жалба противу полицијске власти, која је на избор утицала, онда ће из своје средине одредити два посланика, који ће при извиђају жалбе противу полицијског чиновника као контрола присуствовати. Они ће при свршеном извиђају скупштини, ако је ова на окуну, одмах, а ако није, кад се ова састане поднети тачан извештај о томе извиђају. Ови посланици, ако би ту дужност вршили после закљученог скупштинског рада, имају право на 8 динара дневно у име путног и подвозног трошка и овај трошак плаћа крива страна, иначе државна каса.“

28. Новембра 1875. год.

у Београду.

Председ. минист. савета
мин. унутр. дела.

Љубомир Каљевић, с. р.

Скупштина се одазива са : врло добро.

Драг. Ризнић пита , ако скупштина жели сад да решава , онда он има о томе да говори , иначе задржава говор при претресу.

Мин. предс. изјављује , да је овај предлог дошао у средину скупштинску у духу њеном , како га је тражила од речи до речи.

Предс. по други пут пита , да ли да се упути одбору или сад одмах претресе и реши.

Скупштина решава , да се одбору законодавном упути на преглед.

Бр. 388.

Председник јавља да имаде на дневном реду неколико предмета израђених у законодавном одбору. —

Известилац Илија Стојановић јавља , да Димитрије Катић са још неколико друга тражи , да се рок служења у стајаћој војсци смањи од две , на једну годину. За тим чита мишлење одбора , које гласи :

„Одбор законодавни расмотрио је овај предлог на из узрока у њему наведени налази , да га треба усвојити и предати влади да формални пројект поднесе.“

Министар војени изјављује , да је био у одбору при претресу овога предлога , по да се није могао сложити у мишлењу са одбором. једино с тога , што данас није прилика да се то устројство мења , нарочито да се војена служба од две на једну годину своди. Други разлог наводи , да за тако кратко време не можемо ни подофицире , који су нам најнужнији за вежбање осталих у стајаћој војсци , до-

вољно имати , и ако би баш допустили службу на једну годину , онда би требало измислити начин , који би задржао младе људе у службу , иначе није можно овај предлог остварити.

Димитрије Катић представља , да је касарна стајаће војске школа народној војсци , да за једну годину може војник у касарни све научити , што му као војнику потребује , по у овом случају треба потпоре од стране официра , да војници добро уче. С друге стране вели , да је штетно по задругу , јер се за две године радник једне куће одузима , и треће , што би у народној војсци кроз кратко време много војника било , који су стајаћу службу вршили , и најзад рече , да се млади људи жене , и тако ожењени по две године проведу у касарни , оставивши жену и децу кући. Зато је мишлења да се ово има на уму и предлог усвоји.

Тривун Милојевић , слаже се са мишлењем г. Димитрија Катића , а разлог г. министра војног не усваја , једино с тога , што се војник не употребљује на војничку службу , по употребљује се као возар , тимари коње официрске , чести сабље , мундире , тесаке официрске и паредничке и у овом случају мало му је и 10 година да научи , а кад би ово престало довољна је једногодишња служба.

А. Ковачевић : Као члан законодавног одбора по објаснењу г. министра војеног одступа од свога мишлења , које је у одбору дао : и каже да би много погрешили кад би рок службе на једну годину svelи , тим пре : што војник за једну годину дана не може ништа да научи ; и као ненаучен не може у народној војсци друге да учи. Осим тога да би са

овим и народу много шкодили, јер би више младића у стајаћој војсци уписивали; мишлења је, да остане по староме закону.

Ј. Шолуповић признаје да постоје све оне тешкоће, које је г. министар војени назначио, али вели имаде и томе лека. Сви младићи могу се у народну војску уписати у 19. год. свога возраста; на пошто се тамо упознаду са војничким вежбањем, да се у 20-тој години упишу у стајаћу војску ради усавршења; и за то нека се овако уради, на онда је довољна година дана у касарни, зашто је и он мишлења.

Урош Кнежевић: Ако се оће да касарна буде школа за народну војску, онда је неумесно тражење да се рок сведе на једну годину. И с овим предлогом њему се чини, да је предлагач попунио оно што постоји, да кад један војник положи испит, да се може и за једну годину одустити.

Министар војни: Одговара, за две године то је узаконено.

У. Кнежевић: Дакле ако је у закону тако, онда је и он мишлења да остане две године, особито сад у оваким приликама

Р. Драгојевић, вели, ако се стајаћа војска доиста сматра као школа, из које ће војници долазити за старешине народне војске, онда је мало година дана, јер то зна из искуства, пошто је и он војник био, тим пре, што није све једно бити каплар у војсци на 10 војника и бити командир народне војске; и за то се слаже са мишлењем министра војеног.

И. Стојановић као извештач и члан законодавног одбора не налази довољно разлога од г. министра војеног, да је мало једна година за стајаћу војску, а довољно две, нарочито што је разлог г. министров управљен на то да не можемо имати довољно подофицира. Једини разлог министров „да се налазимо у ванредним приликама,“ могао би се у обзир узети, но и овди би се могло казати, да се предлог идућој скупуштини поднесе. Даље вели, да један војник може и за 8 месеци научити као што и сами војници признају. Само овде била би тешкоћа за офицере, јер би морали и пре и после подне војнике да уче. Најзад боље је да више војника кроз касарне прође, јер онда би и бољу народну војску имали. За то је мишлења да се предлог усвоји.

Петар Ђуричковић мишлења је, да се рок службе сведе на једну годину, те ће тим начином више младића кроз касарну проћи, а и бољу ћемо народну војску имати; разлог, да то не може бити, што је кратак рок не усваја, јер кад може за 8 месеци војник испит да положи, то нема сумње о једној години. Даље вели, да војници који долазе највише воде бригу за своје домаће послове, и по томе, они нећеду се ни предавати, на веће чинове, но ипак ако ко и то захтева то му нико на пут не стаје; и по томе не стоји разлог: „оскудица у подофицирима настаће“ за то тражи да се предлог сад одмах реши, а не да се одложи до идуће скупуштине, као што Илија Стојановић каже.

Јеф. Марковић представља разлику у знању. Знати радити по туђем упутству друго је, а знати

обучавати другог, оће се мало више знања. Махана је у систему ретрутације и обучавања; то би требало изменити, да се младићи одређених година старости уишну у народну војску, ту да сврше у извесне дане или известно доба године, на прву годину н. пр. четно, на другу годину тако исто баталоно учење; на онда ко би хтео или опредељен био да се образује за народног старешину, тај још једну годину да служи у касарни и да се усаврши за то. На тај начин могао би, вели, да се рок на 1 годину спусти. А овако, како је данас, није можно да се оствари, за то је против предлога.

Војин Радуловић: Ако је касарна доста школа народној војсци, и ако се жели, да се одговори цели, то вели, да се не може ни за три а камо ли за једну годину добар војник изучити; зато је мишлења да се предлог одбаца.

М. Дробњаковић, као стари војник говори, да један војник за једну годину не може да позна ни своје хаљине и оружје у војсци, а камо ли да добије знања и науку, пошто се у једној години не може ни пуно два месеца са војеним вежбањем занимати. Он за годину дана не може да важе, који му је био командир или министар. За то је мишлења да остане две године, а предлог да се одбаца.

Миљаш Глишић не налази ни један разлог, који би могао овај предлог оборити сем онај разлог г. министра о подофицирима. Но кад се опет узме да војник из касарне иде у народну војску, онда и овај разлог опада. Зна се да би на овај начин више младића из касарне излазило, и кад би се подофицири боље наградили, онда би сами војници сво-

јевољно по две и три године служили. Даље вели, да ових 2000 младића који би излазили сваке године, а друге године више би привредили својим задругама, него што би овди 50 подофицира награђени били. Разлог неких посланика да се не може за једну годину научити, не стоји, јер се свака наука доцније практиком дотерује. За то је мишлења, да се предлог усвоји.

Р. Тајсић противан је да се младићи од 19 година у војску уишују, јер је наш народ по већој части инокосан. Терати га после пете, шесте и седме године у школу, после 18 и 19 година у народну војску, а после 19 и 20 у стајаћу војску, то би несрећа била. За под официре да их не ће бити, не треба се бојати; а што их за сада све мање имаде, узрок је, што их сиречавају ђаци из академијске школе, те они из касарне избегавају; за то је мишлења да се предлог усвоји.

Ранко Алимнић из искуства вели, да је стајаћа војска по задатку своје школе за народну војску. Ова школа, ако би јој се још мањи рок обучавања скратно, не би могла добре учитеље лифировати за народну војску, јер они учитељи не могу бити снабдевени довољним стручним војничким знањем. А за ово управља питање на ону господу, која се овде налазе и служили су по 2, 3 и 4 године, да ово казивање његово оборе или утврде. За то је он у свему за разлог г. министра војеног.

В. Радуловић вели да нема ни једног међу нама који не би желио да имамо добре наставнике за народну војску, па пошто је и он тога мишлења, а слаже се и са Јефремом Марковићем, то даље вели,

да би погрешили кад би рок службе на једну годину смањили; јер има и таквих војника, који не могу за то време ништа да науче; но треба оставити по староме, али ако ко и пре положи испит поднареднички, да се одмах одусти.

Ђорђе Милетић не усваја разлог г. Алмнића, да код свију војника постоји, да и ако су три године у касарни служили, ни су много научили. Из академије гди се учи 5 година излази приличан број младића, и шта видимо? Ништа друго, но да морају практиковати у војсци за неко време, јер је практика главна ствар. Пошто је пак касарна школа, а народна војска снага народна, то је мишлења, да се предлог у свему усвоји.

Радован Милошевић представља, да је овакови испит предлог и 1872. године био, коме се је и он придружио био, али пошто је од тадашњи ми-настара и од људи у војсци убеђен, то је и он от-ступно од свога мишлења. Вели да је био рок 4 године, на сведен на три, а од три на две године; најзад било је неким дозвољено и за 8 месеци да испит положи. Помислите вели, да има војника, који дођу у касарну, а српски да говоре незнају, могу ли да за једну годину науче! И зато по његовом мишлењу не треба никако свести овај рок службе на једну годину.

М. Милошковић признаје, да војник не може после године да изађе потпуно научен из касарне, али пошто постоји један предлог о зимњим шко-лама, то би требало тај предлог усвојити и тад би било довољно добри старешина у народној војсци, од чега зебе г. мин. војни.

Председник пита, желили скупштина још да говори. Настаје жагор.

А. Ковачевић, тражи да говори.

Предс. по други пут пита скупштину хоће ли да се говори.

Акс. Ковачевић устаје и говори: Господо, кад бацимо летимични поглед на предлог посланика, чини се да га треба усвојити, али ја имам два си-повица који ће се прве регрутације уписати у ста-јаћу војску и за мене би у интересу било да се предлог усвоји, но требамо имати општи интерес. Ја не чу ни једног стручног посланика реч, да се може за годину дана научити и сам г. Јеврем Марко-вић као у овој ствари стручан то признаје и на-води да је наша установа рђава, те војник ни за две године научити не може. За то би доста по-грешили ако би предлог усвојили, но ја сам миш-лења таковог да се предлог не усвоји.

Дим. Катић, ма да је било говора и за и про-тив оиџт за допуну свога предлога, а на одговор Ковачевића који вели да се за годину не може ни-шта научити, а за 2 и 3 године може, наводи, да ми имамо таквих изучених људи хиљадама и онда то значи, да нам више старешина не треба; дакле он је одсудно против таквих разлога, и тражи да се предлог усвоји.

Илија Стојановић као извештач вели, ја не-мам шта друго да говорим, јер је ствар довољно изцрпљена, него обраћам пажњу скупштине да је било закона по коме су и после 8 месеци војници пуштани кућама кад испит положи, а то је испод једне године што се сад тражи да буде.

Министар војени вели, ви сви спомните стајаћу војску као школу за народну војску, и на сваки начин тако је. Сад какви могу бити учитељи из ове школе кад им недате довољно времена да се науче. За Бога буд ће мањи рок него што је код нас, то нигди нема у свету и у самој Прајској нема ни једног војника који није прошао кроз стајаћу војску, па и тамо је рок од три године, зато и јесте њихова војска најбоља и најизученија. Али ми узимајући у обзир наше прилике и време у коме се налазимо мислимо, да вам је довољно две године, а сад хоћемо и испод две године, то није можно, нити можемо имати добре и спремне војнике и војничке старешине. Једина служба за годину дава може бити код пешака, али онда треба поделити код пешака да буде мање, а код топџија и пијонера више, као што је и. н. у Русији. Али то неби било право. Имаде много примера, који дају основа да ће за нашу снагу војничку штетно бити ако се рок службе смањи, зато и обраћам пажњу скупштини на то.

Председник министарства министар унутрашњих дела, из говора свију посланика не види да се ма ко брине за војску нашу и њен напредак, већ се сваки брине за домове војника, мисли да овакви разлози не вреде много. Кад се говори о војсци и снази народној, онда треба изнети јаче разлоге. Он мисли и ако није војник да ће сваки боље научити за 2 године него за 1 год., и ако се рок смањи, да ће се војска оназадити. Нарочито треба да се обазремо на данашње ванредне околности у нашој земљи, па зато је мишлења и управо

моли, да се за сада ништа о томе не говори, но да се предлог одбаца.

Председник пита и скупштина изјављује да је довољно обавештена.

Председник ставља на гласање, ко је за предлог, који је предлог и одбор усвојио, тај нек седи, а ко је да се предлог одбаца тај нек устане.

Пошто се седањем и устајањем није могао сазнати на којој је страни резултат, то се наређује по тражењу председника министарства гласање поименце.

Председник ставља гласање овако: ко је за предлог, тај нека каже „за“, а ко је против, нека каже „против.“

Подиредседник прозивље, а Ковачевић и Раденко Драгојевић долазе да контролишу. По свршеном гласању председник објави резултат да је за предлог гласало 53, а против 55. Један се уздржао од гласања, дакле решено је: да се предлог одбаца.

Настаје четврт часа одмора.

После одмора.

Бр. 389.

Илија Стојановић известилац законодавног одшта извештај о предлогу Ђурђа Ђоровића, Шолуповића, Рад. Милошевића односно крађе марве у пољу. —

Извештај гласи овако:

Народној Скупштини!

Народна скупштина на своме састанку 25. ов. месеца решила је: да се предлози Ђурђа Ђоро-

вића и Јеврема Шолуповића, односно крађе марве у пољу, врате одбору да их са предлогом Радована Милошевића своји и о њима добро размисли.

По решењу скупштинском одбор законодавни по разматрању свију ових предлога нашао је да треба трећу тачку § 222. крив. зак. избрисати и на крају овог параграфа додати ово :

§ 222. под а,

„Да се казни затвором најмање 2 године поред губитка грађанске части, а може се казнити и робијом до пет година онај ко краде земљоделске алате у пољу, марву у пољу или на пашни, кошнице, платно са белила, сабране плодове у пољу и уопште предмете, које људи уздајући се на јавну сигурност у пољу без чувара држе.“

Са овом изменом одбор законодавни налази да ће доста помоћи да крадљивци свој рђави занат не продужују, и да ћеду крађе овога рода у велико престати.

За то и предлаже народној скупштини да изволи решити и позвати владу да о томе што пре, а још ово-годишњој скупштини формални предлог поднесе.

Што се тога тиче, да се уверења и за ситну стоку издају као што Радован предлаже одбор налази да нема листа.

Тако исто одбор налази да нема места и овоме тражењу Радовановом, о безкућницима и сумнителним људима да се какво узаконене добије, пошто је за безкућника прописано у § 342. под а, а за сумнителне у § 391. под б, и то само стоји до извршења.

Најзад одбор има саопштити скупштини и то да постоје одвојена мишлења г. Димитрија Матића и Милоша Главића односно оне казни за марву у пољу, која се украде.

У име министра правде саслушан је мин. ун. дела, и он је прима зчању.

27. Новембра 1875. год.
у Београду.

Чланови :

Аксентије М. Ковачевић,
Ранко Тајсић,
Вурђе Ђоровић,
Петар Катић.

Известилац,
Ил. Стојановић.

Одвојено мњење.

Налазећи да није цигли узрок честој крађи стове, од чега народ јако страда, у малој казни, коју закон за то одређује, него да ту има и других узрока, који су у седници скупштинској већ разложени, мишлења смо, да се најмања казна (минимална) од 3 месеца затвора повисе на 6 месеци поред губитка грађанске части, а највећа мера казне остаје, као што и већина предлаже до пет година робије.

Чланови одбора,

Д. Матић,
М. Д. Главић.

Драгутин Ризивић, слаже се са разложима одбора с додатком да није велика казна за рђаве људе, а за поштепе нема никакве опасности.

Рад. Милошевић говори, како се сматра опасна крађа оно кад се катанац разбије и ствар од

10 гроша украде, а за просту, ако су волови или свиње у вредности на 40—50 дуката украдени. — Добро би било да се овди не прави разлика и да буде једна казна. Чуди се оној господи одборницима, која су одвојила мишлење, с којим мишљењем штеде онога који какво зло учини. Ово није лебац да му се тавса одређује, коме је много, тај нека не краде. Слаже се са одборском већином у мишлењу.

Јеврем Шолуновић мисли, да има места одвојеном мишлењу, јер су донета наше установе криве, што се крађе догађају, јер се кривци тешко изналазе. Ово вели отуда долази, што порота ове ствари не суди, што кад би судила престале би крађе, а он би за то био, да се ове крађе подведу под пороту. Но пошто види да то неможе бити, онда се слаже са мишљењем одборске већине.

У. Кнежевић са погледом на фактично стање како ствар стоји, заиста предлагачи места имају, јер у нашем закону није подела правична између опасне и прсте крађе, најбоље би било да се цела глава која говори о крађама реформише, и да не постоји разлика између прстих и опасних крађа; већ да се определи највећа и најмања мера, и да се судији остави да примењује оволику или онолику казну. Пошто је пак у § 222. кривичног закона означена највећа казни до 5 година робије, то не налази за уместно да се повећава. Што се пак тиче и саме поделе немогуће је извршити, док се не реформише цела глава; а издвајати поједине случајеве незгодно је.

Милош Глишић, не што би желео да брани мишлење одборске мањине пошто види да је рас-

положење целе скупштине против, већ једино с тога да одговори г. Радовану што се чуди томе одвојеном мишлењу, — он — Глишић, вели да му је чудноватије и не може се начудити Радовану зашто је оваког мишљења, кад он од 30 година памти и зна колико је лопова убијено, шта више да и онај сељак који је гледао убијеног, оног истог дана крађу учини. Дакле према овоме има ли горе од убиства и зашто се тај сељак не тргне од зла; свему су овоме криве наше друштвене установе, а не закони; нико се не рађа лопов, но само га друштво направи. Основ кривице стоји и до тога, што се ловови не ватају, и што казну ако се и ватају не издрже но се помиљују, и што по селима побољни и побогатији људи ловове чувају. Ово треба поправити, а не казну повишавати, казна је довољна од 6 месеци по мишлењу одборске мањине, јер нико не краде од воље но од нужде.

Ил. Стојановић известилац вели, нема ни једног посланика, који би казао, да нам ловови нису досадили. То сви признају. Па зато је и одбор законодавни имао у виду ту опасност народну, и у § 222. кр. зак. повисио казни од три мес. најмање две године. За то би требало одборско мишлење усвојити.

Милан Пироћанац напомиње, да у друштвима и сама казна, и ако произилази из права друштвене самоодбране, опет треба да има ове услове: да казна не буде већа него што нужна потреба друштвене самоодбране и правда захтева. Тужба је овди на ловове, и да су ловови рђави људи, о томе нема сумње, ни један човек неће да их брани; али

је овди питање, да ли се са увеличањем казни доповаци утамањују, одговор је да се ништа не постизава, само се правда вређа. Дела су разна у друштвима, нападање на част, цркву, једни убијају, и све то да се казни, тражи се права мера. Друштво тесногрудо које би свакога и за најмању повреду друштвенога права казнило смрћу, то би друштво цел омашило, пошто је искуство доказало да строге казни зла дела неумањују. Има друштва која и за једну птицу на смрт осуђују, но и овим се ништа не постизава. Али ако се мисли народу са претераном казни помоћи, то не стоји, и помоћ би била ако би се мишљење мањине одборске уважило. Казна је доста строга и сама данашња дебата биће судовима за пример, да народ тражи строжију осуду, па ћеду и при осудама имати већу пажњу.

А. Богосављевић у главноме слаже се са брат Глишићем да се са повећањем казни не може стати крађама на пут, јер крађе се више догађају што је зло наше економно стање. Нико не краде, што му је мило, но што му је нужно. У осталом није противан да се казна повећа и слаже се са мишљем одборске већине.

Драгутин Ризнић, кад би сва друштва једнако радила, једнако мислила, онда неби требало закона, но то не стоји, за то треба закона. Разлог Широћанца нема места да се са повишењем казни зла дела неутамањују. Зна се да за време владе књаза Милоша није било крађа, јер он вели да ће да убије, па сваки и што вађе он поси власти. Дакле мишљење је одборско уместно.

Аксентије Ковачевић, у одбору мислио је да се сложи са одбором мањине, пошто је се хтело одмах у почетку § 222. кривичног закона казни да повиси, али пошто је одбор доцније изузео тачку трећу о крађи марве, кошница, платна са белила, и за себе § под а образовао, то се је и он придружио већини одбора, за шта је мишлења да се строжије казна одреди. Он вели, да нема већег зла, него кад се једној сироти платно са белила, свинче одређено за мрс куће и мали чопор оваца човеку увраде.

Милосав Вељковић вели, ја неznam зашто неки посланици кажу, да се доповима стати на пут не може ако се казна повећа. Ово не стоји. Батине постојаше и укинуше се, апсане немамо. Како дакле да се обезбедимо, но строжијом казном. Мој народ у моме крају ништа друго не вели, но то: гледајте да се спасемо од допова. Остало нам није досадно ни порез, ни кулук, допови нам досадише. Зато сам ја за мишљење већине одборске.

Стојан Вељковић, поводом говора гос. Драгутина Ризнића који вели, да се за владе кнеза Милоша нису крађе догађале, вели г. Вељковић да ће то други узрок бити, но онај што га Ризнић наводи, разлаже даље: да човек није животиња, која се по инстинкту управља, он је разумно створење, он не краде што држи да је мала казна, већ што се нада да неће бити ухваћен и да види вајде од те крађе. Нека се доведе човек до уверења да ће за своје дело одговорати, па ће и убрзо увидети да ће се и крађе знатно смањити.

Кад се народу признаје учешће у законодавству, и да је то по народ корисно; кад је и код нас признато да је суделовање грађанина, чиниоца при суђењу известних кривица корисно и потребно, кад се признаје да у томе суделовању народни чиниоца стоји јака гаранција за изналасак истине, онда не зна, за што да се то учешће народа својим путем и начином не би распрострало и на остале кривице, па и на просте крађе.

Докле год стоји наш крив. поступак са својом доказном теориом, која се одавна преживила, дотде нећемо имати помоћи од поднешеног предлога. Доказује безуспешност поштравања казне примерима од живота нашег, а нарочито извесним поротним пресудама, а и искуства страних народа. Наводи пример у Србији који се догодио, да су поротници једног зликовца који је паљевину учинио, и пошто су видели да ће на смрт бити осуђен, од казни ослободили, јер пошто им председник објасни да је казни смрт, они га огласише за не крива. Други је пример у Београду. Робијаш у бегству учинио крађу опасну и порота га до подне нађе за крива, а после подне кад виде да ће на смрт осуђен бити огласи га за не крива. Дакле никад не треба већа казни но зло дело што доноси и за то је против мишљења одборске већине.

Петар Ђуричковић признаје да имаде свуда рђави људи, но треба се старати да се искорене, или бар умале. Шта важе Адам да они краду од нужде, то не постоји; јер има спротиње која само своје чува а не меша се у туђе. Одборске већине

мишљење погодно је жељу народњу, за то да се усвоји.

Минист. правде вели да је ово важно питање, које треба проучити и са законима сравнити. Влада неје имала довољно времена да ову ствар проучи. За то мисли да се предлог влади упути да га проучи и шта треба уради.

Председник ставља на гласање:

Да ли скупштина жели, према овом извешћу и одборском да усвоји и преда влади да састави предлог.

Мин. правде: Влада усваја да се у том смислу поднесе предлог, али не може бити везана за то да онолика казни мора бити.

Шолуновић задовољно би се, кад би се ове кривице подвеле под поротни суд, па ма да се и мање казне.

Мин. правде: Ствар ће доћи понова пред скупштину, предлог се прима у начеду, а казни каква ће и у колико бити, то је ствар друга.

Шанта Срећковић мисли да се ове кривице могу подвести под поротни суд.

Мин. правде: Кад би се овај предлог подицно усвојио, значило би да скупштина поднаша формални предлог, а то би противно уставу било.

Радован Милошевић вели да се устав не вређа. У уставу стоји порота суди опасне крађе, а у другим законима казато је које су те крађе опасне, па у том закону могу се и све крађе као опасне уврстити. —

Председник даје своје мишљење да се предлог у начеду прими.

Ризнић тражи да се стави на гласање предлог и одборско мишљење.

Председник: Пошто одбор неје поднео извештај у начелу, него у пројекту, то не може ни бити тако, јер је противно пословном реду.

Ризнић наводи да је баш дужност посланика да поднесе предлог, како да се који параграф измени. —

Ђуричић: Предлог да се прими у начелу, а влада пројект да поднесе.

Жика Миленовић: Овди је нешто треће, постоји мишљење већине и мањине одборске, нека се гласа између ова два мишљена.

Председник министар вели, на шта толики говор кад се једна ствар у скупштини претресе и донесе закључење, онда остаје да влада поднесе пројект, треба гласати за мишљење одборске већине и мањине.

Председник ставља на гласање:

Ко је за предлог посланички по одборском мишљењу, тај нека седи, а који је противан, тај нека устане. (Сви седе). Дакле решење је скупштинско: да се предлог и мишљење одборско уважи.

Бр. 389.

Извештач Ил. Стојановић чита извештај одбора законодавног по предлогу Петра Ђуричића и Адама Богосављевића да се чиновници у народну војску упишу.

Извештај гласи:

Народној Скупштини!

На јучерањем састанку народна скупштина решила је: да предлог Адама Богосављевића и ос-

талих о смањивању плата чиновничких, за време чувања границе и упису чиновника у народну војску, врати одбору законодавном да се г. министар војини преслуша, а пошто и предлог г. Петра Ђуричића о томе постоји, да га с њим сајузи, о њима размисли и свој извештај поднесе.

Одбор законодавни расмотрио је оба ова предлога и према предлогу г. Ђуричића налази да би требало и из замене чл. 63. од 1870. зборник XXIII, избрисати ове речи: „Као и они за које министар војени у договору са осталим министрима тако нареди.“ Но тако да у сваком надлежатељству може највише по три чиновника остати, па и тад они који су по годинама најстарији. Вишином гласова 6 против 1, решено је, да остане по садашњем законском наређењу упис у народну војску до 50 год.

Тако исто по предлогу Богосављевића одбор налази, да треба да се и калуђери из манастира упишу у народну војску, тако да само по један остане при манастиру, и то најстарији по годинама, а и мирски свештеници за сваки баталион, јескадрон, и батерију по један да се упишу.

Што се тиче предлога да се и *скиртајући се цигани*, упишу, одбор налази, да нема места тиче што се самог вршења права војене дужности, али одбор се налази побуђен, да је нужно узаконити: да и скиртајући се цигани буду пописани на ту цел, да се у случају похода војске имају употребљавати за разне при војсци радове. Што се тиче плата чиновника, одбор остаје при датом мишљењу.

Министар је саслушан и ово је примио знању. 20. Новембра 1875. г.

Београд.

Чланови:

М. Д. Глишић.
Ђурић Ђурић.
Петар Катич.
Акс. М. Ковачевић.

У свему се слажемо с тим, да смо противни, да при свима надлежатељствима, остану по три чиновника, мишлења смо, да само при судовима по три чиновника остану, и то по годинама најстарији.

Чланови:

Ил. Стојановић.
Рајко Тајсић.

У свему осталом слажем се са мишлењем одбора, само налазим, да треба године од 50 до 60 год. за упис у народну војску рачунати.

Члан закон. одбора

Д. Матић.

Илија Стојанов. као извештач после прочитаног извешћа објашњава: да је у члану 63. казано да се само министри и саветници изузимају од ове обавезности, они, који су неспособни и они чиновници, за које министар војени у договору са осталим министрима тако нареди. Дакле ове речи: „да се ослободе и они за које министар војени у договору са осталим министрима тако нареди,“ да се изоставе и да скупштина ограничи број чиновника, који могу по надлежатељствима остати. Извештач вели даље, да је он у одвојеном мишлењу са Рајком Тајсићем, да само по судовима могу остати по три чиновника, а у осталим само по један, и најпосле да је г. Матић у одвојеном мишлењу да се и људи до 60 год. могу уписивати у народну војску.

Министар војени није противан мишлењу одбора, јер се је и он тако сагласно, али што се тиче броја чиновника, то вели да се прибаве најпре дата, па тек онда решава: колико ће у коме на-

длежатељству остати. Што се тиче стараца преко 50 година, и он је противан, но опет вели треба узети све, што може носити пушку у трећу класу.

Петар Ђуричковић вели, да је то његов предлог, и поклања се мишлењу одборске мањине, јер је изгубно из вида да код полиције и нема више од три лица; а што се тиче цигава, он остаје при својем предлогу: да се сви упишу.

Стеван Д. Поповић: Кад је пристао министар војени, да он неће више чиновнике у договору са осталим министрима ослобођавати, онда је ствар чиста. Што се тиче одређивања чиновника, вели, да се имају на уму школе, гди се тражи више од три професора, и гди их имаде по 11 и 17 то је немогућно. У министарству унутрашњих дела имаде 4 одељења, а да остану само три човека, то је апсолутно немогуће, јер један начелник не може све послове вршити.

Илија Стојановић вели: Ми смо господо о овом предлогу начисто. Г. министар пристао је: да се избрише оно, што ми хоћемо, а пристао је и за чиновнике, само не може сад одмах да усвоји колико да их ослободи док неприбере дата, но пошто и иначе долази формални предлог од владе пред скупштином, те ћемо и доцније о томе говорити, то треба усвојити предлог и предати влади.

Председник ставља на гласање: Усваја ли се одборско мишлење?

Скупштина решава, да се одборско мишлење усвоји, и поднесе влади да формални пројект донесе. —

Састанак је закључен у један и по сахат по подне, и заказан други за идући понедељак.

Председник скупштине,
Д. Ђ. Јовановић.

Секретар
Ид. Стојановић.

Подносиоци:

Ђурђе П. Ђоровић, М. Л. Глашић, Војин Радуловић, Сима Секулић, Петар Ђуричковић.

САСТАНАК XXXVIII,
1. Децембра 1875. године.

ПРЕСЕДАВА
Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР
У. Кнежевић.

Од министара дошли су: председник министарства, министар ун. дела, министар правде и мин. спољних дела.

Састанак отворен у 9¼ сата пре подне.

Од посланика није дошао Коста Снужић, који одсуствује.

Дошли су опет са одсуства посланици: Рака Кукић, Јован Бошковић, Живко Стевановић, Алекса Поповић, Павлица Недић и Милосав Вукомановић.

Бр. 390.

Председник јавља, да је посланик Ивко Остојић телеграфом молио да му се продужи одсуство због болести сина.

Одобрава се.

Бр. 391.

Председник извештава скупштину, да је Кости Снужићу дао три дана одсуства због његових нуж-

них послова, а ако му узтреба више одсуствовати, он ће се обратити скупштини.

Усваја се.

Бр. 392.

Председник јавља да су на реду сада да се прочитају два предлога посланичка.

Милан Тоцаловић протестује, зашто се подносе непрестано предлози и интерпелације. Два месеца — вели — бависмо се овде, и шта урадисмо? Свршили смо само један закон о општинама и неке ситнице. Вичемо на чиновнике а сами поједосмо државне паре. Господо, ја вас молим, да свршимо буџет, па да идемо кући (настаје жагор и неодобравање). —

Скупштина то одбија.

Бр. 393.

Секретар Урош Кнежевић чита свој предлог и њих тридесет и четворице, којим се тражи да се укину сеоски дућани у овом облику у ком су.

Милан Тоцаловић тражи да се одбаци предлог, јер је — вели — многи продао своје имање, направно дућан и набавио еспап, те тим рани породицу. Зар да га сад упропастимо (настаје жагор и неодобравање). Нема ни две године, како су установљени селски дућани, а сад оћемо да их укинемо. Питање је ово важно. Варошани гледају своју корист, па оће да укидају (жагор), хоћемо равноправност. За то да се одбаци предлог (жагор, неки вичу: да се одбаци, а неки: да се упути одбору).

Председник позива на ред.

П. Ђуричковић тражи да се упути одбору, јер је ствар важна и за сељаке и за варошане. Треба се размислити (жагор).

Радоран Милошевић напомиње да је то предлог, где су потписани посланици (жагор).

Председник опомиње да ће морати закључити седницу, ако се продужи овако. Треба да се саслушамо. Појавила су се два мњења. Једни су за то да се одбаци предлог, а други да се упути одбору.

Сад поставићу питање: Ко је за то, да се упути одбору, гласаће „за“. Ко је за то, да се одбаци, гласаће „против“.

Пошто је ствар важна, гласаће се поименце и стенографи ће бележити свачије име, ко је зашта гласао.

Скупштина усваја да се реши ствар гласањем поименце. И тако гласало их је 66 да се упути предлог одбору, 47 да се одбаци, а двојица су се уздржали од гласања.

Дакле решено је да се упути предлог одбору, и то законодавном.

Бр. 394.

Секр. Н. Крупежевић управља питање на председништво и вели:

По закону кнежев. посланик чим промени положај т. ј. звање у ком је био, престаје бити посланик. Мени се чини да је г. Јаков Павловић постављен као ректор за посланика а ту скоро кнежевим указом смењен је с тога звања. Исто тако г. Сима Живковић био је управитељ учитељске школе а сад гимназије. Дакле, питам председништво, могу ли они бити посланици?

Председник објасњава да то није његова лична ствар, нити зависи од њега да он решава то, већ скупштина.

У осталом — вели — ни г. Јаков ни г. Сима нису променули положај. Г. Јаков је прота и професор богословије. То му је стално занимање. Звање ректора то је привремено. То је споредна дужност и мења се сваке године. Г. Сима указом није до сад променено положај, већ је остао у старом.

Стеван Поповић свештеник налази да се не треба бавити оваким ситницама, јер има много пречи и важнији ствари. Могло се је питати и приватно, коме је што нејасно.

Ние. Крупежевић одговара да му је цео што то пита била то да се зна је ли законита радња скупштинека. Но што г. председник каже, да је ректорство споредна дужност, то не стоји. Ректор се поставља књажевим указом и он има додатка 100 талира.

Министар просвете разлаже да питање Крупежевића није неумесно што се тиче г. Јакова. Да би били на чисто са тим питањем, главно је — вели — загледати у указ. Ако тамо стоји „ректора и професора“, онда г. Јаков је и сад професор и може долазити у скупштину. У колико знам, он је постављен као „ректор и професор“.

Што се тиче г. Симе, неумесно је питање, јер указом г. Сима није променуо положај, нити је то било игде у новинама.

Н. Крупежевић објасњава, да је овај, ко промени рад, променуо и положај (много вичу: доста је).

И тако се је прешло преко ове ствари на даљи рад. —

Бр. 395.

Председник јавља да је г. Димитрије Матић, као члан законодавног одбора, изјавио, да не може остати више као члан одбора.

Многи вичу: зашто и траже разлог.

Дим. Матић узима реч на вели: Као члан одбора одвојно сам моје мњење са г. Глишићем у једној ствари, која је претресана овде на последњем састанку. Навикнут да поштујем разлоге и противника, ја сам мислио да имам права очекивати да се тако поступа и спрам мене, особито овде у скупштини. Но место тога у прошлој седници један од посланика чудећи се моме мњењу и разлозима поменуо је моје име и чудно се зашто тако мислим.

Ја сам по уверењу мом дао глас, а време ће показати, које је мњење умесније. Са тога дакле ја истунам из одбора. Молим нек се избере други, има их млађи (жагор).

Радован Милошевић вели, да није споменуто ничије име, но мањина и већина. (Чује се: да му се не уважи оставка).

Милан Топаловић каже, да се не уважи, јер нећемо никад бити готови, ако станемо бирати једног по једног члана.

Скупштина изјављује жељу да Матић остане и даље. —

Димитрије Матић наводи, да он не избегава од посла, али не може нигде радити, где се не ради са потпуним убеђењем.

Стеван Д. Поповић разлаже, да треба да смо хладнокрвни на да се сетимо других сличних случајева. Ту скоро — вели — знамо, где је један пос-

ланик казао за финансијски одбор, да је олако прешао преко његовог предлога.

Други омет рекао је да се изјави неповерење одбору. Па омет г. Панта Јовановић у име одбора одбио је то и на томе се свршило. Дакле г. Матића молимо да остане.

Скупштина, на позив председника изјави жељу, да Матић остане и даље у одбору.

На томе се и свршила ова ствар.

Бр. 496.

Секрет. Н. Крунежевић чита предлог Јеврема Марковића и оних 47 посланика, којим се тражи: да се сви манастири осим шест преобрате у парохијске цркве, а манастирска добра да постану општенародна имовина, да се на тим добрима оснују земљоделске и занатлиске школе.

Панта Срећковић чини исправку у предлогу да патријарх није утекао. Патријаршија је пропала 1763. год.

Поп Стева Поповић чуђи се предлагачима како дођоше на те мисли, кад знаду да су калуђери учествовали у свима ратовима, да су имање чували јошт од Немањина доба па да имају и привилегије на сва добра. Ево — вели — погледајмо на Аустрију како се тамо поштују манастири. Ево шта је манастира у Фрушкој гори. Ми све нећемо попове, нећемо калуђере, нећемо владике, да дирамо, а сад оћемо да одузмемо калуђерима имање, које чувају од Немањина.

За то да одбацимо предлог па да радимо на буџету што рече г. Топаловић (жагор).

Н. Крупезевић вели: Нигди у предлогу не стоји да ми уништимо калуђере и да не поштујемо манастире. Ми не кажемо да се од манастира створе заводи, који не одговарају достојанству народа и светињи цркве. Ми оћемо од манастира да направимо мирске цркве — а то је опет светиња. Дакле да говоримо о предлогу. Ми оћемо да буде као и код прелосавски Срба. Говорити о привилегијама нема користи. Срећа је што су Турци збрисали те привилегије.

Панта Срећковић објасњава да он није ништа говорио против предлога, него је само напоменуо да је патријаршија српска пропала 1763. године. Дакле да није српски народ робовао без патријаршије 400 год.

Рањко Тајсић каже: Излишна је саде свака дебата. Нашто се баквати 2—3 сата, но треба одма упутити одбору. Овди се не напада вера ни црква, но се одузима имање калуђерима.

М. Миловановић подпомаже Рајка да не треба дебатовати, већ одма питати: упућује ли се предлог одбору или не.

На питање председника, скупштина упути предлог законодавном одбору.

Бр. 398.

Известилац законодавног одбора Ил. Стојановић чита предлог Петра Стевановића, којим се тражи да се лицитација за грађење државни, окружни и срески грађевина, држи на месту где ће се градити.

За тим чита одборско мњење, које одбија предлог на основу § 20. зак. о грађевинама, јер је корисније да се држи лицитација онде где има више људи, — предузимача и лицитаната.

Усваја се одборско мњење и прешло се је на дневни ред.

Бр. 398.

Известилац Ил. Стојановић чита предлог Јеврема Шолуповића о замени § 673. грађ. закона у том смислу, да општински суд не потврђује одма тапију, која му се донесе, већ најпре да објави, па кад прође 8 дана и нико не протестује, онда да потврди.

Чита се даље одборско мњење, које одбија предлог, јер се §.§. 673. и 674. грађ. зак. дају већа јемства сродницима и смесничарима на откуп земаља. —

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 399.

Ј. Шолуповић разлаже шта му је циљ предлогу, па вели: Нисам ишао на то, да се смесничарима и сродницима отме то право, но ми је намера да се укину премноге парнице око откупа, у којима људи морају полагати толику кауцију у новцу и излагати се грдним трошковима.

Овако као што предлажем за 8 дана ствар је начисто. Сваки би се у том року јавио ако има прече право, положио би паре и узео земљу. Без тога има сувише незгода. Многome је тешко продати земљу, јер се купци плаше пречег права на откуп. За то треба учинити измену.

Скупштина остаје при том, да се пређе на дневни ред.

Бр. 400.

Известилац Ил. Стојановић чита предлог Миље Миловановића, који је са 22 друга предложио да се укину окружна начелства.

За тим се чита одборско мњење, по ком би се имало прећи на дневни ред с тога, што је такав исти предлог поднео раније посланик Илија Стојановић, који је предлог решен 6. Октобра ов. год. на 18 састанку.

По том се прочита мњење одборске мањине, која, налазећи да су начелства непотребна, тражи да се предлог усвоји и да влади, те да донесе формални пројект.

Ав. Ковачевић вели: Ако се не држимо реда и пословника, никад нећемо доћи до сагласија. По чл. 89. пословника кад одборски закључак није једногласан, онда треба да се тачно изложи све разлике мањине и већине. Овди то није урађено. Мени није познат извештај мањине, а ни одбору. Требало је саопштити одбору, па можда би се и ја придружио мањини. С тога нек се врати предлог поново одбору.

Милија Миловановић одговара: Слажем се у неколико са г. Ковачевићем, да се предлог врати одбору. Ненаметно је држати таку изминну установу. Промле године било је код тих начелства преко три милиона дефицита.

Треба једном збрисати ту установу. За то или нека се реши или нека се врати поново одбору.

Илија Стојановић вели, нисам противан предлогу. И ја сам за то да се укину начелства. Али ако хоћемо потрзати поново оне предмете, који су једном прешли преко скупштине, који су решени и усвојени, као што је овај, онда ћемо радити противно 91. чл. пословника и већемо бити готови са послом никада.

Драгутин Ризнић вели, у колико ми се чини, овде се води полемика између Милије и Илије о том, који ће предлог вредити више. За то нека се сајузе оба и даду влади да о њима да реч.

Никола Крушежевић налази да измеђ предлога Илиног и овога сад има разлике. У предлогу Милином — вели, тражи се да се укину начелства. Илија онет тражио је поред тога да се укину и ереске власти и још неке установе. За то баш, што је овај предлог оделит за сама начелства, треба да се реши тим пре, што се је г. министар председник пређе изјаснио да сад неможе укинути начелства. Сви смо сложни за то да нам петребају начелства и да их треба укинути. То је само једна ђуприја. То је ложити собу у лето. Укидањем начелства много се помажемо, јер сада има у њима на 300 служитеља који штете државу са скономног гледишта. Дакле, да се понова претреса предлог.

Ранко Тајсић одговара на разлоге неких посланика на вели, петреба ми преписати у грех што одвојено мњење нисам придружио већини одборској. То је с тога, што сам доцне написао. Неслажем се са г. Ризнићем у срававању предлога Милиног и Илиног. У њима има разлике. Милија тражи искључно да се укину начелства, а Илија још неке установе. Заводити на место начелства другу установу нема смисла: на баш и с те стране Милији предлог сачињава нешто засебно, јер народ не мисли да на место начелства постави другу власт. Зато се и нисам придружио предлогу Илијном.

Акс. Ковачевић не мисли чинити коме превор, али пошто је учињена ошичка по пословнику, што

Стојановић тражи реформисање целе администрације и Милија само једне ствари, то треба предлог вратити одбору.

Мил. Миловановић одговара Ризнићу, да није предлог учињен из честољубља (настаје велики жагор, прекидају га, вичу: доста је говорено).

Председник позива скупштину и она изјави да је доста говорено, те се предлог упути одбору законодавном да га сравни са предлогом Илијиним, на ако не буду истоветни, да се овај изнесе на претрес. —

Даје се четврт часа одмора.

После одмора.

Бр. 401.

Председник јавља да је посланик Петар Илић депешом искао 30 дана осуства с тога што му је жена на смрти.

Одобрава се.

Бр. 402.

Секрет. Илија Стојановић чита интерпелацију Симе Секулића на министра спољних послова, којом пита, јесу ли Турци босанци вратили нашим људима онај кукуруз, што су га самовласно обрали са аде радаљске; ако нису зашто, да ли се ради што на томе и хоће ли се казнити кривци?

Министар спољних послова одговара, да ће одговорити на интерпелацију што скорије.

Бр. 403.

Секрет. Илија Стојановић чита интерпелацију Николе Милосављевића на министра просвете, којом пита, зашто је премештен учитељ студенички г. Глишо Протић у Ђупис и зашто није преслушан ако је крив?

Министар просвете одговара, да је ствар тако ситна да не заслужује бавити се њоме. Ако се не дозволи да се учитељи премештају, онда немамо сигурности ни за какав успех. Најпосле, ствар ми није позната. Кад је сазнам одговорићу. Никола Милосављевић примећује, да није реч о премештају, но се пита, што је казнен учитељ, а није преслушан.

Министар просвете одговара, да се није могао преслушати овде код министра. Зло и наопако кад би се позивао сваки на одговор овде. Онда би министарство радило само то. Мислим да је учитељ саслушан код полицајске власти, а то ћу видити.

Усваја се, да одговори министар кад извиди ствар.

Бр. 404.

Известилац одбора за молбе и жалбе Коста Атанацковић чита молбу Даринке удове покојног Зарија Видића бив. постаљона, који је погинуо вршећи службу са чега тражи издржавање.

Чита се даље извештај одбора, који је мњења да јој се даје 60 талира издржавања из државне касе до преудаје, а што се тиче деце до пунолетства. —

Скупштина усваја одборско мњење.

Министар спољних послова примети овде, да би требало ову ствар упутити министру финансије, јер се њега тиче.

Известилац К. Атанацковић одговара, да се ова ствар не тиче мин. фин. већ мин. ун. дела, а он је саслушан.

Усваја се.

Бр. 405.

Известилац К. Атанацковић чита извештај одбора за молбе и жалбе, о жалби Петра Недељковића из Коноуса, што је власт среза темнићског отерала у затвор неке војнике из логора. По мњењу одбора жалбу треба дати влади на призрење.

Скупштина то усваја.

Бр. 406.

Известилац Коста Атанацковић чита извештај одбора за молбе и жалбе по интерпелацији Петра Катића и осталих, који су тражили да се не узимају млађи калуђери од 40 година, а протествовали што Пантелејмон монах манастира Рајиновца држи у манастиру женску, тражећи да се манастирска добра предаду мирском свештенству. По одборском мњењу има места питању.

Министар просвете одговара, да ће извидити ствар, што се тиче монаха Пантелејмона. А што се тиче тога, од колико ће се година узимати калуђери, за сад не може одговорити, док се не споразуме са архијерејским сабором.

Димитрије Балаицки одговара, да ову ствар треба једном прећи и уредити. Сваке године вели, вичемо на калуђере да их треба укинути, да се млади не жене итд. па све остаје на том. Нашта оклевати, час за ово час за оно, те да питамо синод и овога и онога? Наш први философ Доситије лепо је казао: „не калуђерите ни једног до 40 година, а и после оставте им 5—6 година да се размисле.“ Он је заиста добро проучио калуђерски живот. Да пресечемо дакле једном ову ствар и да за-

молимо г. министра нек се једном споразуме са синодом. (Чује се: врло добро).

Министар просвете подржава говор гос. Балаицког и вели, да и он ништа друго није казао. И ја сам вели зато, да се за калуђере узимају зрели људи, који ће моћи престављати светињу цркве и који ће бити способни да заступају праве интересе њене. Нисам ја крив, ако је то питање покретано више пута па није извршено. Влади садањој треба дати времена да се промисли. Зато је најбоље да се упути предлог влади, те да она у договору са надлежним властима поднесе пројект.

Усваја се.

Бр. 407.

Известилац Коста Атанацковић чита одборско мњење о молби Тодора Стуљановића из Великог Дрена, који тражи да му се одложи плаћање дуга Илији Катунцу. — По том одборском мњењу треба прећи на дневни ред, јер је скупштина за то не надлежна.

Усваја се.

Бр. 408.

Известилац Коста Атанацковић чита одборско мњење о акту Радивоја Стевановића из Кушијева, који тражи да му скупштина његов један акт преда мин. ун. дела. По одборском мњењу треба прећи на дневни ред.

Усваја се.

Бр. 409.

Известилац Коста Атанацковић чита одборско мњење о жалби општине медвеђске, која се жали на мин. фин., што јој не дозвољава отворати неке

дућане. По одборском мњењу треба прећи на дневни ред.

Усваја се.

Бр. 410.

Известилац Коста Атанацковић чита одборско мњење на питање Петра Катића о оправци Ђуприја на друму од Трстеника идући Карановцу. По одборском мњењу има места питању.

Скупштина усваја одборско мњење да минист. грађ. одговори.

Министар грађевина вели, да ће одговорити док види акта, но му се чини да је одговорио нешто о томе.

Петар Катић одговара, да је ово отишло пре одбору, но што је одговорио министар.

Према томе прешло се је на дневни ред.

Бр. 411.

Известилац Коста Атанацковић чита одборско мњење о жалби Миће Стевановића на решење министра унутрашњих дела, којим је одбијен у спору око продавања меса на череве. По том мњењу треба уништити министарско решење, јер је дељење меса на череве дозвољено § 370. кр. зак.

Мин. пред. примети, да о овој ствари није саслушан ни један од министара.

Известилац Коста Атанацковић одговара, да је саслушан началник министарства г. Јанковић, кога је министар упутио место себе.

Министар предс. одговара да му није ништа познато по тој ствари, па тражи да му се даде да је расмотри, а он ће што пре одговорити.

Милош Глишић примећује да нема места одговору. Саслушан је владин повереник и он је дао пристанак. Треба дакле поништити министарско решење, па човеку вратити узети новац за казну, и накнадити му штету.

Панта Јовановић примећује, да је овде повређен члан 99. устава, јер за владиног повереника треба да изађе указ, што се не сећа да је овде урађено.

Војин Радуловић слаже се са предговорником и вели да је повереника требало поставити указом. Кад то није, несмемо газити закон, но нег се ствар врати министру те да види ко је крив.

П. Буричковић вели, излишно је говорити. — Ако је влада саслушана, престаје говор; ако није треба је саслушати.

Министар председник објасњава, да је у одборској седници тог дана дошао г. Јанковић, па ваљда мислећи да је повереник владин рекао је тако. Он није постављен указом за повереника. За то нека ми се врати предмет да размислим о њему до сутра.

Усваја се.

Бр. 412.

Известилац Коста Атанацковић чита одборско мњење о поднетим трима изјавама Петра Станковића из Раче, који тражи, да се те изјаве доставе Његовој Светлости. По одборском мњењу треба прећи на дневни ред, јер скупштина није за то надлежна.

Усваја се.

Бр. 413.

Известилац Коста Атанацковић чита одборско мњење о жалби Саве Максимовића из Грабовца, који се жали на министра финансије, што му није дао 2 плуга земље. Како није жалиоц поднео решење министарско којим се одбија, то је одбор нашао да треба прећи на дневни ред.

Усваја се.

Бр. 414.

Известилац Коста Атанацковић чита одборско мњење о жалби свештеника рашког Светозара Поповића против министра унутрашњих дела, што га није задовољио по жалби на Панту Јовановића капетана. По одборском мњењу треба прећи на дневни ред, зато, што се не подноси министарско решење. —

Усваја се.

Бр. 415.

Известилац Коста Атанацковић чита одборско мњење о жалби Спасеније, удове Василија Лазаревића из Лајковца, којом тражи наслеђе имања свог пасторка Милоја Васиљевића. По одборском мњењу прелази се на дневни ред зато, што су за то питање надлежни судови, а не скупштина.

Усваја се.

Бр. 416.

Известилац Коста Атанацковић чита одборско мњење о изјави Марице, раздвојено живеће жене Живка Кусуровића из Бањана округа ваљевског, због издржања, по ком мњењу треба прећи на дневни ред с тога, што не подноси пресуду духовне

власти којом је одвојена, ни пресуду о издржању; нити се оцет види, да се је жалила министру.

Усваја се.

Бр. 417.

Известилац Коста Атанацковић чита одборско мњење о жалби Саре, удове Милоша Ковачевића из Беоца, којом моли да се ослободи данка, по ком мњењу треба дати жалбу на оцену министру финансије.

Усваја се.

Бр. 418.

Известилац Коста Атанацковић чита одборско мњење о питању посланика Ј. Шолуповића за пут од Јавора преко Ивањице до Пожеге, по ком има места питању и министар грађевина треба да одговори.

Усваја се, а и мин. грађ. изјави да ће одговорити док види акта.

Бр. 419.

Известилац Коста Атанацковић чита одборско мњење о жалби Раденка Буровића и три друга из Подунавца, среза караповачког, противу среске власти што им забрањује стругати стару јанију. По одборском мњењу треба прећи на дневни ред зато, што не подносе решење да су се жалили министру.

Усваја се.

Бр. 420.

Известилац Коста Атанацковић чита одборско мњење о молби општине висибабске у округу уличком о томе, да се новопросечени друм од Пожеге к' Ариљу не прави кад има стари пут. По одборском мњењу треба прећи на дневни ред, једно са

тога, што скупштина није надлежна да решава о трасирању и просецању друмова, а друго зато, што је министар грађевина 25. Новембра ове године о овом путу одговорно поводом интерпелације Шолуповића.

Шолуповић објасњава да скупштина није могла из одговора министра сазнати право стање на вели, не иде се тим путем уз брдо као што је рекао г. министар. Учињена је једна погрешка што пут иде преко нива и ливада. То се да исправити. Сва је разлика што је стари пут заоднији у 200 до 150 хвати, а то је с тога учињено, што би се новим путем упронастили људи.

Алекса Поповић помаже Шолуповића, па вели, обишао сам целу трасу тог пута. Уместо каже г. Шолуповић, кад би се обишло то парче, да би се сачувале земље људима.

Министар грађевина одговара, да је ову ствар скупштина једном решила на основу оног што сам казао, да су тај пут радиле две комисије. Незгодно би сад било поверавати трасу појединим људима.

Алекса Поповић остаје при своме говору, па додаје, да му је сам инжињер казао да је тај пут бољи, по су га обишли за то, што мора да буде прав. —

Мин. грађ. одговара да то не стоји и то неби био никадав инжињер, који каже да пут мора бити увек прав.

Према томе прешло се је на дневни ред по одборском мњењу.

Бр. 421.

Извештај Коста Атанацковић чита одборско мњење о интерпелацији Петра Стевановића, којом

пита министра грађевина, зашто није довршен пут од Чачка до Ивањице, по ком има места питању.

Усваја се, а и министар изјављује да ће ускоро одговорити.

Бр. 422.

Извештај Коста Атанацковић чита одборско мњење о жалби Ђорђа Вујанца из Брвенца, округа чачанског, што је уписан у данак, по ком мњењу жалбу треба дати гос. министру финансије на призрење.

Усваја се.

Бр. 423.

Извештај К. Атанацковић чита одборско мњење о молби наших постољона, којом моле да на свакој штацији буде по 5 пандура зарад пратње због честих напада, а поштовоше да носе револвер. По одборском мњењу према чл. 101 пословника треба прећи на дневни ред зато, што на молби нема потписа. —

Усваја се.

Бр. 424.

Извештај К. Атанацковић чита одборско мњење о молби Јована Бошњаквића процениоца ђумрука радујевачког, којом моли да се ослободи од плаћања каси државној неких 3434 гр. и 14 пара пор. По одборском мњењу треба прећи на дневни ред, јер је молиоц осуђен судовима, а незнање закона не извињава се.

Усваја се.

Бр. 425.

Извештај К. Атанацковић чита одборско мњење о жалби Николе Каменовића економа Пожаревачке

болнице, који се жали што му се не да преко реда зајам из управе, зашто се је жалио министру финансије па нема одговора. По мњењу одбор жалбу треба дати влади ради знања и оцене.

Усваја се.

Бр. 426.

Известилац К. Атанацковић чита одборско мњење о жалби Борђа Чаранановића арендатора скеле на Тимоку, којом моли да се ослободи плаћања накнаде правитељству за скелу у 1440 гр. чар. на што је осуђен. По мњењу одбора треба прећи на дневни ред, јер нема основа, зашто да се ослободи.

Усваја се.

Бр. 427.

Известилац К. Атанасковић чита мњење одборско о интерпелацији Раденка Драгојевића којом пита министра, зашто народ доноси дрва за огрев срезских чиновника и ванцелирија. По одборском мњењу нема места интерпелацији, јер кад се износе неке незаконите радње чиновника, треба их именовати који су.

Раденко Драгојевић рече да може именовати лица сад одма.

По скупштини усвоји одборско мњење да се пређе на дневни ред, јер и ако би интерпелант могао именовати лица, треба написмено.

Бр. 428.

Известилац К. Атанацковић чита одборско мњење о жалби Васе и Светозара Поповића из Дучаловића, који се жале на касациони суд, што им је одузео неко земљиште од 1. и по плуга па дао општини. По одборском мњењу треба прећи на дневни ред,

јер пресуде касационог суда неподлеже ничијем разматрању, па ни скупштинском.

Усваја се.

Бр. 429.

Известилац К. Атанацковић чита одборско мњење о интерпелацији Николе Милосављевића о разрезивању трошкова срезских, по ком има места питању и министар треба да одговори.

Усваја се одборско мњење.

Бр. 430.

Известилац К. Атанацковић чита одборско мњење о интерпелацији Новака Милошевића на министра унутр. дела због злоупотреба које је починио Обрен Мићић канцелар, по ком има места питању и министар треба да одговори ускоро.

Усваја се.

Бр. 431.

Известилац К. Атанацковић чита одборско мњење на интерпелацију Теше Марковића, којом пита министра унутр. дела шта је урадила комисија коју је одредила скупштина да се извиде злоупотребе чиновника предиком избора посланика за прошлу годину. Одбор је нашао да има места питању и министар треба да одговори.

Усваја се.

Бр. 432.

Известилац К. Атанацковић чита одборско мњење о интерпелацији Николе Милосављевића због пограничног плота, по ком има места питању и министар треба да одговори.

Усваја се.

Међутим министар грађевине примети да је о том дебатовано у скупштини и да ће влада кроз 2—3 дана донети о томе пројект, те с тога се пређе на дневни ред.

Бр. 433.

Извештај К. Атанацковић чита одборско мњење на интерпелацију Николе Крупежевића и Стеве Крстића, који тражи да се оправи кисела вода у атару паланачком о државном трошку, или да се уступи по процени општини као што је то решено у скупштини 1874. год. Одборско је мњење да има места питању на треба дати министру да одговори.

Усваја се.

Бр. 434.

Извештај К. Атанацковић чита одборско мњење о питању Ранка Тајсића на мин. унутр. дела због злоупотреба Љубомира С. Марковића срез. писара, по ком мњењу има места питању и министар треба да одговори ускоро.

Усваја се.

Председник примети да је Тајсић требао да поднесе акт у виду жалбе а не интерпелације. Овако он је интересован на као такав нема право гласања а ни питања.

Ранко Тајсић одговара, да се жалба не тиче његових личних ствари, већ општих. Међутим скупштина је пристала да прими.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 435.

Извештај К. Атанацковић чита одборско мњење о молби Стевана Вукелића бив. учитеља, којом тражи

службу, по ком оваког рода молба према чл. 101. пословника не спадају у круг рада скупштинског.

Усваја се.

Бр. 436.

Извештај К. Атанацковић чита одборско мњење о жалби Милоја Шутулића из Струганика, што су му уписане у данак 4 задружне главе. По одборском мњењу ову тужбу треба дати на оцену министру финансије.

Усваја се.

Бр. 437.

Извештај Коста Атанацковић чита одборско мњење о молби Агније, удове Тодора Павловића латова у Сипу, којом моли да јој се у име милостије одобри плата онд. латова и то од дана смрти њеног мужа до постеповнице садањег и да јој се врате данци.

По одборском мњењу треба прећи на дневни ред.

Усваја се.

Бр. 438.

Извештај Коста Атанацковић чита одборско мњење о интерпелацији Тривуна Милојевића, којом пита министра грађевине, зашто је народ среза по-савског у окр. беогр. поред приреза од 9 гр. ч. за пут и ћуприју на Дубоком, морао још дати шуму и вулук.

По одборском мњењу има места питању и министар треба да одговори.

Усваја се.

Бр. 439.

Извештај Коста Атанацковић чита одборско мњење о жалби Симе Коранџића, из Сланаца; на

полицајну власт, што му при продаји имања није изоставила колико треба по закону. По одборском мњењу о неуредностима при продаји решавају судови, а не скупштина. Зато на дневни ред.

Усваја се.

Бр. 440.

Известилац Коста Атанацковић чита одборско мњење о жалби општине рудинске у срезу студеничком округу чачанском, којом се жале на пописну комисију што је пописивала убога лица. По томе мњењу одбора жалбу треба дати мин. фин. на оцену.

Усваја се.

Бр. 441.

Известилац Коста Атанацковић чита одборско мњење на жалбу Матије Милутиновића из Шабца противу Мила Дамјановића и Петра Вујића што као кафеџије примају путнике на преноћиште, а власт их трпи. По одборском мњењу треба прећи на дневни ред, пошто се види из решења министарског да је учињено шта треба.

Усваја се.

Бр. 442.

Известилац Коста Атанацковић чита одборско мњење о жалби Лазара Вучевића из Шиљеговца, округа крушевачког, којом се жали на минис. ун. дела, што му брани лечити од хирургских болести. По одборском мишлењу треба прећи на дневни ред, јер законом је одређено ко може бити лекар.

Петар Катић примећује, да треба видети од чега лечи тај човек.

Предс. говори да је ствар свршена и да скупштина не може давати дипломе.

Петар Катић налази, да треба дозволити да лече они који знаду од рана, јер зашто би се распао један човек, кад га лекари не могу да излече. —

Аврам Јовановић вели, то је Црногорац што га спречавају. Он је учинио велике услуге у народу у срезу крушевачком. Он лечи од рана, од повреда, од пушке, треба му дозволити да лечи.

Мил. Петровић вели, јагодинци немају лекара од 1873. године, па кад неби било приватни људи да лече, многи би се распао од рана, зато нека се дозволи сваком ко практиком докаже да је способан.

Изв. Коста Атанацковић налази да скупштина нема права да даје коме дипломе лечења, о томе постоји закон. Сад ако хоће скупштина да га мења, нек поднесе предлог, а овако не.

Аксентије Ковачевић разјасњава, да је по чл. 1. уредбе лекарске од 1839. године, I. Збор. стр. 108., надлежан министар унутрашњих дела, да даје дозволе лечења и магистрима хирургије. Сад ако се појави хурург који заиста лечи добро, треба му дозволити. У томе не треба се ослањати искључно и једино на мњење началника санитета, но треба обратити већу пажњу на такве људе који добро лече, који имају фактичке доказе да су излечили толике људе.

Милица Миловановић вели, такав је исти случај и лане занимао скупштину и она је решила да се том лицу да дозвола па на том и оста, још му није дозвољено и ако је поднео 60 сведочанства,

нотреба тако да остане, јер немогу ја из Темнића ићи у Београд за доктора.

Илија Стојановић обраћа пажњу скупштине на уверење жалиоца, из ког се види како добро лечи. Прочита уверење па вели, да му нотреба одузимати право. Но како је то молба, ако скупштина нађе да је умесна, треба да по чл. 103. тач. 5. пословника поднесе предлог за измену закона.

Радован Милошевић говори, сви знамо да смо оскудни у лекарима. Сви знамо да су се многи враћали од лекара без ногу и руку, или неизлечени, док су те исте болеснике приватни лекари лечили и излечили. Таквих људи има доста. Има их који имају по 50—60 сведоштва од први и најбољи људи па зар њима да се не дозволи? Ако се питају доктори они им неће дозволити због свог интереса, али друго је интерес народни. Овде знам има један жандар који излечи човека кад изломи ногу и руку, зашто један началник санитета да таквим забрањује лечење?

Петар Буричковић вели, знам из искуства да су приватни доктори излечили толике људе, које званични доктори немогаше. Има један у Параћину, који лечи очи. Он је излечио у самом срезу бањском њих 20—30. Тако исто знам у оверугу њажевачком неог Јанкуду, који лечи од беса док доктори веле, да од тога нема лека, као што је Др. Валента у својој књизи казао. Треба дакле дозволити, а паравно назити коме.

Радоња Недић вели, доктори се ограђују као и адвокати, па не даду другима. Знам ја један случај, у Забојници беше се привлао један од беснила,

дозваше доктора, чим дође он рече: „Прикољте га, да се не мучи, нема му помоћи.“ Сељаци непослушаше доктора већ зовну једног сељака те му зашигушу. —

Милосав Марковић напомиње, да је и њему познато да је тај човек излечио преко 20 људи који су рањени од пушке. Пре 6 година тако рањена су три граничара. Два однесу у болницу и тамо умру, а једног тај Лазар излечи. Тај је човек од велике користи народу, особито на граници где се често бију. Треба му дозволити да лечи, као што смо и дане Христодуловићу, но медецине нек не даје.

Драгутин Ризнић напомиње, да се мора остати при закључку одборском саобразно чл. 101. тачки 8. пословника, јер такве молбе спадају у круг владин. Неможе се радити изузетно за овај случај, а скупштина ако хоће да и приватни лече, треба по чл. 103. тач. 5. пословника, да поднесе формални предлог (вичу: Доста је говорено).

Аксентије Ковачевић наводи, да је то народна жеља, да се не забрањује лечење онима, који умеду да лече, с тога, кад је у члану 1. уредбе лекарске остављено министру да може дозволити лечење и приватнима, онда му само треба обратити пажњу на то. —

Преде. мин. вели, неби добро било доносити формалан пројект. Незгодно је свакоме давати то право. Боље је оставити да скупштина цени, ко заслужује да му се да право, па томе да се да. Међутим најбоље је да ову ствар о којој је реч, да скупштина влади те да је узме у призрење, иначе ако се узме друкче, мораће се давати дозвола свима

берберима и бабама. Шта би онда радили лекари, који су свршили науке?

Према томе скупштина пристаде да се да молба влади, те да је узме у призрење.

Састанак је закључен, у 1 сат по подне. Су-трашњи заказат је у 9 сати пре подне.

Председник.

Д. Ђ. Јовановић.

Секретар

У. Кнежевић.

потписници:

Петар Ђуричковић, Војин Радуловић, М. А. Глишић, Ђурђе П. Ђоровић, Петар Катић, Сима Секулић.

САСТАНАК XXXIX.

2. Децембра 1875. год. Београд.

ПРЕДСЕДАВА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР,

Ник. Кружежевић.

Присуствовали министри: председник министарства, министар грађевина и војне.

Почетак у 10 часова пре подне.

Посланици сви. Дошао Мијаило Терзибашевић.

Живко Чолић тражи одсуство.

Скупштина му даје 4 дана одсуства.

Бр. 443.

Секретар Ст. Д. Поповић чита предлог Ђоровића и осталих о наплати жировнице.

Скупштина упућује одбору финансијском.

Бр. 444.

Секретар Ст. Д. Поповић чита предлог Лазара Владисављевића посланика: да се путови у атару

Мајдан-пека даду на оправљање оближњим срезовима. —

Упућује се одбору за молбе и жалбе.

Бр. 445.

Секретар Н. Кружежевић чита реферат министра војеног, као одговор на интерпелацију посланика Паје Вуковића због злоупотреба при барутанама страгарским:

Реферат

господину министру војеном

По заповести г. министра војеног о стању предмета, који се односи на управу Рудничке и Клисурске планине, од стране управитеља страгарских барутана г. артиљеријског подпуковника Арсенија Станојевића, представљам следеће:

Ислеђујућа власт поднела је г. министру војеном о својој радњи извешће 1. Октобра тек. год. Ф.Н. 5915. у коме је опширно извела начин руковања са планином и узроке са којим је планина упропаћивана. У том је извешћу слеђујућа власт и све жалбене и тужбене предмете прешла како да се о стању истраге нема шта друго казати, осим опет оно, што се у извешћу наводи.

На основу тог извешће од стране г. министра војеног учињено је ово:

а, управитељ се мешао у расправе службених права у попаши и жиронаћи између села Блазнаве и Д. Шаторње, а оба села по извршним судским пресудама имају једнака службена права и један планински атар. Исто тако мешао се у подобну расправу између села Кнежевца и Каменице, а и ова

села имају извршне судске пресуде, по којима је службено расправљено.

Оба ова питања ислеђујућа је власт расправила тако, да је радњу управитељеву као незакону уништила и писала је надлежним полицајним властима да се Шаторњани и Кнежевчани, као жалеће се стране према пресудама задовоље.

По оба ова спора г. министар је рад ислеђујуће власти одобрио, па је и од своје стране од 14. Октобра, т. г. ФМ 5915 представио ствар г. министру унутр. дела, да се за Кнежевчане заузме, који нису престали жалити се како им Каменичани службено уживање не дају, а месна полицајна власт не предузима ништа.

б, управитељ давао је одобрења приватнима на заузимање земаља и ислеђујућа власт нашла је: да се уредба од 14. Маја 1865. г. збор. 18. стр. 28. односи само на то, да је управитељева дужност ограничена на подизање и чување планине, и да рукује са горосечом, а не да и земље општинске или општенародне сме и може давати. С тога је наређила да управитељ ником земље не даје, које је наређење од г. министра усвојено.

в, ислеђујући власт нашла је, да се планине речене не могу управљати и чувати од управитеља и шумара војника, који се често смењују, који су невични и тако удаљени по атарима испод надзора управитеља, да је горосеча чивена на све могуће начине, који планину све више и више упропашћују. Ислеђујућа власт набројала је толико узрока на лицу места извиђених и нађених, да у истини постоји упропашћивање планине.

Према тим узроцима она је изјавила своје мишлење како би најбоље било, да се управа Рудничке и Кошурске планине уреди и боља јемства против самовољне горосече и могућих злоупотреба поставе.

На сваки је начин предложила да се управа пренесе на грађанске власти. На основу ове изјаве г. министар војни актом од 27. Октобра, тек. год. ФМ 5915 предложио је г. министру финансије да се горња уредба укине, а са њом представе одређени издатак на војне шумаре у буџету војном. На ово г. министар финансије одговорио је од 12. Новембра т. г. ФМ 2782. да је издатак на шумаре у свој буџет ставио.

г, управитељ по неким предметима у самој барутани има да одговара за накнаду штете и ови су предмети у току рада. Један се од ових предмета односи на плод ораја, који је упропашћен, а није употребљен на то да се прода на корист фонда инвалидског.

Други се предмет односи на недостатак дуга и што су ове много потрулиле, а трећи на недостатак струганица.

Четврти пак предмет односи се на наплаћивање такса, који подлежи контролном извиђају, да се види имали и колико штете.

Па како по овом тако и по осталим предметима, који садрже тужбе појединаца, израђено је и прописано је наређење г. министра за начелника артиљеријске управе, да се и по овим делима учине нужне расправе.

1. Децембра 1875. г.
у Београду.

Војено-судски комесар
генералштабни подпуковник
Гаврило Поповић.

Министар војени каже, да би брже одговорио на интерпелацију наредно је те је написан реферат.

Паја Вуковић: Дакле још се ствар ислеђује, а он је у дејствителној служби?

Министар војни: Док се не добије извештај од контроле и начелника артиљериске управе о његовој кривици, срамотили би га кад би га уловили. И после, нисам имао с ким да га заменим.

Паја Вуковић говори како се чује да управитељ узима по дукат мита.

Минис. војени: Могуће, али је он то чинио по-више по његовој глупости а не овлашћењу, (чује се: пре је због пара него због глупости.)

Паја Вуковић каже, да управитељ није глуп, и да га треба уклонити с места.

Министар војни говори, да ће се до 10—15 дана ствар извидити. Не може се уклонити, јер нема се са ким заменити.

Председник пита скупштину, је ли довољно обавештена. (чује се: јесте). Дакле свршена је ствар.

Бр. 446.

Има г. министар да одговори на интерпелацију Уроша Кнежевића и осталих о злоупотребама при војених набавка. (чује се: није ту Урош).

Министар војени жели да се ова ствар сврши, да се не одуговлачи.

П. Ђуричковић говори да треба причекати Уроша јер је он ту ствар писао и објашњавао. (Чује се: да се причека).

Министар војени жели да се прочита одговор, јер он, може бити, не ће моћи доћи други пут од посла.

Ђуричковић говори, да његова једна интерпелација није се читала, што није било министра; сад не може министров одговор кад нема посланика.

Председник пита осталих 19 посланика потписаних на интерпелацији, је су ли вољни да се чита одговор (чује се: нисмо). Добро, да пређемо на дневни ред.

Бр. 447.

Известилац одбора за молбе и жалбе Коста Атанацковић чита одборско мњење: да по интерпелацији Николe Милосављевића на министра војног противу капетана Глише, што је пушку српског војника дао Турчину, да гађа у нишан, има места питању, у толико, што министар није издао жалбицима решење.

Министар војни каже да у министарству нема никакве жалбе, па за то не може никакво решење ни дати.

Никола Милосављевић: Није могуће да нема жалбе.

Министар војени каже, да нема, но могла је ствар овако тећи: прелазак није био забрањен Турцима у нашу страну, као и нама у њину. Сад можда је неки старешина турски као комшија гађао, па и погоднио у нишан. Војник који је био код нишана, не знајући је ли Србин или Турчин погоднио, одсвирао је „пред прси.“

Скупштина прелази на дневни ред.

Бр. 448.

Известилац К. Атанацковић чита интерпелацију Уроша Кнежевића и осталих на министра во-

женог за што се место овса који је 100 гр. стотина прима јечам од 65 гр. Чита одборско мињење: има места интерпелацији. За то да министар одговори.

Министар војни прима интерпелацију да одговори.

Скупштина усваја одборско мињење.

Бр. 449.

Известилац К. Атанацковић чита интерпелацију Алексе Поповића и осталих на министра војног: мисли ли одавно отишавше војнике на границу, заменити другим?

Ал. Поповић: То је свршена ствар не треба одговор на интерпелацију.

Скупштина прелази на дневни ред.

Бр. 450.

Известилац К. Атанацковић чита интерпелацију Арсенија Гавриловића и Симе Секулића на министра војног о том: оће ли пограничне људе на стражи изменити другим из унутрашњости.

Одборско је мињење: да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја.

Бр. 451.

Известилац К. Атанацковић чита: Урош Кнежевић и остали питају министра војног: зашто управитељ Љубичева није за 2 месеца примио капетана Мату Онтрвића да дужност врши?

Одборско мињење: има места питању, по да министар одговори.

Скупштина усваја.

Бр. 452.

Известилац К. Атанацковић чита: на питање Живка Стефановића, зашто је мост Драговачки пре-

мештен у Љубичево. Одборско је мињење: има места питању, по да министар одговори.

Министар војне одговара, да је мост Драговачки премештен у Љубичево, што је обала код Драговца слаба и променљива, а код Љубичева сталнија.

Живко Стефановић пита министра, је ли чуо шта је било сад са мостом код Љубичева?

Министар војне: Чуо сам да су 9 понтона потопљени, али то су стари неупотребљиви били, па сам наредио да се нови пошљу.

Живко Стефановић: И кола су се потопила и људе једва су се спасли. Но ја сам питао: шта ће бити са оном државном кућом код Драговца?

Министар војне: Лане је решено, да се та кућа поруши и у Љубичеву друга начини, по ја се још на то решио нисам.

Живко Стефановић није за то, да се кућа сруши.

Мин. војне каже, да и он није за то, по нај-после видиће се.

Ж. Стефановић: Зашто је и грађен мост код Драговца кад је обала слаба?

Мин. војне: И ја кажем то.

Коста Радовановић није за то да се кућа руши, јер Морави је ток промењен, па може опет премештати се мост на Драговац.

Министар војни слаже се са Костом. Но — вели — кад би се та кућа срушила па од њеног материјала подигла друга са још 1000 дуката, онда је боље још једну градити.

Скупштина најављује да је са одговором министра задовољна. — Прелази се на дневни ред.

Бр. 453.

Известилац К. Атанацковић чита: Посланици Адам Богосављевић и Младен Микић питају министра војеног; што и чиновници нису отишли на границу?

Одборско мњење: Има места питању. Но како о овом постоји у законодавном одбору предлог, то да се ово питање с њим сајузи.

Илија Стојановић није за то, да се упућује одбору, јер је одбор законодавни решио тај предлог, и он је упућен влади.

Младен Микић: Пошто је престала потреба, нек се пређе на дневни ред, но да се у будуће тако не чини.

Скупштина прелази на дневни ред.

Бр. 454.

Извест. К. Атанацковић: На питање посланика Симе Несторовића, колико је чиновника уписато и отишло на границу.

Одбор је мњења: Има места питању. Но како о томе има предлог у законодавном одбору, то да се њему присајузи.

Председник пита скупштину: Хоће ли да се пређе на дневни ред.

Алекса Поповић вели, да треба министар да одговори.

Председник каже, да то не би имало практичне вредности.

Ал. Поповић говори да има практичне вредности. Скупштина је сва захтевала да чиновници иду на границу. Треба да се види, колико вреде закључења скупштинска.

Мин. војени објашњава да чиновници за то нису на границу ишли, што нису били при упису подељени тако да се зна, који у који род војске долази, а међутим — каже — да се је постарао да се овај распоред у редове учини.

Ал. Поповић одговара, да је г. министар војени то једном већ обећао, па да још није учинио.

Министар војени у главном понавља свој говор.

На питање председника скупштине рече да је довољно обавештена, и прелази на дневни ред.

Бр. 455.

Известилац К. Атанацковић чита: Ранко Марковић и Јанко Филиповић, пуномоћници сеђана Стреновљана у окр. ваљевском, жале се на касационе судије и министра правде по парница њиховој противу Тенељевца због права уживања шуме и накнаде жира.

Одборско мњење: Решење касац. суда не подлежи разматрању скупштине, а и право тражења накнаде према закону је застарело. За то да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја.

Бр. 456.

Известилац К. Атанацковић: О интерпелацији Петра Ђуричковића на г. министра војног због доведеног материјала код Перићевог Хапа и Делиграда.

Одбор је мњења: Питању има места, на које треба што пре одговорити.

Министар војени: У 1869. год. народ је на питање полициске власти казао, да му треба зграда

за вашариште у време вашара, па би после послужила и за војене смештаје при логоровању и другим приликама и довукао је материјал, а и новаца је нешто скупиљено. За тим се начелник и инжињер преместили. И то је тако стајало до пре 3—4 месеца. Комисија је изаслата и нашла је, да није крив начелник, но инжињер, а и штете има 3—4 хиљаде гроша. Министар ће грађевина одобрити да се инжињер даде под суд а министар правде одредиће суд, који ће судити, а министар финансије наредиће да се инжињер оптужи. Ствар је у том.

И. Буричковић каже, да то није ствар од 3—4 хиљаде гроша, но од 3—4 хиљаде дуката. Набраја материјал и наднице које је народ око тога утрошио. Министар — вели — да је народ полицајној власти изјавио да жели подићи зграду за вашариште. Међутим, народу је казано, да мора да прави. Начелник, који је заповедно да се довуче материјал а није га у сувоту склонно, крив је, а не инжињер. Чуди се одкуд комисија може да оцени штету, кад незна колико је шуме и надница народ потрошио. Доказује опет да је начелник као глава округа свему крив а не инжињер.

Б. Милетић доказује противно Буричковићу, да је свему томе крив капетан Марко Протић, који је због своје механе гледао да се ту отвори вашариште.

Комисија доиста није довољно оценила рад и штету народа ово тога превученог и упронашћеног материјала.

Тражи да министар пронађе кривце и подвргне одговору.

Јован Димитријевић доказује, да скупштина није судећа власт, нити њом треба да влада пристрасност. Начелници не могу бити криви, јер они не могу бити инжињер, протоколист, казначеј, писар и т. д. Буричковић је према томе начелнику рђаво расположен. Ја познајем тога човека и он није крив,

И. Буричковић одговарајући Б. Милетићу, вели да је начелник крив, јер он је капетанима заповедао.

Одговара Ј. Димитријевићу на вели: скупштина и није судећа власт, али она има право да даде глас, да се чиновник независно радећи да под суд и о томе треба да води рачуна његов старији, а то је министар. Не говорим из личног свог нерасположења, јер ја писам овде донео барут да дигнем кога у ваздух, но тражим да се кривци даду суду.

Јов. Димитријевић: Из говора његовог види се да је лично рђаво расположен према начелнику. Г. министар је довољно објаснио.

Председник каже, да је министар објаснио ствар, па кад ислеђење буде готово, интерпеланат може опет питати.

Мин. војени показује, да је 21. Јуна ФМ 322. мољен министар финансије, да државни тужилац подигне тужбу.

На питање председника, скупштина рече да је довољно обавештена.

Прелази се на дневни ред.

Бр. 457.

Известилац К. Атанацковић. По жалби Милије Милосављевића из Пружатовца округа београдског због распродатог имања, чита мишљење одбора:

Да се жалноц није обраћао надлежном министру и зато предлаже да се пређе на дневни ред. На питање председника, скупштина прелази на дневни ред.

Бр. 458.

Извештач К. Атанацковић чита: По жалби Софронија Нешића из Михаиловца окр. смедеревског на полицију, што му је за дуг продала кућу.

Одбор је мислења: Да је жалба неуспутно поднесена скупштини, пошто није скупштина каква судска власт и зато предлаже, да се пређе на дневни ред.

На питање председника, скупштина прелази на дневни ред.

Бр. 459.

Извештач К. Атанацковић чита: По жалби Михаила Марковића из Пружатовца, округа београдског на полицију, због продаје имања.

Одбор је мислења: Да за ову жалбу није надлежна скупштина, по судови и зато предлаже, да се преко исте пређе на дневни ред.

Скупштана на питање председника усваја.

Бр. 460.

Изв. К. Атанацковић чита молбу Крмана Стевановића са 12 другова из Беоца, да могу из ма које оближње шуме дрва сећи.

Мишлење одбора: Како о давању шума има нарочити закон и за ово није надлежна скупштина, то да се пређе на дневни ред.

На питање председника, скупштина прелази на дневни ред.

Бр. 461.

Извест. К. Атанацковић, чита молбу Настаса Грабова рачувнице суда чачанског, за повраћај не-

ких докумената, али по изјави председника, да ће Настасу иста документа послати, прелази се на дневни ред.

Бр. 462.

Извештач К. Атанацковић чита молбу Јована Милосављевића.

На питање председника, усваја скупштина одборско мљење.

Бр. 463.

Извештач К. Атанацковић чита жалбу Јована Стојановића абаџије из Београда, да се изишту од конасторике одд. акта по брачној картици са његовом женом Софијом.

Мишлење одбора да се пређе на дневни ред. Скупштина усваја.

Бр. 464.

Изв. К. Атанацковић чита: По молби Катарине удове пок. Јована Толоровића тајинице војног, за издржавање.

Одборско је мљење, да се пређе на дневни ред. Скупштина усваја.

Бр. 465.

Извештач Коста Атанацковић чита: Стеван Поповић поп, пита министра грађевине, што пут од Горњег Милановца водећи к' Пожези, није насут шљунком?

Одборско је мљење, има места питању.

Министар грађ. одговара, да насыпање путова не наређује министар грађевине, по полицајске власти.

Поп Стеван Поповић доказује, како је тај пут прављен, па вели, да га треба насут целог или и онима који су нешто насули платити.

Скупштина прелази на дневни ред.

Бр. 466.

Известилац К. Атанацковић чита: По жалби Станије, жене Јована Марковића и Лене жене Аврама Стевановића, што су им мужеви послати на границу.

Одборско је мњење да се пређе на дневни ред. Скупштина усваја.

Бр. 467.

Извест. К. Атанацковић чита: На интерпелацију Илије Јокановића на министра грађевине, што нису бољи путеви и ђуприје, и шта је са новцем покуљеним од среза златиборског и ариљског за просецање путова?

Одборско је мњење, има места одговору. Скупштина усваја.

Бр. 468.

Изв. К. Атанацковић чита: Милосав Марковић са још 70 сељана из Баначине, окр. смедеревског, моле да им се имање за дугове непродаје.

Одборско је мњење да се пређе на дневни ред. Скупштина усваја.

Бр. 469.

Адам Богосављевић пита министра грађевине, кад ће се правити ђуприја на поречкој реци и колени је предрачуи?

Одборско је мњење има места одговору на ову интерпелацију.

Скупштина усваја.

Бр. 470.

Извест. К. Атанацковић даље чита:

Мића Петровић из Шарменда, округа чачанског, жали се, што га је поштенска комисија уписала по други пут у данак.

Одборско је мњење, да се жалба преда господину министру финансије да је извиди. Скупштина усваја.

Бр. 471.

Никола Анастасјевић из Крагујевца жали се на мин. ун. дела, што му није дао местно кафанско право.

Одборско је мњење: „Министар је изјавио пред одбором, да ће му дати то право. Да се преда жалба министру, да жалиоцу да задовољења.“ Скупштина усваја.

Бр. 472.

Председник јавља да ће се читати одговор министра војеног на интерпелацију Уроша Кнежевића јер је Урош дошао.

Бр. 473.

Секр. У. Кнежевић чита одговор мин. војеног који гласи:

О Д Г О В О Р

министра војеног, на интерпелацију посланика народне скупштине, г. Уроша Кнежевића и још 19 подписника, од 25. Фебруара 1875. године, која је постављена 26. Новембра исте године, односно набавке: чаура, механизма за острагуше, туриџија, касели, мивлика и ранаца.

I.

О чаурама.

1. Од фабриканта Жавелота из Париза набављено је чаура 12,027.412 комада, које су плаћене по 277 и по гр. чар. хиљаду комада, по цени дакле, која је изашла на лицитацији 17. Фебруара 1870. године. Поред овог узето је од истог лице-

ранта на име шкарта до 358.988 комада што му није плаћено. Даље :

Од фабриканта Рата из Беча набављено је 5,024.000 комада чаура, које су плаћене по 31 форинту и 20 вр. хиљаду комада и то по банкама аустријским, и то по курсу у време исплате. Ова је набавка извршена на основу уговора од 16. Септембра 1870. године. При овој прилици употребљен је Лазар Трифковић да само чауре из Беча донесе, јер је извоз био забрањен. — На име шкарта узето је од Рата још 2.500 комада чаура и 10.000 каплица за чауре, што му није ни плаћено.

3. Анцидација је била јавна и понуда усмена за обе горње количине.

3. Цена је чаурама јавно одређена, а никакo тајно.

4. Г. Димитрије Ракић умрли артиљ. капетан прегледао је чауре у Паризу, а г. Мијајло Срећковић садањи артиљеријски капетан, прегледао је оне у Бечу, сваки по засебном наставлењу добивеном од министра војеног. По добивеним датама о гађању нишана народне војске при јесењим вежбањима у 1874. год. показало се : да од чаура добивених из Париза не пале 1—2 на сто комада. Но како ово зависи од више узрока, то се код појединих случаја морао показати и већи проценат зашто је и узето од фабриканта до 358.900 на име шкарта.

5. Набаву је ову наређивао онда бив. министар војени г. Јован Бели-Марковић као надлежни по закону за то.

II.

О механизмима.

1. У тексту уговора истина не стоји изречно условљен квалитет израде, али стоји то, да израда буде по примљеној под печатом министра мустри, са описом њеним, а мустра је међутим била сва од челика, дакле у уговору није било никакве празнине. —

2. Према наведеном ставу ствари није ни било узрока да се фабриканту што плаћа у име одустајнице, јер је сам своју кривицу признао и на то писмено излао.

На по томе и што се нигде не налази трага, да му је што у име тога плаћено, сигурно му ни плаћено није.

3. Набављено је свега 54.030 и за њих је по 5 фор. и 10 вр. сходно уговору, а по акту Н. Бр. 4862 од 1871. г. плаћено 275.553 фор. или 55.110 дук. ц. и 3 фор.

4. Зато што сами неби могли то учинити на време и што би нас много скупије коштало. А као што акт НМ 4862/1871. сведочи, плаћено је том странцу за прераду 48.420 пушака сходно уговору, по 2 фор. и 15 вр. од комада 104.103 фор. или 20.820 дук. ц. и 36 гр. ч.

5. То је учињено на основу законодавног решења од 4. Маја 1869. г. НМ 3087 којим је министру војном одобрен изванредан кредит од 4,000,000 гр. и. на превару пушака, на набавку 10,000,000 чаура, на оправку старих пушака, на набавку шпингала, машина и материјала за фишеке.

III.

О турнијама.

1. Саобразно закону о набавама војним 1868. и 1869. г. набављено је од Лазе Трифковића 15.191 комад турнија добрих и толико му и плаћено, а 1.546 комада које су рђаве биле, одбачене су и нису плаћене. И од Хаџи Томе набављено је 11.200 ком. турнија 1870. г.

2. Примљене турније плаћене су Лази Трифковићу најскупије по 107, а највише по 17 гр. ч. на туце рачунајући, а неке пак и од фунте по 4 до 5 гр. ч. пошто су разне сорте биле, па су и цене разне бити морале; а Хаџи Томи плаћене су по рачунима фабриканта од туцета и то најнижом ценом од 1 фор. и 84 кр. сребра, па до највише од 9 фор. и 90 кр. сребра, разном ценом, зато што су и разне турније биле.

3. Турније су прегледане и примљене комисијом.

4. Нису продавате никакве турније пошто су добре примљене, а рђаве су одмах враћене диферанту.

5. Пошто турније нису ни продавате, то није никаква штета за касу државну ни могла бити.

IV.

О капсулама.

1. У 1871. години набављено је 8.000.000 комада преко Томе Седерла из Беча по 24 гр. чар. 1000 комада рачунајући.

2. Капсуле ове на спрам положених услова прегледане су одређеним за то стручним лицима.

3. Капсули за одбацивање није ни било, нити је на 2 милиона одбачено 500.000, већ је на 8.000.000 комада капсули стављено у расход 855.000 на ратур, употреби при пробама пушака и уговорено је $\frac{1}{2}$ % са диферантом.

4. Није ништа одбијено већ му је цела количина плаћена по уговору.

5. Није одбијено, штете нема, а ни криваце ничије.

V.

О набави цвилика.

1. Набављач је цвилика Леополд Абелес из Беча и имао је да преда 15.000 ризи за барутне кесе по 2 гр. и 39 $\frac{1}{4}$ пр. ч. на риф као цена, која је на лиценцији на њему остала.

2. Набављач је од тог платна предао 3018% рифа и толико му је плаћено.

3. Платно су прегледале стручне комисије и само је 3018% ризи примљено, а ресто је као мустри и уговору неодговарајуће одбачено. Ово одбачено платно прегледале су 3 комисије и дале миње, да није за барутне кесе. За одбачено платно или за неиспуњење уговора изгубио је Леополд кауцију и ова је припала каси државној у 3.590 гр. чаршиских.

4. Одбачено платно Леополдово лежало је у магацину војеном као туђа ствар зато, што Абелес није дошао да га узме, него се с три молбе своје јављао, да је час овог час оног онуномоћно да одбачено платно из магацина војеног у место њега узме. —

5. Пошто је платно Леополду одбачено, наређена је нова лиценцијација платна за барутне кесе и ова набавка остала је на Жив. Карабиберовића по 2 гр. и 34% наре на риф са 5% пр. по рифу јевтиније од Абелесове цене.

6. Једна од оне три комисије приликом прегледа платна за барутне кесе дала је мишљење, да се исто за војничке хаљине употребити може и комесар је војени предложио, а министар војени гос. Бели-Марковић одобрио је да се ово одбачено платно Абелесово узме за војничке хаљине.

7. Одбачено платно Леополд није нудио у по цене, по са 7% наре на риф јевтиније од прве цене и по томе није плаћено потпуно по првој цени.

8. Одбачено платно Леополд је нудио по 2 гр. и 32 наре, а узето је за војничке хаљине по 2 гр. и 30 нара, дакле са 9% по рифу јевтиније од првобитне цене и по тој је цени плаћено и то, пошто је комисионо прегледано да није искварено. Овде имам приметити да је глав. контрола прегледајући рачун ове набавке тражила да се поступак оправда зашта је одбачено платно Абелесово без нове лиценцијације узето за војничке хаљине и то ће дотични министар као наредбодавац пред главн. контролом правдати.

VI.

О набавци ранаца.

1. Набављено је у три маха и плаћено 75.051 комад по 90 крајц. или 5 гр. и 10 пр. пор. свега 393.834 гр. пор.

2. Ови су ранци као ратни прибор потајно и без уговорни услова набављени у изванредном вре-

мену и за магновене потребе, а не као стални војни прибор, који би много скупље коштао и дуже трајао, што се по квалитету преглед није могао ни држати, па није по свој прилици ни држан, него се само мотрило да ли сваки ранац има на себи све што ранцу припада, па је тако и примање било.

3. Уколико је бивши министар осетио потребу издато је од ранца народној војсци у 10 округа 31.867 комада још у 1869. год. и доцније набавио још неколико комада, а у магацину бојевог материјала у београдском граду налази се сада 43.038 комада.

Цела количина ранаца о којима је овде реч, примљена је у 1867. 1868. 1870. и 1871. год. и то у прве две године више него у последње две.

Од ових ранаца а на име, од заоставшег напред означеног броја и у овој је 1875. год. издато по потреби стојећој војсци 1.437 комада за преоставши број остаје ми да размислим како ће се употребити.

Пошто сам овако укратко одговорио на сва питања интерпелације, коју овде под % и %% враћам, предајем поштованој скупштини у исто време и сва односна извешћа, из којих ће се моћи и у појединостима најопширније видети како су набавке, о којима је овде реч, закључене и извршене.

Новембра 1875. год.
у Београду.

Министар војени
Пуковник,
Тих. Николић, с. р.

Урош Кнежевић, кад ми се покажу сва акта, овда ћу и ја дати свој одговор.

Бр. 474.

Председник јавља да и министар грађевина има да одговори на једну интерпелацију.

Министар грађевина одговарајући на интерпелацију Милана Глигоријевића, што се среска кућа у срезу крајинском не гради, вели: до 1874. год. покуњено је од народа и предато управи фондова 189.752 гр. ч. због оскудне године престало је да се купи прирез, па ни грађевина није се предузимала; јер по § 37. закона о грађевини, кад се пола поваца скупи, почиње грађевина. Сада има код управе 247.098 гроша чаршијских, ако се могне омет купити прирез и грађење среске куће отпочеће се.

Скупштина изјављује, да је са одговором министровим задовољна и прелази се на дневни ред. Даје се четврт часа одмора.

После одмора.

Бр. 475.

Председник јавља, да има неколико предмета претрешени у законодавном одбору.

Известилац законодавног одбора А. Ковачевић чита, по предлогу Петра Ђуричковића, да се закон о женидби официра укине.

Одборско је мњење: „Да се овај предлог усвоји, по да сваки официр, који жели ступити у брак, дужан је јавити министру војеном и именовати лице ради знања.“

П. Ђуричковић, кад се официру поверава да води војску, што да му се не повери да се сам жени? Брак је грађанину српском највећа светња, и у

томе му слободу не треба скучавати. Он је и да се официр не јавља министру, кад хоће да се жени.

Јован Рајичић, чуди се како је одбор могао тог мњења бити, да се официр јавља министру, кад хоће да се жени. Ваљда ради благосова!

Аксентије Ковачевић објасњава, да је одбор мњења, да се официр при женидби јави министру ради знања, а не одобрења, само форме ради, официри су у многоме којечему свима положним законима изузети од осталих грађана тако: незаклињу се на устав. Он је за то, да се официр јавља министру.

Димитрије Балавски, одговарајући Ковачевићу вели, да то није гола форма, но то јављање је потпуна званичност. Министар као старешина, може правити приметбе официру на избор лица и официр знајући да му од министра зависи унапређење, биће у незгодном положају.

Кад официр, на приметбу министра мане девојку, коју је хтео узети, онда је осрамоћена и девојка и њена фамилија. Он је да се официри не јављају министру, но не се жене као и остали грађани.

Паја Вуковић, слаже се са Балавским и вели, кад не треба кауција, не треба ни јављање, јер то је грађанско право.

Адам Богосављевић, досадањим законом о кауцији ишло се на то, да се од официра створи каста, сваки је своје среће ковач. Ако официр учини добар избор, добро ће му и бити, а ако рђав, њему ће рђаво бити. Он је да се не јавља министру.

Ал. Поповић, мислим да држава нема никаква посла са женама официрским, но са државним чиновником. Он је да се не јавља министру.

Ур. Блжевић, са гледишта што је противно природи, противно начелу једнакости и што је већа гаранција по државу од ожењеног човека, по од бећара, противан је постојећем закону о кауцији. Јављање министру може и да има разлога, но то да не зависи од одобрења министровог.

Владислав Вујовић, доваљује нужност кауције тим, што је прва плата официру мала, а он треба одмах да купи хаљине, ружно је видети прљава и нечиста официра. Треба да је чисто и уредно обучен. Каже да је он служио као ожењен и нежењен официр, на тад закона о кауцији није било, али он није хтео ни са 500 дук. да буде задовољан и министру се јавио.

Јев. Марковић, код нас се брак сматра као светиња и лична ствар у коју нема нико права да се пача. Ми смо сви Срби пред законом равни. — Официр је Србин. Зато сам да престану и за њих та ограничења.

Ст. Д. Поповић, слаже се са предговорницима, Зато што по приметби г. Балабанског ово јављање није само гола форма, но може да изађе закраћивање, противан је јављању.

Мин. војни доказује, да наш војнички закон о томе није копиран са стране нити се њим нило да се од официра створи каста. По статистичким подацима видјело би се да има више неморалности код неофицира. Јављање министру у тој је цели, да се не множи број жењених официра, јер неже-

њети боље нападају, во који имају фамилију. Нешта, да ће жењети официри боље бранити отаџбину. Он је не само да се официр јави, него и дозволу да тражи. Наводи пример како је један истина добар официр узео женску из бурдела, која ни у какво друштво није могла доћи и упронастио се. Према овоме, господо, треба дозволити министру да може стати на пут таквим приликама. Ја не налазим да је то тако важна ствар да се о тој толико говори и да се сад решава, бар у овим садањим приликама.

Минис. председник, види да је расположење скупштине, да се укину сва ограничења о женидби официра и ми смо се договорили да у том смислу влада поднесе формални предлог.

Председник ставља на гласање питање: ко је за укинуће нек седи. Вишина седи.

Скупштина усваја предлог.

Бр. 476.

Изв. А. Ковачевић чита извешће одбора законодавног о предлогу Вује Васића, да се сви бећари и слуге упишу у народну војску.

Одборско је мишљење: Да се преда министру војеном, да му служи као грађа при преустројству војске.

Јев. Марковић, по нашем уставу, сваки је Србин војник. Овим би се противно начелу наше државе, установила српска башибозучка најемничка војска, од које скупштина треба да нас сачува. — Предлогу сам сасвим противан.

Вујо Васић бранећи свој предлог вели, у интересу наше земље, да би се народ кад иде на гра-

ницу, сачувао од бадавација и безкућника и да би те бадавације и безкућници уписав се у војену службу окусили од војене дисциплине и постали други људи, направио сам овај предлог, јер кад би сутра изашли на границу оставили би куће на немоћним старцима и на овим безкућницима; зато треба и за њих да се постарамо.

Радован Милошевић противан је предлогу, јер кад човек оде на границу, а нема никог осим жене и деце, мора по што по то да погоди слугу да му чува имане.

Жив. Чолић је за то, да министар има списак од бећара, па у време рата да иду у ексценр.

Председник поставља питање: ко је за предлог посланика нека седи, а ко је противан нека устане. Већина устаје.

Предлог скупштине одбацује.

Бр 477.

Известилац Ил. Стојановић чита извешће одбора законодавног о предлогу владе: да се допуни члан 51. изборног закона скупштинског:

Народној Скупштини!

Законодавни одбор узео је у претрес предлог г. министра унутрашњих дела о допуни чл. 51. изборног закона, па је нашао да је први одсљак допуне уместан, а што се тиче другог става гди се одређује посланицима попутина, одбор је нашао да је не јасно казато, шта ће бити са дневницом посланичком кад се у месту налази, за то је исти став у нечему допунио, и тад има цела допуна гласити овако:

„Кад скупштина нађе, да је основана жалба противу полицијске власти, која је на избор утицала, онда ће из своје средине одредити два посланика, који ће при извиђају жалбе противу полицијског чиновника, као контроли присуствовати. Они ће по свршеном извиђају скупштини, ако је ова на окупу, одмах, а ако није кад се ова састане, поднети тачан извештај о томе извиђају.

Ови посланици поред дневнице, која им припада по чл. 3. закона о путном и дневном трошку посланика на народној скупштини од 12. Октобра 1870. г. имају право на подвоз, који им се рачуна за сваки ма и неподпуни дан путовања. Ово важи и онда кад би посланици ту дужност и после закљученог рада скупштинског вршили, што плаћа крива страна, иначе државна каса.

О овој допуни последњег става саслушан је г. министар унутрашњих дела у име владе и он је дао свој приставак.“

Законодавни одбор подноси овај извештај народној скупштини има част замолити је да овај предлог усвоји.

1. Децембра 1875. г.
Београд.

Председник закон. одбора,
П. Ј. Вуковић.

Известилац:
Ил. Стојановић.

чланови:

Д. Матић, Рашко Тајсић, Ђурђе Ђоровић, Петар Катић, Милош Глишић, Рака Кукић, Аксентије М. Ковачевић.

Драг. Ризнић: Предлог је ишао на то: да два члана из скупштине не буду само контрола, но чланови комисије. И треба додати, да власти полицајске у време избора не позивају људе на одговор, и не затварају баш тад оне, који су пре осуђени.

Известилац Ил. Стојановић говори, да треба усвојити пројект, јер је влада решење скупштинско од речи до речи преписала.

Скупштина према одборско мишљење.

Бр. 478.

Известилац А. Ковачевић чита: По предлогу Раденка Драгојевића, да општина плаћа три четврти вредности крађе и паљевине, ако се кривац не нађе.

Одборско је мишљење: Да се пређе на дневни ред.

Урош Кнежевић: На човека упаливишу два узрока, природни и друштвени. Човек не чини зло што му је мило, но што је на њега упаливисала природа и друштво. Друштво треба да се стара да човек буде добар. Код нас још у сред. веку друштво је плаћало оштећеног, кад кривац не може да се нађе. Кад човек живи у једном друштву, оно треба да га заштити, иначе нема смисла да живи у томе друштву. Он је за предлог.

Рад. Милошевић каже да има општина, које су својевољно плаћале штету. На кривца би сви мотрили и ватали га, јер се свају тиче а не само оштећеног. Мисли да би паљевина било мање. И за то је за предлог.

Жив. Чолић слаже се и потпомаже Радована Милошевића.

Д. Катић: Ко ће да прави разлику између хотимичних паљевина и учињених из небрежења? Зашто онај, који није крив, да плаћа. Противан је предлогу.

Ил. Ратајац је за предлог.

Драг. Ризнић: Кад би се предлог усвојио, умножиле би се паљевине. Зашто за паљевину да одговара онај, који није учинио? Противан је предлогу. —

П. Буричковић: Закон је наш за та злочинства доста строг. То суди порота. Може бити да би било мање људи рђавих, али би се више поштени људи штетило. Ја знам кмета, који је покрао порез, па се сам ранио, и казао, да му лопови однесоме новце. Други може запалити кућу, која му је за продају, само да му село плати и т. д. Противан је предлогу.

Б. Боровић доказује, да се паљевине чине не само добрим но и рђавим људима н. пр. кмету, који је рђаво судио. Тако исто паљач дође чак из друге далеке општине па учини паљевину. Зашто прави да плаћају? Он је против предлога.

П. Срећковић: Предлагачима није било до тога стало, да они заведу закон, који осуђује и који не да да се чини зло људима. У ужичком округу чим је казњено читаво село, нестало је ајдука. Свака паљевина и појача крађа има јатаке. Мисли да треба овај предлог усвојити, али ако већина мисли да то не може бити, онда нека га баца ако хоће и под лед. И у Душановом је закону ово било. Треба казнити јатаке па ће се паљач лакше уватити.

И. Стојановић: Кад би предлог гласио само за паљевину, ја би био за предлог, јер не мислим да би ко сам запалио своју кућу од 1000 дуката, па да му се после да 500 д. ц. али нисам и за крађе.

М. Спасић: Има примера да су се саме општине обраћале министарству финансије, да плате оштећеним штету и министар је дозвољавао. Дакле то нека се остави на вољу општинама, али узаконити да општина мора плаћати, не налази довољно разлога.

Д. Матић верује, да је народу тешко, кад се чине честе паљевине и треба тражити лека томе, по лека праведног. Кад се коме каже: плати то и то, треба да има до њега кривице. Човек, који је био на страни, или је био болестан кад се паљевина догодила, није право да плаћа штету. Овај начин не разликује се од оног под Турцима, кад је село плаћало штете и глобе. Није право да кад једном богаташу што изгори, да плаћа сиротиња. — Он је против предлога.

М. Гератовић доказује примером, како је село јамчило кмету да ће му штету платити, ако му се догоди паљевина, и тада се за годину није паљевина догодила.

У. Кнежевић одговарајући Дим. Катићу, вели: Судови ће разликовати хотимичне од нехотимичних паљевина, па који хотимично своју кућу упали, не само не ће му се платити, но ће и казњен бити.

Одговарајући Ризнићу вели: Није истина да ће се умножити паљевине. Завковац кад зна да не ће своме непријатељу шкодити по целом селу не ће паљети.

На говор Матића вели: По старој школи јесте, да сваки одговара за себе, али новија наука важе: Да цело друштво сноси штету, која се у њему поједином учини, јер је друштво криво, што је злочинца тако васпитало. — Он је за предлог.

Ак. Ковачевић доказује, како је паљевину учинио човек чак из другог села и тешко би било ударити штету и. пр. од 200 дук. на село од 200 пор. глава. Паљевина се сведоцима не може ни доказати, јер су сви интересовани, па ће казати на кога му драго, само да сви не плате. То би био један вапијући грех; то би био средњевековни предлог, то би зачудило Европу, па би казала, е ово је турско време кад се плаћа један ћеш — главарина — хиљаду гроша. Ово се не може узаконити, нити влада сме формални пројект о овом донети.

Р. Тајсић као члан одбора објашњава своје начине и вели: Паљевина, опасна крађа и убиство по нашем закону порота суди. Кад би један вмет скупио пореза 1000 дук. па запалио једну своју чатрљу од 20 дук. и рекао, да су му у тој новци изгорели, зар би било право да ту штету село плати?

Или, дошао неки из Битола у Турској, па у нашем једном селу учинио паљевину; Зар да општина плати? Кад општине добију потпуну независност, могу узаконити шта хоће, а овако сам против предлога.

Драг. Ризнић одговара У. Кнежевићу; брани свој први говор.

Председник пита скупштину, је ли довољно обавештена, и каже, да ће поставити питање.

Р. Драгојевић: Ја узимам предлог патраг.

У. Кнежевић: Али није само он предлагач; има више на предлогу потписани.

Р. Драгојевић: Ја имам право, да узмем предлог натраг.

Ав. Ковачевић доказује, да је Раденко властник предлога, и он по пословнику има право да узме предлог натраг, јер остали потписници само деле то исто мишљење. (Чује се: да се реши).

Председник такође доказује, да је Раденко по пословнику главни предлагач, јер је први потписан, и он почем узима предлог натраг, то треба скупштина да пређе на дневни ред.

Скупштина прелази на дневни ред.

Састанак је закључен у 1 сат час по подне и заказан сутра у 9 сати из јутра.

Председник,

Димитрије Јовановић.

Секретар,

Ник. Кружежевић

потписници:

М. Д. Глишић, Петар Катић, Војин Радуловић,
Сима Секулић, Петар Ђуричиновић, Ђурђе Ђоровић.

САСТАНАК XXXX.

3. Децембра 1875. године у Београду.

ПРЕДСЕДАВАО

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

Стован Д. Поповић.

Присутствовали су гг. министри: правде, грађевине и спољ. дела.

Почетак у 9 и по часа пре подне.

Бр. 479.

Секретар У. Кнежевић чита протокол 34. састанка.

Усваја се.

Бр. 480.

Секрет. Н. Кружежевић чита протокол 35. састанка.

На исти примети Мијанло Радосављевић, да је он, а не Милосав Вељковић казао, да ни манастирски настојатељи не наплаћују по 2 цв. за печат. Даље примети Стојанин Радовић, да је био противу предлога, да се општине служе безплатно телеграфима, кад није могуће, да свако село има свој телеграф.

Бр. 481.

Живко Јовановић моли с пута још за 15 дана одсуство.

Одобрава му се.

Бр. 482.

Секр. Ил. Стојановић чита указ Његове Светлости, којим се овлашћује министар грађевина, да поднесе пројект закона о измени §§ 39 и 40. зак. о јавним грађевинама.

Упућује се финансијском одбору.

Бр. 483.

Секр. Илија Стојановић чита предлог Милосава Марковића и још 17, да се у Рибарској бањи начине сигурни квартири, те да се болесни свет лечи под буквама и дашчаним чатрљама.

Упућује се финансијском одбору.

Бр. 484.

Министар грађевина одговара на интерпелацију Миленка Петровића и још двојице о круше-

вачко-крагујевачком друму. Г. министар вели: да је тај друм по § 4. тач. 13. зак. о друмовима државни друм; но како се 1870. год. заостали послови на том друму нису могли исплатити из одређеног кредита државне касе, то је запитан народ окр. јагодинског и срез левачки и темнишки пристао је да плати по 10 гр. с главе на главу, а срез белички и Јагодина нису пристали. Како је сума, коју је понудио народ прва два среза, била према предрачуну довољна, то је 1873. наређено, да се посао пресецања стене предузме и изврши.

Покуњено је свега од народа 102.250 гр. и 34 паре ч. за просецање стене ждраличке и грађења пет мостова. Рад је погођен за 73.000 гр.; прево погодбе биће још издатака на 4.000 гр. свега дакле 77.000 гр. ч., по томе претиче 25.250 гр. и 34 паре чаршиске.

За просецање стене и проширења друма код „Равног гаја“ и „Бубрега“ покуњено је од среза левачког, осим општине рековачке, која је сама изградила свој део пута, свега 56.530 гроша и 32 пр. чаршиске. Плаћено је предузимачу 48.000 гроша чаршиски, претекло је дакле 8.530 гр. и 32 паре чаршиске.

Од оба рада претекло је свега 33.781 гр. и 26 пр. ч., а не 46.099 гр. ч.

Од претеклог новца потрошено је на подвоз хидрауличког креча 21.694 гр. и 23 пр. ч. јер за то није још прирез покуњен. И тако претиче још 12.087 гр. и 3 пр. ч. Тај се новац наоди у каси среза левачког.

Мил. Петровић примећује, да није истина, да је народ среза левачког и темнишког драговољно

пристао на грађење тог друма, већ је капетан казао, да се друм прави и само је питао народ, да ли воли радити или платити, због великог терета народ је пристао на плаћање. Само су се неки оградили. Из те суме није требало плаћати ђурије. Зато да се тај новац врати народу.

Мил. грађ. одговара, да је сам народ среза левачког и темнишког тражио тај пут, а Јагодина и срез белички били су против њега. Приморавана није било никаквог. У осталом то су у приватном разговору јуче потврдили и неки посланици.

М. Петровић примећује, да они више воле Јагодину по у Крагујевац, јер им је ближе и удесније за сваки посао.

М. Миловановић напомиње, да је дотични началник казао, немора се плаћати тај пут, али се мора кулучити на њему. Међутим боље је да се плати по 10 гр. но да се кулучи. Тад је пристао срез темнишки на плаћање. Јагодина и срез белички нису тада ништа платили ни кулучили, јер је тада била поплава од Морава. Срез темнишки платио је по 3 и по гр. ч. за донашање неког креча из Аустрије, за који се важе, да је бољи од нашег. Међутим говорник је извештен од људи, који су закључавали уговор о грађењу ђурије на Крчину, да је предузимач погоднио да гради о свом трошку, па и креч да набави; капетан је покупио новац од народа за вучење креча, а колико је потрошено то Бог зна. Почем је од толико новца остало само 12.000 гр. то ће говорник особеном интервелацијом тражити боље објашњење ствари.

М. Радосављевић изјављује, да је њих капетан звао и питао о тој ствари, по они нису пристали

на плаћање. Није истина, да је тако урађено због њихове сиротиње. Морава је покварила путове и Ђурије, но и срез левачки вукао је греде са 15 јармова за рековачки мост и друге, и радио је толико недеља. — У осталом левчани су искали тај друм.

Ил. Ратајац, рђаво је извештен г. министар, да смо ми тражили тај друм. Не, началник је казао, да цео округ мора равномерно и без изговора да ради на том друму или да плати; нити је народ драговољно пристао, нити је чинена милост срезу белничком.

М. Миловановић, може бити да није учињена никаква милост срезу белничком, али је началник тако народу објашњавао.

Како скупштина изјави, да је о овој ствари довољно обавештена, прелази на дневни ред.

Бр. 485.

Известилац Аксентије Ковачевић, чита извештај законодавног одбора о предлогу Илије Стојановића и Ал. Здравковића, о измени §§ 60. и 75. тач. 2. закона о старатељству. За § 60. одбор је мњења, да остане као што је, почем се често дешава, да стараоци упропасте масену готовину и да је са својим имањем вису у стању накнадити. За измену § 75. одбор је мњења да се усвоји.

Предлагач и члан одбора Илија Стојановић и члан одбора Рајко Тајсић одвојили су мњење и наводе у истом, да нар. скупштина тежи, да се општинека управа што више прошири, да је од народа извучен многи новац и дат управи фондова и да је штетно по наследнике да се мале суме дају

на руковање суду, одакле не вуку никакву корист. За то предлажу, да се усвоји и измена §. 60. зак. о старатељству.

Дим. Катић чуди се, што се место старатељског судије тражи, да општински суд одсад одобрава малолетницима женидбу или удадбу, кад ни то неће нимало боље бити. Почем стараоци желе највише добро пуцилама, то не треба, да се од општинског суда тражи одобрење за жениње и удавање, као што и не треба од стар. судије. Има случајева, гди би кмет хтео за свог сина да узме богату масевуккер, па би се мање освртао на интересе наследника, већ више на своје.

Јефр. Шолуповић: Како постоји предлог о уређењу судова и др., то кад се судови сместе по местима у којима су сад срезке канцеларије, неће бити тешко старатељском судији вршити дотичну дужност над пуцилама. Општинском суду не треба дати право одобравања женидбе и удадбе малолетника. Исто тако не треба, да старатељи рувују већим сумама масалних новаца, него што им је сад дато по закону. Има случајева, да сиромаш старатељ, не по жељи већ по нужди, потроши масалну готовину, падајући се, да ће је лако накнадити. Кад дође до плаћања, њему се прода све и маса опет не добије све. Није лако сваком сељаку накнадити ни садањих 2000 гр. Зато нека остане, као што је по закону.

Петар Ђуричковић налази, да би много боље било, да се масална готовина даје тоторима на руковање, а не суду, јер код суда је интерес 5%, а код тотора би могао бити 12%. По досадањем ма-

сални се новци шиљу управи фондова, која их издаје богатинима, који њима зидају двокатне куће или их сиромашнијим дају под интерес. И тако се даје тековина онога који има мало, ономе који има више. С тога је говорник за предлог предлагачев.

Што се тиче судског одобравања женидбе и удадбе малолетницима, то треба укинути, почем је тешко ићи из удаљени села до старатељског судије, н. пр. читавих 12 сахати. Општина зна кога бира за татора, као што и одговара за масе. Зато не треба старатељског судије одобрење оним малолетним који се узимају, већ то право ваља дати једино таторима, као што је и постојало у закону.

Акс. Ковачевић моли, да се прво претресе одборско мишње о траженој измени §. 60., па после о измени §. 75. закона о старатељству. Пошто прочита садањи §. 60. истог закона, говорник вели, да је доста, што је дато старатељу на његово просто јемство да рукује са 2000 гр., а има старатеља, који и сами немају више од 2000 гр. Кад би му се дало 4000 и кад би их он упропастио, која вајда за пуцху, што ће се он предати суду. Говорник зна један случај, како је један старатељ узео 70 дук. дес. од масе на руковање, како је то потрошио и како није могао вратити, те је старатељски судија наредио, да се исплати од старатељевог имања; но кад се приступило попису, видило се, да се нема одкуд платити. Вели се, да је код старатеља већи интерес; но шта је према штети, која се маси може десити? Код суда је сигурније, па ма да је мањи интерес. Зато је боље да остане као што је по закону.

М. Миловановић признаје, да због масални новца има празнина у закону и неких тешкоћа. Дешава се, да новци остану код татора све до пријаве судском стараоцу од стране општинског суда, па како се неучини у своје време, деси се штета по неку масу. Зато би требало, да у таквим приликама општински суд накнади маси учињену штету. Што се тиче женидбе и удадбе масалних малолетника, говорник је за то, да се удеси онако, као што се и у одбору нашло, почем је доста тешко и дангубно, тражити одобрења од старатељског судије.

Стојан Вељковић, пре свега напомиње, да при мењању закона ваља прво и прво имати на уму, да ли се ново наређење слаже с основним начелом закона који се мења. Овде се предлаже измена једне тачке §. 75. закона о старатељству. Та се измена не може примити, јер је непотпуна и не слаже се са осталим наређењима истог закона. Да је говорник знао, да ће овај предлог бити на дневном реду, он би побележио дотичне чланке, који се не слажу са предложеном изменом; но и овако ће рећи коју. Треба видети, каква правна дјелства производи женидба и удадба. У Немачкој, у многим земљама, ступање малолетника у брак не тиче се на питање; кад се добија пунолетство. У Француској и на неким местима у Швајцарској даје се таквим лицима нека полуслобода, као: она могу имањем својим располагати, а само у важнијим пословима зависе од старатеља. По нашем грађ. закону ступањем у брак не решава се питање о престајању таторства. По §. 152. ист. закона мушка малолетна деца, која

стоје под очевом влашћу, кад се ожене, могу се и пре рока прогласити за пунолетну, ако то родитељи и суд одобре. По по закону о старатељству (чл. 105. и 113.) кад се малољетник ожени, он је онда као и пунолетан, ако је то одобрио породички савет, или где тога нема, старатељски судија. Овај мора рад тога предходно саслушати сроднике малољетникове, или самог малољетника, ако му је 17 год. и ако живи у земљи (чл. 94.) Ово наређење о пунолетству ожењених сматра говорник за умесно, јер зашто да се неби дала нека самоуправа ожењеном лицу, које се мора бринути за своју жену и децу? Према томе је наш грађ. зак. недосједан. Закон о старатељству само је једно ограничење учинио, да таква лица не могу своје непокретно имање отуђити или оптеретити без одобрења старатеља или породичког савета, или старатељског судије (и то по добивеном мишљењу сродника, где их има). Предлогом се хоће, да општине решавају о женидби и удадби лица под старатељством. (Не треба сметути с ума, да општине стоје под надзором државних власти.) Удаљеност од суда, која се наводи, не може бити разлог за измену закона у овако важном питању. Уз то не треба заборавити, да општ. суд, срески и окр. началник и министар полиције нису свуда у једном истом месту. Управа старатељства биће тежа и заплетенија, ако се између државе и старатеља уметне још нека средња инстанција. Онда држава поред надзора над старатељима мора водити бригу и о органима општине и тако су за једну ствар два посла. — У осталом

према неједнаком образовању стања појединих општина тај би надзор био неједнак.

Општине, поред толиких својих послова, имају и по садањем закону о старатељству, да извештавају судове, кад малољетна деца остану без оца и мајке или ког другог законог старатеља, да дају судији своје мишљење о избору старатеља итд. То је доста.

По садањем закону нема апелате противу решења породичког савета, а по предлогу се незна да ли ће се противу његовог решења моћи жалити општ. суду и полицији и како. Исто тако незна се да ли општ. суд мора питати сроднике малољетника или може што решавати противу њиховог мишљења итд. Породички савет, ту благотворну установу не треба бацавати, јер родбина може понајбоље заменити родитељско старање.

Како држава треба да врши надзор над старатељством, то је суд повајзгоднији за вршење те дужности. Зар би боље било пустити полицију у фамилију, да она решава, који се малољетник може женити, а који не може?

Што се тиче руковања с пунилским новцима у већој или мањој суми, то се може поверити поштеним и вештим старатељима под неком гаранцијом, ако посланици као и говорник мисле, да у народу нашем има довољно поштених људи. Ако се тако не мисли, онда нека се предлог одбаци.

Ил. Ратајац не види, да се и један предговорник брине за масеног старатеља, који путује по 10 дана до окружног суда ради предаје масалних новца и дозволе за женидбу и удадбу пуниле. —

Окружни суд не може познавати боље потребу пунице од општ. суда. Зато извесне суме треба да се даду стараоцу на руковање, иначе упропастиће људи због пуница своја имања, као што је говорнику доста познат такав један случај.

Ал. Поповић жели, да скупштина овде буде следствена решењу свом о женидби официра. Скупштина је изјавила, да је право женидбе и удадбе најсветије, у које не треба нико да се меша. Зар младић од 20 год. да не може узети за жену ону коју је изабрао, већ да му за то треба нечији благосов? Па шта ће да буде, кад стар. судија, не обзирајући се на тврду вољу момка и девојке, не да им да се узму? Као што је за официре решено да однадне свачија контрола, тако треба и овде учинити. —

Р. Тајсић примећује, да неби народу требало ништа од нована поверовати, кад би сви мислили, да ће народ српски банкротирати. Но ми видимо, да се маса од 3000 гр. за 10 год. доста оштети, јер суд наплати своје таксе и тутори имају да наплате своје путне трошкове, кад суду иду, а дешава се, да старатељски судија по неколико пута враћа људе за ово и за оно. Општински суд неће бити несавестан, да буди кога начини за татора, већ ће изабрати најнеспособније и најбогатије људе, и тако се неће маса упропастити, као што се боји г. Ковачевић. Има случајева, да пропадне по нека маса; по исто тако и неки чиновници упропасте веће суме, које се не могу да наплате. Зато нек се дају стараоцима оне суме, које се траже у предлогу. Што се тиче удадбе и женидбе пуница, јасно је, да је опш-

суду боље по старат. судији познато, да ли треба ова или она пуница да се уда или ожени или не треба.

Ил. Стојановић напомиње, да је једино у интересу наследника поднео овај предлог и изјављује, да му је жао што се у нар. скупштини чује, да сељаку не треба поверити ни 4000 гр. А зар се чиновнику може да повери по 10.000 дуката, па кад их макне из касе онда их не види више ни сунце ни месец? Говорено је у скупштини, да се смањи број чиновника, но ако им се да право, да решавају и оваке ситнице, као удаје и женидбе пунице, онда ће се пре умножити, но смањити, зашто се противити удаји пуница, кад по §. 69. грађ. зак. примирителни суд расправља, кад девојка одбегне од момка? Зашто тамо прим. суд, а овамо старат. судија.

Мил. Пироћанац примећује, да се не говори о ономе што решава ствар. Треба питати, да ли су младићи српски од 15 и 20 год. зрели, т. ј. треба ли их чувати, да не оштете себе и своје имање? Ако би се решило, да су младићи зрели од 15 и 20 год., онда је штета, да се иде суду и друг.; а ако их треба чувати од могуће штете, онда треба зато и јемства тражити.

По грађ. закону обвезе младића од 21 године вреде само онда, ако су се користили, иначе не. Ако се остави то начело, онда треба тражити јемства, да малолетник кад се обвезе, може имати довољно разумности. Где је више јемства: у окр. или општ. суду. Ако је у општинском суду, онда треба имати на уму, да онај, који малолетнику нешто

одобрава, и одговара за штету, ако овај докаже, да се није користио. Није овде питање само о избору девојке, већ ту долази питање и о чавању мираза, ту се прави брачни уговор и т. д. Те све ствари не могу расправљати опш. судови.

Овим се предлогом неби пунилама помогло, већ управо одмогло. Не треба ни само за тим, да стараоцима буде лакше. Старатељство није лака дужност. Међутим дужност је свакога у друштву, да не пропадне онај који је остао без оца и матере и који не може сам за се да се брине.

Рака Куклић противан је, да се по предлогу даје стараоцима више новаца на руковање. Исто тако противан је досадањем наређењу, да се долази стар. судији рад одобрења женидбе и удадбе. Замислите, вели, да у пожаревачком окр. путује момак и девојка по 18 сах, до стар. судије, намучив се на рђавом путу и времену. Од судије лобију обећање, да ће им доћи преко среске власти одобрење да се узму. По дешава се, да до у очи свадбе решење не дође и често у нола ноћи мора малолетник на кова да уседи и да јури за решење до срез канцеларије. То је дакле штета.

Овим се предлогом нити спречава неко државино право нити ће одговарати за штету онај, који да одобрење за венчање малолетницима. Одговара ли сад старат. судија за штету.

Председник објашњава, да има два питања, пошто се изјави од стране скупштине, да је довољно говорено о овој ствари. Прво је питање: предлаже се да стараоци могу руковати већим масалним новцима по досад што је било. Пошто се то питање

стави на гласање, беше неизвесно, да ли је већина седмла или устала, зато се предузе гласање поименце.

Против предлога су 67, а за предлог 33 гласа. Предлог је одбачен.

Председник објашњава даље друго питање и напомиње: да је досад одобравао стар. судија женидбу и удадбу малолетника, а предлогом се тражи, да се то пренесе на општ. суд. Кад стави то на гласање, појавише се разна мњења, пре него што се приступи ка гласању. Многи пису ни за досадање ни за оно што се у предлогу хоће. Предлагач, Ил. Стојановић, изјави, да пристаје, да изостави речи општински суд, па да само старатељ и сродници дају малолетницима одобрење за женидбу и удадбу; пошто председник објасни, да се тиме предлог мења и да по пословном реду ваља поднети на писмено нов предлог, потписан од 12 посланика, то скупштина одлучи, да се тај нови предлог, који су потпомогли 12 посланика, врати законодавном одбору, да би о њему поднео своје мишлење.

Свршетак састанка у 12½ часова.

Председник скупштине.

Д. Ђ. Јовановић.

Секретар

Ст. Д. Поповић.

Поднописници:

Војин Радуловић, Мил. Л. Глашић, Петар Катић, Сима Секулић, Петар Буричковић, Ђурђе П. Ђоровић.

САСТАНАК XXXXI.

4. Децембра 1875. год. Београд.

ПРЕДСЕДАВА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР,

Илија Стојановић.

Присутствовали министар грађевина и министар правде.

Састанак отворен у 10 сати пре подне.

Дошли су са одсуства: Сима Милошевић, а одсуствује Радоња Недић сем оних којима је одсуство дато. —

На окупу имаде 106 посланика.

Бр. 486.

Секретар Стеван Д. Поповић чита протокол састанка 36. од 28. Новембра 1875. год.

Алекса Поповић примећува, да у протоколу не треба бележити речи „врло добро“ „жагор,“ као осећање према једном или другом говору посланика, јер се у многим случајевима донесе противно закључење скупштинско, на то не одговара смислу.

Секретар одговара, да му није познато да ма какво закључење скупштинско постоји да се ове речи не заводе у протокол.

Миленко Петровић вели да је био против мишлења одборског да се свештеницима бир од 8 гр. чар. даје, а био је за предлог од 6 гр. чар. зато да се исправи.

Секретар пристаје да исправи.

Панта Срећковић примећува, да скупштина није Спужићу говор забранила, већ је ствар свршена била. —

Јеврем Шолуповић тражи исправку у говору о потесима гди није записан §. 10. о коме је његов предлог, пошто му Ковачевић пориче, а у предлогу јасно стоји.

Мијајло Гератовић вели, да његов говор ниу-колико није записан.

Секретар одговара да га није нашао у стенографским белешкама но поправиће се.

У осталом протокол би усвојен.

Бр. 487.

Коста Спужић тражи 8 дана, а Јаков Поповић 5 дана одсуства.

Скупштина одобрана.

Бр. 488.

Чита се интерпелација Илије Стојановића, Милосава Вељковића и Алексе Здравковића на г. министра војеног, зашто сва четири баталиона у окр. приоречком немају шињеле, који су од народа плаћени. —

Министар војени вели, да је тек сад дознао да неки баталиони прве класе немају одела, а зашто је тако и сам незна, сигурно што довољно новаца није било. Вели да имаде једна сума која је претекла од привреза оног за војничко одело и да је паредио, да се ово одело набави и где оскудева војска са истима снабдје.

Ил. Стојановић важе: Баш код нас гди је граница нема шињела, а по другим окрузима који нису погранични, дати су шињели. Зато треба ускорити и војску пограничну шињелима снабдети.

Министар војени вели, да то није само у Зајечару по постоји у пожаревачком округу. Зато ако

му се она сума претекша стави на расположење, он ће се старати да нишеле набави.

Председник пита и скупштина се задовољава са одговором.

Бр. 489.

Секретарь моле да се додаду још два секретара, пошто је немогуће одолити пословима скупштинским са садањим персоналом.

Председник изјављује да је доста потреба умножити број секретара, но да се неби скупштина дангубила при бирању истих, пита скупштину, јел вољна да председник употреби своје право које му даје чл. 19. послов. реда; тако да може он сам кога од посланика одредити да води протокол.

Никола Крупезевић вели, боље ће бити да скупштина изабере два секретара јер онај кога председник одреди може се и не примити.

Милаш Кујунџић односно вођења протокола вели да се они опширно воде, и да с тим скупштина много дангуби при читању. Зато би требало да у протокол улазе само предлози, главне побуде и напоследку чим је бранио или обарао предлог, у осталом није противан да се да помоћ секретарима.

Секретар Стеван Д. Поповић вели да је више пути ово питање о вођењу протокола врћано у скупштини, и никакво закључење није донешено. Кад би се предлог г. Кујунџића усвојио, онет неби био задовољавајући за посланике. Зато је мишлења да се што краће по стенографским белешкама протокол води.

П. Срећковић тражи да се протоколи воде по закону, а то је онако као што је госп. Кујунџић казао.

Председник понавља јел скупштина вољна да овласти председника да сам бира или да скупштина избере секретаре.

Војин Радуловић не налази за потребу да треба још који секретар, зато не одобрава избор.

Председник ставља на гласање, ко је да се бира секретар тај нек седи, а ко је да председник кад се посао умножи сам кандидира једно лице тај нека устане. Већина седи. Дакле скупштинско је решење: да се бирају секретари.

П. Буричковић вели, да је доста један а то исто и много њих.

Председник ставља на гласање, ко је за два секретара нека седи, а ко је за једног нека устане. Сви седи. Дакле скупштинско решење: да се два секретара изберу.

Председник позива Ковачевића и Драгојевића за контролоре.

Подпредседник прозива:

Пошто би поименце гласање добио је већину Алекса Поповић од 79 гласова и по томе он је одма оглашен за секретара, а ужи избор између Петра Буричковића и Стевана Крстића нарџује се.

П. Буричковић вели да га сви једногласно изберу па онет не може да се прими. Зато вели да остане Степа Крстић.

Председник вели, да г. Буричковић може се тек онда одрицати ако буде изабран, и зато се има између њега и Крстића ужи избор извршити.

Подпредседник прозива:

Пошто се гласање сврши председник објави да је Стеван Крстић са 62 гласа изабран за секретара.

Бр. 490.

Министар грађевина одговара на интерпелацију Петра Стефановића зашто пут од Ивањице Чачку водећи није довршен.

Одговор гласи овако :

Народни посланик Петар Стевановић интерпелационом од 9. Октобра 1875. године пита министра грађевина: што је стајало на путу досад, те није учињена наредба да се пут од Ивањице ка Чачку водећи доврши потпуно, и мислила се наредити што пре да се доврши.

1. На овоме путу има неких места, где треба стене просецати и пут уредно начинити.

2. Такође има места, где треба ћуприје саградити.

3. Због тих узрока је пут досада недовршен и неугодан.

4. Потреба просецања стене и грађења ћуприје није се могло удејствовати до сада због оскудности буџетног кредита на грађевине одређеног, а пошто је рад художествени, по закону о друмовима мора се нуждан трошак подмирити из касе државне.

На народ пак окр. чачанског да га прирезом подмири, није се досад могао пребацити и кад би он драговољно пристао да га подмири, јер је због подизања других својих грађевина јако прирезом оптерећен био.

5. Министар је грађевина учинио наредбу, да начелство чачанско, како од места где се стене имају просецати, тако и за грађење ћуприја, састави нужне предрачуне трошка, па ако нађе да би кредит буџетом одређени за 1876. год. могао да застрје и ову

потребу, он ће наредити да се друм речени у ред дотера. У противном случају и за ову ће годину остати недовршен, осем ако народ окр. чачанског не пристане драговољно сам на исте послове као художествене о свом трошку средством приреза, за што ће га министар грађевина у своје време питати. —

Петар Стевановић каже да је тај пут врло нуждан и потребан, јер се њим путује од Чачка преко Ивањице на Јавор, много је снаге народне потрошено, а врло мало имаде стена перазбијени, те чине сметње у путовању. Зато тражи да г. министар нареди да се тај пут што пре оправати.

Министар грађевина одговара да ће се старати да што пре изврши, ако буде имао средстава, иначе му је немогуће.

Петар Стевановић понавља ону потребу напред казану и моли министра да се за средства постара, и на сваки начин непропусти овај пут довршити као посве нуждан.

Мин. грађевина: Ако се могне оправити се прирезом и народа окр. чачанског, али само дов се пита пристаје ли на то, а осим овога ако буџет дозволи оправити се државним новцем.

Ранко Тајсић вели: да тај пут води преко Драгачева, па ако нема пара у буџету, онда нека се пита народ, па ће он своје мишљење дати.

Министар грађевина вели да ће питати народ, па ако пристане да плаћа пут, он ће се на сигурно оправити.

Ранко Тајсић каже, да народ среза драгачевског педа ни једне паре зато, и ниједан неби добро

прошао који би питао народ и тражио да се какав прирез удари.

Председник пита и скупштина одговара да је са одговором министровим задовољна.

Бр. 491.

Министар својних послова одговара на интерпелацију Павла Самуровића, Андреје Милосављевића, Теше Марковића и осталих посланика, што су два наша сељака из Црне Баре, у Босни код турске власти затворени, који су тамо прешли због своји приватни послова.

Министар вели: Ствар ова одкад је се догодила има већ скоро три месеца, и чим је министарство о томе сазнало, оно је одма телеграфисало валији босанскоме, и питало га о томе још кад је скупштина била у Крагујевцу, па по други пут тражило из Београда од њега одговора.

Међутим је добијен одговор телеграфским путем од босанског валије и он вако представља ствар сасвим друкчије стоји, него што ми знамо. Он каже, да су та два сељака прешли са намером као усташи, и наводи како у њиним пасошима друга су лица записана, а не њина имена, каже да су помешани са босанским усташима, па стога вели босански валија, да ништа друго с њима не може учинити него поступиће по закону. У осталом како је цела ствар текла министар прочита извештај началства шабачког, који гласи овако:

Лука Шушански и Тома Јерчин-Лазаревић сељаци из Црне Баре, којима је турска власт подметнула да припадају некој усташкој чети, прешли су у Босну на карантину рачанском 23. Августа

ове године, са великим годишњим пасошем, који је началство шабачко издало Луки 31. Децембра пр. год. и који је на реченом карантину визиран под № 1286. На турској скели превезао их скелеџија Амет. Кад су прешли нису имали никаквог оружја, као што га нису имали кад год су пре тога прелазили, а прелазили су често, нарочито Лука, који у Међању има тазбину. Као што се види из карантинског протокола, он је прелазио 11. Новемб. прошле године и 9. Марта и 31. Јуна ове године. Амет скелеџија зват је трипут у Бељину због Луке и Томе и потврдио је све, што је о њима наведено. Даље, цеви Бећир ага из Бељине, казао је директору рачанског карантина пред многим аустријанцима да је он кајмакаму јемчио за Луку и Тому, и да су они допали анса само зато, што им је турски кордон одузео пасоше па им уместо њих, као неписменим људима дао неку артију, која није гласила на њово име, но да се то доцније код турске власти исправило и да ће они бити ослобођени.

За доказ да су они невино страдали началство наводи и то, што су они људи фамилијарни, а такви људи у нас никад не иду у својевољце.

Началство даље вели, да Тома истина није имао засебан пасош, али да га је карантин пустио зато, што је у Лукином пасошу стојало „са фамилијом“ и што он припада Лукиној фамилији, па на основу тих дата моли министра да се наново узме за ослобођење та два човека.

По прочитању овога извешћа рече министар, да је он тај одговор са приметбама својим доставио валији босанском и тражио да се људи пусте, и о

томе до данас још нема одговора. Но пошто нема одговора, то вели да је препоручно нашем заступнику у Цариграду да навали код владе турске да се та ствар не одуговлачи, што пре извиди и сврши.

Милан Кујунџић држи, да ако се икаква жртва чини држави да она буде јача, то се жртва чини само због тога, да држава свом својом снагом може заступати свакога свога члана кад је он и изван границе своје државе.

Ми знамо вели, да народи који осећају и знају шта значи то бити народ, да они често и ратове воде због једног свог држављанина, који је неправедно нападнут. Што се тиче наших комшија Турака, с којима непрестанце у додир долазимо, ми видимо да ово није први случај, а може бити ни последњи, да се наша права врло мало или готово нимало поштују, и с тога изјављује да народна скупштина усљед овог обавештења министровог треба да каже: да је то врло мало што се тражи само обавештење, него да треба овде најенергичније заступати живот и слободу једног држављанина, кад он није учинио никакво зло, и по томе вели: он би тога мишлења био, да се тражи, да се ти људи одмах пуште, или да се учини други корак.

Министар иностраних дела каже: пошто је ствар у току рада и радиће се са свима средствима да се што скорије до повољног резултата дође, то је мишлења, да по овоме делу сада никакво закључење скупштина не доноси.

Војин Радуловић не криви у овој ствари министра, јер је он урадио што му је могуће било,

али слаже се са одговором Кујунџићевим и од своје стране додаје: да скупштина изјави влади да она апелује на Европу, због рђави поступака Турака. Европа је гарантовала за наша права, а Турска их непоштује.

А. Поповић вели, ово није једини случај, више пута догађало се да су наши прелазили границу и да их Турци увек зостављају. Док на против из Турске за овамо пролазећи Турци мирно по нашој земљи путују и нико их дирнути неће, — он мисли, да скупштина треба отворено да каже, ако се неће поштовати грађани српски који пређу у турску државу, да се и њихови у Србији непоштују и кад они секу наше онда и ми њихове.

Јоца Бошковић вели, није ово први случај да се наши људи у Турској ансе, они готово увек узимају пасоше нашим људима и тескере им дају, па онда гањају и затварају, шта више и Дрину су нам заговорили. Слаже се са говором Кујунџића, да се најенергичнија нота пошаље Турској, те да се на чисто види оћеду ли се наша ујемчена права поштовати или не, те да се постарамо сами задовољена прибавити.

М. Гератовић вели, Турци знаду Луку, Луко је се из Турске оженио, и он је више тамо него овамо. Они су прешли да се виде са родбином, а није понео новаца да коме подметне, или пусат рад доновлука.

Турци су одмах Луку на међи везали, и кад би се пасош вратио, видило би се најбоље, да ти људи на правди Бога страдају.

Милош Глишић чудновато му, вели, изгледа да имаде већ три месеца одкако су ови људи по-аншени и да влада наша није била у стању да ту ствар сврши до сада. Разлог министра да се је влада обраћала валији босанскоме, не налази за довољан кад је се још унапред знало, да онај ко апси неће пустити. Зашто се вели није ударило одмах на Љутук — високу порту — на или, или. Овај је садањи пут сасвим дуг, а ствар је важна и врло важна.

Драгутин Ризнић вели, нико несме допустити да наши грађани пропадају за ништа у тавницама турским. Да је Србија то учинила коме турском грађанину са турским пасошом, што је Турска учинила Србину са србским пасошом, до сад би Турска са војском ушла у нашу земљу. Зато да Србија тражи најенергичније да се права њена поштују и да се затвореници пуне, јер иначе докле се исљеди ово или оно, док ми сазнамо шта валија каже, докле може бити они нећеду видети ни сунца ни месеца.

Ђ. Ђоровић каже: говор се води о овим нашим грађанима, а може бити да су им досад главе одлетиле. Зато предходно треба питати валију јесу ли ти људи живи, па ако су живи и Турска их неће да пусти из тавнице, онда ништа друго не треба Србија да чини, по све Турке који се у Србији затеку да их као теоце повата и у притвор стави па не пушта док Турска наше грађане не пусти.

Урош Кнежевић слаже се потпуно са Кујунџићем и каже, да се не треба овде толико обазирати на политику и дипломатске путове, као што се влада обазире, него ми да решимо, да се ти људи

пуне за 15 дана најдаље, иначе да се употреби сила — па квит.

Аксентије Ковачевић вели, мора се чекати одговор на питање, које је наша влада управила високој порти. И ако небуде повољан резултат, онда ми сви знамо да се можемо Турцима више осветити и вратити им жао за срамоту.

Папта Срећковић каже, да је влада учинила што је могла и према њеним силама за сада не може ништа сама друго и да ради; по да би ова ствар брже пошла, он је мишлења: да скупштина донесе овакав закључак, да ако Турска та два грађанина, било жива или мртва за неко кратко време које одредимо — не преда, онда влада нека употреби силу па нека их пађе.

Милија Миловаповић вели, Турци су наши диндушмани од памтвјека; они нас гњаве и сатиру где год стигну. Турцима треба казати или или. — Влада треба да се постара, да се она два наша грађанина што пре пуне, или потпуног обавештења добије шта је с њима, јер и ми се можемо Турцима осветити, по нећемо, поштујемо свачија права. Турчин је заклет диндушманин наш и с њим мора се једанпут раскретити.

Јеврем Шолуповић вели, ми морамо једанпут с Турцима начисто бити, јер они нам често те по једног те по два човека смакну. Он је мишлења да се валији одговори, да одмах онога часа пусти те људе из затвора, па ако их не пусти, да му је на знање да ћемо им те људе силом потражити, као што су их они силом у апс стрпали, па шта изађе из тога.

Аврам Јовановић каже, има више овакви случајева, гди Турци увате наше сељаци и везане у Ниш терају, па пошто их у апсу измуче, пуштају. Они наше граничаре убијају може бити по 20 годишње. Они су ту скоро похарали нашу цркву и Турска све према овоме равнодушно гледа. — Треба једанпут стати на пут овој турској зверској нарави.

Петар Стевановић вели, доста Турци наша права ни најмање не поштују. Пре 2 године неки Бошко Стојовић са нашим уредним пасошом отишао је стоку украдену му да тражи, па једва се после издржаног двомесечног затвора жив вратио. Турци непрестано упадају у нашу земљу, краду стоку, убијају људе, пале наше карауле, и пре неког времена мучки убише неког Буру.

Ово се више тринти неможе, треба крај паћи.

Сима Милошевић каже, чујем говора из скупштине да се ти људи пукте и с тим би било задовољење. Не, то неможе никог задовољити. Апсаије турске нису као наше, по веже се апсеније са сициром као кер, затим навале се пањени на њега да га живог угњаве и да на муци издаде. Дакле и ако га доцније пукте, па шта му је живот. Он задуго живити неможе. Но ако Србија спрема Турске испуњава своје обвезе, онда зашто се три ова тиранија спрема нас. Порта што не одговара није чудо, јер она нам неће никад за право дати. Боље сви да помремо него овако да живимо. Навосметку тражи да се његова интерпелација о тиранији Турака над нашим грађанима коју је поднео прочита.

Ранко Тајсић вели, да је ствар у говору довољно изрицљена, треба да се наш министар постара, да ову ствар преко Цариграда расчисти. — Иначе бадава му је писати преко турских наша и валија.

Милан Кујунџић вели, да је њему, а држи и свима посланицима мило, што се у овом питању чуо једнодушан глас скупштине, али да би овоме питању учинили крај, зна се, да можемо или бити задовољни са одговором министровим или учинити скупштински предлог; но да неби последње било, за сада да се умоли г. министар да нам каже, је ли вољан да према овој свечаној изјави и овако једнодушном гласу народне скупштине одма учини наређење у Цариграду, да се наши људи, наши грађани, који су у Турској без икаква узрока затворени, одмах пукте, и да им се штета накнади и је ли вољан да одмах учини корак према овоме и ако је вољан, онда се можемо с тим за сада задовољити, а ако није вољан, онда да скупштина учини предлог какав зна.

Минист. иностр. дела, даје своје приметбе на више говора посланичких, тако на говор Милоша Глишића, зашто није одма у Цариград писато, по је ишла преписка преко валије босанског. Министар вели, да је такав ред између пограничних власти, да се најпре тражи обавештење од најближе власти, па кад се ту не сврши, онда се чини корак даљи. —

Што се тиче говора многих посланика, који веле, кад Турци овако са нашим подајницима поступају, онда треба овако и ми с њивима. Мини-

стар вели, то су крајња средства, а ако оћемо да се упустимо у крајња средства, онда то је пут, који може бити повод и самом рату; према томе пре него што би добили дефинитивна одговора, није нужно прибегавати таквим крајњим средствима.

Што се тиче говора и питања гос. Кујунџића, министар обећава да ће учинити још данас корак у Цариграду, да се ти људи што пре испитају и пусте, па кад се добије одговор и не буде задовољавајући, онда се може учинити други неки корак или предлог.

Председник пита и скупштина се задовољи са одговором министровим у томе, да се одмах учини корак у Цариграду.

Бр. 492.

Секр. Ст. Д. Поповић поче да чита интерпелацију Симе Милошевића на мин. ун. дела и пошто је у неколико прочита

Јеврем Марковић устаде и рече, ја тражим тајну седницу; ово није за јавну седницу.

Сима Милошевић, тајна никоме није донела користи; ја тражим да се прочита јавно. У овоме потпомаже га Петар Стевановић.

Председник пита, има ли три посланика да потпомогну предлог Јеврема Марковића.

Устају тројица.

Минис. преде. према даљем садржају ове интерпелације и влада држи да треба да буде тајна седница.

Ал. Поповић, пошто је цела скупштина вољна да чује интерпелацију јавно, то и ја одустајем од тражења да се чита у тајној седници.

Мин. спољних послова, према даљем садржају овога питања, ја имам разлога да вас молим, да буде тајна седница, а скупштина ће цела чути садржај те интерпелације.

Председник вели, сваки даљи говор излишан је, кад влада тражи тајну седницу и кад на то има права по чл. 85. устава. Зато оглашава седницу за тајну, а публицу позива да изађе.

Пошто се публика удали из скупштине, прочита се интерпелација Симе Милошевића и Мијајла Смиљанића, којом питају: зашто г. Обрен Мићић начелник среза златиборског свирепо поступа са овим фамилијама, које из Турске, од турског зулума и тираније пребегавају и код своје браће склоништа траже, тражети да се г. Мићић за ово одмах и најстрожије на одговор узме и казни, а тим самим и од дужности разреши.

Скупштина са сажадењем најживље осуђује поступак овај, ако је доиста овако у ствари, и позива г. министра унутрашњи дела, да се по овоме делу на најбржи начин извиђење учини и даље по закону поступи.

Министар унутрашњих дела устаје и каже, да му је тешко што чује овакове гласове за оне, који су позвани да тим страдалицима ако могу од помоћи буду, и управо не верује да је могао г. Мићић овако нечовечно са пребеглим да поступи, по ипак преко свега овога рече г. министар да ће он најстрожије наредити извиђај, и ако се ма у чему докаже гос. Мићићево нечовечно поступање, он ће га строго казнити па и од дужности разрешити. Ово ће вели учинити сад одма.

На предлог више посланика скупштина је огласила ову своју тајну седницу за јавну.

Састанак је закључен у 2 сата по подне и заказан за сутра у 9 сати.

Председник,
Д. Ђ. Јовановић.

Секретар,
Ил. Стојановић.

ОПУНОМОЋЕНИ ПОТПИСНИЦИ :

Ђурђе П. Боровић, М. Ј. Глишић, П. Ђуричковић,
Сима Секулић, Петар Катић, Војин Радуловић.

САСТАНАК XXXXII.

5. Децембра 1875. године у Београду.

ПРЕДСЕДАВАО
Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР
Стеван Крстић.

Присутни министри: правде, војени и грађевине, доцније долазе: просвете и унутрашњих дела.

Састанак је отворен у 10 часова пре подне.

На окупу има посланика 105.

Бр. 493.

Секретар Илија Стојановић чита протокол 37. састанка од 29. Новембра 1875. год. Скупштина усваја.

Бр. 494.

Секретар, Никола Крупежевић, чита депешу Милана Кнежевића, којом јавља да је пошао, и молбу Јована Радосављевића, којом тражи 5 дана одсуства, прва се прима знању, а другом се даје тражено одсуство.

Бр. 495.

Председник јавља, да има неколико интерпелација, но како нису дошли г.г. министри, прелази се на дневни ред.

Бр. 496.

Известилац законодавног одбора Аксентије Ковачевић, чита мишлење одборско, по предлогу Мијанка Гератовића о покретним воденицама постојећим на Морави, Сави и на великим рекама, који гласи:

Одборско мишлење.

Законодавном одбору није познато, да ма какво правило у овоме смотрењу постоји; по омет признаје да ће бити парница између људи; зато од своје стране налази да би требало позвати владу да о пловним и сплавним рекама, о грађевини на истима законски пројект народној скупштини поднесе; а одбор је дознао да се код министарства грађевина неки пројект о томе налази.

27. Новембра 1875. г.
у Београду.

Председник закон. одбора
П. Ј. Вуковић.

чланови:

Д. Матић, М. Ј. Глишић, Петар Катић, Равко Тајсић, Илија Стојановић.

Скупштина усваја одборско мишлење.

Бр. 497.

Известилац А. Ковачевић чита мишлење одборске већине по предлогу Новака Милошевића и други, који гласи:

Народној Скупштини!

Законодавни одбор расмотрио је предлог посланика Новака Милошевића и другова о томе:

„Да је старија продаја непокретног добра свршена пре стављене интабулације, само ако је танија утврђена општинском влашћу, као и онда, ако је кунац уживао три године пре стављене интабулације, а куповину сведоцима докаже, да је донета куповина свршена, кад је имаће почео уживати,“ па је нашао: Продаја непокретног добра ујемтава се само §.§.: 292., 293., 294., 295., 297., 298., 299. и 301. закона грађанског. Дакле поднешеним предлогом не само да би се потрла сва ова наређења законска, која су у свима законима напредних земаља европских призната, него би се таквом продајом, каква се предлаже, дала прилика дужницима да у свако доба привидно могу оштетити своје повјеритеље и овим би се сасвим збрисала допуна §. 303. под а закона грађанског, која би само у имену стајала а у ствари не би могла вредити ништа. Па из наведених разлога мњења је да се преко овог предлога пређе на дневни ред.

2. Децембра 1875. г.
у Београду.

Известилац,
Аксентије М. Ковачевић.

ЧЛАНОВИ:

Д. Матић, М. А. Глишић.

Каже да има, и одвојено мишлење члана одбора Илије Стојановића.

Или Стојановић каже, да није само његово одвојено мишлење него њих четири члана, које гласи:

Одвојено мишлење.*Народној Скупштини!*

Новак Милошевић посланик предлаже „да је преча продаја и куповина непокретни добара него стављена интабулација само ако је танија потврђена општинским судом и ако је кунац уживао три године земљу.“ Одбор законодавни са пет противу четири гласа прелази преко овога предлога на дневни ред, са разлога што је ово § 292., 293., 294., 295., 297., 298., 299. и 301. грађан. закона регулисано, и сваки пренос мора се у баштинске књиге уписати и пренети, иначе преча је интабулација стављена.

Ми као чланови истог одбора у одвојеној смо мишлењу и сматрамо да је увек преча куповина и продаја нег интабулација само ако је пре стављене интабулације учињена на баш и да нема потврђене судом таније.

Наш је разлог у овоме овај.

Наш грађански закон наредио је како треба да буде пренашање, али никда није казао ако не буде по тој форми пренос учињен, да може треће лице доћи и то добро од купца узети. У закону грађанском, а нарочито у § 292. казато је да ће се баштинске књиге увести, а до увођења ових да вреди судска потврђења, али ни са овим није казато да пренос међ сведоцима учињени не вреди.

У § 642. грађ. закона казато је чим се два или више за једну ствар угоде, одма је и уговор про-

даји свршен и закључен, а тај уговор може се и сведоцима доказивати.

Интабулација пак ставља се само на добра дужникова, дакле законодавац са уредбом интабулационом није казао повериоцу да ставља на туђа добра већ на дужникова, а туђа су она која су пре интабулације отуђена и довољан доказ постоји.

Према овоме по нашем мишлењу закон грађански у главном казао је:

а, да треба пренос ради сигурности да буде потврђен судом, али

б, није казано да мора бити, са овим је дао одушку да се може господар и сам после неколико година убаштињавати, према § 297. грађ. закона. Осим овога казано је да вреди продаја и међ сведоцима види § 642.

Дакле кад је овако, ми сао начисто да је преча продаја и куповина учињена пре стављења интабулације, и да у овоме не треба никаквог узаконсња, но само протумачити уредбу интабулације овако:

„Интабулација вреди само онда ако је стављена на добро дужниково које се у рукама његовим наводи или се доказује да није продато.“ или којим другим начином отуђено пре стављене интабулације.

Ово је наше мишлење, за које молимо народну скупштину да га усвоји.

Не учини ли скупштина то, онда смо на чисто да ће се пола из Србије који нису куповину судовима потврдили упропастити, а то ће све бити противно грађан. закону, па и самом § 29. који каже: „Што ко сам нема оно не може ни другоме дати

и тако нико не може другоме више права уступити, него колико сам има, као ни туђе.“

2. Децембра 1875. г.
у Београду.

Чланови закон. одбора.

Ил. Стојановић,
Петар Катић,
Ђурђе П. Ђоровић,
Ранко Тајсић.

Јефр. Шолуновић одобрава разлоге, одвојеног мњења мањине, одговарајући Ковачевићу вели, да се овим предлогом неће потрти параграфи у закону. Наводи пример да је један човек продао имање, и наплатио га, па после 10 година задужио, и нови повериоц то исто имање интабулира, и суд пресуди да је старија интабулација од продаје, и ако је купац 10 год. уживао имање. Он је за то да је старија куповина од интабулације, само кад се докаже, или ако је обштинским судом тапција потврђена.

Министар правде примећује да по овом мњењу одборске мањине није саслушан надлежни министар, за то да се врати одбору. Примећује и то да се овим мења наш грађански законик.

Вујо Васић тражи реч да говори о овом предлогу. —

Председник одговарајући Вуји вели, да има да се расправи питање о одборској мањини.

Вујо Васић каже, да хоће да говори о предлогу а не о одборској мањини.

Председник: Да вратим одбору, да се саслуша влада о одвојеном мњењу.

Рака Кукић: Овде нема одборске мањине ни већине, јер су се чланови поделили, четири на једној

а четири на другој страни, он је за одвојено мишење маџине.

Акс. Ковачевић доказује, да је оно одборска већина, јер је тамо и председник потписан.

Рак. Кукић доказује, да је првог овог месеца дошао а трећег и четвртог радио.

Акс. Ковачевић: Добро, ви се придружите гди хоћете.

Председник: Излишан је сваки даљи говор кад министар није саслушан.

Алекса Поповић хоће још да говори о томе.

Министар правде говори да не може бити већања о тој ствари, јер је противно члану 89. пословника.

Председник: Да вратимо ствар одбору.

А. Поповић говори, да није противно закону да се сад ради.

Петар Буричиновић хоће да говори о том, кад није противно закону.

Минис. правде опет говори да је противно чл. 89. пословника (чита) а и одбор признаје да му није познато одвојено мишлење.

Ил. Стојановић говори да је у одбору прочитао одвојено мишење, и позива се на Матића и Глишића, а што извесноц није тада био у одбору не тиче га се.

Алек. Поповић: Министар каже да је не правилно рађење, што није саопштено влади и одвојено мишлење, то не стоји; одбор је дужан да позове владу да је саслуша, после каква ће бити одвојена мишлења, влада не мора да зна.

Мин. правде: Да би влада дала своју реч на један предлог, треба да види и одвојено мишење одборско.

Председник: Да би једанпут прекинули ствар, да вратимо одбору.

Сим. Несторовић: Немогуће је да одбор и министар не знају за одвојено мишење, зато је да се реши сад да не иде у одбор.

Мин. правде ограђује се против речи Несторовића што он каже да је немогуће да влада незна за одвојено мишење.

Председник: Пристаје ли скупштина да се врати одбору.

Сима Несторовић: Влада је саслушана једанпут, и сагласила се са одборском већином, но како сада скупштина мисли да усвоји предлог маџине, о томе је сваки даљи говор излишан.

Председник: Влада је саслушана само о мишлењу одборске већине, а маџине не, зато треба вратити одбору да се и по одвојеном мишењу саслуша.

М. Кујунџић: Ствар се не може лако свршити, пошто има мишења, да се врати одбору и да се сад говори о предлогу, то нека се гласа.

Председник: Је ли вољна скупштина да ставим на гласање то, да ли да се врати одбору, или сад да се реши? (даје се $\frac{1}{4}$ часа одмора).

После одмора.

Председник: Дакле ко је за то да се врати одбору нека седи, а ко је да се сад ради нека устане. (Чује се: већина седи, већина устаје.)

Председник: Пошто је ствар устајањем и седењем сумњива, то ћемо поменце гласати и поставља питање овако: Ко је за то да се врати одбору, да се саслуша министар тај ће казати *за*, а ко је за то да се сад реши у скупштини тај ће казати *против*. Гласало је 56 „против“ а 49 „за“ дакле, већином је решено да се у скупштини претреса.

Мин. правде, сад треба разјаснити шта је одборско мишљење. Чује се: (прочитано је, чули смо).

Председник да видимо који су одборници за већину одборског мишљења, прочитајте.

Изв. Ковачевић чита: Павле Вуковић, Д. Матић, М. Глашић и А. Ковачевић.

В. Васић говори у корист предлога одборске мањине и наводи случај, да је пре 10 год. купио једну земљу, и да је имао таницу само общ. судом потврђену, доцније његов продавац задужио се и повериоц стави интабулацију на његову земљу, знајући да танице судом окружним потврђене немам, он је за предлог.

А. Поповић, право својине добива се преносом, куповином и застарелашћу. Застарелашћу, користи се човек кад прођу 24 године, сад може да двадесет и три године, један ужива имање, после се стави интабулација и она је преча од куповине и имањем продаје, због тога што је интабулација старија, то је неправда? Зато је за предлог.

Терзибашић по законима нашим, треба човек да осигура куповину, што ко неучини није му нико крив. Таница само онда вреди кад је окружним судом потврђена, наводи пример, да може неко да је интабулирао имање на дужник, да подведе све-

доке да је пре 2 године продао то имање и интабулација да не вреди, он је против предлога.

Председник пита скупштину, жели ли још да се говори о овој ствари. (Чује се: доста је).

М. Миловановић одговара Терзибашићу и вели, да потврда окружног суда не вреди, ако није и општински суд потврдио и наводи случај, да судови једну исту ствар на два начина практикују, двојица су купили имање, после 10 година други је интабулирао то имање, и суд пресудио једном да је интабулација старија од куповине, а другом да је старија куповина од интабулације, да тога више неби било, он је за одборску мањину.

Нов. Милошевић говори у истом смислу и каже: кад ко шта купи, треба да је и господар од њега, и доказује да зна један случај, да је суд пресудио, да је интабулација стављена десет година после продаје старија од куповине, а кад је дошло касацији, она противно томе тумачила, то га је вели руководило, те је поднео тај предлог, да се једном узакони.

Драгутин Ризнић, ово је питање претресано у скупштини још 1870. год. и са правног гледишта није се могло то узаконити да ли је продаја и куповина јача непотврђеном таницом, или стављеном интабулацијом.

Председник, има још јављени говорника, оћете ли да се говори или да решимо? (Чује се: хоћемо да решимо).

Панта Срећковић, шта да решимо, оћу ја да говорим.

Председник, пошто је скупштина закључила да се више не говори, да решимо. Чује се тако је.

Председник, ја ћу ставити на гласање овако: ко је за предлог да је куповина, без тапије, преча од интабулације по мишлењу одборске мањине, тај нека седи, а ко је против предлога да се одбаци, нека устане. Велика већина седи, дакле предлог је усвојен по мишлењу одборске мањине.

Даје се четврт часа одмора.

После одмора.

Бр. 498.

Изв. Ковачевић чита извештај законодавног одбора о интерпелацији Петра Катића, односно владике Мојсеја.

Одборско мњење: „Има места интерпелацији и да на њу треба министар да одговори.“

Председник, усваја ли скупштина мишлење одбора?

Скупштина усваја.

Бр. 499.

Известилац Аксентије Ковачевић чита извештај одбора, о интерпелацији Симе Милошевића, којом пита, шта је учињено са лањским предлогом који је поднео У. Кнежевић да се свештеници могу женити. Одборско мњење има места интерпелацији.

Пон Стева, постоје закони црквени, по којима се забрањује свештеницима женити, а о томе није надлежна скупштина да решава, зато је да се пређе на дневни ред.

Председник. — Усваја ли скупштина мњење одбора?

Скупштина усваја.

Бр. 500.

Изв. Акс. Ковачевић чита мњење одбора о предлогу Петра Катића које гласи:

Народној Скупштини!

Одбор законодавни расмотрио је предлог посланика Петра Катића и другова о томе: да се у § 4. закона о чиновницима грађанског реда, први став замени, који би имао гласити овако:

„Они, који су грађанску самосталност уживали, или би је по закону уживати могли, па су под туторство или старатељство стављени, који се одају страстима јавног блуда, пијанчења, картања и том подобно, или су осуђивани на казни, којом су грађанску част губили или су осуђивани по изступима због крађе, као и они, који су своје имање пренели на жену, који под фирмом туђом живе, који су свој новац дали жени својој, да их на име њено под интерес даје, неможе се примити у државну службу.“

За све горе казато надлежни министар дужан је чиновника по пресуди судској одпустити из државне службе, необзирући се на године, које је у њој провео.

§ 64. да се замени овако:

Чиновник, који је осуђен на затвор дужи од 6 месеци, без да је осуђен на лишење грађанске части, или на лишење звања, као и овај, који је узео од ствари или новаца на послугу, које је по службеној дужности примно да чува и буде осуђен судом од једног до 6 месеци затвора, или онај, који је по изступима за крађу осуђиван, неможе се опет у службу примити.

§ 25. кривичног закона, да се замени овако :

Чиниоцик, који се осуди да се лиши звања, тај не може после добити државну службу, а у исто време губи сва права и одличја, која су са звањем свончана, па је мисља : да се овај предлог у основу прими и влади преда за формалан пројект.

О овоме је саслушан г. министар правде, који није противав мњењу одбора.

2. Децембра 1875. г.
у Београду.

Председник одбора,
П. Ј. Вуковић.

Извештач,

А. М. Ковачевић.

Чланови :

Д. Матић, Ранко Тајсић, Петар Катић, М. А. Глишић, Илија Стојановић, Ђурђе П. Ђоровић.

Председник, у дужем говору доказује, да по предлогу предлагачевом казни би се строжије онај који има олакшавајуће околности, од онога, који нема, а то је немогуће.

М. Миловановић, хтео је о том да говори, но кад је свршено вели, сад је сваки даљи говор излишан.

М. Глишић, што сад да губимо време, кад ће влада о том поднети предлог, па ћемо онда и говорити.

Предс. ви упућујете владу да учини што није могуће.

Рака Кувих, што није могуће влада неће да учини.

На питање председника скупштина вели, да је довољно обавештена, усваја предлог и упућује влади.

Бр. 501.

Секретар Илија Стојановић чита извештај већине одборске по предлогу Петра Катића о томе : да се чиновник, који је дао новац у страну земљу отпусти из службе.

Извештај гласи :

Народној Скупштини!

Одбор законодавни расмотрио је предлог Петра Катића о томе : да се сваки чиновник који се у државној служби или пензији находи а новац у отачаству нашем стечени шиље у стране државе под интерес, као и онај, који је пређе послао па за 30 дана не врати, отпусти из службе с тим, да не може ни права на пензију имати, па је нашао да је се народ српски постарао да своје чиновнике сјајно награди, зато да поштује њега и његове установе за које он јамчи и тако да својим радом ни у чему бољитак његов неокрвљују.

Но чиновник, који служи српску државу и од ње стечени новац даје у страну државу под интерес, а неће српском установом, као што је управа фондова, штедионице да се користи, што за исте народ српски јемчи, он се већ показује да сумња на будућност народа српског, изгледа и на то, да оће два ова у глави да завади. Још шта више напоменути поступак чиновника побива кредит народа српског.

То је онда просто јасно да он не верује народу српском и установама његовим и сумња на будућност његову.

Дакле, кад један чиновник не верује народ свој и сумња на будућност његову, онда заиста не

треба ни народ српски у онаквог чиновника да има вере, нити пак да дозволи да он са судбином његовом управља.

Што се тиче устава, да ли се овим предлогом вређа, мислимо да се устав овим предлогом ништа не вређа, нити пак чије уставно право крви. Ево зашто :

Држава и чиновник, то су два уговорача. Држава каже свом чиновнику, ако оћеш да ти држава плаћа мораш бити поштен, да радиш искрено, да ни у даку интерес и кредит државни побити нећеш. Ако ли чиновник сасвим противно ради, онда шта остаје држави? Држави остаје то, да чиновника отпусти из државне службе, без да ужива више оне благодети државне што их је уживао, па он нека после даје своје новце буд зна и како му воља. — И за то одбор мисли, да треба предлог усвојити

Ово је мишљење већине одбора законодавног.

Председник одбора,

П. Ј. Вуковић.

Известилац,

Илија Стојановић.

Чланови:

Петар Катић, Ранко Тајсић, М. А. Глишић,
Рака Кукић.

Бр. 502.

Изв. А. Ковачевић чита предлог одборске мањине који гласи :

Народној Скупштини!

Мањина законодавног одбора такође размотрила је предлог Петра Катића и другова о томе : да се

сваки чиновник, који је у државној служби или пензији а новац у нашем отачаству стечени шиле у стране државе под интерес, као и онај, који је пређе тамо послао, па за 30 дана, од кад закон услед овог предлога у живот ступи, отнети из службе с тим, да не може права на пензију имати, па је нашао : ма да је свагда у очима народа хрђаво сматран онај чиновник, који своје новце нарочито у земљи стечене, из земље износи, предлог је противан уставу, који каже, да је сваки Србин господар свог имања, па зато је мњења : да се преко њега пређе на дневни ред.

24. Нов. 1875. год.
у Београду.

За председника одбора,

Чланови:

Д. Матић.
Ђурђе Ђоровић,

Известилац,

Акс. М. Ковачевић.

Петар Катић хоће најпре да се прочита предлог, па онда извештај одборски, како би скупштина знала о чему је говор.

Известилац Аксентије Ковачевић у прилог извешћа одборске мањине говори, да је мањину одборску руководило то, што у чл. 25. устава стоји овако :

Слобода лична и право собственности ујамчавају се, и не подлежу другом ограничењу до оном који закон прописује, а у чл. 30. нико не може бити принуђен да своје добро уступи, осим гди закон то допушта и са накнадом по закону.

Секрет. Ил. Стојановић као члан одборске мањине, доказује, да не стоји оно што одборска ма-

њина наводи, да се дира устав, но просто се каже то, ко хоће да буде чиновник у државној служби, да не сме давати новац у страну државу, ово је погодба између државе и чиновника, ко непристане на овај услов, не може бити чиновник.

Ил. Ратајац мисли, да скупштина може да чини измене и допуне у закону, с тога је за предлог већине.

Јеф. Шолуповић: Није лепо да чиновник покупи новац од народа, пак да даје у страну земљу, а још горе је, да се ко меша у њено право које су трудом стекли, но опет је за то, да се чиновник тако не треба трети у служби.

М. Милованивић: Човека веже за земљу породица и имање; чиновник који даје свој новац на страну, не веже га Србија, он може давати новац где хоће, ал не као чиновник, предлог је користан, зато сам за њега.

Терзибашић доказује, кад би ово усвојили, онда би газили устав, ми овде нисмо уставотворци но законодавци, с тога сам против предлога.

Н. Милошевић: Кад уставу није било онда противно кад је узакоњено, да се сељаку не може продати пет дана орања, онда ни овај предлог није противан уставу, с тога сам за предлог мањине.

С. Милошевић одговара Шолуповићу и вели да они чиновници дају новац у страну земљу, што немају сигурности у Србији, с тога је за предлог, с тим, да се такав чиновник сургунише из земље.

А. Поповић: Предлог је врло добар, чиновник који даје новац на страну, он нема вере у нашу земљу и непријатељ је наше домовине, јер на страни

плаћа се два или три од сто, а код нас је шест до седам на сто интереса у управи и у штедионици, с тога је за предлог.

Р. Милошевић доказује, да се овим предлогом устав не вређа, кад чиновник из наше касе новац узима, ту нека га даје под интерес.

Ранко Тајсић: Чиновници ни су постављени за то, да лепо пишу, но да право суде и да се брину о благостању ове земље, по томе, кад би чиновник дао своје новце у нашу штедионицу била би велика помоћ народу, а кад то нећеду, онда се боје да не открију њине злоупотребе, које су и у ком народу починили а ако им је воља да имају једнака права са народом нека даду оставке, па могу давати новце где хоћеду.

Председник: Је ли скупштина довољно обавештена. (Јесте). Сад има реч министар правде.

Министар правде у дужем говору доказује, да је занета овај предлог противан уставу, са својом тековином може сваки да располаже како хоће, сем тога, ми би ову државу начинили полицајском, у којој има људи а немају једнака права, каква ће успеха имати наша земља у колу осталих јевропских држава, кад се ради на томе, да добијемо право да судимо странцима, немојмо створити закон кога је немогуће вршити, за један или два случаја не вваримо наше законодавство.

Мин. просвете објашњава у неколико говор министра правде и каже: могуће је, да има неки чиновника који имају новаца на страни, но не треба за поједине случаје стварати закон, зар напр. кад један чиновник наследи како непокретно имање, да

му се каже не смеш га примити, или ако га примиш мораш га одма продати, јер је у туђој земљи, с тога је против предлога.

Председник ставља ствар на гласање овако: Ко је за предлог предлагачев који је и већина одборска усвојила, тај нека седи, а ко је против нека устане, већина седи, дакле усваја се предлог.

Бр. 503.

Секр. Илија Стојановић чита одборско мњење о предлогу Симе Милошевића да се од сад све пограничне страже и стражари ставе под управу дотичних бригада.

Одборско мњење: Да се пређе на дневни ред, што се тиче пренашања на бригадира, но да полицијске власти ни једног стражара не примају без уверења општинске власти, да је доброг владања.

Председник има неколико предмета који су претресани у одбору за молбе и жалбе, и позва извесноца да их прочита.

Бр. 504.

Известилац Коста Атанацковић чита одборско мњење на питање Петра Илића, Милосава Вељковића, и Ил. Стојановића, управљено на министра грађевине: Зашто се државне земље код Брестовачке Бање не заграђују о трошку државном већ о трошку суседних села.

Одборско мњење: Има места питању, зато, да се да министру да на исто одговори.

Председник: Усваја ли скупштина одборско мњење?

Скупштина усваја.

Бр. 505.

Известилац Коста Атанацковић чита одборско мњење о жалби Јована Аћимовића из Д. Топлице, на власт среза колубарског окр. ваљевског, и писара онамошњег Михаила Рафановића, што му за пет година не извиди тужбу против игумана Данила, одборско мњење:

Пошто не подноси доказе да се је о овој ствари жалио министру, то да се пређе на дневни ред. Скупштина усвоји мњење одбора.

Бр. 506.

Известилац Коста Атанацковић чита мњење одбора о молби извесних возара из Смедерева, којом траже да се укине наплаћивање по 1 гр. чар. за „плаву билету.“

Одборско мњење: Да се пређе на дневни ред преко овог предлога, јер предлоге могу само посланици народној скупштини подносити.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 507.

Известилац Коста Атанацковић чита мњење одбора о жалби Гаврила Малетића из Чумића на ондашњег вмета, Марка Глишића, што му је волове, док је он био на граници као војник узео од укућана и на своју корист употребио.

Одборско мњење: За сваког рода жалбе у првом су реду надлежне полицијске власти, а затим министар унутрашњих дела, али како се из ове жалбе види, да се жалиоц није жалио ниједној власти, а не подноси ни решење министра, то да се преко ове жалбе пређе на дневни ред, скупштина усвоји мњење одборско.

Бр. 508.

Известилац Коста Атанацковић чита одборско мњење на интерпелацију Косте Пеића, којом пита министра грађевине који је овластио Милана Шуквића капетана јованичког, да кулуком прави пут од Плоче до Бање, кад је овај пут посве неугодан, нити ће моћи икад добар бити.

Одборско мњење: Има места питању с тога да се да ова интерпелација министру да на њу одговори.

Скупштина усвоји мњење одборско.

Бр. 509.

Известилац Коста Атанацковић чита одборско мњење о жалби Раићела Миљковића из Водица на власт среза јасеничког, што му је као земљоделцу преко закона одузела кола и волове, као алат земљоделски и предала његовом повериоцу Живку Јовановићу онд.

Одборско мњење: Да се пређе на дневни ред преко ове жалбе пошто не подноси доказ да је се жално надлежном министру.

Скупштина усвоји одборско мњење.

Бр. 510.

Известилац Коста Атанацковић чита одборско мњење о жалби Николе Поповића и Јована Радојчића пароха цркве Рабровичке окр. ваљевског, да им се направи каква ћелица поред цркве, како би се од хрђавог времена склонили.

Одборско мњење: Пошто не поднесе никакви доказа, да су се било дотичној црквеној общини, било надлежним духовним властима, било министру просвете обраћали за намирење ове потребе, и пошто

за оваке ствари скупштина није надлежна, то да се преко ове молбе пређе на дневни ре.

Усваја се одборско мњење.

Бр. 511.

Известилац Коста Атанацковић чита одборско мњење о жалби Николе Чврковића из Рожица, на решење општинског суда, и министра унутр. дела, што му по жалби није дао поповлења о спору са Филипом Товиловићем онд.

Одборско је мњење: Да се преко ове жалбе пређе на дневни ред, што не подноси доказе, да је ова ствар решена код надлежног министра и зато што скупштина није надлежна да разматра решења и пресуде општински судова.

Усваја се одборско мњење.

Бр. 512.

Известилац Коста Атанацковић чита одборско мњење о молби Ристе Зечевића, Милана Матковића и осталих, из Ужице, којом моле народну скупштину да она при решавању предлога Петра Стефановића посланика среза моравичког, о уређењу киселе воде, у ужичком округу, буде колико више може заузета за остварење овога предлога.

Одборско мњење: Пошто је предлог Петра Стефановића о уређењу киселе воде у окр. ужичком по решењу скупштине, од јучерањег дана, упућен влади на оцену, о чему ова молба молбоца говори, то да се преко ове молбе пређе на дневни ред, јер само посланици могу предлоге подносити.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 513.

Известилац Коста Атанацковић чита одборско мњење о жалби Босилке жене Милана Вучетића из

Стојника, окр. крагујевачког на касациони суд, што јој је одузео земљу општинску коју је њен муж задужио и уступио Стојану Даниловићу онд.

Одборско мњење: Да се преко ове жалбе пређе на дневни ред, пошто није била пред надлежним министром.

Усваја се одборско мњење.

Бр. 514.

Известилац Коста Атанацковић чита мњење одборско о молби Милана Војиновића бив. практиканта, којом тражи да полицијска власт одустане од продаје његовог имања, пошто је он као војник отпутовао на границу, а у то је време продаја његовог имања одређена, а жали се и на министра унутр. дела, што га по овом није задовољио.

Одборско мњење: Да се преко ове ствари пређе на дневни ред, пошто скупштина није надлежна да продужава рокове плаћања.

Усваја се одборско мњење.

Бр. 515.

Известилац Коста Атанацковић чита одборско мњење, о молби Савке удове Ђорђа Мицковића из Пожаревца, којом тражи пензију или да јој се врати новац улагани у фонд удовички, који је улагао њен муж док је био начелник среза омољског.

Одборско мњење: Судови одређују пензију о удовицама и сирочадима чиновничким, зато да се преко ове молбе пређе на дневни ред.

Скупштина усваја.

Бр. 516.

Известилац Коста Атанацковић чита одборско мњење о жалби Милана Андријанића из Брвенице

окр. чачанског, што га је пописна комисија као старог и сиротног у данак увела.

Одборско мњење: Да се ова жалба преда министру финансије, да је извиди и учини шта треба.

Скупштина усваја мњење одборско.

Бр. 517.

Известилац Атанацковић чита одборско мњење о жалби Тасе Поповића онд. берберина, на управу вароши Београда, што му је вели 1871. год. одузела и упропастила јеснафска документа, на му и министар унутр. дела није дао задовољења.

Одборско мњење: Пошто не подноси доказе да је ова жалба била пред надлежним министром, то да се пређе на дневни ред.

Усваја се мњење одбора.

Бр. 518.

Известилац Атанацковић чита одборско мњење о жалби Димитрија Петковића свештеника зајечарског на министра просвете и црквених дела, што му није дао задовољења по његовој жалби на конзисториско решење, у спору његовом са тастом његовим Јосифом због мираза.

Одборско мњење: Спор жалцоца са тастом расправљен је редовним судовима, по томе министар није могао мимо судски пресуда никакo задовољена дати молцоцу, а скупштина није надлежна да разматра судске пресуде, то да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 519.

Известилац Атанацковић чита одборско мњење о другој жалби Вукомана Андријанића из Брвенице округа чачанског, што га је пописна комисија поново увела у данак.

Одбор је мњења: Да се ова жалба преда министру финансије, да је извиди и учини шта треба.

Скупштина усваја.

Бр. 520.

Известилац Атанацковић чита одборско мњење, о жалби Светозара Стефановића пароха грабовачког, у округу крајинском, на епископа неготинског, што му је парохију одузео.

Одборско мњење: Пошто се није жално надлежном министру, то предлаже да се преко ове жалбе пређе на дневни ред.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 521.

Известилац Атанацковић чита одборско мњење о молби Јована Појасаревића оvd. којом понова моли скупштину да нареди, да му се што пре издаду оних 1500 дук. ц. скупштином му одобреног зајма.

Одборско мњење: Пошто је молба Појасаревића решена још прошле скупштине, то да се пређе на дневни ред.

Јеврем Марковић: Да ли је банкротирао тај човек, или ради какву радњу?

А. Поповић: Тражи оно да му се да, што је већ решено.

Јов. Бошковић: Скупштина је 1872. год. решила да му се да, али под неким условима, он није пристао на те услове, зато је влада и одбила његову молбу.

Председник: Дакле усваја ли скупштина одборско мњење?

Скупштина усваја.

Бр. 522.

Известилац Атанацковић чита одборско мњење о молби Василија Главчића и још њих 15 сиромаша и богаља, којом траже да се ослободе од плаћања данка.

Одборско мњење: Да се ова молба упути министру на надлежни поступак.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 523.

Известилац Атанацковић чита одборско мњење о молби општине Шабачке, којом тражи да се укину селски дућани.

Одбора мњење: Пошто је ово предлог а предлоге могу само посланици подносити, то предлаже да се пређе на дневни ред.

Скупштина усвоји одборско мњење.

Бр. 524.

Известилац Атанацковић чита одборско мњење о молби Глаше Николића и Марка Савића из Обреновца, којом траже, да им се да мало земље од општинске утрине, за израву и уживање.

Одборско мњење: Пошто не подноси уверење од општине, да је дала свој пристанак, да се молиоцима од општ. земље на уживање да, нити подноси решење министра, то одбор предлаже да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја.

Бр. 525.

Известилац Атанацковић чита одборско мњење о молби Ранка Јовића дунђерина из Јаребице окр. подринског, којом тражи да му скупштина даде за-

доволења, у парници његовој против Љубомира Вујића из Брвца.

Одборско мњење: Овога рода предмете расправљају судови, а не скупштина, то је одбор мњења да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 526.

Известилац Атанацковић чита одборско мњење о молби сељана села Осечине, којом траже да се укину сељски дућани.

Одборско мњење: Пошто је ово предлог, а то само могу посланици подносити, то одбор предлаже да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја.

Бр. 527.

Известил. Атанацковић чита одборско мњење о молби Д. Милутиновића из Земуна, у којој набрајајући заслуге свога деде Драгутина Милутиновића моли за кавву државну службу.

Одборско мњење: За давање службе није надлежна народна скупштина, а и молба је од страшног поданика, то по тачки 2. и 8. члана 101. зак. о пословном реду предлаже да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја.

Бр. 528.

Известил. Атанацковић чита одборско мњење о молби Алексе Михајловића механиције из Свидајевца, којом моли скупштину да нареди да му се плати 160 дуката цесарских, што је рекрутна комисија бавећи се код њега потрошила.

Одборско мњење: Пошто скупштина није надлежна да по овој молби што наређује, то да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 529.

Известил. Атанацковић чита одборско мњење о молби Милке Петровиће, учитељке школе изворичке у окр. пожаревачком, којом моли скупштину, да јој одобри да курс телеграфски сврши и по положеном испиту да се уврсти у чин телеграфиста.

Одборско мњење: Оваква дела не спадају у круг скупштинске власти, то да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја.

Бр. 530.

Известил. Атанацковић чита одборско мњење о изјави Димитрија Костандиновића из Моштанице, у којој излаже своје мишљење о општинској самоуправи и моли скупштину, да при решавању о томе има у виду његово мишљење.

Одборско мњење, пошто је ово предлог, а предлоге могу само посланици подносити, то предлаже да се преко овог предлога пређе на дневни ред.

Скупштина усваја.

Бр. 531.

Известил. Атанацковић чита одборско мњење о молби Живка Татомировића и осталих, чувара вода телеграфског из Градишта, којом моле скупштину да им плату повиси.

Одборско мњење : Оваког рода молбе не подлеже решењу скупштинском, то предлаже да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја.

Бр. 532.

Извештај. Атанацковић чита одборско мњење о жалби Јанка Д. Баше овлашћеног, којом се понавља жалба скупштини, што му је правителство одузело извесну зграду.

Одборско мњење : Пошто расправе о праву собственности спадају у круг судске, а не скупштинске власти, одбор је мишљења : Да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја.

Бр. 533.

Извештај. Атанацковић чита одборско мњење о жалби Антонија Нићифоровића бившег надзиратеља правителствених добара, у Мајдан-Пеку, којом моли скупштину за нужно ислеђење над орд. варошким судом, што му је имање упропашћено за рачун дуга што је имао давати Сими Стависављевићу орд.

Одборско мњење : Пошто жалба није била пред надлежним министром, одбор предлаже да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја.

Бр. 534.

Извештај. Атанацковић чита одборско мњење о молби Аврама Јевгенијевића, из Новог Села у окр. крушев., којом тражи да му скупштина да задовољења, у парници његовој са Давидом Аћимовићем из Трстеника.

Одборско мњење : Пошто скупштина није надлежна за вршење судских послова, то да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја.

Бр. 535.

Извештај. Атанацковић чита одборско мњење о молби еснафа абацијског из Београда, да се подигне такса на уношење урађених асура са стране у Србију.

Одборско је мњење, да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја.

Бр. 536.

Извештај. Атанацковић чита одборско мњење о молби Милана Тадића и осталих из Крупња, да се укину селски дућани.

Одборско мњење : Пошто је ово предлог, а предлоге могу само нар. посланици подносити, то је одбор мњења, да се пређе на дневни ред,

Скупштина усваја.

Бр. 537.

Извештај. Атанацковић чита одборско мњење о питању посланика Живка Стевановића на министра грађевине односно моста Драговачког.

Одборско мњење : Да се пређе на дневни ред, пошто је министар војни дао одговор.

Скупштина усваја.

Бр. 538.

Извештај. Атанацковић чита одборско мњење о молби Вељка Митровића из Књажевца, о укинућу селских дућана.

Одборско мњење : Пошто је ово предлог, а предлоге могу само посланици подносити, то да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 539.

Извештај. Атанацковић чита одборско мњење о молби Петра Јовановића, бившег жандара из Горњег Милановца, којом моли скупштину да му учини неку милостињу у новцу, као слабом и сиромашном.

Одборско мњење : Пошто су обштине законом обавезане, да своју сиротињу издржавају, то одбор предлаже, да се преко ове молбе пређе на дневни ред.

Скупштина усваја.

Састанак је закључен у 1 сат по подне и заказан за 8. ов. мес. у 9 сати пре подне.

Председник,

Димитрије Јовановић.

Секретар,

Стево Крстић.

ОПУНОМОКЉЕНИ ПОТПИСНИЦИ :

М. Д. Глишић, Ђурђе П. Ђоровић, П. Ђуричковић,
Сима Секулић, Петар Катић, Војин Радуловић.

САСТАНАК XLIII.

8. Децембра 1875. године.

ПРЕДСЕДАВА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

Алекса Поповић.

Присуствовали су сви министри.

Почетак седнице у 9 и по часова пре подне.

Нису дошли воји су добили отсуство.

Бр. 540.

Секр. Урош Кнежевић чита протокол 38. саставка од 1. Дец. ов. год.

Председник, има ли ко шта да примети на овај протокол ? После приметбе М. Миловановића протокол би усвојен.

Бр. 541.

Председник, има неколико интерпелација, молим саслушајте их.

Секр. Никола Кружевић чита своју интерпелацију, којом пита председника министарства, зашто влада није поднела формални законски предлог, којим би се узаконило, да једна комисија из средине скупштине прегледа државну касу.

Министар председник, ја мислим кад се питање дотиче новаца и државне касе, да је за то надлежан министар финансије, а не председник министарства.

Никола Кружевић, ја сматрам да министар председник обухвата сва министарства, па с тим је и надлежан, да на ово питање одговори.

Министар председник, али председник министарства не може одговарати за оно, зашто је надлежан министар финансије.

Круп. добро исправиће се то, па ће гласити на министра финансије.

Бр. 542.

Председник, молим вас чујте другу интерпелацију.

Секр. Никола Кружевић чита интерпелацију Петра Катића и Милосава Марковића, којом питају министра унутрашњих дела, је ли истина, да је по-

ставно за посталциона Јована Јокановића, који је осуђен на 6 месеци затвора и губитком грађанске части на годину дана због крађе. Даље питају, на основу кога закона могао је таква човека примити у државну службу. Зашто се министар игра са имавином српскога народа, и је ли знао да ће одговарати за свој рад. Мисли ли министар сад одма отпустити из државне службе Јована Јокановића, или не?

Председник, ова се интерпелација упућује одбору за молбе и жалбе.

Минист. ун. дела, може се предати сад одма мени, па ћу ја видети, да ли стоји то што се наводи и одговорићу.

Предс. дакле упућује се ова интерпелација г. мин. ун. дела.

Скупштина усваја.

Бр. 543.

Секр. Никола Кружевић чита интерпелацију Адама Богосављевића и Антонија Шумкарца на г. министра унутрашњих дела, којом га питају, зашто началник крагујевачки Прокић онако против законно поступа сирам крагујевачке штампе.

Поп Стева Поповић, ја молим г. председниче, станите тим сколоводијама на пут, па да радимо на буџету и другим стварима које су нам потребне и нужне. А овако радећи можемо целу годину протурити а ништа неурадити. Зато сам да се ова интерпелација просто сасвим одбади.

Министар председник, мени није изближе познато, шта началство окружно тамо званично ради са „Ст. Ослобођењем.“ Што се лично мене тиче ја

сам био за слободну штампу и кад сам на посланичкој клуни био и то за овакву, за какву сам пројект поднео, а нисам за оно, што проповеда лист крагујевачки, јер то није слободна штампа, него се тим хоће растројство и неред у земљи. Ми нисмо дошли овде да радимо на растројству и нереду, него да се бринемо о напретку и благостању у земљи.

Предс. је ли вољна скупштина да се ова интерпелација одбади.

Скупштина исту одбацује.

Бр. 544.

Секр. Никола Кружевић чита интерпелацију Раденка Драгојевића на министра унутрашњих послова, којом га пита, по ком закону народ среза звиждског у округу пожаревачком, кулуком довлачи дрва за огрев ереске канцеларије, и њених чиновника, па се после кулучарима као милостиња даје по 5 гр. од кола. Даље пита, зна ли министар за овај кулук и хоће ли што предузети, да се овој злоупотреби на пут стане.

Предс. ова интерпелација упућује се одбору за молбе и жалбе.

Скупштина усваја.

Бр. 545.

Председник, гос. Никола Радовановић нов посланик за варош Чачак, дошао је у скупштину и одбор је његово пуномоћје прегледао. — Чујте извештај.

Секр. Илија Стојановић чита извештај одбора, који налази, да је реченог посланика пуномоћје уредно и пуноважно.

Председник, кад дође свештеник заклеће посланика, а сад прелазимо на дневни ред.

Бр. 546.

Мил. Миловановић, пита председника, је ли предлог о измени устава у одбору свршен.

Председник, није ми дат од одбора, мора да није свршен.

Милија Миловановић држи, да је тај предлог врло хитан и вели, да још има хитни предлога као: о личној безбедности, о укинућу окружних начелништва, о ширем кругу суђења код општинских судова, па с тога захтева, да што пре дођу на дневни ред.

Председник, кад дођу предлози из одбора: о измени устава и о личној безбедности, ја ћу их одма ставити на дневни ред; за остале предлоге вели, да му није познато.

Мин. предс. каже, да ће колико сутра с кнежевим указом доћи пред скупштину предлог закона о проширењу општинских судова.

Петар Стевановић пита, гди је његов предлог што га је поднео да се помогне сиротиња босанска.

Панта Јовановић, тај предлог одбор је расмотрио, извештај предат председнику.

Петар Стевановић, тај је предлог стављен на дневни ред, но се не износи на претрес и ако је означен као хитан.

Председник, тај је предлог са извештајем предат мени и стављен је на дневни ред. Но није узимат у претрес, што министар финансије није долазио у две-три седнице скупштинске. — Кад буде свршено што је данас на дневном реду, ја ћу и ту ствар изнети да се реши.

Сима Милошевић вели, да је поднео једну интерпелацију пре неколико дана и то важну на г. министра спољних послова, па још није прочитана. Ако је то што министар не долази, иште интерпелацију да је сам носи министровој кући и да му је чита.

Председник. — Кад дође г. министар прочитаће се.

Сима Милошевић, па кад ће он да дође г. председниче?

Председник, Данас, сутра. Сад да пређемо на дневни ред. На дневном је реду извештај одбора о измени закона слободне штампе.

Бр. 547.

Известилац Ковачевић чита извештај већине одбора, који гласи:

Народној Скупштини!

Законодавни одбор расмотрио је предлог владе о изменама и допуњавама у закону о печатњи, који је издан 23. Окт. 1870. год. и нашао је да исти предлог неодговара потпуно данашњим потребама народа које су се у свести овог појавиле, и зато је позвао у своју средину г. министра унутр. дела, те је заједно са њиме претресао га, који ће гласити овако:

У члану 2-гом после тачке б, сједећи одељак који се почиње са: „чим власт нађе, и т. д.“ да се замени овако:

„Ако пријава према наведеним условима није исправна, власт ће му забранити радњу, у ком случају има места жалби на министра унутр. дела. А ако му суд неби хтео објавити фирму, може се жалити касационом суду.“

Члан 6. укида се сасвим.

У члану 7. у првом одељку изостављају се речи: „Осим дужносног примерка (чл. 6.) још друга.“

А други одељак да гласи овако:

„Од овога правила изузимају се печатане ствари, које се употребљавају по послу трговине, и свакидашњег саобраћаја, или по потреби домаћег или друштвеног живота, као што су разни формулари, ценовници, огласи и т. д.“

Члан 12. укида се сасвим.

Члану 13. да се после тачке 4. дода ово:

5.) „да као члан општине стално живи у месту, где намерава да издаје новине, или повремене списе.“

Члан 19. да се замени овим:

„Сва кажњива дела, учињена печатњом, исљеђиваће се по правилима кривич. поступка, и судиће их редовни судови.

Но у случајима, у којима се кажњива дела нељеђују и суде по тужби приватнога, тужилац ће поднети тужбу непосредно надлежном суду, који ће по постојећим прописима дело извидети и пресудити.

Ово важи и за чиновника, кад би због свога званичног рада“ (§ 104. кривич. зак.) у печатаном делу нападнут био, па би хтео сам тужбу подићи.

Члан 21. замењује се овим:

„Ако се нађе да у садржају неког печатаног дела има злочина, има увреде Књаза, Књагиње и Књажевог дома, као и у случају чл. 44. зак. о печатњи, -- полицијска власт може одма овако печатано дело узантити а тако исто и влоче или камепорезе, и варедити да се растури онај део форме, којим су кажњиви ставови печатани. Полицијска власт

дужна је за 24 часа поднети ствар суду, који ће најдаље за 24 часа, од како дело прими, решити: Хоће ли се запт скинути или не?

Противу овога решења има места жалби касационом суду.

Ако за 10 дана рачунећи од дана примљеног судског решења, којим се запт одобрава, дотична полицијска власт неподигне кривичну тужбу, онда одобрени запт пада.“

Наслов под IV. да гласи овако:

IV.

„О кажњеву кривица учињених печатњом.“

Члан 25. замењује се овим:

„Ко садржајем каквог печатаног списа учини дело, које је по кривич. закону казнимо, тај ће се казнити по прописима истога закона.“

Члану 26. додаје се ово у почетку:

„Сваки писац лично одговара за своје дело. Уредник пак одговара као писац: ако пре прве пресуде првостепеног суда не покаже име писца, или ако овај то не призна, и иначе се то не докаже, или ако је овај стајао изван домашаја српских власти у време кад је дело у јавност растурено, па стоји тако једнако и у време пресуде, или ако писац у време растурања нема способности за праву одговорност пред законом, или вајносле, ако је садржајем листа учињен злочин.“

У првој тачки овог члана место речи „на првом испиту,“ да гласи:

„до изречена прве пресуде.“

Иста ова измена да се учини и у другој тачки члана 27.

Чл. 28. замењује се овим:

„Кад је садржајем листа учињен злочин, казниће се како писац тако и уредник као саучесник (уз одговорност поменути у члану 25. овог закона), и то: писац новчаном казни од 50—300 талира, а уредник од 25—150 талира.

„Кад се уредник осуди на затвор, онда се издавање његовог листа неће моћи да продужи, ако за време затвора не постави себи заступника, који мора имати сва она својства и испунити све оне услове, који су за уредника прописани.“

Чл. 30. који се односи на наређење чл. 6. сасвим се укида.

У чл. 31. да се место броја „50—150 талира“ стави:

„25—80 талира.

У чл. 32.

„Број 12 да се укине.“

Чл. 35. да се замени овим:

„Кад издавалац новина и повремених списа што уради противу чл. 17. и 18. овог закона, осудиће се на новчану казну од 10 до 50 талира, или на затвор до месец дана.“

Суд ће, због неиспуњења члана 18. саслушати уредника најдаље за три дана и пресуду изрећи. Ако нађе да је тужилац у праву, али да је то право сумњиво било, неће осудити уредника на казну или ће наредити, да се штампа одговор тужиоца у једном од прва два следећа броја. А ако суд нађе, да је бранење тужиоца изван сваке сумње и да је обрада написана у пристојној форми, онда ће осудити уредника на одређену овде казну и још у пре-

суди наредити, да се одговор штампа онако, како је казано у предходећем одељку.

Не штампа ли уредник на време то, што му суд нареди, пошто је пресуда постала извршна, тужилац ће приложивши тој судској пресуди следећа два броја дотичнога листа, захтевати, да му се на наредби или пресуди назначи, да је извршна и кога дана, па с тим захтевати код надлежне полицијске власти да издавања дотичнога листа обустави, докле год се по судској наредби не попусти, и то ће полицијска власт одма извршити.

Покрај тога тужилац има права, да о трошку непослушног уредника, штампа и судску наредбу или пресуду и свој одговор у званичним или другим којим новинама.“

Чл. 43. замењује се овим:

„При свакој осуди уредника новина, или повремених списа, на новчану казну, суд ће у истој пресуди одредити са колико ће му се времена затвора новчана казна заменити, ако је не плати. Новчана казна има се положити за 30 дана, од дана, када му је пресуда саопштена, па ако је у томе року не положи, онда ће издржати одређени затвор.“

Члан 46. да се сасвим укине.

Члану 50. да се на крају додаду ове речи:

„Што ће бити обзнањено у званичним новинама.“

Првом одељку члана 51. да се дода други одељак између садањег првог и другог одељка, који ће гласити овако:

„Под исту казну подпада и онај, који пренецата из страни новина оно, због чега су оне за Србију забрањене.“

Законодавни одбор има част предложити пар-
скупштини, да овај пројект закона усвоји и влади
преда да се санкционише.

Одвојено мишење члана одбора овде под њ. при-
лаже се.

4. Децембра 1875. г.
Београд.

Председник закон. одбора,
П. Ј. Вуковић

Известилац:

Акс. Ковачевић

чланови:

Дим. Матић, Илија Стојановић, Ђурђе П. Ђоровић,
Рака П. Кукић, Петар Катић, М. А. Глишић.

Што се тиче измене члана 51. ми остајемо при
пројекту владином тако, да се каже: „Ко уноси или
растурује печатане ствари.“

4. Децембра 1875. г.
Београд.

Чланови:

Ил. Стојановић,
Рака П. Кукић,
Петар Катић,
Ђурђе П. Ђороваћ.

Затим чита извештај одборске мањине, који
гласи:

Народној Скупштини!

Кад је предлог о изменама и допунама у за-
кону о печатњи, у одбору законодавном претресен
потписани нису се могли сложити са већином од-
борском, већ подносе своје одвојено мишење у сле-
дујућем:

Још од дужег времена, а и од св. Андрејске
скупштине народ српски тражи слободу, мисли и

говора, ово је понављано скоро на свакој скупштини,
док у години 1870. влада поднесе закон о печатњи,
који би усвојен; но колико је подмирио потребу
исти закон познато ће бити свакоме, а тврди и то
што су одмах друге године тражене измене у њему,
а у последње време свака је народна скупштина
изјављивала у адреси да је народу слободница штампа
потребна.

Колико вреди слобода речи и мисли, држимо
да је изливши говорити и доказивати, нарочито за
нас као народ млад, који тек почиње корачати пу-
тем уставности и који има много и много потреба
да намирје тако, да нам ни једна снага на од-
мету није.

У свима парламентарним земљама, влада ве-
ћина, т. ј. оно што већина оће, вреди и за мањину,
но мањина има права да критикује и проираћа рад
већине, да ли се свагда онако ради, како је то по-
стојећим прописима утврђено.

За ово је први и најбољи јамац слободна штампа,
која будним оком прати сваког члана и власти у
држави, и по томе је потребна неограничена сло-
бода штампе, јер који прописује закон о штампи
онај који и остале законе, а то је већина, кога баш
ваља критиковати, прописује, како ће га противник
и на који начин критиковати, онда од истинске и
корисне критике ни трага нема.

Ово доведе рекосмо што тврдо држимо, да штампа
у Србији треба да је сасвим слободна. Но пошто
већина држи и мисли, да треба закон о печатњи
да постоји и кад се приступило претресу о изме-
нама и допунама у њему владом поднешених, онда

смо нашли, да се поред истих измена још бар у овоме учине.

1. Пошто је чланак трећи имао вредности само онда, када је овај закон ступио у живот, то се:

Члан 3. има укинути.

2. Пошто се штампарска радња сматра као свака трговачка радња, и по томе штампар не одговара, по овоме закону, то да се речи у

Члану 5. „или ако је осуђен на казну затвора“ укину.

3. Пошто је изменом у чл. 6. сасвим укинут, то да се речи у

Члану 8. „осим оних која се спомињу у последњем одељку чл. 6.“ сасвим укину.

4. Други одељак члана 10. зато што је имао онда вредности кад је закон у живот ступио.

Да се укине.

5. Пошто је за сваку радњу у јавном животу довољно пунољетство — 21 година — то да се у

Члану 13. тачки 2. место „25 година остави, да је пунољетан,“ а 5. тачка, која се садањим изменама додаје, да се изостави.

6. Последњи одељак члана 13. да се замени овако:

Ако пријава према наведеним условима није исправна, власт ће му забранити издавање листа, у ком случају противу полиције има право жалити се министру унутр. дела, а противу суда, касационом суду.

7. Пошто је сваком остављено право тужити се суду за клевету и увреду, то да се

Чл. 20. укине.

8. Да се у чл. 23. речи

„А као покушај чим је печатано“ изоставе.

9. Да се чл. 27. замени овако:

„Штампар само онда одговара за наштампано дело, ако има у њему злочина, а писац или издавалац није у Србији био, кад је штампано, или је у то време из земље сам побегао.“

10. Да се у чл. 36. место речи:

„Пет година“ стави „две године“.

11. Како је чл. 25. овог закона наређено, како се има који казнити, за кривицу штампом учињену, то да се:

Чл. 38. укине.

12. Чланом 19. овога закона довољно је постављено, како се има за клевету и увреду, као и за све кривице казнити, то да се:

Чл. 42. укине.

13. Пошто је за извршење сваке пресуде остављен рок, за шест недеља, то да се у поднетим изменама

Члана 43. место „15 дана“ стави „шест недеља.“

14. Кад је и уставом ујамчено, да сваки грађанин са својом имавином може слободно располагати, па кад му је позајмљено то да се:

Чл. 45. укине.

15. Да се чл. 47. речи застарави у првом ставу „за 6 месеци замену“ са:

Шест недеља.

16. Чл. 48. остављено је право да се могу и онда плоче, форме, примерци итд. уништити, што заоста

никако није право, зато треба речи од „уништења горњих ствари“ итд. па до краја првог става :

Изоставити.

17. Пошто је напред признато, да је штампар као и сваки радник, и да иста радња подпада под трговачки закон, даље што за све кривце постоји вањени закон, треба :

Чл. 52. и 53. укинути.

Ово је наше мишљење, и молимо народну скупштину да га као корисно усвоји.

4. Децембра 1875. год.
у Београду.

Одборска мањина.
Председник,
П. Ј. Вуковић.

Чланови :

М. А. Глишић, Ранко Тајсић.

Адам Богосављевић мисли, да би најбоље било, да се најпре говори о томе, примали се овај закон у начелу.

Председник даје четврт часа одмора, у ком времену нови је посланик положио заклетву.

После одмора.

Бр. 548.

Председник, молим вас, саслушајте два указа Његове Светлости.

Секр. Никола Крупежевић чита указ, којим се овлашћује заступник министра финансије, да овогодишњој народној скупштини поднесе предлог, да може из државне касе, а на терет њене готовине, за 1875. рачунску годину издати 4.496 гр. чарш. великој школи и библиотеци за утрошених у 1874. години 72 хв. дрва на огрев народне скупштине ;

а тако исто да може на терет готовине државне касе за 1875. рачунску годину ставити и 1.202 гр. и 30 пара пореских више утрошени преко одобреног кредита на дијурну народних посланика у 1874. години.

Председник, овај предлог упућује се финансијском одбору.

Бр. 550.

Секрет. Никола Крупежевић чита други указ, којим се овлашћује заступник министра финансије, да овогодишњој народној скупштини поднесе предлог, да се уредба од 24. Маја 1850. год. ВМ 1006 Збор. V. стр. 251. укине.

Председник, и овај предлог упућује се финансијском одбору.

Бр. 551.

Председник пошто је известилац прочитао извештај одборски, по словнику треба најпре да говоримо : примали се у начелу овај владин предлог или не. Г. Петар Буричковић има реч.

Петар Буричковић вели: слобода је штампана по мом убеђењу једна општа школа, или као један добар и прави судија, који оцењује шта ко ради и шта ко пише. Слободна је штампана, једна добра контрола у земљи. Слободна је штампана, један добар извор свију дела, која се догађају у земљи и ван земље. По мом схватању без слободне штампе, држава је толико, колико једна соба без прозора, у којој се ништа не види. Он захтева праву слободну штампу и то само са 3—4 параграфа : у првом да се уопште каже шта је слободна штампана ; у другом да се изумне личност владоца ; у трећем вера ; и у четвр-

том породични живот свакога Србина. Према овоме тражи, да се поднесе други предлог о потпуној слободи штампе и захтева, да се поднешени из основа одбаци.

Адам Богосављевић каже, да је природа дала човеку моћ да може размишљавати и језик, да може своје мисли исказивати; да говор није ништа друго но онег мишљење, само што је то мишљење гласно, по томе да има човек права и дужност да мисли, и да своје мисли казује. Ово право вели, дала је природа човеку, а то је право свето и неприкосновено; због чега и неподлежи никаквом ограничењу, нити има средства да се може ограничити, по да се посредним средствима може учинити забрана, кад се забрани да каже оно што мисли. Дати човеку да мисли, а недати да мисли изкаже, значититрати се са правом човечијим и значи допустити коме, да подгреје собу, а недати му да затвори врата и прозоре. Наводи, да је ограничење усмене или писмене слободе, производ великаша и власника, који хоће да гњава народ, па да то народ не види, и који хоће да живе о трошку и зноју народљем. Побуја, да штампа може у земљи произвести буну и перед, ако за то у самој земљи нема услова. — Вели, буну могу произвести само они, који оће да живе о туђем зноју. Мисли, да је Србији сад или никад потребна потпува слободба штампа и слобода јавних састанака с тога што смо намерни да учинимо коренити преображај државне управе, што смо изјавили жељу, да се сазове велика народна скупштина за измену устава. Према свему овоме предлаже, да се овај владин предлог одбаци и да

се укину у кривичном закону ови параграфи: 92. 103. 104. 210. 211. и други. Да се прокламује неограничена слобода штампе и јавних састанака, а штампарска радња да се сматра као свака трговачка радња, која подлежи трговачком закону.

Урош Кнежевић, слаже се са објаснењем предговорника да мора бити слобода мисли и слобода говора, вели: кад ми нико неможе одрезати језик, сљедователно је, да ми неможе забранити ни да говорим. Одбија као да слободне штампе није никад било у нашој земљи и наводи, да је главна мана у нашем закону та, што се у самом основу чине поделе. Каже, по нашем кривичном закону има три врсте казниних дела: иступ, преступ и злочин, па с тога тврди, да се и штампом неможе ништа више учинити него то: па кад то знамо, онда нашто правимо засебан закон. Он је за потпуну слободу штампе, по држи, да треба изузети од јавног претреса личност владоца; религију у основу; породични живот и то само тајне породичне. Зато предлаже, да овај закон потпадне под општа наређења кривичног закона. Ако се неможе то сад учинити, он воле примити ово што је у предлогу, него онако, како је досад било.

Алекса Поповић замишља, да штампа неће, а најпосле вели и нек несме узимати у претрес оно, што народ сматра као своју светињу, и то: Кнеза и његову породицу, свету цркву и веру и породични живот српског грађанина. Затим сматра цензуру над штампом као једну густу шуму, над извесним земљиштем, кроз коју не могу да продру сунчани зраци, него је тамо вечан мрак и дебео

лад, у ком расте отровно биље и у ком се легу једовите гује. У ком често настаје загушљив ваздух, од кога се слободна створена загуше, кад у исти уђу. Штампу без цензуре, сматра дуго и широко поље, које вазда сунце греје. У ком пољу не може бити отровних биља и једовитих гуја, па вели: ако би се то и појавило, да ће их јарко сунце сажећи. Предлаже, да наређење о штампи буде кратко и то овако: § 1. и једини: штампа је у Србији слободна и неограничена.

Адам Богосављевић одговара Кнежевићу, па вели: Зашто се брани вера, ако је на истини основана, онда не може нико ту истину ни оборити. Остаје при том, да човек о чему год мисли, има права о том и да говори, па каже, како би се Хришћанска вера распрострла, да Римљани нису пустили, да се она слободно проповеда.

Урош Кнежевић: Што се тиче вере, може ме неко држати и за безбожника, но овде је друго питање, ја нисам професор да овде заступам моје мисли, него сам посланик и законодавац, па морам да заступам оно, што народ хоће и што је за народ приступно. Ја не смем захтевати, да се народ окреће како ја хоћу, но се ја морам окретати како народ хоће.

Министар председник противан је предговорницима, да се сасвим укине закон о штампи, па да се остави за исту само кривични закон и тврди, да би ти горе се учинило и за саму штампу; јер по општем кривичном закону и саучесници казнивог дела морају да се казне, и тако по том казниво би се и уредник, и дописник, и штампар, и сви рад-

ници, који су око тога радили и онај који је точак окретао и разносач и т. д. а ово све не бива код овог закона о штампи, него се казни само уредник и дописник. Даље потиरे наводе, да се са овим изменама не даје већа слобода штампе од досадање, примећујући да се с тим чини неправда влади, која је овај предлог поднела. Даље наводи, да су многе постојеће сметње, овим пројектом уклоњене и да је велико добро, што се досадањи § 6. увида, јер је садржавао у себи право ограничење штампе. Исто тако вели, да није мала добит, што је предложено, да се укине и § 46. који је највећи мах давао полицији, да уредницима највеће неправде могу чинити, а то с тога што је тај параграф сувише био не одређен. Дobar је предлог и по томе, што са истим принуђавамо уредника, да одбрану нападнутог и увређеног мора штампати, а то до сад нису морали чинити. Сем тога, ми смо учинили штампи услугу и ту, што смо укинули, да власт може узаптити лист и за учињени иступ. Наводи, да је за данашње прилике оваква штампа, каква се предлаже довољна, а доцније да може бити још и слободнија штампа.

Јеврем Марковић држи, да је између речи и дела велика разлика, пошто речима нико не може да учини толико зло, колико делом. Мисли, да је за слободну штампу најгоре зло, што се држи да се њоме може учинити иступ, злочинство и сва могућа безакоња. Боље би било, да је у закону казато, шта се сме писати а шта не сме, него овако остављено је полицији, да може сваки израз у новинама изопачити. Од јавног критиковања и писања

налази, да се не треба бојати. Наводи пример, да у земљама гдѣ је слободна штампа, да се све установе најтемељније развијају и шире, а напротив у земљама, гдѣ је слобода ограничена; да се штампа употребљује као оруђе власничко за пропагандисање и као средство парлајских цели. На овај начин ни један се паметан човек неће упунтати да озбиљски и отпорно критикује наше друштвене мане, кад зна да га и један практикант може узети на одговор, и да мора да остане онако, како је један писар поправио и за добро нашао. Даље наводи, да је сада права потреба, дати народу слободу писања с тога: што се мисли да се предузму реформе у нашем државном уређењу, и као што се мисли на промену устава. Тврди, да докле год буде штампа у рукама полиције, да дотле никад неће бити озбиљне критике. Није противан да не треба извесне ствари претресати, које народ држи, да су му свете и неприкосновене и за које је казао да неће, да се о њима говори, а за остало тражи, да не буде никаква ограничења.

Панта Срећковић држи, да нема уређених друштва, где се злочинство не вази, а под злочинством разуме и то, кад ко напада на личност човеку и његову породицу. Каже, да је он био и онда за слободну штампу, кад је г. Адам Богосављевић, још као ђак за скамијом седео. Слободна је штампа добро уређење за оне, који добро мисле, а неудесна за оне, који зло мисле, и због тога није за то, да може сваки писати све што хоће и што мисли, и вели, да је секира у човечијој руци, ако сече кладу добро, а ако удари у главу човека он мора бити

кажњен. Даље наводи, да није противан да штампа буде слободна за научне ствари, али никако није за то, да се њом напада и по њеу грди, пошто то само може бити у Патагонији, међу дињаџима. Ради примера како се слободна штампа злоупотребљава наводи, како је читао једну књигу под именом „Организација рада,“ гдѣ се каже, да треба „голавери“ да скоче и помлате све чиновнике, попове, трговце, љивте и богаташе; да сликте државу, да поруше цркве, да пониште брак, раскваре породицу, поделе имање и т. д. Пита, да ли ће скупштина допустити, да се таква „голаверска“ начела и у Србији проповедају?

Милан Кујунџић каже, да није питање о томе, дал нас во грди и да ли то чини само голаверија, него је питање, да ли се овај пројект може узети за основу специјалне дебате, или не. Вели да разуме Адама и Срећковића, ал да не разуме оне, који хоће не ограничену слободу штампе, а међу тим предлажу нека ограничења. Држи, да треба да буде засебан закон штампарски, као год што је засебан закон менични, закон трговачки и т. д. — Даље обраћа пажњу скупштине, да размисли, дал се овим законом постизава оно што хоћемо, т. ј. да ли се овим законом скраћују рукави полицији; да ли је овим законом постигнуто, да се осим суда нико други може мешати у оцењивање, дал је какво кажњиво дело штампом учињено; дал смо заклоњени од самовоље. Даље: он је за то, да не може бити никакве превентиве, т. ј. да не може нико у напред ограничити шта ће ко да пише, него кад се напише, тек онда да се суди, дал је ко тиме

нападнут или не. Држи, да је главно питање о томе, да ли се поднешеним предлогом укида та превентива, и мисли да је одбор донста гледао, да се то из закона избрише. Вели, да сад није на дневном реду питање, шта ће се и како казнити, него је главно питање, да ли је дато јемство, да се са печатаним стварима не ће моћи онако поступати, као са обичним кривцима, који се казне по кривичном закону. Држи, да без измене кривичног закона, што је он још лане напоменуо, не вреди много говорити о закону штампе. Он је за то, да се овим законом нешто добија нарочито у том, што се полицајски надзор над нашим мислима укида, с тога мисли да можемо онда узети овај закон у претрес.

Милутин Гарашанин вели: Питање које данас претресамо одавно је изнесено пред народну скупштину, оно је јавно претрешено како код нас тако и на страни. Наводи, да му је дужност о њему говорити и ако у истом није много стручан. Примећује, да је то питање одавно покренуто, по владе или из незнања или не хотично нису разумеле какву народ тражи слободну штампу, по време је да се сада подпуно разумемо. Налази, да не треба толико зобети од слободне речи, као што то многи посланици чине, нарочито г. Срећковић плашећи се од њене злоупотребе, и њених злих сједстава за народ и земљу; држи да слободна реч није тако опасна да је треба увек зауздану држати. Не стоји, да она порушава друштво и његов поредак, да разрива веру и помућује здраве појмове људске. Но напротив зна се, да се слободном речи најбрже исти исти пут прокрчује, да најбрже исправља што се неспособношћу

искривљује. Вели, да се све то зна, па се ипак стрени од њене несавесности и злоупотребе. Захтева се, да слободна реч само добра чини, но то је ван граница могућности и наше обичне снаге, па с тога треба разборито да измеримо ову количину њеног добра и сравнимо са количином зла, које може учинити и према томе да усвојимо или подпуну слободу или не слободу штампе. Трећег пута нема. Наводи, да се све злоупотребити може и новац, и поверење и вера, и правда, и власт, једном речи, све се злоупотребити може, па и слободна штампа. Због саме злоупотребе највише и најживље се за то и тражи слободна реч. Не треба се бојати да ће слободна штампа мњење народа одвести на не здраво земљиште — на убитачне странпутице, за то, што борци на отвореном пољу са једнаким и истоветним оружјем боре се, а свет им оцену даје. Тврди, да је просвета нужна, но да се она врло споро у школама црне, док напротив са слободном штампом другаче бива. Држи, да друштво основано на погрешном темељу, кад му устреба преображаја, оно и без слободне штампе нађе свом захтеву одушка, и за то није крива штампа, што се морало догодити оно, што се избећи није могло. И за саме власти добро је средство слободна штампа, јер њоме најпоузданије дознају расположејај духова у земљи, и она је најмоћније средство, да се народ од погрешног мњења на прави пут изведе, она је најбоље средство да злоупотребе власти најбржим путем дамо јавном мњењу на осуду. — Вели: ма колико сравњивали разлоге за и против слободне штампе, да се неће моћи наћи озбиљног разлога против ње, и

да је количина њеног добра, далеко већа управо несразмерно, од количине зла које може да има. Он је за то, да се усвоји мишење Уроша Кнежевића, који тражи, да се исправи кривични закон, у колико се штампе тиче. Но како мора према уставу бити закон о слободној штампи, то мисли, да се предлог Алексе Поповића узакони „закон о печатњи члан први и једини, штампа је не ограничено слободна.“ Овакав закон да вреди, док се устав не измени, а доцније да у сам устав уђе јемство за њену слободу.

Мијанло Терзибашећ обраћа пажњу скупштине на садање уреднике новина, наводећи, да су сада уредници они, који су своју част изгубили; који од имања ништа немају, и који гледају да све личности каљају, које нешто имају, па због тога тражи, да уредници штампе могу бити они, који су свршили који факултет и да су стручни људи, пошто штампа даје поуку и народу лекцију чита. Наводи да један уредник подмеће да неваља монархија, него да је боља республика, неки нису ни за республику, него за комуноу. Каже, да је читао једне новине које тврде, да је револуција благостање за земљу, због тога он није никако, да штампа буде без контроле и без казни

Радован Милошевић признавајући, да је у овом питању — буљварац, ипак држи, да се поштен човек који је што својим трудом зарадио, не боји од слободне штампе, нити да је народ против слободне штампе, но вели, како се у доцније време почело писати, да је народу дошло до гуше слободна штампа. Каже, народ једва чека, да му учитељ или поп што

год добро из новина прочитају, кад оно тамо само грдња и нападају власници један на другог, не биле што бољу столицу добили. Држи, да треба, као што је и Гарашанин рекао, мерити њено и добро и зло, по мисли да треба паћи и трећи пут и ако Гарашанин каже да трећег пута нема, због тога је он да уредник мора бити учен, способан и поштен. Не саглашава се са Кујунџићем, који каже „Хе рекао је није учинио,“ јер држи, пошто нема батина, да новчана казна за голанвера није ништа, кад нема да је плати, с тога држи, да треба гледати коме ће се дати издавање новина.

Аксентије Ковачевић саглашава се са Гарашанином да мора бити закон о печатњи, јер то устав наређује. Наводи, да је узалудно доносити наређења, да се влади забрани да може стати на пут слободи говора и печатње, кад она има на то права по чл. 38. устава земаљског. Држи, да је излишна свака даља дебата, него тражи, да се поднешени предлог у основу прими, па да се пређе на поједине тачке. Осим тога каже, да има и мишење мањине у правцу радикалном, па и из њега можемо нешто усвојити што је боље.

Председник: Има још пријављених говорника. (Чује се: доста је говорено; није доста; хоћемо да говоримо.) Ја не знам шта жели већина скупштине, да ли да се још говори или не. Молим вас, ко је за то да се и даље говори, тај нека седи (чује се: тај нека устане), а ко је за то, да се у овој ствари у опште даље не говори, тај нека седи.

Рака Кукић каже, да се чује већина, да је довољно обавештена, за то нека се стави питање: Ко

је за то да се више о овој ствари не говори нека седи, (чује се: решено је, важна је ствар да говоримо).

Председник: Па добро, молим вас, говорићемо, сад има реч Јеврем Марковић.

Јев. Марковић, побијајући говор Панте Срећковића тврди, да од овакве штампе народ неће имати користи оне, који би имао од потпуне слободне штампе. Он је у начелу противу предлога владина с тога, што је и лањске и преклањске године скупштина захтевала од владе потпуну слободу штампе. Држи, да је влада за услове слободне штампе, требала поднети и измене свију параграфа кривичног закона, који говоре о штампарским кривцима и казнама. Због овог, он је у свом првом говору тражио, да се у кривичном закону каже, шта се не сме писати.

С. Милошевић наводи, да му се између многе господе предговорника, који су у овом важном предмету говорили, најбоље допада говор госп. Панте Срећковића владиног посланика, ал само до пола. А од друге пак половине вели, да је веома удаљен у мишљењу од г. Срећковића с тога, што исти тражи да читамо само оне листове, који пређу кроз руке каквог господина аристократа. Вели, да је за слободну штампу, макар се то свој госпоштини недопадало.

Мил. Миловановић каже, да је слободна штампа доста потребна народу, и да су се досадањом неслободном штампом користили многи власници, који су учинили насиља и злоупотребе, а о томе им се није смело ништа јавно казати, и ако је што

казано, власти су то узимале за омаловажење власти, па су људе гонили и апсили. То је изазвало потребу, да скупштина тражи потпуну слободу штампе. Побија говор г. Панте Срећковића, да би се поколебало државно стање штампом и да би друштво спало на некакве голанвере. Не одриче, да има комунаца и голаћа, но не у оној мери, као што их има у другим земљама у којима се ипак уживају благодети потпуно слободне штампе. Затим уверава г. Срећковића, да се не треба ни најмање плашити од голаћа. Тврди, да слободна штампа не може учинити преврат нити убијати. За пример наводи, да слободна штампа није протерала књаза Милоша и убила књаза Михаила, него да су то учинили великаши из властољубља. На кратко, он је за то, да буде потпуно неограничена слободна штампа, тим пре, што ће истина свагда пре на јавности победити. —

Димитрије Катић каже, многи су посланици говорили о овом предлогу за и против, и они су разних мишљења као и одбор и вели, право каже пословица: сто људи сто ћуди. Он је за то, да се свачија дела потпуно смеду на јавност износити, па била та дела добра или зла, и наводи: који се не стиди зла дела чинити, не се не плаши ни зли речи. По његовом мишљењу, слободна је штампа од неограничене вредности, али је у исто време сматра као и ватру, без које човек не може бити, по која човеку може и шкодити. За пример наводи, угарак у рукама несмотрена човека, у рукама детета или злочинца — учини велико зло, а тако исто и штампа у рукама неваљалих и хрђавих људи, може учи-

нити највећа зла у народу. Он је за то, да се да највећа слобода штампе, али ко је злоупотреби да се строго казни.

Јеврем Шодуновић каже, кад се узме да слободна реч падне на кривца, овда је занета потреба ограничавати. Али може та слободна реч, да падне на онога који пије крив, и дирне га као нож у срце. Судећи по садашњим листовима, који се служе грдњом и неистином, погледајући на „Исток“ који изсече све Турке по Босни и Херцеговини, и „Ст. Ослобођење,“ које напада на све установе народње; он долази на мисао, да треба штампу ограничити. Даље, у овом га утврђује и лист „Народна Невоља,“ који непрестано лаже и своје лажи другоме пришива; долази до убеђења, да треба казати: не треба нам слободна штампа. Но при свем овом налази, да треба узаконити слободну штампу, јер би тада долазили за уреднике, наметни и поштени људи; па би тим нестало овакви уредника, као што их данас има. Предлаже, да се поднешени предлог у основу прими, па да гледамо да штампани појединим наређењима што је могуће већу самосталност дамо.

Димитрије Балаицки, њему се највећма допада говор и разлози г. Гарашанина, који је казао, да од слободне речи има и добра и зла. Тврди да и наука, за коју многи држе да највише добра доприноси, да они незнају да може и зла допринети кад се изврће. Вели, слободна штампа вије ништа друго, него једна бујица, кад је прелазно стање у народу. Ми се налазимо у прелазном стању, она ће као бујица да проврчи себи пут; где год јурне

она прелазије и обаљује. То је неизбежно. Ако не ћемо сад да допустимо, то ће бити после 10—20 година. Дакле, кад то стање мора да се прегазни, да га прегазимо што пре, и он је за то да се слободна штампа допусти.

Председник министарства, довазујући неумесност позивања многих предговорника да су слободну штампу тражиле многе скупштине, каже да је и он као посланик на скупштинама покретао ту мисао, но да је често и на отпор налазио. Затим тврди, да до данас никад скупштина није имала пред собом у слободнијем духу поднешене измене и доцве у закону о штампи, него што су ове. — Вели, то ћете признати сви. Наводи, да и одбор лањске скупштине, није био више либералан; јер је наређивао да се мора полицији слати по један примерак човина или другог каквог списа. Признаје да овај предлог и јест поступак као што говори г. Јеврем Марковић, јер у њему се набрајају услови, под којима може ко да буде уредник. Налази, да је немогуће да дође у кривични закон оно, што се набраја у закону о штампи, јер се у овом закону прописују односи, власника, штампара, итд. Ипак спомиње, да није мала добит што се овим изменама укида члан 6. зак. о печатњи, који је многе препреке стављао уредницима. При свима разлозима налази, да се предлог може у основу примити, тим пре, што је примљен и у одбору како од већине, тако и од мањине одборске; па зато мисли да се пређе на претрес појединих чланака.

Председник, молим вас браћо, је ли скупштина довољно обавештена, (јесте). Сад по пословном реду

стављам овакво питање: ко је за то, да се овај владин предлог о изменама и допунама у закону о печатњи у начелу усвоји, тај нек седи; а ко је за то, да се он ни у начелу не усваја, него се одбаца, тај нек устане. (Скоро сви седе.)

Предс. јавља, да је скупштина предлог у начелу примила.

За овим председник закључи састанак и забавза да сутра састанак у 9 сати пре подне.

Седница је закључена у 1 сат по подне.

Оверодава:
Председник.

Д. Ђ. Јовановић.

Секретар,

Алекса Ђ. Поповић.

ОИЗНОМОЖЕНИ ПОДПИСНИЦИ:

М. Л. Глашић, Сима Секулић, Ђурђе Н. Ђоровић,
П. Буричић, Петар Катић, Војин Радуловић.

САСТАНАК XLIV.

9. Децембра 1875. године у Београду

ПРЕДСЕДАВА:

Димитрије Ђ. Јовановић.

СЕКРЕТАР,

Урош Кнежевић.

Од министара дошли су: Предс. министарства
мин. ун. дела, мин. спољ. послова, мин. просвете и
мин. правде.

Седница одпочета у 9 и по сати пре подне.

Од посланика дошао је Петар Шајковић.

Бр. 552.

Секретар Никола Кружевић чита протокол
39. састанка.

Усваја се.

Бр. 553.

Секретар Стеван Д. Поповић чита протокол 40.
састанка.

Усваја се у свему, само Миленко Петровић при-
мети да се место речи: „у Крагујевац“ стави: „у
Крушевац“, а Мијајло Радосављевић место „левач-
ки срез“ треба „белички“ и то се исправи.

Бр. 554.

Секрет. Никола Кружевић чита молбу Ивка
Остојића који тражи продужај отсуства због смр-
ти сина.

Одобрава се.

Бр. 555.

Секр. Никола Кружевић чита интерелацију
Благоја Божића и Јована Рајичића, којом питају
министра унут. дела, је ли Мијајло Мирковић из
Крагујевца добио местно мејанско право на стару
батаљену механу у Јарушницама која је удаљена
од цркве једва 10 хв. и ако је то по ком закону?

Министар прима интерелацију да одговори.

Сима Милошевић предлаже, да се протоколи
читају увек после подне, јер одузимају много вре-
мена, а пре подне да се раде нужни послови.

Председник објашњава, да се по пословнику
скупштина отвара читањем протокола. Ако се оће
да одступи од пословника треба да се скупштина
договори с владом.

Министар председник одговара да нема ништа
против тога, само ако пристану они, који раде у
одборима.

Алекса Поповић је за то, да се протоколи чи-
тају од 2—3 сата по подне, а после 3 нек продуже
одбори.

Ђурђе Ђоровић вели, да ради 6 дана, а сед-
мог да се читају протоколи.

Ранко Димитрић мисли, да је најбоље читати
протоколе недељом и празником. Иначе кад одбори
раде не може се, јер ће и одборници да чују свој
говор.

Коста Спужић налази, да се може читати и
кад одбори раде. По закону је вели довољно пола
одборника за решавање и тако једна пола може
излазити те присуствовати при читању ако су ин-
тересовани.

Рака Кукић предлаже, да се читају протоколи
од 8—9 најутра ако се само може без владе. А у
9 кад дође влада да се настави рад. (Чује се врло
добро).

Потпомаже га Димитрије Матић.

Војин Радуловић вели, да одбори раде до 4
или 5 сати, а после да се продуже протоколи.

Илија Стојановић каже, да се читају прото-
коли од 3—4 или 5, а после да продуже одбори
свој рад.

Милосав Марковић помаже Раку Кукића.

Н. Кружежевић вели, да се почне читање про-
токола у 9, јер је рано у 8 сати.

Председник напомиње, да се читањем прото-
кола отвара седница те мора присуствовати бар је-
дан од министара.

Мин. председник одговара, да не мора прису-
ствовати ни један од министара, но форме ради
може долазити по један, а најбоље је да остане по
предлогу Кукића, т. ј. да се читају протоколи од
8—9 сати.

И тако би усвојено да се почне читање про-
токола тачно у 8 сати.

Бр. 556.

Извештај Аксентије Ковачевић чита 2. члан
закона о печатњи у коме је реч о условима који
се ишту за отварање штампарске радње и прода-
вање књига.

У том члану после тачке под б, по пројекту
долази замена та: да власт може забранити радњу
ономе, коме је неисправна пријава, но он се може
жалити мин. ун. дела. Кома опет суд неће да об-
јави фирму жали ће се касацији.

Ову замену скуштина усваја, — а и влада је
пристала.

Бр. 557.

Извеш. Акс. Ковачевић чита одвојено одборско
мнење код члана 3. о штампи. По том мњењу на-
лази се да је излишан 3. чл. где је реч о пријави
код власти.

Министар председник наводи такође да је тај
члан излишан.

Скупштина усвоји да се изостави тај члан.

Бр. 558.

Изв. Аксент. Ковачевић чита одвојено мњење
код члана 5. о печатњи, којим се тражи да се у
том члану избришу оне речи: „или ако је осуђен
на казну затвора.“

Министар председник разлаже да то не може
да буде, јер има случаја где штампар може бити
у затвору, кад би н. прим. учинио преступ и тада
треба да се постави стараоц. Треба дакле да ос-
тане као што је било.

Илија Стојановић примећује, да ово није измена, нити се може сматрати као одвојено мњење, јер влада није изнела никакав пројект о чл. 5.

Према томе на питање председника скупштина усвоји да остане по старом.

Бр. 559.

Изв. А. Ковачевић чита чл. 6. о штампи, који треба да се укине сасвим.

Скупштина усваја да се тај члан укине.

Бр. 560.

Известилац Аксентије Ковачевић чита члан 7. закона о штампи, у ком треба да се изоставе речи: „осим дужносног примерка (члан 6.) још друга.“ Дакле да се изостави све, у чему је реч о чл. 6. пошто се тај чл. изоставља.

Скупштина усваја да се изоставе те речи.

Бр. 561.

Известилац Аксентије Ковачевић, чита други одељак чл. 7. зак. о штампи, који се укида, а долази додатак.

Усваја се.

Бр. 562

Известилац Аксентије Ковачевић чита члан 8. који треба да се укине, а на место њега да дође члан 7.

Скупштина усваја да се тај члан укине, а на место њега да буде чл. 7.

Бр. 563.

Известилац Аксентије Ковачевић чита други одељак члана 10. зак. о штампи, који треба да се укине.

Скупштина усваја.

А. Богосављевић предлаже, да се укине чл. 11. као излишан, јер је казато у 10 чл. да се сме читати све што је печатано.

Није усвојено.

Бр. 564.

Известилац Аксентије Ковачевић чита члан 12. закона о штампи, који треба да се укине.

Усваја се, да се укине.

Бр. 565.

Известилац Аксентије Ковачевић чита додатак к члану 13. закона о штампи, у томе да онај, ко хоће да издаје новине или повремене списе, мора живети стално у месту где издаје новине.

Затим чита одвојено мњење, по ком би се имало додати још к том члану и то: да се издавалац листа може жалити против полиције министру, а против суда касацiji у случају кад би му се пријава нашла за неисправну.

Павле Вуковић примећује, да је мањина тражила још да се у 2. тачки, члана 13. место 25 година стави 21, а 5. тачка да се изостави.

Министар председник одговара, да нема места одвојеном мишљењу што се тиче година. Онај који хоће да уређује политички лист, да покаже правац јавног рада, да критикује рад владе и скупштине, тај треба да има бар толико година, да се колико толико може рачунати да је зрео, и да има искуства.

Што се тиче 5. тачке, да уредник живи стално у месту где издаје новине, мислим да је умесно што смо додали.

П. Буричковић, противан је том додатку, да уредник живи стално у месту где издаје новине. Мало их вели, имамо способни за тај посао, па не дати му да издаје новине ван места живљења значи забранити му да их издаје.

Што се тиче године, ја сам противан онима, који траже 25 година, јер кад је признато да човек у 21 години може бити сведок, свештеник, учитељ, зашто не може бити уредник.

Милан Кујунџић слаже се са додатком у тач. 5-ој, да уредник живи стално у месту где издаје новине.

Што се тиче година, слаже се са мањном и вели: довољно је 21 година. Немогу замислити да је један човек у 21. години пунолетан за сва грађанска права, а није за новине. Кажу неки није човек у тим годинама практичан, нема довољно искуства да учи свет. Лено, неј тако. Он ником не намеће новине, ко оће нека их чита. Но ја знам из искуства, да младић од 21 године кад изађе на књижевно поље, излази свагда с чистијим и племенитијим тежњама.

Ранко Тајсић, такође је за 21 годину јер вели: кад је човек у тим годинама пунолетан, ужива сва права, прима масу, може бити чиновник итд. што да не може бити и новинар.

Милош Глишић разлаже, што је руководило одбор да узме 21 годину. Нема вели, ту Бог зна какве разлике између 21. и 25. године. Ко је способан у 25. заиста је и у 21. година. Прошло је ово време кад је излазила памет из трбуха а не из главе. Нетреба гледати на године већ на спосо-

бност. Ја би био мисле да од 21 год. може бити и посланик.

Никола Радовановић слаже се у томе, да може бити уредник и од 21 године по вели, да би к 5. тачки требало додати још, да је платио данак и да има уверење да је уредан. Осим тога треба да је свршио који факултет те да имамо гаранције да нас може обавештавати.

Димитрије Катић вели, за сваки рад тражи се знање и способност. Кад је то, онда се за новинара ниште много веће знање и много јача способност, а нарочито за политички лист. Имамо доста примера где су новинари издавали Бог зна какве програме док покуше наред, па после направе збрку у народу и кад дође време да приме награду за своја неваљала дела они умалну! Зато сам мисле да остане 25 година и да је свршио који факултет у великој школи. Има истина радова где су довољне и 15 година као за копање, али за књижевни рад треба више праксе. Ко оће да учи, народ треба да га позна.

Коста Спужић одговара да невиди разлога зашто да буде 25 година. Одкуда се вели, изводи то, да ће човек после 4 године бити паметнији. Често млађи рекну понешто паметније по старији. Кад је признато, да је човек од 21 год. пунолетан, да може располагати имањем, да ужава сва права, не знам зашто не би био уредник. Одсудно сам дакле против 25 година.

Рака Кукић мислења је да остане 25 година. Има ту вели разлике. Није једна памет и једна способност у 21. и 25. години. Није овде случај где

ко прими имање, на упронастио га или очувао да нам је свеједно. Зашто се изискују веће године за скупштинара, за судију и т. д. Зато што је човек у тим годинама зрелији.

Јеврем Шолуповић разлаже, шта је руководио законодавца што је узео 25 година. У 21-вој години вели тек излази ђак из школе. Он је млад тада, ватрен, топле крви, јурне као бујица, дочена се нара на задре као Марково рало. У 25. години већ је човек зрелији, ладније мисли и размишља.

Што се тражи у 5-тој тачци да стално живи где издаје новине и то је нужно. Није лако бити критичар. Често видимо где излети понеки младић па критикује онога, који је оседео радећи на књижевном пољу. За критику треба да је изучен. Критиковати једну установу као н. пр. скупштину није лако. Шта се може очекивати од оног н. пр. који је свршио земљеделску школу па отишао у Смедерево да уређује лист? Зар је он кадар да критикује све од реда. Зато сам мишлења да уредник мора свршити бар један факултет. Тада тек имаћемо јемства.

Никола Крупчевић обраћа пажњу на чл. 13, где се 25 год. тражи само за оног, који уређује новине *политичког или политичко-економног садржаја*. Ту, вели баш и боли. Зато се за те листове и хоће 25 година, јер се у таквим листовима и критикују установе државне. Човек је у 21. години далеко самосталнији у својим убеђењима на прилику и зато, што није ожењен па ће пре рескирати.

Изв. Акс. Ковачевић вели: Добро се размислимо каква је бујност код младића од 21. године. Узмимо

случај кад човек напише што у ватри, већ сутра другаче мисли. Овде се хоће да се критикује јавно мњење и зато треба много шире гледиште на ствари. Зашто се н. пр. тражи да посланик има 30 година? Зато, што су тада људи зрелији, бистрији, способнији ладније размишљају. Одвуд се може дозволити једноме од 21. год. да уређује листове политичког садржаја. Не треба даље говорити по усвојити предлог. (Чује се: доста је говорено).

Ранко Алимпић говори: Нема сумње да треба зрелост и виша образованост онима, који хоће да издају политичке листове. По то је само морална гаранција. Треба поред тога и материјална гаранција т. ј. треба уредник да полаже кауцију. (Вичу: нећемо то). Без кауције изиграће се сам закон и многа наређења у овом закону не могу се извршити. Тако н. пр. кад би ко био нападнут и увређен. По овом закону увређени у праву је да се брани у истом листу. Пешље одбрану. Уредник неће да печата. Шта бива даље? Увређени штампа засебно одбрану о трошку непослушног уредника. Судови осуде уредника да плати тај трошак. Узмимо да он нема нигди ништа, а неће да плати. Како ће се извршити казна? Свакојако закон би се изиграо и зато сам за кауцију из које ће се наплаћивати овакве осуде. (Чује се: нећемо).

Благоје Божић одговара Шолуповићу да ономе, који дописује не треба 25 година, хоћемо нек сваки дописује те да знамо какве се злоупотребе чине. Да није изашла „Јавност“, ми неби знали ништа! Неможемо сви бити изучени и школовани. Какве смо у-

чили ми школе, па смо дошли овде да правимо законе? Дакле нека нише когод хоће.

Сима Секулић слаже се потпуно са Катићем, по вели да треба још додати то, да уредник или ма који издавалац новина мора имати венекретног имања или у готовом новцу или папирима 100 дук. дес. кауције како би у сваком случају каса државна могла исплатити јер дешавало се је више случајева гди су осуђивани на ово или оно плаћање бежали и тако свагда је државној каси досуда извесна пропала. (Жагор).

Цветко Милић помаже Секулића и вели: да треба уредник да има имања бар 500 дук. ц.

Сима Несторовић слаже се с предлогом па вели: Кад се траже године за посланика, за судију и т. д. кад се ту хоће зрелост, онда како можемо допустити једном младићу од 21 године да критикује све од реда.

Председник пита је ли скупштина обавештена. (Чује се: довољно).

Министар председник објасњава да у наређењу тог члана није ни било речи у пројекту, него је мањина одборска предложила ту измену да је за уредника довољно обично пунољетство. Међутим у закону је вели, 25 година и то је само за политичке листове. За остале не иште се то. Могу и млађи људи радити на јавном пољу, али само могу уређивати појетичне или друге какве књижевне листове. Не можемо никако дозволити да млађа од 25 година управљају јавним мњењем. Кад се питају извесне године за судију, адвоката и т. д. што рече

г. Несторовић онда мора и за уредника, који хоће да уређује политички лист.

Председник ставља на гласање питање: Ко је за предлог т. ј. за измену мањине да буде уредник од 21. године нек седи, ко против нек устане. (Пастаје жагор. Вичу: није тако. Ко је за закон, он треба да седи).

Министар председник објасњава да је оно само предлог, што је усвојио одбор у споразумлењу с владом. Предлог мањине није усвојен. Дакле остаје да је предлог оно, што је у закону.

Председник примећује, да се гласа поименце кад је важна ствар.

Алекса Поповић вели, нек се пита како хоћете писмо се вилда везали за ове вдуце, те неможемо устати.

Известилац Аксентије Ковачевић разлаже, да по пословнику где је већина одборска и где јошт постоји закон ту је превага, то је јаче од мњења мањине. И по томе треба казати, ко је за већину или закон нек седи, ко против нек устане.

Предс. опет наводи да треба гласати поименце кад је овако раздражено стање.

Сима Несторовић примећује, да се не губи време гласањем, но ко је за измену нек устане.

Председник пошто приста скупштина ставио је питање овако: „ко је за закон, који је и до сад постојао т. ј. да буде 25 година, нек седи; ко је за измену одборске мањине т. ј. да буде 21 год. нек устане.

Огромна већина седи и тако оста по старом.

Председник износи даље пету тачку, по којој онај, који оће да издаје новине мора живети стално у месту где излазе.

Дим. Катић, тражи да је уредник свршио који факултет.

Новак Милошевић вели, то је нов предлог. По пословнику треба да га потпомогну дванајест посланика.

Јеврем Шолуповић примећује, да заиста најпре треба питати има ли дванајест посланика да га помажу.

Милија Миловановић одговара, да се тиме не помаже, но ограничава слободна штампа. Ако ћемо слободу штампе немојмо тражити границе.

Јев. Шолуповић одговара, кад смо пре тражили да сваки чиновник полаже испит, зашто да овде не тражимо доказа о способности уредника.

Јев. Марковић каже: не требају та ограничења. За штампу се не траже особита знања. Штампа је јаван рад. Нека ради ко може. Нека искаже сваки своју реч ко може мислити. Кад би се свуда доказивало знање, онда многи не би седео на овим посланичким клупама. (Чује се тако је.)

Илија Стојановић примећује, да се овде претреса тачка пета, а што се тиче предлога Дим. Катића, то да се узме у претрес, ако га потпомогну 12 посланика.

Радован Милошевић вели, досад се је тражило да не може постати ни колар док не положи испит, па ни механичар итд. Овде тим пре треба знање, јер се пише за народ. Ни коначе не треба узети, који не уме да копа.

Аксентије Ковачевић напомиње, да се неправилно збрка већ да се најпре претресе 5. тачка, о којој је реч. Што се тиче факултета то ће доћи после као 6. тачка.

Никола Кружевић, говори о тачки истој на вели: народна скупштина тражила је закон о слободној штампи влада јој даје измене и допуне закона о штампи. Немојте да буде као што стоји у једној књизи: „еда в' мјесто роби змију подаст јему“ (жагор).

Пон Стеван Поповић примећује, да је недостојно да један свештеник тако говори. Какве рибе, какве змије, вели: то није задатак посланика, нити треба тиме отежавати посао.

Предс. објасни, да се најпре сврши 5. тач. па ће се после прећи на месту о факултету.

Алекса Поповић тражи да се објасни 5. тачка јер је неразумљива и неизвесно је која се општина разуме.

Предс. затим пита „ко је за 5. тач. нек седи ко против нек устане.“

Сви седе и тако је усвојена 5. тач.

Бр. 566.

Председник износи даље 6. тач. која се предлаже и гласила би овако: „да је свршио са добрим успехом који факултет.“

Стеван Д. Поповић говори, овим се предлогом ограничава слободна штампа. Гаранција коју хоће предлагач, то је школско образовање. Ако се у том образовању хоће да нађе савршеније и ладвокрвније писање то не стоји. Видели смо из праксе,

да су новине издавали и издају људи, који су свршили све школе, па се опет не пише ладно како мисли предлагач.

Осим тога, предлог је непрактичан. Питање је који факултет треба свршити и за које новине? Хоће ли се свршавати технички факултет за правне листове и обратно?

Једно дакле с тога, што је усвојено да уредник мора имати 25 година, те ће бити ладнокрвнији, а друго што школско образовање не може дати стручне, спремне људе за новинаре, налази да је предлог излишан и непрактичан, па га не треба ни упућивати одбору.

Мил. Милошевић помаже Поповића и вели: На што то да мора свршити науке? Нек сврши онолико колико му треба. Има људи који су све свршили, па су починили највише зла. Зато предлог да се одбаци.

Новак Милошевић је такође против предлога па каже: Тим ограничењем наша би се штампа бацила у највеће окове. Према томе кад би се појавио и Доситије неби могао бити уредник, па ни Милићевић.

Изв. А. Ковачевић вели, заступа се предлогом ограничава слободна штампа. Често практичари боље разумеду ствари по најученији. Узмимо кад би казали то и за посланика, да не може бити ко није свршио факултет. Кад се је узело 25 година има ограничења и сувише.

Милош Глишић тражи да се одбаци предлог, па вели: с тужним срцем мора човек говорити о овој ствари. Кад сам пошао из народа препоручено

ми је да израдимо што више слободе. Убеђен сам био да ћу на томе путу наићи на сукобе са владом, јер владе нису у том издашне; али се нисам никад падао и то ме баш изненађује што видим да посланици сами скучују и ограничавају народна права, а влада да их већа.

Јев. Шодуновић помаже предлог Катића, па каже: И ја сам из народа, народ ми рече да проширимо кривични закон, те да не долазимо до греха. Сваки треба да има способности, а не да улети у грешку па да иде у ас. Има писаца који се стиде онога што су писали пре 10 година. Дакле треба знање за уредника. Остали могу писати или дописивати, бити стручни или не; али уредник треба да има способности, те да зна шта ће цуетити у лист. —

Димитрије Катић, одбија од себе пребацивања Глишића што се тиче родољубља. О ствари самој вели, предлагао сам оно, што сам нашао да треба да буде чисто по мом убеђењу. Никоме то не намећем. Кад се говори о уреднику сваки вели треба да је способан; кад се говори о слободној штампи, онда не треба способност; нека се пише што се хоће. — Што се тиче дописника, што приметнише неки, могу бити и деца. За њих не вреде оних 25 година.

Известилац Аксентије Ковачевић напомиње, да је предлог Катићев претрешен у одбору. Одбор је мерио и добро и зло стране, па је нашао да би се предлогом учинило веће ограничење у штампи но што је било по старом закону. (Вичу: Доста је говорено).

Министар просвете узима реч на вели, доиста предлог се подноси у најбољој намери, јер за издавање политичког листа ниште се научно образовање. Штампи и новинарству задатак је, да као наставак школског образовања, дејствују даље на морално и политично образовање народа, да уче народ, како ће да мисли и ради о својим народним и државним потребама.

Кад би се дакле узело, да новинар мора свршити који факултет, онда би се штампа знатно ограничила. У нашим приликама сада, то се неби могло оправдати, а и у пракцици тешко би се извршило.

Мало пре смо чули једно ограничење где се ниште 25 година за уредника. То има свог смисла. Хоће се зрелост. Поставити још и ово друго ограничење те да уредник сврши факултет незгодно је.

Узмимо за пример ђаке из учитељске школе. Отуда излазе ваљани младићи. Они ће временом дати народу снажну порцију знања. Зар сад и такви људи, који су свршили учитељску школу, а нису факултет велике школе да не могу уређивати листове.

Зато велим, ништа се неће добити с тим ограничењем тим пре, што мало њих има који су свршили вел. школу, који не зависе од државне службе. Ретки су који се одају на новинарство.

Преде. за овим поставио је питање те да се реши устајањем и седењем. Но како је био сумњив исход то се је гласало поименце и огромном већином предлог је одбачен.

Даје се четврт часа одмора.

Бр. 567.

После одмора председник износи предлог Симе Секулића, који предлаже да новинар има непокретног имања.

Пошто предлагача није имао довољан број да потпомогне прешло се је на дневни ред.

Прелази се даље на чл. 13. код кога има одвојено миње одборске мањине.

Бр. 568.

Секретар Стеван Д. Поповић чита миње мањине која тражи да се последњи одељак члана 13. изостави сасвим на да се замени овим речима: „ако пријава није исправна, власт ће му забранити издавање листа.“

Министар председник разјасњава, да се неможе поредити уредник са штампаром. Штампар је материјалиста и за њега може да вреди. Уредник је друго. Он цени, он критикује дела. Зато најпре треба да добије уверење на да издаје лист, ал пре тога да не почиње, јер би могло бити фалсификације. Дакле боље је да чека за уверењем. Ако му се неда нек се жали.

Павле Вуковић напомиње случај, где људи чекају за уверењем по 4 месеца.

Мин. преде. одговара, да се томе најлакше доскаче тим, што ће се казати, да је власт дужна да му да уверење за 10 дана. Неда ли нек се жали министру.

Алекса Поповић примећује, да треба ставити јошт, ако министар уреднику на жалбу за петнајест дана неда уверење, онда нек уредник уређује лист. —

Мин. председник одговара, да би било опасно пустити да ко уређује новине пре, по што је испунио услове.

Министар несме газити закон. На жалбу мора одговорити.

Алекса Поповић вели: Па нека се каже да министар мора дати решење.

Мин. председник пристаје да се стави „да му министар за 15 дана да решење.“

П. Ђуричковић додаје: Ако министар неби дао за то време решење онда да уредник може слободно издавати лист.

Мин. просвете одговара да је министар одговоран, ако преступи закон.

Коста Спужић вели, да би требало да уредник има права да ради, ако му неодговори министар у законом року.

То помаже и Ђуричковић.

Мин. председник одговара да је довољно кад се каже да ће му министар за 15 дана издати решење. Сада ако би га одбио нек се жали скупштини. Но тога се не треба бојати, јер су услови, које има да испуни уредник, врло прецизни.

Скупштина тако усвоји додатак „жали ће се министру и овај ће му најдаље за 15 дана дати своје коначно решење.“

Равко Алимпић примети да треба изоставити реч „коначно,“ јер изгледа да се после нема права жалити даље.

Милан Пироћанац примети опет да је хрђава штилизација онде где се каже „ако су уредни докази и т. д.“ С тога треба казати „сврх поднетих

доказа власт има да реши и т. д.“ а то с тога, што власт треба да реши на били докази уредни или не.

Алекса Поповић помаже Тајсића и вели: Против министра може се жалити савету. Нема ли помоћи онда скупштини. Дакле ту не треба ограничења.

Стеван Д. Поповић пошто је тако исправљена редакција чита чл. 13. који ће гласити овако: „О поднесеним доказима власт ће издати дотичноме лицу најдаље за 10 дана решење. Ако то неучини у одређеном року, молниц ће се жалити министру, који ће најдаље за 15 дана издати му своје решење.“

Усваја се.

Бр. 569.

Секретар Стеван Д. Поповић чита чл. 14. који није више потребан и треба да се укине.

Усваја се.

Бр. 570.

Председник каже да код чл. 15. има један предлог Раденка Драгојевића. Досад по том члану чиновник је могао уређивати лист, ако му одобри министар. Раденко сада предлаже да може чиновник издавати новине без одобрења.

М. Пироћанац вели: Ако се укине 2. тачка чл. 15. онда ту остаје бело. И онда остаје да се чиновници при издавању новина управљају по закону о чиновницима. До душе предлагач има право што тражи да сви чиновници имају једнака права, а не једнима да даје министар право, а другима не.

Алекса Поповић помаже предлог и вели: Или треба да могу сви уређивати новине без одобрења, или ниједан ни са одобрењем. То је нужно с тога,

што смо видели где министар употреби чиновника за своје оруђе па преко њега протура своје мисли а овамо га одваја од званичног рада те штети државу.

Ранко Тајсић противан је томе, да чиновник може издавати новине.

То потпомаже и Благоје Божић наводећи за пример „Јединство“ које су по препоруци морале да држе све општине.

Министар председник разлаже да не треба апсолутно забранити чиновницима да неуређују никакве листове. Што се тиче политичких може. Али забранити да издају стручне, научне листове штетно је јер онда неби имали људи, који би писали.

Нов. Милошевић слаже се с министром да чиновник не треба никако да уређује политичке листове.

Мин. председник напомиње да би требало ову ствар расправити у одбору.

Извес. Ак. Ковачевић говори: Човечија је мисао као Бог; ствара свет по свом образу. Зашто пустити једној страни да ствара умни свет по свом образу, а другој не. По томе не треба забрањивати чиновницима да издају научне листове и повремене списе.

Мин. председник додаје, да треба опет оставити министру да даје дозволу чиновницима, за издавање научних листова једно с тога, што ће министар pazити да издавањем листа не трпа дужност званична, а друго, зато, што ће министар pazити да ли је чиновник способан за издавање листа, јер се видели из искуства да хрђави листови могу више шкодити народу.

Рака Кукић вели: Нек се дода на крају само „осим политичких листова.“

Минис. просвете каже: Најбоље ће бити да ставимо овако: Чиновници могу уређивати књижевне и научне листове, само са допуштењем надлежног министра, а политичке и сатиричке никако. (Чује се: врло добро).

Скупштина усваја ову редакцију.

Бр. 571.

Секретар Ник. Крупезевић чита указ Његове Светлости, којим се овлашћује министар правде, да може поднети предлог за допуну тач. 4. § 8. устр. окр. судова.

Упућује се одбору законодавном.

Бр. 572.

Секретар Ник. Крупезевић чита указ Кнежев, којим се овлашћује министар правде да поднесе предлог о измени и допуни грађ. поступка у смотрењу надлежности општински судова.

Скупштина се одазва са „Живио Књаз“ и предлог упути се законодавном одбору.

Састанак је закључен у 1 сат по подне, сутрашњи заказан у 9 сати пре подне.

Председник,

Д. Ђ. Јовановић.

Секретар

У. Кнежевић.

потписници:

Војин Радуловић, М. Л. Глашић, Ђурђе П. Ђоровић, Петар Ђуричковић, Сима Секулић, Петар Катић.

САСТАНАК XLV.

10. Децембра 1875. године у Београду

ПРЕДСЕДАВА :

Димитрије Ђ. Јовановић.

СЕКРЕТАР,

Ник. Крупежевић.

Почетак у 9 часова изјутра.

Од министара били су: министар председник,
министар просвете, правде и војни.

Посланици сви.

Бр. 573.

Секретар Ил. Стојановић чита протокол 41. са-
ставка, који би усвојен.

Бр. 574.

Секретар Стеван Крстић чита предлог, који
гласи:

Предлог*народној скупштини.*

Влада Његове Светлости и народна скупштина
увиђајући потребу и нужду најсвромашнијих и пре-
задужених округа 1873. год. узаконила је да се у
истим окрузима час пре установе окр. штедионице,
које ће се постепено и на друге округе распрости-
рати да могу нужна лица тамо своје потребне зај-
мове са интересом 7% годишње узимати, те да тиме
своје најнужније потребе подмире.

Истина у закону грађанском уређено је да је
закони интерес (ликва) 6%. Но то, шта му драго.
Али предирошле године повећа се интерес код управе
фондова од 6% на 9%, а код штедионица од 7%
на 9% интер. Па чујем да се код управе опет по-
вратило прво законо стање, а код штедионица, ће

је признато законом, да је најнужније, народ ос-
таје и даље да дужници 9% интереса плаћају, ко-
јим се с дана на дан интересују и у томе није им
ништа поможено; а ево како: нужни узели су зајам
од штедионица под интерес 7%, кад прођу 3 го-
дине тражи се да врате, наступиле перодне године,
особито ово узбркано и ванредно стање, нико ништа,
и шта има не може да прода; мора да продужује
рок, па колики био интерес само од данас до сутра
да проживотари а то неправедно, зато у нужди
треба помагати а не одмагати и интерес товарити.

За то предлажем: да у будуће окружне ште-
дионице од својих дужника у место 9, 7% интереса
годишње плаћају, као што је први пут то законом
уређено.

Мислим да ће влада Његове Светлости и на-
родна скупштина овај предлог усвојити.

10. Децембра 1875. г.

Београд.

Посланик народни

Петар Стефановић.

Упућује се финансиском одбору.

Прелази се на дневни ред.

Бр. 575.

Секретар Н. Крупежевић чита 19. чл. старог
закона о печатњи.

Известилац законодавног одбора А. Ковачевић:
Овај члан замениће се овим: „сва кажњива дела
учињена печатњом исљеђиваће се по правилима крив.
поступка, а судиће их редовни судови.

Но у случајима, у којима се кажњива дела ис-
љеђују и суде по тужби приватнога, тужилац ће

поднети тужбу непосредно надлежном суду, који ће по постојећим прописима дело извидети и пресудити.

Ово важи и за чиновника, када би због свога званичнога рада (§ 104. крив. зак.) у печатаном делу нападнут био, па би хтео сам тужбу подићи *

П. Буричковић вели, да се овом закону дода једна тачка, која би гласила: Кад се противу чиновника или свештеног лица изнесе какво дело, да је противзаконно учинно, па се ово лице за 15 дана суду не жали, суд по званичној дужности дело да ислеђи.

М. Кујунџић вели, да би то била инвизиција.

П. Буричковић: Чиновницима се плаћа да по званичности раде. А реч „инквизиција“ нека остане код Кујунџића.

Нема 12 посланика да потпомогну Буричковића предлог и тако се прелази на дневни ред.

Адам Богосављевић: Први одељак члана 19. треба да гласи: „суд ислеђује кривице овога рода, а не полиција; а увређена и оштећена лица да поднесу тужбу непосредно суду.

Министар председник: У члану тако и стоји.

Адам Богосављевић: Али и надлежатељство кад се увреди да не ислеђује полиција по суд.

Министар председник доказује Адаму да је тако и у пројекту.

Бр. 576.

Секретар Н. Крушежевић чита 20. чл. старог закона о штампи.

Известилац Акс. Ковачевић: Већина одборска нема овде шта да примети, по тројица одборника.

П. Вуковић: Мањина одборска предлаже да се овај члан укуне, јер је противан 26. чл. устава.

А. Ковачевић доказује пажњом 20 члана, да се породични живот не износи на јавност.

М. Кујунџић: У овоме је члану противуречност. Клевета је изнешење нечега лажног.

Како може суд знати да је нешто лажно кад се нека доказивати? Какви су поједини људи такви је њихов приватни морал; каква им је школа таква је општина, а каква је општина таква је и држава. Има дакле извесних приватних дела, која стоје у свези са јавним.

Министар председник вели, да се члан 20 не може увинути, јер би приватни и фамилијарни живот стајао у опасности, а ми смо то казали да је светиња. —

Адам Богосављевић: Члан 20. изложен је у § 212. кривичног законика, који каже да се то не забрањује.

Министар председник: Овде се забрањује да се доказује путем штампе.

Јев. Марковић: Мени се чини да је овим двадесетим чланом врло широко казано. Ако се оће да сачува породични живот, онда треба тачније одредити. Зар н. пр. један министар покрао паре, вида куће, или жена му управља имањем па и то да се не сме казати јавно?

Министар председник: Али н. пр. неки је човек хрђав, нерадан, седи у кафани и т. д. што се то тиче новина?

Јев. Марковић: Код мене се не дели човек на две половине т. ј. какви је у приватном животу, такви је и у јавном. Дакле има ствари што треба критиковати и из његовог приватног живота.

Извест. А. Ковачевић говори, да је немогуће одредити шта је то породични живот. Зар за каквог великана и. пр. Бизмарка, који је стекао поштовање у народу, треба казати јавно био је код те и те куће, код те и те породице? То нигди нема.

Дим. Балајитски каже, кад би се укинуо 20. чл. онда би се новине пуниле само са приватним животом наших грађана, за то о томе не треба ни говорити.

Скупштина прелази на дневни ред.

Председник јавља да има додатак неки члану 20. од Јеврема Шолуповића и другова.

Бр. 577.

Секретар Стеван Д. Поповић чита извештај одбора законодавног по предлогу Јеврема Шолуповића о допуни чл. 20. закона о печатњи. Извештај гласи:

Народној Скупштини!

По закључењу скупштине на данашњем саставу, законодавни одбор расмотрио је предлог посланика Јеврема Шолуповића и другова о томе: да се члан 20-ти закона о печатњи допуни, који би имао гласити овако:

„Новине и уредници, који би били судом осуђени због нападања на народну династију, веру, на породицу (брак) и на својину — имаће — губе право да даље излазе, а њени уредници губе право да ма какав други лист издају.

У овим случајима никоме се не дозвољава, да доказује своје тврђење, а тако исто ни да доказује клевету (оподање) нанесену коме путем печатње, ван у случајима кад се имају да докажу дела, од-

воста на вршење државних, општинских или других јавних органа, па је нашао: да је овај предлог патриотски и да је изашао из велике ревности и поштовања према нашим главним установама које морамо као највећу светињу поштовати и бранити, достојанствена уважења. Но како је све ово ујемчено уставом земаљским и обухваћено позитивним законима нашим, а на име:

Светиња неприкосновености владаоаче у члану 3-м устава земаљског ујемчава се.

Начин поступања против листа који би нашао увреду дома владаоачевог у члану 21. закона о печатњи.

Казна за оне, који би печатаним или непечатаним листовима ишли на увреду владаоцу прописана у § 91. закона кривичног.

Вера наша ујамчена је чланом 31-м устава, а за оне који веру хуле прописана је казна у §§ 207. и 365. зак. кривичног.

Начин поступања против листа који би ишао на увреду породице прописан је у члановима: 20-м и 42-м закона о печатњи а казна одређена у § 213. зак. кривичног.

Право сопствености ујемчено је чланом 25-м устава земаљског, заштићено законом грађанским и судовима земаљским, а за нарушитеље тог права прописана казна у § 293. закона кривичног.

Што се тиче губитка права уредничког на издавање листа и после осуде, као што се у предлогу вели, одбор мисли, да неби имало места казнити једног човека поред две казне, које су у чл. 28-м зак. о печатњи поменуте још и трећом казном, противно правди, која сваком човеку треба.

Други став у предлогу изложен, прописан је на овај исти начин у члану 20-м закона о печатњи, због чега неби имало потребе опет у истом закону понаврати на из наведених разлога мијења је: да се преко поднешеног предлога пређе на дневни ред, у исто време кличући: Живио Књаз Српски Милан Обреновић IV!! Живио народ Српски!!!

10. Децембра 1875. г.
Београд.

Председник одбора,
П. Ј. Вуковић.

Известилац:

Акс. Ковачевић.

Чланови:

М. Д. Глишић, Илија Стојановић, Ранко Тајсић,
Петар Катић, Ђурђе Ђоровић, Р. Ш. Кукић,
Димитрије Матић.

Јев. Шолуповић мисли, да Србину нема ништа светије и милије од вере, династије и породице, па да не би ко набрајао шта је вера, казао да нема Бога, казао да не треба династија и да говори за њу све грђе иза грђег, он је да се усвоји овај предлог; и да смо начисто и да се зна куд који оће и и шта оће.

Р. Тајсић, божија је страхаота и замислити да има данас у законодавном телу кога да гони династију, веру и цркву. Тога нема овде, а по предлогу Шолуповића изгледа да има. Ако се хоће да се с тим запуши слободна реч и писање, онда је боље просто казати: нећам ти народе слободну реч, нећеш да пишеш, па онда оставити само државну штампарiju, а све оне друге порушити: уредницима осећи и нос и уши и језик па прогласити

стање средњевековно, па онда мир божи. То тај предлог хоће. Ја сам за то, да се тај предлог са гнушањем одбаца.

Милија Миловановић говори што и Ранко, и вели: треба га са највећим гнушањем одбацити.

Министар председник мисли, да не треба овај предлог са „гнушањем“ одбити, јер је та реч сувише оштра.

У осталом, све то што се у предлогу хоће, обухваћено је законом о штампци, за то нема места да се укривава код чл. 20.

Никола Крупезевић, овај закон о печатњи прошао је кроз владине руке и ако и ко, то је влада ја мислим, имала дужност, да се постара да у овај закон уђе наређење, које забрањује та дела, која предлагачи набрајају. То што Шолуповић предлаже, мислим, да сама влада треба да одбаца. И ја сам да се предлог одбаца.

Мил. Пироћанац, за све ствари, које овај предлог помиње, казни се по кривичном закону и зато није за предлог, јер је излишан, но инак овај је предлог изашао из патриотске тежње и бриге.

Алекса Поповић, молим вас господо, предлагачи су с тим предлогом изашли, као да они већма поштују неприкосновеност владоца и све што је свакоме Србину свето, него ми, који нисмо тај предлог потписали.

Председник министарства, тугаљиво је говорити, који више, а који мање поштује владоца. Молим да се о томе не говори.

Предлог је провизашао из патриотске намере, али му нема места, но да се пређе на дневни ред. (Чује се: да се одбаца).

Председник пита скупштину, хоће ли да се гласа.

Драгутин Ризвић, ту су потписати 40 посланика, није то мала ствар. Недостојно је скупштине, што се чује: да се са гнушањем одбади.

Ал. Поповић вели, да су се кривични и други закони постарали о свему томе, што у предлогу има. Одбија да су предлагачи већ браниоци онога, што је Србину свето.

Ш. Срећковић чуди се, што се о томе предлогу са неком узбуђености говори, кад предлагачи хоћеју само то: да нема у овој земљи човека, који ће да доказује, да својине и брака нема и да се једном са свагда укине лист, који би тако писао. Управо предлагачи хоћеду да нема то, што се зове „комуна.“ У Паризу се у време француско-пруског рата, незнам којим се узроком појавила комуна, на палила људима куће. Даље, предлогом се тражи да се не грди вера, и то је најнужније. Јер ево недавно је било у „Ст. Ослобођењу“ да је вера заблуда. Зар је то мала ствар да изађе у новинама, ко има имања, тај га је украо, ко има жену, жена није његова. Ни један се посланик несме вратити у село ако се није осигурало имање грађанима српским од оваких људи. Ако ми не усвојимо ово, онда смо свршили са нашим стварима.

Др. Ризвић, баш с тога, што је по говору гг. Кујунџића и Јеврема Марковића 20. чл. нејасан треба овај предлог усвојити. Мисли да се овим предлогом не скучава слободна реч, но налази још гаранције за уредника.

Акс. Ковачевић цитира § § у крив. закону, по којима се казни све оно, што предлог хоће и по томе вели, излишан је предлог, само да се одбије овај израз „са гнушањем.“

Сима Несторовић, говори против захтевања да се предлог одбади са гнушањем, јер је вели, из поштовања према владоцу, слободи и вери; по чему то има у законима, да се пређе на дневни ред.

М. Миловановић вели, да све о чему предлог гласи има у нашим законима, и предлагачи су то добро знади, па ипак су поднели тај предлог само да скупштину забављају. Не признаје да је предлог провизишао из патриотизма.

Министар председник говори, да се не може предпоставити да су предлагачи изнели предлог из какве спекулације. Но као што Симо Несторовић рече, све о чему они говоре, предвиђено је законом кривичним, само су они једну ствар изнели, која није предвиђена у закону. Код нас се о својини проповедају разне теорије да је својина крађа, и ја сам противан таком доказивању.

Ми нећемо донета трпети, да се без казни шири у нашој земљи елемент, који хоће да руши основе друштвене, али онет немојте да усвојимо неке мере, које ће моћи сваки слободан јаван говор, који нам се неби допадао, угушити.

Он је да се преко предлога пређе на дневни ред, али и да се одбију од скупштине ове речи „са гнушањем.“

Ст. Д. Поповић почиње да говори, по вичу: доста је говорено.

Председник ставља на гласање: ко је за предлог, нека седи; а ко је против предлога, нека устане.

Но како се није баш знало, да ли је већина умала, или седи, председник поставља питање: ко је за предлог, нека каже „за“, а ко је да се пређе на дневни ред, нека каже „против.“ Настаје гласање: —

Председник јавља, да је 52 посланика гласало „за“, а 52 „против“, дакле подједнако.

По члану 82. устава за пуноважно закључење изискује се најмање половина присуствујућих чланова, а по 76. члану закона о пословном реду, ако се и после двогубог гласања већина не постигне, онда при трећем гласању решава односна већина, и ако се тада буду гласови подједнако поделени, већина је оно, куд председник гласа. Сад ћемо на ново гласати.

Министар председник, овај предлог има места онде, где се о казнима говори. За то предлагач најбоље би урадио, да узме сад предлог натраг. Но доцније, кад дође да се говори о казни, да поднесе.

М. Терзибашић, хоће да се гласа и усвоји, на гди му буде места.

Настаје гласање.

После гласања.

Председник јавља да је 55 посланика гласало „за“, а 55 „против.“

Један пут је било устајањем и седењем, други пут гласањем и сад трећи пут иснало је гласање тако, да нема савршене већине. Но пошто је пред-

седник гласао „за“, то се овај предлог упућује законодавном одбору.

Даје се четврт часа одмора.

После одмора.

Бр. 578.

Секр. Ст. Д. Поповић чита 21. чл. старог закона о штампи.

Известилац Аксентије Ковачевић, по мњењу доборске већине чл. 21. замењује се овим: „Ако се вађе да у садржају неког печатаног дела има злочина, или увреде књаза, књагиње и књажевог дома, као и у случају чл. 44. закона о печатњи, — полицајска власт може одмах овако печатано дело узаптити, а тако исто и плоче и каменорезе и наредити, да се растури онај део форме, којим су важљиви ставови печатани.“

Полицајска власт дужна је за 24 часа поднети ствар суду, који ће најдаље за 24 часа од како дело прими решити: Хоће ли се запт скинути или не.

Противу оваког решења има места жалби касационом суду.

Ако за 10 дана, рачунећи од дана примљеног судског решења којим се запт одобрава, дотична полицајска власт не подигне кривичну тужбу, онда одобрени запт пада.“

Скупштина усваја.

Бр. 579.

Секр. Ст. Д. Поповић чита 23. чл. старог закона о штампи.

Известилац Паја Вуковић, мњење је одборске мањине, да се у чл. 23. речи: „а као покушај чим је печатано,“ изоставе.

Министар председник доказује, да је делом једним, већ печатаним, а нерастуреним, учињен покушај. Узмимо н. пр. да је новине или плакат читао штампар, он је могао дати својим пријатељима; ту може бити покушаја, и то треба да се казни.

Никола Крупежевић доказује, да дело само штампано, а јавности не предано, не може бити покушај.

Поп Стеван Поповић, он као свештено лице не треба да говори о приликама, о убијству и т. д. (смеј).

Милан Кујунџић дугим говором доказује, да се покушај само као злочинство казни, а не као преступ и иступ.

Председник министарства доказује, да је тако и у предлогу: „ако се нађе да у садржају неког печатаног дела има злочина и т. д.“ Дакле кад се помиње злочин, онда не може бити ни речи о покушајима за преступ и иступ.

М. Кујунџић, ако је донета тако, да се само покушај злочинства казни, онда на што је свако опште наређење, да се сваки покушај казни? Објасњава то примером и вели, да се неби покушало да се на овај начин и што друго учини, нужно је да се ово мете.

В. Маџаревић каже, може неко да штампа неку ствар, у којој се налази опадање противу породице, или се каже овај ће банротирати, и то у тој намери, да се тај глас растури међу оне који штампају. У штампарији пак има често по 20 људи, па ако се то дело и тргне, људи из штампарије по

вароши разнеће тај глас о породици, о трговцу, и то треба да се казни. Доста је што је закон дао благодејање уреднику и вазао, да се то не сматра за свршено дело.

Аксентије Ковачевић, овим законом о печатњи уредницима листова дата је много већа слобода, да они могу критиковати све што је за критику, износити на јавност истину и све, што је добро, онда зашто да заклањамо хрђаве људе? Наводи пример као и Маџаревић и вели, треба оставити као што је. Скупштина усваја предлог.

Бр. 580.

Секретар Ст. Д. Поповић чита 25. члан старог зак. о штампи.

Известилац А. Ковачевић чита замену: „Ко садржајем каквог печатаног списка учини дело, које је по кривичном закону казнимо, тај ће се казнити по прописима истог закона.“

Скупштина усваја.

Бр. 581.

Секретар Ст. Д. Поповић чита члан 26. по старом закону.

Известилац А. Ковачевић чита додатак: „Сваки писац лично одговара за своје дело. Уредник пак одговора као и писац ако пре прве пресуде првостепеног суда не покаже име писца, или ако овај то непризна, и иначе се то не докаже, или ако је о. ј. стајао изван домаћаја српских власти у време, кад је дело у јавност растурено, па стоји тако једнако и у време пресуде, или ако писац у време растурања нема способности за праву одговорност пред законом или најпосле, ако је садржајем листа учињен злочин.“

А у првом одељку овог члана место речи: *на првом испиту*, да дође: *„до извршења прве пресуде.“*

Иста ова замена да се учини и у члану 27-ом другом одељку.

Бр. 582.

Секретар Ст. Д. Поповић чита 27. члан старог закона.

Известилац одборске мањине Паја Вуковић: Мањина предлаже: „да штампар одговара само онда за наштампано дело, ако има у њему злочина, а писац или издавалац није у Србији био, кад је штампано, или је писац у то време из земље побегao“ међутим овај би се члан могао изоставити.

Председник министарства мисли да треба и штампар да одговара, јер има случајева, где се нешто да на штампање, па се само штампар поднесе. —

Известилац Паја Вуковић каже, да доиста тај члан треба да се укине. И сам министар, кад је био посланик предлагао је то. А ако не, оно бар нек се овако замени.

Министар председник: Ја не знам како сам онда предлагао, али ни тад нисам био противан да се врати у одбор ради неких исправака.

Скупштина усваја миње одборске већине.

Бр. 583.

Секретар Ст. Д. Поповић чита члан 28. закона о печатњи.

Известилац А. Ковачевић: Члан 28. замењује се овим: „Кад је садржајем листа учињен злочин, казниће се како писац, тако и уредник, као сау-

честник (уз одговорност, поменути у члану 25. овог закона) и то: писац новчаном казни од 50 до 300 талира, а друга двојица од 25 до 150 талира.

Кад се уредник осуди на затвор, онда се издавање његовог листа неће моћи да продужи, ако за време затвора непостави себи заступника, који мора имати сва она својства, и испунити све оне услове, који су за уредника прописани.“

Вуја Васић мисли да се каштига прорачуна у динаре, да једном престану талири.

Председник објашњава, да се талири спомињу онде на више места.

Скупштина усваја замену члана 28-ог.

Бр. 584.

Секретар Ст. Д. Поповић чита члан 30. старог закона о печатњи.

Известилац А. Ковачевић: Члан 30., који се односи на наређење члана 6. увида се.

Бр. 585.

Секретар Ст. Д. Поповић чита члан 31. старог закона о печатњи.

Известилац А. Ковачевић: У члану 31. да се место броја „50 до 150 талира“ стави „25 до 80 талира.“

Скупштина усваја.

Бр. 586.

Секретар Ст. Д. Поповић чита члан 32. старог закона о печатњи.

Известилац А. Ковачевић: По мињеу одборском број „12“ да се укине, што је стари члан 12. укинут.

Скупштина усваја.

Бр. 587.

Секретар Ст. Д. Поповић чита 35. члан закона о печатњи.

Известилац А. Ковачевић: Члан 35. да се замени овим: „Кад издавалац новина и повремени списа што уради противу члана 17. и 18. овог закона, осудиће се на новчану казну од 10 до 50 талира, или на затвор до месец дана.“

Суд ће на тужбу због неиспуњења члана 18. саслушати уредника најдаље за три дана и пресуду изрећи. Ако нађе да је тужилац у праву, али да је право сумњиво било, неће осудити уредника на казну, али ће наредити, да се штампа одговор тужиоца у једном од прва два следећа броја. А ако суд нађе, да је бранење тужиоца изван сваке сумње и да је одбрана написана у пристојној форми, онда ће осудити уредника на одређену овде казну и још у пресуди наредити, да се одговор штампа овако, како је казано у предходећем одељку.

Нештампа ли уредник на време то, што му суд нареди, пошто је пресуда постала извршном, тужилац ће, приложивши тој судској пресуди следећа два броја дотичнога листа, захтевати, да му се на наредби или пресуди назначи, да је извршна и кога дана, на с тим захтевати код надлежне полицајске власти, да издавање дотичнога листа обустави, докле год се по судској наредби непоступи, и то ће полицајска власт одмах извршити.

Покрај тога тужилац има права да о трошку непослушног уредника, штампа и судску наредбу или пресуду и свој одговор у званичним или другим којим новинама.“

Скупштина усваја.

Бр. 588.

Секретар Ст. Д. Поповић чита 36. стар. закона о штампи.

Известилац мањине Паја Вуковић: Као што се види овај члан има свезе са чл. 31. и 31. у којима се каже: Да се код сваког дела, које се по други пут учини, казни удвојава, и ми налазимо, да је доста, да му се казна за 2 год. удвоји а не за 5 година.

Министар председник каже и сам да је сувише 5 год. но нек буде 3 год.

Председник жели да стави на гласање 3 год. као предлог.

Р. Кукић предлаже питање: Ко је по предлогу нек седи, а ко је противан, нек устане.

Др. Ризнић: Кад влада пристаје на 3 године, мисли да ће и мањина пристати.

Известилац Паја Вуковић: Пристајемо.

Скупштина усваја 3 год.

Бр. 589.

Секретар Ст. Д. Поповић чита члан 38. стар. закона о печатњи.

Известилац мањине Паја Вуковић: Почем је у члану 25. овог зак. наређено како се има казнити, то мањина држи: да има довољно казни, зато да се овај члан укине.

Известилац већине А. Ковачевић каже да је већина одборска мишљења да овај члан остане. Нек не чини казниво дело, па неће бити ни казњен.

Председник каже да и он мисли да треба овај 38. члан да остане према члану 28-ом.

Скупштина усваја.

Бр. 590.

Секретар Ст. Д. Поповић чита 42. члан стар. закона о штампи.

Известилац мањине Паја Вуковић: Одборска је мањина мњења да се и овај члан укине, почем нико и неможе бити кажњен, кад нема клевете и повреде.

Известилац већине А. Ковачевић: Кад је остао чл. 20. онда треба и овај да остане.

На питање председника, скупштина решава да остане члан 42.

Јеврем Марковић: Није то тако „усваја се.“ Да гласамо. (Чује се: свршена је ствар).

Бр. 591.

Секретар Ст. Д. Поповић чита 43. члан стар. зак. о штампи.

Известилац А. Ковачевић: Члан 43. замењује се овим: „При свакој осуди уредника новина, или повремених списа на новчану казну, суд ће у истој пресуди одредити и са колико ће му се времена затвора новчана казна заменити, ако је не плати. Новчана казна има се положити за 30 дана од дана, кад му је пресуда саопштена, па ако је у томе року не положи, онда ће издржати одређени затвор.“

Известиоц мањине Паја Вуковић: Пошто је и са извршење сваке пресуде остављен рок од 6 недеља, то да се и у поднетој измени стави место 30 дана 6 недеља.

Милош Глишић говори такође да као свима тако и уреднику треба оставити време од 6 недеља, зашто он да неужива благодети закона, као и други?

Зашто он да иде у хапсе само за то, што због краткоће времена не може продајом свог имања, кад га има, да плати казну?

Министар правде: То важи за извршење пресуда, а казна се мора одмах платити.

Министар председник мисли да је доста месец дана. —

На питање председника скупштина усваја да буде 30 дана.

Бр. 592.

Секретар Стеван Д. Поповић чита 45. члан старог закона о штампи.

Известилац А. Ковачевић: Мањина одборска мњења је да се овај члан укине.

Скупштина решава да се не укида.

Бр. 593.

Секретар Ст. Д. Поповић чита 46. члан стар. закона о штампи.

Известилац А. Ковачевић: Одборска је већина мњења да се овај члан укине.

Скупштина усваја.

Бр. 594.

Секретар Ст. Д. Поповић чита 47. члан старог закона о штампи.

Известилац одборске мањине Паја Вуковић: Мњење је одборске мањине, да се у овом члану место „6 месеци“ стави „6 недеља.“

Скупштина решава да остане „6 месеци.“

Бр. 595.

Секретар Ст. Д. Поповић чита члан 50. старог закона о штампи.

Известилац А. Ковачевић члану 50-ом да се на крају додаду ове речи:

„што ће бити обзнањено у званичним новинама.“

Милан Кујунџић: Ми смо поставили правило, да о штампаним стварима не суди више полиција, а ово је наређење противно томе правилу, јер је остављено вољи и ђуди једнога министра, да он тим производима дозвољава прелазак у нашу земљу.

Зна се да без удружења нема напретка, а овде власти јавно раде да су људи удаљени један од другог. Наше драгоцене благо, наше народне песме биле су забрањене за Србију само за то, што нису писане са „дебело јер“!

И министар је по некад у незгодном положају због тог забрањивања.

Ја сам за то, да министар стране новине, у којима има што казнивог, пошаље суду и овај, ако паће да има казни, неба га осуди. Ако суд двапут један лист осуди, онда министар нек му забрани прелазак.

Драг. Ризнић слаже се са Кујунџићем.

А. Ковачевић слаже се са Кујунџићем и наводи како је за време Марије Терезије забрањивано уносити Волтерове и Русовљеве списе, па доцније дозвољено.

Мин. просвете: Политичким листовима може се учинити злоупотреба, ово што предлажемо да се обзнани у званичним новинама има неке гаранције за читаоце. По ипак што се тиче предлога: да се судовима да, те да они решавају, за сад не могу ништа казати, но нек иде одбору.

Што се тиче књига може се саставити нека комисија у министарству просвете или великој школи, па она о томе да суди, а не грађански суд.

Министар председник вели да се упути одбору нарочито с тога, што је наша земља изложена стравном упливу, па да неби стране листове пуштали у нашу земљу без контроле.

Скупштина упућује предлог одбору.

Известилац А. Ковачевић: У првом одељку члана 51-ог место: *Ко уноси и растурује печатане ствари*, да се каже: *„Ко уноси или растурује печатане ствари.“*

Мнење је мањине: *ко уноси и растурује*. Овим се неће да се не казни ко унесе, јер може неко случајно на лађи кад путује човек да му бацни у цеп, него да се казни ко унесе и растурује.

Председник министарства је за то, да се казни и ко уноси и ко растурује. Павађа пример да може неко да унесе 50 комада листа неког, који грди владоца, скупштинаре, да да неком свом агенту да растура. Је ли право сад да буде казњен онај који растура, а који је унео не?

Илија Стојановић је за то, да се казни и ко уноси и ко растурује, јер судови су разумевали до сада да ко унесе, а не растурује, да није крив. Има листова страних којима би улаз требало забранити за свагда. Зато би требало да се више тако не практикује.

Рака Кукић вели, да би било јасно да ће се казнити и који уноси и који растурује, треба да се казни: *„и ко растурује.“*

Јеврем Марковић наводи пример, ја сам био данас н. пр. у Панчеву, па ми неко каже, молим вас понесите ову кутију моме пријатељу. Дођем у Београд, а ђумрукџија каже, да видим шта има у нутра, па пађе 10 забрањених листова и стрпа ме у хапс. Јесам ли ја крив? Дакле треба ту јасно казати: „ко преноси с намером да растурује.“

Јев. Шолуповић слаже се са Јевремом Марковићем.

Мил. Пироћанац доказује, да страни листови, који не стоје под нашим законима, могу за 15 дана у нашој земљи да начине више зла, него ми за толико време. По старом закону, који је по свој прилици то хтео, могли би да имате пуну Србију криваца, а да никога не осудите. Могуће је да се коме кривица и подмете, јер угурсузлудима нема краја. Он је за предлог владин.

М. Кујунџић, кад смо тражили измену закона о штампи, ми смо тражили боље а не горе. Кад ја пређем у страну земљу и прочитам тамо нешто, што смо сви осудили, па кад се овамо вратим, оно ми је остало у глави и полиција то не може да казни, а кад препесем лист, па само стоји код мене, онда се то казни. Ја сам за то: „ко уноси с намером да растурује.“ И још сам да се не казне: „што није допуштено,“ већ „што је забрањено.“

Ник. Радовановић је за то, да се каже: да се казни овај, који хотимице унесе, и онај који растурује.

Министар председник вели, мучно је то разликовати. Има који унесе, а неће да растури, но да ђацима, који незнају колико се казни те они рас-

турају. Ја сам да се казни и који уноси и који растура. —

Ал. Поповић, противан је предлогу Кујунџића и Шолуповића, а за предлог сам Илије Стојановића и да се каже: ко уноси или растурује.

Дим. Матић наводи пример, може неко путујући да узме неки лист, који не пише пријатељски према нама, само за то, да види шта пише, а не да и другима даје. Полиција па ђумруку пађе код њега забрањени лист и хоће да га казни, то није право. Ја сам за то, да се казни само ко растурује.

К. Сиужић слаже се са Јевремом Марковићем и Кујунџићем, јер вели: оно што ја држим код моје куће, то није растурено у народ.

Илија Стојановић држи, да сама реч „уноси“ значи ко више пута уноси и зато би казнио и ко уноси.

Мил. Пироћанац, није за то, да се неким људима дозволи да унесу листове и звају ствари у забрањеним списима, а неким не. И који су то људи који могу бити неказњени за унос. Закон је за све. Ако остане по старој редакцији, онда се неће постићи оно, што смо вотирали улазак страних списа у нашу земљу.

Р. Милошевић је да се казни: „и ко уноси и ко растурује,“ јер могу њих 10 прећи у Панчево и донети 10 листова па раздати људима и тако постићи своју жељу. Наводи случај како је њему ђак дао у 4 ока забрањене новине те читао.

М. Миловановић слаже се и потпомаже говор г. Матића.

Мин. председник, кад се једним чланом закона забрањује уносити забрањене листове, онда не може бити питања хоће ли се казнити онај, који уноси или не. Кад ко унесе само за себе да чита суд неће га осуђивати. Дакле треба казнити онога који 20—30 листова унесе.

На питање председника скупштина усваја владин предлог: „ко уноси или растура печатане ствари.“

Председник, има један додатак владин у члану 51. који гласи:

„Под исту казну потпада и онај, који препечата из страних новине оно, због чега су оне за Србију забрањене.“

Скупштина усваја.

Бр. 596.

Председник, одборска је мањина мисле, да се чланови 52. и 53. закона о штампи укину. Чујте:

Секр. Ст. Д. Поповић чита чл. 52. старог закона о штампи.

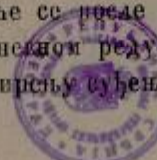
Марко Лазаревић, само нека се стави место *пет, три*; на онда је добро.

Бр. 597.

Секр. Ст. Д. Поповић чита чл. 53. старог закона о штампи.

Председник, има ли ко да говори о овоме члану?
Вичу: нема.

Председник, ове две измене Шолуповића и Кујунџића, претресаће се после подне у одбору и сутра ће бити на дневном реду, а кад се то сврши биће закон о проширењу суђења општинских судова.

Мил. 33280

Члб. 33271

Сутра ће бити седница у 8 и по часова пре подне.

Састанак овај трајао је до 1 сата по подне.

Председник,
Димитрије Јовановић.

Секретар,
Никола Крушевић.

подрисници:

М. Д. Глишић, П. Ђуричић, Војин Радуловић,
Сима Секулић, Ђурђе Ђоровић, Петар Катић.

САСТАНАК XLVI.

11. Децембра 1875. године у Београду

ПРЕДСЕДНИК:

Димитрије Ђ. Јовановић.

СЕКРЕТАР:

Стеван Поповић.

Присуствовали министри: гг. министар председник, просвете и грађевина.

Почетак у 9 часова пре подне.

Бр. 598.

Секрет. Стеван Крстић чита протокол 42. састанка.

Усваја се.

Бр. 599.

Александер Николајевић моли још за 8 дана отсуства.

Одобрава му се.

Д. Катић моли због болести укућана за отсуство до конца ов. мес.

Одобрава му се.

Бр. 600.

Секр. Н. Крушевић чита предлог Б. Главошића и Др. Ризвића о томе: да се § 70. закона о поступку стецивном измени тако, да оно што сврше две трећине пријављених повериоца рачунају по тражбинама, веже и све остале пријављене и непријављене повериоце; но ове две трећине капитала да не може представљати једно лице, већ једна трећина пријављених лица.

Упућује се законодавном одбору.

Бр. 601.

Јеврем Шолуновић напомиње, да се јуче, кад је он поднео свој предлог о већој сигурности државне вере итд. чуло од неких посланика, да се исти предлог одбаци с гнушањем. Зарад достојанства скупштине тражи, да дотични посланик узме своју реч натраг, или да скупштина употреби своје право дато јој чл. 71. устава.

Председник одговара, да је говорник објаснио у ком је смислу оно рекао и да с тога није било нереда. За то није потребно ништа предузимати и може се прећи на дневни ред.

Бр. 602.

А. Ковачевић извештава законодавном одбору, чита извештај о јучерањем предлогу Милана Кујунџића о допуни чл. 50. закона о печатњи, и то прво, извештај мањине, којим се усваја предлог предлагачев. По том извештају имало би се додати к чл. 50. истог закона ово: „ако су на страном језику.“ А оне које излазе на српском језику, може забранити јавном обзнавом, пошто је на 3 дана после предходног зашта првостепени суд — ако у

њима има преступа или злочина — изрекао своју осуду.

„За новине и повремене списе ваља да је суд у једној години дванут своју осуду изрекао, на онда може министар до 6 месеци за цео лист забрану да обзнави.

„Ова обзнава учиниће се најдаље за 2 месеца после осуде.“

Већина одборска мненија је: да се преко предлога пређе на дневни ред.

Министар председник изјављује, да је у одбору пристао само за књиге, да иду суду. За новине пак држи, да их министар и даље може и треба да узанти, кад за нужно нађе. Г. министар председник налази, да би по новине много горе било, кад би ишле суду, почем би им министар на основу другог одобреног зашта могао забранити удазак на толико време. С друге стране суд је доста интересан својим пословима. Најпосле према данашњим приликама и према оном што ишну сад стране новине о нама, незгодно би било, да се новине пуштају у земљу без владине дозволе. Кад 300 бројева чекају на судско решење, тешко је спречити, да се који број не растури и то баш и онда, кад суд нађе, да га не треба у земљу пуштати. Зато нека остане као што је.

Милан Кујунџић примећује, да и г. министар није што се књига тиче за досадању практику, но само је код новина за њу. Што г. министар напомиње неку неударност, највећа је доиста неударност онда, када се у закону не изрече правац о чему, кад новине подпадају предходном зашту, против

кога се тужба не може днѣи. И у предлогу се не тражи, да заштита никако нема, већ се предлаже само за новине, списе и књиге, које излазе на српском језику, да изриче суд, треба ли их забранити или не.

Предходни се заштита врши често без икакве контроле и самовољно. За то се дешавало, да су пријатељи извесне личности на влади биле заштићаване, а други људи не. По нашем закону могао би бити кажњен и онај који каже: како је могао министар забранити тај и тај лист. Може се допустити, да има листова, који су непријатељски расположени према нама, или се у њима излажу злочинства и др., но тај разлог вреди само у земљи која стрепи сама од себе, у којој има више народности под туђим јармом. У нас тога нема. Наша скупштина и прошле и ове године показала је, да жели да се пушти више слобода. Кад би у нас било стање као у Пруској због Елсаса и Лотрингије, говорник би гласао против овога што се предлаже, како би се видело, каквим се насилним средствима одржавају они, коју деле насилно народе.

Што се тиче држава оностраних српских листова, многе се појаве могу сажаљевати, но ипак је у њих главна тежња, да српском народу буде боље. Ваља пружити руку помирења и рећи: Браћо, нама се ваља здружити, па да се бранимо од свију нападаја. Нека се узакони, да се казни оно што нас вређа, но само нек се покаже, да се не допушта ничија самовоља. Онда цео свет види, да смо ми пружили руку помирења својој браћи.

Зар би било добро, да и ми радимо као валија босански, који не да прелазак нашим књигама

и новинама у Босну и друге крајеве у Турској? Ми се чудимо, што се тамо тако ради, а и нама би се свет чудно, ако би смо оставили, да и даље овако остане.

К. Служић објашњава, да се предлогом г. Кујунџића ништа друго не тражи, но то: да се више не оставља вољи једног министра, да сам обе или оне новине забрањује за нашу земљу, а друге да пушта, већ да за то има неке гаранције. Где је више гаранције, за оно ће бити и скупштина.

Министар председник ограђује се пре свега противу оштрине израза госп. Кујунџића, којим се вели: да између наших и турских наређења по овој ствари неби било никакве разлике, ако би се гласало противу предлога. И у другим образованим земљама постоји по закону иста мера, або не и строжа.

Оно што предлаже г. Кујунџић могло би се примити, кад би се писци страних новина могли казнити по нашим законима, кад би дакле одговорали за оно што пишу. Но то не може да буде. Ми писмо кадри ни да се бранимо, ни да узмемо на одговор онога, који износи највеће клевете на овог или оног нашег грађанина. И г. министар је за то, да се нађе нека гаранција противу самовоље једног човека, но не види, да се може за то наћи нека практична мера, како би се осигурао и приступ страним новинама и предупредило онакво писање какво се ни у нашој земљи не трпи.

Овоме чега се боји г. Служић, могло би се доштити, ако би забрану над страним новинама изрицао министарски савет, а не један министар. У томе би било гаранције.

Стев. Д. Поповић примећује, да се стране новине забрањују за нашу земљу с тога, што у њима има по нечег убитачног, или обеспокојавајућег за наше прилике. Из тог разлога сваки пријатељ земље одобриће и признаће, да треба да има један министар ту власт, да на пречац може укратити улазак онаквим новинама. Но поред тог уместног разлога има нешто у пракци, што доказује, да се главна цел' увек не достизава. Има случајева, да се у сред Београда може читати у страним новинама на туђем језику оно, што је било у забрањеним новинама које излазе на српском језику. Чињом се погрешком то дешавало, говорник не зна. Тако се само доказује, да се увек не постизава оно што се мисли постићи забраном ових или оних новина.

Но поред свег оног, што можемо бити за превентивне мере у оваквим случајима не треба оставити; да министар до вега забрањује све један по један број страних новина, већ да после неког броја узашћених новина, изађе од стране суда решење: треба ли овим новинама за неко време закратити прелазак у Србију. У суду би било више гаранције, но у министарском савету, у којим министар председник са својим предлогом обично продире. Ми се у овом обзиру не можемо упоредити са страним земљама, јер тамо како се забрањују по некад страни листови, има у самој земљи толико јавних органа, да се нико не боји, да ће се писати по новинама само онако како је по вољи владајућој партији.

Адам Богосављевић противан је свакој забрани јер се зна, да је забрањени плод најслађи. Што се

више забрањују новине, тим се више даје повода људима, да изналазе начине, како ће доћи до онога што је забрањено. Један је уредник молио руску владу, да забрани његове новине за Русију, и то једино за то, што је знао, да ће тако више добити. Са забрањивањем би долазило у нашу земљу више новина по иваче.

П. Срећковић напомиње, да је за Србију био најсрећнији онај дан, кад је наша војска ушла у град београдски, па ипак наше су се једне новине, које су у исто време писале, да је кнез Михајло пандур турски. Народ се је томе истина смејао, али би ипак сваком крв се узбунила, кад би тако што читао. Ми не ћемо никако превентивне цензуре, но нећемо ни то: да нам јуре стране новине у земљу, а да нико не гледа шта има у њима. Зато нек остане по старом.

Мил. Кујунџић пита, откуд зна преговорник, да су неке новине писале оно што он напомиње, кад су оне биле забрањене за Србију. Баш ово доказује, да се данашњим забранама ништа не достиже.

Говорник би био за забране, кад би код главне власти било гаранције, да ће и Петра и Павла подједнако закљавати од онога, што се противу њих пише по страним новинама. Но често се нападају само они, који не стоје у пријатељству са владом, а закљавају они који с њом држе, то и од оне гаранције нема ништа. Говорник би према данашњим приликама, кад је сигуран, да ће бити закљовен, могао пристати на досадање мере; по он сматра за дужност, да тражи оно што ће и за друге људе бити добро.

Министар председник не види у свим противничким разлозима ничега практичнога, да би могао знати, како би после ишло.

Што је казао Стеван Д. Поповић, да у министарском савету нема довољно гаранције, почем вели, министар председник може да натура своје мишлење, мисли, да је то од једног чиновника неупутно.

Што је питао г. Кујунџић, откуда зна г. Срећковић за оно што је у забрањеним новинама било, то није ништа чудновато, јер се једним одласком до Земуна или Панчева може то сазнати. Но то, што тако сазна један човек, није једно исто с тим, кад толики листови уђу у земљу. Што поједини зна то још није опасно за земљу, многи пак неће никако ни сазнати, шта се пише по страним новинама. У самој овој скупштини мало их имаде, који знају, шта је писано у новинама, које су непријатељски расположене према нама. Није наш свет баш тако радознао и готов да плаћа забрањене листове.

Према данашњим нашим околностима г. министар председник остаје при том, да се не укида данашње наређење у закону, но у толико само да се измени, да у место једног министра решава министарски савет о забрани новина.

Што Стеван Д. Поповић наводи, да се по другим земљама другачије пише, на то има приметити г. министар председник, да он зна, да је у Француској — у тој земљи колеске слободе — закон о штампи много строжи од нашег, а и у Немачкој није исти закон ни мало либералнији од нашег. Тамо се још сваки број мора да шаље у полицију.

У осталом не стоји, да су друге земље више од наше земље на ударцу. Баш нема земље, која је по свом положају изложена већем ударцу но наша. Србија се доиста може назвати врзино коло за стране уливе. Зато, ако смо ради, да сузбијемо од Србије стране уливе, не треба — бар за сада — усвојити нешто ново, чим ћемо олакшати стране уливе у нашој земљи.

После овог хтеде председник ставити ствар на гласање. При том се појавише разна мњења о начину постављања питања. Једни тражаху да се пита: Ко је за предлог Кујунџићев и ко је противу њега; други, ко је за мњење одборске мањине, а ко за мњење одборске већине.

Мин. председник објашњава да је он у одбору пристао да за стране књиге суд изриче забрану, но не и за новине и повремене списе. Књиге су са свим друго нешто. То је ствар науке, у њима се може бити говори о новом правцу или о новој струји у науци и т. д. О њима не решава суд, ако би се забранила. Новине пак треба да обуставља један министар или министарски савет.

Мин. просвете примећује да треба гласати прво о владином предлогу, који је изнео г. министар председник.

После још неког говора о томе: који ће се предлог узети прво, одлучи се, да се гласа за и против мњења одборске већине и мањине о предлогу г. Кујунџића. Кад се приступи ка гласању, већина скупштине одлучи, да се усвоји мњење одборске већине, т. ј. да се преко предлога Кујунџићевог пређе на дневни ред.

Бр. 603.

Акс. Ковачевић извештај, чита одборски извештај о предлогу г. Јеврема Шолуповића и др. о допуни члана 20. зак. о штампи. У истом се вели: да је предлог патриотичан и да је потекао из великог поштовања према нашим главним установама, које сви морамо поштовати и бранити. Но како је то све ујемчено уставом и обухваћено позитивним законима, (као: светиња владаоачеве неприкосновености чл. 3. устава; владаоачев дом чл. 21. закона о печатњи; казна за увреду владоцу § 91. закона кривичног; вера чл. 31. устава и §§ 267. и 305. зак. крив.; казна за увреду породица приватних чл. 20. и 42. зак. о печатњи; најпосле право сопствености чл. 25. устава, свима грађанским законима и судовима и нарочито § 293. зак. крив.), — како ће би било места, да уредиш после осуде изгуби право на издавање новина, и да би било противно правди, кад би се поред ове казни, (по чл. 28. зак. о печатњи) казнио још и трећом казном. Осем тога оно, што се тражи у другом одељку предлога, прописано је чл. 20. закона о печатњи и нема потребе понављати га.

Мислење је одборско, да се пређе на дневни ред преко овог предлога.

Дим. Матић изјављује да сиречен званичном дужношћу није био јуче у одбору; но сад се придружује мњењу одборском као члан истог одбора.

Јевр. Шолуповић објашњава, да својим предлогом није имао на неке три каштиге, већ на то, да овај, који је осуђен једном за изложене ствари, губи право уређивати више икакав лист. Законом

се не забрањује ником да пише о народном добру и да се диже умно докле хоће, по законом ваља стати на пут сваком оном, који неће да пише онако, како је по народ добро. Ко неће да пише онако како треба, не треба му дати ни да пише. А ако би се осигурале наше најсветије установе, које држе ову земљу и друштво?

После неког говора о начину постављања питања зарад гласања, скупштина одлучи, да се усвоји мњење одборско, т. ј. да се преко предлога г. Јеврема Шолуповића и др. пређе на дневни ред.

Четврт часа одмора.

После одмора.

Бр. 604.

Пошто је свршен претрес предлога закона о штампи, предложи г. М. Глишић, да се додз, да овај закон ступи у живот од дана кад га Књаз потпише.

Скупштина усваја тај предлог г. Глишића.

Бр. 605.

С више страна изјави се, да би овај закон о штампи требало с примљеним изменама сав изнова прештампати.

Услед пристанка г. министра председника скупштина се придружује тој изјави.

Бр. 606.

Председник изјави, да је на дневном реду закон о суђењу општинских судова, но због потребе одвајања мњења од стране неких одборника, због потребе штампања и т. д., скупштина пристаје, да се друге ствари ставе на дневни ред.

Бр. 607.

Секретар Н. Крушежевић чита интерпелацију Ранка Тајсића на министра финансије о томе: да у каси државној има неких акта место пара, које је издавао главни казначеј по налогу министра финансије, и ако те издатке не одобрава закон, и пита: Коликко има тих акта, нашта су новци издати и има ли ту кривице и одговорности.

Упућује се финансијском одбору.

Бр. 608.

Секретар Ник. Крушежевић чита питање Илије Стојановића и др. на министра финансије о незаконном унису у данак оних, које закон од пореза ослобођава.

Упућује се финансијском одбору.

Бр. 609.

Секретар А. Поповић чита интерпелацију Лазара Владисављевића на министра финансије о неспоразумљењу у народу због излизаних и експичних новаца, услед дотичног расписа министра финансије. —

Услед примедбе неких посланика, да је та ствар исправљена, скупштина прелази на дневни ред преко ове интерпелације.

Бр. 610.

Секретар Стеван Крстић чита интерпелацију Петра Стевановића на министра финансије о незаконитом унису у данак удовице без синова, сиротиње, сабатих и т. д.

Упућује се финансијском одбору да је претресе у свези с првом сличном интерпелацијом.

Бр. 611.

Министар правде одговара на интерпелацију Уроша Кнежевића и др. о увреди касационог суда од стране Косте Поповића, Лаолца. Г. министар излаже, да се уверио из акта, како је касациони суд доиста нашао за себе увреду у жалби г. Лаолца противу неког судског решења, и како је тај акт сировео министру унутр. дела тражећи, да се г. Коста Поповић да под суд, по закону. Услед предлога министра правде и министра унутрашњих дела држат је министарски савет и овај је решио: да се г. Коста да под суд. Министар правде одредио је суд вар. Београда, да суди ту кривицу. Тако сад стоји. Суд је чекао, да се по закону поднесе тужба, по како то ни до данас није учињено, то и суд није могао ништа радити. Г. министар правде, желећи сазнати у чему је ствар, потражио је и по другим канцеларијама акта, и нашао: да је услед писма мн. уп. дела тражио мн. војни (у чије је подручје доцније дошао г. Коста) изјашњење од г. Поповића. Ово изјашњење није министар војни послао надлежном министру, већ је на основу чл. 43. зак. о чиновницима грађ. реда сам казнио писменим укором свог чиновника. Разлоге за овај поступак навео је министар војни ове: а, Г. Поповић поднао је под надлежност војених судова (чл. 15. војно-судског зак.) и његова жалба није увредила касациони суд, већ жалба управе вароши Београда као власти; б, по општем казни. закону није прописана казна за увреду власти влашћу учињену и по § 104. истог зак. не може се власт казнити; и в, сав је неуредан поступак г. Поповићев у томе, што је поднео

жалбу као акт управе вар. Београда, у којој су изрази неучтивости и непоштовања, које је дужно ниже надлежатељство спрема вишег.

Ово је, вели г. мин. правде, мој одговор по-пришљен на званичних акта, и надам се, да ће се њим задовољити интерпеланти и скупштина што се тиче радње министра правде, почем је он учинио све што је дужан био да учини.

Урош Кнежевић: До министра правде нема кривце; но треба знати, који је министар решио, да се г. Коста увором казни. Даље, може ли у таквим случајима, где суд реши, да је неко судски одговоран, један министар рушити закон и казнити чиновника сам укором?

Мин. правде напомиње, да по устројству централне управе сваки министар одговара за своју радњу, почем сваки ради самостално по својој струци.

На поновљено захтевање, г. мин. правде најављује, да је онда био г. Коста Протић мин. војни, који је издао тај писмени укор.

Адам Богосављевић примећује, да је дознао, да су они род.

Н. Радосављевић налази, да се може прећи на дневни ред што се тиче одговора од стране г. министра правде. Ако има кривце, то ће бити до онога, који је осудио онога чиновника.

Ал. Поповић налази, да је чудновато, да један министар поништава решење оног суда, који суди о нашем животу, имњу и части нашој, и то још за дело, које је учињено под другим министром.

С одговором г. министра правде можемо се задовољити; но оно што је урадио минист. војни, не може се олако узети.

Б. Боровић: Овде се потврђује Адамова изрека: да врана врани очи не вади. Да је то учинио вакав спрема, неби се заклопио, већ би се окувао у гвозђа до колена. Овако као чиновник кажњен је с по табака написане хартије.

Мин. председник одговара, да влада никога не заклања. Овде се само износи од стране г. минист. правде, да је ствар — што се тиче министра правде — текла по закону. За остало се може интерпелити мин. војни.

Р. Тајсић чуђи се, како је мин. војни могао поништити решење касационог суда, који је решио, да је г. Коста крив. Не треба правити нову интерпелацију, већ ваља позвати дотичног министра на одговор, а рад тога прво ваља саставити тужбу.

Скупштина одлучује, да се пређе на дневни ред, пошто су интерпеланти изјавили, да ће поднети тужбу.

Бр. 612.

Мин. грађевина одговара на интерпелацију Ал. Богосављевића и др. о предрачуну за Ђуприју на поречкој реци и покупљеним новцима, и излаже: да је (по акту начелства од 20. Јануара ове године КМ 2619 мин. грађ. и М 762) скупљено од народа с интересом 413.085 гр. и 20 п. чаршиски која се сума налази у управи фондова и још уз прошлу митровски данак 119.311 гр. и 25 нара чар. свега 532.397 гр. и 5 п. чарш. Интерес је изнео 13.287 гр. ч. Свега с интересом има 545.706 гр. и 5 нара чаршиски.

За ове Ђуприје начињена су три пројекта: а, гвоздена Ђуприја с дрвеним патосом стаза би 524

хиљ. гр. ч.; б, гвоздена ћуприја с гвозденим патосом стала би 630 хиљ. гр. ч. и в, ћуприја од камена стала би 950 хиљ. гр. чарш.

Према овом изјављује г. министар, да ће прегледати пројекте и решити.

Интерпелант се задовољава с одговором.

Бр. 613.

Мин. грађевина одговара на интерпелацију Ј. Шодуновића, о томе: зашто друм пожешко-горњемилвановачки и пожешко-београдски не иде преко Добриња и излаже, да то није могуће због тога, што путеви иду косом а Добриње лежи у дољи, те би се морао правити велики пад до Добриња, а одатле водила би опет јака узбрдица до косе. Дакле пут би био онда стрмији и дужи.

Скупштина се задовољава овим одговором.

Бр. 614.

Минист. грађевина одговара на интерпелацију Стевана Поповића свештеника и Мелентија Дробњаконића о потреби пасивања друма пожешко-горњо-милвановачког наводећи, да народ округа рудничког није могао градити тај друм због других послова, а за ужичку пругу предложено је да се у нечему препнати. Једна је комисија то извидела и г. министар грађевина прегледаће њен пројект и наредиће да се пут гради.

Скупштина се задовољава одговором гос. мин. грађевина.

Бр. 615.

Мин. грађевина као заступник мин. финансије, одговара на интерпелацију Тривуна Милојевића о траженом одобрењу код државног савета од стране

бивше Стефановићеве владе суме од 5—600 хиљ. гр. пор. за подмирење издатака учињених на аванзовање и пензионовање чиновника и напомиње, да је истина 11. Јуна ов. године АБр. 3394 тражено одобрење за 457.950 гр. пор. из кредита на ванредне потребе за 1875. год. да би се том сумом покрили извесни законски издатци, за које одобрена сума није била довољна. Но како државни савет ту ствар још није био решио, кад је ова скупштина сазвана и отворена, то је мин. финансије учинио предлог народној скупштини (10. Септ. ов. године АБр. 3971) да се горња сума подмири из готовине државне касе, као уштеде од 1874. г. почем је већим делом и утрошена на издатке 1874. г. а због распушта последње скупштине није ушла у буџет за 1875. рач. годину.

Ова је ствар пред скупштином и у своје време дођа ће на ред. У дотичном предлогу означено је све, на што је шта употребљено.

Тривун Милојевић чуди се, што је тај предлог поднет државном савету баш пред ферије. (13. Јуна) Сад, кад је ствар у финансијском одбору, он ће је тамо разгледати.

Скупштина се задовољава одговором гос. министра.

Бр. 616.

Мил. Гарашанин извештац, чита извештај одбора финансијског о предлогу за помоћ пребеглој браћи нашој, који увиђајући невољно стање пребеглих породица браће која се за слободу боре, предлага, да им се одмах и у границама финансијске могућности помогне.

Миј. Смиљанић жели, да се тој сиротињи, које има у самом срезу златиборском до 6000 душа и која спава од глади, час пре помогне, јер се чекати не може.

Минис. председник примећује, да је влада ту већ нешто чинила. Искала је извештај од началства о броју и имовном стању пребеглих породица. Одговорено је: да их има преко 6000 душа, да су сви нешто у чачанском и ваљевском, а већином у ужичком округу и да су различног стања, на пр. бољег су стања они који су у ваљевском округу, а лошији они у ужичком. Има их истина и у том округу приличног стања, но већи је део слабог стања. Што их има највише у ужичком округу, то долази отуда: што се ту осећају као код своје куће, што се ту говори њиховим говором и т. д. Округ ужички као сиромаш не може тај терет дуго спонсити. Зато је писано началству, да настане код општина, да потпомогну бегунце храном из кошера и станом и да се власт договори с тамошњим одбором за потпомагање и признатијим људима од пребеглих породица, колико да им се даје у новцу, да неби трпели оскудицу. Одговорено је: да за сад људи не трпе оскудицу, јер је све уређено; но после месец дана биће оскудице. Зато их треба притећи у помоћ. Кад је Аустрија до скоро — читава 3 месеца — трошила на бегунце по 2 хил. дук. дневно, треба и ми што пре да се одазовемо својој браћи у нужди.

Пет. Стефановић наводи, да браћи нашој, која су пребегла из Босне и Херцеговине, ваља што пре

помоћи, јер се ова немају куд враћати, — а то нам налаже и најсветија народна дужност.

М. Гарашанин примећује, да је одбор решно, да се што пре помогне тим људима према нашем финансијском стању. Одбор није могао одредити оводико или оподико, јер незна, с коликом сумом влада располаже.

Мин. председник одговара, да ће влада поднети скупштини предлог о суми која ће се издати, ако скупштина усвоји.

Ил. Јокановић напомиње, да је тешко у злу добро очекивати и да су силне патње, које људи тамо носе. Тамо су прешли родитељи с 4 детета, а још незнају, гди су им ова итд. Најбоље би било, да се те породице повуку из ужичког округа у други богатији, где је и храна јевтинија, која ће им се дати из општ. кошера и коју ће држава општинама исплатити.

Јев. Шолуповић видећи једнодушну вољу скупштине и владе, да се сиротињи помогне, моли да се с тим ускори.

Ал. Поповић напомиње, да би се пребегле породице јако увелиле, кад би их власт покренула из ужичког округа, где они имају толико сродника и познаника. Моли владу, да не узима у обзир предлог Јокановићев.

Скупштина усваја предлог егн. одбора по овој ствари.

Бр. 617.

М. Гарашанин извештава, чита извештај одборски о предлогу г. Јев. Шолуповића о становима ожењених учитеља и удатих учитељака као мужа

и жене. У истом се извештају вели, да је свима познато, како су наши учитељи рђаво награђени и да им зато не треба укидати бесплатне станове ни у којем случају, тим пре, што чл. 19. закона о основи. школама имају права на то.

Мнење је одборско, да се преко предлога пређе на дневни ред.

Јевр. Шолуповић хтео је, да се једном пречисти; којем се учитељу и којој учитељици има давати накнада за стан, кад имају своју кућу. Дешава се, да они седе у једном квартиру, а примају накнаду за двоје. Друге им општине оспоравају накнаду за стан у таквим случајима. Зато треба закон да растумачи.

Стеван Д. Поповић зна из искуства, да многе општине не тумаче § 19. зак. о осн. школама онако, као што га је финансијски одбор протумачио, јер на више места не дају учитељци и учитељу особите накнаде за стан и огрев, кад су муж и жена, па имају од општине или од среза један бесплатан стан. Требало би свакако — из обзира на независно стање наших учитеља — осигурати сваком учитељу и учитељци накнаду за стан и огрев, па ма они — као муж и жена — становали само у стану, који им бесплатно даје општина или срез.

М. Гарашанин оградајује финанс. одбор, који није могао доносити решење, да ли се закон врши или не. Предлагач тражи измену закона и одбор доноси о томе своје мнење.

Рад. Недић налази, да би за учитеље зло било, кад би се усвојио предлог Шолуповићев. Учители су и овако горе него и пандура награђени. Зато да се предлог одбаци.

Р. Алимшић налази, да не треба давати накнаде у случајима, кад учитељка напусти општински стан, па оде мужу који има своју кућу или бесплатан стан.

Скупштина усваја одборско мишљење по овом предмету.

Бр. 618.

М. Гарашанин чита извештај одбора финансијског и законодавног о предлогу г. Јов. Бошковића и др. о укинућу трошкова полицијским чиновницима. Одбор се у овом питању поделио на већину и мањину. Мнење је већине, да се преко предлога пређе за сад на дневни ред, почем ће се скоро предузети реформисање свију грана државне управе. Мнење је мањине, да се укину сви трошкови полицијским чиновницима из разлога: што се реформе не могу предузимати без пристанка владе, што се по свој прилици неће исте предузимати на овој скупштини, што се трошкови полицијских чиновника могу укинути независно од осталих рефорама; што су срески и окружни чиновници за своју дужност врло добро награђени; што усљед новог закона о општ. самоуправи не морају често у народ излазити, што ће званичне послове брже свршавати; што су у том обзиру до сад чињене велике злоупотребе и што је најправдије, да сваки живи о свом а не о туђем трошку.

П. Ђуричковић налази, да је предлог уместан; но примећује, кад поједни људи зову старешину, треба да му и плате. Иначе за послове по званичној дужности не треба плаћати. Говорник наводи више примера, којима доказује, како народ по то-

лико дана и месеци ради на друмовима или чува границу и живи о свом трошку, а капетан седи и прима своју плату. Где се врши државна служба, за коју је чиновник плаћен, не треба народ ништа више да плаћа. За приватне послове нек плаћају приватни.

Р. Тајсић: Сви људи треба да живе од своје зараде. Чиновници су добро награђени. Народ ради опште послове и из своје се кесе издржава, а чиновник има и безплатан стан и пандура и коња, па зар да му се још нешто плаћа? Кад он изилази у срез, у канцеларији нико не ради. Има случајева, да капетан неки неће на четврт часа да изиђе, докле не упрегне два коња и не поведе по два пандура. За то је мњења одборске мањине, т. ј. да сваки чиновник плаћа што потроши.

Јов. Рајичић напомиње, да није баш много што чиновник потроши, већ поред њега има и кмет и бирор и пандур и др., те тако трошкови преко године изнесу по 3—4 хиљ. гр. чарш. за дочек мора се обично израније све спремити.

Ил. Стојановић примећује, да нико није против предлога; но одборска већина мисли, да треба причекати док се реформише цела управна струка. Ово је пак закон, који се сад може решити. За то је он за мњење мањине.

М. Гарашанин примећује, да већина одборска није за трошкове полицијских чиновника. Министар је обећао, да ће се предузети оне реформе, иначе би одбор једногласно био за укидање трошкова. Ако би влада одустала од свог обећања и одбор би се сматрао разрешен од свог мњења.

Мин. председник верује, да се радо усваја оно што иде на укидања издатака и плата. Но закон, о ком је говор, донет је пре три године, а то за то, што је по старом било злоупотреба. По данашњем закону не може бити онога што је пређе бивало. Пређе је било грдно много трошка, не зато, што је сам чиновник толико потрошио, већ што је ту јело 20—30 њих о општинском трошку. За то су пређе трошкови могли износити и до 10 хиљ. гр. чар. Данас је све регулисано, колико се плаћа у име трошка за оброк, за коња и др. И данас може бити злоупотреба, но и то само онда, кад поред капетана још више њих једу на рачун општине. По тада општина не мора такве издатке плаћати; а ако плаћа, нико јој није крив за неразумевање закона.

Треба имати на уму, да ће среске старешине — кад им се укине плаћање трошкова — мање излазити у срез, а лако ће наћи узроке извинења. И тако ова мера може лако испасти противу народњих интереса. У осталом овакво питање не треба од рамена решавати. Кад постоји у законодавном одбору предлог о укинућу начелства и како би добро било, да стручна комисија изради пројект о томе, који би се пре састанка скупштине поднео о једном одбору скупштинском, то би и ову ствар требало оставити до тог времена. Ако се укину начелства, онда ће среске старешине бити то што су сад начелници и онда ће сама скупштина наћи да или треба нешто више дати, а не укидати и ово што имају.

М. Миловановић: Влада је учинила моралну дужност, што је бранила полицијски колегијум. Она је и овде обећала, да ће реформе предузети.

По укидање трошкова полицијским чиновницима не смеће ништа тим реформама, већ их олакшава, За то нек се то сад реши.

Мин. председник обраћа пажњу на умесни разлог г. Ђуричковића да се плаћају трошкови, кад приватни позивају власт. За то треба да се врати одбору, који ће испитати, може ли овако остати или не. С тим се неће ништа изгубити.

Сима Несторовић мисли, да једном ваља ово пресећи, јер је више пута у скупштинама ова ствар претресана.

Скупштина одлучује, да се ово питање наново врати законодавном одбору.

Свршетак у 1 час по подне.

Председник скупштине.
Д. Ђ. Јовановић.

Секретар
Ст. Д. Поповић.

Подносилац:

Војин Радуловић, Сима Секулић, Мил. А. Глишић, Петар Катић, Ђурђе П. Ђоровић, Петар Ђуричковић.

САСТАНАК XLVII.

12. Децембра 1875. године.

ПРЕДСЕДАНА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

Ил. Стојановић.

За министарским столом: председник министарства и министар унут. дела, министар грађевина, правде и спољних послова.

Почетак седнице у 9 часова изјутра.

Као болестан одсуствује Ранко Тајсић, на њуину имаде довољно посланика за решавање.

Бр. 619.

Секретар Алекса Ђ. Поповић чита протокол 43. састанка од 8. Децембра ов. год.

Скупштина усваја протокол.

Бр. 620.

Милан Топаловић моли за петнајесто-дневно одсуство.

Скупштина одобрава.

Бр. 621.

Чита се интерпелација Николе Крупежевића, Стевана Крстића и Димитрија Милетића, којом питају министра грађевине зашто се пут Смедерево-Милатовачки не прави.

Интерпелација упућује се одбору за молбе и жалбе.

Бр. 622.

Чита се интерпелација Стевана Крстића, Крупежевића, Милетића, Милојевића и Рајичића, којом питају министра грађевине, зашто друга половина пута од Паланке до Крагујевца још трасирана није.

Министар грађевине прима интерпелацију, но вели да пут није трасиран за то, што постоји партица између те две општине, но опет пошто се боље са овим предметом упозна, одговориће интерпелантима.

Скупштина упућује ову интерпелацију министру грађевина.

Бр. 623.

Никола Милосављевић са још једанајест посланика предлаже да судови општински издају и подписују исправе служитељске.

Скупштина упућује овај предлог одбору финансијском.

Бр. 624.

Председник јавља да се прелази на дневни ред. Милушин Гарашанин известилац финансијског одбора чита предлог министра финансије и одборско мишљење.

Извештај гласи овако:

Народној Скупштини!

Буџетом за 1874. рачунску годину одобрено је 200.000 гр. пор. министру финансије на повраћај прихода неумесно у касу државну утекли. Ова сума није била довољна јер по гласу сравнителника расхода за 1874. рач. годину при министарству финансије издато је из касе по тој партији по закључењу рачуна 422.508 гр. и 16 пара порески дакле више 222.508 гр. и 16 пара пор.

Овај вишак као приход неумесно у касу државну ушавши, морао је из ове на основу закона дотичним лицима или надлежностима вратити, јер у самој ствари није ни представљао никакав расход, пошто су враћене само оне суме, које су неумесно у касу и ушле.

На с тога част ми је предложити народној скупштини, да изволи решити:

„Одобрава се министру финансије, да преко буџета у 1874. г. издању из главне државне касе на повраћај прихода неумесно у исту утекшу суму од 222.508 гр. и 16 пара пор. стави у државни

расход за ову годину, а на терет готовине државне касе.“

КБр. 3969.

10. Септемб. 1875. г.
у Крагујевцу.

Министар финансије.

Коста Јовановић.

Мњење одбора.

Одбор финансијски добавио је књиге из министарства финансије, из којих се уверио, да је занета сума, која се захтева, издата и да су се случаји, који се у извештају наводе занета у овој години дешавали. С тога част му је народној скупштини предложити, да се владин предлог одобри.

28. Новембра 1875. г.
Београд.

Председник одбора.

Панта Јовановић.

Известилац.

М. Гарашанин.

Чланови:

М. Радовановић, Дим. Катић, Вујо Васић, Ј. Марковић, Адам Богосављевић, Милија Миловановић.

Председник пита и скупштина усваја мишљење одборско које је донешено по владином предлогу.

Бр. 625.

М. Гарашанин известилац финансијског одбора чита предлог министра финансије и одборско мњење. Предлог и мњење гласи овако:

Народној Скупштини!

Кад је окр. алексиначки Србији присајужен дошле су у сопственост нашег правитељства извесне земље у срезу бањском истог округа, а имено

у местима : Јарниду, Меднику и околини варошице Бање.

Од ових земаља велики један део уживали су и обрађивали више њих сељана из околних села, а за то су опет Турцима, док су они овај крај Србије држали, давали десетак.

Сељани они остали су уживаоци истих земаља и после, пошто их је наше правитељство добило у своју сопственост, зашто су и њему најпре давали десетак, а после, пошто је се десетак свуда у Србији укинуо, плаћали су му годишње кирије по 4 гроша чарш. од плуга земље, а по 5 гр. од косе траве.

Од ових земаља, које су реченим начином правитељству дошле у сопственост, лежао је извесан део и под лугом недовосећи му никакве користи.

Од ових земаља, на основу највишег решења од 19. Децембра 1861. год. ВБр. 2539, давате су на бесплатно уживање за 6 год. сиромашним људима из окр. алексиначког и иначе досељеницима, по то под условом да они буду дужни по истеку шестогодишњег рока исте земље чисте и искречене правитељству повратити.

Кад је овај шестогодишњи рок истекао, и ове су земље уживаоцима њиним, из призрења на њихово сиромашно стање и даље на уживање њихово остављене с тим, да они плаћају годишње кирије по 4 гроша од плуга земље, а од косе траве по 5 гр. чаршиски.

С погледа уставног, економног, финансијског и с погледа правичности, министар финансије предложио је био месеца Септембра 1870 г. АБр. 6055

ондашњој народној скупштини, те је она решила и намесници књажевског достојанства одобрили су решење народне скупштине : да се и једне и друге земље, о којима је сад било речи, првенствено без лицитације продаду оним лицима, која те земље и уживају и по пре процењеним вредностима на откуп за три године.

На основу овог највишег решења, које је изашло 24. Октобра исте године, земље о којима је тада решено и уступљене су у сопственост њихових уживаоца.

Но од времена кад је ово највише решење изашло па до сада, начелство окр. алексиначког, према извештајима његовим од 28. Фебруара 1871. године КМ 541, 10. Јуна исте године КМ 1747, 24. Августа исте године КМ 2228, 2. Септембра исте године КМ 2231, 15. Маја 1872. године КМ 1234 и 1236, од 31. Августа и 24. Октобра ове године КМ 3093 и М 10.285, пронашло је још 14 ком. земаља, које су на напред споменути начин правитељству у сопственост дошле.

Од ових пронађених правитељствених земаља има их око 18 плугова и 1 и по коса траве, које уживају и обрађују приватна лица, зашто и они правитељству плаћају од плуга по 4 гр. а од косе по 5 гр. ч. годишње кирије.

Осим тога од ових пронађених земаља има их око 8 плугова, које нико не заорава те по томе ни правитељству не доносе ни једне паре хасне.

И једне и друге од ових пронађених правитељствених земаља ваљало би продати прве с тога, што држави не доносе ни толико прихода, да се

њима могу покрити и трошкови око управе са њима, а друге с тога, што ником на ни држави никакве хасне не доводе, а и једне и друге још и с тога, што нису правитељству ни од какве потребе.

Осим ових правитељствених добара ваљало би продати и један плац у Бањи, који га држи под кирију Атанаско Недељковић плаћајући за то само 12 гр. чар. годишње. Овај плац ваљало би продати са разлога горе споменутих, а и с тога, што би он, према извештају начелства округа алексиначког од 4. Јуна ов. године № 5187 требао општини онамошњој за регулисање сокака и за дрварску пијацу.

У цели тој наређено је те су учињене и процене истих добара; но ја сам мишлења, да се ова добра продаду, не као и она прва, процењенима вредностима, него путем лиценације, пошто ће се на овај начин, као што је и само начелство изјавило, више за њих добити.

Па зато част ми је предложити народној скупштини, да она изволи решити:

„Овлашћује се министар финансије:

1. Да сва правитељствена добра у срезу бањском окр. алексиначког, која су у приложеном под % списку означена, може путем лиценације продати; и

2. Да новац од продаје ових добара може унети у ванредни приход државни.“

А. № 6868.

8. Октобра 1875. год.

Београд.

Министар финансије,
М. Т. Јанковић.

Одборско мњење

народној скупштини.

Међу земљама за које је министар финансије под 8. Октобра ове године А. № 6868 учинио предлог народној скупштини, да се продаду путем лиценације, имају неке које уживају приватна лица по старом праву, а држави плаћају само годишњу кирију по 4 гроша чарш. од плуга, а 5 гроша од косе траве; а нека опет, за које се у предлогу каже да немају уживаоца ни арендатора.

Што се тиче оних земаља прве врсте, које износе 18 плугова и 1 и по косе траве, одбор је учинио приметбе господину министру, да неби било праведно да се продају на лиценацији, већ да се уживаоцима по процени уступе, као што је по решењу законодавне власти од 24. Октобра 1870. године учињено са земљама подобне врсте у истом крају. А што се тиче оних других земаља, износећи око 8 плугова, треба да се сазна, јесу ли чиста својина државе, јер се то не види из предлога, о чему је такође примећено г. министру.

Примајући ове приметбе г. министар је изјавио одбору, да узима натраг овај свој предлог.

О чему одбор овим и народну скупштину извештава.

29. Новембра 1875. г.

у Београду.

Председник опш. одбора,
Панта Јовановић.

Известилак,

М. Гарашанин.

Чланови:

М. Радовановић, Димит. Катић, Вујо Васић, Адам Богосављевић, М. Миловановић, Јев. Марковић.

Скупштина усваја мишлење одборско.

Бр. 626.

М. Гарашанин: Известилац финан. одбора чита предлог о допуни § 32. закона ђумручког.

Пошто је одбор учинио на ово примедбу г. министру, да овај предлог стоји у свези са другим прописима ђумручког устројства тичућег се превоза, то је министар финансије узео свој предлог натраг да ово питање регулише онда кад се буде целокупно устројење ђумручко мењало.

Бр. 627.

Известилац Гарашанин чита предлог министра финансије и одборско мишљење.

Предлог и мишљење гласи овако:

Народној Скупштини!

Из кредита на редовне непредвиђене потребе целог правитељства за рач. 1875. годину, има да се подмире следећи предмети:

1. По акту министра иностраних дела ФКМ 2461 плата и трошак агенције српске у Бечу за месеце: Август, Септембар и Октобар ове године, о чем је у буџету за 1874. рач. годину на плату персоналa и трошкова само за 9 месеци стављено било 19.400.

2. По акту КМ 3086 и 3088, дати пошти београдској на исплату аманета отети између Мајданека и Нереснице 28.941 гр. и 35 пара.

3. По акту КМ 3288, дати г. министру унутрашњих дела на исплату транзитне аустријске поште, која је између Јовановца и Ражња у округу алексиначком од разбојника отета 35.756.

4. По акту КМ 3294, дати пошти београдској на исплату аманета отети од разбојника између Мајданека и Нереснице 380038 гр.

5. По акту КМ 2585, дати пошти београдској на исплату аманета, који је при истој пошти упућан 2567.

Поред овог главно казначејство на мање потребе, које се морају из редовни непредвиђени издатака чинити, издало је од 3. Јуна до 20. Августа тек. год. 50.054 гр. и 7 пара. дакле свега 140.000 гр. пор.

Па како је овај кредит изцрпљен, то је нужно да се исти са оволиком сумом повећа из готовине државне касе; и за то имам част предложити народној скупштини да изволи решити:

„Одобрава се министру финансије, да из готовине државне касе може издати 140.000 гроша пореских на увећање кредита, одређеног на „редовне непредвиђене потребе“ и то поред сума, која је буџетом на то име за рачун. 1875. годину одређена.“

КМ 5576.

10. Септембра 1875. г.

Крагујевац.

Министар финансије

Коста Јовановић.

Народној Скупштини!

Одбор финансијски расмотрио је предлог министра финансије, којим тражи, да може из готовине државне касе издати 140.000 гр. пор. на увећање кредита на „редовне непредвиђене потребе“ за 1875. рач. годину, па је нашо, да треба одобрити издатке у тачкама предлога под 1., 2., 3., 4., и 5. изложене и то:

1. На плату и трошкове српског заступника у Бечу 19.400 гр. пор. с тога, што је на ово, само

за 9 месеци стављен кредит у буџету за 1874. који је због распуста нар. скупштине остао да важи и за 1875. год., па сад се ова сума тражи за остала 3 месеца 1875. рач. године;

2. Тако исто треба одобрити издатке у тачкама предлога под 2, 3, 4, и 5, који скупа износе, 70.545 гр. и 23 паре пор., и то стога, што по закону држава јамчи приватнима за аманете на пошти упронашћене.

За исплату оваких издатака, који се по закону учинити морају, ставља се сваке године у буџету кредит под називом „на непредвиђене редовне потребе,“ и по томе и ови напред споменути издатци требало би да падну на терет овог кредита, који је за 1875. год. рач. износио 200.000 гр. пор. Али како је, по гласу предлога министровог, овај кредит за 1875. рач. годину сав изцрпљен, то сад не остаје ништа друго, него да се у речи стојећи издатци одобре из готовине државне касе, који укупно износе 89.945 гр. и 23. пар. пор.

Што се тиче издатака у 50.054 гр. и 7 пар. пор. за који се у предлогу каже само то, да је учињен на разне мање потребе од 3. Јуна до 20. Августа ове године, одбор финансијски држи, да се не може у решавање о овом издатку упуштати док се о њима не поднесе доста тачан предлог, у ком ће се именовати потребе, на које је и сума колико је на коју издано, заједно са правдајућим разлозима. О овоме је саслушан и г. министар финансије.

15. Октобра 1875. г.
у Београду.

Председник финанс. одбора
Панта Јовановић.

ЧЛАНОВИ:

М. Н. Терзибашаић, Д. Катвић, С. Несторовић, Илија
Б. Максимовић, Вујо Васић, Мил. Миловановић.

Јеврем Марковић тражи објашњење односно оних две хиљаде пет стотина шестдесет и седам гроша пор. упронашћених у пошти београдској, за што вели држава да плати, а не онај ко је упронаштио, — не види да се то оправдава чиме год, нити да има о томе тачног рачуна.

Панта Јовановић објашњава да је држава дужна да плати све оно што коме на пошту нестане, јер држава свакоме грађанину за то јамчи о свима овим недостатцима а одбор се је вели из акта уверно да постоје, за то се и морају платити, а доцније ако се има одкуда, оно се накнађава од разбојника и осталих криваца.

Јеврем Марковић опет пита за оних 2567 гр. пор. јер вели нису однешени од разбојника, но украдени у пошти београдској.

Панта Јовановић вели, опет да мора држава платити.

Министар грађевина, заступник министра финансије вели да ће донети акта, из којих ће се видети да су новци доста покрадени и да се чини истрага.

Јеврем Марковић вели односно оне утрошене суме на агенцију у Бечу, да је мишљење његово да се та сума не одобри, јер ако се ово одобри онда треба да се и остале суме одобре, које су у време распуста скупштине учињене.

Министар председник каже да г. Јеврем заборава да је онај лањски буџет који чије решен, прошао кроз скупштину још у 187 $\frac{1}{4}$ год. у Крагујевцу по коме је се буџету и агенцији у Бечу установила, и да сад то није нова ствар по редовна

по буџету, само што није у првој години за целу годину сума рачуната по само за 9 месеца а одма идуће године пуна плата за целу годину.

Јеврем Марковић: Ако није то било опредељено, онда није могла влада ни распустили скупштину, а скупштина може да ради шта хоће.

Министар председник вели да је распуштање скупштине уставно право владаочево, и о том нико не може спорити, у осталом не стоји разлог г. Јевремов да се поводом распушта скупштине више плаћа, но стоји разлог његов који је мало пре навео.

Јов. Бошковић подпомаже говор министра председника, а у исто време изјављује да је мишљење одбора уместно.

Боровић примећује да се ово дело врати одбору, да сва акта прибави о томе боље размисли и онда да скупштини на решење поднесе.

Панта Јовановић говори да нема места примедби Боровићевој. Министар је вели издао повце и ово се мора одобрити, а што се тиче суме од 50.054 гр. и 7 пар. пор. одбор није усвојио, док се тачан рачун не поднесе, у осталом морају се вели платити и они покрадени новци у пошти, а и они утрошени на агенцију српску у Бечу.

Председник пита, је ли скупштина довољно обавештена.

Драгутин Ризнић моли да му се јави шта би од оних 50.054 гр. и 7 пар. пор.

Заступник министра финансије, министар грађевине одговара да ће о тим новцима поднети извештај главно казначејство, које је рачуне годишње

свршило, и која се сума подмирује из суме на непредвиђене трошкове за 1875. год.

Панта Јовановић одговара Ризнићу да је сума од 50.054 гр. и 7 пар. пор. учињена на разне мање потребе од 3. Јуна до 20. Августа ов. год. да се у решавање одбор не може упустити док се рачун не поднесе као што је напред казано.

Председник пита и скупштина изјављује да је довољно обавештена, и за овим пита усваја ли се мишљење одборско.

Скупштина усваја.

Бр. 628.

Известилац Мијанло Радовановић чита предлог министра финансије, за тим одборско мишење.

Предлог и мишење гласи овако:

Народној Скупштини!

Буџатом за ову 1875. рач. годину одређено је на издржавање државних питомаца на страни по свима струкама 192.260 гр. пор. и од ове суме г. министар просвете и црквених дела при распореду њеном на поједине струке, одредио је на издржавање питомаца финансијске струке свега 26.400 гр. пореских.

Поред ове суме, коју је г. министар просвете и црква дела распоредом одредио, утрошено је на издржавање питомаца финан. струке још 1292 гр. и 13 пар. пор. Оволико је више утрошено с тога, што је по решењу министра финансије од 16. Новембра 1874. год. А.Н. 6644. државном питомцу Мијанлу Вујићу од 200 на 300, дакле са 100 талвра повишено благодетељање, и што је по решењу истог

министра од 4. Јуна т. г. ЕМ 1278 финан. питомцу Кости Борђевићу на лечење ногу дато 700 гр. пор.

Услед тога министар финансије има част предложити народној скупштини, да изводи решити:

„Одобрава се министру финансије, да може 1292 гр. и 13 пар. пор. што је у рачун. 1875. г. на издржавање државних питомаца финан. струке више утрошено, него што је на то за исту годину одређено, ставити на терет готовине државне касе за ову 1875. год. рач.“

ДМ 5583.

20. Августа 1875. год.

Крагујевац.

Министар финансије
Коста Јовановић с. р.

Одборско мњење.

Одбор финансијски расмотрио је предлог г. министра финансије, којим тражи, да му се одобри издатак у 1292 гр. пор. који је учињен у рачун. 1875. год. на издржавање државни питомаца финан. струке преко суме, која није на издржавање истих питомаца одређена, — па је мишлења:

Да суму од 700 гр. пор. коју је речени министар издао питомцу Кости Борђевићу рад лечења ногу, треба одобрити, јер се то извињава случајем болести, која издатак оправдава. А што се тиче оног другог издатка, који произлази отуд, што је министар питомцу Мијану Вујићу повећао благодeјање од 200 на 300 талира годишње, одбор не налази за овај вишак издатка оправдања, јер по

закону министар није могао да повишава благодeјање, кад на то нема одобрене суме.

О овоме је саслушан и г. министар финансије.

15. Октобра 1875. г.
у Београду.

Председник финан. одбора.
Панта Јовановић.

Известилац,

М. Радовановић.

чланови:

М. Н. Терзибаша, Вујо Васић, Димитрије Катић,
С. Несторовић, Илија Ђ. Максимовић,
М. Миловановић.

Заступник министра финансије министар грађевине вели, да је бивши министар по овоме делу саслушан, а не он, и зато вели да би требало предлог овај усвојити, јер питомци нису снабдевени са онолико колико би требало, но живе сиротно и оно што имају једва купују леб.

Милица Миловановић, не налази да има овди оправдања, јер министар има право да се креће само у кругу буџета, и чим то прекорачи, он је погазио закон.

Заступник министра финансије министар грађевина вели, да он незна како је и шта бив. министар казао т. ј. је ли пристао или не.

Панта Јовановић каже, да је министар остао при предлогу да се одобри, а најпосле како скупштина реши.

Министар председник држи, да скупштина предходно узме у обзир то, да ова сума није употребљена на неку политичку цел̄ него на издржање једног нашег питомца, треба ценити вели намеру и

цељ ондашњег министра, па по томе решавати, а цељ његова била је користна и племенита; најзад рече да треба ово усвојити.

Панта Јовановић вели, да је одбор руководио закон по коме се кредити буџета немогу прекорачавати, али скупштина може као законодавно тело да реши да се ова сума одобри.

Бурђе Ђоровић пита чије то син што је био пн-томац.

Јев. Шолуповић вели, пошто је министар буџет прекорачио то нека он ту суму и плати.

Председник ставља на гласање, ко је за предлог владин тај нека седи, а ко је за одборско мишлење тај нека устане; већина устаје. — Давле скупштинско је решење, да се мишлење одборско усвоји.

Бр. 629.

Председник јавља, да су на реду предмети они који су у законодавном одбору свршени.

Известилац Илија Стојановић чита извештај о укинућу началства.

Извештај гласи:

Народној Скупштини!

Законодавни одбор сравнио је предлог Милије Миловановића о укинућу началства, са предлогом Илије Стојановића, и у главноме нашао, да се ова два предлога у основу слажу и да их одбор усваја. Но како за формални предлог о преустројству управне власти потребује времена и проучавања, то одбор налази, да скупштина реши и препоручи влади да ову ствар узме у озбиљно разматрање и формалан предлог спреми за идућу скупштину. Међутим

да би овај владин предлог као важан, био што боље сиремљен за скупштину, одбор је мишлења да се још на овогодишњој скупштини избере један одбор, који ће се на месец дана пре састанка идуће скупштине у месту скупштинском састати и овај од владе формални поднешени предлог, као и остало што буде намењено претресу скупштине, испитати и скупштини са својим извешћем поднети.

Но ради лакшег извршења намереног преображаја одбор мисли, да би требало препоручити влади, да одсада места началника и помоћника, која би се упразнила не попуњава до решења овог формалног предлога.

На ово је дао пристанак предс. мин. министар унут. дела у име владе.

8. Децембра 1875. г.
у Београду.

Председник одбора,

П. Ј. Вукловић.

Известилац,

Илија Стојановић.

Чланови:

Д. Матић, Рака П. Кукић, М. Л. Глишић, Рав. Б. Тајић, Петар Катић.

Сима Несторовић у корист предлога говори, да су началства непотребна, да су она само потребовала кад је попис војске од њихове стране био и попис људства, а сад пошто је ово прешло у рукама бригадира, то смо начисто да нам не требају. Треба да се најмање обрати на приход и расход државни и да се тражи краће, прече и јевтиније суђење. Народ много плаћа, он плаћа, учитеља, свештеника, адвоката, чиновника, новинара, скупштину и све.

Зато треба укинути начелства. Само да се укину начелници, помоћници и секретари, па је онет народу од велике важности и олакшаће се по милиона гроша. Противан је мишлењу одбора да се остави за идућу годину, по да се сад реши, а влада само да промисли шта ће с тим људима.

Милија Милованић вели, да је предлог још прошле скупштине подвешен о укинућу начелства, по остао је нерешен. Он се радује што је влада пристала да се укину начелства, по неслаже се са мишлењем одборским, који ову ствар одлаже за идућу скупштину. Ништа вели, не смета укинућу начелства да се сад одмах реши, јер ће се томе више помоћи, да се види да је се административна управа показала ништавна. Дефицит је био од три милиона прошле године, а кад би се начелства укинула, која троше три милиона, дефицит би се изравнао. С тога је мишлења да се одмах начелства укину, а влада да поднесе предлог шта ће бити с тим чиновницима.

Сима Милошевић, чуди се зашто су предлагачи дали предлог за укинуће начелства, кад и начелници имаду огроман посао, вели: ето начелник Сарић ужички, кога је чича Данило вратио за начелника из пензије, пројурно је као муња кроз онамошње срезове, а нарочито кроз срез рачански и златиборски говорио да се не бирају попови но људи прости неписмени, земљоделци, као да се у скупштини оре, дакле ето зашто су потребни да агитирају при изборима народних посланика.

Јован Димитријевић примећава на говор Симе Несторовића као да чиновници нису људи овдашњи,

да нису наша браћа, синови и народ, и да не плаћају данак. Он вели све што народ подноси то и чиновници подносе, и нема разлога ниједног да су чиновници штетни. По овди се види да је ово рушење, које он не одобрава. Народ није послао посланика да руше, него да подижу и утемељавају, и доиста народ то неће дозволити.

Панта Јовановић одговара Милији Милованићу да није никад постојао онај дефицит од 3 милиона, и да је буџет у равнотежи био. То казивање његово тврдио је са буџетским цифрама у 1874. год. по коме је приход био од 35,035.000 гроша а расход од 35,031.983 гр. пореск.

Адам Богосављевић: Кад сви ми признајемо, а и влада признаје да су начелства не потребна онда је сваки даљи говор излишан по треба с места начелства укинути, а чиновницима по једну годишњу плату издати и одпустити их.

М. Смиљанић слаже се са мишлењем одборским а у неколико и са говором Адамовим с тим, да у извештају одборском дода што није казано да министар овим чиновницима до идуће године класе не даје, а с тим може држава да се оптерети. У осталом мишлења је да се начелства укину.

Аксентије Ковачевић признаје да треба начелства укинути али вели да је одбор то руководило, што је онакво извешће поднео, што у свим нашим законима стоји свеза тих полицајних власти како ће дужност вршити посебице, а како у опште. Дакле кад би се то наједанпут пресекао онда не би се знало нити могло ма шта вршити. Ово је руководило одбор, да овакво мишлење донесе, на шта је

министар пристао јер у начелству има оделена, инжињирска, казначејска, докторска. Све то треба поделити и о томе размислити добро, па поставити на место казначејства, инжињирства која су нам потребна нешто ново у имену које би те дужности примило.

Министар председник говори да се од неколико година јавља мишљење да се упрости администрација, као н. пр. да се укину начелства. Господа, која су износила овај предлог доказивала су да је ово надлежатељство излишно и да само отежава вршење правце. У овом духу појавио се један предлог и на овогодишњој скупштини, и кад је у одбору претрешен, доиста и он, г. министар нашао је да о њему треба озбиљно размислити, јер се не може тако на један мах изчупати један точак из државне машинерије не заменивши га ничим а да не буде незгода у управи, па с тога је пристао да се један одбор на један месец дана пре састанка скупштинског састанка, а подвези се имајући предлог од стране владе о реформисању управне власти преради и скупштини на решење поднесе. Зато моли посланике као разборјате људе, као свесне заступнике народа да на овоме не нагну, но да се усвоји мишљење одборско, као што се је влада обећала да ће по предлогу одборовом учинити.

Петар Буричковић са разлога тих што би мање расхода, мање формалности и мање чиновника било, а придружујући се говору Симе Несторовића, мишљења је да се начелства укину.

Г. Буричковић прекида је више пути у говору, но кад би решено да се и даље говори онда Буричковић рече:

Скупштина има права да реши оће ли се начелства данас укинути, а влада после нек доноси предлог.

Др. Ризнић незна одкуда долази та бојазан ако скупштина сад реши да је то страшно. Све што скупштина реши то није закон док Књаз не потпише и тако не смета да скупштина реши да се начелства укину, а влада нека доноси пројект доцније, па ма било и другој редовној скупштини по за ову другу годину да је неизоставно.

Илија Стојановић извештавац законодавног одбора вели: Ја држим да није жеља народне скупштине, да она доноси само таква закључења која се остварити не могу. Зна се да је за сваки закон нуждан пристанак владин. Пристанак владин по мишљењу одборском о укинућу начелства врло је добар; јер установа окр. начелства није мала то је један стуб државни који многе дужности врши. Те дужности на случај укинућа треба да се поделе међу среским или окружним судовима или штедионицама или како било, природно је, кад се нешто руши треба знати чиме га заменити ваља. Свакојако мишљење је одборско овди најбоље које треба усвојити. Иначе нема те владе која би могла друкче пристати и извршити.

Новак Милошевић подпомаже говор Симе Милошевића и Милије Миловановића а не усваја разлог овај ако би се начелства укинула, да ће стати државна машинерија. Мишљења је да се начелства укину одмах, а чиновници на други посао употребе на у пензију ставе.

Живко Чолић слаже се са г. министром унут. дела, јер вели да је велика слобода лата, па нема

ко да стиша, иначе ће све могући људи да спре-
чавају и гњаве сиротињу.

Јеврем Марковић вели: Кад и скупштина и
влада пристају да се једна установа реформише,
онда је та установа сама себе преживила, и кад је
то тако, онда не треба много говора. Да је државна
машинерија као што треба другаче би се среска др-
жава у овим приликама појавила. Дошло је време
да Србија пође бољим путем, а наша је дужност
да јој дамо тај бољи пут. Што пре то боље. Нема
нише оклевања. Обазримо се на прилике. Време и
свет нас не чека. Питање овди није о потреби ил-
не, но скупштина да реши да се укину начелства,
а кад се укину с чиме да се замене, и то да се у
најкраћем року определи.

Јевр. Шолуповић у подужој беседи доказује да
треба начелства укинути, но пресећи то наједанпут
као што неки траже није савесно нити можно, но
усваја мишљење одборско да се предлог идућој скуп-
штини од стране владе поднесе.

Никола Радовановић признаје потребу да се
начелства укину, али истиснути их на једанпут ни
то није можно, пошто су начелства многе до сада
дужности вршила. Мишљења је да се усвоји пред-
лог одборски, по коме ће се један одбор на један
месец дана пре скупштине састати и реформу о
свима управним властима саставити.

Младен Жујевић није противан укинућу на-
челства јер је се ова потреба још за живота кнеза
Михаила појавила, но противан је да се то сада
укине и придружује се мишљењу одборском. Он вели,
баш да се то и сад реши, те владе нема која би
извршила и сматрао би ту владу за слабу.

Милан Пироћанац чуди се како је могла ова
ствар оволику дебату према мишљењу одборском да
изазове и њему се чини да су начелства оволика и
овако уређена сувишна, али да се опет не могу
тако једним актом збрисати, а да се изближе нео-
предели, ко ће и како досадању дужност вршити.
Срушити једну установу данас, а сутра кајати се
тешко је и незгодно. Овди нема разлога ни једног
који би скупштину окуражио да овај предлог одма
ковачно реши. Каже се: Ђуприја на сувом путу.
То је празна фраза, то није никакав разлог. Каже
се: излишна су, то може бити, али није још дока-
зано. Оставимо се вели, овакови неумесни разлога
и сложимо се да скупштина донесе решење своје
по мишљењу одборском. Осим овога г. Пироћанац
напоео је за пример изборе свршене при бирању
кметова и одборника у Ђуприји и Београду како
је мучно вршити закон који је на фришку руку
издат.

Алекса Поповић, питање о укинућу начелства
повлачи се од две три године и све су владе обе-
ћале, али опет је остало по староме. Ко јамчи и
за ову владу да ће остати до године. Зато је ми-
љења да се сад одма ово питање реши.

Ђорђе Милетић тражи да скупштина закључи
ово, да влада буде дужна одмах предузети прео-
бражај административни власти и поднети идућој
скупштини предлог како да се престроји, како да
се укину начелства и на кога да се пренесе њихова
радња.

М. Миловановић у подужој својој беседи до-
казујући непотребност начелства, своди свој говор

на то, да се началства укину сад одма и да то скупштина реши, а влада доцније нека подноси предлог јер вели нисмо сигурни са владом данашњом да ће за дуго остати, а друга која буде дошла не-сигурнисмо да ће реч дати данас од стране владе извршити. Најзад рече, да се упразњена места началника и помоћника не попуњују.

Петар Стевановић налази да началства доиста нису потребна и да их треба укинути, али онет пресећи тако на једанпут као што неки посланици траже противан је и мисли, да би се ово најбоље могло извршити као што одбор предлаже, коме се и он придружује.

Председник министарства наводи, да се не треба бојати владе да неће дати предлог као што посланици Милија и Алекса Поповић говоре, тим пре што се одбор на месец дана пре скупштине сазивље и у том случају ако предлог не добије, изилази неповерење према влади. Дакле свакојако је умесно мишлење одборско да се ова ствар продужи, док се не размисли о начину како да се попуни празнина коју би начинило укидање. Овди министар примећаса скупштини да се је у многим реформама пропустила, а на име тражи укинуће манастира, укинуће началства и вели, да то не иде и да се не може једним актом тако на фришку руку збрисати. Зато напоследку вели, да се ова ствар реши по мишлењу одборском, јер и он је другаче примити неможе.

Илија Стојановић известилац вели, ја обраћам пажњу скупштине на то, ако скупштина оће да јој се само глас чује да се началства укину, а од тога

да нема пишта, онда нека се допесе решење да се началства сад одма укину. Али ако скупштина доиста жели да началства укине, и да јој се ова жеља оствари, она нека усвоји мишлење одборско које је и влада одобрила, а да је ово доиста овако тврди чл. 58. устава земаљског.

Н. Крупезевић вели, ја не мислим да је све једно, ако се сад реши да се началства укину или не, него нека сада скупштина реши да се укину, па влада нека и не прими, онда је то двојака морална добит, да народ зна до кога је кривица.

Председник пита и скупштина одговара да је довољно обавештена.

Председник изјављује да жели поставити питање, да ли пристаје скупштина да се предлог прими у начелу па према томе да се по одборском мњењу одреди комисија, која ће да састави пројект о томе.

Ризнић пита кад ће се одбор изабрати и колико ће лица у томе одбору бити.

Министар председник предлаже питање овако, ко је за одборско мишлење да каже „за“, а ко је против нека каже „против.“

Председник каже, кад би се оваково питање предложило, може бити да би неко и противу свог убеђења гласао, пошто и одбор не каже да се предлог одбаца.

Сива Несторовић вели, предлог је о укинућу началства, сад у начелу да се реши, да се началства укину, — па онда оно друго што предлаже одбор.

А. Ковачевић говори о реду питања он вели, одбора је мњење за ред, а ред је кључ за реша-

вање задатака и одбор је мњења да се начелства укину, али је мислио шта треба на место постојећег поставити. Зато је у договору са министром унутрашњи дела и донео своје мишљење да влада изради формални пројект по чл. 58. устава и скупштини поднесе. Дакле то је ред и он држи да је сваки за ред, и ко би био против реда значило би анархију.

Јеврем Марковић ограђује се тога говора Ковачевићевог и тражи да Ковачевић узме реч натраг и да објасни шта значи то анархија.

М. Гарашанин тражи да скупштина гласа најпре уопште да ли налази да су начелства потребна или не и да ли да се одмах укину или по предходном каком споразумењу.

У овоме потпомаже г. Гарашанина Јеврем Марковић, Мил. Миловановић и Дим. Балавтски. Овоме питању беху противни, председник министарства и председник скупштине, и настаде неспоразумење. О питању говорише још Стеван Д. Поповић секретар, Петар Ђуричковић, подпред. Ал. Здравковић, но при свем том није се могло наћи изласка. Гарашанин, Марковић и Миловановић, више пута своје говоре понављаше. Мил. Глишић управља питања на председника, зашто ствар не оправи но све више у збрку доводи. Најзад министар председник учини предлог, да се учини питање оваково : ко је за то да се предлог прими у начелу тај нека каже „за“, а ко је против нека каже „против.“

Скупштина пристаје на ово питање, боје влада предлаже.

Председник ставља питање на гласање.

Гласало се поименце, 109 гласало је „за“ а 5 „против.“

Дакле решење скупштинско је ово : „да се предлог усваја у начелу.“

Председник ставља друго питање: ко је за одборско мњење што се тиче начина извршења самог предлога, тај да каже „за“, а ко је за Милијин предлог да се одма укину тај да каже „против.“ Гласање је опет било поименце, 106 гласало је „за“, а 6 „против.“ Дакле скупштинско је решење : „да се поступи по одборском мишљењу.

Бр. 630.

Чита се интерпелација Симе Милошевића на г. министра спољних послова зашто Турци прелазе у нашу страну и стоку пљачкају, да ли Турци желе јевропски мир и оћемо ли се и ми држати политике ове као и они.

Мин. спољни послова прима интерпелацију на одговор.

Састанак је закључен у 1 сат по подне и заказан за сутра у 8 и по сати.

Председник,
Д. Ђ. Јовановић.

Секретар
Ил. Стојановић,

опуномоћени потписници :

Петар Катих, Сима Секулић, Војин Радуловић М.
А. Глишић, Ђурђе Ђоровић, П. Ђуричковић.

САСТАНАК XLVIII.

13. Децембра 1875. год. у Београду.

ПРЕДСЛАВА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

Стева Крстић.

За министарским столом, министри: грађевине и правде. Доцније долазе председник министарства и министар спољних послова.

Састанак је отворен у 10 часова пре подне.

Посланика на скупу има 104.

Нису дошли: Р. Тајсвић који је болестан, М. Кујунџић и К. Атанацковић.

Пошто протокола не беше да се чита, то се прелази на дневни ред.

Бр. 631.

Секретар Ник. Кружевић чита предлог М. Пироћанца о измени §§ 242., 243., 244. и 245. грађ. поступка.

Упућује се одбору законодавном.

Бр. 632.

Секретар А. Ђ. Поповић чита предлог Боровића о томе, да отац кад има четири сина, или потомака да се ослободе двојница од плаћања данка.

Упућује се одбору финансијском.

Бр. 633.

Секретар А. Поповић чита предлог Петра Стефановића и другова, о томе, да се она тачка у закону укине, што вели: „ако украдена ствар пређе у треће руке, да је прави сајбија одузети не може.“

Упућује се законодавном одбору.

Бр. 634.

Секретар Стева Крстић чита предлог Уроша Кнежевића и другова, о томе да се боље протумачи закон, у оном смислу у коме је и писан, а то је да се поред друмова оставља по три хвата, за обшту потребу.

Упућује се законодавном одбору.

Бр. 635.

Секретар Ст. Д. Поповић чита интерпелацију Р. Драгојевића и другова, којом пита министра грађевине, колико је новаца скупљено за спомен Кнеза Михаила, гди су новци и кад ће се споменник градити.

Министар прима да на исту одговори.

Бр. 636.

Секретар Ник. Кружевић чита интерпелацију Језрема Марковића и Терзибашаића, упућену на министра грађевина, којом питају, зашто је по трећи пут мерена жељезничка пруга, инжињером Понсеном и то онако неправилно.

Министар прими, да на њу одговори.

Јеврем Марковић хоће да му се на интерпелацију тачно одговори.

Министар грађевине није противан да се тачно извиди, по наводи, да је тај рад неправилно учињен једним инжињером, који је већ сад одпуштен из службе.

Бр. 637.

Секретар Ст. Д. Поповић чита указ Његове Светлости, којим се овлашћује заступник министра финансије, да поднесе предлог, да се извесним достављачима, у име награде изда по половина од оних

сума, што су код београдског ђумрука у име казни
та јеснап.

Упућује се финансијском одбору.

Бр. 638.

Извештај законодав. одбора Ковачевић чита:
На састанку од 3. Децембра скупштина је претресала предлог Илије Стојановића о измени чл. 60. и 75. зак. о старатељствима, па пошто је преко измене чл. 60. прешло се на дневни ред, а преко измене чл. 75. није се прешло с тога што је одбор донео овако мишење: (чита) „Женидбу и удадбу пунила, поред староца одобрава још и општински суд.“ Па само да буде то, да о женидби и удадби пунила решава т. ј. даје им одобрење сам старатељ, тако је враћен предлог одбору, да га наново претресе, и одбор је усвојио мишење оних посланика, који су поднели тај предлог, да се пунила жене или удају без да се тражи одобрење и општинског суда.

По томе имао би овај чл. 75. зак. о старатељству у другој тачки да гласи овако: 2. тачка при женидби и удадби пунила, нужно је само одобрење старатеља, но овим се не мења § 150. грађ. зак. Дакле нужно је само одобрење старатеља и више никога.

Бр. 639.

М. Петровић није за тај предлог, јер вели: да је у селу обичај да се даје новац девојци па би у томе сам старатељ гледао да се користи, но он је да се пита поред старатеља и општински суд.

П. Срећковић зато је, да се пита старатељ и савет сродника, јер више верује у савет сродника но у старатеља.

Ковачевић, члан 75, а нарочито друга тачка стоји у вези са још другим наређењима закона о старатељству, а нарочито са члан 94. и каже, ово је предлог скупштини, а влада ће после донети формални пројект, како ће довести у везу са осталим законским наређењима, зато је одбор и донео овако мишење.

А. Поповић, у прошлој седници ми смо убеђени да тако треба узаконити, а што је се одбору врећало, то је рад формалности.

(Чује се, усваја се).

Председник, кад се нешто хоће да се усвоји, треба да се зна шта је, у предлогу се захтева само одобрење старатеља, за удадбу или женидбу пунила, а у закону старатељском има велики последица од тога по чл. 113. кад се ожени или уда пунила, по одобрењу старатељског судије онда је та пунила одмах и пунолетна, а сад ако се то изостави да судија неодобрава, но старатељ само, онда ће да искрене друго питање? Да ли се у таком случају сматра за пунолетну и да ли може да располаже, по закону са имањем, као пунолетна, зато је најбоље да пошаљемо влади на оцену. Јер има више наређења које једно с другим треба довести у везу.

М. Миловановић мисли, да није онако као што каже председник, кад старатељ то одобрава онда он јамчи за пуниду својим имањем, с тога је за одборско мишење.

А. Ковачевић, по грађанском закону зна се кад се постаје пунолетан, а старатељски судија може давати имање ожењеној пунили у договору са ста-

ратељом исте на уживање, али отуђивати не може док пушила не постане пунољетна.

Председник, чита чл. 113. и 114. зак. о старатељству на пита, жели ли скупштина у начелу усвојити овај предлог, па после ће влада поднети формални пројект.

Скупштина усваја у начелу предлог по одборском мњењу.

Председник, овде у неколико одборско мњење допуњава сам предлог, а у неколико од предлога одступа.

Ковачевић, одбор неодступа од предлога само се нисмо добро разумели.

Предс. разумели смо се, по може неко да усваја сам предлог како гласи, а неки одборско мњење и узима обоје као једну целину и поставља питање овако: ко је за предлог по одборском мњењу, тај нека седи; а ко је против, тај нека устане; — сви седе.

Дакле усваја се по одборском мњењу.

Бр. 640.

Предс. јавља, да има један предлог претресен у фин. одбору и позва известноца да чита, предлог гласи:

Народној Скупштини!

§ 23. закона о чиновницима грађанског реда, (Збор. XVII. стр. 14.) стављено је у дужност чиновницима израђивати у месту и оне послове који им се особено буду предавали, без да тиме задобију право на особиту награду.

Али неки од чиновника као и практикантима који су на дојакосњим народним скупштинама ра-

дили у месту стенографске и остале канцеларијске послове скупштинске; примали су награду из касе државне по одлуци скупштине и одобрењу министра финансије; а ако су овај посао вршили ван круга њиховог обичног рада, онда су примали поред дијурне и подвоза, којим по закону припада као и осталим чиновницима по званичној потреби још и поменуту награду, дакле две накнаде за један исти посао.

Ова одлука скупштине, на основу које су ове награде издавали није била регулисана законом, па према томе појављује се могућност разног тумачења т. ј. или да је стенографски и остали посао канцеларијски посао скупштине вештачки врло трудан и скопчан са великим напрезањем и по томе и да заслужује особену награду или противно томе, да је тај посао обичан, који у круг канцеларијских послова спада према чему да се и особена награда и неможе давати дотичним лицима.

Али како се признати мора, да је посао стенографа и преписивача заиста врло трудан, заматан и скопчан са великим напрезањем оних лица, који исти обављају; то је сасвим право да им се у оваким приликама и особена награда издаје.

Па једно с тога, што и сама ова ствар говори о потреби одређивања награде, а друго и зато, што је потребно да се ови издаци, који су већ учињени као и они који се у будуће чинити имају, на ову цел оснивају на закон, пошто то захтева § 84. устројства глав. контроле, потребно је, да се ова ствар регулише законом.

И по томе част ми је замолити народну скупштину, да изволи решити:

1. Да председништво народне скупштине одређује награду стенографима и преписивачима за време рада скупштинског, и ова да им исплађује из суме одређене на трошкове народне скупштине и

2. Да се ови до сад на ово име учињени издаци признаду у расходима државним за оне године, у којима су учињени.

А№ 6205.

28. Септембра 1875. г.
у Београду.

Министар финансије,
М. Т. Јанковић.

Известилац М. Радовановић, то је предлог министра финансије, а одбор је о њему дао овако мишљење. Чита:

Народној Скупштини!

Одбор финансијски размотривши овај предлог налази, да га треба у свему одобрити, с тим само додатком, да се одреди највећа мера до које се ова награда може дати, и то овако:

Шефу стенографа до 10 динара, другим стенографима до 8 динара и преписивачима до 4 динара. И по томе тачка 1. предлога треба да гласи овако:

1. Да председништво народне скупштине одређује награду стенографима и преписивачима кад раде за време скупштине, које ће им се из суме на трошкове народне скупштине опредељене исплађивати, и то:

1. Шефу стенографа дневно до 10 динара.
2. Млађим стенографима дневно до 8 дин. и

3. Писарима и преписивачима дневно до 4 динара.

На ово је пристао г. мин. финансије.

15. Октобра 1875. г.
у Београду.

Председник фин. одбора,
Панта Јовановић.

Известилац,
М. Радовановић.

Чланови:

Вујо Васић, П. Ђ. Максимовић, Дим. Катић, С. Несторовић, М. Н. Терзибашић.

Председник, има ли во да говори о овоме?

Ђ. Ђоровић, хоће да о тој награди решава председник са секретарима. (Чује се, тако и јесте.)

Председник, да богме да ће решавати председник, подпреседник и секретари, јер то је цео биро скупштински, но у предлогу не стоји да се одреди награда и ономе који коректуру води, но само за стенографе и преписиваче њихове. Штампарија је одговорила, да она не може свога коректора одредити за скупштински рад. С тога треба да му одредимо награду, јер има врло много погрешака у стенографским белешкама које треба да се поправљају и прегледају.

Вујо Васић говори, да је дужан шеф стенографа да води ту коректуру, јер је за то плаћен.

Акс. Ковачевић, у протоколима скупштинским има врло много погрешака, он је каже пре неки дан читао, у једном протоколу да нише, подносимо овај предлог од наше стране и молимо да га скупштина усвоји. Дакле оваке се ствари требају по-

прављати, а разуме се ономе који то чини треба и труд платити.

Стеван Д. Поповић говори, да треба коректору платити онолико, колико и државна штампарија плаћа, а то је по 8—9 гроша пор. од штампаног табака.

Председник, је ли вољна скупштина да решимо (чује се, нека се врати одбору).

Ј. Бошковић предлаже да се за скупштинску архиву набави и један архивар који би скупштинска акта у ред довео.

(Чује се: то је друга ствар.)

Председник: Хоћете ли да одредимо на табак штампан по 4 динара коректуру или на дан.

(Чује се: на дан, а не на табак.)

Др. Ризвић говори да треба вратити одбору, да он о овој ствари размисли. (Чује се: врло добро.)

Председник: Је ли вољна скупштина да вратим одбору?

Скупштина усвоји.

М. Милованиновић: Предлог овај према закону вије подпомогнут од 12 посланика, с тога се по њему не може ништа ни решавати. Даље говори да он има о њему сасвим друго мишљење.

Председник: Молим вас кажите ваше мишљење?

Скупштина реши да се врати одбору.

Бр. 641.

Председник позва известиоца законодавног одбора да чита извештај одборов.

Извештај Ковачевић чита извештај одбора по предлогу Ј. Бошковића са још 16 другова који пред-

лажу да се закон издани 1871. г. о плаћању трошкова полицијских чиновника, по званичној дужности укине.

Извештај гласи овако:

Народној Скупштини!

Одбор законодавни узео је у разматрање предлог Јована Бошковића посланика, којим предлаже да се „закон о плаћању трошкова полицијским чиновницима издани 1871. год. укине,“ а који је предлог скупштина у седници својој од јучерањег, њему — одбору упућен.

Поменути закон одређује се, поред полицијских чиновника и осталим чиновницима трошак, кад из места гди стално живе ма куда у народ и зађу а на име: чл. 2. реченог закона одређује се, окружним среским полицијским чиновницима куда спадају, доктори, инжењери и практиканти, баталијони командири, архијереји, свештена лица која путују ради прегледања црквеног стања и имања, главни кмет, пандури и кочијашни, и нашао је да је предлог сасвим уместан, и да треба свима чиновницима и служитељима, којима је плаћан трошак, одређени законом од 23. Октобра 1871. год. сасвим укинути; од овога одбор мисли треба само изузети, лекари кад изван места свог становања изиђе у срез или село, пандуре срезских власти, а окружним само онима који коње морају држати, и тако одбор има част предложити народној скупштини, да се речени закон о трошковима чиновничким укине, а само у важности остане за лекаре. Што се пандура тиче, одбор мисли да је за боље

дати им одсеком и то по један дукат месечно поред досадање плате. Министар је председник саслушан по овоме предмету.

12. Децембра 1875. г.
Београд.

Председник одбора,
П. Ј. Вуковић.

Известилом,
Аксентије М. Ковачевић.

ЧЛАНОВИ :

М. Л. Глашић, П. Катић, Р. П. Кукић, Ил. Стојановић, Бурђе П. Боровић.

Председник пита: Има ли ко да говори о овој ствари?

Поп Стева предлаже да се и докторима укине по 2 гр. што заплаћују за пелцовање деце, јер вели да многа деца помру не пелцована, само зато што им родитељ нема да плати доктору да их пелцује.

(Чује се: није о томе реч.)

М. Терзибашевић: Пошто смо јуче решили да се начелства укину, то за сада нека трошкове остану, док видимо које ће послове начелства примити, па доцније определићемо нешто на трошак полицијских чиновника.

А. Ковачевић: Овди се предлог износи у ономе што сад постоји, да се једном реши, а шта ће доцније бити писмо пророци да знамо у напред, како ће се уредити полицијске власти?

Нов. Милошевић пита је ли то за све чиновнике или само за полицијске. (Чује се: за све.)

Коста Радовановић: Ту се спомињу и командири, и они су чиновници, њима и писарима, по

старом, нека се плаћа, а капетану може да се и не плаћа.

Ник. Радовановић говори, да практиканти кад иду по срезу, да се њима признаје трошак, као и пандурима, јер су они сиромашни људи.

М. Миловановић правдајући мишљење одбора, одговара Терзибашевићу да ништа сад не смета, ако укинемо трошкове, даље одговара К. Радовановићу па вели, да су наши командири народне војске боље и од официра стајаће војске награђени, јер се зна да они у години највише до 25 дана издангубе и за то 25 дана примају годишње по 60 талира, с тога предлаже да се прими мишљење одбора.

Ил. Мојић слаже се са мишљењем одбора, у свему, но још што додаје да поред полицијски чиновника треба укинути и окружним лекарима трошкове, јер они кад изађу коме приватном или општини, наплате по 5—6 дуката, то је много, а што важе К. Радовановић да се командирима остави да неплаћају трошак, противан сам томе.

А. Поповић каже, овај предлог треба усвојити по одборском мишљењу, а кад влада поднесе формални пројект онда ће мо претресати за официре, практиканте и пандуре.

Председник: Оћете ли још да говорите?

(Чује се: доста је говорено.)

Онда има реч председ. министарства.

Председник министарства у дужем говору доказује да је врло тешко говорити о ономе, што је већ скупштина напред убеђена; но опет сматра за дужност да изнесе своје мишљење о овој ствари. Предговорници веле, да се чине злоупотребе око

тих трошкова чиновничких, ја кажем, да се не чине злоупотребе по штете. И када би сад наједанпут укинули те трошкове, онда би било још веће штете, јер би чиновници ређе излазили и тако би било мање контроле да се врше народни послови, с тога мислим да би добро било, да им се да по неки додатак уз плату на име тих трошкова.

Председник: Пошто је скупштина довољно обавештена ја ћу ставити на гласање овако: Ко је за предлог посланички он ће седети, а ко је против предлога нека устане.

Председник министарства хоће да се поименце гласа.

Председник ставља питање овако: Ко је за предлог посланички и одборско мишљење, он ће казати „за,” а ко је против, он ће тако и казати „против.”

Подпредседник: Ко је за то да се укину полицијски трошкови он ће казати „за,” а ко није, он ће казати „против.”

Петар Буричковић: Пошто смо закључили говор, то ставите на гласање овако: Ко је за предлог казаће за, а ко је да остане као што је било, казаће против.

А. Ковачевић: Председник је ставио добро питање, ко је за предлог и одборско мишљење тај нева каже за, а ко је против предлога нека каже против.

Подпредседник: Тако се питање и поставља и прозива редом. После прозивања.

Председник: За предлог гласало је 65, против предлога 32, а 7 уздржали се од гласања: тако је предлог усвојен.

Даје се четврт часа одмора.

После одмора.

Бр. 642.

Председник јавља да има свршених предмета у одбору за молбе и жалбе и позва известноца да их прочита.

Председник одбора чита извештај одбора по жалби Николе Вељића и још њих осам повереника среза јасеничког окр. смедеревског, којим траже да се избор њихових посланика, уништи.

Скупштина по мишљењу одбора тужбу одбацује и прелази на дневни ред.

Бр. 643.

Председник одбора чита извештај одбора по жалби Николе Вељића и још њих осам повереника среза јасеничког округа смедеревског, којим траже да се избор њихових посланика, уништи.

Скупштина по мишљењу одбора тужбу одбацује и прелази на дневни ред.

Бр. 644.

Предсе. одбора чита извештај одбора о жалби Вује Ђувановића из Годечева, којим се жали на министра финансије и то је стављен у данак одборско мишљење.

Решење министрово противно је 7. тачки чл. 5. закона о порезу, с тога предлаже да се ова жалба да надлежним министру да он своје решење исправи.

Скупштина усваја.

Бр. 645.

Предс. одбора чита извештај одбора о молби Татомира Миловука свећеника, којом тражи издр-

жање од државе, јер му је парохија мала, а оптерећен је са 9 душа, а служио је као професор.

Одборско мишење. По уверењу минис. просвете молиоц је био професор у нашим школама, а сад је као свећеник ударен шлогом у језик, према оваком његовом стању одбор налази да треба молиоцу да се даје из државне касе по 60 талира годишње док је жив, на ово је и министар пристао.

Скупштина усваја мишење одбора.

Бр. 646.

Предс. одбора чита извештај, по молби Николе Швабића из Божурња, којим се жали што је његов отац стар и слеп у данак грађански записан.

Одборско мишење. Решење министра финансије противно је 7. тачки, члана 5. закона о порезу, с тога предлаже, да се ова жалба преда министру надлежном, те да своје решење исправи и жаливоцу даде задоволења.

Скупштина усваја одборско мишење.

Бр. 647.

Предс. одбора чита извештај одбора о интерпелацији Мијанла Радовановића и Радисава Сивчића на министра унутрашњи дела, којом питају зашто немају болнице у округу Ђупријском, кад је врло вужна.

Одборско мишење има места питању, с тога треба министар да на ово питање одговори.

Усваја се одборско мишење.

Бр. 648.

Предс. одбора чита извештај одбора о интерпелацијама Панајота Сандуловића управљеним на

министра финансије, одбор је мишлења да има места питању.

Скупштина усваја одборско мишење.

Бр. 649.

Предс. одбора чита извештај одбора о интерпелацији Тривуна Милојевића, управљеној на министра ун. дела, одбор је мишлења да има места одговору.

Скупштина усваја одборско мишење.

Бр. 650.

Предс. одбора чита извештај одбора о молби Живана Јевтића из Ковачевца, којом пита, зашто се друм од Смедерева за Крагујевац не прави, мишење одбора:

Питања само посланици могу чинити с тога предлаже да се пређе на дневни ред. Скупштина усваја.

Бр. 651.

Предс. одбора чита извештај одбора о жалби Јакова Топаловића из Повиковице, којом се жали на све власти, што му се није дало задоволења, у спору његовом против Николе Тешића из Ужице.

Одборско мишење, неподноси доказе да је жалба била пред надлежним министром, с тога предлаже: да се по 5. тач. чл. 101. зак. о пос. реду, пређе на дневни ред.

Скупштина усваја.

Бр. 652.

Предс. одбора чита извештај одбора о молби Стојке удове Јанка Стојановића из Крепољина којом моли, да због оскудице за 2 године није могла

платити интерес управи фондова, моли да и даље остане дужник с 6% инт.

Одборско мњење, да се ова молба преда влади на оцену.

Скупштина усваја.

Бр. 653.

Предс. одбора чита извештај одбора о жалби Петронија Ивановића из Удовице, којом се жали на управу вароши Београда што му није дала његове волове које је он познао код једног рабаџије, као и то што су акта нестала окривљеног Васе Пеџића по овоме делу.

Одборско мњење, пошто је се министар пред одбором обећао да ће наредити шта треба по овоме, одбор предлаже, да се ова жалба преда госп. министру.

Скупштина усваја.

Бр. 654.

Предс. одбора чита извештај одбора о молби суда општине белопоточке, којом моли да се узакони, да горосечу могу саме општине житељима дозвољавати.

Одборско мњење, ова је молба у виду предлога, а то само посланици могу чинити, то предлаже да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја.

Бр. 655.

Предс. одбора чита извештај одбора о молби Илије Петровића и још њих 7 учитеља из Смедерева којом моле, да се стање учитељско побољша.

Одборско мњење, пошто о овоме постоје посланички предлози то предлаже, да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја.

Бр. 656.

Предс. одбора чита извештај одбора о жалби Влајка Миловановића из Тијана, којом се жали на министра унутрашњи дела, што није ислеђена његова тужба, против Саве Исаковића писара, због злоупотребе власти.

Одборско мњење, пошто је се министар обећао да ће ову ствар извидити, то предлаже, да се да жалба министру.

Скупштина усваја.

Бр. 657.

Предс. одбора чита извештај одбора о жалби Јеврема Шолуповића из Бакионице, којом се жали на решење началства ужичког и решење мин. ун. дела, што му поништило пресуду опш. суда, прилагаје и 3 прилога уз жалбу.

Одборско мњење, решење министра унутрашњи дела, противно је закону. Зато да се преда министру да своје решење према закону исправи.

Аксентије Ковачевић, пошто се казна који су основи решења началства, а који министра, то тражи да се прочитају оба решења.

Секр. Ст. Д. Поповић чита жалбу управљену на мин. ун. дела.

Даље чита решење мин. ун. дела.

И напоследку чита извештај началства.

Аксентије Ковачевић, доказује у дужем говору да општински суд који је надлежан за главни дуг,

надлежан је и за споредне трошкове и да је мњење одбора добро, јер по чл. 100. устава, министри су за своја званична дела одговорни кнезу и скупштини, а по другом уставу чл. 1. о министарској одговорности скупштина ће поступити по чл. 103. закона о пословном реду гласи: Чита. И потом треба предати дело министру да решење своје исправи.

В. Мацаревић, кад је једном пресудио општ. суд, ко није задовољан има право да се жали редом до министра, а кад он реши, онда се може жалити и државном савету, овде није министрово решење последње, да можемо даље да се упуштамо, у разматрање да ли је закон или не, други је пут тај, може се жалити и првостепеном суду, а ако овај каже да није надлежан онда касација има расправити, које надлежан општински или првостепени суд, пошто то није учињено, скупштина није надлежна, у овако што да се упушта и према овоме министар нема да да никакав одговор.

Живко Недић пита, је ли Шолуновић из среза или из окр. вароши, (чује се из среза) кад је из среза, онда кад општински суд суди, иде жалба среској власти и ту она ради као касација и њено је решење коначно, а што је ова жалба ишла начелству и министру то је ненадлежно, и по томе иста решења не могу имати силе и важности, по остаје решење среске власти, а решење начелства и мин. има се сматрати да и не постоји.

Драгутин Ризнић, говори у истом смислу као и Недић и каже, да је решење среске власти као и касације.

Илија Стојановић, дели мишлење са Недићем и чуди се по ком је закону до сада начелство и министар узимало овакове предмете у претрес. Против пресуде општинског суда, по § 15. дају се жалбе среској власти и по њима скоро нема места жалби до само у § 17. поступка судског, за три случаја и сад ако је општински суд противно овоме параграфу поступио, среска власт има само на основу § 20. да исправи као касациона власт против чега нема места жалба.

Према овоме министарско решење треба да падне, а решење среског начелника оспори.

Министар председник, по објашњењу Недића и Стојановића, среска власт надлежна је за коначно решење, с тога тражи, да му се упути ова ствар да је исправи (чује се врло добро).

Председник пита, усваја ли скупштина одборско мњење.

Скупштина усваја.

Бр. 658.

Известилац чита одборско мњење о жалби Недића Белошевића из Трбушања, против Јеврема Новаковића бив. начелника округа рудничког што га је незаконом продајом имања оштетио и што га је у канцеларији за прса хватао и хтео отети квиту по којој је новце дао.

Одборско мњење, питање о неуредним продајама расправљају редовни судови а не скупштина, зато предлаже да се пређе на дневни ред. А што се тиче другог питања, не подноси решење дотичног министра, којим би доказао да је ово питање

тамо расправљено предлаже да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја.

Бр. 659.

Известилац чита одборско мњење, о молби учитеља лозничких за побољшање стања њихова.

Одборско мњење, пошто је ово предлог, а предлог само посланици могу подносити, то предлаже, да се пређе на дневни ред. Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 660.

Известилац чита одборско мњење о молби учитеља вароши Раче, одбор је мњења као и о молби учитеља лозничких, да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 661.

Известилац чита одборско мњење о молби Павла Јеврића и још њих шест учитеља из Јагодине за побољшање стања њиховог.

Одборско мњење као и о молби учитеља лозничких и рачанских, да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја.

Бр. 662.

Известилац чита одборско мњење, по молби општине вар. Свилајенца, да се установи гимназијска реалка.

Одбор је мњења, да се да влади на оцену.

Скупштина усваја.

Бр. 663.

Извест. чита одборско мњење о жалби Алексе Мијатовића свећеника из Неготина, којом се жали што му се за три године није извидила тужба код

власти среза крајинског противу неких горосечаца, вели да је се за ово жалио и мин. ун. дела на није никаква одговора добио.

Одборско мњење, пошто министар прима жалбу да по њој нареди шта треба, то да му се иста преда те да поступи по датој изјави.

Скупштина усваја мњење одбора.

Бр. 664.

Известилац чита одборско мњење о молби општине оравичке, у округу подринском, којом моли да учитељ школе љубовијске врши службу у цркви оравичкој.

Одборско мњење, скупштина није надлежна да одређује, какве ће и гди дужности учитељ вршити с тога је мњења да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 665.

Известил. чита одборско мњење о жалби Марте жене Раде Грајдића из Љешнице, којом се жали што је министар финансије по предлогу комисије, која је вршила пошкринцију неће од данка да ослободи.

Одборско мњење, да се упути мин. фин. на даљи поступак.

Скупштина усваја.

Бр. 666.

Известилац чита одборско мњење о жалби Петра Борђевића овдашњег, којом се жали, што га комисија лекарска одређује, да буде солдат и ако није здрав.

Одборско мњење, пошто ова ствар није решена надлежним министром, то да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја.

Бр. 667.

Известилац чита одборско мњење о интерпелацији Раденка Драгојевића, на министра унутрашњих дела, којом пита, зашто народ среза звиждског доноси дрва, за канцеларију ереску и чиновнике.

Одбор је мњења, да има места питању.

Бр. 668.

Известил. чита одборско мњење по молби Милосава Вучићевића и осталих служитеља суда вароши Београда, за побољшање плате.

Одборско мњење, ово је предлог, а то посланици могу чинити, с тога да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја.

Бр. 669.

Известилац чита одборско мњење о жалби Ђорђа Анића и још њих 9 лица из Орашца којом се жали што им свештеници наплаћују по 12 ока ране и на оне главе које су ослобођене од данка.

Одборско мњење: пошто жалба није била пред министром да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја.

Бр. 670.

Известилац чита одборско мњење о жалби Милуна Вуковића практиканта среза моравског, којом се жали што је и после 21 год. погрешком свештеника који је извод његове старости у изводу ставио. За то је поднео и доказе.

Одборско мњење: пошто је поднешеним доказима жалноц доказао, да је заиста његово име Милац, а у протоколу је од а, начињено у, и да има не 20 по 25 година.

Мњење је да се ова жалба упути министру надлежном, да своје решење исправи.

Скупштина усваја.

Бр. 671

Известилац чита одборско мњење о молби Павла Зорића учитеља школе венчанске, којом моли да му се с обзиром на то што је одпуштен из службе због изгубљеног вида очију да каква помоћ, да неби просно.

Одборско мњење: да се ова молба да влади на призрење.

Скупштина усваја.

Бр. 672.

Известилац чита мњење одбора, о молби Јеремије Обреновића и Николе Јовановића практиканта среза подгорског, којом моле да им се плата побољша.

Одборско мњење: ово је предлог а предлог само посланици могу подносити то да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја.

Бр. 673.

Известилац чита одборско мњење о жалби Аврама Петровића бив. практиканта суда крушевачког којом се жали на министра правде, што га је из службе истерао.

Одборско мњење: ово неспада у круг скупштинске по владине власти, с тога да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја.

Бр. 674.

Известилац чита одборско мњење о молби Илије Петковића, изслуженог војника из Сланаца, којом по други пут моли да се постави за инвалида пошто је у војсци ударом коња за рад онеспособљен.

Одборско мњење: да се ова молба упути влади на оцену.

Скупштина усваја.

Бр. 675.

Известилац Ковачевић чита одборско мњење о жалби Милоша Мирковића и још 10 орд. фијакериста, којом се жале на овдашњу општину и министра финансије што им се плаћају 120 дуката за чишћење пијаце, што се њиним коњима и фијакерима заузимају и место и праве ђубре.

Одборско мњење: скупштина је не надлежна да одређује, на који се начин чистота одржава, с тога да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја.

Бр. 676.

Известилац Бошковић чита одборско мњење о жалби Раде Петровића и осталог друштва занатског, из Крушевца којом се жале на министра финансије, што није хтео да им потврди штатуте, за њихово подпомагање.

Одборско мњење: министар није одбио по упутио, да своје штатуте потврде код начелства крушев-

вачког; одбор налази да не има места жалби с тога предлаже да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја.

Бр. 677.

Известилац одбора чита одборско мњење о предлогу Васе Стошића и Петра Буричковића посланика, да понтовски мост на броду приловачком и даље остане, пошто је то народна потреба.

Одборско мњење: предлог посланика Стошића и Буричковића заслужује призрења, с тога предлаже да се да исти влади на оцену и призрење.

Скупштина усваја.

Бр. 678.

Известилац Ковачевић чита извештај одбора, о жалби Павла Анђелковића начелника среза драгачевског којим тражи дозволу од скупштине да може Шолуповића и Несторовића за увреду тужити, који су они приликом дебате о Ранку Тајсићу изговорили.

Одборско мњење: да се ова његова тражба одбаци и пређе на дневни ред.

Скупштина усваја.

Бр. 679.

Председник: Састанак је закључен, ја мислим да сутра само одбори раде.

(Чује се: зашто скупштина да веради.)

Министар председник: Како је већ штампан предлог, о изменама и допунама у грађ. поступку, то се може радити.

Председник: Онда је сутра састанак у 9 сати пре подне.

Састанак је трајао до 1 сат по подне.

Председник,
Димитрије Јовановић.

Секретар,
Стева Крстић.

ПОДПИСНИЦИ:

М. А. Глишић, Бурђе П. Ђоровић, Сима Секулић,
Петар Катич, Војин Радуловић, П. Ђуричковић.

САСТАНАК XLIX.

14. Децембра 1875. године у Београду

ПРЕДСЕДАВА:

Димитрије Ђ. Јовановић.

СЕКРЕТАР,

Алекса Ђ. Поповић.

Присутствовали: председник министарства, министар правде.

Одеуствују, који су добили одсуство и Милан Кујунџић, а Ранко Тајсић болестан је.

Састанак отворен у 10 часова пре подне.

Бр. 680.

Секретар Н. Крушежевић чита молбу Јована Димитријевића којом тражи 12 дана одсуства.

Скупштина одобрава.

Бр. 681.

Председник јавља да је дао одсуство на 3 дана Живку Стефановићу због његових укућана.

Жена Миленовић важе да је Живко добио депешу, у којој му јављају, да му је жена онасно болестна, за то је морао отићи.

Скупштина му одобрава.

Бр. 682.

Председник: Сад прелазимо на дневни ред. На дневном је реду закон, о проширењу суђења у општинским судовима.

По пословном реду треба најпре да дебатујемо, примали се овај закон у начелу, по ако нисте предлог прочитали, неки извештач предлог прочита. (Чује се: прочитали смо, и без дебата у начелу примамо, јер смо раније о њему дебатовали.)

Председник: Молим вас, примате ли овај закон у начелу?

Скупштина прима.

Министар правде примећаваша, да је скупштина овај предлог примила у начелу кад је он био предлог појединих посланика, по примали га сада као предлог одборски оваки какав је.

Скупштина прима.

Председник: Сад извештач нека чита поједине тачке пројекта, а један секретар, пређашње §§-е који се овим пројектом замењују.

Бр. 683.

Секретар Стева Крстић чита § 6. закона о поступку судском.

Извештач Илија Стојановић: Одбор је нашао да по предлогу, треба овај § заменити овако:

а, да суде све спорове до 500 гроша пореских, а о непокретностима и менима до 250 гр. пор. узимајући спорове о наследству, овим се не мењају наређења § 242. грађ. поступка, ако се парничари на вредност спора не сложе, суд ће је преко три вештака сазнати.

б, да суде о службеностима пољским, које су изложене у § 335. грађ. законика.

в, да могу парничаре равнати и за веће суме, било о непокретностима, било о дуговима и покретностима, само кад парничари престану суду и изјаве своју жељу.

г, да могу по сагласију парничара одобравати изабране судове, о споровима до суме означене у тачки под а, и наређивати кога се дана има суђење предузети и свршити.

Парничари ће у овоме случају бирати по једнога судију и по једнога заменика, а обојица председника, деловођу бирају судије. Не сложили се у избору председника суди редовни суд.

Судијама се плаћа по 3 динара дневно поред подвоза ако су из другог места. Који судија пошто се избора прими, без ваљнога узрока на одређено време не дође да суди, то ће га општински суд осудити да трошак и дангубу како судијама тако и парничарима и сведоцима који су дошли.

д, кметови села, које са другим општину саставља, суде са два призвана одборника, или ако ових нема у месту са два поштена човека, све спорове у своме селу испод 25 гр. пор. осим спорова о непокретности и службености. Но овим се не мењају наређења изложена у § 41. закона о устројству општина и општинских власти.* —

Противу измена § 13. одбор није имао шта да примети сем онога израза „примаће писмене тужбе од људи,“ да се ова последња реч „људи“ замени са „лица.“ И по томе по предлогу владиног и мишлењу одборском имао би § 13. да се замени овако.

Раденко Драгојеваћ пита шта је казао министар.

Председник: Господин министар правде доцније ће казати своју реч. Каже, као што видите, овај се § састоји из 5 тачака. од којих прва тачка гласи овако „а, да суде све спорове до 500 гр. пор. а у непокретности и меницама до 250 гр. пор. изузимајући спорове о наследству. — Овим се не мењају наређења § 242. грађ. поступка. — Ако се парничари на вредност спора не сложе, суд ће преко три вештака сазнати.“

Никола Радовановић има реч.

Никола Радовановић доказује да су општински судови и до сада били обтерећени пословима, а са овим предлогом да ће им се посао учетворостручити, пошто је највећи број парница у Србији до 10.000 гр. Па према томе да се овим предлогом не ће помоћи онолико колико се мисли, јер се парници не ће моћи извршавати по 3 месеца, а тако исто не могу бити ни пресуђене пре 3 месеца. — Мисли да треба да остане по старом до 500 грошачар. а до толике суме да буде суђење и о непокретности.

Милан Кнежевић слаже се са првом тачком, но није за то да суде и о меницама, пошто се људи незнају, шта је меница.

Адам Богосављевић тражи, да општински судови суде и о непокретности до 500 гр. пор.

Милош Глишић подпуно се слаже са овом првом тачком, и мисли да ова тачка под а, остане по пројекту; вели што г. Никола Радовановић каже да има највише парница од 500 гр. пор. да баш због

тог треба дати општ. судовима да суде до 500 гр. пор. пошто суђење код окр. суда скупо кошта; за пример наводи, да кад једном сељаку ко убије вола, да мора да упропасти и другог вола и кола док код окр. суда дође до права свог.

Мисли да сваки пријатељ ове земље мора казати да остане по одборском мишљењу.

Милија Миловановић мисли, да кад смо дали самоуправу општинску, да је сада сљедствено, да дамо и шири круг суђења у општ. судовима, наводећи за пример да се баш тим постизава оно јевтиније суђење што народ оће, а не као до сад да мора више због формалности плаћати, по што добија, — с тога је потпуно за предлог одборски.

Петар Ђуричковић потпуно се слаже са предговорником, по противан је говору Милана Кнежевића због мјеница, за то, што мјенице не вреде по закону трговачком према сељацима; по могу само вредети за Београд и остале вароши. Поред тога, он је и за то да општински судови суде по непокретности до 10.000 гр. чар.

Илија Мојић слаже се са првом тачком одборског мишења, и лобија говор Николе Радовановића, доказујући да је баш овако наређење за наш народ добро. (Чује се: доста је говорено и настаје жагор.)

Председник: Молим вас, чујте, има још пријављени говорника.

Никола Крушевић тврди, да нема ни сумње да је велика хасна по народ да општински судови суде до 1000 гр. чар. наводећи, да је то најбоље доказао Глишић. Вели да треба у место 500 гр. пор. да се стави 200 динара, због тога, што су кме-

тови неки разумевади, да је 500 гр. пор. равно 1000 гр. чар. а то није, него је више од 1000 гр. чаршиских.

Живко Недић захтева да чује предлог владин, пошто је одбор истом донео противно мишење.

Министар правде важе, да је овде главно питање, да ли ће делокруг општ. суђења продужити до 1000 гр. чар. или ће остати до 500 гр. чар.

Живко Недић важе, да се саглашава што се тиче питања о покретности спора, по је и за то да општински судови суде до 1000 гр. чар. и о непокретности и о меницама, наводећи да ће боље кметови о непокретности пресудити познавајући исту, по судије који и непознају спорну непокретност.

Председник: Ковачевић има реч. (Чује се: доста је говорено).

Аксентије Ковачевић признаје да је доста говорено и да је сваки даљи говор излишан. Он је потпуно за одборски предлог, по примећује да треба обратити у диварски а не порески течај.

Алекса Поповић држе да је потребније за народ, да општински судови суде до 1000 гр. чар. и о непокретности, пошто су такве парнице најскупије и најдангубније за народ; није противан предлогу да судови општ. суде до 1000 гр. чар. о дугу.

Известилац Ил. Стојановић мисли, да је сувишно доказано да треба дати већи делокруг суђења општ. судовима; обраћа пажњу скуштинцима да говоре они, који су противни овом предлогу.

Петар Стефановић вели, да би се потпуно сложио са предлогом, јер што је престије то је и јевтиније суђење, по налази да сада томе није време,

с тога је за предлог владин, да и даље буде суђење до 500 гр. чар.

Мијаило Гератовић слаже се са предлогом владиним, и мисли да је доста да судови општински суде до 500 гр. чар.

Милосав Марковић тражи, да се у место 500 гр. пор. стави 200 динара.

Раденко Драгојевић захтева да се каже, ко ће одређивати вештаке, пошто то није овде казано.

Милан Пироћанац, у дугом и опширном говору са више примера и доказа, наводи, да су: окружни, апелациони и касациони судови постављени нарочито за већу гаранцију при изрицању правде тврдећи да такве гаранције нема нити може бити код општ. судова. Ово се нарочито тврди с тим, што народ и на само саветовање и наваљивање окруж. председника, тешко и једва се склања да о његовом праву суди изабрани суд, и то састављени из ових лица и оног места, одкле оће парничари.

Мисли да је сад довољно да делокруг општ. суђењу проширимо до 120 динара.

Борђе Боровић држи да је доста нејасно казано 500 гр. пор. Због тога тражи у место тога, да се каже 200 динара.

Радован Милошевић не одриче да ће народу бити брже и јефтиније суђење код општ. судова, но налази, да према имаовном стању нашег народа, не треба дозволити да општ. судови суде до 1000 гр. чар. За то и усваја предлог г. Пироћанца, да буде суђење до 600 гр. чар.

А што се тиче непокретности, није зато да суде општ. судови наувимајући случаја: увратина, пре-

нашања, помицања биљега и тим подобна, вели да сада овољико дамо, а доцније поступно можемо дати и већи делокруг суђења у општинама.

Плија Ратајац наводи, да су окружни судови одређивали изабрани суд нарочито, што је јаче и праведније суђење на самом спорном месту, с тога је мњења, да буде суђење у општинским судовима до 1000 гр. и о покретности и непокретности.

Коста Служић, одговарајући госп. Пироћанцу тврди, да народ има веће гаранције у суђење општинских судова, но окружних, пошто драговољно од суме веће од 500 гроша чаршиски оставља, само зато, да се суди код општинских, а не окружних судова, пошто му је тамо суђење брже и јефтиније. Сем тога примећује да треба ставити у место 500 гроша порески, 200 динара, да би с тим избегло свако непоразумљење, мисли да треба општински судови да суде и о непокретностима до 200 дин.

Драг. Ривнић слаже се са одборским мишљењем, што се тиче покретности, но држи да треба дозволити општинским судовима да суде и о непокретности до 1000 гроша чаршиски због тога, што ће праведније суђење бити кад се извиђа на самом парничном месту и кад се прегледају спорног имање биљеге и на месту се сведоци испитују, него кад се то чини у четири дувара.

Живко Чоџић слаже се са мишљењем г. Пироћанца, с тога што су кметови, повећој части људи неписмени и што по новом закону и рђав човек може бити изабран за кмета, на вели откуд се може поверити, таким људима да суде до 1000 гроша чар-

шиски кад је код многих сељака, толика сума сва имаовина.

Јев. Шолуповић, мисли да треба да буде суђење у општинским судовима што се покретности тиче до 600 гр. или 120 динара, а о мјеницама и о непокретностима никако, с тога што би се тим велики посао од окружних судова уклоњено, које плаћамо и морамо плаћати, даље наводи, ако се усвоји онако као што предлог гласи, да ће људи дуго па и по 3 године чекати, док до свог права дођу, због тога што ће општ. судови бити преоптерећени и зато ће се велики перед изродити.

Панта Срећковић мишљења је, да у варошким општинама гди има писмених људи, буде суђење до хиљаду гроша, а у селима до 500 гр. ч. и то како о покретности тако и о непокретности.

М. Терзибашевић, слаже се у свему са говором г. Панте Срећковића, поткрепљујући исти још и с тим, што у неким селима и кметови и одборници људи су неписмени, а имају за писара каку протераницу па суде онако како им он закон протумачи, па вели да ће тамо свачега бити.

Борђе Милетић каже, да је за одборско мишљење, но држи да треба дати да се суди и о непокретности до 1000 гр. чаршиски, у исто време отвлања зебљу због одуговлачења извршења пресуда општинских, пошто се овим законом и то предвидело па вели, да нема места говору а разлогу Јев. Шолуповића.

Подпреле. Алек. Здравковић, слаже се са предлогом одборским, због тога што је тим путем правда много јевтинија и бржа, но што је то до сада било,

јер су до сада многе формалности народ упронашћавале, и да су те формалности гониле народ те је морао ићи адвокатима, а они су их гонили те су морали ићи зеленашима, да узму новце, те да плате адвокату, да му тужбу по досадашњим формалностима начини. Каже да је боље јевтиније суђење, па макар се где год и непогодила правда. Држи, да је доста о том говорено, па зато и предлаже да се ова ствар реши.

Известиа. Илија Стојановић вели, одбијам лагу од општинских судова, коју намете г. Пироћанац, да незнају право да суде, па да су због тога постављени окружни судови, каже, да кад су постављени окружни судови народ се није питао, него су окружни судови поставили министри, но данас народ оће овако суђење, с тога је излишно више о томе говорити, примећује да треба ставити у место 500 гр. пореских 200 динара, а у место 250 гр. пор. 100 динара.

Председник, молим вас, има још пријављених говорника, оћете ли да се још о томе говори (чује се, нећемо, доста је о томе говорено). Добро, кад нећете више да се о овом говори, а оно молим вас чујте говор г. министра, јер он по пословнику има право да последњи говори.

Мин. правде каже, да није противан у начелу, за проширење суђења у општинским судовима, но му се чини да је велики скок од 500 гр. одједанпут повисити 1000 гр. или од 100 па 200 динара. Држи као и г. Пироћанац, да је веће јемство код окружних судова, који строго по закону морају

судити, него код општинских судова, где се по памети суди.

Примећује, да између предлога одборског и наређења § 242. грађанског поступка, има несљедствености у томе, што се дугови већи од 500 гроша чаршиски немогу доказивати сведоцима него исправом, а за оцењивање исправе, да ли је уредна или не, веће моћи чинити општински суд, који по памети суди, поред тога држи на не треба дозволити да до толике суме суде општински судови о својини, непокретности, јер се зато ниште стручног знања, способност судија, правника и да се наука о праву својине јако проширила, особито у последње доба. Затим износи да је у питању о проширењу суђења у општинским судовима и сам касациони суд био подељен у мишљењу, већина је била према садањим приликама да не треба проширивати круг суђења општинским судовима, а мањина је била да треба. Осим наводења примећује, ако скупштина усвоји одборско мишљење, онда треба дозволити, да се жалбе противу пресуда општинских, шаљу окружном суду, који ће за исте бити касациони суд, а то с тога што и одбори општински нису стручни у законима него и они често неписмени суде по памети.

Председник, молим вас браћо, скупштина је закључила дебату, а г. министар дао је своју реч, с тога ћу ставити гласање.

Министар правде, желио би да се гласа поименце, а пристао је да се у место грошеви мету динари.

Председник, дакле гласање ће бити поименце и тако стављам питање овако: ко је за предлог

владив да буде суђење до 100 динара, тај ће казати „за.“

Мин. правде, ја сам пристао да се повиси она сума у предлогу од 100 на 120 динара и желио бих да се тако и гласа.

Председник, дакле ко је за предлог да буде суђење до 120 динара, нека каже за, а ко је против тога, а да буде по одборском мишењу 200 динара каже против, (чује се питање, за које спорове?)

Предс. разуме се о покретностима, а о непокретностима гласаћемо после.

Настаје гласање:

Председник, молим вас браћо, да објавим гласање. За предлог владив, т. ј. за 120 динара гласало је 18 посланика, а против предлога владива, т. ј. да буде суђење до 200 динара гласало је 82 посланика и тако општински судови судиће о дуговима и о покретностима до 200 динара, а о непокретностима и меничним дуговима гласаћемо после, а сад четврт часа одмора.

После одмора.

Председник, сад треба да гласамо о непокретностима, па зато стављам питање, ко је за предлог владив да буде суђење о непокретности до 100 динара нека каже за.

(Чује се, сви смо за то не треба гласање.)

Усваја ли скупштина до 100 динара закључно.

Скупштина усваја.

Предс. сад имамо да гласамо о мјеничном потраживању. (Чује се, и то усвајамо.)

Усваја ли скупштина и ово по предлогу.

Скупштина усваја.

Бр. 684.

Секр. Илија Стојановић чита тачку под б, да суде о саужбеностима пољским које су изложене у § 335. грађанског закона, (чита § 335. грађанског закона).

Поп Ст. Поповић каже, да има спротних села која немају шуме, па мисли да треба овде ставити и то да смеју сува дрва за огрев и из других општина и села сећи. (Чује се, то је особена ствар).

Председник, дакле усваја ли се ова 2. тач.

Скупштина усваја.

Бр. 685.

Известилац Илија Стојановић чита тачку под в, да могу парничаре равњати и на веће суме било о непокретностима, било о дуговима и покретностима само кад парничари предстану и изјаве суду своју жељу. —

Живко Недић, педошда му се штилизација овог параграфа, пошто није за то да они равњају за већу суму од 200 динара, него мисли да за веће суме могу примити поравнење парничара које да суд општ. потврди и да такво има вредност јавне исправе. А за суме до 200 динара да је поравнење равно извршној пресуди.

Предс. молим вас о томе има наређене у старом поступку.

Известилац Илија Стојановић каже, да Живко Недића овако разуме, да поравнење од 200 динара има снагу протокола судског, дакле снагу извршне пресуде, а поравнење преко 200 дин. да се сматра као исправа.

Пироћанац, изгледа му нејасна реч равњање и мисли да је смисло овај, да могу судити спорове и за веће суме. Кад парничари пристану, да им општински суд о њима суди. Зато је рад знати да ли се овим хоће да општински судови примају поравнење и о њима дају исправе.

Предс. каже, да се о томе говори у § 15. тачки 4. грађ. пост.

Ковачевић, ово није ништа ново, јер се налази у старом закону, а на име у § 6. (чита § 6. и 18.) Затим каже, да се са овим ништа не мења, по је само друкчија редакција у том, што је пређе било у § 18. а сад је у § 15.

Димитрије Матић мисли, да овакав израз може остати, пошто управо њих суд равња, а тако је казати и у пројекту.

Илија Стојановић мисли да треба овако казати, „поравнење учињено пред судом до 200 дин. равња се извршној пресуди,“ а то с тога, што није казати да ће општински суд таква поравнења извршивати.

Пироћанац мисли, да овако треба казати: „парничари могу се равњати пред општинским судом и за веће суме; а место речи: „дуг“, да се каже: „тражбина“ пошто дуг означава просто обвезу. — Овако кад би се ставило значило би, да општ. суд неможе да одбије луде, који дођу да се пред њим равњају.

Никола Радовановић вели, да разуме овако: кад дођу два парничара, па захтевају да их суд поравња, ако их поравња он ће им издати писмено поравнење, па ма колики спор био и тако ће ствар бити свршена.

Председник, дакле да чујете трећу тачку вако гласи: в, „да могу парничара равњати и за веће суме, било о непокретностима, било о дуговима и покретностима, само кад парничари престану суду и изјаве своју жељу.

О томе издаће суд парничарима писмено прављење.

Илија Стојановић чита тачку под г, да могу по сагласију парничара одобравати изабране судове у споровима до суме означене у тачки под а, и наређивати кога се дана има суђење предузети и свршити.

Ђурђе Ђоровић тражи, да се реч: „свршити“ избрише, јер суд не може знати ког ће дана парницу свршити.

Министар правде каже, да би било смисла да се место речи: „свршити“ стави реч: „наставити“ (чује се, нетреба ни наставити, него да остане само „предузети.“)

Преде. је ли скупштина зато да се реч „свршити“ избрише, па да остане „предузети.“

Скупштина усваја да се реч „свршити“ избрише, а да остане реч „предузети.“

Бр. 686.

Председник, сад чујте други став: (чита), „парничари ће у овом случају бирати по једног судију и по једног замењеника, а обојица председника, деловођу бирају судије. Неслаже ли се у избору суда председника суди редовни суд.

Никола Радовановић мисли, да би добро било, кад се несложе, да им општински суд избере председника.

Мин. правде вели, да је при овој тачки било ово у виду, да се парничари сложе на изабрани суд и на судије, и ако се на то несложе, онда ми суди редовни суд.

Јев. Шолуповић мисли, да би добро било да се нареди овако: кад се несложе за председника, да изабране судије изберу председника.

Аксентије Ковачевић вели, да неби ова тачка за општинске судије остала неразумљива, предлаже да се овако каже: „не сложе ли се у избору председника, суди парницу редовни општински суд.“

Преде. пита, усваја ли скупштина да се каже овако: „несложе ли се у избору председника, суди парницу редовни општински суд.“

Скупштина усваја.

Бр. 687.

Известилац Илија Стојановић чита тачку 3., „судијама се плаћа по 3 динара дневно поред подвоза ако су из другог места. Који судија пошто се избора прими, без важног узрока на одређено време не дође да суди, тога ће општински суд осудити, да плати трошак и дангубу, како судијама, тако и парничарима и сведоцима који су дошли.“

Каже овде има одвојено мњење одборника Раке Кукића, који предлаже остане по старом 1 тал.

Рака Кукић каже, да је зато одвојеног мишљења, што судије често иду и на удаљена места 4 до 5 сати па не могу једног дана да сврше посао по морају поћити и тако сву дијурну потроше за ручак, вечеру и крвст, а за дангубу им ништа не остане. Зато је да остане по старом 1 тал.

Илија Мојић слаже се потпуно са редакцијом и с тога је противан предлогу Кукићевом

Драгутин Ризнић слаже се са Илијом Мојићем да остане по редакцији 3 динара, но да се каже, поред подвозног и путног трошка и да се означи који ће ову дијурну плаћати.

Милосав Вељковић пита, мења ли се досадањи закон о изабраним судијама (вичу, не мења се). Добро, кад се не мења, досадањи се закон тумачио двојачко, пошто су једни држали, да се у дијурни састоји подвоз и трошак, а неки су, да је дијурна засебна поред путног подвоза и трошка. Предлаже да се место 3 стави 4 дин.

Извест. Илија Стојановић, код ове тачке имам ово да кажем, да судија, ако му је мало немора да се прими.

Коста Спужић каже, није ово бог зна каква велика ствар, да се толико говори, него нек се ово нареди: судијама се плаћа по 2 дин. кад су у месту а по 4 кад су са стране.

Никола Радовановић мисли, да поред дијурне од 3 дин. треба одредити и на трошак, ако су са стране.

Јев. Шолуновић каже, кад оћемо јевтиније суђење, онда је доста 3 дин., а подвоз и трошак нека им суд умери.

Милош Глишић вели, ако оћемо да помогнемо народу и ако оћемо да не дамо повода, да се сами људи парничарима за судије намећу, онда је доста 3 динара.

Благоје Божић мисли, да кад се одреди мала дијурна, да се људи неће примати, да на штету

своју другом суле, него ће парничари морати ићи општинском суду, а тим нећемо помоћи народу.

А. Богосављевић тврди, да је према имовном стању и трошку наших сељака, довољно 3 динара дијурне.

Рака Кукић напомиње, да не говори у интересу свом, но у интересу народа и парничара, јер нико неће оставити свој посао, па да на своју штету без довољне накнаде другом суди.

Сима Несторовић слаже се са мишљењем Спужића и вели, да је доста онима из места по 2, а са стране по 4 дин.

Полпредседник вели, кад се овим не мења за изабране судије који суде преко 1000 гроша чаршиски онда је доста онолико колико Спужић каже, само ако је у том још разумео и подвоз и трошак.

Коста Спужић вели, да изабране судије небира да теку капитале, но да народу буде што јевтиније суђење, с тога је и предложио 4 динара, што му је доста за ручак, вечеру и кревет, а још му и за ситне трошкове претиче један динар, а што се тиче подвоза то је особено.

Новак Милошевић држи, да је доста 3 дин. и вели, кад кажемо да су чиновници и сувише плаћени, онда бар ми не тражимо за изборне судије, велике награде.

Аксентије Ковачевић слажући се са говором г. подпредседника, да се ово не односи на оне судије који суде преко 1000 гроша чаршиски држи, да је довољна дијурна од 3 дин. но напомиње да треба одредити ко ће ову дијурну платити, или крива страна или обе, а то није предвиђено у § 110. грађ. пост. у ком се каже:

„Сваком судији парничари плаћају, по 1 тал. на дан поред путног и подвозног трошка, ако су са стране.“

Драг. Ризнић, овде се каже ако су са стране а ништа се не каже ако су из места.

Предс. држи, да је доста 2 динара ако су из места, јер суде о малим сумама и више пута само до подне. А што се тиче питања, ко ће судијама платити, ја мислим да обе стране плаћају, а после крива страна нека накнади правој.

Изв. Ил. Стојановић вели, 2 дин. мало је, обе ли човек да једе и пије? 3 дин. довољна су на тако нека се усвоји.

Председник мисли, да треба чинити разлику између оних који су из места и оних са стране. С тога држи да је доста за оне из места 2 дин. а за оне са стране 3 дин. и подвоз.

Благоје Божић пита, шта ће бити кад се једна парница због многих сведока, мора више дана да испитује.

Предс. онда ће за сваки дан добити дијурну, па ма колико дана трајала.

Благоје Божић вели, кад се богат суди, па да судијама ручав, вечеру и добро их почасти, онда му суде по вољи, а сирома пропада, с тога и постоји изрека:

„Какво печење, онако ти је и решење.“

Петар Буричковић мисли, да ћемо тек онда остати следствени нашем захтеву, да се мање чиновницима плаћа, ако ово о дијурни усвојимо по предлогу, иначе изгледало би неправедно, да тражимо да се мање чиновницима плаћа, а да се тако

плаћање, и на саме нас не односи. За потврду овог износи пословицу, како је курјак казао овци: „не дам ја да ти јагње бијеш, но ћу га ја заклати.“

Предс. закључује састанак у 1 сат по подне, а заказује за сутра у 9 сати пре подне.

Председник.

Д. Ђ. Јовановић.

Секретар.

Алекса Поповић.

ОБЕРОВЛАВАЈУ

ОПУНОМОЋЕНИ ПОДПИСНИЦИ:

М. А. Глишић, Војин Радуловић, Ђурђе П. Ђоровић,
П. Буричковић, Петар Катић, Сима Секулић.

САСТАНАК I.

15. Децембра 1875. године.

ПРЕДСЕДАРА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАРА

Урош Кнежевић.

Од министара дошли су: председник министарства, министар унутрашњих дела и министар правде.

Састанак отворен у 9 сата пре подне.

Бр. 688.

Секретар Урош Кнежевић чита протокол 44. састанка.

Усваја се, само Н. Кружевић примети да му је при дебати код тач. 5. чл. 13. изостављена мисао, за то да треба напред ставити ове речи: „народна скупштина тражи закон о слободној штампи, а влада даје измене и допуне тога закона.“

Бр. 689.

Секретар Н. Кружевић чита протокол 45. саставка.

Усваја се, но Н. Кружевић овде даје једну приметбу на стенографске белешке, на вели: Оне су скоро званична радња скупштинска. Штапају се у званичним новинама на одштампавају у засебним књигама. Са тога никако не дозвољавам да један посланик по својој вољи поправља своје белешке и да поправком измене мисао своју, као што је радио г. Милан Пироћанац кад је био говор о предлогу г. Шодуповића и осталих. Он је ту превуко цео свој говор и измену га тако да изгледа да се нешто подмеће скупштини.

То се види из белешака (чита их.)

Председник објашњава да нема места примедби Кружевића, јер је властан сваки посланик да контролише прегледа и поправља свој говор. Док се закон не измени мора тако ићи.

Н. Кружевић одговара да посланик може поправити и дотерати своју мисао и исправити погрешке. Али нема права да измене целу мисао и да што подметне скупштини. Тога закона нема.

Председник упућује на чл. 48. пословника, по коме сваки говорник има право исправљати свој говор.

М. Пироћанац чита како су бележили стенографи а чита и исправку на вели: Сви видите да је смисао један само друге речи. На то имам права, јер стенографи често не ухвате прави смисао. Тако су пре у моме говору место 100 динарских пара ставили 100 сантима. У опште бад се говори о прав-

ним стварима, о техничким изразима и т. д. тешко је уватити прави смисао. С тога и дато је право говорнику да исправља свој говор. Смисао промењено нисам нити коме дозвољавам да боље зна од мене шта сам мислио. Смисао говора мора се бележити онако како је. Секретар који хоће да наводи речи посланичке мора их навести у измени, а не као што ради г. Кружевић.

Н. Кружевић одговара да је читао протокол па у то време требао је г. Пироћанац да примети шта има а не сад.

Урош Кнежевић чита стенографску белешку и исправку Пироћанца на вели: Нема никакве разлике. Смисао је један исти. Сва је разлика у штампацији. Што говоре неки да је г. Пироћанац подметнуо нешто скупштини, то не стоји, већ напротив он одбија рђаве мисли од скупштине.

Председник захтева да се чита званични скупштински протокол, па о њему скупштина да решава а не о другом чему.

Н. Кружевић изјављује да није забележио онако, како је у поправци Пироћанчевој, па чита како је записао.

На то нико ништа неprimети а председник опомену Кружевића да други пут не износи на претрес стенографске белешке, јер су оне нека полужванична радња и не долазе у претрес скупштински. (Чује се: врло добро.)

Бр. 690.

Секретар Урош Кнежевић чита молбу посланика Ј. Шодуповића, воји због слабости тражи 20 дана одсуства.

Одобрава се.

Бр. 691.

Секретар Урош Кнежевић чита предлог свој и осталих о женидби свештенства, које се има извршити у споразумлењу са духовном влашћу. Неће ли се то, онда да се уведе цивилни брак.

Сима Несторовић тражи да се пређе на дневни ред налазећи да је жалосно потрзати женидбу попова, као да смо све свршили.

Помаже га Панта Срећковић. (Вичу: одбору.)

Урош Кнежевић одговара да је скупштина решила једном ово питање. То треба поштовати, а не може се прећи на дневни ред.

Подпредседник А. Здравковић налази да треба овај предлог преко министра просвете уцутити духовној власти, те да се размисли о њему.

Пошто председник објасни да треба уцутити одбору на после решавати је ли то питање канонично или не, скупштина закључи да се упути одбору законодавном.

Бр. 692.

Секретар Алекса Поповић чита предлог Жике Миленовића и Илије Ратајца којим се налази да се по народу чине грдне штете и неправде узимањем ујма, па предлажу: да свуда буде мерица од 17 кутлова или кашика, па 16 да су онога који меље а 17-та воденичарева.

Упућен законодавном одбору.

Бр. 693.

Секретар Илија Стојановић чита предлог Милована Спасића о томе, како треба селске дућане ограничити само на продавање ових артикла, који су нужни за селске помесне, околне и путничке потребе.

Упућено одбору законодавном, те да се сајузи са предлогом о укинућу дућана.

Бр. 694.

Председник јавља да треба сад прећи на дневни ред, па вели: стали смо код тачке која говори колико треба платити изборним судијама који су из места, а колико онима, који су са стране; даље, ко ће да плати и кад, да ли пре или после свршене парнице. Ништа није свршено; да продужимо. Дакле да гласамо појединце о једној ствари.

Теша Марковић примећује, да не може бити једна плата за онога у месту и онога са стране. За то — вели — треба остати при редакцији, па ономе који је са стране дати јошт и подвоз.

Председник објашњава, да треба најпре гласати за судије из места, па после за оне који су са стране.

Служић примећује да плата не може бити једна и иста, и за оне из места и за оне са стране.

На питање председника, скупштина реши да се плаћа по три динара онима судијама, који су из места где се суди.

Мијавило Радовановић и поп Стева Поповић примећују, да није требало толика дијурна, јер — веле — вичемо на чиновнике а овамо сами товаримо народ.

Председник за тим пита: Колико ће се дати оним судијама, који су са стране.

Секретар Ст. Д. Поповић разлаже да би најпрактичније било да се у име подвоза одреди накнада на сат удалења. Остави ли се другаче, т. ј.

да се плати подвоз, онда сваки може тражити колико оће и правити већи по што је.

Рака Кукић вели: Не треба мислити да се парничарима помаже тим, што ће се свести трошак на 3 динара. Треба оставити судијама по талир дневно.

Иначе, они ће бити принуђени да свраћају на конач код парничара, да се не би трошили, то ће бити узрок, те ће се судије повести и биће пристрасни.

Драг. Ризвић предлаже, да се судијама са стране поред дневнице плаћа по 2 динара у име подвоза.

Потпомаже га Живко Чолић.

М. Гератовић разлаже, да не треба дати више од 2 динара, јер ће се грабити ко ће бити судија, натураће се парничарима, па ће судити криво. Што се тиче трошка и дангубе, то ће определити саме судије према даљини пута.

Н. Радовановић вели: Услови смо три динара на име раче и дневнице, за оне који су из места. Што се тиче оних који су ван места, њима на име подвоза треба дати по два динара ако су из првог оближњег села, ако су из трећег удаљеног села по три динара.

Ал. Поповић, побија разлоге Раке Кукића и вели, ма и 20 динара дали судијама, они ће опет свратити на конач код парничара где механе нема, мисли да треба судијама дати по 5 дин.

А. Ковачевић разлаже, да треба имати на уму вредност парнице. Зна се вели, да суде судови овде до 1000 гроша. Ако се свима стане рачунати подвоз кад дођу на кочијама, претећиће дара меру.

Свакојако треба оставити онима са стране по пет динара.

За овим на питање председника скупштина усвоји, да се судијама који су са стране плаћа по 5 дин. дневно на име дневнице и подвоза.

Председник прочита редакцију треће тач. § 6.

Дим. Милетић примети да треба одредити, ко ће да плаћа трошкове, да ли крива страна или обе.

Председник објашњава, да је сад на реду то питање. Упита затим скупштину да ли да се унапред полаже дијурна. (Вичу, унапред.) По томе разлажући како се незна колико ће дана трајати парница, те судије могу чинити злоупотребе и узимати од парничара велике дијурне; пита, неби ли боље било да општ. суд наплаћује дијурну онда, кад се пресуди ствар (чује се, боље унапред).

Вујо Васић, позивајући се на практику вели, нека се сваког дана кад се суди узима унапред дневница, као и до сад, па онда неможе бити злоупотреба.

Предс. чита редакцију тог члана, који гласи: „Овај трошак полагају унапред обе парничне стране по пола, а после крива страна платиће другој положени трошак.“ (Чује се, врло добро).

Прочита затим редакцију целог члана и примећује код речи „из једне општине“ да се сматра као из једног места, те судија неможе имати више од 3 дин.

Бр. 695.

Известилац Илија Стојановић чита даље тачку А, и измену § 13. која гласи:

„д. Кметови села, које са другим општинау саставља, суде са 2 призвана одборника или ако ови нема у месту са 2 поштена човека, све спорове у овоме селу испод 25 гр. пор. осим спорова о непокретности и службености. Но овим се не мењају наређења изложена у § 41. зак. о устројству општина и општинских власти.“

Мијаило Смиљанић пита, да ли по томе има места да се незадовољни жале код општ. суда или не? (Чује се, долази то доцније).

Преседник вели, да ће се ставити у редакцији место 25 гр. пор. „до 10 див. закључно да може кмет и 2 одборника у селу пресудити.“

Раденко Драгојевић примећује, да место речи „кмет,“ треба ставити „кметовски помоћник“ и после треба знати који су то поштени људи и ко ће то одредити да ли збор?

Министар правде одговара, да тако стоји и у општ. закону. Општина и кметови знаду који су поштени.

Предс. предлаже да се ставе речи: „два домаћина.“

Петар Катић, противан је томе и налази да је боље казати „два поштена човека,“ јер има поштенних који плаћају данак.

Живко Недић разлаже, како по устројству општина и општинских власти има општина где има по 4—5 села и сва састављају један општински суд, а има опет само по три судије, кмет и 2 помоћника а чланова нема, па пита, ко ће бити тај кмет селски, што ће да суди са 2 одборника? Ту може вели, бити неправде. А и што се тиче израза „два по-

штена човека,“ незгодно је, и питање је: ко ће то да одреди?

По закону зна се, да ови људи оцењују само потрице. Дакле, зашто неби остало тако, да о томе суде општински судови.

Овде се усвоја још једна мања сума, које нема у § 5.

Илија Стојановић вели, зна се да у сваком селу има кмет или помоћник. Дакле то је право дато њему да га врши са 2 одборника, или ако их нема са 2 поштена човека.

Коста Спужић налази, да треба казати у тексту: кмет села или кметовски помоћник у загради.

Аксентије Ковачевић вели, зна се да се у селу зове селски кмет онај, који је кмет или помоћник. Има села где кмет има 2 помоћника, а сачињавају једну општину. Питање је, могу ли и ови помоћници да суде о овим стварима.

Пошто се разуме да је сваки помоћник кмет у своме селу, то је добра редакција и не треба је мењати онако, како предлаже госп. Спужић. Што се тиче она 2 лица, кмет ће увек на састанку узимати 2 најбоља грађанина.

Ту не треба зебети.

Милија Миловановић, слаже се са одборским мишљењем и вели, до сад је практиковано тако, да сваки члан у селу или засебу суди до 100 гроша чарш. и противу те осуде давала се је жалба општинском суду. То се исто важе и овде да кмет и два човека могу судити до 50 гроша пореских, а противу њихове пресуде даваће се жалба општинском суду.

Мин. правде примећује, да то треба да остане само за потрице, а не и друге ствари.

Милија Миловановић одговара, да треба то не само за потрице, но и за дугове до 100 гр. чарш. (жагор).

К. Служић, одговара Ковачевићу да треба у закону написати јасно, јер има села где нема и кмета и помоћника. Шабац н. пр. има два члана и председника, али мајур село има свога помоћника, а припада општини шабачкој. Питам, хоће ли важити пресуда тог помоћника мајурачког? (Чује се, хоће).

Известилац Илија Стојановић, одговара Милији Миловановићу на вели, предлогом владиним иде се на то, да пресуда кмета и два човека до 50 гроша пор. остане снажна. У осталом чл. 41. устр. општинског остаје за потрице до 100 гр. ч. те пресуде нису извршне одма.

Чита затим чл. 41. на вели, да треба остати при предлогу. (Врло добро).

Јован Радосављевић пита, како ће се за она села, која су сама за се. (Чује се: има о томе даље.)

Председник прочита ту тачку.

Скупштина усваја.

Бр. 696.

Известилац Илија Стојановић чита предлог за измену члана 13. који гласи:

„Општински судови примају и тужбе и одбране усмено, а писмено тужбе и жалбе примаће само од лица која нису из исте општине, саслушавају парничаре и сведоке јавно, извиђају парнице просто пресућују и одмах пресуде исказују усмено и јавно,

а пресуде своје извршују сами. Ако који сведок или вештак, не би на позив суда дошао у одређено време, а изостанак не би важним узроцима оправдао, општинска власт казниће га од 2 до 10 динара. Сваку пресуду дужни су општ. судови у протокол суђења завести којег ће форму прописати министар правде а и ванписмено парничарима издати, кад који од парничара то захте и пропису таксу платити.

Ако би се пресуда морала из непокр. имања извршити, општински суд писаће дотичној власти полицијској која ће пресуду извршити, по општим правилима о извршењу пресуда.

Пресуда кмета селскога (кад се општина из више села састоји) одмах је извршна, како се изрече. А тако исто извршне су и пресуде општинских судова, које не прелазе вредност преко 50 гр. пореских.“

Никола Милосављевић примећује да не треба правити разлику између лица из општине и оних са стране, но треба усвојити да се жалбе могу поднати писмено.

Војин Радуловић помаже исто на пита: Зашто је лакше примати усмене но писмене тужбе? Треба дозволити да се примају и писмене па био тужилац из општине или са стране. Што се тиче казни за недолазак на позив, ја сам за то, да се први пут казни са 2, други пут са 5, а трећи са 10 динара.

А. Ковачевић помаже Војина и вели, треба усвојити да се примају писмене тужбе и жалбе, јер би судови лакше расправљали парнице а они и онако махом саслушавају људе на протоколу. Дакле лакше би им било примати писмене тужбе.

Но говорићу о казни сведока који не дођу и казни парничара, о којима ништа није казано.

Чата § 327. крив. закона о недоласку на позив општинског суда на вели: о недоласку парничара нигде ништа није казано у закону. Зато треба одредити казни и за њих. (Чује се: то има у закону.)

Васа Стошић: Поред казни за недолазак сведока од 2—10 динара тражи да се узакони, да се може казнити до 2 дана затвора.

Новак Милошевић противан је томе да могу давати писмене жалбе и лица из општине, јер би се отворило широко поље пискарачима да адвоцирају да потстребавају људе на парницу и тиме би се штетно народ. (Чује се: врло добро.) Што се казни тиче налази да треба ставити од 2—10 динара.

Паута Срећковић одсудно је против тога, да се дају писмене тужбе и жалбе од лица, која су ту из општине, јер тиме се народ упропашћава и штети. Са тога је вели и било до сад скупо суђење. (Чује се: врло добро.)

Известилац Илија Стојановић помаже Ковачевића што се тиче парничара, који не дођу на рочиште, на вели да треба узаконити: да се може пресудити и без онога парничара, који не дође на рочиште.

Драг. Ризнић слаже се са тим и вели нек се дода: „суд ће пресудити по пренешеним доказима.“

Илија Мојић остаје при том да се усвоји редакција. Побија миње Војиново, који тражи да се тужбе и жалбе могу давати на писмено, јер би се вели тиме одуговлачиле парнице по 4—5 година.

Живко Недић противан је у начелу писмености код општинских судовк. Но писменост треба усвојити само за лица са стране, но с условом, да се они не морају позивати лично на суђење већ да се суди по тужби и да је зањ обавезно саопштавање пресуде у суду. Иначе увела би се већа писменост.

Никола Радовановић такође је за то, да постоји писменост за лица са стране. Слаже се с Ковачевићем да треба уметути у закон и казну за парничаре кад се казне сведоци. Противан је томе, да се пресуђују парнице без сведока и парничара, јер би се онда кварила пресуда, кад парничар оправда изостанак.

Драгутин Ризнић, усваја приметбу Ковачевића али је противан томе да парничар мора предстати лично, кад да писмену тужбу, већ по њој и доказу треба изрећи пресуду и саопштити је преко надлежног суда.

Влад. Павловић слаже се с Ковачевићем с тим, да се ономе, који са стране подноси писмену тужбу саопшти пресуду прека његовог општ. суда и од кад му се саопшти да се рачуна рок.

Војин Радуловић такође је за приметбу Ковачевића, а остаје зато да треба примати писмене тужбе, јер ако се то неће, онда не треба учити школу.

Андрија Перуничкић, разлаже да не мора тужиоц доћи на рочиште кад да писмену тужбу и доказе, већ ће се потом судити.

Подпреседник одговара Војину и вели, не треба допустити да сваки пише писмену тужбу. Тим би увели по седима пискараче, који незнају шта пишу

и који би завађали свет. Недајмо да се они уплећу у народне послове.

Војин Радуловић пита, како би изгледао суд коме дошло да суди о ствари од 1000 гр. а овамо нема писмоводства.

Подпреседник одговара, да то зависи од свести народне.

Живко Чолић противан је томе, да жалбе и тужбе буду писмене, а није ни зато да парничари не буду лично на рочишту, јер се неби могли суочити где треба.

Изв. И. Стојановић чита редакцију, каква би требала да буде по предлогу Ковачевића.

Преседник затим прочита прву тачку, чл. 13. који гласи:

„Општински судови примају тужбе, одбране и жалбе усмено, а писмене тужбе и жалбе примаће само од лица која нису из исте општине, саслушавају парничаре и сведоке јавно, извиђају парнице просто, пресуђују и одмах пресуде исказују усмено и јавно, а пресуде своје извршују сами. Ако који сведок или вештак, неби на позив суда дошао у одређено време, а изостанак неби важним узроцима оправдао, општ. власт казниће га новчано од 2—10 динара.“

Скупштина усваја.

Бр. 697.

Изв. И. Стојановић чита другу тачку § 13. која гласи:

„Сваку пресуду дужни су општ. судови у протокол суђења завести којег ће форму прописати министар правде, а и написмено парничарима из-

дати кад који од парничара то захте и прописну таксу плати.“

Затим чита одвојено мишење Ранка Тајсића и осталих, који предлажу да општине саме извршују пресуде из непокретног имања.

Драг. Ризнић, усваја мишење одборске мањине али с тим, да се раздвоје селске од варошких општина.

Немогуће је вели, да општ. судови по селима извршују такве пресуде, а то због паљевина, убиства итд.

Павле Вуковић, разлаже да и сада при извршењу пресуда сав посао раде општински судови. — Полицијна власт вели, увек нише општинском суду те овај попише имање и т. д. а она просто објави. Зашто то неби вршили сами судови. У осталом оставимо ми то полицијским властима да врше, против-речимо ономе, што смо тражили увидање началства.

Петар Ђуричић је за то, да општине саме извршују пресуде из непокретног имања, једно с тога што хоћемо самосталност, а друго зато, што полиц. власт сама при извршењу и незна где је земља, ни колуба је већ опет пита општину.

Милоја Миловановић, казује како је до сада практиковано на вели, оружани судови пишу началству, началство капетану, а овај општинском суду те општина премери и попише имање. Све што је то учињено, учињено је општински суд. Давале нашто толики формалитети? Баш ти формалитети и то што полиц. чиновници изађу у народ, зарад извршења кошта народ грдних жртава. Чиловник дође у село

зарад извршења и учини трошак. Нема дужник по ваца. Чиновник се враћа на дође доцније и по други пут те прави трошкове и упропашћава људе, кад дакле суд општински пресуђује онда нека и изврши, нека пише сам окружном суду за интабулације, нека огласи продају непокретног имања итд. Тако исто неки општ. судови извршују и пресуде окр. судовима а не полицијом.

Илија Ратајац слаже се с Милијом и вели, треба да пресуде извршују општински судови, а не полицијом те да се чине само два трошка око долазка а овамо полицијом не може да изврши ништа без кмета.

Живко Чолић, налази да кметови не могу извршивати ту продају никако јер има много формалности које кмет није кадар извршити. Зато се слаже с Ризнићем да то могу чинити само варошке општине. —

Адам Богосављевић је зато, да општина врши те пресуде, кад може вели продати вола од 10—30 дук. што неможе комад земље од 10 дук. цес. не треба да се друга власт меша у наш посао.

Рака Кукић је против одборског мњења, слажем се вели у томе, да би било јевтиније кад би општ. судови извршивали пресуде. Али питање је, могу ли то извршити сви судови? За вароши и признајем да могу, али док села буду за то проћиће још 10 и 15 година. Има ту формалности много. Има случајева гди се над једном врши више пресуда, па треба чинити после расправу с новцем. Одкуда ће то знати кметови?

Никола Радовановић каже одсудно, да кметови немогу вршити продају непокретног имања, јер вели: продаје се често имање од 1000—2000 гр. па и од 100 дук. цес. где ће кметови да чувају те суме? Боље је да дамо судовима олакшицу. Нек суд само напише на преда полицији, а не да брине шта ће са новцима, кад нема ни касе ни тврде куће и чије је право прече.

А. Ковачевић правда мњење одборске мањине, па вели: оно је умесно, јер све што год се ту ради, ради општински суд. Полицијом пише суду, те овај изврши и почне и процену и све. Полицијом само објави у новинама и дође на продају, где кметови опет присуствују. Али треба и овде имати на уму то, да се говори овди о извршењима до 1000 гроша чар. Законом је прописано за колику вредност треба објави у новинама. Овди не треба на оволику вредност, јер рок неће бити већи од пет дана. Што се тиче ових разлога, да кметови немају касе, имајмо на уму то, како кметови покупе по толики данак, па се никада неувраде из његовог завежљаја, док се овамо краде из тврдих касе.

Дакле остајем при томе да општински суд може извршивати пресуде и делити новац повериоцима.

Известилац Илија Стојановић обраћа пажњу на велике формалности, које се морају вршити при продаји, па налази да би се огрешили да тим оптеретимо кметове и навукли би гране штете на њих. Зато је да остане по мњењу одборске већине још за коју годину док се реформише управна струка.

Министар правде објашњава, да је немогуће за сада дати општ. судовима да извршују пресуде

из непокретног имања. Има вели и сувише формалитета и тешкоће које кметови не могу савладати. Хоће ли се измена, влада задржава право да поступи по чл. 61. устава.

Аксентије Ковачевић вели, чини ми се да тамо стоји, да влада може узети предлог патраг.

Министар правде објашњава, да по чл. 61. устава влада има двојако право, или да узме целокупан предлог патраг, или ако се не усвоје поједине измене и допуне може се вратити пројект и тражити да се усвоји само оно, што влада мисли да треба усвојити. Нисам казао да се цео предлог узме патраг.

Затим на питање председника скупштине реши да остане по предлогу, т. ј. да општински судови немогу извршивати пресуде из непокретног имања.

Бр. 698.

Изв. И. Стојановић чита трећи и четврти став § 13. који гласи:

„Ако би се пресуда морала из непокретног имања извршити, општински суд писаће дотичној власти полиц. која ће пресуду извршити, по општим правилима о извршењу пресуда.

Пресуда кмета селског (кад се општина из више села састоји) одмах је извршна, како се изрече. А тако исто извршне су и пресуде општински судова које не прелазе вредност преко 50 гроша пореских.“

Нико ништа немаде да примети.

Бр. 699.

Изв. Илија Стојановић чита прву тачку § 15. који гласи:

„Противу пресуда општинских судова у споровима преко 50 гр. пор. дају се жалбе преко општ. суда одбору општинском.“

Панта Срећковић налази, да би другаче требало уредити и то онако, као што је негда било поротско суђење у Душановом законику. И тако би казао овако: „противу пресуда општинских судова у споровима преко 20 динара дају се жалбе преко општ. судова поротницима да они пресуде.“

Драгутин Ризнић напротив обара то и вели: не стоји то, да је већа гаранција код поротника но код одбора. Доказује то искуством, и вели: тако је, за једног порота казала да је крив за убиство, а судови нађоше да нема дела.

Мијанло Радовановић наводи, да су по селима неинтереси и кмет и одборници, па ће тешко ићи. Осим тога, имати ту сродства, пизме итд. Зато је најбоље у селима давати жалбе као и до сада среској власти.

На питање, скупштина усвоји да пресуде судске разматра општ. одбор.

Бр. 700.

Известилац Илија Стојановић чита даље став, да се жалба може изјавити усмено одмах чим се саопшти пресуда и то ће се ставити на протокол.

Благоје Божић пита, за колико се дана даје жалба?

Ил. Стојановић одговара, има то у закону и то у § 16.

И тако усвоји се и друга тачка

Бр. 701.

Известилац Илија Стојановић чита трећу тачку која гласи:

„Општински судови на примљену жалбу издаће уверење, ако парничар то захте.“

Усваја се.

Бр. 702.

Известилац Илија Стојановић чита четврту тачку која гласи:

„Противу поравнања учињенога по тачки под е, § 6. подноси се жалба надлежном првостепеном суду. Решење његово о томе одмах је извршено.“

Усваја се.

Бр. 703.

Известилац Илија Стојановић чита пету тачку која гласи:

„Противу изабраних судова за дела под г, у § 6. назначена, нема места жалби. Но избрани суд дужан је за 5 дана предати по један комад пресуде парничарима, а један комад са осталим актима предати општинском суду на чување.“

Усваја се, само Раденко Драгојевић примети да у тексту треба казати „*противу пресуда изабраних судов*“ а не као што стоји „*против изабраних судов*.“ То се исправи.

Бр. 704.

Известилац Илија Стојановић чита чл. 16. који остаје.

Акс. Ковачевић разлаже да треба за жалбу сада оставити рок од 8 дана а не 6 баш с тога, што се сада дају жалбе одбору, а не среској власти. Судови општински заседавају у недељу једанпут или

два. Према томе десило се да жалвоц, у року од 6 дана неће потрети вишога у срезу да му преда жалбу.

Урош Кнежевић доводи у везу §§ 13. и 16. Пређе је вели постојало начело усмености при суђењу код општ. судова а сад је §-ом 13. одступљено и уведена писменост за оне, који су са стране. Кад то стоји, онда у § 16. треба у место „од кад је казана пресуда“ казати „одкад је саопштена пресуда.“

Помажу то исто Петар Ђуричковић и Илија Стојановић. (Вичу: треба то да дода.)

Васо Маваревић каже треба још додати да жалба кад се преда пошти на повратни реценс да се сматра као да је дата суду.

Председник примећује да о томе има наређења у поступку.

Известилац Илија Стојановић чита за тим нову редакцију која ће по учињеним прибелешкама гласити овако:

„Жалбе се дају за 8 дана одкад је пресуда парничарима саопштена, доцније поднешена жалба не прима се.“ Скупштина усваја.

Састанак закључен у 12 сати у подне, а сутрашњи заказан у 8 час. пре подне.

Председит.

Д. Ђ. Јовановић.

Секретар

У. Кнежевић.

КОТНОСНИЦИ:

Ђурђе П. Ђоровић, Војин Радуловић, Сима Секулић, Петар Катин, Петар Ђуричковић, М. Л. Глишић.

САСТАНАК LI.

16. Децембра 1875. године у Београду

ПРЕДСЕДАВА:

Димитрије Ђ. Јовановић.

СЕКРЕТАР:

Ник. Крушежевић.

Посланици сви. Министри сви осим министра просвете.

Састанак је отворен у 9½ часова пре подне.

Бр. 705.

Секретар Стеван Д. Поповић чита протокол 46. састанка.

Скупштина усваја.

Бр. 706.

Секретар Ник. Крушежевић чита указ Његове Светлости да Србија може приступити међународној телеграфској конвенцији, закљученој у Петрограду.

Председник предлаже, да се тај предлог упути финансијском и законодавном одбору.

М. Глишић вели, да је боље упутити једном одбору, јер брже иде.

В. Васић: Треба да иде одбору законодавном, јер има нешто да се узавони.

Ил. Стојановић: Да се неби оба одбора састављала, нека иде законодавном.

М. Миловановић: Зато, што је ствар законска и он је да иде одбору законодавном.

На питање председника скупштина упути предлог одбору законодавном.

Бр. 707.

Секретар Ст. Д. Поповић чита молбу Симе Несторовића, којом тражи одсуство од 21. тек. мес. па до краја скупштине.

Скупштина му даје.

Секретар У. Кнежевић чита предлог Илије Јокановића да посланици место 20 имају 10 гр. пордијурне.

Скупштина упућује предлог одбору финансијском. —

Ил. Јокановић хоће да говори.

Председник му каже да ће говорити, кад буде дошао његов предлог из одбора.

Бр. 708.

Секретар А. Поповић чита предлог Ђоке Главошића, који гласи:

Предлог*народној скупштини.*

Пошто дојакко скоро свуда у варошима и варошицама постоје читаонице, али по мом мњењу привилегисане су, стога, што поједина лица тамо на ту цел плаћају гди како је такса одређена, негде по 40, 50, 60 гр. чар. а ту само имају част долазити она лица која ову плату учине; ово је једна једита по све за у опште грађане неправичност зато, што није сваг у стању прописану таксу да положи, а има случаја таквих да оно сваког и не прима.

Закони нама веде да сваки грађанин има подједнака, права у овој пракцици напротив. Зато предлажем народној скупштини да и остали грађани

имају право у постојеће читаонице учествовати, па и ако не положи прописну таксу, већ нека улажу према својој имућности.

Молим нар. скупштину да овај предлог у смислу правде и правичности као хитан реши и као донуну читаоцима у закону дода.

16. Децембра 1875. г.
у Београду.

Предлагач и нар. посланик
Ђока Главовић.

Председник објашњава да су читаонице приватне установе, зато да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја.

Бр. 709.

Урош Кнежевић чита:

Предлог

народној скупштини.

Пошто је народ. скупштина установљена да се у опште за народни интерес стара, као и за побољшање стања наших у опште занатлија, сматрам да би и овај предлог у уредби јеснафских допунити требало, што би стање нашим сиромашним занатлијама побољшало, а то је, да се сви занати од остале мануфактурске и спекулативне радње изузму, те да могу бар колико толико наши сиромашни занатлије са својим занатима своју породицу издржавати, пошто дојакно постојећим овим начином свог живљења дошли су до тог стања, да буду општински и државни служитељи, а имајући сваг свог заната, па пошто му га капиталиста из руке отргаво, поред мануфактурске и спекулативне радње; и ово

сиромашко живљење одузима му, за који је он још по 3—4 године бесплатно свог мајстора служио док је научно, па сада сканава.

Зато предлажем народној скупштини да овај предлог као донуну постојећој уредби о јеснафима дода и реши: „да се занати у опште од остале напред поменуте радње одвоје, па да се зна на чисто, ко је бојанија, ко је ђурчија, абаџија и т. д. а капиталисте нек остану на остале спекулативне радње, и овим се ништа баш не спречава право закона о слободној радњи.

Са овим предлогом надам се да ће скупштина наћи довољног одзива, зато молим да се као хитан огласи.

16. Децембра 1875. г.
у Београду.

Предлагач и нар. посланик
Ђока Главовић.

Председник: Главовић предлаже да се поштри уредба еснафска.

Скупштина одбацује предлог.

Бр. 710.

Секр. Ст. Кретић чита:

Народној Скупштини!

Учитељи наших основних школа молили су у више прилика да се установи пензионски фонд за њихове удовице и сирочад, улагањем у тај фонд од плаћа учитељских.

Такво удружење за осигурање сиротних породица треба и држава, колико год може, да потпомогне почем учитељи са својом малом платом не могу оставити имања, из кога би им фамилије по-

сле њихове смрти, могле живети. А дошта је жетети да се да могућности да се сваки, колико толико, састара како ће му жена и деца по смрти моћи живети.

У министарству просвете има један пројект о установљењу таквог фонда, за удовице и сирочад учитељску. То се може још прегледати и дотерати, па да се скупштини на узаконење поднесе.

Ово треба тим пре да се учини, што на основу тачке под 2. § 20. постојећег закона о уређењу наших основних школа од 11. Септембра 1863. год. (Збор. XVI. ст. 61.) удовице и сирочад учитељска и сада из државне касе уживају издржање по одредби министра просвете и то се у државни буџет ставља, што народна скупштина одобрава и тај додатак приличну суму износи.

Према томе част ми је предложити народној скупштини да изводи решити:

„Да се влада позове, да спреми и скупштини поднесе сходан пројект „о пензијоном фонду за удовице и сирочад наших учитеља основних школа,“ па да учитељи и учитељке улажу извештан проценат, онако као што и државни чиновници чине, од својих плата, из кога ће улога, и деца учитељака основних школа, ако су без оца остала, пензију уживати.“

15. Децембра 1875. год.

у Београду.

Д. Матић.

Скупштина упућује финанси. одбору.

Бр. 711.

Секр. Ст. Д. Поповић чита:

Народној Скупштини!

Предлог.

Тачка 4. § 471. поступка судског у грађанским парницама замењена је изменом и допуном закона од 24. Децембра 1873. год. и у истој је побројано све шта земљоделац неможе задужити и шта му се за извршење пресуде судске у попис узети и продати неможе. Ово је лено наређење законско с којим се иде на то: да се земљоделци сачувају од задуживања и претераног интереса; али у трећем ставу истог закона важе се, имање овде побројано неможе ни сам земљоделац продати или ма којим начином отуђити. Ово је за земљоделца врло штетно, а ево зашто: на пример, Милутић има 2 плуга земље кућевног плаца и два плуга ораће пољске земље, његов комшија Миливоје хоће да одели једног сина, па даје Милутићу за пола кућевног плаца 100 дук. цес. да купи пет плугова ораће пољске земље од које би се у велико радећи користно, али му закон забрањује, па мора да трпи. Други пример, један земљоделац има само три плуга, па радећи и мучећи се зарадио је 20 дук. цес. готовог новца, рад би био да купи један дан ораће земље, али помисли, ако дам ово 20 дук. цес. за земљу, свакиће ме сутра нека нужда па без новаца морам скапати, јер земљу немогу да продам и тако реши се века ми стоје готови новци; па после с дана на дан трошећи по мало за излишне ствари потроши све; сад је остао и без имања што је хтео да купи и без новаца што је имао. — Имали би још доста

штетни примера за земљоделца у овоме да наведемо али за сад да се ограничимо на оволико. Осим овог законског наређења има још једно штетно за земљоделца наређење (упутство) господина министра правде од 4. Фебруара 1874. год. № 354. у ком је он тумачећи трећи став допуве закона, у 10. и 11. тачки свога упутства казао, како и на кој начин земљоделца може потврдити тапију кулцу на продату му земљу, па кад продавац сву ону форму испуни онда је скоро све потрошио колико има за земљу да прими. Да би се све ово које је за земљоделца врло штетно и убитачно одклонило и да би сваки имао право својим изабом располагати како хоће и како за добро нађе, које му право и „устав“ земаљски даје, предлажемо: да се трећи став закона као допува § 471. поступка судског у грађанским парницама који је узаконен и у живот ступио 1. Јануара 1874. год. укayne; тако исто да се огласи 10. и 11. тачка упутства г. министра правде од 4. Фебруара 1874. год. № 354. за неважеће. Рећи ће који од г. г. посланика да ће после земљоделци да продаду сву земљу, али ово нестоји, јер нико никоме не може бити већи пријатељ него сам човек себи и својој фамилији, а за раскошне постоји закон који могу и под туторство доћи, али овако доста смешно изгледа, да се поред оних раскошних и нерадних тоторује свима који су вредни, поштени и печални, што ни у једној земљи неостоји.

Молимо скуиштину да овај предлог као хитан огласи.

15. Децембра 1875. г.

Београд.

Предлагачи:

Влад. Павловић,
Мијанко Радосављевић,
Влагоје Вожић,
Милосав Вељковић,
Андр. Перуничкић.

Преседник ставља на гласање предлог и скуиштина га упућује одбору законодавном.

Бр. 712.

Секр. У. Кнежевић чита:

Народној Скуиштини!

Предлог.

Од практиканата свију струка и пандура који нашу границу чувају, нико у државној служби није рђавије платом награђен, као што нам је свима о томе познато, а много посла и терета имају.

Зато потписати предлажем народној скуиштини и владу Његове Светлости молим да изволи решити, да се стање практиканата т. ј. њихова плата побољша па макар се побрали бољи и способнији да у овим службама остану. А тако исто да се и плата пандура који границу чувају повиси, зато што се са досадањом немогу да издржавају, а велики терет и ризике имају које им и живот на највећој опасности стоји, а због мале плате не могу се у ту службу вредни и поштени људи да нађу. Зато је цуждно и потребно да им се плата колико толико повећа.

16. Децембра 1875. г.

Београд.

Народни посланик,

Петар Стефановић.

На питање преседника скуиштина упућује предлог одбору финансијском.

Бр. 713.

Секр. Ал. Поповић чита изјаву секр. Н. Кружевића којом моли да га скуиштана разреши од дужности секретарске.

Изјава гласи :

Народној Скупштини!

У најбољој намери у јучеравој седници желио сам да обратим пажњу народне скупштине и као секретар и као посланик, на измењени говор у стенографским белешкама једног поштованог посланика; но зато сам од г. председника добио опомену, коју осуду не мислим да сам заслужио.

Дубоко потрешен, захваљујем народној скупштини на датом ми поверењу и молим је, да ме разреши од дужности секретара.

А ја се враћам на посланичку клуцу, одакле ћу и даље по могућству заступати интересе народа.

16. Децембра 1875. г.

Београд.

С поштовањем

Никола Кружевић,

секр. нар. скупштине.

П. Буричковић је зато, да се оставка на секретарство неуважи.

Ал. Поповић мисли, да не може бити увреде, због које мора дати оставку, тим пре, што је и М. Главшић изјавио председнику неповерење, на је овај одбио, па нек одбије и Кружевић. Оставка да се неуважи.

С. Д. Поповић због тога што би се дангубило, док би се други секретар бирао, мњења је да се прсђе на дневни ред.

Никола Кружевић сматрам за дужност ово да изјавим, јер сам држао да сам као посланик и секретар дужан био да изнесем ону ствар пред скупштину и да у томе нисам ништа посмео.

На питање председника, скупштину неуважава оставку и прелази на дневни ред.

Бр. 714.

Ур. Кнежевић управља питање: Што нису избрати комесари за извиђај злоупотреба при избору посланика?

Председник: Има још једна жалба из округа јагодинског на ондашњу окр. власт, па кад се то у одбору за молбе и жалбе реши, онда ће се решити за све, што је учињено при изборима у окрузима: ужичком, чачанском и јагодинском.

Јевр. Марковић: И ја сам то хтео питати. Питао сам толико пута председника за молбе и жалбе, а он вели да не могу да реше ту ствар, што не може да се добави министар. Но нека се та ствар што пре изнесе на дневни ред пред скупштину.

Председник: Добро, ја ћу гледати.

У. Кнежевић: Мислим да оно прво треба решити, јер је одавно одбору предато, па ако има још каква жалба нова.

Др. Ризвић: Донста, као што Јеврем каже стоји до тога да се саслуша министар, а мислим да не треба због тога и многе друге ствари да леже. Дакле могла би скупштину то одма да узме у претрес.

М. Милованивић пита гди је предлог: да се тавије потврђују код општинског суда а не код полиције?

Председник: Упућен је одбору законодавном.

М. Милованивић пита председника одбора законодавног: Гди је тај предлог, и што се не износи пред скупштину?

Председник закон. одбора Павле Вуковић: Тај предлог није дошао одбору законодавном.

Председник: Ако се предлог не вађе, извадиће се из стенографски бележака, па ће се одбору предати. Сад да пређемо на дневни ред.

Бр. 715.

Изв. закон. одбора Па. Стојановић: По предлогу члан 17. замењује се овим:

„Изузећа су против судије и овде она иста, која су набројена у § 52. овог закона за судије првостепеног суда, осим ако су парничари знали и пристали на суђење, тако исто и за сведоке важе правила од § 208. до § 246. гр. поступка.“

Скупштина усваја.

Бр. 716.

Извест. Извја Стојановић чита измене и допуне у пројекту које гласе:

§ 19. „противу решења о забрани или задржању дужника с пута, даје се жалба одбору општинском на начин као што се жалба против пресуде даје.

1. ако дужник није никако саслушан, или
2. ако поверитељ нема никаквих доказа за своје тражење.“

Петар Ђуричковић: Речи: „ако дужник није нивако саслушан“ нејасне су ми. Боље је да се важе: ако није од њега последња реч узета.

Председник: Овако би добро било да се каже: противу решења о забрани подноси се жалба општинском одбору противу пресуде општинског суда од 20 дан., јер се и против осуде од толике суме може жалити.

Живко Недић мисли да би се тиме ствар отезала, но треба, кад општински суд стави забрану, овда да је дужан и за три дана и пресудити.

Затим допуњавајући свој говор вели: Одбор на пр. реши, да забрана не постоји, а он није надлежан, но општински суд. Сад може когод доказати да има права на дуг, али кад одбор то споро решава, дужник ће отићи, овда пита му је забрана?

Председник објашњава скупштини говор предговорника.

Паја Вуковић: По поступку судском тако и стоји, т. ј. за три дана да се мора оправдати забрана.

Живко Недић: Оправдање овако разумем: кад се тражи забрана, за какав дуг, суд општински треба одмах да се сазове, да парницу пресуди, да људи не дангубе.

Председник пита има ли 12 посланика, да потпомогну Недића.

Ђ. Ђоровић мисли да је тако и по старом закону. —

Изв. Па. Стојановић чита § 14. закона о поступку судском.

Председник објашњава да по предлогу Живка Недића противу пресуде општинског суда нема жалбе одбору.

А. Ковачевић је за то да се може жалити за 3 дана противу пресуде општинског суда одбору општинском. А и по старом закону тужвоц мора у року од 3 дана оправдати забрану, иначе она пада.

А. Поповић: Г. Живко Недић тражи да се укине § 19. и има право, на пр. жалноц се жали

против забране одбору. Одбор тек у месец дана ће се састати, а онај који је тражио забрану, мора за три дана оправдати. Суд пак незна хоће ли одбор забрану поништити или не. Зато треба овај § 19. укинути.

Ав. Ковачевић: Ти разлочи нестоје. Како суд да незна, кад је председник суда са одбором, кад се о забрани решава?

Др. Ризнић: Кад ја н. пр. кажем: Алекса ми је дужан и суд му стави забрану и ако нисам поднео никакве доказе, зар он да се не може жалити одбору? Ја сам за то: кад дужник није саслушан, а стављена му забрана без никаквих доказа, да се може жалити.

П. Вуковић слаже се у том случају са Ризнићем.

В. Мандаревић: Ствар нема практичне вредности. Суд ће пресудити ствар пре, но што ће тужба доћи пред одбор. Нашто само товарити одбору посао. Ја сам да се тај § 19. укине.

М. Глашић: Има ли 12 посланика да га подпомогну?

Министар правде мисли да се неможе о овоме говорити, кад нема 12 посланика да подпомогну предлог, мишља је да овај члан остане, јер онити-ски судови вршили би забране на памет.

Председник пита, има ли 12 посланика да подпомогну Ж. Педића.

Нема.

Је ли вољна скупштина да се каже: Има места жалби само за оне забране, које преко 20 динара износе?

Дим. Матић: Мислим да то не треба усвојити.

Р. Милосављевић: Много је преко 20 динара.

Дим. Матић: Г. председник помиње обичне парнице. Друго је то кад ко кога на путу задржи, наводећи да му је дужан и ту треба да има места жалби, као што је у пројекту и написано.

Мин. правде: Може човек бити осрамоћен за 10 гр. зато нека остане по редакцији.

Скупштина усваја редакцију.

Бр. 717.

Извест. П. Стојановић чита:

§ 20. „жалбе противу пресуде и решења општ. суда разматрају и решавају у последњем степену председавајући или најстарији члан општ. суда, који је у првом суђењу учествовао са четири одборника.

Ове одборнике (судије) а осим ових и два заменика, бираће одбор из своје средине свагда на три месеца унапред.

Дан суђења овог другог суда одређује председник општ. суда како за парничаре и њине сведоке, тако да друго суђење мора бити најдаље до 30 дана од дана пријављене жалбе, овако састављен други суд извидиће ствар и пресудити. Пресуда овог суда одмах је извршна, чим се јавно исказе. И ове пресуде морају се завести у протокол суђења.

Овде има одвојено мишљење Б. Боровића: да се одборницима плаћа по 3 динара дневно, кад пресуде општ. суда разматрају. И Петра Катича: да се одборницима плаћа по 1 динар из општ. касе од једног предмета.

Б. Боровић: Кад се плаћа кмету, писару, и канцурџији, овда је право да и одборнику плаћа крива страна по чл. 6-ом.

С. Несторовић: Ако се хоће да је одбор нека апелација, онда нема смисла, да пресуде општин. суда разматра са 4 одборника опет председник општ. суда, па, разуме се, ту ће још и његов писар бити. По моме мишљењу одбор треба да избере 5 лица, а ових петорица да бирају између себе председника, па то да буде апелација.

Молим има ли 12 посланика да ме подпомогну.

Устаје више посланика.

Б. Спужић слаже се са Несторовићем, само мисли да би при другом суђењу требао да присуствује и 1 члан општ. суда, ради тога да објасњава ствар суђењу, али да нема решавајућег гласа, зато што могу после општ. писари решавати.

Пошто је општинским судовима дат сад много већи посао, па ће и одбор имати велики посао, то добро би било, да се одбор ради суђења подели у више одељења, јер има у општинама по 16—18 одборника.

А. Ковачевић, мишљења је да остане по редакцији зато, што ће се при другом суђењу опет испитивати сведоци. А на првом суђењу радило се усмено и кратко. Дакле нужно је да има у одбору један, а то је председник општинског суда, у коме општина има највише вере, која ће примећавати сведоку, који би на другом суђењу другојаче сведочио. —

Нисам за Ђоровићево одвојено мињење, да се одборницима што плаћа, јер њих може општина оставити од кулука или од другог каквог тешког посла. Кад им се неплаћа боље ће ствари расма-

трати и неће се грабити, који ће ући у овај други суд.

Драг. Ризнић, слаже се у томе да се одборницима ништа не плаћа, јер одборници врше општинске послове безплатно. И то треба да је нека позајмица. Слаже се са Несторовићем, да ни један судија општ. суда не учествује при суђењу у одбору. Налази да је добро и што Спужић вели, да се одбор подели у више одељења, нарочито по варошким општинама.

Јов. Рајичић, потпуно се слаже са Драг. Ризнићем.

Благоје Божић мисли, да и кмет треба да је у одбору ради објашњавања, али без решавајућег гласа, иначе писари би са одборницима решавали.

Ил. Јокановић је зато, да обе парничне стране бирају по два одборника, а они сами себи председника. — Парничари да им плаћају по два динара дневно.

Петар Ђуричковић доказује, да неможе бити ни говора, да председник општинског суда суди и у одбору.

Нетреба ни парничари да бирају одборнике за суђење, јер то би био изабрани суд.

Одборницима треба плаћати по 2 дин. дневно, јер ће неко за 1 цванцик да се парнички, па није право да други због њега дангуби.

А. Поповић, што се тиче плаћања има разлога и „за“ и „против.“ Али је врло мучно одредити начин тог плаћања. Ако буде на дан, одборници ће развлачити ствар, а ако буде од предмета, онда

могу они наговарати људе да се париче, да што више имају награде.

И ја сам зато, да у одбору не суди председник суда, јер он ће се трудити да остане како је он пресудно.

Неуместно је што Илија Јокановић вели, да парничари бирају одборнике, јер један парничар обично ће бирати оног, који ће бити на његовој страни.

Известилац Илија Стојановић мисли, да ће скупштина погрешити ако реши, да и председник општинског суда неучествује у одбору с тога, што би он био контрола, ако сведок који буде другогаче сведочно, што ће ствари објасњавати и што један председник не може обрнути и наговорити 4 одборника.

Ник. Радовановић, нисам за то што Ђоровић вели, да се одборницима плаћа. У одбору треба да председава предс. општ. суда, јер он не може 4 одборника наговорити, кад ће и тако писар, који је био при првом суђењу, читати и писати у одбору. Он је за редакцију.

П. Срећковић, мени се чини сви предговорници замисљају да је то суђење као код првостепених судова. Али ми знамо да је код општинског суда суђење просто и усмено. Ту нема гевтера ни писани записника. Ако код одбора сведоци једнога парничара почну да лажу, предају сведоци другог парничара и сам парничар. Председник, који је једном судно не може пући за собом она 4 одборника. Нема места ни што г. Ковачевић вели, да ће председник општинског суда да у одбору ствар обја-

сњава, јер парничари и сведоци сами ће ствар објасњавати.

Због посла, који ће се нагомилавати и ја сам да се по великим општинама одбор подели на више секција или одељења, ради бржег рада. Нисам зато да се одборницима плаћа.

А. Ковачевић, у већем делу су Србије одборници неписмени. И ја сам у мојој општини одборник и мени би годило да грађанство долази на врата и моли ме. Али већином су људи неписмени и морају да узму општинског писара за сваку ствар. Како ће они да траже доказе. Нестоји што г. Срећковић каже да нема протокола, нема никаквих записника, јер стоји изреком: форму протокола прописале министар правде. И по томе пресуде и жалбе заводиће се у протокол. И онда како ће одборници усмено да извињају жалбу? Дакле мора звати писара. Сад ако скупштина има више вере у писару, но у кмету, може одбацити редакцију.

Кад председник општинског суда чини у суду и одбору неправду, по закону о устројству општина 20 могу захтевати збор и променити кмета. По томе несме председник општине обраћати одборнике.

Ник. Милосављевић, као год што се треба старати да неправедна пресуда неостане у снази, тако исто и у одбору треба право да се суди, зато је тамо нуждан кмет да објасњава. — Ја сам за редакцију.

Р. Милошевић, противан је да у одбору суди и кмет, јер је он већ једном ствар судно нарочито и с тога, што ће се са кметова скинути велика одговорност.

Одборницима треба плаћати особито кад се узме у рачун то, колико би парничар потрошио кад би за 501 гр. морао ићи окружном суду.

Живко Чолић, чудн се вако се може апелирати онде, где је и пресуђено. Има вели, људи који ће казати писару општинском, ево ти половина одржи само пресуду. Он је зато, ко изгуби код општинског суда, нек бира који год хоће суд у срезу.

Живко Недић, слаже се потпуно са Срећковићем у томе: да кметови неучествују при суђењу у одбору.

Нетреба се бојати тога, што су одборници неписмени и да ће се повијати за ђатом, јер одбор није као касациони суд да разматра пресуду са законске стране; но наово суди и ђати рекне: пиши то како је пресуђено.

Одборницима треба плаћати али само онолико колико би он дао надницу другоме да га замени у копању или другом раду.

Б. Ђоровић, има општина само са 4 одборника и мислим да треба плаћати одборницима, јер ако је одборник дужан служити цркву и општину бадава, није дужан поједине.

С. Несторовић брани своје мишлење, да кмет нетреба и у одбору да суди. Од писара се нетреба бојати, јер он пише оно што му се заповеди.

Нисам мњења да се одборницима плаћа док се не види, вако ће се народ овоме закону одазвати. Доцније ако се види да треба, ласно ће се додати да им се плаћа.

Паја Вуковић, зато што народ може сад кметове кад год хоће да збаци и друге да постави, мњења

сам да преседник или најстарији члан општинског суда учествује у суђењу у одбору.

Нисам зато да се одборницима плаћа, јер то је њихова дужност одборска, а по селским општинама обично у недељи дана једанпут суђење бива.

С. Несторовић, што се тиче онога, да ће сведоци на другостепеном суду лагати, слажем се са разложима г. Срећковића.

Предс. Да ставим ствар на гласање.

Сима Несторовић је предложио, да у другостепеном суду суде пет одборника, а кметови да неучествују.

Мин. правде, пристајем да се гласа, а против предлога немам ништа.

Преседник, кад г. министар нема ништа противу предлога Несторовића, онда питам овако: ко је за то, да може у другостепеном суду судити и један из првостепеног суда тај нека седи, а ко је за предлог Несторовића, тај нека устане. (Већина устаје).

Дакле § 20. гласиће овако:

„Жалбе противу пресуде и решења општ. суда разматрају и решавају у последњем степену 5 одборника.“

Сад долази други предлог, да сами одборници бирају себи преседника из своје средине. Пристаје ли скупштина на то.

Скупштина пристаје.

П. Стевановић, а шта ће бити код оних општина, које имају свега 4 одборника?

Предс. ту ће доћи замењеници.

Пристаје ли скупштина да се одбор подели на
више одељења у свим општинама?

Скупштина пристаје.

Даје се четврт часа одмора.

После одмора.

Бр. 718.

Секр. А. Поповић чита кнежев указ, којим се
овлашћује министар војени да поднесе овогодишњој
народној скупштини предлог, да се § 38. о устрој-
ству војске дода: да се болничарима по 10 гр. пор.
месечно издаје у име награде.

Упућује се одбору финансијском.

Бр. 719.

Секр. Ст. Крстић чита кнежев указ, којим се
овлашћује министар војени да поднесе овогодишњој
народној скупштини предлог, „да се издато нов-
чано продовољство болничарима 1865—1873. рач.
год. призна.“

Упућује се финансијском одбору.

Бр. 720.

Секр. А. Поповић чита указ кнежев, којим се
овлашћује министар војени, да поднесе народној
скупштини предлог: „да се учињени издатак преко
буџета на осветлење и огрев шумара у 1871. 1872.
1873. и 1874. рач. г. олобри.“

Упућује се финансијском одбору.

Бр. 721.

Секр. А. Поповић чита указ кнежев, којим се
овлашћује министар војени, да поднесе народној
скупштини предлог, о установљењу резерве за ста-
јаћу војску.

Упућује се одбору законодавном.

Бр. 722.

Секр. Н. Крушевић чита кнежев указ, којим
се овлашћује министар војени, да поднесе народној
скупштини предлог, да се донуни § 88. о устројству
војске.

Мин. војни, то је да министар војни може да
решити по закону, да се створе школе за старешине
народне војске.

Упућује се одбору законодавном.

Бр. 723.

Предс. пре но што би прочитали прву тачку,
чл. 20. добро би било да решимо и другу тачку истог
параграфа.

В. Стошић, ја сам мишљења да се каже у овој 2.
тачки: да они полажу заклетву, чује се: па они
полажу.

Преседник, пошто је усвојена прва и друга
тачка § 20. то ће оне гласити овако: „Жалбе про-
тиву пресуде и решења општ. суда разматрају и ре-
шавају 5 одборника.“

„Ове одборнике (судије) а осим ових и 2 заме-
њеника бираће одбор из своје средине свагда на 3
месеца напред.“

„Ови одборници изабраће из своје средине једног
за преседника за целу тромесечну периоду.“

„Веће општине могу и више оваких одборских
одељења наименовати.“

Скупштина усваја.

Бр. 724.

Предс. сад чујте трећу тачку § 20.

Ђурђе Ђоровић, молим писмо решити за ли-
јурне.

Предс. по предлогу се не плаћа дијурна, по ипак ја ћу ставити на гласање овако: ко је зато, да се одборницима не плаћа дијурна нека седи, а ко је за предлог Ђоровићев нека устане. (Већина седи). —

Дакле свршена је ствар да се неплаћа.

Бр. 725.

Извештај Ил. Стојановић чита трећу тачку § 20-ог која гласи:

„Дан суђења овог другог суда одређује председник општ. суда, како за парничаре и њине сведоке, тако и за одређене судије и одборнике, тако да друго суђење мора бити најдаље до 30 дана од пријављене жалбе. Овако састављен други суд извидиће ствар и пресудити. Пресуда овог суда одма је извршна, чим се јавно искаже. И ове пресуде морају се завести у протокол суђења.“

Раденко Драгојевић: Овде није предвиђено кад ове судије ће да дођу на суђење. Тако исто није предвиђено за сведоке и парничаре, па зато треба и овде да се примењу наређења § 13. овог општинског закона.

Р. Милошевић: Мени се чини да је велики рог за 30 дана.

Ал. Поповић: Не треба забети од онога што каже Раденко, јер је прописана казна.

Васа Маџаревић: Кад је већ усвојен § 19. мора се казати и жалбе по забрани и онда ко ће позивати одборнике, јер овде се каже за суђење, а при забрани нема шта да се суди.

Скупштина усваја трећу тачку.

Бр. 726.

Извештај Илија Стојановић чита § 23. који гласи:

„Општински судови наплаћиваће у корист општинске касе од сваке губеће стране таксу:

а., на вредност спора три процента;

б., за издату пресуду један динар;

в., за мали печат по пет пара динарских;

г., за разматрање пресуде у другостепенном суду два динара;

д., за сваки потрошени табак и штампан позив по 10 пара динарских.“

Вујо Васић примећује да је боље место три процента да се каже: три од сто.

Милан Кнежевић: Много је да се у другостепенном суду плаћа 2 динара.

Пон Ст. Поповић слаже се са Кнежевићем и вели доста је један динар.

Ил. Стојановић: Жалба се даје преко 100 гр., дакле није много.

Пон Ст. Поповић: Ми смо бранили човека овде да неплаћа чиновнику велики трошак, а сад како изгледа кад хоћете да га оптеретимо.

Председник: У 4-ој тачки требало би овако да се каже: за разматрање и суђење у другостепенном суду два динара. А ко тражи пресуду платиће један динар.

Подпредседник: Ја не знам шта ово значи за издату пресуду један динар. (Вичу: за писмену). Па добро тако нека се каже.

Ил. Стојановић: Ја разумем за спор, свршени код другостепенног суда да плати 2 динара; а после ко хоће пресуду написмено нека плати један динар.

Вуја Васић: Ја нисам господо кад који од парничара захтева писмену пресуду онда да плати, а кад не захтева, онда да не плаћа ништа. Иначе општински судови могу да кажу: ти мораш да платиш за пресуду твоју два динара, јер је на штету твоју изречена. Дакле ја сматрам кад захтева пресуду.

Ил. Стојановић: О томе је казано у § 13.

Рав. Алимвић: То је противно ономе начелу, гди се каже да се усмено суди.

Председник: Је ли вољна скупштина да се у другој тачки под б каже овако: „за сваку писмену пресуду по један динар.“

Рава Кукић: Писмена се пресуда и издаје, а не усмена.

Милош Глишић: Ја сам у одбору, кад смо ову ствар претресали, овако разумео, да ће он платити два динара само зато, што ће да се образује другостепени суд, а ако хоће и писмена пресуда да му се изда, платиће особено. Али зацело он неће тражити пресуду, пошто нема више коме да се жали против ње.

Председник: Она тачка под г нека гласи овако: „за суђени спор у другостепеном суду два динара.“ Дакле само се једанпут наплаћује три од сто, а не двапут, ма да се разматра и код одбора и код општинског суда. За сваку пресуду динар се плаћа, која се прими написмено, и треће, кад се жали одбору, онда зато плаћа два динара.

Министар грађевине: Кад се каже „од сто,“ то значи да треба избројати сто, па од те стотине узме три, дакле остаје 97. А кад се каже три „на

сто“ то значи, да треба избројати стотину, па онда додати одозго 3 и тако нека се каже три „на сто.“

Председник: Према овом објашњењу г. министра треба да се каже три од сто, с тога, што је спор за 100 гр. поднун, а иначе кад би се казало на сто, онда би требало да је сто и још 3.

Затим чита онет § 23.:

„Општински судови наплаћиваће у корист општине касе од ма које губеће стране таксу:

а., на вредност спора три од сто;

б., за сваку издату писмену пресуду један динар;

в., за мали печат по пет пара динарских;

г., за суђен спор у другостепеном суду два динара;

д., за сваки потрошени табак и штампани позив по 10 пара динарских.“

Бр. 727.

Извествац Илија Стојановић чита § 24., који гласи:

„Ако општински суд најдаље за 40 дана пресуду, пошто постане извршна, неизврши, може се парничар жалити одбору, који ће одма наложити суду, да у новом року, који не сме дужи бити од 30 дана пресуду изврши, ако се и у овоме року пресуда не изврши, а тако исто ако одбор нађе и у првом року да је било небрежења, казниће између судија онога, ко је крив, од 5 до 50 динара у ползу општине касе; а у случају кад је парничар неизвршењем пресуде оштећен, ако штета није већа од 500 гроша пореских, осудиће судије и на накнаду штете.“

Радоња Недић мисли да је велики рок остављен за извршење пресуде, а и одбор неће казнити кмета зато не треба ни ставити у закон.

Владислав Павловић пита како ће парничар за неизвршене пресуде да се жали одбору, кад он нема редовне седнице? Него нек се каже да се жалба даје преко општинског суда.

Ид. Стојановић: Што г. Павловић каже, не стоји, јер је то предвиђено у закону општинском, где се каже да је сваки одбор дужан у почетку године да одреди дане, кад ће своје састанке држати.

Милос. Марковић: Кад се пресуда у одређеном року неизврши, питање је да ли ће одбор за 30 дана доћи да расмотри пресуду, јер кад се зна да нема никакве користи, људи ће наћи други свој посао, па неће доћи.

Рака Кукић примећује Недићу, што каже не треба оставити одбору, јер нема ко да изврши. Одбор тражи рачуне од кмета сваке године. Кмет мора дати рачуна о својој радњи.

Драг. Ризнић: Редакција је добра, само место 500 гр. пор. да се каже 200 динара.

Не треба се бојати да одбор неће доћи, јер има за то прописана казна.

Скупштина усваја § 24.

Бр. 728.

Известилац Ид. Стојановић чита § 27.

У тачки под а, на крају да се дода ово: „изузимајући пољске службености (§ 6. грађанског поступка).“

Тачка под б, да се замени овако:

„и б., за процениме предмете непокретности, који вреде више од 100 динара и друге спорове, који прелазе суму од 200 динара.“

У § 192. да се дода ово:

„Облигације од 200 динара могу потврђивати и општински судови, и тако потврђене вреде као јавне исправе.“

Председник: Овде да се каже до 200 динара „закључно.“ Да ли би добро било да се ове облигације заводе у онај протокол, где се и пресуде заводе?

Рака Кукић: Нек се заводе, гдѣ се заводе приходи општински.

Председник: Дакле усваја ли се овај § само да се казне облигације до 200 динара.

Скупштина усваја.

Р. Милошевић: Разуме ли се ту и интерес?

Председник: Главни је сума а интерес је споредна ствар. Кад се облигација потврђује до 200 динара закључно, онда се интерес не рачуна. Но ако би истекао рок облигацији, па би казали има 200 динара свега и 24 динара интерес за две године, онда мора се ићи окружном суду ради потврђења.

Акс. Ковачевић: Овамо у 4-тој тачки § 13-ог каже се: пресуда је кмета селског одма извршна, чим се саопшти, а тако исто извршне су пресуде општ. судови, које не прелазе вредност преко 20 динара и тако би било и за непокретност. Али добро би било да се стави само за покретност, а за непокретност да има места жалби на општински одбор, па ма колике вредности она била.

Живко Недић: Тамо код § 192. добро би било да се каже: не само облигације до 200 динара, него и друге обвезе и уговоре до 200 динара, да потврђује општински суд.

Скупштина усваја овај додаток § 192-ом.

Председник: Онда би § 192. гласно овако:

„Облигације до 200 динара закључно могу потврђивати и општински судови и тако потврђене вреде као јавне исправе.

Ово вреди и за друге исправе до горње вредности.

Скупштина усваја.

Бр. 729.

Председник, Ковачевић предлаже да се може жалба давати одбору и против пресуда о непокретности испод 200 динара; али ми смо решили, да је испод 200 динара пресуда општинског суда коначна, па зато да пређемо на дневни ред, па до године који буде жив, нећ предлаже.

Известилац Па. Стојановић чита предлазно наређење:

„Закон овај ступа у живот 1. Марта 1876. г. Све спорове, за које су по овим изменама надлежни општински судови, а који се затеку код други власти или судова, кад овај закон у живот ступи, довршиће исте власти или судови.“

Паја Вуковић, казано је зато да овај закон ступи у живот 1. Марта 1876. г. што је министар правде казао, да ће прописати форму како ће се протоколи водити. Даље казано је, да се све измене ових параграфа своје заједно с оним, што по старом поступку остаје и да се печатају у засебну

књигу па да се свакој општини пошаље, па зато је и остављено дотле, што ће до тог времена моћи бити готово.

Скупштина усваја.

Бр. 730.

Предс. сад имамо допуњу код тачке 3. и 4. § 8. устројства окружних судова, које имају свезу са горњим законом.

Известилац Илија Стојановић чита: да се у § 8-мом окружних судова, па крају друге тачке дода ово:

„Који по вредности прелази 100 динара.“

А тако исто 4. тач. истог параграфа па крају да се дода:

„Изузимајући пољске службености, које су по измењеном § 6. грађ. пост. надлежни општински судови.“ —

Предс. усвајају ли се ове две допуне.

Скупштина усваја.

Бр. 731.

Б. Боровић, треба да се каже: закон овај ступа у живот 1. Марта 1876. год. да има свезе са оним законом.

Илија Стојановић, да се овај делокруг општинских судова из грађанског поступка и о службеностима изведе из грађанског законика и прештампа цео, па да се дода овом закону, како би се знало које су службености надлежне за општински суд.

Мин. правде обећава да ће све прештампати и дати општ. судовима.

Скупштина усваја Боровићеву приметбу.

И тако је овај закон свршен и усвојен.

Бр. 732.

Предс. браћо, Његова Светлост потписала је закон о печатњи.

Скупштина се одазва са „живио!“

Састанак је закључен у 1 сат по подне и заказан у 8 сати пре подне.

Председник,

Димитрије Јовановић.

Секретар,

Никола Крупежевић.

Поднописници:

Бурђе П. Боровић, Војин Радуловић, Сима Секулић.

САСТАНАК LII.

17. Децембра 1875. год. у Београду.

ПРЕДСЕДАВА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

Стоја Д. Поповић.

Присутствовали су: гос. министар председник, гг. министри: војни, просвете, грађевина и спољашњих дела.

Почетак у 9 и по час. пре подне.

Бр. 733.

Секр. Илија Стојановић чита протокол 47. састанка.

Усваја се.

Бр. 734.

Живко Стевановић тражи још 10 дана одсуства због слабости своје жене.

Одобрава му се.

Цветко Минић тражи 15 дана одсуства због слабости свог детета.

Одобрава му се.

Димитрије Милетић тражи 20 дана одсуства због своје слабости.

После приметбе г. Буричковића, да би требало прозвати по списку све посланике и видети, да ли има доста посланика за решавање

Скупштина одобрава Дим. Милетићу 20 дана одсуства.

Коста Спужић моли да одсуствује од 19. ов. месеца до закључења седнице ове периоде скупштинске.

Због поновљене приметбе, да треба видети, колико има и колико ће остати посланика, ако се неким одобре одсуства, приступи се к прозивању посланика и председник објави, да има 115 посланика на клупама скупштинским.

После говора неколико посланика о одсуству г. Спужића, скупштина му одобрава, да може 15 дана одсуствовати.

Алекса Поповић моли због слабости своје жене да одсуствује од 22. ов. м. па до краја ове периоде скупштинске.

И овде је вођен подужи говор, да ли се може одсуство дати и најпосле скупштина одобри А. Поповићу тражено одсуство.

Мђјанло Гератовић моли за 8 дана одсуства због својих важних послова.

После говора гг. Буричковића, Јев. Марковића, Јовановића и Драг. Ризнића, да су пречи општенародни послови од приватних послова, Гератовић изјави, да услед неодобравања од стране скупштине одустаје од свог тражења.

Секретар Никола Крупежевић изјави, да и Јак. Поповић, Стева Кретић и Илија Стојановић траже одсуство.

Скупштина одлучује, да се пређе на дневни ред.

Бр. 735.

Секр. У. Кнежевић чита указ његове светлости, којим се овлашћује министар финансије, да поднесе предлог народној скупштини, да може издати из готовине државне касе 10.000 дук. цес. у помоћ босанско-херцеговачкој сиротињи, која је у Србију пребегла и да се та сума стави на расположење министру ун. дела.

Скупштина једногласно одлучује, да се учини предложени издатак на одређену цео.

Бр. 736.

Минист. грађевина одговара на интерпелацију Илије Јокановића и др. због неких ђуприја, зграде ужичке полугимназије и због новаца среза златиборског и арљског покупљених за просецање неког друма и примећује, да је план зграде ужичке полугимназије враћен началству, да се допуни и да се начини предрачун, но отуда још није дошао на одобрење мин. грађ.

Пут преко великог и малог Забучја неможе се као вештачки посао отпочети градити без тачног пројекта, који окружни инжењер није доспео да изради.

Миј. Смиљанић држи, да није то никакав изговор за инжењера, да не може да стигне да састави план за ужичку полугимназију. Што се тиче друма, за исти је покупљено 2000 дук. цес. има 4 године и ни један инжењер још није стигао да са-

стави план и предрачун. То је непојмљиво. За то или нека се друм прави или нека се новци врате народу, који ће сам градити оно што му треба.

Мин. грађ. напомиње, да је у Ужицу један стар инжењер, који у великом ужичком округу има доста посла и који не доспева да склопи план и предрачун за поменути друм. Уједно напомиње г. министар, у нас има махом подинжињера, који су свршили само нашу велику школу и који немају искуства за прављење планова о просецању друмова. У осталом министар је намеран одредити комисију, да састави пројект о том друму.

Ил. Јокановић примећује, да Забучје није тако стрменито, а оне стене дају се лако рушити, што могу и прости људи чинити. Није дакле узрок досадањем нераду у тешкоћи посла, већ у оскудици способних инжењера. Била су у Ужицу два инжењера: један онај стари, који није у стању да гради планове друмова и други млађи, који је некуд на страну послат. — Према величини ужичког округа није могуће да један инжењер свуд стигне и да посвршава све послове. За ужички округ треба најмање три инжењера. Комисије не требају, већ радени људи. За рад се може употребити и толики свет из Босне Херцеговине, који је сад тамо.

Мин. грађ. примећује, да сад нема ни једног инжењера на расположењу.

Министар председник изјављује, да ће се гледати, да се пошаље тамо и млађи и способан инжењер.

Скупштина се задовољава одговором гос. мин. грађевина.

Бр. 737.

Минист. грађевина одговара на интерпелацију Петра Илића, Илије Стојановића и Милосава Вељковића о срађивању земље државне код брестовачке бање о народном, а не о државном трошку. У одговору вели г. министар, да је до 1872. год. народ суседних општина подизао и оправљао ограду око атара поменуте бање. Те је године предложено од стране начелства, да се то врши о државном трошку, но како 1874. г. ствар није трпела одлагања, а министар није имао на расположењу за то 55 хиљ. гр. ч., колико је предрачун за ограду, јаркове и кавије износио, то је народ оправно у колико је нужно било. Кад се испита, може ли овај атар бити без ограде или не, онда ће се наредити што треба и ако буде и одсад потребе да ограда постоји, народу ће се плаћати надница.

М. Вељковић напомиње, да је посао заграђивања због камените земље тежак, но да по народ не би добро било, да не буде никакве ограде, већ нека се заграђује као и до сад, само нека се народу за рад плаћа.

Ил. Стојановић сматра, да држава треба сама да издржава своја добра, јер није ниго дужан да ради забадава. Но како ова земља постоји у сред синора, није потребе да се ограђује, већ као и за свако друго имање нека важи и за то државно добро оно што општина за ограђивање нареди, а новац који би се овде могао употребити, нека се употреби на друге користије цели државне.

Скупштина одлучује, да се пређе на дневни ред.

Бр. 738.

Мин. грађевина одговара на интерпелацију Косте Пејића због пута од Плана до Бање, и примећује: да је окружна и срезка власт наредила, да се тај друм гради према изјављеној жељи народа, но министар грађевина, кад је то сазнао обуставио је грађење, одредио из министарства једног инжењера, који је обележену линију прегледао и одобрио, и уверио се да саграђени део друма пролази кроз земљиште где је тешко друм изградити.

Коста Пејић примећује, да народ није тражио тај друм, већ капетан Шуквић, и да су због грдних терета два човека погинула.

Министар грађевина одговара, да је капетан само у договору с народом и окр. инжењером, а не по својој вољи, могао тај друм градити.

Скупштина одлучује да се пређе на дневни ред.

Бр. 739.

М. Радовановић, извештач фин. одбора, извештава, како су Ил. Стојановић и други питали г. министра финансије, хоће ли поднети скупштини извештај о незаконном попису људи у данак, и како једбор мњења, да на то питање треба да одговори г. министар.

Министар грађевина, заступник мин. финансије, напомиње, да се све жалбе о незаконном попису у данак упућују министру финансије, који ослобођава оне које треба ослободити према закону. И данас се о чини.

Илија Стојановић: Министар је издао незаконна правила о пописивању људства. Треба поднети скупштин извештај о законитости или о незаконности

тих правила, и ако се не ће да поднесе, онда је интерпеланат науман подићи тужбу.

II. Стевановић примећује, да се за његов крај није још ништа поправило и тражи, да се ослободе сиротиња и други који су противзаконо у данаш пописани.

Министар грађевина: Министар финансије био је овлашћен, да проише она правила. Ако скупштина хоће да цени, јесу ли ова правила законита или не, он ће их донети и предати скупштини.

Скупштина се задовољава тим одговором и обећањем г. министра.

Бр. 740.

Известилац финансијског одбора јавља, како је II. Стевановић питао због незаконитог уписа у данаш удовица без сина и др. и како је одбор мњења, да питању има места.

Горња одлука скупштинска важи и за ово.

Бр. 741.

Известилац финансијског одбора извештава о питању Р. Тајсића о неким новчаним актима, која се чувају у државној каси место новаца изданих противзаконо, да питању има места.

Упућује се г. министру финансије.

Бр. 742.

Известилац финансијског одбора извештава о питању Тривуна Милојевића о наплаћивању и 20 гр. од стране кметова, одборника и др. приликом држања среских скупштина, да питању има места.

Усваја се одборско мњење.

Бр. 743.

Известилац законодавног одбора чита одборски извештај о предлогу министра финансије о учиненим издатцима за пензионирање и унапређење чиновника за 1874. и 1875. рачунску год. Извештај гласи:

Народној Скупштини!

Пред одбором финансијским налази се предлог г. министра финансије, којим тражи да му се одобри, да може из готовине државне касе издати 457.950 гр. пор. за подмирење разних издатака 1874. и 1875. године.

Пошто су у овом предлогу смешани разнородни издатци, тичући се разних буџетских позиција, примећено је г. министру финансије, да за оваку врсту издатака парочити предлог са потребним објашњењем поднесе.

Услед чега заступник министра финансије поднео је засебни предлог и објашњење за позицију „на пензионирање чиновника,“ из чега се види: да је у рач. 1874. год. пензионирано 40 чиновника по свима струкама државне управе, и да је тим чиновницима, од који је списак поднет, издато на име пензије за рачунску 1875. год. 315.813 гр. и 32 пар. пор. На како ови пензионери нису могли доћи у буџет за 1875. рач. годину због распушта скупштине, то се сад тражи, да се овај издатак стави на терет готовине државне касе.

Даље, поднео је заступник министра финансије предлог и објашњење и за позицију „на унапређење чиновника,“ из ког се види да је у рачунској 1875. години издано свега 175.529 гр. пореских на

унапређење чиновника у 1874. рач. години по класама, и на периодичке повишице плате професора и телеграфиста, као и на регулисање професорских плата по новом закону. Па како и ова сума због распуста скупштине није могла ући у буџет за 1875. рачунску годину, то се тражи одобрење да се ова сума од 175.529 гроша пореских стави на терет државне касе.

Што се тиче оне прве позиције на пензионирање чиновника, одбор се уверио из буџета за 1874. рач. годину, да је „за пензионирање чиновника свију струка“ одобрено 45.000 гр. пор. и одвојено „за пензионирање саветника, министара и посланика, као и на министре и посланике на расположењу владе“ 40.000 гр. пор., а из списка у 1874. рачунској години пензионираних види се, да годишње пензије свију пензионираних лица износе у 1874. рач. год. 315.813 гр. и 32 пар. пор., од које суме кад се одбију пензије лица у списку под 1 и 4 именовани, што чини 20.271 гр. и која лица као бивши министри надају на терет другог кредита, онда остаје 295.542 на терет кредита „за пензионирање чиновника свију струка,“ а овај је кредит буџетом за 1874. рач. годину одобрен у 45.000 гр. пор., као што је напред казано.

Што се тиче оне друге позиције на унапређење чиновника, одбор се уверио, да је буџетом за 1874. рач. годину одобрено „за аванзовање чиновника по класама, и на периодично повишење плате професора и телеграфиста“ 45.000 гр. пор., а из предлога се види, да повишице плата унапређених чиновника у години 1874. по класама, периодичне по-

вишице плата професора и телеграфиста, као и на регулисање професорских плата по новом закону, — износе 175.529 гр. пор. од које суме кад се одбије она у 83.129, на периодичку повишицу плата професорски по старом и по новом закону, по струци министарства просвете, и она 3000 гр. пор. на периодску повишицу плате једног професора војене академије, на основу закона, — онда остаје на унапређење чиновника по класама сума у 89.400 гроша пореских.

Као што је познато, народна скупштина приликом оном, кад је решила о овлашћењу, да министар финансије може у 1876. рач. години чинити издатке до одобрења буџета за исту годину, закључила је и то, да се испита и оцени, да ли су буџети за две прошле године прекорачени, и ако су, има ли до кога за то кривице, и ако има, на кога поименце нада одговорност за последице тога прекораченога буџета.

С тога одбор финансијски престављајући овим фактично стање ствари, част има предложити народној скупштини, да изволи наредити, да се ствар ова преда законодавном одбору, да он, сходно наведеном закључењу скупштинском, и према постојећим законима, испита и оцени има ли у ствари кривице и одговорности до кога, па о томе своје мишљење поднесе.

14. Децембра 1875. г.
у Београду.

Председник ент. одбора,
Панта Јовановић.

Известилац,
М. Радовановић.

Чланови:
М. Гарашанин, Адам Богосаљевић, М. Милоновић, Н. Ђ. Максимовић, Вујо Васић, М. Н. Терзибашић, Ј. Марковић.

Милија Миловановић напомиње, како је у 1874. години одобрено на пензионирање чиновника 45.000 гр. пор. по како је министар не држећи се буџета, потрошио на то 315 хиљ. гр. пор. и тиме изиграо скупштинско решење. То је министар учинио на тај начин, што је на крају буџетске године пензионирао толико чиновника, колико је само могао сумом која му је стојала на расположењу и којом је могао платити људе за један месец дана. Овде је закон погажен. Зато финансијски одбор предлаже, да ту ствар испита законодавни одбор и о њој донесе своје мишљење.

М. Радовановић, извештач финансијског одбора вели, да сви знамо ко је за то крив и напомиње, како је скупштина до сад одбацила 2—3 прекорачене позиције. Мисли, да треба владу умолити, да за прекорачене суме државу код дотичног бив. министра обезбеди.

А. Ковачевић напомиње, да према уставу, закону о минист. одговорности и одредби буџета од 1858. г. скупштина треба да реши: одобрава ли или не ове издатке; па ако не одобри, онда нека законодавни одбор испитује, има ли кривице или не, до министра. Према предлогу тог одбора скупштина ће даље решити шта треба.

Преседник налази, да би било незгодно, кад би скупштина претходно нешто решила и после слала одбору, почем с решењем незаконите радње министрове долази питање одговорности. Зато нека законодав. одбор претходно ствар расмотри.

А. Ковачевић примећује, да не предлаже, да се решава сад о законитој или о незаконитој радњи

већ само то: хоће ли скупштина одобрити оне издатке или не. После тога треба одбор да види, је ли повређен устав и има ли кривице или не.

Ж. Недић примећује, да је решавање о одобравању или неодобравању издатака условљено с тим: је ли рађено по закону или не. Докле законодавни одбор то не прегледа, не може се казати да ли је законито или не.

Скупштина одлучује, да се усвоји одборско мишљење, т. ј. да се ова ствар упути законодавном одбору и то као хитна.

Бр. 744.

Извештач финансијског одбора извештава о интерпелацији П. Вуковића и још двојице о давању награда неким официрима за ревносну службу, да има места питању.

Мин. војни одговара одмах, да је по буџету министар војни био до сад властан давати извесне награде официрима и другим званичницима војне струке по свом нахођењу. И сам г. министар имао је неку суму на ту цел на расположењу, и он ју је расположио, да ли право или не, о томе ће знати судити они који су награђени као и сви који знају да суде. Министар се трудни, да право ради.

У одбору финансијском примећено је да би ту суму требало избрисати, и г. министар је пристао на то, јер није убеђења, да официрима треба особитих награда.

П. Вуковић задовољава се, што господин министар изјављује, да те суме не ће више бити у буџету.

Скупштина одлучује да се пређе на дневни ред.

Бр. 745.

Извештај финансијског одбора чита одборски извештај о прекораченој буџетској позицији (за 1874. рачунску годину) одређеној на путне, подвозне и селидбене трошкове финас. чиновника.

Тај извештај гласи :

Народној Скупштини!

И законодавни одбор прегледао је по одлуци скуштинској предлог г. министра финансије: „да се на терет готовине државне касе стави у расход 17.738 гр. и 35 пара пор. колико је у рачунској 1874. г. на путне и подвозне трошкове чиновника више потрошено, него што је буџетом на то сума од 40.000 гр. пор. одобрена.“

Законодавни одбор поред осталог, проучно је по препоруци скуштинској и дотични протокол седница скуштинских, кад је закон од 15. Јануара 1874. год. решаван и о члану 16. закона тог, на који се дотични предлог позива. На страни 626. протокола скуштинског од 1873. г. нема ништа споменуто о каквим трошковима за потраживање зајма, него се ту просто важе само то, да се речени 16. чл. закона о заложницама одобрава.

Кад је гос. министар финансије имао буџетом за 1874. г. рачунску одобрени кредит у 40.000 гр. пор. на путне, подвозне и селидбене трошкове чиновника, онда је требао да се држи те суме и према тој троши и при изашњавању два чиновника у Лондон и Париз ради тражења зајма на заложнице; или ако је мислио да му на то више треба, да се постарао о нужном за то одобрењу, иначе кад се

могло преко буџета на дијурне преко 17.000 гроша порес. потрошити више, него што је буџетом одобрено, онда би се по таком начину поступања, могло и више потрошити, на после само да се одобрава. —

Кад се овде није на буџет назило, ма да је г. министар финансије у овом случају чл. 16. закона о заложницама овлашћен да зајма тражити може, почем је за то више начина било, а не да се и та два чиновника, на још на онако дуго време шаљу, — законодавни одбор нашао је, да се поменути предлог за издатак 17.738 гр. и 35 пара пореских као вишак преко одобреног кредита, одобрити не може. —

О овоме саслушан је и дотични министар и он је то знању примио.

Из одбора финансијског придружили су се мишлењу овога одбора 4 члана: Адам, Милија, Јеврем и Вујо Васић; Мијанло Радовановић и остали чланови остали су при првом мишлењу, ког су у извештају њиновом изнели.

28. Новембра 1875. г.
у Београду.

Председник одбора,
П. Ј. Вуковић.

Извештајом:
Акс. М. Ковачевић.

чланови:

Илија Стојановић, М. Л. Глишић, Петар Катић,
Ђурђе П. Ђоровић, Дим. Матић, Ранко Б. Тајсић,
Рака П. Кукић.

П. Вуковић, допушта да је министар био овлашћен, да тражи зајма; но како му је одређено, ко-

лико сме потрошити, то се имао закона држати. Прекорачив закон, одговоран је; ствар је чиста. — Шта значи то: одређивати оволику и онолику суму, а овамо трошити више и то накнадно одобравати? Кад скупштина није била на окупу, ништа није сметало министру да тражи одобрења код државн. савета.

Др. Ризвић не спори овлашћење за тражење зајма; по не одобрава што је буџет прекорачен. Ако министар није имао новца на то одређених, требало је, да тражи одобрење од скупштине, а не да сам прекорачава буџет, који је условљен чл. 63., 64. и 65. устава и за који кад се преступи одговара министар кнезу и скупштини. Кад би се завела таква праксица, онда буџет не би ништа вредео. Ако који министар није шта предвидео, он с тога не треба да мисли, да је одрешених руку и да сме трошити колико хоће, већ да се обрати, ако нема скупштине, државном савету, који одобрава трошкове из непредвиђених издатака. Према томе издатак не треба признати, а министра осудити на плаћање и за газење устава.

М. Терзибашкић. Од министра се захтевало, да тражи зајам. Зајам не доноси нико на ногу, већ га ваља тражити. А кад се нешто тражи, то је скопчано с трошковима.

А. Ковачевић. У одредби буџета, §§ 8., 14. и 19. стоји: да се министар мора придржавати при свим посебним издацима законодавног решења. Ако није било скупштине, да одобра неки издатак, био је ту државни савет, коме се министар могао обратити. Он нити је имао од скупштине, нити од државног

савета одобрена, већ је сам прекорачио буџет, а тим је и устав повредио. Мисли, да скупштина не може никако тај издатак одобрити.

Заступник министра финансије, из досадањег говора види се, да скупштина није вољна, да одбри онај издатак о којим је реч. — Издатак је тај учињен на основу члана 16. закона о заложницама, почем је њим министар био овлашћен да учини зајам, не питајући, којим ће путем тражити зајам.

Финансијски и законодавни одбор нису у овом питању једног мишљења, јер један вели, да се издатак одбри, а други да се неодбри. Ово је правно питање. Шта ће бити, ако скупштина неодбри тај издатак? Државно ће књиговодство водити неку употребљену суму, коју треба министар да плати. Ко ће осудити тог министра на плаћање? Влада нема на то права и суд ће исто тако казати. Зато нека се овај издатак урасходује, а скупштина ако држи да је министар погазио закон, нека тражи својим путем да се ствар извиди.

М. Милованић налази, да за министра који је прекорачио буџет, нема другог суда до скупштине. Скупштина треба да препоручи влади, да се наплати ова сумма од оног, који је узрок штети.

Ст. Д. Поповић примећује, да из оних 40 хиљада гр. нор. одређених на редовне потребе, не могу се подмиривати изванредни издаци, као што је тражење зајма, које бива може бити једанпут у 10 година. За то има позиција „ванредни издаци,“ који се без одобрења државног савета не могу чинити. Из извештаја се невиди, да ли се министар обраћао

држ. савету или не. Овлашћен законом да тражи зајам, министар је мислио, да је смео чинити оне издатке на чиновнике и многи правници у скупштини мисле, да ниједан суд неће осудити министра за ову ствар. Ако је министар смео тражити зајма, онда треба само претресати и одлучити, да ли је нужно било да се потроши 750 дук. дес. на рачун трошкова око тражења зајма или се је могло с мање проћи.

Балаитски, многи посланици примећују, да је требало да министар тражи одобрења од државног савета за ову суму новаца. То не стоји. По уставу министар се обраћа државном савету за непредвиђене буџетом издатке. Овај пак издатак предвиђен је, јер се вели: толико и толико на путне и селидбене трошкове, на било то у Србији или на страни. Савет нема ту шта одобравати или неодобравати.

Друго је питање, да ли је требало тражити одобрења, ако је сума недовољна. То ваља испитати. И говорник неће да се народне паре узалуд троше. Но ипак, кад се овакве ствари решавају не треба гледати на личности. Пре 10—15 дана одобрења су нека прекорачења буџета. Скупштина треба да је као оно Ареонаг који не види пред собом никакву личност, већ суди саму ствар. Говорник неће никога да правда; али где се удара на личности он не даје свога гласа.

Кад ће ствар да дође до суда, онда је петреба олако узимати, јер како ће бити, кад суд каже: министар се ослобођава од плаћања.

Не стоји ни оно, што је неко приметио, да се сав посао могао свршити с 5—6 дук. Та и кад се

50 дук. узајмљује, нико не доноси на ноге, већ се морају толики туђи прагови да обијају. Држава не тражи зајам онако, како напомињаше г. Вуја Васић, већ се мора ићи од једне банкарске куће до друге. И од сад кад будемо зајма тражили, мора ћемо тако чинити.

Вујо Васић, ако је министар желно добра земљи, требало је добро да размисли, како треба тражити зајам, а не изаслати људе који ће се толико време проводити по страном свету и трошити толико без ичијег одобрења. Требало је отворити стечај позвавши преко новина стране кредиторе. Говорник и опет вели, да за то неби требало више од 6—8 дук. Ако је баш хтео министар путем који је изабрао, требало је да тражи одобрења од скупштине, која би му трошкове исто тако одобрила, као што га је за тражење зајма овластила. Што се тиче питања, ко ће судити за ово министру зна се, да ће га сама контрола осудити на плаћање непризнатих издатака.

П. Ђуричковић. Ово је са свим правно питање. Ако је министар имао овлашћења од скупштине, да чини зајам, он га је могао тражити на начин, који му се чинио најповољнији. Они који су дали министру оно овлашћење, били су исто тако посланици као и ми сад. Како би било, кад би смо ми сад овластили владу да тражи зајам због грађење железнице, па доцније да дође други који неће то да призна? С тражењем зајма скопчани су трошкови. Скупштина је требала да предвиди трошкове, који ће се учинити. Кад то није учинила, оставила је ствар министровој памети.

Говорник је мњења, да ову ствар треба да испита један правнички одбор, јер ће бити незгодно ако скупштинско решење падне на суду и да на државу падну још таксе а други трошкови.

Др. Ризвић одговарајући г. Балаитском одбија од себе, да он има на уму личности, кад говори о овој ствари. Ничије се име није споменуло у скупштини. — По чл. 90 устава (који говорник прочита) јасно је, какве издатке има држ. савет да одобрава. Према томе не стоји, што рече г. Буричковић, да је министар могао тражити зајам како хоће. Скупштина није решила, да се зајам тражи по Јевропи. Требало је, да је министар за остварење зајма искао од скупштине потребна средства, а не сам по својој вољи да ради. Радећи тако могао је изаслати људе у Енглеску, који ће тамо седети 3 године и тражећи зајма потрошити три хиљ. дуката. За то предлог ваља одбацити, а дотични министар да одговара за повреду устава.

Јев. Марковић: Министар је прекорачио закон. И ако је био овлашћен да чини зајам, требало је да предложи скупштини начин како ће се доћи до зајма и којим ће се повцима извршити. Више од одобрења суме није смео трошити. Имао је начина, и пута да се помогне, по није хтео. Суд овде нема никаква посла, већ влада или главна контроле има се постарати да се накнади издати новац.

Ал. Поповић налази да би смо казали, да је министар крив и да није извршио закон. Дакле свакојак би био крив, па извршио или не извршио закон.

Мин. председник. Неки напомињу, да се овај издатак, о коме је реч, могао предвидети и да се могло радити све по закону. Ово је немогућно. Тражење зајма зависи од оболности какве су у које време. Према приликама и зајам се лакше или теже остварује. Може се на то потрошити некад хиљаду некад 200 дуката. О овом издатку било је пре у скупштини усмена говора, по у протоколу се није ништа забележило. И министар није то приметио.

Истина је, да је требало тражити одобрења од скупштине за трошкове око зајма по не треба бити тако неправедан, па осудити за оно што се премашило да учини. Да је зајам нађен, нико не би ни речи проговорио.

Два су пута, кад се тражи зајам: или се изашлију своји људи или се тражи преко комисионара, којима се даје 2 или 3 процента. Преко својих људи мање је трошка, а преко приватних износи и преко 2000 дук. ц. За то је влада изаслала наше људе и да су они нашли зајам, било би јевтиније, по иначе.

Ако се хоће с правне стране ствар да испита, т. ј. да ли ће се министар позивати на одговор, онда је друга ствар.

После тога приступи се поименичном гласању. Противу предлога владиног гласало је 76 посланика, за предлог 22, а 13 су се уздржали од гласања.

(Четврт сахата одмор.)

После одмора.

Бр. 746.

Извештај. Фин. одбора, М. Радовановић извештава о интерпелацији Милије Урошевића због не-

поднешења пројекта о реалкама и због установљавања још 2 разр. гимн. у Зајечару, да има места питању.

Упућује се влади на поступак.

Бр. 747.

Мин. просвете одговара на интерпелацију Николе Милосављевића због Миће Поповића, б. учитеља. У одговору вели г. министар, да би боље било по учитеља, да се о њему интерпелација није подносила, јер, као што се види из акта, он је 17. Априла ов. г. дао оставку, а док је био учитељ (од 1865—1875) добивао је за свој школски рад све саме „приличне“ оцене. У Студеници је чинио многе неуредности и по извиђењу доказало се: да је већи део времена проводио ван школе; да се у меан картао; да је у меанској кујни проводио време збијајући сајтарије с куваром; да је распривао свађу међу будалама које се доводе у манастиру ради лечења; да није хтео држати полугодишњи испит; да је у Мају својевољно распустио ђаке, да не би изасланик држао испит; да пред Петровдан није смео дочекати ср. начелника, вметове и ђачке родитеље рад испита, већ се понудио поштару, да место поштинарна однесе аманетну пошту у Карановац, и да среској власти није хтео дати списав ђака, рекавши да га нема.

Народ оног краја изјавио је, да не даје више своју децу учитељу Мићи; за то је он премештен 1. Авг. 1874. у Бунис. Доцније, кад је негова ствар извиђена, кажњен је губитком месечне плате у корист шк. фонда. Није истина, да је кажњен без саслушања. Њему је саопштено извиђење 20. Јула пр.

г. у Студеници; али он није хтео ништа да одговара и ни на шта да се подпише. Ово сведочи протокол среске власти од 20. Јула 1874. г. бр. 2960.

Да није ова интерпелација изишла, можда би г. Мића могао опет добити службу; овако никад.

Скупштина се задовољава одговором г. мин. просвете.

Бр. 748.

Мин. просвете одговара на интерпелацију Аврама Јовановића и Стев. Павловића, свештеника, због фонда за свештеничке удовице. У одговору вели г. министар: ова је ствар покретана више пута на скупштинама. Још 1855. год. решено је, да се храна, која је 1864 год. прикупљена на непредвиђене потребе, не враћа народу, већ да се употреби на основање фонда за удовице и сирочад свештеника а у будуће да се купе добровољни прилози за тај фонд. Год. 1859. пак реши народна скупштина, да се ти новци и други за учитељски фонд предаду народној благајни као ванредан приход, као што је од хране и добивен на рачун ванредних државних потреба. С тога се одлучи на скупштини 1864. г., да се влада умоли, да за сирочад и удовице свештеника и учитеља ослује фонд улагањем од стране свештенства и учитељства, коме ће држава помагати неко време неком сумом без интереса, докле се тај фонд не оснажи. Год. 1869. изашло је решење, како ће се од равних такса свештеничких поставити основи том фонду, и да ће се одредити комисија која ће ту ствар регулисати. Тако и данас стоји.

Прикупљени новци, 2500 дук. ц. дати су на интерес; но како је то малена сума, од ње не може нико још ништа уживати.

За подвошење пројекта не може г. министар дати своју реч; но свакако ће гледати, да одреди стручну комисију (и од финансијских људи), који ће све расмотрити и предложити онако, како ће одговарати цели.

М. Миловановић примећује, да су интерпеланти ишли за осигурањем једне класе људи без обзира на друге многе сиромашније. Министар нити може нити сме употребљавати народне паре на приватне цели. Чиновници, који би радили на пројекту тог фонда, плаћају се народним новцем; за то се не смеју на приватне послове потрзати. Свештеници, ако им треба неки фонд, нека га сами оснивају.

Минист. просвете, говор г. Милије извршан је. Нико не вели, да ће се из државне касе овај фонд основати, већ ће држава само нека правила прописати. Што интерпеланти желе неки зајам без интереса, по решењу пређашњих скупштина, то још није дело, и ствар би дошла свакако пред скупштину.

Ст. Д. Поповић, чуди се бојазни гос. Милане да се народне паре не употребе на приватне цели и што ће чиновници радити на састављању пројекта за тај фонд. Никакви новци до сад нису том фонду без интереса позајмљивани; хоће ли то бити или не, то зависи од скупштине. Што се оног другог тиче, зна се, да се за такве послове употребљују чиновници у не канцеларијско време. Само за врло важне владине пројекте ослобођавају се чиновници од обичнога канцеларијског рада и спремају оно што им је као комисији на израду препоручено.

Мил. Спасић примећује, да ни на фонд за чиновничке удовице не плаћа народ ништа, почем се од плата одбија извесни проценат, којим се сви издаци подмирују. Држава води контролу над тим фондом, а народ за то не сноси никакви терета.

Скупштина се задовољава одговором гос. мин. просвете по овом предмету.

Бр. 749.

Секр. Ст. Д. Поповић чита интерпелацију Симе Милошевића и др. на министра спољ. дела о томе: 1, зна ли г. министар да Турци чине зулума и на нашој земљи; 2, сме ли се јанија Дрином возити; и 3, хоће ли народ ср. рачанског сиду силом одбити, ако Турци и од сад усправе сметње и оружјем се послуже као што прете?

Мин. спољ. дела, који је добио приватно ову интерпелацију, одмах одговара на исту, кад се сазнало, да Турци смећу пловидби на Дрини, министар је о томе писао мутесарифу зворничком, а 9. ов. мес. и српском посланику у Цариграду. Јуче је дошао одговор из Зворника, у ком се вели: да је писато, да се Срби који плове низ Дрину не узнемирују. У једно пита мутесариф, где је оно било, како неби остали без казни они који су сметали Србима на Дрини.

Бр. 750.

Мин. спољн. дела одговара на интерпелацију Павла Самуровића због ова 2 лица из Црне Баре која су у Босни затворена. Услед чинених корака, јављено је гос. министру после два дана из Цариграда, да је наређено, да се она два Србина пусте, а у исто време јавно је и валија босански да

је наређено, да се наши људи пусте, 11. ов. мес. јавно је шабачки началник, да је турска власт предала на Рачи Дуку Шуманца, а Тому Јерчевића није за то што је 6. ов. м. умро.

Г. мин. наредно, је да му се пошаље извештај о узроку смрти Томине.

Аксент. Ковачевић примећује, да влада српска треба да тражи накнаду за породицу умрлога.

Мин. спољ. дела одговара, да ће према извештају началства видети, шта ће се радити.

М. Кујунџић моли г. министра, да да тачна обавештења о смрти Томиној и да каже, какав ће корак чинити због те ствари.

Мил. Миловановић, турска је влада признала, да је наше људе на правди бога стрпала у хаис. За то ће и наша влада радити, да се тим људима да накнада и да се потражи рачун, зашто се овако ради. —

Мин. председник, кад се добије извештај од началства шабачког, влада ће чинити овако као што је радила у свима другим сличним приликама.

Бр. 751.

Мин. спољ. дела одговара на интерпелацију због радањске аде. Кад је наша влада у Септембру сазнала, да Турци беру у радањској ади кукуруз наших људи, радила је у Цариграду да се кукуруз врати; 2. Октобра чињен је корак, да се са аде уклони турска војска, која је међутим аду заузела. Истог дана телеграфисано је валији босанском у истом смислу; 20. Окт. јавља наш заступник из Цариграда, да је наређено, да се војска с аде повуче и кукуруз радањцима врати и да ће босански ва-

лија заповедити заповеднику турске војске, да се наша граница више не повређује.

Доцније сазнао је од наше власти г. министар да Турци неће да ураде ни једно ни друго.

7. Новемб. наново је поручено нашем заступнику у Цариграду, да се изврши захтев о радањској ади, но заступник је одговорио, да турске власти веде, да је радањска ада Ибрахимовића, да ни један војник турски није нашу границу прекорачио и да су наши људи сејали кукуруз на турској страни у месту Бикера и делили жетву с власницима земље, а кад су хтели прећи у Босну, Турци нису дали. Међутим кукуруз је обрад под надзором власти и онај део, који припада нашим људима — (око 250 цакова) — налази се код Хаџи-Мехмеда и Салика власника земље и може се узети у свако доба. —

15. Новембра јавља мин. унут. дела да Турци нити су вратили обрату храну, нити су отишли с радањске аде, већ шта више праве зимнице за зимовање војске.

24. Новембра јавио је г. министар г. министру унутрашњих дела, да не може ништа више радити код Порте, докле не добије извештај о истинитости догађаја на тој ади: 2. Децембра послао је г. министар унутрашњих дела протокол саслушања радањаца и 17 танија, којима се доказује, да је ада њихова својина, да на њој раде има више од 36 година и да их Турци нису до сад никад ни у чему спречавали. Наши људи траже или повраћај 800 тов. кукуруза обратог на радањској ади, а не на другом месту, или за то 800 д. цес. даље 90 дук.

мања чиновничка плата буде 150 талира, а највећа 1000 тал. с периодичким повишицама од 50 тал. сваке четврте године за оне који заслужују, а сваки чиновник да почиње са 150 талира 2, пензија да неможе бити већа од 500 тал. за год, докле се с изменом устава сасвим не укине. Овако уређење плата и пензија да се изврши како над чиновницима који ће то тек постати тако и над свима садашњим чиновницима и пензионарима. 3, народни посланици да добијају у име трошка по 4 динара дневно.

У овом се предлогу напред опширно излажу побуде, из којих се подноси.

Преседник примећује, да у овом предлогу има израза, који не одговарају скупштинском достојанству. Недостојно је за посланика, да у скупштини каже, да је чиновник „готован.“ У сваком предлогу треба да се износе разлози, који ће одговорати достојанству скупштине.

Мин. преседник, нису само вређајући изрази у предлогу, као што напомену г. преседник скупштине, већ кроз цео предлог веје дух, који прети да одведе скупштину на пут, на којем ће вена радња бити немогућа.

Не треба се дати повести на такав пут. Овим се предлогом хоће из корена да се бришу неке установе, које треба полагано дотеривати и усавршавати. За то ће најбоље бити, да се овај предлог одбаци.

Скупштина одлучује, да се овај предлог одбаци.

Бр. 755.

Секр. Стев. Д. Поповић чита предлог Мих. Радоваковића, којим се тражи да народ. скупштина

реши, да влада обезбеди државну касу због неумесно учињених и скупштином не уважених издатака од стране б. министра финансије.

Упућује се законодавном одбору.

Бр. 756.

Секр. Ст. Крстић чита интерпелацију Аранђела Милојевића, и Петра Шајковића, којом питају г. мин. ун. дела, зашто народ среза орашког кулуком доноси дрва за пошту сараорачку и в. планску, за која им се од кола плаћа по 5 гр. чар. и која сама општина, не имајући своје горе, много скупље купују; зашто народ кулуком извлачи ђубре из поште сараорачке без икакве награде; мора ли и по ком закону народ то да ради; и ако не мора хоће ли г. министар и кад наредити, да то престане?

Упућује се одбору за молбе и жалбе.

Бр. 757.

Секр. Ст. Д. Поповић чита интерпелацију Милана Глигоријевића на г. мин. ун. дела о томе:

Како г. министар Данило није дао Адаму Богосављевићу да летос изађе пред кнеза, кад је кнез путовао кроз Крајину, већ је Адама под стражом протерао из Неготина; како је пред кнежевим очима зграбио из руку једног депутирца писмено, у ком су биле изложене жеље и потребе народне; како је тиме нанео увреду целом срезу и кнеза довео у неприлику код народа, почем су с тога многи одустали од намера, да кнеза прате уз Дунаво. Самовољним аншењем Адама умало није изазвала у оном крају читава буна; од које последице биле недоследне. С тога је народ у Крајини изгубио сваку веру према својим чиновницима. Интерпелант пита,

по ком је праву г. министар могао тако самовољно радити.

Министар председник изјављује, да не зна, шта је рађено по овој ствари, нити ће о томе каква акта постојати. Но примећује, да се на овом месту не сме никако чувт, да је ма ко од народа постао хладан спрема кнеза због поступка појединих министара. У уставној земљи министри су одговорни. Нико не треба да доводи у свезу министарске погрешке с одановшћу према владаоцу. Преко ове интерпелације треба прећи на дневни ред.

Скупштина одлучује да се преко ове интерпелације пређе на дневни ред.

(Свршетак у 1 час по подне.)

Председник,

Д. Ђ. Јовановић.

Секретар,

Ст. Д. Поповић.

ОПУНОМОЋЕНИ ПОДПИСНИЦИ:

Војин Радловић, Сима Секулић, П. Ђуричковић,
Ђурђе Ђоровић, Петар Катић, М. А. Глишић.

САСТАНАК LIII.

19. Децембра 1875. године у Београду

ПРЕДСЕДАЧА:

Димитрије Ђ. Јовановић.

СЕКРЕТАР,

Стева Крстић.

За министарским столом: сви министри.

Састанак је отворен у 9¼ часова пре подне.

Бр. 758.

Секретар Стева Крстић чита протокол XLVIII састанка од 13. Дец. ове год.

Скупштина усваја.

Бр. 759.

Председник јавља да има једна оставка и неколико одсустава. Саслушајте их.

Секр. Стев. Д. Поповић чита оставку Ђорђа Милетића посланика за срез алексиначко-ражањски, којом моли да се разреши од посланичке дужности, наводећи да је слаб и без задруге и да му је немогуће више остати у скупштини.

Скупштина оставку усваја, но с тим, да се још у течају ове скупштине нареди нов избор посланика у срезу алексиначко-ражањском на место Милетића.

Бр. 760.

Секретар А. Ђ. Поповић чита молбу Мијанла Смиљанића, којом моли за одсуство до краја овогодишњих седница скупштинских због слабости, а ако му скупштина не да одсуство, нека му ову молбу сматра као оставку.

А. Поповић тврди, да је заиста Смиљанић болестан, за то нека му се да одсуство.

Н. Радовановић противан је давању одсуства јер вели: ми ћемо са овим давањем одсуства у најнужнијем решавању остати без довољног броја посланика.

Мих. Смиљанић говори, да је заиста слаб а и код куће пнекосан, сем тога чује да ће Турци на границу да ударе, а његова је кућа баш до саме границе. С тога му никако није могуће даље остати.

Скупштина даје му одсуство до краја овогодишњих седница.

ПРОТОКОЛИ ПАР. СЕДН.

Бр. 761.

Секр. С. Д. Поповић чита молбу Ђорђа Миландиновића, којом моли за 10 дана одсуства због болести укућана.

Скупштина даје му тражено одсуство.

Даље чита се молба Мијанла Гератовића, којом моли за три дана одсуства због приватног посла.

Скупштина одобрава.

Председник каже да је Његова Светлост Књаз подписао закон о измени чл. 31, у ком каже, да скупштина може изабрати по два посланика ради контролесања при извиђању злоупотреба о бирању народних посланика.

Чује се: Живко Књаз.

Др. Ризнић предлаже да се одмах изберу 2 лица за срез црногорски и драгачевски.

Председник: Пошто треба један одбор од 17 лица, који ће прегледати све владине предлоге који ће излазити пред скупштину, то сад да изберемо исте одборнике.

Благоје Божић треба најпре да се договоримо шта ће нам тај одбор.

Председник пита: је ли вољна скупштина да сад приступимо том избору.

Под-председник каже, да је председник казао, да ће тај одбор радити на предлозима скупштинским, а ово је нешто друго.

Ил. Ратајац пита, како се зове тај одбор?

Председник одговара, да по пословном реду може бити један одбор од 9 лица, а може и од више, но сад треба да се избере одбор од 17 лица да ради на владиним предлозима.

Ж. Чолић противан је одбору, и каже нек ради влада са државним саветом.

Подпредседник. Ми смо се договорили да изберемо један одбор од 9 лица, но доцније мислили смо, да треба сваки округ да буде заступљен, тако је и решено да се изберу 17 лица, дакле сад сваки округ нека избере по једног.

Министар председник одговара подпредседнику и вели, да се овде не могу бирати посланици по окрузима, јер поједини посланици не заступају само њихов округ, него цео народ.

Председник објашњава да сваки посланик има права да гласа за кога хоће, а и по самом уставу није могуће бирати по окрузима, јер ни један посланик не заступа округ по цеду земљу.

Андрија Перуничкић противан је бирању тог одбора, и вели, нека влада са саветом те предлоге спрема.

Председник: Да би се о томе боље споразумели, даје $\frac{1}{4}$ часа одмора.

После одмора.

Бр. 762.

Председник. Пре но што би о бирању водили реч, кад је овде министар војени, има Урош Кнежевић да учини неке примедбе на одговор на интерпелацију која је дата министру војеном због неких злоупотреба при набавкама војеног материјала.

У. Кнежевић. Злоупотребе у војеном министарству ове су:

Прва је о чаурицама, после о механизмима, турпијама, канслама, цвилицу и раницима.

На све оно што сам тражио у интерпелацији да министар војени одговори, одговорено је. Али у главноме не стоји да је онако, као што је одговорио министар, по напротив стоји то, да је сва радња о тим набавкама, биле оне по уговору или без уговора, против закона тако.

Прво што се тиче о чаурицама одговорно је министар да их је набавио из Париза од фабриканта Жавелота и то јавном лицитацијом да је одређена цена и да су прегледане, а то не стоји све као што је казано већ има незаконитости.

Што се тиче чаурица има једна набавка од 1870. г. од осам милиона чаурица, на овој лицитацији били су тројица: А. Трифковић, Александар Севкерић и П. Хади Томић, набавка је остала на Х. Томићу по условима у уговору. Наједанпут види се да се чини против уговора. 30. Марта 1870. г. АМ 621. видисмо другог набављача, у место Х. Томића, а то је Жавелота из Париза. У том уговору сам је мин. учинио измену о предаји чаурица, т. ј. да не буде предаја до 15. Маја као што је уговорено, него до 15. Јула. А последњу предају оставио је до краја Октобра. То је сам министар одобрио. Зашто је овако министар урадио, не види се из акта. Али свакојако радно је против закона.

А да је имало штетних посљедица што је продужно рок уговору, види се из даљег рада, што је као што знамо наступила револуција у Француској, због чега је ова набавка чинјена неуредно и противно уговору, узрок је што је продужена предаја чаурица.

Даље се види, да је одређен за контролора Димитрије Ракић капетан, он је отишао у Париз да контролише израду набавке и повео са собом Василића државног питомца, коме се плаћало на дан по 20 франкава дијурне, а тако исто и 30 франкава за повратак дневно. Ко је послао Василића и колико је на њега потрошено, као и по ком закону, знаће ваљда министар!

Дакле, незаконито је прво то, што је пренет уговор са Х. Томића на Жавелота. Друго, што је продужно рок предаји и тим је оштетио државу. И треће, што је Василићу давано по 20 фр. дневно.

А из даљег рада види се да Ракић 5. Јуна јавља, да је за прву рату која треба да буде 2 и по милиона чаурица, израђено само сто хиљада.

Министар уместо да принуди набављача да изради по уговору, он актом својим од 16. Јуна АМ 2079 одговара Ракићу, да не наваљује на лиферанта јер вели неће имати казне за то, а ако је по уговору закључено 2% кад на време не преда и по томе тек 26. Јула дошло је 200.000 чаура.

Четврто је, незаконитост у овоме: Ракић 7. Августа 1870. год. АМ 3140 јавља да има још по милиона чаурица, но да у њима 3% мање бакра има, што је доказано.

Ракић и други пут јавља 7. Септембра 1870. год. АМ 3400 и 3647 да су чаурице рђаве по оне су онег потпуно примљене у 5—6 милиона комада.

Пета је незаконитост: Ракић је 25. Августа 1870 год. јавио министру да је 5 милиона чаура од плеха и да неваљају. Стога каже, да се треба уговор поништити. На ово није му ништа одгово-

рено. Но напротив актом 7. Маја 1871. год. АМ 2272 наређује, да се прими и шести милион и асо пезаља.

Дакле види се да је незаконито:

1. Што је министар преко уговора продужио рок по својој вољи преко постављених услова.
2. Што је вођен Васиќић о државном трошку.
3. Што је примио 6 милиона чаура у којима је 3% мање бакра.

По актима од 23. Нов. АМ 6492 и 11. Марта 1872. године АМ 1344 нађено је у истим чаурама 240.000 комада шкарта, а све је ушло у магацин.

Друга је набавка чаура закључена са Сефкерином од 4 милиона. Ту је погодбу сам министар закључио и цену одредио, која је и са Жавелотом, што се види из акта М 3486 од 1. Септембра 1870. године, а и у овима нађено је 118.988 комада шкарта.

Сад настаје трећа набавка чаура, коју је извршио Рот у Бечу, а то је од 5 милиона. За њу се не зна, да ли је законита или не, пошто нема уговора. Но то је незаконитост, што није цена одређена. Доцније сам министар одређује скупу цену по 343 гр. чарш. хиљаду и обећава подвоз истом, који износи на 11.743 гр. пор. Дакле примано је и исплаћивано без утврђене цене и лиценције. — Ово је противно § 15. устројства војног министарства од 1864. год. Незаконито је и у томе, што је сам један одређиван за преглед ове набавке.

Сад је друга набавка механизма. Овде се у неколико види, да је ишло законим путем; но кад се види акт АМ 2173 да ли је плаћено што Лују Буху

из Берлина за одустајање и на који је начин закључена погодба са фабрикантом Томом Седерлом, од кога је узето 54.030 механизма по 5 ф. и 10 кр. што чини 55.000 дуката и зашто је исти Тома прерађивао механизме и ударао на наше пушке, те је опет за 48.420 комада пушака узео 1,307.340 гр. чар. а за механизме 3,300.000 гр. дакле свега 4,607.340 гр. чар. где су акта о томе.

Трећа је набавка турпија:

Прва је набавка била 1868. и 1869. год. коју је извршио Трикович, незаконито је у томе, што је набављачу поклоњено 2%, што је требао дати по уговору, кад на време није предао.

Друга је набавка турпија незаконита по томе, што нема никаква реферата у министарству и

Трећа је набавка незаконита, што је извршио сам министар без уговора и лиценције.

Четврта набавка турпија у 1870. год. била је од 11.200 комада разних турпија. Ова је набавка јављена лиценцијом, но нико није дошао да лиценцира до само Х. Томић, што је понудио по ценовнику Ститона Фишера, а без да се зна пошто је цена. И овде је повредио § 15. устројства војног министарства, а није објавио лиценцију у страним новинама.

Сад је набавка о капслама:

1. О њима нема никаквих уговора. Под М А 3215 закључено је са Томом Седлером, које је доцније пренето на Триковића.

2. Нема извештаја комисије о капслама од 8. Априла 1871. АМ 2074.

3. Нема извештаја Срећковића под А № 5365 и 6634.

4. Нема решења под А № 5366 од 1872. г. и под А № 1048 од 1873. год. из којих би се видело зашто је извесна количина капсули одбачена неупотребљива.

5. Нема извештаја комисије од 8. Априла 1871. год. под А № 2074.

6. Нема акта да се види, да ли је било довољно лицитанта и ту је рађено против члана 9. с погледом на чланове 31. и 36. правила о вршењу лицитације.

7. Нема акта под № 3035 од 1871. год. по ком је заповеђено Нић. Јовановићу да испита и прегледа капсуле.

8. Нема уговора са Седерлом што је закључен о набавци 8 милиона капсули 1871. год. А № 3215. и по томе се не зна да ли су испуњена правила о лицитацијама.

9. Нема акта, у коме би се видело, кад је Хагенет и Арнолд поднео оферт о набавци 8 милиона капсули.

10. Нема оних наставлења, која је министар давао Срећковићу, а ту су под А № 4604, 1871. год. Само се види то, да је нађено свега 855.911 ком. неупотребљивих, које су све исплаћене.

Сад је набавка цвилика.

За барутане страгарске требало је 15.000 рифи цвилика. Лицитација је држана и погођено је да се преда до 22. Септембра 1868. год. а доде је предано само 3018 рифи, остало доцније и комисија, која је прегледала исти цвилик, наша је да

неваља и да не одговара по мустри; а министар је наредно онег да се прими и ако не ваља.

У истом цвилику било је и платна, које је набављач судио много јефтинијом ценом, но и оно му је плаћено као цвилик.

Као што се види из акта под Е № 2542 комисија није била састављена од грађана, но само од чиновника.

Сад је набавка ранаца.

Године 1867. и 1868. набављено је 49.212 комада Јануара 1870. г. 15.880 ком. а Фебруара 1871. г. 9959 ком., свега дакле 75.401 комада. Овим набавкама нема никаквих званичних акта, само је набавка ишла преко Ж. Карабиберовића и Л. Трифковића, и ово је све противно закону.

9. Новембра 1873. год. А № 6772. расписао је министар свима командантима народне војске, да му јаве, колико имају а колико им још треба ранаца. На то команданти бригада: шабачке, крајинске и бњажевачке, одговорили су, да ранци, које су им послати нису употребљиви.

Услед таквог одговора бригадира министар је наредно стручну комисију да исте прегледа и оцени. Комисија под 2. Септембра 1874. год. № 3734 подноси свој извештај да 43.000 ранаца нису за употребу (неваљају).

Према свима наводима види се јасно, да је рађено незаконито и није се гледало на државне интересе, но су чињене гдне штете и злоупотребе. Поједини су грабили на све стране, дакле томе треба стати на пут.

Министар војени каже, да на све наводе Урошеве не може сад тачно одговорити, но тражи да му се даду те приметбе, па према њима што је могуће најтачније одговориће.

П. Ђуричић: На интерпелацију Урошеву министар је одговорио. Сад треба да изберемо једну комисију, која ће све ово испитати и нас известити.

Јован Раичић: Министар је Урошу одговорио; он није задовољан са одговором. Зато треба да одредимо исту комисију те да извиди злоупотребе бив. министра, јер се очито види да има кривице.

У. Кнежевић: Уверава скупштину, да све што је навео, стоји у званичним актима, и чита их.

Мил. праде. говори, да према примедбама Урошевим могуће је да министар није тачно одговорио, по постараће се да по истима одговори.

А. Ковачевић: Скупштина треба да да одговор министров једном одбору, да испита и оцени и своје мњење донесе пред скупштину, а она ће даље радити шта треба.

У. Кнежевић: Министар је одговорио врло украјко, зато предлажем, да се изbere комисија, те да извиди како је рађено и има ли злоупотреба.

Председник: Пошто министар прима Урошеве примедбе, да на њих одговори, то да му се предаду, па кад одговори, онда ћемо према томе даље радити шта треба.

Јевр. Марковић: Доказује, да министар не може ништа више одговорити, пошто те ствари њему нису познате, он ће онако опет да одговори како му се рефереше, а то ће бити наонако. Ствар је јасна да

има злоупотребе. Но ко је те злоупотребе учинио, то хоће скупштина да зна.

Петар Стефановић: Слаже се с Ковачевићем и вели, да се даду примедбе Урошеве министру, да свој одговор допуни, па после да се да одбору.

Ал. Поповић: Предлаже да се преда одбору, и тамо министар може доћи и допунити свој одговор на примедбе Урошеве.

Др. Ризнић: Кад је Урош имао права по ново да даје објаснења, онда има права и министар да то исто чини.

Мил. Гарашанин: Урош је поднео интерпелацију министру. Он је примио да на исту одговори; сад је одговорио. Урош на тај одговор доноси примедбе на званичним актима основане. С тога треба по мњењу Марковића, да се унути одбору, те да он извиди, да ли је онако, као што министар каже, или као што Кнежевић примећује. Министру се не забрањује да прегледа, само је сад постала ова ствар скупштинска, и она треба о њој да донесе своје закључење.

Председник: Кад је министар одговарао Урошу он је казао да му се да времена да акта расмотри. То му је дозвољено. Сад је донео неке примедбе, у којима каже, да му није на све одговорено. Према оваком стању ствари сад скупштина има да саслуша последњу реч министра; па кад то учини, онда може донети своје коначно закључење, да ли се са одговором задовољава, или ће донети какав предлог у смислу устава.

М. Миловановић говори, да треба упутити одбору, а тамо министар може да да своје мишлење,

на после одбор ће донети пред скупштину свој извештај, хоће ли се оптужити онај, што је учинио злоупотребу.

Председник: Министар је одговорио на интерпелацију Кнежевића. Он са одговором није био задовољан, но учинио је неке примедбе. Сад треба дати министру, да и на те примедбе одговори у скупштини. На после, ако скупштина не буде задовољна са одговором министровим, може изабрати одбор да извиди те злоупотребе, и да учини предлог за оптужбу.

У. Кнежевић: Министар шта је могао он је одговорио; докле ћемо продужавати да одговара он мени ја њему, но питајте: је ли скупштина задовољна са одговором министра, или са мојим обавештењем. Ако се изјасни за моје примедбе, онда предлажем, да се одреди комисија, која ће за цело још три пута већих злоупотреба наћи.

М. Миловановић: Пошто је министар на интерпелацију Кнежевићеву одговорио, а он је учинио своје примедбе, сад нам ништа друго не остаје, но да решимо, хоће ли се све ово дати једном одбору. (Чује се: одбору).

Председник: Дужност ми је да напоменем, да све што урадио треба да је законитим путем учињено. Ви знате да на сваки предлог, на сваку изјаву посланичку тражи се последња реч, од министра. Кад он то учини, ако се скупштина не задовољи, може чинити предлог и бирати одбор, а пре не; јер би било противно закону.

П. Срећковић: Доказује, да скупштина не ће ништа учинити, ако се да министру да одговори,

јер да ми сад изберемо одбор, а може министар донети акта, која ће све оно што је Кнежевић казано поништити, онда на што нам је тај одговор.

А. Поповић одговара председнику да за оваке ствари не може наћи закона.

П. Срећковић није зато, да се једна ствар два пут ради. С тога вели не хитајмо на ћемо наћи крај.

Председник: Овде важе се да нема тога закона гди се каже да министар има последњу реч, а чл. 60 послов. реда то изриком каже, а и по члану 69. устава, последњу реч има министар или владин повереник кад захте.

А. Поповић, каже, да је то при дебатама.

Председник одговара да је и при свима пословима скупштине, и чита чл. 69. устава, и пошто овде има још нови ствари, које министру нису познате, то је немогуће, да сад без акта одма одговори.

Министар војени доказује да је са свим подцино одговорио на интерпелацију, но пошто сад има и примедбе, то ће се старати кроз неки дан, пошто се о њима из акта увери како стоји, одговорити, па ако интерпелант не буде задовољан са одговором он ће учинити предлог.

У. Кнежевић: Ако хоћете тачно одговорити, то не можете ни за месец дана, но ми ћемо из скупштине одредити одбор да то све испита тачно.

Министар војени говори да му треба набавити дата о томе, па одговарао или скупштини или одбору.

М. Галишић у дужем говору доказује да ми овде сви једно оћемо, но само се у мислима не слажемо, овде се само траже неке формалности а то треба

избегавати на говорити о ствари, за то је, кад министар увек има последњу реч нека иде одбору, може тамо објашњавати на после и у скупштини.

Јеврем Марковић: И лани је једна интерпелација поднешена бив. министру Протићу на после годину дана видимо какав је одговор? по словном реду чл. 50 тачки 3-ћој ствар је свршена нека иде одбору, јер овако неће бити краја.

Јов. Бошковић каже, да би од једног посла градили два, кад би упутили одбору, но ако интерпелант Кнежевић није задовољан са одговором, он нека поднесе предлог за оптужбу кад износи злоупотребе министра у званичној дужности, па ће скупштина радити шта треба.

У. Кнежевић: Ја ћу дати предлог, да се образује комисија која ће све испитати.

Министар просвете: Ако је оно предлог што износи Кнежевић, може ићи одбору, но ако су само његове примедбе онда није нужно хитати кад нема никакве опасности.

М. Миловановић скупштини може бити још није познато да кад се првој скупштини не изнесу злоупотребе, власника и министара то према закону о министарској одговорности друга скупштина губи права на то, но да наше право не би застарело, према закону предлажем да ову ствар скупштина одма извиди и реши.

Ник. Радовановић: По закону о министарској одговорности, кад ко држи да је министар учинио злоупотребу, треба да поднесе тужбу подписану од 20 посланика па онда да се одреди одбор, који ће

извидети тужбу и кривицу министрову, па поднети скупштини да она каже оће ли судити или не.

У. Кнежевић каже да још није изнео тужбу, и о томе не треба да буде речи, него кад оћете предлог ево подносим (чита) сад нека се упути одбору.

Преседник, пошто је Кнежевић дао предлог то ћу ставити на гласање овако: ко је за то, да министар одговори и на приметбе Урошеве, тај нека седи, а ко је за то да се по предлогу упути одбору, нека устане.

Већина устаје, дакле упућује се одбору законодавном.

Министар правде, кад се нешто упућује одбору треба да се зна шта је, кад посланик интерпелира министра па није задовољан са одговором, он треба да учини формални предлог, (чује се, свршена је ствар) упућују се званична акта.

Бр. 763.

Преседник јавља, да има неколико предмета који су свршени у законодавном одбору и позва известиоца да их прочита.

Извештај А. Ковачевић чита извештај одбора о предлогу Ј. Бошковића, који гласи:

Народној Скупштини!

Одбор законодавни узео је у размотрење предлог Јове Бошковића о томе: „да се све цркве прогласе као својина народа општине црквене, којих је и оградио, а са црквеним капиталом и приходима да може располагати општина и трошити их сходно наређењима за трошење општинских капитала и прихода,“ па је решио:

Да први навод, т. ј. да су све цркве својина народа, општине црквене, постоји и сада, а што се другог тиче, а пошто није означено, како би се поступило, кад капитал једне цркве припада на више општина, да се усвојити неможе и предлаже скупштини, да се преко истог предлога пређе на дневни ред.

Јован Бошковић објасњава свој предлог, вели: да је он то тражио, да се може из прихода црквених трошати на издржање сиротних ученика и школа, јер вели да неке цркве имају велике капитале па могу то чинити.

А. Ковачевић доказује, да ово не може бити, јер има и више места по неколико општина, које припадају једној цркви, па би то било немогуће тако трошати.

Министар просвете, у дужем говору разлаже, да би то била врло племенита цел, кад би општине од црквених новаца по нешто уступиле на издржање сиротних ђака и на грађење школе и наводи пример, да је општина свилајевачка црквени 3000 дуката дала за нижу гимназију, с тога треба предати влади овај предлог на оцену.

Ј. Бошковић каже, да је с његовим предлогом то и хтео да се да влади.

М. Мидовановић, говори против предлога што се тиче црквеног имања, но за манастирска добра вели, да треба учинити предлог, како ће се с њима боље управљати.

Петар Стевановић, предлог је добар општине које имају цркву, нека са њеном имавином располажу како хоћеју.

Вујо Васић, говори у корист предлога и каже, кад црква има новаца треба да помогне школи, јер општинска је и школа и црква, зато нека се да предлог влади на оцену.

Ав. Јовановић, противан је предлогу за оне цркве, које су са малим капиталом да не дају, а које имају великог капитала нека помажу школи.

П. Бурничковић, такође је противан предлогу вели, да има случаја гди неколико општина састављају једну цркву. па је те капитале тешко појединим општинама делити, но нека се новац црквени даје штедницима па отуда ће сиротни људи имати хасне.

П. Вуковић одговара Вуји и вели, да о томе постоји закон па шта се црквени новци употребити могу, по томе предлагач би имао да поднесе формални предлог, како он мисли да се може ово уредити, а овако неможе уважити.

Ж. Чолић, такође је противан предлогу.

Рака Кукић, правдајући одборско мићење доказује, да у његовом крају зна гди 11 села спадају под једну цркву, сад кад би се дозволило да општине могу тај новац црквени тражити, оне би међусобно разделили и тако би се за неко време сав упронастио; зато је вели немогуће по предлогу поступити.

Преседник пита, је ли скупштина довољно обавештена, (чује се, јесте) онда ставља на гласање овако: ко је за то да се да влади на оцену нека седи, а ко је да се одбади, нека устане. (Већина седи). —

Дакле упућује се влади на оцену.

Бр. 764.

Извештај законод. одбора Ковачевић чита извештај одбора о предлогу Ђоке Главовића и друга о измени § 70. закона о стецинском поступку, по почем је министар правде изјавио да је намеран прерадити цео стецински поступак куда и ово питање иде, то је одбор мњења, да се овај предлог преда министру правде, те да као материјал послужи, при израђивању новог стец. пост.

Скупштина усваја мњење одбора.

Бр. 765.

Извештај Ковачевић чита извештај одборски о предлогу Петра Стевановића и Николе Милосављевића, односно тога, да сваки може своју ствар која му је украдена одмах одузети од онога у чијим је рукама нађена.

Извештај гласи :

„Ово питање, регулисано је § 221. грађ. зак. који гласи : ако је онај, код кога се туђа ствар наша доказано, да је он ту ствар купио или на јавној продаји, или од трговца, који обично с таквим стварима тргује, или од занатлија који такве ствари прави, или од онога, коме је господар исту ствар на послугу, или оставу, или у залог дао, или коме би ствар иста под каквим год видом поверена била тако, да купац о њој није могао зло помислити, онда тужитељ ту ствар, ако је тужени својевољно напусти и с накнадом се не задовољи, судом добити неће, него ће право имати накнаду тражити од оних, који су одговарати дужни.“

По томе законод. одбор мисли, да преко овог предлога треба прећи на дневни ред.

Усваја се одборско мњење.

Бр. 766.

Извештај Абсентије Ковачевић чита извештај одбора о предлогу Ј. Бошковића о установљењу среских одбора.

Одбор је мишлења, да је предлог користан и да га треба у начелу усвојити и влади предати, да поднесе формални предлог.

Скупштина усваја мишлење одбора.

Бр. 767.

Извештај Ковачевић чита извештај о предлогу Жике Миленовића и Ратајца о томе, да свуда по воденицама буде мерица од 17 кутлова на 16 онога који меље, а 17-та воденичару ујма да припадне. —

Извештај гласи :

Кад је одбор законодавни узео у претрес предлог Живка Миленовића и друга, колико да се ујма у воденици за мливно узимље, нашао је да је предлог користан и да га треба овако усвојити :

Да се остави општинама у атару које воденице постоје, да одређује колико ће ујма који узимати а да се преда влади да међу истунима у казненом закону стави и одреди казну за онога, који преко одређене мере уме ујма, коју ће општина вршити.

Одвојено мњење :

Да скупштина одреди по колико од стотине да се ујма узима.

Рака Кукић, противан је мишлењу одбора с тога је и одвојено своје мњење и вели, да ово треба скупштина да узакони, по колико ће се ока ујма узимати од сто, а не општине да одређују како хоћеју.

Жика Миленовић, задовољан је што је његов предлог упућен влади на оцену.

Н. Радовановић, сматра да је воденичарска радња чисто спекулативна, с тога је противан таксирању, наводи да у његовом крају има и одвише воденица и оне међу са врло малим ујмом. Дакле која воденица узимље мање ујма, она ће више и млети. —

Аксентије Ковачевић, доказује шта је руководио одбор те је донео овако мњење према самом положају воденица, најбоље да општине саме таксирају, колико ће се ујма давати, јер узимано је негде 4—5, а негде 10—15 ока зато према потреби нека општине таксирају, другојаче неби се постигла правда.

Мијанко Радосављевић, воденицу гради сваки за своју корист, коме се чини да негде много ујма узимају он тамо нек не меле.

П. Срећковић, противан је мњењу одбора, но слаже се са Кукићем и каже, да треба узаконити да се узимље толико као и интерес, а где има више воденица оне би саме јевтиније меле.

П. Вуковић, брани мњење одбора, вели и ако су воденице својина поједини људи, опет треба оставити општинама да саме таксирају, јер и апотеке су својина појединих па је држава ишла за потребно и таксирала их.

М. Миловановић, у кривичном закону прописана је казна, ко узме више ујма а међутим нигде нема у закону написано колико да се узме, зато треба да се једном реши.

Р. Милошевић, оне воденице које су на води треба да се таксирају, јер вода није само његова својина но свачија, а парне воденице и суваче не треба таксирати, пошто су оне за спекулацију направљене.

П. Ђуричковић, говори да има неке воденице које коштају 100, а неке само 2 дуката, за то је најбоље да се општини остави таксирање, па ће оне према вредности и потребама, удешавати.

Б. Божић, слаже се са Ђуричковићем да се општинама остави да таксирају.

Рака Кукић, одговара предлагачу да његово одвојено мњење није ишло на то, да се предлагачев предлог одбади, но то, да скупштина реши, колико ће се ујма узимати, а не саме општине да решавају.

Илија Стојановић, истина је што говори Милица, да је у закону прописана казна за онога који узме више ујма, али није нигде написано колики треба да буде ујам, зато би добро било да скупштина одреди колико ће бити ујам.

А. Ковачевић, говори да је немогуће да скупштина реши то питање, јер има воденица на Колубари, гди једна брана кошта 200 дуката, а на против, негде не кошта ни 100 гроша, дакле ту неможе бити ујам подједнако, зато нека општине према ондашњим околностима и таксирају.

П. Стевановић, слаже се са мњењем одборским и каже, кад би ми то овде решили, учинили би погрешку и збрку која се никако неби могла извршити.

Предс. пита, је ли скупштина о овој ствари довољно обавештена.

Чује се јесте.

Сад ћу поставити питање овако: ко је за предлог по одборском мишлењу тај нека седи, а ко је да се другојачије тавира нека устане.

Већина седи.

Дакле усваја се одборско мњење.

Бр. 768.

Предс. јавља да је састанак закључен и забавује за сутра у 9 сати пре подне.

Састанак је трајао до 1 сата по подне.

Председник,

Димитрије Јовановић.

Секретар,

Стова Крстић.

Подносници:

Војин Радуловић, Сима Секулић, П. Ђуричковић,
Ђурђе Ђоровић, Петар Катић, М. А. Глишић.

САСТАНАК L I V.

20. Децембра 1875. године у Београду

ПРЕДСЕДАВА:

Димитрије Б. Јовановић.

СЕКРЕТАР.

Урош Кнежовић.

Од министара дошли су: министар правде и министар војени.

Седница је почета у 9¹/₂ сахати пре подне.

Бр. 769.

Секретар Алекса Поповић чита протокол.

Никола Радовановић примећује да је он а не Никола Милосављевић казао да општински судови

одреде председника изборном суду кад се парничари не сложе у избору. Даље вели да је он казао да се судијама, који нису из места плаћа по три динара трошка, осим она три динара дневница.

У осталом усваја се протокол.

Бр. 770.

Панта Јовановић извешћује да је готов извештај о буџету у финан. одбору и да би требало сад да се потпишу сви чланови одбора.

Председник одговара, да се одборници могу потписати у време одмора, а сад да се пређе на дневни ред.

Бр. 771.

Известилац Димитрије Матић пошто објасни да су у пројекту све измене штампане крупним словима чита замену § 28 крив. поступ. који се тиче личне сигурности, и то прву тачку која гласи овако:

„При сваком истраживању и ислеђивању злочинства или преступљења, код полиц. власти, присуствоваће као ислеђни сведоци, два поштена грађанина из општине, у којој се ислеђење чини, и они ће сваки испит потписати, са напоменом, да је цео испит над оптуженим пред њима дужан. Ови ислеђни сведоци назначиће том приликом и приметбе, које би имали на испит да учине.“

Скупштина усваја.

Бр. 772.

Известилац законодавног одбора Д. Матић чита други одељак § 28. који гласи:

„У тој цели одбор општина окружних вароши изабраће на годину дана 12 до 24, и одбори других општина 6—12 по могућности писмених гра-

ђана, од којих ће се по двојица из места, где се над оптуженим чини истрага, позивати да буду при ислеђивању.“

Усваја се.

Бр. 773.

Известилац Д. Матић чита трећи одељак § 28. који гласи:

„Овима плаћа држава у име дангубе према времену, које су провели при ислеђивању, дневно највише по три динара на се после назнаћа од осуђеног.“

Затим Павле Вуковић председник одбора законодавног исказује своје одвојено мишљење о иследним сведоцима на вели: Они су то исто и сведоци по старом поступку, којима се није плаћало ништа. Њихова се дужност равна са одборничком, поротничком и т. д. Како се свуда врши та грађанска дужност бесплатно треба и овде тим пре што се такве дужности врше само годину дана, после треба да свог суграђанина сачувамо од самовоље власти.

Драгутин Ризнић примећује, да је разлика између одборника, поротника и осталих од иследних сведока. Ови дангубе — вели — због злочинаца. Треба да им се плаћа.

Урош Кнежевић помаже Ризнића, па објасњавајући вели: друга је дужност, друга цељ код иследних сведока. Одборници раде за опште добро. Иследни сведоци састају се због лопова, паљевина, крађа и т. д. Зашто онда да трпе поштени људи због лопова? Са тога треба плаћат?

Никола Радовановић је за то такође да се плаћа иследним сведоцима. Јер је неправдо и штетно да

један дангуби по 2—3 дана због другога. Примећује Вуковићу да нису једнаке дужности одборничка и ових сведока.

Живко Недић: Такође је за плаћање по да плаћа кривац, а не државна каса, јер тада изнела би цифра на по милиона гр. чар. што би се морало стављати у буџет а знамо да је буџет оптерећен и сувише.

Рака Кузић: Помаже Кнежевића и Ризнића и вели да остаје при разлозима њиховим.

Васо Мацаревић вели: Ове се дужности не разликују од дужности поротних судија. Поротним судијама не плаћа држава по крива страна. Немали она, онда општина. То можемо наредити и овде. Иначе морамо ставити одређену суму у буџету а то ће засећи много.

Бл. Божић је зато да се плаћа тим људма, јер ипаче не ћемо стати злочинцима на пут, нити ће ти људи вршити савестно посао, кад знаду да им се неплаћа.

Авс. Ковачевић наводи, да треба имати у свачему равноправности. Кад се плаћа сведоцима за дангубу зашто се не би плаћало и овим људма. Зато да остане по редакцији.

Ил. Стојановић такође је за то, да се плаћа иследним сведоцима. Зар онај вели, који је убио, уналио, и своју кућу упропастио, да иде да упропаштава и другога. Навод г.г. Мацаревића и Недића да се мора увеличати буџет неуместан је, јер за то већ постоје суме. По § 322 тач. 4 и 5 и § 325. крив. поступка држава плаћа трошкове вештачке и остале, ако кривац немадне одкуд.

За овим председник ставља питање: које за предлог т. ј. да се исљедним сведоцима плаћа нек седи, које против нек устане.

Устала су само осморица и тако је усвојено да се плаћа.

Бр. 774.

Извест. Д. Матић чита четврти одељак о томе да приватни тужиоц плаћа трошкове и дангубу, ако би одустао од тужбе или би се онтужени ослободио и то у делима, која се казне по приватној тужби.

Урош Кнежевић примећује да овај став није потпун. Он вели: Није овди прављена разлика измеђ приватне и јавне тужбе као што стоји у закону. Као што се зна има кривица које се казне по приватној тужби, а има их које је казна по званичној дужности. Кад је приватни тужиоц споменут овди у формалном закону, треба и онај други а то је јавни. Ја би дакле био за то, да власт плаћа само трошкове и штету ако би чинили истрагу по лажној достави (чује се: тако је).

Милија Миловановић помаже Кнежевића и вели: Има и државни тужиоца, па се о њима не говори. Питам шта ће бити кад они по званичној дужности држе луде затворене без кривице. Ко ће да плати кад су они прави?

Министар правде налази, да нема места уметати то овде, јер је учињена измена једна у закону по којој ће одговарати за штету сваки ко не врши своју дужност.

Председник пита: има ли 12 посланика да подпомажу предлог Кнежевића. Устаје их више од 12.

Урош Кнежевић даје предлог написмено и вели, додатак тај гласио би овако: „При делима која се испитују по званичној дужности, ако се не докаже кривица, сноси ће трошкове власт истражна, ако се види да је истрага чињена очито без основа, т. ј. по лажној достави.“

Јован Димитријевић одговара: Ту се представља од стране Уроша и других, да власт плати штету ако не успе да увати кривце. Тиме би се учинило да чиновник никад не би смео да вата кривца, јер ће се бојати да се не докаже, па ће плаћати трошкове.

Радован Милошевић вели: ако усвојимо то, затворимо свама уста, те ће се остварити она пословица: „видо не видо, чуо не чуо.“ Зар сам луд да кажем власти кад видим лопова, кад знам да један не вреди, па после да плаћам трошкове.

Милија Стојановић такође каже: Ако усвојимо што оче г. Урош, онда зло за народ. По званичној дужности, казне се сва злочинства, а тако и чиновник ако не врши дужност по закону. Ако се усвоји предлог г. Урошев, чиновник не ће смети ништа да извиђа.

Урош Кнежевић брани свој предлог, па вели: видим да се многи плаше тога, да се не законе предлогом лопови. Али ја се опет плашим политичких и других дела. Да не би било сумње, можемо казати у предлогу овако: „при небезначајним делима, сносиће трошкове власт.“

Раденко Драгојевић пита, да ли има 12 посланика да га помажу? (Чује се, има).

Воин Радуловић је за редакцију, он вели: метите руку на срце, кад би ко био срески старешина или члан полиције, да ли би смео без доказа чинити истрагу кад би видео да се краде.

Милија Миловановић вели, доиста стоји оно, што каже г. Кнежевић. Овим досадањим законом остављено је било поље чиновницима и шпијунима те су чинили лажне доставе. Није то лако казати, овај је учинио то и то, па испитати по 60 сведока, направити по 60 и више дуката трошка, па онда ајд кући, ништа није ни било.

Милон Глишић разлаже, да сви скупа једно исто желимо и једну цељ имамо пред очима, а то је, да доповима не дамо маха, већ да их стегнемо што више. И ја сам за то. Али погледајмо на другу околност, обазримо се на то, да чиновник истражни често гони поштене људе. Кад то знамо, онда треба се у закону оградити од неприлика, у које често падају поштени људи.

Сви знамо каква се чуда чине по земљи, сви знамо да најпоштенији људи патеше, трпеше гдне муке и штете, а неки платеше и главом све под видом политичких преступника, а они нису ни савали о политици. Све то чинише поједини власници и чиновници, јер им је ишло у рачун да се препоруче као патриоте. — Нико се није обазирао што људи страдају на правди бога и труну по ансанама. Кад то знамо, хоће ли нам остати грех на души ако не осигурамо народ од таквих злоупотреба? Дакле, не одбацујмо допуну г. Кнежевића, која је врло корисна. (Чује се, врло добро).

Радоња Недић, слаже се са Глишићем, па наводи случај какав је био с њим. Ни крив ни дужан гонеше ме. Полиција ме затвори и осуди ме да платим око 150 дук. Па зар чиновник, који је то радио, да не одговара.

Никола Крупчевић је такође за додатак Кнежевића, јер вели, тражимо личну сигурност, па треба одвојити поштене људе од допова, паликућа и осталих.

Акс. Ковачевић, налази да је излишна ова допуна у § 28. јер у §§ 130., 131. и 171. довољно је обезбеђена личност појединих грађана.

Алекса Поповић разлаже, да овде нико не иде на то, да заштити допова, већ се хоће да један чиновник не може по ђефу апсирити кад хоће. По основи казниног права боље је 100 криви пустити по једног невиног казнити. Треба се заузети за поштене људе. С тога не узимајмо олако предлог госп. Кнежевића.

Адам Богосављевић вели, полицији није задатак да вата допове, јер их вата сам народ. Њен је задатак да одржава постојећи бирократски поредак. Њен је задатак да pazi да ко не дражи једну власу против друге итд. Док год се интереси чиновника сударају са интересима народним, не може бити потпуне личне безбедности. — Власт ће свакојака средства измишљати и употребљавати да шкоди ономе, ко ради оно, што њој не иде у рачун. Нема ту безбедности где чиновник тужи па и суди. Само онда, кад би општинска власт претходно ислеђивала преступе и злочинства на непосредно сама

суду спроводила, било би сигурности. Зато сам за додатак Кнежевића.

Драг. Ризнић вели, ми се бакњемо око ствари која је предвиђена у § 130. крив. поступка. Тамо је казато кад ће се оптужити, притворити и за која дела. Зар оћете да онај не буде притворен, који заслужује 2 године затвора. Олсудно сам против предлога г. Кнежевића.

Милан Пироћанац обраћа најљу скупштине на говор Адамов. Предлог, вели г. Кнежевића има намеру да осигура личну безбедност, но да се с тим предлогом у ствари постизава друга цел, доказао је потпуно г. Адам. Г. посланик ударио је баш на најважнију тачку, коју тај предлог може да заштити, а то је, нападај на државно постојеће стање. Кад се предлог посматра с те стране, престаје питање ко ће да плаћа трошкове. Но је реч о томе, да ли је нуждан у Србији постојећи државни поредак и према томе да ли смо склони да отежамо истраге кривица, које се могу починити противу реда?

У почетку истраге, кад се прикупљају докази, ни истражна власт, ни они који јој набављају доказе, не могу знати да ли ће дело бити доказано или не. С тога опасно би било кад би одговарао достављач, јер ће онда сваки ђутати. Достављати оно шта ко зна о учињеном казнимом делу, то није порок, већ је грађанска добродетељ. Погледајмо у штатистику, наћићемо да велики део започетих истрага не долази до осуде. Код нас, према доказаној теорији, још је већа тешкоћа, јер се траже од-

ређени докази и по својству и по броју, па да буде осуде. —

Признајем г. Кнежевићу, да му је намера да осигура личну безбедност, али предлог није такве природе да одговара тој тежњи, већ напротив отежава истраге и отвара широм врата нападу на државни поредак. Немојмо да тражећи личну безбедност, изложимо опасности државну сигурност.

Јеврем Марковић вели, не стоји то, да би се предлогом Урошевим довео државни поредак у погипију, јер га полиција није у стању да одржи већ сав народ. Полицији није задатак да одржава ред, већ да води бригу да поједини не буду оштећени. Закон јој даје то право, али јој несме дати толико моћи, да она врши свој ђеф и да напада на поштене људе. Кад би полицаји били свеци, дозвољно би да раде шта оће. Али кад знам из искуства шта су радили, морамо се оградити. Све што се догађало у земљи крива је полиција и власници, који су гњавили поједине, те производили незадовољства. Да се полицији избије из руку оружје, којим чини зла, најбоље је средство што је изнео г. Урош.

Васа Мацаревић вели, кривичним законом потпуно је обезбеђен сваки од власничког насиља. — Прописана је строга казна за самовољу чиновничку. По кривичном поступку, опет зна се, кад се ко може позвати на испит. У овоме сад закону одређено је да се неће нико притворити, ако за њ јамче два поштена грађанина. Кад је све то ујемчено и кад знамо да убиства, тешка повреда и т. д. нису безчастећа дела, онда ако узаконимо што оће госп.

Урош учинићемо да нико неће казати зло дело које види.

Затим Маџаревић наводи два три случаја, у којима би се по том предлогу осујетила истрага. Тако вели, био је случај где су тројица на најгрознији начин закопали живу жену, нико их није видео до једно мало дете. Оно јави власти. Власт поанси кривце и тек тада искрену сведоци. Дакле по предлогу Урошевом кривци се неби ухватили никако, јер власт неби смела по казивању детета чинити истрагу.

Ил. Јокаповић одговара, истина је да је сва чија личност осигурана законом кривичним, али питање је јесу ли поштене полиц. власти? Знам трговца на ког су изнели да је убио човека, па су чинили ислеђење над њим неколико месеци. Срећом полиц. власт била је поштена те је испитивала ствар потанко, а тог трговца не уанси и доцније се пађе човек жив, за ког су изнели да је убијен. Зато се слажем са предлогом г. Уроша.

Благоје Божић вели, ако не усвојимо предлог Урошев, онда какву смо безбедност добили? Чим одемо кућама, сатрће нас началници, што смо укинули началства.

Новак Милошевић вели, Урошевим предлогом не иде се на то, да се бране лопови, него да се сачува част поштевог човека. Ја знам случај где је полиција у мојој околини затворила једног за ништа, па га држала месец дана у апсу. Општина његова не смеде да му да сведочбу о владању, но друга општина, за шта полиција после истера све кметове и одборнике. Дакле, зна се да власт угађа

министру и тера оне, које министар мрзи. Зато треба усвојити предлог Урошев.

Илија Стојановић напомиње, да не треба узимати у призрење злоупотребе при изборима. Сваки вели, треба да помисли како му је народ препоручио при поласку, да га избави лопова. — Зашто сад идете да стварате више лопова и лавковаца? (Жагор).

Раденко Драгојевић налази, да би наступиле две опасности кад би се усвојио предлог Урошев једна вели у томе, што би многи криви остали недарнути и друга, што би полиција пошто по то гледамо да створи кривицу оптуженоме, само за то, да на њу ненадну трошкови. За то сам одсудно против предлога.

Петар Ђуричковић каже: Задатак је законодавног тела, да пронађе средства, како да се заштите поштени људи од напада а хрђави да се казне. Не стоји, што вели Илија Стојановић, да ми заклавамо лопове; но сви знамо да би написали читаву књигу коју не би могао човек повести у рукама, кад би описали сва зла и све злоупотребе полиц. власти при изборима и другим приликама. Зато предлогом Урошевим хоћемо да се оградимо од те саповође.

Стева Поповић свештеник чуди се зашто се многи плаше злоупотреба, кад он зна једног чиновника, који је најстрожије кажњен што је неправедно напао на једног. Зар је мало што смо дали слободну штампу, но још да вежемо руке полицији. Ја обу да остане по редакцији, па полиција нећ вата лопове, јер су додијали народу.

Живко Недић помаже говор Пироћанца, на додаје још то, да се додатком Кнежевића ни уколико не би постигла цел, која се замисља; јер ако за чиновника нису довољне казни у кривич. закону, као затвор и лишење службе, те да га уздрже од незаконе радње, не ће га за цело уздржати ни то, што ће платити 300 гр. чар. трошка.

Панто Срећковић помаже разлоге Раденка Драгојевића, и вели: онда, кога би год војводија ухватила, значило би да је осуђен. Ако се усвоји Урошев предлог, страда ће више праведни људи. Власт ће удесити да сваки буде крив, само да наплати она трошак.

Министар правде. Скупштина је пре месец дана закључила, да полицајци чиновници одговарају не само за намерне злоупотребе, већ и нехатне. Ту је баш јака гаранција за личну сигурност. Сад овим предлогом, о коме је реч, хоће се нешто што је већ решено. Тамо је казано, да чиновник плаћа све трошкове. То је стављено тамо са тога, што такво наређење спада у материјалне законе, а сад се опет такво што хоће да унесе у формалан закон. Не може се то дозволити, да се квари закони и да се утрпава оно, што тамо не долази.

Председник за тим ставља питање: ко је за допуну Урошеву нег седи, ко против нека устане.

Не зна се где је већина, и зато се приступило гласању поименце.

Против допуне гласало их је 57, а за допуну 38, и тако је однао додаток.

Дат је $\frac{1}{4}$ часа одмора.

После одмора.

Бр. 775.

Известилац Д. Матић чита пети одељак чл. 28 који гласи:

„А ако је ислеђење чињено по тужби приватног тужитеља, у оним случајевима, у којима се оно чини само по тужби приватнога на оптужени буде са свим ослобођен, или приватни тужилац ислеђење заустави, или од тужбе одустане, онда овај плаћа ову дангубу.“

Никола Милосављевић пита шта ће постићи присуствујућег сведока, који одерије тајну.

На питање председника скупштина усваја да остане по пројекту.

Бр. 776.

Известилац Д. Матић чита § 34 о приватном туживоцу који гласи:

„Грађани ови не смеју бити сродни (§. 43) ислеђујућем значивнику. Оптужени може против њих чинити изузећа набројена у § 43. ов. зак. као и у случају, ако би они с њим били у непријатељству, и у томе случају позваће се други ислеђни сведоци.“

Ови сведоци морају тајну до пресуђења чувати на што ће их ислеђоватељ предходно опоменути.“

Скупштина усваја.

Бр. 777.

Известилац Д. Матић најављује да сада треба прећи на седму главу која говори о вештачком прегледу.

Акс. Ковачевић пре то што говорим о вешт. прегледу у § 71. нешто је превађено (чита тај §). Требало би овај став да се позове на § 43. и ту да се дода тач. 6. ако је у непријатељству.

Акс. Ковачевић примећује, да у § 43 стоји само за сведове који присуствују при решавању, а нема и за ислеђујуће власти. То треба допунити као и код чл. 23.

Ил. Стојановић налази, да је то предвиђено овим законом.

Ак. Ковачевић понавља, да он тражи, да не може дело ислеђивати онај, који је с туженим у непријатељству. То не треба никако изоставити.

Мил. Пироћанац налази, да се то не може избећи, јер иследнике сматра за непријатеље онај над ким се чини извиђај, а овај би могао отежати ислеђење изпосеби, да је у непријатељству с бапетаном или другим, кога нема ко може бити да замени. Осем тога то се непријатељство тешко доказује и доказивање односи времена. За то не треба ништа да се додаје.

Мин. правде примећује, да је довољно гаранције у сведоцима, који би на самом испиту приметили, ако би се тако што десило.

Акс. Ковачевић одговара, да је врло лако могуће, да је иследник у непријатељству с оптуженим, па као што се код окр. судова за такве случајеве иследни судија може да искључи, тако треба и овде да буде.

Председник примећује, да ће у грађанском поступку постојати такво искључивање.

Извест. Д. Матић, примећује, да би се то, ако би се усвојило, могло овако казати: „Ако је који од иследника у непријатељству с оним лицем над којим се чини ислеђење, може се искључити да не буде иследник.“

Председ. напомиње, да би боље било, да се то дода у §-у 43. и да се каже: „који је с туженим у доказаном непријатељству.“

Скупштина одлучује, да се §-у 43. дода шеста тачка: „који је с туженим у доказаном непријатељству.“

Бр. 778.

Ур. Кнежевић предлаже, да се каже код 4. тачке § 43: „да се жали касационом суду“, а не ком другом, кад би се овај § довео у везу с § 50, а и за то, што је код касације више гаранције.

Акс. Ковачевић налази, да је тај предлог уместан, но да се и код 44. чл. крив. пост. каже: „Може се жалити касационом суду.“

Извест. Д. Матић. У § 44. у првом одељку говори се о среском старешини као иследној власти, кад би код њега био случај искључења. За то има жалбе код окр. начелства и даље код министра ун. дела. У 2. одељку истог § говори се о искључивању иследних судија и дозвољава се жалба суду и даље ако се хоће и касацији.

Ж. Недић држи, да је погрешан навод г. Матића, почем се не вели, да се може жалити и министру и суду. Неби требало да ствар иде касацији, јер је ситна, довољно је, да се жали само окр. суду.

Дим. Матић одговара г. Ж. Недићу, да он због тога вели, да је његов навод погрешан, што није схватио, о чему је реч била, кад је разлагао смисао казаног §-а.

Ур. Кнежевић. Није то ситна ствар. Наш прост народ незна кад дође иследном судији шта ће из-

говорити, а незна често ни онај, који га узима на одговор, како ће му ово или оно забелешити, па за то се дешава, да се не напише ништа што је баш најглавније. Зато треба као год и за последне судије да се може жалити касацији.

Мин. правде. До сада је жалба поднашана вишим полицајским властима, а сада се тражи да иде суду. То је велика гаранција. Није потребно, да иде и касацији, јер ипаче смећа се оном наређењу, да се ислеђење мора свршити за 15 или 20 дана или за 2 месеца. Доста је гаранције код првостепених судова за такве жалбе.

Ак. Ковачевић налази свакојако код суда веће гаранције.

П. Буричковић примећује, да ислеђивање није ствар, јер се речи оптуженога могу тако уде-
сити, да буде опасно по њега самог. Првостепени суд гледао би, да одржи своје решење, кад главно дело код њега дође, а код касације, као највишег суда, има највише гаранције. За то нех њој иду такве жалбе.

Др. Ризнић примећује, да је код првостепеног суда исто тако довољно гаранције, као и код касације.

М. Пироћанац налази, да је за такве жалбе првостепени суд довољна гаранција. Касациони суд расправља и суди правна питања, а ово је просто дело, где касаци. суд не може ништа више да нађе по оно што и првост. суд.

Минис. правде предлаже, да се место „сресве старешине“ каже: „ислеђујућа полицајна власт.“ Даље, још би требало додати: да је суд дужан

најдаље за три дана донети решење по овој жалби како се ислеђење неби одуговлачило. Ислеђујућа власт не сме извиђати, докле суд по жалби не донесе своје решење.

Бр. 779.

Известилац Д. Матић, први одељак § 44. гласиће дакле:

„Ако ислеђујућа полицајна власт, код које би се случај искључења догодио, неби сама на захтевање дотичне стране замену учинила, може се та страна противу тога жалити првостепеном суду. Ово је суд дужан најдаље за три дана решити и то решење постаје извршно.“

Скупштина усваја § 44. у том саставу.

Бр. 780.

Извест. Д. Матић изјављује, да се прелази на §§ који говоре о „вештачком прегледу.“

Ур. Кнежевић примећује, да је према §§ 55. и 56. крив. пост. врло мало гаранције само од једног вештака при прегледу повреде лица или ствари, која је уз то сама полицајна власт бирада. Требало би, да бар два вештака те прегледе врше. Има свакојаквих случајева, да н. пр. неко лако удари јектичава човека, који од тога умре. За то би могао онај према оцени једног вештака бити стрељан. — Тако што треба лекари да испитују и оцењују, од чега је онај управо умро.

Известилац Д. Матић, пристао би на то, кад би се могло извршити; јер је доста већа гаранција у два лекара, хирурга, хемичара итд. према потреби, но у нас по свима окружним нема довољно таквих вештака. Зато је у § 55. речено: „Правилно

треба да су два вештака.“ Добро је, ако их има два, но кад нема, морамо се и с једним задовољити.

Како нема 12 посланика, да овај предлог потпомогну, прелази се даље.

Бр. 781.

Извест. Д. Матић, 71. чл. замена гласи :

„Све ствари, којима је кажњиво дело учињено, или које би се на месту учињеног злог дела нашле које би за доказ служити могле, или би се о њима тужени и сведоци испитати имали, морају се пописати и описати све тачно, које ће сви присуствујући потписати; па ће иследоватељ један од тих спискова, докле траје ислеђење, при себи задржати заједно стварима и по свршеном ислеђењу суду предати; други списак предаће одмах на признаницу туженоме, или ономе кога овај означаио буде.

Ако ствари сам иследоватељ неби могао чувати он ће се постарати, како да се оне сигурно, где је могуће под печатом чувају. Онај коме се на чување повере, ако су запечаћене, може и свој печат ударити.

Ако би се међу овим стварима нашле и освештене привене ствари, онда ће се ове предати освештеном лицу на чување и у његовом присуству има се прегледање истих чинити.

По више изложеном начину поступиће и суд с оним стварима, које се њему спроведу с вриџцем.“

Рад. Драгојевић предлаже, да се тачно каже, колико треба при попису да присуствују, а не само да стоји „сви.“

Предс. то је јасно, позову се неколико лица и она присуствују.

Ж. Недић предлаже, да се код случаја убијства извиђај одмах предузме, јер крв и други знаци ишчезну, ако се одмах не прегледе.

Скупштина усваја § 71. у горњем саставу.

Бр. 782.

Извест. Д. Матић, § 73. гласи :

„Кад има довољно основа зато, да се код кога човека или у чијој кући, згради или другом простору налази сакривено лице или прикривени предмети, који служе за ислеђење кажњивог дела, или за пронађење кривца, може се предузети истраживање по кући, а исто тако и претрес лица и њихових хаљина.

У оваком случају иследоватељ је дужан да изда домаћину на његов захтев писмено, законим основима потерење, решење одмах, а где је то немогуће, најдаље у течају 24 сата по свршеном истраживању или претресу.“

Има одвојено мишљење гг. Раке Кукића и Петра Катића.

Рака Кукић напомиње, да незна, кад ће бити према овоме довољно основа за истрагу. Речимо, да сам ја дознао, да је у некога нека украдена или сакривена ствар. Кад одем и то јавим, иследник неће ништа по томе да предузима. Зато нека остане: „кад се дозна...“

Мих. Радосављевић, за истраге због крађе и других кривица неће се ваљда тражити неко писмо или новине, већ ће се тражити допов и украдене ствари. Како ће се то ухватити, ако се не претреса свуда где се сумња? Најбоље би било по

селима, да то одмах чини одбор с кметовима, јер они знају, ко хоће да краде у њиховом селу.

Ж. Недић, слаже се у главном с говором гос. Раке Купића и налази да оно „без довољних основа“ мање значи него досадање: „кад се дозна.“ То је нешто неопредељено. За једну намет довољан је основ, кад за нешто сазна само од једног лица или сам нешто закључи, а за другу није довољно ни кад то кажу 2—3 сведока или сам види. Зато или нек остане као што је било, или нек се поброје ти „довољни основи.“

Р. Милошевић, нек се метне и једно и друго.

Урош Кнежевић, не треба стренити од овога. Зна се, да се може чинити истрага, кад се нађе траг до нечије куће, над оним на кога се сумња. То је предвидео § 121. тач. 9. крив. пост. Говорник је за редакцију.

Раденко Драгојевић, много је опасније, кад се каже: „кад се дозна,“ почем може неко на права човека извести нешто, па да се после ништа не нађе. С тога нек остане по редакцији.

Б. Боровић, Нек се сећа сваки посланик шта му је народ поручио. „Довољни основи“ може значити: пуну врећу доказа. С тога је за старо.

Јев. Марковић, за улазак у нечију кућу и за чињење претреса, треба много основа и узрока, а не дати право писару, кметићу или пандуру, да и поштене куће износи јавно на срамоту. Истрагом се навлачи подозрење. По приватним кућама несме свака пандурица баратати у свако доба.

Ж. Чолић изјављује, да је за то, да се иде у свачије куће и тражи.

Н. Радовановић, погрешниће се, ако остане по староме, боље је да се усвоји редакција.

И. Буричковић, у реду је све што се предлаже. По да наведемо који пример. Дође у нечију кућу капетан, кмет или пандур код човека, с ким је у непријатељству, па из низме или иначе подметне неку ствар и после каже, да је то код оног човека нађено. То се може да деси, а може бити и да се догађало. Да то неби било, треба да се узакони, да домаћин с местним кметом или комшијама прегледа и претресе прво оне, који су дошли да чине истрагу, па тек после нек они претресају.

Акс. Ковачевић, „Основ“ је и то, кад кмет дозна само од једног човека или детета, да је неко нешто украо или друго шта урадио. Нетреба дакле од тога бегати, јер је таква достава подозрење. — Осим тога ми смо доста заштићени § 132. крив. поступка.

Известилац Д. Матић одговарајући г. Буричковићу пита се: какав би то закон био, кад би се његов предлог усвојио. Осим тога § 81. кривичног поступка вели: „При сваком таквом истраживању треба да буде кућни газда или когод од фамилије или комшија и свагда још два сведока.“ Каква је потреба за оним, што предлаже г. Буричковић, кад имамо два сведока?

Преседник, зарад општинских и среских власти требало би после речи „довољних основа“ под заградом ставити: „§ 125. крив. пост.“ и онда би све јасно било.

А. Ковачевић, тма би се отишло на основе подозрења, а то није овде у питању.

Р. Кувић примећује, да неће да завлања зликовца, већ да поштен домаћин има личну безбедност. Зато нека се крађе истражују, чим се „дозна“ а за друге кривице нека остане: „кад има довољних основа.“

Др. Ризнић је за редакцију, да се неби и од сад претурало по кућама као до сад.

Ж. Недић примећује, да допуна мање значи, по што је било без ње. Реч „основ“ не даје само по себи веће гаранције. За једну памет треба ће и два основа, а за другу само један. Овим се дакле не предупрећује улажење у куће ради истраге. — Требало би, да су ти „довољни основи“ побројани у закону и означени по количини или по важности, а овако је дата мања гаранција.

Скупштина усваја први одељак § 73. у горњем саставу.

Бр. 783.

Известилац Д. Матић, додаје се као ново к § 73. ово:

„У сваком случају истражитељ је дужан, да изда домаћину на његов захтев писмено законим основима поткрепљено решење одмах, а где је то немогуће, најдаље у течају 24 сата по свршеном испитивању или претресу.“

Овде је г. П. Вуковић одвојно мињење тражећи да се изда решење пре претреса.

П. Срећковић тражи, да се одмах издаје решење, јер има случајева, да су ствари пописиване на пису никако више враћене.

Предс. претреси бивају и изненада ноћу. Није могуће онда одмах издати решење.

М. Гарашанин, слаже се са г. Вуковићем. Истраге се чине врло често по селима, где људи не знају на шта имају права. Може дакле неко из заблуде или простоте не захтевати решења. Ако ли несљедна власт морадне давати решење, на основу којег ће претресати по кући, онда ће се тиме користити и онај који не зна за овај пропис закона. Само за случајеве крађа, паљевина и других безчастних дела, нека то буде у течају 24 сахата; иначе не.

Др. Ризнић, одвојеном мињењу г. Вуковића нема места. Истраге и претреси и чине се у намери, да се нађу покрадене или друге неке ствари. Кад се пак даје претходно решење за чинење претреса, ко неће склопити оно што је и ако је код њега?

Мин. правде, почем није овде г. Вуковић, да брани своје мињење, то може чинити и други, али разуме се, као свој нов предлог.

Милан Гарашанин, нема овде никаквог новог предлога.

Др. Ризнић, г. Гарашанин хоће да се поброје случајеви, у којима се може чинити претрес и истрага, о томе нема ништа у одвојеном мињењу гос. Вуковића.

Милут. Гарашанин, то јест моје мињење, по да се одмах издаје решење за претресање по кући, о томе постоји одвојено мињење, а за то је и говорник.

А. Ковачевић, као што се не може крштавати пре по што се роди, исто тако не може се ни решење издавати пре претреса. Шта се може у том решењу казати?

Никола Крушежевић одговарајући г. Ковачевићу примећује, кад се дође пред нечију кућу да му се истражује, онда се ту нешто и родило, па се зато и тражи. Зашто онда да се домаћину не кажу основи, по којима се истрага предузима?

Јев. Марковић пита, рашта се то решење издаје. Је ли то само ради форме? Или је за то да газда од куће има доказа, да му власт претрес чини на основу закона? Ако је ово, онда онај који хоће да предузима претрес, треба на сваки начин да дође с решењем, како он на основу закона то чини и то решење треба да изда домаћину пре него што му уђе у кућу. То решење дакле издаје се за то, да нам неби сваки улазио у кућу кад год хоће, већ да се то чини на основу закона. Зато је говорник за одвојено мњење.

Скупштина усваја други одељак § 73. у горњем саставу.

Бр. 784.

Секр. А. Поповић чита молбу Ил. Јовановића за одсуство од 22. Дец. до закључења седнице ове периоде скупштинске.

Скупштина не одобрава г. Јовановићу тражено одсуство.

Свршетак у 1 сахат по подне.

Председник,

Д. В. Јовановић.

Секретар,

Ур. Кнежевић.

ОПНОМОЋЕНИ ПОДПИСНИЦИ:

Војин Радуловић, Симе Секулић, Петар Катић, П. Буричковић, Бурђе П. Ђоровић, М. А. Глишић.

САСТАНАК LV.

21. Децембра 1875. год. у Београду.

ПРЕДСЛАВА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

Ник. Крушежевић.

Присутни министри: министар правде и грађевине.

Од посланика дошао Александар Николајевић. Састанак је отворен у 9¼ часова пре подне.

Бр. 785.

Председник. Илија Јовановић тражио је реч.

Илија Јовановић кад ми се није дало јуче одсуство до конца скупштинских седница, то молим да ми скупштина даде сад за 15 дана, јер имам болест код куће.

Милош Глишић, говори да му треба дати.

Драг. Ризвић. Тражи да се прозове списак посланика, да не би после остало мало посланика да се не може радити.

Председник важе, да ће се прозвати сви посланици да се види колико има.

Подпредседник прозива.

По прозиву видио се да су добили одсуство посланици: Алекса Поповић, Димитр. Катић, Ивко Остојић, Јеврем Шодуповић, Коста Спужић, Мијило Смиљанић, Милан Топаловић, Мијанло Гератовић, Петар Илиј, Симе Несторовић, Станоје Ђорђевић, Цветко Мичић, Ђорђе Миладиновић, Живко Стефановић и Живко Јовановић.

А нису дошли на састанак: Алекса Стојковић, Димитрије Годубовић, Јован Рајчић, Јован Дими-

тријевић, Јаков Павловић, Јеврем Марковић, Марко Лазаревић, Милаш Кујунџић, Милаш Пироћанац, Милутин Гарашанин, Младен Жујовић, Мијанко Н. Терзибашевић, Радован Милошевић, Радоња Недић, Стојан Вељковић, Стева Д. Поповић и Ранко Алимпић.

Болесни: Милосав Вукомановић и Ранко Тајсић.

Преседник јавља, да нема довољан број посланика и даје $\frac{1}{4}$ часа одмора.

После одмора.

Бр. 786.

Секр. Ал. Поповић прозива списак посланика.

Председник јавља да има 99 посланика, дакле довољан број за решавање.

Прелази се на дневни ред.

Бр. 787.

Извест. закон. одб. Дим. Матић чита додатан §-фу 81-ом.

„При сваком истраживању по кући, или просторијама, које кући припадају, као и при сваком претресу иследоватељ ће где није ништа подозриво нађено, издати домаћину или лицу, над којим је претрес држан, или чије су ствари претресане, писмено уверење о томе, да је истраживање чињено, и да није ништа подозриво нађено. У овоме уверењу назначиће се и доба дана, у које је истраживање или претрес чињен. Ако су какве ствари при претресу одузете, онда се ономе, код кога су исте нађене, мора издати реверс о одузетим стварима.“

Раденко Драгојевић вели, да иследоватељ треба одмах, чим је претрес свршен, да изда писмено уверење.

В. Мацаревевић је за то, да иследоватељ онда издаје уверење, кад му се затражи, а иначе не, јер ће се полицијски чиновници тим потеретити, почем ће се догодити, да ће се некад морати по 20—30 кућа претресати, тражећи неку ствар.

Мил. Миловановић по селима, кад се учини крађа претресу се по 20—30 кућа и поштени људи томе се не противе, јер знају да се код њих ништа наћи неће. Ја мислим, човек кад не тражи уверење да му се не мора ни издати.

Дим. Матић цео смисао је овог закона да треба издати уверење.

Председник каже, да има место примедба Мацаревевићева и да треба издати уверење само кад бо затражи.

Војин Радуловић зато што многи људи не ће знати да траже уверење, ја сам да власт даје, тражио ко или не.

Драг. Ризнић хоће кад се претресе човеку кућа на се ништа не нађе подозриво, да му се да уверење, да није ништа нађено.

Секр. Ст. Д. Поповић да власт не би била оптерећена издавањем тих уверења, могу се она штампати са неколико празних цртица, где ће доћи име домаћина, коме је кућа претресена и власт са мало посла може да испуни овај пропис закона.

Димитр. Балацки онај, који хоће да има то уверење, нек ниште и власт издаће му.

Мил. Миловановић слаже се са Балацкићем.

Ал. Ковачевић из самог става види се да ће власт онда издавати уверење, кад то човек захте, зато нек остане по редакцији.

Мил. Миловановић овде ништа није тешко казати: на захтевање лица да му се уверење да, — на чист посао.

Алек. Поповић ако се само каже: издаће власт домаћину уверење, онда то значи да му мора издати, за то је боље да се каже: *на захтевање*, па ће онда бити добро.

На питање председника, скупштина прима *на захтевање лица да се издају уверења*.

Извест. Д. Матић са тим додатком одељак, који се §-фу 81-ом додаје гласиће овако:

„При сваком истраживању по кући или просторијама, које кући припадају, као и при сваком претресу истражитељ ће, гди није ништа подозрително нађено, на захтевање издати домаћину или лицу, над којим је претрес држан и т. д.

Преседник има још Урош Кнежевић да учини једну примедбу.

Ур. Кнежевић ја би приметно нешто код другог одељка старог текста, где се говори о сведоцима при каквом истраживању или претресу, да и они треба да нису сродни, да не живе у непријатељству са оптуженим. Дакле оно што вреди за иследне сведоке, да вреди и за ове.

Преседник пита има ли 12 посланика, да потпомогну Уроша?

Акс. Ковачевић ја мислим да ће доћи ово наређење у сукоб са §. 86. где се каже: узавћење и отварање писма не сме бити код преступлења, која се новчаном казном казни, или би се казнила затвором до 6 месеци. Дакле добро би било, да се овде у место 6 месеци каже за једну годину, јер

на прилику казано је овамо даље у §. 130 под б „да ће се сваки оптужени из слободе бранити, ако дело, за које се оптужује, није безчестеће и не доноси већу казну од две године затвора. Јер овако ако остане, човеку, који се из слободе брани, сва његова трговачка или остала писма и све што год има да од кога добија, или коме нише, према §. 87-ом власт ће да отвара и тако човек ће ту много оштећен бити тиме, што ће у §-фу 86. остати овако наређење: „до 6 месеци“ него би требало да се каже: „где је год казна до годину дана.“

Преседник ту нема супротности, но ви тражите да се додатак учини.

Акс. Ковачевић ако ово остане, онда уколико је тамо казна блажија, утолико је овде строжије.

На питање председника нема 12 посланика да подпомогну.

Бр. 788.

Извест. Д. Матић чита: §. 130. а.

„Нико не може бити притворен, док не буде саслушан.“

Но где предходно саслушање није могуће, има се учинити најдаље за 24. сата, од како је оптужени у притвор стављен.“

Живко Педић мени се чини да су ова два става у противречју, зато је боља оваква редакција: по правилу нико не може бити притворен, док предходне не буде саслушан.

На питање председника, скупштина усваја §. 130 под а.

Извест. Д. Матић чита §. 130 под б:

„По правилу не ће се оптужени стављати у притвор; ако дело, за које се оптужује, није безчастеће и недоноси већу казну од две године затвора.“

Упамтите господо овде мора бити и безчастеће дело и доносити већу казну од две године затвора. Пште се и једно и друго.

Скупштина усваја §. 130 б.

Бр. 789.

Извест. Дим. Матић први и последњи одељак §. 131 замењује се овим:

„Тужевога, који није хтео доћи на позив, који му је на поднос или пред два грађанина предат, него је доведен, иследоватељ ће, пошто га узме на испит, одмах притворити.“

„У овом случају иследоватељ је дужан, да представља у притвор или најдаље у течају 24 сахата после притвора изда туженоме, законим основима подкрепљено решење о притвору. Тужени се може противу овог решења за три дана од саопштења жалити надлежном првостепеном суду преко иследоватеља, и овај је дужан најдаље за 24 сахата, од дана предате или изјављене жалбе послати дело суду, а међутим наставити даљу истрагу.“

„Суд ће по овој жалби најдаље за три дана, кад дело прими, исто прегледати и иследоватељу вратити са својим решењем о томе, да ли постоје или не постоје законни основи за притвор. Суд ће у првом случају решење иследоватеља одобрити, а у другом уништити и наредити, да се тужени у слободу стави.“

Против овог решења било у једном, било у другом случају нема места даљој жалби.

Раденко Драгојевић треба додати: „ако оптужени нема извињавајући узрока, што није дошао,“ иначе ако овако остане, може полиција окривљеног да ухапси одмах.

Бурђе Ђоровић, има случајева, да се кривац крије, на неможе да се пађе, да му се позив преда. У таквим случајевима нека му се позив придени на кућу.

Ур. Кнежевић, редакција је јасна. Речи: да није хтео да дође, значи да му је позив предат, па неће да дође.

Драг. Ризнић, слажем се са Кнежевићем, он ће се притворити онда, кад му се позив преда, па неће да дође. А позив му се предаје или на поднос или пред 2 грађанина, па кад неће да дође право је притворити га.

На питање председника скупштина усваја по предлогу.

Бр. 790.

Извест. Д. Матић чита, што остаје по досадањем закону:

„Но иследоватељ ће моћи и без претходног позива наредити, да се подозрително лице доведе и притвори.“

1. Свагда у случају учињеног злочинства.

2. У случају преступлења:

а) ако се тужени крије, или бега, или за бегство спрема, или је у општини непознат, или је без исправе, или се незна откуда је, или у скитњи живи, или се хрђав глас о њему разноси, па је сумња да ће утећи; или

б) ако је обвињени на самом делу ухваћен, или се одмах по учињеном делу, као подозрителан од власти тражи, или вија, или се виком од људи за кривца означава, или се код њега оружје или други предмети налазе, који показују да је казнимо дело учињено, или је учествовао у таквом; или

в) кад повређени или оштећени, или други који очевидац какво лице, као кривца, определително означава; или

г) ако би се бојати имало, да ће се договором туженога са другим учасницима, или сведоцима, или упуштењем трагова казнимог дела, истраживање отежати или осујетити.

Драг. Ризнић, предлаже да се тачка под г), изостави, јер по томе довољно је да само истраживатељ сумња, па да оптужено лице због престаупа без претходног позива доведе и притвори.

На питање председника устају више од 12 посланика за предлог, да се тачка под г), избрише.

А. Ковачевић, пошто прочита тачке под а), б), в), вели: све ово остаје и даље у закону, а кад би поред свега овога остала и тачка под г), у којој се каже: „ако би се бојати имало итд.“ онда би оставили полицајској власти на вољу, да она свагда може подвести своје решење под ову тачку, па и најпоштенијег човека за престауп затворити. Овај је став опасан и ја се слажем са Ризнићем да се изостави.

В. Маџаревић, ја мислим, да не само што није опасно, него је још врло добро да овај став остане. У Пожаревцу да није био главни кривац у затвору, неби се новци законани нашли и неби се један наш

добар грађанин ослободио и ако је невин био. Кад окривљени има права жалити се суду, па и овај нађе да има основа, да ће оптужени уништити трагове казнимог дела, онда нема никакве сумње да ће ко невин остати уапшен по ћефу полицајске власти.

М. Миловановић, баш овај случај што је навео Маџаревић у Пожаревцу, даје нам основа да тражимо, да се овај члан избрише. Баш у Пожаревцу је полиција држала Николајевића у хапсу по ћефу.

П. Срећковић, слаже се са Маџаревићем, наводи случај да је женска једна угњавила своје дете. Сад ако се одмах неби притворила, она би могла дете уколоти и трагове поништити и онда нема „corpus-a delicti,“ што кажу правници.

Да није онај писар био уапшен, Николајевић би и горе муке претрпио. Ова тачка мора остати.

Војин Радловић, ако хоћемо личну безбедност, онда се ова тачка мора избрисати, иначе немамо личне сигурности. Боље је да се 10 криви измакну него да један прав страда.

Ђурђе Ђоровић, ја сам за то, да се ова тачка укине.

На питање председника скупштина рече, да је о овој ствари довољно обавештена.

Мин. правде доказује, да поред оне гаранције, коју је Маџаревић поменуо, што ће суд решавати о томе, скупштина треба да обрати пажњу и на § 131. под в), где се каже да ће истраживатељ дужан бити туженога на јемство лично или новчано притвора ослободити. Онај, који није сумњив, или код

кога нема сумње, да ће урадити оно, што се овде каже, лако ће наћи лично јемство и пуштен бити у слободу. Молим скупштину да има на уму ову ствар, да се неосујећава истрага, да тражећи велику личну сигурност, не отворе се врата кривцима да казну избегну.

Преседник ставља на гласање: ко је за то да остане по старом, казаће „за“, а ко је за то да се укине, казаће „против.“

Гласало је 70 посланика против, 26 за, а 2 уздржала су се од гласања.

Тачка под г), § 131. увида се.

Бр. 791.

Преседник, последњи додаток овог §-а усваја ли скупштина с тим, да се каже место „у почетку“ „у другом одељку.“

Б. Боровић, другу тачку треба попунити са „за безчастећа дела.“

Нема 12 посланика да га потпомогну.

Бр. 792.

Извест. Д. Матић чита допуну §-а 131. под а), која гласи:

„Само власт, која је надлежна да злочинства и преступе истражује и ислеђује, може без претходног позива какво по закону подозриво лице притворити у случајима §-а 131. под 1. и 2., а полицајски и општински службоци могу то учинити само у случајима под б), и в), те друге тачке претходећег §-а 131.“

Скупштина прима овај параграф.

Бр. 793.

Известил. Дим. Матић чита § 131. под б), који гласи:

„Онај, који је притворен без претходног позива, мора се најдаље следећег дана или пустити у слободу, или предати надлежном иследоватељу; а овај ће наредити, или да се притвореник пусти у слободу, или ће изрећи решење, законим основима поткрепљено.“ И овде се може изјавити жалба по § 131.

Скупштина усваја.

Бр. 794.

Известилац Д. Матић чита § 131. под в), који гласи:

„У случајевима § 131. тачке 2. иследоватељ је дужан оптуженога на јемство у слободи оставити, или притвора ослободити. Јемство може бити или повчано, означено у §-у 170. крив. поступка, или лично најмање два поштена грађанина, који су у стању да плате штету, трошкове и таксу за случај, ако би оптужени побего.“

„Онде, где је лично јемство дато, на тужени побегне, јемци плаћају за туженога сву штету, трошкове и таксу, на које би тужени осуђен био.“

„Остављени у слободи на јемство, ставиће се у притвор свагда, кад наступе случајеви § 174. крив. поступка.“

Секр. Урош Кнежевић чита § 174. кривичног поступка.

„Остављени у слободи и ако је дао сигурност, ставиће се у притвор, ако се дозна итд.“

Скупштина усваја 131. под в.)

Бр. 795.

Извест. Д. Матић чита § 132. који гласи:
 „У случајевима под 1. и 2. § 131. и кмет ће
 моћи обвињенога притворити и истраживање по кући
 или претрес лица учинити, држећи се у томе главе
 8. овог поступка, но у првом случају дужан је нај-
 даље за 3 дана предати га дотичној полицијској
 власти, која ће или према последњем одељку ре-
 ченог §-а издати решење о притвору, или га при-
 твора ослободити, а навести узроке, зашто је то
 учинила.“

Има одвојено мишљење Илије Стојановића и Ђ.
 Боровића чланова одбора законодавног које гласи:
 Мишљење Илије Стојановића и Ђурђа Боро-
 вића чланова одбора законодавног.

У § 132. место речи „држећи се у том главе
 8. овог поступка“ да се каже: „држећи се у томе
 првом и другом одељку § 81. овог закона.“

21. Децембра 1875. год.
 у Београду.

Ил. Стојановић,
 Ђурђе И. Боровић.

Илија Стојановић, кметовима по селима немо-
 гуће је да испуне све, што у глави 8. овог пост.
 стоји, кад се први истраживање или претрес, а и
 штетно је по житеље, јер док би се те форме ис-
 пуниле, дотле би се и истрага крађе оспјетила, а
 у 81. и другом одељку довољно је за општин. суд
 изложено, јер у одељку првом каже се, да се пре-
 трес чини са највећом пристојношћу, мир кућни не
 сме се нарушавати, свако насртање треба избега-
 вати; а тачка 2. гласи овако: „при сваком таком

истраживању треба да буде газда од куће, или ко
 год од фамилије, или комшија и свагда јошт два
 сведока.“

Акс. Ковачевић, противан је предлогу мањине
 одборске и цитирајући тачку под 1. и 2. §-а 131.
 вели, да се овим законом баш ограђује поштена
 фамилија и људи, а предлогом мањине иде се, да
 кмет над поштеним људима у случају сумње може
 истрагу чинити.

Илија Стојановић, кад би се владин и одборов
 предлог примио, да се општ. судови у свему мо-
 рају држати ове главе осме, онда треба казати:
 „нема суда, несме нико да ти у кућу уђе, крадите
 шта хоћете. Дакле да би се ово избегло, ја сам за
 то да кмет сме отићи у кућу, гди се сумња да је
 крађа учињена, као што се обично по селима ради.

А. Ковачевић, да се разумемо. Стојановић тражи
 оно, што и ми тражимо.

Д. Матић, кад хоћемо, а и треба због лопова
 и других опасних људи и кметовима ту власт, то
 велико право да дамо, онда они треба и обвезе,
 које се у 8. глави прописују, да прими. Устав је
 сваком Србину слободу личну и домаћу осигурао.
 Дом је Србина његова светиња. Ја се на овакав
 закон никако сагласити не могу.

Илија Стојановић. Кад кмет не сме насртати
 на домаћина; не сме износити на јавност ствари
 које су тајна, онда је довољно да је кмет везан
 неким правилима. Но као неписмен да испуни и све
 формалности које су споменуте у глави 8-ој и које
 ће га више збуњивати но што ће му помагати, то
 је по све не могуће.

Б. Боровић. Кад се крађа догоди зна се, да је нужна брза истрага, за то ако се не усвоји предлог Илије Стојановића и мој, ја ћу пре дати оставку, но овако подписати, јер би се овим формалностима народу велико зло учинило.

Д. Матић. Пита Боровића: је ли село кмета ради, или је кмет села ради? па да се управља по закону и онда нека има власти.

Б. Боровић. Кмет је ради села, али ако кмет не ради у интересу села и неистражује одмах крађе, село га истера.

Р. Милошевић. Доказује да и Илија са предлогом то хоће да кмет не чини ништа насилно, но да приступа претресу са два грађанина и чланом фамилије. Ја видим да Илија то предлаже с тога, што су кметови људи махом писмени, па не знају многе параграфе. Ми треба да начинимо нешто тврђе, а не грђе и зато сам за Илијин предлог.

П. Буричковић. Ми смо у закону о самоуправи општинској и у закону о проширењу суђења општинских власти казали, да суђење буде просто и усмено, па од тога не смемо одступати. Наши су кметови људи радници и писмени, па не знају те формалности. И до сад је у селу практиковано чим се крађа догоди кмет с места тражи крађу по селу, па и нађе, па зато нећ и даље буде. С тога сам за предлог Илије Стојановића.

М. Миловановић хтео сам у истом смислу да говорим, као и предговорник. Помислите господо, док се један сељак жали кмету и онај га узима на протокол, докле би се отишло у вајат са кметом да се допов и крађа вата. До сад је било, да чим бо

јави кмету да му је нешто украђено, он одмах 50 људи претресе докле и не зна село за што кмет иде и шта тражи по кућама. Кметови нису и неће чинити безаконја и ми у њима имамо највише поуздања.

Д. Балаицки. Овде видим да се прави разлика између варошана и сељана. Каже се: полицију треба истргнути из шаба тираније, она никог не сме затворити без оволико сведока, мора уљудно саслушавати и т. д. а кад дође реч за сељаке, онда не треба ту ништа него нека кмет ради како зна. Ниште се да кмет ради уљудно. Шта је то нешто страшно. Ово што се хоће сад не значи ништа друго, него да се по селима дахијски поступа.

В. Радуловић. Ми не дамо да власт тиранише, па тако не треба да дамо ни кмет да ради шта хоће.

Ст. Д. Поповић. Кад се каже, да селски кмет не може да разуме многе формалности, онда не би требао ни закон о самоуправи општинској правити, јер и тамо има много формалности. Предлагач види се да би желео, да се сељацима допусти да они могу чинити све, и да избегну неке законе. Он — предлагач — требало би најпре да обележи све те параграфе који су као формалност за сеоске кметове приметни, а иначе се његов предлог не може узети у претрес.

Председник. Донста основана је вебња, коју је повренуо Илија Стојановић, јер не тражи се овде да се испуне они параграфи у старом поступку, него се траже неке нове формалности по свом садашњем пројекту. Кад узмемо § 73, гди се каже да мора издати уверење домаћину написмено и т. д. У дру-

гим неким параграфима прописане су дужности кмета, које овај не може да извршује. Обично изненада се и догађају краће, па се изненада и извиђају. Зато свакојачко је практично да се усвоји предлог Илије Стојановића.

Д. Матић. Ми смо хтели овим законом да дамо народу већу личну сигурност. Ако су лопови толико додијали народу, онда градимо, господо, нарочити закон за њих.

М. Миловановић. Одговарајући Балаицком вели: јест, али је полицајна власт, опасна. Никад неће се наћи да су кметови чинили злоупотребе, но све чиновници. Баш ово, што их ослобођавамо многих параграфа знак је да имамо у њима велико поверење.

На питање председника скупштина рече да је довољно обавештења по овој ствари.

И влада нема шта да примети по оставља скупштини да реши.

Председник. Ставља на гласање: ко је за предлог одборника, да се кмет мора држати целе главе осме, тај нека седи; а које за одвојено мишљење Илије Стојаховића нека устане. Већина устаје.

Скупштина усваја одвојено мишљење Стојановића и Ђоровића.

Даје се четврт часа одмора.

После одмора.

Бр. 796.

Председник. Сад да прочитамо овај § 132. Он ће гласити овако:

„У случајима под 1 и 2 § 131. и кмет ће моћи обвиневог притворити и истраживање по кући или

претрес лица учинити, држећи се у томе првог и другог одељка § 81. овог поступка, но у првом случају дужан је најдаље за три дана предати га дотичној полицијској власти, која ће или према последњем одељку реченог параграфа издати решење о притвору или га притвора ослободити, а невести узроке зајста је то учинили.“

Бр. 797.

Известилац Д. Матић чита § 136 који гласи:

„Притвор мора бити уљудан и извршиваће се са сваким могућим поштеђењем личности и части код оних лица, која су дотле била поштевог владања, а сила ће се употребити само према онима, који се власти противе, или побећи покушају.“

Живко Недић. Незгодан је израз „притвор мора бити уљудан“ јер неко може разумети ону зграду, но боље је да се каже: притвор се мора вршити овако и овако.

Скупштина усваја § 136.

Бр. 798.

Известилац Д. Матић чита § 156. под а, који гласи:

„Ислеђење важњивих дела полицајна ислеђујућа власт мора свршити за 15 дана, ако су сведоци или саучесници у месту или истом срезу; а за 30 дана ако су сведоци или саучесници из другог среза, но у оном округу, где се ислеђење чини. А најдаље за два месеца, ако има саучесника у кривци из другог округа, или су сведоци из другог округа.“

Скупштина усваја.

Бр. 799.

Извест. Д. Матић чита § 160. који гласи :

„Злочинства и преступлења свештеника (мирског и монашког реда) у званичној дужности, у колико таква нису чисто црквена и неоппадају под суђење црквених власти, ислеђиваће се и тужени давати под суд онако исто, као што је и за злочинства и преступлења чиновника у званичној дужности казано, или средством дотичне полицајне власти, како гди управна власт за сходно нађе, по по наредби министра просвете и црквених дела.“

Скупштина усваја.

Бр. 800.

Извест. Д. Матић чита § 162. који гласи :

„Ако суд нађе да дело није у опште казнимо по закону или да је застарело, или доцнијим околностима заглађено, или да нема довољних основа подозрења против туженога, или да нема приватне тужбе, или одобрења надлежне власти, где се ово двоје последње захтева, он ће решењем изрећи да нема места стављању под суд и туженога однустити, а то решење доставиће како оптужујућој власти, тако и приватном тужитељу, или оштећеном ако га има.“

Скупштина усваја.

Бр. 801.

Извест. Д. Матић чита § 166. који гласи :

„А тужени се може за три дана, од дана саопштења, жалити противу решења, којим се под суд ставља, (§ 164.) по само из ових уврота :

1. Да дело није по закону казнимо.
2. Да овај суд није за суђење истог надлежан.

3. Да нема приватног тужитеља, или одобрења какве власти, а ово је за овај случај по закону нужно.

4. Да неможе бити кажњен из основа, по којима никаквом ислеђењу неможе бити место.“

Аксентије Ковачевић, мислим да би овом §-у требало још ово додати : где нема главног виновника, н. пр. један син покраде од матере адићар и прода другоме, а мати сину опрости кривцу, а онај други дође под суд.

Председник, ово што Аксентије каже, иде у материјални закон, гди је одговорности саучесника.

А. Ковачевић доказује, да онде где суд цени је ли во саучесник или није, спада у материјални закон.

Председник, говори о томе §-у из казњеног закона и вели, онда неможе бити кажњен ни други саучесник кад се то каже у закону : где нема главног кривца ту нема ни саучесника и онда се овај може по овој 4. тачци смети пустити.

Д. Матић, одбор је имао то у виду али није се могло усвојити.

У. Кнежевић, као правник имам само то да кажем, да је г. председник врло лепо разложио, да то спада у материјални закон

Скупштина усваја овај параграф.

Бр. 802.

Извест. Д. Матић чита § 170.

„Лицу које је обавињено за преступање, које доноси казну већу од две године дана, или повчану већу од 300 тал., може суд дозволити да се из слободе брани, по под тим условом, да се оно

обвеже, да се без одобрења судског неће никуд удаљавати из круга судског, докле пресуда по делу због кога је оптужен, не буде изречена и да ће на сваки позив суду предстајати и за то одређену сигурност у новцу или личном јемству (§ 131. в), даде; но и ово ће суд само онда учинити, ако нема основа мислити да ће то лице осујетити, или отежати испит своје кривице, ако се у слободи остави. Но пустиће га у слободу чим та опасност престане.“

„Новчано јемство не може бити мање од 50 талира ни већа од 300 талира, како суд у поједином случају одреди, а може се дати или у готовом новцу, или обезбедити залогом, или добрима.“

Рака Кукић, држи да треба избрисати речи: но и ово ће суд само онда учинити, ако нема основа итд.

Др. Ризнић, слаже се са Кукићем, јер је то и код гачке г, и в, неправљено.

Урош Кнежевић, што се тиче овога предлога ја се с тим слажем, али ово што се каже: *суд може дозволити*, и мени се чини да суд може казати некемо дозвољавам, а некемо не може.

Ник. Кружевић, све ово што је у почетку § 170. да то овим последњим речима: *но и ово ће суд само онда учинити, ако нема основа мислити*, итд. одузето је.

На жалост, кад морам да кажем, наши и прстенени судови, а апелација и касација нарочито поделани су се на партије. И према томе већина у суду онога оптуженог, који је њихов једномишљеник, пушта ће у слободу, а противника неће.

Па зато да неби се једнима чинило, а другима не, и ја сам да се ове последње речи избришу.

Министар правде, молим вас г. председниче, ја бих имао да учиним једну приметбу. Г. Кружевић наводи овде неке партије, ја не знам шта то значи.

Председник, дакле изволте г. Кружевићу казати у којим се случајевима држао апелациони и касациони суд тих партија?

Н. Кружевић, ако је нужно, оставте ми рока, ја ћу то по пресудама доказати.

У. Кнежевић. Ја ћу то да објасним што се тога тиче. Што је казао г. Кружевић, то нема никакве увреде. Он није казао опредељено у овом или оном случају; али кад се види, да се о једном истом предмету на два начина суди, онда човек по памети може да цени како то бива.

Председник може бити то мана самог закона, за то треба да наведе случају.

Ур. Кнежевић. Ако хоћете случај, ја ћу вам сад навести. Чује се: на дневни ред.

Ил. Стојаковић. Предлог г. Кукића уместан је да се избришу ове речи.

Дим. Матић. Ако је вољна скупштина, онда може место „суд може“ да буде „суд ће“ само у овом случају, ако се изостави оно наређење овог §-а, да суд мери и цени кад ће се дозволити да се из слободе брани.

В. Маџаревић мисли да не може се казати „суд ће“ јер један стран човек ако се пусти испод суда отићи ће.

У §-у 131-ом казано је да се може пустити, кад учини преступ до две године затвора, али шта ћега кад учини већи преступ, који се казни до 10 год. затвора, ако га пустите он оде. Зато боље је оставити суду да он цени.

И. Ђуричковић. Зна се, да је између судија било људи, који су судили по ђефу, а биће их и од сада ако овако остане. Да се то од сада не би догађало речи: *мисли* и *сума* треба да нема у закону. Него у закону треба да има правило, од кога се нема одступати.

В. Радуловић. Ово би добро било превести у динаре.

Председник. Овде има само један додаток, то је предлог, који је поднела влада и одбор, а сад су још два питања искрсла. Прво је да се укину речи: по и ово ће суд само онда учинити, ако нема основа мислити и т. д. а друго да се каже у месту „може се дозволити“ са „суд ће дозволити.“

Министар правде напомиње, да треба разликовати овај § од § 130-ог под б. Тамо се каже, да се неће стављати у притвор онај оптужени, који се казни затвором испод две године, а овде је реч о ономе, који заслужује казну затвора преко две године. Мисли да не треба имати вере у њему.

Председник ставља на гласање прво питање овако: који је за то да се стави „суд ће дозволити“ нека устане, а који је за то, да остане по предлогу нека седи.

Већина седи.

Скупштина усваја по предлогу.

Бр. 803.

Председник ставља на гласање друго питање: који је зато да остане овако по пројекту, тај ће да седи, а који хоће да се ово изостави, тај нека устане.

Већина седи.

Скупштина усваја § 170 по пројекту.

Састанак је закључен у 1 сат по подне и заказан сутра у 9 сати пре подне.

Председник скупштине
Д. Ђ. Јовановић.

Секретар,

Никола Крупежевић.

ПОДПИСНИЦИ:

Војин Радуловић, Сима Секулић, Петар Катић, Петар Ђуричковић, Борђе П. Ђоровић М. А. Глишић.

САСТАНАК LV I.

22. Децембра 1875 године у Београду

ПРЕДСЕДНИК:

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

Ст. Д. Поповић.

Присуствовали г. г. министри: министар председник, просвете, правде, грађевина и мин. спољ. дела.

Почетак у 9 час. пре подне.

На окупу је 96 посланика, а 32 одсуствују.

Бр. 804.

Мин. грађевина одговара на интерпелацију Јевр. Марковића и Мих. Терзибашића о нашој жељезници.

Жељезничко питање покренуто је код нас још 1864. г. под блажевопокојним кнезом Михаилом. Тада је француски инжињер *Кис* позват, да про-

учи може ли се градiti од Београда до Алексинца жељезница и (кад би се градила) какве би теренске тешкоће имале да се савладају.

Од тога доба, па до данас, све владе и скупштине наше, схватајући добро интересе наше земље, изјављивале су, да Србији треба жељезница. Тако је 1871. год. нар. скупштина огромном вишином противу петорице решила, да се жељезница код нас гради. Г. 1873. овластила је скупштина владу, да узме са стране једног вештака и искусна инжињера, који ће тачно проучити нашу жељезничку пругу и саставити коначни пројект, на основу ког би се тачно знало шта ће жељезница стати и по коме би се могли водити преговори о грађењу саме жељезнице. Ове године одобрила је нар. скупштина огромном већином противу четворице, да се за ту штудију може издати до 700.000 гр. пор.

Не стоји дакле навод интерпеланата, да је мисао о грађењу наше жељезнице поникла без рачуна, код маленог дела извесне наше госпoде. Исто тако не стоји да је ово питање решавано на претруп и да се њим ишло на презадужење и упрошашћење народа. Жељезничко се питање покреће у нас више од 10 година и то врло озбиљно. Зато би се могло казати, да је у нас врло мало људи, који су схватајући или не могући да схвате интересе наше земље у смислу економном и политичном, противни грађењу жељезнице.

Даље примећује г. министар, да му није познато, да је скупштини поднaнан тoчaн план жељезничке пруге и да је пређе траса жељезнице два пут извршивана. Само је једно аустријско друштво

добило дозволе, да проучи земљиште за жељезницу и ово је о томе један општи план саставило, 1873. год. наредила је влада, да наши инжињери учине опште штудије о жељезничкој траси, како би се бар приближно знало, колико ће стати жељезница и који би начин грађења био најпробитачнији. Оба та плана, који се немогу тачним назвати, налазе се у мин. грађевина. Г. 1875. г. решено је, да се добаве тачна дата о жељезници, како би се насигурно знало, колико ће стати наша жељезница. Ово је потребно с тога, да би се нар. скупштини предложио начин грађења жељезнице у своје време. Зато су и одобрени оних 700.000 гр. пор.

На основу тог овлашћења влада је позвала Франц. инжињера г. Понсена, кога је француска влада препоручила и који је радио на грађењу жељезница 20 година. Њему се не може пребацити, да незна, шта је жељезница и како се она прави. Интерпеланти наводе, да партија Рипањ-Поповић (К. 28—36) и Столац-Трубарево (К. 177—192) није проведена најзгоднијим правцем. Г. министар пита, како се то оцењује? Један инжињер проводи линију једним правцем, а други — по својој способности већој или мањој — другим правцем. Ту се без рачуна не може тек онако на памет говорити: ова линија није спроведена најбољим правцем, или ова је боља од оне.

За партије: доља тончидерска, код Паланке, у Вел. Плани, у Ланову, код Рогота, Домуз-потока, Багдана, Ланишта и Делиграда вели се, да нису тачно опредељене. Одкуд се то зна? Да би се то знало, треба пројект да је сасвим готов, треба изићи

на место и упоредити план с обележеном трасом на терену. Интерпеланти то нису чинили, него им је доставио она дата неко ко је радио на тој траси и који или није знао шта је радио или је рад да осујети започети посао. И сам директор железнице не може све погрешке знати, док се на месту с планом у руди о свему не увери.

Данашње трасирање то је једино које се дефинитивно чини у цели тачних дата о коштању наше железнице и начину грађења. Познато је, да има више начина грађења железнице: или држава сама гради, или и грађење и експлоатацију уступа неком друштву, или налази конструктивно друштво које железницу гради, а она сама експлоатише је или је даје под закуп итд. Сваки од ових начина има својих добрих и хрђавих страна. Но држава, кад има тачан преглед о целом коштању зна, како ће се упуштати у преговоре и погодбу.

На питање о изашилању комисије и обустављању радње одговара г. министар, да је убеђења, да железница треба да се гради у интересу наше земље, почем се Србија не може оградити од осталог света неким српским зидом као Хина кинеским. И он би радио противу интереса ове земље, кад би установљивао комисије за извиђање и превађање радње. Он то не може чинити.

Даље изјављује гос. министар, да хоће да изложи скупштини, шта је до сад рађено на студији железнице, колико је потрошено и колико ће се још потрошити до свршетка посла.

Г. Понсен дошао је код нас у Марту ове године. Одмах се постарио да се уозна с оним што

је дотле рађено на железничкој траси. Затим је прошао сву линију у означеном му правцу, т. ј. од Београда долином Топчидера до венца код Парцана и даље, кад има железничка пруга пролазити. Железничка пруга има даље ићи тунелом кроз тај венац код Парцана (тунел износи 1860 метара у дужину), улази у долину Раље, прелази преко ове речице и пролази венац села Поповића тунелом од 500 метара. Даље улази у долину рончевску („Велики Луч,“) долину Кубршнице и Јасенице. Испод Паланке прелази Јасеницу и иде десном страном до Вел. Планае, одатле улази траса у долину Мораве и иде њеном левом обалом до Куприје, ту прелази на десну обалу, пролази поред Параћина и долази до Столаћа. Овде прелази Мораву и улази у долину Бугар Мораве, којом иде до саме границе додирујући Алексинац. Морава се прелази трипут, код Браћине, Церова и Ђуписа.

По повратку с овог пута г. Понсен договори се с ондашњим министром грађевина, да се састави тако звани котирани план, што је боље за студију железнице. Рад тога позван је франц. предузимач Комбен, који је са својим персоналом и својим инструментима снимно котирани план дуж целе линије. Тако се проучило више пруга железничких и једна је као најбоља изабрала. Ту је пругу превео исти инжењер на само земљиште. Ово је само предпројект, у који долази снимање уздужном и попречном профила, као грађа за коначни пројект.

У то време узети су неки инжењери са стране којима су додати и неколики наши инжењери, те су проучавали земљиште код Парцана и Поповића

због будућега прекопавања тупела. Исто тако студирали су земљиште око Багрдана, које је доста тешко за спровод жељезнице, јер је брег клизав и на том месту радили су три месеца (Јуни, Јули, Август).

Затим су имали, да начине тачан план на свима местима, на којима ће се подићи стације, даље тамо, где поједине речице улазе у долине, како би се све воде скупиле и удесно спровеле.

Кад је то све свршено на терену, вратили су се у Београд и сад у канцеларијама израђују поменути тачни пројект. С овим послом биће потпуно готови до краја Маја.

У тај посао долази:

1. Оншти план земљишта, куда ће се жељезница провести, с означењем трасе и стација.
2. Оншти уздужни профил, који је у сагласности с предходећим планом у размери $\frac{1}{50.000}$.
3. Саставни план у размери $\frac{1}{10.000}$ и уздужни профил у размери $\frac{1}{50.000}$.
4. Попречни профил самог жељезничког пута и стација.
5. Проучавање откопа и насипа.
6. Разни планови мањих вештачких грађевина.
7. Цртежи великих мостова на Морави.
8. Цртежи тунела.
9. Планови за разна здања и стације.
10. Цртежи јачина конструкција искретних на самом путу, као што су: шине, обртна кола, скретања итд.
11. Цртежи кретног материјала, локомотива, вагона и других кола.

12. Прорачун коштања ових жељезних делова појединих.

13. Састав погодбених услова за разни жељезнички материјал.

14. Прорачун коштања целе жељезнице.

Све ово саставља потпуни коначни пројект, који ће служити као сигурна основа за грађење жељезнице од Београда до Алексинца.

Даље излаже гос. министар трошкове, који су учињени и који се имају још учинити.

I. Трошак до 10. Новембра 1875. год.

1. Плата контрактуралног персонала до Новембра ове године; набавка канцеларијског намештаја и инструмената, као и набавка цртежног и писаног материјала у 43.084 динара.

2. Трошкови за студију земљишта за предпројект, за испитивање једне варијанте код Јагодине и за котирали план по погодби с Комбеном у 69.197 динара.

3. Трошкови за коначни пројект. У ове трошкове долази обележај трасе с кољем на земљишту, подвоз и премештај контрактуралног персонала; издатак за раденике на терену; геолошко испитивање земљишта и сондирање; издатак рударским инжењерима мин. финансије; издатак за раденике око геолошког испитивање земљишта, свега 51.572 дин.

Свега до 10. Новембра ове године 163.835 динара.

II. Трошак који се има учинити од 10. Новембра ове године до 1. Априла идуче године, т. ј. до свршетка пројекта.

1. Плата контрактуалног персонала; трошкови канцеларијски; оправка инструмената, који су у раду искварени; плата за 5 чувара, који ће чувати обележену трасу; поправка покварених делова трасе после зиме, свега 42.000 дин.

2. Кад се узме за непредвидне случајеве 4.147 динара, онда главна сума за коначни пројект изнеће до 210.000 дин.

3. Кад се овој суми дода сума за оштету учињену појединим људима приликом рада на терену као: сеча неких дрвета, гажење усева итд. и која ће од прилике изнети 10.000 динара онда изилази свега за коначни пројект 220.000 дин.

За геолошко испитивање земљишта даје г. министар ова објашњења:

Бив. министар грађевина нашао је с директором жељезнице за потребно, да се геолошки испита земљиште код Багрдана и Кунрије због великог моста, да би се знало, до које се дубљине има темељ моста поставити. То су извршили рударски инжењери гг. Клериф и Хофман. Они су испитали и земљиште за тунеле.

Према ономе, што је речено, да ће цео пројект, заједно с оштетом стати до 220.000 динара, учиниће се нека уштеда од 60.000 дин. спрам одобрене суме.

Г. министар одсудно одбија оно, у чему су интерпеланти неразумно напали директора жељезници, који донета савесно врши своју дужност.

На послетку примећује г. министар, да и кад је пруга дефинитивно трасирана, инжењер често при самом грађењу жељезнице налази, да је корисније да одступи десно или лево. Тако н. пр. ако би траса преко неког брежуљка и ако је земљиште ту близаво, онда инжењер неће брег просецати, јер би тиме пут био у опасности. У овоме учињене погрешке тешко је исправити. — У осталом ако се траса на терену неби на неким местима баш слагала потпуно с планом, то се може исправити само онда, кад се изиђе на лице места и једно и друго испита.

Јев. Марковић изјављује, да није задовољан с одговором г. министра. Г. министар је у одговору набројао, како треба да се ради. О извршењу рада није ништа казао. И по томе ми незнамо, да ли је пројект жељезнице добар или не. Говорник остаје ипак при свом тврђењу, да Србији није потребна жељезница. Наш сељак незна шта је то и већина је против жељезнице. Ово вреди у осталом осим масе народа и за већину свесних људи. Кад би жељезнице биле неко добро, онда неби требало ништа друго радити по њих подизати.

Што г. министар вели, да прва траса, рађена под Бели-Марковићем није била свршена, то је говорник желио и да зна, тим пре, што је сигуран, да је нар. скупштини поднесен рачун о коштању жељезнице. Онда се дакле хтело да се закључи грађење жељезнице, — и из тога се види, колико се савесно на томе радило. Ондашњи „швиндлерај“ види се јасно, почем ни „кроки“ није био готов.

И г. министар тврди, да се траса трипут пра-
вила. Из тога излази да се новац дванут узалуд
троши. Осим тога види се, да у нас нема људи
за тај посао и влада позива странца, који свој по-
сао даје другом под аренду. Тога нема нигде у
свету. Одкуда може тај директор што знати о тој
жељезници, кад је само једном ту пругу обиншао?
Комбен је тек доцније снимао топографски терен,
— а како је то јадно извршено, видиће сваки, који
само једном прође обележеном пругом.

Тврђење своје, да су податци интерпеланата
не тачни, треба да докаже г. министар, тим пре
што се тражи комисија од стручних људи, која ће
увидети све правилности и нетачности на лицу ме-
ста. Г. Понсен, који је поднео читав реферат г. ми-
нистар о раду, није учествовао у раду и по томе
не може му се веровати. — Добро би било, да каже
г. министар, где су оне књижице с датима топо-
графског снимања.

Ако је траса испитивана онде где је нужно,
треба казати, који су инжинири то чинили, па ће
се видети, да ли је добра траса.

Г. министар дакле није ништа одговорно на
интерпелацију, нити је своје тврђење доказао. Го-
ворник остаје и опет при свом захтеву, да треба
одредити комисију од беспристрасних стручних људи,
који ће се на месту тачно о свему уверити. Говор-
ник у овом питању нема никаква лична интереса,
већ се боји, да се и по трећи пут новац узалуд не
троши.

Мин. грађевина примећује, да он као инжи-
нир зна шта је жељезница. Што се тиче излажења

г. Понсена, то је било 3—4 пута, а не један пут.
Г. Понсен јест истина претходно штудирање жељез-
нице поверио г. Комбену, али је г. Комбен позната
личност у Европи, која се бави котиралим плано-
вима. Тај је човек радио такве послове у Карпа-
тима, Тиролу, Шпанији, Португалији и бреговитом
делу Француске.

Оне књижице, за које г. министар пије у кан-
целарији питао, биће по свој прилици у канцелар-
ији министарства. Кад се о томе извести, одго-
вориће.

За геолошко испитивање, за које се тврди да
није добро извршено, употребљени су наши први
рудари г.г. Клерих и Хофман.

Оно што је пре рађено, пије г. министар „кроки“
назвао, нити је то план, по ком се може одмах ра-
дити. То је само предпроект. Кад се узме у рачун,
да ће наша жељезница стати до 5 мил. дуката,
није ни 50.000 дук. много да се на рачун штудије
потроши, само да је поуздано. Г. интерпеланту је
непознато грађење жељезнице.

Јевр. Марковић примећује, како г. министар
удара на своје знање и његово незнање, по о томе
није говор, нити му је места у скупштини, већ о
томе, да ли је на интерпелацију одговорено. То није.
Зато говорник опет позива г. министра, да одговори
и то с доказима, да ли су они податци тачни или не.

Мин. грађевина. На то ће се моћи одговорити
само онда, кад план буде готов, па да се с планом
изиђе на земљиште и испита, је ли тачно или не.
Скупштина прелази на дневни ред.

Бр. 805.

Д. Матић, извест. зак. одбора чита §. 172. закона о личној безбедности, који се овим замењује:

„Оне, који су због крађе или преваре тужени, па ма заслуживали и мању казну од 2 године дана, може суд притворити ако нађе за нужно према учињеном делу и приликама под којима је учињено. Онима пак, који су пре тога за злочинство или преступ истога рода осуђивани бивали, неће се дозволити, да се из слободе бране, па ма колику казну заслуживали.“

Известилац обраћа пажњу на израз „истога рода.“ Мора дакле бити крађа и крађа или утаја и утаја и т. д.

Јов. Бошковић пристаје на ово наређење за крађе или преваре, но не слаже се с њим и за преступе, почем је преступ, и кад се увреди овај или онај; бити је право, да онај, који је због нечије увреде био осуђен на 10—15 дана, у поврату мора бити притворен и да проведе по 2—3 месеца, а после да буде осуђен на мању казну.

М. Миловановић. Приметба г. Бошковића врло је умесна. Има случајева да неко за увреду буде осуђен на месец дана затвора, а по 3 месеца да одлежи у притвору.

Н. Милошевић незна, шта се разуме у §. 172. под кривицом. Ако је крађа и крађа, намерна превара и опет то, онда је он за редакцију.

Б. Боровић примећује, да се тако разуме.

Председник. Кад се каже злочинство или преступ истога рода, онда то значи, кад је кривац у поврату. Не мора бити крађа или превара, већ и

повреда или увреда, и кад се и по други пут учини долази се — по овом §-у у затвор.

Мин. правде примећује, да су ове речи „истога рода“ додате у држ. савету. Разлика је у томе, што у првом случају суд може дозволити бранење из слободе, а у другом не. Израз тај односи се дакле на крађе или преваре. Ако баш није сасвим јасно, може се овако исправити: „Онима, који су за горње кривице осуђивани бивали“ и т. д.

Председник чита §. 172. у измењеном облику:

„Оне, који су због крађе или преваре тужени, па ма заслуживали и мању казну од две године дана, може суд притворити, ако нађе за нужно према учињеном делу и приликама под којима је учињено. Онима пак, који су за злочинство или крађе или преваре пре тога осуђивани бивали, неће се дозволити да се из слободе бране, па ма колику казну заслуживали.“

Скупштина усваја §. 172. у том саставу.

Бр. 806.

Известилац чита §. 173. који с допуњеним другим одељком гласи:

„Оном који је остављен да се на јемство из слободе брани, пронада сума за јемство дата и долази у касу државну, ако побегне и на позив суда без оправдајућих узрока не предстане.“

Суд решава, да сума за јемство дата припадне каси државној, *пошто се најпре измири штета кривицом одбеглога учињена и дангуба сведока, ако одбегли не би имали другог имања.*

По ако обнђени, који је изостао доћи на позив, у року од 15 дана после тога суду предстане

и извињавајуће узрока свога изостанка наведе, суд сам уништава овакво решење, које је одмах извршено.

Одобрење да се тужени изван округа судског, може удалити, има се свагда на писмено дати под потписом испитујућег судије.“

Скупштина усваја §. 173. у том саставу.

Бр. 807.

Дим. Матић, извест. чита §. 179. који — измењен — гласи:

„Противу решења судског о надлежности суђења, може се обвињени за три дана одкад му је то саопштено, жалити касационом суду. Ову жалбу може он писмено или усмено на протоколу изјавити, но мора навести узроке, зашто то чини.“

Пре је место „за 3 дана“ било „за 24 сата.“ Овим се не отежава судба туженога, већ му се дају три дана, да се размисли, како ће се жалити касационом суду. Ако ли хоће, може и пре.

Ж. Недић. За државног правобранитеља у Београду нису довољна ни три дана. Кад се оптужење или суђење (чиновника и свештеника) врши и. пр. код Крајинског или Књажевачког суда, онда жалба државног правобранитеља не може стићи суду за три дана, баш и кад би се предала на пошту истог дана, кад је примљено судско решење.

Држ. правобранитељ мора по званичној дужности изјавити жалбу противу сваког решења првостепеног суда.

Да би одговорно дужности, он се морао помагати овако: он је на рецепису и на жалби назначаво доцнији дан примања, израчунавши од прилике дане за које ће жалба поштом путовати.

Да неби више тако бивало, требало би за државног тужитеља наредити, да за три дана преда жалбу пошти — ако је суђење ван Београда — и да се то рачуна као да је и суду предато.

Известилац примећује, да се туженоме дају 3 дана рока за изјаву жалбе, а не даје се тужиоцу, па био он приватан или држав. правобранилац.

Драг. Ризнић, жалбе иду оном суду који је судно, а рок од 3 дана рачуна се од времена кад стигне судско решење. То је доста и за држ. правобранитеља.

Н. Радовановић примећује, да се у § 179. говори само оптуженоме. С тога нема овде места приметби г. Ж. Недића.

Скупштина усваја § 179. у горњем саставу.

Бр. 808.

Извест. Д. Матић чита § 191.

„И приватном тужитељу и по приватној тужби туженом дозвољено је у свако време акта ислеђења расмотрити и *аргументовати*.“

П. Ђуричић налази, да је редакција добра, но да ипак неби било излишно, да то све може чинити и пуномоћник.

Д. Матић, кад се проучи закон види се, да то може чинити и пуномоћник и ако се изреком не помиње.

Скупштина усваја § 191. у прочитаном саставу.

Бр. 809.

Известилац Д. Матић чита § 250. који допуњен гласи:

„Неће се изрицати пресуда, него ће се тужени решењем одустити у сљедујућим случајима:

а.) Ако се докаже, да не постоји дело, због кога се тужени обвинује, или да оно по закону није кажњиво, или да је застарело, или каквим другим околностима заглађено.

б.) Ако је дело, које се само на тужбу дотичног лица или по одобрењу власти судити може, ислеђење започето и чинено без приватне тужбе или надлежног одобрења.

в.) Ако је приватни тужитељ од тужбе одустао по делу које се само по тужби дотичног лица судити може.“

Д. Ризвић пита, да „заглађено“ не значи „заштурено?“

Преседник наводи рад тога пример, како један грађанин увреди једног чиновника, кад га овај саслушава, испитује итд. али учини у таквим околностима, да га чиновник не може узети на одговор.

Скупштина усваја § 250. у горњем саставу.

Бр. 810.

Извештај. Д. Матић прочита § 253. постојећег закона, који се по предлогу увида зато, што ће се од сад незадовољства противу осуда (у том параграфу изложених) слати апелацији ради веће безбедности.

Скупштина одлучује да се по предлогу § 253. укине.

Бр. 811.

Изв. Д. Матић чита допуњени § 256.

„Извршна решења одмах се и извршују, а коначне пресуде и решења само онда ако нема жалбе. Но у оном случају где би тужени коначном пресудом оглашен био за певина (§ 241.) или да није

крив (чл. 39. зак. о пороти) или би према § 250. кривичног поступка био ослобођен испод суђења, или у случају преступа био пуштен из недостатка довољних доказа (§ 242.) суд ће такога, ако се у притвору налази, пустити одмах у слободу, не чекајући да иста пресуда постане извршна. Тако исто одмах се извршује и решење изречено на основу § 162. крив. пост.“

Скупштина усваја тај § у том саставу.

Бр. 812.

Изв. Д. Матић, тачка 3. § 258. замењује се и цео § гласи:

„Незадовољство или жалба противу пресуде или решења могу изјавити:

1. Опуштени или сам или преко свога бранитеља. Бранитељ непунoletнога може и противу воље овога незадовољство или жалбу изјавити.

2. Супруг и родбина опуштенога у усходећој и несходећој правој линији и његов старатељ и то, како заједно с опуштеним, тако и противу његове воље, на и по смрти овога.

3. У случајима § 162. како опуштујућа власт тако и приватни тужитељ, било да се дело изиђа по званичној дужности или само по тужби приватног тужитеља.

4. Оштећени или његови наследници не само у смотрењу намене штете него и о парничним трошковима; и

5. Ислеђујући судија као тужитељ.“

Скупштина усваја § 258. у том саставу.

Бр. 813.

Изв. Д. Матић, последни одељак § 259. мења се и цео § гласи:

„Незадовољство или жалба изјављује се усмено или писмено за три дана, од дана кад је пресуда или решење (по §§ 249. и 251.) саопштено, или писмено достављено код оног суда, који је пресуду или решење издао.

Доцније изјављену жалбу или незадовољство суд ће одбацити решењем. На ово ће суд мотрити и по званичној дужности.

Изјављена жалба или незадовољство задржава извршење у колико случај није означен у допуњеном § 256. крив. пост. и суд ће поступити по § 257. крив. пост.

Ж. Недић изјављује, да је код овог §-а хтео навести оно што је говорио код §-а 179. Из изложених разлога треба овај рок од три дана да важи и за држав. правобранитеља, по тако, да од дана примљеног решења па за три дана мора предати жалбу пошти и то да се сматра да је као благовремено учињено.

Б. Ђоровић држи, да и јест тако, т. ј. кад се преда на пошту, да се сматра, као да је предато и суду.

Н. Радовановић налази, да би то за оптужене било неко отежање и да је боље да остане по редакцији.

Мих. Радовановић наводи, да држ. правобранитељ не заступа сам лично свуд по Србији, већ при сваком суду има некога који то чини. Овај

може отићи за 3 дана да изјави жалбу. Зато је за редакцију.

Рака Кукић, државни тужитељ по обружним судовима не подиже никакве тужбе без одобрења држ. правобранитеља. Државном браниоцу може се оставити такође 3 дана рока за изјављивање жалбе, али тако, да за три дана по пријему пресуде изјави или преда пошти жалбу или незадовољство.

Ж. Недић, то је за грађанске ствари, почем се ту сматра, да је жалба као и суду поднета кад је предата суду. Исто тако за грађанске ствари има држ. бранилац своје заступнике, за криминалне пак мора све сам радити.

Илија Стојановић налази, да државни правобранитељ не мора све сам радити, почем код сваког окружног суда има за то по једно лице и за грађанске и за кривичне ствари. Кад је довољан рок од три дана за остале, довољан је и за браниоца.

Н. Крупежевић, није баш због самог оног довијања државног браниоца, за продужење рока. — Што је чинио један, то ће чинити и други и онда ће људи по 3 дана дуже у затвору седити.

Слуштина усаја § 259. у горњем саставу.

Бр. 814.

Изв. Д. Матић, § 261. мења се у неколико речи и гласи:

„Суд апелациони разматраће и судити она важнија дела, у којима би оптужени осуђен био на ма колику казну и то само онда, ако има незадовољства од стране окривљенога или од онога, који се по закону узима за тужитеља.“

Пресуду којом је осуђени на смрт осуђен, разматраће по званичној дужности, ма и не било незадовољства.“

Скупштина усваја тај § 261.

Бр. 815.

Изв. Д. Матић, § 285. замењује се овим :

„Кад ко пресудом буде ослобођен од казне, а није из притвора пуштен према допуњеном § 256. кривичног поступка, ако је у притвору био, онда ће се то учинити одмах, чим пресуда постане извршном на ма то било и на сам празничан дан.“

Ово се и по себи разуме и могло би се неким расписом наредити. Но г. министар изјавио је, да је боље да стоји у закону.

Скупштина усваја § 285. у том саставу.

Бр. 816.

Изв. Д. Матић, после § 285. додаје се :

и § 285.

„По § 285. поступиће се и онда, кад би предмет био послат већем суду по таквом незадовољству или жалби, по којима се казна неби могла повећавати, а осуђени налазио би се у притвору и према пропису § 23. каз. зак. издржао би отуђену казну пре повратка предмета од већег суда.“

И ово се по себи разуме, но кад господин министар држи, да је боље да стоји у закону, онда неј је тако.

Министар правде налази такође, да се то само по себи разуме; но како је било неколиких случајева, где је друкчије рађено, нека се стави у закон.

Скупштина усваја § 285. у горњем ставу.

Бр. 817

Изв. Д. Матић, прелазно наређење гласи :

„Закон овај ступа у живот од дана, кад га кнез потпише и по њему ће се поступати у свима кривичним делима, која се тада у току нађу.“

Скупштина усваја ово прелазно наређење.

Предс. објави, да је усвојен цео пројект, закон о личној безбедности.

Четврт сахата одмор.

После одмора.

Бр. 818.

Ј. Бошковић, извештач председник одбора за молбе и жалбе чита ове предмете :

Остоја Бајић, жали се због уписа у данак, за то што од имања ништа нема и што је нежењен. Одборско је мњење : да се пређе на дневни ред, почем молитељ не подноси доказ, да нема имања.

Усваја се одборско мњење од стране скупштине.

Бр. 819.

Филип Аћимовић из Сувог села окр. шабачког, жали се на управу фондова, што није добио новаца по процени имања, које би се за дуг продало. Министар финансије у одбору пристао је, да му се да молба на оцену. Одбора је мњење : да се са молбом Филиповом тако поступи.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 820.

Оштина вратарничка у окр. књаж. тражи, да се одвоји од среза тимочког и придружи срезу у зајечарском окр. црногорског. Одбор је мњење, да се молба да влади на призрење.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 821.

Радојко Луковић из Ступовића ср. аријског, жали се на осуду плаћања такса и трошкова само зато, што је написао неку тужбу.

Одбор је мњења: да се пређе на дневни ред, почем скупштина није надлежна за такве предмете.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 822.

Раденко Драгојевић из г. Крушевице, жали се на министра ун. дела, што му није дао механичко право, које још од 1871. г. тражи. Одборско је мњење, да се према изјави г. министра упути г. министру ун. дела, да молиоцу да задовољења.

Мин. председник изјављује, да ће молиоцу дати механичко право, ако одбор дотичне општине нађе да треба дати и ако то мњење општинског одбора буде према закону удешено.

Скупштина усваја одбор. мњење.

Бр. 823.

Атанасије Вукојевић, трг. из Трстеница, жали се на мин. ун. дела због неизвештаја по жалби противу г. Браљинца због наплате дуга. Одбор је мњења, да се пређе на дневни ред; почем је г. министар ун. дела уверио га, да је 26. Нов. дуг жалиоцу испраћен, а жалба је од 26. Септембра.

Скупштина одваја одборско мњење.

Бр. 824.

Учитељи ср. нарањинског моле за побољшање стања учитељског. Одбор је мњења, да се пређе на дневни ред, почем је то предлог а не молба, и почем о томе постоји посланички предлог.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 825.

Кусадачки општ. суд моли за продужење рока за повраћај кукуруза у општ. кошеве. Одбор је мњења, да се пређе на дневни ред, почем се молиоци нису обраћали надлежном министру.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 826.

Милосав Ми. . . . из Чачка, жали се на министра ун. дела, због недатог задовољења по жалби противу чиновника ср. тринавског. Почем је пред одбором изјавио г. мин. председник, да ће ствар извидети. Одборско је мњење.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 827.

Никола Арсенивић, скупљач и издавалац етнографских и техничких дела, моли за годишњу субвенцију ради проучавања домаће индустрије и занатлијских радња и вуди своју збирку на одкуп.

Према сведочбама срп. уч. друштва и многих занатлијских дружина збирка је г. Арсенивића важна и за занатлије и за научнике. Од велике би користи било, да г. Арсенивић предузме свој рад по Србији. За то је одбор мњења, да се ствар упути влади на оцену.

Мил. Кујунџић, Овај човек који се моли одавно путује по словенском југу, да покупи и изнесе свету наше рукотворине и особине наше народне ношње. Један научар у Бечу особито је хвалио једном приливом укуса нар. ношње у Србији и јужном словенству и индустријалци тамошњи почели су радити с бојама наше ћилиме и др. Свак зна, како

се од неког времена почеле губити наше пошње, наши зубуни и друго што смо имали и радили самостално од других народа.

Г. Арсеновић је покушио и подрпао наше пошње по свима крајевима осим Србије и Босне и његову збирку хвале толика друштва и многи научари.

За то скупштина треба да препоручи влади, да помогне овом човеку колико је могуће и за путовање по Србији, да му да новаца.

Министар просвете. Етнографска збирка овог вештака важна је за нас и њом се износе особине нашег народног укуса у пошиву и осталим рукотворинама.

Г. Арсеновић двоје тражи: или откуп збирке или помоћ за путовање по Србији рад снимања слика из народне пошње и др. рукотворина. За збирку тражи 2000 дук. ц., али пристаје, да му се у ратама исплаћује. За ово би се могла одредити стручна комисија која би рад оценила и цену одкупа предложила. Што се тиче молбе за помоћ рад путовања по Србији, и то не треба одбити, већ ствар упути влади на призрење, да учини што је могуће и што буде требало. Г. Арсеновић заслужује по свом уметничком послу, да му се помогне.

Стев. Д. Поповић налази, да и ако се сад не налазимо у најповољнијим приликама, треба овог човека да потпомогнемо, тим пре, што смо то чинили и према странцима које су наше народне особине на свет износили, н. пр. према немцу г. Каницу. Кад Немци држе по својим музејима збирке нашег народног пошива, разних женских радова наших и српског и турског оружја, које је из Београда (под

принцем Евђенијем) однето, онда не смемо ни ми бити равнодушни сирам своје домаће радности. — За откуп збирка може се још с продавцем погађати.

Скупштина одлучује, да се ова молба упути влади на призрење и да се г. Арсеновићу помогне колико је могуће.

Бр. 828.

Иван Радивојевић из Турске, живећи у Чачку, тужи се на мин. ун. дела, што га је одбио од потраживања, да може тужити суду г. Косту Браћинца, нач. ср. трнавског. Због одузетих 40 дук. цес. приликом хапшења. Одбор је увидео, да је г. Браћинац извршене лицитације над Иваном поверио самом пандуру, што по закону не сме бити, па је мњења, да г. мин. ун. дела треба да оштећеном да дозволу, да може тужити г. Браћинцу суду и тражити накнаду штете.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 829.

Читлаучка општина жали се на пописну комисију због уписа у данак Миливоја сина пок. Стојана, који је пежењен, нема ништа од имања и коме је 14 година. Одбор је мњења, да се и ова жалба као и друге истог рода, упути г. министру на даљи рад.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 830.

Панта Поповић и Ђ. Борђевић тополски свештеници, жале се на г. митрополита због одузетих неких парохијапа. Одбор је мњења, да се пређе на

дневни ред, почем жалба није била пред надлежним министром.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 831.

Мапојло Редосављевић и Јов. Арсенијевић из Азање, жале се на Стевана Крстића, посланика, због тога што им је два пут тражио наплату дуга. Одбор је мњења, да се пређе на дневни ред, почем жалбоци не поднасе доказа, да су се жалили полицајној власти и мин. ун. дела.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 832.

Јеврем Мићић, из Лознице, жали се на мин. ун. дела због недатог му задовољења по жалби противу подринског начелства због понисаоног и на продају одређеног имања за рачун бр. Куртовића из Шапца. — Одбор је мњења, да се пређе на дневни ред, почем је решење г. министра умесно.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 833.

Скробничка општина тражи, да се ондашњи цигани мухамеданске вере раселе, јер нема земље да им се да по наредби власти. Одбор је мњења, да се пређе на дневни ред, почем молба није била пред надлежним министром.

П. Ђуричковић моли скупштину да упути ову молбу г. министру, да не би наново за писање молбе плаћали људи, који нису знали да се треба обратити прво министру. Говорник примећује, да село Орашац, које припада општини скробничкој, и у којем живе неки цигани, нема општинске земље не само за обделавање него и за угон кад би воји од

оних цигана умро. У Скробници има општинске земље, али је каменита, и на њој не може никакав берибет родити.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 834.

Скробничка општина моли, да се ослободи данка или Јован Војиновић или маса п. Јанка Стојића, чију је удовицу узео Јован за жену. Одбора је мњење, да г. министар финансије ово узме у призрење.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 835.

Андрија Илић, из Крагујевца, жали се на мин. ун. дела због забране лечења. Одбор је мњења, да се пређе на дневни ред, почем жалитељ не подноси доказе, да се обраћао г. министру.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 836.

Коста Квежевић, из Београда, жали се на мин. финан. због одобрења поступка управе фондова односно суђења на плаћање 9% нпт. на стари дуг. Одбор је мњења, да се пређе на дневни ред, почем то спада у круг судске а не скупштинске власти.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 837.

Тома Анастасијевић, механица из Г. Милановца, жали се на решење мин. ун. дела по тужби његовој противу В. Васића, кмета онд., због тога, што је овај издато уверење опорекло. Одбор је мњења, да се пређе на дневни ред, почем је г. министар наредио извиђање по тој ствари.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 838.

Петар Недељковић, писар П. к. суда окр. рудничког, жали се на мин. правде због неунапређења за пуних 20 год. Одбор је мњења да се пређе на дневни ред, почем оваке ствари не спадају у круг скупштинске власти.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 839.

Науи Димитријевић, из Београда, жали се, што је суд ослободио од сваке казни г. Радована Барловца, коме је жалитељ по некој лажној меници, која је доцније судом поништена, био осуђен на плаћања лажног дуга. Одбор је увидео из акта, да је министар правде по жалбичевој жалби предао сва акта о тој ствари касационом суду, који је нашао, да до судија нема никакве кривице. Одбор је мњења, да се пређе на дневни ред, почем је скупштина за даље разматрање не надлежна.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 840.

Лазар Ивановић, из Ужица, жали се, што му се не плати његово 1862. год. изгорело имање (кад су турци истеривани) и што му је општина варљивим начином узела неко имање у замену. Одбор је мњења да се пређе на дневни ред, јер скупштина није надлежна за расправљање оваквих питања, а жалитељ има права, да судским путем тражи оно што му је одузето.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 841.

Манојло Каначкић, економ беогр. луднице жали се због неунапређења за 35 год. и моли да му се

стање побољша, јер нема више од 350 талира. Одбор је мњења, да се пређе на дневни ред, почем је скупштина за такве ствари не надлежна. Одвојено мњење: да се упути влади на призрење.

Скупштина усваја мњење одборске већине.

Бр. 842.

Милија М. Ђорђевић, жали се због не издатих му 600 тал. до смрти Блазнавчеве и тражи 60 дук. цес. неке оштете од неготинског владике. Почем је ова ствар решена на овд. скупштини, одбор је мњења, да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 843.

Првул Бранковић, из Скростолца, жали се, што му је слени немоћни деда Бранко Раићеловић уписао на ново у давак, што је једном био ослобођен. Одбор је мњења да се жалба преда г. мин. финан. а скупштина преко ове ствари пређе на дневни ред.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 844.

8 општина ср. црногачког траже, да поп Новак опозове поднету интерпелацију противу г. Обрена Мићића, иначе одказује му поверење.

Одбор је мњења, да се пређе на дневни ред, почем скупштина није надлежна, да по оваквим изјавама шта предузима. Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 845.

Милан Макевић из Брасине, Мил. Николић и Богосав Лазнић из Радеља, жале се, како су Турци заузели радаљску аду и одвели 1000 товара кукуруза. Одбор је мњења, да се пређе на дневни

ред, почем је влада по тој ствари предузела пуждне мере.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 846.

Хранислав Петровић из Допуживка, окр. пожаревачког, жали се због судског решења по његовом спору због убијеног му сина и тражи од скупштине, да ново суђење нареди. Одбор је мњења, да се пређе на дневни ред, почем редовни судови и нико више расправљају питања о понављању спорова.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 847.

Јаков Маринковић из јадр. Љешнице, жали се на касациони суд због недобивеног задовољења по некој апелати на решење избраног суда у његовом спору с Алилом Ралићем циганином ондашњим. Одбор је мњења, да се пређе на дневни ред, почем ствар није била пред надлежним министром и почем скупштина није надлежна за разматрање судских пресуда.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 848.

Христина Томић из Београда, моли за неку милостињу из државне касе. Пошто је ова ствар била једном пред овом скупштином, одбор је мњења да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 849.

Сима Јуринић из Шанца, жали се како су га Турци хтели да убију на Дрини кад је испраћао низ воду неку јаницу и моли да се турском насиљу

једном за свагда стане на пут. Почем је по овој ствари наша влада код турских власти чинила пуждне кораке, поводом интерпелације Симе Милошевића посланика и почем се жалитељ није обраћао надлежном министру, одбор је мњења да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 850.

Милево Андрић служ. суда ђуприског, жали се на министра финансије, што му као досељенику од пре 25 година из Турске не да општинске земље на уживање, почем је сиромах и оптерећен породицом. Како се из акта види, да дотична општина нема земље, да би жалитељу на уживање дала, одбор је мњења, да је решење министрово умесно и да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 851.

Милић Барјактаровић из Јовановца, жали се на министра војеног, што му није задовољена дао по жалби због неисплаћених једних кола сламе од 600 ока. Одбор је мњења, да се пређе на дневни ред, почем такве ствари расправљају редовни судови.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 852.

Јованче Стефанов кројач из Београда, понавља своју жалбу поднету пре 3 године противу г. Јак. Туцаковића бив. управитеља вар. Београда. Одбор је мњења да се ова жалба преда г. министру, који

је обећао, да ће акта разгледати и жалноца извести.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 853.

Марко Ђурђевић из Калуђерице, жали се што му је све имање продато за дугове, а нису остављена по старом закону за њега и сина му по два дана ораће земље. Одбор је мњења, да се жалба упути г. министру, који је изјавио да је 3. Новембра ов. год. захтевао од началства извештај о тој ствари.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 854.

Милош Јакшић из Ивањице, жали се на министра унутрашњих дела, што му није дозвољено, да своју механу, која је своје право изгубила, претвори у кавану. Почем се из акта не види, да општина не прави сметње молноцу и почем у Ивањици има 9 механа и 5 кавана, одбор је мњења, да је решење министрово умесно и да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 855.

Иван Мирковић и Павле Јовчић пуномоћници општине древске округа ваљевског, жале се на решење министра правде због недобивеног задовољења по тужби због украдених акта њине парнице у суду ваљевском. Одбор је мњења, да се жалба преда г. министру, који је обећао да ће употребити све законе мере, да се изнађе или жалба тужилаца или овај који је њину жалбу упропастио.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 856.

Сима Неголић из Јагодине, жали се на министра унутрашњих дела због недобивених задовољења по парници са Милојком женом Павла Поповића. Одбор је мњења да је решење г. министра умесно, зато да се пређе на дневни ред.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 857.

Јонча В. Јончић из Зајечара, жали се због тога, што је свима судовима осуђен на плаћање казни од 3.240 гр. пор. због неке стокe на неком ђумруву. Одбор је мњења да се пређе на дневни ред, почем скупштина није надлежна за расправљање судских пресуда и почем нема никаквог основа, по ком би се жалитељ могао ослободити од осуде на плаћање.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 858.

Сељани села Здравина траже, да им се или прода или уступи државно имање „Алија Соколовица“ почем су сиромаси и почем држава нема бог зна какве користи од тог имања. Одбор је мњења, да се ова молба упути г. министру финансије, који је у одбору изјавио да ће ову ствар испитати.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 859.

Катарина Стојановић бив. учитељка из Београда, моли се за милост из државне касе, почем је 10 година државу служила. Одбор је мњења да се пређе на дневни ред, почем молитељка не подноси никаква доказа о годинама проведеним у учи-

тељству и зато што се незна због чега је из службе отпуштена.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 860.

Гаврила Стапковићка удова поч. Јована Станковића бив. чиновника, моли се за повзану редовну помоћ. Одбор је мњења да се пређе на дневни ред, почем је општина дужна, да своју сиротињу издржава.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 861.

Катарина удова поч. Јована Тодоровића из Београда, моли за какву помоћ за себе и за своју децу. Одбор је мњења да се пређе на дневни ред, почем молитељка не подноси никаква доказа о заслугама свога мужа према држави.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 862.

Мин. просвете и цркв. дела одговара на интерпелацију Петра Катића и још 8-рице о ствари владике шабачког г. Мојсија.

Цела ова ствар у два маха је разматрана пред надлежним судовима и свршена: један пут 1871. године када је главна контрола послала министру просвете акт од 13. Маја 1871. године, бр. 1131, о неким несправностима и погрешкама у рачунима манастира Драче за времена настојатељства госп. Мојсијевог, које је несправности означила као злоупотребе. Други пут је ствар била пред највишом државном и духовном влашћу, кад је у неким новинама изишла нека достава о управи г. Мојсија у Драчи и онда је ствар решена у договору с архи-

јерејским сабором тако, да се г. Мојсије стави у стање покоја с издржањем, које му припада по закону од 1864. г.

Проучив акта господин министар се убедио о овоме:

Тужба главне контроле и друга акта истина постоје, но из њих се види, да се нигде не потврђују злоупотребе г. Мојсија, већ сматра, да је било невештине и неправилности у књиговођењу. Значајно је, како је главна контрола испрва тражила око 13.000 гр. накнаде за недостатке, а доцније усљед објашњења гос. Мојсија свела је ту суму на 5000 гр. чар. И у овој суми има неких ситница. Н. пр. за господ. архимандрита Нестора, који се у Драчи рад поправке здравља неко време бавио, поднело је доцније братство рачун од 10 дук. дес. месечно које је главна контрола свела на 6 дук. месечно. Ово је платио г. Мојсије. Даље, извесна попадија имала је још из ранијег времена као удовица свештеникова издржавање од тог манастира.

И доцније усљед неколико речи г. Мојсија, братство је продужило давати попадији 6 дук. ц. мес. не казујући зашто, али сигурно на рачун потпоре, коју је она и пре тога добијала. Има даље друге две ствари, које се чине да су теже по г. Мојсија. Г. Мојсеј поставши професор а задржав старешинство над манастиром, више се бавио у Београду него у Драчи. За то време продато је неко жито у 4000 ова по 60 гр. товар. Цела сума није ушла у приход, већ само половина, 1200 гр. Гл. контрола тражила је од г. Мојсија и другу половину новаца и он је признао да је продато 4000 ова, но да је

од кунца (г. Мијанла Крстића, трг. у Крагујевцу) примио само 20 дук. цсс., а за оних других 20 дук. незна шта је било и зашто није ушло у ман. рачуне.

Извесно је, да би образован човек и старешина, кад би учинио хотимичну погрешку и злоупотребу, дошао са свог новог одредења и довео у ред рачуне, пре него што му дође гл. контрола. — О извесном јеванђељу писано је и по новинама. Из акта се види, да је г. Мојсије продао једно јеванђеље, а новац није завео у приход. По одговору г. Мојсија а и по свима приликама то је јеванђеље продато за то, да се бољим замени. Истина није било сребром оковано, а било је поцепано. Што је г. Мојсеј у својим одговорима гл. контроли казао, да се листови тога јеванђеља налазе може бити чак и по Златибору, то је рекао с тога, што је за неког покрштењака Турчина, који је разне краће у ман. чинио, мислио, да је и с тога јеванђеља корице скинуо и листове одвидао. Доцније, пошто је јеванђеље поцепано нашао, продао га је с намером да ново купи у Русији. Г. министар не може да мисли да је г. Мојсије намерно хтео ту ствар да сакрије. То је све, што се у актима налази.

Ова је ствар у два маха већ била пред надлежном вишом влашћу. Даље архијерејски сабор још први пут донео је овако закључење: „Почем је г. Мојсеј главном контролом тражене недостатке поцинио и подмирио, а ово је учинио из невестине у рачуноводству, а не хотимице и са злом намером, и пошто је сабору познато, да је ман. Драча под управом г. Мојсија унапређен а не оштећен, и на-

рочито, кад је то све догодило се пре подученог архијерејства, то сабор мисли, да целу ствар треба за свршену сматрати.“

То је било 1871. г. и ондашња влада сматрала је ствар за свршену, јер после тога седео је г. Мојсије на владичанској столици часно и угледно још pune три године. Једно с тога, а друго и зато, што је лањска влада целу ствар на ново прегледала, јасно је, да је ствар у два маха од највише дотичне власти решавана и окончана.

Према свему овом нема ни потребе ни разлога потрзати сад у скупштини ту ствар на ново. Ако би н. пр. посланици хтели да расправљају свачије личне и партијске задесице, имали би само око тога да се бавимо.

Овде се не види, да је и ко на и држава оштећена. На човека се дигла вика, који нити је био намеран, нити му је у природи да чини злоупотребе. Српске скупштине било би недостојно, кад преко ове интерелације неби прешла на дневни ред. Зато г. министар предлаже да се усвоји, скупштина са задовољством саслушав одговор министра просвете и црквених дела решава: да се пређе на дневни ред.

Петар Катић, из говора г. министра види се да је г. Мојсије чинио неке злоупотребе. Архијерејски сабор нашао је, да је то учињено нехотично, но архијерејски сабор није надлежан, да то оцењује, већ суд. Требало је да је г. министар дао г. Мојсија под суд. Кад то није министар учинио, треба да реши скупштина, да се г. Мојсије да под суд, који ће решити: је ли крив или није. Ако није

крив, нек иде на своје место, иначе нек се казни; још није одговорно господ. министар на питање: хоће ли се господин Мојсије у дејствителност повратити.

Минис. просвете изјављује, да му о томе није ништа познато, а г. Мојсије не тражи да се врати на пређашње место. У осталом напомиње г. министар да је владика Мојсије ваљан и образован архијереј и да за његове управе с епархијом није било никакве тужбе противу њега.

Петар Катић, за јеванђеље се очито види, да га је украо г. Мојсије, јер кад га је продао, није новац у књиге завео, нити је ново јеванђеље набавио.

Рад. Недић изјављује, да он добро познаје све околности овога дела као парохџан манастир. Драче, зато о томе да рече коју. Говорник је познавао и раније старешине тога манастира и имао прилике да прави разлике између њих. Пре г. Мојсија био је старешина у манастиру Драчи неки калуђер из Турске, који — пошто је доста стекао — отишао је у Турску. Г. Мојсије, као што и народ у околини Драче зна, покуповао је толико земље, посадио ви-винограде, подигао калеме (воћњаке). Он је положио око манастира труда више но ни један домаћин за своју кућу. Стварао је изворе из ничега, само да одржи манастир и братство. До њега није било у манастир ни једног сребрног крста, а он је набавио прислонице, те је купљен крст од 30 дук. цес. и поклонно га лично г. Мојсију, но господ. Мојсије није крст однео, већ га оставио манастиру. Тако исто оставио је и златоткани петрахљ један

који је донео из Русије и који вреди више од 15 цесарски дуката. Још је оставио доста књига, мапа, слика и намештаја. Подигао је аренду механску од 12 на 75 дуката цесарски. Поправио куће манастирске и направио воденицу. Оно јеванђеље повудио је говорнику на откуп и говорник је то за неку масу купио. Но после неког времена покраде неки покрштењак манастир и украде и оно јеванђеље, поцепан га и корице изломи. Говорник је казao г. Мојсију, да то јеванђеље прода и ново купи у Русији. Он је јеванђеље продао и паре дао гос. митрополиту за ново које ће се набавити у Русији. Овоме се лично он код г. митрополита уверио. Читајући у новинама којекакве измишљотине и неправде о томе, говорник се свему томе чудно, као што се и сада чуду неким посланицима, који говоре оно што не постоји, било из необавештења или иначе.

Може ли се замислити, да је г. Мојсије, који је улагао толико труда за манастир, ишао на то, да се обогати, па да је зато и ових 6 дуката цесарски од јеванђеља за себе задржао. Г. Мојсије није никакав среброљубац; говорник га од детинства познаје, а и непријатељи његови знају, да он није среброљубац. — Да је такав, он би продавао сродства и парохџе, као што је чинио владика који је пре њега био у Шапцу.

Нека говори који шта хоће, г. Мојсије је оставио добру успомену у народу где је био.

Није истина да је г. Нестор бавио се онолико време у манастиру. Он није ни пет пута ноћио у манастиру, већ код својих пријатеља у Враћешници и код других пријатеља. Он је платио за г. Нес-

тора, само да би се ствар окончала, но зато нема правде.

Према свему овом скупштина треба да пређе на дневни ред.

Скупштина одлучује, да се преко ове интерпелације пређе на дневни ред.

Предс. заказа, да је сутра на дневном реду „буџет“ за 1876. рач. год.

Свршетак у 1 сахат по подне.

Председник,

Д. Ђ. Јовановић.

Секретар

Стеван Д. Поповић.

ОПУНОМОЋЕНИ ПОДПИСНИЦИ:

Бурђе Боровић, М. А. Глишић, Петар Катвић, Сима Секулић, П. Буричковић, Војин Радуловић.

САСТАНАК LVII.

23. Децембра 1875. године.

ПРЕДСЕДАВА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

Ил. Стојановић.

Присутни сви министри.

Састанак отворен у 9 сати пре подне.

Бр. 863.

Секр. У. Кнежевић чита протокол 50. састанка од 15. Децемб. ов. год.

Скупштина усваја овај протокол.

Бр. 864.

Секр. Н. Кружевић чита прот. 51. састанка од 16. Дец. ов. год.

Пошто се учињене приметбе од стране Раке Кукића и Јована Рајичића исправиле протокол би усвојен.

Бр. 865.

Милосав Вељковић подноси написмено питање управљено на председништво, зашто су Илија Јокановић, Сима Милошевић, Аксентије Ковачевић и Милош Глишић отишли кућама, а скупштина им отсуство није одобрила, зашто се седнице тако доцкан отварају, кад је скупштина решила, да се једном у 8 сати отварају.

Председник одговара, да су Јокановић и Милошевић отишли због болести својих укућана и да о томе постоје њихове молбе, а Ковачевић и Глишић отишли су зато, што су изјавили да на сваки начин желе божићни празник код својих кућа да проведу, Ковачевић нарочито с тога што му је дете болесно. Односно седница председник рече, да уколико пре почнемо, у толико се пре пустимо, а у колико доцније дођемо у толико се доцније и пустимо.

Драгутин Ризнић, обраћа пажњу председништва на то, да гледа коме даје отсуства, те да не напусти време да неможемо због довољног броја радити. Он вели, сви смо ради да проведемо празник код својих кућа, по осам овога сећајмо се да је баш од оних посланика који су сада кућама отишли, изашао глас да се посланицима који не долазе у скупштину изјави негодовање, а сад баш они без питања иду својим кућама да празник проводе, као да ми нисмо Срби и да немаримо проводити овај

празник код својих кућа. Свака приватна радња презрена је према општој користи.

Председник вели, да су Јокановић и Милошевић навели потребе да су им болесни код куће и Ковачевић да му је дете болесно, али у правој ствари незна како је.

Плија Мојић тврди, да је се Ковачевићу доиста дете од краста разболело и да је због тога морао отићи.

Бр. 866.

Председник јавља да је на дзевном реду претрес буџета по пошто г. министар просвете жели да се узме у претрес предлог закона о испитима наставника средњих школа; који је предлог и одбор прегласао, то пита скупштину је ли вољна да тај предлог узме у претрес.

Јевр. Марковић. Мисли да би требало буџет оставити после празника да се претреса, једно за то што мањина одборска са извештајем није готова, а друго што је жељан да се буџет штампа, те да се сваком посланику по један комад преда; да зна како ће да резонира.

Председ. министарства мин. ун. дела вели, да би врло добро било оно учинити што г. Марковић предлаже, али да то за сад није могуће учинити, јер није вајде штампати само извештај без буџета; а буџет штампати текоба је и не може бити тако фришко готов, јер је опширан.

Јевр. Марковић каже, да може бар извештај одбора мањине и већине штампан бити.

Предс. мин. вели, није вајде штампати само извештаје одборске без буџета; зато нека се узме сад буџет у претрес.

Милутин Гарашанин. Као члан одбора мањине каже да је буџет предат одбору мањине, пошто је извештај одборске већине готов био, и као што је одборска мањина чекала, то је иста дужност већине одборске да учини. Он као известио одборске мањине може и устмено да да одговор, по вели, да за овакав озбиљан рад треба извештај писмени који опет да се састави треба времена.

Председ. мин. одговара г. Гарашанину да је буџет већ од неколико дана готов, и да је одборска мањина имала времена да извештај направи, но није хтела и с тим само ствар одуговлачи. Даље вели да је скупштина 4 мес. провела у своме раду и ако жели још два три месеца да седи она може то допустити, управо моли скупштину да се данас предузме буџет и да се ствар не одуговлачи, а мањина нека износи своје примедбе, пошто своје мишење није одбору ни влади поднела и сад влада о томе ништа незна.

Гарашанин остаје при своме говору, одбија то да је мањина хтела са својим мишењем владу и скупштину да изненади, по вели да је хтела да исприри подиуну садржину буџета.

Младен Жујевић вели да нема места тражбини оној да се буџет одложи, пошто је било довољно времена за ону господу одборске мањине да извештај направе, а нема места ни оној молби председ. мин. већ да је то дужност скупштинска да учини да се ова ствар не одложи.

М. Гарашанин вели да је мањина донела своје одвојено мишење и она га може пред скупштином устмено учинити, али да озбиљност самог нашег

рада захтева да се претрес одложи по празнику, јер и то је добитак што се о једној ствари више мисли и штудира тим ће се она подпуније решити.

Панта Јовановић. Одбија од одборске већине да је пред њом само био буџет, и да је због тога већина имала времена извештај да направи, а мањина не, он вели да је цео одбор двадесет дана буџет претресао, и кад је могла већина са извештајем бити готова, могла је и мањина, а што није учинила то кривица није до већине.

Милован Спасић представља како бива претрес буџета у одбору, да се свака позиција прихода и расхода прегледа и да сваки члан бележи ако какве примедбе има, по свршеном претресу изјављује се мишљење одборске већине а тако и мањине и то одма у одбору, те се деценије на претрес укупно скупштини подноси. Према овоме тражење је г. Гарашанина неуместно, да се претрес одложи, по скупштина треба то сад одма да предузме.

П. Ђуричић. Тражи да се одложи претрес да и мањина одборска поднесе извештај, јер скупштина несме од ова да ради, као што кметови раде, но нужда је све да извиди.

М. Миловановић. Као члан мањине одборске противан је да се буџет сад одма претреса по тражи да се одложи, док се одвојена мишљења написмено не поднесу, јер вели то захтева интерес целе земље.

Ур. Клеженић говори у оном неком смислу као и М. Миловановић да се претрес одложи.

Јован Раичић рече, кад га писмо претресли за ово четири месеца онда доиста није нужно да се сад у очи Божића решава.

Јефр. Марковић доказује, да одборска мањина није могла свој извештај да направи што је буџет био у рукама одборске већине и да је онет његово мишљење да се буџет штампа и овако штампан на разматрање преда.

Д. Балаицки вели, једнако се спомињу интереси народни и државни, а никако не спомиње интересе правде. Он зна да је буџет од неколико дана већ готов, и да је мањина могла извештај да напише, но она није хтела. Још од јуче говори се да ће буџет доћи пред скупштину на претрес, на су господа мањине одборске могла написати извештај ма колики био. Ово вели ништа друго не значи, но да седимо ово два дана да не радимо.

Рака Букић примећује против оних који траже да се буџет сад не претреса, он вели, за што нису за раније приметили да се буџет штампа, но сад кад је на претресу изашно. Зато предлаже да се преко свију тражбина пређе на дневни ред.

Јован Бошковић. Тражи да се предузме претрес буџета не обзирући се на то, што мањина тражи да се одложи, што она са своји извештајем није готова, он вели, да може мањина, и сада при свакој позицији своје мишљење исказати, што пак тај извештај није готов, ту нема кривице до већине одборске, јер је буџет до јуче у одбору на расположењу био, као што га и сам говорник могао добити.

Б. Ђоровић. Противан је да се буџет сад претреса, јер ако се он предузме, то ћеду остали предмети остати не решени.

Мин. председник вели, не стоји оно што Ђоровић каже, ако се буџет у претрес узме да ћеду остали предмети остати нерешени. И по томе влада има право по уставу да тражи, да се буџет најпре реши, у осталом није обвезно за једну скупштину да она реши све и сва. Даље представља како иде претрес буџета у одбору, и да је мањина одборева могла до сада са извештајем готова бити, па није хтела. Најзад рече, дужност је председника народ. скупштине да се држи дневног реда, који већ од два дана стоји.

М. Гараманин каже, нека нико не мисли, да је прави интерес, ако скупштина на брзу руку буде решавала. Боже сачувај, то је погрешка, и он зна, да ће се и ово-годишња скупштина кајати за по која решења која их је на фришку руку донела. Прави је интерес тек онда, кад буде о свакој ствари зредо и разборито размисљавала, па ма и више времена издангубила. И за то је да се ова ствар штампа и за данас одложи.

Мин. правде каже, да је он мислио да се данас претреса предлог закона о испитима за наставнике средњих школа, па пошто је стављен данас на дневном реду претрес буџета, то вели, да је неупутно да се сад одлаже. Што се тиче штампања, он вели да је то добро мишљење, али пошто није можно за сад, јер би прошло много времена, он вели да се остане при староме обичају, и да се пређе на претрес буџета поднешеног.

Председник ставља на гласање. Ко је зато да се буџет сад одма претреса тај нека седи, а које противан нека устане. Вишина седи. Дакле скупштинско је решење: „да се буџет сад ома претреса.“

Извештај Мијајло Радовановић чита извештај одбора финансијског који гласи овако:

Народној Скупштини!

Одбор финансијски свршивши преглед буџета прихода и расхода државних за рачунску 1876. год., част има поднети свој извештај о томе народној скупштини.

I. О приходима.

Целокупни приход државни за 1876. рачунску годину износи по предрачуну 36,336.000 гр. пор.

Одбор је испитао све позиције прихода, и оснивајући се на податцима неколико прошлих година, које је имао пред собом о приходима, као што су се она у самој ствари по закљученим рачунима показали, има да учини од своје стране следеће приметбе:

1., Код позиције „грађански данак.“

У предлогу стављено је да ће бити из овог извора прихода 20,750.000 и толико је узето на основу рачуна о наплаћеном порезу за друго полгође 1875. рач. године.

Овај државни приход из године у годину правилно расте, тако је ушло од истог у државну касу:

ГОДИНЕ	ПОР. ГРОША.
1872.	18,463.284.
1873.	18,803.124.
1874.	19,117.820.

Пошто је у прошлој години извршен нов попис људства и пореских глава у земљи нашој, то је услед тога знатно приновљен број пореских глава, који приновак само у 9 округа у којима је данак већ покупљен био, кад је буџет склапан, износио је у другом подгођу 1875. год. око 10.000 глава.

Према овом прираштају пореских глава од последњег пописа, и према обичном годишњем прираштају, који се ван тога, очекује за 1876. рачунску годину г. министар предрачунао је за 1876. год. приход од грађанског данка у 20,750.000 гр. пор.

По одбор знајући, како су последњим пописом увршене у порез многе главе, које ће се према закону, од плаћања пореза ослободити морати, налази, да на ово име треба одбити од предрачуњене цифре 750.000 гр. пор. и тако приход од грађанског данка, по оцени одбора, треба свести на 20,000.000.

2. Код позиције „бећарски данак.“

Овај приход одбор је смањно са 23.000 гроша порески; а то с тога, што се у прошлим годинама неможе о њему да нађе правилних промена, те да се може са вероватношћу средња мера пронаћи; тај приход час расте час опада, и по томе своди се овај приход на цифру од 66.000 гр. пор.

3. Код позиције „харач од скитајућих се цигана.“

И овај приход одбор је смањно са 2.700 гр. порески што се скитајућих се цигани све више настављују и тако у пореске главе долазе, по чему овај приход одбор своди на 10.000 гр. пор.

4. Код позвције „бумручина са узгредним таксама.“

Одбор је овде узео средњу цифру дејствителних ³прихода за последње три године, која износи 5,241.150 гроша пореских, на је имајући на уму малаксалост трговине, која се услед новчане кризе у свету опажа, мишлења да се овај приход у предрачун стави са 5,000.000 гр. пор.

5. „Трошарина.“

Из истих обзира одбор налази, да и овај приход треба свести од предложене суме у 1,050.000 на милион.

6. „Канцеларијски приходи.“

Пошто ће проширењем делокруга општ. власти нешто од ових прихода одпасти, одбор налази да цифру овог прихода од предложени 410.000 гр. пор. треба свести на 400.000.

7. „Казни.“

Из разлога код предходеће позиције наведени, одбор налази да и цифру овога прихода треба свести од 180.000 гр. на 170.000 гр. пор.

У осталим позицијама одбор финансијски сматра, да су предложени приходи са довољно вероватности срачунати и мисли, да ће се у течају 1876. рач. год. остварити.

По мњењу дакле одбора финансијског, буџет прихода државних предложен за 1876. рачунску годину, треба смањити са 1,045.700 гр. пор. и тако целокупна сума прихода по мњењу одбора, треба да буде представљена цифром од 35,290.300 гроша порески.

II О расходима

За приходима, одбор је приступно прегледу буџета расхода, упоређујући предложене за 1876.

рачунску годину расходе, позицију по позицију са расходима одобреним буџетом за 1874. рач. год. и тако :

I. Очисти расходи.

1. Код позиције „народна скупштина“ стављено је за 1876. рачунску годину свега 200.000 гроша порески ; дакле више 40.000 гр. пор. што одбор усваја.

2. Код позиције „Државни савет“ која износи по предлогу 417.560 гроша порески, одбор је нашао, да се може смањити 14.960 гр. пор. што се ближе види из извештаја под % приложеног на засебни буџет државног савета.

3. Поред позиције у 45.000 гроша порески на пензионирање чиновника, која је постојала и досад, предложена је за 1876. годину још једна сума у 101.632 гр. пор. на предвиђено пензионирање ; по одбор је учинио приметбу да се ова сума изостави и влада је на то пристаја.

4. Код позиције „пензије и издржавања“ одбор је потражио од владе објашњења о приповљеном под бр. 73 пензионера у Београду лицу, а на име Мијајау Барловцу ; на је вишином гласова нашао, да именовано лице по закону нема права на пензију и по томе да треба избрисати ову позицију са 10.530 гроша и 22 пара пореске. Из истог узрока вишина одборска је мишљења, да се изостави и под IV. стављена цифра, на име не издате пензије истоме лицу за време од 5. Јуна 1868. до 1. Нов. 1875. год. у 77.106 гр. и 36 пара пор.

О ономе, што је имао одбор по закључењу скупштинском да извиди, јесу ли и у колико пре-

корачени кредити буџета за 1874. годину на пензионирање чиновника и на аванзовање чиновника по класама и периодичко повишење плате професора и телеграфиста, поднео је одбор раније свој извештај, као што је познато и та ће се ствар одвојено и расправити.

Буџет Државног Савета.

Предложен је у 417.560 гроша порески мање дакле са 9.600 гр. пор. него што је био у 1874. рач. год.

Одбор је нашао да треба укинути сасвим додатке преседнику у 6.000 гр. пор. и подпреседнику у 3.000 гр. пор. што се ова два звања сматрају више за почасна.

Даље одбор мисли, да се може смањити позиција на служитеље са 1.960 гр. пор. а тако исто и позиција на огрев и канцеларијске трошкове са 4.000 гр. пор.

На послетку одбор усваја предлог владин, по коме се звање I. секретара у државном савету са платом у 14.400 гр. пор. кад се упразни неће више попуњавати.

Буџет Министарства Правде.

Предложен је у цифри од 3.655.376 гроша порески, а према буџету од 1874. год. већи у 61.366 гр. пор.

Од повишица које су предложене, одбор је усвојио :

1. На унапређење 21. члана првостепених судова, који су у 1874. и 1875. год. веће класе добили 25.200 гр. пор.

2. На плату управитеља казњеног завода у Пожаревцу због унапређења у већу класу 1.200 гр. порески.

3. На издржавање свију апсевица 20.000 гр. пор. што се искуством показало, да је досадања сума недовољна.

На против одбор није мишлења да се уваже ове повишице :

1. На 8 нових чувара, београдског казњеног завода 11.520 гр. пор., што налази да ће садањи број довољан бити, ако се добар распоред у погледу рада осуђеника учини.

2. На служитеље целе правосудне струке 5.046 гр. пор.

3. На практиканте целе струке 5.000 гроша порески.

Одбор мисли да се може упростити деловодство, на мањи број, а боље плаћених практиканата држати.

Остале позиције овог буџета, које су већим делом равне буџету за 1874. год., а неке су и мање, одбор усваја.

Буџет Министарства Просвете и Црквених Дела.

Износи по предлогу цифру од 4,369.147 гроша пор. и већи је од буџета за 1874. год. у 161.529 гр. пор., у чему се састоје ове повишице види се из писма министровог од 11. Октобра ове године № 5748, којим је буџет овог министарства сprovedен и објашњен.

За све ове повишице, као и за све остале позиције овог буџета, које су већином равне буџету од 1874. године, а нешто и мање, одбор је миш-

лења, да се уваже, осим једне на плату практиканата у 3.000 гр. пор.

Овде има одбор да примети, како је сад једно место епископа празно и како одбор налази, да би се то место могло укинути и с тога предлаже, да народна скупштина у том смислу изјави влади своју жељу, на што је и г. мни. пристао.

Буџет Министарства Иностранних Дела.

Предложен је у цифри од 1,082.596 гр. пор. а спреам буџета 1874. године већи у 37.704 гроша порески. Од предложених повишица одбор је усвојио ове:

1. На плату практиканата више 648 гроша пореских, једно што се за такове морају узимати лица, која знају више језика, а друго што у овој струци немају прилика за унапређење.

2. На шиљање поштом и званичних пакета у Цариграду, Беч, Букурешт и друга места више 1800 гр. пореских што се од сад по новом поштанском уговору закљученом у Берну, морају сви пакети плаћати.

3. На кирију куће заступника у Букурешту, више 840 гр. пор. што се за досадашњу цену није могла наћи друга кућа, пошто је она, у којој је досад било смештено заступништво одказана.

4. На канцеларијске трошкове за заступништво Србије у Румунији више 800 гр. пор. што се искуством доказало, да је досадашња сума недовољна, а да би овај вишак накнађен био с друге стране са толиком истом сумом умањена је позиција код истог заступништва на денеше и трошкове курира.

5. На плату служитеља канцеларије заступништва у Бечу 2.016 гр. пор. која је потребан, а није био досад у буџету.

6. На канцеларијске, поштанске и телеграфске трошкове истог заступништва, 3.000 гр. пор. што се искуством показало, да је досадања сума на ово недовољна. На против, одбор није мишљења да се уваже предложене повишице ове :

1. Секретар за турски језик предложени додаток к плати у 2.400 гр. пор.

2. На плату служитеља 2.000 гр. пор.

3. Код заступништва Србије у Бечу, на кирије куће 11.200 гр. пор.

4. Секретару заступништва у Србије у Букурешту повишице додатка к плати у 1.800 гроша порески.

Осим тога одбор налази, да се код овог министарства могу укинути ове позиције, које су досад постојале, а на име :

1. Додатак к плати началнику у 2.400 гроша порески.

2. Додатак к плати секретару за страну кореспонденцију у 2.400 гр. пор.

3. Додатак заступнику у Цариграду на служитеље да се смањи са 5.000 гр. пор.

Сада има у министарству иностраних дела 4 секретара, осим једног секретара за страну кореспонденцију и једног за турски језик и 4 писара. — Одбор налази да се послови могу вршити и са 3 секретара и 3 писара, на с тога предлаже : да се једно место секретара и једно место писара кад се управне више не попуњавају и у том смислу да

се приметба на дотичном месту у буџету овог министарства.

На посетку одбор налази, да се кредит „на ванредне трошкове и достојнице заступање државних интереса“ који код овог министарства постоји може смањити са 100.000 гр. пор.

Буџет Министарства Унутрашњих Дела.

Износи по предлогу 6,957.116 гр. пор., а више од буџета рачунску годину 1874. у 157.608 гроша порески.

Од предложених повишица преко буџета за 1874. г. одбор је усвојио ове :

1. На плату началника одељења полицијског 2.400 гр. пор.

2. На плату началника одељења санитетског 2.400 гр. пор.

3. На плату секретара I. класе 3.600 гроша порески.

4. На плату хемичара IV. класе 600 гроша порески.

5. На једног помоћника рачуноводства, који је место једног писара постављен 600 гроша пореских.

Деоба на класе овог помоћника да одпадне.

6. На плату писара више 1.800 гр. пор.

7. На плату окружних началника и управитељу вар. Београда 12.600 гр. пор.

8. На плате помоћника начелништва окружних и чланова управе вароши Београда 9.600 гр. порески.

9. На плате секретара начелства окружних и управе вароши Београда 3.600 гр. пор.

10. На плате среских писара 17.400 гроша порески.

Све ове повишице у тачкама од 1—10 изложене, провишле су отуда, што су дотични чиновници у 1874. год. и 1875. год. унапређени у веће класе.

11. На побољшање стања три постилиона који поодавна служе 2400 гр. пор., што је ово тешка одговорна и опасна дужност.

12. На плате окружних физикуса, који су у 1874. год. унапређени у веће класе, одобрава се повишица у 7800 гр. пор. а остатак до 15.000 гр. изнесећи 7200 гр. пор. предложен због намерног побољшања физикуса окружних неодообрава се, на што је и г. министар пристао, и по томе подела на класе да остане, као што је у буџету за 1874. годину.

13. Код наслова „Минералне воде“ увећан издатак са 8780 из узрока у објашњењу министровом наведених под бр. 8.

Одбор је мишљења да се ово уважи.

14. На државне питомце, који уче на страни лекарске науке и поштанску администрацију 68.400 гр. пор.

Ова сума није у ствари нова, већ је само пренета из буџету министарства просвете за 1874. год. у буџет министарства ун. дела.

15. На кућевне карије, огрев и канцеларијске трошкове скелских лагова, због скупоће 500 гр. пор.

16. На куповину јечма и сена за поштанске коње стављени вишак у 37.000 гр. пор.

17. На ков и лечење поштапских коња вишак у 7000 гр. пор.

Ове две позиције под 15 и 16 треба да се одобре с тога што се показало искуством, да дојакосије суме нису довољне.

18. На подизање и регулисање паркова при минералним водама 7000 гр. пор.

Ова позиција у цифри од 10.000 гр. пор. била је досад у буџету мин. грађевина, а сад је смањена пренешена у буџет мин. ун. дела.

19. На установљење хемијског лабораторијума при овоме министарству за испитивање и анализирање отровних части и трагова отрова или убијства за судске расправе у кривичним делима стављено је 10.000 гр. пор.

Напротив одбор је мишљења, да се не уваже предложене повишице у овом буџету и то ове:

1. На плату једног секретара I. класе мин. у 2400 гр. пор.

2. На плату једног рачуновође I. кл. мин. у 2400 гр. пор.

3. На плату практиканата 16.000 гр. пор.

Са овим се сагласно и г. министар.

Код позиције на трупу жандармску одбор је учинио примедбу г. министру, да треба број жандарму, као велики, смањити, на што је г. министар одговорио, да се може сума, која се досад на жандармску трупу издавала у 382.248 гр. пор. смањити са 100.000 гр. пор. и према томе број жандарма умањити; а што се тиче официра, да ће их згодном приликом преместити у редовну војску.

Са овим је сагласан одбор и тако ће у рачунској години 1876. издатак на жандармску трупу бити мањи у 100.000 гр. пор.

Сад постоје при министарству ун. дела два комисара, један поштански а други телеграфски.

Одбор је мишљења и г. министар се са овим сагласно, да се један може укинути, кад се место упразни и по томе предлаже, да се на дотичном месту стави примедба у овом смислу.

И при уређењу и законодавству које сад постоји, одбор мисли, да су сувишни помоћници код обр. начелства, па да их треба укинути, и г. министар није се томе показао противан.

По томе одбор предлаже, да се на дотичном месту у буџету стави примедба; кад се које место начелника или помоћника упразне, да се не попуњава, по да остане само једно лице, начелник или помоћник.

Предложеноу деобу на класе звања директора и левара дома за суманите, одбор не усваја, с тога, што се том деобом ствара могућност за веће издатке.

Остале позиције овог буџета, које су равне буџета од 1874. год. одбор предлаже да се усвоје.

Буџет Министарства Финансије.

Предложено је у 2,334.634 гр. пор. више дакле од буџета за рачунску 1874. год. у 159.093 гр. пор.

Од предложених повишица преко буџета за 1874. рачун. год. одбор је усвојио ове:

1. На повишицу плате два секретара у одељењу административном, који су у класе унапређени 2400 гр. пор.

2. На повишицу додатка главном казначеју из узрока наведених у објашњењу буџета г. министра финансије 1200 гр. пор.

3. На повишицу плате једног рачуноспитача и једног секретара у одељењу главног казначејства, који су класе добили по 600 гр. пор. свега 1200 гр. пор.

4. На повишицу плате једног рачуноспитача у одељењу свономном, који је из IV класе постављен у III. класу 1200 гр. пор.

5. На повишицу додатка за забројавање на два казначеја управе фондова из узрока наведених у објашњењу министра финансије по 300, свега 600 гр. пор.

6. На повишицу плате једнога казначеја, који је из III. класе дошао у II. класу истог звања 1200 гр. пор.

7. На исплату једног књиговође III. класе у којој нема ни једно лице, мање 7800 гр. пор.

8. На исплату једног књиговође IV. класе у којој сада опет 1 лице има више 6600 гр. пор.

9. На повишицу плате једног контролора III. класе више због класе 600 гр. пор.

10. На плату писара IV. класе више 3000 гр. порес.

11. На плату писара V. класе више 2400 гр. порески.

И тако код ов. надлежатељства (управе фондова) кад се сви ови усвојени мањци одбију од по-

вишица, онда је од буџета за 1874. год. дејствително више само 600 гр. пор.

12. Код управе мајданека на повишицу плате управитеља због класе више 1200 гр. пор.

13. Код окр. казначеја I. класе, где има једно лице више због унапређења више 7800 гр. п.

14. На плату ових казначеја II. класе мање 7200 гр. п. за то, што је једно лице мање.

15. На плату казначеја III. класе због унапређења извесних лица више 13.200 гр. пор.

16. На исплату казначеја V. класе у којој су три лица мање, опет мање 10.800 гр. пор.

И тако по одбитку ових сума што су мање стављене од ових сума што су стављене више, има код окр. казначеја дејствително више свега 3000 гр. п.

17. На плату руковатеља окр. штедионица II. класе, има више 7200 гр. пор. што је сад једно лице у тој класи више.

18. На плату руковатеља III. класе има мање 19.800 гр. пор. што сад у тој класи нема ни једно лице.

19. На плату руковатеља V. класе има више 10.800 гр. пор. што су два лица у овој нижој класи више.

И тако кад се сума више стављене плате на руковатеља окр. штедионица одбије од суме, која је мање стављена, онда цела сума плате ових руковатеља за 1876. год. износи од 1874. год. мање 1800 гр. пор.

20. Код ђумрука уважава се подсла звања ђумрукције београдског на класе, јер ово звање, које је имало до сад једну плату од 900 талира годи-

шње подељено је на три класе, које иду на ниже од ове плате, а то је за то да би на ово звање могли доћи и млађи људи, који су способни а којима се у интересу касе не мора дати тако велика плата као до сад.

21. На плату ђумругџија I. класе у којој има једно лице више због унапређења више 7200 гр. п.

22. Исто тако и на плату ђумругџија II. класе, где због унапређења такође има једно лице више, стављено је више 6000 гр.

23. И на плату ђумругџија III. класе има више 4800 гр. пор. јер и у овој класи има једно лице више због унапређења.

24. Како и у IV. класи због авансовања има два лица више, тако је и на плату ових ђумругџија више 8400 гр. пор.

25. Напротив на плату ђумругџија V. класе у којој су два лица мање, и стављено је мање 7200 гр. пор.

26. Исто тако је мање 9000 гр. пор. на плату ђумругџија VI. класе, пошто у овој класи има три лица мање.

И тако кад се ове мање стављене суме одбију од ових, које су стављене више, онда је на плату ђумругџија свега више 10.200 гр. пор.

27. На плату прегледача робе II. класе сада је мање 4.800 гр. пор. што је једно лице у овој класи мање.

28. На плату прегледача IV. класе има више 9.000 гр. пор. што су у истој класи 3 лица више због унапређења.

29. На плату прегледача V. класе има мање 4.800 гр. пор. што су два лица у овој нижој класи мање. —

И тако, кад се више стављена сума одбије од сума које су мање стављене, онда је на плату прегледача за 1876. г. мање него што је у 1874. год. било 600 гр. пор.

30. На плату магационера II. класе у којој због унапређења има 2 лица више и додато је више 9.600 гр. пор.

31. И на плату магационера III. класе додато је више 10.800 гр. пор. пошто у овој класи има сада 3 лица због унапређења.

32. А на плату истих магационера IV. класе стављено је мање 12.000 гр. пор. пошто су у овој класи 4 лица мање.

33. Исто тако и на плату њихову V класе у којој је такође једно лице мање, стављено је мање 2.400 гр. пор.

И тако кад се ове суме, које су на плату магационера мање стављене, одбију од неких сума које су стављене више, онда је на плату магационера за 1876. г. стављено од 1874. г. дејствително више 6.000 гр. пор.

34. На плату и остале трошкове земљоделско-шумарске школе одобрено је буџетом за 1874. год. свега 207.608 гр. пор., а у буџету расхода за 1876. г. предложено је свега 213.581 гр. пор. дакле сада више 5.973 гр. пор. Но како је овај вишак проузашао отуда, што је у 1875. години отворен у истој школи и трећи разред, према чему треба више про-

фесора и другог трошка, то одбор сматра да треба и овај вишак као уместан одобрити.

Код разних трошкова под X. усвојено је :

35. Повишица суме на исплату кирије за куће у којима су финансијска надлежательства смештена у 4.424 гроша пореска, а из побуда изложених под број 64. објашњења буџета министарства финансије.

36. На издржавање питомца, који на страни више науке слушају, усвојена је сума од 26.400 гр. пор. пошто ово није нов кредит, него део старог кредита који је у 1874. г. био у буџету министарства просвете.

37. Из побуда које су наведене под бр. 66. објашњења буџета министра финансије, усвојен је нов кредит, предложени на одржавање и радњу мајдана каменог угља у Сењу у 12.000 гр. пор.

38. Пошто ће надзор над државним планинама рудничким и кинесурским, од сада у место министра војеног, водити г. министар финансије, то је усвојен и кредит, који је предложен на то у 21.296 гроша пореских, а овај кредит, у осталом и није нов, него је само до сад био код министра војеног.

На против одбор је мишљења, да се не уваже ови предлози и повишице :

1. Предлог да се звање „надзорника ђумрука“ назове од сада „главни инспектор посредних прихода“, пошто код нас нема никаквих звања виших инспектора, те да ово буде главни инспектор и пошто име „надзорник ђумрука“ боље одговара стању ствари.

2. Подела у класе звања државног правобројца, за то, што се овим ствара могућност већих издатака.

3. Ново стављено звање „инспектор државних добара“ на које је звање предложена плата у 6.600 гр. пор. јер одбор налази, да се надзор над државним добрима може вршити, као и до сад преко других државних органа.

4. Подела у класе књиговођа главног казначејства, а за то, што се ствара могућност већих издатака.

5. Суму од 1.400 гр. пор. која је стављена на повишицу плате служитеља управе фондова.

6. Суму која је предложена на име додатка окружним казначејима на забројавање у 5.400 гр. пореских.

7. Поделу у класе, помоћника обружних казначеја, што се тиме ствара могућност већих издатака.

8. Стављено једно звање помоћника казначеја више, које износи 2.400 за то, што сматра да при начелству јагодинском, за које се тражи, није тако велики посао, да мора казначеј имати помоћника.

9. Подела у класе газде економије топчидерске, за то, што се ствара могућност већих издатака.

10. Предложену повишицу плате писара економије топчидерске у 600 гроша пореских, за то, што не мора једнако на томе месту један бити и што у финансијској струци и иначе може напредовати.

11. Суму, која се тражи на повишицу плате практиканата у 6.000 гроша пореских, пошто одбор

налази, да се дојаконским на ово кредитом, који од више година постоји у истој цифри може на крај излазити.

12. Више стављену суму код позиције на потпомагање земљоделства и рударства, из које би се плаћао један инспектор у 6.600 гр. пор. за то што се сматра да је увођење овог инспектора непотребно, и поред постојећег рударског персонала.

13. Кредит на набавку нових метарских мера у 40.000 гроша пореских стога, што је ступање у живот закона о новим мерама закључком ове скупштине, одложено за државне власти до 1878. рач. године.

Код управе подрвских рудника у Крупињу, предложена је оналика иста цифра расхода, колико је одобрено у рачунској 1874. години и тако одбор овде није имао за сад ништа приметити, него је учинио особени предлог да стручна комисија стање овога завода прегледа, према чему ће се после овога извиђаја моћи о овом руднику у опште, на и о трошковима решити.

Буџет Министарства Војеног

Предложен је у оној истој цифри, која је била одобрена буџетом за рачунску 1874. год.; а то је: 10,346.896 гр. пор.

Но у појединим партијама као: плате, ране, канцеларијски трошкови и војне болнице, учињене су измене у толико, што је на ове потребе стављена већа сума, која се иначе из других сума морала подмиривати; а опет код партија: одећа, инжењерских трупа и особених трошкова, стављено је толико мање, у колико је на оне прве потребе више стављено;

али како је г. министар војни, буџетом за рач. 1874. год. овлашћен да овакве измене у издацима може чинити, то одбор сврх овога поступка нема ништа сада да примети.

Даље, одбор држи, да треба из ових буџета изоставити ону примелбу која гласи:

Овлашћује се министар војни да из кредита појединих партија, може подмиривати оне партије у којима би му се кредит пре свршетка рач. године исцрпео и недовољан показао, пошто налази да овако наређење нема цели.

Одбор налази такође, да није цели сходно што су у овом буџету стављени тако многи разнородни издаци, па с тога предлаже, да се закључи, да министар војни, у буџету не групира уједно више разнородни издатака, него да се ово ради лакшег прегледа и контролисања, по могућству за себе означава, и да форму буџета удешава, према постојећем устројству војске. На ово је пристао г. министар.

Што се тиче појединих предложених позиција у овом буџету које су веће према онима у буџету за 1874. год., одбор је мњења, да се не уваже и то:

1. Код наслова под В, а позиција 37. предложена повишица свештенику у Крагујевцу 1800 гр. пореских.

2. Код истог наслова, а позиција 41. на једног служитеља при министарству више 1728 гр. пор.

3. Код истог наслова бр. 42. на једног вратара у академији више 1728 гр. пор.

4. Код наслова под Г. позиција 14, предложени нов издатак на име додатва окружним, среским и

општинским лекарима, за издање и надгледање војника у 12.540 гр. пор.

5. Код наслова под Д. позиција 4, нов издатак на звање писара државне ергеле 3000 гр. пор.

6. Код истог наслова бр. 5. предложена повишица плате једном марвеном лекару у 1800 гр. пор.

7. Опет код истог наслова а под бр. 6. предложено још једно место дресир-мајстора, са 4800 гр. пор.

8. Код наслова под Ж. позиција 2, да се предложени текст замени овако: „Награде за израду разних списа и разних војених дела, по оцени стручних комисија и решењу министра војног“; дакле опадају издаци из овог кредита на личне додатке официрима и војеним званичницима. —

Под управом министарства војног стоји сад „државна ергела“, која је у Србији има око 20 год. установљена. Сад износи годишњи трошак на ову ергелу 425.262 гр. пор. Одбор налази да се установом државне ергеле не постижава цели: да се у земљи располади добар сој кова; јер и ако се сваке године у тој цели разшиљу по земљи пастуви, опет су последице од тога скоро никакве, с тога што народ наш, као што је познато, рђаво негује своју стоку.

Према томе одбор част има предложити народној скупштини да изволи закључити: да влада одреди једну стручну комисију, која ће стање ергеле испитати, па после поднети свој извештај и мишљење: хоће ли и даље остати државна ергела, или не; и ако хоће остати, како ће се на бољи начин уредити.

Извештај и мишлење те стручне комисије поднеће влада народној скупштини на коначно законодавно решење о заводу државне ергеле.

Буџет Министарства Грађевина

Овај буџет предложен је у цифри од 2.003.373 гр. и 20 пара пор. а према буџету за 1874. год. већи је са 265.493 гр. и 20 п. пор.

У њему се састоје разлике између буџета овог министарства, који се предлаже за 1876. год. рач. и оног што је одобрен за 1874. рач. год. види се из писма г. министра грађевина од 10. Октобра ове год. РМ 1483, којим је сировео и објаснио предлог буџета за 1876. рач. г.

Од предложених повишица одбор је усвојио:

1. На плату начелника II. класе, који је из III. у II. класу унапређен у 2400 гр. пор.

2. На једног вишег инжењера I. класе 8400 гр. пор. пошто је једно место инжењера II. класе мање него у буџету 1874. год. са 7200 гр. то први вишак износи 1200 гр. пор.

3. На два нова места инжењера I. класе 7200 гр. пор. пошто је једно место подинжењера II. класе мање, него у буџету за 1874. год. са 3000 гр. то је први вишак 4200 гр. пор.

4. На једног новог практиканта 1584 гр. пор.

5. На канцеларијске трошкове 2812 гр. пор.

6. На 4 грађев. питомца, који су до сада били у буџету мин. просвете а сад прешли у буџет министарства грађевина 26.197 гр. пор.

Но одбор није мишљења, да се уважи предложена повишица на дијурне и подвозне трошкове као

и на додатке чиновницима грађевинске струке, у 10.000 гр. пор. на што је г. министар пристао.

Тако исто одбор је мишљења, да и кредит на грађевине и оправке остане за ову годину као што је и до сад, и по томе да се не одобри предложена повишица овог кредита у 190.000 гр. пор.

Од грађевина које се намеравају изнова подизати, нека се у овој рачунској години предузму само оне, које се нађу за најнужније, а остале да се на друге године одложе. Овде је остао министар при свом предлогу.

И позиција „инжињер за постројења на води“ по мишљењу одбора и првостанку г. министра, да се изостави, јер не ће бити пужно узимати нарочито лице за то, 23.750 гр. пор.

Све остале позиције због буџета, које су или у свему равне буџету за 1874. год. или у нешто и смањене, одбор усваја.

На завршетку одбор има да учини од своје стране овај предлог.

Пошто смо се уверили да за последње две године са кредитом буџетским на пензионирање и унапређење чиновника не само није никаква штедња чинјена, него су још и прекорачени, то одбор у цели штедње, која се свагда а нарочито у садање време препоручује, част има замолити народну скупштину да изволи закључити ово:

1. С кредитом који је буџетом за 1876. рач. г. одобрен на пензионирање чиновника свију струка, не ће се у овој години никаква употреба чинити.

2. Тако исто не ће се у рачунској 1876. год. ништа издавати из кредита буџетског на аванзовање

чиновника по класама. Но ово ограничење не односи се на периодичну повишину плате професора и телеграфиста, што је нарочитим законом уређено.

3. На звања која се у рачунској 1876. год. упразне, и за која није у буџету наређено, да се не ће више понуђавати кад се упразне, поставља ће се између пензионера она лица, која би у опште за службу и за дотично звање способна била.

19. Дец. 1875. год.

у Београду.

Председник фил. одбора
Панта Јовановић.

Известилац и члан
фил. одбора.

Мијаило Радовановић.

Чланови: Вујо Васић, М. Н. Терзибашић, са одборским мишењем М. Миловановић, са одвојеним мишењем Ј. Марковић, са одвојеним мишењем М. Гарашанин, са одвојеним мишењем Адам Богосављевић, са одвојеним мишењем П. В. Максимовић.

Председник хтеде да изведе на чисто да се буџет дели на две чести прихода и расхода, по пошто посланици: Ђоровић, Н. Радовановић, Ризнић, и В. Радуловић, тражише да се учини прозивка да л имаде довољно посланика, то је учињена прозивка и наређено да имаде 92 посланика, и због чега се није могло радити, него је закључен састанак и заказан после подне у три сата.

Председник,
Д. В. Јовановић.

Секретар,

Илија Стојановић.

Подносници:

Војин Радуловић, М. А. Глишић, Петар Катић, П. Буричковић, Сима Секулић.

САСТАНАК LVIII.

23. Децембра 1875. године

БРЕДСКА ПАЛАТА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

Ил. Стојановић.

Присутствовали сви министри.

Почетак седнице у 3 и по часа по подне.

Бр. 867.

Да би се видело да ли имаде довољно посланика на окупу, те да се рад отпочне, председник нареди да се учини прозивка, и по прочитању наређе се да имаде 95 посланика, али по што су дошли Раба Кукић, Душманић и Радисав Милосављевић, то је са овим наређено да имаде довољан број и за то се прешло на дневни ред.

Бр. 868.

Председник позва известивоца финансијског одбора да прочита буџет прихода, а секретари да бележе шта се одобрава.

Известилац Михаил Радовановић чита:

„I. Непосредни данци.

1. Грађански данак 20,750.000 гр. пор. по тражбини скупштинској.“

Бр. 869.

Секр. Ст. Д. Поговић чита извештај одборски, да је целокупни приход државни за 1876. рачунску годину по предрачуну у 36,336.000 гр. пор. Одбор је испитао све позиције прихода и оснивајући се на подацима неколико прошлих година које је пред собом имао о приходима, нашао је ове примедбе:

1. Код позиције „грађански данак“ у предрачуна стављено је из овог извора прихода 20,750.000 гр. пореских, а толико је узето на основу рачуна о наилађеном порезу за друго полгође 1875. рачунске године. Овај државни приход из године у годину правилно расте, и тако је од истог ушло у државну касу године:

1872. 18,463.284 гр. пор.

1873. 18,803.124 " "

1874. 19,117.820 " "

По што је пак нов попис људства и пореских глава извршен, то је знатно приновљен број пореских глава, који приновак само у 9 округа од којих је данак покупљен износи око 10.000 глава. Према овом прираштању пореских глава министар финансије предрачунао је за 1876. годину приход од грађанског данка у 20,750.000 гр. пореских. Но одбор знајући како су последњим пописом увршене у порез многе главе, које ће се према закону од плаћања пореза ослободити морати, налази да на ово име треба одбити од предрачуване цифре 750.000 гр. пореских, и тако приход од грађанског данка по оцени одбора треба свести на 20,000.000 гр. пор.

Панта Јовановић вели, да се није ни у одбору потпуно са овом оценом сложио, јер је данак само из девет округа покупљен био. Он вели, закон овај постоји од 1865. године и тад је било прихода од пореза 15,866.300 гр. пореских, а у години 1874. достигао је цифру од 19,117.800 гр. пор. дакле у средњу руку излази 4—5.000 глава пореских вишка редовног, не рачунајући што се пописом ванредно умножи.

Дакле кад се све одбије што је неумесно унисано, он опет мисли, да би могли сада према добивеним новим подацима ову цифру од 20,300.000 гр. пор. одредити.

Паја Вуковић држи, да је одбор врло добро одредио цифру од 20,000.000 гр. према рђаво свршеном попису пореских глава. Боље је, вели, да што више уђе у касу него мање.

Заступник министра финансије: Рад доуве поднесног предрачуна о грађанском данку који је за II. полгође 1875. године покупљен, прочита министар извештај из кога се види, да ће доиста у рачунској 187²/₁₀₀ год. у каси држ. доћи 20,416.392 гр. пор.

Извештај његов гласи овако:

„Рачун о данку грађанском за 187²/₁₀₀ год.

По приложеном списку данак је за друго полгође 1875. из 14 округа и пола вароши Београда покупљен на 239.733 главе. На против у првом полгођу исте године из тих округа по истом списку сакупљен је на 224.962 главе.

Дакле из тих округа у другом полгођу више добивено пореских глава 14.871. Даље из остала 3 округа, вароши Мајданпека и $\frac{1}{2}$ вароши Београда у првом полгођу покупљен је данак на 44.769 глава, које ће према горњем размеру у другом полгођу дати вишка од 2.959 глава. И тако ће за друго полгође за 1875. више бити глава пореских него у првом исте године са 17.830 глава, и коме вишку кад се дода оно число глава од полгођа у 1875. у 269.731, онда ће свега у другом полгођу 1875. г. бити 287.561. Овој цифри кад се за 1876. рачун-

ску годину дода што редовно сваке године прирашћује данак са 4.000, онда се може узети да ће за 1876. год. бити глава пореских 291.561. Што рачунају на главу по 72 гр. пор. износи 20.992.392. Нека би од овог числа отпало још 4.000 глава, које су пописном комисијом неумесно у данак уписане што по 72 гр. п. од главе рачунају чини 288.000, следује, да ће се у 1876. г. скунити данка 20.704.392 гр. пор. извесно.

А нека би отпало још 4.000 глава, које би биле неумесно уписане и по 72 гр. пореских од главе 288.000 гр. пор., онет остаје 20.416.392 гр. пор. И ово су позитивна дата, рече министар, „против којих се не може ништа рећи.“

Јоца Бошковић не слаже се са мишљењем одборским онако како је написано, кад извесно стоји да је у 1872., 1873. и 1874. г., дакле сваке године по 4—5000 глава пореских умножавано, и за то је мишљења, да се приход данка са 400.000 гр. пор. умножи преко мишљења одборског, јер кад имамо прихода немамо нужде да правимо дефицит.

Алекс. Николајевић слаже се са Бошковићем, да се приход даначки увећа са 400.000 гроша, јер је то извештајни приход, а има других позиција неизвесних, са којих би требало скинути по коју суму. Противан је мишљењу одборском.

Никола Кружевић не налази, да има какве штете, ако се усвоји мишљење одборско. Ако има каквог вишка, као што министар финансије наводи, то ће, вели, доћи у касу.

Илија Стојановић не налази за умесно што је одбор смањно приход овај са 750.000 гр. пор.

и по што је овај приход извештајни, а расходи се према приходу удешавају, то је мишљења, да дође позиција од 20.300.000 гр. пор.

Никола Радовановић чули се, за што је одбор умалио овај приход, кад се извесно зна, да ће онолико доћи у касу колико је министар предложио; за то је мишљења, да се одобри предлог министров.

Јев. Марковић каже: Данак не плаћају главе, него треба имати пара да се плати. Код нас је тако удешен систем наплаћивања данка, да најимућнија класа плаћа врло мало, најсиромашнија онет нема пара, те тако средња класа управо мора највише да плаћа. — Шта то значи, пописати само жењене људе под порез, и казати на хартији, има толико и толико пореских глава? Треба видети колико се од свега тога може наплатити. Даље вели, имајући на уму наше данашње стање, мишљења је био, а и сада остаје при томе, да се метне мање прихода даначког.

У. Кнежевић вели: Има разлога за што се побија ова цифра. Свакој влади иде у рачун да што већи приход поднесе, јер према томе удешава и већи расход. И баш за то, што су до сад увек прекорачиване те суме, то је и вечито дефицит бивао. Један једини разлог политички овде је, да се ова сума увећа, што би пред страним светом изгледало, да код нас нема дефицита и да је ваша држава у добром стању.

Милован Спасић одговара Јеврему Марковићу, да о подељењу класа при наплати данка не иде овде у прилог, но овде је само говор о суми целог грађанског данка. Но како је, вели, министар фи-

вансије казао, кад би се и одузело до 8.000 глава пор. због пописа, олет би данак изнео до 20,450.000 гр. пор., а лако може бити да неће ни четвртина од горњег броја глава отпасти, то је он мишљења, да се предлог владин усвоји, а у осталом има места говору Александра Николајевића да ћемо доћи на позиције које доиста треба смањити као: ђумрук, арач цигански.

Д. Ризнић потпомаже Милована Спасића и вели: Кад није пред скупштином ни сто људи тражило да се од плаћања пореза ослободе, онда откуд може бити да ће 8.000 глава пореских отпасти? Дакле, он је мишљења, да се приход овај умножи са 400.000 гр. пор.

Благоје Божић тражи, да остане по редакцији и тражење г. Ризнића нема места.

Милија Миловановић вели: У одбору је о данку решено још онда кад је данак из девет округа покупиен био и ту је нађено 9.000 глава више, и заиста биће прихода 20,700.000 гроша, али нема никаква разлога да се повишава од 20,000.000 гроша пореских.

Адам Богосављевић: По што је у 1874. години било прихода од данка на 19,117.820 гр. пор., а сад је стављено на 20,000.000, то је онда довољан вишак од 800.000 гр. и. И за то је мишљења, да се одобри по мишљењу одборском.

Петар Стевановић вели: Ако је свуда комисија радила онако као код њих, онда је одбор право имао што је одредио онолику цифру прихода даначког, јер комисија је уписала без никаквог реда кога је хтеда.

Председ. министарства изјављује, да влада при прављењу буџета увек прорачуна, колико ће бити прихода, па према њему и прави расход, и кад се према показаним подацима са свим јасно види да ће бити прихода на 20,416.100 гр. пор., то онда не зна за што на салу Бога хоће нека господа дефицит да стварају што би у данашњим приликама за нашу земљу врло штетно било.

Рака Кукић вели, да није више уписано неумесно по до пет хиљада глава пореских, и ако министар одбија 8000 глава; и према томе види се јасно, да ће бити прихода 20,400.000 гр. пор. за то нека се толико и усвоји. Јер кад се код овакових извесних прихода одбија, шта ће бити кад дође код оних сигурних?

Председник чита и скупштина одговара, да је довољно обавештена, за тим ставља на гласање: који је за владин предлог да се усвоји приход од данка од 20,416.392 гр. пор. тај нека седи, а који је за 20,000.000 гр. пор. по одборском мњењу тај нека устане. Већина седи. Дакле председник оглашава решење скупштинско: да се стави приход од грађанског данка 20,416.392 гр. пореских.

Известилац чита другу тачку прихода:

Бећарски данак 89.000 гр. пор. Према извештају одбора финансијског овај је приход смањен са 23.000 гр. пор. и своди се на 66.000 гр. пор.

Панта Јовановић објашњава, да је од овога рода прихода ушло у касу 1872. 88.986 гр. пор. 1873. год. 93.955 гр. пор. 1874. 66.474 гр. пор. и према овоме одбор је узео средњу цифру, што доиста држи да ће толико прихода бити.

Председник министарства вели, да влада нема ништа против тога.

Председник пита и скупштина усваја приход од бећарског данка по одборском мњењу 66.000 гр. пореских.

Извест. М. Радовановић чита трећу тачку: „Арач од скитајућих се Цигана 12.700 гр. пор.“ И овај приход одбор је умањено са 2700 гр. пор. и своди ту суму на 10.000 гр. пор.

Председник пита и скупштина усваја приход од 10.000 гр. пор. по одборском мњењу, на што и влада пристаје.

Извест. М. Радовановић чита:

„II. Посредни данци.

1. Бумручина са узгредним таксама 5,200.000 гр. пор.“ И овде је одбор смањено приход са 200.000 гр. пор. и свео на 5,000.000 гр. пор. и ако је 1874. год. било прихода 5,353.806 гр. и 26 пар. пор. према објашњењу председника одбора, са узрока тих што се опажа малаксалост трговине у след повчане кризе. Влада нема шта противу овога.

Председник пита и скупштина усваја приход по одборском мњењу 5,000.000 гр. пор.

Известилац М. Радовановић чита:

„2. Трошарина 1,050.000 гр. пор.“ И овде је одбор смањено овај приход са 50.000 гр. пор. и свео на 1,000.000 гр. пор. Влада није имала шта противу овога.

Председник пита и скупштина усваја по одборском мњењу приход од 1,000.000 гр. пор.

Известилац чита:

„3. Регални данак на со 620.000 гр. пор.“

Адам Богосављевић предлаже, да се тај регал на со укине; јер највећу количину соли троше тежаци крмећи стоку, и тај регал на њих као сиромашне пада.

Вујо Васић вели, да је њему познато да се со продавала 1856. ил 1857. год. по 90 пара на оку и ако није било регалног данка; а сад баш кад постоји тај регал ми јевтиније со купујемо. За то је мишљења, да тај регал никако не падне.

Алек. Николајевић: Регал се овај у буџет ставља за то што закон постоји, и по томе је немогуће оно учинити што Адам тражи, јер прво треба закон укинути па онда ову суму из буџета избрисати.

Панта Јовановић објашњава, да одбор није ништа код ове позиције примећавао, но вели „док није било овог регала ми смо доста скупе со куповали, а доцније баш кад је регал наступио, ми смо јевтиније куповали, као што г. Вујо Васић доста добро примети. А зна се и то да је пре трговина са соју била у рукама једног лица, а сада је слободна, и најзад тај регал не пада само на наш народ, но многе соли и на страну извози.“

Председник пита и скупштина усваја приход по одборском мњењу и предлогу владином од 620.000 гр. пор.

Бр. 870.

Известилац чита:

„4. Регални данак на дуван 260.000 гр. пор.“ Боровић примећава, да је мала сума стављена и предлаже суму до 100.000 да се стави више.

Председник пита и скупштина усваја приход по предлогу од 260.000 гр. пор.

Известилац чита:

Бр. 871.

„5. Регални данак на рудокопње 20.000 гр. пор.“

Примедбе одборске нема.

Алекс. Николајевић пита, од које је рудокопње овај приход, и је ли сигурно да ће толико у касу ући? Као што се њему чини, ту нема прихода ни 20 пара, а камо ли 20.000 гр. пор. и најзад пита, је ли то приход од Круња?

Панта Јовановић објашњава, да је то приход од оних повластица које се дају људма да истражују руде.

Алек. Николајевић пита, колико је било прихода од тих повластица за прошасте три године?

Панта Јовановић износи, да је било 1870. год. 8.114 гр. и 22 пр. 1871. год. 11.532 гр. 1872. год. 10.724 гр. и 35 пар. 1873. год. 2.093 и 28 пр. пор. а 1874. год. 12.515 гр. 7 пр. пореских.

Алек. Николајевић пита, а за што се сад ставља приход од 20.000 гр. пор. кад ни у једној години није толико било?

Заступник мин. финансије, мин. грађевине, каже, да је бивши министар ставио овај регал од 20.000 гр. пор. за то, што се од 2—3 год. на овамо врло велики број људи појављује, који траже одобрење да истражују руде а нарочито камени угаљ, и као што се зна да је нађен и вади се.

Алек. Николајевић: Овде је извесно, да наша земља не може имати толико дохотка и за то треба да се задржимо на средњој цифри од прошле три године.

Мин. председник каже: Треба увести и ставити средњу цифру од 12.000 гр. пор.

М. Миловановић мисли, да нема разлога да се овде и једна пара може као приход ставити, па баш да се нешто стави онет није тако велика сума да може подмирити неки приход државни.

Војин Радуловић слаже се са послаником Николајевићем, да се узме средња цифра, јер је са свим неизвестан приход, и не би требало више од 5—8 хиљ. гр. пор. ставити.

Ил. Стојановић: Имало је разлога што браним предрачун владин о данку, али овде нема ни једног разлога, јер је са свим неизвестан приход. Баш по објашњењу г. Панте Јовановића, да је једне године било 8000, друге 11.000, треће 10.000, а четврте само 2000 гр. пор. не треба више прихода ставити по 5—6 хиљада гр. пор.

Милос. Спасић објашњава, да то није приход од руда које ми вадимо, по данак који плаћају они који сами раде и истражују руде и којима министарство финансије даје дозволу за испитивање земљишта и тражење руда. Таквих се, вели, људи у последње време више јавило, па с тога је умесна она предрачуњена сума од 20.000 гр. пор. Ако се пак овде и приход од Мајданпека рачуна, онда је мало стављено, јер по самом уговору Мајданпек даје годишње аренде 1080 дуката цесар.

Алек. Николајевић: Према објашњењу г. Спасићевом треба добро видети, да ли допста утиче овде онај приход од Мајданпека и Кучајне; јер он држи, да од рудника Круња, Кучајне и Мајданпека има са свим други рачун за себе. Ако је пак ова сума само од истраживања, онда је много.

Панта Јовановић објашњава, да овде не долази она аренда од Мајданека, а тако исто не долази овде ништа ни од рудника у Крупњу, по само регуларни данак по рударском закону за истраживање руда.

Војин Радуловић остаје при своме првом говору, да се стави од 5—8 хиљ. гр. пор.

Урош Кнежевић вели: Ако се рачуна Кучајна и Мајданек, онда треба ставити приход на 100.000 гр. пор. Но највећа је погрешка и несрећа што се од стране владе не води никаква скоро контрола над рударским друштвом у Кучајни и Мајданеку. Они натоваре цуне вреће руда на вуку у Инглеску да топе, и ту их нико не контролише.

Заступник министра финансије, министар грађ. мисли, да не постоји оно што г. Кнежевић каже, да се тамо од стране владе не води контрола. Влада има тамо свога чиновника, који о свему води тачна рачуна, и у осталоме ствар стоји онако као што је председник одбора објаснио; и сад зависи од скупштине, хоће ли се 20.000 гроша пореских као што је предложено или 12.000 гроша пореских као што господин председник министарства мало пре рече, одобрити.

Урош Кнежевић вели: Што се тиче тога да се у Кучајни не води контрола, ја могу објаснити, да не стоји што г. министар каже. Позива се на посланика звиздског, а и он је својим очима гледао, како се натоваре цуне вреће руде, па се то вуче у Инглеску. Нико не испитује, колико има чисте руде, било бакра или сребра, те да се може проценат навлатити. Најпосле по уговору је, да се

овде уземљи те руде топе да би наши људи зарђивали и учили се у топионици.

Заступник мин. фин. мин. грађ. каже: Ја нисам рудар нити разумем много како топе те руде, али мислим, да у уговору с тим друштвом стоји опредељено, да се неки проценат плаћа држави по тежини оне врећице у којој се руде натоваре, а не од саме чисте руде.

М. Спасић каже: У уговору са друштвом у Мајданеку стоји, да од 1874. почевши друштво мора давати државној каси најмање 1.080 д. ц. год. аренде.

Јеврем Марковић каже, да му ова цифра од 1.080 дук. цесарских у одбору није позната била, и њему се чини, да је нигде у буџету прихода уведене нема, за то да се на то пажња обрати.

Живко Недић вели, да је једном приликом тај уговор у министарству читао, и опомиње се да има један члан, по коме Инглези морају плаћати без обзира на то што би мање израдили, и све му се чини, да се плаћа по 1.500 дуката цесарских, а проценат то је друго. За то, по његовом мишљењу, најбоље би било да се изиште уговор, и да се о томе добро обавештење даде.

Председник мин. вели: Може бити врло лако, да је овде учињена погрешка, јер као што г. Спасић каже од 1874. г. тај приход од Мајданека долази, па наравно није га ни било у досадашњим буџетима, а буџет садашњи прављен је по позицијама старог буџета, те за то је и ова сума може бити предвиђена.

М. Миловановић тражи, да се онај доходак, што га г. Спасић износи, стави у буџет, по што се претходно добро извиди, да ли га доиста има.

Заступник мин. фин., мин. грађевина, каже: По што се ова стављена сума и од рудокопња показује као сумњива, а по што се не зна да ли се ту разуме само онај проценат за истраживање руда или ту улази и она сума од 1.080 дук. цес. то би било умесно да се решење скупштине о овој позицији одложи, док се види из уговора како стоји та ствар.

Председник пита и скупштина решава: *Да се ствар ова одложи по предлогу министровом.*

Извештај Радовановић чита:

III. Таксе.

1. Судска и полицијска 1,400.000 гроша пореских.

Одборске примедбе нема.

Ђоровић: Према изшавшем закону о суђењу општинских судова, многе ће парнице од окружних судова отпасти, па с тога мислим, да се овај приход умали.

Извештај М. Радовановић вели, да је одбор имао то на уму, али треба да се причека како ће бити с том нашом самоуправом.

Војин Радуловић: И ако је закон општински пре неки дан решен, опет сам за то, да се сада одборско мишљење усвоји.

Никола Крупчевић: Извесно је то да су баш све сеоске парнице, или бар више од половине, до 1.000 гроша чаршијских. Дакле од сад ће мање од

половине таксе да долази окружним судовима, што је одбор требао то да има на уму. За то мисли, да се овај приход у пола смањи.

Ил. Стојановић: Разлог известиоца нема овде места. Ми сви знамо да смо решили: до 500 гр. за земље, и до 1.000 гр. за дугове и остале парнице да општински судови суде, каквих парница и има баш по селима. Дакле чим ступи овај закон у живот, отпадају таксе судске. Што каже извештај да чекамо, да видимо шта ће бити са нашом самоуправом, то је он рекао тек онако у ветар, јер ми не ћемо ваљда наше решење поништавати. Мишљења је, да се приход овај са 200.000 смањи.

Р. Кузић пита, колики је приход био од таксе ланске године.

Панта Јовановић износи, да је последње буџетске 1874. године ушло у државну касу од судских такса 1,387.524 гр. и 32 паре пор.

Рака Кузић: Кад је тако, онда треба овај приход смањити са 400.000 гр. те да остане 1,000.000 гроша; јер је признато и доказано, да је највише парница код окружних судова било до 1.000 гр. чаршијских.

Драгутин Ризнић вели, да веће много да базира на оно што неки посланици кажу да ће многе парнице од општ. судова отпасти, јер то оставља времену и пракци воја ће показати; али држи да треба с других разлога овај приход умалити, а разлог је тај, што је приход несигуран.

Панта Срећковић пита: Је су ли ту урачунате и судске и полицијске таксе? По што је добио од-

говор, да јесу, он даље рече, да ће донста толико и бити.

Панта Јовановић вели, да су овде стављене и судске и полицијске таксе. Минис. фин. није ову суму смањно за то, што је она пре оволика била само од судских такса, а сада се и полицијске додају, дакле у колико код општина долази у толико од полиције долази.

В. Радуловић вели, да је баш за то он пре рекао, да се усвоји мишљење одборско, што је имао на уму да у колико отпада, у толико долази од полиције.

Илија Стојановић: Ствар је овде чиста. Кривични поступак измењен је, ако се не варам 1873. године, и баш по њему све таксе ушле су и у 1874. годину, из које се године види, да је свега наплаћено 1,387.524 гроша пореских, као што г. Панта изјави, а још су ту рачунате и таксе по парницама до 1.000 гроша чаршијских, што ће сад отпасти. Дакле, откуда сад већа сума прихода, кад се нешто које је било одузима, и откуда ће тај приход доћи? За то вели, да толика сума никакво доћи не може.

Извест. М. Радовановић вели, да не стоји оно што Стојановић каже, јер у буџету за 1874. год. само су судске таксе а не и полицијске стављене.

Ил. Стојановић: Па нека буде и тако, али приход за 1874. год. није више како од судских тако и полицијских такса ушао, но 1,387.524 гр. пор. као што г. Панта признаје, и према овоме не треба се обзирати на то, колико је влада у 1874. год. предвидела, но колико је баш извесно дошло.

Панта Јовановић: Буџет за 1874. год. био је решен у Крагујевцу месеца Фебруара, а закон о полицијским таксама ступио је после 4 месеца, и с тога излази оно што Стојановић примећује. Таксе нису за целу 1874. год. наплаћиване, но само за 8 месеци.

Заступник мин. финансије, министар грађевина, каже, но што је овде неспоразумљење како се рачуна ова позиција прихода државног, то тражи, да и о тој позицији донесе податке, па онда да скупштина реши.

Ал. Николајевић вели, да није нужно доносити податке и од своје стране износи сравнителни преглед за прошлах 5 год. те из истога чита, да је било 1870. године добивено 1,133.935 гр. и 32 п. п.

1871. године	1,031.968 гр. 1 п. п.
1872. "	1,146.044 гр.
1873. "	1,289.922 гр. 5 п. п.
1874. "	1,387.524 гр. и 32. п. п.

Даље каже, да су ово само судске таксе, али држи, да су у 1874. год. помешане и полицијске таксе. И за то, да би ма колико отпало, предлаже суму од 1,350.000 гр. пореских.

П. Ђуричковић предлаже, да се овај приход од такса смањи на 1,000.000 гр. пор. а ако дође више неће се бацити.

Јов. Бошковић: Једно за то што ће закон о проширењу оп. суђења после четири месеца у живот ступити, а друго што су овде уврћене полицијске таксе које досад нису рачунате и које ће заменити оне таксе што отпадају, мислим, да треба усвојити

предложену суму или за сваки случај да од предложене суме одбијемо 100.000, и сведемо на 1,300.000 гр. пор.

Јов. Рајичић: Ако метнемо ту цифру, ко ће бити одговоран ако толка сума не дође у приход? Сме ли министар доцније казати, да нема толико прихода? Боље мање метути, па нека претекне.

Раденко Драгојевић, да би се ова ствар један пут свршила, предлаже, да се стави 1,200.000 гр. пореских.

Председник народне скупштине изјављује, да он зна из искуства да се таксе с места не наплаћују, кад се ствар сврши, него тек после 8 месеци или годину дана, и од многих парница, што су у једној години пресуђене, наплаћује се такса тек друге или треће године и пресуда са свим изврши. И по томе, кад се узме вересија од прошлих година, и кад се узме да судови имају судити и до 1. Марта 1876. онда донста неће бити разлике велике између прихода подвесеног од такса судских, но до 20—30 хиљ. гр. пореских.

Благоје Божић: Ако сви претпостављамо као извештач одборски, да ће наша самоуправа општинска пасти, онда треба остати при тој цифри која се од стране владе предлаже; не сматрамо ли сви тако, онда треба цифру смањити, за шта је и моје мишљење. А што председник каже, да се такса после 4—5 месеци наплаћује, то ми није познато.

Заступник министра финансије, министар грађевина, пристаје, да се ова предрачуњена сума смањи у овом размеру као што је казао председник на-

родне скупштине, а и као што рече г. Николајевић на 1,300.000 гр. пореских.

А. Николајевић износи преглед, да је у 1874. год. добивено 1,387.524 гр. пор. Да се избрише ових 87.524 гр. и па да остане на чисто 1,300.000 гр. и.

Паја Вуковић мишљења је, да буде милион, и да је то довољно, јер нема вероватности за више.

Н. Крушејевић каже: Не треба рачунати по претпоставкама. Сеоског је становништва 90 од сто, а варошког само 10 од сто. Дакле, кад ће већина сеоских парница отпасти, јасно је да многе таксе отпадају. Према овоме много је ставити и очекивати и милион, ал нека буде милион гроша пореских.

Председ. минист. мисли, да не треба ову цифру смањивати више но што је казао г. Николајевић, јер у колико ће таксе судске отпасти према проширеном делокругу суђења општинских власти, у толико ће надокнадити полицијске таксе по кривичним делима. Осим овога довољан је и разлог овај г. Јовановића, председ. народне скупштине, да се таксе доцније наплаћују и да ће у овој години од прошле и ове године донста оволика сума ући. На послетку, кад влада оволику цифру у буџету ставља, онда је извесно надати се да ће се толико и наплатити, но ипак на сваки случај треба смањити на 1,350.000 гр. пор.

Председник пита и скупштина изјављује, да је довољно обавештена. За тим ставља питање: „Ко сматра, да ће бити прихода од такса судских и полицијских 1,350.000 гр. пор. тај нека седи, а ко је за то да се још мање испод ове суме стави, тај нека устане.“ Велика већина седи.

Дакле г. председник оглашава решење скупштинско: *Да се приход од судских и полицијских такса стави у 1,350.000 гр. пор.*

Извест. М. Радовановић чита:

„2. Канцеларијски приходи 410.000 гр. пор. Одборско је мишљење да се приход овај умањи са 10.000 гр. пор. и да остане на чисто 400.000 гр. пореских.“

Н. Крупежевић пита: Шта је то и какви су то канцеларијски приходи? Треба да се разумемо, и да не прелазимо на брзу руку овакове позиције, као што смо неке јутрос прешли.

Председник изјављује, да нема места примедби Крупежевићевој, и вели: Ми смо о свакој позицији буџетској до сада дебатовали, и на дуго и на широко, и ништа није на преступ решено.

Н. Крупежевић: Кад не знамо шта су то канцеларијски приходи, како ћемо сад о томе приходу да говоримо?

Павта Јовановић објашњава, да су канцеларијски приходи, таксе које наплаћују разне управне власти, као: за потврђења, за копирана акта, уверења и т. д. о чему и постоји закон, а у место кога се хтела прошле године жиговина увести.

Позива г. Николајевића, да изјави по предлогу колико је од тих канцеларијских прихода добивено у прошлим годинама.

Дл. Николајевић чита:

у 1870. год.	добивено је	380.360 гр. пореских.
„ 1871. „	„	„ 396.588 гр. и 32 п.
„ 1872. „	„	„ 425.290 гр. и 16 п.
„ 1873. „	„	„ 403.154 гр. и 20 п.
„ 1874. „	„	„ 396.931 гр. 1 п.

Дакле, то су приходи за 5 год.

Паја Вуковић каже: Кад је у 1874. год. дошло од тих прихода 396.000 гр. пор., онда ће сад отпасти најмање ових 96 хиљ. гр. пор.

Председник пита и скупштина изјављује, да је довољно обавештења. За тим ставља на гласање: „Ко је за то да се приход канцеларијски стави на 400. хиљада гр. пор. тај нека седи, а ко је за мање, тај нека устане.“ Већина седи. Дакле председник оглашава скупштинско решење: *Да се приход канцеларијски ставља у буџету на 400.000 гр. пореских.*

Известилац Радовановић чита:

„3. Добошарина 103.000 гр. пор.

Одбор ништа не примећува.“

Адам Богосављевић предлаже, да се добошарина укине, није право да онај коме се имање продаје, да за ту пронаст још и плаћа и да се тим држава користи.

Војин Радловић слаже се с одборским мишљењем, а што Адам каже, да треба укинути добошарину, то нека помогне сиротињи да се не задужује, па јој се неће имање продавати.

Александар Николајевић каже, да је ово сигуран приход јер је 1874. године добивено од добошарине 115.129 гроша и 20 п. пореских, а сад је срачуњен тај приход на 103.000 гр. п., који се може усвојити.

Председник пита: Усваја ли скупштина овај приход по предлогу? и по што се чуло „усваја“, председник огласи решење скупштинско:

Да се приход од добошарине стави у 103.000 гр. пор.

Извест. Радовановић чита :

„4. Шумарина 32.000 гр. п.

И овде одбор није ништа приметно.“

Нивола Крупежевић пита : Шта је то шумарина ?

Д. Ризвић : Та зна он шта је шумарина. Кад осече дрво мора да плати, и чак у Паланку иде за објављење, само се овде буди.

Предс. пита : Има ли ко да говори о томе ? По што не би говорника, пита скупштину : усваја ли предлог ? и скупштина се одазва : *да усваја шумарину од 32.000 гр. пор. прихода.*

Извест. Радовановић чита :

„IV. Приорде правитељства.

1. Приход од правитељствених добара 570.000 гр. пор.

Одбор није имао овде шта да примети.“

Предс. пита и скупштина *усваја приход овај од 570.000 гр. пор. по предлогу.*

Извест. чита :

„2. Интерес на повце 75.000 гр. п.

И овде одборске примедбе нема.“

Паја Вуковић пита : Какви су то новци ?

Панта Јовановић одговара, да су то новци од интереса на суме издане на зајам из државне касе управл. фондова, штедионицама и неким општинама.

Предс. пита и скупштина *усваја суму прихода од 75.000 гр. пор.*

Бр. 872

Извест. чита :

„3. Приход државне штампаре 500.000 гроша пореских.

Одбор није имао овде никакве примедбе.“

Предс. пита и скупштина *усваја суму прихода од 500.000 гр. пор.*

Бр. 873.

Извест. чита :

„4. Приход економије топчидерске и државне ергеле 39.000 гр. п.

Овде има одвојено мњење.“

Јеврем Марковић примећува на рад председништва : За што се не држи пословног реда, по овако насумице ради ; за што се не држи члана 59. и 69. пословног реда. Оба ова члана прочитао је од речи до речи, и пита : *по ком параграфу овако ради председник ?*

Председник каже, да он баш ради по чл. 59. пословног реда, и кад чује из клуба да говоре, да је скупштина довољно говорила, онда пита : „је ли скупштина обавештена ?“ За овим ставља питање : „Ко је за предлог, нек седи ; а ко је против, нек устане ;“ а сад што већина неће да устане то он није крив.

По што је скупштина изјавила да се пређе на дневни ред, председник изјави, да је на претресу приход економије топчидерске и државне ергеле који је срачуњен на 39.000 гр. п. и пита : има ли ко да говори ?

М. Терзибашић : Овде има одвојено мњење три члана одбора финансијског, и по њему, ако се усвоји, овај приход отпада. За то нека се прочита.

Секр. Ст. Д. Поповић чита одвојено мишљење М. Терзибашића, М. Радовановића и Илије Максимовића, које гласи овако :

Одвојено мњење.

Браћо! Од како је код нас у Србији успостављена државна ергела има 22 године, и годишње издржање исте стаје 15.200 дуката, то нас до сад, изузимајући толике грдне зграде што су за исту подигнуте, као и земљу што за исту потребује, кошта 334.400 дуката. Узмимо, да нас зграде и сва земља која за исту потребује не кошта више од 30.000 дуката, то је такође 3.000 дук. год. интереса, а на имање 2.000, рачунајући или интерес или приход, које би те земље са тим зградама имале, то је за 22 год. 44.000 дук. Дакле, окром зграда и земље кошта нас садања државна ергела 378.800 дуката. Дакле, да видимо да ли је пробитачно за земљу нашу да такву установу у земљи има. Велимо, да није; јер за овај новац што је до сада утрошен имамо свега 3—400 комада највећом части ждребади, а народ наш сав, не верујемо, да је добио добро сачуваних коња од државних пастува ни 200, који би вредили једно на друго по 40 дуката комад. Дакле, спреам коштања до сада не може се казати, да је повољан резултат био за 22 год.; јер народу нашем није могуће дати такву негу каква се за приплод и обдржавање облагорођене расе коња захтева, због материјалног свог стања, и за то је такав рђав резултат. Јер узмимо, да смо тај новац оставили у државну непокретну касу, уместо што смо на ту установу трошили, а не да смо га под интерес давали, могли би за тај новац купити 9.470 коња, а то ће рећи, да сва Србија има колико и данас којекаквих малих, јадних и крпавих само не добрих коња, и то да није ни један јев-

тинији од 40 дуката, а не по горњем резултату 3—400 већом чашћу ждребади и до две стотине коња. И за то смо мњења да се иста установа као по земљу некорисна уништи и ждребад лицитандо продаду, а пастуви срезовима и начелствима бесплатно уступе, које општине да издржавају докле се исти још за приплод употребити могу.

23. Децембра 1875. г.

Београд.

М. Н. Терзибашић,
М. Радовановић,
Илија В. Максимовић.

У. Кисјеваћ каже: Кад је скупштина мало пре одбацила предлог Адама Богосављевића о укинућу регалног данка на со, што вели, да треба то особеним предлогом да тражи, онда нема ни у колико места ни овај предлог да се усвоји; јер он је у самој суштини као и предлог Адамов, за то нека се и господа одборници користе оним правом, које је скупштина Адаму сврх његовог предлога дала. —

М. Спасић каже, да је приход од економије топчидерске извештај. У економији тој сеје се разно семење и воће на се продаје, добива се аренда од баштованиципица и механа. То све даје извештај приход. А што се тиче ергеле, ту је мањи приход, али га опет има од такса за ајгире и друго, према чему може остати цифра која је назначена.

М. Гарашанин: По предлогу одборске мањине треба двоје имати на уму. Ако се жели имати ергела за шпекулацију, или ако се жели имати добра раса коња. Ако је ергела ствар шпекулације,

треба је укинути; а ако је ергела за то да се добра раса коња у нашој земљи произведе, онда је не треба укидати.

Ова установа нама није од штете. Можемо рећи, да није добро устројена и да је требамо поправити. Ми знамо, да је Аустрија и Турска одмах иза наших граница. И ако те државе затворе границу и не даду нам набавити коње, онда то неће добро бити, кад их код нас немамо одкуда набавити. Наша је дужност да набавимо добру расу коња, а у томе нам може само помоћи установа државне ергеле. Ако пак ово није постигнуто данашњом установом, треба је преустројити, а не рушити. —

М. Терзибашаић каже: Од сваког дела треба имати резултата. Ми од установе државне ергеле за цуне 22 године немамо ни 200 коња добро сачуваних и произведених. И за тај новац што га трошимо на државну ергелу, ми би могли до сада да купимо 10.000 коња, а да ни један не кошта мање од 40 дуката цес. Али, шта имамо у тој ергели? Сада ништа више по 200 коња и до 2—300 ждребади.

Ст. Поповић свештеник каже, да не зна за што се виче на ту ергелу. Зар баш кад је дошло време да се од те установе користимо, онда да је оборимо? Ако ово учинимо, онда не ћемо имати добрих коња, говеда, свиња и ничега.

Боровић каже, да је поштовани одборник одвојно мишљење да се какова пензија или друга установа укине, он би га радо потпомогао, али овде не може; јер, вели, није то скупо што се ствара у

земљи, већ је оно скупо што се са стране купује. За то је за предлог владин.

Војин Радуловић: Ако је установа штетна, онда треба је редовним путем укинути, а не овако. Ствар је на претресу да се сума одобри по закону који већ постоји. Па по што рече г. Николајевић да је било прихода у 1874. години 36.813 гр. п. то је мишљења да се сад овде стави 35.000 гроша пореских.

Председник ставља на гласање: „Ко је за предлог владин, тај нека седи; а ко је противан, тај нека устане.“ Већина седи. Дакле, председник оглашава решење скупштинско: *Да се има приход економије томилидерске и државне ергеле ставити од 39.000 гр. пор.*

Извест. чита: „Приход поштански 320.000 гр. пореских.“

Предс. минист. објашњава, да је мала повишица стављена према умноженим поштама, па с тога да неће бити ни говора.

Предс. ставља на гласање: „Ко је за предлог, нека седи; а ко је противан, нека устане.“ Сви седе. Дакле скупштинско је решење: *Да се приход од 320.000 гр. пор. призна.*

Извест. чита: „Приход од такса телеграфских износи 370.000 гр. п.“

Ј. Марковић предлаже, да се таксе телеграфске смање, и тад ће више прихода бити.

Мин. предс. одговара г. Марковићу, да предлог његов нема места, прво што је ствар закона, а друго што те таксе у неколико зависе и од конвенције страних држава.

Предс. пита и скупштина изјављује, да је довољно обавештена. За тим ставља на гласање: „Ко је за предлог, нека седи; а ко је против, нек устане.“ Већина седи. Дакле скупштинско је решење: *Да се приход телеграфски од 370.000 гроша иор. призна.*

Извест. чита:

„Приход управе фондова и окр. штеднионица у 650.000 гр. и.“

Предс. пита: „Има ли ко да говори?“ и по што не би некога, онда пита скупштину, усваја ли предлог. Скупштина изјављује, да усваја овај приход од 650.000 гр. иор.

Извест. чита:

„Приход од државних рудника у Круњу који износи 90.000 гр. и.“

Овде постоји одвојено мњење.“

М. Терзибашаић каже, да овде нема никаквог редовног прихода, но неког олова које се од више година затекло, за то нек се његово одвојено мњење прочита.

Секретар Урош Кнежевић чита одвојено мњење Терзибашаића, Радовановића и Максимовића, које гласи овако:

Одвојено мњење.

Браћо! Наша српска пословица вели: „Парен кашу лади,“ или: „Кога су змије уједале, тај се и гуштера боји.“ Али као да се наша господа министри бив. нису те српске пословице држали, сигурно због тога, што није то њихова, већ само народна пословица; а они нису позвани на министарске столице да се о добру и благостању народном,

већ о добру њиховом брину. А да је та пословица у ствари овако као што видимо, ево наших разлога. Рудник Мајданпеца кошта Србију на 1,000.000 д. цес. и сви видимо и велимо, жали боже тих новца, што их славна господа тако немало упропастиле, а могла се тим новцима Морава регулисати и где би сада Србија са благостањем својим била, спојивши свезу водена пута кроз средину своју за унапређење трговине и комуникације. И управо рећи, толике би вароши из мртвила у живот ступиле и процветале, за шта би заслужили, да су то учинили, да им народ венце плете. Али, на жалост, као да су се коме заверили, да који од бога за ову земљу несрећније ради, да нас ваљда до пропасти доведу. Господо, зар је мала горња цифра од милион дуката, која је на рудник Мајданпеца упропашћена? И то не би школа за нашу господу министре, већ пре 3 или 4 год. почеше да отварају друге руднике, а имено рудник Круња, и утрошише преко 40.000 дук. И сада још исти постоји као државни и троши 8.000 дуката год. А какови доходак отуда имамо? Са уверењем смео рећи, никакав, јер нас извађено олово кошта преко 20 гр. чар ока. И то нас кошта тако јевтино за то, што су управитељи рудника куповали руде од сељака, који су исте без штудије о рудокопњи вадиле, иначе да нису од сељака исту куповали, коштала би народ ока олова 60 гр. по њиховом рудокопском знању.

Можда ће се господа, који су ту установу као за земљу корисну установили бранити тиме, што се почешће дешава, да се олову забрањује увоз у

Србију, и да тада не би могли никако олова имати. Кад је најстрожије забрана увоза олова за Србију била, олово се могло опет колико се хтело набавити по 10 гр. ока.

За то, господо и браћо, не дајмо да се овако немилице народни новац упропашћава штетним по народ установама, и укидајмо исте час пре, јер бојимо се ако не станемо укидати непотребне, укидаћемо, бојимо се, доцније што нам је најпотребније; јер кад оголимо не ћемо имати с чим ни потребне установе издржавати, јер и сриска пословица вели: „Не вукуј оно што ти не треба, јер ћеш продавати оно што ти треба.“

За то смо, да се исти мајдан као за земљу штетан одмах напусти, руда ако какове има истони, и један надзорник одмах постави да зграде и алате чува, а да се обзани у страним новинама да се исти уступа ма с 5% од израде чиста дохотка, и да ће се израђено олово од друштва које исто извадило буде по 5 гр. чаршис. ока примати на месту, а држимо да ће се странаца наћи који ће исти узети.

23. Децембра 1875. г.
Београд.

М. Н. Терзибашаћ,
М. Радовановић,
Илија Ђ. Максимовић.

Сима Секулић каже, да не стоји оно што гос. Терзибашаћ наводи, а сво за што: од Маја месеца ове године ископано је преко 200 товара пречишћене руде, и како он зна има од Августа месеца ископљеног чистог олова преко 100 товара, а то је све било у овој години.

Јов. Бошковић каже, да се око овог рудника троши на 210.000 гр. п. годишње, и ако се то продужи, онда ће то бити штетно за државу. Он је против предлога и тражи, да се обустави док комисија не поднесе извештај, може ли и даље тај рудник остати. Он вели, да је за комисију још 1873. год. решено.

Мин. председник каже, да овде није говор о укинућу тога рудника. Кад се дође на расход, нека се говори, а сад је реч о приходу, и по што постоји олово, то се оно мора у приход увести.

А. Николајевић вели: Ово се не сме као приход рачунати, јер није приход редован. Што се тиче расхода говориће, кад дође на ред.

Пав. Вуковић желео би да зна, откуда је тај приход, да ли од извађеног олова. И кад је добио одговор да јесте, онда вели: то није никакав приход.

Мил. Миловановић каже, да се стави сад колико буде прихода, а кад се дође на расход да се говори.

М. Гарашанин вели: Тај приход не треба да уђе у буџет, јер није редован, и не зна се да ли ће га идуће године бити, нити се зна да ће већи и мањи бити.

Заступн. мин. фин., мин. грађ. каже, да треба ово у буџету као приход уврстити, јер је пре 15 дана министар војни захтевао да му се олово пошаље у врагујевачку фабрику, и ово се донеста препоси. Дакле треба ово да уђе као приход, а кад се дође на расход, онда нећ се о томе говори.

Ник. Радовановић: Врло је добро г. Гарашанин приметно да ово није редован приход, по то што се сад овако затекло, онда свакојако треба да се стави у приход, а доцније може и не доћи у приход, као што каже г. Бошковић, док се не рентирира тај мајдан.

Илија Стојановић: Мишљење је одборске мањине врло умесно, и врло су добро казали гг. Вуковић и Гарашанин, да то није никакав приход, но управо имаовина државна. Ако ми стављамо оваког рода ствари у приход, онда треба да ставимо и ону циглу у Крагујевцу, што је за здање скупштинско набављена. Дакле мишљења је, да се та цифра из прихода избрише и да се тај рудник затвори.

М. Гарашанин: Ако тај рудник ради и доноси руде и ако се ове исплаћују, онда се мора сматрати као извор; али ако се то затекло од неколико година, онда се то мора сматрати као ванредни приход.

Министар председник вели, да се мора ово сматрати као редован приход, или као ванредни, то је све једно, никако пак не може се узети као заоставши приход. Идуће године видеће се, да ли ће бити тога прихода или не.

Ал. Николајевић вели, да је тај рудник прегледао ове године, па за то вели, да нема никаквог прихода: ово је имаовина државна, а има се сматрати као приход затечени.

П. Јовановић: По што министар уверава, да донеста има толико олова да се за њега може узети ова сума новаца, то држим, да се ова сума може

увести било у ванредни било у редовни приход, у ствари је све једно.

Јов. Бошковић каже, да је г. Чеда у 1873. г. тврдио да ће имати прихода 300.000 гр. пор. за 1874. год. па у ствари није било, за то је мишљења, да ово дође у ванредни приход, јер ово што се сад за олово прими то је доходак од неколико година.

Рад. Милошевић тражи, да се ова сума стави у ванредни приход, јер вели: као што рече г. Ниволајевић, ја не могу да верујем да има и 90 пара редов. прихода.

Мин. војни каже, да сада из тога мајдана прима 75.000 ока олова по 3 гр. и 10 пар. чар. а у колико не достигне то мора са стране да купује.

Вујо Васић тражи, да се ова сума од 90.000 гр. стави у приход редовни, као што је и до сада сваки пут у буџету била, и по што министар војни уверава да донеста тога прихода за ову годину има.

Панта Срећковић сматра, да је ова сума од 90.000 гр. само проценат који се добија на капитал, јер ни једно предузеће индустријско не може бити веће, него што би ипаче требало да буде, и за то је мишљења да се ова сума уврсти међу проценте.

Ст. Д. Поповић обраћа пажњу скупштине на говор г. министра војног, који рече да је из тога мајдана узео 75.000 ока олова по 3 гр. 10 пар. у вредности 125.000 гр. пор. Дакле, мање је прерачуљена сума од доходак у 35.000 гр.

Председник пита и скупштина изјављује, да је довољно обавештења.

Мин. председник вели, ако би оставили рудник и даље, он мисли на сваки начин да ће нешто прихода дати и до године.

Председник ставља на гласање: „Ко је за то да се овај приход сматра као редован тај нека седи, а ко је да се сматра као ванредан тај нека устане.“ Већина устаје. Дакле скупштинско је решење: *да се овај приход сматра као ванредни.*

Известилац чита:

„Приход фонда школског 1,540.000 гр. пор.“

Панта Јовановић објашњава, да је то онај прирез од 2 цванцика, и по што све школе долазе на терет буџета, то онда и ова сума долази у приход.

Нив. Кружевић: Ако је тај приход мерен према пореским главама, онда и он треба да се смањи по предлогу који постоји о порезу.

Вујо Васић: Ово је извештај приход, јер не само да га плаћају главе пореске, но долази још и од скитајућих се цигана, бећара и прочијих. За то не треба смањивати.

Председник пита и скупштина изјављује, да је довољно обавештена. За тим ставља на гласање: ко је за предлог нека седи, а ко је против нека устане. Већина седи. Дакле скупштинско је решење: *да се призна приход од 1,540.000 гр. пор.*

Бр. 913.

Извест. чита: „повраћени кредит у 400.000 гр. пореских.“

Панта Јовановић објашњава: да свако министарство има извесну суму по буџету одобрену, и што у једној години не потроши, онда се у при-

ход уводи, и на олакшање буџета друге године иде, које се зове повраћени кредит.

Урош Кнежевић каже, да се ова сума не може сматрати као приход већ као уштеда. Лане је било око милион и по повраћене суме, и ово што се та цифра ставља у приход и јесте узрок прави, те се у нашем буџету догађају дефицити.

Пант. Јовановић вели: Ово што говори г. Кнежевић са свим је неосновано. Г. Николајевић каже вам шта је доиста у ствари ушло од повраћених кредита.

А. Николајевић износи рачун колико је за ових 5 година прошлих претекло и онет каси враћено, и то: уштеђено је било и враћено

1870. год.	379.981	гр.	24	пар.	пор.
1871. „	162.108	„	4	„	„
1872. „	314.012	„	13	„	„
1873. „	185.998	„	11	„	„
1874. „	567.484	„	22	„	„

и ово је све уштеда.

Ур. Кнежевић како је пре рађено неће да зна, но отворено каже, да је ово закачка у овој цифри, која нема никаког смисла да овде стоји, него је треба са свим избрисати; јер по што је лане ова сума у приходу била, онда нема смисла да се ове год. онет ставља.

Панта Јовановић објашњава, да доиста не може министар сву одобрену суму у једној години да потроши, јер има на пр. чиновник који умре на му се место не попуњава одмах, у некој години јевтиније се материјал канцеларијски набави и друго, па све што од тога претекне враћа се следеће го-

дине као приход. Ово се поодавна упражњава на основу закона буџетског, а може се сваки уверити да је то и 1862. год. било, као што протоколи народне скупштине од 1864. год. стр. 80 сведоче, да је било штедње од изузетих кредита 550.394 гр. пор. Сад ако г. Кнежевић мисли, да не треба тако радити, то је друга ствар, и како законодавна власт нареди тако нека и буде.

Јевр. Марковић пита, колико има готових пара у тој каси државној, кад г. Николајевић и г. Пантa веле, да то све иде у државни приход. Он зна, да је некада било неповретне касе, и да је сад нема, и да су ове уштеде државној каси за ово 40—50 год. враћане, Србија би имала доста готових новаца.

Мин. председник: Ово је питање које је изван претреса покренуто. Овде је питање, да ли да се уштеда стави у ред прихода или не. Примећује на говор г. Јевр. Марковића о готовини државној, да није истина и одбија таково представљање нашег финансијског стања. Међу тим, вели, ако скупштина сумња о каси државној, може избрати један одбор на нека прегледа стање касе, само не ћемо никако да допустимо да се каже: да у државној каси новаца нема.

Јевр. Марковић: Ја не знам, да ли је то истина или не, него то ми је разлог да ми се објасни ствар.

М. Гарашанин вели, да ће ова иста ствар бити као и о руднику у Крушњу. Њему се чини, да је овај приход рђаво схваћен те је стављен у изворе. Једне године рецимо да има уштеде, а друге године хоже да не буде, и за то се не може сма-

трати за извор финансијског прихода. И за то може се само један пут као уштеда у приход ставити, а више не. То је математичка истина. И за то је мишљења, да ово иде као уштеда у државну касу, а из прихода редовног да се избрише.

Председ. минист. вели, да је и он био тога мишљења док је као посланик био, да се ова уштеда уводи у државну касу а не као приход; али сада да се то учини мењао би се систем буџета, који је састављен по досадањем начину, но може се ставити примедба: да се ова сума у будуће не меће у партију прихода.

Ил. Стојановић сматра, да ово не може ни никакo у приход, и да га треба збрисати, а увести као уштеду у државну касу. Најзад ако приходи не достигну расходе, може се одредити једна сума из готовине да покрије расходе.

Пант. Јовановић вели, да је ова сума од 1862. год. на овамо све овако ишла. Сад кад се избрише онда се треба опет постарати, како ће се та сума попуњити. А што је то тако до сада рађено, то није по наредби администратора него законодавне власти.

Пан. Вуковић мисли, да је ово чисто и јасно да се не може рачунати као приход, но као готовина, као што рече Стојановић, и да се може расход и са готовином исплатити.

Јов. Бошковић слаже се са Урошем Кнежевићем: Уштеде доиста има. Ено није потпуњено место младике шабачког и место министра финансије. За то нека се усвоји предлог Кнежевића. Но ипак моли скупштину, да се одложи решење ове позиције док

се не пређе расход, па ако се увиди да је могуће избрисати, онда да се и учини.

Мин. председник понавља ону своју примедбу, да се стави, да се за у будуће не може више стављати ова сума као приход, а за сада да остане овако као што је.

Ник. Крушежеввић сматра, да су погрешни изрази да је ово приход, и каже да не може ово остати као приход, који се преноси из године у годину, него као готовина, која је уштедом предана државној каси. Ово треба сад решити, јер ће сваки министар казати: немојте ове год. него до године, и тако ће много проћи.

Пет. Буричковић мишљена је, да ово дође као уштеда и да се из прихода сад одмах избрише. И ако би ово даље, вели, остало значило би као кад бих ја имао 10 дуката, па бих их 10 пута избројао те имао 100, и ако свега десет.

Председник пита и скупштина изјављује, да је довољно обавештена. За тим председник хтео је да учини гласање устајањем и седењем, по на захтев председника министарства гласало се поименце.

Питање постављено је овако:

Онај који је за то, да се ова сума сматра као приход само за ову годину тај нека каже „за“, а који није и да се избрише тај нека каже „против“.

По свршеном гласању председник огласи, да је 44 гласало „за“, а 47 „против“ и 6 уздржало се од гласања.

Према овоме скупштинско је решење: да се ова сума повраћени кредит у 400.000 гр, шор. из прихода

да са свим избрише, и да уђе у касу државну као уштеда.

Састанак је закључен у 8 сахати у вече и заказан за 28. ов. мес. после празника.

Председник:

Д. Ђ. Јовановић.

Секретар

Ил. Стојановић.

ОПУНОМОЂЕНИ ПОТПИСНИЦИ:

М. Д. Глишић, Петар Катих, Петар Буричковић, Сима Секулић, Војин Радуловић, Ђ. Ђоровић.

САСТАНАК LIX.

28. Децембра 1875. године у Београду

ПРЕДСЕДАВА

Димитрије Ђ. Јовановић.

СЕКРЕТАР

Стева Крстић.

За министарским столом присутни сви г. г. министри.

Састанак је у 9¼ час. пре подне.

Бр. 873.

Председник јавља, да има два протокола од прошлих састанака да се прочитају, па по што то свршимо онда ћемо прозвати, да видимо, да ли ће бити довољан број посланика, па да продужимо даљи рад.*

Бр. 874.

Секретар Ст. Д. Поповић чита протокол 52 састанка од 18. Дец. ов. год. Скупштина усваја.

Бр. 875.

Секретар Стева Крстић чита протокол 53 састанка од 19. Дец. ов. год. и по што би учињена једна исправка Ил. Ратајца, скупштина усваја протокол.

Бр. 876.

Председник: Да би могли продужити рад, треба најпре да се прозовемо да видимо колико нас има.

Секретар Крупежевић прозива по списку посланике.

После прозива председник јавља, да има 103 посланика на окупу, дакле довољан број, и вели: Саслушајте неколико интерпелација.

Бр. 877.

Секретар Крупежевић чита интерпелацију Петра Стефановића и Алексе Поповића којом питају министра спољних послова: колико су пута летос и јесенас Турци нашу границу прелазили и разна злочинства нашим житељима чинили, и је ли му познато да су Турци наше карауле на Преком Брду, на Радишковини и на Вучијој Пољани запалили и нашег стражара Илију Ковачевића на место убили, као и то да су запалили кућу Спасоја Пешића, Вукадина и Велише Лаушевића из Васиљевића, те им је све што су имали изгорело, и сад су остали без крова и хаљина? И је ли министар што по овоме радио, да се овој самовољи турској на пут стане?

Министар иностраних дела каже, да има много случајева таквих, који су се дешавали на граници. Но овај, који се у интерпелацији помиње, није му познат, али прима интерпелацију да на њу по извиђају за 2—3 дана одговори.

Бр. 878.

Секретар Крупежевић чита интерпелацију Адама Богосављевића, којом пита министра спољних послова: да ли му је познато, да неки Петар Пе-

тровић, из В. Јасикове округа крајинског, већ 12 година како је у Видину у затвору окован, и у турској тамници и данас лежи?

Министар иностраних дела каже, да му тај случај није познат, но прима интерпелацију, а по пенитантој ствари одговориће у своје време.

Секретар Ст. Д. Поповић чита интерпелацију Уроша Кнежевића, управљену на мин. ун. дела, којом пита: шта је са оном крађом што је учињена у телеграфској каси у Београду, којом је руководио Јован Антонијевић? Је ли штета измирена, и како?

Министар председник прима интерпелацију да на исту одговори, по што се извести како је у ствари.

Бр. 879.

Секретар Стева Крстић чита интерпелацију Мијанла Смиланића и Симе Милошевића, управљену на министра ун. дела, којом питају министра: како је смео Обрен Мићић, начелник среза пригорског, звати кметове и одборнике ондашњих општина, те су писали извесну жалбу скупштини, у којој се речени Мићић хвали а поп Повак Милошевић народни посланик каља и умаљава? И хоће ли министар Мићића уклонити из оног среза, и кад?

Министар председник уверава, ако је заиста Мићић звао збор као што се у интерпелацији наводи, онда без казни неће остати, но наводи да би требало да се одреди комисија, која ће при осталим извиђајима и то извидети, јер овако се на помет никоме не може пресудити; а што се тиче премештаја то је ствар министрова.

Новак Милошевић хоће да говори, но прекидају га.

Председник, по што се ова ствар тиче г. Новака, моли га да о њој не говори.

П. Буричковић чуди се, како тај Мићић чини толики скандал и опет га народ и министар трпи. Смиљанић је пре тражио да се он премести из његовог среза; он се премести, и тамо опет продужује свој занат као и пре. С тога је, да се одреди комисија која ће све његове злоупотребе извидити.

Благоје Божић каже, да треба Мићића оданде уклонити одмах, па после комисија нека извиђа његове злоупотребе.

Нон Степа: Овде се види, да је лична мржња између пон Новака и Обрена Мићића. Ми треба то да оставимо док комисија не извиди. Јер ми овде ако почнемо о њиним личним зађевицама проводити време, остаћемо овде до пролећа, трошећи на сваки дан по 2 рубље народне и једући супу и рифолајш, а код куће чека нас качамак и славина. Но да свршимо што пре буџет, па да идемо кућама.

Председник каже, да је најбоље да ову интерпелацију унутимо влади, по не у томе да одговори на њу, по да се придружи осталим актима, што се на ову ствар односе.

Скупштина усваја.

Бр. 880.

Секретар Степа Крстић чита интерпелацију Симе Милошевића управљену на министра финансије, у којој пита: што је министар и по други пут наредно, да се храна у општинске кошеве врати, кад народ овамошњи нема што је година омавуда и што није храна на време прикупљена, јер је народ

много издангубио чувајући границу? И сме ли се дужнику продати имање за овај општински дуг?

Председник: По што посланик Симе није у скупштини, то да пређемо преко ове интерпелације на дневни ред. Скупштина усваја.

Бр. 881.

Секретар Ст. Д. Поповић чита интерпелацију Јована Рајичића, управљену на министра просвете, у којој хоће: да се младићима који су прешли из Турске амо, кад сврше богословију не даје државна служба, но да иду натраг, јер, вели, тамо је већа оскудица у наученим људма.

Министар просвете вели, да ово није интерпелација у којој се састоји неко питање, него је више као предлог. Но опет од прилике одговара на исту: Код нас има један завод, где се спремају младићи за наставнике у Србији и Турској. Кад сврше богословију они се упућују натраг. Но сад, због познатих догађаја онамошњих, неки су постављени за привремене учитеље; али како се тамо поврати мирно стање, они ће се одмах тамо и упутити.

Јов. Рајичић пита, да ли их зна поименце који су задржани у учитељским службама.

Министар просвете не зна поименце којима је дата учитељска служба; по вели, да је то више из човечности учињено.

Скупштина се задовољава одговором госп. министра.

Бр. 882.

Секр. Крупежевић чита питање Илије Стојановића, којим пита минист. председника: кад ће се

поднети пројект за закон о иступима по кривичној чести ?

Мин. предс. одговара, да ће кроз који дан изнети пред скупштину.

Бр. 883.

Секр. Крупежевић чита предлог Жике Миленовића и Стојадина Радовића о томе, да се командирима и четовођама II. класе даје плата као и командирима I. класе.

Скупштина реши, да се овај предлог одбаца.

Бр. 884.

Секр. Крупежевић чита предлог Радоше Недића и другога о томе, да се учине неке измене у § § 402. и 404. грађ. закона.

Чује се : „Да се одбаца.“

Р. Драгојевић : Ономад је један предлог подобан овоме одбачен, с тога и овај треба одбацити.

Председник : По што се чују разна мњења да се одбаца и да иде одбору, то ћу ставити питање: „Ко је за то, да се упуте законодавном одбору, нека седи; а ко је да се одбаца, нека устане.“

Сви седе. И тако се упућује законодавном одбору.

Бр. 885.

М. Радовановић, хоће да управу питање на министра правде.

Председник одговара Радовановићу, да се питања на министра могу само написмено чинити, а усмено не.

Младен Микић : Нека Радовановић иде у собу код министра, па нека га тамо пита, ако шта има.

Бр. 886.

Драгутин Ризнић управља питање на председништво : Пре неки дан Крупежевић је у седници питао владу, може ли Јаков Павловић остати као посланик, по што није ректор. Министар је казао, да ће одговорити за три дана, дакле још није одговорио, а и Павловић сада не долази у скупштину. Но треба да дође да ради.

Председник : Кад је питање о Јакову на мене управљено, ја сам одговорио да је његово главно занимање професорство, а што је ректор и прота, то су као почасна звања. Сад, што он не долази у скупштину није ми познато.

Н. Крупежевић каже, кад је питао министра просвете, он је одговорио : ако у указу стоји да се Јаков поставља као ректор и професор, може учествовати у скупштини, а ако је постављен само као ректор, онда не може. Он је читао указ и тамо стоји, да је постављен као прота и ректор. Према томе указу, вели, не може Јаков бити даље посланик по што је променио положај, т. ј. није више ректор.

Мин. просвете каже : Нека ова ствар остане за сутра. Ми ћемо донети указ и видећемо како стоји, па скупштина нека реши, хоће ли остати посланик или не.

Даје се четврт часа одмора.

После одмора.

Бр. 887.

Председник : Сад да приступимо претресу буџета — и позва известиоца да чита, — по пре претреса има минист. грађевина, заст. мин. финансије, да објасни о руднику у Мајданпеку.

Заступник министра финансије објашњава, да је било уговора са друштвом које тамо ради, да плаћа 24 хиљаде 3% као приход; по уговором од 25. октобра ове год. одустало се од тога што друштво није могло испуњавати, те је интерес слуштен на 2% за 24 године, и тако долази 7—8 стотина дуката, што друштво продаје бакар. Све то улази у позицију, која је као приход у 20.000 гр. пор. стављена.

Председник: Дакле, стављено је у овој позицији 20.000 гр. пор. од рудокопње у Мајданпеку, а одбор није ту ништа приметно.

М. Миловановић тражи, да му се одговори, шта је са оних 1.080 дуката, што је о њима говорио Спасић.

Заступник министра финансије одговара, да је било уговорено да друштво плаћа суму која је споменута на извештај приход, по закону од 1871. год. то је попуштено, и по томе што Спасић каже да је било 1.080 дук. то не стоји.

П. Јовановић: По што смо се уверили од министра финансије, да ту улази и приход од рудокопње у Мајданпеку, онда ова цифра од 20.000 гр. пор. нека остане.

Драгутин Рвзнић: Кад министар вели, да је то од свега као поља рудокопње и земље и мало је, јер износи само од рудокопње 80 дук., онда где је оно друго.

Заступник мин. финансије: У предрачуну је тако и не може бити мање, јер за 23 године долази толико, и улази у рачун као приход.

Предс. министарства вели, да ово није велика разлика, с тога мисли, да треба ова сума да остане као што је.

Председ. ставља на гласање: Ко је за предлог, нека седи; а ко је против, нека устане. — Чује се: „Сви смо за предлог,“ и седе. Дакле, усваја се.

Бр. 888.

Извештај финанси. одбора чита другу тачку број 6-ти: „од наслеђа 10.300 гр. п. предложено је као приход.“

Дим. Матић пита: Колико је дане било тога прихода?

Заступник министра финансије одговара: У 1872. години било је 12.609, у 1873. год. 13.150, а у 1874. години 5.000 гр. пор., по кад се сравни једно с другим, долази на сваку годину по 10.300 гр. пор.

Скупштина усваја по предлогу одбора.

Бр. 889.

Извест. фин. одбора чита трећу тачку број 6. која се добија од мангуна, а предложена је у 45.000 гр. пор.

Скупштина усваја по предлогу одбора.

Бр. 890.

Извест. фин. одбора чита четврту тачку о казнама, у којој је предложено прихода 180.000 гроша пореских. Одбор је мишљења, да се ова позиција смањи са 10.000 гр. п. Да се саслуша одвојено мишљење.

Секр. Ст. Д. Поповић чита извештај одборов, и министар је на овај мањак пристао.

Јеврем Марковић каже, да те новчане казни долази највише од иступа, а по што ће се то уредити, да општински судови суде и за иступе, то је немогуће да ће бити толиког прихода, јер ће остајати у општинским касама.

Заступник министра финансије доказује, да ово није само од казни за иступе, по то су и оне казни које су код суда наплаћене од оних лица, која су у место затвора платила новчано.

Мин. председник вели: Кад је већ одбор смањено са 10.000 гр. п. то за ову годину нек остане, кад влада пристаје.

Скупштина усваја по мишњу одборском суму од 170.000 гр. п.

Бр. 891.

Извештај финансијског одбора чита пету позицију, о неподвижним приходима у 1,600.000 гр. пореских.

Заступник министра финансије каже, да ти неподвижни приходи долазе од продатих нађених скровишта, од интереса на интерес кад се на време не плати, од казни чиновника који се административним путем казне, итд. Даље вели, да је ланске године било у 100.000 гр. више, по ми смо, вели, увели ову цифру као најмању.

П. Вуковић: Тамо стоји и од продатог барута, а то је државна имаовина, с тога треба то унети у касу, а не уприходити.

Заст. мин. фин. каже, да и то спада у неподвижне приходе.

Јеврем Марковић доказује, да је он као члан финансијског одбора прегледао ове неподвижне приходе и уверио се да заиста постоје.

Скупштина усваја по предлогу у 1,600.000 гр. пореских.

Бр. 892.

Александар Николајевић пита министра: Где је новац болнички што се по 8 гроша из целе Србије узимље? Је ли дат под интерес, и у коју позицију долази овде?

П. Јовановић одговара Николајевићу и вели: Фонд болнички није никакви приход државни, по то је новац дотичних округа, који је намењен на извесну цел. Тај се новац даје управи фондова, и она га даје под интерес. Он нема никакве свезе са државним приходима и расходима.

Алекс. Николајевић разуме да је тако, по пита: да ли је тај приход дошао у ове позиције?

П. Јовановић одговара, да не може доћи никако у ове позиције тај приход.

Бр. 893.

Председник јавља, да је буџет прихода скупштина решила, по сад да се пређе на буџет расхода. —

Чује се: „хоћемо да знамо колика је цела сума прихода.“

Председник: Сума прихода прорачуњена је од министра, извештајца и секретара, по мислим, да је најбоље, да оставимо за после подне, да ревидирамо и тачно знамо колико је.

Милан Кујунџић хоће да се поднесе биланс, да се види, колико је и расхода; јер ми видимо, вели, колико ће бити прихода, а не видимо расход.

П. Јовановић : По што је скупштина решила буџет прихода, да приступимо и буџету расхода. Одбор је код расхода неке суме умалио и кад скупштина реши, онда ће се знати и колика је сума расхода.

М. Миловановић мисли, да би рђаво било решавати о расходу, кад немамо суму прихода.

Председник министарства каже, да је од прилике буџет прихода са 8—900.000 гр. нореских смањен. Сад према томе можемо решавати буџет расхода.

В. Радуловић, слаже се са Милијом и Кујунџићем и хоће да се донесе цифра прихода, на после према њој да се решава о расходу.

Известилац финансијског одбора каже, да је тачно изнашао, колико је одбор био одобрио, но сад по што је скупштина нешто преимачила, износи од прилике 35,276.392 гр. п.

В. Радуловић : Нећу цифру од прилике и на памет, но хоћу истинска цифра да се донесе, на онда да решавамо.

М. Гарашанин каже, да између одборске цифре, и оне што је скупштина решила има веће разлике, и да је скупштина само у две партије умалила суму од 490.000 гр. нор. По томе мисли, да није цифра добро прорачуњена.

Председ. министарства : Према одборском мишљењу неће бити велике разлике, јер је скупштина на неким местима одузела, а на другима опет дала. —

Председник : По што смо решили буџет прихода, после подне ће министар и известилац саставити суму прихода, онако како је у скупштини решено, и сутра ћемо наставити рад.

Бр. 894.

Саставак је закључен у 12 и по сахата и заказан за сутра у 8 сахата пре подне.

Председник,
Д. Ђ. Јовановић.

Секретар,
Стево Крстић.

Потписници:
М. Д. Глишић, Ђурђе Боровић, Сима Секулић, Петар Катић, В. Радуловић.

САСТАНАК LX.

29. Децембра 1875. године.

ПРЕДСЕДАВА

Димитрије Јовановић.

ЗА СЕКРЕТАРА

Р. Тодоровић.

Почетак седнице у 10 сахата пре подне.

Присутни су били сви министри.

Предс. јавља, да нема израђеног протокола од пређашњих седница за читање, те с тога износи неке предлоге на прочитање.

Бр. 895.

Секрет. Ст. Д. Поповић чита предлог Мијанла Тераибашаића и још њих тринаест посланика о томе, да се број виших војених чиновника у мирно доба ограничи у интересу боље штедње. А у ратно доба само то ограничење да не вреди.

Решено : Да се предлог упути финансијском одбору.

Бр. 896.

Секрет. Илија Стојановић чита свој предлог и још три посланика, Милосава Вељковића, Милије Урошевића и Војина Радуловића о томе, да се сви дојакошњи приходи свештенички сведу у систематичку плату и ова подели на 3 класе и то: од 250, 300 и 400 талира.

Рачуном тих прихода доказује могућност, да се то може остварити.

Решено: Да се предлог упути финансијском одбору.

Бр. 897.

Секретар Стеван Крстић чита предлог Николе Крупежевића и њих још десет посланика о укинућу народног позоришта.

Решено: Да се предлог упути финансијском одбору.

Бр. 898.

Секр. Ст. Д. Поповић чита предлог А. Николајевића и њих још петнаест посланика о измени § 70. стец. пост.

Председник примећује, да је у овоме смислу већ био поднесен један предлог, па да је у одбору претресен и скупштина је по истом решила, да се упути влади, те да састави пројект. Сад се опет појављује такав исти предлог, а по чл. 94. посл. реда то не може бити.

Ал. Николајевић каже на то, да није вужно било, не би такав предлог ни давали.

Предс. објашњава, да је његова дужност била, да изнесе, како чл. 94. посл. гласи, а скупштина нека ствар реши, како зна.

Павле Вуковић казује, да овај први предлог, који је пред скупштином био, најје са свим ни свршен, него за то, што је г. министар правде изјавио, да га прима у том смислу, да му послужи као грађа, — исти му је предлог и дат, па нека му се сад и овај предлог преда, те да му и он послужи као грађа.

Председник за обавештење чита чл. 94. посл. на основу кога држи да не би требало решавати о овоме предлогу. Иначе могли би се сваки дан подносити оваки предлози, те би само скупштина дангубила.

Ал. Николајевић мисли, да предлог овај најје два пут претресан, него је скупштина само прихватила пређашњи предлог, а то с тога, што је г. министар правде изјавио, да ће прерадити цео стецки поступак. Сад треба и овај предлог прихватити и предати министру, да му послужи за грађу, као што му је и први предат. Предлог први није могао бити решен, за то, што је велики, па према томе и није могуће, да се прерађивање таковог предлога о стецкином поступку одмах сврши. Али свакојако је потребно, да се учини та измена, јер дешава се, да један трговац падне под стечај и том приликом приступи се равнању па се сви повериоци сагласе на равнање, а један се између њих свију заинати, па неће. И тако због једног повериоца дужник мора да пропадне. А кад би се овај предлог усвојио, онда би поверилац морао пристати на поравнање уз остале повериоце, те би се дужник тако сачувао од пропасти. Наводи за пример случај једне куће овде у Београду, са чега једино та

кућа мора да пронађе. Према свему изводи, да у овоме случају ништа не смета г. министру, те да и овај предлог прими као грађу за измену стед. поступка.

Мин. правде мисли, да се њему чини, да се овим иде на то, да се предлог тај који је раније поднесен, огласи за хитан. Сад, ако скупштина налази да треба и овај предлог упутити одбору, он нема против тога ништа приметити.

Према овоме председник стави ствар на гласање, и тако би решено: Да се предлог упутити законод. одбору.

Бр. 899.

Секретар Н. Крушевић чита свој предлог и осталих посланика на броју 22, о томе, да чиновници плате примају у чаршијском течају, те би на тај начин уштеде било око 2,000,000 гр. чар., а у след тога могао би се народу и прирез смањити са 11 гр. ч. од главе.

Приликом овог предлога појавише се разна мњења, те у след тога председник стави ствар на гласање, и тако би решено: Да се предлог упутити финанс. одбору.

Бр. 900.

Секр. Ил. Стојановић чита предлог Петра Стевановића о томе, да се од народа из пограничних крајева храна из општинских кошера, која је на зајму била, ове године не узимље, једно што је година у тим крајевима оманула, а друго што је народ тамошњи због познатих случајева на границу изилазити морао, те је спречен, да и оно што му је родило, није био кадар сабрати.

Због тога што су се и при овом предлогу чула разна мњења, председник стави ствар на гласање. И тако би решено: Да се предлог упутити одбору за молбе и жалбе.

Бр. 901.

Председник јавља, да има још и неколико интерпелација да се прочитају.

Војин Радуловић примећаваша, да се треба манути интерпелација, па прећи на дневни ред, јер овако радећи не ће се ствари свршити ни за 10 год.

Бр. 902.

Секретар Ст. Д. Поповић чита питање на г. министра правде, које је изнео Мијајло Радовановић а тиче се постављања г. г. Чумића и Пироћанца за чланове I. класе у касациономе суду пре, но што су били чланови II. класе при истоме суду.

Министар правде јавља, да ће на ову интерпелацију сутра одговорити.

Према изјави г. министра, председник наређује да се на даљи рад пређе.

Бр. 903.

Секретар Илија Стојановић чита питање на заступника министра финансије од Вује Васића о томе, да ли се мисли поново поднети народној скупштини на решење предлог о тарифи новог кова сребрне српске монете, који је предлог једном већ у скупштини био и у одбору финансијском претресен.

А тим актом тражи се и рачун коштовања сковане ове сребрне српске монете, као и то да ли је сав тај новац у државну касу унесен, и колико се сад тог новца у каси налази.

Министар грађевина као заступник мин. финансије каже, да је ово један врло важан предлог. Пошто има да ради у два министарства, то није имао времена, да ствар проштудира. Предлог је као што питач каже био у одбору. Он ће то видети и ствар проштудирати, па ће одговорити што скорије, и скупштини поднети предлог на решење.

Вуја Васић напомиње скупштини, да јој је познато, да је ова ствар претресана баш пред разилазак скупштине, па је остало на томе, да ће се она омет извести на решење, чим се скупштина састане. Међу тим та ствар стоји и данас нерешена, а она је, као што се већ зна учинила велики печатак у народу, па за то би требало, да се једном та ствар изведе на чисто и одмах реши.

Павла Јовановић зарад обавештења узимље реч и казује, да постоје два предлога о новој динарској системи. Један је, како ће стајати остали новац, који ће по земљи нашој циркулисати, према новом течају, а други је, да се исправи она погрешка, да динар не вреди 100 пара пореских по 100 пара динарских. Мисли, да покретач питања има на уму овај други предлог, а овај се сад не налази пред министром, него пред скупштином. О тој ствари дуго се говорило; и она је, како се он сећа, одложена.

Радоња Недић примећује, да се кућама посланица не смеју вратити, ако се то не изравна.

Председник каже, у колико се он опомиње, скупштина је заиста одложила оно питање, да ли ће динар вредити 95 или 100 пара, и то, не да се реши засебно доцније, него да се реши у свези са

оним другим предлогом о тарифи. Према томе, ствар ова сад није на дневном реду, него, у колико се сећа, бивши министар финансије казао је да ће боље проштудирати предлог о тарифи, коју је поднео био његов претходник, па ће уједно поднети предлог како о тарифи, тако и о пореском течају динара. А сад, кад је заступник мин. финансије казао, да ће предлог проштудирати па онда поднети скупштини, мисли да би требало, да се скупштина и на томе задовољи.

Заступник мин. финансије, мин. грађевина, налази, да је предлог овај по себи важна ствар и због државног књиговодства, па је нужно да се реши још ове године. И за то ће предузети, да што пре ову ствар проштудира и скупштини на решење поднесе.

И скупштина се тим задовољава.

Бр. 904.

Председник јавља, да има и једна тужба против бившег мин. војеног. Па с тога нека се и са слуша.

Секретар Никола Крупежевић чита на то тужбу противу г. Косте Протића бившег мин. војеног, што је у год. 1874. ударио на народ оштри прирез на сваку пореску главу по 20 $\frac{1}{2}$ гр. чарш. на име логоровања, коју је потписао Адам Богосављевић и њих још 22 посланика.

Председник: У овоме смислу поднесен је и предлог скупштини, и тај је већ упућен законодавном одбору.

Адам Богосављевић каже, да је он већ поднео тужбу, па с тога и узимље предлог натраг.

Председник navodi, da prema ovaковој тужби, коју је потписао довољан број посланика, а по закону о министарској одговорности, требала би скупштина да реши, да се један одбор избере, те да испита претходно ствар, на по што одбор ово сврши, онда тек долази пред скупштину питање: има ли места тужби, или не.

Јеврем Марковић исказује, да је било печувано у нашем старом животу, да један министар самовласно сам одређује прирез на народ. Он држи, да ништа у Србији није било тако незаконо учињено, као што је тај прирез. За сваку најмању ствар повлаче се други људи на одговор, а зар овде да се остави, те да министар не одговара, кад учини самовољу. Закон је определио, како министар долази до суме која му је потребна. Министар је овде узео сам и по својој вољи ударио прирез на народ. Тиме је повредио устав и треба га узети на одговор.

Председник разлаже, како се из тужбе види, да се тужиоци позивају на §. 94. закона о устројству војске и на чл. 56. устава, и они сматрају да је повређен устав оним наређењем министровим. Сад према томе постоје два наређења, једно у уставу, а друго у закону. И тужиоци су нашли да је овде повређен устав и промашен закон о устројству војске. А до скупштине стоји, да оцени, да ли је то питање оптужена по уставу, или наређењу закона.

Адам Богосављевић казује, како је он дане питао министра о овоме прирезу, на му је одговорено, да то није учињено на основу закона, него на основу томе, што се тако раније практиковало. И ово није никакав одговор.

Председник признаје, да је ова ствар била пред прошлом скупштином, но по што он на истој није био, не зна како је решена.

Урош Кнежевић navodi, како овде има одговор бившег мин. војеног, који се брани чл. 94. закона о устројству војске. Он се послужио оним речма, где се каже: „порције хране и фуражи одређује војени министар.“ Но он се овим није могао послужити, јер без одобрења скупштине не може се ни у ком случају данак или општи прирез установити. И кад се овим путем прибави одобрење за прирез, онда министар има одређивати, како и колики исти да буде.

Председник налази, да би добро било, да се сазна, шта је прошла скупштина о томе решила.

Радисав Милосављевић: Није нужно, да се то зна, и не треба се позивати на дански скупштински рад.

Јеврем Марковић: Данска скупштина није ништа решавала. Што се тиче саме ове ствари, о којој нема сумње, да је министар погазио устав. Доказује у примерима то.

Главно је овде питање: је ли смео министар ударати прирез без одобрења скупштине?

Г. министар употребио је извесну суму на обучавање и логоровање народне војске. Требао је најпре да изради одобрење од скупштине, па тек онда да има права да налаже прирез према закону о устројству војске, и да га за тим употреби. И кад то право није добио, онда га није смео ни наређивати.

Никола Радовановић мисли, да ствар није свршена и да би било министровог одговора, те с тога се он има и оптужити. Да се не би много говорило о овоме, нека се избере нарочити одбор, на овај нека извиди ствар, а за тим ће се иста и решити.

Драгутин Ризнић: Позивање министрово на §. 94. закона о устројству војске неумесно је. Он је исти самцит тумачно, а то није смео. Његово је само да ради по закону. Где има законско наређење, ту не вреди уобичајена практика, на коју се министар позивао. За то треба да се ствар преда нарочитом одбору, те да овај то извиди и пред скупштину мишљење своје изнесе.

Живко Недић вели: Ако се хоће бирање одбора, онда молим, нека се да одмора зарад споразумљења. Према закону о министарској одговорности, као што је већ казао, треба девет лица избрати, те да испитају тужбу.

На захтевање даје се четврт часа одмора.

После одмора.

Председник позивље, да се приступи избору 9 лица, која ће састављати одбор.

Петар Стефановић има једну примедбу: По чл. 103 устава треба најпре скупштина да изрекче, да ли има места оптужењу, па онда да иде ствар одбору.

Председник на то казује, да је ствар јасна јер први члан закона о министарској одговорности наређује, да се мора најпре одредити одбор, који ће ствар испитати, па онда скупштина да реши.

Радоња Недић: Могу ли у овај одбор бити избрани они који су потписани на тужби?

Никола Крупежевић говори, да могу бити избрани, јер је скупштина 1873. год. о томе закон протумачила.

Председник казује, да нема ограничења о томе у закону. У колико је логично, да овај, који тужи и оцењује своју тужбу, ствар је, коју треба скупштина да оцени.

Настаје гласање. После гласања председник објављује резултат гласања, и тако:

Урош Кнежевић добио је 74 гласа, Александар Николајевић 65, М. Гарашанин 59, Др. Ризнић 58, и Јово Бошковић 56 гласова. Дакле сви имају савршену већину.

Остали немају савршене већине. И тако се има ужи избор предузети између њих осморице.

Александар Николајевић моли за реч.

Председник даје му реч.

А. Николајевић предлаже, да се остала четири одборника акламацијом изберу од оних, који по реду највише гласова имају.

Председник заказује, да ће бити бирање опет поименце. И за тим настаје гласање. После гласања председник објављује, да су на овом другом гласању добили савршену већину ови: Илија Стојановић 84, Алекса Здравковић 64, Никола Радовановић и Јеврем Марковић 54 гласа, те тако, ово је одбор од 9 лица, који има да испита тужбу.

Бр. 905.

Секр. Никола Крупежевић чита указ Његове Светлости о томе, да се породици погинувог Зарије Видића постиљона може из државне касе помоћ на име уздржавања одредити.

Председник: Нека се чује предлог.

Секр. Стеван Д. Поповић чита предлог, који гласи: „Да се породици погинувог Зарије Видића постиљона на име издржавања из државне касе издаје по шесет талира годишње. Ово издржање има трајати односно удове до смрти или преудаје њене; а односно деце Заријне до њеног пунолетства или удадбе.

Издржање ово рачунаће се од дана смрти Заријине.

19. Дец. 1875. г.
Београд.

Председник министарског савета
мин. унут. дела,
Љ. Каљевић, с. р.*

У след гласова, који су се чули приликом читања предлога, председник запита: Усваја ли скупштина предлог, и једногласно би закључено: да се предлог усвоји.

Бр. 906.

Председник представља, како је јуче, а и пре неколико дана било поврнуто питање од стране г. Крулежевића, о посланику проти Јакову Павловићу односно променепог положаја, па је г. министар просвете казао, да ће известити скупштину, како је г. Јаков постављен за посланика. Званичне новине служе за доказ томе, јер су оне меродавне. И тако у броју 78. од 20. Августа 1875. године у увазу стоји: „На предлог министра унутрашњих дела, а по саслушању министарског савета Јакова Павловића, проту и ректора богословије.“

Дакле, из овога се види, да је г. Јаков постављен као протојереј и ректор богословије. А име

ректор има два својства: да је професор, а почасно и привремено као ректор. По овоме као што се види, он је постављен као протојереј и ректор богословије.

По члану 89. изборног закона, има сад скупштина да реши: хоће ли г. Јаков и даље остати као посланик, или не? И у след овога би решено: да г. Јаков остане посланик, и да се одмах позове у скупштину.

За овим је састанак закључен. После подне у 3 и по сахата забаван је други састанак.

Састанак је овај трајао до 1 сах. по подне.

Председник скупштине
Д. Ђ. Јовановић.

За секретара посланика,
Радисав Тодоровић.

ПОТПИСНИЦИ:

М. А. Глишић, Сима Секулић, Бурђе Боровић, Петар Катић, Војин Радуловић, П. Ђуричић.

САСТАНАК LXI.

29. Децембра 1875. године у Београду

ПРЕДСЕДАВА

Димитрије Јовановић.

ЗА СЕКРЕТАРА

Р. Тодоровић.

Почетак седнице у 4 сах. по подне.

Бр. 907.

Председник оглашава састанак за отворен. По томе казује, како је јуче буџет прихода решен у скупштини. Том је приликом тражено, да се зна, колико износ целокупна сума прихода, као и расхода по владином предлогу, а колико опет по одборском нахођењу.

Известилац је са господином министром изва-
швао то, па нека се чује и извештај о томе.

Извест. М. Радовановић чита извештај о тој
ствари, који гласи:

Народној Скупштини,

Буџет прихода за 1876. рач. год. као што је
у народној скупштини решен, стоји овако:

I. Непосредни данци:

1. Грађански данак	20,416.392
2. Београдски данак	66.000
3. Харач од скитајућих се цигана	10.000
	<u>20,492.392</u>

II. Посредни данци:

1. Бумручина са узгредним таксама	5,000.000
2. Трошарина	1,000.000
3. Регални данак на со	620.000
4. " " " Дуван	260.000
5. " " " од рудокопње	20.000
	<u>6,900.000</u>

III. Таксе:

1. Таксе судске и полицијске	1,350.000
2. Канцеларијски приходи	400.000
3. Добошарина	103.000
4. Шумарина	32.000
	<u>1,885.000</u>

IV. Приходи државна:

1. Приход државних добара	570.000
2. Интерес на новце	75.000
3. Приход државне штампарије	500.000
4. Приход економије топчидер. и ергеле	39.000
5. Приход пошта	320.000
6. Приход телеграфа	370.000
7. Приход управе фондова и окруж- них штедионица	650.000
8. Приход од државног рудника у Крунју	90.000
	<u>2,614.000</u>

V. Приход школ. фонда 1,540.000

IV. Разни случајни приходи:

1. Наслеђа	10.300
2. Мангуши продати	45.000
3. Казна	170.000
4. Непокретни извори	1,600.000
	<u>1,825.300</u>

Свега гроша пореских 35,256.602

Буџет прихода за 1876. рач. год. као што га
је влада била предложила, износи је укупно гр.
пор. 36,336.000, а по решењу скупштине износи
35,256.602.

Дакле по решењу скупштинском смањен је за
1,079.308 гр. пор. а имено:

код грађ. данка	333.608
„ бећарског данка	23.000
„ харача	2.700
„ ђумручине	200.000
„ трошарине	50.000
„ судских и полиц. такса	50.000
„ канцеларијских прихода	10.000
„ повраћених кредита	400.000
„ казни	10.000
	<hr/>
	1,079.308 гр. пор.

Ми смо ово потписани част имали известити народну скупштину, да је одбор финансијски од предложеног буџета расхода за 1876. рач. годину смањно и то:

1. код општих расхода	204.429	гр. 18 п. пор.
2. „ министар. правде	21.566	„ „
3. „ минис. просвете	3.000	„ „
4. „ минис. ин. дела	127.200	„ „
5. „ мин. унут. дела	120.800	„ „
6. „ министар. финан.	69.040	„ „
7. „ министар. војног	27.396	„ „
8. „ минис. грађевина	223.750	„ „
свега	797.181	гр. 18 п. пор.

Кад се од целокупног буџета расхода владом предложеног у 36,331.501 гр. 13 пр. пор.
одбије горња сума у 797.181 „ 18 „ „
онда би по одборском мњењу био расход у 25,534.319 гр. 35 п. пор.

Упоредивши пак са овом сумом расхода, као што га је одбор свео, цифру прихода, као што га је већ скупшт. решила у 35,256.692 гр. пор. онда би био расход већи од прихода за 277.627 гроша 35 пар. п.

28. Декем. 1875. год.
у Београду.

Известилац и члан
финан. одбора

Мијаило Радовановић.

Председник: По што је дакле скупштина решила буџет прихода, те по томе сад се зна целокупна сума тих прихода, а у исто доба саслушала је и целокупну суму расхода и по владином предлогу а и одборском мњењу, и чула је извештај и за разлику, која постоји између владиног предлога и одборског мњења, то нека се пређе на буџет расхода.

Но пре тога нека се чује и извештај одборске мањине.

Секр. П. Крупежевић чита тај извештај одбор. мањине, који гласи :

Народној Скупштини,

Мањина одбора финансијског прегледајући државни буџет за 1876. рачунску годину, сматра за дужност, да поред оних примедба одборске већине, изложи пред народном скупштином и своје позоре о овом финансијском закону.

Целу скупштеност наших државних извора, мањина одбора сматра, да основна мисао нашег државног газдвства треба да је пре свега наметно срачуњена штедња.

Полазећи са тога гледишта, мањина се уверила, да су све гране државне администрације заплетене у многе непотребне формалности, које сав механизам државни чине заплетеним и скупим, и које прете, да тај механизам с године на годину постане замршенији и скупљи.

Поред тога мањина мисли, да се при подели плата државним служитељима, није обазирало на количину рада и одговорност, а најглавније што је, да се није обазирало на сиромашно стање нашега народа, нити на његову уметност, нити на његову производну снагу. — На кратко: знања са великим платама знатно су се умножила, али се није умножило знање, капитал и производна снага — богатство самога народа.

Мањина одбора сматра за дужност, да обрати особиту пажњу народне скупштине на ту околност. Јер мањина држи, да се у народу неће спречити опадање имања и морала многим законима, многим замршеним формалностима, и многим богато награђеним државним служитељима; већ да су за ово најглавнија средства: просвета и остале економне установе, које служе распрострањању знања и помажу да се сваковрсна радност развије.

Али главни узрок, који је мањину руководио, да и овог рода и још друге примедбе своје о буџету изнесе пред народну скупштину, и да обележи, које би се уштеде још учинити могле, то су све необичне прилике, у којима се данас наша отаџбина налази. Мањина одборска увиђа, да се ове прилике могу променити и добити много озбиљнији карактер. Догађаји, који се око нас развијају и који

целу Европу мање више у неизвестност постављају, могу створити за Србију прилике од прве и највеће важности, у којима се може на један мах изазвати крајње пожртвовање и највећи напор Србије.

Важност ових прилика мањина одборска није смела ни у колвко из вида изгубити при решавању државног буџета. Она је морала узети у рачун: да Србија може на један мах и изненадно бити изазвана и принуђена на много озбиљније финансијске жртве, било да своју садашњост осигура, или да своју будућност обезбрижи.

Мањина је морала узети у оцену, да може наступити први случај, а може и други случај. Први је случај морала особито у обзир узети. Јер ако би тај случај наступио, онда је питање: откуда би се подмирио тај ванредни дефицит, који би се доцније у буџету појавио.

Материјално стање нашега народа не дозвољава приступити увећању дојаконињих терета, које народ подноси. Производна снага нашега народа таква је, да за дуже време не може се мислити на остваривање нових финансијских извора. Једино средство држави у поменутоме случају остаје државни буџет. Па из овог не смеју се одузети оне уштеде, које су преко нужне за подизање просвете и оних економних усанова, које служе за увеличање умног и материјалног богатства самог народа, а тиме и за увеличање самцх извора државних.

Из свају ових разлога, мањина одборска мишљења је, да из државног организма треба истиснути све оно, што га заплетеним и скупим чини, тим пре, што мисли, да мере, које има част на-

родној скупштини предложити, и у најобичнијим приликама само користе бити могу. По томе да треба извесне уштеде одмах учинити без уштраба јавних послова, који из склона државне администрације следују.

Но мањина одборска побележила је и све оне уштеде, којима би се одмах приступити морало, кад би наступиле околности, које би нашу отаџбину могле изазвати изненадно на ванредне финансијске жртве. Но баш кад ове прилике и не би наступиле, мањина одборска моли народну скупштину да влади у дужност стави, да при преображају земаљске администрације, које се идућој скупштини поднети имају, ове уштеде, које се овде предлажу, на уму има и да према њима свој предлог удеси.

I. Уштеде, које се одмах остварати могу :

A. Министарство унутр. дела.

1. Свуда по целој Србији местну полицијску дужност врше општине, које је законом о самоуправи општинској још више ујамчено, а државна власт има врховни надзор. И кад свака општина сама тај терет на себи носи, онда је праведно, да и општина београдска, као најбогатија у Србији и у томе буде једнака са осталим општинама. За то је мањина мњења, да се жандармерија укине, а да се нека сума за полицијске служитеље остави, сразмерно другим окрузима. Тиме би се смањило тај издатак за 350.000 гр. п.

2. Бољим избором лица, бољом поделом рада и увећањем радних часова, мањина одборска мњења је, да се сума одређена на практиканте полицајне

струке, може свести на половину, што предложено суму своди на 218.000 гр. п.

3. Мањина одборска мњења је, да наше минералне воде треба издати приватним лицима под закуп са одређеним условима, тим пре, што је ланска скупштина подобан предлог влади на оцену упутила; што предложено суму поништава и у буџету ствара олакшицу од 16.400 гр. п.

B. Министарство финансије.

4. Рудник у Крупњу укинут, ствара у буџету мањак расхода од 243.824 гр. п.

5. Земљоделско-шумарска школа, којом је цел са свим омашена, као таква укида се и даје у буџету олакшицу од 163.433 гр. п.

6. Помоћ друштву за пољску привреду, мањина одборска мњења је, да треба отказати, с тога, што начини којима друштво за пољску привреду делује, показали су се немоћни, да приметних резултата у нашој земљорадњи покажу. Овим начином своди се буџет расхода са 28.000 гроша пореских.

7. Наша велика школа треба да може сама потпуно да изобрази младиће по финансијској струци, што своди расход са 26.400 гр. п.

B. Министарство просв. и цркв. дела.

8. Почем дојачошња плата митрополита српског не стоји ни у каквој сразмери ни са количном рада, ни са количном одговорности, која је с тим достојанством скончана, то је мањина одборска мњења, да се предложена сума сведе са 42.000 гр. пор.

Из истих разлога, и што мањина мисли, да се треће владичанско место не попуњава, своди се са 60.000.

9. За брачне парнице довољни су повремени свештенички судови у надлежним окрузима бесплатно да врше. Мањина је мишљења, да се све конзисторије укину. Тиме се чини олакшања у буџету 174.600 гр. п.

10. Помоћ народном позоришту, као по све луксузна, према пречим неподмиреним потребама просветним, увида се. Тиме се уштеђује 60.600 гр. пореских.

11. Наше земаљске школе, треба да су у стању да могу дати потпуно образовање младиће по струци просветној и црквеној, и мањина одбора мисли, да није пужно исте на страну изашиљати, што предложено суму своди са 84.000 гр. п.

12. На издржање неке школе на страни, коју ће министар именовати, мањина сматра, да треба ту позицију избрисати. Тиме се олакшава буџету за 18.000 гр. п.

13. Учитељска школа бако је данас према жртвама, не одговара никако својој цели, нити се из ње може подмирити сва потреба народна у томе смислу. Мањина је мишљења да се укине. Тиме се своди сума предложена за 161.000 гр. п.

14. Богословија да престане као институт, но да се сваки слободно учи ко хоће, и као одељење велике школе да постоји. Тиме би се уштедило на 150.000. гр. п.

15. Позиције: на огрев конзисторија и позоришта, на плате практиканата и плате служитеља конзисторија огнадају. Тиме се олакшава буџет за 45.000 гр. п.

Г. Министарство грађевина.

16. Мањина одборска не може да увиди, каква је прека потреба изазвала, да се од ове гране земаљске администрације ствара особито министарство, и мисли, да оно може за сад још остати као саставни део министарства унут. дела, што своди плату министра са 30.000 гр. п.

17. И према нашем економном стању и према политичким приликама за сад питање о железници није на дневном реду од хитних установа. За то треба звање инспектора железнице укинути. Тим се уштеђује 95.000 гр. п.

18. За најнужније оправке грађевина, које се у овој години учинити могу, као и за неопходно нужне нове грађевине, одборска мањина мњења је, да треба од предложене суме одбити 600.000 гр. пореских.

Д. Министарство спол. послова.

19. Одборска мањина мњења је, да заступништва српска у Бечу и у Букурешту нису од такве потребе, да се без њих бити не може, и кад се она укину, предложена сума свела би се са 192.196 гр. пореских.

20. Заступнику српском у Цариграду плата се може смањити по мишљењу мањине са 20.000 гр. пореских.

21. Плате државних саветника не стоје у сразмерици са количином рада и одговорности, и ма-

њива одборска мисли, кад њих данас има свега 21 противно чл. 91. устава, то да се предложена сума смањи са 90.000 гр. п.

22. Од општих расхода за ванредне непредвиђене потребе, мањина одборска мњења је, да се може одбити на 200.000 гр. п. Сума: 3,074.453 гр. пореских.

II. Уштеде, које би се у преким приликама учинити морале:

1. Министарство војно.

У позицијама означеним под бројевима I., II., III., VIII., IX. и X. у буџету овог министарства могу се остварити уштеде од 4,350.000 гроша пореских.

III. Уштеде, које се данас због постојећих закона остварити не могу, но за које треба идућој скупштини законске форме поднети у цели реорганизација.

2. Министарство унутр. дела.

Укидањем начелства и у опште упрошћавањем полицијске администрације може се остварити уштеда од 450.000 гр. п.

3. Министарство грађевина.

Умањавањем персонала може се остварити уштеда од 191.302 гр. п.

4. Мањина мисли, да је са давањем пензија ишло несразмерно материјалном стању нашег народа, и да су често давале пензије са свим здравим људима на штету истих, а и саме државне касе. Мањина је мњења, да се при давању пензија штедљиво поступа, и да се пензије дају само онима, који су у државној служби поштено служећи изне-

могли болешћу или старешћу. Пензије треба да буду помоћ немоћнима државним служитељима, али никакво раскошне награде. По томе мањина мисли, да велике пензије од 500 тал. на више треба смањити, и само онима пензије дати, којима су потребне. Тиме би се олакшало државној каси на 150.000 гр. пореских.

Сума свију ових уштеда створила би у самоме буџету извор, из кога би се онај ванредни дефицит, који би се у буџету појавити могао, за неколико година изравнао. А поред тога влада би имала прилично средстава новчаних, да једном почне реорганизовати и заводити оне школе, које би народу даље нужна звања за сваковрстне радове, без којих материјални напредак нашег народа није могућан.

Све ово би било могуће учинити, без намета нових терета на народ, јер сума која би се овим уштедима износила би на 8,215.755 гр. п.

Мањина одбора мора приметити још ово:

Форма буџета разних министарстава није таква, да би се из ње имао неки преглед употребе и распореда сума, које се утрошити имају. Из њега се само данас може увидети, колика је сума целокупних расхода у нашем државном газдинству потребна, али се не увиђа, на које се потребе посебице троши, нити се према њему може оценити, да ли су и у колико оне остварене.

Мањина одборска мњења је, да буџет државни треба да буде створен тако, како би могао послужити као мерило материјалног и умног напретка народног, он треба да покаже, да ли је правилан

ток земаљски довољно заштићен од спољних и случајних утицаја, — у њему треба да се огледа, да ли су потребе народа правилно схваћене, и да ли су и у колико подмирене. Целокупни механизам читаве државне зграде, треба да је у њему верно и јасно обележен. Форма буџета, коју пред собом имамо, оваку оцену не допушта, а нужно је, да у напредак буде овако, како мањина одборска схвата.

Поред тога, мањина мисли, да треба влади ставити у дужност подносење штампаног биланса свију прихода и расхода прошлогодишњих, као и предложени буџет, да би тиме народна скупштина имала свакад преглед државних финансија, које јој за упутство при решавању буџета служи.

Ово су примедбе мањине одборске, које има част народној скупштини на оцену поднети.

Чланови одборске мањине,
Адам Вогосављевић,
Миљка Миловановић.

Известилац одборске мањине,

Јеврем Марковић.

Председник казује, да имају још три одвојена мњења, на нека се и она чују.

Секретар Ст. Д. Поповић чита једно одвојено мњење, које гласи :

Одвојено мњење одборске мањине.

При прегледу буџета министра војеног нашли смо ту неисправност, што су по 15—20 позиција у једну стављате; и за то не може се тачан преглед, колико је на коју партију утрошено, учинити. И ми смо г. министру саопштили ову неисправност, и он је обећао да ће идуће године поднети буџет

свој са тачним означањем појединих издатака, а не укупно; јер, вели, тако је до сада практиковано од неколико година на овамо. И за то смо да и скупштина усвоји ради лакшег прегледа, да у будуће буде буџет са означањем сваке рубрике понаособ.

У једно имамо и то приметити, да нам није поднашан и потрошак сваке партије, већ само колико која партија кредита потребује; а да ли те партије заиста ту суму потроше или не, то нам није познато. За то смо мњења, ради тачнијег решења колико која партија издатка утрошити може, да нам се одмах уз буџет фактично учињени издатак у изводу свију партија даде, које овај пут учињено није.

29. Децембра 1875. г.

Београд.

М. Н. Терзибашић,
М. Радовановић.

Секр. Ст. Крстић чита друго одвојено мњење, које опет овако гласи :

Одвојено мњење.

Браћо! Код нас је пре кратког времена установљена земљоделска школа, и троши иста на годину преко 5.150 дук. Држимо, да са оваким наставницима, као што су у истој школи данас, неће се постићи резултат такав, какав се од исте очекује, а то из разлога ових: Вишином су, а може бити и сви наставници сами теоричари, а при земљодељу већма вреди практика но теорија, и за то је по нашем мњењу требало претходно спремити наставнике теорично и практично научене, па за

тим установити ту школу и све науке по што теорично науче, да исте и физично практикују. А погрешно се и примају у истој школи ђаци, јер обично долазе они који су сиромаси и који немају својих земаља, на којима би и ако су што научили истом се науком користити могли. За то на овом погрешном основу, установа ова није за народ као сад што постоји корисна, и за то смо мњења овога: да се само илућни сеоски синови у исту школу примају, да се што је могуће бољим наставницима снабде, да све што ђаци теорично уче и физично практикују; иначе нема смисла да иста као што је данас постоји, јер је за народ некорисна.

23. Децембра 1875. год.
у Београду.

М. Н. Терзибашић,
М. Радовановић,
Илија Ђ. Максимовић.

Секрет. Стево Д. Поповић чита треће одвојено мњење, које гласи:

Народној Скупштини,

Одвојено мњење.

Браћо! Познато ће бити свима г. г. посланицима како је жалосно стање практиканата, и ми потписати били би мњења, да им исто збо је икако могуће побољша, ако не са већом, а оно бар са сумом коју смо умањили председнику и потпредседнику државног савета као досадањи додатна плата њихових у суми 9.000 гр. п.

23. Децембра 1875. год.
у Београду.

М. Н. Терзибашић,
М. Радовановић,
Илија Ђ. Максимовић.

Адам Богосављевић изјављује, да он има у опште неколико речи о буџету расхода да каже.

Познато је свима, да наш државни приход и расход сваке године бива све већи и већи. Чини му се, да је од 1864. год. за 10,000.000 нарастао расход. А да ли је у тој сразмери растао и напредак народни, како у материјалном тако и у умном погледу, он сумња, кад погледа, како маса народа сиротињски живи, и како стоји у изобраењу.

Наше владе знајући да државни приходи редовно расту, удешавале су расходе према приходима. Он мисли, да се државни расходи и приходи не могу увек у свему онако једно према другом управљати, као што чине приватна лица; јер држави није задатак да тече приходе, почем су приходи државни један намет на вилајет, једно тако рећи зло, особито, кад је народ сиромашан, и кад се ти приходи троше на излишне ствари. Не мери се благостање државно према великим приходима, него према томе: јесу ли ти државни приходи производно потрошени, т. ј. има ли народ од њих каке хасне.

Наши се приходи највише троше на војску и полицију, судове, просвету итд.

Колико је потрошено за војску то се зна.

Неће да говори о томе, да ли су и у колико оваке установе корисне народу, и да ли он бригу и старање о њима може у своје руке да узме, него само изпомиње, колико је потрошено на полицију, на оцет није ујамчена лична сигурност од самовође појединих власника и великаша.

Школе и науке постале су монопол за чиновнике и (великаше) богаташе. Народ од сеоских школа ни најмање вајде нема. Средње и више школе, оне опет стварају народу чиновнике, а ипвако корисне и производне раднике. Према томе његово је уверење, да се наш државни расход може у најлакшу руку учинити са једном трећином.

По том чини најљивом скупштини на прилике, у којима се земља наша нахои. Лако могу наступити прилике, које ће тражити већих жртава. Влада и скупштина треба и то да имају на уму, као и материјално стање нашег народа. Он је дакле мњења, да се при претресу буџета расхода може помоћи и смањивањем великих плата, као и пензионирања.

Предс. заказује, да се приступи претресу буџета о расходима.

Изв. М. Радовановић чита на то о цивил-листи кнежевој, која износи суму од 1,200.000 гроша пореских.

Решено : Усваја се.

Извест. чита даље о данку портину, који износи 1,176.255 гр и.

Др. Ризнић пита : за што се мањина одборска није сетила, да што каже и о овоме данку ?

Предс. примећува Ризнићу на то, да се мане таквих речи.

Јевр. Марковић устаје и одговара Ризнићу и каза, да он о тој ствари пита онога, који је надлежнији за то, а да не пребацује скупштини, која је мање надлежна.

Предс. моли скупштини, да поново саслуша суму данка портина. У след чега известилац исказује суму у 1,176.255 гроша пореских.

Предс. пита скупштини, усваја ли ову позицију државних расхода.

И. Стојановић изјављује, да би желео говорити о овој ствари.

М. Кујунџић исказује, да се оваке ствари не расправљају речма.

И. Стојановић говори, да би требало о овој позицији најпосле решавати и што дефицита у буџету буде, да се од ове суме одбије.

Председник пита : усваја ли се ова позиција? На то би решено : да се усваја.

Известилац чита и казује суму од 5.040 гр. пореских, која је одређена као помоћ патријарху у Цариграду.

Адам Богосављевић тражи, да му се каже, на име чега се даје толива сума. Он је чуо да се та сума даје патријарху, да овај само један пут у години дана и то на св. Саву служи у цркви.

Министар просвете одговара, да се та помоћ даје патријарху од времена, како је наша земља добила своју самосталност. А даје се једино ради одржања црквеног јединства. Да ли пак служи патријарх на св. Саву и друге народне српске празнике у Цариграду, то је друго питање. Он мисли, да не би требало ту малу помоћ патријарху сад одузимати, кад му се то још од 30—40 год. на овамо даје.

Јевр. Марковић каза, да он није знао, на име чега се та помоћ патријарху даје. Ако је зарад је-

динства, он зна, да су се и Бугари скоро одвојили од патријарха цариградског, па су тако и Немачки урадили. Но он мисли, да је та помоћ зарад другог печер.

Милош. Спасић казује, како је ова ствар још за време прве владе кнеза Милоша уређена. При томе даље казује, како је у оно време постављао у Србији митрополита патријарх цариградски. А кад је позиције то право Србија за се добила, том је приликом уговором утврђено, да се та помоћ патријарху даје. И сад би било незгодно, да се због те маленкости српска црква дели од цариградске.

Мин. просвете преставља, како се као сигурно зна, да су у нашој земљи, докле је под Турцима била, владике бивале већином Грци. И приход од епархија давао се овим грчким владикама, који су, после укинућа пећке патријаршије, из Цариграда постављани. Али кад се Србија од Турака ослободила, она је одредила извесну суму као помоћ патријаршији. И покојни кнез Милош, нарочитом је наредбом као одговором то одобрио. И сад би незгодно а и неполитично било, да се та помоћ отказује.

Н. Крупежевић мисли, да је то знак потчињености српске цркве грчкој цркви. Српска црква није законом, но насилним путем потчињена грчкој патријаршији. Он, као народни посланик, предлаже и држи, да се може та помоћ отказати.

Председ. у след питања чувши, да је скупштина о овој ствари довољно обавештена, ставља ствар на гласање. И тако би решено: да се позиција за патријарха цариградског о његовој помоћи усвоји.

Извест. износи издатак за народну скупштину у суми 200.000 гр. пор.

Секр. Стево Д. Поповић чита одборско мњење: Код позиције „народна скупштина“ стављено је за рачунску 1876. год. свега 200.000 гр. пор. дакле мање од 1874. год. 40.000 гр. пор.

Председ. казује зарад обавештења, да је одбор код ове позиције учинио примедбу, да покаже само разлику између 1874. и 1876. рач. године. А у главном усвојено је по владином предлогу.

И скупштина ово усваја.

Извест. чита пету позицију за државни савет, која по владином предлогу износи суму 417.500 гр. пор.

Председ.: Има о овоме одборска примедба, па нека се чује.

Секретар Стево Д. Поповић чита одборску примедбу која гласи:

„Код позиције „Државни савет“ која износи по предлогу 417.560 гр. пор. одбор је нашао, да се може смањити 14.960 гр. пор. што се ближе види из извештаја овде приложеног за засебни буџет државног савета.

Буџет државног савета.

Предложен је у 417.560 гр. пор. мање дакле са 9.600 гр. пор. него што је био у 1874. рачунској години.

Одбор је нашао да треба укинути са свим додатком председнику у 6000 гр. пор. и потпредседнику у 3.000 гр. пор. што се ова два звања сматрају више за почасна.

Даље, одбор мисли, да се може смањити позиција на слуге са 1.960 гр. пор., а тако исто и позиција на огрев и канцеларијске трошкове са 4000 гр. пор.

На послетку, одбор усваја предлог владин, по коме се звање првог секретара у државном савету с платом у 14.400 гр. пор., кад се упразни, неће више попуњавати.

Адам Богосављевић каже, како је он у одбору био мишљења, да се плата саветницима смањи и сведе на 1.000 тал.

Одборска већина смањила је само додатак председнику и потпредседнику, а за остале чланове рекла је, да не може, јер је то добијено на основу закона. Он мисли, да је и додатак на основу закона утврђен. Па није право, да они за 2 сахата рада добију 2 дук. ћес.

Благоје Божић рад је да зна, колико има саветника.

Извест. именује председника с платом од 24.000 гр. пор. и 6.000 гр. пор. додатка; за тим потпредседника с платом такође од 24.000 гр. п. и 3.000 гр. пор. додатка; и 13 чланова свакоме по 24.000 гр. пор.; једног секретара I. класе са 14.400 гр. пор. плате; једног секретара II. класе са 12.000 гроша пореских; једног писара I. класе са 4.800 гроша пореских и једног писара II. класе са 3.600 гр. пор.

За служитеље одређено је 5.700 гроша пореских и на огрев и канцеларијске трошкове 8.000 гр. пореских.

Дакле цела сума на државни савет износи 917.560 гр. п.

Предс. према овоме позивље Божића, да искаже своју реч.

Бл. Божић на то рече, да предс. и потпредс. не треба додатак да имају. Слуге у савету пису нужне. Кад могу у граду служити робијашни управника, могу и државни савет.

Јев. Марковић казује, како у њиховом одвојеном мњењу стоји, да се плата саветницима смањи са по 500 талира. А то је за то тамо тако речено, што је сад већи број саветника, по што је по уставу одређено. У чл. 91. устава каже се, да треба да има 15 дејствителних саветника. Откуд и по каквом је закону могло да буде, да има још 6 саветника на расположењу? Има још младих људи, који могу да раде, а они се стављају у пензију. И тако он држи, да скупштина има права смањивати плату саветницима.

Предс. министарства: Као што је казао госп. предговорник у уставу стоји: да број саветника не може бити мањи од 11, ни већи од 15 саветника. Што каже г. Јеврем да има саветника и на расположењу, то не стоји, јер има министара на расположењу, а не саветника. Што се тиче самог укидања плате, он мисли, да то не може бити. Плате су један пут људима дате и влада има права, да то да. Доцније може бити говора о томе, кад дође време на ванредно стање. Али оно, што су људи једном добили, то не могу данас изгубити. И оно, што су они указом добили, то се не може укинути. Та њихова плата постоји још од 1840. г. и више,

на ни влада не може никако пристати на то, да им се плата смањи. Може се казати, да та установа није нужна, и да се може изменити онај члан у уставу, којим је ујамчено саветничко звање, а о смањивању плате не може никако реч бити, а ни влада не може на то пристати.

П. Буричковић вели, да врло добро зна, да је савет добио његово право уставом, и да му је то тиме и утврђено. Но опет при свему томе може се казати, да је та установа непотребна. И он мисли, да скупштина има права смањивати плате саветничке, јер то није уставом ујамчено.

Д. Ризнић: Донста је то један закон, који по данашњем уставу не треба да постоји. Али, по што је уставом ујамчено, неће моћи пасти ни та цифра, док се не учини измена, или доуна у уставу. Савета је рад врло мали. И по том његовом раду, не би требало ни да постоји. Али по јакости уставу мора то да буде. — Он је за смањивање додатка. Чуди се, што су многи чиновници на расположењу.

М. Миловановић казује, како буџет прихода не достиже расход са 200.000 гр. и. и нешто више. Пата, чиме ће се то подмирити. Расходи бивају све већи. Ако се 200.000 гр. пор. не подмире од плата саветничких и од оних, који су учинили тај дефицит, онда се мора ударити на народ. Према приликама нашим, и према свему, како се народ наш налази, доста је, да буде плата саветницима 1.500 тал.

Јован Бошковић, пре но што би о овој ствари говорио, моли владу, да му важе, колико данас има саветника у служби.

Предс. министарства: Има их потпун број.

Ј. Бошковић: Кад има потпун број, онда ја нећу да говорим, али ми се чини, да нема потпун број. —

Н. Кружежевић: Уставом је ујамчена установа државног савета, и указом је постављен неко за саветника. Али ни једном томе није ујамчено 2.000 тал. плате. — И он је за плату од 1.500 тал.

Јев. Марковић одговара на примедбу г. министра, признавајући да је истина, да нема саветника на расположењу, по министара. Но то стоји у формама. И овде је изиграи закон од неке господе. Није то господа министри на расположењу, но су то све са чином саветника. Набраја неке од њих, и на ново изјављује, да скупштина има права саветницима плату смањивати.

Ђ. Ђоровић вели, да је на 51. састанку од прилике решено о неким судијама апел. суда при општинским стварима, и он је онда био мишљења, да се тим судијама плаћа по 3 дин. дангубе, кад разматрају општинске пресуде. Није га нико од саветника хтео да потпомогне. И с тога је, да им се смањи плата. Кад могу одборници дабе да суде, онда ће моћи и саветници за 1.500 тал. да раде.

Председ. примећува Ђоровићу, да говори о ствари. Скупштина има да цени о плати саветника, а нема места позивати се на поједине личности односно те ствари.

Радов. Милошевић вели, кад један касациони судија, који има далеко више рада по саветник, ужива плату од 1400 талира, онда мисли, да и саветник, коме је мањи посао, по касационом су-

дији, треба и право је да ужива плату од 1500 тал., а не више. То је по раду. А друго је, што практиканти немају ни хлеба да једу.

Адам Богосављевић вели, да он не тражи, да се саветничка плата смањи, за то, што има дефицита у буџету, и што су приходи мали, но што је неправда, да они толике плате вуку. Кад се могу додаци да укину, онда могу да се и плате смање саветницима.

Петар Стевановић вели, како и он наводи, да је довољна плата саветницима 1500 тал. по што сад не врше законодавну власт, те с тога и немају велика посла.

Ил. Стојановић мислио је, да не говори о овој ствари, али га савест на то гони. Било је, вели, и прошле године, а и ове од народних посланика предлог, да се смањи плата чиновницима. И он је био против тога, јер су те плате законима регулисане и утврђене. — Он не зна за правило, или указ, којим је плата саветницима одређена 2000 тал. Само за њихово постање уставом је ујамчено, а за плате њихове не. И он је из разлога на плате касацијоних судија и председника при истој суду мњења: да се плате саветницима сведу на 1800 тал. јер је боље ништа смањити него ништа.

А. Николајевић пита владу, да му каже: има ли каквог закона, по коме је одређена плата саветницима на 2000 тал.?

Председ. мнв. одговара: У колико је влади познато, до сад нарочитог закона о томе нема, него је при буџет закон, који је ту плату и регулисао на 2000 тал. У осталом, нека се ова ствар остави, па

ће се потражити и уверити, има ли каквог закона о томе. Међу тим, не ослањајући се на то, има ли каквог закона о томе или нема, он држи, да не би било право, да скупштина учини тако према једној врсти људи, јер ће то јако насти у очи целој свету.

У државни савет долазили су људи, који служе по 30—40 година, и који су стекли приличног искуства, који су уморени својим радом кроз дуже време година — дошли, да могу радити државне послове, да припремају пројекте законске, да одобравају извесне вредите и т. д.

Свуда у свету има неки завод, где такви људи долазе. Они негде имају један, а негде други назив. Дакле свуда има по нека установа, којој одговара наш државни савет.

Што се тиче њега, он неће да брани државни савет као државну установу, јер о томе није ни реч.

Ствар је о смањивању плате саветницима. Погледј тога, што на то влада не може пристати, треба знати, да кад би се мњење одборске мањине о том усвојило, да би неки од саветника, по што су дуго у државној служби, имали већу пензију, по плату. Што кажу неки посланици, да има наш буџет дефицит, који се прирезом подмирити мора, то није истина.

Зна се, да је у партији прихода решено, да се уштеде од сума, које су ушле овде у буџет, враћају у државну касу. Дакле, тиме се могу подмирити извесне потребе, те да не буде дефицита.

Што кажу неки, требало би сами гг. саветници, да кажу, пристају ли, да им се смањи плата, то је

ствар њихова. Ако они виде, да се налази у таким околностима наша земља, они ће то сами чинити. Али свакојако они неће то штети чинити, кад се на њих и све чиновнике од реда сваки дан напада. Мисли, да то није начин, како се апелује на част људи, ако се хоће, да се они пожртвују. Оставите, вели, то њима самима.

Млад. Жујевић представља, како је он саветник, па не би хтео лично, да се као такав брани. Но знајући, како ствар стоји, хоће у основу да је изнесе.

Пре свега казује, да саветник није потребан од онда, од како је власт његова на скупштину пренета. И то је још одавна тврдио.

Но намесници и велика скупштина 1869. г. нађоше, да треба савет да остане. То је што се тиче саме установе саветника.

Што се тиче плата саветничких, треба да се зна, да је кнез Милош неограничено до устава владао. Па је и плату саветницима сам по уставу одређивао. Тим је начином и савет установио. Узимави су људи у савет заслужни по народ. И тада је и плата њихова одређена на 2000 талира. У оно време председнику била је плата на 10.000 талира, а доцније сведена је на 3.500.

Потпредседник имао је тада плате 2500 тал. И сад хоће скупштина ту плату да смањује покрај тих додатака председнику и потпредседнику. А томе треба знати, да у савету има људи, који и од 40 година служе. Њему је већ о Бур-прошло 45 година, како државу служи. И

по закону сваки чиновник, који служи државу 40 година, има пуно плату у име пензије.

Што неки остављају на част и патриотство односно плате у време потребе каквоје, то је право свачије, у коме ни он не ће да попусти. И тим правом хоће да се служи и онда, кад та потреба наступи без ичије понуде.

Илија Мојић: Ствар је јасна, да је савет себи сам одређивао плату. И не знам са чега то, и по каквом закону. Положног закона никаквог нема, да они морају имати 2000 талира. И тако се слажем о томе са одборском мажином. А према раду и то је много.

Ст. Д. Поповић не зна, да ли има каквог нарочитог закона, или су у старом уставу гарантоване плате саветничке, али обраћа пажњу скупштине на то. Ако стоји, да је буџетом плата одређена, онда обраћа пажњу и на тај случај, где је само буџетом плата одређена. Он то зна из искуства. И тај случај стоји код професора учитељске школе, јер је тамо плата на 550 талира, што код других професора по гимназијама и реалкама нема. И он не зна, да ли би сад било умесно те плате професорске код учитељске школе изравнати са платама осталих професора. И кад би се тако радило онда би се дошло до тога, да се свима чиновницима сваке године по ново плате регулишу.

Н. Радовановић мисли, да су све плате чиновничке у Србији законом одређене. И он би рад био да му се тај закон изнесе. А тад би се видело, како ствар о томе стоји, т. ј. да ли су плате законом одређене, или је то буџетом рађено. И ако

су законом одређене, онда нема места смањивању тих плата.

М. Жујевић не зна, да ли изричног закона о платама саветничким има, но мисли, да је и буџет закон.

М. Миловановић: Каже се, да би наши саветници према приликама, у којима се земља наша налази, били патриотични, кад се не би овако наваљивало, да им се плата окрњи. То би њему, вели, било мило. Њихове плате, као право њихово, које су не на основу закона, но од вајкадашњих времена, задобили по вољи, хоће да се законом регулишу. Саветска је установа непотребна. То је склопиште бив. министара и других виших чиновника.

Њега сад то теши, што предговорник један, који је и сам саветник, признаје, да је саветска установа непотребна.

Али, како у уставу није предвиђено о платама саветничким, то има да говори не само о платама саветничким, но и о платама осталих чиновника, који су прекомерно плаћени.

Држава која више троши, но што привређује, та држава мора пронасти. Да не би то било, морају се удесити расходи државни, да приходи буду већи. С тога мисли, да је скупштини највише у задатку, да оног црва, који подгриза нашу државу и наш народ, једном утре.

Не треба више о томе ни говорити, него да се смање плате велике људима који не доносе више користи земљи.

Дим. Балантић: Ја нећу да браним ни Петра ни Павла, али наводим ово: што каже Милија, да

треба гледати, да се буџет удеси тако, како не би било више расхода но прихода, па то било на којим начинима, скидај са једног, скидај са другог и т. д. мени се чини то, као кад би неко имао једну њиву, за коју му треба 200 посленика, и кад тај неко погледа у касу, види да нема за 200 посленика и задовољи се и са 100. Г. Милија узимље чиновнике, као надничаре. Данас хоће да узме 200, а сутра не може толико да плати, и хоће да узме 100. То не иде тако са чиновницима. То мора да буде један склоп. Или се хоће склоп, или добаш, — па ко јевтиније да служи. Ако има у свету какве државе такве, онда нека буде и код нас. — Узмимо историју на видимо, како је било у Риму. Тамо су куповали папску столицу. Па на послетку дошло је и до добаша. То се сад и овде хоће. За плату, која је законом одређена, може се казати: саветници, који се од сад поставе имају толико и и толико плате; али скупштина нема права, да то смањује. Чиновници, нису надничари, као што г. Милија мисли. Они су у народу и раде његове послове са њим заједно. То је свеца, која саставља са грађанством један народ.

Драг. Ризнић вели, да се у говору посланика једнако истиче питање: да ли има каквог закона о платама саветничким? Г. Жујевић казује, да је виез Милош по некаквом турском уставу одредио ту саветничку плату; а он зна за једно наређење, које је у зборницима, и које су саветници сами направили онда, кад су књаза Милоша протерали, и они, који су по одласку књажевом дошли из савета за намеснике књажеве, то наређење законско и по-

тврдили, — дакле сами су себи плате одређивали, вако су и хтели.

Мил. Спасић: Сваки човек има своје извесно право, и треба то један према другоме поштовати. Има људи, који иду на то, да све руше. То су идеје социјално-комунистичке. — Доказује даље примерима, којим се на остварење тих идеја циља. И смањивање плата чиновничких, то је, вели, почетак те радње. Поштен рад у државној служби, треба да се призна и обезбеди. Иначе, наступиће несигурност у свему. Ако се почну гавити туђа права, све ће отићи у врлог и провалу.

П. Буричковић примећува: Кад се говорило о људима, који су у мањем положају, ту нико не нађе да је то опасно и рђаво, кад им се нешто одузима. Решено је за 2 цв. протојерејска и нико не казва, да ће то што побудити веру. Решено је и о биру свештеничком, па и ту се нико не нађе, да рекне, да се тиме чини неправда. А овде се при овоме питању о платама саветничким излази с другим речма. Мени је жао, што се та разлика чини. Према изшем стању и другим финансијским приликама, ја сам мишљења, да онај, који има 1500 тал. врло је добро плаћен и дивна је то плата.

В. Радуловић вели, да није његово нити хоће да одобрава говор једних, а других побија, него, у колико се опомиње, пре је неколико дана поднесен скупштини предлог о смањивању плата чиновничких у опште, па је закључено, да се тај предлог одмах одбаца, јер су плате законом ујамчене. И сад се о томе не може предлог поново у претрес узимати. Он мисли, да и ако би решили о сма-

њивању плата, да то решење неће вредити према постојећим законима. — И он је према стању зато, да остане о платама по дојаконшем до измене устава.

Урош Кнежевић каже, да је он у начелу са овима, који су противни установи државног савета. Али то се не може укинути према уставу. Што се тиче смањивања плата, једно је правно питање: да ли су те плате законом одређене, или нису? Ако има закона, онда овим путем не може се смањивати плата без засебног предлога. Но има и друго једно правно питање: ако се смање плате, да ли ће то бити обавезно и за она лица, која су задобила право на извесну плату? Ово питање у толико је важније, што у закону о чиновницима стоји: „да се без пресуде судске не могу одузети ни плате, а ни пензије.“ — За неколико година скупштина је саветницима буџетом плату одређивала. И то је сад право за саветнике, које им се без пресуде судске не може одузети. И према томе, у колико он разуме законе, мишљења је: да се саветницима сведу плате на 1500 тал. по то да вреди за будуће саветнике. За додатке, који нису законом гарантовани, мњења је, да их треба збрисати.

Н. Крунежевић: Баш се г. Урош сам побио. Он је казао: скупштина је буџетом плате саветницима одређивала. Дакле, они су добили то неким законим путем. И по томе, само судским путем може се то укинути. И додаци су буџетом одређивани, па откуд се могу они укидати, а плате не могу да смањују? Било би зло, кад би се нешто законом утврдило, па би то остало непромењиво. Чам се

мане примете, треба то уклањати. Зна се, да се односи у друштву мењају, па према томе и законе треба удешавати. — Он мисли, да скупштина, која је нешто дала, да то може и да узме.

Чиновници су вели, слуге народа, а народ је газда. Народ је одредио плату. И народ има права и смањити ту плату, и то не од беса, него што увиђа нужду и крајњу потребу.

Секр. Ст. Д. Поповић примећује на говор Крушевића, да додатак плате није ништа стварно; то је нешто узредно и несистематично.

Потпредседник А. Здравковић: Овде је излишно говорити. Све су плате чиновничке законом одређене. Па за то су и плате саветничке законом о буџету одређене. А овај закон није такав, који се не може мењати. На против, буџет је такав закон, која се сваке године мења. И за то је он мњења за одборску мањину.

Председник пита скупштину, је ли довољно о овој ствари обавештена, и би одговорено: да јесте.

Јев. Марковић: Многи од госпoде предговорника кажу, да не знају, да ли има закона о платама саветничким. И тако једини закон о томе, може се узети да је буџет. Добро је Ризнић приметно, да је 1839. г. порушено све, што је до тада било. Од овога времена, па до 1858. г. такође је све порушено, што је до тада било. 1869. г. кад је јакoшњи устав издат, ваљало је да дође организација целе земље. Савет је данас постао непотребно политичко тело. То сви увиђају. И кад није организација цела узакoњена, као, и кад није сваком органу плата одређена, него је остало са свим по-

кретљиво, да се мења буџетом, онда се зна, да скупштина није ограничена, да мења плате, па шта више ни саму организацију. Зна се још и то, да се Србија налази у преустројству политичких установа. Према свему држим, да скупштина има уставно право, да промени поједине гране државне управе, као год и поједине корпорације и поједине личности. За то јесте и коректно, законом и уставно, што мањина тражи.

Мин. председник каже, да је од свију говорника најразложивије исказао о овој ствари Урош Кнежевић. Кад се говори о плати чиновника, онда може бити само речи о томе, како за у напредак да се те плате регулишу. Разуме, да може бити речи о укинућу једног звања, тако, да се више то место не попуњује, кад се управни. Исто тако и са платом државних саветника. Кад би се хтело на овај начин плату укидати, онда би требало довести предлог о томе, или о измени, па казати: у напред се неће више плаћати од извесне суме. То има места. Али постојеће плате смањивати, то не може бити, јер није право, ни целисходно. А то не може ни влада одобрити, да се што противзакoно учини, па шта има право и по уставу. Влада може са своје стране дати реч, да ће с друге стране, где је год могуће уштеде чинити и ову суму накнадити. Не треба одузимати људма плате, које су законим путем добили. А доције, ако остане држ. савет, лако ће се моћи плата смањити. Рушење плате, то је једна врло негодна ствар, особито у садашњем времену. Ма како се ова ствар решила, влада ће се држати свог права.

Председник: Као што се зна, владин предлог саставља једно, а одборско мишљење иде, да се укину додаци председнику и потпредседнику. Мишљење је одборско, да се и неки трошак смањи као и слуге, и најпосле звање првог секретара, кад се изрази, да се изостави. Мањина одборска је, да се плате саветницима смање. — Хоће да стави ствар на гласање, али га прекидају.

Председник министарства каза на то: да је влада пристала условно о смањивању додатака.

Председник не зна, да ли је влада пристала на смањивање додатака.

Извест. М. Радогановић вели, да је влада пристала на смањивање додатака од 6.000 и 3000 гр. пореских.

Председ: Сад ће се расправити прво питање односно смањивања плате саветничке у 500 талира, што одборска мањина предлаже. Влада се позивље на устав. И ако би изишло решење скупштинско, са којим се она не би могла сложити, онда закључак скупштински по члану 63. и 65. устава неће се сматрати, као коначни закључак, него као такав, на који влада може доцније дати ново обавештење. По овоме ставља ствар на гласање.

Урош Кнежевић није ни за владин предлог, а ни за одборско мњење. Те по томе не може ни да гласа.

Председ: Нема никакве сметње, те да се приступи гласању.

Урош Кнежевић пита, води ли се рачуна о овоме, што је он говорио?

Председ. вели, да нема написмено предлога, па га не може ни узимати у рачун. Сад ће да стави ствар

на гласање о додацима. То се и учини седењем и устајањем. По по што се не зна устајањем и седењем, где је већина, председник рече, да ће се гласати поименце. За тим настаје гласање.

После гласања.

Председ. објављује, да је гласало 37 за, а 41 против, уздржало се опет од гласања њих 19, те тако био је потпуни број од 97 посланика. Према овоме била је већина, да се саветницима смањи плата са 500 тал.

Секр. Ст. Д. Поповић казује, да је одбор за слуге у држ. савету нашао, да се може смањити сума са 1960 гр. пор. а смањно је и позицију за огрев и друге канцеларијске трошкове од 8000 на 4000 гр. пор.

Предс. ставља на гласање о смањивању додатака председнику држ. света. И тако би решено: *да се додатак председнику држ. савета у 6.000 гр. пор. укине.* Тако исто би решено: *да се и додатак потпредседнику државног савета од 3.000 гр. пор. укине.*

Сад долази на ред плата за слуге у 1.960 гр. пореских.

Вуја Васић вели, да је њих у одбору руководило, да ову суму на слуге смање за то, што су државни, да није потребан толики број слугу, колико се и тражи. Па кад је мањи број, онда се могу боље и платити.

Предс. ставља ствар на гласање. И тако би решено: *да се по предлогу одборском смањи и ова сума од 1.960 гр. пор. на слуге одређена, на шта је влада пристала.*

Секр. Ст. Д. Поповић чита извештај одбора о суми 8.000 гр. пор. на огрев и канцеларијске трошкове одређеној, која је одбором одређена на 4.000 гр. пор.

Заст. мин. фин., мин. грађевина: Канцеларијске потребе и грејање мора се подмирити. Смањивањем тих трошкова мора се изоставити тражење накнадног кредита. А да не би то било, нека остане по предлогу.

Драгутин Ризнић: У здању савета има више соба, а само се у једној ради, па нека се једна и греје.

Вуја Васић: Одбор је имао на уму при разгледању ове позиције све прилике, у којима се савет у погледу на радњу осталих надлежатељстава налази, па је оволику суму на то име и одредно.

Б. Ђоровић: Хлеб и дрва не могу да се штеде. И он је за суму од 6.000 гр. п.

П. Ђуричковић пита, да ли је влада на ово пристала?

Мин. председник: Влада није пристала на оно што одбор налази. — Своди и он ову цифру на 6.000 гр. пор.

П. Ђуричковић: Онда нека остане по предлогу г. министра.

Председник ставља на гласање за суму од 6.000 гроша пореских. И би решено: *да се на огрев и канцеларијске потребе држ. савета одобри 6.000 гр. пор.*

Секр. П. Стојановић чита примедбу одборску, по којој он предлаже, да се секретар I. кл. у држ. савету са 14.000 гр. п. неће више постављати, кад се то место упузни.

Мин. предс. вели на то, да према пословима, који се у држ. савету обављају, неће требати тај секретар I. кл. И кад се то место упузни, неће се више ни попуњавати.

Председник ставља ствар на гласање. И би решено: да се место секретара I. класе у државном савету чим се упузни, више не попуњава.

Што се тиче писара и другог секретара у савету, скупштина усваја. И тим је свршен буџет расхода за држ. савет.

Бр. 90.8

Извештај М. Радовановић чита позицију додатка министру председнику у 12.000 гроша пореских.

Председник пита: Има ли ко о овоме да говори? И. Мојић предлаже на то, да се свима чиновницима додаци укину.

Ник. Крупежевић: И ја мислим да је са свим доследно, кад су додаци председнику и потпредседнику држ. савета укинути, да то треба и овде учинити. — Доста је министру председнику 3.000 талира.

Стев. Д. Поповић доказује велику разлику између министра председника и председника државног савета у погледу њихових званичних послова. Према томе и већи су издаци код министра председника, по предс. држ. савета.

И Б. Ђоровић доказује, да је велика разлика између мин. предс. и предс. држ. савета; али онет према околностима, у којима се земља наша налази, он је мњења, да се тај додаток сведе на 6.000 гр. пореских.

Ил. Мојић вели, да је он са свим противан додацима плата, но ако је коме мало, да му се то систематично даде, а никако није за додатке.

Рака Кукић примећува Мојићу, да је боље, да остане додаток, но да се то у систематичку плату сведе, јер се онда добија и право на пензију, што у првом случају не стоји.

П. Буричиновић слаже се са Ђоровићем, да се додаток министру председнику сведе на 6.000 гр. пореских.

Милосав Марковић казује, како министри имају највећих и најтежих послова мимо осталих чиновника, па је мњења, да се додаток сведе као што и предговорник предлаже.

Н. Радовановић доказује, како мин. предс. има многе послове, па с тога је мњења, да му се дојакшњи додаток остави.

Д. Ризнић, усваја о овоме разлоге секрет. Ст. Д. Поповића и према истим односно додатка слаже се са Ђоровићем.

Илија Стојановић представља, како министри највише раде и заслужују признанја у погледу на плату. И он усваја гласове о овоме г. Стеве Д. Поповића.

Мил. Гарашанин: Ма колико да се чини тешко, што се оволки издаци чине, опет то има својих разлога, да остане. Они гласови, који су руководили скупштину, да укине додаток председнику и потпредседнику државн. савета, немају ни мало свезе са увидањем додатака и министру председнику. Јер председник министар, то је личност, која носи највећу одговорност у Србији; то је личност, која

је одговорна пред народном скупштином, пред владом и јавним мњењем. И кад једна влада падне, онда сва одговорност пада на шефа те владе. Дакле кад се узме у обзир толика одговорност и велики рад, онда држим, да није велики додаток од 12.000 гр. п.

Заст. мин. фин., мин. грађевина вели, да су разлоги г. Гарашанина тако јаки, да се не могу побити. И тако он мисли, да треба да остане додаток по предлогу.

Предс. ставља ствар на гласање. И у след тога би решено: да мин. председнику остане додаток у 12.000 гр. п.

Бр. 909.

Изв. М. Радовановић чита код позиције „7. на пензионирање саветника, министара, посланика као и министара и посланика на расположењу владе“, па име чега је предложено 40.000 гр. п.

М. Миловановић казује, како је и ланске године на то име одобрено 45.000 гр. п. па је опет цифра прекорачена, те је тиме решење скупштинско изиграно.

Извест. М. Радовановић: О томе има друга позиција.

М. Миловановић вели, што се тиче пензија, он није ни за једну пару, да се на то име да.

Др. Ризнић каже, да он зна, да има неких 10 до 12 министара на расположењу, па док му се то не каже, не може о овој ствари ни да говори.

Панта Јовановић објашњава, да овај кредит није на оне министре и посланике, који се сад на-

лазе на расположењу, него је овај кредит стављен у буџет за оне министре и посланике, који би случајно могли доћи на расположење; а за оне, који су сад на расположењу, о њима постоји списак, који ће доцније доћи.

Јев. Марковић: Ја имам у опште о пензијама да кажем то, да би требало да се стави једна примедба у буџету, да та цифра вреди за целу годину, и да се не сме прекорачити, те да се не догађа, као што је то лане било.

М. Миловановић: Са пензијом је дотле дотерано, да се не могу више плаћати. Закон о томе треба или одобрити, или стати на пут пензијама; не одобрити на то име ништа. И стога ја сам одсудно за то, да се пензије не дају.

Б. Ђоровић: По члану 107. устава чиновници имају права на пензије, па скупштина ово одобрила или не одобрила, они то право имају, кад дођу у пензију.

Ал. Николајевић: Не разумем оно, што г. Јеврем каже. Одређена сума на пензионирање не сме се прекорачити и не може се онако тумачити, како су господа министри тумачили, да ту цифру на концу године утрше.

Извест. М. Радовановић објашњава, да у овој суми не стоји за пензионирање свију чиновника, но само за министре, саветнике и посланике. О томе ће доћи друга рубрика.

П. Срећковић сматра, да она сума јесте онај трошак, којим би се задужила држава за идućу годину. Министар не сме за већу суму задужити буџет, него за толико.

М. Гарашанин: Мени се чини, да се погрешно овде води дебата. Што је казао г. Николајевић то је умесно. И ту треба да се помогне. Али овде је реч о пензији министара, који би случајно принуђени били, да одстуне. Ти људи престају бити министри, па не могу се пустити просто па сокак. Дакле за њих се та сума и одређује. Код нас се често министри мењају. И мени се чини, да би требало ставити једну примедбу у буџету, да кад један чиновник дође за министра, да се његово место не попуњава за годину дана, како би после могао доћи на то место, ако би пао.

Мин. председник: Влада и сама мисли, да поднесе један предлог о томе, да се места оних, који дођу за министре, не попуњају за годину дана, како би се после избегло ово постављање на расположење. И тако нека за сад уђе она примедба, а цифра предложена да остане.

Мин. просвете каже, да се то не узме за сва места; јер то није свуда могуће чинити, а било би врло штетно за поједина звања, на прилику за катедре у великој школи. Деси се, да се ко с тих места узме за министра, као што је био случај и ове године, па ученици остају без предавања и не могу да сврше предмет, те због тога и испит не могу да положе као што треба. Дакле према томе ваљало би да се у изјави о попуњавању места, са којих су министри узети, стави примедба: „према могућности.“

Мин. Гарашанин додаје, да се каже: „према могућности без уштрба за службу.“

Рако Бувић хоће, да се ово ограничење остави само за професоре велике школе, а за остале не.

Мин. правде: Онај исти случај, што је напоменуо министар просвете, може бити и код судова, на прилику код касациског суда, јер тамо раде у три одељења, на кад се један судија одузме, онда се не би могао судити, и тако би ствари застајале.

Председник: Онај, који је за предлог са примедбом, нека седи, а ко је противан, нека устане. Већина седи. И тако би решено: да се одобри 40.000 гр. пор. на пензионирање министара, саветника и посланика с том примедбом, да се она места са којих се узме неки чиновник за министра не попуњују у колико је могуће за годину дана, докле се не види, шта ће се с њима.

Мил. Кујунџић вели, да би он био мњења, да се стави овако: по у сваком случају ова цифра не може никако бити прекорачена.

Председник: Ствар је сад свршена. Састанак је данас завршен. — Седницу заказује за сутра у 8 сахата.

Састанак овај трајао је до 8 сахата по подне.

Председник
Д. В. Јовановић.

За секретара посланик
Радисав Тодоровић.

потписници:

Војин Радловић, Сима Секулић, П. Ђуричковић,
М. Л. Глишић, Ђурђе П. Ђоровић, Петар Катич.

САСТАНАК LXII,
30. Децембра 1875. године у Београду

ПРЕДСЕДАВА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

Ник Крупежевић.

Састанак је отворен у 9½ часова пре подне. Посланик Јаков Поповић није дошао. Министри сви.

Бр. 910.

Поведе се реч, што посланик Ђока Главошић не долази у скупштину. Председник скупштине јави, да је Ђ. Главошић отишао кући због нужних послова и да денешом из Параћина моли за 20 дана осуства.

Прочита се депеша, којом посланик Петар Илић тражи 30 дана осуства.

Скупштина даде Главошићу и Илићу осуство. За тим председник каза, да је Живко Стевановић отишао кући, што му је слаба жена. А Живко Јовановић јавља, да ће доћи, чим се пут на Морави отвори.

Жика Миленовић тражи, да се Ковачевић, Глишић и сви остали, па и Илија Јокановић, коме је скупштина решила да не да осуство, позову одмах да дођу.

Председник јавља да је посланик Живко Јовановић дошао, а Глишић је 28. Децембра телеграфом тражио још 5 дана осуства. А на питање Илије Ратајца, шта је с Ковачевићем, одговара, да Ковачевић писмом од 22. Децем. јавља, да му је син добио богиње и тражио је осуство.

Скупштина решава да се Глишић причека до 2. Јануара, а Ковачевић за 3 дана.

Б. Боровић каже, да је Мијаилу Гератовићу истекло осуство има већ 10 дана. Тражи, да се позове или да му се уважи оставка.

Председник: Мијаило Гератовић тражио је дешом од 21. ов. м. да му се продужи осуство, а истекло му је доста осуство. За Димитрија Катића рече председник, да има осуства до конца овог мес.

На питање Раденка Драгојевића што Живко Чолића одавна нема, председник јави, да је Живко поднео молбу скупштини која гласи:

Народној Скупштини,

Молим народну скупштину да ми одобри 5 дана осуства, као што је 3 дана празник а народна скупштина неће да ради, а да не би дабе правитељствени повац јео, сувише што ми је кућа близу у Грабовцу среза посавског округа ваљевског, и то, да ми се рачуна осуство од 24. Децембра пак до 29. Децембра тек. год.

Надајући се, да ће ми народна скупштина одобрити искао ми осуство

17. Децембра 1875. г.

у Београду.

Јесам народ. скупштини
покорни

Живко Чолић

посланик ваљевског округа.

За тим је телеграфом од 28. ов. м. молио, да му се продужи рок још за пет дана.

Прочита се молба Илије Јокановића и Симе Милошевића која гласи:

Народној Скупштини,

Због тога што ми је телеграмом који прилажем овде јављено, да ми је жена на смрти а у задрузи немам никога осим двоје мале деце, па да ми кућа не би пропала, молим да ми изволи скупштина дати осуство за 10 дана.

22. Децембра 1875. год.

у Београду.

народни посланик

Сима Милошевић.

Скупштина решава: да се Живко Чолић причека. Сима Милошевићу даје осуство. А за Илију Јокановића вели, да је три пута молио скупштину за осуство и дато му је до краја овогодишњих скупштинских седница.

Бр. 911.

Прелази се на дневни ред.

Извест. финан. одбора М. Радовановић чита: „на пензионирање чиновника свију струка 101.632 гр. пор.“ Одбор је мњења да остане само стара сума од 45.000 гр. пор.

Панта Јовановић: Одбор је ову суму од 101.632 гр. пор. избрисао за то, што влада има у буџету две суме на пензионирање чиновника, и ми смо јуче једну од 40.000 на пензионирање саветника, министра, посланика, стављање министара на расположење решили, и сад на пензионирање чиновника по свима струкама одбор оставља суму од 45.000 гр. пореских.

Ил. Стојановић: Да би се оградиле од злоупотреба треба казати, но не сме се прекорачити сума,

која се одобри, нити идући буџет са већом сумом оптеретити, и тако ћемо избећи да се сума у буџету не прекорачује.

М. Миловановић: Ово се пензионирање увукло у наш државни живот и хоће да нас затре. Пензије чиновника заузимају четврт нашег буџета. Лане је одобрено 45.000, а издало се 315.000 гр. пор. Не треба умножавати број нерадних људи. Ако који чиновник није способан за службу, нек се отпусти. Противан сам свакој суми за пензију.

М. Гарашанин предлаже, да се поред ове позиције стави у буџет примедба: да влада не може задуживати овом сумом идућу годину више, него што та сума износи. И онда би се оградиле од злоупотребе.

П. Јовановић: Овде је реч о новој позицији од 101.632 гроша пореска. То треба решавати, а после ће доћи друга сума на пензионирање чиновника.

В. Радуловић потпомаже П. Јовановића.

Скупштина брише из буџета овај нов ванредни кредит од 101.632 гр. п.

Бр. 912.

Изв. фин. одбора чита позицију за пензионирање чиновника свију струка.

П. Јовановић: Та је сума и до сад постојала у буџету.

Р. Милошевић: Решили смо да саветници немају више плате но 1.500 талира. На тако треба решити, да се и пензије сразмерно смање.

П. Ђуричиновић: Врло су добро прим етили И. Стојановић и Гарашанин. До сада, у колико ја нам-

тим, сума коју је скупштина одређивала никад није била меродавна за министре. Они су свагда више издали, па искали накнадно одобрење од скупштине. То је пак за то, што целе године ђуте, па тек последњег месеца пензионирају многе. Отуда изађе идуће године сума за пензионирање много већа. За то сам, да скупштина подигне свој глас, да влада не сме одређену суму прекорачити.

Јован Бошковић: Кад се види да министри прекорачују суму буџетску, онда је умесна она примедба Илије Стојановића и Гарашанина, по да се стави и овде и код оне позиције за пензионирање саветника.

Адам Богосављевић: По нашем уставу право на пензију имају само они, који су остарили, а наше досадање владе уобичајиле су, да чиновнике уклањају са звања, који јој нису по вољи и да друге међу, и тако од једног силом праве два. Ја сам за то, да се ова цифра смањи, па да буде 20.000 гр. пор.

Ст. Д. Поповић: Ја делим мишљење госноде предговорника да се овако, као што је рађено, више не ради; но само ја бих хтео да то не буде примедба у буџету, по да се донесе нарочити законски предлог о томе: да министар може за идућу годину одредити буџет, колико скупштина одреди, а не више.

Др. Ризнић противан је предлогу Ст. Д. Поповића, јер би се тим признало, да је влада имала право што је прекорачила. Он је за примедбу Гарашанина и И. Стојановића.

М. Гарашанин: Ја бих волео да се све регулише, и тада би било боље и за владу и за скупштину. Но почем је кратко време сад за предлог, за то сам и казао да се стави у буџет примедба. До године може скупштина или закон донети, или поновити примедбу.

И. Срећковић мисли да нема места примедби Гарашанина, јер би се онда требало код сваке позиције ограђивати. А овако зна се, да је буџет закон и да се не сме прекорачавати.

Министар председник: Код осталих позиција извесно је да влада не сме прекорачавати. Но овде је за пензионирање са свим друга ствар, и код ове суме има места да се стави та примедба, да се не сме оутеретити буџет ни за идућу годину више, но за 45.000 гроша пореских. Једна је незгода та, што се једне године стече толико чиновника и професора, који су навршили године службе, па не може им се оно дати, на шта имају право. А опет за достојанство Србије не би добро било, да не изврши одмах своју обавезу.

Минист. просвете: Баш ове године има 4 професора, који су одслужили и чекају на пензију. Влада може на сваки начин онима, који ће тек у течају године доћи до права на пензију, продужити рок до идућег буџета и рећи им да још неко време служе. Али овим људма, који су већ потпуно одслужили и који по закону траже пензију, не приличи за државу да се одриче право. Сумњам да ће 45.000 гр. п. за све ово бити довољно.

Предс: Мислим да је излишно више дебатovati о овом, кад влада пристаје на примедбу.

М. Миловановић: Буџет је закон који се не сме прекорачавати. Противан сам свакој примедби, јер би тим признали, да су имали право што су буџет прекорачавали.

Милован Спасић тражи да се објасни: је ли буџет закон, који се не сме прекорачавати или не. Кад би се она примедба Гарашанинова ставила, онда би се признало оно, што је до сад више потрошено. За то нек се стави тако објашњење, да влада не сме више потрошити, но колико јој се одреди.

Ж. Недић: Примедба гг. Гарашанина и Стојановића ништа друго није, но скупштинско тумачене буџета.

М. Гарашанин мисли да је опасно, ако се његова примедба не усвоји; јер нигде ни у уставу ни у другим законима не стоји, да влада не може у пола рачунске године потрошити целу суму. За то сам, вели, да се стави та примедба, како би још ова влада била њом везана.

Никола Радовановић: Оно је закон, што скупштина и кнез потпишу. Кад је то тако и кад је онај који буџет прекорачи одговоран, онда нека тако и буде.

Ж. Миленовић: Ја сам за то, да се стави примедба, да се више не ради као што се радило. А онај што је прекорачио да се тужи.

Илија Стојановић: За Бога, браћо, ми видимо да се сваки дан буџет прекорачава, и може да нам се намете 300.000 гр. па ви тумачите како знате, овако или онако. Ми ако ову примедбу не ставимо у буџет, биће та опасност, да ћемо дати више од три стот. хв. као и ове године. За то ти не дај да се

узме новац из касе; а ако се узме, не можеш ништа, на чини шта хоћеш.

Мил. Кујунџић: Ако ми донесемо нов закон како треба нешто да се тумачи, онда треба знати да је то била нејасна ствар, па се тек сада тумачи. Ја држим да је то јасно, да је са знањем учињено, ако је што преко буџета прекорачено.

Илија Мојић мисли, да је јасно да су господа министри прекорачили буџет и да треба да дођу под суд.

Никола Радовановић, одговарајући Илији Стојановићу, вели: На шта су нам нова објашњења код јасних закона? Буџет је закон. И који га прекорачи доћи ће под одговорност. — Он одобрава 45.000 гр. пор.

Мин. председник: Ја се не слажем са онима, који веле да не треба ставити примедбу. Господо, члан 65. устава, који каже да се не сме прекорачити буџет, не односи се на ову ствар, но само каже, да влада може остати при старом буџету, ако се не сложи са новим, а није реч о томе, како ће се по буџету управљати.

Председник ставља на гласање: Ко је за то, да се по предлогу одобри на пензионирање 45.000 гр. пор. тај нека седи; а ко је противан, нека устане. Сви седе.

Скупштина одобрава на пензионирање 45.000 гр. пор.

Председник ставља на гласање: Ко је за то, да се стави примедба, нека седи; а ко је противан, нека устане. Већина устаје. Скупштина не прима примедбу.

Бр. 913.

Известилац финансијског одбора чита позицију под 10, у којој је стављено 45.000 гр. и. на авапсовање чиновника свију струка по класама. Одбор није приметно ништа.

М. Миловановић: Да би буџет био закон и да се не би изигравао, треба скупштина да веже, да се не сме више прекорачавати.

М. Гарашанин примећује на говор Милијин и вели: Што ћемо овде казати у појединостима тако и тако, то баш не вреди ништа. Кад је г. Милија био противан мало пре, онда не може бити даљег разговора о томе.

П. Ђуричковић: Почем професори и телеграфисте имају законом право на периодичне повишице, онда не може о томе бити говора; но само треба прорачунати, да ли им баш толико ове године припада.

Скупштина одобрава суму од 45.000 гроша пореских.

Бр. 914.

Известилац финансијског одбора чита позицију „на непредвиђене редовне потребе од 200.000 гр. пореских.“

Одбор није ништа приметно.

П. Јовановић: Кредит на непредвиђене редовне потребе регулисан је законом. Ова је сума за издатке, која се у опште по закону имају чинити, а нису предвиђени, т. ј. кад не би било у оној партији која је већ за оно одобрена, онда се издаје из овог кредита. Давале из овог кредита мора да

се троши само оно, што се по закону мора издати. Таква позиција има и у општинским буџетима.

Јев. Марковић: Због тога, што је било кратко време, и што нису цифре и позиције тако раздвојене, као што би требало да је појмљиво, ми нисмо могли да видимо, јесу ли довољни управо ти издаци или не.

Никола Крушевић: То је све због тога, што овај буџет није у своје време печатан, да би га могли прегледати и проучити. Ја бар не знам шта долази у ове непредвиђене редовне потребе. Ја мислим, да ми не можемо овако велики издатак одобрити, док се не размислимо.

Мин. грађевина: Ова је цифра стављена на основу закона о буџету, и то на основу § 8. збор. XI стр. 48, а тако исто и на основу § 5. збор. XVII. Из те суме издаје се плата, сем посмртне плате кад чиновник умре, а из ове се позиције по некад исплате рачуни друге позиције. Мислим да ово није много и треба одобрити.

Мин. председник говори у смислу том, да је ова сума нужна и да је треба одобрити.

А. Николајевић пита: Колика је сума одређивана од 1872. године на овамо?

Мин. председник: Сваке године колико је за што нужно, онолико се и троши, а што претече враћа се државној каси.

П. Јовановић чита закон, који се односи на употребу тог кредита. Од овог кредита потрошено је у 1871. год. 142.104 гр. 1 пр. пор; у 1872. год. 189.375 гр. 19 пр. пор; у 1873. год. 157.478 гр. 9 пр. пор. Дане је скупштина решила да се про-

фесорима сведе период од 10 на 5 година, и они су добили суму из ове повишице. Мислим да је ова цифра умерена.

Скупштина усваја цифру од 200.000 гр. пор. Бр. 915.

Извест. фин. одбора чита: „на изванредне потребе државне 900.000 гр. пор.“

Одбор ништа није приметно.

Мин. председник: Ово се чини на основу закона буџетског од 1858. год. § 9. друге тачке указа књажевог од 5. Фебруара 1864. год. збор. XVII. стр. 5. као и највишег решења од 23. Септ. 1864. збор. XVII. стр. 275. Стављена је сума од 900.000 гр. пор. Из ове се суме плаћа: 1. На откуп плацева и земаља за државну потребу; 2. По пресудама судова на досуђене штете разним пунилама које су оштећене; 3. У име помоћи општинама, црквама и школама у Турској; 4. На исплату кирија кућних за државна надлежательства, кад би се куће у течају године морале узети, а за њих није у буџету предвиђена цифра; 5. На исплату упронашћених сума, које су до смрти проузроковача стојале на партији, и које се нису имале откуда исплатити и т. д. — Ја мислим, кад је одбор усвојио да остане, не би требала ни скупштина да крњи.

Мин. Грађевина: Из ове се суме даје и помоћ онима где се деси поплава, на пр: дата је помоћ смедеревском округу, кад је била некад поплава Мораве.

Јевр. Марковић: Мавина одбора не зна управо на шта се троши тај новац, јер није могла да проштудира на шта иду ти новци посебице. Треба сма-

вити само предвиђене потребе, а неподвижне оставити.

Живко Недић пита: Из које ће се суме платити оним сведоцима, што ће присуствовати при ислеђивању криваца?

Мин. председник: Нема из које друге по из ове.

Јов. Бошковић примећује на говор Јеврема Марковића што вели, да мањина није овај издатак довољно прегледала, па каже: кад су они прегледали буџет у Крагујевцу, њима су дали сва документа и видели су и уверили се на шта је шта потрошено. Сад, кад се узме то, да ће се из ове суме и оним сведоцима исплаћивати, онда му се чини ова сума недовољна.

Н. Крупежевић: Молим вас, браћо, овде се тражи од нас, да ми одобримо једну суму од 900.000 гр. пор. на неке ванредне неподвижне потребе. Међу тим има опет у буџету министарства спољних послова још некакав милион гроша чарш. опет на неке ванредне потребе и достојно заступање државних интереса....

Министар председник: Ја не знам како је то претресање буџета, кад се износе напред неке суме које ће доцније доћи. Тим само хоће да се учени скупштина, да не одобри суму која је у претресу. Г. Крупежевићу два пут се већ догодило да он напред изнесе попеку суму из доцније позиције.

Н. Крупежевић: Молим ја, да наставим свој говор. Нисам још довршио. Г. министар показао нам је зборник, по коме влада има права, да мете ту рубрику у буџет; али у зборницима нема, да влада мора ставити 900.000 гр. пор. О овим сумама сва-

шта се у народу говори. Ја имам право као народни посланик, да дам свој глас о овој суми, и ја не смем преко ње тако олако да пређем, него ми налаже дужност да тражим и видим, колико је прошле године и на што поименце из ове суме потрошено, па онда да дам одсудну реч.

Радоња Недић: Ја нисам противан да се ова сума уважи. А не мислим ни да треба показати рачун, као што каже г. Крупежевић. Само бих молио, да се ова сума употреби изван Србије, а не овде у унутрашњости.

П. Буричковић говори, да треба штедити, и за то је, да се одобри пола ове суме.

Б. Боровић: Знам да је прошле године Мариновић за 10 дана узео 7000 дук. пес. само не знам да ли из ове суме, па је казао да о томе никакме не даје рачуна.

А. Николајевић: Молим вас немојте разумети да је ово тајни фонд. Није. И после, ову суму не троше сами министри по својој вољи како хоће, но за сваки издатак нужно је одобрење државног савета. (Чита 90. чл. устава.) Влада је захтевала 1.000.000 гр. и одбор финансијски смањило је на 900.000. Дакле, може се примити.

П. Срећковић не мисли да треба посебице претресати буџет, но треба просто узети све оно, што је већина одбора усвојила, па усвојити. Знам, вели, да има овде таквих људи, који би хтели да се овде цео буџет избрише.

Ст. Д. Поповић: Може се о захтевању г. Крупежевића мислити овако или онако, али ова се ствар може сматрати као свршена, почем је г. Алексан-

дар на то одговорно. Из овог кредита може се тражити на дијурне чиновника, који ван земље по државном послу путују, одавде би се могла одобрити она сума утрошена на тражење зајма поред оних потреба, које је г. председник министарства исказао. У осталом види се да је владу руководила штедња, кад је ову суму узела на по милиона мање, по пређашњих година. Према томе мислим, да треба ову суму одобрити.

На питање председника: „ко је да се одобри 900.000 гр. пор. нек седи, а ко је противан нек устане,“ — већина седи. И тако је усвојено.

Бр. 916.

Извест или одбора чита: „пензије и издржање 1,213.475 гр. 33 пр. пор.“

Чује се: Има и мњење одборске мањине.

По што се мњење одборске мањине не могаше одмах наћи, председник даје $\frac{1}{4}$ часа одмора.

После одмора.

Секретар С. Д. Поповић чита извештај одборске мањине који гласи:

„Мањина мисли, да је и са давањем пензија ишло несразмерно материјалном стању нашег народа, и да су често даване пензије са свим здравим људима на штету истих а и саме државне касе. Мањина је мњења, да се при давању пензија штедљиво поступа, и да се пензије дају само онима, који су у државној служби поштено служећи изнемогли болешћу или старосћу. Пензије треба да буду помоћ немоћнима државним служителјима, али никако раскошне награде. По томе мањина мисли, да

велике пензије од 500 тал. на више треба смањити, и само онима пензије дати, којима су потребне. Тиме би се олакшало државној каси на 150.000 гр. пор.“

Извест. М. Радовановић ради обавештења вели, да су у ову цифру ушли и пензионирани и авансовани у 1874. год. Што се тиче пензије г. Мијанла Барловца скупштина је 14. Септ. 1870. год. протумачила § 73. и 76. закона о чиновницима, и нашла, да му се не може дати пензија; и он мисли, да о томе не треба ни дебатovati.

Ал. Николајевић: Одбор је нашао, да г. М. Барловац нема право на пензију. Влада сигурно зна, да ли он има право или нема, по што је у буџет ставила његову пензију. Само бих рад био да знам, може ли скупштина да говори о праву на пензију, кад она није никакав суд по законодавном телу.

Председник министарства: Влада је ставила ову цифру у буџет за то, што је из акта, која се тичу пензије г. Барловца видела, да је државни савет неколико пута решавао о овој ствари и нашао, да г. Барловац има право на пензију, а и правнички је одбор у два маха нашао, да г. Барловац има право на пензију. Ова ствар није покренута из каквих личних рачуна. Сваки зна какви су односи ове владе према личности г. Барловца. Али ми смо налазили да није право да он буде искључен из пензије и права чиновничких.

Алек. Николајевић: Из говора г. министрова види се, да скупштина може о праву решавати.

Председник министарства: Овде је реч о кредиту, а не праву.

Ал. Николајевић: Ја тражим од вас реч, да ли је скупштина надлежна да решава о праву на пензију. Десно се сукоб између савета и владе. Савет је решио да г. Барловац има право на пензију; тако и правнички одбор. Наш финансијски одбор нашао је да нема права. Шта је 1870. год. било не знам, но кад влада каже да има право на пензију, онда је одбор са свим неумесно радио. За то ја сматрам да он треба да има своју пензију.

Др. Ризнић дугим говором доказује, да Барловац нема права на пензију. Ствар је један пут свршена, и не би требала ни да дође овде.

Млад. Жујовић прича, да је Барловац служио у савету па молио да га ставе у пензију, но савет га одбио. За тим он је опет молио да му се даде или пензија или једногодишња плата за свагда. И савет ово последње реши. Кад књаз Милош дође, узме га опет у службу и за време убиства кнеза Михаила био је управитељ вар. Београда. Намесници га ставе у стање покоја. Он се обрати министру финансије за пензију. Министар га одбије. Барловац се жали савету који је још тада био у свој својој власти и овај реши да има права на пензију, али ону једногодишњу плату, што је примио да врати са интересом. Намесници задрже то решење саветско док савет не изгуби пређашњу силу. Барловац је захтевао да се прво решење саветско изврши. Савет је остао опет при свом решењу, но влада није хтела опет да прими то решење, но поднесе скупштини и ова је протумачила закон, као што знате.

Јов. Бошковић: Кад се тражи да се одобри какав издатак, треба видети да ли је на основу закона. Г. Александар је повремено питање о праву. Но кад би влада тражила пензију и таквим чиновницима, који очевидно немају права, зар скупштина да одобри само за то, што није надлежна о праву да решава? Мени се чини, да по члановима 47. и 48. послов. реда у државном савету, и ако по други пут савет нешто реши, није обавезно за владу. Закон је протумачен и казано да Барловац нема пензију и с тим је свршена ствар. (Чује се: „доста је говорено.“)

П. Буричковић: Да се говори још. Није ово једини случај са овим човеком, него има још случајева, о којима ћемо ми говорити.

М. Гарашанин: Врло је умесно, што је г. Николајевић повремено питање о надлежности. С тим, господо, треба да смо на чисто. И према дојаконским законским наређењима и према дојаконским решењима скупштинским знамо, да кад год се појавило какво питање о пензији пред скупштином, скупштина се оглашавала за ненадлежну, и увек казала да то питање спада у круг владине власти. Кад су 1868. год. намесници књажевског достојанства, не по вољи но по потреби службе, ставили овог човека у пензију, већ сам тај указ требао је да буде обавезан за владу. Ми данас кад учинимо примедбу какву на буџет, нама се каже: тај је човек указом постављен, добио је право на то, нема се о томе ништа говорити, — и ми не говоримо. Дакле, по оном указу владаочевом требала је влада да човеку да пензију. Министар је то одбио. Тужилац се обра-

тно држав. савету који је онда био законодавна власт. Савет реши у корист молиоца. И то је требало да буде обавезно за министра, али он није хтео решење извршити. 1869. године промени се устав и држав. савет постане ово, што је давао. Државни савет решавао је све административне спорове између владе и чиновника, или између владе и приватних лица. Тада је било углављено споразумљење између савета и владе, по коме: кад савет по други пут реши једну ствар, то решење је обавезно за владу и мора бити извршено. Дакле један пут је законодавни савет решио и то је пропало. Четири пута је доцније савет као нова установа решавао о овој ствари, које усмено, које писмено, и опет ништа. Тек 1870. године доноси се пред скупштину да протумачи закон. Овај човек жали се влади намесништва и буде опет одбијен. 1874. године поново се жали самом владаоцу и овај упути ту жалбу својој влади, а ова је цитала правнички одбор, који је дао мишљење у корист жалбоца; и од тог доба променило се 4—5 влада и све су право томе човеку признале.

Сад, господо, кад узмемо ово у обзир, кад оваква решења власти нису била обавезна за министра; кад видимо да се закон од 1864. године хоће да примени на службу од 1858. год; кад видимо да се тумачи закон у 1870-ој години за случај, који се десно у 1868. год., мени се чини да је јасна намера, која ту провирује.

Ја не браним личност, но стечено право. Ако станемо отимати, ако станемо туђа права нарушавати, треба да имамо на уму, да се времена мењају,

да се мењају околности, и кад једног права погацимо, онда тим учинићемо много којешта, што се не може поправити, нити предвидити.

Дакле треба у овој ствари да видимо: јесу ли њу надлежне власти решиле, па према томе даље да поступимо.

Радоња Недић: Кнез Милош, кад се вратио у Србију, узимао је и трговце за чиновнике, па њих је после кнез Михаило отпуштао. Па откуд ти чиновници могу имати пензију, као да су 15 и 20 година служили?

Панта Јовановић: Ја сам се, господо, решио да не говорим о овој ствари, јер сам ја тај министар био, који сам ту ствар решавао. Но хоћу да исправим један факт, који је г. Гарашанин поменуо а који не стоји. Државни савет, као законодавна власт пре 1869. год. казао је само: да нареди да је правично, да се г. Барловцу пензија да, а не да је противно закону. Међу тим са савета пређе законодавна власт на скупштину. И док је савет био законодавна власт, његова решења добијала су силу закона, кад их кнез потпише. Савет је истина и после решавао ову ствар, но ја сам то оспоравао и држао сам, да се ту може ослонити само на решење народне скупштине.

М. Гарашанин: Од лојалности, од части г. Панте ниште се, да се он у ову ствар не меша. Ова ствар, ако је овако заплетена, г. Панта је главни фактор. Није то никакав разлог казати: ја сам, господо, хтео да се изузем, а овамо изишао на говори.

Још имам то да кажем: да је та ствар била код савета Октобра месеца 1868. г. У том месецу савет је био законодавна власт. Одбор је решио, да се та акта од савета изишту. Та акта одбор нема. Има један реферат, а реферат нису акта.

М. Пироћанац доказује, да је скупштина само власт законодавна. Г. Ризнић и други дошли су на ту мисао, да скупштина и прави и примењује законе, кад су тврдили да је овај предмет једном од прошлих скупштина решен. То не стоји, јер скупштина само вотира закон, а судови примењују. Питање је овде просто: има ли г. Барловац права на пензију? То питање може да реши само правитељство, као што је и учинило. Правитељство је признало да има право и скупштина нема права да поништи његово решење.

И. Стевановић: Год. 1870. скупштина је решила да нема права, и влада је на то пристала. Ако сад влада мисли да има права, треба нарочити предлог.

М. Миловановић: Барловац је тражио код савета пензију, тражио је код министара, тражио је код народне скупштине и ова је решила да нема права. И данас опет се та ствар износи, коју је скупштина решила!

У даљем говору доказује да скупштина има права да решава и да је чисто и јасно, да Барловац нема право на пензију.

Димитрије Годубовић: Код нас постоји закон којим се одређују правила о плати; тамо су одређена правила, ко да се стави у пензију, и кад ће да прима пензију. Кад чиновник тражи од државе

пензију, а ова не ће да му да, он мора да се тужи. Ко ће да суди? Скупштина не може. Скупштина не може да каже: ја не одобравам тај издатак на пензију, јер он нема права.

Ја мислим, да ми упутимо ствар суду, па он нека каже: има ли Барловац права на пензију или не.

Ил. Стојановић: Да би скупштина на висини својој и у кругу своје власти остала, да кажем неколико речи. Данас имамо да решавамо о 1,200.000 гр. пор. на пензије. Ми смо се од овог предмета удалили, па говоримо о Барловцу. Овде није само Барловац, него их има више, и за то би требало влада све редом да их именује.

По што је овде реч о пензијама, треба скупштина да важе колико одобрава, а да се не уништа у оцењивање тога. Но по што је изашао говор да је учињена злоупотреба са законом, да је скупштина решила како се имају чиновницима рачунати године службе; то скупштина да задржи право, па да оптужи тог министра, који је дао незаконно пензију тим чиновницима, а рубрика пензије нека се у буџету одобри.

Јевр. Марковић: Мањина је казала да се пензије до 500 талира смање. Већина скупштине мисли да има право да реши о пензијама. Ја сматрам да скупштина примети да она сматра ову ствар овако, а не као што је министар сматра.

Ја сам нисам на чисто с тим; а да сам на чисто, ја бих предложио да се укину пензије и неке друге госноде, којима су дате или што су израчунате године службе, које постоје, или су дате младим људима.

Ја мислим, да скупштина не може да прими оно, што је министар противзаконно учинио.

Др. Ризвић одговарајући Пироћанцу вели, да он није рекао да скупштина присвоји судску власт. Што каже г. Голубовић да скупштина није надлежна да тумачи закон, скупштина не суди о пензијама, него може да каже да влада не може то издавати.

П. Буричковић: Закон не сме бити мађија. Овде не сме бити према Јанку овако, а према Петру онако. Ако скупштина реши да је надлежна, ја хоћу да се све пензије претресу.

Председник: Законодавна власт има право да издаје законе, има право да толкује закон. Закони што она изда и толкује, општи су и не односе се на поједине примере. Дакле главно је да скупштина са владом на начин из побуда, које су због овог случаја, изда то толковање. Ја признајем да је само због Барловца оно толковање донесено. По што је право скупштинско да одобри или не онај кредит, који је влада предложила, то скупштина ће да мери по закону у овом случају и о Барловцу, па ће да каже влада, има ли право по закону или не да одобри ово, што се предлаже. Али у закону стоји да чиновник не може другим путем да изгуби плату или пензију до судом. По томе заиста је право скупштинско да каже ово: Барловац може или не може добити; и овај може, ако му је неповољно тражити, да се то путем суда расправи.

Министар правде: Влада је знала за оно скупштинско тумачење од 1870. г. али она је налазила да се то тумачење не може однети на ствар Бар-

ловчеву, као решену и свршену од власти, која је за то била надлежна. Тумачење закона може да се односи и на раније случајеве, а несвршене. И влада је налазила да се оно не може однети на ову ствар која је државним саветом и по трећи пут решена у смислу да Барловац има право на пензију. Према томе влада није поднела ову ствар скупштини у тој цељи, да она реши: има ли Барловац права на пензију или не. То је послао друге власти а не скупштине. Влада је ово поднела скупштини у тој цељи, да она одобри кредит, јер влада и ако налази да је Барловчево право на пензију решено, не може му је издати, по што нема у буџету за то кредита.

Председник ставља на гласање: „ко је за владин предлог да се даде Барловцу 87000 гр. пор. и даље да му се даје по 10.000 гр. пор. годишње, нека седи; а ко је противан, нека устане.“ Скоро сви устају.

Скупштина не одобрава кредит за Барловца.

Састанак је закључен у 1 сахат по подне и заказан у 4 сахата по подне.

Председник скупштине
Д. Ђ. Јовановић.

Секретар,

Ник. Крупчежић.

Потписници:

Војин Радловић, Сима Секулић, П. Буричковић,
Бурђе Ђоровић, М. Л. Глишић, Петар Катић.

САСТАНАК LXIII,
30 Децембра 1875. године
ПРЕДСЕДАТЕЛ
Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР
Ник. Кружежевић.

Министри дошли сви. Почетак у 4 и по сахата
у вече.

Бр. 917.

Председник објашњава: Кад сума за Барловца,
која је решена, отиадне, остаје на пензије 1,123,838
гр. 15 п. п. У ову суму долазе и они, што су у 1874.
г. пензионирани.

Познато је, да је влада поднела један пред-
лог, да скупштина реши суму од 315.000 гр. пор.
којом је прекорачен буџет 187 $\frac{1}{2}$ год. Скупштина
то није решила. Одбор финансијски и законодавни
проштудирали су ту ствар и сад се налази на столу
председништва.

Даље познато је, да је скупштина решила, да
се пензионираним чиновницима у 1874. год. издаје
пензија, а задржала је право да оцени, има ли кри-
вице до министара, који су буџет прекорачили. —
Сад скупштина има да реши једно питање, одно-
сно одговорности министарске, што је прекорачен
буџет 1874. г., а после о предложеној суми.

Мин. председник: Мислим да овде нема два
питања. Овде је питање само буџетске цворе.

Илија Стојановић: По што је готов извештај
законодавног одбора о томе, што је министар пре-
корачио буџет пензионирањем, то држим да би тре-
бало претходно извештај прочитати.

Председник: Скупштина је одобрила, да се
лицима која су у 1874. год. пензионирана даје, а
задржала је право да каже је ли министар крив.
Сад треба решити о овим пензионарима, а после
прећи на одговорност министарску. Иначе, ако угле-
темо оба питања уједно, нећемо изаћи на брај.

М. Миловановић доказује, да скупштина треба
из буџета да избрише суму издату више од 45.000
гр. пор. и сви пензионари имају да траже пензије
од онога, ко их је преварио, а народ није дужан
да плаћа оно, што је један власник хтео да изигра
решење народне скупштине.

Председник: Из решења види се, да је скуп-
штина одобрила, да се даје онима, што су 1874. г.
пензионирани.

М. Миловановић: То се не односи на оно, што
је противзаконо учињено.

Председник: То се односи на све и скупштина
је само задржала право, да тражи од онога, који
је буџет прекорачио.

И. Стојановић: Баш из скупштинског решења
види се, да је она одобрила да претресе буџет, а
сад је на решењу буџет. Дакле, нека се најпре сад
то реши.

Јеврем Марковић: Кад је та ствар изнесена
од стране владе, скупштина је одложила донде,
док не изиђе предлог од законодавног одбора да
се реши: да ли је министар неупутно учинио тај
издатак. То је изрекао законодавни одбор и скуп-
штина има право да реши.

Председник брани свој пређашњи говор.

Јов. Бошковић: Ми кад смо то решавали, на-лазили смо, да су ти чиновници противно закону и уставу пензионирани. Одобрени смо им пензију, али смо казали, да ће се то питање расправити, кад дође буџет, и ако сад то не учинимо, онда др-жим, да ми потпуно одобравамо.

Б. Ђоровић: Пред полазак кућама ми смо то решили привремено. Кад се реши питање, које је пред законодавним одбором, па ако се каже да је незаконо, онда је незаконо и пензионирање; а ако се каже да је законо, онда треба одобрити.

Д. Ризнић вели, да скупштина има право да то реши.

Председ: Извештај законодавног одбора вели, да је скупштина задржала право, да приликом во-тирања буџета за 1876. г. испита и оцени, да ли је за прве две године прекорачен буџет, има ли кривице и до кога је, и па кога ће пасти плаћање. Јасно је да они људи, који су пензионирани, нису криви, и они имају права на пензију. Ово питање неће остати нерешено, но да решимо буџет, па ћемо прећи на њега.

Паја Вуковић: Мислим да је излишан сваки говор. Ми морамо да решимо онај предлог, што је био пред законодавним одбором, да ли скупштина одобрава или не. Јер ако сад овде одобримо, то онда значи да треба одобрити и оно. Нека се под-несе предлог, који је код вас.

Председник: Ја мислим, да нико неће употре-бити начин, да изненади скупштину; јер ви знате да је скупштина задржала себи право, да тражи рачун.

Ил. Стојановић: Ја не знам што ви стајете на пут томе, кад скупштина хоће о томе да реши.

Председник: На Илијин говор имам да при-метим, да је на дневном реду буџет и да влада тражи да се реши питање о томе.

Ил. Стојановић: Дошла је позиција она, где је закључак скупштински, у коме се каже, да скуп-штина, има права да реши о њој. Сад је дошла, па треба то прво да решимо, па онда друго.

Минист. грађевина: Ова сума, која је у буџет стављена, не односи се на оно решење и суму од 300.000 гр. п., него се односи на идућу годину. И мени се чини, да оно решење нема везе с овим.

Ал. Николајевић: Ова, и сама претпрошла вла-да, тражила је да јој се одобри овај кредит, што је испријена сума из буџета. Кад је дошла садања влада, г. Милован, као финансијер, није смео да изда ни једног гроша из касе, па се с нама у од-бору сагласно, да влада поднесе предлог, да се та сума изда да се не би штетили пензионари, почем они нису за то одговорни. Али скупштина је одо-брила тај издатак, док не дође буџет на решење. Дакле свакојако треба да се расправи то питање, да ли су ти издаци законим путем чињени или не.

Рад. Милошевић: Кад се видело да је буџет прекорачен, г. министар финансије казао је, да не може остати у неизвесности, но је тражио да му одобримо да може издавати људма пензије. Скуп-штина је казала да ти људи нису криви, што су дошли у пензију, а је ли ко њима по закону дао или не, то ће се видети. И ми сад да решимо бу-џет, а оно: је ли ко крив или није, решимо после.

Нов. Милошевић: Зна се, да су пензионари и млади људи, а и они, који су заслужили да се интерају, па их тим министри заклонили. За то би требало видети цео списак пензионара и размотрити да ли су сви по закону пензионирани.

Адам Богосављевић: Нема сумње да је буџет прекорачен и тим погажен закон. Но, као што рече Новак, пензионирани су и људи, који још могу да раде, дакле тим је погажен устав. Треба министра оптужити, а дебата о тој суми да се одложи.

П. Ђуричковић: Ја сам за то, да се најпре овај предлог, што је одбор претресао и решио, овде у скупштини реши, да се види шта ће с њим бити; па за то треба или то решити, или прећи даље на друге позиције, па доцније то да решимо.

П. Стевановић: Говори у истом смислу.

М. Миловановић: Мислим да треба најпре решити, је ли имао места министар дати пензију или не. Па ако је имао онда целу суму одобрити, а ако није, онда из буџета избрисати.

Ник. Радовановић говори, да људма треба дати пензију, а повићи на одговор министра, што је буџет прекорачио.

Рака Кукић је за то, да се најпре рашчисти питање има ли кривице или не до претпрошле владе, па да буде ствар начисто.

Р. Алимнић чита чланове устава, по којима је скупштина дужна да претреса буџет, кад влада захте. Овде су вели две ствари: може ли се уздржати пензија људма, и после питање: ко их је пензионирао и прекорачио буџет да се узме на од-

говор. Ја држим, да би требало пре решити о цифри буџета, па онда прећи на ова питања.

Др. Ризнић: Ми смо условно одобрили, т. ј. кад се буде вотирао буџет, да се и ово реши. И ја сам за то да се најпре оно реши, па даље да идемо. — Противно говору г. Алимнића наводи чл. 63. устава, по ком скупштина, вели, има право да условљава буџет.

Ст. Д. Поповић: Ми можемо говорити још читав сахат о томе и све ће се врсти око тога да се узме извештај законодавног одбора у претресање пре, но што се ова цифра одобри. Можемо бити уверења, да они људи, који су дошли у пензију, нису дошли својом кривицом; но о томе није нужно да говорим. Ја бих желио да се ово питање рашчисти и за то сам, да се предлог Илије Стојановића узме на гласање. — Имам да напоменем још ово: ја се бојим да према расположењу скупштинском, кад се стави ствар на гласање овако: који је за то, да се ова цифра у буџету одобри, а доцније да се види, ко је крив —, да ће испасти тако да се не ће одобрити буџет, и тиме ја не знам шта би доцније радили. За то предлагем, да се предлог Стојановића стави на гласање.

Председник пита: „Ко је за то, да се по предлогу Н. Стојановића најпре узме у претрес предлог министра финансије од 11. Децем. 1875. г. односно одобрења, што је прошле године буџет прекорачен, — тај нека седи; а ко је за то да се најпре буџет узме претрес, — нек устане.“ Сви седе.

За тим се прочита владин предлог о тој ствари; прочиташе се и имена пензионара; извештај финансијског и извештај законодавног одбора.

Благоје Божић рече на то: По што се из предлога владиног и извештаја одборских види, да је тадања влада у једној години 40 чиновника пензионирала, то да се стави под суд, а пензионари, који су поштени и имају способности, да се узму у службу.

Јеврем Марковић: Што стоји у извештају законодавног одбора, да је министар тиме, што је издао већу суму на пензионирање, прекорачио 57. и 69. члан устава то има свога смисла.

Буџет у самој ствари треба да буде израз целокупне организације земаљске. Народ даје тај новац и устројава буџет за његову потребу. Народ улаже новац ради свог опстанка, ради своје среће. Нивакав човек а најмање онај, који заступа народни интерес, не сме дозволити, да се ко послужи овом приликом за своје личне цели, за своје личне интересе.

Никакав министар нема права да се послужи буџетом за своје партијске цели, да изигра оно, што народ хоће. Народ има права да претпоставља то код министра и он је крив. И народна скупштина не може да одобри такву суму. А г. г. чиновници нека траже од оних министара, који су им дали пензију.

Др. Ризнић доказује, да цела влада треба да одговара, јер сваки указ о пензионирању пролази министарску седницу.

Ник. Радовановић слаже се са Ризнићем: Сви министри треба да одговарају пред скупштином; а људи, који су пензионирани нису криви.

У Кнежевић: Многа господа, видим овде угле-

ћу разна питања. Кажу, министри су криви, што су пензионирали чиновнике. Сви знамо да по 76. или 72. члану закона о чиновницима, сваки министар је властан пензионирати чиновника. Дакле за ово нема кривице.

Сад нам остаје друго питање: има ли штете или не? Заиста има међу пензионираним чиновницима здравих, и по томе ту мора бити штете. Но кад је министар властан да по њега пензионира, онда нема штете, за коју би се одговарало. Дакле нема одговорности.

Треће је питање: је ли буџет прекорачен? Јесте. Има ли сад ту кривице? У члану 101. устава предвиђене су кривице министрове, које се казне по кривичном закону. Грађанска пак одговорност нигде није законом опредељена, нити је има.

У колико се мени чини, то што су поставили у пензију толике чиновнике, не знам где би подвели, осим, ако би узели, да је министар имао какву корист. Сад, да ли ће се та корист разумети материјална или идеална, то није опредељено.

Дакле о до сад реченоме не може бити говора. Остаје још питање: да ли су криви, што су прекорачили буџет? И о томе има се само говорити.

Б. Ђоровић: На питање г. Уроша одговарам му, да по члану 107. устава чиновници могу бити стављени у пензију само у случају старости или болести.

Урош Кнежевић: По другом закону министар може стављати у пензију у интересу државне службе. И баш члан 107. устава вели, да се права и дужности чиновника опредељују особеним законом.

Б. Ђоровић: Према 132. члану устава сви закони, који се са уставом не слажу, падају.

Председник министарства: Разлика је између 107. члана устава и између 76. члана закона о чиновницима грађанског реда. Први говори о томе: кад чиновник има право на пензију; а други: кад влада има право да пензионира чиновнике.

Друга је ствар што се тиче одговорности, да ли је повређен устав или не. Треба испитати, да ли је буџет везивао владу, што се тиче пензионирања. —

Људма се не може одузети пензија, јер су је указом, дакле законом, добили, и не са својом вољом. Кад би им се одузела пензија, били би без њихове кривице двоструко кажњени.

Јов. Бошковић предлаже, да скупштина изрече да је повређен устав и да се они издаци, без законодавне власти учињени, не одобравају; а после да се засебно начини и оптужба и тражи накнада од свију министара, који су у то доба били.

Рад. Недић потпомаже Ј. Бошковића.

В. Радуловић: По предлогу владином да се људма пензија даде; а ко је крив, нека се суду преда.

Адам Богосављевић: Данилова је влада, као и све, хтела да употреби чиновнике као оружје противу интереса народног, па при бирању тога оружја она је нашла за добро, да многе чиновнике стави у пензију, како би начинила места својим људма. Ја мислим, да није право да народ испашта за њих; а тешко народу, ако се и даље примењује на њега она пословица: „тугле се јетрве преко свекрве.“

За то треба министар да се узме на одговор, а ове пензије да се не уваже.

Благоје Божић: Што каже г. Урош какву је потребу имао г. министар да стави толике људе у пензију; а какву је имао нужду, да ставља Мојсија владику у пензију, него кад је украо ствар, и то преко повина изашао на јавност, он га је бацио у пензију само да не одговара.

Ил. Стојановић: Ма како говорили, мора закључак бити овакав: почем је буџет закон, и министар га је прокорачио и тиме повредио устав, с тога да се оптужи; а пензионарима не можемо одрећи пензије, јер 70. § закона о чиновницима каже да влада може, кад год за сходно нађе, ставити кога у пензију у интересу државне службе; и кад тај параграф нисмо укинули до сад, ми га не можемо ни сад. Пензионирани нек примају пензију, а ми да тражимо накнаду од министра, што је државу оштетио.

Дим. Годубовић: Предговорници кажу да је буџет закон и не сме се прекорачавати. Ја мислим да буџет није такав закон, који се не сме прекорачити. Ми смо виђали овде поједине позиције, које су прекорачене биле и одобравали смо то прекорачење. На пр. било је предлога за накнадни кредит, да се исплати више потрошено за јечам и т. д. Давле не може се казати апсолутно, да је прекорачење буџета увек порушење закона, и сваки министар да дође под суд, који прекорачи буџет. Кад би тако било, онда ни један министар не би смео ни паре преко буџета потрошити, па ма каква потреба била. Само треба тражити да министар оправда издатак.

Ми можемо врло лако решити да се министри даду под суд, али треба гледати на последице, јер је у члану 101. устава изложено јасно, за шта се министар може оптужити.

Што се наводи члан 54. устава, као да је министар узео власт, па он стварао закон и за то је крив, — тај је аргумент врло слаб.

Желим само да скупштина не изгледа партијична.

Ил. Мојић одговарајући предговорнику вели: Кад би се буџет смео прекорачавати, онда за што би долазио пред скупштину, да га она одређује. Скупштина решава буџет и министар се само у томе кругу може кретати, а даље не. Јасно се види да су министри прекорачили буџет, и то они министри који су целу земљу потресли и довели у неред. За то их треба све оптужити и дати под суд.

Јевр. Марковић: Нека господа кажу да скупштина иште обавештења од министара, а нема права да говори о сумама, које су издате на пензионаре, јер је то министар по закону о чиновницима чинио. Свака држава, која има устав, то је држава уређена на уговору. У том уговору — уставу — изложене су све основе државне редом. Ту је казано, шта има да се одобри свакој личности, а шта треба да се чини за осигурање целе земље. Дакле то је у основи опстанка државе. За одржање тога опстанка постоји једна државна машина, као највиша државна власт. Та иста највиша власт, која је створила устав, како је хтела, каже: хоћу да су закони такви и такви, и за то ја имам на расположењу средства ова и ова. Дакле ја имам толико

материјалних средстава за моје одржање, а више не. Ово је начелна ствар. По томе кад би буџет могао да се употреби како се хоће, он не би требао да постоји.

Неки од господа кажу, кад би се терало мак на конач, ко би се могао примити за министра? Па то се баш и тражи да министри буду паметни државници, да они баш знају шта треба.

Народна скупштина, која брани права и народне интересе, не сме дозволити да министри прекорачавају буџет. Министар је овде крив. Погажен је устав, а сви су закони уставу потчињени.

Урош Кнежевић: И опет остајем при томе, да министар није крив, што је пензионирао чиновнике. Исто тако није крив ни за штету. Остаје још да је крив што је погазио буџет. Али немојмо терати у крајност. Треба испитати да ли је морао погазити буџет? Има примера да министар мора прекорачити закон, и ако му се неће. Професори, који одслуже 30 год. могу да дођу и кажу министру: одслужио сам, нећу више ни минут да служим, дај ми пензију. И он му мора дати. Има, господо, у овом броју људи, који су полудели. Такви не може да служи државу. Пешић је слаб од очију. Коста Марковић, члан суда, полудио је.

Јов. Бошковић одговара Голубовићу па вели: Буџет се може прекорачити, али кад нестане у канцеларијама хартије, нестане дрва, нестане хране за апсенике, а не код пензионирања. Што Урош говори о пензионирању професора, то нико не спори; али ми смо јутрос одобрили два кредита: на редовне непредвиђене и на ванредне непредвиђене

потребе. По томе не сме министар да прекорачава буџет, а кад га подноси на одобрење, нека добро отвори очи шта му треба.

Мил. Кујунџић доказује, да је доиста на недесан начин прекорачен буџет. Но у народу није ово прво да се показује огорченост и незадовољство спреам пензионираних чиновника. Народ одавно на скуповима и на зборовима показивао је у опште да не воле ту установу. И онај, који је био на врху управе, требао је да води рачуна о том осећању народном. Но доиста ми, кад тражимо одговора, треба знати да га тражимо од онога, који се у напред спремио како ће одговарати. Мислим да смо сложни да ову суму сматрамо као наметуту. А суд и одбор, који изберемо, одредиће, је су ли министри то учинили из користољубља или просто да је прекорачен буџет.

Питање је сад, господо, ко је то учинио? Да ли Петар или Павле? Или је то учинио министар финансије, министар спољних послова, министар унутрашњих послова? Ја мислим да ћете се сви у томе сложити, да то није учинио приватан човек. Дакле људе је пензионирао министар, као власт. Ја држим да онај који је учинио неправду приватнима и још да нам буџет буде прекорачен, да је тај прво одговоран, било кривице или не, за сву штету, која је учињена. Дакле сва сума, којом је прекорачен буџет, има се наплатити од министра финансије и његових другова. Али кад то решимо, да пазимо, да пензионирани чиновници не буду оштећени и кажњени. Они, који су пензионирани, имају се рачувати с нама и државом, а не с појединим људма-

Ја сам за то, да се овим људма пензија даје, а међу тим постепено, да се враћају у службу; а док то не буде да се издатак на њихове пензије стави на рачун оних људи, који су их пензионирали.

П. Буричковић: Ја разумем оне који кажу, министри су криви, а разумем и оне који веле, да се тим пензионарима не даје пензија. Али не разумем никако оне, који кажу, министри су криви, али ми опет морамо да платимо штету, коју су они учинили! То би било Марково благо за Јанкову душу. Они, који су незаконо истерани из службе, нека траже пензију од оних, који су их истерали.

Председник пита: Је ли скупштина довољно обавештена?

Скупштина рече, да јесте.

Председник каже да ће ставити ствар на гласање и вели: Одбор је нашао да има места да се одбију неке позиције. Да видимо које су то позиције.

Известил. П. Стојановић: Одбор се законодавни није упуштао у оцењивање, које су цифре законите, а које нису; но чим је видео да је прекорачен буџет, дао је мишљење да је потврђен устав, и та се сума не може одобрити, а министре треба оптужити.

Председник: Ја не могу да питам има ли кривице или не, но морам да питам, да ли да се ова сума сва одобри или не одобри; или пак да се само нешто одобри. С тога ја кажем, да радимо како је мишљење одбор донео.

Мин. председ: Молио бих јасно питање да се постави. Овде је реч, да ли да се сума буџетска одобри или не. А не може бити речи, да ли да се

људма даје пензија, јер не може се замислити да се они казпе.

Извест. И. Стојановић: Ја мислим да сума преко 45.000 гр. ц., којом је прекорачен буџет прошле године, треба да се реши. За тим долази буџет за ову рачунску годину, па онда да се каже, хоћемо ли ове пензије одобрити и за у будуће и не.

М. Кујунџић моли председника, да полаже редом питања.

Председник одговарајући предговорнику, вели: писам ни полагао више питања. Прво је питање о расходу оних 315.000 гр. пор. Друго је питање, има ли какве одговорности, што је буџет прекорачен. И најпосле долази треће питање.

Ал. Николајевић: Где нема кривичне одговорности за министра, ту нема ни грађанског спора. Главно је питање: је ли буџет прекорачен. (Чује се: „јесте“.) С тим је он погазио чл. 101. устава. Узмите се добро на ум, да не буде као са Вели-Марковићем.

Дакле молим вас, г. председниче, да ставите прво питање: има ли кривице или не? Да ли је погажен устав или не?

Председник: Скупштина може да каже: одобравам прекорачену суму или не одобравам. Може да каже, да сматра за одговорна министра, што је прекорачио буџет; али да се упушта у то, да ли је погажен устав то не може. Но треба да се донесе предлог од 20 посланика, па да се преда одбору и тек дође у скупштину. — Сад имамо да решимо, одобрава ли се сума или не, и има ли одговорности до министра.

Рака Кукић вели, да треба најпре видети има ли кривице или нема.

Др. Ризнић: Одбор је ту ствар испитао и нашао, да је министар буџет прекорачио. Дакле да је крив.

Председник: Што се тиче окривљења, скупштина се мора обазирати на устав, па поднети тужбу од 20 посланика, па да се преда одбору а после скупштина реши.

Благоје Вожић: Ја мислим, кад цела скупштина каже, да се најпре гласа: јесу ли министри криви или нису, онда да нема ни говора о другоме чему.

Председник потврђује опет свој пређашњи говор и вели, да се мора држати пословника и да прво стави на гласање владин предлог о расходувању.

Извест. И. Стојановић: Овде је предлог владин и извештај одборски на претресу. Предлог владин тражи да се та сума урасходује. Одбор законодавни каже да има кривице до министра.

Народна скупштина треба да реши, је ли повређен устав, па ако реши да јесте, онда знамо шта треба чинити по закону о министарској одговорности.

Председник министарства: Кад се нађе да је какав министар повредио устав, онда се поднесе оптужба, која се упути одбору и тек из одбора долази пред скупштину, да изрече је ли министар крив или није, па тек иде ствар нарочитом суду; а ви хоћете одмах оно претпоследње да свршите.

Јов. Бошковић: Кад скупштина нешто одобри, онда је ствар свршена. Али ако не одобри, треба

казати за што. Дакле треба да се пита: ко је за владин предлог, нек седи, а ко је противан, нек устане. Скупштина има право да каже за што не одобрава, да се та сума урасходује. А ја мислим да не треба одобрити за то, што је погажен устав.

Председник поставља питање: „Ко је за то, да је влада ова, која је пензионирала чиновнике 1874. и 1875. г. прекорачила буџет, — тај нека седи, а који сматра да није, — нека устане.“ Сви седе.

Бр. 918.

Председник наставља питање: „Ко је за то, да се издатак у 315.000 гр. пор. одобрим, те да се урасходује — тај нека седи; а ко је противан томе, — нек устане.“ Већина седи.

Бр. 919.

Председник: Сад имамо треће питање. Влада тражи да се одобрим министру финансије издатак у 175.529 гр. пор., што је у 1875. рач. години више потрошено на авансовање и периодичне повишице чиновника.

Код ове суме има две позиције. Једна од 83.129 гр. пор. издата је у след периодичних повишица плата професорских. Дакле овде је прекорачен буџет по закону.

Скупштина затражи да се прочита извештај одбора финансијског, и овај се прочита.

За тим скупштина одобрим издатак у 83.129 гр. пореских.

Бр. 920.

На питање председника скупштина одобрим и 3000 гр. пор. издатих на повишицу плате једном професору академије.

Бр. 921.

Председник: Сад нам остаје још сума од 89.400 гр. пор., која је утрошена за авансовање чиновника по класама.

М. Миловановић: У буџету је одобрена једна сума на авансовање, и та је прекорачена са 40 пута.

Председник чита, колико је који министар потрошио:

„По струци министарства правде издато је у 20.400 гр. пор.

По струци министарства унутраш. дела 50.400 гр. пореских.

По струци министарства финансије 15.000 гр. пореских.

По струци министарства грађевина 2400 гр. пореских.

По струци министарства спољних послова 1200 гр. пор. То свега чини 89.400 гр. пор.“

На питање председника: „ко је за то, да се ова сума одобрим, — нек седи, а ко је против — нек устане“, већина устаје.

Скупштина не одобрава да се урасходује 89.400 гр. пор.

Рака Кукић пита: Дали је та сума од 89.400 гр. п. осим ових 45.000 гр. пор?

Бр. 922.

Председник: Сад долази питање буџета односно пензионара од 1874. г. на овамо.

Многи скупштинари изјавише, да је доцкан за даљи рад.

Председник завршује састанак овај, који је трајао до 7 сахати у вече, а заказа сутра у 8 часова у јутру.

Председник
Д. Ђ. Јовановић.

Секретар
Ник. Крупезевић.

ОПНОМОЖЕНИ ПОТПИСНИЦИ :

П. Буричковић, Војин Радуловић, Сима Секулић,
М. Л. Глишић, Бурђе Ђоровић, Петак Катић.

САСТАНАК LXIV.

31. Децембра 1875. године у Београду

ПРЕДСЕДАВА

Димитрије Јовановић.

ЗА СЕКРЕТАРА

Сима Живковић.

Присутствовали сви министри.

Састанак је отворен у 10 сах. пре подне.

Бр. 923.

По предлогу председника скупштина одлучи, да данашњи протокол напише посланик Сима Живковић.

Секр. Кнежевић прочита проток. 54. састанка, који се после неких примедоба усвоји.

Бр. 924.

Скупштина одобри осуство Петру Шајковићу до свршетка овогодишњих скупштинских седница, а Д. Ризићу за 14 дана.

Бр. 925.

Прочита се интерпелација Плије Мојића на г. мин. ун. дела о покупљеном прирезу за прављење ереске вуће у ваљевском срезу. Упућује се одбору за молбе и жалбе.

Бр. 926.

Прочита се интерпелација Теше Марковића на господ. министра унутрашњих дела ради извиђаја злоупотреба при изборима у Јадру, Лозници и Ја-годици.

Председник министарства изјави, да по овој ствари има много акта, која су тек сад прибрата, и по што их проучи, донеће скупштини и одговорити како на ову, тако и на друге интерпелације што су на њега управљене. Прима се.

Бр. 927.

Секр. Кнежевић прочита интерпелацију Адама Богосављевића и Николе Крупезевића на господ. министра унутр. дела: кад влада мисли по свом обећању да поднесе предлог о слободи јавних са-стапака и зборова?

Председник каза, да је о овој ствари поднет предлог, који је по решењу скупштине предат влади, да састави пројект.

Председник министарства: Није лака ствар написати један закон, како се неким чини. Лако је истина написати какав закон, који се мора одмах исправљати и допуњавати итд. Ми смо видели, како је незгодно, кад се нешто убрзо ради и не промисли добро. Закони се тако не праве. Ми смо

обећали донети исти предлог и довели смо: закон о слободи печатње, личној безбедности и општинској самоуправи. Што се тиче осталог, не мора бити баш ове године поднесено и решено. Што није ове године урађено, може се урадити до године. Ове године не може се нивако поднети предлог, који се у интерпелацији спомиње.

После говора Петра Ђуричковића, да ову интерпелацију не треба одбацити, како се и у скупштини чуло, и објашњења председничког, да не треба ствар да иде одбору, скупштина одлучи: да се према оваквој изјави госп. министра пређе на дневни ред.

Бр. 928.

Секретар Урош Кнежевић прочита тужбу двадесет посланика противу бившег војног министра г. Косте Протића, што је мимо закона судио Косту Поповића, који је увредио касациони суд. — Тужба гласи овако:

Народној Скупштини,

У делу Николе Поповића овдашњег трговца, који је оптужен био за превару, дозволио је био варошки суд повторно суђење. Касација уништи то решење, и врати дело варошком суду с примедбама.

У име власти као јавни тужилац госп. Коста Поповић — Долац тадашњи члан полиције од 31. Августа 1873. год. № 21.885 увреди касациони суд, облевета га, и очито употребио је такве изразе којима се судови излажу мрзости и презрењу.

Касација актом № 3126 јави то гос. министру правде, а овај актом бр. 4345 министру ун. дела, који изнесе дело пред министарски савет. У министарској седници од 20. Јан. 1874. год. бр. 324 би решено: да се г. Коста Поповић за увреду стави под суд, на основу § 104. крив. зак. Актом министра правде бр. 2805 одређен је за суђење овога дела вар. суд.

За то време не зна се из каквих побуда и обзира министар војни г. Коста Протић премести гос. Поповића из полиције у војно министарство и унапреди га. Министар овде промени положај гос. Поповића сигурно у цели и намери, да се користи после наређењима војног судског поступка, као што је и урађено.

Не гледећи на закон, не обзирајући се на устав, рушећи закон, потирући министарског савета закључак, министар господин Протић сам својевољно 20. Јан. ове год. Фбр. 324 решава: да се казни г. Коста Поповић дисциплинарном казни, а то је — укором, више ништа.

Је ли законита ова радња? Је ли властан један министар да суди о оваквим делима, која не спадају у круг његова рада?

Је ли ово земља од реда и законитости, или земља где влада самовоља? Хоћемо ли дозволити да један министар као орган државне власти прелази на поље нереди и безаконитости, или ћемо га сузбити у границе правне?

Жалостан је то појав, господо, где се овако догађа. Није то милона ствар. Шта остаје од нас? Чему се можемо надати од простоте, од масе, од

народа, када он гледа свога управника како се тв-тра законима? Ни чему другом, но анархији.

За то пењемо и не можемо да смо равнодушни спрам оваких дела, већ тражимо да сваки за дела своја буде одговоран.

Као што видите овде:

1. Министар је погазио устав тиме, што је узео судску власт на себе;

2. Министар је радио незаконито у томе, што је погазио закључак министарског савета;

3. Министар је радио незаконито у томе, што је од судске кривице направно административну.

4. Министар је погазио закон у томе, што је дело г. Поповића подвео под војносудски поступак; јер у време кад је г. Поповић учинио дело, он је био полицијски чиновник, а не војни.

За то, на основу чл. 101. и 102. устава, предлажемо, да се оптужи г. Коста Протић бив. мин. за дело које је учинио у званичној дужности и то као министар.

Акта су код г. мин. правде.

Министар, као што знате, у одговору на интерпелацију господин Уроша Кнежевића и осталих објаснио је, како је текла ствар пред министром правде.

30. Децембра 1875. г.
у Београду.

ПРЕДЛАГАЧИ:

У. Кнежевић, С. Крстић, Трив. Милојевић, Благоје Божић, Рад. Драгојевић, М. Миловановић, Милош Симић, Милосав Вељковић, Аранђел Милојевић, Ник. Радовановић, Јован С. Рајичић, Радоња Не-

дић, Антоније Шумкарац, Адам Богосављевић, В. К. Стошић, Никола Милосављевић, Стојадин Радоњић, Илија Ратајац, Станоје Ђорђевић, Живојин Душманић.

Упућује се изабратом одбору.

Бр. 929.

Секретар Кнежевић прочита предлог Ур. Кнежевића, Јов. Бошковића и осталих, о изменама у закону о одговорности министарској:

Народној Скупштини,

Законом о министарској одговорности створено је у земљи једно изузетно стање. Личности министарске, тако рећи, постале су недомашне, неприступне. Изгледа, као да су министри сишли са небеса, да су непогрешни, да су неодговорни и да нису истоветни са осталим људма.

Законом од 21. Октобра 1870. год., ујамчена је нека мнима, уображена министарска одговорност. Та одговорност је уображена. Она је формална. Она постоји по имену. У ствари је нема. Законом тим није се обазирало ни најмање на формално и материјално право. Одговорност министарска изузета је и испод кривичних и испод грађанских правних прописа. Одговорност министарска само је кривична и то у извесним случајима. Грађанска одговорност није предвиђена нигде.

Што је најгоре, најважнији појмови правни, најважнија начела при одговорности потрвена су са свим. Једна од најважнијих мана јест застарелост, при којој је остувано са свим од општих на-

чела, која су усвојена у кривичном и грађанском праву. На кратко, законом о министарској одговорности потребно је начело једнакости и равноправности; правда је односна.

С тога зарад равноправности, зарад веће личне и имовне сигурности, потписани предлажемо, да се у закону о министарској одговорности учине измене и доцуне и то сада још ове сезоне:

Чл. I. После другог одељка треба додати ово: „У случајевима, где нема кривице предвиђене чл. 101. устава, али би имало штете било за државу или приватнога, скупштина по захтевању оштећеног дозволиће да министру суде редовни судови.“

Ово има везе са последњим одељком чл. 19. истог закона, где се признаје грађанска одговорност, а и надлежност редовних судова.

Чл. III. После речи: „Министар има права да прегледа акта,“ треба додати: „у најдужем року од месец дана.“ То је нужно за то, да то прегледање не би ишло до у бесконачност.

Чл. VI. Да се замени овако: „Државни суд изабраће народна скупштина. Суд ће се састојати из 6 судија из касације и апелације, и 6 посланика, изузимајући оне, који су на оптужби.

Судије ће се бирати коцком из укупног броја посланика и судија из касације и апелације. Коцку ће вући председник скупштине на састанку.“

Чл. VII. Да се замени овако: „Противу овако састављених судија оптужени министар може чинити искључења само из узрора прописаних кривичним поступком за редовне судове. (§ § 43., 46., 47. и 49. крив. пост.)“

Чл. X. У место речи: „архијереја,“ треба ставити: „свештеника.“

Чл. XIII. Да се замени овако: „Оптужени министар, а и оптужени одбор у праву су да узму себи по једног или више заступника из своју редова грађанства.“

До сад је био у праву само министар да узме браниоца, а оптужени одбор не.

Чл. XIV. Место: „месец дана,“ казати: „15 дана.“

Чл. XVI. Да се замени овако: „При претресању мора бити најмање 9 судија. За осуду иште се пола и један више.“

Чл. XIX. Други одељак да се замени овако: „Нађе ли државни суд, да је оптужени министар заслужио икакву казну прописану кривичним законом, изрећи ће у пресуди да се оптужени преда редовном суду, коме ће послати сва акта с налогом да изрекне осуду.“

Трећи одељак да се замени овако: „Нађе ли се да нема кривице, али има штете било за државу или приватног, државни суд послаће сва акта редовном суду с налогом да осуди оптуженог министра.“ (Види чл. I.)

Чл. XXII. Да се замени овако: „Оптужба, искљење и суђење кривице, или штете, коју је учинио министар, не прекида се ни одложењем, ни заључком, ни распуством скупштине.“

Чл. XXIII. Да се замени овако: „Право на оптужбу министра за кривична дела застарела по прописима кривичног закона; а на оптужбу за грађанску одговорност (штету), кад не стоји у вези

са кривицом, застарева по прописима грађанског права.

Застарелост почиње теби од дана кад се са-
зна за казнимо дело министрово:

а, кад се скупштина распусти,

б, кад се одложи, и

в, кад се редовно не би сазвала.“

Молимо, да се овај предлог огласи као хитан
и да се реши још ове сезоне.

31. Децембра 1875. г.

у Београду.

ПРЕДЛАГАЧИ:

Ур. Кнежевић, Јован Бошковић, Раденко Драгоје-
вић, Милан Кнежевић, М. Миловановић, Недић, П.
Ђуричковић, Никола Радовановић, В. К. Стошић,
Теша Марковић, Аврам Јовановић, Алекса Здрав-
ковић, Н. Крупезевић, Рад. Недић, Алекса Стан-
ковић, Драг. М. Ризнић, Илија Ж. Мојић, Јован
С. Рајичић, Мелентије Дробњаковић, М. Радовано-
вић, Милош Симић, Павле Самуровић, Антоније
Шумкарац, Петар Стовановић, Петар Катић,
П. Вуковић.

Упућује се законодавном одбору.

Бр. 930.

Сек. Кнеж. прочита изјаву М. Радовановића и
М. Терзибашића: да се сви министри на распо-
ложају ставе у пензију, а кад се прилика укаже,
да се приме у службу.

Ил. Мојић противан је, што толики министри
стоје на расположењу. Ко се неће од њих да прими
службе, треба га са свим отпустити.

Председник министарства: Владино је право,
а не скупштинско, да кога стави у пензију. Има
доста министара на расположењу, но то мора бити
у уставним земљама. Где нема парламентаризма ту
влада може дуго да опстане, али где има скуп-
штине, ту дођу прилике, те се владе чешће мењају.
Како је до сад ишло, није могло другачије да буде.
Није чудо, што има више министара на распо-
ложају, кад су се за годину дана неколике владе
промениле. — Ти се људи не могу оставити на
сокаву.

Др. Ризнић: Томе су сами министри криви,
особито они лански, који нису са скупштином хар-
монисали и по земљи агитирали.

М. Радовановић објашњава, да је ову изјаву
поднео за то, што је чуо, да је гос. Марић нуђен
својим старим местом, на кад га није хтео примити,
нека да оставку.

Председ. министарства чуди се, што се оваке
ствари износе пред скупштину, које се по сокаву
чују. Влада се представља као слаботиња. — Она
нуди једног чиновника извесним местом, а он га не
прима, и она мора да га трпи. Одбија ову изми-
шљотину од владе.

М. Радовановић потврђује свој говор тиме, што
је г. Марић рекао, да са министарске столице неће
да иде у планину, него ће овако да седи.

Д. Ризнић мисли, да се г. Марић нада бити
опет министар.

Р. Недић предлаже, да г. Марић оде за пи-
сара у Ариље.

Предс. скупштине објашњава, да је ово проста изјава, и да би требало казати, да ли се скупштина саглашава са њом или не?

Предс. министарства: Казао сам, да ово може бити у форми изјаве и више ништа. Није одобрен никакав кредит на пензионирање министара, који су на расподожају. Кад би влада послушала ову изјаву, догодило би се оно, што је јуче било. — Скупштина тражи, да се не прекорачи сума на пензионирање, а кад је тако, онда се не могу пензионирати толики људи. Може бити само то, да се употребе на посао, кад се какво место упузани.

Скупштина прелази на дневни ред.

Бр. 931.

Министар правде прочита интерпелацију, коју је на њега упутно посланик М. Радовановић, и за тим одговори на њу овако:

Истина је, господе, да су гг. Аћим Чумић и Милан Пироћанац постављени за чланове I. класе у касацијоном суду, и да пре тога нису били чланови тога суда. Они су на та места постављени указом од 1. Априла ове године, и на том указу потписат је г. Д. Радовић, који је тада био министар правде.

У § 7. устројства касацијоног суда казано је, ко може бити постављен за члана касацијоног суда. Законом пак од 17. Маја 1865. год. регулисане су плате и класе за касацијоне судије. Наређење, које се тиче класа гласи овако:

Помицање у вишу класу бива по избору, а не по годинама службе у касацијоном суду, но и ово

може бити тек онда, почем је судија 5 година у нижој класи провео.

По што се у овом закону говори само о помицању судија из друге класе у прву, а не и о онима који су са стране дошли, то је тадањи министар правде, као што сам сазнао, а то није први случај, — по свом разумевању и тумачењу овог наређења налазио, да оно важи само за она лица, која су већ била чланови касацијоног суда, а не и за она, која би са стране била постављена за касацијоне судије. Према томе, по таком разумевању и тумачењу овог законског наређења држало се, да лица са стране могу бити постављена за касацијоне судије прве класе.

По моме схватању, господе, налазим, да је овако разумевање и тумачење овог законског наређења некоректно. Ваш тиме, што се у овом закону говори само о помицању из друге класе у прву, држим, да је влада ограничена, да не мора давати одмах прве класе, него само да може помицати из друге класе у прву. Противно разумевање овог закона не би се по моме нахођењу могло оправдати; јер кад онај, који је већ члан друге класе касацијоног суда, који је дакле у неколико опробан, не може пре 5 година постати члан прве класе; онда не би могао постати члан прве класе ни онај, који са стране долази, који је неопробан. Осем тога, оваквим разумевањем и тумачењем могао би се закон лако обићи тиме, да се или места чланова прве класе попуњују лицима са стране, или да се даје прва класа и оном члану касацијоног суда, који није навршио пет година, и то просто тако,

да се из касацијоног суда премести у другу струку, па онда да му се као лицу са стране даде прва класа у касац. суду.

Према овом, ја разумем ово законско наређење тако, да нико не може бити постављен за члана прве класе у касацијоном суду, који није био у истом суду пет година члан друге класе. Шта више, по мом схватању ово законско наређење односи се и на она лица са стране, која би имала плату члана прве класе, јер према томе рачуна се после ранг судијама, а то има значаја при решавању ствари у касац. суду.

У скупштини се чује: Врло добро! Тако је.

М. Радовановић задовољава се одговором господ. мин. правде и поднеће тужбу противу извесног министра.

Предс. предложи, да се пређе на дневни ред, што се и усвоји.

Бр. 932.

Предс. каза, да се сад има говорити о суми, која је одређена на пензионирање чиновника министара на располагају.

Изв. М. Радовановић каза, да одбор нема никакве примедбе код те цифре.

Илија Стојановић пристаје, да се ова цифра одобри, јер постоји закон; али као што је Кујунџић казао тражи, да се стави ограда, да скупштина води рачуна о овој суми, па после да тражи накнаду од онога, који је противно закону радио.

Н. Крупежевић: Чиновници се пензионису по закону, и кад г. министар нађе, да је у интересу

службе. Док закон о пензији постоји нећу да говорим о том пензионирању, него о пензионирању у интересу службе. Мало полажем на изјаву, да се та сума у буџету не преворачи, док стоји § 70. закона о чиновницима, да се чиновници у интересу службе пензионису. Пре 2 месеца поднет је предлог о укинућу тог параграфа. Он је решен у одбору, па још није поднет скупштини на претрес. Питам председника: за што тај предлог до сад није дошао на дневни ред?

Д. Ризнић: Тим чланом закона не овлашћује се влада, да прекорачи буџет. Она се мора окретати према суми у буџету.

Ник. Крупежевић: Практиком се доказало, да се владе нису обзирале на одређену суму за пензионирање. С тога и у интересу самих чиновника, правде и дужности, које они врше, потребно је, да се казати параграф укине. Ако он и даље остане, министар може да премешта и пензионисе чиновнике, и они ће морати да врше оно, што им министар каже, или ће отићи кући. Ја сам опет за то, да се поменути предлог изнесе и реши.

Председник: Ово, што се предлаже, то је за будуће; а буџет је за дојакешње ствари. То нема свезе једно с другим, и о томе не треба говорити.

Н. Радовановић хтео је казати, што и председник, јер је одређена сума за пензију за то, да се може извршити чл. 70.

Ад. Богосављевић: Кад се по уставу не могу пензије са свим укинути, могу се смањити. Чиновници су сами створили закон о пензији. Велике пензије имале су смисла у оно време, кад су и чи-

новинци били велики и страшни. То сад није, па за то им не треба давати велике пензије. Мислим, да је и за саме чиновнике понижење, да примају пензије; јер изгледа, да нису умели уштедити беле паре за прве дане, па да народ треба да штеди и њима даје.

В. Радуловић: Ми смо се удалили од дневног реда. Говор је о 1.125.000 гроша пореских на пензионаре. Мислим да овде долазе и они, што су пензионисани 1874. и 1875. године. Ако смо противни пензијама, можемо за будуће донети закон; а овима, што су равније пензију добили, не можемо одузети.

На питање председника, скупштина изјави, да је довољно обавештена и да се више не говори.

Министар председник: Господо, мислим, да је јасна ствар, да они, који су по закону добили пензију, морају је примати. Друго је питање, како ће се законом уредити за унапредак о пензијама. Хоће ли се о томе поднети предлог, или не, то је ваша ствар. Списак пензионара био је пред одбором, и он га је прегледао, па није нужно да се чита. Нико није добио пензију мимо закона, него на основу закона, о чему се може уверити.

Председник ставља омет ствар на гласање: хоће ли се даље о овоме говорити, и скупштина одлучује, да се не говори. После овога ставља на гласање саму цифру пензионара.

Јевр. Марковић: Ви, г. председниче, прекидате дебату самовољно. Скупштина хоће да говори а ви не дате.

Председник: Не ће бити тако. Ја сам питао

скупштину и она је изјавила, да не ће да се више говори. Кад је тако, онда треба, да се покоравате вишини, и да не правите перед.

Мин. председник: Мислим, да се треба држати реда, ако хоћемо што да урадимо. Вишина је два пут казала, да не жели више говорити. То не треба кварити. Што се тиче пензионара од 1874, о њима је још пре решено и о томе се сад не може говорити. Тражи се још већа ограда. О којој решите, како хоћете.

Мин. просвете и прив. дела: Молим, господо, хоћемо ли поштовати оно, што скупштина реши или не? Треба поштовати решење већине. Посл. Адам каже, да су пређашњи закони прављени без народа и да сад не вреде. Ако тако узрадимо, доћи ће други па казати, да не вреде ни ови закони што их сад радимо.

Председник стави ствар на гласање и скупштина одлучи: да се одобри одређена цифра на пензионаре са оградом, да скупштина задржава право тражити рачун и накнаду од оних министара који су неке чиновнике пензионирали у 1874 год.

Бр. 933.

На примедбу Илије Стојановића, да је последице решено, да пензионисани саветници имају 2000 тал. а дејствителни 1500, председник одговори да је влада казала, да по чл. 9 устава задржава право, да се поново решава о плати саветника.

Бр. 934.

Изв. М. Радовановић чита 14 позивију о расходу на секретара кнежевог дома, који износи 16.800

гр. пор. на вели: Примедбе одборске нема; али ја држим, да је ова плата врло велика, и ако се звање дели на 4 класе. Тај секретар нема велика посла. Треба да удесимо плату тако, како на ово место не би могли долазити министри на расположењу, по што има млађих људи, који би са истом способношћу а са мањом платом исто место заузимали.

Мин. грађевина: Не стоји да овај секретар нема велика посла, јер прима све молбе на кнеза управљене. Кнез има право да бира секретара, који ће му бити од помоћи.

Мин. председник: Што је оволика плата одређена, био је тај разлог, што се мислило, да је боље, да се та личност, која врши поверљиве послове кнеза, узме од људи вишега реда. Боље је, да тамо долазе људи од већег искуства. И звање секретара држ. савета велико је, а положај кнежевог секретара треба да је већи. Осем овога, ово је звање и у ранијим буџетима одобрено, и од ове суме може бити уштеде, што ће се секретару дати мања класа. Кад би се ова сума уманила, изгледало би, као да хоћете да понизите звање секретара кнежевог дома. (Чује се: „не ћемо.“)

Ник. Крушевић пита: На терет које партије спадају лица, што милост уживају, и има ли о томе законодавног решења?

Мин. председник: Све је то на основу законодавног решења онако, као што сте сад решили за пензије и издржавања.

В. Боровић не зна, шта је побудило Радовановића да смањује плате људима који раде, кад није одвојно мишљење за оне који не раде.

Драг. Ризнић пита, за што су те класе а један секретар? Класе су ваљда само да фигуришу.

Панта Јовановић: Министри су одговорни кнезу и нар. скупштини. Против њихових решења долазе кнезу жалбе. Секретар тај осим осталог води протокол од њих, упућује их министрима и мотри да ови одговоре. Секретар је један, а звање је подељено на класе. Некад се постави у већу а некад у мању класу. Не мора се увек дати највећа плата.

Скупштина усвоји предложену цифру на секретара кнежевог дома, а тако исто 9600 гр. пор. на плату управитеља кнежевог двора.

Бр. 935.

Извест. М. Радовановић чита буџет министарства правде и главне контроле, који износи укупно 3,655.375 гр. пор. Одбор је ову цифру смањно за 21.566 гр. пор. После тога прочита све позиције о плати персонала министарства правде и каза да је г. министар изјавио, да звање писара пете класе и једног секретара не ће попуњавати кад се упразни.

Скупштина све ово усвоји.

Бр. 936.

Извест. М. Радовановић чита издатке на касацијони суд, о којим издацима нема никаквих примедба одборских.

Н. Крушевић предлаже, да председник касацијоног суда има 1500 тал. као и саветници а не више.

Председник објашњава, да је плата председника касације регулисана законом.

Крушевић предлаже, да се плата председника не реши, док се не поднесе предлог о смањивању.

Скупштина усвоји по предлогу издатак на касацијони и апелацијони суд, а тако исто и све издатке на првостепене судове. Кад је скупштина одобрила расход на званичнике апсанског завода у Београду, известилац прочита мњење мањине, која предлаже, да се повишен издатак и на чуваре и десетнике не уважи.

Б. Боровић: Чуvari апсана чувари су и народа. Што је њих више боље се чувају робијашни. За народ је већа штета кад робијаш побегне из апсане, него што ће се оводика сума дати на чуваре. С тога је мишљења, да се ова сума одобри.

Илија Стојановић хтео је казати што и Боровић на предлаже, да се мишљење одборско одбаца а предлог уважи.

Панта Јовановић мисли, да је доста чувара и да ће се робијашни моћи добро чувати, ако се посао добро распореди.

В. Радуловић усваја предлог Боровића, јер чувари, који чувају робијаше, чувају и наше имање.

Мил. Спасић: Говор је Боровића са свим уместан. Робијашни раде одвојено, па мора бити више чувара. јер ће иначе да побегну. Било је доста случајева у Топчидеру, где један чувар чува 5—6 робијаша па му онет ко умакне. Народ троши и дангуби док бегунце ухвати. Боље је дати више, па да се боље чувају. Мњења је, да се одобри повишак на плату више чувара.

Мин. правде: Како је укинута телесна казна, опажа се, да број осуђеника у велико расте. Народ дангуби док их ухвати. Нема доста чувара, и морао сам искати од мин. војног војника, да их чу-

вају. То не ће моћи свакад да буде и робијашни ће бегати, па ће бити веће штете за народ, него да се овај издатак одобри.

Ил. Ратајац пита: Хоћемо ли бити сигурни, да робијашни не ће бегати, ако ову суму одобримо?

На питање скупштине, известилац Радовановић каза, да је целокупна сума на чуваре стављена у буџету 98.880 гр. пор.

Скупштина одобри овај издатак, а тако исто и све издатке на апсански завод у Пожаревцу.

Бр. 937.

Изв. М. Радовановић чита: на пандуре, буљубаше, и одације код министарства правде и свију виших и нижих судова и код апсанских завода, сем београдског, према закону од 3. Маја 1873 предложено је 369,000 гр. пор. а на служитеље целе правосудне струке додато је 5046 гр. пор. Ову повишицу одбор није уважио.

Мин. правде објашњава, да је предложени повишак за оне чуваре, који о свом трошку чувају притворенике, који су под судом.

Изв. М. Радовановић: Одбор финансијски није одобрио ову повишицу због познате штедње.

П. Ђуричковић мисли, да треба ову суму одобрити; јер су ти чувари сироти људи, који служе за парче хлеба.

В. Васић брани одборско мњење тиме, што се ови људи непрестано моле за оваке службе и што их има доста, који ће да служе и за досадању плату.

Бл. Божић: Чудим се, што одбор није чинио такву примедбу код пензије, него је чинио код пандура!

Павла Јовановић: Одбор је пре свега имао пред очима закон, па све што је закону противно није ни могао, ни хтео да предложи. Кад би то чинио, радио би противу своје савести и заклетве. Пензије су осигуране законом а одбор није за то, да се закон гази.

Мил. Марковић: Кад се потражи један пандур, понуде се двадесет, који ће служити и са мањом платом. Ја сам за мњење одбора.

Ил. Стојановић: Ја сам за владин предлог а против говора Вује Васића. Боље је платити учитеље па да се узму само они, који су ваљани и за службу употребљиви.

Ил. Мојић: Противан сам мишљењу Стојановића. Пандуре ћемо наћи и за малу плату. Не треба товарићи веће издатке на држ. касу кад хоћемо штедњу.

Ж. Миленовић: Мучно је наћи конача, а пандура колико хоћеш. Ако ко тражи више, нека иде на друго место. Не треба више говорити о овој ствари.

Председник стави ствар на гласање и скупштина одлучи: да се не одобри 5046 гр. пор. на повишицу плате на чуваре.

Бр. 938.

Скупштина одобри по предлогу 120.000 гр. п. на огрев и канц. трошкове мин. правде и 1200 гр. пор. на трошкове цркве топчидерске.

Бр. 939.

Изв. М. Радовановић чита: На издржавање апсеница како код свију завода тако и код судова; на набавку потребних ствари за апсане и апсенике; на плаћање лекова и лекара; на свештеничко чи-подејство код апсанских завода, и на награду оних осуђеника, који се у раду покажу прилежни и добро израђују предате им ствари, но тако, да се на ову цел изда највише 3600 гр. пор. — предложено је 730.000 гр. пор. Више је додато 20.000 гр. пор. јер је толико одобрено, што је дане више издато.

Н. Кружежевић: Противан сам, да се ова цифра одобри, док се не види, да је потребна. Кад би ипаче урадили, навукки би на себе моралну одговорност.

Изв. М. Радовановић: Има овде објашњење г. министра правде, из ког се види, да је одобрена цифра била недовољна, што се број робијаша умножио, те је он за оволику цифру морао да тражи накнадни кредит, који је и одобрен.

Павла Јовановић: Ми смо 20 дана у одбору радили на буџету. Узели смо стари буџет па употребљивали, и где смо нашли да има места ту смо и чинили примедбе, а где нема и где се мора одобрити, ту нисмо. Ми дакле нисмо радили насумце него најозбиљније, а скупштини стоји до воље, да реши овако или онако.

Н. Кружежевић: И ако је одбор то прегледао, ипак треба да смо обавештенији о овој ствари. Показује, како се ради у општ. одбору.

Ник. Радовановић: Ствар је јасна, треба је одобрити без даљег говора. Чим има више робијаша од

укипућа телесне казни, треба и више трошка. Одбор је упоредио досадање издатке и нашао, да је предложена цифра нужна, па је треба одобрити. Ако буде какве злоупотребе, контрола ће ову изнаћи.

Председник стави ствар на гласање и скупштина одобри предложену суму на робијаше.

Бр. 940.

Известилац Мијаило Радовановић чита: на плату настојника апсанских завода у разним занатима предлаже се 19.200 гр. пор.

Ово је на оне учитеље, што уче робијаше разним занатима. — Одбор није имао ништа овде да примети. Скупштина усваја овај издатак.

Бр. 941.

Изв. М. Радовановић чита: На плату практиканата свију виших и нижих судова и министарства правде 250.000 гр. пор. — Овде је г. министар предложио још 5000 гр. пор. на повишицу плате. Одбор ово није уважно, што је имао у виду цифру од 9000 гр. пор. што се уштедила код држ. савета, па нека се она па то употреби.

Милосав Вељковић: Је ли ова сума на увећање плате практиканата или на умножење њиховог броја? — Кад се одговори на увећање плате, — он каза, да је праведно, да се то учини. Чу се одобравање у скупштини.

Ж. Миленовић потпуно се слаже с Вељковићем о побољшању практикантске плате; јер не могу да се издржавају. Они и учитељи основних школа најтеже послове раде а најмање им је плате. Треба је повисити.

Мил. Кујунџић: Не треба да стварамо пролетаријат и треба да дамо практикантима толико, да могу поштено живити. Раширењем круга општ. власти, умалиће се посао код судова. Треба умањити број практиканата, па да се осталима да пристојна повишица како би могли живити.

П. Јовановић: И одбор је предвиђао, да ће се у судовима умањити посао, па и број практиканата. О тога није ни одобрио повишицу. У буџету се не каже, колико има практиканата и колика им је плата, него се само каже 250.000 на практиканте. Мислили смо, кад се смањи њихов број, моћи ће се осталима повишица дати.

Ил. Стојановић: Не противим се овој повишици, само питам, за што практиканти полицијски имају 150 талира а судски не? Треба их све у плати изравнати.

В. Радуловић: Хтео сам казати што и Стојановић. У судској струци има практиканата који су правници и способни људи. Треба да се изравнају у плати са полицијским, и за то треба дати не 5 но 10.000 ако хоћемо, да се спреме за државне чиновнике.

Петар Стевановић: Делим мишљење Кујунџића и других, да се смањи број практиканата, а оставши да се боље награде. Од практиканата и учитеља основних школа није нико горе награђен. За предлог сам.

Ст. Д. Поповић: И ја се у главном слажем са Кујунџићем, јер има људи, који су свршили велику школу, па практикују 3—4 године. Треба број умањити а плату повисити.

Председник стави ствар на гласање и скупштина одобри предложену суму у 250.000 гр. пор. на плату практиканата просветне струке.

Бр. 942.

Извест. М. Радовановић: На селидбене трошкове учитеља и практиканата, који се премештају 6000 гр. пор. Одбор није ништа овде приметно, јер је толико било и дане.

Скупштина одобри овај издатак у 6000 гр. п.

Бр. 943.

Извест. М. Радовановић: На сведоке убогога стања, који по кривичним делима у удаљена места морају путовати, и на сведоке по грађ. делима у § 241. грађ. законика; на исплату оних трошкова које учине чиновници, путујући изван места суда да болнога сведока или служитеља по каквом кривичном делу саслушају — 3600 гр. пор. — Одбор овде није ништа приметно, тако је било и дане.

Дим. Матић: Треба имати на уму, што смо решили у закону личне безбедности, да се плаћа иследоваоцима при истраживању. Ако није каква сума одређена, треба овде учинити.

Минист. председник: О томе је била реч код суме на непредвиђене потребе од 900.000 гр. пор.

Скупштина одобри издатак у 3600 гр. пор. на горњу потребу.

Бр. 944.

Извест. М. Радовановић чита: На подвоз и дијурну чиновника и практиканата који по делу

правитељственом путују 6000 гр. пор. — Примедбе одборске нема.

Н. Крупеженић: Противан сам овој суми. Не треба чиновнику два пут плаћати за један посао, јер кад ради један посао, не ради други.

Скупштина одобри овај издатак у 6000 гр. пореских.

Бр. 945.

Исто тако одобри скупштина: 40.000 гр. пор. на печатање и повез закона и законских прописа и штампање материјала за судове, и 6720 гр. пор. на кирију куће у којој је смештено министарство правде, а тако исто и све издатке на главну контролу.

Изв. М. Радовановић: Издатак на сву струку министарства правде износи 3.655.376 гр. пор.

Састанак је закључен у 1 сахат по подне. — Идући састанак заказан за 2. Јануар 1876. год. у 8 сати пре подне.

Председник
Д. Ђ. Јовановић.

За секретара посланик,
Сима Живковић.

опномоћени потписници:

Сима Секулић, Петар Катић, Ђурђе Ђоровић, М.
Л. Глишић, П. Ђуричиновић, В. Радуловић.

САСТАНАК LXV.

2. Јануара 1876. године у Београду

ПРЕДСЕДАВА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

Стеван Д. Поповић.

Почетак у 9 часова пре подне.

Присутствовали сва гг. министри.

Од посланика осуствују Авсентије Ковачевић
М. Глишић, а дошли су Ж. Чолић и Дим. Катћ.

Бр. 946.

Чита се молба Стевана Крстића за осуство до
краја седница ове скупштине.

Не одобрава се.

Чита се молба Новице Недића за 20 дана
осуства.

Одобрава му се од 4. ов мес.

Чита се молба Миленка Ломића за 6 дана
осуства због слабости укућана.

Одобрава се.

Чита се молба Новака Милошевића рад осу-
ства (због слабости његове деце) до краја седница
ове скупштине.

Одобрава се.

Чита се молба Јак. Поповића рад осуства до
краја седница ове скупштине.Одобрава се с тим, да иде, кад се врате Акс.
Ковачевић и М. Глишић.

Бр. 947.

М. Радовановић, известилац фин. одбора, из-
вештава да буџет министарства правде по скуп-штинском решењу износи 3,650.330 гроша пор. и
да је по томе мањи за 5406 гр. пор. него што је
предложен.

Бр. 948.

М. Радовановић известилац прелази на буџет
министарства просвете и црквених дела. Овај је
предложен у 4,369,147 гр. пор. а већи је од буџета
за 1874. рач. год. за 161.569 гр. пор. Како је тај
вишак дошао, види се из објашњења г. министра
просвете, које је буџету приложено.Известилац чита све позиције код централног
надлежательства.Код позиције 7000 гр. пор. на кирију куће
примети Ур. Кнежевић, да је ово нова позиција за
ову годину.Мин. просвете одговара, да је до скоро ми-
нистарство просвете смештено било у једној др-
жавној кући на Врачару, но коју је међу тим усту-
пило министру војном за војне потребе. Боље би
истина било, да има државних зграда, али данашња
оскудица, која је осетна особито код школа, не да
се лако отклонити.Бл. Божић пита, за што се министарство не би
сместило у митрополији, где више од пола празно
стоји?М. Миловановић: Кад се смањи жандармерија
по престанку владиног, за 120 људи, онда један
део њене касарне може се уступити министарству
просвете, за то горњу суму не треба одобрити.М. Радовановић напомиње, да овде постоји по-
годба и уговор и да држава мора плаћати кирију
све докде докле уговор важи. Кад се упразни која

државна зграда, моћи ће се, по истеку уговора преселити мин. просвете; по за сад треба ову суму одобрити.

Мин. просвете напомиње, да се држава доста мучи са зградама за своје потребе. У самој данашњој кући министарства велика је тескоба. Тако н. пр. нема собе за људе који долазе министарству, већ људи стоје и вебу у ходнику. И у самој овој великој згради нема ни једне празне собе, јер је овде смештена и велика школа и гимназија, и библиотека и музеј и српско учено друштво и још се у њој држе скупштинске седнице. У осталом, ако се упразни која државна зграда г. министар изјављује да ће у њу преместити министарство; само треба данашњу кирију одобрити, јер је иста уговорена министром и сопствеником куће.

Скупштина одобрава предложену цифру на кирију куће министарства просвете.

Бр. 949.

Извештај М. Радовановић, чита даље позиције код „црквене управе“ и то: а, за „архијерејски сабор“, б, за „апелаторијску конзисторију“ и в, за „епархијске конзисторије“. Већина одборска мњења је, да се место владике шабачког укине.

Мањина одборска мњења је, да се плата митрополиту смањи за 42 хиљ. гр. пор. а владивама да се сведе на 12 хиљ. гр. пор.

Јак. Павловић: Свестан домаћин треба да чини само оне издатке, којима своју кућу унапређује. И нар. скупштина треба да се држи тог правила, да не би идући за бољим учинила нешто што је горе.

Србија, и ако је млада држава, мора ићи путем осталих образованих држава. Србија, као хришћанска држава, има свог представника цркве, а тај је наш митрополит, који мора, као Србин и хришћанин, радити све оно што је у интересу наше земље. — Говорник не тражи, да се наш митрополит награди онако, како су ти свештеници награђени у другим хришћанским државама, али ипак за то треба дати награду достојну чину митрополитовом.

Прелазећи на издатке, којима је изложен митрополит, говорник наводи, како се код њега сваке године скупљају чланови арх. сабора, који не смеју становати по гостионицама као остали људи. И чланови апелаторијског духовног суда скупљају се по један пут и два пут сваке године и проведу по 2 и 3 месеца. Сви они издржавају се о трошку г. митрополита, јер немају никаква додатка, осим додатка за долазак и повратак. Овај трошак није мален, већ је врло велики.

Даље, нема странца, који не посети старешину српске цркве, нема потребита путника са стране, коме не помогне наш г. митрополит. И он треба то да чини, јер није лепо, да странац у пужди и потреби оде празних руку од српског митрополита. Из толиких предела српских у Турској јављају се људи за помоћ у књигама и новцу, и г. митрополит помаже. Знаду и посланици многи да на ово одлази много г. митрополиту.

Г. митрополит издржава своју придворну цркву коју мора имати. Претходник данашњег г. митрополита имао је на то додатка 800 д. ц. по доцније

је то законом укинута и митрополит сам своју цркву издржава.

Сваки се може сваки даном уверити, колико данашњи г. митрополит чини за сиротињу и потребите. Ето ту скоро читали смо, колико је приложио за сиротињу босанско-херцеговачку. Он, као представник цркве, светли свуда светлим примером пожртвовања; он у осталом нази на сваку пару и нигде не расипа.

Не треба ударати на онога, који је показао, да је достојан поштовања и да потпуно заслужује оно што му се даје. Није истина даље, да главар цркве нема никаква рада. Он има великих и тешких послова, који су велики и тешки за свакога, који хоће да их савесно врши, почем на њега пада одговорност за све што се не би урадило у интересу вере и морала. Он има да нази на цело свештенство и на све што се односи на духовне ствари. Данашњи г. митрополит нема ту никакве замене и он ради све сам.

За то, кад нисмо у штети с моралне стране, треба одобрити оно што се предлаже.

Рад. Недић: Нема нужде умањавати плату митрополиту, који има великих издатака и код кога су врата свакоме отворена. Осем тога њему је као и владикама плата законом осигурана и буџетом се не може поништити, већ може бити нарочитим предлогом, за то ваља ову позицију одобрити и ићи на даљи рад.

Јевр. Марковић: Мањина одборска сматра, да буџет није само закон, којим се плате одређују, већ је то у исто време закон, у ком се огледа наша

државна организација. Нар. скупштина има права да буџетом прекраја и регулише наше политичке установе, како би одговарале потребама нашег народа. — Ово говорник изводи нарочито по чл. 132, 63 и 65 устава, које он прочита, и напомиње, да данас не важе сва она одређења, која су противна уставу.

Устав је темељ, врело свима другим законима. Никаква поједина установа не сме постојати против устава. Велика нар. скупштина поништила је турски устав, а с њим и све законе политичке. На место тога створила је сама себи нов устав, а тим ударила нов темељ државном склопу нашем. Новим уставом ишло се на то, да се да други правац политичкој организацији и њим су поништене све старе установе. Народ је задобио права, да уређује своје политичке и друге установе према потреби својој.

Из тих разлога мањина предлаже извесне уштеде, држећи, да нар. скупштина има уставнога права заводити оно што је по народ од користи.

Прелазећи на позицију која се претреса, говорник примећује, да митрополит није никаква политична личност, која има материјалне одговорности, нити се мора излагати издацима који снадају на политична лица.

Митрополиту, и ако је глава цркве, доста је она сума, коју је мањина предложила. Он, као последоваца Христов, треба да светли другима примером проста и штедљива живота, а и да је углед морала другима. Мањина није заборавила одредити му онолико, колико му треба, да живи пристојно, а он има уз плату и бесплатан стан.

Ад. Богосављевић: Зарад онога, што владике у неко време живе у Београду о трошку митрополита, није потребно давати велику плату, јер и владике ће имати својих 1000 талира и тиме се могу издржавати где хоће. Исто тако није потребно да он чини милостиву, што је и најмање хришћански: узимати од једне сиротиње и давати другој. Што се наводи, да он мора имати придворну цркву, то говорника подсећа на оно што прича Доситије, како је неки калуђер молио митрополита београдског, да га завладичи само за три дана, да би видео, како је то, кад му понови читају јутрењу, а он да их из кревета благосиља. Митрополиту је довољно 1500 талира.

П. Срећковић обраћа вајњу скупштине на мњење мањине у опште. Мањина хоће да заведе скупштину, као законодавно тело, на неку странпутицу с веног правог пута. Адам то све зна и види, по само се претвара, да не зна. У свима буџетима уставних држава сматра се као закон оно што се једном скупштином одобри; за то се о старом и не дебатује, већ о додацима. Ако би се усвојила практика, коју предлаже мањина, онда никакав државни поредак не би био могућан. Овде није говор о томе, треба ли митрополиту оволика плата или не треба, да ли му је мало или много; митрополит је на своју плату уставом право задобио. Зар ће се сваке године говорити на скупштини: да ли му треба дати 100 гр. или нешто више? Докле би смо тим путем дотерали? Нико не би знао, шта ће га снаћи до године. Може доћи до године неки Адам, који ће све оборити, а до друге године опет други неки

Адам, који би повисио на 5000 талира. Ако Адам мисли, да ова установа, о којој је говор не треба да постоји, он нек поднесе предлог, да се установа укидне. Адам не ће ни судове ни друге власти у земљи; нека поднесе и за то нарочите предлоге. Ако неће школе овакве какве су, нек и за то поднесе своје предлоге, па ће онда може бити плаћати учитељи ђацима а не ђаци учитељима и т. д. Стидно је, да се у скупштини води говор о томе: да ли ћемо митрополиту дати оволико или онолико, кад је његово право уставом ујамчено. Кад Адам говори, да народ ништа нема, да је оголео, да је пука сиротиња, говорник га пита: за кога је он ревену платио?

Не треба допуштати, да се оваким начином багателине држава; ко хоће промене, нек чини предлоге за то, а не приликом буџета. Српска је црква уставом ујамчена; то вреди и за архијерејски сабор и др. То је за нас светиња. За то је излишно даље говорити, већ ваља прећи на дневни ред.

Мил. Миловановић изјављује, да је пренеражен говором г. П. Срећковића, који напада на личност, као да позваје шта ко мисли. Он вели, да се ми представљамо мањи од макова зрна. Говорник примећује, да што год он и његови другови чине, да то чине с обзиром на наше околности. Смањујући плату г. митрополиту, мањина не мисли да умали његов морални углед. У трошковима ми се морамо управљати према изворима земаљским, који су сведени на најмању цифру. У оваквом стању немогуће је давати велике плате, као кад су биле боље године. Није вама до разметања, већ ваља гледати,

да бар удесимо расходе према приходима. Буџет је закон, за то се у буџету, као у закону, може прекрајати и одређивати плата колико се ком за сходно нађе. У св. писму стоји: „Аз јесм пастир добри и душу моју полагају за овци.“ Ми смо овце, а пастир је г. митрополит. Ако овце буду оскудне не ће бити за цело добро ни пастиру. Што мањина одређује, то није мало за г. митрополита, већ врло довољно. До сад је имао 10 дук. ц. дневно, а сад би имао 4 дук. ц. То је довољно, да се изобилно живи, тим пре, што је митрополит највише свештено лице.

Драг. Ризнић: Народ не тишти никад оно, што се законом опредељује, већ оно што се противзаконо ради. У својих 38 година живота говорник није никад чуо, да српском митрополиту треба одузети плату. Напротив народ хоће да награди своје старешине, нарочито црквене, тражећи, да се закони само тачно врше и да је у земљи ред. Претходник митрополитов имао је поред плате само додатка 1000 дук. цес. ваљда му је то дато за то, што је као пастир цркве изишао пред војску српску на Трешњи, да заклони кнеза од напада? Кад је народ могао онда толико плаћати, за што не и сада, када је много богатији, и за што то да не чини нарочито према митрополиту, који толика добра народу чини? Он је недавно изабрат у Паризу за председника благотворног одбора за потпомагање браће Херцеговаца.

Нико неће наћи одзива код народа, ако каже народу, одузели смо плату митрополиту, владикама и др. Старешине цркве наше не треба да су по-

нижене. Народ српски треба и од сад да отвара својој браћи врата просвете, а не да просвету скучава. Данашњи митрополит даје свакоме и његова плата не зна се, да ли му и стиже. За то да се усвоји по предлогу, т. ј. да митрополитова плата остане неповређена.

В. Мадаревећ да би доказао, да не стоји тврђење господ. Јеврема Марковића, односно закона, који су издати пре садањег устава, прочита 107. члан устава, који се односи на овај случај, а не она наређења, која је навео г. Марковић. Ономад је прочитан закон, по ком се служба, плата и пензија чиновнику не може одузети друкчије по пресудом судском. И тако не може бити речи о овоме што се овде претреса. Осем тога није истина, да митрополит може с једним и по дузатом дневно изилазити на крај, кад један чиновник, са својом породицом, једва саставља крај с крајем и с платом од 1000 талира. Смањити плату митрополиту на 1500 талира, значи донеста уништити митрополита. Што наводе неки, да народ не може да плаћа, то не стоји, јер нико не потврђује, да је наш народ сад у горем стању него што је пре био. Кад би се поверовало некима говорницима, донеста би изгледало, као да је наш народ тако осиромашно, да није ни за шта. — То ваља одбити од нашег народа.

Ил. Ратајац: Митрополиту је доста велика плата и треба му је смањити 1000 талира, јер од њега се не ниште ни војник, ни порез, ни прирез и т. д. Што он чини милостињу од тога нема никакве хасне народ, коме се продају бакрачи. —

То значи, делити из једне руке сиротињи једној на другој.

Димит. Катић: Правда је извор свију закона. Садање законе прави скупштина с кнезом. Кад скупштина прии своју грађу с извора правде, говорник пита, да ли може и да ли треба да је неправедна? Има случајева, да се неправда учини у незнању; али скупштина зна за њу. Њој треба закон да је светиња. Држећи се тога правила, може ли се одобрити нечије мишљење за смањивање плате? Не може. Ко год шта има, и ко је шта стекао, стекао је на основу неких закона, писаних или обичајних. Ма какви да су закони, он на то има права, и одузети му то на неправедан начин, говорник не пристаје. И ако је плата велика, не може се одузети без икаква правна основа. Скупштина може свести плату и на 100 тал., и онда би смо имали митрополита и владике, али какве? Па и кад се плате смање, може вредити само у напред, за онога, који се спрема за то, и који зна шта га чека. И свакоме би се учинила највећа неправда, кад би му се одузело оно што има. Говорник не говори ово само о митрополиту, већ о свима.

Јев. Марковић одговара г. Маџаревићу и г. Катићу, да устав даје права одборској мањини, да смањује плате и да се тиме не чини никаква неправда. Ако је мишљење мањине погрешно, то је друга ствар. Мањина је казала, шта мисли.

Мих. Радовановић: Известилац предлаже, да се преко овога пређе на дневни ред, како би скупштина као законодавно тело остала на висини свога положаја и показала да поштује права која су

ујамчена нашим законима и толиким досадањим буџетима.

Мин. просвете: Два су питања овде, једно је законско и уставно, а друго је питање целисходности. Законско је питање: да ли скупштина има права да смањује плате чиновницима, па и црквеним достојанственицима плате, које су законом регулисане. Теорија мањине не би била корисна по развитак нашег уставног живота. Ако узмемо, да се сваким новим уставом, или сваком његовом изменом руше сви пређашњи постојећи закони, онда би извесно настала у таквој земљи несигурност, неред. И нашим уставом измењени су само основи и начела, на којима је постојало државно уређење, — одношај законодавне и извршне власти; али нарочити закони о разним струкама државне управе, правосудства, цркве, просвете и др. остали су у важности све донде, док се уставним путем не би изменили. То се баш види из оног члана устава, који је прочитао г. Јеврем Марковић. Тако избори за скупштину 1870. годину, чињени су по старом изборном реду, а на идућој законодавној скупштини донет је нов изборни закон скупштински. Ово не би могло бити, кад би се разумевало, да се новим уставом поништи све оно што постоји.

Кад би се признало, да буџетом можемо сваке године одређивати плате чиновницима, онда би смо дотерали, да никад не би смо имали ваљаних чиновника, почем би смо порушили из основа право које је уставом ујамчено. У уставу се каже, да је сваки у свом имању осигуран. Служба чиновника и њихово по закону стечено право на користи те

службе, — то је њихово имање, које им се не може одузети друкчије, но само у границама закона и пресудом. Тако и. пр. судије или професори спремали су се целог свог века за свој позив, претпостављајући, да ће од државе имати награду по закону. Тако је ту скоро на позив владе, дошао на нашу велику школу један професор, који се примио службе под условима, те и те плате и такве и такве повишице. Шта би значило: томе човеку, по што је на позив дошао и примио се службе, казати: од сад немате више стару плату, већ мању! И приватан човек мора да пази на своје обвезе по уговору, докле не банкротира.

Друго је питање целисходности. И ово се дели на двоје: да ли садањем митрополиту можемо смањити плату, и да ли овом приликом код буџета можемо одредити плату српском митрополиту у опште и за будућност. Прво се не може, а друго не треба. Плата је митрополита извесним законом или највишим законским наређењем одређена по форми која је онда важила. Свака држава има свој начин управљања. У апсолутним монархијама оно је закон, што проишле владалац по саслушању својих саветника, и то важи све докле, докле се не измени. Кад та држава постане уставна монархија, онда изилазе нови закони, којима се стари истина замењују, но којима се не вређа ничије лично стечено право. Нема дакле уставног основа, по ком би се могла смањити плата садањем гос. митрополиту. Ако би скупштина мислила, да је према приликама и оскудици народа потребно, да се плата митрополиту смањи, онда би се морао поднети на-

рочити предлог, који — и кад би се усвојио — још не би био закон, већ истом онда, кад влада поднесе формални предлог и кад га кнез потпише.

Да ли би добро и целисходно било, да се смањи митрополиту у опште плата, која постоји још од оног времена, када смо се турских снахија ослободили? У опште се може рећи, да смо од оног доба напредовали и ако не онако правилно како би у бољим приликама требало. Предговорници су изнели довољних разлога, да се митрополиту плата не смањује. Његов је положај доста такав, да он мора имати више издатака од осталих архијереја. Архијереји у других народа, па и у суседног нам братског народа западне цркве, тако су награђени, да могу чинити народу велика добра. Тако је један њихов одличан владика знатно помагао, да се подигне универзитет хрватски, да се оснује академија и други просветни заводи. И наш митрополит има и треба да има много добротворних издатака. Њему се сиротиња обраћа за помоћ; духовна књижевност очекује од њега умне и материјалне потпоре; он дочекује свештенике из наше земље, из св. Горе, Старе Србије и других страна. Смањивањем плате довели би смо га у незгодан положај. За то ваља одобрити суму, као што постоји по закону и у буџетском предлогу.

Скупштина вишином гласова одлучује, да плата митрополиту остане по владином буџетском предлогу. —

Бр. 950.

Изв. М. Радовановић чита: „на три епископа по 30 хиљ. 90 хиљ. гр. и.“

Бурђе Ђоровић одобрава те суме, ако има владика, као што је био п. Јанићије, иначе да се смање.

Мин. просвете: Све што је наведено за плату митрополитову, вреди и овде. Баш то што спомиње г. Ђоровић доказује, да архијереји могу чинити велика добра народу. Јанићије је потпомагао књижевност и обновио министар Жичу, све у интересу народа.

Скупштина усваја по предлогу плате владичанске.

Бр. 951.

Изв. М. Радовановић чита извештај одборски о томе, да се упражњено место једног владике не попуњава.

Ил. Мојић је противан томе, и тражи, да се или дотични врати или нов постави.

Ј. Павловић: Наш митрополит има 6 округа, којима непосредно управља, а води бригу и о осталима. Кад би смо му наметнули и шабачку епархију, облажење би морало бити ређе. Према увеличаном раду не би се могло свуд стићи, и ако има добрих протојереја, којима ни по положају ни по средствима није могуће да тај посао врше. Говорник је за предлог.

М. Кујунџић: Ако има предлога о томе, да се једно владичанско место укине, и ако тај предлог није још решен, онда свакако не треба оставити у буџету отворену позицију, којом би се изиграо закон. Кад се једна препрека уклони, не треба стављати другу. Место се то не може попуњавати, докле скупштина не реши.

Председник: У закону архијерејског устројства стоји, колико има владика. Ко хоће ту неку измену, ваља да поднесе предлог, да се треће звање владике укине, и то ће бити закон тек онда, кад се поднесе од стране владе формални пројект и кад то владалац потпише. Овде пак чисто је буџетско питање. То ваља решити. Уз то иде једна изјава одборска или скупштинска, да се место једног владике ове године не попуњава. То није закон, већ је само морална обвеза за владу, ако на њу пристане. —

Дим. Балајтски: Реч је о непопуњавању трећег владичанског места. Шапчани мисле, да не треба архијереј у Шапцу. На то се може од њих писмено добити. Њима је близу Београд, па и за то им не треба нарочити владика.

М. Гератовић пита, за што баш Шапчани да остану без свог владике?

Пет. Стевановић сматра, да су доста за Србију две владике и трећи митрополит. Министарски савет нек одреди места владикама и да распоред буде подједнак за целу земљу.

Јев. Марковић: Што скупштина предлаже то није изјава, већ одлука, која веже владу; иначе не треба ништа ни предлагати, већ само аминати.

Председник одговара, да он није рекао, да не вреди оно што скупштина каже, већ да буџет није пут за укидање владич. места. Постојеће законско наређење ваља укинути нарочитим предлогом и докле то не буде, све је друго проста изјава, која није обвезна за владу.

В. Маџаревић: Кад би се укинуо један вла-

дика, остале би две владике и један митрополит. У случају смрти митрополитове, ко ће изабрати новог митрополита и како ће се архијерејски сабор саставити? То неће бити могуће, јер нема трећег лица, да ствар расправи. Дакле врло би непрактично било укидати треће место владике. За то су баш и постављена четворица, да би могли колегијум саставити. Путем буџета не сме се место укидати, већ нарочитим предлогом.

Ђурђе Ђоровић: Није овде питање о укидању или неукидању, већ, да ли ће се издатак одобрити или не.

М. Пироћанац: Одбор је изјавио жељу, да се не попуњава треће место владике. Ако се влада обвезе, да за ову годину неће попуњавати треће место, онда смо добили времена, да ствар добро проучимо према поднетом већ предлогу.

Стеван Крстић: Кад је одбор решио, да се треће место владаке не попуњава, и кад је на то пристао и министар, онда скупштина треба да одобри 60 хиљада гроша пореских, место 90 хиљада, и онда министар не може оно место поунити.

Мин. просвете изјављује, да је у одбору пристао на то, да скупштина изјави жељу односно непопуњавања трећег места владичанског за ову годину у интересу штедње. Што се наводи, да Шанчани не траже владике, то није меродавно, јер има два друга округа. Без велике пужде неће влада то место попуњавати. На то влада пристаје по жељи скупштине.

Петар Катић примећује, да влада може поунити место, ако цифра остане у буџету, јер ће ка-

зати, да је била велика потреба. За то нек се дотична сума избрише, па онда не може поставити никога и да хоће.

Мин. просвете примећује, да је доста, кад се рече, да влада у интересу штедње неће ове године попуњавати треће место владике, и предлаже да се реши: према владиној изјави, да се место епископа шабачког неће ов. год. попуњавати, скупштина предази на дневни ред.

П. Катић тражи, да се реши предлог о томе, који је код председника, а ова позиција нек се одложи. Кад се предлог реши, видеће се, хоће ли остати три владике или не.

Предс. изјављује, да њему није такав предлог од одбора поднесен.

После неколиких примедба од стране посланика о начину стављања питања, скупштина одобрава предложену позицију у 90 хиљада пор., с тим, да се место упражњеног владике не попуњава ов. год.

Бр. 952.

Известил. чита издатке на анедаторијску конзисторију.

Скупштина усваја.

Бр. 953.

Извест. чита позиције за епархијске конзисторије, београдску, неготинску, шабачку и ужичку и за окружне протојереје.

Мањина одборска примећује: „За брачне парнице довољни су повремени свештенички судови у надлежним окрузима бесплатно да врше. Мањина

је мњења, да се конзисторије укину. Тиме се чини олакшица у буџету за 60.600 гр. п.“

Јевр. Марковић објашњава начоре мањине о оваким уштедама, које она предлаже. Установа конзисторија са свим је за Србију непотребна. — Брачне парнице треба да се пресуђују код редовних судова, а само брачни односи спадају у посао конзисторије. Ове треба да постоје по окрузима, јер кад свештеник има права да венчава без конзисторије, онда за што се не би могао бавити и овим стварима. Два свештеника с протом могу справљати брачне парнице. Народ нема никакве добити од тога, што конзисторије постоје. — Њих треба укинути, јер се њима брачне парнице не умањују, нити оне имају да рукују новцима, манастирским добрима и пр.

Мин. просвете примећује, да се овим хоће да укине нешто што постоји по закону. То не иде овом приликом.

Мил. Миловановић: У прва времена, кад није било конзисторија, није било оvolико брачних парница, колико данас, јер их конзисторије умножавају. Боље би било да земаљски судови справљају брачне парнице, јер шта видимо, кад муж отера своју жену? Видимо то, да конзисторије по 5—6 година развлаче брачну парницу. Деца таквих родитеља, видећи какви су им родитељи постали, и сама се проневаљале. Конзисторије постоје на штету народну, јер не умањују неморал, већ га умножавају.

Скупштина усваја све горње позиције по буџетском предлогу.

Председник заказује за после подне састанак. Свршетак у 1 сах. по подне.

Председник скупштине
Д. Ђ. Јовановић.

Секретар,

Стеван Д. Поповић.

опуномоћени потписници:

Сима Секулић, Петар Катић, Војин Радумовић,
Ђурђе П. Боровић, Мил. А. Глишић, Петар Ђуричковић.

САСТАНАК LXVI.

2. Јануара 1876. године у Београду

ПРЕДСЕДАВА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

Стеван Д. Поповић.

Почетак у 4¹/₂ сахата по подне.

Бр. 954.

Извест. фин. одбора М. Радовановић чита из буџета мин. просвете позиције на „римског свештеника наших поданика“ и т. д.

Скупштина усваја те све позиције.

Бр. 955.

Известилац прелази на „државну књигопечатњу“ и чита све позиције, које се односе на „управни персонал“ и „опште трошкове“.

Јевр. Марковић моли за обавештење: Каква је то сума која се овде излаже за хонораре књига; а

каква је она друга која долази негде на другом месту, а такође је за хонораре књига?

Мин. просвете: Једна је сума у самом министарству од неколико стотина дуката за потпомагање књижевности у опште. Огуда се награђују ваљана дела по оцени стручних људи. Друга је сума за школске књиге. Има две године, како је уређено, те држ. штампарија, као издавач школских књига, исплаћује писцима хонораре за дотична дела; а она и продаје све такве књиге, по што им са одобрењем министарства просвете одреди цену. Од тог времена осетно се управо неки већи напредак у школској књижевности, почем је пређашња сума била недовољна за исплаћивање награда. С тога су се морала и боља дела пре награђивати често с врло малом наградом, или су се морале по школама трпети старе неударне књиге, јер се ретко ко одавао на израђивање школских дела.

Јевр. Марковић пита: Ко оцењује те књиге које штампарија издаје?

Мин. просвете: Пре неког времена радила је то школска комисија. Но ова је недавно укинута, почем се увидело, да не одговара својој цели, и да је немогуће да људи без икакве награде непрестано прегледају толике школске књиге. Сада прегледање и оцењивање рукописа врше поједини стручни људи на нарочити позив министра просвете; и по његовој оцени обично одређује се писцу награда. И ово је негодан начин, јер умољена лица често захваљују на том послу и неће да га се приме, што имају доста и својих послова. За то би ваљало промишљати, да се састави сталан просветни или школски

одбор, који би се поред осталих послова бавио прегледањем и оцењивањем школских књига.

Јевр. Марковић држи, да би то требало пренети на учено друштво, почем се ту људи баве науком скоро непрекидно. Кад нема никакве изрочите комисије за књиге школске, онда је удесније за тај посао учено друштво.

Мин. просвете налази, да би према садањем уређењу ученог друштва било немогуће натоварити му још и овај посао, почем оно по својим књижевним и стручно-научним целима има доста посла. За то би ваљало да постоји нарочито тело при самом министарству. За сад мора овако да остане.

Ст. Д. Поповић хоће да рече коју о хонорарима писцима за школске књиге. Скоро, вели, све школске књиге добро се држави рентирају, нарочито књиге за основне школе, које се годишње продају у 12 до 16 хиљ. комада (по грош чини толико хиљада гроша.) Остале књиге доносе истина мање хасне, јер им је промет мањи. Писци међу тим добијају 50—60 д. н. за дела, која држави доносе годишње 200 д. и више добити.

Мил. Кујунџић примећује, да није покренуто питање о хонорарима школских књига, који доста доносе доста прихода држави, већ је питање: ко контролише издавање самих књига. То контролисање било је до сада неударно и с комисијом и без комисије. Пре су била у комисији 3—4 члана, који за свако дело пису били стручни и који су друге људе за оцену дела морали молити. Или се дешавало, да комисија да једно дело на реферат једном лицу, које изђе, да дело не ваља, а она онда да

исто дело другом неком, који нађе, да дело ваља и тако онај први реферат не вреди. То може бити и онда, кад до појединих министара стоји: коме ће дела давати на оцену. Говорник се нада, да ће влада о овоме поднети нарочити предлог и задржава себи право да о томе онда више говори.

Скупштина одобрава све поменуте позиције за државну књигопечатњу.

Бр. 956.

Известилац прелази на „књижарске трошкове“ држ. штампарије, који износе 33 хиљ. гр. пор.

Скупштина усваја ту суму.

Известилац чита: „на варију куће, у којој је литографија 5040 гр. пор.“

Мин. просвете објашњава, да је литографија пре била у самој згради држ. штампарије; но како је од неког времена та зграда пренува материјала то је узета особита кућа за литографију.

Скупштина усваја ту суму.

Бр. 957.

Известилац прелази на одељак „народна књижевност и вештина“ и чита позицију код „српског ученог друштва“ која износи 28 хиљ. гр. пор.

Скупштина усваја ту суму.

Бр. 958.

Известилац чита све позиције код „народне библиотеке и музеја у Београду“.

Скупштина усвоји те позиције.

Бр. 959.

Известилац чита позиције код „народне библиотеке у Брагујевцу“.

Мил. Кујунџић пита: Каква је то књижица на коју се троши 1200 гр. пор., кад данас књиге стају по 2 и 3 дук?

Мин. просвете пристаје радо, да та позиција буде већа, ако скупштина олобри.

Скупштине усваја предложене позиције.

Бр. 960.

Известилац прелази на одељак „народно позориште“ и чита све дотичне позиције, које је већина одборска одобрила.

Миљење мањине одборске гласи:

„Помоћ нар. позоришту, као по све луксузна, према много пречим неподмиреним потребама просветним увида се; тиме се уштеђује 60.600 гр. пор.“

П. Буричковић: Позориште је имање задруге, — Србије. Старешина задруге подмирује прво најпрече потребе, па онда мисли на украс свога дома и т. д. Позориште је дена установа за народе који су подмирили нужније потребе. За нашу земљу постоје много прече потребе, без којих се не може бити као ни без ваздуха за дисање. Ко почне куповати којекакве украсе за кућу, пре него што је саму кућу набавио, видеће на брзо, да у њену нема ништа, и остаће без куће, а оне ствари украса и т. д. упропастиће га. Ни ситне варе не треба дати на позориште, док Србија не подмири најнужније потребе.

Јевр. Марковић: Данас нема позориште за нас докста никакве важности. Да је наше позориште таквог типа, као што је било у старих Грка, можда би од њега било неке користи за народ, јер онда би се износили на углед карактери из народа и

историје, који су се жртвовали за народ. Али позориште, у којем се представља „луковник од 18 година“ или износи неки пропасти барон, који не може да дигне сандук на леђа, за то што су му руке нежне, не одговара позиву нашег народа. Оно је луксузна установа и народ не треба да га плаћа. Ако треба неком делу публике, нека га она и плаћа. Само народ не треба да га плаћа, јер народ има далеко већих потреба. Народ нема ни једне стручне земљоделске, ни једне запатлијске школе, народ наш оре још и данас Адамовим плугом и т. д. Да позориште развија какву тенденциозну мисао за неки виши рад, могло би постојати; овакво какво је не треба народу.

Мил. Кујунџић: Страшне се ствари овде изnose. Вели се, да народ, који није подмирио ни своје најпрече потребе, подмирује потребе сехира за газде и газдарице, господу и госпође у Београду. Може се рећи, да нисте она пука сиротиња, која ради и дању и ноћу, а ништа не ужива; ви сте били који пут у позоришту. Шта је тамо? Да ли су тамо сами богаташи? Ко се тамо управо исмева, ко ли на углед износи? Износи се лицемер, који једно мисли а друго говори. Износи се кајишар, који под бичем судбине најпосле увиђа, да је узрок не само туђем злу, већ и својој пропасти. Хвале ли се тамо газде и газдинце, господу и госпође? Тамо се највише удара баш на оне који хоће о туђем зноју да живе.

Позориште је део школе. У њему се истина не учи онако; као у школи, али се у њему изnose мане друштва, и човек види све то. Изnoseћи мане друштвене позориште чини, да се деца толиких роди-

теља васпитају у позоришту; и боље је да ту траже задовољства, но по каванама и другим неким местима.

Позориште је у неку руку и део цркве. Позориште својим делима, која износи, ради слично као и црква. У цркви се хвале јунаци старог доба. У позоришту се хвале не само ти, него и јунаци од 1804. и 1815. год. и т. д. У цркви се говори: „подајте Богу божије а цару царево“, а у позоришту се каже поред тога: „подајте и народу народње.“

Позориште није лична потреба једног човека, рад задовољства и сехира, већ је више побуда образовања. Позориште бих и ја затворио, кад би било место сехира и луксуза. Београд ако хоће сехира он не ће ићи у позориште, већ да гледа пајадлуке.

Нашој браћи преко Саве забрањује се, да дижу своје народно позориште, и то је за то, што знају, да је позориште тврди бедем за одржање свести народне.

Ја сам имао прилике разговарати се с једним Бугарином о томе: за што се у њих не јавља тако жив дух народни. Одговор је био: да је у нас као у вас, да се нева уз гусле, да се слави име Обилића, Бугари не би били утучени у осећању народности.

Наши сабори нису више оно што су некад били; сваки дан постају све више сехири.

Ко хоће да укине позориште, он ће учинити то, да ће ослабити дух народни, и онда ће се место 6 тал. плаћати 60 тал. порезе.

Ур. Кнежевић: Позориште је средње-вековна установа, којој сам противан. Кад би било школа, онда би требало да је приступно народу бесплатно

а не само оном, који може да плати. Сви знамо, да у нас има пречих потреба. Но није од предговорника није покренуо питање о закону 1870. г. о позоришту. По том закону извесна се лица сматрају као чиновници и имају своју систематичну плату. Између позоришта и државе постоји уговор. Још за Карађорђевића купљен је новац ради зидања позоришта. Материјал, који је прикупљен био за зидање, уступљен је доцније држави и у име интереса на тај новац држава се обвезала да даје неку помоћ позоришту. Ако би смо одрекли помоћ, позориште би имало права да тера државу и држава би морала вратити новце. Изгубив парницу, плаћали би смо и судске трошкове. Не треба овим путем укидати, већ начинити засебан предлог.

В. Васић: Кад се пре 25 година купио новац за позориште, и ја сам нешто приложио, и за тај новац купљено је место и почело се зидати; но није ни педаљ од земље издигнуто, па се престало. За тим су опет купљени прилози, и ја сам опет неку суму дао.

Данас, на месту старе страшне стамбол-канице, постоји наше позориште. Ко сруши ону каницу? Ко подиже позориште? Незаборављени кнез Михаило. Кнез је Михаило оставио 30 хиљ. дуката на позориште. Кад би се плаћао интерес на тај новац, помоћ данашња не би падала на терет државне касе. Поштујући врлине кнеза Михаила, не треба ударати на позориште.

П. Срећковић прича, како је путовао по Турској и видео, како се тамошња свет, чим се смирне, затвори по кафанама и чочецима забавља на нај-

безобразнији начин. У другом свету људи у вече врве у позориште. Ако се одузме помоћ позоришту, оно ће пропасти, али ће у Београд доћи које-какви комендијашки који ће предстарљати оно што није за наш народ. Бирајмо једно или друго. Позориште даје лепе забаве и примере, како зли и неваљали пропадају, а добри и поштени бивају награђивани. За то да се не увида помоћ позоришту.

Рад. Недић: Позориште и црква није једно исто као што је рекао г. Кујунџић. Но опет за то не треба мислити, да оно није од потребе. У позоришту се представљају дивне ствари, као: битка косовска и друге из нашег рата за ослобођење. Могла би се дати помоћ позоришту, кад не бисмо имали пречих потреба. За то нека се оно да за сад неком друштву под кирију; а доцније ако се узмогне, даваћемо опет помоћ.

П. Ђуричковић: Г. Кујунџић рече, да је позориште део цркве, говорник то одбија од светње цркве. Оно што се ради у позоришту, било би у цркви саблазан. Народ и не зна, шта је то позориште но само господа, чиновници, трговци, богаташи и попови. И кад би се позориште могло удесити да путује по целој Србији, говорник би био противу њега, јер за народ наш била би то штета и поквареност, а не просвета и бољатак. Г. Кујунџић сувише уздиже позориште. Вели се, да се тамо представљају српски обичаји и врлине. Има и тога, али више другог нечег, што Србин не зна ни по имену. Српски је: гађати у нишан, сванати, бацати се камена, а није плескати, грати се и т. д. Јест истина је, да је кнез Михаило подигао позориште: он

је нама све дао, па и то, што сад не седимо под грађинама турских топова; по његов дух неће се налутити, што се ми у овом озбиљном времену бринемо више за оно, што нам је прече и нужније.

За нас је баш зло, што ми све са стране примамо, па волимо више оно што је туђе, но оно што је наше. —

Бл. Божић: Што г. Кујунџић брани позориште можда има право, јер можда седи бесплатно у позоришту. Што он упоређује позориште с црквом, то би било зло и наопако, кад би тако било. Ако је кнез Михаило дао новац за позориште, он није ваљда хтео, да натовари терет на народ и да сиротиња толико плаћа. Сељаџ, који не уме ни да се обуче, не зна шта је позориште. За то да се ништа не даје позоришту.

Адам Богосављевић: Позориште је богаташка и господска установа, у којој господа и богаташи, не знајући шта ће од обести, проводе своје залудно време и палазе себи забаве. Не признаје, да је позориште школа морала, јер види, да у великим варошима, где има позоришта, има највише непоштења. Позориште нека помаже општина београдска, која се непосредно њим и користи, ако има какве користи. За то да се не даје никаква помоћ позоришту.

Н. Крупезевић: Највећа сметња, да се укине помоћ позоришту, јесте то, што је та установа озаконена. У сваком друштву има два реда људи: један који управља и доноси законе, и други којим се управља. Први се ред људи зову господа — чиновници. Пре народних скупштина издавао је за-

коне државни савет, дакле господа. — После тога прешло је то у неколико на народну скупштину. Прве скупштине пису самостално стварале законе, јер су на њих многе владе упливисале. Није чудо што је и позориште ушло у закон. Господа су и све своје плате регулисала законима, а пандурске пису. За то се пандурима могу плате да умање, а чиновницима не.

Позориште ово није народно, већ београдско. Иначе и саборна црква била би народна, почем у њој служи народ. митрополит и т. д. Србију много кошта овај Београд. Српска сиротиња плаћа Београду многе новластице, као полицију, вар. суд, трговачки суд и т. д. Неправо је, да народ плаћа једну установу, која постоји у Београду и којом се Београђани користе. Даље, у Београду постоји управа фондова, у коју Београд улаже 2 $\frac{1}{2}$ %, а остала Србија 97 $\frac{1}{2}$ %, и из које Београд узима 70%, а сва Србија 30%. За београдску господу даје се из сиротне нар. касе по 200—300 дук. на паркове, по којима се госпође шетају. Београдској господи свира војничка банда састављена од сељачких синова и ређа се једне недеље на Кали-мегдану, а друге у парку код финансије.

Што вели брат Вујо, да ради спомена кнеза Михаила не треба да рушимо ову установу, одговарам, да је ми и не рушимо. Оно остаје но ми га не можемо из држ. касе потпомагати. Не дао бог, да се тим вређа велики кнез Михаило. Мир нећ је његовом праху! Њега сиротиња није ни вређала; њега је народ волео; него господа су му и главе дошла.

Што вели Кујунџић, да позориште буди дух народни, у колико знам, дух народног ослобођења није поникао с позоришне бине, већ у селу с гуслама, у опанку и гуњцу сељачком.

Говорник је против помоћи позоришту, и мисли да ни један сеоски посланик не може гласати да се даје из народне сиротињске касе београдском позоришту.

Н. Радовановић чуди се свештеницима, који су противни позоришту, како не појимају шта је позориште. Кнез Михаилова је мисао била, да се подигне позориште. — Нема сумње, позориште је установа, која буди свест. Ако се сад не ради тако, то је до оних који су на управи, и то се може поправити. У позоришту треба да видимо наше старе, наше новије устанке и јуначке карактере. За то помоћ позоришту треба да се даје и даље. Да су друге прилике, ваљало би и више дати; али сад због догађаја, у којима смо, нека остане колико је и до сад давато. Позориште је школа, нема сумње. Наша браћа у туђини издржавају своја позоришта из својих општинских каса. Ми као држава не смемо још мање позориште увидати.

Д. Балаитски: Кад би се од нар. скупштине тражила нева сума новаца, да се зида позориште, и ја бих се устезао дати гласа. Но зграда је ту. Овде се ниште мален дарак од целе Србије. И тај се дарак неће да да. Хоћемо дакле, да порушимо оно што смо подигли. Шта ћемо чинити с оном зградом? Ово није наша зграда, већ једног друштва. Она ће се затворити и остати као она пустошцавица. Ако већина буде гласала, да се одрече по-

моћ позоришту, нег се начини натпис: „Ово је бивше позориште српско. Врата му је затворила српска скупштина од 1875. године. Не хвала јој за то.“

В. Радуловић слаже се потпуно са г. Балаитским и ограђује се од рушења. У позоришту се види, како је и где је наш деда и други који јунак изгубио главу за слободу ове земље. Сви срећни народи подижу овакве зграде. Има у позоришту и излишних ствари, као што је навео г. Марковић; по то је до управе, коју ваља преустројити. Скандала тамо не сме бити. За оно здање дао је Обреновић Ш. 30 хиљ. дук. да се одржава. Ми дајемо малену помоћ и ту хоћемо да укратимо. Народни словенски у Аустрији реване се и издржавају своја народна позоришта. Млада, слободна Србија, коју је подигао Обреновић Ш. као и позориште, хоће да уништи своје позориште. Ко то хоће, хоће да унизи Обреновића Ш.

П. Бурничковић се ограђује од говора предговорничкова и не дозвољава, да и ко од њега може више волети владоца.

Минис. председник моли говорнике, да у ову ствар не мешају име династије Обреновића. Може се са свим мирно о овоме говорити и не споминати да се тим или тим унижава династија. Све што има свеже с пожртвовањем кнеза Михаила, то је то, што је он допста одредио 30 хиљ. дук. на ову цел. После његове смрти, они који су располагали његовим имањем, наредили су, да позориште постане државна имаовина. Ако се хоће да откаже помоћ, онда мин. просвете има права да тражи 30

хиљада дуката. Измеримо, шта је боље, да ли дати 50 хиљада гроша, или поред главнице и интерес на 30 хиљада дуката. — Позориште ће тражити своје.

Ж. Недић: Кнез Михаило дао је 30 хиљада дуката на подизање позоришта, поред оних новаца скупљених прилозима. Осим тога, одредио је 2—3 хиљаде дуката годишње на издржавање позоришта. Кад се по његовој смрти расправљало његово имање, онда је по уговору с наследницима држава примила сву готовину кнеза Михаила до 100 хиљ. дуката с теретима свију заветина. Овде је дакле правна обвеза, и држава мора давати помоћ на издржавање позоришта на рачун онога што је примила. Од државе се дакле не тражи ништа друго, но оно што је дужна по уговору да даје.

Ј. Марковић: Што неки наводи, да они који су против давања помоћи позоришту, не поштују име кнеза Михаила, то нема никакве свезе с овом ствари.

Што госп. Кујунџић наводи, да је позориште школа, то стоји, али само према каквом устројству? Но то управо није предмет претресања. Питање је о потреби те установе. Мањина одборска држи, да није народу позориште нужно, једно за то што није уређено као што треба, а друго и за то што народ има пречих потреба.

Ако је кн. Михаило оставио неку суму на позориште и ако је то дошло у државну касу, онда је то злоупотреба. Ту суму треба држава да врати ономе чија је. Држава нема се ништа мешати у приватне установе кн. Михаила. Треба дакле новце

вратити, а не у буџет стављати неке суме на помоћ. Нар. скупштина има посла само с народним установама.

Александар Николајевић: Познато је, да је по закону од 1870. год. позориште државна имаовина. Чл. 2. вели: да се сваке године буџетом одређује помоћ позоришту. Дакле треба говорити само о томе, може ли се одобрити цела предложена сума или ће се смањити. О другом је излишно говорити. Докле постоји садањи закон, мора се помоћ давати, само не мора бити 50 хиљада дук. већ 30 или 40 хиљада.

Јов. Бошковић: Г. Кружевић рекао је, да је народно позориште оглашено за државну имаовину под притиском ондашње владе. Ја се ограђујем противу тога, и да је било таквог притиска, не би смо може бити ни ми седели на овим клупама: не би било ни устава. Вели се, да имамо пречих потреба од позоришта. Доста и пре се водио рачун о ономе што треба; за то је заведена земљоделска и учитељска школа и позориште. Неки веле и сад, да то све треба, а неки хоће то све да укину. И пре се мерило, шта народ може понети и показало се да није трошено више но што је привређивано. — Сад се представља од неких, да смо таква сиротиња, да не можемо ништа да издржавамо, па ни позориште. Међу тим позоришту помоћ не износи више од 15 пара с главе на главу. Није истина, да је наш народ тако осиромашно, да не може издржавати позориште, које подржавају и сви образованији народи.

Бл. Божић: Закон који спомиње г. Алексан-

дар није пао с тавана, већ га је начинила народ. скупштина, која може и изменити оно што не ваља, а не само аминати. На оном натпису који спомиње гос. Балаитски, нека дођу имена свију посланика, који буду гласали за укидање помоћи. Није мала сума 2.000 дуката цесарских, њом би се платила кирија мин. просвете и уредиле толике канцеларије ил. набавиле војне потребе. Тражи да се гласа поименце.

Б. Ђоровић: Неки веле, да је позориште приватно добро, а неки по закону доказују да је то државна имаовина. Ако је ово последње, онда оним чиновницима, којима је плата законом ујамчена, нека се одобри по предлогу, а свима другим ни једне паре.

Илија Стојановић: Из неких разлога добро би било, да се откаже ова помоћ; али кад узмемо у обзир то, да ми до јуче, а и сада оне законе који су сами чиновници издавали, поштујемо, зар овде један закон који је народно представништво издало, да погазимо и овако незаконим путем уништиме? Не, браћо, кад је закон ту, који се мора поштовати, онда морамо суму одобрити, а имамо права поднети нарочити предлог за измену закона. Ако не можемо дати 50 хиљ., можемо дати 20 хиљ. гр. или колико се хоће. Само да не залазимо на страну путнице, јер је такав пут опасан.

Мин. просвете: Позориште је просветна установа. Друго је питање, да ли је она свуда послужила у корист правог образовања и васпитања и да ли наше позориште доноси годеме користи у просветном и наравственом погледу. То стоји и много

до времена, до прилива, до управе и друштва. Никаква људска установа није била у прво своје време усавршена. И нашем позоришту треба дати времена да се развија и дотерује у правцу племените забаве и поуке, у уређењу, патриотском духу, особљу итд.

У оно доба кад је Грчка постала светило људске слободе и образованости, старале су се њене државнице да имају своја позоришта. Кад је сва Азија потегла на Грчку, у њој су се млади Грци у позоришту одушевљавали примерима јуначких и родољубивих карактера, који су слични с нашим Обилићем, Краљевићем Марком и др. У средњем веку постојала су позоришта према приликама народног живота и друштвеног образовања. И данас у свакој поле моћнијој земљи постоје позоришта, од којих се нека издржавају приватним друштвима, а нека постоје — скоро у свакој земљи бар по једно — као народна и добијају потпору од државе.

С друге стране ваља имати на уму, да ни један народ нема толике потребе за својим народним позориштем као наш, који је на раскршћу толиких других силаних народа, и који се с тога мора борити противу туђинског културног освојења. Морамо се свим средствима одупирати тој поплави туђинских народности. У та средства долази: народна школа, нар. просвета са свима својим гранама, а с тим и нар. позориште. Нар. школа дејствује непосредно на народ. Позориште не може истина да путује од села до села, да би народ од њега видео непосредне моралне и просветне користи, али у њега долазе ипак грађани и младићи из целе Србије, који се у

престоница налазе или образују, и који се опет после враћају у народ. У позоришту се често износе узорити карактери из наше историје. У њему се негује жива народна реч, народна појезија, књижевност и уметност драмска. У њему се износе и неваљали карактери, који се излажу понижењу и подсмеху, како би их се свет клонио. Од Дунава и Саве до Марице и Егејског мора, где живи растурено народ српски, нема народног позоришта, а у многим крајевима ретко се чује и глас звона, а камо ли народна песма или народна мисао у позорици.

Наше се позориште почело оснивати добровољним прилозима и то још онда кад смо једва имали неколико средњих школа. С тим прилозима и с оним што је дао пок. кнез Михаило подигло се позориште, и по закону од 1870. г. има права на државну помоћ. Колика ће бити та помоћ, стоји до владе и народног представништва; само не сме бити тако малена, да њом не може позориште ни опстати ни развијати се.

Кад много слабији народи, који се боје туђе поплаве, негују своје позориште, кад Хрвати, поред толиких других терета, ове год. одредише 50 хиљ. форината на помоћ свом позоришту, како можемо ми одрећи позоришту ону помоћ која му је пре 5 год. буџетом давана?

Ко говори о лукезу, треба да га почне прво искоренјавати од себе; од својих кућа и породица, а не од једне просветне установе. У осталом неће се помоћи нашем народу, ако му олакшамо данас са неких 1800 д. ц. Народу ће се помоћи, ако му отворимо пут просвети и свазовремом унапређењу,

ако му развијемо земљорадњу, индустрију и трговину.

Кад је у финансијском одбору претресан буџет министарства просвете, сви су одборници примили моје објашњење о потреби помоћи државне за позориште, само су чланови мањине говорили, да би доста било дати из држ. касе 1000 д. ц. а другу хиљаду да даје општина београдска, и још су стављали услов, да народно позориште од времена до времена путује по Србији. Ја сам на то одговорио, да би се тиме могле користити само неке повеће вароши наше преко лета, у осталом ја сам и сам имао то у намери да покренем у своје време ствар у томе смислу. А из свију ових разлога држим, да би за сад било незгодно и неправдо, да се позоришту помоћ откаже. За то се надам да ће велика већина гласати за помоћ као што је предложена.

Председник ставља на гласање позицију од 52.200 гр. пор. као помоћ народном позоришту. Како се после гласања појавише неке примедбе, као: да је већина устајањем гласала „против“, поред свега уверавања председникова, да су две трећине седењем гласале „за“, то председник објави, да ће се гласати поименце. Пре него што се ово предузе, узе реч М. Миловановић и изјави, да је јасна ствар, да је устала мањина, с којом је и он био, и да није потребно поименце гласати.

То исто изјави и Ж. Миленовић, који такође није за помоћ позоришту.

Председник објави, да је скупштина већином својом усвојила суму од 42.200 гр. пор. на помоћ позоришту.

Четврт сахата одмор.
После одмора.

Бр. 960.

Председник ставља на гласање суму од 8400 гр. пор. за осигурање позоришне зграде од ватре. Скупштина усвоји ту позицију.

Бр. 961.

Председник ставља на гласање позицију на плату управитеља, драматурга и касира. Скупштина усваја те позиције.

Бр. 962.

Известилац прелази на одељак „награда списатеља“ и чита: „на награду списатеља и помоћ за печатање књига 27.000 гр. пор.“

Скупштина усваја ову позицију.

Бр. 963.

Известилац прелази на одељак „благочејања“ и чита позицију на издржавање питомца у страним земљама и т. д.* 84.020 гр. пор. и објашњава, да је ове године стављено 120.000 гр. у опом буџету мање но до сад.

Мин. просвете објашњава, како је од пре министарство просвете само располагало сумом од 200 хиљ. гр. пор. на ту цел, по од лане ова је сума раздељена по струкама. Мин. ун. дела узео је потребну суму за медицинеаре, министар грађевина за питомце своје струке, а тако и министар финансије. Министар просвете задржао је потребну суму за оне, који би се на страним универзитетима спремали за професоре виших школа. Ове је године

нешто увећава сума, јер је повишено благодејање неким који се налазе у местима где је скупо живети као у Берлину и др.

Прочита се мњење мањине одборске: „Наше земаљске школе треба да су у стању, да могу дати потпуно образоване младиће по струци просветној и црквеној, и мањина одбора мисли, да није нужно исте на страну изашиљати, што предложено позицију своди с 84.000 гр. пор.ф

Јевр. Марковић: С изашиљањем питомца у стране државе треба престати, јер користи од тога нема, већ штете. Изаслани питомци доносили су са знањем и стране обичаје и неке туђе установе, које су наваламљивали нашем народу без икакве користи. Ако Србија није досад добила толико синова, да може на вел. школи заступљена бити свака наука нашим синовима, онда неће то ни одсад бити. Ако треба подмирити све струке науке, онда је боље набавити професоре са стране. Треба једном имати српске школе, а не ићи на запад и отуд преносити туђе обичаје. Са запада нама треба наука и знање; за остало ћемо се сами бринути. Да је ова сума давата за толико година великој школи, ми би смо данас имали далеко већи број научених људи, него овако. За то нек се та сума олатле избрише и нек се ном повећа буџет велике школе. Србија треба да има једном своје школе као што ваља.

Ур. Кнежевић изјављује, да поштује науку, па ма где она била. Она је својина целог света, а не једног народа. У нашој земљи нема научњака, који темељно обдељавају своју науку. Немамо управо шта да читамо. Све морамо тражити у других народа.

Смемо ли се заградити зидом и не слати никуд некога? Онда би смо остали још за 100 и 200 година назад, него што смо овако остали. Морамо слати младе људе, јер тако и цео свет чини; и Белгија и Енглеска и Швајцарска шаљу своје младиће у стране државе на науке. Не можемо ми у томе бити некако најнаметнији.

Ст. Д. Поповић изјављује, да поштује мњење мањине, у којем се надао, да ће наћи оно што је г. Ј. Марковић својим говором допунио, т. ј. да се сума од 84.000 гр. коју мањина на предложеном циљу не одобрава, пренесе у буџет вел. школе. Добро је, што је то ма и сад допуњено.

Прочитав још једном мњење мањине говорник напомиње, како и сама мањина признаје да наше школе нису у стању, да дају потпуно спремно младиће по свима струкама, почем не вели: јесу у стању, већ „треба да су у стању“ и т. д.

Да видимо, да ли наша вел. школа може подмиривати све наше потребе. Велика школа — универзитет — дели се обично на 5 факултета: медицински, технички, философски, богословски и правни. Од медицинског факултета у нас нема ни спомена, а то је тако огроман факултет, да н. пр. у Лајпцигу у њему има три пут више професора по целој нашој великој школи. Шта нам даје технички факултет, показао је г. министар грађевина приликом одговора на интерпелацију о железници. У философском факултету имамо од прилике десет професора, а такви факултети броје у свету (н. пр. у Берлину) по 70 и више професора. У нас нису на том факултету заступљене још толике науке, које

није могуће натоварити на садањи број професора. С правним факултетом прилично стојимо. Богословског факултета немамо и наши виши свештеници образдују се у Русији. Нек нико не мисли, да на страни професори више у школи раде; не, и они немају више од 6—8 часова недељно. Плата њихова износи по 3, 4, 5 и 6 хиљ. рубаља, поред школарине, која на многим местима износи по 1000 и 2000 тал. годишње.

У овом питању решава број, јер нек су прикупљене и најваљаније снаге, оне не могу свуд стићи. У немачкој има на 20 универзитета 1700 професора; у средњу руку долази по 85 професора на једну велику школу — иначе има их по 150 и 160.

Можемо ли дакле ми с нашим бројем професора подмирити све потребе? и да хоћемо, не можемо заступити све гране науке, јер немамо људи. Кад их немамо, треба да их спремимо. Они се не могу за једну годину овде створити; за то треба времена и жртава још поред досадањих.

У осталом ми нисмо једини, који те жртве подносимо. То чине и Бугари, њихова приватна друштва, то чине и Јермени и Маџари и Руси. У Русији добивају и професори по читаву годину дана одсуства рад штудирања своје струке по страним земљама. Тако је пре неколико недеља био овде један професор словенског језика с одеског универзитета.

Дакле, како немамо још довољан број наставника, како не можемо странце узимати, то морамо још младиће у стране државе на науку слати и све жртве рад тога подносити. Кад се они спреме, нека

се — по предлогу мањине — употребе на нашој вел. школи, како би смо што пре дошли до онога што се тражи.

Ј. Марковић одговара г. Кнежевићу, да он није устао противу науке, већ је рекао да науку можемо и код своје куће учити. Даље одговара Ст. Д. Поповићу, да је мањина на крају свог извештаја казала, да све уштеђене суме треба употребити на народну просвету и да се наше школе реорганишу. Од изашлих младих људи има користи, али не велике, особито и за то, што се шиљу деца из школа. Друго би било, кад би се слали зрели људи за учитеље извесних грана наука.

Мин. просвете: Предлог мањине није у основи непрактичан. Он би био добар, само не за садање време, јер се не можемо задовољити оним што сад имамо. Чињене су погрешке до сад, што су слати одвећ млади људи. Од неког времена то не бива, почем се шиљу само они који су овде један факултет свршили. У осталом добро би било, да могу и наши професори, као зрели људи, путовати и бавити се за неко време по страним напредним земљама, да би видели и проучили тамошње просветне установе и научне заводе, као што то чине нарочито руски професори. Кад би се усвојило мњење мањине, не би се могао отворити код нас никада медицински факултет, почем немамо и не можемо имати у нашој земљи изузетних професора и доктора медицине, а тако ни за друге неке струке наука у довољном броју. За више времена још мораће се још неки број млађих људи рад спремања за професоре слати у стране земље. Наша вел. школа није могла

до сад давати довољно спремне стручне људе ни по техничкој ни инџинирској струци. С тога нека се и одсад младићи од времена до времена у извесном броју према потреби шиљу на науке у стране земље, а међу тим нека се наша велика школа развија и усавршава тако, како би се мало по мало уздигла на висину да може давати потпуно образоване људе за ове струке наука.

Скупштина усваја суму од 84.000 гр. пор. на поменути циљ.

Бр. 964.

Известилац чита позицију од 74.600 гр. пор. на благодјејање ђака вел. школе, богословије, гимназија и т. д.

Скупштина усваја ту суму.

Бр. 965.

Известилац чита позицију од 103.380 гр. пор. и „на издржање и попутину питомаца из суседних области турског царства и Црне Горе овде у Србији учећих се.“

Скупштина усваја ту позицију.

Бр. 966.

Известилац чита позицију од 6000 гр. пор. „на куповање и повез књига и др. за награду ученика и ученица свију отачаствених завода о испитима.“

Скупштина одобрава ту суму.

Бр. 967.

Известилац чита позицију од 10.000 гр. пор. „на издржавање српске школе у Цариграду.“

Скупштина усваја ту позицију.

Бр. 968.

Известилац чита позицију од 18.480 гр. пор. „на издржавање једне школе на страни, коју ће министар именовати.“

Манипа је мњења да се та позиција избрише.

После кратког објашњења г. министра, скупштина одобрава ту позицију.

Бр. 969.

Известилац чита позицију од 4500 гр. пор. „на издавање лекова свима сиротним ђацима.“

Скупштина одобрава ту суму.

Бр. 970.

Известилац чита позицију од 6000 гр. пор. „на издржавање и попутнину девојака, које се овде и у страним земљама спремају за учитељске.“

Скупштина одобрава ту позицију.

Бр. 971.

Известилац прелази на одељак „научна средства за сва училишта“ и чита позицију од 70.000 гр. пор. на набавку и повез књига и т. д.

Ова је сума за ову годину повећана с 14.000 гр. пор.

По што се прочита и објашњење г. министра о овој повишици, скупштина одобрава горњу суму.

Бр. 972.

Известилац прелази на одељак „велика школа“, за коју предложена цифра износи 250 800 гр. пор.

Мин. просвете: Законом од 28. Фебруара 1875. год. одређена је периодска повишица професорима

велике школе у 150 талира на сваких пет година. Министар који је тај закон предложио и први га вршити почео, нашао је, било што је тако закон разумевао или у интересу штедње, да професори који су се затекли у служби, кад је овај закон ступио у живот и већ тада имали прву периодску повишицу у 100 талира, не треба по новом закону да имају право на прву повишицу од 150 талира, него да им остаје по старом закону и даље та повишица од 100 талира. Садањи министар мисли, да се такво тумачење не би могло извести из тог закона ни по смислу ни по захтеву правичности. Сваки се закон тумачи прво по цели, за коју је намењен, и даље он ствара правило за све једнако; а ако је законодавац хтео каквог изузетка од правила, онда се тај изузетак мора јасно означити. Овим се законом ишло на уређење плата професора вел. школе, који су сви једнаки, па није право да старији професори имају сада прву повишицу у 50 талира мању него њихови млађи другови. Таквих професора који нису добили повишицу од 150 тал. већ само 100, нема много, и министар сматрао је за дужност, да у буџет мете њихову повишицу за све једнаку, а скупштини да објасни ову разлику између ланске и овогодишње суме у овој позицији. Ни скупштина за цело није намерна градити разлике између старијих и млађих професора у вел. школи.

Ал. Николајевић: По што г. министар овде објашњава закон од 28. Фебр. 1875. који сад пред нама није, и по што се иде на то, да се закон протумачи, како би неколико професора добили својих

50 талира, као што им то закон осигурава, то би добро било, да се то питање одложи.

Мин. просвете налазећи да је предлог г. Николајевића уместан пристаје на одлагање.

Свршетак у 7 $\frac{1}{2}$ часова у вече.

Председник

Д. В. Јовановић.

Секретар

Стеван Д. Поповић.

опуномоћени потписници :

Бурђе П. Ђоровић, Војин Радуловић, П. Ђуричевић, Петар Катић, Сима Секулић, М. А. Глишић.

САСТАНАК LXVII.

3. Јануара 1876. године у Београду

ПРЕДСЕДАВА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

Ур. Кнежевић.

Почетак у 10 сати пре подне.

Од министара дошли су председник министарства министар унутр. дела, министар просвете и министар спољних послова.

Бр. 973.

Секретар Ст. Д. Поповић чита протокол 56 састанка.

Усваја се.

Бр. 974.

Илија Мојић пита председника: За што се не износи пред скупштину тужба Анице Грковића, кад је она предата скупштини још пре три месеца?

Председник одговара, да је тужба пред одбором за молбе и жалбе. Мени, вели, није још дата. За то нек председник одбора каже шта је.

Теша Марковић вели: Како сам извештен ствар је била пред г. министром а и код одбора, но је одбор вратио акта да се учини неко ислеђење, на сад тако стоји.

Коста Атанасковић, као извештац одбора, каже: Одбор је тражио од владе да се учини ислеђење над извесним лицима, и кад то буде да достави одбору акта и ислеђење. То је било 27. Новембра. Досад нису дошла одбору акта, и то је узрок што одбор не подноси извештај скупштини.

Бр. 975.

Петар Стевановић пита председништво: Шта је с његовим предлогом што га је поднео у томе, да се војницима који су чували границу плати по 6 гр. дневно?

Председник одговара, да ће се то свршити чим дође министар војни.

Бр. 976.

Милија Миловановић пита председништво: За што се не износи пред скупштину предлог о потврђењу тапија код општинског суда?

Председник одговара: Ја сам га предао одбору, а одбор то пориче. Но ако се не нађе, копираћемо га из стенографских бележака.

Бр. 977.

Илија Мојић опет пита: Шта је стајало на путу те се тужба Грковићеве жене није изнела пред скупштину, кад је дата још 27. Новембра?

Председник позива известиоца да одговори, какве су сметње биле.

Ник. Радовановић налази, да треба изјавити министру да ускори и поднесе ислеђење с актима.

Бр. 978.

Сима Секулић пита: Шта је с предлогом о фабрикатима у Круњу за пољско-привредне алате?

Известилац М. Радовановић одговара, да је та ствар свршена у одбору, и да ће изићи на дневни ред после буџета.

Бр. 979.

Урош Кнежевић пита известиоца о тужби за убиство Павла Грковића: Како је могао одбор наређивати да се испитују нека лица, кад за то није надлежан, већ треба да испита дело по поднетим доказима?

Известилац Коста Атанасковић одговара, да је одбор властан то да ради по чл. 103. пословника.

Председник објашњава да је заиста тако.

Бр. 980.

Илија Стојановић пита: Шта је с предлогом оним, по ком ће иступе судити општински судови, кад је влада обећала да ће га изнети кроз три дана?

Председник одговара, да ће питати министра за то кад дође.

Бр. 981.

Председник јавља, да је Благоје Божић поднео једну изјаву у којој се тужи што га је увредио Милан Кујунџић; но како је то приватна ствар и

није се чуло у скупштини, мисли, да је не треба читати.

Благоје Божић чуди се председнику, откуд да није јавна увреда.

М. Кујунџић одриче, да је увредио Божића; а ако би било увреде може дати обавештења свуда.

Министар просвете вели, кад то није било јавно, нек се сврши ван скупштине.

Благоје Божић тражи, да се прочита његова изјава.

Бујо Васић, председник и потпредседник веле, да личне ствари не треба расправљати овде. То помаже и Милија Миловановић за то што је прошло време, а занста је жалосно, вели, за научног човека, ако буде учинио ту увреду.

Благоје Божић изјављује, да не ће апеловати кад он одриче.

Према томе прешло се на дневни ред.

Бр. 982.

Председник изјављује, да је сада на дневном реду питање о платама професорским и то о ових 150 талвра, што ће сада објаснити г. министар.

Министар просвете: Мислим, да поднесем предлог те да се протумачи један §, који је остао нејасан, са чега многи старији професори нису добили повишицу од 150 талвра. Но како ћу прекусура поднети предлог о томе да сви професори вел. школе добију једнаке повишице, то сад можемо прећи на друге позиције.

Бр. 983.

Известилац М. Радовановић чита предложену позицију у 12.000 гр. пор. на мање и веће екскурзије — научна путовања.

Министар просвете објашњава, да је нужно да професори вел. школе путују по Србији те да испитују флору, а то је биљке, травке и т. д. то је нужно и за њих и за ђаке.

Скупштина усваја.

Бр. 984.

Известилац М. Радовановић чита позицију од 12.000 гр. пор. предложену на подизање ботаничке баште.

Ал. Николајевић напомиње, како је још 1873. год. одређена буџетом нека сума на ту башту, на пита министра просвете, где је та башта, је ли подигнута и колико се тражи на њу?

Министар просвете одговара, да не може показати рачун за ово две године колико је потрошено. Међу тим башта је доле на Дунаву. Уређена је прилично. Надгледа је г. Павчић, и она служи за природњачки одсек велике школе. Што год се потроши води се тачан рачун. (Чује се: „добро“).

Скупштина усваја предложену суму.

Бр. 985.

Известилац М. Радовановић чита даље предложене суме о учитељској школи, и то прво плату управљача која је 5400 гр. пор. и додатка 2400 гр. пореских.

Секретар Стев. Д. Поповић прочита мњење мањине, да се укине учитељска школа, јер не одго-

вара својој цели нити подмирује потребе народне, те тако би се буџет умањно са 161.000 гр. пор.

Известилац М. Радовановић чита даље позиције о учитељској школи, и то: један професор 8100 гр. пор. два професора по 6.600 гр. пор. три професора по 5400 гр. пор. три учитеља по 3600 гр. пор. додатак бележнику 1200 гр. на лекара 900 гр. пор. Свега дакле 61.800 гр. пор. Осим тога на храну, одело и потпуно издржање 75 ученика, лекове, екскурзију и остале потребе свега 100.000 гр. пореских.

Јеврем Марковић у име мањине разлаже: Учитељска школа не одговара цели, треба је преустројити, како би се у њој предавале корисније науке и тада би се могао чинити издатак, овако не.

Милован Спасић вели: Одавно се увидела потреба да се установи учитељска школа. Основних школа имамо доста, а учитеља мало. Досад је постављано доста учитеља без знања, што се морало. Учитељска школа понувиће ту празнину те ћемо имати добрих учитеља. Што мањина вели да школа не одговара цели, могу им навести да у свету нема завода, који је одмах у почетку одговорио својој задаћи. Са тога не треба укидати школу тим пре, што нам је потребна и за нашу браћу са стране. Узимати опет онај начин из пракције од 1845. год. када су се учитељи скупили на једно место те се учили један од другог, незгодно је, јер се њим не постиже ништа.

Најпосле у ову школу долазе и богослови те се усавршавају и спремају за наставнике, јер друго су дужности школске а друго црквене.

Баш и да има неких незгода отклониле се временом. Школе треба усавршавати и тиме ће се нешто постићи, али обарати никако.

Стев. Д. Поповић говори противно одборској мањини, па вели: Две су ствари што је изнела мањина. Прво је што кажу, да школа не доноси толико користи, колике се жртве чине. Ако се узме целокупна цифра која се троши изгледа велика, али ако се узме позиција по позиција наћи ћете, да се не троши ништа излишно, изузимајући једну кирiju од 500 дуката цес. која ће отпасти кад држава направи зграду.

Што се тиче другог питања о томе, да та школа не подмирује потребу, јер не даје довољан број ђака, то стоји; али томе треба тражити узрока. У учитељску школу слабо се јављају одлични ученици, већ све који су добри или прилично добри, па и од њих многи пре времена из разних узрока остављају школу, те их једва сврше по њих 16, 18 или 20; откуда је то? Докле год се не поправи учитељско стање, то ће трајати тако, јер је плата мала после свршене те школе. При том учитељско стање треба уредити тако, да нису зависни од појединих министара, а законом треба им регулисати плате. Најпосле ако школа до сад није одговарала потпуно својој цели, то ће се дотерати, а према новим младим наставницима, који су до сада постављени у ту школу, можемо се надати бољему успеху.

Ђ. Ђоровић слаже се с Поповићем и вели: Пре бих затворио велику школу, по учитељску или земљоделску. Нисам никако за то да се укида школа,

већ да се дотера и усаврши како ће одговарати потребама народним.

Рака Кукић слаже се с Ђоровићем у томе, да учитељску школу не треба затворити по усавршити. Наводи за пример његову школу у селу и учитеља који је сада. Ми смо, вели, за 2—3 године променили више учитеља, али нисмо имали ни једног као што га имамо сада, који је дошао из учитељске школе. Он није ни довршио ту школу па је опет бољи од свију досадањих у настави. К њему долазе сви околни учитељи, те се од њега поучавају и усавршавају.

Никола Радовановић напомиње, како мањина и г. Марковић хоће да се укине школа за то, што не одговара потребама, а Спасић и Стеван Д. Поповић да се не укида већ усаврши и дотера, па вели: Кад се каже да школа не одговара потребама, требало је изнети предлог и казати како да се уреди. Онда би могли усвојити што је боље. Овако кад се ништа не износи, треба остати при предлогу и прећи на дневни ред. (Чује се: „доста је говорено.“)

Према томе, на питање председника, скупштина усвоји буџетом предложену суму.

Бр. 986.

Извештај М. Радовановић чита даље извештај одборски о платама директора и професора гимназија, полугимназија, реалака и богословије, које укупно износе 795.720 гр. пор.

За тим објасни разлику измеђ старог и новог буџета и вели, да је на периодске повишице на 59

професора дато 76.000 гр. пор.; на 5 нових професора 27.000 гр. пор.; на изравнање неке ланске погрешке 17.400 гр. пор.; и на професоре и предаваче II. одељења богословије 28.200 гр. пор. што је одбор усвојио.

Јеврем Марковић разјашњава мњење мањине на вели, да је крајње време да се укине богословија као институт, па свештеник нек се образује о свом трошку. Држава не сме да чини једнима нешто више, а другима никако. Образовање је јавно. Сваки на њ има права.

Ал. Николајевић тражи, да му се објасни она погрешка у 17.400 гроша пор. која је из прошлог буџета.

Известилац М. Радовановић одговара, да је учињена погрешка у срачувавању, па та сума није ни узета из касе.

Министар просвете објашњава, да је погрешка била у скупљању разних позиција и цифара, те је мање изузето из касе 17.400 гр. пор. То ће најпосле видети и контрола.

Јаков Павловић противно мњењу одборске мањине вели: Да је изнет какав засебан предлог о богословији онда бих имао много говорити. Овако само напомињем да богословија није затворен какав институт. Богослови не морају становати у богословији, премда би то боље било зарад практике и обучавања у теоријском и практичком погледу. О томе да се богословија споји с вел. школом савет богословски подносио је предлог министру просвете, но се није могао извршити за то, што треба много новаца. Други онет предлог поднет је архијерејском

сабору који га је упутио министру о томе: да се учине неке измене и допуне у закону о устројству богословије. Ако се усвоји тај предлог много ће боље стајати богословски завод.

Ник. Крупешевић вели: Економно је правило да треба толико производити, колико се може потрошити. За то треба пазити и на број младића који излазе из богословије. Ако почну сваке године излазити по 50—60 направимо читаве легионе. У интересу друштва треба стварати што више производне снаге, а мање непроизводне. За то при пројекту треба имати на уму, да се на годину не прима више у богословију до 25 њих. За тим треба имати у виду нашу цркву, наше појмове. У хришћанским црквама има три правца: деснотски код римокатоличке — западне — где наша влада неограничено; аристократски код протестанске и демократски код наше православне цркве, где црквом управља сабор. Код остале две цркве свештеници имају свој засебан интерес. Код нас на против свештеник је везан за народ, мора с њим имати једне појмове о вери. Са тога баш и не треба наше богослове стрпати на једно место као у касарну, као што хоће г. Јаков прота. Неприродно је да се богослови изолирају од осталог света, а овамо се спремају за народ.

Б. Ђоровић говори: Што се тиче броја ученика све једно је, било их више или мање. Нити има хасне, ни штете од тога. Они неће пасти на терет касе као они из академије и других школа. Но требало би предложити да се богословија са свим премести у манастир Жичу. (Чује се: „Врло добро.“)

Јак. Павловић одговара Крупезевићу па каже: Што се тиче броја и савет је предложио да се узимљу њих по 25 на годину. Но не стоји оно, што рече гос. Крупезевић, да ће се од богослова створити читаве легије. Нема случаја да је ко остао без места. Сваки је или постао свештеник или учитељ, јер као што смо видели учитељска школа за сад нам даје врло мало учитеља. Што се тиче другог питања о томе, да ли да остане богословија и даље као до сад на једном месту, остајем при свом мишљењу, т. ј. да и даље остане интернат. И сам сам био у Русији у интернату па остадох олет Србији. Није ту нико затворен, већ је сваком слободно изићи у варош, састајати се и дружити са светом.

Милан Кујунџић помаже Крупезевића и вели: Није циљ да имамо много свештеника, већ да су добри и да имају знања више по остали људи, јер су они учитељи народни. Да би били бољи и да би одговорили свом имену предлажем, да се не прими нико у богословију, док не сврши философски факултет. Писам за то да се богословија споји с великом школом, јер ће онда професор предавати науку о вери свију народа.

Ник. Крупезевић остаје при своме говору и вели: Много богослова излазе преко године. Доказ је томе што улазе у друге службе, и што има парохија од 150 кућа, и ако у закону стоји да не сме бити мања од 200 кућа. То је све с тога што је много богослова. Остајем при томе да богослови не треба да живе као у касарни те да се рађају толика незадовољства. Противан сам и оном, што г.

Кујунџић предлаже да богослов сврши најпре философски факултет па да иде у богословију. То је много. Онда не би нико нишао у богословију. Зар да проведе толике године па после хајде у село да прескаче преко врљака с бакрачићем.

Јеврем Марковић обраћа пажњу на главно питање, које је у томе да богословија треба да је јаван завод, па ко хоће нек долази ту, а не да држава чини толики трошак.

Мин. просвете вели: Покренуто је више разних питања о богословском заводу и учињено је доста разложних примедба. Све се у један мах не може остварити. Кад о томе дође предлог, треба узети у обзир све прилике и све потребе земље. — Што се тиче потребе за више образовање заиста је нужно. Заиста богослов треба да сврши бар 7 разреда гимназије, па да се прими у богословију. Добро би било кад би сваки могао свршити философски факултет, па онда да учи богословију, као што каже г. Кујунџић, али за сад је то немогуће.

Што се тиче становања у једном заводу могло би се нешто изменити. Завод богословски са оваким устројством заиста не одговара цели. Сада у богословији као и у учитељској школи један сиромашан део живи у заводу, други у вароши, а трећи богатији остаје у заводу са овим сиромашнима и плаћа интернат. Најбоље би било да се сви хране изван завода у вароши. Заједничка храна — интернат — није нигде показала добре резултате до у војној академији, сигурно с тога што је тамо строжија дисциплина.

Према свему томе за сад треба остати при

предлогу, а идуће године гледаћемо да се тај завод преустрои.

Према томе на питање председника, скупштина усвоји ту позицију по предлогу.

Бр. 987.

Изв. М. Радовановић чита позицију од 13.000 гр. пор. на предавање дијететике, физике, пољске економије итд.

Усваја се.

Бр. 988.

Извештај М. Радовановић чита даље позицију од 10.800 гр. п. на давање награда: ректору богословије, директору гимназије, ректору полугимназије и другог одељења богословије. Овде је додато на награду управитеља другог одељења богословије и на директора ужичке и круш. полугимн. у 3.600 гр. пор.

Усваја се.

Бр. 989.

Извештај М. Радовановић чита позицију од 1.200 гр. пр. на дехара богословије и позицију од 6.160 гр. пор. на кирију кућну за београдску полугимназију.

Усвајају се обе позиције.

Бр. 990.

Извештај М. Радовановић чита издате на вишу женску школу који износе 52.500 гроша пореских.

Усвајају се.

Бр. 991.

Извештај М. Радовановић чита издате на основне школе, који износе 1.290.000 гроша пореских.

Папта Срећковић пита: Колико се за основне школе издаје из државне касе, а колико из школског фонда? За тим, вели, да је школски фонд нарастао велики, те би могао постати самосталан и независан и њиме би се обезбедило издржавање школа.

Милован Спасић одговара: Школски је фонд узет као државна имаовина и уноси се у државну касу као приход. Износи на 1.500.000 гроша пореских. Не стоји што каже господин Срећковић, да тај фонд даје држави, већ држава помаже тај фонд. —

П. Срећковић остаје при том, да би тај фонд сам могао издржавати учитеље, кад би се водио тај рачун.

Б. Ђоровић пита, да ли се у овој позицији разумеду и учитељи велике школе, и ако је то, онда треба повисити ту суму, јер су учитељи рђаво награђени; више раде по саветници, а далеко мању плату примају.

П. Ђурићковић противно Срећковићу разлаже: Школски фонд сам није довољан за побољшање учитељског стања, осим ако се хоће да им остану плате по 100 талира као до сад; али држим, то нам савест не допушта. Учитељско стање треба побољшати, по о' том ћемо говорити кад се поднесе предлог као што је обећао г. мин. За сад останимо при предлогу владином.

Известилац М. Радовановић слаже се с примедбом Ђоровића и вели: Повишица од 15.000 гр. п. не односи се на повишицу плате учитељске, већ на отварање нових школа.

Петар Стевановић слаже се такође с Ђоровићем и тражи, да се одреди већа сума у буџету, јер учитељи оскудно живе.

Мин. просвете изјављује радост, што види заузетост скупштине, која већ од 2—3 године амо тражи да се побољша стање учитељско. — Нек се остане, вели, при предлогу док влада не пађе начина како ће се повисити плата, па ће се тражити напнадно одобрење. (Чује се: „Врло добро.“)

Радоња Недић тражи, да се и сад стави више 20.000. гр. п.

Ник. Крупежевић говори: Скупштина је више пута изјављивала потребу и жељу да се учитељима побољша стање, па је остајало на томе. Више пута влада је одговарала да нема новаца кад је реч о учитељима, а одмах исте године за начелнике има пара да им даје по 400 талира више. Што каже г. министар да има предлог о побољшању учитељског стања то је добро. Но како ће им он побољшати стање, ако ми не одобримо цифру у буџету. Међу тим имао бих приметити, да основне школе треба преустројити са учитељима, јер не одговарају потреби. Откуд дете може схватити и научити да се света тројица састоји из три лица? Шта се тиче селачког детета, те да зна да је Аврамовој жени било име Сара и да је Јавов имао 12 синова? На што је да зна како је Мојсеј превео еврејски народ преко Црвеног мора, а овамо не учи како

треба чувати здравље, како треба радити, како живети у кући и друштву и т. д. Од тога тек варод би имао хасне, и нико не би сматрао школовање као неки кулук.

Према свему што се тиче повишице плате учитељске мишљења сам, да се сваком повиси плата још по 20 тал. год. и тако би требало ставити у буџету 160.000 гр. п.

Ст. Д. Поповић вели: Г. Крупежевић додирнуо је оно, о чему се деца уче у школама. Чује се на више места, да основне школе не дају новозан резултат, да родитељи не дају радо децу у школу с тога, а и због сиротније. Донста има разних узрока. Не спорим, да је у неколико и до спреме наставника, али највећи је узрок време учења. Шта могу научити деца за три године? Она долазе у школу у шестој или седмој години. Већ у 9. или 10. години излазе из школе. Може ли се од такве деце тражити неко знање? За то кад се стане претресати преустројство школа треба обратити пажњу на то, те бар да деца, која не иду у гимназије, изнесу више знања из школе. Што се тиче учитеља треба их боље наградити, али треба тражити и већи рад.

Ил. Стојановић примећује, да треба што остварити. Сви, вели признајемо да су учитељи сиротни. За то ако оставимо за идућу годину онда не ваља. Треба сад решити. Ја бих рекао, да се ове позиције оставе за неколико дана нерешене. Треба изменити закон о устројству. Од десет класа може се свести на пет. Нећемо ли то, нек буде периодично повишење.

Ал. Николајевић вели: Та се мисао појавила и 1871. године. Тада је повишена плата учитељима и они кад наврше највећу периоду могу имати 350 талира, а у 35. години службе уживају потпуну плату.

Ник. Радовановић каже: И ја сам за поправку учитељског става, али не да се оставља то питање нерешено као што вели гос. Илија Стојановић. По мом мишљењу најбоље је, да за сад остане овако, а за идућу годину нек влада спреми предлог заједно с преустројством. Законе треба радити смнишљено, а не детимце, па после да их поправљамо.

С. Крстић одговара онима, који веле да нема поваца и вели: Умањили смо саветничку плату, па то нек се употреби на повишци учитељску.

Б. Боровић вели: Неће се спремати предлог с преустројством, за то нек остане како је буџет поред оних 15.000 гр. п.

Ил. Стојановић одговара Николајевићу, да он зна за закон о подели учитеља на 10 класа, па за то и тражи да се сведе на 5 класа. Боровићу одговара, да не може остати како он вели, јер онда министар не може дати повишницу ономе, који је у десетој класи. (Вичу: „Нек му да девету!“)

Михаило Терзибашић одговара Крстићу, што је рекао да се повиси учитељска плата од оног што одузмемо од саветничке плате, па вели: Ако је тако, ја предлажем да сад одмах удворио с главе на главу по 3 дванцика, па да им повисимо плату. (Жагор).

Минис. просвете одговара Боровићу, да влада може поднети предлог одмах, јер није велики; само

да се израчуна сума која ће доћи и тад се може поднети накнадни кредит. -- За сад нек се усвоји предложена позиција.

Према томе скупштина усвоји предложену позицију.

Бр. 992.

Известилац М. Радовановић чита издатак на пензије учитеља, учитељака и њихових породица, који износи 55.882 гроша пор. дакле више 27.933 гр. пор. по 1874. и 1875. г. за то, што их је пензионирано 17.

Бурђе Боровић пита: Шта је то учитељска пензија?

Министар просвете одговара, да је то по закону од 1863. год. и допуни од 1. Октобра 1871. године.

Скупштина усваја предложену суму с повишницом.

Бр. 993.

Изв. М. Радовановић чита 2. тач. ових издатака на пензије од 8.000 гр. п.

Скупштина усваја.

Бр. 994.

Известилац чита издатак од 18.000 гр. п. на опште трошкове ово селидбе, подвоза итд.

Пет. Буричковић пита: Шта су то подвозни трошкови чиновника?

Мин. просвете одговара, да су то трошкови, који се дају ревизорима. Што се тиче премештања професора и осталих чиновника по потреби службе то је са свим нужно. Има случајева где се профе-

сори не слажу. За то га не може отпустити. У интересу је саме школе, да се један од њих увлони у другу коју школу. Није велика сума, треба одобрити.

И. Ђуричић примећује, да у предлогу који се мисли поднети о устројству школа треба изоставити ревизоре ове какви су данас, па да буду ревизори из окружних средњих школа.

Мил. Кујунџић вели: Што се тиче ревизора, чини ми се, да је дато обећање да ће се поднети особен закон. И ове године једним расписом министар је наредио, да се за ревизоре употребљују људи који су ближе самој школи. Очекујем да се изда о томе закон, а за сад мора остати по досадањем. Што се тиче пременатаја по потреби одсудно сам противан томе. Ако је во рђав не треба му давати дијурне, него нека иде о свом трошку. Но по што постоји закон не може се говорити, док се не изнесе предлог.

Ст. Д. Поповић: За ревизоре, вели, досадањи начин није практичан. Неки мисле да би било боље кад би се за то употребили окружни професори и да тада не би зависили учитељи од једног човека. Ја не знам како се то замишља. Да ли ће то бити колегијум, који ће оцењивати или опет једно лице. Свуда треба зналац, а да ли су професори средњих школа у стању да контролишу рад учитеља. Противан сам осудно томе, да се за ревизоре употребе професори средњих школа, него да се узимљу људи нарочито за то спреми.

Иа. Стојановић напомиње, да је он лаве поднео предлог о укидању ревизора, па да се та дуж-

ност пренесе на професоре средњих школа, на грађане и кметове. Шта је с тим не зна. За то остаје опет при том, јер доиста како сад ревизори обилазе школе, не само што је за учитеље штетно, но и за саму школу. — Узмимо то, да један ревизор обиђе данас по 5 и 6 школа и у свакој се не бави више од 1 сах. Шта он може да оцени рад једног наставника? На чисто смо да ни у колико; но даје оцене како је према коме расположен. За то нека се укину, а тим ће се и уштеда у државној каси учинити.

Скупштина на питање председ. усвоји предложену суму.

Бр. 995.

Изв. М. Радовановић чита позицију од 50.000 гр. п. на издатке за огрев и остале трошкове канцеларијске.

Бр. 996.

Даље чита позицију од 25.178 гр. п. на плату практиканата и позицију од 83.008 гр. п. на плату служитеља по целој струци.

Скупштина усвоји све три позиције.

Тим је свршен буџет мин. просвете.

Даје се четврт сах. одмора.

Бр. 997.

После одмора прешло се на буџет мин. свој. послова.

Изв. М. Радовановић чита позицију од 30.000 гр. п. на плату министра.

Усваја се.

Бр. 998.

Извештај М. Радовановић чита издатак од 12.000 гроша пореских на плату начелника, и издатак од 2.400 гр. п. као додатак тој плати, који одбор не одобрава.

Министар спољ. дела разлаже, да је тај додатак начелнику постојао свагда. То је, вели, с тога, што министар често осуствује на га заступа начелник. У министарство спољ. послова долазе многи странци. Начелник их мора дочекивати и тиме је изложен већем трошку. Ја сам на примедбу неких у одбору казао, да је боље оставити додатак, но давати систематичну плату, јер би се баш тада онтеретно будет.

Ил. Мојић противан је свима додацима. Треба их укинути.

Министар спољ. дела напомиње, да овог додатка немају начелници осталих министарстава но само овај на то, што је непрестано у додиру са странцима и заступницима страних држава. Неправо је одузети му то.

Илија Мојић одговара, да начелник заступа министра само по неколико дана, а после ради као и остали начелници.

Министар председник објашњава, да је разлика измеђ овог начелника и осталих. — Овај начелник кад заступа министра дочекујући конзуле и остале странце, мора имати боље одело, бољи стај и т. д. Неправо је да му се узме тај додатак. (Чује се: „Врло добро.“)

П. Ђуричић је за то, да се не даје никако додатак тим пре, што је сада упражњено место тог

начелника, на нови који дође није навикао на додатак. За тим председник при гласању раздвоји 2 питања, о плати једно, а друго о додатку.

Систематична плата усвоји се, а додатак већином укинут је.

Бр. 999.

Извештај М. Радовановић чита издатак од 12.000 гроша пореских, на секретара за страну кореспонденцију и 2.400 гроша пореских, у име додатка. —

Министар спољ. дела објашњава, да је то место заведено пре 12—14 година под пов. кнезом Михаилом. Доведен је вели, један стран човек — Швајцарац — који је данас прирођен Србин. За кратко време он је научно српски језик основио. Осим тога то је човек од карактера. Сваки министар, а и сваки који га је познао и дошао у додир с њиме ценно га је високо тако, да се о њему може говорити само с похвалом.

Овај додатак дат му је пре две године и то због доброг понашања и рада. Неправо би сад било да се одузме тај додатак.

Најпосле имајте на уму то, да је то секретарско место особено и да ће он остати на том месту док је жив, јер другог места нема за њега.

Минист. просвете вели: Служио сам 4 године у том министарству. Познао сам тог човека добро. То је човек од карактера. Одан је својој служби и отаџбини, за кратко време научно је српски језик. — Не треба му одузети додатак кад га ужива већ две године и кад му је дат у име ревностног рада. —

Председ. ставља на гласање предложену суму. Не зна се где је већина. С тога се приступило гласању поименце.

Гласало их је 33 који су за то да се даје и од сад тај додатак, а 51 гласали су за то, да се укине додатак.

Седморица уздржали су се од гласања.

Према томе како нема при гласању више по 91 посланик, а треба за потпуно решавање 97, то се није ни могло решити ово питање већ је остало нерешено.

Сутрашњи састанак заказан је у 8 сах. пре подне, а овај је закључен у 1 сах. по подне.

Председник

Д. В. Јовановић.

Секретар

Урош Кнежевић

Потписници:

Ђурђе П. Ђоровић, Симе Секулић, Петар Ђуричковић, Мил. А. Глишић, Петар Катић, Војин Радуловић.

САСТАНАК LXVIII.

30 Децембра 1875. године

ПРЕДСЕДАВА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

Илија Стојановић.

Присутни сви министри.

Почетак седнице у 10 часова.

Бр. 1000.

Секретар Илија Стојановић чита протокол од 23. Децембра 1875. год.

Скупштина усваја протокол.

Бр. 1001.

Председник јавља, да има неколико посланика који траже осуства, но по што је скупштина тражила да се учини прозивка, те да се види да ли има довољно посланика, то је учињена прозивка, и по свршеном прозиву председник огласи да има 100 посланика на окупу. Овде је председник учинио примедбу, ако би 3—4 посланика фалило, то не би могла скупштина да ради, и за то је мишљења, да се никоме осуство не даје.

Скупштина решава да се ником осуство не даје.

После овог решења би нешто дебете о Стевану Крстићу, који је на осуство отишао. Неки грађани да се одмах позове, неки пак да му се осуство дозволи, јер може бити да је Крстић по нужди отићи морао. Најзад прешло се на дневни ред, а није о томе ништа решено. Што се тиче Живка Стевановића, Ђорђа Милосављевића, Ивка Остојића, Илије Јовановића и Алексе Поповића би закључено, да се одмах позову по што им је рок осуства истекао.

Бр. 1002.

Секретар У. Кнежевић чита интерпелацију Алама Богосављевића на министра грађевина: за што се на друму из Зајечара у Неготину идући на реци Јелашничкој Ђуприја не прави, но се народ због те Ђуприје пати?

Министар грађевина важе, да ће испитати ту ствар, па ако доиста буде нужда, он ће наредити да се Ђуприја начини.

1003.

Секретар Ст. Д. Поповић чита интерпелацију Радисава Симића на министра грађевина, којом пита: хоће ли се оштећеним људима штета учињена приликом трасирања железничке пруге направити платити, и ако хоће, кад ће то бити?

Министар грађевина одмах одговара на интерпелацију, да је наређено било да полицијска власт одреди колика је штета појединим људима почињена па да се плати, но да је била оцена тако претерана да се једно дрво плати 5—6 д. ц. Наређено је, да сад по други пут једна стручна комисија оцени, по којој ће се оцени и платити.

Радисав Симић вели: За бога, господине, зар кад се одсече дрво трговцу може да се плати, а сиротињи не може.

Скупштина се задовољава одговором министровим.

Бр. 1004.

Чита се интерпелација Уроша Кнежевића на мин. унутр. дела, којом пита: ко је убио Тому Јовановића 1869 год. у планини Мајдан-пекској? Је ли дело испитивано и суђено? За што се не испитује, кад његова тужба постоји код начелства позаревачког?

Упућује се одбору за молбе и жалбе.

Бр. 1005.

Чита се предлог Милије Миловановића, да од сада брачне парнице суде редовни судови.

Упућује се одбору законодавном.

Бр. 1006.

Чита се изјава Мијаила Радовановића, Владислава Павловића, Милана Глигоровића и Илије Ж. Мојића: за што су г. Милан Пироћанац и Ђим Чумић противзаконо постављени за чланове I класе касацијског суда, и моле владу, да их са тих места уклони.

Председник министарства изјављује, да је ономад мин. правде казао његово лично мишљење да је закон повређен, али није одсудно казао да се тај закон не може другчије тумачити. У место ове изјаве, вели, боље би било да начинимо јаснији закон, јер из самог наређења закона није јасно за оне људе који долазе са стране. У том закону само је јасно за оне људе који служе у касацијском суду. Ова два чиновника нису за то криви; они су постављени указом кнежевим, и они се сад не могу тако лако кренути, нити влада може примити ову изјаву коју није у стању да изврши. Најзад, рече, да је г. Пироћанац један од најваљанијих правника.

Председник каже: Владиво је уставно право да чиновника поставља и отпушта. Овде се тражи нешто што не спада у круг рада скупштинског. Према томе држим, да се не може ова изјава у поступак узети но да скупштина пређе на дневни ред.

Б. Ђоровић каже, да је прошле године скупштина решила, да не може бити касак. судија онај који није био професор права 10 год. или 5 год. апелацијони судија. Сад, ако је тај закон потврђен, онда доиста има неправилности.

Председник: Баш и кад би тај закон нешто и потврђен био, опет скупштина има посла само са министрима, никако пак са појединим чиновницима.

Г. Драгојевић вели: Писмо требало ономад да одобравамо суму у буџету, а влада нека им даје службу какву хоће.

Милија Миловановић признаје влади уставно право о постављању чиновника, али не признаје влади право неуставно, незаконо, и да влада не сме ништа противзаконно на рачун народа чинити. Скупштина, вели, не сме ћутећи преко овога прећи. Њена је дужност да стаје на пут злоупотребама министарским и њена је дужност да све незаконитости исправља.

Председник не спори право Милији, да се закључак може о министру донети, али спори оно право скупштине да се са појединим чиновницима измирује, јер је он то исто напред казао да скупштина има посла само са министрима.

Ил. Мојић вели, да му је жао што чује говора, да се пређе на дневни ред, за то предлаже, да се овај министар који је то учинио оптужи и да под суд.

Урош Квежевић објашњава: да тужба постоји против министра. Ми, вели, немамо ништа са судијама. Ако је министар незаконито учинио, чиновници не одговарају.

Председник пита и скупштина прелази преко изјаве на дневни ред.

Бр. 1007.

Секретар Ст. Д. Поповић чита тужбу Јеврема Марковића са још 19 посланика противу бивших министара г.г. Чумића, Ценића, Мијатовића, Павновића и Мариновића, што су у 1874 год. буџет на авансовање чиновника по класама, и пензионирани

рање истих, прекорачили преко рачуна и тим повредили чл. 56 и 65 устава, тражећи, да се по чл. 101 и 102 устава под суд ставе, јер су и буџет овим начином за 363.213 гр. пор. увећали.

Скупштина упућује ову тужбу одбору, који је већ изабран.

Бр. 1008.

Чита се тужба Мијанла Радовановића и још 10 посланика противу г. Димитрија Радовића, министра правде на расположењу, што је незаконо поставио г. Чумића и Пироћанца за чланове I класе касационог суда, и тим повредио устав.

И ова се тужба упућује оном изабраном одбору.

1009.

Председник предложи Милију Урошевића и Николу Радовановића за чланове одбора за молбе и жалбе, по што нема тамо довољан број за решавање. Скупштина усвоји.

Бр. 1010.

Прелази се на дневни ред.

Извест. М. Радовановић јавља, да је јуче остао дневни ред о додатку који се тражи за секретара за страну кореспонденцију.

Министар. иностр. дела представља да је народна скупштина пре две године у Крагујевцу одобрила овај додаток, и сад по што је тај човек одличан и тај додаток ужива за одлично вршење дужности, пита скупштину, је ли вољна да му ову суму сведе у систематичну плату, или да се та сума само њему лично као додаток издаје; јер доиста према

његовој способности народна скупштина треба да има призрења.

М. Гарашанин вели: Према способности овога секретара праведно је, да му се овај додатак на личност његову одобри или да му се сведе у систематичну плату.

Мин. иностр. дела пристаје, да му се ова сума као додатак на личност његову одобри, и кад друго лице дође да тај додатак нема.

Председник ставља на гласање: Ко је за то да се овај додатак одобри само на личност садањег секретара, тај нека седи, а ко је противан додатуку тај нека устане. Већина седи. Дакле решење је скупштинско: одобрава се додатак само на његову личност, што значи, ако други дође да нема тога додатка.

Бр. 1008.

Извест. М. Радовановић чита: „Плата секретару за турски језик 12.000 гр. пор. додатак 2400 гр. пор.“

Димитрије Балаитски вели: По што је мало пре одобрен додатак секретару за страну кореспонденцију, то доиста треба и овоме да се одобри, јер је једна иста служба. И овај први служи од пре 14 год. а овај последњи од пре 24 год. и свака је нада последњем пресечена, за то сам мишљења да се одобри додатак од 2400 гр. пор.

Војин Радуловић представља велике заслуге, које је овај секретар при бомбардирању Београда 1862. год. учинио. Мишљења је, да му се додатак одобри.

Известилац износи да је то нов додатак од ове год.

Председник пита и скупштина усваја систематичку плату.

Мин. иностр. дела вели: Што се тиче додатка који је предложен, влада је за то учинила што је овај чиновник својим понашањем заслужио, што служи од пре 24 год., што је прошло 12 год. од како је повишицу добио, па из свију призрења ових треба да се и овоме лицу одобри додатак; а може бити она иста примедба на личност која је при секретару за страну кореспонденцију учињена.

Јевр. Марковић: Са обзиром на данашње стање нашег народа не треба овај додатак никако одобрити, тим пре што то и приходи наши не дозвољавају.

Ђорђе Ђоровић вели: Кад смо председнику и потпредседнику државног савета додатак укинули, који је додатак постојао, онда много мање доликује да се овај додатак као нови одобри. За то сам мишљења да се не одобри.

Жика Миленовић потпуно се слаже са Ђоровићем, јер вели, имамо пречих потреба на које се ови додаци употребити могу.

Војин Радуловић понавља ове заслуге које је овај у 1862. год. земљи учинио, и моли скупштину да не пређе преко овога тако олако.

Председник ставља на гласање: Ко је за то да се овај додатак одобри, као што је влада предложила, тај нека седи; а који је противан томе додатуку, тај нека устане. Већина устаје. Дакле скупштинско је решење: да се додатак у 2400 гр. пор. не одобри.

Бр. 1009.

Извештај М. Радовановић чита :		
2 секретара I. класе по	9600 гр.	19.200.
1 " III. " "	7800 "	7.800.
1 " V. " "	6000 "	6.000.
1 писар I. " "	4800 "	4.800.
1 " II. " "	4200 "	4.200.
2 " V. " "	2400 "	4.800.

За ових прочита извештај одборски о овим позицијама.

Мин. иностраних дела прима према извештају одборском; а ако буде доцније потребе, предложиће поново.

Председник пита и скупштина усваја са одборском примедбом.

Бр. 1010.

Извештај чита :
 Татари I. класе 6600 гр. пор.
 Татари II. класе 5400 " "
 Скупштина усваја.

Бр. 1011.

Извештај чита : „На практиканте 5800 гр. пореских.“

Скупштина усваја.

Бр. 1012.

Извештај чита : „На слуге 10.000 гр. пор. За тим објашњава, да је ту цифру одбор одобрио по што је и прошле године толика била.

Министар иностраних дела примечава, да је ове године 2000 гр. пор. додато на слуге. То исто признаје и извештај.

Председник ставља на гласање : Ко је за то да се одобри 10.000 гр. пор. тај нека седи, а ко је противан, тај нека устане. Већина седи. Дакле решење је : да се одобри 10.000 гр. пор. на слуге по предлогу.

Бр. 1013.

Извештај чита : „На канцеларијске трошкове 14.200 гр. пор.“

Министар иностраних дела објашњава да је мање од прошле године у 1400 гр. пор.

Скупштина усваја.

Бр. 1014.

Извештај чита : „На слање денеша телеграфских 21.000 гр. пор.“

Министар иностраних дела објашњава, да је и овде мање 1000 гроша од буџета прошле године стављено.

Скупштина усваја.

Бр. 1015.

Извештај чита : на шаље лица у разне мисије, на дијурну чиновника, и на трошкове курира који изван граница путују 38.000 гроша пореских.

Мин. иностр. дела објашњава, да је мање 200 гр. пор.

Скупштина усваја.

Бр. 1016.

Извест. чита : На шаље новаца и званичних пакета у Цариград, Беч, Букурешт и др. места 4200 гр. пор.

Мин ин. дела објашњава, да је додато више 1800 гр. за то што се по новој поштанској конвенцији мора нешто више плаћати.

Скупштина усваја.

Бр. 1017.

Известилац чита: На ванредне трошкове и достојније заступање држ. интереса 498.000 гр. пореских.

Одборско је мишљење, да се овај кредит смањн са 100.000 гр. и. За тим објашњава, да се одбор уверио о овим сумама, да се доста троше јер су г. г. М. Гарашанин и Вујо Васић у министарство као одборници ишли и о свему се овом уверили.

Вујо Васић објашњава и чашћу својом уверава народну скупштину, да је овим кредитом руковано као што треба, јер се о томе лично уверио, и ако је вољна скупштина, може баш и прочитати о неким цифрама, и по што скупштина није хтеда читање, то г. Васић најзад рече: било би говора о једној цифри од 4000 дук. по то би се могло говорити у засебној седници, али у опште ова се цифра троши на добру цел.

А. Богосављевић: Овде није питање што каже Вујо Васић да се доста троши, по питање је овде, имамо ли какве хасне?

Н. Радовановић каже, да је лепа уштеда, али по што је ова цифра од велике користи, то је треба усвојити и прећи на дневни ред.

П. Ђуричковић каже: При свем том што се довазује да се та сума на добре цели троши, опет за то добро би било да скупштина одреди један

одбор од пет лица, који ће сваке године рачун о овоме фонду прегледати.

Н. Крупежевић: Овде се каже „на достојно заступање државних интереса.“ Ја мислим, да ће српска реч онда важити, ако је народ у добром стању и ако је српска реч потпомогнута са 200.000 бајонета, иначе не вреди много само реч министра. Даље вели, да је остала нерешена сума за учитеље, и да се овима помогне ово треба укинути, јер не смемо на народ прирез ударати. Ово је онај злогласни фонд који се зове „диспозicionи“ и који доноси више штете по користи. Но да се не би казало да је са свим претерано, мислим, да се остави сума од 200.000, а осталих 180.000 гр. нека се укину.

Дим. Катих зна, да ова сума постоји од поодавна и по свима бюджетима, и да је цел тога фонда добра, тим пре што се и говором Вује Васића доказује да се на добре цели троши. За то је треба усвојити; по има само то да примети, да из те суме нешто узима и г. мин. ун. дела које не би требало да буде.

Петар Стевановић каже: По што је ову ствар одбор финансијски врло добро испитао, то је треба усвојити.

Вујо Васић уверава да је издавање таково, да је најмања цифра од 3 динара, а највећа 500 дук. дес. и оно не стоји што гос. Никола Крупежевић вели, јер има квита сваког лица коме је колико предато.

М. Гарашанин уверава скупштину, да је и он по овлашћењу одборовом у друштву са Вујом Ва-

сићем овај фонд прегледао, и донста уверио се да је тај новац употребљаван на оно на што би га морао употребити сваки приватан човек, а камо ли држава. Говори се, да немамо од тога фонда користи; то је ствар која се даје резонисати. Зар ми често не уделимо просјаку или коме другоме сиромаху, не за то да ми имамо какове материјалне користи, него за то што то одговара нашем достојанству да му помоћ укажемо? Најзад могла би се нека примедба учинити ради саме употребе, али злоупотребе нема.

А. Богосављевић вели, да из овог фонда троши нешто и мин. ун. дела.

Предс. мин. одбија да се ова сума троши на шијунасање, по троши се на са свим другу цел. Влада нема потребе да се шијунским средствима служи; јер и сама скупштина види да је садања влада вољња да се братски договара, и да је толике слободе народу дала. Може бити да је некада и то било, али данас од тога нема никакве користи. И сама данашња влада стидела би се од тога, јер налази да би сама деморалисала свет, које води к варварству и растројству земље. Што се каже да се смањи 100.000 гр. п., вели, могло би бити у свако друго доба, али у данашњим приликама не може никако, јер је данас највећа потреба. Најзад може се ова сума са 60.000 гр. п. смањити.

Минист. иностр. дела пристаје да се смањи са 60.000 гр. пор. и то нека се сматра као предлог владин.

Предс. ставља на гласање: „Ко је за предлог владин да се ова сума умали са 60.000 гроша по-

ресних, тај нека седи; а ко је да се више умали као што је одбор предложно, тај нека устане.“ Већина седи.

Дакле скупштинско је решење: да се смањи кредит са 60.000 гр. п.

Настаје четврт часа одмора.

Бр. 1018.

После одмора.

Изв. Радовановић чита:

Заступнику у Цариграду	71.600 гр.
Секретар V. класе.	6.000 „
Додатак овоме секретару	6.000 „
Секрет. за турски језик III. класе	7.800 „
Додатак	6.000 „
Секретар драгоман IV. класе	6.600 „
Додатак	6.000 „
Капетан пристаништа са платом и додатоком	7.800 „
Додатак заступнику на слуге	10.000 „

Одборско је мишљење, да се додатак на слуге смањи, а у осталом да се одобри.

Мањина одборска мишљења је, да се заступништво у Цариграду смањи са 20.000 гр. пор., а што се тиче звања заступништва у Букурешту и Бечу да се ова укину и тад се смањава буџет са 192.496. гр.

Јеврем Марковић објашњава, да заступник у Цариграду има стан забадава, има неки новац што депараси троши, и према томе да се може овај расход са 20.000 гроша пор. смањити, јер нема те вароши на свету у којој се не може живити са 50.000 гр. п.

Н. Крупезевић: Поред оног разлога Јеврема Марковића, што је казао да има стан бадава, има на слуге и на џепараси, опет вели, да његова велика плата неће учинити, да његова реч вреди тамо, ако Србија снажна вије, и по томе њему је довољна плата она коју један мин. српски има.

А. Николајевић пре него што би о томе говорио пита г. министра, је ли плата заступнику у Цариграду законом регулисана?

Мин. ин. дела објашњава, да се плата регулише буџетом, и то рачуна се према плати онога места са кога оде лице у Цариград. А додатак се буџетом опредељује. Он вели, цифра је била у 1867. години на 93.000 гр. а доцније у 1868. сведена на 76.000 и то је тако до сада ишло, јер није могуће било, са малом сумом да се издржава, и по томе да ни он не може своје мишљење испод ове суме дати.

А. Николајевић мишљења је, да се плата заступника бечког и букурешког изравни са платом заступника цариградског, по што сам г. министар признаје, да ове плате законом регулисане нису; и по што цариградском заступнику треба неки додатак одобрити, то да му се смањи на 6000 гр. пореских.

Мин. ин. дела објашњава, да је плата заступнику у Букурешту 48.000 гр. пор. заступнику у Бечу 56.000, а то с тога што је Беч престоница где су скупа сва средства; а где је наш заступник изложен већим трошковима, него онај у Румунији као мањој држави. Према овоме плата је заступнику у Цариграду вајвећа, јер је Цариград једна варош и место таково да својим положајем излаже

заступника већим трошковима. Сама порта, сами министри расејани су по Цариграду тако, да заступник кад има код њих посла често је приморан да иде код њих лађом, на колима и т. д.

А. Николајевић према плати бечког и букурешког заступника мишљења је, да се заступнику цариградском одреди плата од 60.000 гр. пор. То је довољно 2000 дуката и нешто више.

Панта Срећковић каже: Најбоље је да се ништа не плаћа, но то не може бити. И ако желимо да наш заступник не изгледа тамо као чиновник једне сиротне државе, то не треба ништа смањивати, по у онолико да остане у колико је сада плата сведена; а ако мислимо да се наш заступник свебива као џербак, онда можемо то чинити па и пола плате укинути му.

П. Буричковић слаже се потпуно са Николајевићем, а противан је говору Панте Срећковића.

Урош Кнежевић каже: Пајвећи је разлог за што се толика плата даје тај да се достојно заступи српска држава на страни. И кад сви то хоћемо, онда није ова сума велика; а ако хоћемо, да се он као представник једне сироте државе покаже, онда је довољно 30.000 гр. пор. с којом сумом неће моћи своје представничком позиву да одговори.

Боровић слаже се са Николајевићем у смањивању додатака, па од своје стране примећува, да се систематична плата заступника од додатака одвоји, да не би после вукли пензију и на додатак.

Војин Радуловић вели, да је и он највише заштедњу; али по што тај заступник заступа целу земљу, и треба да је заступа достојно, он држи, да

му не треба ништа одузмати но усвојити по предлогу владином.

Адам Богосављевић: Ако се плата заступнику за то даје, да он раскошно живи, онда то није никакво достојно заступање, но било би управо неистинито.

Председник министарства каже: Изгледа ми чудновато што се овде реч повела о смањивању плате нашег заступника. Ко зна шта значи достојно заступати владоца и земљу у једној земљи као што је Турска и месту као што је Цариград, тај не би ни речи о томе говорио. У Цариграду се више троши него у којој другој земљи, јер је тамо највећа скупоћа. Тамо су изванредни обичаји, и ако посланик жели да буде дочекан, да буде на извору сваке новости, треба на све стране бакшише да даје, јер то и интерес наше земље захтева. Са садањом платом једва се кубури, а камо ли још да му се смањава. Што веле неки посланици, да балове прави, то не постоји, шта више он не сме да иде на посланичке балове према његовој плати. Због чега су досада готово све имућнији тамо одлазали за посланике, те и од својих новаца повешто крњили.

Најзад рече г. мин. да су у Цариграду најзаплетенији политички одношаји, па је нужно баш наш посланик у данашњим приликама да уђе у разне кругове, да сазна разне новости, да прати развитак тих многих завијених и заплетених одношаја, а то не може бити без новаца. За то у интересу наше земље не треба му плату смањивати.

Председник пита и скупштина изјављује да је довољно обавештена.

Мин. ин. дела према говору г. Николајевића који тражи да се плате заступницима изједначе, вели да је баш тиме учињена неправда, јер у Бечу зна се да се за излаз на колима плаћа мала сума, а у Цариграду најмањи такав излаз плаћа се лирама или наполеондорима. На говор г. Уроша Кнежевића примети, да не постоји оно да наш заступник даје ручкове и балове, јер он о томе према овој суми не може ни да мисли. За то изјављује да скупштина усвоји предлог.

Председник ставља на гласање: Ко је за то да се плаћа нашем заступнику у Цариграду онолико колико је предложено, тај нека седи, а које за мању суму, тај нека устане. Већина седи. Дакле скупштинско је решење: да се усвоји по предлогу.

Што се тиче позиције о слугама, по што је и влада на 5000 гр. пореских пристала, скупштина усваја.

Бр. 1019.

Известилац чита: На кирију куће заступништва 19.300 гр. пор.

Скупштина усваја.

Бр. 1020.

Известилац чита: Секретару за турски језик, секретару драгоману и капетану пристаништа додатак на квартире свакоме по 3600 гр. пор. свега 14.400 гр. пор. Овде стоји примедба: Овај додатак на квартире престаће, кад влада наша добије своју кућу у Цариграду.

Скупштина усваја.

Бр. 1021

Известилац чита: На канцеларијске трошкове и дијурне татарима 7000 гр. пор.

Скупштина усваја.

Бр. 1022.

Известилац чита: На телеграфске депеше 3600 гр. пор.

Скупштина усваја.

Бр. 1023.

Известилац чита: На бакшише 5000 гр. пор.

Скупштина усваја.

Бр. 1024.

Известилац чита: Звање секретара, секретара за турски језик и секретара драгомана подељена су у пет класа: I. класа 800 т., II. класа 750, трећа 650, IV. 550 и V. 500 тал. Свега плата 275.000 гр. пор.

Скупштина усваја.

Бр. 1025.

Известилац чита: На плату заступника у Бечу 56.000 гр. пор.

Одборско је мишљење, да му се кирија кућна у 11.200 гр. пор. не одобри.

А одборска мањина предлаже, да се заступништво у Бечу укине, и са толико буџет расхода умањи.

Јефрем Марковић каже: 50 год. живела је и трајала Србија без тога заступништва у Бечу. Сад каква је та прека потреба не разумем. И сама грчка држава тргла је свога заступника, као једна

самостална држава. Тај новац који се на то троши боље је да се утроши на унутарње снаге народне. Разумем, да се мора имати заступник у Цариграду по што се односимо порти; али овде није нуждан заступник, и за то гражим, да се ово заступништво у Бечу укине.

Ник. Кружевић каже: За време од како су наступиле ове озбиљне прилике, мени се чини, да се погледи српских дипломата обраћају на Петроград, и по томе ми треба да имамо и тамо једног заступника. Ја мислим да из практике можемо знати да та заступништва не вреде много, нити је у томе снага Србије, него је снага и политика Србије у плугу и народној војсци, и да су та велика звања установљена само за господу; за то треба да се са свим укину.

Никола Радовановић мисли, да је посланик у Бечу за то, што од свију држава ми највише долазимо у додир са аустро-угарском државом. Он вели, да је било потребе, те за то је држава наша тамо и поставила заступника; и још би он желио, да се један заступник на Цетињу у данашњим приликама постави.

Петар Ђуричковић: Не знам како стоје те дипломатске ствари, но само кажем, да ово што данас Србија има, није Србија добила тим дипломацијама него оружјем и мудрошћу владоца. — Књаз Мијаило доби градове, књаз Мијаило очисти Србију од Турака, тих посланика није било по Бечу и Букурешту, а ове силе имају своје заступнике овде у Београду, за то је праведно да се наши укину.

У. Кнежевић каже, по његовом мишљењу, треба

имати заступнике само у варварским земљама, и за што ми имамо те заступнике у Бечу, кад је то земља цивилизована, у којој треба сваки да нађе заштиту и помоћи како личне тако и имовне.

Илија Мојић мишљења је, да се заступник у Бечу укине јер он ништа друго не ради, него што му Србија диктира и влада заповеди, а то може од сад сама влада радити.

Председник пита и скупштина изјављује, да је довољно обавештена.

Минист. иностр. дела вели: Што једна земља шаље заступнике на страну, то чини с тога, што има с том земљом или политичких или економних, или трговачких односа и интереса, или на послетку хоће да има с том земљом неке извесне везе пријатељске, због извесних интереса, које међусобно ове земље имају у једној истој цели.

О заступништву у Румунији каже, да је постало још под кнезом Милошем, и било је једном укинута али 1859. год. опет повраћено, и то је било са коришћу. Кад би се сада укинуло, то би била погрешка политичка, коју не би требало у данашњим приликама да учинимо. О заступнику у Бечу вели, да је пре две године то звање установљено, и да је то нама од велике важности, јер зна се да Србија готову сву трговину што има, има са аустро-угарском државом, и само једино због тога нуждан нам је један заступник у Бечу, поред полова политичких који их као агент врши. Овај посланик био је овој земљи на руди и у томе, што је српски новац брзо и чисто урађен, а осим овога тражи се да се система ђумручке тарифе уреди, на

шта влада аустро-угарска пристаје. А ко то да да изврши, но заступник наш? И за то према овоме и према још многим околностима Србија нема места да ово звање у Бечу укине. На говор неких посланика да се заступници поставе у Петрограду, Цетињу и прочим државама министар није имао шта да примети, јер би све то било од користи по земљу Србију, но то је скопчано са трошковима, за шта влада није вољна да их за сада чини.

Дакле једино због тога што се сада налазимо у приликама ванредним и политичким, скупштина не треба да реши да се српска агенција у Бечу и Букурешту укине, јер је кадра да ово обдржи бар у овом најважнијем тренутку, што се тиче наших интереса и најпотребнијих односа.

Председник ставља на гласање: Ко је за то да заступништво остане у Бечу, тај нека седи: а који је против тога и да се укине, тај нека устане. Већина седи. Дакле скупштинско је решење: да заступништво остане и да му се плата одобри по предлогу.

Бр. 1026.

Известилац чита секретар II. класе 9000 гр. пор. плате и 9600 гр. пор. додатка свега 18.600 гр. пор.

Урош Кнежевић: Што се тиче овога секретара у Бечу, и по личности која је тамо секретар и по његовом раду, претерана је цифра на додатак његовој плати. За што да се даје оволика плата, кад он нема никакве личне заслуге овој земљи? Овде има више од 20—30 цитомаца способнијих од њега,

па опет ни један није толико плаћен као што је г. секретар.

Минист. иностр. дела оглађује се против израза г. Уроша Кнежевића, који говори о личности секретара, и наводи, да је то један човек који је од почетка служио у министарству иностр. дела и постепено по заслуги дошао до тога места. Даље каже, да је ово мала цифра према секретару цариградском, који има засебан квартир, а овде се неки додатак рачунао.

У. Кнежевић опет каже, да има више од секретара у Цариграду.

Минист. иностр. дела: То долази отуда што је његов ранг већи од ранга секретара цариградског; он је V. класе, а овај у Бечу II. класе.

Паја Вуковић противан је овоме додатку, јер се може у Бечу јевтиније живити него у Цариграду; има више чиновника који имају засебан додатак на квартир, а овде овај нема.

Паја Вуковић каже, да је г. министар признао да је скупље у Цариграду него у Бечу, и за то не треба да се стави једнака сума на квартир овоме и ономе.

Петар Стефановић вели: Кад је заступник више плаћен у Цариграду, онда донета треба и његовог секретара више платити; а у Бечу кад је мања плата заступнику, треба тако исто смањити плату и секретару.

А. Николајевић чуди се да је пре секретар био плаћен са 7200 гр. а сада се плаћа са 18.600 гр. Вели, то је претерано то нема правдања.

Известилац Радовановић објашњава, да је из-

међу плате секретара у Бечу за прошлу год. и плате садашњег секретара разлика у томе што је у буџету за 1874. год. само за 9 месеци урачуната плата а не за целу годину, и по томе кад се дода плата и за три месеца, онда нема никакве разлике.

А. Николајевић: Поред свега тога што је плата у 1874. год. стављена за 9 месеци, опет нема правдања да се може додатак у 9600 гр. одобрити, и за то је да се укине.

П. Буричковић слаже се са Николајевићем, да тај секретар има онолико колико је имао кад је постављен на то звање, без икаквог додатка.

Н. Крупезевић каже: Не стоји оно што известилац већине Радовановић вели, да разлике између плате секретара бечког и цариградског нема. Заступник у Цариграду има плате 76.000 гр. пор. а у Бечу 56.000. Према тој сразмерици треба и њиховим секретарима плату дати. За то да се овоме бечком смањи.

Извест. Радовановић доказује, да је секретар у Цариграду V. класе а у Бечу II. класе, дакле то је разлика.

Рака Кукић предлаже, да му се у име квартира одузме 4000 гр. пор. а ресто да му се да.

Јеврем Марковић предлаже, да му се одреди највећи додатак у 3000 гр. пор. а ресто укине.

Минист. иностр. дела објашњава, да је ово додатак само на његову личност и само једино због квартира; тај је додатак у онолико колико и секретару у Цариграду, и не би било право да се сведе на 3000 гр. пор. у неколико се може само смањити да остане на 6000 гр. пор.

Председник ставља на гласање и скупштина усваја систематичну плату секретара. За тим ставља на гласање: ко је за то да се даје секретару заступништва у Бечу 6000 гр. пор. додатка, као што влада предлаже, тај нека седи; а ко је за мање, нека устане. Већина устаје.

Жика Миленовић рече: По што је Јеврем Марковић предложио 3000 гр. пор. то нека (толико) остане.

Мин. иностр. дела објашњава по други пут, да је неправедно да се овај додатак на 3000 гр. смањи, кад је човек уживао 9600 гр; по кад се није усвојило, онда нека бар остане 5000 гр. пор.

Председник ставља на гласање: ко је за владни предлог да буде додатак у 5000 гр. пор. тај нека седи, а ко је за 3000, тај нека устане. Велика већина устаје. Дакле решење је: да остане додатак од 3000 гр. пор.

Састанак је закључен у 1 сахат по подне и забаван за сутра у 8 сати.

Председник

Д. Ђ. Јовановић.

Секретар

Илија Стојановић

потписници:

Ђурђе П. Ђоровић, Сима Секулић, Војин Радуловић, П. Ђуричиновић, Петар Катић, Мил. А. Глишић.

САСТАНАК LXIX.

5. Јануара 1876. године у Београду

ПРЕДСЕДАВА

Димитрије Јовановић.

ЗА СЕКРЕТАРА

Трив. Милојевић.

Присутни министри сви.

Почетак у 9 и по сах. пре подне.

Бр. 1027.

Председник: Састанак је отворен. Молим вас, браћо, саслушајте протокол 58. састанка.

Секретар Илија Стојановић чита протокол 58. састанка.

Председник: Има ли ко да примети на овај састанак?

Н. Радовановић: Онда код грађанског данка, ја сам казао о извесној цифри да се стави у приход и да се сваке године принавља; и ако би и то отпало за старе и сиромашне, онда од тих приношених могло би се поунити, а то није записано.

Секр. Илија Стојановић: Ако вам и ови протоколи нису потпуни, онда да вам читамо стенографске белешке.

Н. Радовановић: Ту стоји просто да се одобри, а ја сам казао са разложима, за што да се извесна цифра стави у приход.

Секр. Ил. Стојановић: Онда ћемо од сад ваш говор из стенографских белешака да копирамо.

Председник: Усваја ли скупштина овај протокол? Усваја.

Бр. 1028.

Молим вас чујте протокол 59. састанка.

Председник: Има ли ко шта да примети на овај протокол? Нема.

Молим вас, браћо, за данас ја мислим, да би могао водити протокол Трифун Милојевић. (Чује се: може).

Благоје Божић: Прошле седнице, ја сам поднео председништву једну изјаву противу М. Кујунџића због увреде, и тражио да ми скупштина на њу задовољења даде. Ви сте ме, гос. председниче, упутили да се с њим сам измирим, ја вас опет питам о томе и тражим од скупштине задовољења.

Председник: Што се тиче ваше ствари, мени није позната увреда нити скупштини. Кад сте поднели вашу изјаву, ја сам хтео претходно с вама да се споразумем. Но кад сте ви захтевали да се иста прочита, ја нисам био за то, што та увреда није била јавна, јер нити сам ја ни скупштина о њој знали, већ сам вам казао, да се са Кујунџићем споразумете. Ви сте и даље остали при том да се у скупштини прочита, и кад сам почео читати скупштина је читање прекинула и захтевала да се пређе на дневни ред. Сад пак држим да не би требало покретати више ту ствар. Од моје стране сажаљевам за увреду коју вам је нанео господ. Кујунџић.

Бл. Божић: Мени је мало ваше сажаљење, ја хоћу задовољења од скупштине.

Председник: Скупштина је закључила да се пређе на дневни ред, па мислим, да о томе не треба више говорити.

Министар председник: Та увреда није јавна, него је била лична њихова, с тога мислим, да се Кујунџић извини Благоју и да иште опроштење због увреде, на које мислим, да ће обојица пристати, дакле нека се поравнају изван скупштине.

Председник: Ја бих вам дао задовољење да се то догодило у време јавног говора, али мени није било ништа познато.

Јеврем Марковић: Браћо, ја морам да сам био очевидац у неколико случајева где је г. Кујунџић гршио, није му ово прва увреда. Пре неки дан казаше Сими Несторовићу да лаже. Дакле на сваки начин нека гос. председник опомене Кујунџића да се бље понаша.

Јов. Рајичић: Мени није криво што га је исвао, него ми је криво што није признао. Он кад учен исује посланику оца грмаљског, ја мислим, да није епо, и нама ништа не остаје него батина па да се измиримо.

Председник: Ја бих дао задовољења, да је увреда јавна у скупштини, ал је била у приватном говору.

Авентије Ковачевић: Молим вас, браћо по чл. 71. устава земаљског, кад год један посланик увреди другог посланика достојанство, овда председник има право, да прекине седницу одмах, и за тим у рвој седници да реши за тог посланика, је ли кривица није. По што то није било, а и скупштина није звала, то се није могло ништа ни радити. Осм тога, само достојанство гос. Благоја треба из патриотства да учини прегореваче, паи да је гос. Кујунџић то и учинио. Мислим да су и

мене по невад увредили неки посланици; ја нисам тражио задовољења. С тога мислим, да и Благоје треба с њим да прећути и тако да се пређе на дневни ред.

У. Кнежевић: Ја бих имао да приметим гос. Ковачевићу, да избегава параграфе и законе где се тиче части једног посланика; јер врло лако може доћи на зле последице. Него као што каже госн мин. председник нек гос. Кујунџић тражи да му Благоје опрости. За што би ми терали мак на кривац? Зар кад увреди посланик посланика, а председник каже, није чуо, и због тога да не буде ништа. Овде није сам председник меродаван, него цела скупштина.

Акс. Ковачевић: Да одговорим. Кнежевићу што се тиче потрзања параграфа у закону. Законом су за то установљени да се њима ползујемо и свада да можемо законске прописе на среду изнети. Ирича како је прошле године г. Рајовић нанео неком вреду на тог дана није прекинута седница, те нико се није могао и другог дана дебатovati.

Ур. Кнежевић: Ја само питам, да ли скупштина треба да ради, као што је и ономад радила?

Рака Кукић разлаже: По што то није јзисо Благоје одмах то да се пређе на дневни ред.

Паја Вуковић: Нисам желио да о овој ствари говорим, и излазим пред скупштину, но нећу хоћу ово да кажем: ја сам питао г. Кујунџић за што је опсовао Благоју оца, и да је он то ми учинио ја бих га одмах ухватио за гушу; то се ми онда сви чули, али нисмо хтели да казујемо Благоју те да се тим чини веред.

Мин. председник: Ја вас молим, да се о овоме више не говори; јер срамота је да излазе у стенографским белешкама на јавност такви разговори.

Паја Вуковић: Треба г. Кујунџић да моли Благоја да му опрости.

Нив. Крупежевић: Почем видимо да је владин један посланик увредио једног народног посланика, с тога ја мислим да овде није ствар између Кујунџића и Благоја, него између посланика владиног и народног. (Велика вика.) Није то само да се каже да г. Кујунџић ако је нужно моли за опроштај, него да скупштина реши да мора да моли.

Дим. Балаитски: Г. Крупежевићу да одговорим. Г. Крупежевић хоће овде да у сред скупштине уводи партизам и каже да су неки народни а неки владини. Ја мислим да смо сви овде једнаки. (Чује се: да се пређе на дневни ред.)

Председник: Ја мислим да се просто пређе на дневни ред, и да је свршена ствар. Усваја се.

П. Буричковић управља питање на председништво: шта је с предлогом о измени устава, јер је то давно предато, па на то очекује скупштина и цео народ српски. Хоће ли се тај предлог пред скупштину изнети док је овде још скупштина?

Председник: Што се тога предлога тиче, он је дат одбору, и шта је одбор учинио ја не знам.

П. Буричковић: Ако одбори неће да раде, ми ћемо да одредимо друге људе.

Акс. Ковачевић: Вама је добро, господо, познато да је скупштина решила да сва три одбора раде. Одбор законодавни радио је колико је могао. То се не може од један пут изградити. С тога вам кажем

да ће одбор што пре тај на и остале предлоге, пред скупштину изнети.

Председник: Г. мин. председник има да одговори на једну интерпелацију.

Мин. председник: Интерпелант Теша Марковић питао је због злоупотреба при изборима народних посланика у срезу јадранском, Лозници и Јагодини, као и то питао је, је ли слата комисија да чини извиђаје, и ако није за што, и хоће ли се то што пре учинити?

Што се тиче Лознице ја нисам могао да нађем никаквих акта, да је каква комисија шиљана, или да је извиђала злоупотребе, по уколико се сећам решено је да иде.

Што се пак Јадра тиче комисија је радила и ово је реферат те комисије. Из овог реферата види се, као да је та комисија нашла да није било не-правилности при избору у Јадру. Само у толико могло би се рећи да је неправилно рађено што је г. Радовић, онда бивши помоћник, ислеђивао при испитима, који је онда скоро оглашен да је он узрок неправилном избору. И ако би се узело то да је могао да упливише у радњи комисије, онда би требало наново шиљати комисију. И с тога кад ово иде у одбор и скупштина нађе да треба другу комисију шиљати, може решити, да се пошље друга комисија.

Што се тиче избора у Јагодини о томе има ислеђење и реферат. Сами они који су били затворени казали су пред комисијом, да неће ни на каква питања одговарати докле је год у Јагодини начелник Бока Стевановић. (Чита реферат.)

Но како је нужно и оне људе, који су се и дане жалили на избор, саслушати, и они, као што сам већ казао, нису хтели одговарати с тога, што је још тамо Бока начелник, ја мислим да се ова ствар упути одбору, и кад то буде, онда да говоримо о тој ствари, да ли би требало да се комисија шиље или не; а сад да се не занимамо о томе даље. —

Ј. Бошковић: Што се тиче комисије за Лозницу, она је решењем скупштине наређена; али нити је она излазила, нити је што ислеђивала. — Што се пак тиче комисије за Јадар она је долазила, али како сам чуо није хтела да саслуша оне сведоке на које су се људи позвали. Међу тим Радовић није био уклоњен из среза.

Председник: Да се ова ствар упути одбору за молбе и жалбе и да свој извештај пред скупштину изнесе.

Скупштина усваја.

Сад да пређемо на дневни ред.

Бр. 1029.

Изв. М. Радовановић: На служитеље при агенцији у Бечу одређено је 2.016 гр. пор. Ово је нов додатак и одбор је усвојио.

Председник: Усваја ли скупштина ову позицију? Усваја.

Бр. 1030.

Извештај М. Радовановић: На канцеларијске, поштанске и телеграфске трошкове 5.400 гр. пересних.

Председник: Усваја ли скупштина по предлогу владином? Усваја.

Бр. 1031.

Известилац М. Радовановић: На кућну кирију за агенцију у Бечу 11.200 гр. н. Одбор није ову суму одобрио за то, што прошлих година није била ова цифра.

Мин. иност. дела наводи како је и јуче говорио, да је бечка агенција добила суму за 1874. г. само за 9 месеца кредит, који је онда одобрен за бечку агенцију, то је само за две године плате заступника и секретара, а трошкови су били сви одређени само за 9 месеци у 1.800 гроша пореских. Заступник и секретар постављени су врло доцкан те због тога је претекло 900 дук. дес. За то што је врло мали кредит одобрен за ове трошкове, ја мислим, да се не може с том сумом излазити на крај у Бечу, нарочито за то, што није одређена кућа у Бечу за агенцију као у Цариграду и Букурешту. Тај кредит био је стављен и он је био прошле године пред одбором, али није се могао одобрити што је скупштина распуштена. Та иста сума стављена је била од министара мојих претходника, како за ту тако за Цариград и Букурешт. Но кад је буџет прегледан у одбору нисам чуо ни од једног члана да неће исту одобрити. Кад је извештај одбора прочитан мене је зачудио да се та сума не одобрава. У опште, што се те суме тиче морам да кажем да има изобилних разлога да се та сума одобри. У Цариграду има за агенцију за кирију 700 дуката, а у Букурешту само 400 дук.

и сад према томе мора држава да доплати 30 дуката. Што се тиче агенције у Бечу, јер је буџет ове 1874. год. врло мали за кирију и трошкове, па је агент у своме сопственом квартиру сместно канцеларију и све потребе што му је недостаало о свом трошку набавио, да је ствар и пред лански одбор излазила па није решена, а садањи одбор кад смо на ту позицију дошли није ништа приметно, а сад чујем од известиоца да је излишна та сума, па молим скупштину да је одобри као потребну, јер је одобрена и за Цариград и Букурешт.

П. Вуковић: Разлози које министар наводи и ако постоје мањи су од разлога за шта смо сви, а то је за штедњу, па нек се претри још за ову годину, с тога је мање одбора врло умесно.

Стев. Д. Поповић: Ја не разумем како може одбор да не да ни једне паре за кућну кирију; разумем да може да се смањи, али ништа не дати то не. Што пре није била кућа за агенцију, то је министар објаснио. Сви трговци потврдиће, који су били у Бечу да је стан врло скуп.

Илија Стојановић: Ја не разумем како госп. Стева каже, да треба смањити. Ја мислим да треба дати онолико колико је погођено, јер газда куће неће да зна за ништа; а ако хоћемо да укинемо, онда треба све укинути.

Д. Балантики: Ја мислим, да треба да будемо следствени; јер кад смо одобрили за стан заступништва у Цариграду, онда треба и у Бечу. Онај у Цариграду има већу и плату, па не треба једном да дамо, а другом да не дамо.

М. Глишић: Ја се потпуно слажем са мишљењем одборским; противан сам говору г. Балаитског. Ми сви знамо да је већи трошак у Цариграду по у Бечу, и трошкови су који се за ту агенцију траже потребни, а та у Бечу изливна је. Осим тога агент има у Бечу 56.000 гр. п. плате, а скупоћа је у Бечу као и у Београду, па наш чиновник добро живи овде са 1.000 тал. за што он не би могао са 2.000 дук. дес. у Бечу.

П. Вуковић: Слажем се са Глишићем да не треба одобрити.

Председник: Је ли довољно скупштина обавештена? (Чује се: Јесте.)

Мин. председник: Оно, истина постоје разлози неких посланика да је скупије у Цариграду него у Бечу, јер онај у Цариграду има велике трошкове, даје неке награде и највише кубуре. И требало би оног у Цариграду наградити и дати му већу суму за то. Али то не стоји никако да оном не треба ништа дати на кирију агенције у Бечу.

Ви знате, господо, да он као заступник српски представља тамо владаоца нашег и државу, он је у рангу једног страног министра, он прима аудијенције посланика свију сила, он не може седети у тако малом квартиру где не може примати конзуле јер би изгледало какво цинцарање. Ја мислим да то није велика ствар, кад се даје оном у Цариграду, нека се и овом да, јер кад постоји агенција онда треба да постоји како треба.

Мин. ин. дела: Што се тиче, господо, самог буџета, ви сте видели, да сума која је била предложена и која је тако потребна, није само од мене

предложена, него је и од мојих претходника у прош. год. предлагана била, а и сам одбор ја нисам чуо да је што год против тога казао. Ствар је потребна агенција наша треба да има квартир који треба да одговара њеном положају, с тога треба одобрити ову суму.

Председ. Дакле да ставимо на гласање. Ко је за то, да се овај издатак по предлогу владином одобри, тај нека седи. (Чује се: да се смањи.)

Илија Мојић: То се дати не може, јер он има плате 2000 д. а то је на све довољно.

Мин. ин. дела: Молим вас, господо, за кућну кирију у Цариграду 19.300 гр. пор. одобрено је а у Букурешту 430 д. ц. и одбор је одобрио. Према томе можете смањити на 10.000 гр. пор. а ја мислим да то није много (Чује се: 6000 гр. доста је.)

Председ: Молим вас, браћо, казао је посланик Илија Стојановић да кућна кирија мора се платити ту нема цевкања, него колико је погођено. Дакле као што је казао г. министар, да се сведе на 10.000 гр. пор. које мислим да је умерено. (Чује се: 6000.)

Јев. Марковић: Ако је г. министар остао при том у одбору, онда треба скупшт. да реши.

Мин. ин. дела: То је баш добро што сте споменули, да сте ви у одбору базали да је велика цифра, да је треба смањити или увинути, али ви нисте ништа у одбору приметили, и ја сам сматрао за свршено, јер нико у одбору није ни речи проговорно; ја не знам за што ту тако да се чини.

Петар Стевановић: Ја се слажем са говорницима и мислим да је доста 6000 гр. пор. и толико да се одобри.

Мин. председник: Ја мислим да то није лепо да ми овде цицварамо. Неки кажу 4, неки 6000 гр. пор. ми кажемо 10.000 па ако одобрите добро, ако не оно није ништа ни било.

Председ. Стављам на гласање. Ко је за 10.000 гр. по владином предлогу тај нека седи, ко је против тога нека устане. (Већина устаје.) Већина је устала и ова се сума не одобрава. Молим вас, чујте даље.

Изв. М. Радовановић: Знање секретара подељено је на V класа и то: прва класа 800 тал. год. плате, II кл. 750, III кл. 650, IV 550 а V 500 талира.

Председ: Усваја ли скупштина као систематичну плату? (Усваја.)

Изв. М. Радовановић: Сад ћемо на заступништво у Букурешту. Заступник 48.000 гр. пор. секретар I кл. 7800 систем. плате и 2100 гр. додатка, где је сад стављено 1800 више по што је пре било.

Председ: Оћемо ли сад да решимо укупно или позицију по позицију? (Чује се: позицију сваку по наособ.)

Ст. Д. Поповић: Одборска мањина предлаже да се агенција у Букурешту укине.

Председ. Усваја ли скупштина систематичну плату заступнику? (Усваја.)

Усваја ли секретару 7800 гр. пор. сист. плате? (Усваја.)

Изв. М. Радовановић: Секретару је предложено 6000 гр. пор. додатка. Одбор ову позицију није одобрио.

Ур. Кнежевић: Што се тиче плате систематич-

не, то је одобрено и треба одобрити, а што се додатка тиче, као што смо јуче казали, тако треба да остане и овоме.

Гр. Милојевић: Не би требало дати на додатке ни једне паре, једно за то што му је доста; а друго што скупштина треба да остане доследна свом закључку, кад је већ једнима одузела додатке а намерава и другима, а једнима оставити. То би значило направити збрку између држав. чиновника. Но не треба ситне паре дати.

Изв. М. Радовановић: Ја сам пре погрешно казаво суму од 1800 гр. додатка да је одбор финансијски усвојио, а што се тиче хоће ли скупштина усвојити или не, то стоји до ње.

Пав. Вуковић: Као што је Кнежевић казао како је било у Бечу нека буде и у Букурешту, дакле да се смањи на 3000 гр. пор. што му је много дато.

Мин. ин. дела: Досадањи секретар у Букурешту уживао је 420 дук. цес. а да би се изравнио са осталим, предложено је да му се дода осталоме додатку још 1800 јер је скупоћа, па ако не би скупштина била вољна нека остане као и до сад.

Председ: Што се тиче додатка г. мивистар предлаже, да му се да 420 дук. ц. толико је и до сад имао. Одбор није ништа приметио већ је усвојио по предлогу. Сад ћу ову ствар ставити на гласање. Ко је за то да му се да додаток 420 дук. као што је до сад било, тај нека седи, а ко је за 3000 гр. пор. нека устане. (Већина устаје.)

По што је већина устада то остаје додаток 3000 гр. пор.

Изв. М. Радовановић: Писар III. класе 5600 гр. систематичне плате и 2400 гр. пор. додатка.

Председ. Усваја ли скупштина систематичну плату и додатак? (Усваја).

Изв. М. Радовановић: Два каплара по 1900 гр. пор. 3800 гр. пор.

Председ. Усваја ли се? (Усваја.)

Мин. вн. дела: Једно одобравате а друго одузимате. Баш за писара то је нов додатак, а секретару то је стари додатак који је изабран.

Изв. М. Радовановић: Писар III. кл. има плате 5600 гр. пор. По што је г. министар казао да је сад писару додато 2400 гр. пор. додатка, то одбор није приметно. По што је скупштина укинула секретару, то мислим да треба и писару укинути.

Министар иностр. дела: Ево за што је додато писару 1400 гр. пор. додатка. Кад је агенција у Букурешту установљена 1859. г. под вџазом Милошем, и од онда тај писар служи. Њему је одређено 50 дук. на квартир, и од 59 год. он је у том звању остао. Он се молио да му се стање побољша, или да се врати у Србију. Но како је научио језик, он је остао на том месту 17 година као писар. По што је човек већ толико година службио, то је право да му се овај додатак даде.

П. Ђуричковић: То је лепа плата од 5600 гр. пор. Он није агент да му долазе конзули, он је писар, па мислим да му је довољна плата систематична, а он и до сад додатка није имао, па сам за то да му се ни царе не додаје.

Ал. Николајевић: Мислим да му је плата до-

вољна, и за то не треба му више додавати, с тога држим да тако треба да се реши.

Председ. ставља на гласање: Што се тиче систематичне плате, усваја ли се? (Скупштина усваја).

Што се тиче додатка, ко је за то да му се да нека седи, које противан, нека устане. Већина устаје. Дакле додатак изостаје.

Бр. 1032.

Изв. М. Радовановић: На кирију куће заступништва 12.000 гр. п.

С. Д. Поповић чита извештај одборске већине, која тражи да се ова цифра смањи.

П. Ђуричковић: Кућа се мора имати за заступништво. Него ја мислим, да се та сума не да заступнику и да је то непрактично, него да погађа и да влади подноси рачун, а она да плаћа, а не њему да се дају новци.

У. Кнежевић: Ја не могу да разумем за што се у Бечу увида кирија, а даје се у Букурешту; ово се једном чини, а другом неће. Ако се мора давати, онда треба обојици да се даје. Ја не разумем да се ово по личностима распоређује.

Председник: Агенција се не налази више у оној дојакшоњој кући. Кућа је сад узета по погодби и постоји уговор о томе, јер кућа у којој је пређе била, због отказа газдиног остављена је, па се мора узети друга по ову цену, те сад излази више на 870 гр. пор. по што је пређе било. И то је одбор усвојио.

Мил. А. Глишић: Гос. Урош Кнежевић добро је казао, кад је дато једном треба и другом. Но ја

бих био мишљења, да се овом у место 46.000 гр. пор. даде 56.000 гр. па да му то буде све за плату и квартир, и да између њих не правимо никакву разлику, и нек за своје паре тражи квартир како хоће. А други додатак на све да му се укине, ја сам за то.

П. Вуковић: Рад сам да знам, ко седн у тој кући што се узима.

Мин. вн. дела: Седи заступник, а ту је и агенција и канцеларија.

Павле Вуковић: Онда не треба никако да се одобри.

Мин. вност. дела: Кад би се секретар и писари могли да сместе, онда би онај додатак изостављен био.

Илија Стојановић: Као што рече г. Кнежевић није праведно, да се једном да, а другом не, по као што каза Гаврић да их изравнамо, те тако да има агент у Букурешту 56.000 гр. и као и у Бечу, и онда би добро било.

Рака Кукић: Молим вас, има ли онај у Бечу додатка осем 56.000 гр.? (Чује се: нема). Онда треба да их изравнамо у плати, а за квартир да нема ништа.

Председник: Има ли још ко да говори? Нема.

Као што вам је познато, кућа у Букурешту није узета приватно, него је узета за агенцију од стране правитељства и толико се плаћа, и то је учинио заступник у име српског правитељства.

Мин. вност. дела: Уговор, господо, постоји, да је у Букурешту кућа под кирију узета, и уговор онај потписао је наш заступник у име српске др-

жаве. Досадањи кредит био је за ту кирију у 420 дук. Он није могао да плаће по ту цену доцније, него је узео другу кућу скупије за 30 дук. Дакле то се не може да не плати. За у будуће можемо преиспитати, али за сад не можемо.

Рака Кукић: Ја држим да се тамо још само 2.000 гр. дода, па да се доплати.

У. Кнежевић: Према овом објашњењу г. министра, излишно је говорити, но за у будуће да се стави примедба, а издатак да постоји докле траје уговор.

Вујо Васић: Као члан одбора хоћу да кажем за што сам одвојно мишљење на сирам бечке куће за агенцију. Господо, у Бечу је скоро заведена агенција. Тамо је дата већа плата заступнику. Кућа у Букурешту од како је заведена, види се у буџету и кирија се плаћа за њу. То ме је руководило да оном у Бечу не дам, а овом дам. Нарочито што бечки агент има више 8.000 гр. плате по у Букурешту. И за то сам да се овај додатак призна и стави у буџет.

С. Д. Поповић: Гос. Кнежевић у овој ствари најправичније је казао. А што г. Буричковић каже то је неправично. Овде, господо, постоји уговор и сва је повишица у 30 дук. Дакле хоћемо ли да допустимо да се наша држава доведе у неприлику код некога газде у Букурешту због 30 дуката? — Треба да признамо ову суму докле је уговор закључен.

Мин. вност. дела: Ја не знам докле има уговор да траје, него кад би метули ту примедбу, да се та сума даје док уговор траје и док се не сврши, то значи докле док уговору рок не истече.

Акс. Ковачевић: Најпрактичније је оно, што каза г. Глишић, да се они изравнају, те тако да агент у Букурешту има 56.000 гр. као и бечки, и онда су они изравнани.

Б. Боровић: Ми смо о плати решили.

Аксентије Ковачевић: Све је једно, овако или онако.

Председник: Ко је за то, да се одобри по предлогу тај нек седи. (Чује: се за једну годину).

М. Л. Глишић: Држава даје, а чиновници државни треба да погађају кирију, као агенти и сами се о томе старају. С тога треба да им се да у плати, па нек они погађају како знаду.

Мин. иностр. дела: Нек се реши по предлогу господина Јеврема Марковића. И ако би се десило, да као што каже скупштина не дође, онда се може усвојити предлог госп. Глишића да се изравнају платом.

Министар председник: Доиста је умесно, што примети господ. Марковић. Ја мислим, да се каже овако: ако уговор постоји, држава плаћа, а после да му се изравни плата са бечким агентом, а кирија да се не плаћа. (Чује се: добро).

Председник: Је ли вољна скупштина да поставим питање овако: Ко је за то да се кирија куће у Букурешту изда по предлогу с примедбом, тај нек седи; а ко је противан, нек устане. Сви седе. Дакле усваја се.

Бр. 1033.

Извест. Радовановић: Додатак секретару 3.600 гр. п. на квартир.

Писару додатак на квартир 1.680 гроша. — Овде је казао господин министар кад кућа имаде правитељствена, да ће се тај додатак избрисати.

Јеврем Марковић: Ми смо дали секретару у Бечу само један додатак, а овоме један одобрен и опет се други тражи. Треба и једно и друго да се избрише. Ја сам противан сваком додатку.

Урош Кнежевић: Разлози господина Марковића са свим су умесни, но ја имам да наведем ово: кад није дато оном у Цариграду, не треба ни овом. С тога сам да се са свим избрише.

А. Николајевић: Овде се уводи једна рђава практика за државну касу, јер ово што се каже да се плаћа док се не добије државна кућа, то може остати вечно. С тога сам да се ова позиција са свим избрише.

Мин. иностр. дела: Ја бих имао то да приметим, да је разлика између секретара у Букурешту и Цариграду; јер онај у Бечу има само на личност оводико додатка. По томе ја мислим да не треба ово укидати, по што је та сума изодавна одређена, а особито писару коме је и иначе мала плата.

Дим. Балаитски: Што се секретара тиче нећу да говорим, но само о писару. Секретару је одређено, као што је ономе у Бечу и онда му не треба дати. Али у Бечу нема писара као у Букурешту. Ја мислим да је човек оптерећен децом, да му је мала плата и да је сиромашан, па неће моћи да живи, ако му се овај додатак не да. За то да се ова цифра остави на стан писару.

Мин. иностр. дела: Ја опет морам да се вра-

тим на прву примедбу. Ако тај човек буде погодно квартир према досадањем кредиту, сада до Ђурђева дана, онда мислим, да би то врло неправедно било да му сад укинемо. Тако исто и за секретара. Он је према досадањем кредиту живео и управљао се, па како би то сад било да му укинемо? Било би врло незгодно, и човек би се јако оштетио.

Петар Стевановић: Да ли би могуће било да се то писарско место упразни? Ја мислим, да и сам секретар може тај посао вршити.

Илија Мојић: Мени врло чудно то изгледа тражити агенту кућу, па онда секретару и писару. Ја мислим, да би ту требало увести једну велику кућу за све њих, па да им буде ту канцеларија и квартал за све.

Министар иностр. дела: Има места примедби г. Мојића, кад би било могуће, да се може наћи таква кућа. Сад пак по што су људи узели квартире и у половини су времена, то нема места да им се додаток укине.

Председник: Ко је за то да се секретару одобри на кућну кирију 3600 гр. пор. тај нека седи, а ко је за то да му се не одобри, тај нека устане. Вишина устала. Дакле, одузима се сума секретару на кућу.

Сад, молим вас, ко је за то да се писару одобри додаток у 1680 гр. пор. нека седи. (Сви вичу: одобрава се).

Изв. Мих. Радовановић чита издатке на канцелариске трошкове 3880 гр. пор. и на телеграфске депеше и трошкове курира 4000 гр.

Председник: Усваја ли скупштина воће ове позиције? (Усваја). Сад имате $\frac{1}{4}$ часа одмора.

После одмора.

Председник: Сад долазимо на буџет министарства унутрашњих дела.

Изв. М. Радовановић: Буџет министарства унутрашњих дела износи 6,957.116 гр. пор.

Даље чита позицију односећу се на плату мин. унутр. дела у 30.000 гр. и позицију издатка на помоћничку плату I. класе у 16.800 гр. пор.

Помоћници ови долазе као и начелници одељења у три класе: I. кл. 16.800, II. кл. 14.400 и III. кл. 12.000 гр. пор.

Секретар Ст. Д. Поповић чита цео извештај одбора финансијског на овај буџет односећи се.

П. Вуковић: Ја нисам нашао ни у једном министарству нашем да има помоћника осим у овом министарству. Не знам за шта ће.

Мин. председник: У другим министарствима и нема, а овде има због многих послова, и на посетку и закон има о овоме.

Председник: Усваја ли скупштина ове две позиције? (Усваја).

Изв. М. Радовановић чита издатак на одељак полицијски: 1 начелник II. класе 14.400; 1 секретар I. класе 9600; 2 секретара IV. класе 13.200; 1 писар I. класе 4800 гр. пор.

Председник: Усваја ли скупштина ове позиције? (Усваја).

Извест. М. Радовановић чита издатак на одељак санитета: начелник I. класе 16.800; 2 секретара I. класе 12.000; 1 секретар I. класе 9600;

1 кемичар IV. класе 6600; 1 писар I. класе 4800 гр. пор.

Минист. председник: Овде се предлаже за I. кл. секретара Медовића неки вишак, јер толико година стоји на једној истој плати. Но по што скупштина све додатке брише, то нека и овај вишак за ову годину изостане. Ово исто има се рачунати и за рачуновођу I. класе, т. ј. и за њега одређена повишица отпада.

Председник: Усваја ли скупштина систематичну плату без додатка? (Усваја).

Изв. М. Радовановић чита издатак на одељак поштавско-телеграфски: 1 начелник I. класе 14.000 гр. 1 комесар поштан. II. класе 9600; 1 секретар II. класе телеграфски 9600; 1 секретар II. класе поштан. 9000 гр. 1 комесар III. кл. телгр. 9800; 1 књиговођа V. кл. поштан. 6000; 1 техничар V. кл. 6;000 1 писар прве кл. 4800 гр. пор. Овде има само код секретара телеграфског примедба, кад се место упразни да се не попуњава.

Председник: Усваја ли скупштина ове позиције с примедбом? (Усваја).

Изв. М. Радовановић чита одељак општи: рачуновођа I. класе 12.000; помоћник рачуновође 4800; 3 писара II. класе по 4200, 12.600 гр. пор.; 2 писара III. кл. по 3600 7200; 1 писар III. кл. 2400 гр. пор. Код овог рачуновође има примедба да се повиси 2400 гр. пор. на шта одбор није пристао.

Минист. председ: Ја сам мало пре пристао да се ова повишица избрише.

Председник: Усваја ли скупштина систематичну плату са изостављањем додатка? (Усваја).

Изв. М. Радовановић чита издатак на плату и додатак на целу трупу жандармерије у опште у 382.248 гр. пор.

Секрет. Ст. Д. Поповић чита из извештаја одбора финансијског примедбу односећу се на жандармерију:

„Код позиције на трупу жандармеријску одбор је учинио примедбу г. министру да треба број жандара као велики смањити, на шта је г. министар одговорио, да се може сума која је до сад на жандармеријску трупу издавана у 382.238 гр. пор. смањити са 100.000 гр. пор. а према томе број жандара смањити, а што се официра тиче, да ће их згодном приливом преместити у стајаћу војску. Са овим се сагласно и одбор; и тако ће у рач. 1876. год. издатак на жандармеријску трупу бити мањи у 100.000 гр. пор.“

Даље чита одвојено мњење мањине које гласи, да се жандармерија са свим укине.

Јеф. Марковић: Предлог је о укинућу жандармерије одавно поднет. Требало је најпре да се предлог изнесе на решење на тек онда буџет. Мањина је имала у обзир то што у целој нашој земљи та установа не постоји. Па кад цела Србија, која је много растуренија, може без те установе, онда за што не би и Београд. Овде се чини неправда народу српском, да једни уживају а други плаћају. Општина београдска кад то ужива треба сама и да плаћа. Дајте ви један до оружним варошима од те целе управе, па ћете видети да ће свака варош издржавати за себе терете.

То су разлози мањине који су је руководили да се жандармерија са свим укине.

М. Миловановић разлаже, да народ српски жандармерија са свима трошковима кошта око 1,000.000 гр. чар. Даље вели, да Београд има 7 полиција на 4000 пор. глава, а ми на толико пореских глава имамо једва једну; јер код нас више општински судови врше полицајну власт. Да плаћамо овамо за Београђане то је неправедно. Жандармерија је требала у време кад су Турци у овој земљи били. У току времена та је потреба престала. Уништење жандара било би корисно једно за то, што би се престало трошити на њих 1,000.000 гр. ч. а друго што би ови људи радили на чему што би и њих саме и државу користило. Сам је г. министар пристао, да се број жандара смањи на 120. Ако би баш скупштина вољна била да жандари остану, што држим да скупштина неће учинити, ипак држим да има да се умањи расход за 160.000 гр. пор. а међу тим одбор је казао да се одбије 100.000. Дато је више по самом пристанку г. министра 60.000 гр. пор. Мислим да овде нема ни једног посланика који не зна праву потребу у овом времену; па кад се то зна онда треба их уништити, а Београду ако треба то нека сама општина издржава. Само могу на 7 полиција задржати 28 служитеља, дакле на сваку полицију по 4, као што је и при нашим полицијама.

П. Буричковић: Тражим да се најпре предлог о укинућу жандара изнесе на решење, па онда да пређемо на буџет, јер могао би о тој установи говорити и приповедати 10 дана да нам нису ни од каке потребе, но још на грдну штету целог на-

рода српског. За то сам да се најпре о предлогу реши.

Урош Кнежевић: Потпуно се слажем са мањином. Жандармерија не може никако овако остати. Разлажући даље да власт полицијску треба да врши општинска власт, па онда треба да су и служитељи са свим друкчији, који ће се знати понашати према грађанима, ватати лонове, а не да се екзерцирају. Даље наводи пример, да у Минхену на 180 глава долази 20 жандара, а овде више. Но је немогуће збрисати на овај начин као што неки посланици мисле. Према томе ја сам за то, да остане ова полиција нерешена, док се предлог не реши.

Ил. Стојановић: Колико је ова установа потребна, с друге је стране непотребна. По као год што скупштина тражи да влада поштује законе, тако исто мора и скупштина поштовати. 1860 год. узаконљено је да се жандармерија састоји из 120 пешака и 15 коњаника, дакле 135, а сад их има и преко 300. По ком праву, ја не знам. Мислим да скупштина не може пре решити о укинућу жандара док се закон не измени, а док се то не учини скупштина има право да сведе суму на 120 пешака и 15 коњаника. Кад се то учини онда мислим неће изнети ни 200.000 гр. пор. и за то сам да се буџет смањи на 200.000 гр. пор.

Дим. Катвић: Ја сам поднео предлог да се жандармерија укине, али како овај предлог није могао доћи пред скупштину излишно је о том говорити. Ако може бити да се претрес буџета одложи док се предлог не реши, онда је на свом месту садањи говор, а ако не може, онда је излишан сваки говор.

Заков о жандармерији постоји, па кад постоји онда се ни буџет за жандармерију укинути не може. Само може се то учинити, да се цифра смањи која је законом одређена.

Јов. Бошковић: Многа г.г. посланици говоре како би требала општина београдска сама да плаћа жандаре, позивајући се на то да и друге општине издржавају саме своје служитеље. Ово неће моћи бити: јер ми смо оставили да у Београду полицијску власт врши полиција, а не општина, што на против код нас општинеке власти врше, саме погађају служитеље, отпуштају, казне у ползу своје касе и т. д. Онда није право да овде натоваримо, да општина београдска сама плаћа, јер жандари овде врше многе државне и финансијске послове при чувању савске обале и на Ђумруку. С тога сам као што каза г. Шт. Стојановић да се број смањи и тако би се и цифра смањити могла на 120.000 гр. пор.

Мих. Терзибашевић наводи како не ужива услугу жандармерије сам Београд но цела Србија и странци. (Велики смеј). Пролетаријат целога света овде се збира. Па зар би требало оставити престоницу Србије без икаквог чувара? Жандари врше многе послове. Ватају шверцере и тиме велику суму држави привређују преко године. Ми знамо да су жандари поватали ствари које износе од 30—80.000 гр. Помислите да ми имамо 7 полиција, свака по 18—20 жандара. То је за то, што се овде скупља сваког дана велика маса људи. Дакле више но и у једној вароши у Србији.

М. Глашић: Потпуно се слажем са мњењем

мањине, јер је погодила праву жељу и потребу народа. Но имам да одговорим Терзибашевићу. Истина он је мој лични пријатељ, али опет овде морам да се одвојим од њега. Жао ми је што се он не слаже са мном. Он својим разлогом терети општину београдску, јер вели овде се збира многи свет из свију крајева наше земље. То је баш добро, где се стичу ту је и срећа. У Златибору и Старом влаху тога нема. А што рече Терзибашевић ко ће имање њихово да чува, — мени је то за дивно чудо! Зар им је мало што су оvolико грдно имање од народа подрпали и овде скупили, него још да им га народ чува плаћајући жандарме? Што рече Милија о целисходности нећу да говорим, но да ли је право да цела земља плаћа има ли ту правде? За цело нема. Браћо, ко плаћа наше бирове, вандуре, пољске и шумаре? Плаћамо сами, тако је право да и сами Београђани плаћају. Но како рекоше г.г. Урош Кнежевић и Јеврем Марковић тако велим и ја, и немам више ништа говорити. За то сам да се најпре предлог изнесе пред скупштину о укинућу жандара, а влада не може се овде изговарати да није могла, кад добро зна да је тај предлог одмах пред скупштину изнесен, па ћемо тек после о позицији овој говорити.

Адам Богосављевић: Почем у Београду нема више пор. глава но у једном срезу и по што је овај богатији од више срезова, то нема смисла да народ плаћа Београду 7—8 полиција, а у срезу једна полиција са 3—4 вандуре. Ја мислим да је право да он сам плаћа по што је у њему највеће богатство и у њему је сва народна зарада т. ј. већи део буџета троши. Што кажу неки да се сведе на 130

жандара, ја сам томе противан; јер кад је влада могла да повиси број без закона, онда можемо и ми да смањимо. Ми просто не дамо паре, а влада нека чини шта хоће.

Тр. Милојевић: Сваком посланику дужност је да заступа народ. Дакле кад му је дужност то, онда треба усвојити мњење мањине одборске. Тако док се предлог о укинућу жандара не реши, да се ни пара не одобри у буџету, а разуме се да и после тога неће бити на штету целе Србије да се жандарми плаћају а Београђане чувају. Да Бог сачува!

Милосав Марковић: Жандармерија постала је онда кад је Турака у Београду било. Сад Турака у Београду нема, а жандарма све више. Баш да је и потребно за чување престонице, ја ипак мислим да је излишан број од 300, него би могло бити неколико људи. Ја знам да се ни у једној вароши у Србији не подижу куће и трговине као у Београду. То је знак богатства. Па кад је богатство онда треба више и да сносе по остали, а не мање. У крушевачкој општини има 1000 пор. глава а свега 10 служитеља, а ако јој треба она ће набавити и више. Ја сам дакле за то, да се укину жандарми сви. (Врло добро!).

Петар Стефановић: Ја бих се потпуно слагао са мањном, да та жандармерија није потребна, него по што постоји неки закон, то би требало оставити ту позицију докле се изнесе предлог о истој на решење. Имам и то да приметим да није потребно више издржавати по једну, а највише три полиције, а не седам, о трошку целе државе.

Васа Мадаревић: Наводи се да није целесходно да оволике полиције остану и при њима жандарми. Што се целесходности тиче, ја мислим, да сваки који хоће дубље да мисли о овој ствари, моћи ће наћи да је са свим потребна овде у вароши власт да чува безбедност варошанима и странцима из наше земље и из страних земаља, јер ако нема довољно сигурности, онај који дође из наше земље да купи неке потребе, не би ни дошао. Неки велу да многи странци овде долазе, и Београд од њих има асне; на против има Београд штету од странаца.

Потребно је и за то, што чувају Саву због пребацивања еспана. Ја мислим да треба да остане у Београду повећи број жандара. Зна се да ми сви у Београду плаћамо већи данак и прирез дуило по на другим местима Србије. Београдска општина издржава и ноћне стражаре, па кад се узме и ово онда сваки Београђанин плаћа више четири пута по остали житељи српски. Још наонако да плаћа општина и жандарме. То вам напред могу казати да не могу издржавати; јер је и онако давање претоварено. Па ако хоћете да Београд остане без управне власти, ви онда учините.

Алекс. Николајевић: Сваки је даљи говор излишан. Ствар је регулисана законом; до 135 жандара мора бити а не више. Из тога се види како се закон поштовао. Г. Урош каже да се изнесе предлог да се реши. Али по што народна скупштина нема право да предлаже т. ј. она има право предлагања, али после тек влада формулише предлоге, то би најбоље било да сведемо цифру онолику колико мора бити за 135 жандара, за које ће доста бити

200.000 гр. пор. па ћемо доднје предлог решити о укинућу жандарма.

Б. Боровић: Једини је разлог због кога треба задржати жандармерију, што чувају обалу савску и дунавску. Но овде је питање о броју жандарма и издатака на њих. За то бих ја предложио да се за сад одложи ова позиција и да се о њој не решава, него да се остави док се скупштина боље са законом о жандарима упозна, и по томе суму која по закону припада и одобри.

Владислав Вујовић: Ја, гдсподо, признајем да се на жандаре много троши. Али каква су они добра и ползе учинили целој земљи а и Београду? Г. Урош каже да је промашена целъ овој установи; али промислимо какве су они услуге учинили 1862 год. измеђ 5—6 ноћи. Кад је Ашир бомбардовао Београд сви су Београђани побегли, а сами жандари остали и они су га спасли те није снажен, а то би било на штету целе земље. Жандармерија сматра се као један део стајаће војске. Не можемо сравнити остале вароши са престоницом. Погледајмо на садашњу околност. Могу они сутра лако измарширати на границу (Жагор). Што се мене тиче ја бих у данашње време стварао од једног десет, јер су потребни.

Радован Милошевић: Кад велите да треба да влада равноправност у нашој земљи, онда треба и жандарма што чине услуге Београђанима т. ј. чувају им куће, дућане и механе, баш онда не треба да им ми чинимо више никакве услуге; јер и они не чине ништа нашим општинама. Кад ми плаћамо нашим шумарима, пољацима, бировима и пандурима, онда нека и они плаћају њине

патролције, а тако исто не треба они да плаћају ове слуге које се тичу свију нас. Има овде много што београдска полиција врши а то није ради интереса њиног, него ради свију нас. Дакле не би требало да товаримо на саме Београђане. Камо срећа да је јошт јача полиција била 1868 год. па нех их је више. Нех се остави неки број, али да врши оно што је полезно за целу земљу.

Аксентије Ковачевић: Николајевић је ову ствар разложно врло добро. Ако се хоћемо држати позитивних закона, ми морамо одредити цифру за 135 жандара. Но само кад би се жандарима одредило по 12 тал. месечно, онда би изишло преко 240.000 гр. пор. Жандармерија може се укинути закондавним путем, за то сам да се остане при предлогу г. Николајевића.

Паја Вуковић: Кад је закон регулисан да буде 135 њих, од куда су владе смеле преко 300 поставити? Па кад су владе хтеле закон газити, онда је следство да и скупштина може узаконити број укинути, и за то треба ту установу, као посве непотребну, укинути.

Благоје Божић: Ковачевић вели, да је узаконено за 135 жандарма, а да ли је узаконено да им дају хаљине и рукавице? Наши пандури имају своје оружје. Но нећу да говорим да су они непотребни, кад се човек помисли само, како они важне послове врши, узму по једног роба, те им најпре истимари мундире и на њима дугмиће, после тесаке па и штивлете, док се г. жандарм национализира, после роб узме по један велики протокол да носи, а гдсп. жандарм за њим господски.

Осем овог још и важније послове врше, чувају београдске чесме, да се Београђанима тестије не дупају и многа друга њихова добра, што се не би могло испричати за неколико дана, па због свега овог ја сам за то да се жандармерија сва укине.

Милија Миловановић: Овде се породило питање, може ли бити оно измењено што је на закону основано. Скупштина је законодавно тело. Закон је тај постојао у време, кад је била потреба ове установе. Сад је питање да ли треба нешто непотребно обдржавати. Предлог је поднесен да се жандарми укину. Овде је било доста говора. Жандармерија је са свим непотребна и штетна за земљу, а то је потврдио баш Радован Милошевић што каже да је било жандарма 1868. године, па што не одбранише него се учини онај догађај. Треба да радимо најпре о предлогу за укинуће закона о жандармима, па тек онда да решавамо буџет.

Илија Мојић: Мени је најжалосније што сам чуо из уста једног посланика овдашње вароши Београда, који спори право општине београдске, уместо да заступа интерес њен. Што се тиче установе жандармерске ја сам противан, што не одговара својој цели према устројству данашњих општина. Општина београдска треба да узме то у своје руке, и нека за ту цел узме и више људи ако треба, а не жандарми да ту дужност врше.

Јев. Марковић: М. Терзибашић и В. Мацаревевић управ боје се кад би се укинула жандармерија. Кад се јесенас догодило онако на граници, народ је сам узео оружје па изишао, а пису жандарми. Ја сматрам да је понижење да држава плаћа

једну најамничку војску за Београд. Што нека господи наводе, да има закон о томе да се не могу укинути, но да се смањи — имам да кажем ово, може овде бити питање да се укину или не. Каже се, веже нас закон. Но питам ја, за што се предлог не изнесе пред скупштину, кад је одавно из одбора изишао готов? Кад то није учињено онда треба да се прво о предлогу реши. Онда неће скупштина морати да одређује цифру за жандарме — Што су власти више држави жандарма дале, то су радиле насилно, за то треба скупштина од њих да тражи одговора.

Живко Чолић: Мени је чудо, што неки посланици хоће да наметну београдским трговцима толики грдни терет, а што вичу да чувају београдским трговцима дућане. За то сам да остану сви.

Председник: Има још пријављених говорника, је ли скупштина довољно обавештена? Јесте.

Министар председник: Нећу, господо, да вам говорим о томе, да ли треба жандармерија да остане у овом облику каква је данас, то је друго питање, то је ствар предлога о броју који би требао да буде и да ли ће бити војници или грађани, то је као што рекох, друга ствар; но ја имам ово да кажем, да за сад не може бити друкчије, него да остане као што се смањила цифра у одбору, на коју сам пристао. Један је посланик добро казао, да општина београдска не стоји у том одношају према власти, као друге општине. Ви сте видели да при претресу општинске самоуправе никад није казано да општина београдска има права као и друге општине. Она има нарочиту своју полицију, јер има

неки извапредни положај што је она центар свију власти, што је управо гнездо свију установа. Баш кад би општина београдска казала, ја хоћу да узмем у своје руке власт, влада би казала не дам. Јер има права да тражи од њих одговора. Овде је кнез, ту су заводи, ту су школе, ту је све и свја, ту треба влада да одговара, а да одговара треба да њој почињени одговарају, а то општина неће. Кад би узели у рачун, колико има у земљи странаца, ви би видели, да су махом људи који на другим местима нису нашли занимања. Сви ови странци долазе већином да нас чупају, а не да нам помогну. Истива полиција ради неке општинске послове, које ћемо гледати да од полиције одуземо и с тога гледишта може се број жандарма смањити. — Неки кажу да треба владу узети на одговор, за то што су жандарми преко забора умножени. Мени није познато, да ли је забон изашао какав о умножењу жандарма, али знам да је пок. кнез Михаило учинио једну примедбу, да се мора ради обезбеђења земље, а то је 1862. године, после тога не знам шта је било. Може бити прошла влада предложила би вам то ради усвојења. Ви треба да знате, да жандарми не само врше дужност, која се нас свију тиче, него врше неке дужности, које се тичу посебице општине, извесних грађана у нашој земљи н. пр. трговаца, занатлија и т. д. Ми морамо на ђумруку да држимо велики број жандарма на агенцији и на лађи. Што се тиче њих самих, ми ћемо гледати да долазе људи образовани, и може бити да ћемо постићи то, што давас није уређено. Број жандарских официра смањићемо премештајем у војску, и онда нас неће тако

много стати. Што сам ја у одбору предложио цифру 100.000 гр. то је за то што је жандармерија у извесном броју остала. Ово није у почетку рачунске године решено, него је после. Истина ја сам наредио да се много отпусти, и они су доста њих отпустили, али опет мора бити нека цифра која ће моћи да се употреби на њих. Најпосле у колико би се смањило број жандарма износило би на 240.000 гр. и. као довољна сума на њихно издржавање ове год. (Вичу: Врло добро.)

Председник: Дакле молим вас, браћо, чујте питање: ко је за то, да се ова сума прими у 240.000 гроша пореских тај нек седи; а ко је против, нек устане. Огромна већина седи. И тако закључак је скупштине, да 240.000 гроша пореских остану на жандарме.

Састанак је закључен. Седница заказана на св. Јована пре подне у 8 сах.

Састанак је трајао до 1 и по сахат по подне.

*Председник скупштине,
Д. Ђ. Јовановић.*

*За секретара посланик
Триф. Милојевић.*

ПОТПИСНИЦИ:

Сима Секулић, П. Ђуричковић, М. Л. Глишић, Петар Катић, Војин Радуловић.

САСТАНАК LXX.

7. Јануара 1876. године

ПРЕДСЕДАВА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

Ник. Крупежевић.

Министри дошли сви, осим министра правде.

Почетак у 9 часова пре подне.

Бр. 1034

Прозва се списак посланика и нађе се да нема довољан број за решавање.

Бр. 1035.

После одмора председник јави, да је дошао један посланик и сад их има 97. Дакле довољан број.

За тим јави председник, да је на место посланика Ђоке Милетића изабран Милош Стаменковић, кмет батунски.

Бр. 1036.

Секретар Ил. Стојановић чита указ кнежев о изменама и допунама полицијске уредбе од 18. Маја 1850. год.

Скупштина се одазва са: живо!

Предлог се упућује законодавном одбору.

Бр. 1037.

Извештај финанс. одбора чита: на 17 окружних начелника и управитеља вароши Београда 223.200 гр. пор.

Одбор је ову цифру усвојио.

Чита се извештај финансијског одбора.

Чује се: Ту има неке повишице.

Председник: Тај је вишак отуда, што су људи помазнути у класе.

Извест. фин. одбора: Овде има једна цифра од 10.800 гр. пор. која није систематична плата, по додатак, осим оних 12.600 гр. пор. на авансовање.

П. Јовановић: Ових 12.600 гр. пор. вишак је за 1876. год. у след авансовања окружних начелника и управитеља вароши Београда. А сума — додатак од 10.800. гр. пор. ствар је која се има за себе решити.

Председник министарства: Ови додаци постоје од 30—40 година и дају се начелницима, да могу издржавати коње. Окружни начелници представљају у окружним местима свога министра: они дочекују људе на велике народне празнике и то све представљајући достојанство земље. Начелници имају већи трошак по председници окружних судова, и с тога им је нуждан овај додатак. А и ова је потреба законом предвиђена и утврђена. (Види збор. 25). Мислим, да још не треба тај додатак укинути.

П. Буричковић: Г. министар каже, има закон о тим додацима. Баш за то што има закон, ја сам поднео предлог, да се ти додаци укину, тим пре, што смо ми увидали те додатеке и онима нашим чиновницима, који су на страни, где је скупље живети. Г. министар каже да они морају држати коње, а мени се чини, да баш они немају коње. Г. министар каже да они имају 800 талира, а мени се чини да они сви имају по 1000, 1200, 1400 талира. За то сам противан додацима.

Ран. Тајсић: Према данашњим ванредним приликама окружни начелници су довољно награђени. Они узимају тај додатак на коње. Шта више они

и момке не држе, но их пандури служе на измену. Противан сам са свим томе додатку.

Адам Богосављевић: Министар тражи 16.000 гр. пор. за повишицу плате практикантима. Откуда ћемо то дати? Од народа не смемо тражити; него ја мислим да овај додатак начелницима уквнемо, те да их научимо, да и они мало оскудније живе.

М. Миловановић: Један начелник, који има 1400 тал. плате у стању је и коња свог да издржава. Ко мени даје додатак, кад идем на учење? Ма какав додатак дати чиновницима бесмислица је. Ја сам са свим противан.

Јевр. Марковић: Осим поменутих разлога за укинуће ових додатака и тај је, што смо решили да се та начелства укину. Кад су сви ови додаци установљени, нису начелницима биле оволике плате. Противан сам додацима.

Ил. Мојић доказује непотребност ових додатака и каже да их треба са свим укинути.

Ник. Кружежевић: У опште у свима државним друштвима данас, па и код нас, видимо, да што ко више ради, мање му се плаћа, а што ко мање ради, више му се плаћа. Наша је дужност, као народним посланицима и закоподавном телу, да ту неједнакост не правимо. Практикант један више ради него начелник, а практиканти су далеко мање плаћени. Ми желимо и треба да им помогнемо, али како? Прирезом на народ не смемо нити треба; него да уквнемо од плате ових, којима је много дато.

Ран. Алимпић доказује, да су ови додаци озаконљени и да нису везани за личност начелника но

за звање, и ако се они укину, онда ће бити немогућ онстанак тим властима.

Акс. Ковачевић вели, да су начелници много боље награђени од председника окружних судова, да начелници ништа не раде, но само прођу по који пут кроз варош. Он је против додатка.

Васа Маџаревић: Ови додаци узаконљени су и ја нисам да се укину. (Вичу: ми знамо да нису). У овим ванредним приликама начелници могу бити од велике користи. Најпосле бар нек се додатак остави онима, који имају само 800 тал. и 1000 талира.

М. Глишић: Ја видим да је сва скупштина вољна да ове додатке укине, и о томе је излишан говор. Начелници кад су добили ове додатке, нису имали као сад по 1400 тал. И сам г. министар унутр. дела, бранећи ову ствар, само је одговорио својој моралној дужности. А заиста држим, да је на посланичкој клупи и он би био против ових додатака.

На питање председника скупштина усвоји систематичну плату начелницима по буџету, а додатке не усвоји. И тако се додаци укидају.

Јован Димитријевић доказује, да по закону никако скупштина не може додатке укинути. И даље је још нешто говорио, али диже се велики жагор и ништа се није чуло.

Председник министарства: Довиста треба најпре закон изменити. Ако се ово сматра као дебата о предлогу, онда је друга ствар; а ако је о буџету, онда влада мисли да то не може бити.

П. Ђуричковић: Овим је решен мој предлог, а ми би се понизили, кад би решење скупштинско опозвали.

Председник министарства: То нека се констатује, да је ово решење о предлогу.

Бр. 1038.

Извест. фин. одбора чита: На 17 помоћника начелстава окружних и 8 чланова управе вароши Београда 207.720 гр. пор.

Овде има додатка 6120 гр. пор.

Прочита се извештај фин. одбора по коме одбор усваја овај издатак с тим, да се места помоћника у будуће не попуњавају.

П. Јовановић: Овај је вишак због авансовања у прошлој год. и то је на основу закона.

Мин. председник: И влада је казала да се упражњена места не попуњавају. Где нема начелника, ту се не може укинути помоћник; а где нема помоћника, ту се не може укинути начелник.

М. Миловановић: Баш у овој примедби стављено је, да се ни један начелник не авансује.

Мин. председник: То је владино право.

Панта Јовановић: И одбор је то имао на уму што Милија вели. И одбор је нашао да су помоћници сувишни и да се потпуно увидају; но о томе је одбор учинио једну примедбу у опште, која ће доћи доцније на ред.

Ал. Ниволајевић: И код помоћника стоји 6120 гр. пор. додатка, сигурно на коње. Но почем они коње не држе, то им треба одузети.

На питање председника скупштина усвоји систематичну плату. Додатак у 6120 гр. пор. не усвоји.

Бр. 1039.

Председник: Сад ћу да питам, које за примедбу, а ко не.

Мин. председник: Примедба није старија од закона. И ова садања примедба не вреди ама баш ништа.

Р. Драгојевић: Кад је влада пристала на примедбу код места једног владике, онда има места и овој примедби.

Мин. председник: Али не треба примедба на сваком месту. Ви знате да смо решили: кад се упразни место начелника, на остане помоћник, да се први не попуњује и обратно. Кад је скупштина по некој ствари донела једном закључак, онда није нужно и по други пут.

П. Ђуричковић: Кад се у једном округу упразни место и начелника и помоћника, нека се узме из оног округа, где има и начелник и помоћник један од њих и попуни.

Акс. Ковачевић: По што постоји закључак скупштински, да влада не може постављати новог начелника и новог помоћника, кад се упразни, и влада је на то пристала, онда треба ову ствар огласити за свршену.

Р. Драгојевић је ипак за то, да се примедба стави. Скупштина не усваја примедбу.

Бр. 1040.

Извест. фин. одбора чита: На шесет и пет среских начелника 421.672 гр. пор.

Одбор је ову цифру усвојио.

Овде има и један додатак од 23.400 гр. пор.

Мин. председник: Одбор је усвојио, само нико од одборника не брани то, што је усвојио. Изгледа да се стиди да брани своје мишљење, јер зна да ће

пропасти. Разлози, који су руководили скупштину, да укине додатак начелницима окружним, овде не стоје. Ако икоме, то капетанима је нуждан овај додатак на коње, јер ће и посао окруж. начелника на њих прећи.

Нико Радовановић доказује да капетани не могу са својом платом да издржавају себе, своју жену и децу и коње, за то им треба оставити овај додатак тим пре, што се то буџетским путем не може ни укинути.

Пет. Стевановић: И ја сам за додатак капетанима, јер они у данашњим приликама свакога часа морају ићи на границу и враћати се, а на то све треба трошити.

П. Буричковић: Противан сам тим додацима капетанима, јер њих влада има права унапредити класом. Новим законом о општинама смањен им је посао, а да и не говорим о томе како капетани имају о државном трошку слуге по кући. Најпосле срески писари имају више посла, па немају додатке.

Ил. Стојановић: И ја сам да се сваки додатак и среским и окружним начелницима укине. Но ја бих рад био да овим путем, који смо узели, не идемо даље. Ја бих рад био да овде станемо и да се онај предлог г. Буричковића најпре реши и узакони. Ако се пак овај предлог не усвоји, онда нема места брисању, јер је народна скупштина као законодавно тело, 1872. г. донела закон и усвојила додатак, а уставом чл. 58 казано је којим се путем закони земаљски мењају. Ако ми пођемо овим путем да законе мењамо, онда је овај пут опасан и отићи ћемо

у бесконачност. С тим ћемо сами себе изиграти. Сад нека народна скупштина решава како хоће.

Ранко Тајсић: Као год што срески старешина мора да има коња, тако и његов писар. Писару је мала плата и он, чини ми се, нема никаквог додатка. Сад или би требало дати и онима, или не дати ни онима. Ја сам против додатка.

М. Миловановић: Против додатка постоји разлог и код среских начелника, као и код окружних. Истина окружни начелници имају већу плату, али срески имају чабе квартир, огрев и послугу, и могу јевтиније живети. Противан сам додатку.

В. Васић: Мени се чини, да смо пре неколико дана укинули трошак среским начелницима, па неће бити могуће да они излазе у народ и врше послове, него ће шиљати писара и практиканте. С тога сам мишљења да им се не укида додатак. Ово сам говорио у одбрану одборског мишљења, по што ми се као члану тога одбора пребацује, да нисам хтео одборско мњење да браним.

М. Гератовић доказује, да капетани не могу јевтиније да живе од окружних начелника; народ их често зове по послу. Није истина да их служе пандури. — Он је, да се даде капетанима додатак на коње.

Аксен. Ковачевић: Почем влада није поднела предлог о укинућу трошкова полиц. власти, па може остати и до друге скупштине; што су капетани добро награђени; што је посао среских начелника новим законом о општинама умањен; што срески писари више послова врше, противан сам додацима. Што неки веле да ударам на закон, то није. Но

чл. 63. скупштина има права предложене суме у буџету умањити или са свим изоставити.

Ник. Крушевић: Доиста стоји онај разлог, што је г. Бурничковић казао да је изменом закона о општинама велики посао одузет од среске власти. Стоји оно, што је казао и Милија да они јевтиније живе, него окружни начелници. Срески начелник не мора да има два коња, но једног. Не мора да се вози, но нек јаше. Најпосле, господо, капетани највише су имали посла идући по селима и трудећи се да окмете своје љубимце, но хвала богу, кад им је то из руку истргнуто. Ја сам за то, да им се тај додатак одузме.

Ж. Чолић: Ако им је посао умањен, остао је онај исти трбух хоји коње да једе и пије. Ја сам да се капетанима не одузима додатак.

Рад. Недић: Није истина да капетани имају веће потребе. Ја знам да писари више врше посао но капетани. Ја знам поједини капетани кад изиђу у срез, они неће јаре да одеру, него га само мало осмуде, па га онако с кожом на лози испеку. Ето каква посла они имају!

Васа Мадаревић обарајући навод Ковачевића вели, да се чл. 63. устава не може на овај случај применити; но томе скупштина би могла казати: не дамо више члану касацијоног суда, но 100 тал. и тиме би уништили касацијони суд. Овај је додатак регулисан законом. Кажу неки да среске власти неће од сад имати посла. Баш то нас мора руководити да им додатак оставимо; јер су до сад излазећи у срез хранили себе и коње, а сад ће ређе излазити па морају више трошити. Ја сам за додатак.

Р. Кузић: Окружни начелници немају коње, а срески имају. Не стоји оно да срески начелници мање раде, но писари. Кад смо им укинули трошак, од чега ће они да живе? — Ја сам за додатак.

А. Ковачевић одговарајући Мадаревићу вели, скупштина није извршина но законодавна власт. По томе она може данас своје решење мењати, и према томе решењу и влада ће се сагласити; јер је скупштина и влада једно нераздвојено цело.

Минис. председник: Врло је тешко изаћи на крај са оним говорницима који се служе софизмима. Кад је реч о начелницима окружним каже се велика им је плата, а кад је о среским, каже се јевтиније живе итд. Ту се види да се хоће да укине по што по то. Да ли се износи неко социјалистичко питање? Где је већина рада ту и награда да буде већа. По тој логици, господо, практикант треба да има више од писара, писар од капетана и т. д. па по томе и према количини рада, пандур треба да има највише, јер он највише трчи. Не гледа се према томе, него према положају, према одговорности и у опште према достојанству једнога старешине.

Положај среских старешина, ако се преустроји овај наш данашњи систем управни, постаће много важнији. Они ће, господо, ако ступи у живот организација окружних начелстава бити душа управе. Од њих ће зависити све и сва, што се у народу буде радило. За то их треба наградити. Ако одузмете овај додатак среским старешинама, онда ће послови народни много горе ићи, но што је можда

до данас било. Ако хоћете да вам ко добро ради, треба га добро и платити.

На питање председника скупштина усвоји систематичку плату.

Бр. 1041.

Председник: Сад што се тиче овога додатка, — који је за то, да се одобри овај додатак у 23.400 гр. нор. као што је одбор усвојио и као што је по закону, тај нека седи; а ко је против, тај нека устане. Не зна се већина.

По што је сумњиво гласање, то ће се поименце гласати. Дакле, који је за то, да се одобри овај издатак, казаће „за;“ а који је да се додатак не одобри, казаће „против.“

Настаје гласање.

Председник: Гласало је „за“ 48 посланика, „против“ 40, а 6 уздржало се од гласања. Али по што нема довољан број посланика, оглашујем да је закључен састанак, а сутра ће бити састанак у 8 сах. пре подне.

Састанак овај трајао је до 11 ³/₄ сахата пре подне.

Председник скупштине
Д. Ђ. Јовановић.

Секретар
Ник. Крупежевић.

Познаница:
Ђ. Боровић, Сима Секулић, М. А. Глишић, Војин Радуловић, П. Ђуричковић, Петар Катић.

САСТАНАК LXXI.

8. Јануара 1876. године у Београду

ПРЕДСЕДАВА

Димитрије Јовановић.

ТА СЕКРЕТАРА ПОСЛАНИК

Раденко Драгојевић.

Присутни сви министри.

Састанак је отворен у 9¹/₂ часова изјутра.

Бр. 1042.

Председник одређује Раденка Драгојевића да води данас протокол скупштински.

Секретар Ст. Д. Поповић чита протокол 60. састанка који би усвојен без примедбе.

Бр. 1043.

Председник напомиње да се јуче стало код оне суме која је стављена у буџет на додатак средним начелницима. Било је два пут гласање, али по што није био потпун број посланика, то се није могло закључити то питање, него сад треба да се реши. Гласаћемо, вели, поименце. Онај који је за то да се одобри средним начелницима додатак од 30 талира, који је и законом ујамчен, казаће „за“, а који је противан томе додатку казаће „против.“

Настаје гласање.

Председник после гласања: Гласало је „за“ 55, „против“ 39, 7 су се уздржали од гласања. Дакле додатак се усваја.

Бр. 1005.

Изв. М. Радовановић чита: Секретари. На 19 секретара начелстава окружних и управе вароши

Београда 86.400 гр. пор. Овде је више додато 3600 гр. пор. што су се неки секретари авансовали, и одбор финансијски није имао шта да примети. — Усваја се.

Бр. 1045.

Изв. М. Радовановић чита: Срески писари. На 130 среских писара 509.400. И овде због унапређења додато је више 17.400. — Усваја се.

Бр. 1046.

Изв. Радовановић чита: На плату практиканата у опште 437.200 гр. пор. Г. министар је био предложио цифру у 16.000 гр. пор. на побољшање стања практиканата, но одбор није усвојио, али ја мислим кад смо код других министарстава одобравали повећање ових издатака, онда је умесно да и овде одобримо бар 9000 гр. пор. што смо уштедили од председника и потпредседника држ. савета.

Председник министар. вели, да је у одбору тражио да остане ова цифра онолика колика је предложена. Ова треба да се прими тим пре, што се већ на другим позицијама уштедило; и на сваки начин мисли да треба поправити стање овим људима.

Секрет. Ст. Д. Поповић чита мњење одборске мањине: „Бољим избором лица, бољом поделом рада и увећањем часова радних, мањина одборска мњења је, да се сума одређена на практиканте полицијске струке може свести на половину, што предложену суму своди на 218.000 гр. пор.“

Јеврем Марковић говори како је мањина одборска приликом смањивања предложене суме имала на уму, што ће многи посао отпасти од полицијске

власти у след проширења деловруга општинског по новом закону, и што је решено да се начелништва укину, па би се постепено практиканти могли отпустити и тиме би се њихов број смањно.

Раденко Драгојевић вели, да и он није противан да се број практиканата смањи ако је могуће, и да се мање способни отпусте, али мисли, да је крајње време да се способни практиканти боље награде, јер су то кандидати за чиновнике будуће. Ако им се стање не побољша, онда вели не можемо очекивати способније практиканте нити ћемо боље чиновнике имати. Мишљења је да се предложена сума усвоји, по што смо и код других министарстава одобрили подобне издатке на повишицу плате практиканата.

Б. Ђоровић напомиње: Како смо, вели, мало пре дали по 30 талира додатка капетанима који вуку по 500 талира, а овде не дамо сиротињи која нема шта да једе. Он је за предложену повишицу, али опет да се смањи број практиканата, па одобри да се награде.

Рад. Недић у истом смислу говори вако би требало побољшати стање практиканата. Предложену цифру усваја.

Адам Богосављевић у подужем говору примећује како наше школе дају нам и сувише госпоне практиканата. Знајући, вели, да је перо лакше од мотиве, вако који изиђе из школе он трчи у државну службу. Не треба их још већим платама мамити у чиновништво. Плата практикантска од 100 талира мала је на спрам чиновничких плата од 500 и више талира, али на спрам неизвесне награде

нашег сељака она је доста велика. Сељак који би годишње зарадио 100 тал. сматрао би да је у благостању. Кад нисмо, вели, могли да укинемо капетанима додатак и да смањимо другим чиновницима плате, онда не треба одобравати ни овај додатак.

Милосав Марковић, говори како су се практиканти намножили, па мисли да би требало неспособне отпустити а школоване задржати и добро наградити.

Мил. Миловановић каже, да ће се сад посао умањивати код полицајних и судских власти, па треба и практиканте у пола смањити. Не налази разлог за што се ниште вишак за практиканте.

Жика Миленковић држи, да смо пре неколико дана доста говорили о практикантима, и сложили смо се да им помогнемо. Један практикант, вели, има 3—4 детета, служи 12—13 год. па нема од куда да живи. Он је, да им се плата повиси.

Пет. Стевановић говори у истом смислу. Налази да број практиканата ваља смањити. Који остану у служби треба их боље платити, јер су по све слабо награђени.

Н. Крупчевић није противан да се боље награде учитељи, писари, практиканти и у опште нижи државни служитељи, али по што је решено да се укину окружне полиције, а проширењем делокруга општинског у пола се смањује рад полиц. власти, онда не зна за што одобравати предложени вишак. Он је за то, да се досадања сума одобри. Број практиканата ваља смањити, па они који остану могу се боље наградити.

Пет. Ђуричковић говори, како је стање практикантско тешко и жалосно. Бедан је, вели, онде живот, где је практикант оптерећен женом и децом код досадање мале плате. По да се не би од сад мамили младићи у ову службу, он налази да не треба давати већу плату онима који нису школе свршили, не би ли се на тај начин одавали занатима и другом занимању, где могу боље напредовати; а онима који су школе свршили требало би помоћи.

Председник министарства: Ономад кад је било речи о практикантима приликом претреса буџета министарства спољних послова, мени се чини да је скупштина једногласно решила да треба повисити плату практикантима. За то мислим да би требало и овде. Ви сваки дан говорите како немате способне чиновнике, а међу тим и ову малу плату одбијате људима како од сад да не долазе у ту службу. Ја сам јуче говорио шта то значи наградити добро чиновника. Почетак је са практикантством. Ако хоћете да дођу они који су провели по 14—15 год. у школи на које су родитељи потрошили 300—400 дук. то их онда доиста треба и наградити. Што кажу неки да ће се начелства укинути и да би се могао још сад број практиканата смањити, то је друга ствар. Овде не треба о томе сад говорити, то је још у питању. То није још извршено, то ће тек доћи доцније на ред. Овде се не говори о судским практикантима него само о практикантима полиц. струке. Ако хоћете да министар може довести у ту струку људе правнике, онда треба да дате да их може наградити, и ја на сваки начин мислим да предложена сума није велика.

Председник ставља на гласање и скупштина усваја редовну плату практиканата.

Председник: Сад ћемо да решимо о додатку. Који је за то да се одобри вишак на практиканте, нека седи, а које противан нека устане. Већина седи, и тако је вишак усвојен.

Бр. 1047.

Изв. Радовановић чита: Поште. На плату контролора, казначеја, економа, и у опште поштара 243.600 гр. пор. контролор I класе има 7200, II 6000, III 4800 гр. пор. казначеј I класе има 6000 II 4800 гр. пор. У колико буде мањи број више класе поштара, у толико може бити већи мање класе.

Чује се: Шта је то контролор?

Министар председник одговара да је један контролор овде у Београду за то, што се овде стичу поште са свију страна, и он нази на то, да се све тачно ради, да се добро воде протоколи и т. д.

Б. Боровић: Кад плаћамо тога контролора да нази на тачан рад, онда где су мојих пет писама што сам преко овдашње поште послао кући, на од њих ни трага нема? Чини ми се, да су у Крагујевцу погинула. Требало би да обрати пажњу министар на ово.

Председник пита и скупштина усваја предложену суму.

Бр. 1048.

Изв. Радовановић чита: Додатак плате онима који носе аманете, где не долазе поштиљони; на њих шест по 600 = 3600 гр. пор. Ово је и пре било. Одбор није имао шта да примети. Усваја се.

Бр. 1049.

Извест. Радовановић чита: На квартал и огрев оних поштара који немају у поштанским зградама бесплатан квартал и огрев на њих 20 по 960 = 19.200 гр. пор. — Усваја се.

Бр. 1050.

Изв. Радовановић чита: Постиљони. На три постиљона прве класе по 5400 = 16.200, на два постиљ. друге класе по 4200 = 8400 гр. пор. тринајест постиљона треће класе по 3600 = 46.800 гр. пор. Овде је додата једна сума од 2400 гр. пор. на побољшање стања њиховог, јер је то тешка служба.

Мил. Миловановић противан је додатку. Ако икоје године ваља да штедимо на додатке, и повишице, то је ова година. Напомиње како се човеку и последња овца за порез продаје.

Изв. Радовановић објашњава да је служба ових људи скончана с тегобама, и често пута плаћају животом. Ето ту скоро погинуо је вели један постиљон, а плату је имао само 4200 гр. пор. Треба сви једногласно да одобрим.

Јевр. Марковић вели: Требало би постиљонима то дати, да смо од чиновника и практиканата што отивнули; али овако кад смо све одобрили, онда не можемо више одобравати, јер је доста давато.

Ил. Мојаћ противан је сваком додатку за ову годину. У каквом се положају данас налазимо, треба, вели, сви да штедим.

Дим. Катић наводи да је служба постиљона скончана са губитком живота. Такву службу ваља наградити. Он мисли да не би требало да им од-

бијамо ову малу повишицу, ако им не можемо више дати.

Ранко Тајсић мисли да је и сељачки па и трговачки живот у опасности, и не би требало за ову годину чинити издатке на повишицу. Кад би се сутра упразнило место поштиљона, нашло би се њих стотина који би искали то место. Дакле није узрок мала плата, нити је ко због тога службу оставио.

Председник пита и скупштина усваја систематичеу плату.

Сад имамо додатак од 2400 гр. пор. Који је за то, да се тај додатак одобри нека седми, а који је противан нека устане. Већина седми. Дакле додатак се усваја.

Бр. 1051.

Извест. Радовановић чита: На плату поштовоша и писмоноша свију пошта, и на награду поштовоша што разносе писма, где нема писмоноша 374.000 гр. пор. Усваја се.

Бр. 1052.

Извест. М. Радовановић чита: Телеграфи. На плату свију руководеља и телеграфиста како указних тако и неуказних 440.040 гр. пор. Усваја се.

Бр. 1053.

Изв. М. Радовановић чита: Карантини и састанци. Директори: један директор и лекар од 6900 гр. два директора и лекара по 5400—10.800 гр. пор. два директора и лекара по 4800—9600 гр. пор. — Усваја се.

Бр. 1054.

Извест. Радовановић чита: Осмотритељи. На три осмотритеља и писара по 3600—10.800 гр. пор. Усваја се.

Бр. 1055.

Извест. М. Радовановић чита: Надзиратељи. На седам надзиратеља по 2760—19.320 гр. пор. Усваја се.

Бр. 1056.

Извест. Радовановић чита; Латови. На пет латова коњаничких по 1848—9240 гр. пор. — Усваја се.

Бр. 1057.

Извест. М. Радовановић чита: 30 латова пешачких по 1488—44.640 гр. пор. — Усваја се.

Бр. 1058.

Изв. М. Радовановић чита: Гвардијани. На двадасет и једног гвардијана по 1296—27.216 гр. пор. — Усваја се.

Бр. 1059.

Изв. М. Радовановић чита: Практиканти и амбарџије. На два практиканта и амбарџије по 2160—4320 гр. пор. — Усваја се.

Бр. 1060.

Извест. М. Радовановић чита: Завод дома за сумануте. На директора и лекара од 8400, једног економа од 4200, једног помоћника лекара 3600 и једног свештеника 720 гр. пор.

Председник министарства: Влада је предложила да се подели служба овога лекара на класе. Она је то предложила за то, што је донста врло тешка дужност лекара који врши службу управитеља луднице. Помислите само кака је дужност чо-

века, који сваки дан има посла са лудим и згранутим људма. Кад се награђују други званичници, онда треба у толико пре наградити човека који негује и лечи болеснике из целе земље. За овај положај треба, колико науке толико и искуства, стрпљивости дуготрајних испитивања болести згранутих људи. Ја мислим да би било право регулисати ово звање на класе тако, да тај лекар остане дуже време у тој служби, јер може бити награђен. Човека тога ако хоћете да вежете за то место, онда треба да има изгледа да се може унапредити. Држим дакле да би умесно било да му се звање на класе подели, нарочито с тога, што овај човек служи 24 године.

Пет. Ђуричковић верује, да је тешко управљати наметним а камо ли лудим људма. Он је за то да се то звање регулише на класе, те да може човек авансовати, јер зна да се ретко налазе људи за то место.

Алек. Николајевић признаје умесност разлога г. министра, но вели има више чиновника који служе 42 године па немају повишице.

Министар председник одговара Николајевићу да ово није вишак, него само регулисање звања на класе. Положај је овога човека такав, да ће отићи ако нема изгледа на бољи напредак, па је тешко после наћи човека за то место. Људи који би се тога посла примили треба да имају осим науке и искуства, нарочито ваља да су штудирали сумануте и њихове болести. Дакле ја опет напомињем, да треба оставити изглед човеку да може бити унапређен.

А. Николајевић каже, да није ово пут којим

се класе регулишу, него то ваља тражити путем закона. Овде је буџетско питање.

Председник министарства мисли, да је више пута овакав предлог одобран.

Ил. Стојановић налази, да је трудна служба овог човека као што рече Ђуричковић, али по што би опасно било заводити ту практику, да се приликом потирања буџета регулишу класе чиновничких звања, то налази, да господин министар треба путем особеног предлога да тражи оно што сад овде ниште.

Јеврем Марковић мисли, да треба престати једном са тим класама и наградама, него да решавамо шта ће земљи хаснити. Треба измерити које нам је сад по најирече, па оно радити. Било је много позиција где је скупштина требала да одобри повишице, а негде да умањи па се то онако прешло. Верујем, да нема црње и теже дужности од управитеља луднице, и да се његов рад не може никад добро наплатити.

А. Ковачевић напомиње, да је и ланске године поднесен био предлог скупштини о изменама и допунама закона о дому за сумануте, па како тим предлогом није било све обухваћено што је требало, то је скупштина одбила предлог. Што се тиче питања да ли се могу класе регулисати приликом претреса буџета, он налази да не могу, и да би ваљало поступити онако како је Илија Стојановић казао.

Васа Маџаревић налази, да треба најпре да дође закон; јер ако ми не одобримо издатак, онда на што нам је после закон за ову годину. Налази,

да је крајње време да се и овај човек унапреди који је толико година у једном истом звању службио.

Председ. минист: Ово што каже г. Мадаревећ могло би се усвојити. Нека остане ова позиција, а ја ћу гледати да поднесем предлог о подељењу звања на класе.

Председник пита и скупштина усваја предложену систематичну плату. О подели звања на класе остаје, док се поднесе нарочит предлог.

Изв. М. Радовановић чита: Окружни лекари На 18 физикуса 112.800 гр. п.

Овде има примедба одборске већнице која гласи: „На плату окр. физикуса, који су у 1874 години унапређени у веће класе, одобрава се повишица у 7.800 гр. пор. а остатак пак до 15.000 гр. пор. 7.200 гр. пор. предложених због намернога побољшања окр. физикуса не одобрава се, на шта је и г. министар пристао. И по томе подељење на класе да остане као што је у буџету за 1874. г.“

Пав. Вуковић жели, да министар каже је ли овде одређена плата и за она места окр. физикуса која су празна.

Мин. предс. одговара да јесте.

Вуковић: Па за што Крагујевац 11 година нема свога лекара?

Минс. предс. мисли, да се ово десило за то, што тамо има повише других лекара. Цифра одређена на лекаре празних места, опет се враћа као уштеда у државну касу.

П. Вуковић: Барош Крагујевац има свога лекара, али нема округ крагујевачки, и ако сви подједнако терете носимо.

Жика Миленковић говори, како и у његовоме округу нема лекара већ 15 година. Не зна за што се не шаље лекар, кад вели, овде у Београду има их на броју 20—30, а министар му лане одговорио да нема лекара. Код њих, вели, умире свет за то што нема никакве помоћи лекарске.

Мил. Миловановић: И јагодински округ нема лекара већ 4 године. Народ онамошњи даје годишње 5000 тал. приреза на фонд болнички, а болнице нема. Новац тај употребљен је на подизање београдских зграда. Београд има 20 доктора, а ми немамо ни једнога.

Предс. мин. одговара, да је један лекар за јагодински округ постављен.

Мил. Миловановић: Постављен је али тек од скоро.

Предс. мин. вели, да он није крив што није пре лекар постављен.

Мил. Миловановић: Новац, који се узима од народа за фонд болнички, није употребљен за намењену цел; за то налази да би најбоље било, да се сваком округу његов новац врати, па нека набавља себи лекара.

Дим. Балаитски: Господа предговорници наводе како у Београду има 20 лекара. Може бити да их има и 30, али нису то званични него приватни лекари. За што веће тај лекар да иде тамо у окружје? За што веће да се прими званичне дужности? За то што он као приватан лекар боље излази овде на крај, него кад би се примио за окружног или средског лекара. Бадава ћемо ми кукати да немамо лекара, јер га тиме добити нећемо. Лекар

хоће да се добро награди, па ће онда ићи и у Јагодину и у Алексинац. То је лек, другог лека нема. —

Никола Радовановић: Истина је да има више округа без лекара, али као што каже гос. Балавнтски треба их добро наградити, па ћемо их добити. У задуд је више говорити, него да одобримо предложену цифру за ову годину, а владу да замолимо да се постара, те да сви окрузи добију лекара.

Стеван Д. Поповић: Овде је говор о суми коју тражи влада за побољшање стања окружних лекара. Одбор то не усваја, а усваја суму која је у 1874. години већ употребљена на то побољшање и која износи 7.000 и неколико стотина гроша пореских. Раздози предговорника о данашњем стању окружних лекара са свим су умесни, и ја немам шта више да додајем. Само желео бих да обратим пажњу скупштине на једну ствар о којој може бити разних мишљења. Влада 1874. год. као што видите побољшала је стање лекара са 7.800 гр. н. и може бити да је том сумом прекорачила буџет. Како ће она за то проћи не знамо; но као што се види овде се одобрава све што је урађено на рачун поправке стања окружних лекара, а данашњој влади која законим путем ниште суму за побољшање лекара који у 1874. години нису унапређени нећемо да одобримо. Мени се те побуде чине врло чудновате.

Ж. Миленовић: Ако држава неће да се стара да сви окрузи добију лекаре, онда нека нам се врати новац из управе фондова што смо за болнички фонд уложили, па ћемо сами тражити лекаре. —

II. Буричковић говори како народ нема лекара и болница, додајући да они за то добре лекаре немају што нарама болничким не рукују сами, већ други, који не може отворено да појми оскудицу у лекарима, због које народ веома много пати. С тога је мишљења, да се народу врати болнички новац те да он сам њим рукује и лекаре себи набавља.

Милосав Марковић говори у том истом правцу и напомиње незгоде које долазе отуда што народ нема довољан број лекара; а ово доказује примерима који се дешавају у вароши Крушевцу, па зато је и он мишљења, да свако окружје узме свој новац натраг, па да се брине и о болници и о лекарима својим.

Мил. Спасић: Овде се говори о предмету који није на дневном реду. Реч је о окружним физикусима па о њима треба само и говорити. А господа посланици ако мисле да ће се предмети које су они узели у претрес боље уредити, то нека о томе учине нуждан предлог.

Акс. Ковачевић каже: И ако смо се удалили од главног предмета, па се прешло на питање, како треба руковати болничким новцима, треба овде искључно да се задржимо на том питању: треба ли предложену цифру на лекаре одобрити или не. — Мишљења је да се предложена сума одобри, те да влада може поцунити сва окружна места са лекарима. —

Предс. пита и скупштина изјављује, да је у овом питању довољно обавештена.

Предс. министарства: Говор госпoде посланика

односно болничких новаца служиће влади као обавештење, али никако не може имати свезе са питањем буџета које је на реду. Мишљење да требамо свуда имати лекара, иде у корист буџета, па за то треба да се одобри предложена цифра на окр. лекаре. Наводи незгоде које владу сналазе што нема довољан број лекара, али опет држи да ће се до године та потреба колико толико измирити нитомцима који ће се из Беча са науке вратити.

Предс. ставља питање: Одобрава ли скупштина систематичну плату лекара, коју имају по закону, а тако исто и повишицу учињену на унапређење извесних лекара у 1874. години?

Скупштина одговара да усваја.

Бр. 1061.

Председник: Сад долази друго питање. Суму од 7.200 гр. пор. која се предлаже на побољшање плате окр. лекара, одбор финансијски не усваја. Па по што влада пристаје на ово одборско закључење, то мислим, да не треба ни стављати на гласање то питање? (Чује се: не треба.)

Изв. М. Радовановић чита: Минералне воде. На управитеља 3600 гр. пор. на 4 надзиратеља по 1200, свега 4800 гр. пор на једног машинисту и служитеље 8000 гр. пор.

Овде је увећан издатак са 8780 гр. пор. и величина одборска усвојила је то из разлога који су означени у предлогу г. министра. Прочита разлоге.

Секретар Ст. Д. Поповић чита мњење одборске мањине, која тражи, да се све минералне воде даду под закуп приватним људма са одређеним условима што ће смањити издатке са 16.400 гр. пор.

Јеврем Марковић мишљења је, да се минералне воде што пре издаду под закуп приватним људма или општинама: јер држи, да ће приватни боље управљати минералним водама, него ли што држава управља.

Пет. Стевановић пита: Да ли је стављена сума за киселу воду у Приливама? Влада је, вели, прошле године обећала дати нужну помоћ тој бањи да се што боље уреди, јер је иста по својствима своје воде боља и од врњачке и буковачке воде.

Јов. Рајичић: Држава ће боље учинити да минералне воде изда под закуп приватнима, јер онда ће имати до 3000 дук. прихода.

А. Ковачевић чуди се, како је мањина одборска могла не одобрити овај издатак, поглавито с тога што се не могу лако наћи ти приватни људи којима би се бање повериле, и онда би ово што смо подigli пре пронало, него што би се унапређивало. За то је мишљења да скупштина треба да одобри не само предложени издатак, него да се и озбиљно побрине о унапређењу наших бања, и тим спречи толики грдни износ новца које наши болесници утроше по страним илицама.

Пав. Вуковић говори, како је врло корисно мишљење одборске мањине да друштва рукују минералним водама под извесним условима. Наше су, вели, воде минералне без разлике добре, па кад се преустроје, као што треба, онда нико неће имати потребе и нужде да иде у стране бање.

Дим. Катић: Чудновате су то мисли код неких људи, да све оно што није као што треба установљено, — треба с места уништити. Сви просве-

њени народи раде да поправе оно што смета развитку једне установе, која је у начелу призната да је од користи, док напротив код нас у многим питањима појављују се друкчија гледишта. Установа минералних вода искључиво је установа за народне потребе, па за то и треба, да се постарамо да је што боље уредимо и да поправимо, а не да је уништавамо.

Мил. Марковић: Буковачка је једина бања која је уређена као што треба, а остале немају ништа; снабдевене су чатрљама у којима болесници страхују да више не страдају но што имају наде да ће се излечити. Држава не треба да гледа само своју корист, него да преустројава бање тако како ће народ у њима стварне помоћи наћи. Нисам за то да се те воде дају под закуп приватнима, јер би на тај начин дали прилике и могућности закушцима да глобе болеснике.

Бл. Божић слаже се са мањином одборском да се минералне воде даду под закуп приватнима.

Н. Крупежевић: Нећу да говорим о користима минералних вода, јер је то ствар јасна; него ћу само да приметим то, да се влада до данас искључиво бринула о води буковачкој, на коју се потрошило преко 60.000 дук. док на све друге минералне воде није потрошено 60.000 цван. Што наши људи иду у стране илице, као што Ковачевић каже, то мислим да је једини узрок што су наше бање занемарене. — За пример наводи како општина паланачка ниште да олкупи и да оправи киселу воду код Паланке, па држава не да, него и данас стоји неоправљена.

Ил. Стојановић слаже се у неколико са одборском мањином и вели: Бање су нам до данас врло мало користи доносиле. Доста је да наведемо само брестовачку бању и њене неуредности, па да се види колико користи а колико штете народ има. Али опет надазим, да за ову годину тражену суму ваља одобрити, с тим да влада до године поднесе тачан предлог о уређењу свију наших минералних вода.

Н. Радовановић слаже се са говором Илије Стојановића и вели: Суму предложену треба одобрити, а влада до године треба да поднесе тачан предлог како би се могле те воде онако преустројити да народ од њих донеста стварне користи има.

Мил. Миловановић: У интересу је народа и државе да се бање уступе друштвима или појединим приватним људма, јер би тада имали тројакe користи: једно, што би се бање боље уредиле; друго, народ не би ништа на њих плаћао, и треће, што онда не би било нужде да наши болесници иду у стране илице и тамо новац односе. Мислим, да се што пре приватнима уступи, и да се не одлаже за до године.

Јевр. Марковић: Са неколико хиљада гроша не могу се бање подићи, па ко је мишљења да држава бање потчини, треба да одобри издатак на сваку бању по 50—60.000 дук.

Пред. министарства: Ми сад треба да говоримо о цифри која је до сад била и о овом новом додатку, јер о томе како треба да су бање то се не може буџетом регулисати. Надазим и сам да има нечега доброга у предлогу мањине, али сад долази питање, да ли би било практично одмах узаконити

мњење одборске мањине. У земљи, где се још толики велики интерес на новце плаћа, не знам да ли би се нашло друштво или поједини човек који би се заузео за уређење наших бања, те да држава може бити задовољна. Тешко је уложити капитал овде где је несигурно да се неће имати више интереса од 5—6 процената. Па за то сам мишљења, да се ова сума треба одобрити, тим пре, што ви сви, говорећи да ваља бање подизати и уређивати, не можете у исто доба допустити да оно пропадне и забатали се што је већ уређено.

По што скупштина изјави да је довољно обавштена, то председник ставља питање: ко је за то да се одобри овај издатак на минералне воде, као што је предложено у буџету, тај нека седи, — а који је противан нека устане. Већина седи. Тако се предложена сума усваја.

Председник даје четврт часа одмора.

Бр. 1062.

После одмора.

Изв. М. Радовановић чита: На плату званичника који грађанске књиге прегледа 2400 гр. пор. (Чује се: „какве су то грађанске књиге?“.)

Мин. председник одговара, да је то званичник који стране новине и књиге прегледа. Не зна управо за што је овакав израз употребљен, али мислим да то не треба крити. (Чује се: добро!).

Председник пита и скупштина усваја ову суму.

Бр. 1063.

Известилац чита: На плату пандура и одација свију надлежатељстава стојећих под министарством

унутрашњих дела 915.312 гр. пор. Из ове суме може министар повећати плату пандурима и одацијама колико кад за добро пађе.

Ј. Бошковић: Цифру ову треба смањити са 40.000 гр. пор. јер при прегледу буџета у ранијим годинама, министру је дато 100.000 гр. пор. да их може употребити на повишење плате пандура. Држи, да је број пандура сувишан и да се може смањити, па за то, вели, не би требало одобрити цифру која је досада на плаћање плате одобравана.

Мил. Кнежевић: Народ. скупштина решила је прошле год. да се на извесним местима постави још по једна караула, за то сам рад да знам, да ли је то предвиђено овим буџетом. Нисам за то да се плата пандурима повишава, него да се број пандура увећа.

Мин. председник: Овде је реч о пандурима, а после ће бити говора о служитељима на граници.

Петар. Стевановић слаже се са Кнежевићем да се број пандура умножи; али је за то да се поштени људи узимљу за пандуре и да се боље награде.

И. Мојић: Чудим се што Бошковић удара на пандуре и њихове плате. Кад беше говора о платама великашким и чиновничким он љуташе, а сад кад је реч о сиротињи он је напада. Мишљења сам да цифра предложена на пандуре остане као што је пре била.

Јов. Бошковић: Нисам говорио о томе да им се плата смањи него о цифри која се не употребљује. Што Мојић каже, да нисам хтео да говорим против великашких плата то не стоји, јер ја сам и

о томе говорио и давао моје мњење по сопственом убеђењу. Мени је за чудо с којим правом Мојић критикује мој посланички рад и тражи да се ја управљам при гласању по његовом, а не по мом убеђењу. С тога говор посланика Мојића ја одсудно одбијам.

П. Ђуричиновић: Није за то да им се смањи плата, него пита, је ли ова сума толика да им се плата може повисити?

Минис. председник: Овде се укупно одређује једна сума поваца на повишицу плате пандурима; па онда министар из те суме према броју и равнотној служби даје некима више, а некима мање. Што г. Бошковић каже, да се може уштедити нека сума, истина је. Прошле године остало је уштеђено до 20.000 гроша пореских. Сад ако би и ту цифру уштедели код ове суме, онда би то требало да оставимо код караула пограничних, јер тамо није предвиђено.

П. Ђуричиновић слаже се са Петром Стевановићем да треба број пограничних пандура умножити; али није никако за то, да се плате повишавају кад се и за досадању плату може довољно пандура наћи.

Ник. Крупежевић: Овде има једна примедба да министар може награђивати буљугбаше. За то питам министра, односи ли се та примедба на суму за пандуре предложену, или на ону од 500.000 гр. пор., која је мало ниже стављена за буљугбаше?

Министар председник одговара, да се та примедба односи на цифру за буљугбаше, а не на ову која је за пандуре предложена.

Ник. Крупежевић мисли, да се број пандура може смањити, па за то могла би се смањити цифра у 20.000 гр. п. као што се г. министар изјаснио да је толико претекло.

Мин. председник: Може.

Председник пита: Је ли скупштина довољно обавештена? Јесте. — Дакле са 20.000 гроша пореских мање, усваја ли скупштина ову позицију? Усваја.

Бр. 1064.

Известилац М. Радовановић чита: На плату буљугбаша и пограничних стражара 543.576 гроша пореских. И буљугбашама и пограничним стражарима, може министар повећати плату као и пандурима.

Мил. Кнежевић: Ову суму треба усвојити, јер служба тих људи скончана је са великим радом и опасношћу.

Мин. председник: Истина није предвиђено да ће се решити да буде још неколико караула, па за то сумњам да ће бити довољна сума. За то нека се дода горња од 20.000 гр. п. овде, јер не само што се морају подизати нове карауле, него и старе имају се утврђивати.

Андр. Милосављевић наводи како је плата пограничних стражара веома мала, и како се људи перадо примају те службе, за то је мишљења, да се свакој караули још по два стражара додаду.

С. Секулић говори да би требало плату стражарима повисити и свакој караули додати по два момка.

Н. Крупежевић: Код ове позиције стоји један

додатак за награђивање. Дакле види се, да није потребно одобравати већи издатак.

Председник: За пограничне стражаре предлаже се 543.576 гр. пор. због тога што ће се увећати број пограничних стражара; г. министар предлаже, да се дода и она сума од 20.000 гр. п. што је мало час одбијена од палдура. (Чује се: „Врло добро.“) Дакле, усваја ли скупштина предложену суму са овим додатком? Усваја.

Бр. 1065.

Извештај М. Радовановић чита: Издаци на трошкове, на огрев и трошкове канцеларијске мин. ун. дела и свију надлежатељстава под њим стојећих 313.300 гр. пор. Ова је сума и пре била и одбор је усвојио.

П. Ђуричковић зарад обавештења пита, да ли старешине појединих надлежатељстава саме набављају дрва за канцеларију, и ако им што претекне од одређене суме, враћају ли то каси, или задржавају за себе?

Мин. председник: Ова је цифра била и лане толика иста, а не треба се бојати да ће трошкови већи бити. Од тих понаца води се тачан рачун, па што претекне враћа се у државну касу.

Предс. пита и скупштина усваја ову цифру.

Бр. 1066.

Изв. Радовановић чита: На кирије за канцеларије, штале и сенаке где нема државних зграда 50.000 гр. п.

Председ. мин.: То је све према уговору који сада постоји.

П. Ђуричковић; Непојмљиво ми је да срезови који немају своје канцеларије, плаћају за срезове који нису себи начинили канцеларије.

Пред. мин.: Ово је већином за поштанске и телеграфске канцеларије.

Пет. Ђуричковић: Ако је тако, онда је друга ствар.

Председник пита и скупштина усваја ову позицију.

Бр. 1067.

Изв. Радовановић чита: На подвозне, путне, селидбене и комисијоне трошкове чиновника, практиканата, служитеља и лекара, који се на минералне воде изашиљу 42.800 гр. п. Из ове суме плаћа се дијурна и подвозни трошкови чиновницима, који се изашиљу у комисије посебице или мешовито; а доцније ће се од криве стране, ако је могуће трошак наплатити и у приход ставити.

Одбор је ову цифру усвојио, јер је и лане оволика била.

Јевр. Марковић: Ја мислим да је ова сума врло велика, јер колико ми имамо бања у које се лекари изашиљу?

Мин. председ.: Ова сума није само за то одређена, него се из ње троши и на све друге чиновнике који се изашиљу по разним пословима.

Председник пита и скупштина усваја ову позицију.

Бр. 1068.

Изв. Радовановић чита: На издржавање како сиротних, тако иначе судом осуђених осуђеника при пољц. властима, као са храном, оделом, ово-

вом, одковом, и путним трошковима њиховима и њихових спроводника 55.000 гр. и.

Председник: Усваја ли скупштина ову позицију? Усваја.

Бр. 1069.

Извест. Радовановић чита: На огрев пограничних стражара и буљугбаша 10.000 гр. и.

Адам Богосављевић: Вама је познато да ми купујемо кола дрва по 6 цв. а власт нам даје по 2 цв. За то сам да се ова цифра повећа од 10 на 30.000 гр. пор. Не знам по коме је закону право да купујемо дрва по 6, а да их дајемо за 2 цв. И зар је мало што ми морамо често да чувамо границу и сами собом заклањамо осталу Србију?

Коста Пејић: Код нас нема да се плаћа, него саме општине носе дрва.

Пет. Стевановић: У нашем крају нити плаћамо нити носимо дрва на карауле, него се сами стражари брину за огрев.

Председник: Има ли још који да говори? Нема. Дакле, усваја ли се ова позиција? Усваја се.

Бр. 1070.

Из Радовановић чита: На лечење сиротних болесника како за лекове њихове, тако и за храну, одело, пренос лекова, болесника и за остало што је болесницима нужно, 2600 гр. пор.

Мил. Миловановић пита: који су ти болесници?

Мин. предс: Ово су они болесници који се на страни у туђим земљама разболе, на их стране земље лече а нама подносе рачун на исплату. Болесници су наши поданици, као на пр. питомци и други који ради заната по другим државама иду.

Председник пита и скупштина усваја ову позицију.

Бр. 1071.

Изв. Радовановић чита: На утамањивање отровних мушица у планинама голубињским и голубачким 1200 гр. пор.

Усваја се.

Бр. 1072.

Извест. чита: На дијурну чланова сталног лекарског одбора и на остале трошкове који би се потребни показали при раду одбора 6000 гр. пор.

Мин. пред: Има један стаалан одбор који води бригу о томе: какве се болести појављују у Србији и испитују начин, како да им се доскочи. Сума у тој позицији на то се троши. (Чује се: врло добро.)

Усваја се.

Бр. 1073.

Изв. чита: На издржавање и разне потребе за сумануте 40.000 гр. пор.

Усваја се.

Бр. 1074.

Изв. чита: На изучавање лекарских наука, и то, како за издржавање питомаца тако и за путне трошкове и друге издатке: за школарину, испите и т. д. 68.400 гр. пор.

Јевр. Марковић: За лекаре разумем, али за изучавање поштанске администрације то не разумем. Ја мислим да то друго треба избрисати.

Мин. председник: Само један питомец и има за изучавање поштанске администрације. Ово је ну-

живо, јер и поштанска администрација има своје штудије.

Наше поште стоје у свези са страним поштама, па треба да имамо човека који поред науке и језик мора да зна. Дакле, као што рекох, овде се троши на једног поштанског питомца, а остало на лекарске питомце, јер и сад се непрестано чује у скупштини да немамо довољно лекара.

Јефр. Марковић: Требало би одвојити суму, па да се зна колико се троши на лекарске, а колико на поштанске питомце.

Мин. председник: Немате се чега овде бојати, јер глава контрола строго пази на то; а после овде је реч само о оним питомцима, о којима води бригу минист. унут. дела.

Илија Стојановић: Какву хасну имамо од тих питомаца, када они не долазе у народ него се сви задржавају у Београду? Моје је мишљење, да скупштина најозбиљније препоручи влади, да пошаље што више питомаца на лекарске науке са обвезом да по свршетку школе одмах дођу у народ, а не да живе у Београду и да се возају на фијакеру.

Павле Вуковић: Пристајем да се сума за лекарске питомце повиси, али сам и за то, да они, по што науке сврше враћају се у народ, а не само да се задржавају за Београд.

Мин. председник: Сваки питомца који се учио о трошку државном, мора за толико исто време државу да служи. Досадањи лекарски питомци нису могли улазити у народ због тога, што су узимати за докторе војене струке, а не што је влада имала вољу да их задржава по Београду. Држи да се

треба одобрити предложена сума јер је та сума нужна а особито за питомце који су се сами за неколико година издржавали, па више због сиротиње не могу, а држава за 1—2 год. треба да им притекне у помоћ те да не пропадне.

Јов. Бошковић: Не само да предложену суму треба одобрити, но је ваља и повећати, али с тим условом, да се ти питомци по што науке сврше, шаљу у народ, и њему користе науком као што је то добро приметно Илија Стојановић.

Р. Тајсић: Нисам противан цифри која је одређена на питомце лекарске, јер народ осећа велику оскудицу што лекара нема, — али чудно ми је, кака је то сума што је одређена за поштанског питомца. Зар наши људи нису способни да раде у пошти где се само прилењују марке и пакује? Та је сума излишна, и за то је не одобравам.

Минист. председник: Сума одређена за поштанског питомца има тај разлог, што држава треба да има једног званичника, који је познат са администрацијом страних пошта, јер је нама нужно да имамо свезу са страним поштама. Знате добро да је држава морала примити једног аустријског поштара који би ту службу вршио, па нас је то коштало на 200 д. ц. покрај других штета које нам је починио. Београдска пошта стоји у свези са свима страним светским поштама, па за то је и потребан човек који разуме не само администрацију страних пошта но и стране језике. За то и држим да је боље да ту службу врши наш човек, него какав странац.

Никола Кружевић: Кад влада мисли да је 20 лекара нужно да задржи за Београд, а неколи-

цину да пошаље у народ, онда је то јасан доказ, да влади није на првом месту старање о народу.

Мин. председник: Ограђујем се од говора г. Брунжевића, и желео бих да он узме реч натраг. Лекарима који служе у стајаћој војсци, дужни су кад потреба захте да служе и народној војсци. Мислим да не може а и не треба да буде као што је до сада бивало, да влада моли овога или оног лекара да иде на границу или да врши ма какве друге послове. Кад лекари стајаће војске служе и народној војсци, разуме се да они служе и самом народу.

Јов. Бошковић: Ми нисмо противни да лекара има у народној војсци, али ја држим да скупштина има право да обрати пажњу владе, да се поједини лекари шаљу у унутрашњост по округима, и тиме подмирују потребу народу, а не као што је до сад било.

Минист. председник: Довољан број лекара немамо за сада, да их у унутрашњост можемо слати, јер и сад кад се особита потреба појави, ми морамо молити људе са стране да се приме лекарске дужности.

Председник: Стара сума која је одређивана на те питомце износи 68.400 гр. пор. и садања сума у 10.000 гр. пор. додаје се као повишица к тој суми. Дакле ко је за то, да се одобри по предлогу владином 78.440 гр. пор. тај нека седи, а ко је по одборском мишљењу да се одобри 68.400 гр. пор. тај нека устане. Већина устаје. И тако се одобрава 68.400 гр. пор.

Бр. 1075.

Извест. Радовановић чита: На ванредне потребе и друге ствари за куће при минералним во-

дама и на обзиђивање минералних вода, на подизање и оправљање купатила при истима 18.400 гр. пор.

Алекс. Николајевић: По што смо решили једну цифру у буџету где смо дали на минералне воде, то не знам какве су ово друге ванредне потребе.

Мин. председник: Сума је она одређена на плату надзиратеља и других лица, а ова је на оправку самих здања.

Николајевић: Кад је тако, онда бих желео да влада покаже приход од минералних вода.

Министар председник одговара, да то има у буџету прихода, и о томе је била реч.

Николајевић: Треба тачно да знамо приходе њихове, па онда тек да говоримо о расходу.

Плија Стојановић: Сећам се да је одобрена сума у опште на оправку правитељ. зграда, на нека се одатле оправљају и минералне воде.

Јов. Бошковић: Примедби г. Ал. Николајевића имало је места, кад је претресан буџет прихода; и Николајевић, као члан одбора финансијског, требао је онда да учини ту примедбу, а не сада.

Ђурићковић: Николајевићева је примедба умесна, јер алексиначка бања има прихода до 300 л. а ја знам где се ја тај приход показао.

Минист. председник: Сви рачуни државни иду главној контроли, и она зна врло добро за све приходе и о њима води тачан рачун, те по томе нема места никаквој сумњи.

А. Николајевић: Зарад обавештења да кажем само ово: у буџету има више позиција овој подобних. Ми треба тачно да знамо све приходе, па према њима да удешавамо расходе; и тако радећи моћи

ћемо обавестити народ о свему. У одбору нисам могао бити обавештен, јер сам био на осуству кад је буџет претрессан.

Ак. Ковачевић: По што смо у главноме усвојили издатак, онда треба усвојити и ово споредно. Г. Николајевић, као члан финансијског одбора, требао је са осталим својим друговима, тачно да испита сваку позицију, и да дају нужна обавештења скупуштини, на би онда лако знали треба ли одобрити ову цифру или не треба. Што се тиче питања тога, да ли треба да знамо тачан приход минералних вода, на то и ја пристајем.

Алек. Николајевић: Примедби г. предговорника нема места, по што сам мало пре казао, да сам на осуству био у времену кад је буџет претрессан. Цифра се ова меће из обичаја што ћу доказати идућим позицијама, јер оваких случајева има доста.

Ник. Радовановић мисли да ову суму треба одобрити, иначе мора пронасти и оно што је до сад подигнуто.

Председник ставља на гласање и скупуштина решава, да се предложена сума одобри.

Бр. 1076.

Извест. Радовановић чита: На трошкове канцеларијске, дрва за огрев и кућне кирије, као и за прибор канцеларијски латова на Дунаву и Сави 7592 гр. пор.

Овде је додато 500 гр. више него што је пре било с тога, што се доказало да је оводико био већи издатак, и одбор је нашао да се треба усвојити.

Јевр. Марковић: Г. министар је казао да жандари врше ту дужност, на за то је та цифра излишна.

Министар председник: Латови имају сталне одређене дужности, а не смеду се удаљавати од ђумрука, а жандарми су им придодати само у помоћ, да мотре да не буде кријумчарења, на с тога су потребни једни и други.

Председник пита и скупуштина усваја ову суму по предлогу владином.

Бр. 1077.

Извест. Радовановић чита: На издржање питомаца курса телеграфског и њиховог учитеља страног језика, предложено је 7200 гр. пор. Усваја се.

Бр. 1078.

Извест. Радовановић чита: На подизање нових штација телеграфских; на набавку папира печатаних и непечатаних и жица; за набавку и оправку апарата и других машина и на остале непредвиђене трешкове телеграфске 122.000 гр. пор.

Јевр. Марковић: Ово је велика цифра ако је за набавку и оправку постојећих телеграфа; а ако је за подизање нових штација, онда би требало именовати места где се штације имају подићи.

Минист. председник: Не може се напред знати где ће се потреба указати за подизање нових штација; али ми сви добро знамо како се влада у последње доба морала служити штафетом што на исвесним местима није било телеграфа.

Јевр. Марковић опет тражи, да се именују места за нове штације.

Минист. председник: То се чини према потреби. Г. Марковић је био у одбору, и тамо није правно

никакo примедбе, па за то мислим не би требало сад ни овде да прави.

Преседник: Усваја ли скупштина ову цифру што је предложена? Усваја.

Састанак је овај трајао до 1 сахата, и опет заказан у 3 $\frac{1}{2}$ сахата по подне.

Председник
Д. Ђ. Јовановић.

За секретара посланик
Раденко Драгојевић.

потписници:

Сима Секулић, Петар Катић, Војин Радуловић,
М. А. Глишић, Ђорђе П. Ђоровић, Петар Бу-
ричковић.

САСТАНАК LXXII.

7. Јануара 1876. године

ПРЕДСЕДАРА

Димитрије Јовановић.

ЗА СЕКРЕТАРА

Раденко Драгојевић.

Присутни сви министри.

Председник отвори састанак.

Бр. 1079.

Секр. Ур. Кнежевнић чита указ Његове Светлости, којим се овлашћује мин. просвете и цркв. дела, да може поднети нар. скуп. предлог о измени и допуни чл. 4. зак. од 28. Фебр. 1875 год. о регулацији плата професорских.

Упућују се законодавном одбору као хитав.

Бр. 1080.

Изв. М. Радовановић чита: На телеграфско надлежатељство у Берну и Швајцарској 1500 гр. пор. Усваја се.

Бр. 1081.

Изв. М. Радовановић чита: На набавку и оправку кола и прибора колског и јахаћег; на набавку улчева, чантара, бисага, труба, теразија, штемцала кантара и других потреба за канцеларију; за пренос аустријске поште преко Саве и Дунава; на дијурну за преглед прибора, на сировод аманетне поште и на друге чрезвичајне потребе поштанске 85.000 гр. пор.

Скупштина усваја.

Бр. 1082.

Извест. чита: На набавку јечма и сена за храну поштанских коња, и сламе за простирку њихову; на кошење и сређивање ливада, на превлачење и предавање сена, на ограђивање сењака за смештај сена, на чишћење и ограду ливада поштанских, где ово требало буде, 340.000 гр. пор.

Мин. председник: Последње четири године, влада је увек морала искати накнадни кредит, с тога, што је била већа потреба за издатак, и што је у-становљено нових пошта.

Усваја се предложена сума.

Бр. 1083.

Извест. Радовановић чита: На набавку коња за поште и дијурне вештака за преглед истих 90.000 гр. пор.

Б. Боровић: Каква је то дијурна? Да не буде то као оно у Љубичеву, што је на 2—3 вештака, више дијурне издато него што су коњи вредили?

Мин. пред: То су људи који познају те ствари. Они иду на врше тај посао који се мора платити. Ја мислим да ова сума још не ће бити довољна; а за набавку коња много је већа сума.

Јов. Рајичић: Кад су то државни чиновници, за што да им се плаћа дијурна?

Мин. председник: Нема свуда марвених лекара. Овде се узимају и грађани те оцењују вредност коња, да се не би учинила ујдурма од стране чиновника.

Илија Мојић: Одређује ли се та сума сваке године?

Мин. председник: Одређује се.

Илија Мојић: Кад се одређује, онда купују ли се и коњи сваке године?

Мин. председник: Кад би се цела сума за коње метула, онда би грдна цифра била, него то се овако ради: једни се као неспособни продају, а други се способни купују; давље количина коња врло је велика.

Председник пита и скупштина усваја ову позицију.

Извест. чита: На набавку материјала за ков и плаћање кова, као и на лечење поштанских коња 23.000 гр. пор.

Усваја се.

Бр. 1034.

Извест. чита: На подизање и регулисање паркова при минералним водама 7000 гр. пор. Не-

мојте мислити да су ово београдски паркови, на што сви вичете, него је ово парк у Аранђеловцу. (Вичу: не треба нам ништа.)

Благосје Божић: 7000 гр. пор. дати на паркове ја не разумем, а овамо добрих путова немамо. Зло је то кад смо дочекали да паркове још плаћамо.

Ранко Тајсић: И ја имам то исто да кажем. На киселој води има робијаша којима се ништа не плаћа, а за неговање цвећа доста је један човек. За то сам да се на то ништа не одобри.

Павле Вуковић: Ја сам противан да се ова сума одобри. Код других минералних вода немамо ни кодеба, а овде хоћемо да правимо и парк.

М. Миловановић: На подизање парка у Буковику можда је било неког смисла што је у почетку одређиван издатак, али не разумем на шта се сваке године толика цифра иште. До бање рибарске нема ни добрих путова, а и зграде су рђаве тако да људи који тамо иду, више страдају, по што се помогну. С тога не треба оволику суму одобрити.

Секр. Ст. Д. Поповић: Слажем се са последњим говором г. предговорника да се сума смањи, јер не би било пробитачно да се сва укине по што би све оно пропало, што је пре подигнуто.

Акс. Ковачевић: Све што је требало да се подигне око киселе воде, подигнуто је, па за то је излишан број служитеља који се тамо налази. Боље је да штедимо, па и не уштеде да подижемо здања и при другим минералним водама, а не овако да се новац бескорисно троши, — и за то сам да се ова сума са свим избрише.

Мин. председник: Руковање са минералним во-

дама било је до сад под управом министра грађевина, па за то и сам не знам на шта је ова сума одређена, и колико је тачно прошле године утрошено, но у колико се сећам мислим да је до 3000 гр. пор. потрошено, остало је враћено у касу државну. Што је овакоцифр стављена, разлог је сигурно тај, да се и при другим минералним водама паркови подигну. Ви сте јутрос сви говорили, да треба уредити све наше минералне воде, па за то ваља и паркове подићи; јер паркови не служе само господи на шетњу, него служе за рашчишћавање ваздуха и склоните да се боли од велике сунчане жеге сачувају. Најпосле влада пристаје да се предложена сума смањи на 3000 гр. п.

Председник ставља на гласање и скупштина решава: да се предложена сума ни у колико не одобри.

Изв. чита: На куповину јечма и сена за коње поштанске 37.000 гр. п.

Усваја се.

Бр. 1085.

Изв. чита: На ков и лечење поштанских коња 7000 гр. п.

Усваја се.

Бр. 1086.

Изв. чита: На установу хемичке лабораторије 1000 гр. п.

Усваја се.

Бр. 1087.

Председник: Сад долази буџет министарства финансије.

Изв. чита: Министар финансије 30.000 гроша пореских.

Усваја се.

Бр. 1088.

Извештај чита: Начелник III. класе 12.000 гр. п. главни инспектор посредних прихода прве класе 12000 гр. п.

Звање главног инспектора посредних прихода дели се на три класе: I. класа има 12.000 гроша пореских, II. класа 9.600 гроша пореских, III. кл. 8.400 гр. пор. годишње. Повишица издавање се из општег кредита одређеног на авансовање чиновника по класама.

Председник: Овде није реч о цифри него о начину назива. (Вичу: нећемо да се зове инспектор него по старом).

Ал. Николајевић: Никако не може да остане назив „инспектор“, јер таква имена употребљују се само код друштава, а никако код државе. Инспектори имају гдно велике плате; за то сам да остане по старом.

В. Васић: Овде се чине неке измене, па с тога је одбор нашао, да остане по старом.

Заст. мнв. финансије: По што се овде води реч само о имену и тражи се да остане по старом, то и влада пристаје да назив остане по старом, али цифра да остане иста.

Председник: По што је г. минист. пристао да остане стари назив, онда одобрава ли скупштина поменуте позиције? Одобрава.

Бр. 1089.

Известилац чита: Правобранилац 10.800 гр. пореских.

Звање државног правобраниоца дели се на три класе: I. класа има 12.000; II. класа 10.800 и III. класа 9.600 гр. п. годишње. Повишица издаваће се из општег кредита одређеног на авансовање чиновника по класама.

Терибишић: Дужност државног правобраниоца толико исто значајна је као и дужност касацијоног судије. — Државни правобранилац треба да је потпуно спреман у струци својој и таквог ваља наградити.

Јеврем Марковић: Поделу на класе ја никако не разумем; ако је мала плата државног правобраниоца, боље би било да му већу одредимо, него да допустимо ову поделу на класе. Државни правобранилац не мора све ту остати, него може авансовати.

Илија Стојановић: Ми смо и јутрос говорили о класама, па смо казали, да се буџетом не могу установљавати класе, и тако мора остати по старом; а влада нека поднесе формалан предлог о томе, па ћемо онда решавати.

Мин. финансије: Што је влада звање правобраниоца поделила на класе, имала је на уму велики посао, који је са тим звањем скончан; па кад скупштина овде не усваја, влада ће о томе поднети формални предлог.

Преде. ставља на гласање и скупштина усваја предложену систематичну плату.

Бр. 1090.

Известилац чита даље: Секр. II. кл. 9.000, секретар III. класе 7.800; секретар IV. класе 6.600 гр. пор.

Одбор је све ово одобрио, јер је на закону основано.

И скупштина усваја.

Бр. 1091.

Известилац чита: Инспектор државних добара 6.600 гр. пор. Звање инспектора државних добара дели се на четири класе: I. класа са 8.400, II. класа са 7.800, III. класа са 7.200 и IV. класа са 6.600 гр. п. Повишица издаваће се из општег кредита одређеног за авансовање чиновника.

Преде. министарства: Донста потребан је један човек, који би вршио надзор над државним земљама; но по што сам у одбору казао, да се то звање за ову годину изостави, то нека се избрише предложена сума.

Скупштина преко тога прелази на дневни ред.

Бр. 1092.

Изв. чита: Издатак на одељење главног казначејства. Начелник III. кл. 12.000 гр. п. Овде има додатка 2.400 гр. п.

Илија Ратајац: Чудим се како гос. министар где год се тражи какав додаток за чиновнике, он потраже закон и брани их, а никад неће да помисли, да ли има народ откуд да плаћа, и како је селаци, кад два пут оре и копа на град убије усев и од све те муке ништа не добије. Из ових разлога не одобравам овде никакав додаток.

Акс. Ковачевић: Нисам ни за какав већи додатак него да остане 100 тал. на забројавање, као што је до сад било. Вичан човек у своме послу не може никад учинити погрешку у таквом великом размеру, да је потребан тако велики додатак.

Павле Вуковић: Говору господни Ковачевића имам још да додам, да је скупштина једном решила, да се ове године не дају никакви додаци, нити нова звања заводе.

Миља Миловановић: Ја сам противан свима новим додацима, него нека остане као што је одбор казао.

Изв. Радовановић: Овде се тражи нов додатак од 100 тал., поред старог додатка који је такође од 100 тал.

М. Миловановић: Свега је било 100 талира а не више. —

А. Николајевић: У 1873. год. био је додатак од 200 тал. на је после смањен на 100 тал. Сад министар предлаже да се опет повиси 100 тал. и одбор је то усвојио; — али ја сам мишљења, да се ови нови 100 тал. не одобре, него нека остане по старом.

Пет. Стевановић: И ја нисам за нов додатак, него век остане по старом.

По што скупштина изјави да је довољно обавештена узвече реч

Заступник министра финансије: Господо, као што се види, скупштина није склона да одобри овај нов додатак; али ја сам рад да дам скупштини обавештење. Владу је руководило да овај нов додатак предложи само то, што су и послови овога

звања увећани, т. ј. што су динари уведени и тако је сад много већи посао око бројања, него што је пре био. Место 1000 дук. што је пре бројао, сад има да изброји 12.000 динара. Осем тога главни казначеј уживао је и пре 200 тал. на забројавање па мислим да је праведно да му се даду још 100 талира.

Предс. ставља на гласање и скупштина усваја систематичну плату и стари додатак од 100 тал. А нов додатак, који је предложен у 100 тал. вишином гласова није одобрен.

Бр. 1093.

Известилац Радовановић чита: I. казначеј III. класе 7.800 гр. пореск., I рачуноспитач I. класе 9.600 гр. пор., I рачуноспитач IV. класе 6.600 гр. п., I књиговођа I. класе 9.600 гр. п. I књиговођа II. кл. 8.00 гр. п.

Књиговође главног казначејства деле се на 3 класе: I. класа има 12.000, II. класа 10.800, III. класа 9.600 гроша пореских годишње. Повишица даваће се из општег кредита одређеног на авансовање чиновника. — Овде код ових подељења књиговођа у класе, има одборско мишљење да се ово не уважи.

Председник: И влада пристаје да се за сад изостави ова подела на класе. Што се тиче систематичне плате усваја ли скупштина? Усваја.

Бр. 1094.

Известилац М. Радовановић чита: На плату секретара IV. класе 6600 гроша пореских. — Усваја се.

Бр. 1095.

Известилац Радовановић: Сад имамо економно одељење. Начелник I. класе 16.800, секретар I. класе 9.600, секретар II. класе 9.000 гроша пор. рачуноводилац III. класе 7.800 гр. пор. Ово је све систематична плата и одбор није имао шта да примети. Усваја се.

Бр. 1096.

Изв. Радовановић: Сад иде рударско одељење. Начелник III. кл. 12.000, секр. II. кл. 9.000 гр. п. Усваја се.

Бр. 1097.

Известилац: Одељење статистично начелник I. кл. 16.800 гр. п. Усваја се.

Бр. 1098.

Општи канцеларијски персонал: 2 писара II. кл. по 4.200—8.400 гр. пор., 4 писара III. кл. по 3.600—14.400, 3 писара IV. кл. по 3.000—9.000, 4 писара V. кл. по 2.400—9.600, на слуге 16.848 гр. пор. Овде нема одборске примедбе.

Председник пита и скупштина усваја све ове позиције.

Бр. 1099.

Известилац чита: Управа фондова. Управитељ I. кл. 16.800 гр. пор., помоћник I. класе 9.600, 1 књиговођа I. кл. 9.000, 1 књиговођа III. кл. 7.800, 2 књиговође IV. кл. по 6.600 свега 13.200, 1 казначеј I. кл. 9.600 и 900 додатка свега 10.500, 1 казначеј II. кл. 9.000 и 600 додатка свега 9.600, 1 казначеј V. кл. 6.000, 1 казначеј 5.400, 1 кон-

тролор III. кл. 7.800, 1 контролор IV. кл. 6.600, 1 контролор V. класе 6.000, 1 секретар III. класе 7.800, 1 секретар V. кл. 6.000, 1 секретар 5.400, 1 протоколиста 4.800, 1 архивар 4.800, бројач 4.200 експедитор 3.600, писар II. класе 3.000, 3 писара V. класе по 2.400=7.200, на слуге 8.280 гроша пореских.

Стеван Д. Поповић: Код ових позиција о додатку има писмо г. министра финансије којим објашњава ове додатке; но одбор финансијски није усвојио ове додатке.

Петар Буричковић: Сваки треба да је способан дужности које се прими и да је врши за обичну систематичну плату, а не да се натрађује после додацима.

Известилац Радовановић: Казначеј први имао је 600 гроша пореских додатка; сад се још тражи 300 гр. п. Казначеј други имао је 300 и сад се иште још 300 гроша пореских. — Одбор је ово усвојио.

Заступн. министра финансије: Ако скупштина није вољна да одобри нов додаток, онда нека им се одобри бар оно, што су до сад имали.

Војин Радуловић: Треба да смо следствени. Кад смо одобрили додаток гл. казначеју, треба и овде одобрити.

Мин. председник: Није ово велика ствар која се тражи што се тиче новог издатка. Наводи тешкоће које су скопчане с радњом казначеја у след динарског течаја, па за то ако скупштина није, вели, вољна да одобри нов издатак, онда им треба досадањи оставити.

Председник ставља на гласање и скупштина усваја систематичну плату и стари додатак.

Преко новог додатка прешло се на дневни ред, по што је и влада пристала да се та сума изостави.

Преде. даје четврт сах. одмора.

Бр. 1100.

Извештај Радовановић чита: Управа Мајданпека. Управитељ П. кн. 9.600 систематичне плате и додатка 706 гр. пореских, свега 10.306 гр. пореских.

Ал. Станковић: Додатак тај треба укинути; јер управитељ има тамо стан бадава, сено за коња из државних ливада, и дрва, ако се не варам, има бесплатно.

Ур. Кнежевић: Има објашњења министра финансије о овоме додатку. (Чује се: „А шта је одбор казао?“)

Изв. Радовановић: Одбор је усвојио.

Заступник министра финансије: По што Мајданпек има прилично велики простор, то се даје овај додатак на коња и дрва. Управитељ често обилази тај простор ради надгледања државног имања. С тога мислим, да би му то требало одобрити тим пре што је то и у лавском буџету било.

П. Буричиновић: Дужност управитеља Мајданпека лакша је од дужности окр. начелника, па кад смо јуче свима укинули додатак, онда треба и њему укинути.

Урош Кнежевић: И ја сам противан томе додатку с тога, што управитељ тај много бомотније

живи по други чиновници који имају теже дужности. Он има чабе послугу, квартир, огрев итд.

Јов. Бошковић: Мајданпек дат је извесном друштву, и ја не знам шта ће нам тамо управитељ и помоћник. Ја мислим, да би тамо могао бити један надзорник који би назно и надзиравао државна добра. С тога ја налазим, да би требало укинути та звања, но за сад да се стави једна примедба, кад се та места упразне да се не попуњавају, по што смо већ решили да се и окружна начелства укину.

Војин Радуловић: Док постоје начелништва и та управа мора постојати. Тамо има држ. имања. Тамо не живи марва, него 7—8 хиљ. људи. Не можемо напустити наше имање да пропадне. Г. мин. је објаснио какве су дужности тога чиновника, и ја сам за то, да му се додатак одобри.

Илија Стојановић: Овде не треба много говорити. Што важе г. Бошковић о увидању звања, о томе ћемо говорити кад дођемо на звање помоћника, а овде само укинути додатак.

П. Вуковић: И ја сам противан томе додатку. (Вичу: „Доста је говорено!“)

Председник ставља на гласање и скупштина усвоји систематичну плату, а додатак већином гласова не одобрава.

Бр. 1101.

Изв. Радовановић чита: Помоћник управе Мајданпека има 4800 систематичне плате и 656 додатка, свега 5456 гр. п.

Јеврем Марковић: Ја не знам какве дужности врше ти чиновници. Ако контролишу рад друштва

и према томе осигуравају приход држави, онда може имати смисла, ако су међу тим стручни; али ако они врше просто полицијске дужности, онда не би требало имати тамо чиновнике тако великих звања. У сваком случају ја налазим, да се место помоћника може укинути.

А. Ковачевић: Има једна пословица што каже: „грош по грош оде кућа на добаш.“ За то треба да смо штедљиви са издацима. Ако је нужно код начелства где се каже: кад се нишчуна један точак из државне машине да ће та машина стати, онда мислим, да овде место помоћника можемо одмах укинути, а о додатку не треба ни говорити.

Потпредс. Здравковић: Нека скупштина има на уму, да се тамо на тај завод троши до 200.000 гр. пореских.

Ур. Кнежевић: Нека нам влада објасни дужности управника; јер пре свега то нам је нужно да знамо, па ћемо онда говорити даље.

Ник. Радовановић: Место помоћника установљено је законом, па законом се само може и поништити. Мени се чини да би најбоље било, да остане то питање за до године, па кад коначно решимо питање о укинућу начелстава, онда ћемо видети шта ће бити и од управе у Мајданпеку.

Мил. Спасић: Управа Мајданпека има да врши два задатка: да врши полицију, и да надзирава и контролише друштво коме је мајдан уступљен, те да се не би државна добра упропастила. Она назива друштво по уговору ради и да приход који отуд долази држави предаје. Тамо има наших људи, а има доста и страних поданика. Тамо се изискује

да буде чиновник који зна страни језик. Тамо је потребан како управник тако и помоћник; јер кад би се управник разболео, који би га заступао да нема помоћника?

Пет. Стевановић: Из свију посланичких говора видим, да је излишан помоћник у Мајданпеку, па за то налазим, да би се то место без икакве штете могло укинути. Додатак предложени треба на сваки начин укинути.

Пет. Ђуричковић: Излишан је сваки мањи говор. Кад је већ решено, да се укину начелства, по себи се разуме да ће пасти и та управа. Што се тиче помоћника, ја налазим да се може ставити једна примедба да се то место не попуни кад се упразни, вао што смо ставили за помоћнике окр. начелстава. О додатку нема ни говора. Ни једне ситне паре не треба олобрити.

Ил. Стојановић: Осим разлога што су предговорници исказали, напомињем, да је управа Мајданпека у рангу окр. начелстава. Кад је признато, да у једном округу, где има 5—6 срезова — није потребан помоћник, онда доиста још мање у Мајданпеку где има неколико стотина глава. С тога треба избрисати цифру и укинути то звање, па тај чиновник нека иде на други државни посао.

А. Николајевић: У тој управи има само управник и помоћник, више нико. Ја нисам противан да се звање помоћника укине, али имајмо на уму кад се један разболе, који ће да га замени. Да има секретара и писара могло би без помоћника, али овде има само два званична лица, који један другог заступају у дужности.

Радењко Драгојевић: Има тамо и један практиканат.

Ур. Кнежевић: У свакој установи треба тражити гаранције. У Мајданеку толико градо државно имаће поверено је једној личности. Зар њему не може ко год подметути хиљаду дуката и учинити толику штету? Ја мислим да треба боља гаранција него досад, а ви хоћете да оставите то једном човеку.

М. Миловановић: Г. Спасић је унеколико објаснио дужности тамошњих чиновника; али ја не знам да ли су они стручни за те службе. Тамо је управник из просветне струке, а просвета и полиција две су различите ствари.

По што скупштина изјави да је доста говорено, узе реч министар предс: О укидању званичника не може бити ни речи, него нека остане доцније кад се буде решавало коначно питање о укидању окр. начелстава, па ће се онда видети треба ли тамо помоћник или не треба. Што се тиче стручности чиновника, то је владино право, и она ако нађе за потребно, може послати стручнијег човека ради боље контроле; а ви сад можете решити само о додатку помоћника.

Пред: Усваја ли скупштина систем. плату? Усваја.

Што се додатка тиче, ко је за то да се одобри нека седи, а ако је противан нека устане. Већина устаје. И тако додаток се не одобрава.

Бр. 1102.

Изв. Радовановић чита: Додатак практиканту на дрва 200 гр. пор.

Скупштина усваја.

Бр. 1103.

Изв. Радовановић чита: 2 послужитеља за канцеларију по 1152=2304 гр. пор. Усваја се.

Бр. 1104.

Извест. чита: На свештеника 3600 системат. плате, 175 додатка, свега 3775 гр. пор. — Усваја се.

Бр. 1105.

На 2 пандура коњаника за полицију по 1584=3168 гр. пор. — Усваја се.

Бр. 1106.

На 4 стражара по 1008=4032 гр. пор. — Усваја се.

Бр. 1107.

На оправку зграда и здања државних 6000 гр. пор. — Усваја се.

Бр. 1108.

На оправку школе мајданске 7020 гр. пор. Усваја се.

Бр. 1109.

Изв. Радовановић: Сад долази управа подринских рудника у Круњу; но како је одбор финанси. нашао да о издацима не треба решавати, док не дође извештај од комисије која је отишла да прегледа стање тога рудника, то мислим, да прегледамо даље.

Заст. мин. финансије: Ако је скупштина вољна да реши предложени издатак о мајдану круњањском, онда имам да поднесем извештај комисијски и да рекнем неколико речи о њему; но по што је влада особеним предлогом тражила још неки кредит, то

мислим да би најбоље било да се ова позиција на послетку реши. (Чује се: врло добро!).

Акс. Ковачевић: Ја мислим да би међу тим најбоље било, да се овај предлог преда одбору финансијском те да га он најпре добро проштудира и скупштини тачан извештај поднесе, па тек онда да се реши.

Председник: Мени је одбор предао акта да ставим на дневни ред; али по што је сад дошао извештај од комисије, то ћу да вратим одбору да проштудира ову ствар, па ћемо после решити о овоме мајдану у Круњу. (Чује се: врло добро!).

Бр. 1110.

Изв. Радовановић: Сад долазе окруж. казначејства. Казначеји: 3 казначеја I кл. по 7800=23.400 гр. пор. 3 казначеја II кл. по 7200=21.600 гр. пор. 3 казначеја III кл. по 6600=19.800 гр. пор. 5 казначеја IV кл. по 6000=30.000 гр. пор. 4 казначеја V кл. по 5400=21.600 гр. пор. У име додатка на забројавање на 18 казначеја по 300=5400 гр. пор.

Одбор је мишљена да се предложени додаток у 5400 гр. пор. не одобри.

Председник: Има ли ко да говори о овој ствари? (Чује се: не). Дакле усваја ли скупштина систематичну плату? Усваја.

А што се тиче овога новог додатка по 300 гр. који је предложен на забројавање, јер сад има много динара да броје? (Вичу: то не усвајамо!).

Акс. Ковачевић: Баш тим боље што имају више динара, јер при том бројању могу више и уштедети,

па за то им не треба и никакав додаток на забројавање.

Председник ставља на гласање и скупштина решава да се предложени додаток не одобри.

Бр. 1111.

Изв. чита: Помоћници казначеја. 4 помоћника по 2700, свега 13.800 гр. пор; 7 помоћника по 2400, свега 16.800 гр. пор.

Помоћници деле се на три класе: I. кл. има 3600, II. кл. 3000, III. кл. 2400 гр. пор. годишње.

Повишица издавање се из општег кредита одређеног на авансовање чиновника по класама.

Овде је стављено једно ново звање помоћника казнач. које износи суму од 2400 гр. пор. Одбор је мишљена да се то не уважи с тога, што сматра, да при начелству јагодинском за које се тражи помоћник, није тако велики посао.

Чујте објашњење г. министра за подељења на класе, што такође одбор није усвојио.

Ур. Кнежевић чита: „Код звања помоћника казначеја стављено је у буџету у примедби да се деле на три класе, и то са 300, 250 и 200 тал. годишње. Ово је учињено с тога, да би се помоћници казначеја постепеним унапређењем могли дуже задржати и на тим звањима, чиме би се успособили тако, да кад после са тих звања дођу за окр. казначеје, могу бити далеко кориснији, него кад се као досад најпре на са свим страна звања па тек онда за казначеје постављају.“

Председник: Ово подељење на класе одбор није усвојио, и г. министар је пристао на то. Дакле сад

имамо три питања: прво је што се тиче систематичне плате, усваја ли скупштина? Усваја.

Што се тиче другог питања о подељењу на класе, г. министар је одустао.

Треће је питање о новом звању помоћника казнач. у Јагодини. Сад ко је за то да се тај помоћник одобри нека седи, а ко је противан, нека устане. Већина устаје. И тако се место помоћника не одобрава.

Бр. 1112.

Изв. Радовановић чита: Окружне штедионице. Руководатељи. 1 руководатељ 7200 гр. пор; 4 руков. V. кл. по 5400, свега 21.600 гр. пор. — Усваја се.

Бр. 1113.

Изв. чита: Књиговође. 5 књиговођа по 3000, 15000 гр. пор. — Усваја се.

Састанак је овај трајао до 7 сах. у вече, и заказан за сутра у 8 сах. пре подне.

Председник

Д. В. Јовановић.

За секретара посланик.

Раденко Драгојевић.

Петници:

Сима Секулић, Петар Катић, Војин Радуловић Ђурђе П. Боровић, Мил. А. Глишић, П. Ђуричковић.

САСТАНАК LXXIII.

9. Јануара 1876. године у Београду

ПРЕДСЕЛАВА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

Стеван Д. Поповић.

Почетак у 10 часова пре подне. Присуствовали сви г.г. министри.

Бр. 1114.

М. Гарашанин пита председника, за што није прочитана једна његова интерпелација?

Председник одговара, да ће је изнети, кад дође г. мин. председник, и ако скупштина не буде узета дневним редом.

Бр. 1115.

Извест. фин. одбора М. Радовановић јавља, да је буџет минист. ун. дела био предложен у 6,957.116 гр. пор. и да по скупштинском одобрењу износи мање 176.168 гр. пор. дакле 6,786.978 гр. пор.

Бр. 1116.

Извест. прелази на даље позиције из буџета мин. финансије и чита све позиције код одељка „Ћумруци.“ Код позиције „Ћумругија београдски,“ влада је предложила, да се то звање, које се плаћа с 900 тал. подели на три класе, вако би се ту могли употребити и млађи способни људи.

Одборска је већина усвојила ту поделу.

Панта Јовановић излаже, вако је у интересу штедне предложено, да се горње звање подели на 3 класе, које ће ићи не на више него на ниже, на

примећује да у след појављене мисли у скупштини није удесно буџетом регулисати класе, већ да и то треба чинити нарочитим законским предлогом, у коме ће се прописати и потребна својства за људе од те струке.

Јевр. Марковић: Сваки рад вуче за собом известну награду и одговорност. Посао ђумругије београдског врло је велики, одговорност и сума новаца која предази преко његових руку такође је велика. Према одговорности треба да је и плата. Нове класе не треба заводити, већ и старе избрисати. Способан човек има пута да и даље може напредовати.

Мил. Спасић: Ако неко као секретар има 5—6 стотина талдира, па би се по способности могао поставити за ђумругију не може то бити за то, што би био велики скок, да дође на 900 тал. За то је боље да се то звање подели на класе, само не овим путем.

Скупштина усваја све предложене позиције осим поделе звања ђумругије београдског на класе.

Бр. 1117.

Извест. чита даље позиције на „књиговође и контролоре, прегледаче робе, магационаре, писаре, позорнике, послужитеље, думенције и возаре, носаче и њихове помагаче.“

Скупштина усваја све те позиције.

Бр. 1118.

Извест. предази на одељак „завод економије топчидерске“ и чита све позиције.

Н. Крупежевић предлаже, да се због озбиљних прилиба, у којима смо, избрише предложена сума

на украс паркова бар за ову годину, кад нам није до шетава и паркова.

Д. Балавтски: По срећним земљама увидело се, да су паркови потребни зарад одржања здравља становника нарочито дети, па су на многим местима и куће рушили и на њихово место паркове подизали, а ми не дамо ни онолико болико треба за одржање паркова.

Ш. Ђуричковић признаје, да су паркови добри по здравље, но пита, да ли има људи и изван Београда, и напомиње, како држава не подиже парк код Бање алексиначке. Паркове треба свуд подизати, али само о општинском трошку.

А. Богосављевић примећује, да су паркови подижу рали прочишћавања ваздуха, али ту корист имају само Београђани.

Ил. Мојић: Нек свака кућа београдска подиже паркове, ако хоће само о свом, а не о народном новцу.

Ст. Д. Поповић пита, да ли ће добро бити, да се укину издаци на паркове а да се ови цусте да у коров обрасту, почем нема никога, који ће их прихватити. Он је за то да се сума умањи, а никако да се са свим укине, јер се тим путем неће нико вајдати.

Ур. Кнежевић: Топчидерски парк апсолутно је немогуће укинути, јер приход топчидерски унели смо у држ. касу. С приходом морамо и расход трпети. Парк код више ж. школе треба такође оставити, јер ту се уче деца из целе Србије. Парк код финансије, може се дати неком под кирију, јер тамо има воћа и др. Парк код савета може се укинути.

Н. Крупежевићу се чини, да у Топчидеру робијаша раде. За то је мњења, да се одреди мала сума само за парк код више ж. школе, а за парк код финансије Београђани треба да су захвални што је и до сад на њихову ствар трошено.

М. Миловановић: Сваки за своје уживање треба да плаћа. Народ нема чим своје куће да покрива, а београдске су куће бакром покривене. Није право да држава плаћа паркове београдске, већ општина, која је највећа у Србији. И парк у Топчидеру само је на уживање Београђана. За то да се ова сума избрише.

Б. Боровић: Ако је скупштина вољна, да подиже парк у Београду, онда нека га подиже и у Крагујевцу, где сама општина свој парк издржава.

Ј. Марковић налази, да је у Топчидеру рђаво газдовање, код толике земље нема ни толико прихода колико треба за Топчидер. Приватан би човек тамо подигао и парк и кућу и стову, и опет би добро живео.

М. Глишић: Парк је лепа ствар и за око и за здравље мештана; али кад се човек сети оне босанске и херцеговачке сиротиње, која кору хлеба од нас ниште, онда би било жалосно, кад не би смо овде уштедели. Давати на паркове изгледало би, као китити главу а ићи бос и гладан. За ову годину треба ову суму избрисати.

М. Спасић: Кад би се приход топчидерски уступио Топчидеру, он би могао врло добро напредовати, јер од самог цвећа и семења добија се по неволико хиљада гроша. Има ту користи и по народ.

Н. Крупежевић примећује на то, да приход

износи 39 хиљ. а расход 47 хиљ. гр. пор. и пита, да ли треба трошити на то?

Мил. Спасић примећује, да се у Топчидеру производи толико зелени за робијаше и да за то држава ништа не плаћа.

Р. Тајсић би одобрио ту суму, да се троши на шуме или војене потребе, а не онако на баштице за увесељење једне општине. За увесељење треба сваки сам да плаћа. У осталом тамо раде робијаша, и за то треба да се та позиција избрише.

П. Вуковић: Као што крагујевачка општина сама издржава свој парк, тако може и Београд, а Топчидер не треба више украсити, нек остане овако као што је.

Ж. Чолић: Топчидерски парк треба да остане а остале нека општина издржава. У 17 окр. вароши у Србији нема ни једног парка.

Ил. Стојановић: Паркови су подигнути на државном земљишту, и зар да их напустимо баш сад кад би требало да их уживамо? То је несмислено. Но како је досад подоста на њих потрошено, те се од сад може мање трошити, и тако горњу суму ваља свести на 5000 гр. пор.

Бл. Божић: По што смо јуче избрисали 7000 гр. за парк код киселе воде, за што не и овде?

М. Петровић одговара г. М. Спасићу, да је 1874 год. приход од Топчидера изнео 36.813 гр. а расход 56.671 гр. пор. Кад је више расхода треба ову позицију избрисати.

М. Спасић: Што се тиче украса парка, ту има више прихода, а друга је ствар с подмирењем државних потреба.

Р. Милошевић налази, да је сума велика и да је треба избрисати.

Заступ. мнн. финансије: Кад би скупштина уступила сав приход економији топчидерској, ова би се сама издржавала. Неупутно би даље било напустити парк, који је на држ. земљишту. По званичним подацима од последње године, било је од економије топчидерске, од прилике на 70.000 гр. пор. прихода.

С укидањем ове позиције избрисан би био и приход. За то би добро било, да предложена сума остане.

Председник ставља на гласање прво систематичну плату газде и писара.

Скупштина то усваја.

Предложени додатак писару у 600 гр. пор. скупштина не усваја.

Даље усваја скупшт. предложене позиције на баштована и његове помоћнике, на мајстора дрводеља и надзорника каменог мајлана, на плату и награду шумара, послужитеља и пољака.

Позицију пак од 10.000 гр. пор. на украс Топчидера, одржавање паркова код мнн. финансије, држ. савета, више женске школе и њову чистоћу, скупштина не одобрава.

Бр. 1119.

Извест. чита позицију од 2600 гр. пор. на исплату разних радника у пољу и парву и разне трошкове и т. д.

Скупштина усваја ту суму.

Бр. 1120.

Известилац прелази на земљоделско-шумарску школу и чита све позиције управитеља, професора и економног рачуновође.

Ове године одређено је 5973 гр. пор. више по предирониле године, и то због новоствореног III разреда, које већина одборска усваја.

Мњење одборске мањине гласи: Земљоделско-шумарска школа, којом је циљ са свим омашена као таква укида се и даје у буџету олакшицу од 163.433 гр. пор.

Осим тога прочита се мњење три члана одбора финансијског (М. Терзубаша, М. Радовановића и Ил. Максимовића), у ком поред осталог излажу: да се у ову школу примају само имућнији сеоски синови, да се школе снабду што бољим наставницима и да ђаци све што теорично уче и физично практикују.

Јевр. Марковић: Мањина мисли, да свака школа мора имати неку циљ. Која је циљ земљоделској школи? Ако се њом хтело, да се спреме практични земљоделци, који ће боље и умешније радити земљу, онда у тој школи треба и практичног рада, а тога нема. Ако се хтело, да даје учитеље, вичне земљорадњи, онда она не одговара циљу. Узалуд се давље на ту школу троши. Да је отворена у ком пределу планинском, боље би одговорила својој циљу, овако без земље и алата ништа се не достизава.

Б. Ђоровић напомиње, како је по његовом ланском предлогу скупштина решила, да се установи економан одбор, па ништа. Земљоделска школа промашила је своју циљ. Што год се у тој школи учи

не вреди ништа за сељака, који треба да оре, копа, сади и калами. Требало је по закону да та школа буде у Крагујевцу, где има земљишта и за сточарство и за воћарство и т. д., а не у Пожаревцу, где свега тога нема. У овој школи сад нема више од 14—15 ђака, који кад сврше не могу ништа друго бити до практиканти или жандарми. Докле год се ова школа не преустроји у правом земљеделском смислу, докле не одобравам, вели говорник, ни једне паре.

Пет. Ђуричић: Лена је ствар земљеделска школа; само је питање, да ли наша школа одговара нашим потребама? У тој се школи спремају неки економски, а у нас нема газда, који могу држати економске. Осим тога земље наше нису групирани. Најпосле ђаци који излазе из те школе траже државну службу. Докле се не уреди као што ваља, не треба никакав издатак на њу одобравати.

Акс. Ковачевић: Корисне установе треба одобравати, а штетне укидати. Да ли ова установа одговара свом позиву? Погледајмо, шта се у овој школи учи (и говорник прочита из закона све наставне предмете). Шта вреди теоријска предавања између четири зида без сирава и опитног поља за практику? Оваква школа не ће никад одговорити својој цели. Ни један ђак из те школе не уме ни овцу острићи, ни јагње ни кљусе подићи као сељак. На што ће нам дакле? Предлог постоји пред скупштином да се ова школа затвори. Нек влада поднесе пројект о преустројству те школе, а овако не треба одобравати ни паре на школу, у којој је 13 ђака а 11 професора.

Дим. Катић: Ако се некад са сажаљењем гово-

рило у скупштини о неком предмету, то је овде. Сељачки народ, који броји 90%, једва је дочекао оваку школу, а у скупштини народној диже се глас да се укине. То је грозно! То значи убити болесника место да му помогнемо. Наша је дужност поправљати, а не рушити. Ко је крив што не ваља? Ми, и нико други.

П. Срећковић: У нашој је земљи 95% сам земљерадник. Како се овде може ићи на уништење земљеделске школе? Ко год ствар разуме, не ће на то пристати. Не ће бити, да г. Ковачевић све боље зна од других људи који су учили. Земљеделских школа треба да је више у нас. У земљеделску школу примају се ђаци, који су свршили 4 гим. разреда. Они, кад сврше школу, не мисле да обрађују земљу. Постоји истина оно, што је приметно г. Ђуричићу, да у нашој земљи нема великих имања, и за то је непрактично спремати економске; али је ипак грешно разорити школу, већ је ваља поправљати. Све наше школе, тако су се развијале и поправљале, по што су предмети, који су се показали непрактични, избацивани. У земљеделској школи не ће бити главни недостатак до предмета, већ до ђака, који су почели радити нешто што не спада у круг њиховог рада.

У осталом нема науке без теорије, и погрешно је ударати на школу без теоријских предавања.

Што се тиче самог места, и ја нисам за Пожаревац.

Најбоље би било, да се земљеделска школа уједини са богословијом и учитељском школом. У данашњој земљеделској школи има предмета, за које

би се могла три факултета отворити, и које дете из четвртога гимназијалног разреда не може самовладати.

Питање је: где ће се људи нечему научити, ако не у школи? У нас има сребра, олова и других руда, али нико не уме то да „источи.“ За што? За то, што се нема знања и спреме у опште. Многи то не виде, како наши људи нису спремни. Кад би смо имали спремне снаге, могли би смо уступити тим људима толика манастирска добра, да практично свет уче, — и од тога би било хасне. Али и то не иде без земљ. школе.

Дакле ваља имати људи, и за то школу ваља поправљати, а не укидати.

М. Глишић: Земљ. школа треба, то нико не спори. Али питање је, треба ли нам оваква, каква је? То не може нико тврдити. Жалосно је истина укидати земљ. школу у народу, који је 90% сам сељак; али је жалосније трошити грдне суме на некорисну установу. Народ ће питати: за што одобравамо цару на установе, које не дају практичне раднике, већ увећавају број чиновника? Која је цел овој школи? Да спреми раднике корисне себи, држави и друштву. Па бива ли тако? Ми видимо ђаке ове школе, који и не сврше школу, а обилазе око министарских кућа за које практикантско место. Трошити дакле око по милиуна на ову школу, са свим је неуцутно; за то треба ову цифру избрисати. Доцније се може поднети предлог о њеном преустројству.

Мил. Спасић: Сви налазе, да је оваква школа нужна, и друкчије се не може ни говорити. Школа

је установљена да даје практичне земљораднике и да спреми учитеље за ратарске школе по народу. Ови се не могу спремити без нарочите школе. Што не одговара потпуно свом задатку, то није до школе, већ до уређења, које се може мењати и дотеривати. У њој је било, то се мора признати, више теорије но практике. Осем тога она треба да је у пољу, а не у вароши. Она нема довољног земљишта за рад. За то скупштина може обратити влади пажњу, да се та школа уреди тако, како ће од ње бити извесне користи.

Панта Јовановић: Мало ће бити њих, који ће тврдити, да нам не треба земљеделска школа. Је-смо ли ми у земљорадњи на оном ступњу савршенства, на ком су други народи? Ми смо далеко изостади. Треба ли да се унапређујемо? Без сумње да треба. Можемо ли то без школе? Не можемо. Други народи имају и специјалне школе за виноделство, шумарство, сточарство и т. д., а ми то не можемо имати. У нас се почело с оваком школом, мислећи да се у сваком округу заведе по једна нижа, практична школа, за које треба спремних учитеља. Камо срећа да се још пре 30—40 година заведе ова школа; данас би наша земљорадња друкчије стајала. Потреба овакве школе јасна је као сунце.

Последње две године догађале су се у тој и другим школама неки немали појави. Има мана у њој, и то по свој прилици понајвише због тога што се не гледа на практичну страну њену. То не стоји до закона већ до положаја места у ком је школа, за коју је решено да буде у Крагујевцу. Кад по-

стоје маве, онда место уништавања треба предлагати, да влада проучи стање ове школе и да се поднесе нов предлог о њој.

Мил. Милованић: Земљеделска нам школа треба, то је истина; само је питање: постиже ли данашња школа своју цел? Са жалосним срцем мора се признати, да је овом школом промашена цел. Њу треба преустројити. Што неки предлажу, да се у њу примају младићи из богатих кућа, том би се привилегијом нанела грдна штета сиротњским синовима нашег народа, а ствари се не би ништа помогло, почем богатини синови не би земљу обрађивали, нити би били учитељи народни, већ тражили масна професорска звања и друга места. И овако одржавати ову школу с 12 проф. и 13 ученика, такође није добро. Каква је школа где се учи сточарство, а стоке нема; учи орати, а плуга нема? Такву школу не треба држати. Земљеделско-шумарску школу треба спојити с учитељском и богословском школом; но онда треба и основне школе преустројити. Тако би у неколико ова школа постигла своју цел; иначе не треба на њу узалуд плаћати.

Рад. Недић: Некадашња земљ. школа у Точидеру била је управо за сељачки народ. Одкад је г. 1858. затворена па све до 1868. г. тражено је на скупштинама, да се отвори и ова је отворена. У старој школи ђаци су и обрали и копали и садили дрвета и т. д., и то је била благодет за народ. У данашњој школи као да није тако. То је ваљда за то, што скупштина није решила, да ђаци из те школе иду кући да раде. Ако није решено, оно је о томе

говорено, како би ђаци те школе били учитељи за одраслију децу сеоску у земљорадњи.

Ил. Мојић предлаже, да се цифра смањи, јер је у школи 13 ђака а 12 професора. Школа је потребна, али је ваља преустројити.

Пет. Стевановић: Док се не поручи, како треба ову школу, која је тако потребна, боље уредити, дотле нег се не укида, већ нека се само смањи оно што се на њу досад трошило.

Ур. Кнежевић: Да ли је довољан разлог, што се наводи промашена цел ове школе, да је за то треба укинути? Куда би смо отишли, кад би смо рушили све оно што не одговара цели? Да ли се мисли, кад се говори о затварању школа, и на ђачке родитеље, који су дали своју децу у школу с надом, да ће она изучити оно што су отпочела? Кад би смо затворили све школе, које не одговарају цели, ми би смо затворили може бити и богословију и основне школе. То нису довољни разлози. Једино што се може учинити, то је, да се смањи цифра на издржавање ђачко, почем је сад тамо мање ђака но у почетку године школске.

Ил. Стојановић: Није на дневном реду питање о томе да ли је добра земљ. шумарска школа или није. То се претреса другим путем, и сваки, који мисли, да треба школу преустројити, може поднети свој предлог. Ми треба сад да решимо буџет те школе.

Дим. Матић вели: Да ли сами земљеделци не увиђају, да би били у бољем благостању, кад би имали више знања о пољској привреди, те да своју земљу боље обрађују, своју стоку боље подижу и

т. д.? То се не може спорити. Кад је тако, онда нема сумње, треба нам и земљорадничка школа. И ми је имамо. Шта је њој цел? Из ње као из више земљоделске школе, треба да излазе учитељи за ниже земљ. школе које треба по срезовима или бар по окружњима подизати. Немојмо дакле затворити једну једину школу ове врсте, већ дајмо средстава и прилике, да се постигне што је пропуштено.

Кад је земљед. школа у Топчидеру затворена 1858. требало је чекати 12 година, док се друга тек 1870. год. отворила. Као већим делом земљоделски народ — не смемо ако добра себи желимо остати без земљоделске школе. Кад данашња није у свему као што треба, онда поправимо и допунимо оно што не достаје; само ни по што не укидајмо ово што постоји.

А. Богосављевић: Нико у основу није против земљоделске школе, већ се износи, да не доноси користи коју народ треба од ње да има. Каква је то школа где се опитно поље обрађује робијашима, а не самим ђацима? Земљоделских школа треба да има свуда; за то ваља затворити ову у Пожаревцу, па завести друге, од којих ће бити вајде народу.

Дим. Катић: Свакад се баца кривица на другог, а не на себе, па и овде. Говори се да је цел ове школе промашена; али као да је друго нешто узрок, који се неће да каже. Сами смо криви, што су нам деца оваква каква су. Од 10—20 хиљада ђака ретко који, кад сврши све школе, хоће да се врати у народ и да му покаже како се ради и како се чува, већ сваки тражи, где је најлакше. Баца хоће да су чиновници, а не да ору и копају. За

то поправимо оно што потребује поправке, и дајмо сами примера да оно што по школама научимо у народ разносимо, а школу не затварајмо никако.

Р. Тајсић: Економне и шумарске школе потребне су. Али наша школа у Пожаревцу не спрема младиће, који ће радити пољске радове и умети стоку добро одгајивати. Толики професори предају око 30 предмета и спреме по неког пандура или општинског писара. Школу ваља што пре преустројити; нарочито ваља спремити земљу и раднике који ће теоретично и практично учити нашу младеж. — За сад не треба ништа плаћати на ову школу.

Стеван Д. Поповић признаје да смо се доста удаљили од праве буџетске ствари; но кад се удара на цел земљ. шумарске школе, хоће и он да каже коју. У § 1. зак. од 1870. год. о земљ. шумарској школи прописана је цел школе. Ако ова није добра, онда није тешко у једном § изменити ту цел. Говорник не зна, да ли су младићи, који сврше ову земљ. школу, способни за земљорадничке радове или баш никако нису, јер није над њима држао нити је могао држати икаква испита о томе. Ако су доиста неспособни, онда треба за цело размислити се озбиљно, да ли вреди трошити на школу која своју задаћу не постиже. Ако ли не стоји тако, онда треба тражити дубље узроке и проучити право стање ствари, т. ј. да ли наши ђаци, кад сврше школе, хоће доиста да се врате кућама својим и да раде земљу. Сумња је велика о томе. Професори спремају према одређеној задаћи ђаке за земљораднике; али професори не дају службе по ванце-

ларијама. То чине други и за то ђаци куцају на државна врата тражећи службе. Да ли они то чине доиста за то, што у школи нису научили земљу радити? Сумња је велика. Може бити да је ту и сиротња много или управо највише од сметње. — Професори су може бити spremали ђаве, да буду учитељи по ратарским школама, али професори не заводе те школе, већ влада. Кривице нема дакле до школе.

У последње време појавила се мисао спајања ове школе с богословијом и учитељском школом. — Мисао није рђава, јер за њу говоре многи разлози, као: уштеда у становима, кабинетима и наставницима. Ови последњи могли би том приликом удесити бољу поделу предмета међу собом. Ако зло није дубље, него ако се може излечити једном изменом неког члана у закону, и ако се може стати на пут, да нико из земљ. школе нема права тражити државне службе, онда створимо тај §, и све ће бити у реду, тим пре, што нико не пориче потребу земљеделске школе. Кад нам треба дакле земљеделска школа и кад нам требају неке ратарске школе, онда се овом приликом може изрећи да влада преко неке комисије или иначе проучи право стање садање земљеделске школе и да по потреби спреми пројект за преуређење тог завода.

Што се трошка тиче, тај је доиста према садањем броју ђака велики, и кад повиција на храну, одело итд. ђака дође, може се доста смањити, а на другом месту не може се шта уштедити.

Д. Блазетски: Установљавајући земљ. школу хтели смо, да нам даје практичне земљераднике;

но ово нећемо достићи. Баг, који учи 4 год. осн. школе, 4 год. гимназије и 3 ове школе, дакле пуних 11 година проведе у школи, тај неће никад латити се будака и мотике. Докле му је отворен пут у чиновништво, докле нико неће у земљераднике. То је тако.

Ова школа није уређена премз нашим потребама; она је пренета оданде, где има грофова, спахија и др. са 5—6 хиљада ланаца земље, и где се спремају у вишој земљ. школи настојници добара с платом од 6—10 хиљ. тал. У нас нема спахијува нити онаквих богаташа.

Како ова школа не одговара нашим потребама, то је треба преустројати у правом теоретично-практичном смислу и с обзиром на нашег сељака. У осталом неће бити ни мало добро, да се ова једна школа, коју имамо, затвори, већ нек се са свим преустроји, и онда ће бити мање трошка, а више користи.

Ј. Марковић чуди се, како они, који су завели ову школу, не уредише је тако, како ће бити од користи народу. Толика држава добра леже унарложена и никог нема да их на бољи начин за углед сеоском народу обрађује! Камо нам практичне земљед. школе по народу? С установљавањем ове школе није се ни на шта друго мислило, него да се даду места извесној господи. Народна скупштина не сме обмањивати народ. Сваки од ових питомца стаће по 500 дук. цес. годишње. А може ли сваки од њих привредити народу 500 дук. цес. То је немогуће, и да је боље школа уређена. На овакву

школу не сме се више трошити ни једна пара из сиротне народне касе.

П. Јовановић: Крајње је неупутно осуђивати намеру онога који је установио земљедел. школу, која није заведена због потребе давања места, него за то што је наш народ земљераднички народ и што је требало спремити прво учитеље који ће радити у ратарским школама, од којих би временом била бар по једна у сваком округу. Народ је тражио поправку земљерадње, средске економије и др. И влада је рада била у овој школи спремити учитеље и економије. Ако ко мисли, да се то може постићи на други начин, нека покаже.

Госп. Марковић говорио је неки дан противу изашијања питомца у стране земље на науке, а сад налази, да је корисније спремити учитеље земљерадње на страни по у нашој земљедел. школи. Како ће се протумачити та противуречност. У осталом влада је и пре слала, а и сад шаље питомце на страну рад изучавања агрономских и сточарских наука. Тако смо и могли отворити нашу земљедел. школу.

С отварањем школе била је намера добра, племенита. Ако што у њеном устројству не ваља, дајте да се поправи; само не се не руши ово што имамо.

Минист. председник: Сва ова дебата води се према владином схватању рад тога, како би данашњу земљ. школу ваљало преустројити, а не укинути. Закон о овој школи постоји и тај је донела пар. скупштина. Укидати с рамена установе, које су законом регулисане, не иде. У осталом сви су

говорници износили потребу преустројства ове школе, које може доћи на дневни ред, кад се о томе предлог поднесе, а не приликом буџета.

Многи су говорили о потреби преустројства земљ. школе; но нико није показао, како је одишта треба преуредити. — Она може имати својих мана. Но и пре као министар финансије и сад, вели господин министар председник, да није тог убеђења, да ову школу треба затворити, већ је ваља поправити тако, да буде практичнија, да се премести тамо где има више земље за обрађивање, више шуме, стобе итд.

Што је сад у земљ. школи само 20 ђака, то је услед познатих перода. Одређена цифра на њихово издржавање може се смањити од 70 хиљада на 30 хиљада гроша пореских. Професори су уважом постављени; ту се не може ништа смањити.

Влада ће по завршетку скупштине изаслати стручну комисију, која ће испитати стање ове школе и поднети предлог о њеном преустројству.

Укидањем се не би ништа достигло. И кад је стара земљ. школа затворена, говорило се, да би боље било да је остала. Данашња је школа боље уређена од прве, и врло је чудно захтевање: рушити што постоји, а не подизати нешто боље.

Један је говорник довео у свезу корист ове школе с групирањем земље. Тешко ћемо ми дочекати то, да се земље наше групишу у руке појединих грађана, а и желети то не треба. Наше законодавство баш иде противу груписања земаља, како не би и у нас као у другом свету било сна-

хија и богаташа, који се башаре и који само уживају, и сиротиње која аргатује.

Известилац понавља позицију на персонал земљоделско-шумарске школе.

Скупштина усваја те све позиције.

Бр. 1121.

Код позиције „један учитељ с 3600 гр. пор.“ предлагаху Ал. Николајевић и др. да се избрише но после кратког обавештења од стране г. заступника мин. финансије, скупштина одобрава ту позицију.

Бр. 1122.

Код позиције „професор-деловој с 1200 гр. пор.“ примети Александар Николајевић да се то даје поред систематичне плате једном професору за деловодство, и предложи да се то избрише, почем од толиких професора може један помагати управитељу у послу деловодства.

По што влада пристаде на то, да се изостави ова сума, то скупштина не усваја предложену позицију.

Бр. 1123.

Код позиције „хонорарни свештеник с 864 гр. пор.“ примети Алек. Николајевић, да тај свештеник ништа не предаје, већ само по неки пут покропи ђаке водицом, и да за то ову позицију треба изоставити.

Више говорника, као: П. Вуричковић, М. Миловановић, П. Стевановић, Ил. Мојић и Ал. Здравковић беху за то, да се та сума изостави, држећи,

да тај свештеник нема с предавањима никаква посла или да то може вршити један од професора.

Д. Катић, Д. Балаицки, Н. Радовановић, Јак. Павловић и Р. Кукић објашњаваху да тај свештеник за ту награду предаје у земљ. школи науку хришћанску, која је увршћена у број наставних предмета и да се то не може пренети на ког професора, почем то не би ни духовна власт дозволила нити би то могао предавати који од осталих наставника.

Скупштина усваја предложену позицију за хонорарног свештеника.

Бр. 1124.

Известилац чита: један лекар 900 гр. пор.

После кратког објашњења скупштина усваја ову позицију.

Бр. 1125.

Извест. чита: На пет служитеља за школу и ђаке и т. д. 10.584 гр. пор. и примећује да се у одбору није знало да у школи нема више од 20 ђака, па кад је сад тако, то би се ова цифра могла смањити.

Многи посланици, као: Мил. Миловановић, М. Глишић, Р. Тајсић, Ник. Брунежевић, Малос. Марковић, Б. Воровић, П. Вуковић и Бл. Божић налажаху, да је и број послужитеља за ову школу велики и предложена сума да је велика и предлагаху три послужитеља и до 3000 гр. пор.

Ал. Николајевић, Ил. Стојановић, Н. Радовановић и Јов. Бошковић објашњаваху, да су послужитељи примили своју плату од почетка до рачунске године и да ће с новом школском годином требати

више послужитеља, па предлагаху цифру 5 до 6500 гр. пор.

Скупштина одобрава на горњу позицију 6500 гр. пор.

Бр. 1126.

Извест. чита: На храну питомаца преко целе године и т. д. 76.000 гр. пор.

Председник објави, да влада место ове суме предлаже 30.000 гр. пор.

П. Ђуричковић налази, да је без објашњења много 60.000 гр. чар. на 13 ђака.

Ст. Д. Поповић напомиње, да је у почетку ове рачунске године било у школи нешто више ђака по сад. Осим тога на годину примиће се по свој прилици још 25 нових питомаца, који у овој рач. години имаће да се за 2—3 мес. (Авг. Септ. и Октобар) хране и одсвају из ове суме. По томе ова смањена сума од 30.000 гр. пор. није никако велика, већ је сумња да ли ће се и с њом изаћи на крај.

П. Ђуричковић пристаје по овоме обавештењу да ова сума остане.

М. Миловановић: Овде је питање да ли треба одобрити 30.000 гр. пор. на 13 ђака. Та је сума претерана. Што се вели, да је у почетку године школске било много више ђака, то не стоји, јер су толики ђаци још пре два месеца изишли из школе.

Ил. Стојановић: Ова цифра од 30.000 гр. пор. није никако претерана, мањ ако се баш тако хоће да говори.

Скупштина одобрава на горњу позицију 30.000 гр. пор.

Бр. 1127.

Извест. чита позицију од 4200 гр. пор. на путовање питомаца.

Ил. Стојановић примећува, да се ово због мањег броја ђака може смањити.

Р. Тајсић пита: Буд ђаци путују?

Известилац одговара: По Србији.

В. Васић држи, да ђаци путују по нашој земљи рад збирања биљака и др. Кад су ван школе треба им трошити.

М. Миловановић: Кад је скупштина тако равнодушна да на храну 13 ђака одобрава 30.000 гр. пор. овда је и ова цифра малена и треба још више одобрити.

П. Ђуричковић налази, да је путовање ове године непотребно, и ако се велика сума не тражи.

Ил. Мојић налази, да је то нека дијурна и противан је предложеној суми.

П. Срећковић примећује да није овде говор о дијурни некој, већ о томе: да ли ђаци треба практично да изучавају биљке, земљишта разна и т. д. На ту цел требао би и више дати.

Заступник мин. финансије: § 11. зак. о уређењу земљоделско-шумарске школе наређује ова путовања по отаџбини ради упознавања с биљкама, земљиштима и др. Без икаква говора треба ову суму усвојити.

Бл. Божић чуди се, како ће смети ти професори с ђацима путовати, кад су толике ђаке истерали. Они ће њих батинама помлатити.

Заступ. мин. финансије: Речи г. посланика Божића недостојне су овом законодавном телу и не би требало никако да се овде чују.

Ил. Мојић напомиње, да ђацима кад путују, иде она иста храна коју имају у школи. На што дакле два пут на храну давати?

Јов. Рајичић: Доста је што се на ове ђаке троши у школи. Кад путују не престаје им храна из школе. У осталом, ово путовање може ове године изостати, почем је заостао тако мали број ђака тек да се ватра не угаси.

Стев. Д. Поповић: Баци, кад путују, иду пешке, но њихова преобука, њихова ђебета и потребне земљоделске справе морају се бар на једним колима носити. Храна ће им се на сваки начин и на путу издавати из оне суме од 30.000 гр. пор. Остало, као: трошкови за подвоз, за преноћишта и др. мора се плаћати из ове позиције. Ако је скупштина у опште вољна да одобри путовање ђацима земљоделско-шумарске школе, онда ова сума није тако велика.

Јев. Марковић: Ако се мисли ова школа преустројавати ове год. онда не треба продужавати исти систем. Најпосле, може се ова сума одобрити али с тим, да се употреби на куповање стове, алати и т. д.

Председник објави, да је г. министар финан. смањно предложену позицију од 4200 гр. пор. на 2600 гр. пор.

Скупштина усваја смањену позицију од 2600

гр. пор. на путовање питомца земљоделско-шумарске школе.

Свршетак у 1 час по подне.

Председник скупштине
Д. Ђ. Јовановић.

Секретар

Стеван Д. Поповић.

потписници:

Ђурђе П. Ђоровић, П. Ђуричковић, М. А. Глишић,
Војин Радуловић, Трив. Милојевић, Петар Катаћ.

САСТАНАК LXXIV.

7. Јануара 1876. године

ПРЕДСЕДАВА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

Стеван Д. Поповић.

Присутни сви министри, сем министра правде.
Почетак у 9 час. пре подне.

Бр. 1128.

Председник: Састанак је отворен. Саслушајте неке молбе посланичке за осуство.

Секретар С. Д. Поповић чита молбу Стевана Мирковића којом моли за осуство до оздрављена. Скупштина му одобрава.

Даље чита молбу Милана Милутиновића којом моли за осуство од 5. Јан. до закључка овогодишњих седница. (Чује се: да му се не да).

Мил. Милутиновић наводи, да га нога боде па не може никако у скупштину долазити.

Никола Радовановић: нека се прочита списак посланика, те да видимо колико има посланика на окупу, па онда нека му се дозволи.

Рака Кукић слаже се у томе, да се молиоцу одобри осуство, но по што се испуни оно што Радовановић каже, иначе не одобрава.

Ба. Божић одобрава осуство али онда, кад дођу они који су већ на осуству, које треба позвати.

Председник: Молим вас да прочитамо списак. (Потпредседник прозива). Дакле има на окупу 100 посланика, и 6 су овде у вароши, и према овоме одобрава ли му се осуство? (Чује се: нека му се да осуство).

Ник. Радовановић: Нека му се да осуство онда кад они са осуства дођу, јер овако може се још који поболети, па да скупштина остане без довољног броја за рад.

Ђ. Ђоровић потпомаже Радовановића.

М. Милутиновић каже, да је пре 6 дана за осуство молио.

Ник. Радовановић: Чим први са осуства дође, нека се одмах да Милану.

Председник: Не верујем да ће ико доћи, док се не позове.

И. Мојић одобрава осуство, јер има довољан број посланика.

Поп Стеван Поповић: Нека се позову они поци из ужичког округа, јер њих су 6 на осуство само 7 је овде. Мислим да они немају прида само они осуствују.

Председник: Ја мислим да позовемо Живка

Стевановића, Боку Милетића и Ивка Остојића. (Чује се: Иво је ожалошћен).

Р. Кукић: Нека се позову само прва двојица.

М. Недељковић мисли да сви треба у скупштини да раде, док посвршавају послове, а не овако само да траже осуства. Не одобрава осуство.

Председник: Сад има на окупу свега 103 посланика, јер су још три дошла, па мислим да му се може дати осуство. Одобрава ли скупштина? Одобрава.

Секр. Ст. Д. Поповић чита молбу Живка Чолића, којом тражи 6 дана осуства због слабости своје жене.

Ж. Чолић правда молбу и вели, да му је жена тако болесна, да он мора ићи. (Чује се: Он је два пут осуствовао па му не треба дати). Ако ми не дате ја напуштам ово место.

Председник: Живко каже да му је жена тако јако болесна, да мора ићи још данас. Је ли вољна скупштина да позовемо 2—3 од оближњих посланика, па онда да му дамо?

Вујо Васић вели, треба му одобрити осуство.

Председник: Одобрава ли скупштина Живку осуство за 6 дана? Одобрава.

Секр. Ст. Д. Поповић чита молбу Илије Стојановића, којом тражи због домаћих послова 20 дана осуства.

А. Ковачевић напоменући да је Стојановић члан законодавног одбора, секретар и члан нарочитог одбора, не одобрава осуство, јер ће се, вели, на његово место морати други бирати и тако ће скупштина дангубити. (Чује се: врло добро).

М. Глишић: Баш из оних разлога што Ковачевић напомиње, велим, да Стојановићу треба дати осуство, по што је он и сувише радио. Нега се они са осуства позову, а Илији да осуство после 5—6 дана.

Илија Стојановић правдајући своју молбу тражи и опет осуство, а пристаје да му се даде после 5—6 дана.

Председник: Одобрава ли скупштина да му дамо осуство од 20. ов. месеца? Одобрава.

Секр. Н. Крупезевић чита молбу Радисава Симића, којом моли за осуство до краја овогодишњих скупштинских седница због домаћих нужних послова. (Чује се: да му се не да).

Р. Симић правда своју молбу и вели, да треба да му се да.

П. Буричковић: Бад је дато осуство Стојановићу од 20. ов. мес. то нека се да и Радисаву од 20.

Жика Миленовић не одобрава осуство, од 20. ов. мес. и вели, сви ћемо ни.

Председник: Ви видите, г. Радисаве, како смо остали на малом броју, па за то причекајте још неколико дана.

Р. Симић: Мени после не треба, ако ми сад не дате.

М. Миловановић не одобравајући осуство ни Илији Стојановићу а ни Радисаву, вели да ми не треба да наше домаће послове претпоставимо општим. (Вичу: веома добро).

Председник: Ја мислим да ће и сам Радисав остати још који дан, с тога да пређемо на дневни ред. Молим саслушајте неколико интерпелација.

Бр. 1129.

Секр. Ст. Д. Поповић чита:

Интерпелација

на г. г. министре правде и финансије.

Зна се да је под владом намесништва издато из буџета министарства војеног или грађевине 20.000 дук. првој српској банци у Београду.

Зна се, да је рок повраћају тих новаца одавно протекао и да новац држави још враћен није.

Зна се да је прва српска банка од две године на овамо свој рад обуставила.

Гогори се, да су се у том заводу необичне злоупотребе догодиле; да су сами управници завода преко 90.000 дук. изузели и још вратили нису и да је много грађана наших са стране овим злоупотребима оштећено.

Зна се, да држава не предузима никаквих законских мера противу оних, који су злоупотребе починили.

Зна се најпосле, да су ове злоупотребе и немарност државе, да их изнађе и казни, кредиту земље на страни осетног уштраба нанеле.

Тога ради узимају слободу запитати г. министра финансије да објасни: „на основу којег је законодавног решења, влада ову суму новаца издати могла? За што се позајмљени новац првој српској банци од ње не паплати, кад је рок исплати одавно процео и кад прилике, у којима се данас налазимо, заповедају да се сад државни новац прикупи и на ствари општег интереса употреби?“

Узимају слободу запитати г. министра правде да објасни:

Да ли у нашој земљи има суда и закона, који ову врсту злоупотреба, које су се у банци починиле, казни, и ако има, за што се у интересу кредита земље и у интересу оштећених, са кривцима према закону не поступи?

7. Јануара 1876. г.

Београд.

М. Гарашанин

нар. посланик.

Председник: Г. министар финансије прима ову интерпелацију, те с тога не ће ни одбору него се непосредно њему предаје.

Бр. 1130.

Секр. Кружевић чита:

Питање.

на г. министра унутр. дела и правде.

Дознао сам да је одомад у затвору судском у Гор. Милановцу нађен обешен чувени хајдух Милан Сарић из Карановца.

Питам господу министре: је ли то истина, кад је било, је ли ту чињена каква истрага, је ли лекарски прегледан Сарић? Ако то није истина, питам где је тај Сарић?

10. Јануара 1876. год.

у Београду.

Урош Кнежевић

Мин. председник: Диста ја сам ономад добио једну депешу из Г. Милановца, у којој ми се јавља да је тај хајдух Сарић нађен обешен. Начелство обећало је да ми потпун извештај о томе поднесе,

и кад овај дође ја ћу одговорити на интерпелацију. (Чује се: врло добро).

Ур. Кнежевић тражи да се нареди вештачки извиђај и извиди да ли се сам или га је ко други обесио. (Чује се: за што?) За то, што се дознало да је он са неким Милованом убио Павла Грковића, и како би се видело, да га није ко други обесио само да не покаже оне, који су Грковића убили.

М. Миловановић потпомаже Кнежевића и жели да се извиди, јер је, вели, јавно по народу летос 1875. год. говорено и то баш у оно време кад је полиција помирљиве владе на најгаднији начин на народне људе нападала, да је Сарић пуштен да неке посланике поубија.

Председник: Према одговору г. министровом интерпелација се упућује г. министру, а сад да пређемо на дневни ред. — Бива.

Бр. 1131.

Секр. Ст. Д. Поповић чита:

Интерпелација

на председника министарског савета.

По налогу саме владе знамо, да је 1869. год. под намесништвом, са данашњим уставом постао још један тајни устав, за који ни данас незнамо какав је.

Почем је веома штетно и опасно, да се права и слободе Срба подвргавају тајним наређењима и одлукама, — па ма ко те одлуке стварао, и ма у чијим се рукама оне налазиле.

Почем је нужно да са овим на чисто будемо, то увимамо слободу да владу запитамо:

1. Да ли је вољна влада, да тај устав на јавност изнесе, те да видимо какве нам је благодети он ујамчвао?

2. Да ли је тај устав још у снази — и ако није кад је поништен?

3. Ако није поништен, онда молимо владу, да нам објасни, да ли она налази, да је учуто да се права и слободе Срба оставе и даље изложена неизвесностима тајних наређења?

5. Јануара 1876. год.

Београд.

М. Гарашанин
народни посланик
Ур. Кнежевић.

Мин. председник: Овде се у почетку спомиње „по признању саме владе“ постоји устав. Ја не знам да је влада признала овде у скупштини да има какав тајни устав. Што се тиче осталог да се тај устав прочита овде у скупштини, ја не знам да такав устав постоји, и знам да га у уставној земљи не може ни бити. Ви знате да у уставу има једно наређење, по ком влада на случај рата може сама све у руке узети што јој за нужно буде ради одржања реда у земљи, и према овоме није нужно нити може бити сумње да такав устав постоји, и ја у прав не знам да ли може бити такве скупштине која би такво што наредила. Може бити да је било каквог говора у вел. народној скупштини о томе, али мени није познато.

М. Гарашанин: Прво ја у интерпелацији нисам казао, да је овој влади познато; по то је једна влада казала на ма која била, и то је за нас ме-

родавно. Ово се наређење не односи на она наређења уставом призната, него је тај тајни устав, као неки додатак јавном уставу. Тај устав мора да се налази у архиви, иначе је у нечијем џепу и може се на један пут изнети кад му се нико не нада. С тога у интересу слободе и правде тражим да се пронађе, изнесе и уништи.

II. Буричковић потпомаже у свему Гарашанина и вели, да је он хтео још лањске године да интерпелира министра због тога, јер како је он дознао исти је устав таког садржаја: да влада може протерати сваког грађанина из ове земље, чести и живота лишити без исласења само кад се на њ по-сумња. Да овакав тајни устав постоји, ми сви знамо, па за то је излишан сваки даљи говор. (Чује се: није истина).

Илија Мојвић: Њему није познат овакав тајни устав, а био је и он посланик уставодавне скупштине. Није противан да се уништи, ако заиста постоји.

J. Бошковић: Што се каже, да има неки тајни устав, кога је вел. народна скупштина решила, то, господо, никако не постоји. Него ствар је са свим друкчија. Велика народна скупштина изненађена догађајима ондашњим при убијству блаженпочив. кнеза Михаила и да се не би штогод још за оно време догодило, дала је влади једно овлашћење, по коме је она могла сваког оног који се појави као бунтовник и да ради против престола или је иначе опасан, да може предузети мере и учинити што за нужно нађе. То није никако у виду тајног устава

дато, него само овлашћење влади, а ја у колико се опомињем, влада није ни потписала то овлашћење.

Б. Ђоровић тврдећи да заиста није било никаквог тајног устава, него просто овлашћење, вели, да је исто важило, само за време малолетства кнежева.

М. Гарашанин по признању неких посланика, вели види се, да је неки додаток постојао. С тога разлажући своје наводе опширно сматра за дужност народног представника да ту ствар не узме олако, него да се та ствар узме, види и поништи, и ако се не може наћи у архиви као што г. министар каже, онда нека се јавно каже, да је уништен и да не вреди.

Ј. Димитријевић: На свега овог тражења овом интерпелацијом закључујем, да је то просто намера те да скупштина не ради свој главни посао за који је позвана. На пошто сви знају да нема тога устава нити је таврим икоме неправда учињена, а г. интерпелант ничим не доказује да би се веровати могло, предлажем да се пређе на дневни ред.

Ур. Квежевић: Ако је вољна скупштина, ја ћу доказати. Није то лако данас једног а сутра другог протерати из земље. (Велики жагор).

Ј. Димитријевић: И треба да докажете, а не овако просто. Све је то, браћо, измишљотина. (Велики жагор).

Председник: Ја не знам за што је толика раздраженост у скупштини. Немате повода да толико вичете, кад г. министар вели да му је о тајном уставу непознато, и да пристаје да ствар испита, па скупштину о томе извести. (Чује се: треба да се одбацу).

М. председник: Као што сам казао, ствар ми није позната, но ја држим да је у уставодавној скупштини било и тајних седница, па ако би што било, то ће бити у актима тајних седница. Ја примам интерпелацију да одговорим и истражи ћу. Међу тим ако би га случајно било, онда је питање да ли га ова скупштина може уништити по што би то била ствар вел. скупштине, по сада о овоме нећемо говорити, док не извидим.

М. Гарашанин задовољава се са одговором г. министра.

П. Срећковић: Ову интерпелацију треба одбацити. Код нас се зна како се закони праве и како су досадашњи закони прављени, а ако и има нешто тајно, то није закон нити кога год веже.

Председник: Сав је говор браћо излишан. Министар прима ову интерпелацију и одговориће. (Чује се: да се пређе на дневни ред.) Приста је ли скупштина да се пређе на дневни ред? (Пристаје). Свршена је ствар. Министар ће одговорити. Чујте даље.

Бр. 1132.

Секр. Ст. Д. Поповић чита:

Интерпелација

на г. министра финансије

У 1873 рач. години било је прихода државног 32,925.84 гр. и 37 пар. пор. — расхода је било 34,633.642 гр. и 6 пар. пор. Вишак расхода од 1,708.557 и 9 пар. пор. подмирен је из готовине државне касе.

Молим г. министра финансије да нам објасни:

1, на основу кога је законодавног решења, овај изашак из готовине државне касе наплаћен?

2, ако нема никаквог законодавног решења, онда молим г. министра финансије да објасни: како се смео тај издатак учинити?

Ово је нужно знати, како би се онај, који је овој неправилности узрок, могао одговорним учинити.

8. Јануара 1876 год.

Београд.

М. Гарашанин
народни посланик.

(Чује се: то је застарело).

Председник: Ова се интерпелација упућује мин. финансије да одговори, по што он на то пристаје.

Бр. 1133.

Секр. Ст. Д. Поповић чита:

Интерпелација
на г. министра финансије

Под владом намесништва указала се државна потреба, да купи извесне магацине на Сави у Београду. Влада нареди једну комисију, састављену од овдашњих грађана: Јове Крсмановића, Ђоке Аћимовића, Хаџи-Ђорђа, Јоце Пачића и Штајлехнера, да то имање процене. Ова комисија под заклетвом процени то имање 10.000 д. ц. Влади се учини ова процена пристрастна и стави проценитеље под суд. Ови изјаве суду, да су готови, да то имање по горњој цени за себе купе и суд их ослободи. Министар финансије ступи са притежаоцем, дстих магацина у погодбу и погоди се за 8500 д. Но министар од те погодбе одуставе. Прва српска банка

купи те магацине за 7500 д. и у години 1872 прода их правитељству за 14.000 д. — што чини да је правитељство без икаква повода и нужде платило то имање 600 д. цес. скупље, него што му је нуђено, и то је учинило у корист прве српске банке. Овакав поступак владе јасно показује, да је она била више руковођена интересима банке него интересима државе. За то молим г. министра да нам објасни:

1, да ли је овакво заступање интереса државних поштено?

2, кога он за невиног сматра?

3, је ли вољна да нам зета по овоме делу на увиђај стави?

8. Јануара 1876 год.

Београд.

М. Гарашанин
народни посланик

Заст. мнв. фин. мин. грађевине: Да се не би дангубило и упућивала интерпелација одбору, ја и њу примам да одговорим.

Председник: Усваја ли скупштина да се упути министру ова интерпелација? (Усваја.)

Бр. 1134.

Секр. Н. Кружежевић чита:

Питање
на г. министра унутр. дела

Од како је садањи срес. начелник у нашем срезу ово је четврта година. Сваке године купи он по селу прирез по 2, 2½ и 6 гр. чар. на главу. Ове је године разрезао по 4 гр. на главу. У срезу има 5000 глава.

Дакле покупио је 20.000 гр. чар. годишње.
Све то капетап купи и разрезује без икакве контроле.

Питам г. министра, да ли му је што познато и ако је, за што се ништа не предузима против оваквих неправилности; и ако му није познато, је ли вољан наредити извиђај по овој ствари?

9. Јануара 1876 год.

Аранђел Милојевић
чланак за срез орашци

Мин. председник: Ова интерпелација треба да се упути на мин. финансије, јер полиц. власти не смеју учинити никакав прирез без одобрења мин. финансије. За то нека се упути одбору финансијском.

Председник: Усваја ли скупштина да се упути финансијском одбору? (Усваја). Сад да пређемо на дневни ред.

Бр. 1135.

Радењко Драгојевић моли да се и његов предлог који је поднео прочита.

Васа Стошић моли да се прочита његова интерпелација управљена на мин. председника.

Председник: Нека остане за сутра, јер смо сад доста читали. (Чује се: нека се прочита). Па добро нека се прочита.

Секр. Н. Крупежевић чита:

Питање

на председника министарског савета, мин. унутр. дела

Зна се да је г. Јован Ристић садањи министар на расположењу дошао за министра од начелника прве класе министарства унутр. дела. А зна се и

то, да министар на расположењу добива плату ону коју је имао у звању са кога је за министра постављен. А то је плата коју би г. Ристић по закону имао као начелник министарства унутр. дела хиљаду талира.

Дакле питам председника министарског савета да ми одговори: на основу ког закона и законског наређења може г. Ристић као министар на расположењу добивати плате од две хиљаде талира?

7. Јануара 1876 год.

Београд.

Васа Е. Стошић
народни посланик

Стојан Вељковић: Господо, пре две хиљаде година у једном скупу учених људи поведе се реч о томе, шта је правда. Један од њих Тразименос рече: правда је оно, што је моћнијем од користи. Сократ га на то упита: а да ли моћни увек зна, шта му је од користи? Он му одговори: господар као такав непогрешан је. То начело доцније видимо у римском државном праву. Видимо га после у слободно-умном уставу енглеском. Видимо га у државном праву и основним законима уставних држава. Према таквом дакле начелу, поднетом питању нема места.

Законодавну власт врши и Кнез одобрио, то је закон. Сад да ли је неки закон добар или није не може никаква власт, а још најмање председник министарства критиковати. Министри не контролишу рад законодавне власти, суверене или највише власти, него скупштина контролише рад министара.

И као год што нико не би имао права мене питати, што ти даде за она кола дрва 50 гр. чар.

кад си их могао купити за 40 гр. чар. — исто тако не може нико ни законодавну власт потражити на одговор за што неку ствар овако или онако реши. Па за то ја држим да се то одсудно и просто одбаци и на дневни ред пређе. (Чује се: тако је, врло добро).

Васа Стошић пита: по ком је закону он могао као министар 2000 тал. имати пензије? (Чује се: буџет је закон.

П. Буричковић одговарајући на говор г. Вељковића, вели да скупштина има права да пита и тражи рачуна; а тако исто и сваки закон који је једном пред скупштином био може скупштина променити, изменити и допунити. Па је за то да министар на интерпелацију одговори или нева иде одбору? (Чује се: не треба одбору).

У. Кнежевић: Не стоји оно што каже г. Вељковић, да ми идемо на то, да порушимо закључење суверене скупштине. Ми сви знамо, да је само велика народна скупштина суверена, а редовне скупштине, да су законодавне. Зна се, да идућа скупштина може да поруши рад ове скупштине. Скупштина народна није одобрила толику пензију гос. Ристићу, већ је ова њему неправедно дата и неправедно у буџет ушла, с чега скупштина сад има право да повикати.

М. Миловановић: Кад је био говор о пензији уопште као и о пензији Барловчевој, онда није било толико говора, нити је г. Вељковић што год тада говорио, а сад се говори. Ја сам за то, да се све пензије као за народ теретне укину.

Стојан Вељковић: Не стоји оно, што важе г.

Урош да само велика народна скупштина има суверенску власт. То је са свим погрешно мишљење. У политичком смислу изразом „суверенска власт“ означава се највиша решавајућа власт у земљи. — Највиша власт која буџет у земљи одобрава није велика народна скупштина него законодавна власт. Највишу суверену судску власт не врши вел. скупштина, него касациони суд.

А. Николајевић предлаже, да се интерпелација одбаци и пређе на дневни ред, јер је ова пензија буџетом одобрена, а буџет је за ову годину за нас обвезан закон. Ако би министар сада примио ову интерпелацију, он би је примио ненадлежно, (Чује се: „Врло добро.“)

У. Кнежевић: Још није потписан буџет па с тога се још не може рећи да је закон.

Председник: Је ли вољна скупштина да преко ове ствари пређе на дневни ред? Јесте. Давле прелази се на дневни ред. Чујте даље.

Бр. 1136.

Секр. Ст. Д. Поповић чита:

Предлог

народној скупштини,

У свима уставно-монархијским државама народ има и права и дужности, да средством својих заступника — скупштинара води рачун о свима јавним пословима државних органа, и да према томе своје задовољство или незадовољство исказује. То је право ујамчено нашем народу земаљским уставом нашим. И ми као народни посланици подзујући се том благотворном установом, износимо пред скупштину ово што иде.

Као што је познато. 22. Окт. 1873. поверена је управа наше земље новој влади, којој је президент био г. Јован Мариновић дотадањи президент држ. савета. После њега постављен је за президента министарства гос. Аћим Чумић до тада бив. министар унутрашњих дела, а после овога дошао је на владу гос. Данило Стевановић, који је своју владу назвао „помирљива влада“, те је та влада управљала земљом до 4. Августа ове 1875. г. као дана, кога је сазнат резултат избора народних посланика за садању скупштину.

Знајући влада г. Мариновића да са своје прошлости, не може имати већину у општем миљењу у народу, ова је одмах чим је узела власт у руке:

1. Изашла пред народ са познатим расписом о некој већој и широј слободи речи и ако је постојао закон о печатњи, и ако се зна, да се расписом министарским не дају никакве слободе већ законом; хтејући тим да се покаже либералнија од минулих влада, те тако да се колико тољко популареше.

Тај распис пак учинио је чудеса и покура у земљи; јер се одмах почело безобзирце нападати на част појединих, породицу, веру, народност, власт и све што је појединоме и општности мило и драго; само је забрањивано говорити о незаконним делима владе. И тако је распис тај најзгодније средство био, да се све што је честито и племенито одрица, а семо чланови владе и њихове присталице да сјаје, те тако да им министарске столице за дуже времена буду обезбеђене.

Овај правац показао се у многоме обзиру ште-

таш. Новинари су били њиме изазвани на слободније претресање, а влада, ударивши брзо натраг од свога правца предавала их је судовима. Судови пак, не имајући никаква посла са расписом, морали су се држати закона. Шта више, јавно је мишљење у свима иступима штампе било убеђено, да их је разним маневрама изазивао сам министар унутрашњих дела Чумић, који је потписао онај распис, а доцније му ни сам закон није довољно строг био, те се почео служити опоменама и обуставама, које пре њега нису биле никада примењене. У след овог неискреног и противречног држања владе у земљи је завладао општи раздор, ауторитет је власти поколебан, а у народу је завладало међусобно неповерење.

2. После тога влада та, да би се одужила и својим личним присталицама, и да би у појединим надлежатељствима створила за се већину, одмах је поставила у државни савет 5 нових саветника. С тим поотављајем 5 нових саветника, она је погазила устав и оштетила касу народну; јер у уставу стоји да нико не може бити саветник, који нема непокретног имања, и да сродници до извесног степена сродства не могу бити у једном колегијалном надлежатељству заједно. Међу тим од нових саветника нису имали непокретног имања г. г. Јован Илић и Коста Цукић; а саветници Коста Цукић и Милаш Петронијевић род су другог степена по тазбини, по што је први другоме рођени шурак, Младен Жујовић и Данило Данић ипак род су такође у другом степену по тазбини.

Каса је оштећена пак тиме, што ни у ком слу-

чају нужно било празна места попуњавати и то-варитк каси 10.000 талира годишње више по што је донде издавано на државни савет, јер је савет под владом намесништва толико година био и за-коно радно и без тих нових 5 саветника.

3. Влада Мариновића саветом својим и рад-њом својом у правцу ненародне спољне политике учинила је, те је Његова Светлост наш Ђвџаз ишао у Цариград, одакле се као што сви знамо, вратио без икаквог ма у ком погледу успеха. И као год што је тим путовањем Његове Светлости у Цариград нанесен вред угледу и наше земље и дина-стије, тако је и народна каса морала претрпети извесну материјалну штету у ономе, што је при-ликом тога путовања потрошено. — Две су дакле штете и то неоцењиве снашле нашу земљу тим путовањем.

4. Под том владом пуштени су официри ау-стро-угарски те су скроз и скроз нашу земљу са војене тачне прегледали и све што им је нужно било премерили и снимали. Они су још имали за пратиоце наше официре којима су, разуме се, путни трошкови плаћани из државне касе, те је и тиме а за љубав Аустро-угарске неколико хиљада потро-шено. Зна се, да је по другим земљама са најве-ћом строгошћу и казни забрањено, да странци њи-хове земље у погледу војене тачке сазнаду. А по-менута влада наша дозволила је, те су странци, па још са пратњом наших официра, видели и сни-мили оно, што је њима нужно. Овај поступак вла-дин јесте права издаја земље.

5. Та влада ударила је прирез на целу земљу

нашу по 20 гр. чарш. на сваку пореску главу за храну народне војске приликом логоравања њеног. Толика сума није била нужна, јер је преко свију трошкова претекло један милион и по гр. пореских. (Види признање министра војног у одговору на ин-терпелацију о томе прирезу учињеној на бив. нар. скупштини.) И та је сума одкада је покуњена па до половине месеца Октобра ове год. лежала бес-плодна, што би и даље било, само да није по одо-брењу садање скупштине утрошена на нар. војску бившу на граници. Уставом нашим изриком је за-брањено, да се удара прирез на народ од владе и појединих власника, док се на то не добије одо-брење од дотичне власти, а то је за толику суму народна скупштина. Па кад је тако, онда је влада намерно прегазила земаљски устав.

6. Иста влада, на име президент њен г. Ма-риновић последњег месеца рач. године изузео је сву суму буџетом одређену за министарство спољ-них послова близу 20.000 дув. ц. и пред сам пад свој за 10 дана утрошио је неки 7.000 дув. цес. И кад је о томе на бившој распуштеној скупштини питао, одговорио је само, да је он квите за тај изузетак новаца потписивао, и да је лице т. ј. ра-чуновођа, који је те новце узимао честно и по-штено (види о томе интерпелацију и одговор на бив. распуштеној скупштини.) За сво време рачун. године дакле г. Мариновићу није требала горња сума, него баш последњег месеца пред што ће да одступи од министарске столице. — Зависта чудна ствар!

7. У пркос свију положних закона наших ми-

нистар г. Чумић средством својих потчињених чиновника тако је далеко ишао, да је у Лозници цео одбор општински који му по вољи није био, растерао. То је учинио Матија Радовић кога је г. Чумић за помоћника I. класе поставио. Кад се општина жалила министру Чумићу, он ју је одбио, а поступак лозничке полиције одобрио, што није смео учинити, јер закон о општинским властима од 1866. год. није тамо давао власти никоме, па ни самој влади, да сме општински одбор распустити. По што пак члан 127. устава одређује „да су општине самосталне сходно пропису закона“, очевидно је да је овде мин. ун. дела најформалније погазио устав.

8. На извесно време пред избор посланика за народну скупштину, влада је изаслала комесаре своје: г.г. Димитрија Радовића и Павла Козељца, те су они целу Србију обишли пробавивши у томе близу два месеца, за које су време поред своје плате имали и дијурну по закону о чиновницима, која је према њиховим платама и времену свога путовања морала велику суму изнети, што се најбоље може видети из њихових књига о примљеној дијурни. И ти комесари путовали су у тој цели, да спреме извесне чиновнике, а и грађане који су им били приступни, те да избори посланика испадну по жељи владе. Таква путовања чињена су и од других чиновника по разним местима наше земље. Међу тим и полицијски чиновници, ако не баш сви а оно више од половине доходили су г. министру надлежном, те су усмено упућивани шта ће и како

радити приликом избора и за кога настојавати да буде изабран.

9. Да би им избори по жељи испали, а у исто време да би што боље своје среднике и присталице наградили и код осталог чиновништва себе популарисали, а над онима који су за њих непоправими били свој гњев и вољу извршили, — влада је, као и све остале законе, газила и закон о буџету на грдну штету народне касе, давши по неким чиновницима по две и три класе или у један пут или за кратко време у два маха, неке пак премештајући по молби, неке по потреби службе, а неке стављајући у пензију и ако су млади, здрави и за државну службу способни.

С тим гажењем закона о буџету, они су неколико стотина хиљада гроша пореских из касе државне више потрошили, но што им је буџетом опредељено.

Министар правде гос. Ђорђе Ценић узео је у своју канцеларију рођеног свог сестрића Димитрија Радовића најпре за начелника, а одмах за овим за кратко време поставио га за члана касационог суда, и ако је било много чиновника других, који су били од њега пречи и по годинама службе и по способности.

Поставио свога рођеног пашенога Петра Ђелића од члана III. класе за члана II. класе суда округа књажевачког, на одмах за овим на неколико дана преместио га по потреби службе у трг. београдски суд; дакле преместио га по жељи у Београд, а о држ. трошку. Зар то није могао учинити кад му је дао класу? Није јер би онда дошао у

Београд о свом трошку. Са овим је оштећена народна каса.

Испремештао по потреби службе силан број чиновника и већих и мањих, а све на штету државне касе. Цифра које штете може се видети из књига тих чиновника о примљеним селидбеним трошковима.

Пензионирао 4 чиновника из касације, два из апелације и три председника окр. судова. Са овим пензионирањем ипотоварио је државној каси близу 10.000 талира што се мора тима пензионерима издати.

Министар господин Чумић унапредио је свога нашегога Косту Петровића од 450 на 750 талира, докле су многи другови његови још писари са 300 талира.

Узео је у своју канцеларију бив. истераног капетана Божића и од 230 тал. попео га на плату од 500 тал.

Поставио за чланове полиције Јована Д. Стевановића сина г. Данила Стевановића и Павла Кожељца, који су такође са 300—400 талира унапређени.

Косту Радовановића телеграфисту из Гор. Милановца најпре довео у Београд за телеграфисту, а после поставио за члана полиције, и то у времену ономе, када је знао, да против овога постоји тужба код полиције за убиство народног посланика Павла Грковића из Горњег Милановца, и да по тој тужби још није никакво решење од дотичне власти изречено.

Бока Пантелић за време поменутих владавина

постављен је за начелника, и одмах за овим на кратко време узет за начелника министарства полиције са унапређењем једне класе, те је тако за неколико месеци добио 400 тал.

Тако исто и томе подобно радили су и остали министри. И резултат таквог рада њиховог испао је: да су у 1874. години унапређени чиновници бројем преко 150. По молби премештени преко 40, по потреби измештени 70—80, и пензионирани до 40 чиновника.

10. Министар гос. Чумић пензионирао је оне чиновнике, који нису били за пензију, а примао у службу људе који су пресудом судском истерани из службе. То је учинио са Павлом Радовановићем бив. помоћ. окр. шабачког. Тај Павле као капетан среза мачванског са писаром Миланом Ковачевићем служио се са новцима народним, а у неким сумама учинио је и утају. И за то је био он осуђен свима судовима на затвор једногодишњи; па му г. Чумић опет дао капетанство, дакле дао му прилику да поново чини злоупотребу са народним парама. — Шта нам онда вреде судске пресуде, кад их један министар тако гази и обезуважава?

11., Помирљива влада г. Данила Стефановића то је исто у погледу чиновништва продужила. Она је 5 окружних начелника преместила у Београд све по потреби службе, дакле о трошку народном, и то на онаква звања, у којима ти премештени начелници нису били вични.

Владимира Васића од начелника за неког контролора над ђумруцима, који чиновник тај посао није никад радио. Милана Јанковића у мин. правде

и ако он ни једног дана није служио у судској струци нити свршио правне науке. Настаса Петровића за секретара санитетског одељења дакле у докторску струку.

Брсту Стојковића у мин. војено у рачунску струку и Аћима Проклића за председн. окр. суда. А на њихова места поставила пензионираниог због неспособности начелника Косту Цинцар-Марковића давши му једну класу.

Садања влада морала је тога начелника пензионирати због неспособности, и он је сада због те класе добио и већу пензију, са чиме је држ. каси натоварено, до близу 200 талира, више пензије што се излаже томе начелнику, но што му је пређе давало. Даље Петра Ђелића рођеног пашенога Ђорђа Ценића и Ђорђа Радовића брата Дим. Радовића тада бив. мин. правде.

Ето како су се бринули, да чиновници буду постављени на она места у којима могу корисно послужити. Њихова је сва брига била, да своје сроднике награде са масним платама, а за посао народни није им много било стало.

Мин. правде г. Радовић поставио је Аћима Чумића и Милана Пироћанца за чланове касац. суда I. класе, и само је у касац. суду било чланова са II. класом, који се у тим класама налазе по 8, 7 и 6 година, и ако противу Чумића постоји пред скупштином тужба од фамилије убијеног народног посланика Павла Грковића, да је он главни кривац тога убиства. Поставио је дакле за судију највишег суда у земљи нашеј човека, који је оптужен за убиство народног посланика и то у времену кад по

тужби тој још никакво решење није изречено. И поставио је човека, који је пре министарске столице имао свега 650 талира на плату од 1400 талира, чиме је закон о чиновницима прегажен, јер оно што је он био министар не даје му право да се од један пут на толику плату поине.

Пензионирао је председника суда окр. рудничког баш у оно време, кад је требало судити осталим кривцима, који су били оптужени за убиство поменутог народног посланика Грковића. Влада је могла имати и других каквих побуна за пензионирање тога чиновника, али то није никако могла учинити у времену, кад се имала судити кривица убицама Павла Грковића, за коју је оптужен и постављени у касац. суд Аћим Чумић.

Када је Мариновић од владе одступио, онда је тражио пензију а Филип Христић, да се поврати у савет; но влада то ни једно ни друго није учинила, но је њих оставила на расположењу да вуку по две хиљаде талира, а њихова места у савету, која су празна била попустила са Станојлом Петровићем и Мојом Гавриловићем људма старим и за рад неспособним, те тако је учинила да је и савет остао без чланова, који би могли што привредити, а и каса је државна оштећена; јер што би каса плаћала Мариновићу и Христићу 4000 талира, она сада и њима и именованим постављенима плаћа 8000 тал. дакле на чисто: каса је оштећена са 4000 тал. год.

Међу тим је друге министре на расположењу одмах враћала у службу, или пензионирала, као што је на прилику учињено са г. Јаковом Туцаковићем, који је после 8 дана од дате оставке пензионират-

12. Све поменуте владе страшно су притисак чиниле на народ приликом избора посланика за скупштину и у изборе су се мешале, и ако је то законом забрањено; па се под њима догодило и убиство народног посланика Павла Грковића на сами дан избора у вече.

О томе су докази: појави у Лозници, Јадру, Јагодини, Звижду, Пожаревцу и другим местима, што је све пред скупштином на решењу било а и сада је још.

Има још сјасет дела, у којима су поменуте владе газиле наше постојеће законе; и кад би их све ређали, могли би читаву историју написати.

И као што се из свега наведенога види, радња поменутих влада од 22. Окт. 1873 па све до 3. Авг. 1875 год. била је у свему штетна по народ и народну касу.

Овакови немиле призори морају сваког родољуба и патриоту у срце најјаче дирнути, морају сваком поштено мислићем грађанину ове земље у дужност ставити, да се са највећом заузетом и прегореваном постара, да се такво што не догађа у нашој земљи, ако и себи и народу добра желимо јер су нам, браћо, такви призори и произвели познати догађај у Копривници са послаником народне скупштине г. Адамом Богосављевићем. А ако би се по несрећи и унапредак тако радило од наших влада, ми ћемо дочекати још ужасније прилике, којих ће резултати бити од недогледних рђавих дејстава.

С тога част нам је предложити народној скупштини.

Да народна скупштина донесе одлуку која би гласала:

„Народна скупштина, оценивши свестрано званичну радњу бив. министара: Јована Мариновића, Ђорђа Ценића, Аћима Чумића, Чедомића Мијатовића, Филипа Христића, Косте Протића, Љубомира Ивановића, Данила Стефановића и Димитрија Радовића — налази, да су се они огрешили о народ и његову будућност тиме, што су смели развитак земље и династије народне, што су народну касу немиле расипали, и што су самовољном управом посејали по земљи семе раздора и неповерења, а власт земаљску обезуважили. Бацајући овом одлуком осуду своју на ову грешну радњу, скупштина нема намеру да предрасуђује даље последице њених дела, но проглашује, да они за своја дела остају одговорни по уставу и законима земаљским, који се стављају у оптужно стање.“

Ово је доуна поднесене тужбе против неких министара. Но по што у оној тужби нису изложени сви подаци који обелодањују дело тужених министара и нису именовани сви, који су за оптужење, то молимо скупштину да и овај предлог преда одређеном одбору на испитивање и оцену, те да би он могао тачан извештај скупштини поднети.

народни посланици:

Раденко Драгојевић, И. Ж. Мојић, Теша Марковић, Никола Милосављевић, Рава Кукић, Дим. Катић, Живојин Душманић, Милан Галгоријевић, Милосав Марковић, Станоје Ђорђевић, Живко Јовановић, Милан Милутиновић, Михаило Гератовић, Милош Симић, Коста Радовановић, Ранко Б. Тзјсић,

Антоније Шумкарац, Жика Миленовић, Лазар Владисављевић, Стеван Поповић свешт.

Председник: Ово изгледа у почетку као изјава, а на крају као тужба. Ту се спомињу дела, за која су дотични министри већ оптужени, а спомињу се и нека за која нису оптужени, и не наводи се да ли су по уставу одговорни. (Чује се: нека иде у одбор.) Добро, но то је теретно за одбор, и он неће моћи за дуго ствар извидити и извештај скупштини поднети.

И. Мојић: Нека иде одбору.

Александар Николајевић: Ово нити је тужба, нити изјава. У тој ствари није устав повређен. — Министар има права да премешта и авансује чиновнике по закону о чиновницима. Сматра да нема места овоме и да је са свим излишно.

Министар председник: Не само из овог акта, него и из многих дојакосњих види се, да у нас у место да се стравачке страсти ублажавају, оне се из дана у дан развијају све црње и горе. Ја већу да говорим је ли све ово, што се у овом акту спомиње, умесно или не, јер ја овај акт и не сматрам као предлог или интерпелацију; ово је управо нека карактеристика радње већих министарстава. Тамо има ствари за које министри по уставу и закону не могу одговарати, као што је на прилику право премештања и авансовања. У другим неким земљама може бити да би се министар могао за такве случајеве и узимати на одговор, јер тамо се министар осуђује и онда, кад се докаже, да је влада радња у правцу, који је од штете по државу. Али се код нас за такве ствари не могу министри по-

трзати ни по закону ни по обзирима на наше политичко развиће. Него ја ћу у опште да баћим један кратак поглед на ову нашу радњу.

Ви видите, господо, да се ми често, као што је и сад случај, бавимо стварима, које не могу допети никаквих добрих резултата. Ја не знам, да ли скупштина опажа, у каквом се положају сада земља наша налази. — Мени се чини, да је крајње време, да ми погледамо како стојимо, па да се упитамо, да ли је баш данас време да ми расправљамо наше партијске спорове и да терамо наше личне освете, или нам озбиљност прилика најживље налаже да радимо, да се спремимо, те да нас не изненаде догађаји, који се и око нас спремају. Ја не знам да ли господа посланници имају времена да виде, шта се о нама данас по свима европским листовима пише. Али онај, који будним овом наше ствари прати, који води рачуна о мишљењу словенских и странских гласила о нама, мора да се забрине гледећи како се наша скупштина у место да сву снагу своју прибере око оних великих послова, који на нас чевају, бави с интерпелацијама и предлозима, који иду на растројење и ово мало интелегентне снаге у нашој земљи и још већи раздор међу појетиним групама.

Оваквим путем, господо, не води се земља добру. У овој земљи као и у свакој другој било је свачега, али било је пута и начина, а има га и данас, да се погрешке исправе, противзаконности спрече. Ама оваква радња, каква се данас обеледањује није радња исправљања и усавршавања, него радња на политичком растројству, државној немоћи.

Без обзира на околности, које нас опомињу на слогу, ми се хватамо у коштац, гложимо се, чекајући да дође неко трећи који ће нам казати: „ви нисте способни да сами собом управљате, а камо ли да веће мисије вршите“, и тај ће нас трећи измирити.

Господо, да ли помишљате да је пролеће близу, да могу искренији још теже прилике за Србију, по што су данашње. Па с чиме чекамо ми изненађења, која нам се можда спремају? У место да нас нађу кривце слогом и пожртвовањем, ми ћемо их, ако и даље овако узрадио, предустрести поценама и позвањани, малаксали под теретом партијске борбе.

Немојте мислити да ја ово говорим за то, што бих ја сам налазио, да скупштина нема права да се са таквим питањима бави или што бих ја хтео, да је одведем са пута њенога права да тражи рачуна. — Може бити да и ја сам налазим, да има ствари, које заслужују критике и прекора; по, господо, кад би данас било код нас и изван нас стање обично и кад би ми имали времена да то све пречишћавамо, још би се могла у неколико разумети ова струја у средини вашој. Али ја вас опет опомињем, господо, на време и околности, у којима се налазимо.

Моје је уверење: да овај пут воли растројству онда, кад највише слоге треба; да води раслабљену онда, кад нам највише снаге треба.

На послетку обазрите се, господо, у какав положај постављате владу оваком радњом. Када ће она стићи да што уради, кад се време проводи са оваким инкриминацијама и другим некорисним предметима, који отежу радњу скупштине?

Опет кажем, господо, овакав правац рада не води добру, и ја сам морао са болом у души да вам учиним ову изјаву. — (Вичу: „Врло добро. Тако је!“)

Бр. 1137.

Председник стави ствар на гласање и скупштина реши: да се овај предлог упути одбору, који је већ за те ствари одређен.

За овим скупштина прелази на дневни ред.

Бр. 1138.

Настављен је претрес буџета за минист. финансије.

Скупштина реши да се одобри:

На обрађивање опитног поља, на набавку и оправку потребног алата, машина, на издржавање стоке и на набавку и оправку прибора за њу 8.080 гр. пореских.

На трошкове канцеларијске и на огрев и осветљење школа, као и огрев званичника 13.000 гр. пореских.

На библиотеку и набавку учебних предмета и нужну спрему за то 712 гр. п.

На кирију за школску кућу и остале званичнике 23.278 гр. п.

На непредвиђене потребе 2.375 гр. п.

На кирију за зграду потребну за чување пољопривредних алата као и за шталу за мазну 1.680 гр. пореских.

Свега дакле по овој позицији земљоделско шумарске школе скупштина реши да се одобри 88.833 гр. пореска.

Бр. 1139.

За овим скупштина пређе на позицију X. о разним трошковима.

По што се више гласова чуло, да је сума, која је од стране владе предложена у 50.000 гроша пореских, сувише велика према малој користи, која се од шумара до сад добијала, и по што влада најави, да је вољна да се позиција та смањи са 10.000 гроша пореских, скупштина реши: да се одобри 40.000 гроша пореских на шумаре, које ће мин. фин. у службу примати и отпуштати и плату им одређивати од 150—400 талира годишње, као и на подвозне трошкове и дијурну ових шумара, и све друге разне издате потребне око уређења шумарства.

За тим скупштина реши да се одобри:

На чуваре државних добара 8.208 гроша пореских.

На практиканте целе струке финанс. 66.000 гр. пореских.

На питомце занатлијске 24.000 гр. п.

На кирију за приватне куће, у којима су финансијска надлежательства смештена 15.224 гр. пореских.

На подвозне, попутне и селидбене трошкове чиновника, практиканата и служитеља, и на подвозне трошкове среских начелника за пошете данка од окружних начелстава 4.000 гр. п.

На огрев и канцеларијске трошкове минист. фин. и свију потчињених му надлежательства 70.000 гр. пореских.

Бр. 1140.

Код позиције од 5.000 гроша пореских, која је од стране владе предложена за потпомагање наставе у трговачком књиговодству, министар председник изјави, да влада пристаје да се та сума за сад изостави, и тако скупштина реши: да се позиција од 5.000 гр. пор. која је предложена за потпомагање наставе у трговачком књиговодству, из буџета изостави.

За овим председник закључи овај састанак и забави други за после подне у три сах.

Председник скупштине
Д. Ђ. Јовановић.

Секретар

Стеван Д. Поповић.

ПОТПИСНИЦИ:

Ђурђе П. Ђоровић, П. Ђурчиновић, М. А. Глишић,
Војин Радуловић, Трив. Милојевић, Петар Катић.

САСТАНАК LXXV.

10. Јануара 1878. године

ПРЕДСЕДАВА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

Стеван Д. Поповић.

Почетак у 5 сахата по подне.

Присуствовали сви министри.

Бр. 1141.

Председник објави да ће се читати протокол 59 састанка после подне. Но по што скупштина

изјави да се за данас протокол не чита но да се на буџету ради, одмах се пређе на дневни ред.

Бр. 1142.

Извест. М. Радовановић чита: На потпомагање земљоделства и с тим скопчаних привредних грана и рударства 46.600 гр. пор.

Секр. Урош Кнежевић чита обавештење г. министра, које гласи: да је сума одређена на потпомагање земљоделства и с тим скопчаних грана и рударства повећана са 6600 гр. пор. за то, да би се према прекој потреби могао један стручан инспектор као дијурниста узети, које би лице по рудницама излазити могло, да радње рударске прегледа и контролише, а о том извештај г. министру финансије подноси.

Секр. Стев. Д. Поповић чита одборско мњење већине, које гласи да се ова сума за инспектора не одобри за то, што сматра да је увођење овог инспектора непотребно, поред постојећег персонала.

Министар је пристао да се ова сума избрише.

Скупштина је и одборско мњење и осталу суму у 40.000 гр. пор. усвојила.

Бр. 1143.

Извест. М. Радовановић чита: На ископавање руда 1200 гр. пор.

Скупштина усваја.

Бр. 1144.

Изв. М. Радовановић чита: Помоћ друштву за пољску привреду 28.000 гр. пор.

Мањина је одборско мњење да треба ову помоћ пољско-привредном друштву отказати с тога, што

су се начини, којим, вели, друштво на пољску привреду дјелује, показали немоћни, да приметне резултате у нашој земљи покажу.

Јефрем Марковић објашњава мњење одборске мањине и каже, да то друштво треба практички своје опите на јавност да износи; да растура разна семења по земљи; да сточарство гаји, или да ставља на јавност оно што само производи, и таквом друштву помоћи има и смисла. Али друштво једно које, вели, само један лист издаје, на то само производи по земљи, држи, да нема смисла да постоји, и да од тога друштва, као што се, вели, и увидело нема никакве вајде у народу, него га треба усавршити.

Урош Кнежевић потпуно се слаже са предговорником, али, вели, да то друштво ништа у народу не вреди, никако се не може сложити. Сав тај новац који се друштву даје, даје се, вели, онима који најбољи производ на изложбу донесе. Друштво само секретару плаћа, а остали сви бадава раде.

Милован Спасић: Ово је друштво добровољно. Није му само задатак као што каже г. Марковић да издаје само један лист, то је ствар инозредна. Оно је издало више хиљада дуката награде приликом излога. Оно издаје књиге из којих народ има шта да научи. Оно набавља и издаје народу савршеније сираве за пољску привреду на отплату без интереса. Оно не може дати корист народу ако му се не помогне. Чуди се мањини одборској како може казати да се друштву не даје помоћ.

Одговара г. Марковићу и каже, да друштво и практично ради. Оно је од општине шабачке добило до 30 ланаца земље и друштво је отпочело да ради;

подигло је расаднице воћа, производи разне се-мење и т. д.

Јефрем Марковић каже, да га г. Спасић није разумео. Мањина одборска није имала у виду да ту помоћ друштву не да, него држи да су та средства недовољна, и држава ако хоће да то друштво потпомогне треба да одреди још у већу цифру.

На питање председника, скупштина одобри ову цифру на помоћ пољско-привредном друштву.

Бр. 1145.

Извест. М. Радовановић чита: На сређивање и крчење ливада правитељствених у опште и на набавку ствари потребних за одржавање добара државних 30.000 гр. пор.

Заступ. министра финансије наводи, како је ова сума одређена на сређивање оних правитељствених ливада, од којих држава има прихода око 100.000 гр. пор.

Скупштина усваја.

Бр. 1146.

Извест. М. Радовановић чита: На повраћај прихода неумесно у касу примљених 200.000 гр. пореских.

По објашњењу заступника министра финансије, да су ово они приходи неумесно наплаћени при ђумруцима,

Скупштина усваја.

Бр. 1147.

Извест. М. Радовановић чита: На наплаћивање од стране правитељства изгубљених царница 20.000 гр. пор.

Скупштина усваја.

Бр. 1148.

Извест. М. Радовановић чита: На одржавање чистоће испред јавних државних зграда 1000 гр. пореских.

Б. Божић пита: за каку се то чистоћу даје?

М. Глишић објасни, да се то даје за чистиће нужника, онака које служитељи не могу да раде.

Скупштина усваја.

Бр. 1149.

Извест. Мих. Радовановић чита: На куповање нових чамаца и других разних ђумручких потреба 12.000 гр. пор.

Скупштина усваја.

Бр. 1150.

Извест. Мих. Радовановић: За набавку нових каса за надлежатељства против ватре и обијања осигураних 15.000 гр. пор. (Чује се: Зар сваке године?)

Бл. Божић мисли, кад се сваке године трпа толика хиљада гроша за касе, да би досад патрпали пуну салу каса. Чини му се, да се не употребљује на касе већ на нешто друго.

Заст. мин. финан. каже, да се ова сума не употребљује на нешто друго, као што Божић каже, него на куповање каса. Каже да му се и сад министар правде обратио за суд округа подринског, чачанског и јагодинског, а и у будуће да ће се набављати ако буде нужно за које надлежатељство.

Бр. 1151.

Изв. М. Радовановић чита: На издржавање и попутину питомцима, који по струци финансијској

на страни уче више науке; на исплату трошкова у случају болести или смрти; на исплату по потреби њихових приватних учитеља, школских и разних такса и других трошкова 26.400 гр. пор.

О овој позицији владин извештај гласи: До сад је на питомце који на страни више науке и вештине уче, одобравано у буџету министарства просвете једна општа сума од 192.260 гр. пор. и министар је просвете са овом сумом издржавао питомце државне на страни по свима струкама осим војне. Но како је удесније и практично је да свако министарство по својој струци одвојено питомце на страну шаље, то је по учињеном споразумљењу и горња сума распоређена тако, да је од исте припало на финансијску струку 26.400 гр. пор. са којом је сумом буџет министарства финансије увећан.

Одбор је усвојио ову цифру.

Мњење је одборске мањине, да наша велика школа треба да може сама потпуно да изобрази младиће по финансијској струци, што своди расход са 26.400 гр. пор.

Скупштина усвоји ову суму по мњењу одборске већине.

Бр. 1152.

Изв. М. Радовановић чита: На одржавање и радњу мајдана каменог угља у Сењу 12.000 гр. пореских.

Извештај владин о овој позицији гласи: У Сењу окр. ђупријског има један државни врло важан мајдан каменог угља. Трошкови око одржавања овог мајдана подмиривали су се до сада продајом угља,

што је из истог мајдана вађен и што је куповао министар војни за крагујевачку војну радионицу. Но како не треба више овако да буде, а и не зна се, да ли ће и колико свакад министар војни потребовати угља за поменућу радионицу, то је докле не наступе времена да се угљен у великој количини вади и продаје, стављена у буџету за 1876 год. једна сума, која је нужна за одржавање и радњу овог важног мајдана и која износи 12.000 гр. пор.

Скупштина усваја.

Бр. 1153.

Изв. М. Радовановић чита: На набавку нових метарских мера за надлежатељства 40.000 гр. пор.

Мин. председник вели, да ова цифра може изостати, по што је закон о метарским мерама одложен за 2 године.

Скупштина преко овог пређе на дневни ред.

Бр. 1154.

Изв. М. Радовановић чита: На одржавање плавине рудничке и клисурске 21.926 гр. пор.

Одбор овде није ништа приметно, него је учинио особени предлог, да стручна комисија стање овог завода прегледа, према чему ће се после овог извештаја моћи о овоме руднику у опште па и о трошковима решити.

Р. Тајсић каже, да му се чини да је јутрос одобрено 40.000 гр. пор. на одржање којикаких плавина, па сад пита: каква је то сума? Ко ће то да одржава? Да ли се ту плаћа шумару?

Заст. минист. финансије каже, да је ова шума била под министарством војним, и да је у њој било

6 наредника, 6 поднаредника и 6 каплара. Министар војни позвао их је сад у војску, и тамо је сад остављено 6 пандура, па ако се не одобри, вели, та сума на таку огромну планину, мораће се упропастити, а у њој је подигнут врло леп расад.

Ранко Тајсић мисли, да је јутрошња сума одобрева на шуме довољна.

Јов. Рајчић каже, да је то било у одбору и да је одбор решио, да се та шума врати општинама да оне њом располажу.

Заст. мин. финансије каже, да баш због тога што они хоће себи да присвоје, треба ову суму одобрити, да се шума очува.

Илија Мојић противан је да се ова сума одобри, кад је јутрос једна огромна цифра одобрена на све шуме.

Поп Стева Поповић каже, да је ова шума од пре неколико година била баш оних општина које је сад траже, и оне су је у понаши и жиронади уживале. Сад се, вели, тим људима све закрађује, и они се морају селити из тих општина, ако им се не дозволи да је уживају и да дрва за огрев себи могу.

Аксент. Ковачевић каже, да треба боље горем претпоставити. У уставу јасно се каже, да се само по предлогу министра финансије законодавним путем има решити, како ће се са државним шумама поступати. Кад то добро баш и не би требало држави, онда би требало по предлогу да решимо да се прода, па новац да се у државну касу унесе. Што се тиче јутрошње одобрене суме, то је, вели, за шумаре, а не за чуваре. Кад не би одобрили

ову суму, изгубили би много већи капитал. И за то је, да се у корист саме државе ова сума одобри.

Председник стави питање: Ко је за то, да се ова сума одобри, нека седи, а који је противан нека устане.

Рад. Милошевић каже, да нико није за то, да се ништа не одобри, него само да видимо, је ли право да се за 6 пандура одобри 12.000 гр. пор.

Председник каже, да је видео да је скупштина довољно обавештена била и за то је ставио на гласање. А да би се видело да ли је већина за то, да се о овој ствари још говори, стави на гласање: ко је за то да се још говори нека устане, а који је за то да се не говори нека седи. Већина седи. На питање председника усваја ли се ова сума? Скупштина усвоји.

Ил. Стојановић каза, да је решење скупштинско било, хоће ли да се говори или не, а није се гласало, усваја ли се ова сума или не.

Председник каза, да је један пут ствар решена, а ако скупштина жели, он ће још један пут ставити ствар на гласање. (Чује се: желимо.)

Дакле, који је за то, да се усвоји ова сума, тај нека седи, а који је да се смањи нека устане. (Не зна се већина на којој је страни). По што се чују подељени гласови, а он мисли да је већина седела, то да се гласа поименце. (Жагор.)

Заст. мин. финансије: Посланик Радован Милошевић рече, да се ова сума од 12.000 гр. пор. тражи за 6 пандура. Заста, за сад, по што су војници позвани отуда, постављени су 6 пандура који ће шуму чувати, али они су привремено постављени-

Доцније поставиће се тамо људи, који ће подигнуту шуму обдржавати, а ако што претекне од ове суме, то ће ући у државну касу, а ако се не одобри ова сума, сав ће расад угинути.

Р. Недић каже, што год је засађено, није се примило, довољно је два човека да чувају.

Пред. министарства каза, како ћемо се за ову годину ограничити на обичне чуваре за ту шуму: то се може ова сума смањити на 10.000 гр. пор' Скупштина ово одобри.

Бр. 1155.

Изв. М. Радовановић каза, да је буџет министарства финансије свршен, а прочита опште наређење које важи за све централне канцелерије осим министарства војног, које гласи:

„Од свију начелника одељења у министарствима, где се и управа фондова подразумева могу бити свега: I. класе четири са платом по 1400 тал.; II. кл. четири са платом 1200 тал. и III. класе сви остали, сваком по 1000 талира год. плате и т. д. за све чиновнике министарства.“

Предс. министарства објасни, да је то и досада било, па нека и у напредак тако остане.

Скупштина ово одобри.

Извест. М. Радовановић напомену како је буџет министарства свршен, осим мајдана у Крупњу, о коме одбор има да извиди још поднесени извештај стручне комисије о томе мајдану.

Бр. 1156.

Илија Стојановић каза, да у овом буџету има једна позиција где се каже: „овлашћује се мини-

стар финансије, да из кредита једне партије, која се не потроши, троши на другу партију“, и тражи да се то прочита, јер смо, вели, свуда говорили, да што се из једне партије не потроши, уђе у касу као уштеда.

Предс. министарства вели, да је то избрисано, јер је у одбору влада на то пристала.

Бр. 1157.

Изв. М. Радовановић објави, да сад долази буџет министарства војног.

Секр. Стев. Д. Поповић чита извештај одборски о буџету министарства војног; каза да има мњење и одборске мањине, али пре но што прочита мњење одборске мањине напомену, да се код одборске мањине деле примедбе на двоје, и код министарства војног наслов одборског одвојеног мњења гласи овако: „Уштеде које би се у прејим приликама учинити могле.“ Мањина, вели, разликује уштеде, које се могу одмах учинити, и које се у прејим приликама учинити могу; па вели, не зна да ли мањина и ову годину рачуна у преке прилике.

Прочита мњење мањине које гласи: „У позицијама под бр. I, II, III, VIII, IX, и X у буџету овог министарства, могу се отворати уштеде од 4,330.000 гр. пор.“

Јефр. Марковић говори, како мањина представља да ми морамо патерани силом спољних околности да учинимо велике издатке за потпуну спрему наше војске, па је сматрала за дужност да такав случај скупштини наговести, да би изоставила за то многе које у великој мери сада стоје. Напомену

како би и смањивање војске морало да дође у тај случај, то поткрепљује разлозима мањине. Иначе при оваквим редовним приликама мањина има, вели, само то да примети да нашу стајаћу војску ваља у неколико смањити и преобразити је да савршена буде школа за народ. војску.

Радоња Недић говори, како мањина одборска није требала овде да одваја мњење, но би требало вели, још више да додамо, само ако би могло бити.

Д. Балантић говори: Како је настао тренутак тај, да покажемо целом свету да смо кадри и свесни, да се у главном и животном питању сагласимо: да покажемо пријатељима и непријатељима нашим, да ми водимо рачуна о ванредним приликама које су око нас, да покажемо свима и свакоме, да ми размишљамо о догађајима који су нам на прагу; да покажемо целом свету да у нашим грудима куца српско срце; да нас у овом главном питању одушевљава једна мисао, да се оствари оно дело, што треба већ једном да се оствари. То главно питање и то животно питање, као што је свима познато, то је буџет министарства војног.

Говори даље како ово питање стоји у највећој и неразлученој свези са овим ванредним приликама око нас, и ако то пренебрегнемо, и ако то, вели, станемо решавати на широко, и на дуго о томе дебатovati, онда ћемо показати, да ћемо се на 50 година вратити натраг.

С тога да се буџет министарства војног акламацијом прими онакав, какав је влада предложила.

По објашњењу председнива скупштине и изјаве мин. председника да влада против тога ништа нема,

скупштина бурно и са највећим патриотским одушевљењем усвоји буџет министарства војног без дебате.

Састанак је трајао до 6 часова по подне.

Председник
Д. В. Јовановић.

Секретар
Стеван Д. Поповић.

ПОСРЕДНИЦИ:

М. Д. Глишић, Војин Радловић, Петар Катић, Петар Ђуричковић, Ђурђе П. Ђоровић, Сима Секулић.

САСТАНАК LXXVI.

11. Јануара 1876. године у Београду

ПРЕДСЕДАВА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

Илија Стојановић.

Присутни сви министри.

Састанак отворен у 9 сати пре подне.

Бр. 1158.

Секретар Илија Стојановић чита протокол од 29. пр. м.

Скупштина усваја.

Секретар Нивола Кружевић чита протокол од 30. пр. м. пре подне.

Скупштина усваја.

Секретар Н. Кружевић чита протокол истога дана после подне.

Скупштина усваја.

Бр. 1159.

Рака Кузић тражи, да се његов предлог прочита, но председник му одговара да је доцкан.

Бр. 1160.

Прелази се на дневни ред, и на реду је министарства грађевина буџет.

Секретар Ил. Стојановић чита:

Плата персонала: Министар 30.000 гр. пор. 1 начелник II. класе 14.400; 1 начелник III. класе 12.000; 1 руковатељ 9600; 1 инспектор I. класе 12.000; 1 инспектор II. класе 9600; 8 инжењера I. класе по 8400 гр. пор. свега 67.200; 10 инжењера II. класе по 7200 свега 72.600; 5 инжењера треће класе по 6600 гр. пор. свега 33.000 гр. пор.; 6 инжењера четврте кл. по 6000 гр. п. свега 36.000 гр. пор.; 6 инжењера пете класе по 5400 гр. пор. свега 32.400 гр. пор.; 10 инжењера шесте класе по 4800 гр. пор. свега 48.000 гр. пор.; 7 подинжењера прве класе по 3000 гр. пор. свега 30.000 гр. пор.; 10 инжењерских практиканата по 1800 свега 18.000 гр. пор.; 2 мајстора по 3000 гр. пор. 6000 гр. пор.

Изв. Радовановић каже, да одбор нема никакве примедбе, но је све ове позиције усвојио.

Председник чита и скупштина усваја све ове позиције као систематичну плату која је законом одобрена.

Бр. 1164.

Секр. Ил. Стојановић чита: Вапредни расходи. Директор железнички 95.000 гр. пор.

Одвојено миљење одборске мањине гласи овако: И према нашем економном стању и према полити-

чким приликама засада питање о железници није на дневном реду од хитних установа. За то треба звање директора железнице укинути тиме се уштеђује 95.000 гр. пор. Ово миљење мањине одборске у неколико је Јевр. Марковић и усмено као члан те мањине објаснио, сводећи све на то да се ова сума из буџета избрише, а и да се министарство грађевина укине.

Панта Јовановић брани миљење одборске већине, по што је законом централне управе регулисано колико свега има министарстава; и даље вели, да би се о укинућу овога министарства говорило, ту треба особена предлога, а за сад треба усвојити ово што се по предлогу тражи.

Благоје Божић примећује, да се са називом „директор железница“ сматра као да вод нас већ постоји железница, а још е томе што му је као странцу дата толка плата од 95.000 гр. пор. сувише је, на с тога предлаже да му се плата смањи.

Јеврем Марковић, као извештач одборске мањине, вели: Цела скупштина зна како смо синоћ на предлог г. Балантиског усвојили буџет мин. војног без икакве дебате, — с тога је мањина тврдог уверења да при садањим приликама Србији није у стању да врши и овакве послове, који као што је железница коштају до 4,000.000 дук. Ја предлажем, да се овако огромна плата једноме човеку избрише из буџета.

Панта Јовановић каже, да је ова ствар решена 1873. год. у скупштини која је држата у Брагујевцу, и да се та сума налазила и у буџету од 1874 год. рачунске. Кад скупштина сад не би ову суму

одобрила а влада је међу тим узела једног инжињера и с њим уговор закључила, значило би, да ми кваримо уговор. То сад бити не може, кад уговор постоји.

Радован Милошевић разлаже, да ово није нова ствар, већ се питање о железници на неколико скупштина износило, и свакад је одобравало. Кад се већ предузело снимање плана железничког и у пола је већ свршено, на што је сила новаца похарчено, нека се продужи и доврши. Није никакве штете што ћемо имати готов план онда, кад будемо кадри железницу подизати.

Петар Стевановић предлаже, да се за ову годину ова сума избрише, по што су наступиле ове ванредне прилике код нас.

Б. Ђоровић противан је том издатку, кад вели, још ни свезе за железницу немамо. Ово тражење од 95.000 гр. пор. изгледа му нешто ново, кад је прошле године скупштина одобрила 700.000 гр. пор. на дефинитивно изучавање те трасе.

Ранко Тајсић примећује Радовану Милошевићу, да ни он не може погодити ни где је пруга од те трасе била. Он, вели, не сме у народу казати, да код нас има један човек, који има 95.000 гр. пор. годишње плате.

Ил. Мојић изјављује, да није противан грађењу железнице код нас, но противан је звању директора железнице, јер му се чини да је претеран издатак на то звање. На говоре оних посланика који траже да се даљи рад на железници презине, примећује, да му то изгледа налик на ону песму народну: „што за дан створи то за ноћ одобри.“

Акс. Ковачевић разлаже са законске стране, да се уговор са овим инжињером не може повкварити без његовог пристања; а ако га ми повкваримо, морамо му дати оно што је уговорено, па ма се овде одобрила ова сума у буџету или не. (Вичу: врло добро!).

Бл. Божић говори, како су пре три године наши инжињери трасирали те путове, па се нашло да они нису способни. Кад се нема вере у наше инжињере: ко може контролисати рад овога страног инжињера, коме се тако велика плата даје?

М. Миловановић говори, како је ланске године на трасирање тога пуга одобрено 700.000 гр. пор. на с том сумом, ако је могуће да се то изврши, нека се изврши. Не може ли, противан је свакоме новом издатку; јер вели, прилике у којима се сад налазимо не дозвољавају нам, да одржавамо нешто што је на нашу штету, кад није доказано ни то, да нам је свеза на Алексицићу осигурана.

Павле Вуковић објашњава, да је овај уговор измеђ наше државе и тог инжињера закључен за 4 године; да му је одређена плата 40.000 динара и 30.000 динара награде, и да у том уговору стоји, да се њему може одказати овај посао за три месеца раније, у ком случају мора му се дати 50.000 динара. Према овоме боље је — вели — да га претрпимо до пролећа, кад ће до месеца Априла бити с планом готов па онда да му се да овака награда и уговор нека се раскине.

Ник. Радовановић разлаже, да би била штета за нашу земљу, кад би се с овим инжињером сад уговор раскинуо па би му се морало на суво грдан

новац издати. Кад је оно 1873. год. министар г. Магазиновић предложио у скупштини да се железница код нас гради, па кад је казао да се мора набавити један стручан инжењер коме ће плата бити до 100.000 гр. пор. он се чудило томе; ал кад је убеђен био да ми немамо тако спремних људи који ће умети руководити тај посао који много кошта скупштина му је одобрила ту цифру. Према томе, и што је уговор са овим странцем закључен, немогуће је, вели, избрисати ову цифру из буџета.

П. Ђуричковић вели: Ако је скупштина одобрила, и влада на основу тог закључила с овим човеком уговор, то је за нас обавезно; а ако није, — то је онда друга ствар. За то нека нам се на ово одговори, па ћемо видети може ли о овоме бити и даље говора или не.

М. Милованић тражи да влада објасни, да ли постоји тај уговор и како гласи, и после да му се да реч те да о том уговору говори.

Министар грађевина објашњава говор досадањих говорника а нарочито Павла Вуковића и вели, да не стоји оно, што Вуковић важе, да се овоме инжењеру даје и по 30.000 франака награде сваке године, већ то је уговорено на случај кад он железницу доврши или ако би држава уступила грађење ове железнице приватном друштву, па да он као вешт човек то друштво контролира, и да му се за то даје 30.000 франака.

Што се тиче лавске одобрене суме од 700.000 гр. пор. вели, да се из те суме плаћају остали инжењери, који помажу оном директору и којих има 16—15 људи, а та је сума одређена на трасу.

Разлаже даље, да се ова сума од 95.000 гр. пор. мора сад одобрити, јер ако се не одобри онда пропада и све оно, што је око овог посла утрошено, а утрошено је већ до 200.000 динара.

Што се пак тиче везе железничке са Турском, вели да ће доцније извести скупштину шта у ствари постоји.

Мил. Милованић пита: Је ли са овим инжењером закључен уговор на 4 год. или више?

Минист. грађевине одговара, да је овај инжењер погођен за 4 год. у ком времену да састави коначни пројект, а по том да се задржи да руководи посао при грађењу железнице или да контролише ако се уступу грађење исте каквом друштву. Међу тим уговорено је, да га држава може и пре одустити.

Илија Мојић пита: Могу ли наши инжењери да граде ту железницу?

Мин. грађев. одговара, да је употребљено на овај посао 5—6 наших инжењера, а више се није могло употребити што су били по другим радовима. При том ми имамо врло мало наших инжењера.

Ил. Мојић држи, да њима не треба да се плаћа из те суме.

Мин. грађев. одговара Мојићу, да се њима и не плаћа из те суме.

Мил. Милованић није противан грађењу железнице по држи да је излишно давати толику плату једном инжењеру. Тражи да му влада објасни, може ли се он одустити чим нам не буде потребан; јер чим план с концем Априла буде готов, мисли да је

штетно и даље тог инжињера држати и толику му плату давати.

Мин. грађевина вели: Нека ту ствар реши скупштина.

Павле Вуковић вели, да не би све оно што је до сад на овај посао издато пропало, као што г. министар грађевина вели, предлаже да се за овог инжињера одобри плата само до конца Априла, а даље не.

Министар председник примећује на говор оних посланика који рекоше, ако будемо градили железницу за 4 године, на што ће нам та железница, и оних што кажу, да ова сума није прошле године одобрена за железницу, него као да се само сада каже, да ће се железница правити. Чита решење законодавно о тој железници па по том каже, да је ова сума према овом решењу одређена и уговор је са директором за 4 год. закључен.

У случају раскинућа уговора мора му се дати 50.000 франака, а ако му не би оволику цифру дали он је може судским путем тражити и добити.

Што се тиче железничке везе, вели, да она може бити готова кад год ми хоћемо. Стога предлаже да се ова цифра одобри и да се започети посао доврши.

Јефр. Марковић противан је продужењу тога посла, но предлаже да се досадањи рад томе инжињеру исплати па да се он отпусти.

О добијању везе железничке вели, да треба равликовати оно што се престо само на хартији добије од онога, што се у ствари може извршити. Ми и ако добијемо свезу железничку са Турском,

Турска нема новаца да гради железницу, а без тога шта ће нам та свеза. Са обзиром на данашње наше прилике предлаже, да се ова ствар још за које време одгоди, а да се за толико време не плаћа овај инжињер са још 15 других инжињера. А кад дође време да Србија буде могућнија и имадне више средстава, градиће железницу која ће годити народном интересу а не страном.

Мин. грађев. примећује на говор Јеврема Марковића, да оних 15 других инжињера нису узети за 4 год. већ док се траса доврши. Само је главни инжињер инспектор узет за четири године.

Алек. Николајевић у подужем говору разлаже како је ово питање расправљено и решено још 1873 год. у Крагујевцу, и да је тада одобрено да се доведе једно лице које је стручно и потребно за инспектора инжињерског, и сад се против њега нема ништа говорити. Но он тражи да влада објасни, на што су утрошени оних 700.000 гр. пор. За тим да се види, да ли је влада била овлашћена, да онакав уговор са овим инспектором може закључити као што га је закључила; јер из онога што је г. министар до сад говорио, он види, да је уговорено и то, да се томе инжињеру даје за 4. год. још 30.000 дин. То му изгледа врло чудновато.

С тога предлаже, да се све ово тачно извиди; а да би се могло извидити предлаже, да се од владе изиште тај уговор, и да се све остало прибави, што је потребно да се ова ствар расветли; па кад се све то извиди, да бирамо од два зла једно које је лакше. Говори да на ову цељ има још много ми-

лијуна да се троши, а нама сад није до тога, нарочито кад се овако немиле троши.

Аксент. Ковачевић каже, да он истина не зна да ли у оних 700.000 гр. пор. који су ланске године одобрени на дефинитивну трасу, спада и плата овоме инспектору. С тога се придружује предлогу Николајевићевом, да се овај уговор, који је са тим инжењером закључен, преда одбору те да га он претресе, па тек онда да се реши о овој цифри што се за инспектора предлаже. (Чује се: врло добро).

Алек. Николајевић каже, да сума од 50.000 гр. пор. што је 1873 год. за 5 месеци одобрена, није утрошена, јер за оно време тај инжењер још није био набављен, него је тек у 1874 години с њиме закључен уговор. Ово је дакле прва скупштина која о тој цифри у буџету решава, па може је примити или не примити. С тога опет тражи да се уговор преда одбору на разматрање, како би се знали даље управљати.

Панта Јовановић није противан томе, да се скупштина упушта у испитивање уговора о томе; може ли се ослободити овог издатка или не; али да је ово прва скупштина која о овој позицији у буџету решава, то не стоји. За доказ томе чита протоколе скупштинске од 1874 год. у којима на стр. 154 стоји овако:

„Извест. Јован Бошковић вели, на добављање инжењера за железничке послове одређена је плата 120.000 пр. пореских. Одбор је смањно ову суму са 20.000 гр. пор. и тако остану 100.000 гр. пор. И после дуге дебате о томе, видимо на страни 166 истих протокола где стоји: „И скупштина огромном већином усвоји овај предлог“.

Алек. Николајевић примећује г. Панту, да је то било 1873 год. и да је и он сам на томе радио. По ово је прва редовна скупштина која може ову цифру ондашњим буџетом усвојену, одобрити или не одобрити. Даље примећује да је за овог инжењера узет странац који себи за помоћнике набавља све саме странце, а наше неће да прими у тај посао. С тога предлаже да се ово одложи док се уговор у одбору размотри те да се види шта је у ствари.

Чује се: да се одложи.

Мин. грађевина није противан да донесе уговор те да се у одбору размотри, но примећује опет да ако се ова сума не одобри значи опет толико, као да је цела она сума која је раније на ову целу утрошена, у воду бачена.

Председник пита: Усваја ли скупштина да се ова позиција одложи док одбор ту ствар размотри?

Скупштина усваја.

Бр. 1218.

Секр. Ил. Стојановић чита: За инспектора за постројавање на води предложена је сума од 23.750 гр. пор.

Известилац М. Радовановић чита извештај одборски којим се предлаже, да се ова цифра избрише, и каже, да је и министар на то још у одбору пристао.

Скупштина прелази преко ове позиције на дневни ред.

Секретар Илија Стојановић чита: На општи персонал министарства грађевине предложено је за ове:

1 секретар III. класе . . .	7.800	гр. пор.
1 " V. " . . .	6.000	" "
1 рачуновођа V. класе . . .	6.000	" "
1 писар I. класе . . .	4.800	" "
1 писар IV. класе . . .	3.000	" "
3 практиканата за преписе, сваки по 1.584 свега . . .	4.752	" "
5 послужитеља . . .	9.000	" "

Предс: Ово је било и у буџету од прошле године и одбор је усвојио. Дакле, усваја ли и скупштина?

Скупштина усваја.

Бр. 1219.

Секр. Ил. Стојановић чита даље: На канцеларијске трошкове министарства, на набавку инструмената и другог меричког прибора и потреба за премеравања, за грађанска одељења у окружним надлежностима и министарства, са изузетком одељења за железницу, предлаже се 17.812 гр. 20 пр. пор.

Секретар Стеван Д. Поповић: Овде има писмо г. мнв. грађевине, којим објашњава ову позицију, и овде одбор није ништа приметно.

Предс: Усваја ли скупшт. ову позицију?

Скупштина усваја.

Бр. 1220.

Секр. И. Стојановић чита: Попутина полвозни и селидбени трошак и додаци грађанских чиновка и званичника, које би додатке господин министар грађевина кад и у колико за нуждно нађе одобрио:

а, Окружним инжењерима и подинжењерима.

б, Контрактуалним инжењерима и подинжењерима, који би се по каквом грађевинском послу за кратко време у службу узели.

в, Инжењерима и подинжењерима који се употребе на сталне радове, као што су: премеравања, крокарање, трасирање, извршењу каквих грађевина као и надничарима употребљеним у тим пословима, и за подвозе инжењерских инструмената и пртљага при свима у пољу радовима.

г, Инжењерима и подинжењерима, који се употребе за ревидирање, рачуноиспитаче и рачуновође предложено је 60.000 гр. п.

Известилац М. Радовановић извешћује скупштину, да је одбор ову позицију смањио са 10.000 гроша пореских, на шта је и господин министар пристао.

Минист. грађевине примећује, да он у одбору није пристао да се ова предложена цифра смањи са 10.000 гроша пореских, већ вели, да је изјавио, да ће у скупштини дати своју реч о овоме. Разлаже, како је до сада сваке године на ово одобривато по 70.000 гр. порес. на се није могло изићи на крај, него су тражени и одобривани накнадни кредити. — Тражи да се предложена цифра цела одобри.

Бурђе Ђоровић предлаже, да се не само предложена цифра одобри, но да се још повиси. На ово вели, не треба жалити, јер то нису пензије или шта друго.

Павле Вуковић каже: Кад нисмо штедили где је требало, овде нема места штедњи. Предлаже да се одобри 60.000 гр. п.

Радован Милошевић говори: И ја не бих ову суму одобрио да је на што друго намењена; ал кад је намењена на грађење друмова по нашој отаџбини, који су преко потребни, предлажем, да се одобри по с тим, да при просецању путова раде двојица, а не по један инжињер као до сад што је било, па се појединим лицима, кроз чије се земље имао пут просећи, чиниле баш очите неправде, а неким се опет ишло на руку. У интересу општем предлажем, да по двојица инжињера при овим путовима раде, а предложена сума да се одобри.

Никола Крушевић каже: Мени се чини, кад је решен онај предлог да се средним полицијским властима не даје трошак, решено је за инжињере да немају дијурну. А ако то није и ако ће постојати закон, а не жеља, онда је довољно 50.000 гр. пореских.

Мил. Марковић разлаже, како је овде давато више интерпелација на г. министра грађевине, што неки друмови нису начињени, а од преке су потребе. Г. министар бранио се тиме, што нема довољно инжињера и што му је мала цифра на ту цел одређена. Да се не би овако у напред понављало и да би се народ с тим задовољно, што ће се два инжињера при просецању друмова одређивати, предлаже, да се цела ова цифра одобри.

Мијанло Гератовић објашњава, да баш нико не треба да жали што се даје на прављење друмова, јер су нашем народу највужњија добри друмова и путови. Казује, да су становници његовог среза хиљадама дувата годишње штете претрпели, док нису имали добрих друмова. А сад, кад су им инжиње-

њери добре друмове поградили, врло спокојно живе и сачувани су од оноликих штета. И он је за то, да се предложена сума одобри.

Петар Стевановић предлаже, да се на ову цел једна прилична сума одреди, јер има много рђавих путова на којима је хиљада надница утрошено, па још нису удесни за путовање с тога, што на многим местима треба разбијати стене, а за то се није имало средстава у своје време.

И. Мојић слаже се са одборским мњењем у томе, да се предложена цифра са 10.000 гр. пор. смањи, јер треба новце заштеђивати за другу цел којој сви тежимо.

Илија Стојановић је за одборско мишљење с тога, што је у прошлогодишњој, а и у овој скупштини чуо глас, да треба да престане то плаћање трошкова чиновницима, већ треба сваки чиновник да сноси те трошкове из своје плате која му је одређена.

Мил. грађевина обраћа се скупштини с молбом, да се идуће године не упућују на министра грађевине онолике интерпелације као што су ове године, ако код нас не буду путови уредно оправљени, ако случајно не одобри предложену суму за ову цел.

Председник ставља на гласање: Ко је за то, да се на ову цел одобри предложена сума од 60.000 гр. п. тај нек седи, а ко је да се одобри 50.000 гр. п. као што одбор предлаже, тај нека устане. Већина устаје.

Председник оглашава да већина устаје, и тако се на ову цел одобрава 50.000 гр. п.

Бр. 1221.

Секр. Ил. Стојановић чита: IV. на нове грађевине цивилне и војне, као и на оправке и доправке на цивилним грађевинама 1,283.262 гроша пореска.

Изв. М. Радовановић извешћује скупштину о одборском мњењу, да се вишак 1,093.262 гр. п. не уважи.

Секр. С. Д. Поповић чита одвојено мњење одборске мањине, која предлаже, да се ова цифра на грађевине сведе на пола.

Известилац мањине Јев. Марковић објашњава, да је ово истина једна цифра која се годишње троши на подизање грађевина, којих се вредност не губи; али садање наше ванредне прилике не допуштају нам да се и у те издатке упуштамо.

Панта Јовановић каже, да су ти исти разлози руководили и одборску већину да одобри само ону суму која је и прошле године одобрена била, а у исто време изјављује да и сама влада треба да има на уму садање наше стање, па да ни ову одобрену јој суму сву не утроши у овој години.

П. Ђуричковић предлаже, да би најбоље било да влада овде објасни које су и какве те грађевине које се намеравају подизати с том сумом; јер скупштина би само тада могла оценити: које су нам од тих грађевина од преке потребе, а с којима би се могло причекати.

Панта Јовановић разлаже, како је уставом наређено, да влада из овог кредита не може ни једне паре потрошити на подизање државних грађевина, без одобрења државног савета, коме надлежни ми-

нистар мора за сваки случај да учини опширан предлог са разлагањем о потреби те грађевине и т. д. Бивало је случајева да савет и не одобри какву грађевину коју министар предлаже, према чему и није пужно да овде министар тачно изложи све грађевине, које се с овим кредитом подижу.

Дим. Катић потпомаже Ђуричковића па каже, да би сад баш требало да влада каже које грађевине мисли подизати у овој години. — Јер ако се мисли подизати нешто, с чиме би се могло причекати 10—15 година, онда би се могло томе стати на пут.

Никола Крупезевић предлаже, да се на ову цел одобри 200.000 гроша пореских, колико ће бити довољно само за оправку постојећих већ државних грађевина, а да се подижу и нове грађевине то није ни пужно, јер са укинућем окружних полиција остају празних 17 државних зграда па оне могу заменити оне, које се намеравају из нова издати.

Аксентије Ковачевић у подужем свом говору разлаже: Данашње наше прилике не дозвољавају нам, да у овој години подижемо и државне грађевине. — С тога се слажем с мњењем одборске мањине, да се на ову цел одобри 600.000 гр. пор. од које суме да се само већ постојеће државне грађевине оправљају и у добром стању одрже, а никако да се и нове грађевине у овој години подижу. Јер ову суму коју сад морамо да одобримо, имали би да употребимо на много корисније цели, од куда ће нам, ако Бог да, пара пару донети. — (Вичу: Брао добро.)

Ранко Тајсић каже, да се све све што нам треба не може у овој години начинити. У тога се придружује мњењу одборске мањине, па тражи да се приступи гласању, по што је ова ствар довољно исцрпљена.

Илија Стојановић уважује разлоге г. министра грађевина са којих тражи да му се предложени овај кредит одобри, па вели, да би за ову цел мало било и два милиона гроша пореских, према броју здања која имамо да подижемо као потребна за државу. Али кад се сад у ванредним приликама налазимо, треба стати са подизањем тих грађевина за ову годину, па само одобрити суму којом ће се моћи већ постојећа државна здања оправљати у овој години, а за то је довољно 600.000 гроша пореских.

Вујо Васић бранећи мњење одборске већине што је повелику цифру на ову цел одобрила, вели, да су одборници овн имали на уму преку потребу у грађењу и неких ђуприја по плановима које је г. министар у одбору показивао, и те ђуприје скупо коштају, а треба их на више места начинити. Кад би се оне начиниле на свима местима где треба да буду, мало би било и 2,000.000 гр. пор. (минист. грађевина вели: треба 8 милиона), но има места где су те ђуприје од преке потребе, а без новаца се начинити не могу ни на тим местима. Предлаже, да се усвоји мњење одборске већине.

Ил. Мојић слаже се са мњењем одборске мањине; јер, вели, за ову годину треба заштеђивати колико се год више може.

Д. Балаитски признаје, да су за ову цел по-

требни велики издаци, али опет се слаже са мњењем одборске мањине, јер вели, ми сви знамо шта радимо сад овде, па за то би требала и сама влада да се за ову годину задовољи са 600.000 гр. пор. на ову цел. (Чује се: тако је, врло добро, да решимо).

Мин. грађевина каже, да би он пристао на то што г. Балаитски предлаже, али питање је, вели, да ли се могу са том сумом начинити 22 ђуприје које су овде у списку означене и које ћу, ако је вољна скупштина, именовати. (Чује се: не треба). Даље, шта ће да се ради са шталом у Смедереву која хоће да падне на коње да побие? Она грађа у Ђуприји хоће да пропадне што нема где да се смести, — ко је одговоран за то? Ви ћете позивати на одговор министра што није за тај материјал начинио шупу, а он ће се бранити да није имао новаца. Ко зна у каквим зградама живе војници наши у Карановцу и Крушевцу, тај не може бити противан тој суми. Ја бих савесно могао само у толико да одговорим вашој жељи, да пристанем на суму од 1,093.262 гр. пор. колико је и прошле године на ову цел у буџету било.

Председник: Г. министар сад предлаже дакле мању цифру од 1,093.262 гр. пор. (Чује се: смањите на милијун).

Мин. грађевина каже: То је за народну ствар, и ја мислим да не би било умесно да се ја овде погађам са скупштином о овоме.

Председник пита: Ко је за то, да се на ову цел одобри 1,093.262 гр. пор. као што је већина одборска предложила а и г. мин. на то пристао, тај нека седи, а бо је за суму од 600.000 гр. пор.

тај нека устане. Већина устаје и председник оглашује да се на грађевине одобрава 600.000 гр. пор.

Бр. 1166.

Секр. Ил. Стојановић чита: На четири државна питомца 26.197 гр. пор.

Извест. М. Радовановић извешћује скупштину да је овај издатак пређе био у буџету минист. просвете; а сад је пренет у буџет мин. грађевина, и одбор је овај издатак усвојио.

Председник пита: Усваја ли скупштина? Скупштина усваја.

Бр. 1167.

Извест. М. Радовановић на свршетку буџета чита један општа додатак у извештају одборском, који се односи на све министре и који гласи:

„На завршетку одбор има да учини од своје стране свој предлог:

По што смо се уверили, да се за последње две године са кредитима буџетским на пензионирање и унапређење чиновника, не само није пивава штедња чинила, него су још и прекорачени ти кредити, — то одбор у цели штедње, која се свагда а нарочито у садање време препоручује, част има замолити нар. скупштину да изволи закључити ово:

1, С кредитом, који је буџетом за 1876. рач. годину одобрен на пензионирање чиновника свију струка, неће се у овој години никакова употреба чинити.

2, Тако исто неће се у рач. 1876. години ништа издавати из кредита буџетом одређеног на авансовање чиновника по власама.

Но ово ограничење не односи се на периодске повишице плата професора и телеграфиста.

3. На звања, која се у рач. 1876. години упузне, и за која није у буџету наређено да се неће више попуњавати кад се упузне, постављаће се између пензионара она лица, која би у опште за службу и за дотично звање способна била.*

Вуја Васић предлаже, да се у будуће рач. година почиње са 1. Јануаром а не Новембром, јер је то много боље и лакше него што је то досад било.

Извест. одборске мањине Јевр. Марковић каже, да и мањина одборова има на завршетку буџета да даде од своје стране једну примедбу у томе: да буџет као закон, не треба да опредељава само цифре издатка, него у исто време треба да показује и организацију наше државе. У буџету треба да је означено свако надлежатељство, свака поједина канцеларија и сви званичници са својим платама, па из тога да се види да ли он одговара свом задатку, и да ли се надовнађује оно што држава на њ потроши.

У буџету прихода треба да се јасно представи материјално стање нашег народа. Ту треба да се покаже, колико је приход од увоза а колико од извоза, јер само тако може се видети да ли напредује.

Предс. министарства изјављује, да ће влада по примедби одборске мањине гледати, да се досад буџет што је могуће опширније саставља; али што се тиче оне прве изјаве одборске већине, која је прочитана, влада је не може никако примити. Да влада једна за целу годину не може ни једног чиновника унапредити, на то је немогуће пристати.

Даље вели, влада вам може обећати, да ће и у томе погледу бити штедљива у колико је год више могуће и да неће чинити злоупотребе од права које јој даје закон; а да ваљане и способне чиновнике унапређује, а оне који због слабости и старости нису за држ. службу из исте удали, — у томе се не може ограничавати.

У осталом то је само једна изјава скупштине, о којој ће влада водити рачуна.

Панта Јовановић изјављује, да је њи одбор имао у виду ово исто на што г. предс. министарства изјављује у име владе да пристаје. По томе закле, кад се по закону зна кад се и ко по закону пензионира и унапређује, и кад влада у томе смислу пристаје и даје реч да ће разложно и штедљиво употребљавати поверени јој кредит на пензионовање и аванзовање чиновника, онда скупштина треба да се с том изјавом владе задовољи.

П. Буричковић каже, да он о томе више неће да говори, по што је једном већ решено да је буџет закон; но потпомажући Јевр. Марковића додаје још то од своје стране, да се одсада увек тај буџетски пројект унапред штампа, и по један примерак сваком посланику преда. (Чује се: доста је говора).

Б. Ђоровић каже: Ја бих овде дигао глас и молио владу да у будуће кад поставља чиновнике, постара се, да врати у службу оне младе људе, који су бачени у пензију а могу још дуго да врше државну службу.

Председник: Ја мислим, браћо, да је скупштина задовољна са изјавом г. мин. председника. (Чује се: јесте).

Бр. 1168.

Његова Светлост потврдила је закон о личној безбедности.

Скупштина се одазива са бурно „живео“.

За овим председник оглашује данашњи састанак закључен, а моли одбор да данас по подне претресе оне заостале две буџетске позиције: о мајдану у Крупњу и о железници, јер то ће бити сутра на дневном реду. За сутра заказује састанак у 8 часова пре подне.

Овај је састанак трајао до 1 сахат по подне.

Председник
Д. Ђ. Јовановић.

Секретар
Илија Стојановић.

ПОТПИСНИЦИ:

П. Буричковић, П. Катих, М. Л. Глишић, Војин Радуловић, Ђурђе Ђоровић, Сима Секулић.

САСТАНАК LXXVII.

12. Јануара 1876. године у Београду

ПРЕДСЕДАНА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

Ник. Крупежевић.

Посланик довољан број.

Министри подлазили сви.

Састанак је отворен у 10 часова пре подне.

Посланик С. Живковић чита протокол 64 састанка који би усвојен.

Бр. 1169.

Тражи осуство Коста Радовановић и Јован Бошковић.

Бр. 1170.

Скупштина одобрава осуство Кости, а Бошковићу, који је тражио осуство по позиву да предстане суду окр. подринског, реши: да му даде уверење како му се не дозвољава осуство.

Бр. 1171.

Ав. Ковачевић примећује да се коректура над скупшт. протоколима не води уредно.

Министар просвете обећава, да ће се на то pazити, да се коректура уредно води, како се не би погрешке штампарске догађале.

Бр. 1172.

Ник. Крупежевић пита: Шта је са оним предлогом о одужењу сељака?

Пан. Јовановић одговара, да одбор финансијски није доспео да га претресе.

Ник. Крупежевић: Ја желим да се то што пре сврши, јер је то најважније унутрашње питање нашега народа, и да не одемо док то не решимо.

Бр. 1174.

Председник пита: да ли да се читају интерпелације, или да се пређе на дневни ред?

Р. Кукић: Нека се прочита мој предлог.

Секр. Ст. Д. Поповић чита:

Народној Скупштини,

По што је свој скупштини познато, да нам посведневно поднашајући нове предлоге и интерпе-

лације, много одузимају времена, а немогуће нам је да пређе поднесене предлоге, који су врло важни у скупштини да се реше а из одбора су изашли још и скупштином као хитни оглашени.

Част нам је предложити народној скупштини да изволи донети своју одлуку, да се више поднети предлози и интерпелације не примају у овогодишњим скупштинским седницама, већ да се пређе на најнужније ствари које ишчекују решење народне скупштине.

11. Јануара 1876. год.

Београд.

Предлагачи:

Рака П. Кукић. Милосав Вељковић, Вујо Васић, Милентије Дробњаковић, Стеван Поповић, Павле Самуровић, Андрија Милосављевић, Аврам Јовановић.

П. Ђуричковић: То би значило да посланицима узму пуномоћје и кажу: немате право да радите. И кад би то скупштина решила, онда би било чудо и неправда, као оно што постоји тајни устав поред јавнога.

Председ: Скупштина може, само ако су јој интерпелације и предлози досадни, по што се прочитају, прећи на дневни ред.

Рака Кукић захтева, да се његов предлог стави на гласање.

Јев. Марковић: О једном предлогу, који је противан пословном реду, не може ни речи бити. Скупштина према пословнику мора да ради, па ма колико свршила.

Благоје Божић: Ми нисмо дошли овде да живимо под притиском, но да заступамо интересе на-

рода. А Рака Кукићу, ако му је пужно, даћемо осуство за војничку школу.

М. Милованић: Предлог је посве ништаван. Да се одбаци.

Рака Кукић каже, да је тај предлог написао, почем је чуо, да ће многи посланици кроз 3—4 дана да иду кућама.

Жива Миленовић брани предлог и вели: Доста смо ралили а ако има још, до године ћемо свршити.

Б. Ђоровић: Противан сам предлогу, за то да се пређе на дневни ред.

Ил. Мојић: Предлогу нема места. Сви смо ради да идемо кући, но што свршимо што је најпужније.

Ранко Тајсић: Ако по уставу има права сваки посланик предлагати све што је у интересу народа, онда не сме бити притиска. Онда не ћемо више ни владине предлоге.

Министар просвете: Скупштина може у неким приликама да са пристанком владе одступи од послов. реда. Ја мислим ако се што не сврши сад, посланик може идуће године поднети свој предлог.

М. Пироћанац: Има разлике између говора г. министра и предлога Раке Кукића. Министар каже, није потребно да скупштина једне године сврши све предлоге и интерпелације, а г. Кукић предлага да се више у скупштини ове године не примају предлози и интерпелације. О оваком предлогу, господо, не могу се у скупштини доносити закључци, ако се хоће да се скупштина саме уставности не повреди.

Р. Кукић: Ја нисам у томе смислу поднео предлог да се не прима, но да се не претреса.

Председник: Доста је посланичко право да

чини предлог, а скупштина може преко њих прећи на дневни ред или их упутити одбору. Најбоље би било да предлагач узме предлог натраг.

Р. Кукић захтева, да се реши.

Председ. ставља питање: Ко је за изјаву Кукићеву тај нека седи, а ко је да се одбаци нека устане. (Вичу: већина седи, већина устала).

Ја управо не знам да ли је већина седла или устала.

Ник Крушежевић: Ја сматрам да је погрешно што је овај предлог против закона стављен на гласање.

Председ. јавља да је предлагач узео предлог натраг и сматра се као да и не постоји.

Бр. 1174.

Секр. Ст. Д. Поповић чита питање управљено на г. министра грађевина од Уроша Кнежевића и другова које гласи:

Питање.

на г. министра грађевина

Још 1864 год. законом (збор. XVII) друм уз Ибар од Карановца к Рашкој оглашен је као државни. Тај пут трасиран је неколико пута. Дефинитивна траса довршена је једва прошлог лета. На том путу простор онај од Пивница до Ушћа, који заузима 3 миље, мора се вештачки радити, јер то народ није кадар.

Кад то стоји, питам г. министра:

1. За што буџетом није одређена сума за тај пут и бар колико је потребно за ову годину?

2. Кад то није одређено, мисли ли г. министар поднети о томе засебни предлог и кад?

3. За што се не отпочне грађење тог пута бар на простору где народ може сам радити, а то је од Карановца до Пивница и од Ушћа до Рашке?

12. Јануара 1876 год.

Београд.

Урош Кнежевић, Ђурђе П. Ђоровић, Коста Пејић, Нивола Милосављевић, Андреја Перуничкић.

Мин. грађ: Донета инжењери су казали да би најудеснија траса била уз Ибар, али има великих тешкоћа, што би се морао камен разбијати.

У буџет није стављена сума за тај пут за то, што се у буџету не ставља за поједине путове, но за све у опште. Влада је и сама мислила да поднесе предлог, али имам напоменути да ће тај пут коштати 100.000 дук. ц.

Урош Кнежевић задовољан се са одговором г. министра.

Прелази се на дневни ред.

Бр. 1175.

Председ. јавља, да је одбор испитао извештај комисије о Крупњу.

Секр. Ур. Кнежевић: Да прочита извештај г. министра?

Ак. Ковачевић мисли да треба најпре читати одборски извештај, за тим објашњење министра, па онда извештај комисије.

Изв. финан. одбора чита извештај одборски:

Народној Скупштини,

О покренутом питању у погледу држав. под-ринског рудника, г. заступник министра финансије

предложио је: да се радња у овом руднику у 1876 рач. год. одржава у што је могуће мањим размерама, а на ту цељ да се одобри 117.860 гр. пор. што је ближе у приложеном пројекту буџета изложено; а о идућој народној скупштини да поднесе предлог шта ће се и како са овим рудником радити.

Према стању и природи ствари, које је у питању, и одбор финан. слаже се с предлогом владиним у томе, да се коначно решење о будућности држав. рудника одложи до прве идуће народне скупштине, док се т. ј. од стране владе ствар свестрано не испита и не проучи; а у рач. 1876 год. да се сведе радња на најмању меру. Одбор дакле предлаже народној скупштини да и она ово усвоји.

Што се тиче трошкова овога рудника, који је заступник мин. финансије предложио за рач. 1876 год. одбор је учинио ове примедбе:

1. Да се изостави звање управитеља рудника, које сад и није попуњено, што чини мање 10.200 г. п.

2. Да се изостави додатак помоћнику на коња и огрев мање 600 гр. пор.

3. Место практиканта да се упразни, мање 1900 гр. пор.

4. Надзорнику додатак да се изостави у 100 гр. пор.

5. Послужитељу канцеларијском додатак такођер да се изостави у 100 гр. пор.

6. Канцеларијски трошкови да се смање са 700 гр. пор.

7. Трошкови званичника и служитеља приликом вршења њихове дужности ван места свога обитавања, да се смање са 1000 гр. пор.

8. Рударски трошкови да се смање са 30.000 гр. пор.

9. На набавку сточе да се стави мање 3000

Према одборском мишљењу дакле укупни трошак на подриски рудник за 1876 рач. год. износио би 70.260 гр. пор. а спрам буџета за 1874 рач. год. ови су трошкови смањени у 1876 рач. год. са 152.249 гр. пор.

11. Јануара 1876 год.

Београд.

председ. одбор
Пач. Јовановић

известилак

М. Радовановић

Чланови:

Дим. Костић, М. Миловановић, Вујо Васић, Адам Богосављевић, Ј. Марковић, И. Ђ. Максимовић, Алек. Николајевић.

На питање председника скупштине усвоји по одборском мишљењу 70.260 гроша пор. на мајдан у Брушњу.

Бр. 1176.

Председник: Одбор финансијски прегледао је уговор закључени са директором железнице, и г. председник финансијског одбора објасниће вам ствар.

П. Јовановић: У уговору сме нашла једну тачку, да влада има право кад овај инжењер сврши трасу, да га одпусти и у том случају да му даде у име награде 50.000 франкава. Ми смо по даљем објашњењу дошли до тог уверења, да је у општем нашем интересу, да ова позиција на плату дирек-

тора железнице у 95.000 гр. пор. остане за ову годину, као што је предложено. Ја молим скупштину да се са овим задовољи.

Скупштина се задовољава.

Даје се четврт часа одмора.

После одмора.

Бр. 1177.

Председник: Предлог о регулисању професорских плата одбор законодавни прегледао је. — Саслушајте извештај о њему.

Извест. А. Ковачевић чита:

Народној скупштини,

Законодавни одбор размотрио је предлог г. министра просвете и прв. дела о измени и допуни чл. 4. закона од 28. Фебруара прошле год. о регулисању плата професорских, па је нашао, да је овај уместан, са чега је мишљења да се усвоји.

10. Јануара 1876 год.

у Београду.

Председник одбора
П. Ј. Вуковић

Чланови:

Р. Б. Тајсић, Раза Кукић, Петар Катић, Ђурђе П. Ђоровић, Илија П. Стојановић.

За тим се прочита предлог г. министра:

Предлог

О измени и допуни чл. 4. закона од 28. Фебруара 1875. о регулисању плата професорских.

У члану 4. првој тачци да се измени и допуни овако:

„Кад овај закон ступи у живот, користе се њиме и што се тиче прве повишице, сви професори који се затеку у служби тако, да се и оним професорима вел. школе, који су по старом закону већ добили повишицу од 100 талира, има по овом закону рачунати та повишица у 150 талира.“

А на крају истог члана додаје се овај одељак:

„Професорима средњих школа кад постану професори вел. школе, рачунаће се дотадање године професорске службе као да су проведене у великој школи. А оним професорима вел. и средњих школа који би на основу чл. 70. закона о чиновницима грађ. реда били отиштени из службе, на после на ново примљени, могу се уважити и пређашње године професорске службе, но и то свагда на основу нарочите скупштинске одлуке.“

Ова законска измена и допуна важи од дана кад је кнез потпише.

У Београду

Министар просвете
и држ. дела
Ст. Вошковић

Паја Вуковић: Ова ствар није нова, него је узвикнуто да се даје повишица, а сад се само овим предлогом објашњава, да се тим законом користе и професори, који су одслужили период пре овог закона.

М. Д. Глишић: Овај је закон био исти и лане, само је он примењен на неке људе по ћефу министра. Он има само да се протумачи и прими без дебате.

Министар просвете не мисли да је пређашњи министар терао ћеф, него је тако разумео закон. Скупштина усваја предлог.

Бр. 1178.

Министар председник: Као што ћете се сетити, господо, кад је претресана и решавана позиција о плати саветника, влада је задржала своје уставно право да још један пут изнесе ту ствар пред народну скупштину и влада то чини, што су људи, који су данас у савету стекли право на плате које имају. Има их који су као пензионари имали по 1400 и 1800 талира, а сад као активни да имају само 1500 талира није право.

Осим тога има једно највише решење кнеза Михаила, којим је саветницима утврђена систематична плата у 2000 талира. Ево шта је писао кнезу Михаилу савет. — (Чита.)

То је и кнез Михаил усвојио актом овим. (Чита.)

Међу тим влада нема ништа против тога, ако скупштина хоће да се смањи плата оним саветницима, који се у будуће поставе.

Влада данашња, ја бар мислим, има претензије да тражи од вас то, јер је и она споразумевала се и пристајала да се избришу приличне суме у буџету из партије расхода.

Ник. Крупежевић: Кад је решавано о суми на државни савет, скупштина је нашла да је саветницима довољно 1500 тал. плате што је решено. Ви сте видели, браћо, да смо мало час одобрили оне повишице професорима. На то ће сигурно требати нека сума. Ви знате и то, да смо ми оставили по-

зицју на плату учитељима основ. школа нерешену. За побољшање њихове плате одкуд нам паре? Наш народ нема на одмет новаца. Он није богат. Ја знам кад је овај буџет предложен било је преко 200.000 гр. пор. више расхода од прихода, а сад имамо нешто више прихода, али јед а толико да се нешто мало може дати учитељима народних школа на побољшање њихових сиротињских плата.

Ако хоћемо право да говоримо, онда треба најпре да решимо ону позицију о учитељима, па онда о саветницима.

Ур. Кнежевић доказује омет са правничког гледишта, да се саветницима не може смањити плата од 2000 на 1500 талира, јер су задобили право на 2000 талира.

Паја Вуковић: По чл. 73. закона о посл. реду: „скупштинско решење не може иста скупштина опозвати или изменити.“ Осим тога, саветници којих се ова ствар лично тиче по 64 члану пословника не могу гласати, и онда нема довољно посланика за решавање. Ја сам за 1500 талира.

М. Миловановић: Плата саветницима није одређена формалним законом по буџетом, а буџет се сваке године мења. Учители којима смо наш подмладак поверили имају само 100 талира. Ја мислим да скупштина не сме опозвати своје решење. Саветницима је и велика плата 1500 тал.

В. Мадаревић доказује да по уставу скупштина може ову ствар и по други пут решавати. Плате саветничке су сталне и законом регулисане. За то их не треба смањивати.

Илија Стојановић: На срцу ми је поштовање

устава и закона земаљских. И ја сам пре био, да се саветницима смањи плата, али нисам знао да постоји решење потписано од нашег господара, који је до пре неколико година сам издавао законе. И ја држим да је савет непотребан, али је ујемчен чланом 90. устава. Да не би изгледало да скупштина опозива своје решење, нека се каже да ће оно вредити за будуће саветнике, а овима нека остане потпуна прва плата.

М. Н. Терзибашић: Ако хоће скупштина да остане у границама закона, не може смањити плату садашњим саветницима.

Тривун Милојевић: Ако хоће скупштина да остане доследна своме закључку, онда треба да остане саветницима плата 1.500 талира, а и то је много. Што смо уништили 600.000 гроша пор. код министар. грађевина, ми смо то на нашу штету уштедили.

П. Ђуричковић: Ми нисмо ономад били малолетни, а данас пунолетни да мењамо решење. Ја остајем при пређашњем да буде саветницима 1.500 тал. плате, јер би било највише поништење опозвати своје решење.

Жив. Недић доказује, да су плате саветничке регулисане законом и о томе се не може ни дебатовати. По 63. чл. устава скупштина може на нову плату решавати.

Адам Богосављевић: Кажу неки да закон не може имати повратне силе. Ја мислим да не може имати где се тиче интереса појединих људи, а где се тиче интереса целог народа може закон имати повратне силе. То сведочи скупштинско решење да

иду два посланика у комисију ради извиђаја злоупотреба полицијских власти при изборима посланика, које су се догодиле пре решења. Саветничке плате могу се смањити. Народ њима плаћа, па народ може и да им смањи. Не само да им је доста но је још и много 1.500 тал.

Благоје Божић: Запста је неправо да саветници имају 1.500 талира, а министар на расположењу 2.000 талира, као г. Ристић, који је од начелника министарства постао министар, па сад има 2.000 тал. Но ипак ја сам да остане прво скупштинско решење.

В. Васић: Ми господа, не можемо преко закона. Саветници имају 2.000 тал. од 30 год. већ, па зар да их изазовемо да нас потргну на суд. — Оно ја не сматрам за преписку између пов. кнеза Михаила и савета, но за закон јесам, закон такав који се поштовати мора.

П. Стевановић мислим, да је саветницима доста 1.500 тал.

Мил. Глишић: Ја нисам био ту кад је скупштина вишином решила 1.500 тал., али ја сам уз њу, па ма се она и у мањину претворила. — Што каже г. Вујо да не доводимо народ до тога да га саветници туже, ја не знам бо је у стању да тужи један народ? Скупштина треба да остане при своме првом решењу.

Милан Пироћанац говори: Са стране права ово је питање довољно расправљено, и о овоме не би требало да буде више говора. Г. Глишић рече мало час, „народ има околико па толико плаћа, а више не може и неће да плати.“ Кад би се ово

признало, то би вредило и за обичне дужнике, да, кад дужник има пара нека плати, а кад нема онда није ни дужан да плати дуг.

Ја ћу од многих у овој дебати истакнутих питања да додирнем само нека.

Многа господа може бити да зебу, да не пореку своје раније решење. Уставом је самим наређено, да се ово питање са новим разлозима може подврћи новој дебати. Кад би било осетљиво допети у другој дебати различно решење од првог, не би у уставу ни стајало, да се једно питање на ново претресати може, и према новим доказима на ново решавати. Али у овом питању има нешто што олакшава ствар. При гласању о овом питању било је 41 глас за укинуће плате саветницима против 37, дакле није било вишине скупштинске у самој ствари. Многа господа посланици нису била онда овде, многа су се уздржавала дати глас, и према томе, и ако би данашњи закључак био противан пређашњем, опет за то не би изгледало, да су они посланици порекли свој глас, који су пре за увидање гласали.

Ја ћу сада да се зауставим на другу једну околност у овом питању. Ми имамо обичај да неке ствари не заступамо у извесним приликама само за то, што се у томе моменту о њима не решава, па се напушта ради тренутне лакости у самој дебати о предмету који нас тишти.

Што се тиче установе савета чуло се од многих да је та установа непотребна и излишна. То се помињало и 1873. године, а и сад се непрестано доста олако напомиње. — Сва су та спомињања по мом мњењу неразложена. Државни савет, господа,

има vrlo велику улогу да игра и од преке је потребе у земљама, које су политички устројене као што је наша земља. Колико савет и како ради, нећу да испитујем. Ако довољно не ради, не пада одговорност на њега. Али ја мислим, да што год се државном савету на рад донесе он то добро и корисно ради. У држави, господо, као што је наша, где се мењају од месеца на месец министри, где ће се можда и до тога доћи да се и начелник министарства мења кад се министар промени, — од преке је потребе једно тело, које ће да одржи администрацију земаљску у првобитном, постојаном и постепеном развијању. Без тога одржатеља правилног развијања, цела би администрација и законодавство у земљи била растројена. Како би се министри мењали тако би и законито развијање ударало час на једну час на другу страну. Од овакве управе несталне, земља не може да има користи.

Земља има свој природни ток развијања, који јој је одређен природом положаја и темпераментом народа, и по коме мора да се развија. Што је касација у судској струци, то је савет у администрацији. Поправљајте га ако находите да тој установи што оскудева, ако мислите да довољно не ради, проширите му круг радње. Поред тога има много спорова административних, који не долазе пред суд па треба да има неко, ко ће да их расправи. Ако ту власт оставимо министру он ће их решавати и нехотице према својим политичким назорима, док међу тим савет као нека власт, решиће их редовније. Дакле што се тиче укинућа тих плата ја сам мњења, да то не може бити, а што се тиче саме

установе ја мислим, да је она vrlo корисна, па зато сам неколико речи о томе и проговорио, да се не би олако у земљи образовало мишљење, које нема за себе довољно разлога.

Ранко Тајсић: Скупштина је о томе решила, и њено је решење умесно, цити треба, нити може иста скупштина своје решење обарати. За саветнике обично долазе чиновници који су се довољно обогатили, где ће мирно остатак живота провести. Ја мислим да ће сви народни посланици при овом решењу остати.

Никола Радовановић: Почем саветници постоје од пре 30 год. и постављени су височајшим решењем, ја не могу ни замислити да им се овим путем може смањити плата. Ја сам за 2.000 талира.

Ник. Брунжевић: Држава — народ не стоји према својим чиновницима — државним слугама као дужник према повериоцу, јер они нису ништа дали народу у зајам.

Народ је господар, а чиновници његови радници и као што приватни газда може држати свога слугу 40 и више година, па још без повишавања плате, па га одустити да може бити умре од глади, тако и народ треба да може одустити своје богате слуге — чиновнике.

Кад је претресан буџет о држав. савету, тада је један од господо саветника, а посланик у скупштини изречно признао, да о њиховим платама закона нема. И сама влада казала је да не зна да има закона. Сад се овде износи нека преписка за коју ја не могу вазати да је закон; јер ми знамо да је постојала скупштина још од 1859 г. Пред нама стоје

два издатка: на саветнике и на народне учитеље основних школа.

Ја мислим да ни један од нас неће имати срца да каже: боље да дамо саветницима више од 1.500 талира, а учитељима да не повисимо; ја мислим да ни један не ће имати куражи да каже: да дамо и једнима и другима па на народ да ударимо прирез.

Б. Ђоровић: По уставу треба да имамо 15 а у самој ствари имамо 21 саветника. То држава није крива, него неко други. Ја сам за 1.500 талира.

Јевр. Марковић: И пре сам казао да народна скупштина има права да смањује плате. Устав је основа свима законима, и после њега требало је регулисати чиновничке плате. Свакојако је вужно било да се учини организација државних органа најтачније. И док се то тачно не определи у свима административним и политичним установама, биће увек смањивања и несталности у овоме. Дакле док не добијемо бољи један сталан, засебан, непокретан буџет или закон, који те установе и плате регулише, докле ми нећемо имати оваква питања о регулисању плата према моменталном расположењу, како кад буде било. С тога треба влада а и ми да учинимо да се организација што пре изврши.

Алек. Николајевић: Скупштина је истина решила ову ствар, ако влада није дала свој приставак и она по члановима 63 и 64 устава има права то опет да поднесе. Од како саветници постоје једнако имају 2.000 талира плате и ја сматрам да је то њихово право по закону о чиновницима § 29. Стечена права чиновничка зна се којим се путем одузимају. Према мом разумевању по члану 110

устава скупштина не може смањити плату саветницима на 1500 талира, нарочито и за то, што су је добили књажевским указом, и што саветници на расположењу имају 2.000 талира.

Ав. Ковачевић: Бадава, господо, закључак скупштински кад влада на њега није пристала. И ја као пријатељ устава и положних закона велим, да не можемо им смањити плату од 2.000 тал. на 1.500 талира.

Јов. Бошковић: И кад се први пут решавало, влада није дала свој приставак, и тек онда приступило се гласању. Дакле влада по чл. 65. устава има права да захтева да се по други пут ова ствар решава. Сматрам да нам је дужност, да ми према разлозима владиним и уставу ово решимо. Што нека господа посланици кажу да нема довољан број посланика, јер саветници, као интересовани не могу гласати, питам ја, а како стоји са оним првим закључком, где су они опет учествовали? И тако ни оно решење није уставно. Оно, што је г. министар председник прочитао, ја кажем да је закон, а не преписка. С тога ја сам за то, да се та плата не дира још за ову годину.

Ил. Мојић: Да би скупштина остала себи доследна, и из обзира штедње треба да остане саветницима плата 1.500 тал.

Председ: Ја поњам да је скупштини са свим чудно, да ову ствар опет решава, јер није до сад практиковано да се о једној ствари два пут решава. Али, браћо, не ће ништа бити смешно; јер у другим земљама и по три пут се гласа о једној ствари

За тим говорник доказује да овај наш устав

има свезе са белгијским уставом: да је у неколико пренет из страног устава.

Наводи 61 чл. устава. Видите — вели — да скупштина може у неким случајима, и по два пут решавати о једном предмету, и то не стоји у супротности са законом о пословном реду. Дакле, коректно је да се још један пут гласа.

Устројством држав. савета 1861 изрично је казано да саветници имају систематичну плату, као што је навео г. Николајевић и г. Ковачевић. По 91 чл. устава они се стављају у ред других чиновника. А у чл. 107. устава опредељују се права и дужности чиновника. Логично треба закључити, да је плата саветничка уставом и буџетом за толико година ујамчена 2.000 талира.

Министар просвете дугим говором доказује: да је плата саветничка законом ујамчена, да скупштина нема права крњити је, и да се може по други пут о овој ствари решавати. Влада би, вели, дошла у сукоб са противним решењем скупштинским.

Министар председник: Господо, сва је ствар скоро исцрпљена. Имам да кажем на говор неких посланика, да преписна не може бити од владаоца; но може бити само између министара и којих других власти. Ово је један акт владаоцев држав. савету, у коме се опредељује систематична плата. Што год је прешло преко књаза и држав. савета, то је закон. Дакле, ова је плата регулисана законским путем.

Саветници могу гласати, јер није њихово лично питање. Да ли ће они гласати или неће то је њихово право.

Молим да се гласа поименце.

Председ: И то ће се гласати за досадање саветнике, почем за будуће има један предлог.

П. Ђуричковић: Треба најпре да решимо, могу ли саветници гласати, јер се њих лично тиче.

Министар председник: Ово је законско питање, а не лично.

Потпредседник: Ви сви, браћо, знате, кад смо год што решавали, ми смо решавали у интересу нашем, и кад је то било у интересу нашем, ако није требало нисмо ни ми могли гласати; јер смо ми решили закон о самоуправи општинској, закон о личној слободи и т. д. и то се све нас тиче, па смо гласали. С тога мислим да они могу гласати о овој ствари, јер та ствар није лична, него законска.

Председ: Онај посланик, који је за предлог владин да се саветницима да плата, као што је и до сада, тај ће казати „за“; а ко је да им се смањи плата на 1.500 талира, тај ће казати „против“.

Потпредседник прозива:

Аврам Јовановић — за; Адам Богосављевић — против; Аксентије Ковачевић — за; Алекса Станковић — против; Алекса Стојковић — за; Алекса Поповић (није ту); Александар Николајевић — за; Андрија Милосављевић — за; Андрија Перуничкић — против; Аранђел Милошевић — против; Арсеније Гавриловић — за; Антоније Шумварац — против; Благоје Божић — против; Вуја Васић — за; Васа Стошић — против; Владислав Павловић (не гласа); Војин Радуловић — за; Владислав Вујовић — за; Васа Мацаревић — за; Драгутин Ризнић (на осуству); Димитрије Димитријевић — против;

Димитрије Матић — за; Димитрије Милојковић — за; Димитрије Голубовић — за; Димитрије Балаитски — за; Димитрије Милетић (није ту); Димитрије Катић — за; Живојин Душманић — против; Живко Недић — за; Ж. Милојевић — против; Ж. Јовановић — против; Ж. Чолић (на осуству); Ж. Јовковић — против; Ж. Стевановић (на осуству); Илија Јокановић (на осуству); Н. Мојић — против; Н. Максимовић — за; Н. Стојановић — за; Н. Ратајац — против; Ј. Бошковић — за; Нвко Остојић (на осуству); Јован Рајичић — против; Ј. Димитријевић — за; Јаков Павловић — за; Јаков Поповић (није ту); Јован Радосављевић (не гласа); Јев. Марковић — против; Јев. Шолуповић (на осуству); Коста Спужић (на осуству); К. Радовановић (на осуству); К. Атанацковић — за; К. Пејић — против; Крета Ђорђевић — за; Лазар Владисављевић — против; Љуб. Стојановић — за; Милан Глигоријевић — против; Мил. Урошевић (није ту); Милосав Протић — за; Михаило Радисављевић — против; Милан Кнежевић — за; Марко Лазаревић — за; Милосав Марковић — за; Милован Спасић — за; Михаило Смиљанић (на осуству); М. Радовановић — за; Милан Милутиновић (није ту); Милосав Вукомановић — за; М. Вељковић — за; М. Дробњаковић — за; М. Кујунџић (није ту); Милан Топаловић — за; Милан Пироћанац — за; Милош Симић — против; Мијанло Гератовић — за; Миленко Ломић (није ту); М. Гарашанин (није дошао); Милош Глишић — против; Миленко Петровић — против; Милија Миловановић — против; Младен Жујовић — за; Младен Микић — против; Ми-

јаило Терзибашић — за; Новица Недић (на осуству); Ник. Крупешевевић — против; Недељко Живадиновић — против; Никола Милосављевић (није ту); Новак Милошевић (на осуству); Петар Катић — за; Петар Ђуричковић — против; Панајот Сандуловић (није овде); Панто Јовановић (није ту); Панта Срећковић — за; Павле Вуковић — против; Павле Самуровић — за; Петар Шајковић (није ту); Петар Стевановић — против; Петар Илић (нема га); Рака Кукић — за; Радисав Милосављевић — за; Радован Милошевић (не гласа); Радоња Недић — против; Раденко Драгојевић — за; Радосав Тодоровић — за; Стојан Велковић (не гласа); Стојадин Радоњић — против; Сима Живковић — за; Стеван Марковић (на осуству); Сима Секулић — за; Сима Милошевић (на осуству); Стеван Крстић (на осуству); Стеван Д. Поповић — за; поп Стеван Поповић — за; Сима Несторовић (на осуству); Станоје Ђорђевић — за; Теша Марковић — за; Тривун Милојевић — против; Урош Кнежевић — за; Цветко Минић (није ту); Ђова Главошић (није ту); Ђорђе Миловановић — за; Ђурђе Ђоровић — против; Ђова Миладиновић (нема га); Никола Радовановић — за; Ранко Алипшић — за; потпредседник Алекса Здравковић — против; председник Димитрије Јовановић — за.

Председник: Било је 97 посланика у скупштини кад је ова ствар претресана, и 56 гласали су „за“ а 26 „против“, четворница су се уздржали а један је изишао, те није гласао, и тако био је потпуно број 97 посланика, који су при претресану ове ствари присуствовали, и по што је већина за предлог

то је остала саветницима плата као и до сад 2.000 талира.

Састанак је за данас закључен, а сутра у 8 сахата пре подне заказујем састанак.

Састанак је трајао до 1 сахат по подне.

Председник

Д. Ђ. Јовановић

Секретар

Ник. Кружежевић.

ПОТПИСНИЦИ :

Бурђе Ђоровић, П. Буричковић, М. А. Глишић
Сима Секулић, Петар Катић, Војин Радуловић.

САСТАНАК LXXVIII,
13. Јануара 1876. године

ПРЕДСЕДАВА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

Стева Кретић.

Присуствовали сви министри.

Састанак је отворен у 10 часова пре подне.

Бр. 1179.

Секретар С. Д. Поповић чита протокол од 65 састанка.

Скупштина усваја.

Бр. 1180.

Секрет. У. Кнежевић чита молбу Милосава Вељковића и Лазара Перуничкића, којом моле за осуетво; први због домаћих послова, а други због слабости.

Поп Стева противан је давању осуетва и велике причекају, па кроз 2—3 дана сви ћемо ићи кућама.

После говора Р. Драгојевића и Н. Радовановића скупштина даје им осуетво од 20. овог месеца до краја ово-годишњих седница скупштинских.

Бр. 1181.

Секретар Кнежевић чита предлог Васе Стошића, П. Буричковића и других о томе, да Јован Ристић садањи министар на расположењу противно закону прима 2000 талира, јер је он, вели, од начелника I класе министарства постављен за министра; а имао је плату као начелник 1400 талира. С тога предлажу, да се оних 600 талира што му је против закона издавано у интересу правде и државне касе одузме.

Васа Стошић доказује, да је погрешно у предлогу казао, да је имао Ристић 1400 талира; но, вели, имао је 1000 талира. Тражи да се то исправи, и да Ристић само 1000 талира прима.

П. Буричковић каже, да га је руководило то да поднесе овај предлој, што у закону о чиновницима грађ. реда а у члану 37 изрично стоји, да министар на расположењу добија ону плату с кога је звања за министра дошао, и тражи да се предлог упути одбору.

И. Стојаповић: По пословном реду сваки посланички предлог треба да иде одбору, па он ће довести своје мњење о истом.

В. Радуловић: По што овај предлог није био кад се одређивала пензија приликом буџета, то тражимо да се исти одбади.

У. Кнежевић: Према закону, а и у интересу самог Ристића, треба овај предлог да иде одбору.

С. Вељковић: Ово је питање решено приликом пензије и оне интерпелације. Сад влада нека каже шта мисли о овој ствари, па онда ћемо говорити.

И. Мојић: Нек иде одбору јер би рђаво учинили, кад би ту практику усвојили да одбацујемо пре но што иде одбору.

В. Маџаревић каже: Предлози који нису решени треба да иду одбору но овај је путем интерпелације одбијен. Сад кад би скупштина упутила одбору, признала би да не зна закон и да бадава проводи време.

Урош Кнежевић: Предлагачи не иду на то да потру право г. Ристићу које је он законом добио; но да ли је овај који му је ту пензију дао радио по закону, то хоће скупштина да зна.

П. Ђуричковић: Г. Маџаревић и Вељковић хоће да се тај предлог одбаци само с тога што они према г. Ристићу добро хармонишу. Но по закону нек иде одбору, па кад одбор донесе своје мњење, онда ћемо водити дебату о истом. (Чује се: тако је!)

Б. Ђоровић такође говори да треба упутити одбору.

Ж. Недић: Ако скупштина држи да је министар финансије дао велику пензију г. Ристићу и да је погазио закон, онда нек оптужи министра, а не да подноси предлог. (Чује се: то ће после бити.)

Маџаревић: По што је ово предлог, а није оптужба, не може ићи одбору; а да је г. Ђуричковић прочитао чл. 63. устава, не би тако говорио.

Председник ставља на гласање овако: Ко је

за то да се овај предлог упути одбору финансијском нека седи; а ко је за то да се одбаци, нека устане. Већина седи. И тако је упућен одбору финансијском.

Бр. 1182.

Мил. Петровић управља питање на председништво: шта је са оним предлогом који је он још 15. Октобра пр. године поднео о манастирима и манастирским добрима, и кад ће доћи пред скупштину?

Председник одговара, да се до јуче буџет решавало, а сад ће кроз неки дан и тај предлог доћи на ред.

Бр. 1183.

Извест. законодав. одбора чита извештај одбора који гласи:

Народној Скупштини,

Законодавни одбор размотрио је предлог г. министра војног о томе:

„Да се на крају §. 88-ог измена и допуна устројства војске од 23. Октобра 1870. год. која гласи: „упражњења народне војске могу бити или у један пут или у два пута преко године, у пролеће и у јесен кад за то време најгодније буде. Колико ће се дана у којој години одредити за упражњења определиће књаз на предлог војног министра, као и то: у којим ће одељењима скупови бити“, —

дода ово:

„Исто тако министар војни може кад год нађе за потребно отворити предуготовне војне школе, у

којима ће се народне старешине усавршавати, као народни војници спремати за старешине народне војске. У ове школе узимаће се људи који по годинама, личним својствима, писмености и осталој спреми могу са успехом своје старешинском задатку одговорити.

Рок трајања ових школа одређиваће исти министар по свом нахођењу, али тако, да то може бити до четири месеца највише у једној години.

Издаци који су за то нужни, подмириваће се буџетом, а за ову годину из ванредног кредита од 2,000.000 гр. пор., који је војном министру законодавно одобрен.*

Па је нашао: да се овај додатак не може узаконити с тога, што би се морао и буџет одмах повисити, а ове предуготовне школе не ће сваке године требати, већ кад требале буду, скупштина ће се сваке године по уставу сазивати, па о томе према потреби и решавати.

Што се тиче предуготовне школе овогодишње, у којој би се старешине народне војске теоретички и практички потребним знањима обучавале, по што се за исту издаци по предлогу г. министра војног подмирити могу из ванредног кредита одобреног му, и по што је због околности у којима смо и у које још доћи можемо пушно то предавање: — по што је г. министар у предлогу свом навео да у овај предуготовни курс, који би имао трајати три месеца, увуче помлађе и побоље државно чиновништво, то одбор мисли, да би се само од њих онолики број за ово предавање могао узети, колики би био нуждан за интендантуру, аудиторне и у опште адми-

нистративни посао народне војске, па за то је и мњења да скупштина доведе оваку одлуку:

„Овлашћује се војни министар да може сад одмах у првој половини ове године отворити предуготовне војне школе, у којима ће се народне старешине усавршавати као и народни војници спремати за старешине народне војске. У ове школе узимаће се људи који по годинама, личним својствима, писмености и осталој спреми могу са успехом своје старешинском задатку одговорити. Но од чиновника узеће се онолико колико је потребно да се подмири потреба за интендантуре, комисаре, писаре и администрацију у народној војсци.

Рок трајања ових школа може бити три месеца.

Издаци који су за то нужни подмириће се из ванредног кредита од 2,000.000 гр. пор. који је војном министру законодавно одобрен.*

Министар је остао у одбору при своје предлогу.

5. Јануара 1876. год.

у Београду.

Председник одбора
П. Ј. Вуковић.

Извест.

Аксентије Ковачевић

Чланови:

М. А. Глишић, Ђурђе П. Ђоровић, Петар Катић,
Ил. Стојановић, Рада П. Кукић.

М. А. Глишић као члан законодавног одбора у дужем говору доказује, шта је одбор руководило те је донео своје овако мњење. На пример, један чиновник свршио би ту школу, па онда министар

би га поставио за старешину у округу јагодинском; на један пут други министар по његовој струци истог чиновника премести у Ужице из друго које место, и тако његова команда остаје без старешине, и ту војска губи. По вели, зна се, а и сам ће министар признати да се у нашој војсци највише оскудева у администрацији, за то нека се примају и чиновници, ал кад сврше ту школу да се не могу постављати за старешине по за интендантуре, комисаре и писаре. Даље и то вели, да има потпуно вере у данашњег министра војног и у владу, но може сутра доћи нека влада као што су бивале, па хоће да врши своје личне и партијске страсти над извесним људма, с тога вели, ако дамо старешинство народне војске чиновницима, биће зло и наопако. За то је да се усвоји по мњењу одборском.

Министар војни: Све разлоге г. Глишића осим последњег уважавам. Не могу да мислим да ће се когод наћи да нашу народну војску на што друго употреби по за што је намењена. Ја ћу пристати по мњењу одбора, но да се она реч „само“ изостави, јер што би се влади везале руке да она не може, кад би један чиновник потпуно спреман био за старешину, да га употреби.

П. Вуковић: По извештају одбора и разлогу Глишића ова је ствар врло јасна. Одбор није усвојио додатак министров у свему због тога, што би се морала у буџету одмах и сума на то одредити. А што се тиче чиновника који се спремају за народне старешине, сви смо видели пре два—три месеца кад народна војска пође на границу, — онда министри рекоше, да не могу чиновници да оставе

канцеларије и да имају посла. А сад кад имају изгледа за боља звања, могу да оставе канцеларије и званични посао и да седе по Београду три месеца. С тога сам за мњење одборско.

Р. Тајсић мисли, да је предлог министра војног нишао на то, да се све старешине народне војске из целе Србије позову и изуче. За то је скупштина и одобрила на ту цел 2,000.000 гроша. А сад како се види са свим је противно томе рађено, и да су позвати само они који су пријатељи бригадера или начелника, тако на пример из округа шабачког дошло је око 130, из других по 40—50, а из чачанског само њих 8 које је хтео бригадер послати, а из среза драгачевског који је највећи по људству није позван ама баш ни један старешина у ову школу, но све неки практиканти и писари. Ја сам уверен да их речени срез неће за старешине примити. С тога, вели, треба да се позову све народне старешине у ову школу, и онда ће се постићи жељена цел.

Дим. Матић у дужем говору доказиваше, да предлог министра војног треба усвојити, и да не треба чинити разлике између чиновника и народа. Наводи пример да је један писар судски у Горњ. Милановцу, и ако није био уписан у народну војску, кад је бригада рудничка полазила на границу хтео са војском да иде, а кад му старешина његов не даде, он одговори: „Ја одох, а ви радите шта знате.“ С тога, браћо, немојмо ограничавати младе Србе јер и они хоће да буду тврда бедем кад дође доба за ослобођење Српства.

Ј. Марковић признаје да наша народна војска

оскудева у војним научним старешинама и вели, да је министар војни нишао на то, да из наше интелгенције добије што способније старешине, но кад ово није чињено пре, сад се на један пут то не може постићи, и за три месеца те се старешине не могу потпуно научити, да постану старешине у народној војсци. И после, један човек који стоји у другим односима спрам осталих грађана не може да заслужи поверење тих својих људи, а то је најглавнија ствар, јер у боју сваки војник није ће вазда решителније, поверљивије и боље са оним вођом са којим живи од дужег времена, кога познаје итд. а тако исто и онај вођа боље ће управљати са оним војницима кад зна њихов карактер и способност.

У овом времену одвајати старешине народне војске из њихових трупа и доводити друге које они не познају, била би једна грдна погрешка што не сме бити, Тиме би, вели, ослабили нашу војничку снагу. С тога је за предлог одборски.

П. Срећковић противан је мњењу одборском и вели: Кад су сви Срби пред законом равни, ко може чиновнику кад положи испит забранити да не буде старешина у народној војсци? Ја бих питао оне посланике, који кажу да треба старешине постављати из народа, а одакле су чиновници, ваљда су и они из народа, нису пали из месеца? Наводи пример да један буде добар тобџија треба да зна математику. — Ми имамо доста људи који су свршили в. школу, па зар сад да им не дамо да буду старешине? Н. пр. у једном срезу кад нема способног старешине из народне војске, зар да се не може поставити чиновник и ако је наученији од

њих? Сви ви ако би то и решили не може остати према данашњим законима то решење, да се неки људи у томе искључе.

А. Вогосављевић каже, да је Ј. Марковић ову ствар врло добро објаснио и вели, треба оставити војницима да они из своје средине бирају старешину и шаљу у школу војну, па војници ако изберу и чиновника нека буде, ал овако са свим је противан да се чиновници сами умећу народу за старешине, кад их он не воли.

Ђ. Ђоровић: Пре неколико дана кад смо решавали да се рок стајаће војске сведе на 1 год. дана, министар каже да је мало и да за 1 годину не може ништа војник научити; а сад овим предлогом министар каже, да се може научити за 90 дана, т. ј. који поједе 90 тајина. Осем тога министар је наредно кад путује народни војник даје му се 2 гроша на сахат, а кад путује чиновник добија 14 гр. на сах. дијурне. За то сам за предлог одбора.

Иљја Стојановић признаје да не треба правити разлику између народних војника и чиновника, ал сам је министар на први пут учинио неједнакост: одредио је народном војнику 2 гр. на сах. а чиновнику 14 гроша на сахат. Осем тога ми смо ову школу одобрили само ове године, због изванредних прилика, за то не треба мењати народне старешине, а постављати чиновнике; јер народ кога не познаје и нема вере у њему нерадо слуша, и тако кад му се командује на лево, он ће се окренути на десно. Свуда је онде победа где је највећа

воља и тврда вера. Треба позвати старешине са- дање и на фрешко обучити их.

П. Буричковић каже, да је и он уписан у на- родну војску ал као поп. По томе кад би сви мо- гли бити старешине и он би био командир, али то је немогуће. С тога вели, да се чиновници само могу постављати за комисаре, нисаре итд. али за старешине не. Старешина треба да је онај у кога народ има вере.

М. Миловановић у дужем говору доказује, да је немогуће постављати старешине из једног округа за други. С тога је министар требао позвати све старешине из целе Србије да дођу, а не овако из неког округа по 50—60 људи, а из његовог јаго- динског округа само један једини позват је. Стога је, да се одмах све старешине народне војске по- вову у ову школу да се спреме и положи испит.

Радуловић говори у корист предлога министра војног и вели, да не треба чинити разлике између чиновника и осталих грађана, но ко је за шта спо- собан оно нека буде. Овде треба поштовати знање и поштење. — За што да искључујемо способне људе, кад могу бити добре старешине у народној војсци?

А. Ковачевић: Одбор је према данашњим при- ливама, у којима се налазимо, донео своје мишљење овако и то само за ову годину. Даље је сваки го- вор излишан, но што је ову ствар гг. Ј. Марковић и Глишић објаснио, но треба скупштина да се пита, хоће ли усвојити предлог министра или одбора.

Ј. Рајичић пита министра војног: да ли је он определио храну на новац тим људима што су до- шли, и да ли је свима подједнако, и колико је?

Министар војни каже: Нисам могао у одбору пристати на ону реч „само“, јер ми смо на то и ишли да чиновници буду сиремни за администра- цију; но по негде може бити у стотини један слу- чај где је потреба. За што да се не може чинов- ник за старешину поставити? За то, вели, пристаћу тако ако се она реч „само“ избрише, иначе не.

А што се тиче једнаког броја из сваког округа ја сам таку наредбу и отпустио, а што се она није свуда једнако извршила, нисам ја за то крив. Ја сам рачунао, да ће доћи у школу до 600 људи, а оно их је дошло само до 400; но због кратког вре- мена задовољићу се и овим бројем старешина.

Што се односи плате, која им је одређена, врло је праведно: јер чиновницима је и према плати подвоз издат. Они овде у школи неће добивати ни- шта окром хране и плате које већ имају. Народне старешине пак добили су по 4 гр. на сах. попу- тине, а и овде ће примати 2 гр. дневно за „цена- рас“. Но што се тиче ове плате ја сам одредио само до законодавног решења, а ви сад можете од- редити колико за добро пађете.

Т. Милојевић вели, да је предлог одборов врло добар, даљи је говор излишан, за то га треба у свему својити. Наводи пример, па је једне године видео кад дође један каплар стајаће војске и хтеде да учи народне војнике код једног топа, а они га одјуреше јер су знали боље од њега.

Р. Алимчић хоће да говори у корист предлога министра војног, но у говору прекидају га и он седе.

А. Ниволајевић мисли, да би се ова цељ нај- боље постигла кад би се све народне старешине

училе у својим окружним варошима, јер у свакој вароши има бригада и по неколико официра, а онда било би најправилје, а не овако — из неког округа дошло је по 50 до 60, а из неког по 2 до 3 старешине.

Даље вели, истина и ако није велика ствар што се тиче односно плате, опет треба да се изједначи, а не као сада да чиновник прима по 12 гроша, а народни војник по 2 гр. У овом добу не треба правити разлике између чиновника и народних војника.

Н. Радовановић мисли, да је предлог министра војног на то ишао, да се све народне старешине, као командири и четовође позову, а што је погрешно учињено треба да се исправи; с тога, вели, треба позвати све старешине да дођу, а тако исто и практиканте и писаре који су млађи и способнији. Нека се спреме, па могу бити и народне старешине. — Што се тиче начелника и капетана, њима је противан да долазе у ову школу, јер би, вели, народу чинили уштрба у његовим пословима.

Најзад што се тиче плате, треба да се изједначи, а никако да се не прави разлика између народних војника и чиновника.

Балантски: Као год што треба да имамо добре и способне старешине у народној војсци, исто тако требају нам способни за администрацију и интендантуре, јер да је наша војска лавовске снаге, опет без добре администрације пропада. За то треба узимати и чиновнике у ту школу, ал кад сврше нек се употребе за администрацију, јер је у том наша војска најоскуднија.

Б. Божић чуди се, што каже госп. министар војни да није могао подејствовати да се из сваког округа подједнако пошаљу. Вели, пре ће бити где је бригадир који имао више пријатеља, више их је и послао; н. пр. из округа шабачког дошло их је преко 100, а из јагодинског само један, а из драгачевског баш није ни један позван да дође. То је све знак да нема слоге у нашој војсци; а то долази отуда, што се постављају за старешине они које народ не воли. Треба дати војсци нека сама бира за старешину кога хоће и у коме има вере.

А. Ковачевић: Да би ову ствар један пут решили, дозволите да још једном прочитам одборско мњење. (Чита.) Као што видите, министру се не забравује да може узети и чиновнике у ову школу, но само после може их постављати за администрацију. Г. Балантски ову је ствар врло добро објаснио, с тога треба једном решити.

Ур. Кнежевић тражи да му министар објасни као главно то, за што нису сви обрузи подједнако заступљени; а што се тиче за чиновнике, и он је мњења да се не постављају за старешине.

Мин. војни одговара, да је овој школи задатак да се само они који су писмени у њој науче, а за остале народне старешине вели, да ће се и они у месецу Марту сви амо позвати на поправку за 15 или 30 дана.

А. Ковачевић: Министар је војни објаснио, да према могућству колико се могло сместити у касарну онолико их је и позвао, а доцније ће према одређеној суми новаца и простору и више позвати. —

Министар војни одговарајући г. Николајевићу вели: Не би никако могуће било, да се ове старешине уче по окрузима; јер прво, нема свуда удобности, а друго, та би се наука различито предавала јер су официри различите спреме, и тако не би се постигла жељена цел.

Јован Бошковић: За мирно време није да се постављају чиновници за старешине, а у рату нек се сви узимљу на макар и са стране.

По што скупштина изјави да је доста говорено, председник ставља на гласање овако: „Који је за предлог владин, нек седи; а који је за одборско мишљење нек устане.“ Велика већина устаје. И тако предлог би усвојен по одборском мишљењу. Даје се четврт часа одмора.

Бр. 1184.

После одмора.

Председник јавља, да има још један предлог господина министра војног о установљењу резерве за стајаћу војску, и позва известноца да га прочита. —

Изв. закон. одбора чита извештај одборов који гласи:

Народној Скупштини,

Законодавни одбор размотрио је предлог министра војног о томе: да се чл. 5. зак. о устројству војске допуни; „о установљењу резерве за стајаћу војску,“ која би допуна имала гласити овако: „Војници стајаће војске, по одслужењу догодишњег рока остају још две године као резерви-

сте стајаће војске. — За то време они се неће уписивати у редове народне војске и позиваће се на скупове годишње 10—12 дана, што ће буџет сваке године регулисати, остало време остају код својих кућа. —

У ратно време министар војни има право позвати резервисте у стајаћу војску и држати их докле год устраје то стање.

Резервисти стајаће војске имају за време док су на окупу све принадлежности, које закон даје војницима стајаће војске.

Ово наређење законско односи се на ислужене војнике стајаће војске.“

Па је нашао: да се само народна војска сматра главно језгро и одбрана земље и да су све чињенице законодавства вољне да принесу науку вежбања и убојну снагу у народну војску, угледајући се на остале напредне државе европске, које раде на томе да смање и скрате рок службе стајаће војске, а ојачају народну војску. — По по што се труне поштоверске и болничарске сваки дан корисном науком и радњом занимају и које су за садање прилике врло потребне да се из ових редова војске резерве установе, то је мишљење: да се чл. 5 о устројству војске дода ово:

„Војници поштоверске, пијонерске и болничарске струке, по одслужењу двогодишњег рока остају још две године као резервисте стајаће војске. За то време они се неће уписивати у редове народне војске и позиваће се на скупове годишње 10—20 дана што ће буџет сваке године регулисати.

У ратно време министар војни има право позвати те резерviste т. ј. понтоњере, пијонере и болничаре у стајаћу војску, докле год то стање устраје. —

Резерviste овог реда стајаће војске имају, за време док су на окупу, све принадлежности, које закон даје војницима стајаће војске.

Ово наређење законско односи се и на ислужене овог реда војнике стајаће војске за ову 1875. годину, који још нису увршћени у редове народне војске.*

Одбор законод. има част предложити народној скупштини, да оваку допуну поменутог члана усвоји.

Ово је саопштено г. министру.

8. Јануара 1876. год.

Београд.

Председник одбора
П. Ј. Вуковић

известилац

Акс. Ковачевић

Чланови:

Петар Катић, Бурђе П. Боровић, М. Л. Глишић,
Дим. Матић, Ранко Тајсић, Рака Кувић.

По што је министар војни пристао на овај предлог то и скупштина усваја исти по одборском мишљењу.

Бр. 1185.

Председник јавља, да има још један предлог министра просвете и цркв. дела, који је претресен

у законодавном одбору, о полагању професорских испита у средњим заводима.

Изв. законодавног одбора чита:

Извештај законодавног одбора.

Народној Скупштини,

По одлуци скупштинској законодавни одбор разгледао је предлог закона г. министра просвете и црквених дела „О испитима наставника средњих школа,“ и нашао је, да овај предлог одговара давно осећаној потреби нашега школског стања и просветног разитива. По томе је мишљења, да се овај пројект у основу и у целини прими.

А само о појединостима неким има одбор ово да примети:

I. У чл. 2. другом одељку, после речи „могу,“ да се дода: „не морајући да служе као предавачи којој средњој школи.“

И одмах за тим у истом одељку место израза „одличне“ да се каже: „врло добре оцене.“

II. У чл. 4. да се изостави рече „главнога школског одбора или,“ почем ту установу још немамо, а за такве случајеве да остане само саслушање божег факултета велике школе.

III. У чл. 6 из групе науке под з да се начини две групе, а тако да буде, под.

„з, нижа и виша математика с астрономијом,“ а под „и, физика, механика и астрономија.“

IV. У чл. 9. последњи одељак да гласи овако: „Питаче за предмете из верозакона одређује

министар просвете и црквених дела у договору са највишом духовном влашћу.“

V. У чл. 12. тачка I да гласи:

„Писмени испит не може трајати мање од три, усмени мање од два сахата, и може се продужити и после подне.“

На све ове измене пристао је г. министар просвете и црквених дела.

22. Децембра 1875 год.

Београд

председ. закон. одбора

Пав. Ј. Вуковић

известилац

Дим. Матић

ЧЛАНОВИ:

Илија Стојановић, Петар Катић, Рака П. Кукић, Ђурђе П. Ђоровић.

Министар просвете у дужем говору доказује, да наше средње школе по својој задаћи имају врло велику улогу у нашој народној настави. Они спремају младиће за више стручне занатлије, и дају образовање оној младежи која из школе излази и ступа у грађански живот. Према овоме средње школе врше већи задатак него основне. Често се каже, да образовање народа треба почети од добро уређених основних школа. Погрешно би било ако се мисли, да могу само основне школе у том смислу много да учине: јер прво, за те школе треба спремити добре наставнике, а та се спрема добија у вишим школама; друго, народ може да напредује само тако, ако велики део његовог грађанства добије ва-

љано образовање у гимназијама, реалкама, тргов. школама и т. д.

Што се тиче наставника на нашим средњим школама који су до сада предавали, зна се, да смо се морали задовољити са онолико снаге какве смо могли наћи. У последње време од 10 и 20 год. овамо напредак је у нашим школама био такав, да су из њих излазили младићи са знањем и способношћу и за катедре велике школе.

Но по што је време трајања наставе заведено у средњим школама на седам разреда, и по што су професорски испити заведени у многим напредним државама, то је време да се и код нас заведу. С тога је он и спремио пројект по ком се тачно ставља услов, по коме ће кандидат моћи да се прими на испит. А за досадање професоре учињено је опет, да они који нису навршили 8 год. држав. службе полажу испит, а старији не.

С тога, вели, треба примити овај пројект у основу, па ћемо после према примедбама одборским претресати поједине тачке.

Јаков. Павловић није противан, да они који се спремају за професоре полажу испит, но вели да нећемо овим врњити стечена права досадањим професорима, што не сме бити, да се једним законом други потире. Даље вели, да је професорски хлеб горак. Још у стара времена кад су богови римски бога хтели да казне, они су га за наставника одредили. Даље вели, да није довољно да само један професор положи испит па на томе да остане, но он треба да прати и сувремени развитак људства. Најзад треба још много којешта да се у нашим

школама преустроји и да се зна и спрема сваки професор за нарочити предмет, а не овако у једном заводу предавао је ово, а кад се премести у други а он са свим друго предаје. За то треба пре ове мане да поправимо и уредимо, па тек онда можемо и овај пројект усвојити.

М. Глишић: Са свим сам противан предлогу. Треба најпре из темеља да преустројимо наше школе, па тек онда да тражимо да полагају испит наставници. Треба сваки професор да предаје онај предмет за који се спремао, а не као до сада који је учио математику да предаје историју, а који је учио физику да предаје немачки језик итд.

Ми кад би усвојили овај предлог, само би дали министру један јак зид, за који би се у параграфима заклањао, и увек би оне људе постављао које хоће, и који исповедају иста начела која и он, а млађи људи који су бујније крви и ако су способни, увек би на томе испиту пронашли. — Осим тога, била би неправда и за оне који већ служе 8 год. Зар сад да полагају испит? Онда би закон имао повратне силе, а то не сме бити. И ми би тако начинили пролетаријат. За то сам мишљења, да се предлог одбаца.

Ковачевић: Предлог је министра просвете врло користан, јер њиме се иде на то да само способни могу доћи до професорског звања, а ипак да се неспособни не могу протурити; за то и стоји она пословица „знање је светлост, знање је моћ; учимо, браћо, и дан и ноћ.“

А што нека господа веле, да се овим законом

одузимају стечена права појединим људма, то не стоји; јер ово се тиче формалног закона а не материјалног.

С тога овај предлог треба у начелу усвојити, а кад дођемо на поједине тачке, онда ћемо о њима говорити.

Ј. Марковић: Многи су предговорници о овоме предлогу говорили с тога хоћу и ја да кажем коју. Ја не видим, господа, да је могуће овим предлогом достићи то, што се хоће, т. ј. да се просвета побољша и унапреди и да буде од користи народу нашем. Ја држим да треба са свим друго. Ја не сматрам за знање и способност оно кад један професоро зна само нарадирати и набрајати неке догађаје, и кад уме само просто да прича. Ја сматрам, господа, школу са њеним целокупним образовањем и знањем као најмоћније средство да се један народ материјално и умно унапреди и оснажи. То је школа код мене.

Погледајмо школу српску, шта је она дала до сад? Да ли се наш народ материјално и умно унапређује? Колико је дала хемичара, колико фабриканата и т. д? Ништа није дала, сем безбројну хрпу преведених параграфа.

Је ли ово средство да постане добра настава?

Узмимо и посебице, каква знања даје гимназија? И шта возноси њак за практични живот из гимназије, може ли чега да се лати?

Узмимо садање наше реалке, каква знања даје та школа једном ђаку, и после школе шта може и каквог се посла латити? — Савршено никаквог.

Питање је сад, је ли могуће те школе преу-

стројити да буду добре овим законом који се на претрес подноси? Треба најпре све школе почињући од основне преустројити и казати хоћемо то и то; кад дођемо до средњих школа онда ћемо казати који предмети да се предају те да може један младик имати вредности за његов живот. Кад све то учинимо, онда ћемо да кажемо колики број треба професора за ову или ону школу и да дамо довољно средстава да не жалимо, а не овако више дајемо на пандуре, но на школе; и онда тек може да дође овај закон.

У закону овом прописане су могућности, каква интерпелација може доћи до професорског звања. Жалосно би било кад наши млади људи не би били бољи од нас. Наша младеж треба да научи не онолико колико она њен учитељ, но више. С тога сам са свим противан предлогу, и тражим да се одбади.

Председник рече, да има још пријављених говорника о овој ствари, но по што скупштина изјави да је већ доцкан то председник седницу закључује, и по што ће у овој сали сутра бити школска светковина, састанак закључује за прекосутра 15. ов. мес. у 8 сати пре подне.

Састанак је овај трајао до 1 и по сахат по подне.

Председник
Д. В. Јовановић.

Секретар
Стеван Крстић.

ПОДПИСНИЦИ:

П. Буричковић, Петар Катић, М. А. Глишић, Војин Радуловић, Сима Секулић, Ђ. Ђоровић.

САСТАНАК LXXIX.

15. Јануара 1876. године у Београду

ПРЕДСЕДАВА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

Стеван Д. Поповић.

Од г. г. Министра присутни: г. мин. председник, мин. просвете, правде и грађевина.

Бр. 1185.

Секр. Ст. Д. Поповић чита протокол 66. састанка од 2. Јануара ов. г.

Исти се усваја без примедбе.

Бр. 1186.

Председник јавља да су стигла пуномоћија о избору посланика г. Милоша Стаменковића и да ће се прочитати извештај.

Ил. Стојановић чита извештај, да је пуномоћије М. Стаменковића уредно.

Скупштина прима то к знању.

Бр. 1187.

С. Живковић моли за осуство до закључка седнице ове скупштине, због слабости своје жене.

Скупштина то одобрава.

Сима Секулић моли за осуство до краја овогodiшњих скупшт. седница, због преких послова.

Скупштина му то одобрава од 20. ов. м.

Бр. 1188.

Прочита се указ Његове Светлости, којим се овлашћује министар ун. дела, да поднесе „предлог

закона о подељењу на класе плате за звање управитеља дома за сумануте у Београду.“

Секр: Ур. Бнежевић прочита тај предлог.

П. Ђуричковић на то изјави, да није потребно, да ствар иде одбору, него да се одмах реши.

Скупштина усваја овај предлог г. министра ун. дела.

Бр. 1189.

Председник изјављује, да ће услед питања г. Симе Секулића ставити на дневни ред предлог владни о фабрици алата за пољску привреду, који је претресен у фин. одбору.

Бр. 1190.

Прочита се изјава посланика: Р. Кукића, Ст. Ђорђевића и Милана Топаловића, у којој предлажу, да председник сазна на данашњем састанку жељу скупштине, докле ће још трајати, како би понајпре ствари посвршавала.

П. Ђуричковић примећује, да је владачево право закључавати седнице скупштинске, и да овој изјави нема места.

Ур. Бнежевић налази, да се овом изјавом не утиче ни у чије право, и да је добро одабрати најхитније предлоге и интерпелације и решити их, а остало нека се остави једном одбору, који ће све што му се одреди спремити за идућу скупштину.

Р. Кукић напомиње, да је у том смислу и поднео изјаву, јер ће многи посланици да иду од 20. ов. месеца.

В. Радуловић примећује, да се о разлогу не може доносити никакав закључак, почем је го вла-

даочево право. Иначе може се гледати да се сврши оно што је хитније.

Мин. председник и председник скупштине примећују, да је владачево право закључити седнице скупштине, но да се овом изјавом не веже владалац да учини оно што скупштина жели.

Председник објави, да ће се ова ствар решити у приватној конференцији, коју заказа данас у 4 сах. по подне.

Бр. 1191.

Прочита се интерпелација П. Ђуричковића и Васе Стошића на г. мин. председника о томе: како је г. Јеврем Грујић могао постављен бити за држ. саветника не имајући по чл. 92. устава 10 г. службе, почем су му раније године службе потрвене пресудом судском 1864. год. „због незаконог суђења по извесном делу.“

Ур. Бнежевић одбија, да је г. Грујић осуђен због „незаконитог“ суђења. Ми сви знамо, да је 1864. г. установљен неки изванредни суд, који је осудио г. Грујића. Друга је ствар о томе, да ли он има права на пензију, или не; о томе се може говорити.

Скупштина одлучује да се ова интерпелација одбади.

Бр. 1192.

Чита се интерпелација Вл. Божића и Ј. Рајићића на г. мин. ун. дела о томе: шта је с оних 300 дук. ц. који су још 1871. г. скупљени од народа

среза ленинског окр. крагујевачког за рачун средског декара који би се постављао за тај срез.

Упућује се одбору за молбе и жалбе.

Бр. 1193.

Поче се читати предлог Јевр. Марковића и др. о преустројству судске, финансијске, војне и просветне струке, но како предлагач изјави, да ће његов предлог због величине своје однети доста времена, то скупштина одлучи, да се овај предлог непрочитан упути финансијском и законодавном одбору.

Бр. 1194.

Председник објави, да је на дневном реду предлог о професорским испитима, и да има пријављених говорника, који желе о њему у опште говорити.

С. Д. Поповић: Често се чује, да будућност народа зависи од школа. Будућност пак и напредак школа зависи од самих наставника. Има разлике између школа и школа, и у народној просвети решава број и спрема наставника, као што и у рату, кажу, зависи скоро све од спреме, способности и куражи војних старешина. Често се пребацивало ђачкој омладини, да је њено образовање полутавско, површно, и да са стране моралне и карактерне није спремна за разна искушења у животу. Омладина није за то крива, већ наставник. Ово тврђење чиниће се многим претерано. И доиста мора се признати, да школа није свемоћна. Где је природа била маћеха, ту ни најбољи педагог не може ништа учинити. Осем школе утиче на омладину кућа, друштво, штампа и други јавни органи друштвени. То све потпомаже

или омете наставнички утицај. Али је ипак наставнички утицај најодсуднији по развитаку народног подмлатка. Треба једном погледати истини у очи, и признати, да наставник мора бити у главном одговоран за умни и морални развитаку народне омладине. Треба дакле да се једном држи смотра над онима, који се зову наставници народне омладине.

За то има више начина и један од тих начина излаже се у предлогу г. министра просвете.

Главна је побуда поднашању оваквог предлога по свој прилици та, да се једном на чисто зна, с каквом наставничком спремом располаже наша просветна струка.

Друга је побуда по свој прилици та, да се прекрати једном она стара пракса, по којој наставници, премештајући се из једног завода у други, морају да предају оне предмете који се затеку упражњени без обзира, да ли су то људи кад год предавали и да ли ти предмети имају везе међу собом. Ово је велика незгода, и ако свакад није несрећа, као што неки мисле. — У предлогу се истина изреком ништа о овоме не вели, али нема сумње, то мора бити смисао и главна намера целог овог предлога.

Из поднетог предлога владиног види се, да се испит тражи и од данашњих наставника. Да ли је то с правног гледишта умесно, целисходно и у опште добро, да се људима, који су по извесном закону стекли право на службу, стављају нови услови, то говорник неће и као исправник не може да расправља. Поред све зебње од овакве праксе о повратном силом законском, он је — више као школски човек — за предложену меру, почем је овде у

питању интерес голиних школа, интерес будућег подмлатка народног.

Но по предлогу владином испиту се подвргавају само они наставници, који су испод 8 година службе, а остали се или са свим или у неколико ослобођавају од испита. По чему старији наставници имају о том обзиру већег права од млађих, кад су по својој спреми школској по свој прилици сви једнаки? Један је основ напоменуо неки дан г. министар просвете, и то је финансијски. Наставници, старији од 10 година службе, имају права на пензију и ова би им се морала дати на случај, ако испит не би издржали. Но ту су управо две могућности: старији наставници, имајући исте спреме с млађима, и извешбани боље у свом послу лако ће моћи испит из ове или оне групе положити, и врло ће незнатан број бити таквих који би на једном или на два испита пали. Буде ли у ствари другачије, шта нам онда ваља радити? Да ли више обвирати се на финансијске неводе или на оно што захтева интерес школе и народне будућности? Је ли у интересу школе и народа, да људи, који су на испиту засведочили своју неспремну, буду и даље радници у храму просвете, васпитачи народне просвете? С мирном савешћу сме се изрећи, да се таквим људима не сме више поверавати узвишени позив наставнички. У овоме питању пред интересом школским падају сви финансијски и други обзир, и народ, који води рачуна о својој будућности, не сме због неколико пензија жртвовати напредак својих школа.

Што се тиче неких навода, да се овим законским предлогом удара на млађе људе, који су слободоумни, ти наводи врло су натегнути. — Млађи људи могу бити и слободоумнији а и назаднији од људи на влади. Ако се испиту подвргну и старији онда и ова сенка отпада. Не стоји, да ће се баш под овом мером увлачити у школе лошија наставници, које ће као бајаги поједини министри заштићавати за то што су им по вољи. На против баш овај предлог даје гаранције, да поједини министри не постављају кога хоће у просветну струку; у једном телу од пет и више лица више је доиста гаранције, но код једног човека, који може имати својих мана као и остали људи.

Госп. Јеврем Марковић напоменуо је, да овај предлог није никаква радикална мера и да је главна погрешка у просветној нашој струци неодређена цел основне школе, гимназија и других завода, те с тога наше школе нису давале никаквих научњака, државника и т. д. И ако ово последње постоји, питање је, у чему је узрок тој појави? До неудесних закона школских веће бити главна сметња, јер ако би до њих стајало, лако би било спремити друге нове законе и дати их данашњим људима, да гледају, како ће их остварити. Говорник не одриче потребу рефорама школских, али не признаје ни то да је радикална мера, већ је и то само један начин више који води к цели и који се напореда с испитима може остваравати. Захтевање преусгројства школа не искључује никако потребу полагања испита од стране наставника. И једно и друго може са свим доброћи напореда.

Завршујући изјављује Поповић, да је за полагање испита, којем се имају подврћи сви наставници бар испод 20 година службе. То захтева не толико правичност и једнакост, већ на првом месту интерес школе и народне будућности.

Д. Балапски изјављује, да није противан испиту, али није ни за владин предлог ни за ово што предлаже С. Д. Поповић. Ако је влади стало за тим да рашчисти просветну струку, њој су руке одрешене за то. Ако то досадашње владе нису чиниле, то је пренебрегавање своје дужности. Да се сваке године само 2—3 професора, који нису за ту службу, премештени у уругу струку, ми би смо до сад имали очишћено поље школско. Шта да се ради сад с људима, који су служили скоро 20 год. као наставници? Ако су пре могли бити архивари или друго што сад не могу.

Говорник прелази даље на наводе оних, који су тражили, да се овај предлог у печему одбади. Кад би се испитима могли увлачити у школе овакви људи, какви би долазити могли по тврђењу г. Глишића, говорник би први повикао: доле с тим испитима? Но то неће; тако је управо и до сад било. И данас може министар н. прим. између 10 њих који траже неко место, изабрати баш најгорег и поставити га, и нико га не може питати: за што тако уради. Данашњим предлогом преноси министар ту своју власт на једно тело. Пред ове тело излазиће сваки млад човек са светлим образом, ако је способан и своју способност засведочиће пред свима, и онда је стекао право на службу. Ако ово није довољна гаранција, нека се удеси, да мини-

стар не поставља чланове комисије, већ нека велика школа и гимназија кандидује министру чланове те комисије испитне. Куд ћете онда већ гаранције? Зар пет и више људи, који васпитавају нашу децу, да се поводе за једним министром и њему за љубав да учине овако и онако? Ако би се баш који за то и нашао, не би сви; за то је ту велика гаранција.

Предлогом су изнете групе предмета, и сваки који положи испит из ове или оне групе, добиће то и да предаје. До данас је морало бити сваштарства. Један професор предаје једне године овај, до године други, до треће трећи предмет и т. д. и за 10 год. морао је предавати све гимназијске предмете. Откуд један човек може бити зналац и специјалиста у свима предметима? Такве људе само векови рађају.

Предлог је дакле користан, и њим ће се људи изазвати да се усавршавају у једној грани науке. За то нека се у основу прими, а кад се пређе на појединости, чинићемо своје примедбе.

П. Срећковић: Науку мора сваки сам учити. У науку не може нико никог да ванцира. Науку може предавати само онај који је зна. Школа управо и није ништа до наставник. Ако су наставници на свом месту, добро ће бити и по школу; ако не, не. Ако наставници не знају своје предмете, нека су и најслободумнији, њихови ђаци неће знати ништа.

Овај је предлог највећа потреба изазвала, а није никако олако узет. Пре 60 година нико у нас осим попа и капетана није знао да чита и да пише,

а ово је тек оруђе да се у књигу уђе. Данас пак нема скоро села, у којем нема основне школе. У том обзиру ми нисмо заостали. — Што неки спомињу радикалне реформе наших школа, говорницих пита, шта ће се с тим постићи без радикалне спреме самих наставника? Радикална се реформа може постићи на — хартији. То није ништа тешко. Тако се до сад по несрећи највише и радило. Питање је само: ко ће да изврши те реформе? Док је награда неколико стотина талира, дотле ће сви прећи у другу по у просветну струку. С радикалним реформама, а без ваљаних наставника, правили би воденицу на месту где нема воде.

Садањи професори гимназија, реалака и др. постали су то на основу закона, по што су који факултет велике школе свршили. То се исто тражи и овим предлогом, т. ј. знање и тамо и овамо. Ако су незналице дошле за наставнике, томе нико други није крив но онај, који је незналицу огласио за зналца. — Но питање је, да ли и најспособнији наставници врше као што ваља свој посао? — Не вреди само знати, већ ваља и радити. Испит се може положити; али шта вреди и то, кад се по издржаном испиту књига затвори, па у школи само деца задаје: „одавде... докле?“ Шта вреди онда све слободоумље наставниково и што деца знају своје лекције да брбљају „на памет?“

Мана је нашим гимназијама и то, што су ту директор и професори равноправни, што професори раде на своју руку и што директор нема потребне власти. — Осем тога ваља завести професорске се-

минарије, у којима ће се приправљати они који хоће да буду наставници, јер без те спреме не иде.

Предлог је истина написан с најплеменитијом намером; али поред оног, што се у њему предлаже, треба да дође још и рад у школи. За усавршавање у раду треба књига и других научних срестава. Без алата нема заната.

Почем влада има начина, да рашчисти с рђавим и неспособним наставницима, то није потребно, да овај закон важи и за данашње наставнике, већ само у напредак.

И. Стојановић чуди се онима, који су говорили, да се предлог одбади, особито што су ти исти свагда били за то, да се наше школе и друге установе што боље усавршавају и дотерују. Прошле и ове године говорено је против тога, што влада унапређује неспособне, а збацује способне људе. Поднет је предлог, да сви државни чиновници полажу испите. Па зар сад да се одбади овај предлог за полагање професорских испита? — Министру стоји данас до воље, да поставља овог или оног; а сад се подноси предлог, да се то министрово право ограничи, и ми то зар да не примимо? Кад усвојимо овај предлог, ми ћемо доћи до бољих наставника; а само неспособни боје се испита, као совуљате сунца.

Предлог је користан и за то га треба у начелу усвојити, па онда прећи на поједине тачке.

Вујо Васић: Сви идемо за временом и сви се времену морамо поклонити. Чудне су разлоге изнели ономад неки посланици, као да се овим предлогом иде на то, да министри лакше протурјују своје љубимце, а ваљани младићи да ће падати у

провалају, коју им је министар спремио. Баш кад нема или кад и од сад не би било испита, онда би се незналице лакше протурале, као што је до сад и бивало. За учитеље основних школа не долазе људи без испита, а зар треба без испита да долазе људи у средње школе, где се тражи веће образовање и спремност радника. Какве би смо правозаступнике имали, да нису морали испит полагати?

Неправда је, што се предлаже, да само млађи од 8 година професори испит полажу, а други да нису то дужни. За што је то? Сви професори стари и млади, који су сад у служби, имају право своје и то им се мора признати; они морају остати као што су, а од сад сваки онај, који хоће да буде професор, полагаће испит не пред људима које одреди министар, већ пред професорским саветом и министром.

Ранко Тајсић: У нас има доста основних и средњих школа. Кроз њих је прошао велики број деце и младића, па шта су се користили од школа? Ништа! Народ тражи да се школе удесе тако како ће бити корисне по оне који уче по 5—6 година не желећи постати господа, већ вратити се својој кући. Место преображаја школа, влада подноси предлог о професорским испитима. Професори не могу радити другачије, него онако какво им је земљиште школско.

Опште је мишљење, да су данашњи млађи професори бољи од старијих. Неправедно је дакле, да не полажу испит сви испод 20 год. службе.

Поменуто је, да се начином, који се предлаже, иде на то, да се министар курталише слободоумних професора. Кад ове скине с врата, други му неће

доћи, јер комисије неће дати да предавач постане професор. Довида изгледа ово тако. Ако се предлог прими у начелу, нека бар сви до 20 год. службе полажу испит, на ко падне, падне.

М. Глишић изјављује, да и данас остаје при том, да се овај предлог одбаци, јер у њему нема гаранције за просветну струку. Не стоји то, да се овим спречава самовоља једног министра; на против ово је пут и начин, да се самовоља обуче у законску форму. Јест боље да 5—6 људи оцењују нечију способност; али те људе не поставља професорски савет или учено друштво, већ министар.

У једном члану овога предлога стоји, да ће министар прописати правила о полагању ових испита. То је непотпуно; није се може бити имало времена, да се и то спреми; но са оваким стварима не треба хитати. Скупштина је на разлазу, а има и пречих решених и нерешених ствари; па за то нека се овај предлог одложи.

Говорник није противан испитима, али је противан оваквим испитима. Боље је, да остане и овако као што је, но да се они заводе; јер овако је министар бар јавном мњењу одговоран. Треба знати, какво се оружје коме даје у руке.

Ако се ова ствар одложи, онда нека министар за идућу скупштину спреми преустројство свју школа; то је прече и важније од овог предлога.

Јев. Марковић пита: Да ли би било касне, да наше школе остану и даље овакве какве су? Замислимо, да један млад човек положи испит и добије службу. После годину дана преместите га и он добије нове предмете за предавање; после не-

ког времена онег тако. Може ли један човек предавати све предмете? Где је прописано, да само неке предмете — за које се спремио, мора предавати? Која му је вајда од испита из ове или оне групе? Рећи ће се, то се може законом уредити. Да видимо. У некој гимназ. реалци има 3—4 професора, и за сваку грану науке хоће се нарочити професор. По предлогу тражи се испит из неких и неких група (које говорник из предлога прочита.) Представимо себи колико предмета мора један професор у некој гимн. реалци да предаје. Осем тога: један ђак почне да учи н. пр. земљопис, па не доврши итд. Каква је хасна по ђака, што је професор испит полагао? Где год се много почиње а ништа не довршава, ту нема никакве хасне за народ. Наше школе немају одређене цели.

На првом месту долази дакле целовуцно преустројство наших школа, па тек онда овај закон, којим се цел не постиже, већ и безаконје узаконшава. У овом предлогу нема никаква напретка за нашу земљу.

Адам Богосављевић: Кад би се овим предлогом отпочела просвета већма ширити по народу, говорник би први био за предлог, не обзирући се на то, што би се неки професори лишили свог стеченог права, почем се нико не може користити неким својим правом, од кога народ страда. Нашој просветној згради темељ је основна школа. Оне су заведене пре 30 година и у нас постоји неко обавезно учење. Сутра кад би се ово дигло, основне би школе остале пуне. Томе је узрок наша сиротиња и начин којим народ земљу обрађује. С тога нема народ хасне од школа и сматра давање деце

у школу као вулук. Дале су повишене плате професорима. Какве је фајде народ отуд имао? Никакве. Средње и више школе стварају и даље све саму господу. За то све школе ваља преустројити, а овај предлог одложити, да се не дангуби крпарењем.

Ник. Радовановић: Разлози г. Балантског веома су јаки. Предлог ваља свакако у начелу усвојити, а кад се пређе на поједине тачке имаћемо чинити примедбе, особито за полагање испита оних, који су по положним законима већ задобили право на професорску службу.

Мин. просвете: У неким круговима наставника ова. средњих школа, па и у скупштинским групама јавила се жеља, да се овим предлогом, ако се усвоји, не учини неправда оним наређењем, где се предлогу даје повратна сила. Неки су доказивали, да ће се овим начинити нека провала, повреда устава и закона о чиновницима грађ. реда. Ово наређење није главна већ споредна ствар, и кад се пређе на појединости, моћи ће се још објаснити и изменити. Но баш с тим, што се ово односи и на професоре у служби до извесног времена, показао сам, вели г. министар, да нећу самовољи да отварам пут, већ да подржавам закон и равноправност у колико је могуће. Влада може по закону отпустити из службе сваког чиновника, који није навршио 10 год. службе, кад нађе да је то у интересу државне службе. Предлогом пак иде се на то, да се ни пре 10 год. не може професор отпустити без суда т. ј. без испита прописаног.

Што неки питају; за што се само млађи подвргавају испиту, а не старији, на то ћу само једно

одговорити непомињући друге незгоде. Разлог је ту непобитан тај што ће се међу оним млађим наставницима, који не би били довољно спремни или марљиви за свој посао, развити снага за рад и научно усавршавање, што ће се они напрегнути да се спреме за извесне групе наука и боља професорска места и т. д.

Има један чл. који код неких изазива зебњу, а то је чл. 8. који прописује поред изабраних група предмета још општа знања из виших наука. И ово се може изоставити, ако се нађе за добро, претпостављајући, да сви кандидати по својим школским сведоштвама морају имати та општа знања.

Што је један посланик приметио, да се по овом предлогу оставља министру на вољу, да искључи млађе људе, да стаје на пут слободнијим младимима и т. д. о томе, — вели г. министар — није било код мене ни помисли, нити би ми и у сну на памет дошло. Овим се предлогом баш на против даје гаранција, да ће професорска места добијати само спремни кандидати. Какве свезе могу имати професорски испити са политичким слободоумним тежњама? Ту неки дан унапредно сам толике наставнике, питајући нешто чиновнике у министарству, а нешто ослањајући се на своје познавање људи. Толики су постали професори без икаква испита, само да им се даду средства за рад и усавршавање; па да ли је човек сигуран, да није овим унапређењем учињена погрешка ако људи остану неиспитани? По предлогу пак, ко положи испит, има права на упражњено место, а ко зна који страни језик више, има прече право да буде постављен.

Програм испита, који се оставља министру, то

је главни план испитивања по предметима, по ствари и размери, и то нигде у свету не улази у сам закон. Но то би се објављивало увек преко новина и сваки кандидат унапред би знао, како ће се и из чега спремити за испит. Према томе овде се предлаже отворен и поштен пут, да се дође до спремнијих људи, и да се стане на пут протуривању у наставничку службу онима који су неспремни и не дају никаквих изгледа за своје усавршавање.

Неки траже претходно преустројство школа. Како преустројство? Може се за неколико дана смислити неко преустројство на хартији, по шта то вреди, ако немамо људи, који ће то извршити? Тих људи нећемо имати све докле, докле не будемо од њих тражили веће научне спреме. Што се наводи да је народно представништво поправило материјално стање професора, то је један разлог више, да сад помогне влади, да се поставе услови за поуздано оцењивање и бирање научнијих снага за школу. Белешке и школске сведоштва нису најпоузданије мерило, почем се у школи не задобија довољно стручне спреме и знања и почем се први наставник не ствара у скамији већ на катедри.

Пита се, шта су нам дале досад наше школе? Камо нам велики научењаци, државници и т. д. То није могло бити, и неће, може бити, још за дуже време бити, не само због наших историјских уврека и сметња, него и иначе. Да ли има великих научњака у Румунији, Грчкој, Маџарској, па и у Русији? 400 год. има како се Русија ослободила Татара, а 150 г. како је Петар Велики почео заводити просветне и друге реформе. И у нас не може дакле

бити још за дуго ништа друго до прибравње туђих научних резултата, а за то нам треба добрих професора. Законодавни одбор и компетентни људи ова завода оценили су овај предлог. Сама скупштина донела је пре неколико месеци о установљавању државних испита за чиновнике. Према томе недоследно би било не усвојити предлог о професорским испитима, који су пречи од свију.

Предлог је поднет с најчистијом намером, и за њега ће гласати сваки онај, који хоће у нашим школама напретка, истинитог знања и контроле над наставницима.

Предс. објави, да ће се по жељи владе гласати поменце.

Скупштина са 75 противу 13 гласова (9 се уздржало од гласања) усваја у начелу предлог о полагању наставничких испита у сред. школама.

Бр. 1195.

Прочита се указ Његове Светлости, којим се овлашћује министар правде, да поднесе предлог закона о измени и допуни закона о степ. поступку.

Упућује се законодавном одбору.

Свршетак у 1 сах. по подне.

Председник

Д. Ђ. Јовановић.

Секретар

Стеван Д. Поповић.

потписници:

Ђ. Боровић, Тривун Милојевић, Војин Радуловић,
М. А. Гајић, Петар Катић, П. Буричковић.

САСТАНАК LXXX,

19. Јануара 1876. године

ПРЕДСЕДАЊА

Димитрије Јовановић.

ЗА СЕКРЕТАРА

Радисав Тодоровић.

Били су присутни сви министри.

Бр. 1196.

Председник казује да је састанак отворен. При томе рече: нех се чује протокол од 4. Јануара.

Секр. Ил. Стојановић чита протокол од 67. саст. Усваја се.

Председник: Нех се чује и протокол од 71. састанка.

Секретар Крупежевић чита исти протокол.

Усваја се и овај протокол.

Бр. 1197.

Председник: Има једна интерпелација.

Секр. Ил. Стојановић чита интерпелацију, која је управљена на г. мин. финансије од посланика Владислава Павловића о неправилној сечи шуме Роготе.

Заст. мин. финансије мин. грађевина изјави, да прима интерпелацију ради одговора.

Председник према одговору г. министра прелази на дневни ред.

Бр. 1198.

Извест. Акс. Ковачевић чита извештај од законодавног одбора, који представља, да Србија може

приступити међународној телеграфској конвенцији, која је закључена и потписана у Петрограду 1875. г. јер је то ствар корисна по нашу земљу.

Председник: Овај предлог има и своје побуде.

Раденко Драгојевић: Нека се и то чује.

Извест. А. Ковачевић прочита извештај.

Урош Кнежевић примећује на разлоге одборске по овоме предмету. Он је за друге разлоге.

Извест. А. Ковачевић усваја исправку по Урошеву предлогу.

Петар Стевановић хоће, да се каже и у нашим динарима где се спомиње франак.

Павле Вуковић: И ја сам за исправку Урошеву.

Председник: Овде је реч о закону, а не о одборском извештају, па с тога нека сам одбор своје речи поправи.

Мин. председник: Примедба г. Урошева врло је умесна. И овај предлог служи на част нашој земљи. Конвенцијом се у неку руку увршћује наша земља међу независне државе.

Ранко Алимчић: Ово је управ удостојавање наше државе.

Извест. чита, како би по овом предлогу замена гласила.

Председник пита: Усваја ли се предлог? Би усвојено.

Бр. 1199.

Председник: Сад се прелази на уредбу полицијских власти.

Акс. Ковачевић чита извештај законодавног одбора о измени те уредбе.

Председник казује разлику између одборовог извештаја и владиног предлога.

Мин. председник: Суштина владина предлога одборовим мишљењем није промењена. Казна је само повећана. И влада нема на то ништа да примети.

Алекс. Николајевић хоће, да се прочита још једном, јер му се чини смисао нејасан.

Извест. Ковачевић чита § 4. уредбе како је пре гласно, а за тим предлог одборски.

А. Николајевић примећује на реч „где кметови нађу“, јер је то тугаљиво, да они казну прописују по њихову нахођењу, но треба да се каже „где закон проишће“. Иначе отвара се поље злоупотреби.

Јов. Рајичић налази, да је све добро, само у место талира, да се каже динара.

Павле Вуковић: Предлогом се даје општинском суду, да казни извесне кривце, а то је и дојак практиковано у извесним делима.

Илија Стојановић: Овде је само проширење деловруга, а суђење је стара ствар.

Никола Радовановић: И ја сам за одредбу онакву какову и г. Николајевић. Хоћу, и да се јасније одреди круг власти кметовске.

Урош Кнежевић налази, да има разлике између владиног предлога и одборског мишљења. Не би се знало по овом последњем, шта би ко радио. За све истуне није једна казна. И онда је незгода, ко ће ди одреди надлежност суђења између полицијских и општинских власти. И с тога је за владин предлог.

Васа Мадаревић мисли такође, да не може да остане по одборовом мишљењу. Нарочито удари на речи: „судиће истуне за које нађе.“ Он види, да

се овде скучава право осуђених и на жалбу, при крађама, утајама и преварама. Он је, да се одреди, куда ће жалбе да иду. Иначе не налази гаранције за суђене за крађу, утаје и преваре.

Мин. председник: У владином предлогу било је и то све предвиђено.

П. Ђуричковић такође је за примедбу Урошеву. Иначе биће збрке и свађе око надлежности.

Радезко Драгојевић предлаже, да се ствар поново врати одбору, па тамо потпуно извиди, а за тим пред скупштину изнесе.

Стојан Вељковић: И ја потпуно усвајам примедбу г. Урошеву. Никакав законодавац не треба да оставља једном суду или власти, да одређује сама своју надлежност, јер може доћи до сукоба оних, који имају дело да суде. Требало би ствар боље проштудирати.

Признајем да има иступа који би се могли подврћи суђењу општинских судова, али има их и таквих, који не би могли доћи ни под суђење општинских судова, а ни полиције. Полиција, као таква, није никако позвана, да врши судску власт. На прилику: крађе, утаје, преваре и увреде и т. п. иду у надлежност полиције. Оставити их и даље полицији, било би за саму ствар штедно, дати их пак општинским судовима, било би још горе. Него мисли да би време било, да се о овој ствари озбиљно размисли. Време би било, да се даде народу учешће у суђењу, као што му је дато и у законодавству. То учешће не треба ограничавати само на извесне кривице, него ваља га расирострети на све кривице. Људима из народа треба оставити да

решавају питање о кривици, а правницима примену закона. Ова деоба мора да се учини, по што криминална наука стоји данас много више, него да би је неправник, човек, који се бави другим пословима, разумети и по њој радити могао. Зна се, да и данас повадшто општински судови присвајају туђу власт и казне за дела, за која они нису надлежни.

И с тога је, да се предлог врати одбору, те да се ствар поново проштудира и оставе општинским судовима она само дела, која они могу решавати.

Димитрије Катић: Закона треба да су јасни. Овим изменама одборним учинила би се збрка. А то све пало би на терет народу.

С тога је за објашњење, да се каже, шта имају општински судови да раде и суде.

Јован Бошковић: је за мишљење г. Вељковића, да се ствар врати одбору у цели боље одредбе кметовске власти.

Милош Глишић: У неколико се слаже са мишљењем г. Каљевића односно тога, јер се по закону тражи правно знање, где се ко окривљује, и где се по параграфима суди.

У истуцима ни досад није тражено правничко знање. Не треба се бојати, што ће се дати већи круг општинским властима.

Никола Радовановић: је за проширење власти кметовске, по само оне, која се може извршити без какове збрке. Ко ће јаснију одредбу круга те власти.

Извест. Авс. Ђовачевић побija разлоге оних, који хоће да се ствар поново врати одбору на проштудирање. Одбија, да би се предлогом одбор-

ским направila збрка односно надлежности, по напротив то би било наспрам владиног предлога.

Димитрије Матић износи гледиште, са којег је законодавни одбор ово узимао, па у дужем говору брани мишљење одборово.

Живко Недић налази, да нема правих основа за што се не би поверили сви иступни, да их општински судови суде, а не да остану и даље пред полицијом. Он је за то, да важне иступе и полицијске власти а и општински судови, т. ј. кад која власт иступ ухвати, или кад се према којој иступ учини

Урош Кнежевић понавља своју мисао, да је ово ствар важна, и да ју треба озбиљно проштудирати. Хоће, да се на тај посао узму и правници. Ако се сад не могне ово узети у посао, а оно да се предлог у начелу прими, а остало, да се за идућу годину спреми.

Петар Стевановић је за одборско мишљење, у неколико само одступа од истог.

Радован Милошевић: Од свију предлога, овај је најважнији. И с тога сам за предлог одборски. Но боље би било, кад би се усвојило оно што г. Недић каза.

Ил. Стојановић брани одборско мишљење, а у прилог тога усваја и назоре г. Матића и г. Недића.

Адам Богосављевић: Да би се избегли сви сукоби између општинских и полицијских власти, нема бољег начина, но да се сви иступни пренесу на општинске судове.

Милија Миловановић налази, да је боље оставити да суди, по параграфима. Већа је царница

у суђењу код општинских судова, но полиције. И по томе је за одборско мишљење.

Јеврем Марковић је за то, да се сви иступни истргну из руку полиције на предаду судовима, ма то било и окружним судовима.

И Војин Радуловић је за одборско мишљење. Већу гаранцију налази односно суђења у општинским властима но полиције.

Рака Букић: Према објашњењу Стојановића, ово није нова ствар. С тога и треба одборско мишљење усвојити.

П. Ђуричковић налази, да би најбоље било да се сви иступни предаду општинским властима!

Панта Срећковић је за то, да се за све ситније ствари дозволи, да општински судови суде, јер би то по народ корисније било.

Ранко Алимвић обраћа пажњу скупштине на ту околност, кад једна партија у селу избере кмета из своје партије, да она друга не дође у апс, те да се тиме само осујећава избор кмета. И он сматра ово за врло важну околност. Он хоће да се ово нахођење по свом разуму, изостави, јер то може опасне последице донети.

Ранко Тајсић је за то, да се сви иступни предаду у надлежност суђења код општинских судова.

Васа Маџаревић није противан за проширење круга суђења код општинских судова. Али одборним мишљењем направила би се збрка. С тога је, да се ствар врати у одбор, те да се подела учини између круга радње општинских судова и полиције. Опасно је оставити општинском суду, да суди по благоразумију и вољи односно иступа, а не по

закону. И кад би се то усвојило, онда не би било апелате јер већи суд или власт не би могла благо-разумије касирати, него може само оно, што је про-тив закона.

Под Стево Поповић је за то, да општински су-дови могу судити од 1—10 дана затвора и 1—10 талира новчано. То је за иступе. Признаје да у селу има партије онакве, како г. Алимпић наводи. И за то је противан, да се на благоразумије оп-штинским судовима остави.

Односно апелате, налази највећу гаранцију код окр. судова.

Вујо Васић је за одборско мишљење. Хоће и за иступе да се колегијално суде, а никако није да се та дела и даље оставе код полиције. Више очију више и виде, на боље суде.

Полиција само хвата злочинце и ове предаје судовима, а никако да их суди.

Аврам Јовановић слаже се са предговорником од-носно суђења истуна, да се они пренесу на општин-ске судове, али само у толико, да они суде по за-кону, а никако по благоразумију.

Извест. Акс. Ковачевић: Предговорник није ра-зумео одборско мишљење односно надлежности су-ђења за крађе. Па с тога му објашњава то.

Председник каже, да има један предлог, којим се тражи, да се сви иступи пренесу на општинске судове, па с тога би најбоље било, да ствар иде у одбор.

Илија Стојановић је за то, да се предлог одбора одмах реши.

П. Буричковић: Треба просто једним парагра-

фом казати: сви иступи уступају се општинском су-ђењу, па крај.

Акс. Николајевић у свему се слаже с одборским мишљењем, само хоће да се огради од оне речи, где се о суђењу говори „зако нађе,“ на уместо тога да се стави, што се по закону налази.

Председник заказује један четврт сата одмора.

После одмора.

Председник: Известилац има реч.

Извест. А. Ковачевић: Докле се не би сва по-лицијска уредба о иступима изменила зарад над-лежности суђења, дотле нема бољег начина, но да остане по предлогу одбором.

Живко Недић: Законом кривичним нису иступи тако подељени, те да се каже: ови се казне од ове цифре до ове, а ови опет од ове; до ове него се за све иступе у опште каже, да се казне затвором од 1—30 дана.

Ил. Стојановић опет напомиње, да се овим пред-логом не износи нова ствар, но само проширење делокруга општинских власти.

Ник. Радовановић понавља, да није противан проширењу делокруга општинских власти, али хоће јаснију поделу између општинских и полицијских власти.

Јеврем Марковић понавља, да све иступе треба општински судови да суде. Полиција ни по самом уставу не може бити судећа власт. И што је про-тивно дојакно рађено, то је противзаконно и против-уставно.

П. Буричковић доказује у примерима, да је већа гаранција у суђењу истуна код општинских судова,

но код полиције. И према томе, он поново исказује да је мњења, да се сви судови подвргну суђењу општинских судова. Изузимље неке преступе, који треба да и даље остану под државном влашћу.

Н. Крупезевић је за то, да све иступе суде општински судови, и да се то из полицијских руку истргне.

И. Мојић је за то, као и предговорник. Но он је и за то, да се засад предлог одборски усвоји.

Ур. Кнежевић: Приликом овога претреса, видим да имају три предлога.

Није доста да се каже: хоћемо слободу; хоћемо општинском суду да дамо већу власт, — него овде има нешто главније. Треба наћи начина, да суђење буде боље него што је дојак било. Најбоље је, да се сви иступи пренесу у надлежност општинског суда. Подустанство не треба уводити.

Министар председник: Према разном мишљењу, које је приликом претреса ове ствари изнесено, нека се ствар упути одбору.

Председник пита, пристаје ли скупштина на то?

М. Глишић: Треба знати која ће људи доћи у одбор да се сврши ствар.

Председник именује нека лица и заказује им, да дођу у одбор.

Бр. 1200.

Секр. Стева Д. Поповић чита указ Његове Светлости Књаза српског Милана М. Обреновића IV., којим се овлашћује мин. просвете и цркв. дела, да може поднети народној скупштини предлог: да се свећенику Татомиру Миловузу из призрења на ве-

гову старост, — даје из државне касе годишње издржање од шездесет талира, које ће уживати докле је год жив.

Председник: Овај је Миловук био поднео скупштини молбу за помоћ и скупштина је решила, да му се даје годишње 60 талира. Сад је влада поднела о томе формални предлог. Усваја ли се? Усваја.

Бр. 1201.

Секрет. Н. Крупезевић чита указ кнежев, којим се овлашћује мин. војни, да поднесе народној скупштини предлог да се расправи питање о државној салитреној фабрици, постојећој у Београду и уреди правни однос са произвођачем салитре г. Евгеном Појасаревићем.

Председник нагази, да овај предлог треба упути законодавном одбору.

Упућује се истом одбору.

Бр. 1202.

Даље казује, како је буџет прихода од свију расхода за 1876 год. сумиран. Тако приход је од 35,256.692 гр. пор. а расход износи 34,806.905 гр. и 7 пара пор.

Дакле прихода има више 449.788 гр. и 33 гр. пор.

Треба о свему овоме формалан закон.

А има и један додатак овоме. И он се тиче оног решења скупштинског, којим је одобрила мин. финансије у Октобру месецу прошле године, да у наступајућој 1876. год. до решења буџета може извесне издатке чинити по буџету за 1874 год. А тако

исто и за све повишице учињене у 1875. год. И сад су неки издатци отпали. Па је нужно да се све ово обухвати зарад главне контроле.

П. Вуковић: је за то да ствар иде у одбор зарад прегледа.

Председник: За уверење хоће да прочита решење скупштинско од Октобра прошле 1875 г. На то устаје.

Мин. председник и каже: Ово је ствар јасна. Сви додатци, који су до потписа буџета од стране Његове Светлости издавати, имају важити до тог времена. А на даље престају. Па зарад главне контроле нужно је, да се у буџету и о додатку што рече.

Акс. Ковачевић пита, да ли су ови издатци они од 1874 год. на основу којих су ови јакосњи.

Панта Јовановић објашњава, како буџет вреди само за једну годину. Па пошто су издаци чињени до данас као дана решења буџета, а сад су ти издатци неки смањени, а неки са свим опет отпали, нужна је при крају буџета ова допуна или ограда. Хоће се изрека, да закон нема повратне силе, па ништа више.

Председник допуњава у неколико говор г. г. Панте Јовановића и Ковачевића и каже, да је у овом законодавном решењу од Октобра, у коме је овлашћење дато на мин. финансије, речено, да ће се тражити рачуни од прошлих влада, ако какове злоупотребе имају, те по томе ствар је и у томе јасна.

А. Николајевић предлаже, да пројект иде одбору, те да се тамо ствар испита и донесе закључак.

Раденко Драгојевић: По што ова ствар долази пред главну контролу, нема потребе, да се предаје одбору. Што се пре потписе биће мањи издатак.

Мин. председник: Кад се каже до решења буџета, то се има разумети, да се сви издатци, који се догле учине, имају по закону и одбити.

Председник: Ствар је јасна. Докле се буџет за 1876 год. не реши, има вредити буџет од 1874 године. То је признато и решењем скупштине а и самим уставом.

Јевр. Марковић: Може се рећи да су овде два буџета. Један за три а други за девет месеци.

Плија Мојић: Ствар нека иде одбору да се тамо разгледа.

Председник казује, да ово није предлог, те да иде одбору, него је ово ствар, која је решења, и која треба само да се формулише у виду закона.

Ранко Алипић: Стари је буџет закон. И по њему што је рађено, има се и признати. Тако и плате имају се издавати, докле се јакосњи буџет њима — људима — не саопшти, којих се то тиче.

А. Буричковић: Ствар је ова јасна као Бог. Буџет је закон. И они који примају плате, њима се мора то издавати докле се новим буџетом то не уреди. Па за то, оно, што су примили, њихово је.

Мин. председник: Ствар је ова погрешно узета. Ова није предлог, но само потврђење онога, што је једном решено. Нема потребе, да се поново претреса. Износи и решење скупштинско о томе.

А. Николајевић: Баш према томе решењу нида се, да овде имају додаци, који отпадају. Буџет је за годину, и оно, што је ко мимо тога примао, није мегао то чинити. Треба објаснити то, те да се не ради, као у стара времена. Што је ко више примио да му се одузме.

Мин. председник: Никакав закон не може имати повратне силе. Пређашњи буџет постоји, а кад се овај садањи потпише, онда постаје закон.

Председник обраћа пажњу скупштине на једну околност. Тако, вели, што год је изостављено у овој години, као: додатак председнику државног савета, потпредседнику, секретарима агенција, начелницима, помоћницима и на жандармерију, све је то постојало у пређашњим буџетима, а ни једна од изостављених позиција није произашла из дела бивших министара, него из ранијих дела, која су као на закону основана и пређашњим буџетима призната.

Према овоме чудно му је, да се оспорава једна ствар, која је већ једном у скупштини решена.

И он мисли, да се и скупштина са овим објашњењем саглашава. (Чује се: Саглашавамо се.)

Министар просвете вели да се њему чини, да се овде говорило о свари, коју главна контрола треба да испитује.

Мин. председ: Ова ствар није изнесена пред скупштину, да се претреса, но само, да се објасни. И по што се скупштина са формулисаним законом о буџету сагласила, то је председник данашњи састанак закључно, а сутра у 8½ часова пре подне други заказао.

Састанак је овај трајао 1½ час по подне.

Председник скупштине
Д. В. Јовановић.

За секретара
Р. Тодоровић.

Потписници:

Борђе П. Боровић, Тр. Милојевић, Војин Радуловић, М. А. Глишић, Петар Катић, П. Буричковић.

САСТАНАК LXXXI.

17. Јануара 1876. године у Београду

ПРЕДСЕЛАВА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

Стеван Д. Поповић.

Присутствовали сви гг. министри.

Почетак је у 9 и по сах. пре подне:

Бр. 1203.

Секрет. Ст. Д. Поповић чита протокол 67. састанка од 3. Јануара ов. год. На исти примећује Петар Стевановић, да је за војнике, који су чували ужичку границу, предлагао по 4 гр. за пешаке, а по 6 гр. за коњанике, а не за све по 6 гр. јер је онако и осталим давато.

С. Д. Поповић изјављује, да је други а не он овај протокол водио.

Секр. Ник. Крушежевић прочита протокол 69. састанка од 5. Јануара ов. год. На исти примећује Владимир Вујовић, да је онај говор, који је (приликом претреса о жандармерији) прочитан као говор Вује Васића, његов а не Васићев.

Бр. 1204.

Известилац законодавног одбора Аксентије Ковачевић, прочита извештај о предложеној измени и допуни полицајне уредбе од 18. Маја 1850. године којим се предлага скупштини, да усвоји овакву редакцију § 4. исте уредбе:

„Општински судови као месне полицајне власти суде сваки у својој општини све полицајне ис-

тупе, за које нађу да се казнити могу до 12 дана затвора или новчано до 15 тал. закључно.

Тако исто могу судити за просте крађе, преваре и утаје у вредности до 100 гр. закључно.

Они могу у договору с одбором ставити под полицајни надзор до 4 месеца онога, на кога би се посумњало, да чини крађе, које се у општини догађају, чему има места жалби на непосредну државну власт, на начин и за време оно, као што је у овој уредби прописано.

Све пресуде општинских судова о овим казнама изреченим, заводиће се у један нарочити протокол, у ком ће се тачно забележити име кривца и предмет кривице, као и то, на колико је казне и из којих разлога окривљени осуђен, или је ослобођен.

Министар председник изјављује, да се на јучерашњем саставку овај предмет није могао довољно проучити. Дојакониња практика није одговарала правном појму о вршењу законских наређења. Многи су кметови разумели досадање наређење тако да су и у оним случајима, где је казна преко три дана прописана, судили и осуђивали до три дана затвора. Влада није имала на уму овакво тумачење и вршење закона онда кад је овај предлог поднесен, и с тога она није предвидела случаје, на које нас подсетише г.г. Вељковић и Недић. Они објаснише, да се дојаконињом практиком прави мешавина између полицајске и општинске власти. Извесно је, да то тако мора бити, док се не заведу средњи судови и док се наша администрација не преустроји. И док то не буде, неће се знати, у којима случајима може општина судити, а у којима не. Према

оваквом стању ствари, питање је много теже, него што се мислило. Ствар је враћена у одбор, нарочито поводом предлога гос. Ж. Недића, да све иступе може судити општински суд. У одбору је било много говора, и као што се види, омет се не излази на чистину, почем се оставља државној власти, да може судити исте предмете које и општина.

Најбоље би било, кад би се ова ствар одложила, те да се доцније изда нарочити закон, у којем би се тачно изложило све што кметови имају да суде. Но како скупштина држи, да народ много полаже на овај закон, то влада најпосле није противна, да се као привремени закон прими по одборском миљењу, с том примедбом, да у свима случајима политичке природе остаје искључно право државној власти, да их она суди.

Скупштина усваја § 4. у горњем саставу.

У след предлога више посланика скупштина реши: да ова измена полицајне уредбе ступи у живот 15. Фебр. о. г.

Бр. 1205.

Известилац одбора за молбе и жалбе, Јов. Бошковић, прочита одборски извештај, да се посланику Недељку Живадиновићу исплати према постојећем закону из државне касе припадајућа дијурна посланичтва за време, које је до уништења првог избора посланичког за срез бугар-моравски, округ алексиначки, провео као посланик на скупштини пр. 1875. године, као и попутина за долазак и повратак.

Скупштина усваја одборско миљење,

Бр. 1206.

Известилац истог одбора чита извештај наводом жалбе Миливоја Милића из Падежа и још 19 повереника ср. темнићског окр. јагодинског, противу мешања полицајне власти у избор посланика. Исти извештај гласи:

Народној Скупштини,

Одбор за молбе и жалбе размотрио је жалбу, коју су поднели Миливоје Милић из Падежа среза темнићског округа јагодинског са још 19 повереника из истог среза, противу полицајне власти ср. темнићског, за коју жалиоци веле, да је се избор посланика за народну скупштину мешала, у слободан избор са својим незаконитим поступцима спречавала; па је нашао:

1. Да жалиоци нису именовали никакве доказе у потврду својих навода, него су само тражили, да се њихова жалба комисионо на лицу места извиди; —

2. Да се у актима, која се односе на избор посланика за поменути срез, налази једно својеручно писмо г. Ђ. Стевановића начелника округа јагодинског, управљено на госп. председника министарског савета Данила Стевановића, у коме сам начелник г. Стевановић признаје, да се фино на томе ради, да се избор Милије Миловановића за народн. посланика осујети, и уверава господ. министра да ће осујећен бити, описујући у писму № 9676 Милију као несретног човека;

Даље, из овог писма г. Ђокиног види се још и то да је он радио и на томе, да финим начином

спречи слободну вољу народа у избору посланика за варош Јагодину, и у то име тражио је од министра, да му спискове гласача на избору посланика који је у 1874. год. објављен, пошаље, те да лакше свој план у томе изврши:

3. Из акта, која је одбор при себи имао, види се, да су се жалили министарству: Радојко Веселиновић и Димитрије Стевановић из Бачине због гоњења, које је према њима предузела полицајна власт истог среза, и због избора посланика у 1875. години, ПБр. 10.331 ипо којим није ништа до сад рађено.

Узев одбор све ово у своју оцену налази: да би требало ову ствар комисионо извидети у присуству два од скупштине одређена посланика, па то и народној скупштини као своје мњење предлаже.

13. Јануара 1876. год.

у Београду.

председник одбора
Јован И. Вошковић

известилац

Б. Атанацковић

Чланови:

Ник. Радовановић, М. Урошевић, В. К. Стошић, М. Марковић.

На захтевање више посланика прочита се и својеручно писмо г. Ђ. Стевановића, нач. јаг. које се у извештају спомиње.

Илија Стојановић примећује, да сам начелник признаје, да се у избор мешао у намери да га осујети и налази, да ту не треба никакве комисије, већ начелника одмах осудити.

Известилац примећује, да се из акта види, да има још људи, који се жале и да сви траже комисију, којој ће они казати све што имају.

Аксентије Ковачевић: Овде се види, да је окр. начелник водио преписку с министром и избор посланика није био уставан и законит, да су они могли остварити што су хтели. Кад се ствар извиди онда ће се показати, да је то повреда устава од стране начелника и министра.

К. Атанацковић: Жалба је управљена противу среске власти, а президијал је додаток, којим се доказује, да је рађено противзаконно од стране власти. — За то одбор предлаже, да комисија извиди, како кривицу окружног начелника тако и старешине среза темнићског, јер је противу њега тужба поднета.

Скупштина усваја одборско мњење, да се учини по овој ствари потребни извиђај у присуству два посланика.

Бр. 1207.

Известилац чита одборски извештај поводом молбе г. Год. Мијушковића професора реалке, рад уважења година службе проведених као учитељ у земљеделској школи у Топчидеру, у смислу скупштинске одлуке донете на 29. састанку од 1873. год. (стр. 392. скуп. протокола). Одбор је нашао, да је дотично решење министрово противно закључку скупштинском, и мњења је, да влада треба да поднесе предлог о томе, да се г. Мијушковићу уваже године службе од 31. Дец. 1855. год. до 16. Окт. 1857. год.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 1208.

Известилац чита мњење одборско, да се поводом жалбе Трибуна Ђурића трг. овд., опозове решење министра финансије од 11. Фебруара 1875. г. ЕБр. 203, а да се стави у важност решење од 4. Дец. 1874. г. ЕБр. 4543, да би се на тај начин жалцоу дало задовољења.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 1209.

Изв. чита одборско мњење поводом жалбе гос. Јована Косовљанина и још 27 Јагодинаца противу окр. начелника због сметња у избору посланика за нар. скупштину.

То мњење гласи:

Народној Скупштини,

Јован Косовљанин трговац, са још 27 Јагодинаца, жалбом од 14. Јануара пр. год. жалили су се на окружног начелника, што им је сметао у слободном избору посланика за народну скупштину.

Ту жалбу жалиоци су под 12. Септембра пр. год. поновили и тражили задовољење.

Одбор за молбе и жалбе разгледао је прву и другу жалбу жалиоца, па је нашао:

1. Жалиоци жалећи се наводе: да је окружни начелник, г. Ђока Стефановић, пре избора а и на дан избора 4. Јануара пр. год. починио многа безаконја, у тој цели: да застражи народ, те да не смеде изабрати оног, кога сам хоће, већ на против да буде изабран онај, кога је г. Ђока протурао;

2. У след прве жалбе била је одређена комисија да испита и извиди жалбу жалиоца, али по

што г. министар није хтео за време извиђаја г. Боку од дужности удалити, то жалиоци нису се хтели пред комисијом упуштати у доказивање жалбе, нити су ма какве доказе дали комисији, а ово с тога, што су се бојали притиска г. Бокиног. И тако, као што каже комисија, лишена могућности да се са жалиоцима споразумева у погледу појединих навода и доказа у жалби именованих, комисија је наставила своју радњу без жалиоца држећи се у извиђају једино онога, што је у жалби покретано;

3. Према оваком стању, где сама комисија признаје, да је са наведених узрока била лишена могућности, да се са жалиоцима споразумева, у погледу појединих навода и доказа, — онда излази то: да жалба жалиоца није извиђена. Па по што жалиоци непрестано жалбу покрећу и траже извиђај, то одбор налази, да треба нов извиђај наредити, а ово тим пре, што је г. Бока уклоњен са положаја начелникова, и тако је престао онај узрок, због кога жалиоци нису хтели давати доказе комисији. За то одбор има част предложити народној скупштини, да изволи решити: да се у овом делу нареди нов извиђај, и то на онај начин, како је решено за извиђај у срезу драгачевском и другим местима.

Одбор је оваког мишљења за то: да би истина на среду изашла, и тиме се правда задовољила.

О овоме је саслужан г. министар, и он је дао свој пристанак.

Најзад прилажу се под А. акта комисијске радње, заједно са жалбама Мите Аранђеловића, Тасе Томића и Димитрија Песковића из Јагодине, да се

и по њима учини истрага, јер и те жалбе стоје у вези са избором посланика.

12. Јануара 1876. г.
у Београду.

Председник одбора
Јван П. Вошковић

известилац
К. Атанацковић

Одборници:

Милосав Марковић, Никола Радовановић,
И. Урошевић.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 1210.

Известилац чита одборско мњење донето поводом молбе госп. Стојана Марковића професора П. београд. полугимназије, да му се по скупштинској одлуци од 12. Децембра 1873. год. урачунају службе проведене без указа као помоћник у тргов. школи од 15. Септембра 1860. до 31. Октобра 1862. год. Одбор је нашао, да је дотично решење министрово неумесно и да влада треба да поднесе предлог у смислу скупштинског закључка од 1873. г.

М. Глишић пита, да ли је тај госп. био онда указни чиновник.

Известилац одговара, да није, но да је скупштина једном решила, да му се уваже те годишње службе.

Д. Матић: Више је оваких случајева било, и скупштина је многим до сад уважила такве годишње службе. Дакле треба да уважи и овом човеку.

Министар просвете напомиње, како се по измени § 2. закона о гимназијама могу предавачима уважити године службе као указним чиновницима. Према томе ваља уважити то и овом човеку, који је вршио предавачку дужност у једној средњој школи.

Скупштина усваја одборско мњење:

Бр. 1211.

Известилац чита одборско мњење о молби Ђ. Огњановића предузимача грађевина, да се изашље комисија због страгарског пута, и одбор предлаже: да се ова молба преда г. министру грађевина на поступање.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 1212.

И. Мојић и М. Радовановић питају, је ли Грковићева ствар расправљена?

Изв. одговара, да још није свршена.

Бр. 1213.

Председник изјављује, да према решењу скупштинском треба за неколико места одредити по 2 скупштинара као контролоре, који ће присуствовати раду комисија за извиђање полицијских злоупотреба о изборима посланика за нар. скупштину.

Требаће свега 4 комисије: 1, за срез Драгачевски; 2, за срез црногорски окр. уличког; 3, за окр. јагодински и 4 за окр. пожаревачки.

У след примедбе неколиких посланика, да би требала једна комисија и за Јадар и за Лозницу, председник даје четврт сахата одмора, да би се дошло из одбора за молбе и жалбе акта о тој ствари.

Бр. 1214.

После одмора прочита се одборски извештај, који гласи:

Народној Скупштини,

По гласу скупштинских протокола за 1874/5. годину (страни 112) скупштина је одлучила, да се нареди истрага у Лозници против тамош. окружне власти за почињена противзакона дела 24. Октобра 1874. год. приликом избора скупштинара; но кад је на овој скупштини скупштинар г. Теша Марковић питао гос. министра унут. дела, је ли по одлуци скупштинској наређивана истрага, г. министар је казао: да о истрази нема никаквих акта и по томе да истрага није ни наређивана.

Међу тим грађани лознички жалбом од 12. Августа пр. год. жалили су се скупштини противу притиска тамошње власти и приликом избора скупштинара 3. Авг. пр. год.

У овој жалби жалиоци именују и доказе за своје наводе.

Према оваком стању, а на име, да би била извиђена жалба од 1874. год. по закључку скупштинском, а уједно да би се извидела и садања жалба, одбор има част предложити народној скупштини, да изволи решити: да се умоли влада, да одреди комисију, која ће по жалби жалиоца од 1874., а и овој од 1875. године учинити истрагу. Уједно одбор и то примећује, да се и овој комисији имају придружити два скупштинара, које скупштина избере.

О овоме је саслушан и г. министар и он је дао свој пристанак.

16. Јануара 1876. год.
Београд.

Одборници:

М. Урошевић.
М. Марковић.
Н. Радовановић.
В. К. Стошић.

Известилац,

К. Атанацковић.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 1215.

Више посланика изјавише, да ће најбоље бити да се за сваки округ одреде по два контролора.

Скупштина усвоји.

По кандидацији од стране г. председника скупштина одреди ове контролоре:

1. За округ подр. гг. К. Спужића и А. Ковачевића.
2. За срез драгач. окр. чач. гг. В. Васић и Н. Радовановића.
3. За срез црногорски окр. ужички гг. М. Глишића и Н. Мојића.
4. За јагодински округ гг. П. Вуковића и А. Николајевића.
5. За пожаревачки округ гг. Д. Катића и Вл. Павловића.

Бр. 1216.

Мин. предс. изјављује, да је пре разлава скупштине рад, да одговори на интерпелацију о тајном уставу.

Петар Ђуричковић примећује, да интерпеланти г. г. Милутин Гарашанин и Урош Кнежевић нису овде. —

Министар председник изјављује, да то ништа не чини, почем у овој ствари не може бити никаквих против-доказивања и почем ће он изложити само оно што је нашао. Гос. министар председник вели: потражио сам тај тако звани додатак устава и нашао га у фиоци једног гвозденог стола у соби, где су некад намесници заседавали, заједно са оригиналом данашњег устава. То није никакав додатак већ предлог 30 и неколико посланика велике народне скупштине од 1869. године, који је био намењен за неки привремени додатак уставу. Садржина му је: да се ради утврђења династије и постојећег става могу предузети неке мере надзора противу смутљиваца и т. д. Но у предлогу изреком стоји, да би то имало вредити само до пунолетства књажевог. Ондашње пак намесништво и ондашња влада нису потврдили тај посланички предлог, јер на њему нема никаквих потписа, и по томе изгледа, као да нису налазили, да поред обичних законских средстава треба и друга ванредна средства употребавати. У осталом да је предлог баш и потврђен, вредно би само до пунолетства књажева, т. ј. он би сад престао важити.

П. Ђуричковић тражи, да се тај акт донесе у скупштину и да се ту прочита.

Минис. председник изјављује, да тај акт може ставити на расположење оним посланицима, који желе, да се о његовој садржини увере. — Почем тај акт никакве законске вредности нема, господин

министар председник сматра за дужност да га уништи.

В. Радуловић тражи, да у след овакве владине изјаве, скупштина свечано изјави, да у Србији није никад вредио неки тајни устав и да то уђе у протокол скупштински.

В. Маџаревић предлаже, да се после овакве изјаве гос. министра пређе преко интерпелације на дневни ред, а сваки може бити уверен по овоме, да не постоји никакав „тајни устав“ и да на основу њега нико не може бити гоњен.

Скупштина прелази преко ове интерпелације на дневни ред.

Бр. 1217.

Министар просвете одговара на интерпелацију Адама Богосављевића и још двојице поднету о владици неготинском због запечаћења касе конзисторијске и др.

1. Г. епископ, полазећи јесенас у Београд, наредио је, да се каса запечати, јер је држао, да у каси има недостатка. Министар, кад је о томе добио извештај, доставио је ствар контроли, која је наредила преглед касе, у којој се није нашло никаквих недостатака. Г. епископ и ако није поступио правилно према уређењу о дрвеним властима, није ништа учинио из зле намере, нити је то било штетно по државну касу.

2. Што се тиче члана конзисторије Никодима, тај је човек боловао дуже времена, и због те болести која је у последње време била више душевна по телесна, отпуштен је из службе. Но пре него

што је отпуштен, опомињат је кад се почео опорављати да долази на дужност, и он је долазио, па после опет почео изостајати. По наредби г. министра прегледао је лекар гос. Никодима и нашао је, да би овај, и ако је нешто болестан, могао вршити своју дужност; но како Никодим толико месеци не долазаше на дужност, то је министар огласио његово место за упражњено.

3. За приворну капелу јавља сам епископ г. министру, да није истина, да је црква смештена у најмањој соби, јер су епископове собе и друге још мање; на против она је чиста и довољно пространа за приватну богомољу. У осталом цела епископска зграда у Неготину доста је стара и тескобна.

4. О набављању хране за двор епископов одговорно је г. епископ, вели министар, врло разложно. Г. епископ држи, да је врло неумесно питати га, одакле он набавља потребе за свој живот, почем је као и сваки други властан да за своје новце купи где шта хоће и како вађе. Што је игуман манастира, у коме г. епископ купује по нешто што му треба, произведен за архимандрита, то је за то, што је тај човек и унапредно тај манастир, као што се види из прихода истога и што је иначе човек разборит и на свом месту.

А. Богосављевић пита, шта је са оном женском која се спомиње у интерпелацији?

Министар просвете: За ту женску каже госп. епископ одсечно, да је његова блиска рођака, т. ј. од рођеног ујака сестра и да је као рођаку по крви сме држати ради неге, која му је као остарелом човеку потребна.

А. Богосављевић примећује, да то епископ само каже, ала треба да и докаже.

Министар просвете држи, да неће бити потребно, да се то доказује уверењем из протокола вршених.

По што више нико није о тој ствари говорио, то је председник састанка закључио у 1 и по сах. по подне, а други заказан за сутра у 8 сахата пре подне.

Председник
Д. В. Јовановић.

Секретар
Стеван Д. Поповић.

потписници :

Ђурђе П. Ђоровић, Тр. Милојевић, Војин Радуловић, М. А. Глишић, Петар Катић, П. Ђуричковић.

САСТАНАК LXXXII.

20. Јануара 1876. године у Београду

ПРЕДСЕДАВА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

Стеван Д. Поповић.

Састанак отворен у 9 часова пре подне у присутности свију г.г. министара, и довољног броја посланика.

Бр. 1218.

Пошто је председник огласио да је састанак отворен, посланик Раденко Драгојевић, као заступник секретара скупштине, прочита протокол 72 и и 73. скупштинског састанка, који беше од скупштине без икакве примедбе усвојен.

За тим секретар Ник. Крупежевић прочита протокол 77. скупштинског састанка, који после учињених примедба од стране посланика: Вује Васића, Николе Радовановића, и П. Ђуричковића би усвојен.

На послетку секретар Стева Кретић прочита протокол 78. скупштинског састанка, који се без примедбе усвоји, — па онда се пређе на дневни ред.

Бр. 1219.

Извест. одбора законодавног Аксентије Ковачевић прочита извештај тога одбора о предлогу г. министра војног, да се између наше државе и Евгенија Појасаровића, произвођача шалитре у Београду, уреди правни однос, по коме је извештају једногласно мишљење законодавног одбора да се исти предлог, на начин како је предложио г. министар, потпуно усвоји.

Павле Вуковић као председник одбора законодавног објашњава, да је одбор проштудирао сва акта, која се на овај предмет односе, па је нашао да га треба усвојити. Предмет овај протеже се, вели још од бомбардања Београда, јер је одмах после тог времена тај Појасаровић доведен овамо, обећана му државна помоћ, а он да дужан буде израђивати и продавати држави шалитру по цени, која је на европским пијацама. Та обећана државна помоћ Појасаровићу у доцније време није давана и влада је хтела уговор који је устмен био да раскине, но правнички одбор, коме је била ова ствар на мишљење предата, изјавио је, да се такав уговор не може раскинути док обе стране на то не пристају. Па по што и Појасаровић сад пристаје, да се тај

уговор продужи још за 5 година, што је корисно и за државу и за ту радњу, — то је он мњења, да поднесени предлог треба усвојити.

По што се са више страна из скупштине зачуше речи: усваја се, председник упита: усваја ли скупштина предлог г. министра војног о овој ствари? Скупштина усваја.

Бр. 1220.

Изв. Аксентије Ковачевић чита даље извештај одбора законодавног о предлогу министра правде за измену и допуну закона о стецинском поступку, који извештај гласи:

Народној скупштини.

Законодавни одбор размотрио је предлог г. министра правде о изменама и допунама § 69. и 70. стецинског поступка судског, па је нашао да у нашој земљи постоје три главне гране државног живота: земљорадња, индустрија и трговина, које подржавају наш материјални напредак. Па ако је ова последња у свези са напоменуте две прве, која међу њима велику улогу игра, то да би се предложеним узаконењем помогло нашем трговачком свету, који би тражио изравнањем на рочишту стецинском помоћи, већином је гласова мњења: да се овај предлог усвоји.

По овоме предмету има одвојено мњење председника и два члана одбора, које се овде прилаже.

18. Јануара 1876. год.

у Београду.

Председник одбора
П. Ј. Вуковић.

Извешт.
Аксентије Ковачевић

Чланови:

Петар Катић, Ђурђе Ђоровић, Рака Кукић, Д. Матић.

За тим чита одвојено мњење мањине које гласи овако:

Народној скупштини

Кад је одбор законодавни узео да размотри предлог владин о томе, да се § 69. и 70. поступка стецинског измени и допуни, и кад је по свестраном претресању приступило се закључењу, потписани нису се могли сложити са већином одборском, већ подносе своје мњење одвојено у следећем:

1. Мањина сматра да се овај предмет према чл. 73 пословног реда, о коме је већ донесено 19. Децембра пр. год. закључење скупштинско, не може по други пут у претрес узимати према истом члану који гласи: „скупштинско закључење не може иста скупштина опозвати или изменити, а закључено је да се преда влади, да она приликом претресања целог тог закона, овај предлог у виду има.

2. Кад би се овај предлог усвојио, онда ништа друго не би значило, већ „нова закрпа на старој врећи“ и може бити да би се некоме од трговаца помогло, а тако исто вероватно је, да се може више поверилица оштетити; па по што ни довољно времена скупштини нема, како би могла ову ствар свестрано испитати, да јој закључак не би кус и штетан испао, онда је опет најбоље да се при првој одлуци остане.

3. Предлог за одужење и помоћ најглавнијем делу народа нашег, који је више од 90%, који целу земљу издржава и који је, што сви знамо, пао у

велике дугове од бездушних каншара и зеленаша, поднесен је скупштини на читав месец дана пре овога, па кад се ме може тако брзо о тој ствари већати, јер треба времена више, док би се начин и средство за помоћ изнашао, и предлог тај за помоћ и одржање нашег сеоског становништва оста до идуће скупштине, онда овај од много мање важности предлог, треба тим пре одложити, што би се њиме тек неки од наших грађана, који је дужан, у неколико помагао али тако исто могао би се можда много већи број поверилаца оштетио, с тога разлога овај предлог не треба сад решавати по други пут већ при првој одлуци остати.

Ово је наше мњење, које подноси народној саупштини, молимо је, да га ради правде, и своје следствености усвоји, и предлог овај у претрес не узима, већ да њено прво закључење остане, а сад поднесени да се одбаци.

18. Јануара 1876. год.

У Београду

председ. закон. одбора
Пав. Ј. Вуковић

Чланови:

М. А. Глишвић, Ран. В. Тајсић.

А предлог г. министра гласи овако:

Пројект закона

О изменама и допунама у закону о стечајном поступку.

§ 69. Да се замени овако:

Како се од поверилаца који би дошли на рочиште две трећине сагласе на поравнање, ово ће бити обавезно и за оне дошавше а неосигуране по-

вериоце који би били противни поравњању, ако само тражбине на поравнање приставших поверилаца буду укупно износиле три четвртине вредности тражбине свију поверилаца, који су на рочиште дошли, не рачунећи у то тражбине оних дошавших поверилаца, који на поравнање и пристају а којих тражбина према § 13. овог закона не долазе у општу стечајну масу. Саучасници једне и исте тражбине, као и они који би једну тражбину после отвореног стечаја међу собом поделили, сматрају се као једно лице.

Оне оспорене тражбине, које нису код суда ма у ком степену решене, само ће се у толико у призрење и рачун узимати, у колико остали за рочиште дошавши вериоци по већини гласова и према принесеним доказима нађу, да оне нису оспорене, и да према томе и ови вериоци имају право гласања, као и да ће се и у колико и овакве тражбине у призрење и рачун узимати. Ако би гласови у овим случајевима подједнако подељени били, тада решава ова страна, којој према разлозима и поднесеним доказима, суд приступи. (§ 37.)

Но поравњању нема места, ако би се само и један од дошавших поверилаца, који имају право гласања томе противно у овим случајевима:

1. У опште:

а., Доде се дужник због дугова налази у бегству;
б., Ако је дужник оптужен за превару или у опште кривицу из користољубља, док не буде оправдан.

2. Посебице код трговаца:

а., Ако трговац код суда није пријавио своју суму бар на две године пре отвореног стечаја;

б., Ако је трговац једном већ био под стечајем, па ма да се пређе и изравњао, осим ако је сам пређашњи стечај над својим имањем захтевао, и ако је све своје повериоце потпуно намирио;

в., Ако књиге трговачке није никако, или је тако неуредно водио, да се због тога не може да сазна његово право имовно стање; и

г., Ако није суду поднео списак давања и примања, или неће на исти да положи клетву.

Да ли који од ових случајева постоји или не, суд ће на захтев дотичног повериоца, који би с тога био противан равњању, одредити зарад тога друго рочиште и на исто позвати повериоце на начин који је одређен у § 68 овог закона; а ако је решено да нема места равњању продужиће стечајно поступање.

§ 70. Да се замени овако:

Но ако се из ма каквих узрока не подигне или коначно не реши поравњење са повериоцима који су на рочиште дошли, онда ће суд одмах на истом рочишту наложити дошавшим повериоцима, да из своје средине изберу један одбор од три лица, који ће представљати скуп свију пријављених поверилаца докле се стечај коначно не сврши или не дигне, и који ће се, ако је дужник молио за издржавање, изјаснити, да ли му ово за време трајања стечаја одобравају или не.

Измене и допуне ове ступају у живот од дана кад их Књаз потпише.

12. Јануара 1876 год.

У Београду.

Министар правде
Стојан Марковић

Бр. 1221.

По што је известилац Аксентије Ковачевић даље прочитао §§ 69 и 70 који се сада замењује и допуњују и објаснио разлику између њих и онога чиме би се они по предлогу заменити и допунити имали, придолаје, да је већина одборска имала на уму при решавању овог предлога и то, да је овакав предлог два пут пред скупштину излазио и скупштина их је обадва као хитне усвојила и по што је одбор донео већ био мишљења, да се упуте влади да поднесе формалан предлог, г. министар правде узео их је из одбора и овај предлог подисо, који свакојако треба усвојити.

Мин. правде објашњава, да је досада важило то наређење, да се дужник није могао изравнати, ако је само један поверилац био тиме противан. Овим предлогом иде се, вели, на то, да се да могућност нарочито трговцима, који су невино страдали, да се могу изравнати, ако две трећине поверилаца са $\frac{3}{4}$ тражбина на то пристану. Ово наређење постоји и у другим државама и њиме се не иде на то, да се помогне Петар или Павле, него се иде на то, да се унапреди трговина, као што постоје у тој цели нарочита наређења у трг. законнику којима се трговцима дају извесне повластице, које други грађани немају н. пр. да трговац може доказивати траже на основу књига уредно вођених. Осим тога влада је поднела овај предлог по жељи саме скупштине. Влада је усвојила овај предлог у толико пре, што, као што и сами знате, већ од неколико година постоји криза новчана, која у велико тишти наш трговачки свет, нарочито у последње

време. Овим се дакле иде на то, да се трговци, који су невино пропали, могу изравнати што лакше, те да им се не продаје имање у бесцење.

II. Буричковић наводи, како је у свима нашим законима казано, да поравњење или уговори важе између двојице, а не може бити на штету трећег. Па по што се, вели, овим предлогом хоће да помогне неким, који су невино страдали, али се тим већа маса оштетила и по што је скупштина једном изјавила да је део стедиптни поступак нејасан и да има да се у опште поправи, измени и допуни, — то је он мишљена да се поднесени предлог одбаца.

Урош Кнежевић разлаже, како је он пре био противан овоме предлогу кад је из скупштине изишао и кад је у одбору претресан, нарочито за то што би се по првом предлогу, онаквом како су г.г. посланици предлагали, отворило широко поље злоупотребама. Но сада, по што је у поднесеном предлогу г. министра правде попуњена она празнина и што је најглавније, направљена је разлика између поштених — невиних трговаца и непоштених, то сам за предлог. Јер као што видите, по предлогу овом нема места равнању. (Чита) I. У опште: а, док се дужник због дугова налази у бегству; б, ако је дужник оптужен за превару или у опште за кривицу из користољубља, док не буде оправдан. II. посебице код трговаца: а, ако трговац није код суда пријавио своју фирму, бар на две године пре отвореног стедишта; б, ако је трговац једном већ био под стечајем; в, ако књиге трговачке није никако или је неуредно водио и т. д. Дакле за то треба усвојити целокупан овај предлог.

Милија Миловановић противан је поднесеном предлогу због тога, што се њиме помаже само једном реду српских грађана и што скупштина сад нема времена, да све тачке овога предлога претреса и реши, него и далеко важније ствари мора да остави.

Рад. Милошевић чуди се што неки кажу: ако не можемо да претресемо све, онда да не примимо ништа. Он је за то да се ради колико се год може, но само би рад био знати, користи ли се овим законом и неко други осим трговаца, као свештеник и т. д.

Министар правде објашњава на питање преговорника, како се из самог предлога види, да се то односи не само на трговце, него и на остале грађане.

Бурђе Ђоровић вели, да је овај предлог поднесен у след скупштинске одлуке, по предлогу Алек. Николајевића, да је оглашен био хитан, и по томе да га потпунице усвојити треба.

Дим. Балаитски каже, како је врло користан овај предлог с тога што се досада дешавало и код трговаца као код осталог грађанства, да су људи пропадали с тога, што само један од поверилаца неће да се равна, и имање им се с тога узрока прода, а међу тим дешавало се вели и то, да су своја права пренашали на друге повериоце и тако људи страдали. Овим би се предлогом то избегло. Узмите, господо, само случај, кад човек не по својој вољи, не хотимице, него по нужди пропадне, па по вољи једног повериоца не да му се измирати са осталим

повериоцима. Он је за то да се овај предлог потпуно усвоји, по што је од врло велике користи.

По што се нико више није јавио за говор, председник стави питање: усваја ли се целокупан предлог владин о измени и допуни §. 68. и 70. зак. о стецишном поступку, као што је мњење одборске већине, — на што скупштина реши да се усваја.

Бр. 1222.

Председник скупштине изјављује, да пре но што би се прешло на решавање неколиких предмета, који су претресани у одбору финансијском, има да објави скупштини, да је Његова Светлост, књаз потписао закон о проширењу круга суђења општинских судова; и измене у устройству окр. судова у колико се општ. закон мења; и на послетку, закон о измени и допуни у полиц. уредби. Скупштина поздрави ово саопштење са бурним у три пут узвиком: „Живео Књаз.“

Бр. 1223.

По речи председника скупштине да има да се прочитају неколико указа Његове Светлости.

Секр. Н. Крушевић прочита указ, којим се овлашћује министар унутрашњих дела, да поднесе народној скупштини предлог, да се преко буџета потрошена сума од 5.299 гр. и 36 пара порес. нак. ков, куповање материјала за ковање и лечење поштанских кова, у рач. 1875. г. исплати из уштеђених кредита по буџету минист. ун. дела за исту 1875. г. рач.

По што се одмах по прочитању овог указа чуше гласови из скупштине да се овај предлог усвоји, то се одмах прочита и сам предлог г. мин. ун. дела који гласи:

Народној Скупштини,

Буџетом за рачунску 1874. год. који је остао у важности и за рач. 1875. г. одобрено је на ков лечење и куповину материјала за ковање кова поштанских 23.000 гр. п.

По гласу рачуна на ову потребу утрошено је у рачунској 1875. години 28.299 гроша и 36 пара пореских. Више дакле 5.299 гроша и 36 пара пореских.

Још у 1873. и 1874. години буџетом одређена сума од 23.000 гроша пореских на ков и материјал за ковање, није била довољна. За то је народна скупштина решењем од 15. Септембра т. г. накнадно одобрила више потрошених 6.444 гр. и 14 п. п. у тим годинама.

У пројекту буџета министарства унутрашњих дела за рачунску 1874. годину предложено је било да се по овој партији одобри више 7.000 гроша пореских, дакле да буде сума од 30.000 гроша пореских. — Но народна скупштина при претресу буџета није одобрила предложену јој суму, казавши ако се преко буџета потроши одобриће се навјадно.

Извесно је, да ће се из године у годину све више и више на ову потребу трошити за то, што се скоро сваке године по неколико нових пошта по прекој потреби отвори, па је и за рач. 1876. год. предложено да се сума на ово повећа са 7.000 гр. пореских.

С тога част имам предложити нар. скупштини да изволи решити:

Да се у рачунској 1875. години преко буџета потрошених 5.299 гроша и 36 пара пореских наков куповину материјала за ковање и лечење поштанских коња, исплате из уштеђених кредита по буџету министарства унутрашњ. дела за рач. 1875.

ОБр. 3336.

18. Дец. 1875. године

Београд.

Председник министарског савета
минист. унутр. дела,

Љубомир Каљевић.

Скупштина овај предлог одмах усвоји и неупутивши га претходно одбору.

Бр. 1224.

Секр. Н. Крупежевић прочита даље указ Његове Светлости књаза, којим се овлашћује министар унутрашњих дела, да поднесе овогодишњој народној скупштини предлог да се сума од 10.900 гр. и 5 пр. п. преко буџета за 1874/5 рач. г. потрошена на плату полицајних практиваната, подмири из уштеда, које ће бити од буџета 1875. рач. г. при овом министарству.

Скупштина реши, да се овај предлог упути одбору финансијском.

Бр. 1225.

Секр. Н. Крупежевић прочита указ, којим се овлашћује од Његове Светлости књаза министар просвете и црквених дела да може поднети народној скупштини предлог о измени и допуни § 17.

закона о уређењу основних школа од 11. Септембра 1863. године односно плата учитеља основних школа.

Министар просвете и црквених дела, обраћајући пажњу скупштини на то, да је и од саме скупштинe у више прилика, а иначе са свију страна из самог народа, изјављивана жеља, да се један пут стање учитељима побољша, изјављује да би се овај његов предлог о траженом побољшању учитељског стања, могао одмах решити, да се не упућује у одбор.

На ову реч г. министра, зачуше се гласови из скупштинe, да се прочита предлог, што секрет. Н. Крупежевић и учини.

Предлог тај глас:

Предлог

за измену и допуњу § 17. закона о уређењу основних школа (по измени од 1. Окт. 1871. год.) односно учитељских плата.

Одмах после прве главне одредбе о учитељским класама, да дође подела плате по класама овако:

I. класе учитељи и учитељке имају годишње плате 400 тал. и може их бити у овој класи свега петнајест.

II. кл. имају год. 350 тал. и може их бити у овој класи свега двадесет.

III. кл. имају год. 320 тал. и може их бити у овој класи свега двадесет и пет.

IV. кл. имају год. 280 тал. и може их бити у овој класи свега тридесет.

V. кл. имају год. 250 тал. и може их бити у овој класи свега тридесет и пет.

VI. кл. имају год. 230 тал. и може их бити у овој класи свега педесет.

VII. кл. имају год. 200 тал. и може их бити у овој класи свега шесет.

VIII. кл. имају год. 180 тал. и може их бити у овој класи свега осамдесет.

IX. кл. имају 160 тал. год. и може их бити у овој класи свега сто десет.

X. класе стални учитељи и учитељке имају 130 талира, а привремени 100 талира годишње плате; и број постављених у овој класи није одређен, него се управља према потреби.

Ова законска измена и допуна простире се и на учитељке у вишој женској школи.

Закон овај почиње да важи од 1. Новем. ове године.

16. Јануара 1876. г.

Београд.

Министар просвете
и црк. дела

Ст. Вошковић.

Према овом предлогу министар просвете и црквених дела објасни, да су до сада учитељи основних школа били награђени овако:

Учитељи I. кл. имали су 320 талира годишње плате, и у ову класу могло је бити постављено свега њих 10; учитељи II. класе имали су 295 талира, а могло их је у тој класи бити 15; учитељи III. класе имали су 270 тал. и могло их је у тој класи бити 20; учитељи IV. класе имали су 245 талира и могло их је бити 25; V. класе учитељи имали

су 220 талира и могло их је бити 30; VI. класе имали су 200 талира и у тој класи могло их бити 40; VII. класе имали су 180 талира и могло их бити постављено 50; VIII. класе имали су 160 талира и могло их бити постављено 70; IX. класе имали су 140 талира и у ту класу могло је бити постављено свега 100 учитеља; X. класе действителни учитељи имали су до сада 115 талира годишње, а привремени 100 талира год. За тим примећује г. министар, да су по овим класама подељене и учитељке више женске школе, само што оне немају додатак на огрев и квартал, као учитељи осн. школа.

Ова сума, која би се на терет државне касе по поднетом предлогу издала на побољшање учитеља основних школа, износи по речима гос. министра 180.000 гроша пореских и с тога му се чини да би било неугодно, да се стави од 1. Новембра ове рачунске године, да им се ова повишица изда јер би се морао тражити наизадак кредит, по што је буџет свршен, и тако држи да би било удесније да им се ова повишица урачуна од 1. Нов. 1877. рач. г. кад се буџет вотира.

Радован Милошевић није противан предлогу г. министра просвете, али налази да је боље, да се тај предлог упутити претходно одбору, да одбор размисли да ли би се што боље могло стање учитељима поправити. Противан је многим класама и да учитеља буде са 100 и 130 талира, него предлаже да никаком учитељу не може бити мања плата од 180 тал. год.

П. Вуковић говори противу поднесеног пред-

дога почем с њиме не побољшава стање учитељско и изјављује своје мишљење, да се учитељи основних школа боље награде и да се њихове повишице поделе на периодичне, те да не зависе од ревизора и министра; вели, да је то исто изјављивао и гос. министар просвете, што му је он одобрио и начинио рачун по коме има у Србији 688 учитеља; свакоме би прва плата била 150 талира, а плата последње периоде 450 талира годишње. — Такав је предлог требало поднети, по коме би повишица имала износити 300.000 гроша пореских, коју би народно представништво за цело одобрило. Кад то није учињено он је за то, да се поднесени предлог одбаци и препоручи гос. министру, да поднесе нов предлог такав, којим ће се запета стање учитељима побољшати, те да могу и боље снаге доћи у наше основне школе за учитеље.

Панта Срећковић изјављује, да се греша што се виша женска школа уравнива са основним школама, и да ту школу треба уврстити у средње школе, као што је свуда по свету, и као што то наша виша женска школа заслужује. Што се тиче самог пројекта, он мисли, да до год се не добију за наше основне школе учитељи који су свршили учитељску школу, да се не би могло примити мишљење Павла Вуковића да се уведе учитељска периода, него их треба оставити раздељене по класама, у толико пре што се и данас примају код нас људи за учитеље, који нису свршили школе нити положили добре испите, па не би било целесходно да се такав учитељ уврсти одмах у период и задобије неко право на повишење, кад готово није ни за шта.

Ник. Крупезевић каже, како овај предлог по његовом схватању има две врло крупне махне. Зна се, вели, да учитељи основних школа и сувише зависе од својих претпостављених. Једна је велика махна што су учитељи подељени у класе, а друга је махна, што они учитељи, који имају најмање плате, њима се само 15 тал. повишица даје, а онима учитељима који имају највећу плату њима се даје и највећа повишица, чак у 75 тал. Ако хоћемо, вели, да помогнемо учитељима, онда треба да дамо највећу повишицу онима који имају најмању плату. Кад то није учињено и кад овај закон има да ступи у живот после 10 месеци, то је он мишљења да се поднесени предлог одбаци.

Мил. Глишић потпомаже мишљење Павла Вуковића, наводећи да је одређена повишица врло мала и да му изгледа да се за учитеље ради као за пасторчад, кад се предлаже да им се ова повишица даде тек после 10 месеци, по што ни једног случаја до сада нема да је макар који чиновник добио повишицу после 10 месеци од решења законодавног да је добија. Он не може да разуме за што се то тако одлаже, кад је у свима приликама изјављивана жеља народне скупштине, да се стање учитеља основних школа поправи; ал кад је такав предлог, да им се сад не може помоћи озбиљно и како је жеља скупштине, — нека се пређе преко тог предлога на дневни ред, а идуће године говорићемо како и на који начин да се стање учитеља, али не по класама већ периодичким повишицама, побољша.

Дим. Балантски каже: Да стоји у том пред-

логу од 1. Новембра ове бюджетске године, ја бих казао да га примамо, јер боље је ништа него ништа; али до 1. Новембра рач. 1877. тек да важи што се сад реши, то не примам. Што да узаконявамо један предлог за идући 1. Новембар, кад ће тога месеца, ако не и пре бити скупштина на окупу? Због тога што је повишица врло незнатна и што би је и ако је тако незнатна учитељи добили тек од 1. Новембра идућег, ја сам за то, да се овај предлог до сазива скупштине одложи, и онда да се ти људи награде како треба.

Милан Кујунџић вели: Прво за то, што се овај закон намењује да ступи у живот тек од 1. Новембра, када ће овде бити друга скупштина; друго, што има врло много разлога у питању да ли треба да буде 10 класа у учитељској служби; треће за то, што има много питања која би требала да се разреше да ли периоде учитељске одговарају потпуно потреби развитка школског; четврто с тога, што се управо овде даје нешто повишице само оним старијим и са већом платом учитељима, — ја мислим да овај предлог ваља упутити одбору, јер о свему томе треба да се штудира и промисли, за што треба више времена од једне седнице скупштинске. Осим овог, предлог овај треба упутити одбору и за то, што одбор, кад има формалан предлог пред собом, има права да га измени и да удеси све онako како треба и како жели скупштина; а кад би овај предлог сад одбацили, бог зна да ли би га министар идућој скупштини опет поднео.

По што се зачуше из скупштине гласови, да се овај предлог преда одбору, председник стави пи-

тање: је ли вољна скупштина да се овај предлог упутити финансијском одбору, што би и усвојено.

Бр. 1226.

Секр. Н. Крупезевић прочита даље указ Његове Светлости, којим се овлашћује министар просвете и др. дела да поднесе предлог нар. скупштини: да се уваже године државне службе г. г. Јована Бошковића библиотекару и чувару нар. музеума, Милану Кујунџићу професору вел. школе, Тодору Мијушковићу директору I. ниже гимназије београдске и Стојану Марковићу професору II. ниже гимназије београдске.

Аксентије Ковачевић узе реч, па рече: По што већ о овоме постоји закон, који је у скупштини претресен, решен и сакционисан, то ја мислим, да нема никакве потребе да овај предлог иде у одбор, него га треба сад одмах усвојити. Што се тиче г. Кујунџића и Бошковића, они су пре више година, као професори велике школе, отпуштени из службе на основу § 70. закона о чиновницима т. ј. у тако званом „интересу државне службе.“ Но ми већи дан смо решили измену и допуну чл. 4. закона о регулисању професорских плата и по том закону професорима вел. школе и професорима средњ. школа, који би на основу § 70. закона о чиновницима грађанског реда били отпуштени из службе, па после би на ново у исту примљени били, могу се уважити године службе које су пре отпуста провели. То се сад и овим предлогом тражи.

По речи предс. скупшт. секр. Крупез. прочита и предлог, који гласи:

Предлог

народној скупштини, да се уваже године државне службе ниже именованим лицима:

1. Г. Јовану Бошковићу, библиотекару и чувару народног музеја, уважавају се године службе проведене у професорству непрекидно од 1. Дец. 1861. до 6. Марта 1871. г.

2. Гос. Милану Кујунцићу, професору велике школе, уважавају се године службе, које је провео од 28. Септембра 1865. до 13. Јануара 1866. год. као ванцелнета министарства просвете и црквених дела и од 13. Јануара 1866. до 4. Октобра 1867. год. као супл. и проф. вел. шк.

3. Гос. Тодору Мијусковићу, директору прве ниже гимназије београдске, уважавају се године службе проведене у учитељству при бив. земљ. топчидерској школи од 31. Дец. 1855. до 16. Октобра 1856. год.

4. Госп. Стојану Марковићу, професору друге ниже гимназије београдске, уважавају се године службе проведене у бив. тргов. школи од 15. Септ. 1860. до 31. Октобра 1862. год. као помоћник наставнички.

18. Јануара 1876. год.

Београд.

*Министар просвете
и црк. дела*

Ст. Бошковић.

По што се по прочитаном предлогу са више страна, зачу да се усваја и да не треба да иде у одбор, председник стави питање: Усваја ли скупштина овај предлог г. мин. просвете? Скупштина усваја.

Бр. 1227.

Секр. Брстић прочита указ Његове Светлости којим се овлашћује министар просвете и црквених дела, да поднесе предлог народној скупштини: да се откупи за народни музеј етнографска и техноматска збирка г. Николе Арсенивића, и да му се да повчана помоћ, да тај посао настави и по Србији. А за тим прочита и сам предлог, који гласи:

Предлог

народној скупштини, за откупи етнографске и техноматичке збирке г. Николе Арсенивића, и помоћ ради продужења тих радова у Србији.

Г. Никола Арсенивић молио је народну скупштину, да се за народни музеј откупи његова збирка етнографска и техноматичка, и да му се одреди годишња помоћ на снимање народног ношња и остале домаће индустрије по Србији. Ову је молбу народна скупштина препоручила призрењу владино. У след тога одређена је од стране министра просвете и црквених дела комисија, која је имала да оцени радове г. Арсенивића, и да да свој суд како о ваљаности посла, тако и о откупној цени, и о томе, како тај посао да настави по Србији. — Комисија прегледавши те радове наша је:

1. Да се збирка госп. Арсенивића састоји из шест засебних делова, који сви заједно износе 300 слика.

2. Да су све слике, поређене с до сад печатаним пословима ове врсте, показале се као боље израђене, јер је у њима јасније представљено народно ношње и оружје, у бољим примерцима и с већим уметничким схватањем.

3. Да би с тога збирку требало откупити за народни музеј из разлога што би се тиме обогатио етнографски део музеја, што би било принова за техноматију нарочито кројачких заната и домаће индустрије, што би се тиме стало на пут да не оде у туђе руке, и што обухвата оне крајеве из којих нам није никако удесно прикупити грађу као по Србији.

Изложивши ово, комисија изјавила је, да је у интересу наше земље да се и збирка откупи и гос. Арсеновић потпомогне да тај посао настави и у Србији, па је предложила откупну цену од 1.000 до 1.200 дуката цесарских, а за продужење рада годишњу потпору од 500 тал. с тим, да је за ову суму дужан бити учитељ цртања у оном средњем заводу који би се налазио у крају где он буде ове послове вршио.

Влада Његове Светлости, саглашавајући се са извештајем комисије и што се тиче откупа за досадањи рад, и што се тиче предложенога начина за продужење тога рада, одлучила је да се народној скупштини учини предлог за откуп означене збирке господ. Арсеновића с исплатом на рокове за две године, и да му се одреди 500 талира годишње потпоре тако, да 300 тал. ужива као учитељ цртања, а 200 талира као помоћ на прибирање материјала.

Према овоме влада Њег. Свет. предлаже нар. скупштини да изволи решити:

Да се етнографски албум и техноматска збирка г. Арсеновића откупи за народни музеј, а г. Арсеновићу да се одреди потпора у 200 тал. год. с ко-

јом ће као учитељ цртања наставити у Србији свој рад снимања народног ношња и остале домаће индустрије.

Министар просвете узео реч, па рече: Као што се опомињете, она је ствар већ била један пут у одбору, и држим, да је скупштини познато, јер је била и молба овог г. Арсеновића пред скупштином, по којој је решено да се упути влади на оцену. Према томе, ја сам одредио једну стручну комисију од пет људи, која је то свестрано испитала и нашла да би било корисно, да се ова збирка откупи за наш музеум, а исто тако нађено је за корисно, да се овај човек задржи у Србији и настави овде тај свој рад. Што се тиче помоћи, коју тражи г. Арсеновић, он се показује задовољан са малом помоћи. Биће учитељ цртања у једној нижој гимназији овде у Београду за неко време, и на то му је одређена плата од 300 талира, а 200 талира годишње даваће му се да може прикупљати материјал. — Он ће се сваке године премештати у други крај Србије и тако користећи школи својом вештином скупиће а снимити ношње из свију крајева наше земље. А што се тиче до сада скупијене збирке мислим да се откупи, ако се има могућности. (Чује се: Нека иде одбору). Што се тиче откупне цене г. Арсеновић не тражи, да му се сва сума у један пут положи, него да му се исплати у течају 3—4 године.

Ур. Кнежевић говори, да ова ствар треба сад да се реши, по што човек може отићи па продати другоме ту збирку; а А. Ковачевић је за то, да се

упути предлог одбору финансијском, по што се овде тражи неки издатак.

Миленко Петровић, са свим је противан овоме предлогу јер, вели, ако станемо куповати којекакве фигуре издаћемо новац за оно што нема никакве користи за нас, а најирече потребе остајаће наше неподмирене.

По што је мин. просвете изјавио да ће добро бити ако се предлог овај упути одбору, али да га одбор тамо данас претресе на сутра овде реша, скупштина на питање председника усваја да се исти предлог упути одбору финансијском као хитан.

Бр. 1228.

Извештај одбора финансијског, Александар Николајевић чита извештај истог одбора о предлогу Васе Стошића и неколико другова, који предлажу да се г. Јов. Ристићу, министру на расположењу у интересу правде и државне касе, смањи плата са 600 талира.

Тај извештај гласи:

Народној скупштини,

Одбор финансијски размотрио је предлог Васе Стошића и друга о томе, да се плата г. Јов. Ристића сведе на систематичну плату од 1400 талира, па је нашао:

Кад је законом од 20. Октобра 1859. године (36. XII стр. 66.) узакоњено „намесништво Кнежевог достојанства,“ овда је узакоњено да намесници уживају пети део цивил-листе Кнежеве. То је исто утврђено и чл. 15 устава садашњег. То што је овим

уставним одредбама одређена била намесницима плата, то се породило питање: да ли ће он на целу плату плаћати улог у фонд удовички, т. ј. шта је њихова систематична плата.

У след тога решено је законодавном влашћу 1869. године овако: од Кнежеве цивил-листе издаје се сходно чл. 15. устава намесницима кнежевског достојанства пети део. Свакоме од ових припада по 24.000 гр. пор. као *систематична плата*, а остало им се рачуна као додатак.

У след овог узакоњена плаћали су намесници улог у удовички фонд на 2000 талира.

То је законодавно решење освештано после и бюджетима које скупштина одобравала за 1871 и 1872. рач. годину.

Кад је г. Ристић 1873. год. стављен на расположење онда му је опет *стављена у буџет плата од 2.000 талира*. А кад је 15. Фебруара 1874 год. стављен у пензију, онда је г. министар финансије питао главну контролу која се сума има сматрати за систематичну плату г. Ристићу, да би му се према томе могла одредити пензија? И главна је контрола одговорила да се г. Ристићу има одредити пензија на разлог суме од 24.000 гр. пор. или 2000 талира, *пошто му је то систематична плата*.

По што је овако ствар ова и државним саветом и народном скупштинском и главном контролом регулисана, то се она не може ни у питање доводити, ако се не ће да се ради противу закона, а нарочито закон о чиновницима, који у § 29. прописује: да се чиновнику систематична плата не може

друштво је одузети, по пресудом судском, и то за кривце.

Одбор финансијски узимајући у призрење да је г. Јован Ристић законодавним путем дошао до садање систематичке плате годишње од 2000 талира, и да му ову никоја власт па ни законодавна ако неће да себи судску власт присваја, без кривце одузети не може, из ових разлога мишљења је: да се преко предлога Васе Стошића и другова пређе на дневни ред, у толико пре, што је и ова скупштина приликом решавања буџета и решавања интерпелације Стошићеве овај предмет сагласно са дојаконским скупштинама решила.

Одвојена мишљења:

М. Гарашанин неће да да гласа, Адам Богосављевић и Јев. Марковић за предлог су.

Урош Кнежевић, ограђујући се од тога да има намере да вређа г. Ристића вели, како му се чини, да ни одбор, као и власти, није се ни најмање обазирао на закон, него се само гледало на личност г. Ристића. Питање је: је ли он имао толику плату као начелник? Није, него је добио кад је стављен у пензију, али како? У закону стоји изреком да намесници добијају пети део Кнежеве цивил-листе. Ристић као намесник добијао је дакле плату из имаовине Кнежеве, а не из државне касе. Одбор то није узео на ум. После тога, контрола није казала да г. Ристић према закону има право на толику пензију, него је нашла, да се у буџету води једна сума од 2400 гр. пор. а не зна ни сама одкуда је та сума.

Јевр. Марковић тражи, да скупштина сад про-

тумачи: има ли г. Ристић право на толику пензију колика му се даје према закону, или нема?

Петар Ђуричковић, потпомаже предговорнике Кнежевића и Марковића и вели, да је плата г. Ристићу давата из суме, куја је личности владоца дата, и која ни у колико није имала утицаја на државну касу, па по томе, кад је престао бити чиновник и стављен у пензију, није му се могла одређивати пензија из државне касе према плати из Кнежеве цивил-листе, него он долази на плату свог пређашњег звања и из њега плату узима. Кад тако није учињено, кад није воступљено према пропису §. 37. зак. о чин. грађ. реда, — онда ма ко да изиђе овде да противно доказује, отворено вам кажем, да неће моћи изадвоцирати да је право да г. Ристић толику пензију ужива. (Жагор). Ја не могу скупштину принудити да мисли као што ја мислим, она може и противно решити; али ја сам сигуран да се не може изадвоцирати да он има то право, почем су намесници и заступници почасна звања, и ја ударам гласом и велим да је незаконито, што г. Ристић толику плату има, и да нико никоме не може чинити милост са народним парама. — На послетку имам да исправим да је г. Ристић као начелник министарства имао 1000 тал. плате, а не 1400 као што је погрешно у предлог стављено, и према тој плати и годинама службе, треба му пензију одредити, а никако према плати, коју је као намесник имао од личне плате владоачеве.

Јов. Бошковић вели, да су раслози г. Ђуричковића са свим неосновани. Велика народна скупштина, која је изабрала намеснике Кнежевог до-

стојанства, она им је дала велико поверење свега народа, али у исто време узела им је могућност да могу бити постављени за што друго и доћи на већа звања. После тога долази и то, што је и она нар. скупштина приликом вотирања буџета одобрила толику пензију, као што су претходеће чиниле и то је закон. За то ја сматрам, да нема никако места да се ова пензија смањује, као што нема места ни за то да се туже они министри, који су одредили г. Ристићу толику пензију, јер је пету законодавно тело одобрило; затим и сама је контрола ту пензију за закону признала, и кад је тако, онда овде не може бити никаква разговора о тој пензији, него просто треба прећи преко овог предлога на дневни ред. (Чује се: врло добро; на дн. ред.)

Милован Спасић потпомаже Бошковића, наводећи како је Јов. Гавриловић кад је Кнез постао пунолетан, нишао са звања намесника да се врати у савет на своје место; али то вели није било, него је изнесено питање о његовој пензији и приликом претресања буџета скупштина му је одредила 2000 тал. пензије, као да је пуних 40 година служио, и тиме му је признала његове заслуге. Дакле што једна скупштина призна, то је закон, и то се предругачавати не може. Тако је и са платом г. Ристића, и по томе, нема места ни претресању.

Милош Глишић вели, да овај предлог није без важности, него му се чини да има неке врдалаке. Сад ту врдалаку, ко је учинио и како, ми за ово кратко време не можемо испитати а осим тога стоји нам на путу и та сметња што је и ова скупштина довела своју одлуку у овогодишњем буџету да томе

господину о коме је сад реч, буде толика пензија. Одоцило се дакле са овим предлогом за ову годину.

За тим примећује, како му је чудно у очи пало што нека г.г. предлагачи кажу да су ово предложили што им је народно благостање на срцу. То је врло лепо, и треба да је тако, али баш између те госноде било их је који су се ту скоро живо заузимали и говорили, да се некоме Барловцу даде 3—4 хиљ. дувата пензије! Ту нема логике, и за то ме данас говор те госноде до удивљења доводи.

Дим. Матић, изјављујући да се као чиновник много пута уздржао од говора кад се водила реч о платама и пензијама чиновника, вели, да и овом приликом не би устајао да говори, да не види да се оваква питања сваки дан овде заподире, и сваки дан хоће да се критикује од ове скупштине оно, што су претходеће две три, њој потпуно једнаке и равноправне скупштине решиле и утврдиле као закон. Не налазећи таквом раду никако оправдања и држећи да је одбор финансијски у већини врло умесно мишљење донео, он предлаже: да се преко овог предмета пређе на дневни ред. (Чује се: на дневни ред.)

Васа Стошић обраћа пажњу скупштине на закон о чиновницима. Скупштина, вели, не може и не сме појединим личностима давати више по што им по закону припада.

И. Стојановић каже, да овде не треба ништа ни говорити. Нема ни једног посланика, нити ма једног јединог разлога, који би могао побити мишљење одборске већине. Г. Ристић уживао је ту плату као пензију на основу закона и устава. Нека вели, сваки

чиновник учини земљи оне услуге, које је он учинио, тај г. Ристић, па не само две, него пет хиљада талира годишње да му плаћамо. (Чује се: врло добро.)

По што скупштина изјави да је довољно говорено и зачуше се гласови да се пређе на дневни ред, узе реч г. заступник мин. финансије мин. грађевина и рече, да је после објашњења г. Бошковића и остале г.г. посланика ствар довољно јасна, за што је скупштина одредила једном од бивших намесника плату у 2000 тал. По што је та плата од претходних скупштина одобрена и главна је контрола признала, као и то, што је и сама ово-годишња скупштина приликом вотирања буџета исту плату одобрила, — дало је јаким разлога већини одбора финансијског да по овом предлогу онако своје мишлење донесе, и ја не говорећи ништа више налазим, да је заиста врло умесно, да се преко тога предлога пређе на дневни ред. (Чује се: на дн. ред.)

Председник ставља питање, и по изјави већине скупштине, преко напред поменутог предлога Васе Стошића и осталих прелази се на дневни ред.

Заказује се четврт сахата одмора.

Бр. 1229.

После одмора известилац фин. одбора Александар Николајевић чита извештај истог одбора који гласи:

Народној Скупштини,

Одбор финансијски размотрио је предлог г. министра финансије поднесени о томе: да се Аксен-

тију Богдановићу и Срећку Васићу, б. питомцима државним, поред издати им већ до 200 дук. цес. из државне касе изда још сума од 2000 дук. цес. на зајам за 11 година ради подигнућа зграда и стругара у Крупњу и набавку алата за израду дрвених земљорадничких справа, — па је по већини гласова мњења:

Да се према садашњим приликама нашег државног стања, овај нови издатак из државне касе не одобри; а она сума од 200 дук. цес. која је реченим лицима из државне касе за наведену цел издата према ранијој одлуци скупштинској, о усвајању ове молбе њине у начелу (види у протоколу скупштинском за 187½ год. 42. састанак стр. 584.) да се одобри, но с тим, да се влади стави у дужност, да ову суму одмах осигура, ако то досад већ не буде учињено.

Ако ли се пак при осигуравању ове суме увиди, да ова лица не могу дати довољне гаранције за осигурање дате им суме, да се иста од њих одмах одузме и врати државној каси.

Ово је мњење одбор саопштио и г. министру финансије, на што је он дао своју реч, да на послетку пристаје и на то.

15. Октобра 1875. г.
у Београду.

Известилац,
А. Николајевић.

Чланови:

Сима Несторовић, Мил. Миловановић, Н. Ђ. Максимовић, Вујо Васић, М. Радовановић, М. Н. Терзибашић.

Потписати су мишљења да треба овај предлог у свему одобрити; једно, што је он прошле 1874. год. од народне скупштине у начелу усвојен; а друго што се њиме иде на то, да се потпомогне једна од најпотребнијих и најкориснијих грана радности за нашу земљу.

Председник одбора
Пан. Јовановић.

Члан одбора
Дим. Катић.

Сима Секулић мисли да нема ни једног посланика који би био противан овоме предлогу, по што овде нема велики ни једног јединог посланика, који не жели да се у нашем народу што више и брже индустрија развије. Наша се влада постарала па је од српских синова саала по неколико младиха у стране земље те су изучили разне занате, међу којима су били двојица — Аксентије и Срећко, а они су врло ваљани и поштени људи. Они, кад су изучили тај занат, вратили су се у своју отаџбину па нису тражили, да буду чиновници него су предузели свој занат. По што су дошли, јавили су се влади и тражили да им се да помоћ да могу радити, па кад се показало да су добри вредни мајстори, влада их је послала у унутрашњост Србије, да потраже место које би за њихов занат најзгодније било и где би могли радити. Кад су неки део Србије прошли, дошли су у округ подрински и ту нашли најзгодније место у шуми „Барањи“ кроз коју жива речица протиче. Они су то место нашли као најзгодније нарочито што би на тој речици могли подићи стругарницу. Па тако кад су место на-

шли и све спремили, они су од тог предела извадили план и послали влади, а у исто време обратили су се скупштини за помоћ и скупштина је одобрила да им се да 2000 дук. цес. Ја не знам, вели, како је могла већина одборска такво мишљење да да; ја не знам докле ћемо ми триети, да се и најнужније наше потребе као што су виле, лопате и т. д. са стране добављају; ја не знам, докле ћемо наше драге паре давати у стране земље, — кад овакве исте алате, какве са стране доносимо, можемо по много јевтинију цену у нашој земљи имати. Дакле, ја сам за то, да се овим нашим индустријалцима одобри сума од 2000 дук. цес. у помоћ, изузимајући што су до данас примили, и да се овај владин предлог једногласно усвоји, како би се што више та радња у нашој земљи разгранала.

Мил. Спасић потпомаже предговорника Секулића, не само за то, што ће на овај начин остати више хиљада дуката у нашој земљи, које сада на страну за пољо-привредне алате издајемо, него ћемо управо добити школу, где ће се наши млади људи изучавати томе занату, који је по све корисан, нуждан по нашу земљу.

По што се зачухе гласови из скупштине, да о овој ствари не треба ништа више ни говорити, него предлог владин по мишљењу мањине одборске усвојити.

Председник пита: Усваја ли скупштина поднесени предлог владин? И скупштина усвоји.

Бр. 1287.

Изв. А. Ниволајевић чита даље предлог и извештај, који гласи:

Народној Скупштини,

Уредбом од 24. Маја 1850. године ВБр. 1006 Збор. V. стр. 251. наређено је, да се ни у једном државном надлежатељству у званичној преписци не сме употребљавати машинска хартија, разуме се да се на истој не смеју ни рачунски документи штампати, већ на ручној хартији.

По од ове се уредбе одавно у неколико одступило, и данас се сва званична преписка води на машинској хартији, само што је још задржато, те се рачунска документа на њој не штампају него на ручној.

Ова се уредба у садање време показала по све непрактична и њоме се може оштетити држ. каса у случајима, кад ове хартије нестане.

Тако се баш сада десио један случај у министарству финансије, да је код државне печатње било нестало ручне хартије, с тога, што је њен лиферант хартије банкротирао, а она — печатња — није могла преко другог ту ручну хартију набавити по ону цену, по коју је њен лиферант набављао по уговору, а преко уговора није се опет смела набављати; и тако се ђумручка рачунска документа, као тескере и евите, нису могле за дуже времена наштампати, а потреба је захтевала да се што пре наштампају, како не би ђумруци оскудевали, државна каса оштетила и злоупотребе догодиле.

И ја сам за овај случај питао гл. контролу не би ли се могла рачунска документа штампати на машинској хартији, место на ручној, и она ми је писмом њених од 17. Новембра ове год. бр. 6293

изјавила своје мњење, да именовану уредбу која многе сметње причињава, треба увинути.

Поред тога рачуна хартија и много скупле кошта и врло се тешко набавља с тога, што се она тешко израђује руком, а машинска опет много јефтиније кошта и лакше се набавља, те је и за државну касу пробитачнија ова машинска хартија него ручна.

Представљајући овако незгоде горње уредбе, част ми је предложити народној скупштини на решење:

„Да се уредба од 24. Маја 1850. г. ВБр. 1006 Збор. V., стр. 251. увине.“

АБр. 8026.

Децембра 1875. године
Београд.

*Заступник министра финансије
министар грађевина.*

С. Здравковић с. р.

Одборско мњење :

Одбор финансијски размотрио је овај предлог, да је мишљења да га треба у свему одобрити.

4. Јануара 1876. год.
У Београду.

Председник одбора.
П. Јовановић.

Известилац,
А. Николајевић.

Чланови:

Вујо Васић, М. Радовановић, Милутин Гарашанин,
Јиврем Марковић, Димитрије Катић, Илија Ђ. Максимовић.

Скупштина усваја по одборском мњењу.

Бр. 1288.

Известилац А. Николајевић чита:

Народној Скупштини,

Милован Марковић, Новица Крстовић, Божо Гојковић, Риста Крстовић и Иван Пејовић Црногорци, који су се из Црне Горе амо доселили, и у Вањи варошници у округу александрачком, населени, писменом својом молбом од 21. Октобра прошле године молили су министра финансије да им правителство уступи своју земљу, која је близу поменутих варошица, и која се зове „Башта у Градишници“, те да на тој земљи начине себи кућице, а они ће ту земљу исплатити по оцени вештака за две године. Ово су они молили с тога, што су сиромашни те не могу од приватних да купе нужне им земље, а општина бањска опет нема своје утрине на близу, те да им она на речену цел земље дати може. —

У след ове молбе министар финансије изискао је од начелства окр. александрачког извештај и отуда се уверио: да општина бањска доиста нема своје утрине од које би могла молноцима по једно парче земље одвојити, и да би се истим молноцима могла уступити она правителствена земља о којој је горе реч, по процени вештака.

Кад се узме у призрeње сиромашно стање ових Црногораца, а и то да „Башта у Градишници“ није правителству од потребе, и да му не доноси више од 121 гр. и 36. ц. п. год. аренде, онда би с гледишта економног и финансијског ову земљу ваљало уступити молноцима.

С тога част је министру финансије и предложити нар. скупштини да изводи решити:

„Овлашћује се министар финансије, 1. Да ову правителствену земљу у александрачкој Вањи, што се зове „Башта у Градишници“ може уступити онамошњим сиромашним црногорским фамилијама: Милована Марковића, Новице Крстовића, Боже Гојковића, Ристе Крстовића и Ивана Пејовића, и то по процени вештака, а на исплату за две године; и 2. Да новац од продаје ове земље, може унети у ванредни приход државни.“

АБр. 6740. од 1874. год.

16. Октобра 1876. г.

Београд.

Министар финансије,
М. Т. Јанковић.

Одбор финансијски размотрио је овај предлог, па је мишљења, да га треба усвојити.

7. Јануара 1876. год.

У Београду.

Председник одбора,
П. Јовановић.

Известилац
А. Николајевић.

Чланови:

Вујо Васић, Димитрије Катић, Јеврем Марковић,
Милутин Гарашанин, Илија Ђ. Максимовић,
М. Радовановић.

Скупштина усваја.

Бр. 1289.

Изв. А. Николајевић чита:

Народној Скупштини,

У време исплате дијурне скупштинарима 1874. год. није се могло знати колико су осуствовади гг. Живко Јовановић посланик среза рамског, округа пожаревачког; Јевта Јовановић посланик среза по-савског, округа београдског; Павле Букић посла-ник среза пожешког, округа ужичког и Сима Не-сторовић посланик среза млавског, округа пожаре-рвачког; па с тога није им онда ни припадајућа дијурна издата, него је то учињено доцније, али с том исплатом прекорачена је сума буџетом одре-ђена за држање скупштине у поменутој години са 1202 гр. и 30 п. пор.

Осим тога због нетачног рачуна, који је ово варошка управа поднела о количини утрошених дрва у истој 1874. години на грејање скупштинске сале, остало је неисплаћено великој школи и народној библиотеци 4.496 гроша чаршијских, за утрошених њиних 72 хв. дрва на поменуту цел, па сад треба тим заведењима ову суму исплатити, али нема се откуда, пошто је горња сума из које би се то имало учинити, не само исцрпљена, него и прекорачена, као што је наведено.

Према овоме част ми је предложити народној скупштини на решење:

„Овлашћује се министар финансије да може из државне касе, а на терет њене готовине за 1875.

рачунску годину издати 4.496 гр. чаршијских вели-кој школи и библиотеци за утрошених у 1874. го-дини 72 хвата дрва на огрев народне скупштине; а тако исто, да може на терет готовине државне касе за 1875. рач. год. ставити и 1.202 гроша и 30 пара пореск. више утрошених преко одобреног кредита на дијурну народних посланика у 1874. години.

ДБр. 7977

Децембра 1876. год.

Београд.

Заступник министра финансије
министар грађ,
С. Здравковић.

Одборско мњење :

Одбор је финансијски размотрио овај предлог и мњења је, да га у свему треба одобрити, по што није сума била довољна како за дијурну посланика народних у 1202 гроша и 30 пара пореских, а тако исто и 4496 гроша чаршијских, на утрошена дрва. —

17. Децембра 1876. г,

Београд.

Чланови одбора :

М. Н. Тераибашић,
Вујо Васић,
М. Миловановић,
М. Гарашанин,
А. Богосављевић,
И. Ђ. Максимовић.

Известилац,

М. Радовановић.

Скупштина усваја.

Бр. 1290.

Изв. А. Николајевић чита:

Предлог

о измени и допуни § 39. и 40. зак. о подизању јавних грађевина.

Народна је скупштина у седници својој од 7. Октобра 1875. године одлучила, да се подизање и оправљање пограничних стражара, као и подизање и оправљање пограничног плота, боље и правилније регулише.

Према овој одлуци нар. скупштине, влада је саставила пројект о измени и допуни § 39. и 40. зак. о подизању јавн. грађев. и овај пројект министар грађевина подноси овде под . нар. скупштини на решење.

2. Децембра 1875. г.

Београд.

Министар грађ.

С. Здравковић.

Одбор финансијски размотрио је предлог овај, и мишљења је, да се као формални предлог, који је скупштином решен, у свему усвоји.

4. Јануара 1876. г.

Београд.

Председник

Пан. Јовановић.

Известилац

А. Николајевић.

чланови:

Вујо Васић, Милутин Гарашанин, Јеврем Марковић,
М. Радовановић, Димитрије Катић, Илија Ђ. Маџи-
симовић.

А предлог гласи овако:

Пројект

о измени и допуни § 39. и 40. зак. о подизању јавних грађевина.

§. 39. да се замени овако:

Потребу подизања или оправљања пограничних стражара решава министар унутр. дела по договору са минист. војним, а само извршење наређује мин. грађевине.

Ако је подизање или оправља пограничних стражара тако прости природе, да је могу без особите вештине вршити прости радници, онда ће се на то употребити народ дотичног округа. Но у овим случајевима плаћају се народу наднице, које је употребно на подизање или оправку стражара, на сечу, израду и пренос грађе или материјала, који буде за то потребан. Наднице ове одређиваће се по §§ 33. и 34. овог зак.

Ако би држава материјал или ма какве ствари за ове грађевине набављала изван граница оног округа, у коме се грађевина подиже, или оправља, онда се довлачење набављеног материјала или ствари разуме само од границе овога округа до места грађевине.

§ 40. да гласи овако:

Подизање и оправљање пограничног плота наређује министар грађевине према прописима закона о подизању јавних државних грађевина на достављену потребу дотичног начелства, а народ дотичног округа врши рад, набавља и превлачи матери-

жал, за који посао плаћају му се наднице по §§ 33. и 34. ов. зак. из држ. касе.

2. Децембра 1875. г.

Београд.

Министар граф.
С. Здравковић.

Скупштина усваја.

Бр. 1291.

Изв. А. Николајевић чита:

Народној скупштини,

Рудничке и клисурске планине важне су са својих рудника, барутанских фабрика, и са своје потребе у производњи дрва, с тога је пуно да се што већа нажња обрати на подизање горе у истим планинама, особито на оголелим местима и врлетима налазећим се на њој, те да се задржи земља за времена док се не укаже камен, када се тамо ни гора неће моћи подићи.

По превисоком решењу од 14. Маја 1865. год. надлежност кметова, среских старешина и начелства опредељена у шумској уредби од 4. Априла 1861. године КВМ. 732, а односећа се на сечење и подизање горе у реченим рудничко-клисурским шумама, пренесена је на управитеља страгарских барутана, и од тог времена издатак на издржање шумара и друге потребе истих шума, који је износио годишње 21.296 гр. пор. стајао је на буџету министра војног.

Да би госп. министар војни сазнао, колико се успело за ових 10 година у подизању горе у пред-

реченим планинама, изаслао је вршиоце војне полиције са још два члана за извиђај тога, и ова комисија поднела му је извештај, да су речене планине на све могуће начине упропашћаване, при свем том, што је млада гора на многим местима подизати се почела, јер управитељ страгарских барутана није у стању надзор над истим као што треба водити; и за то му је предложила, да се напоменуто превисоко решење укине, и речене планине односно надзора ставе у стање оно, као што и за друге планине постоји.

Министар војни усвојивши овај предлог саопштио ми га је с тим, да ја даље шта треба учиним, те да се у речи стојеће шуме ставе под врховни надзор министра финансије; да се издатак на издржавање шумара и друге потребе око шума састојеће се у 21.296 гроша пореских стави у буџет министарс. финансије за ову годину и за унапредак.

Слажући се са овим мишљењем министра војног, ја сам наредно, те је издатак нуждан за издржање шумара и подмирење других потреба око истих шума стављен у овогодишњи буџет повереног ми министарства и за то имам част предложити нар. скупштини на решење:

„Да се превисоко решење од 14. Маја 1865. године, којим је надлежност кметова, среских старешина и начелства, опредељена у шумској уредби од 4. Априла 1861. године КВМ. 732, а односећа се на сечење и подизање горе у рудничким и клисурским планинама, пренесеног на управитеља страгарских барутана укине, и према томе да се

исте шуме, ставе односно надлежности у ово ставе у коме су и пређе биле, сходно горњој уредби шумској.* —

ЕБр. 2782.

18. Новембра 1875. г.

Београд.

Министар финансије,
М. Т. Јанковић.

Одборско мњење:

По што се овим предлогом иде на то, да се ова ствар поврати у пређашње правилно стање; и по што је кредит на шумаре и друге трошкове ово ових шума буџетом за 1876, рачунску годину пренесен из буџета министарства војног у буџет министарства финансије, — то је одбор финансијски мишљења, да се овај предлог одобри.

4. Јануара 1876. г.

Београд.

Председник одбора,
П. Јовановић.

Известилац,
А. Николајевић.

чланови:

Илија Ђ. Максимовић, Вујо Васић, Милутин Гарашанин, Јеврем Марковић, М. Радовановић, Дим. Катић.

Скупштина усваја.

Бр. 1292.

Председник објављује да има два три предлога из одбора за молбе и жалбе и позива известноца Јов. Бошковића да чита.

Извеш. Бошковић чита молбу Марка Чолића и осталих служитеља скупштинских, којом моле да им се награда од 10 на 18 гр. чар. повисл дневно, по што су оволику награду имали и скупштински служитељи у Крагујевцу, не обзирајући се на то што тамошњи служитељи нису толико оптерећени службом и скупоћом. За доказ подноси документа.

Одборско мишљење:

Одбор за молбе и жалбе уверив се из поднетих докумената да је служитељима скупштинским у Крагујевцу плаћано по 18 гр. чар. дневно и узевши у обзир да је служба служитеља скупштинских у Крагујевцу далеко лакша била, по што су имали исту у згради при земљи вршити, а овде морају и воду и дрва и све остало на трећи спрат износити; једно то, а друго, и што су услови за живот у Београду далеко тежи и скупији, — одбор је мњења: да се служитељима нар. скупштине припадајућа награда бар по 15 чар. гр. дневно исплати; и с тога предлаже народној скупштини да изволи решити: да се служитељима нар. скупштине по 15 гр. чар. дневно, из партије одобрене на трошкове народне скупштине — плаћа.

Поч. Стево Поповић предлаже, да им се да по 18 гр. чар. кад су толико и у Крагујевцу имали; па по што се више гласова овоме мњењу из скупштине придружи, председник стави на гласање и скупштина реши: да служитељима скупштинским издаје по 18 гр. чар. дневно, на име заслуге, као што су и молили.

Бр. 1293.

Извест. Јов. Бошковић чита:

Одбор. мњење

Одбор за молбе и жалбе размотрив поднете доказе, налази: да молба молитеља заслужује призрења и према томе што молитељ подноси процену свог непокретног имања које је на 1325 дук. ц. процењено, које да се за сигурност његова дуговања држави интабулира одобрава, то је одбор мњења: да се молба молцоца уважи; но стим да он горњу суму са 6% год. интереса, отплаћујући сваке године припадајући део главнице и интереса отплати држави за 6 година, и то: ако би могао државу осигурати интабулацијом на I место на непокретна добра његова. И с тога предлаже народној скупштини да изволи решити: да се влади учини предлог, те да она — продужи плаћање молцоцу Рајићу под условима и на начин који је одбором изложен.

17 Јануара 1876 год.

Београд.

Известилац

Б. Атанасковић

Председник одбора

Јован Бошковић

Одборници:

М. Урошевић, Н. Радовановић, М. Марковић.

Димитрије Катић наводећи да му је та ствар позната, вели, да је тај Цветко Рајић држао ту скелу под аренду 1871. 1872 и 1873. год. за хиљаду шест стотина и нешто више дуката. На његову несрећу био је 1871. год. водоулав а 1872 и 3. год. била је опет суша, те људима није требала скела; и тако он није могао више платити од 800 дук. аренде. За остатак му је одређена продаја имања, па за то би требало човека причекати бар за 10 год. да то држави исплати.

По што се већина изјасни за одборско мњење, то скупштина и усвоји одборско мњење.

Бр. 1237.

Извест. Ј. Бошковић чита:

Браћа С. Нанићи трговци из в. Градишта кажу да су Англо-банком оштећени 8721 фор. и 87 вр. па веле да је на ову суму плаћања иста банка напним судовима осуђена, али нема ко пресуде да изврши, но дотична аустро-угарска власт; а да би она исту извршити могла, потребно им је веле уверење министра правде, које им се не да. С тога моле да скупштина одобри и области истог министра да им таково уверење изда или да поради код аустро-угарске власти да им се горња сума наплати и изда.

Одборско мњење:

Одбор за молбе и жалбе размотрио је жалбу жалцоца па је нашао, да све што би се у овој ствари имало радити, могло би бити то, да се ова жалба преда влади те да се она поново заузме код аустро-угарске владе, те да молцоци тим пре до свог права дођу.

Скупштина усваја одборско мњење.

Бр. 1238.

Председник изјављујући да је дневни ред искрпљен, позива председнике скупштинских одбора да му се предаду ако има што у одборима израђено да сутра стави на дневни ред.

Бр. 1239.

Мијанло Радовановић пита, шта је са ствари Грковића, и тражи да се она сутра изнесе пред скупштину на решење.

Бр. 1240.

Алекс. Николајевић каже како су га неки посланици а и сам председник министарства питали, шта је урађено у одбору који испитује оптужбе противу бив. министара Мариновићевог кабинета, па с тога, као председник тога одбора хоће да обавести скупштину на чему та ствар стоји. Г. Радовић вели, додао је у одбор, и са њиме је свршена ствар, и можемо сутра поднети скупштини извештај, — за што смо очекивали нека акта из министарске седнице, па по што смо јутрос добили та акта и то дело можемо данас у одбору свршити. — О министрима кабинета Мариновићевог имам да кажем то: они су по што им је оптужба у пропису дата, сви дали одговор, осим г. Мариновића који није овде; но добили смо једно писмо од г. Б. Ценића, у коме он каже да га је г. Мариновић овластисао, да у место њега одговор да, али разуме се то за нас нема никакве вредности. Као што рекох, остали су поднели одговор, у коме веде да не признају, да су повредили буџет, који им је одобрен; но ако одбор хоће о томе да се увери, они упућују одбор да се из књига сам увери, а сами не подносе доказе. Особито г. Чумић упућује нас на књиге. По оној допуну оптужбе, осим г. Данила Стефановића ни један од бив. министара није још одговора дао, а г. Љуб. Ивановић казао је у свом писму да неће ни да даје одговора. —

Дакле, једно с тога што г. Мариновић није овде да даде свој одговор, а друго што нас и они који су поднели одговоре упућују да се из књига уверимо да ли су буџет прекорачили или нису, а

на послетку што на допуну оптужбе још сви нису одговорили, — то према чл. 2. зак. о мин. одговорности ми морамо све испитати и сазнати па онда ствар пред скупштину изнети. На томе стоји ствар, и сад ако хоћете да се и овако несвршене две ствари пред скупштину изнесу изволите решити. (Вичу: нећемо, нећемо.)

Урош Кнежевић примећује на говор Николајевића да се још не зна да ли ће тај одбор истражити што по књигама или неће, по што то има тек да се у одбору реши.

Никола Радовановић вели, како је г. председник оптужног одбора, кога је и сам члан, ствар врло јасно представио. Ако би скупштина хтела, да одбор из књига свестрано испита стање ствари, онда му за то треба још 15 дана најмање. (Жагор.)

Предс. министарства, мин. унутр. дела узвече реч на рече:

Ја сам, господо, већ у две прилике изјавио жељу владе да се ова ствар оптужења бив. министара, још за трајања ове скупштине реши, а то с тога, што држим да није право, да се извесна лица, која су била на министарским столицама, оптуже, па после да се оставе под оптужбом пуних девет месеци, или, може бити годину дана, док се њихова ствар не реши. Г. председник нарочитог одбора, одређеног за извиђај тих оптужења, изнео је сад нека обавештења пред скупштину о томе: како је ствар текла, како су министри одговорили, и налази да се та ствар не може изнети пред скупштину на решење за време ових њених седница. Али баш по овоме, што је г. председник тога одбора казао, ја држим да се та

ствар може изнети на решење одмах. Он каже, да према одговорима оптужених министара треба нека акта испитати, неке књиге разгледати и т. д. То, господо, не стоји. Све што одбор има да чини у погледу истраживања, то је да се по оном писму г. Чумића извиди, да ли је заиста више утрошено него што он каже. На послетку и то не треба испитивати. То није ствар оптужбе, да ли ће бити буџет прекорачен са већом или са мањом сумом, него овде је право питање само то: је ли повређен устав или није? Ако је повређен устав, онда су оптужени министри криви, а ако није, нема кривице. За тим, овде управо рећи, на реду је то питање: да ли су одговорни сви министри за буџет, или је одговоран само мин. финансије? (Чује се: сви, сви). Ја држим, господо, да према томе што буџетом рукује сам министар финансије и што се буџетским законом какав сте и ономад донели овлашћује сам мин. финансије да чини расположење са буџетом, ја држим, да према томе сам министар финансије и треба да одговара за прекорачење буџета. Апсолутно је немогуће да и остали министри воде рачун од тога, да ли ће се каквим издатком кога министра буџет прекорачити или не ће, него је то дужност мин. финансије. И за то се при пензионирању, као и другим неким издацима тражи одобрење т. ј. противпотпис мин. финансије. Шта то значи? Значи: да министар финансије обавештења даје осталим министрима, може ли се по буџету учинити какав издатак или не може. (Жагор.)

Господо, ја немам никаквог личног узрока — као што и сами можете знати, — да овде заступам

те људе који су оптужени. Шта више, може бити да бих ја лично имао и против њих да говорим; али ја хоћу да заступам овде интерес правнице.

Што се тиче онога главног питања: да ли је повређен устав тиме, што су прекорачене извесне позиције буџета, ја мислим да ћете онда, кад се вели, ова ствар изнесе, врло лако доћи до уверења да је закон истина повређен, али устав не. Колико сте до данас наванидних кредита решили? Буџет по самој својој природи не може да буде тако намерен, тако ограничен и стешњен, да се не може ни једна пара преко њега потрошити на поједине потребе. Буџет је само један *reglement*, по коме мин. финансије има да се управља; али ако му за показаву потребу што не достане, буџетом му нигде није забрањено, да по изванредној потреби и усвојеним начином може учинити и веће издатке по неким позицијама; и тада кад дође такав случај, он те издатке чини наравно привремено, па доцније кад се по рачунима, по обавештењу министра и т. д. докаже, да је доиста било потребе да се то учини, онда се издатак одобрава, ако се не докаже, онда се не одобрава.

Што се тиче позиције о пензионирању чиновника, ви знате како је она до сада употребљавана. Гледало се да се не прекорачи одобрена сума за ону годину, а не и на то што ће тај издатак оптеретити буџет идуће године. Кад је било речи о томе, приликом вотирања садањег буџета, ми смо вам нарочито обратили пажњу на то, да код те партије треба додати примедбу, да се не сме утрошити више по што залезе за идућу годину, — по ви

нисте хтели то да примите, и држим да сте ту погрешили. До сада није било никаквог законског прописа за ово. Па према томе, као и према свему што сам навео, држим, да ова оптужба некадашњих министара, не може ни имати никаква друга резултата, него да се нађе: да устав није повређен. Кад се наваљује да се што пре оде кући, и кад се повела реч и о овоме, ма да на дневном реду није то било, онда је и влада сматрала за дужност да каже како о тој ствари мисли. Ја држим, да би се ова ствар могла и сад решити, него ако налазите да треба да прође формалним путем, да се објави да је на дневном реду и т. д. онда нећ се то сутра учини, те да се реши, јер заиста је и незгодно и неправедно да оставите људе оптужене за толико дуго време. (Жагор).

Вујо Васић чуди се, што влада овако наваљује да се ти људи час пре оправдају. Сви вели знамо, како је та влада, која стоји под оптужбом, владала овом земљом. Наши најбољи људи на два три месеца пред изборе морали су бегати од својих кућа и крети се. Шта више било их је и у аису по три четири месеца; а садања влада наваљује да се такви министри час пре оправдају! — Он је за то, да се трчећи преко ове ствари не предази, јер би то вели грдан грех за нас био, него одбор нека добро све што треба испита и оцени, да се види како се трошило и како се рачун водио од народног новца, — па кад дође скуштина на јесен и ту ствар озбиљно расмотри и реши. За сад тражи да се реши жалба удовице убијеног Павла Грбовића која стоји већ годину дана пред скуштинном нерешена, по што

се и убијство овог заступника народа десило баш за владавине оптужених министара.

Милутин Гарашанин говори, да је могуће решити ствар оптужбе бив. министара сад на овој скуштини, само ако се хоће. Не треба, вели, тражити по књигама да ли је прекорачена цифра већа или мања, јер то не спада у дужност одбора. Одбор има само да види је ли устав повређен, и ако је повређен они су криви, — иначе не; а да ли је устав повређен, може се видети и без књига. Што се тиче тога што Мариновић није овде, то не смета ништа решењу скуштине, варочито, ако се узме да сваки од оптужених министара Мариновићевог кабинета за себе одговара, ма да заиста стоји оно што мало час рече г. председник министарства да мин. финансије за сву владу одговара, кад је питање о новцу, о буџету. Дакле није оправдавајућа ствар само за то отезати што Мариновић није овде. Нека он одговара кад дође. А за што би због њега једног ове друге људе држали толико време у неизвесности?

Јов. Бошковић примећује на говор предговорника, да они нису оптужени само за прекорачење буџета, него и за избор и ранија дела.

Председник мисли, да би најбоље било да одбор који је одређен за испитивање оптужбе, после подне се састане на сутра ако може да изнесе ствар на дневни ред, а ако не може онда да нам каже да ли ће и кад бити.

По што се на ову реч председника зачуше разни гласови из скуштине, као: да се не може решити што ће многи да иду кући, да не може бити

готов и т. д. председник рече, да после подне ради одбор за оптужбу а сутра у 8 сати да дођу посланици па ће се видети да ли има довољан број за решавање. Моли посланике да се не разилазе кућама, осим оних који су добили одсуство.

И тиме се овај састанак, који је трајао до 1 $\frac{1}{2}$ сахата по подне, закључи.

САСТАНАК LXXXIII.

21. Јануара 1876. године у Београду

ПРЕДСЕДАВА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

Илија Стојановић.

За министарским столом: министар војни, Николић; министар просвете и црквених дела, Бошковић; министар спољ. послова, Павловић; грађевина и васт. мин. фин. Здравковић и мин. правде Марковић.

Прочита се протокол 78. саст. и скупштина га усвоји без примедбе.

Бр. 1241.

За тим се прочита протокол 79. саст. који скупштина тако исто усвоји без примедбе.

Предс. даје четврт часа одмора.

Бр. 1242.

После одмора.

Секре. Н. Кружевић по препоруци председника чита предлог Петра Катића, А. Ниволајевића, М. Глишића, Раке Букића, Нед. Живадиновића, С.

Ђорђевића, Ил. Максимовића, Д. Владисављевића, Мил. Марковића, Б. Главошића, Ав. Јовановића, Мих. Терзибашића, Радис. Милосављевића, Т. Марковића, Мих. Радовановића, М. Топаловића, Ј. Радисављевића, К. Пејића, М. Кнежевића, В. Васића, Ва. Павловића и Ж. Душманића; у коме предлогу туже Мавојла Марића бив. мин. грађев., што је са Понсеном и још двоциом страних инжењера закључио уговор на штету државе.

Скупштина реши: да се овај предлог упуту нарочитом одбору, који је за такве ствари одређен.

Бр. 1243.

Секрет. Ур. Кнежевић прочита свој предлог о томе, да они комисари, који су одређени да буду при извињању злоупотреба полицајских власти, при изборима у окр. пожарев. присуствују и при извињају у срезу звиждском истог округа.

Скупштина реши: да се овај предлог упуту влади, те да комисија и о тој злоупотреби извињај учини, а при извињају да буду од посланика она иста лица која су одређена за округ пожаревачки.

Бр. 1244.

Председник јавља, да гос. министар грађевине има да одговори на неке интерпелације. Но скупштина изјави, да се то остави за идућу скупштину, а сад да се пређе даље.

Бр. 1245.

Предс. изјављује, да има један хитан предмет из одбора за молбе и жалбе, па позва известноца да чита.

Известил. К. Атапацковић чита извештај, који гласи :

Народној скупштини,

Аница, удова погинулог Павла Грковића, бив. посланика на народној скупштини за варош Горњи Милановац, дала је скупштини жалбу против госп. Аћима Чумића министра унутрашњих дела, представљајући да је њен муж убијен радњом и упливом г. Чумића.

Основ својој жалби Аница полаже у томе: што вели, „да њен муж није убијен ни из каквих користољубивих намера или из освете, но да је погинуо као политички мученик, бранећи интересе кнеза Милана и народа, и што је био противник владе г. Мариновићеве, а нарочито мин. г. Чумића, по што је уверен био, да та кајмакамска влада није одана светлом кнезу Милану, нити је пријатељ народу.“

Још за основ својој жалби Аница још и то наводи: „што је погинули Павле на скупштини 1873. године у Крагујевцу са извесним скупштинарима господин Чумићу и осталим изјавио неповерење пред Његовом Светлошћу, што је г. Чумић, за тим, прево својух присталица и шпијуна радио на избору посланика, т. ј. кога треба избрати за скупштинара, а највећу је радњу развио на томе, да не буду избрани стари посланици, нарочито они, који су њему и његовом друштву неповерење изјавили.“

Једног између тих присталица и шпијуна г. Чумићевих, Аница именује гос. Кочу Радовановића тадањег телеграфисту у Горњем Милановцу, који је против убијеног Павла интригирао, писао по по-

винама и пашвилирао, а кога је г. Чумић по свршеном убијству, поставио за члана управе вароши Београда.

Одбор за молбе и жалбе, по што је прочитао Аничину жалбу и о њој размислио, нашао је, да пре, но што би о жалби своје мишљење пред скупштину изнео, треба учинити у овом извиђај:

1. Јесу ли и који имено скупштинари, ма којим начином на крагујевачкој скупштини 1873. године, на дотичном месту изјавили неповерење господину Чумићу и осталима, и ако су, је ли између тих скупштинара био и погинули Павле Грковић.

2. Је ли господину Чумићу дошло до руку познато писмо господина Живојина Јовановића бивш. секретара начелства округа подринског, у коме се јавља господину Чумићу, како је господин Живојин извесним начином сејао код народа неповерење против Павла и говорио да народ Павла не избере за посланика?

Ако господин Чумић каже, да то писмо није имао у својим рукама, онда нека каже, да ли је, по што је дознао за садржину писма, предузимао и шта против г. Живојина за ту његову незакону радњу.

3. Ако је код судова коначно свршена кривица Борђа Батића, истераног практиканта, који је био влашћу оптужен као убица Павлов, онда да се та акта набаве и одбору предаду.

4. Да се извиди, је ли гос. Коча Радовановић бивши телеграфиста у Горњем Милановцу на месец дана пре 24. Октобра 1874. године, премештен за телеграфисту у Београд, и ако је, онда, да ли је

из Гор. Милаи. одмах отишао у Београд, или напротив тамо остао, све до 24. Октобра исте године, кад је био избор посланика, и кад је Павле у вече убијен?

На случај, ако господин Коча буде све до овог дана седео у Горњем Милановцу, онда, да ли је то било по добивеном одсуству, и је ли за то време ишао у Чачак и Карановац, па ако буде, нека каже каквим послом и по чијем одобрењу.

5. Да ли је доиста г. Коча баш у очи избора 24. Октобра 1874. г. дошао из Карановца у Г. Милановац.

6. Је ли господин Коча писао и шта у повинама против Павла, и ако је, шта му је за то повода дало.

7. Да ли је г. Коча сутра дан по убиству Павловом, говорио пред светом, да није никакво чудо, што је Павле погинуо, наводећи, да се тамо, где је свест продрла, око избора из пушака бију, и је ли тога истог дана у пратњи пандура начелства отишао из Горњег Милановца у Београд? — Ако буде овог дана отишао, онда нека каже, шта је узрок те је баш одмах по свршеном убиству отишао, као и шта је узрок, што се дотле у Горњем Милановцу бавио, и што га је при одласку пандур пратио?

8. Да се дозна, је ли гос. Кочу одмах по доласку у Београд поставио г. Чумић за чл. полица и ако буде, колико је г. Коча добио повишице тим унапређењем?

9. У лето 1874. године, је ли гос. Кочи дато одсуство за одлазак у Бању, и ако је, онда нека каже г. Коча, шта је узрок те није ишао у Бању, него на против то одсуство употребио, идући у Сме-

дерево и Пожаревац, као каквим је послом ишао у ова два места?

10. Да се набави и одбору преда писмо господин Живојиново, о коме је реч била у 2. тачки овог акта.

На случај ако г. Коча не би признао коју околност из 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. тачке овог писма, онда нека саслушањем буде упитана Аница, чиме доказује те непризнате г. Кочом околности.

За извиђај свега наведеног, одбор је преко председништва молио владу још 27. Новембра прошле године, а под 3. Јануаром ове год. поновио је своју молбу, али до данас још ништа одговорено није, осем што су послате судске пресуде изречене над Батићем.

Па по што се приближује време закључењу скупштинске радње, то да жалба Аничина не би и даље остала неизвиђена, одбор на основу чл. 103. тачке 5. закона о пословном реду има част предложити народној скупштини, да изводи решити:

1. Да се умоли влада, те да учини истрагу, баш у ономе, што је одбор захтевао, тако и по целој садржини жалбе, па за тим да даље по закону поступи.

2. По што се овде има чинити истрага о убиству народног посланика, то, да би истрага што потпунија била, и да би се свака сумња и подметање уклоњило, одбор предлаже, да се из скупштине одреде 2 посланика, који ће при извиђају као контрола присуствовати, и то по примеру као кад се

чини истрага о незаконитој радњи власти, при изборима посланика.

20. Јануара 1876 год.

У Београду.

Председник одбора
Јов. Вошковић.

Известилац,
К. Атанацковић.

Одборници :

М. Марковић, Н. Радовановић.

За тим чита одвојено мњење које гласи :

Одвојено мњење :

По што је ово дело пред надлежним судовима суђено и пресуђено, по ипак удовица има права тражити онога, за кога мисли да јој је за ово убиство одговоран, јер се ово дело огледа тако, да је човек на правди и невино главом платио.

В. К. Стошић.

Министар правде примети, да министар председник није овде; али он опет налази за дужност владе да учини неке примедбе на извештај одборски. Влада мора да се огради од израза „шпијуни“ и „кајмаџамска влада,“ који се налазе у одборском извештају као званичном акту. По што одбор ради и говори у име скупштине, то се ови изрази сматрају као изрази целе скупштине. Влада налази, да само достојанство скупштине захтева, да се она од таквих израза огради. Међу тим из извештаја се не види да је и надлежан министар о овоме саслушав.

Известилац К. Атанацковић одговара, да оне речи, о којима говори министар правде, нису речи одбора, већ саме жалитељке Анице. Те је речи она сама узела за основ своје тужбе. — Одбор није ни једну завету, ни више ни мање казао, по само оно што је у тужби било. Одбор има у дужности да изнесе пред скупштину основ жалбе, те да скупштина буде обавештена и да види на чему она оснива своју тужбу и за што се тужи. А, да су то заиста њене речи, позива се ради уверења скупштине на саму тужбу.

Министар правде вели, да је то врло добро, само је одбор према пословнику дужан био, да се одмах огради, и за то, што се из извештаја не види да је то учинио, треба сад да се изриком огради, да те речи наводи као Аничине.

Изв. К. Атанацковић каже, да је одбор тако и казао, да она то и то наводи за основ своје тужбе, и према томе је ствар са свим јасна да су то њене речи. —

Урош Кнежевић претходно поставља два формална питања, на која треба да одговори влада и председник. Аница је употребила неке изразе, у којима се садржава сама грдња. Тамо се именују неке личности „кајмаџамима,“ а неке „шпијунима“ итд. кад се у чл. 101. тач. 4. пословника изриком каже, да се неће никако примати жалбе, које садржавају грдњу, то је била дужност одбора, а и председника скупштине, да се послуже члан. 102-пословника, т. ј. да жалбу одбаце. С тога пита: за што је примљена жалба са пограним изразима и сме ли то да буде по пословнику?

Председник одговара, да је жалба та при-
мљена 6. Фебруара 1875. године, дакле онда, кад
он није био ни посланик. С тога није у стању да
одговара за онога председника, који је тада био.

Ур. Кнежевић поставља друго питање: Да ли
се оптужба противу Чумића сматра као против приватног
лица. Он мисли, да Чумић не може бити
оптужен за убиство као министар; јер кад би то
било, онда по закону о министарској одговорности
и по уставу, не би био ово пут, којим је Аница
пошла. Ако ли се тужи Чумић као приватна лич-
ност, онда је опет узет неправилан и незаконит
пут. За убиство одговара сваки, па ма био и Бог.
За таква дела надлежни су судови и полиц. вла-
сти, а не скупштина. Питање је, да ли се Аница
обраћала са жалбом противу Чумића код полиц. ј-
све власти; да ли је прошла све инстанције па и
надлежног министра?

Јован Димитријевић вели: Кад г. Кнежевић каже,
да ова жалба садржи погрдне речи и да с тога не
треба да се прими, онда питам: а какове су то
погрдне речи, што вели да и Бог мора да одговара.
Бог никоме не одговара.

Ур. Кнежевић објашњава, да он није нишао на
то, да вређа Бога, него је употребио тај обични
нараз за то, што је рад био да јасније ствар пре-
стави и даде већи ефект своме говору. Он опет вели,
да ова ствар није требала да дође пред скупштину,
него је ту жалбу требало предати полиц. власти, па
ова, ако нађе да противу Чумића постоје основи
подозрења, може га с места у апс. За што се дакле
обилази полиција? За што се износи ствар пред

скупштину? Је ли скупштина законодавна власт, или
је и полиц. и судска и све? Што се тиче самог
убијства, ова ствар није испитана ни у колико; а што
се тиче Коче Радовановића, ствар је била код по-
лиц. власти, испитана је редовно и Коча је ослобо-
ђен као невин. Чита две депеше. Ту се спомиње и
неки Милован, који је признао пред 12 лица да
је убио Грковића, а осем тога постоји и једно писмо
Милованово, које је вештачки оцењено и нађено да
је Милованово. Ту Милован отворено признаје да је
убио Грковића, па је то цењено и код касације.
Тај исти Милован убијен је доцније у потеру и ње-
га данас нема. Други саучасник је чувени хајдук
Милаи Сарић. Он је три пута пуштан из затвора.
Последњи пут кад је ухваћен предат је рудничком
суду, по пре 10 дана нађен је обешен. Дакле нема
ни њега. Трећа личност која се у депеши спомиње,
то је Сима, шурак Милованов. То је онај пандур,
што није изилазио из куће Ставоја председника.
Поред тога требало је испитати и Љубу Чолак-Ан-
тића из Крагујевца, шта је радио по Милованцу
после убијства Грковића, и за што је онако нагло оти-
шао из Крагујевца. А треба имати још и то на уму,
да су извесне личности, које сад неће да именује, на-
говараде Грковића да каже, да га је убио овај или
онај, а он као поштен човек споменуо је само Ба-
тића. Најпосле треба имати на уму и то, да у Ми-
лановцу има једна дружина, која по што по то гледа
да уметља Чумића. Он зна која су то лица и кад
буде време казаће их. Што се тиче Грковића,
њeга сваки познаје као поштена човека, али не као
какву важну личност. На скупштинама није био нигда

у опозицији, није био никакав слободњак, те да би имало смисла да га убију као агитатора. Павле је вечно био уз сваку владу. Из бирачког списка види се ко га је изабрао. Изабрали су га пандури судски, пандури начелства и среске канцеларије, цинцари, гоге, цигани и уопште људи из најнижег реда. Дакле по бирачима Грковић управо изгледа као полицијски кандидат, а не противник.

Извештач К. Атанацковић одговара Кнежевићу, да се из тужбе Аничине види, да она оптужује Чумића као министра, дакле као чиновника. Она вели, да је Чумић званичним положајем радио нешто и на убијству, па га према томе оптужује као чиновника и министра. Разуме се дакле да Анича са својом тужбом не може да иде ни пред коју власт да га тужи, док неко не реши да се предузме истрага над њим. Сад је ли г. Чумић крив или није, то је друга ствар; али ја држим, да је скупштина не само надлежна, но да има права и дужности да донесе одлуку, по којој ће влада озбиљну истрагу предузети, а ово тим пре, што је овде питање о убијству скупштинара. Што се тиче Коче Радовановића, над њим је ислеђење само прекинуто, али за то, што није било доказа, а то по закону не спречава да се опет настави, ако се докаже појава. Говор Кнежевића о томе, који су убице Грковића, погрешан је, јер скупштина није судска власт, а одбор међу тим није казао, ни да је крив овај ни онај; него је само казао, да се учини извиђај, па до кога се пађе кривица тај ће и одговарати.

Вуја Васић вели, како му се чини да је све оно, што г. Кнежевић говори, од неког написато

на му дато да овде изнесе; али да од свега тога нема баш ни једне искре истине. Он не може узети на душу па да каже, ко је Грковића убио; али може чисто и јасно сушту истину казати, да Грковић није био изабран за посланика народне скупштине, да би он и данас жив био. Њега је избор појео. Што каже г. Кнежевић да Грковић није био никаква личност од важности, он са своје стране опет вели, да не може ништа мање ценити једног посланика од другог, јер држи да су сви равни и да једнака права имају. Опет вели, да је Грковић убијен само због избора за посланика, а ни због чега другог; па не дао Бог да настану оне околности и она времена, јер би сваког могла таква несрећа врло лако снаћи. Са тога дакле сматра за задатак скупштине да настане, да се ово изнађе, ако је могуће, и да се тако овом злу бар за будуће доскочи.

Никола Радовановић као члан одбора вели, да одбор није знао на то, да окриви овога или онога, него по што се зна, да је пок. Грковић био човек између првих људи, да је тада већ био посланик и вмет у Милаповцу, и да је убијен као посланик, то је свима лежало на срцу, да се ова ствар овако изнесе пред скупштину и да се умоли влада, да она изнађе ко је управо убилац његов, а друго ништа.

Александар Николајевић каже, како је то жалостан приказ да овде у средни народне скупштине нема једног брата и друга. Одбор није ништа казао осем то, да се ствар упути влади те да ова извиђи ствар и пађе убице. Г. Кнежевић износи нека дата, која су нешто увијена, и која су нешто неистинита, а нешто може бити, и истинита. Но скуп-

штини ништа друго не остаје, већ да усвоји одборско мишљење те да се тако нађе убилац једног народног посланика; иначе према ономе, како је рађено, свима стоји живот на коцки; јер времена се мењају, људи се мењају, а нико не може да каже каква времена могу да наступе. Он има уверења како је она влада, за коју министар правде рече, да се неке речи избришу, немилице из васе народне слава новац да се осујећавају избори посланика, које је народ хтео, што је у самој ствари и учињено. Начелник Прокић агитирао је и противу њега. Кад је Грковић погинуо, он је дошао к њему и казао му: "Виде ли, Николајевићу, Грковић погине. Убио га је један, па се бојим да и тебе тако не постигне. Чувај се"! И заиста тако је у оно време готово у целој Србији рађено, па нека то спори ко год хоће. Тако је рађено и противу Несторовића, тако је рађено и у Јагодини, Лозници и управо у целој Србији. Што се важе да Павле није имао поштовања и гласа, то не стоји. Павле је, Бог да му душу прости, био човек поштен и уважаван, био је добар посланик, а то му не може нико спорити. Њега су и у грађанству и у скупштини поштовали, па и сад, ако га више не нема, треба сви да га поштујемо. Одбор је ову ствар врло добро схватио, а ако личности, на које се о овоме сумња, буду невине, оне ће се оправдати; од нас пак жалостно би доиста било кад не би настали, да се нађе убилац једном нашем другу и посланику.

Дим. Катић мисли, да нема ваља ниједног посланика, који би био противу тога, да се ова ствар извиди и убилац пронађе. С тога налази, да је ми-

шљење одборско умесно и да по њему ваља да се поступи.

Михаило Терзибашић рече, што примећава Кнежевић и министар правде на одборско мишљење и жалбу Анице, жене пок. Грковића, као што је влада Мариновићева названа некаквом кајмакамском, а у ствари да није, ми, вели памтимо сви историју од ово кратког времена, а нарочито од како је незаборављени кнез Михаило погинуо, па знамо, како је та личност овде народу јавно прокламацијом као тада бивши привремени намесник књажеског достојанства обзнанила, да се бира други владалац, дакле, може бити, од друге династије кнез у Србији, или кајмакамије, при свем том што је један члан од династије Обреновића у животу, а то данашњи наш Књаз Милан. Јавно мњење ту личност оцењује и осуђује по поступку њеном за такву, како је Аница у својој жалби оценила, а Његовој Светлости остаје на вољу да оцењује своје пријатеље, које ће на владу узети, но народ познаје Мариновића као кајмакама и не жели њега никако видети на влади, јер се од њега никаквом добру за народ надати не може.

Министар просвете примећава, како му се чини, да говор у оваквом правцу никоме, па ни народу, не ће служити на корист. С тога моли посланике да се ограниче у говору само у ствари убијства Павла Грковића; јер иначе оваквим говором распаљују се у скупштини партијске страсти, које ни скупштини ни народу неће служити на корист.

Илија Мојић слаже се потпуно са мишљењем одбора што се тиче жалбе Аничине, а што један

вели, да се ова ствар односи као на приватно лице, то не стоји никако. Сви се, вели, опомињемо, како је ланске године удовица та поднела жалбу скупштини због убиства њеног мужа, а тада је био на влади министар о коме је реч. Не зна за што би се више о овој ствари дебатовало, него нека се упути влади онако, како је одбор предложио.

Ур. Кнежевић вели, како нико овде није изишао с тим, да не треба испитивати једно рђаво дело, те да се око тога води препирка. Он понавља отворено, да није за одборско мишљење, а то с тога, што сва питања, која одбор поставља зарад истраге, немају никаквог смисла, незаконита су и неправничка. Он није, вели, овде дошао да коме угађа, него да каже онако, како мисли, и све што је казао, казао је по свом убеђењу и са стране законске. Министар ако је учинио убиство, полицијска власт може га с места ухапсити, ако постоје основи подозрења, и то не један пут, него по сто пута. Дакле не стоји оно, што извештач вели, да власт није могла чинити своје. Што се тиче примедбе Вује Васића као да му је ово, што је говорио, неко написао па дао, одбија од себе, а ако је он навико на то, да му се пише, нека му пишу и од сада. Што се тиче навода Ал. Николајевића о ономе, како су новци растурани из касе на цел агитирања при изборима, о томе, вели, Николајевић не подноси никакве доказе, па му се опет верује и и одобрава, а кад Урош говори и износи доказе, онда се виче: *није истина, докажи.*

Илија Ратајац вели, да се чуди и начудити се не може, за што је Кнежевић са говором изашао

као какав заступник или адвокат да брани. Покупио је неке нумере, неке денеше и шта ти ту нема Он је за то, да се ствар преда влади, па да ова изнађе убице. Одборско је мишљење дакле добро, а Урош нека се поправи.

Вуја Васић казује, како је оног часа дотрчао к Павлу кад је рањен и још жив био, па га је питао ко га уби, а он му одговорио: уби ме мина..., и исказа му целу ствар, како је дошло 4—5 људи са главним убицом, и како су одмах побегли чим је он пао. Да су Грковића убили какви лопови да га покраду, они не би бегали, него би ушли у кућу и крали. Што се вели, да га је Милован хајдук убио, то су изнеле само пашквиле, које су биле излепшене свуд, па и по планини. Милован нигде није дао реч да га је убио, него је то само измишљено и тако удешено, јер је Грковић још из својих живих уста казао, да га је Ђатић убио, и о томе не треба сумњати.

П. Вуковић каже, да нема бољег пута у овој ствари, него да се ствар преда влади, па да она то најтачније извиди и испита.

М. Миловановић каже, кад постоји овде тужба, да је један народни посланик убијен и тражи се задовољења, онда, ако скупштина у овој ствари не да задовољења, пита ко ће га дати, кад се криви министар да га је учинио и знао за ово убиство. Нека се дакле упути влади да она тачно ту ствар извиди.

М. Пироћанац потврђује, да заиста стоји оно, што је Кнежевић казао. Министар одговара за проста злочинства као и сваки други прост злочинац,

јер у круг министарске радње не спада и то, да се људи убијају, а за извиђај простих злочинстава зна се, да су надлежне редовне земаљске власти без ичијег оупомоћења. Скупштина дакле по овој жалби нема права да ма шта решава. Ово јој треба казати па нека после реши шта јој се свиди. — И сама влада не може да пристане, да се истражна власт у оваквим приликама пренесе на скупштину. Он овде, вели, нема никог да заступа просто за то, што држи да би понизио оне људе, кад би их и од подметања овакве природе бранно; али не може да не спомене, да се у свима образованим земљама где се људи поштују, ишчекује на суд да своју реч изрекче у каквом делу казнимом. Ми који законе правимо, ми, који знамо, да само суд изриче: да ли је ко крив, ми смо тим пре дужни да на судску реч ишчекујемо, и кад је он изрекче, да је као истину поштујемо. У извештају се вели, да одбор ни на кога не сумња, по просто тражи истрагу. Кад би одбор био за то надлежан, томе се и не би имало замерити; али по тачкама положеним у својем извештају за извиђај, може се рећи, да је одбор више ишао да сумњу против извесних лица породи, него да извиђај осигура, по што су те тачке у ствари тако неосноване и без смисла, да у људима вичним начину истраге, само смеј могу да породе. — По таквом извиђају не би се пронашло ни злочинство, које би на сред пијаце и у сред подне извршено било, а камо ли скривенаје.

Р. Тајсић примећава, како овде изгледају говорници, као да имају пуномоћија и од једне и од

друге стране, а не као да су посланици. Најбоље је да се ствар преда влади, па да она то испита.

Предс. ставља на гласање и скупштина реши: да се мишљење одборско усвоји.

Бр. 1246.

Председник према другој тачци одборског мишљења предложи, да при извиђају овог убиства као контролори присуствују посланици: Бурђе Ђоровић и Ранко Тајсић и скупштина једногласно усвоји предложена лица.

Предс. даје четврт сах. одмора.

Бр. 1247.

После одмора каза, да је овај састанак закључен и други заседа за после подне у 3 сах.

Председник

Д. В. Јовановић.

Секретар

Илија Стојановић.

ПОТПИСНИЦИ:

Војин Радуловић, Петар Катић, Петар Ђуричковић, Сима Секулић, Милош Д. Гаишић, Бурђе П. Ђоровић.

САСТАНАК LXXXIV.

21. Јануара 1876. год. у Београду.

ПРЕДЛАГА

Димитрије Јовановић.

СЕКРЕТАР

Стева Кретић.

Састанак је отворен у 4¹/₂ сахата по подне. Г. министар председник прочита указ Његове Светло-

сти од данашњег, којим се овогодишње седнице скупштине закључују. По прочитаном уџазу посланици одазваше се са бурно: „живио књаз!“

За тим се председник скупштине опрости са посланицима, и ови се у братском опроштају развиђоше својим кућама.

Председник скупштине
Дим Ђ. Јовановић.

Потпредседник
Алекса Здравковић.

Секретари:

Стев. Д. Поповић.

Стова Крстић

Урош Кнежевић

Никола Крупежевић.

Посланици:

Андреја Перуничкић, Младен Микић, Стеван Поповић, Илија Ж. Мојић, Петар Ђуричковић, Никола Радовановић, Мијанло Радисављевић, Војин Радловић, Милосав Р. Протић, Милован Спасић, Ранко Алимнић, Алекса Станковић, Ранко Тајсић, Димитрије Матић, В. Вујовић, Стојадин Радовић, Радован Милошевић, Мијанло Гератовић, Милан Топадовић, Д. Балаитски, Илија Ђ. Максимовић, Благоје Божић, Раденко Драгојевић, Аврам Јовановић, Јован Радисављевић, Милош Симић, Теша Марковић, Рака Кукић, Милан Глигоријевић, Димитрије Димитријевић, Мијанло Радовановић, Владислав Павловић, Ђурђе Ђоровић, Аранђел Милојевић, Живан Јовковић, Јован Рајичић, М. Д. Глишић, Антоније Шумкарац, М. Гарашанин, Д. Ж. Милојковић, Милосав Марковић, Недељко Живадиновић, Милош Стамен-

ковић, Арсеније Гавриловић, Радисав Милосављевић, Илија Ратајац, Милан Кнежевић, Станоје Ђорђевић, Коста Пејић, Андреја Милосављевић, Радоња Недић, Живко Јовановић, Никола Милосављевић, Миленко Петровић, Жика Миленовић, Павле Вуковић, Јован Бошковић, Адам Богосављевић, Димитрије Катић, В. К. Стошић, Вујо Васић, Михаило Н. Терзибашић, А. Николајевић, А. Ковачевић, Петар Катић, Милија Миловановић, У. Марковић, Павле Самуровић.

Миб. 33271